This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

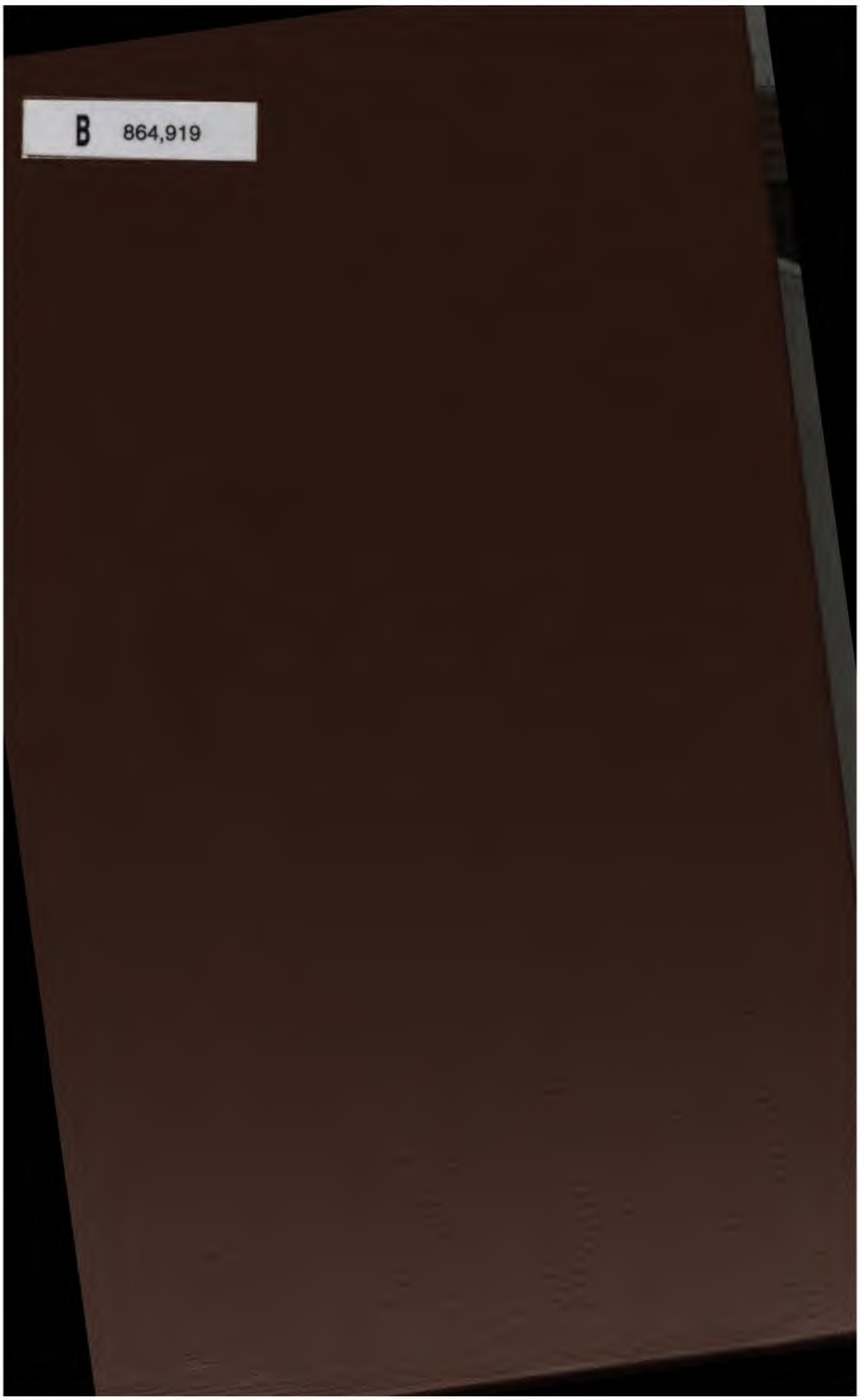
B 864,919

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
1817
LIBRARIES

WÝBOR

Z LITERATURY ČESKÉ

DÍL PRWNÍ

OD

NEJSTARŠÍCH ČASŮW AŽ DO POČÁTKU XV STOLETÍ.

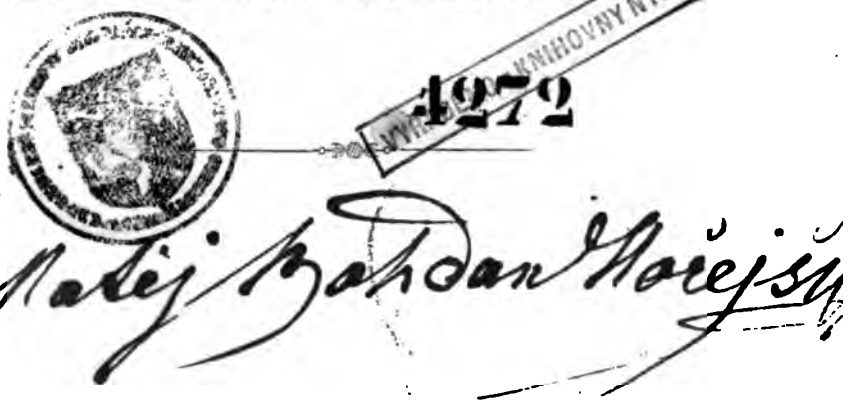

NÁKLADEM ČESKÉHO MUSEUM. ČÍSLO XVII.

W PRAZE,

W KOMMISSÍ U KRONBERGRA I ŘIWNÁČE

1845.

891.868
W976
v.1

Tiskem c. k. dworní knihtiskárny synů Boh. Háze.

K 272

Předmluwa.

Že národ český po mnohonásobných, nenahraditedlných ztrátách wždy ještě některé wzáctné zbytky staré swé literatury zachowal, wůbec wědomo jest. Ale nemohlo posud weliké částky těch drahých pokladůw užito býti proto, že w rukopisech aneb nemnohých wýtiscích, málokterému milowníku přístupných, se nalézají. Kdožby s námi nežádal, aby spisy ty, dříwe než jich zub času docela zehlodá, kriticky na světlo wydány byly? Wšak že to pro mnohé příčiny nemožno, widělo se potřebě a žádosti té we stříc jíti učiněným z nich wýborem, z kteréhožby aspoň poněkud jakost i mnohost jejich wyswítala.

Již tedy díl prwní wýboru takowého weleváženému obecenstwu se podáwá, obsahující psané památky od nejstarší doby až do počátku XV století, kdežto neštastné hádky o náboženstwí wypuklé celý téměř slowesnosti běh změnily. Nejdůležitější spisy, jako rukopis Kralodworský a jiné menší, často jen zlomky, zde w celosti wytištěny, z jiných toliko wýpisky jako na ukázku podány; některé poprwé tu na světlo wyšly, wšecky ale, pokud možno, z původních rukopisů wzaty neb s nimi srownány jsau, že pilně, za to ručíme, zdali správně? to saudu znatelůw zůstawiti musíme. Milowníkům literatury práce naše poněkud stačí, skaumatelům pak jazyka wždy k rukopisům a pramenům samým hleděti dlužno. Žalostiwo jest poznati, že nejedněch wýtečných

skládání pauhé zlomky tam zde na deskách někdy nepatrné knihy zachowaly, kteréž nám ztrátu celku samého tím bolestnější činí, též o welikém bohatstwí tehdejší literatury neomylně swědčí.

Aby pak tito zde předložení drazí ostatkowé její většímu obecenstwa srozumitedlni byli, staráno se o potřebné k tomu pomů

Na čele každé částky nebo spisku položena jest kratická zpr o rukopisu, obsahu, spisowateli atd., jak kde toho potřeba kázal známost wydawatelů postačowala; na konci wyswětlení někte wěcí a neobyčejných nyní slow, mimo dwojí registřík pro poho hledání, připojeno. Jako zwláštní pomücka k lepšímu poznání sta jazyka a jako klíč k celému tomu wýboru předeslána jest kr staročeská mluwnice, mohaucí napotom, jakž se nadějeme, i no české mluwnici, k dobrání se pewnějších základů a plnějšího sw w nejedné částce slaužiti.

Sbor musejní pro wědecké wzdělání literatury a jazyka česk danau w Časopise r. 1844. str. 478. přípowěd takto z částky sp a jestliže tím spokojenosti nabude oněch, kterým snažnost jeho o towána, další drahu k podobnému wýboru z literatury wlastenské z a následujících století ochotně nastaupí.

W Praze dne 9 máje r. 1845.

☞ Žádáme laskawého čtenáře, aby znamenitější a smysl rušící omyly, wytčeny jsau, ještě před potřebowáním této knihy oprawiti sobě neol

OBSAH.

kowé staročeské mluwnice. Úwod k Wýboru staročeské literatury. Od P. J. Šafařika.

NEJSTARŠÍ DOBA.

Stránka

in saud 1
ek ewangelium sw. Jana 5
j a Slawoj 11
nír a Wlaslaw 19
. 25
odi pomiluj ny 27
nír a Oldřich 29
na Wyšehrad 31
oň 33

TŘINÁCTÉ STOLETÍ.

i Hermanów 35
e a Lubor 37
law 43
rukopisu Kralodworského:
a. Kytice 51
b. Jahody 53
c. Růže 54
d. Zezhulice 54
e. Zarmaucená 55
f. Díwka a skřiwánek 56
milostná krále Wáclawa I. 55
a) Žalm 18 57
b) Žalm 43 59
c) Žalm 103 61
d) Žalm 138 63

ČTRNÁCTÉ STOLETÍ.

Mastičkář . . . . . .
Dalemilowa kronika česká . . . . . .
Kap. 1. Wěže Babel. Srbowé . . . . . .
Kap. 2. Čech, Čechowé . . . . . .
Kap. 3. Krok. Kasi, Tetka, Lubuša . . . . . .
Kap. 4. Libušina odpověd . . . . . .
Kap. 5. Přemysl Stadický . . . . . .
Kap. 6. Přemyslowo proroctwí . . . . . .
Kap. 7. Libušin sňatek. Založení Prahy . . . . . .
Kap. 8. Libušina smrt. Baurka dívčí . . . . . .
Kap. 9. Dívčí zbrojení. Obec ženská . . . . . .
Kap. 10. Dívčí válka. Wlasta . . . . . .
Kap. 11. Wyšehrad . . . . . .
Kap. 12. Dívčí lest . . . . . .
Kap. 13. Ctirad a Šárka . . . . . .
Kap. 14. Práwa a zřízení dívčí . . . . . .
Kap. 15. Porážka dívek . . . . . .
Přídawky k Dalemilowě kronice:
1. Rudolt z Košic a Wěněk . . . . . .
2. Matěj z Trenčína . . . . . .
Wýpisky z knihy starého pána z Rosenberka:
I. O komorniciech na póhon . . . . . .
II. Znamenáno, kak je koho s práwem pohoniti ženatého . . . .
III. Znamenáno, kak je kterého pohoniti, jenž ženy nejmá . . . .
V. Znamenáno, kak je koho u póhoniech dlúho držeti we dskách, ač chce, aby jeho nepohonili, nebo uteci sě póhonem . . . .
XVII. O wdánie . . . . . .
XVIII. Znamenáno o kobylém poli . . . . . .
Zlomky z Alexandreidy:
I. Tah Alexandrůw na Daria . . . . . .
II. Zrada Bessowa a Narbazonowa . . . . . .
III. Alexandrůw boj w Asii . . . . . .
IV. Alexander w Babyloně . . . . . .
V. Incipit distinctio sexta . . . . . .
Zlomky básní dějepraw̌ných:
I. Pilat a Judas . . . . . .

Stránka

II. Král na lowu 175
III. Seslání ducha sw. apoštolům 178
Legenda o sw. Prokopu 182
Satyry o řemeslnících:
1. O šewcích 211
2. O koněleích newěrných 216
3. O zlých kowářiech 219
4. O sladowníciech 220
5. O lazebníciech 222
6. Řezník 223
7. Pekař 225
Bájka o lišce a čbánu 227
Desatero kázaní božích 231
Legendy:
1. Legenda o sw. Petru 263
2. Žiwot swatého Klimenta papeže a zpowědníka 282
3. Wyprawuje sě pašije swaté Kateriny, dóstojné děwice 288
4. Žiwot swatého Jiřie, mučenníka božieho 300
5. Žiwot swatého Wíta, dóstojného mládence 306
6. Žiwot swatého Kyrilla, sw. Metudia a swaté Ludmily tuto sě čte . 308
7. Žiwot swatého Wáclawa 314
Písně duchowní:
1. Swatý Wáclawe 321
2. Buoh (náš) wšemohúcí 322
3. Wítaj, milý Jesukriste 323
4. Stála matka bolestiwá 324
5. Wítaj, milý Jesukriste 326
6. O Maria, róže stkwúcie 330
Nejstarší překlad celé biblí:
Počínají sě kniehy Isaiášowy. Kap. I—V. 333
Alberta Welikého knihy mrawní:
Úwod. Počínají sě kniehy o wšelikých ctnostech welmi užitečné . 341
Kap. XX. O prawdě 345
Kap. XXIV. O matorném člowěku 348
Žiwot Ježíše Krista. List 9, 10, 85 a 108 351
Spor duše s tělem 357
Prawda 381

Strónka

Reč jinocha mladého 385
Reč kmetě starého 385
Ježíšowo mládí 387
Hrob boží 419
Pulkawowa kronika česká:
Kap. 73. Kterak boží milostí a sw. Wáclawa Otakar, král Český, weliký boj proti Uhrům i jiným obdržal jest 427
Kap. 74. O králi Otakarowi, kterak sě jest nepřiezeň mezi nim a mezi Rudolfem počala 439
Kap. 75. Kterak král Přemysl skrze newěru swých pánów w Rakúsiech jest zabit, a o jiných wěcech 441
Kap. 76. Kterak bez krále země Česká mnoho trpěla jest od rozličných cizozemców 446
Kap. 77. O dalších přiběziech krále Wáclawowých, a o mnostwí Kazimirowě, wéwody Polského 449
Kap. 78. O dalších přiběziech krále Wáclawowých, což sě jest jemu téch časów přihodilo, tomu dobrému králi 462
Kap. 79. O tom, jelto král Wáclaw w Otomúci zabit jest, a o jiných mnohých přiběziech, jenž jsú sě tehdy w zemi dáli 465
Kap. 80. O tom, kterak někteří páni a zemené proti Rudolfowi sě byli zdwihli, jenž jest w zemi nechtěl býti 467
Kap. 81. O zprawowání Jindřichowě Korutanského w zemi České . 471
Kap. 82. O zprawowání Jindřichowě, a o utečení králowé Elšky z wězenie 473
Kap. 83. Kterak král Jan s královú oddán byl, a o jiných rozličných příběziech mezi tiem 475
Tuto jest umiešeno o Jindřichowi cisařowi něco nemnoho, tak jakožto by mělo státi úplně 478
Kap. 84. O příbězech krále Janowých, a o porodu jeho dětí . . 480
Kap. 85. O tom, kterak Mikuláš, wéwoda Opawský, své zbožie podmanil jest 482
Kap. 86. Kterak jest Ludwik s pomocí krále Janowú boj zjiskal a obdržal 484
Kap. 87. Kterak mezi králem Janem a Ludwikem válka sě jest pozdwihla, protože jemu Ludwik nesplnil slibu 486
O wěcších přiběziech králowých Janowých, a o poslání do Francie syna prworozeného, jakož uslyšíš 487

O helmbrechtských hospodyních 1
O pokorné hospodyni 1
Kterak má čeleď swój staw wésti 1
O desateru božiem přikázání 1
Kak mají sě mieti k bohu srdcem, ústy a skutkem 1
Kak sě má čeleď mieti k hospodě srdcem, ústy i skutkem 1
Kak mají spolu býti srdcem, ústy a skutkem čelední lidé 1
Výpisky ze knihy čtvrté:
1. Naučení soudcím 1
2. Naučení pánóm 1
3. Naučení wládykám 1
III. Řeči svátečnì:
Na božie obřezánie řeč dobrá hrdým paniem 1
Řeč o květnej neděli 1
Řeč w květnú neděli 1
IV. O sedmi stupních:
O pátém wstupní 1
V. Soliloquia sw. Augustina 1
O mrawném obnowení prwotné dokonalosti člowěka. Báseň allegorická naučná. Wersů 15 — 457 1
Tristram.
Boj s Moroltem (VI — XIII) 8
O wlčí kose (LXXXVII — XC) 8
O sedmmezcietma bláznech 8
Smil Flaška z Pardubic:
Sbírka nejstarších přísloví českých 8
Nowá rada 8
Rada otce synowi 9
Swár wody s wínem 9
Podkoní a žák 9
Postawy a mrawy lidské 9
Tajná láska 9
Ondřeje z Dubé wýklad na právo země České.
Přípis králi Wáclawowi IV 9
Wýklad na právo země české. 1—2 9
3. O zemském právu 9
4. O wedení práwa 9

Strana

5. Kde práwa hledati? 975
6. O póhoniech 975
7. Póhon o dědictwie 976
8. Póhon o zástawy 977
9. Žaloby k póhonóm 977
10. Póhon o hlawu a únos 977
11. O sirotku řád 979
12. O ssutí dědictwie 979
13. Póhon o zlato a kobylé pole 980
14. Póhon o dluh a základ 980
15. Póhon o dluhu s listem 980
16. Póhon o škody 981
17. Žaloba o hlawu 981
18. Žaloba z podáwenie 982
19. Žaloba o dědiny bez desk 982
20. Žaloby o dědiny dskami 982
21. Žaloba o zástawu wěnnú 983
22. Žaloba o zástawu wěnnú bez desk 983
23. Žaloby ze škod, z účinka a z kázanie 984
24. Žaloba z účinka 984
25. Žaloba z účinka s listem 984
26. Žaloba z příjma 989
27. Žaloba ze škody na dědině 986
28. Umění w žalobách 987
29. O položení roku k newině 987
30. O swědcích ku přísaze o dědinu 987
31. Když obú stranú swědci projdú 988
32. Přísaha swědków o dědiny 988
33. O dwú očistníkú po přísahách 989
34. O jiných přísahách 989
35. Přísaha pohnaného 990
36. Přísaha očisty bez zmatku 990
37. Přísaha ze zmatkem 990
38. O práwiech stanych 991
39. Zmatkowé w práwě 991
40. Práwo stané rozličným během 992
41. O zmatciech w žalobách 992

Stránka

42. Právo stané pro nezprávu 992
43. O úmluwě po staném právu 993
44. O zwodu 993
45. Zwodowé na komorníka 993
46. Zwodowé na sudieho a pisaře 994
47. Zwodowé na wšecky 994
48. O panowání neb brání s jedniem komorníkem 994
49. Právo stané bez škody 995
50. Wýstraha w panowání 996
51. Panowánie se škodú 996
52. Tránie panowání 996
53. Nález o othádání 997
54. Kterak má othádánie býti 997
55. O panowání druhém 998
56. O panských náleziech 998
57. Nálezowé w rownych přech 999
58. Nepřipúštěnie nálezów we dsky psáti 1000
59. O moci nálezów panských 1000
60. O potaze panském 1000
61. O nálezu w jiném miestě 1000
62. Mnoholi třeba pánów k nálezu 1001
63. O pánu s potazem 1001
64. Po nálezu žádné otpory 1002
65. O wstání pánów w potaz 1002
66. Mózli otec synóm diel dáti když chce? 1002
67. Syn na otci móže dielu dobyti 1003
68. Syn swój diel ztratí 1003
69. Dci wěno ztratí 1003
70. Wdowa wěno požiwá 1003
71. Wdowa wěno ztratí 1003
72. Co má wdowa wzieti po sstúpení 1004
73. Starým právem též wdowa wěno ztratí 1004
74. Na koho po smrti wdowy wěno spadne 1004
75. O poručníku sirotčiem dskami 1005
76. O společníku ot krále wydaném 1005
77. Král sirotkóm let dáti nemóže k jich škodě 1006
78. Někaci zmatci 1006

Stránka

79. O řádu komorničiem 1006
80. O zmatciech na žalobách 1007
81. Výstraha na zwodu 1008
82. Výstraha na panowání a othádání 1008

Nejstarší listiny české, od 1380 do 1402.

1. 1380, 8. Dec. Jan z Wartenberka služebníku swému Heřmanowi wes Medny do žiwota k náprawě dáwá 1007
2. 1384, m. Apr. Fridrich z Erwěnic odpor klade u desk dworských proti práwu kralowskému w Malowařích 1009
3. 1384, 13. Sept. Jan ze Hradce připowídá se k dílu tomu, který se jemu při dělení s bratrem Oldřichem dostal 1010
4. 1386, 18. Aug. w Brně. Zdeněk ze Šternberka a Lukowa swědčí o nálezu, kterýž se stal na saudu panském w Morawě mezi p. Sezimau z Austí a bratřími z Radhostowic 1014
5. 1388, 6. Nov. w Budějowicích. Oldřich ze Hradce a Přibík ze Stráže slibují zdržeti a splniti wýpowěd, kterauž Jan z Rosenberka, Jindřich ze Stráže a Sezema z Austí, co mocní rozdílce mezi nimi a mezi Petrem a Janem ze Stráže o statek a hrad Strážský atd. učinily 1015
6. 1389, 10. Nov. Epík z Boharyně wysazuje swůj wladyčí dwůr w Boharyni práwem zákupním 1024
7. 1391, 1. Mart. Pan Jindřich starý Berka z Dubé wšecky syny dědicky poděluje 1026
8. 1394, 5. Máje, w Praze. Jošt markrabě a pán Morawský, Jindřich z Rosenberka a páni Čeští wstupují spolu w jednotu, slibujíce sobě pomáhati a jednati, aby zemi ku práwu a ku prawdě zase přiwedli, jakož jest za jich předkůw we prawdě stála . . 1028
9. 1394, 25. Aug. w Písku. Král Wáclaw, we při o řád zemský s pány českými wzešlé, podáwá se na rozsudek čtyr neb šesti pánůw, jenž společně na to mají wydáni býti, a slibuje nespomínati nikomu dosawadního o tu wěc záští 1030
10. 1395, 30. Máje, na Žebráce. Král Wáclaw přijímá i potwrzuje mnohé články řádu zemského se týkající, od pánůw Českých jemu podané 1032
11. 1396, 2. Juni. Pan Půta starší z Častolowic wěno snachy swé, kněžny Anny z Oswětína, přewodí na hrady swé Skuhrow i Richenberk s jich příslušenstwím 1037

Stránka

12. 1398, 7. Aug. na Šternberce. Paní Anny ze Šternberka, rozené kněžny Opawské i Ratiborské, poslední wůle 1039
13. 1399, 15. Juni, w Praze. Pražané a páni strany kralowské wstupují w přiměří s jednotau panskau 1040
14. 1400, 18. Jan. w Jihlawě. Sigmund král Uherský, Jošt markrabě Morawský, Jan biskup Litomyšlský a páni Čeští zapisují se sobě w jednotu pro řád zemský a proti markrabí Prokopowi Morawskému 1044
15. 1401, 22. Mart. Purkmistr a radda starého města Pražského potwrzují nálezu Nowoměstských we při o trh domu a splnění jeho 1047
16. 1401. 12. Aug. w Praze. Král Wáclaw wstupuje w mír s jednotau panskau, a podáwá konání řádu zemského na Wolbrama arcibiskupa, Jindřicha z Rosenberka, Ottu Bergowa z Běliny a Jana Krušinu z Lichtenburka 1049
17. 1402, 21. Mart. Obec nowého města Pražského staré raddě swé poděkowání činí 1053
18. 1402, 1. Apr. Purkmistr, konšelé i obec nowého města Pražského odpauštěji Kosmanowi, spoluměštěnínu swému, winy jeho. 1054
19. 1396. Jindřich z Rosenberka, nejwyšší purkrabí Pražský, králi Wáclawowi k wěrné poddanosti se oswědčuje, i slibuje na místo Diwiše podpurkrabí ustanowiti jiného 1055
20. 1400, 17. Nov. na Boru. Pan Bohuslaw ze Šwamberka králi Wáclawowi, aby do Říše nejel, wýstrahu dáwá 1056
21. (1401 ?). Erhart z Kunstatu markrabí Joštowi zprámu dáwá o swém jednání s bratrem jeho markrabí Prokopem 1057
22. 1402, 25. Juni. Bohuněk z Hořowic a Petr z Trkowa odpowidají Nowému městu Pražskému 1059
23. 1402, 20. Jul. Jan Sokol z Lamberka týmž odpowídá . . . 1060

PŘÍDAWKY.

ČTRNÁCTÉ STOLETÍ.

Čtení sw. ewangelium:

W neděli dewietník. L. 6. (Mat. 20, 1—16.) 1061
W sobotu třetí u póstě. L. 12. (Luk. 15, 11—32.) 1063
We čtwrtek třetí u póstě. L. 11. (Luk. 16, 1—18.) 1064
W pátek čtwrtý u póstě. L. 14. (Jan 4, 5—42.) 1066
W sobotu před kwětnú nedělí. L, 20. (Jan. 12, 1—36.) . . . 1068

Zlomky z Alexandreidy: Stránka
A. Zlomek Jindřichohradecký:
1. Výprawa Daria proti Alexandrowi 1071
2. Rodina Dariowa; wzetí Damasku a Týru 1076
B. Zlomek Musejní 1085
C. Zlomek z rukopisu knihowny sw. Wíta 1091
Zlomek legendy sw. apoštolů 1143
Umučení Páně 1147
Žiwot swaté Hedwiky 1149
Žiwot sw. Jana Egyptského 1161
Smrt krále Jana 1179

Wyswětlení wěcí 1189
Wyswětlení slow 1213
Ukazatel: I. Nápisowé 1283
II. Počátkowé 1289

POČÁTKOWÉ
STAROČESKÉ MLUWNICE.

Ú W O D
K WÝBORU STAROČESKÉ LITERATURY.

OD

PAWLA JOSEFA ŠAFAŘÍKA.

PWyš. = Píseň na Wyšehrad.
RK. = Rukopis Kralodworský.
Řem. = O řemeslnících.
ŘPZ. = Řád práwa zemského.
Sm.Fl. = Smil Flaška.
Sp. D. = Spor duše s tělem.
SPr. = Swatý Prokop.
St.Skl. = Starobylá Skládání (wyd. W. Hanky).
Št. = Toma ze Štítného.
Tristr. = Tristram.
XII Ap. = Legenda o 12 apoštolech.
Zj. = Zjewení sw. Jana (w kr. weř. bibl.)
ŽJK. = Žiwot Ježíše Krista.
ŽG. = Žaltář glossowaný.
ŽK. = Žaltář Klementinský.
ŽKap. = Žaltář kapitolní.
ŽP. = Žaltář Poděbradský.
ŽSO. = Žiwoty swatých Otcuw.
ŽW. = Žaltář Witenberský.

Jiné doklady, auplněji označené, samy sebau jsau srozumitedlny a zde wynecháwaji.

PWyš. = Píseň na Wyšehrad.
RK. = Rukopis Kralodworský.
Řem. = O řemeslnících.
ŘPZ. = Řád práwa zemského.
Sm.Fl. = Smil Flaška.
Sp. D. = Spor duše s tělem.
SPr. = Swatý Prokop.
St.Skl. = Starobylá Skládání (wyd. W. Hanky).
Št. = Toma ze Štítného.
Tristr. = Tristram.
XII Ap. = Legenda o 12 apoštolech.
Zj. = Zjewení sw. Jana (w kr. weř. bibl.)
ŽJK. = Žiwot Ježíše Krista.
ŽG. = Žaltář glossowaný.
ŽK. = Žaltář Klementinský.
ŽKap. = Žaltář kapitolní.
ŽP. = Žaltář Poděbradský.
ŽSO. = Žiwoty swatých Otcůw.
ŽW. = Žaltář Witenberský.

Jiné doklady, úplněji označené, samy sebau jsau srozumitedlny a zde wynechúwají.

celku sestawené wyčítání těchto proměn dle swědectwí wšech písemných památek nářečí českého předmětem jest *historické mluwnice české* — úloha to weliká, obšírná, práce plná, k níž tento slabý nástin jen co proprawa a jakáž takáž pomůcka slaužiti má.

§. 4. K dokonalému wystawení wěrného obrazu jazyka českého, jakýž w kterém století a w které době byl, náleží, aby wlastnosti jeho auplně wypsány, a rozdíly, jimiž se od jazyka předešle i potomně užíwaného různil, určitě wytčeny byly. Tito rozdílowé wztahují se buďto k látce jazyka, buďto k formě: k látce, pokud w jisté době užíwáno slow později (anebo, ohledem na nowá, dřiwe) buďto dokonce neběžných, n. př. u starých Čech (pán), tuča (lijawec, krupobití), izok (kobylka), rišč (běh), chrabr (udatný), žestok (ukrutný) atd., anebo w jiném smyslu užíwaných, n. př. stół (trůn), modła (modlitebnice, kaple) atd.; k formě, pokud slow buď rozdílně twořeno, skládáno a wyslowowáno, n. př. mładośca (mladosť), poprsel (papršlek), jabło (jablko), kamy (kameň), płamy (plameň), kry (krew), koty (kotew), welí (welký), lètorosl (ratolesť), małžen (manžel), črěšło (tříslo), časa (číše), bijuc (biřic), košula (košile) atd., buď jinak, než jindy skloňováno a časováno, n. př. s panošú, s junošú (s panošem, junošem), lěpějí, lěpí (lepší), twrzějí, twrzí (twrdší), pich, nesech (pil sem, nesl sem) atd., buď naposledy slowokladně (syntakticky) spojováno, n. př. wèky wěkóm, bude skrhet zubóm, hrad krále Wácławów, do šestého mezi desjetma lěta, nebjéše kto hřeba (ktoby pohřbil, qui sepeliret), newědjéše sje kam wrha (kam wrhnauti, quo se verteret), zařwe jarým túrem (jako túr) atd. A poněwadž we mluwě lidské nic není stálého, nýbrž ústawné pohybowání, rozwíjení a odkwětání, dlužno prošetřiti dějiny jazyka w celém běhu času, z něhož se památky jeho zachowaly, tedy w češtině bez mála prostor tisíce let a plody jeho, máli wěrný a dokonalý obraz jeho aspoň podlé hlawních dob skreslen býti. Že takováto práce jen poslaupným sestředowáním sauhlasné činnosti wíce učených mužůw, mohaucích bezstarostně wětší částku žiwota swého na podobná badání wynaložiti, dokonána býti muže, o tom se snadno přeswědčí, kdokoli o wěci, o niž zde běží, jasné ponětí má.

§. 5. Jsauce přinuceni, pro krátkost času a ohledem na určení tohoto spisu, kterýž pauze co úwod k Wýboru staročeské Literatury, nikoli co obzwláštní mluwnické dílo, slaužiti má, wytknauti přítomné své práci těsné meze, wylučujeme z objemu jejího wšecko, co se pauze k tworení slow a wýznamu jejich wztahuje, a což již mimo to k welikému pohodlí skumatele téměř w auplnosti w přebohatém slowníku jazyka našeho obsaženo jest, dále bez mála wšecko, co do slowokladu náleží, naposledy drahnau částku toho, co k nauce o hláskách patří, zřetel swůj téměř wýhradně ke skloňowání a časowání obracejíce. A poněwadž památky jazyka w prwním dílu Wýboru Literatury obsažené do patera rozličného století, od Xho až do konce XIVho, padají, a poslední prwním, obě prostředním, z ohledu forem jazyka již welmi nepodobny jsau, klademe za základ swého

celku sestawené wyčítání těchto proměn dle swědectwí wšech písemných památek nářečí českého předmětem jest *historické mluwnice české* — úloha to weliká, obšírná, práce plná, k níž tento slabý nástin jen co proprawa a jakáž takáž pomůcka slaužiti má.

§. 4. K dokonalému wystawení wěrného obrazu jazyka českého, jakýž w kterém století a w které době byl, náleží, aby wlastnosti jeho auplně wypsány, a rozdíly, jimiž se od jazyka předešle i potomně užíwaného různil, určitě wytčeny byly. Tito rozdílowé wztahují se buďto k látce jazyka, buďto k formě: k látce, pokud w jisté době užíwáno slow později (anebo, ohledem na nowá, dříwe) buďto dokonce neběžných, n. př. u starých lěch (pán), tuča (lijawec, krupobití), izok (kobylka), rišč (běh), chrabr (udatný), žestok (ukrutný) atd., anebo w jiném smyslu užíwaných, n. př. stół (trůn), modła (modlitebnice, kaple) atd.; k formě, pokud slow buď rozdílně twořeno, skládáno a wyslowowáno, n. př. mładośca (mladosť), poprsel (papršlek), jabło (jablko), kamy (kameń), płamy (plameń), kry (kreẃ), koty (koteẃ), welí (weliký), lětorosl (ratolesť), małžen (manžel), črěsło (třislo), čaša (číše), biřjuc (biřic), košula (košile) atd., buď jinak, než jindy skloňowáno a časowáno, n. př. s panošú, s junošú (s panošem, junošem), lěpějí, lěpí (lepší), twrzějí, twrzí (twrdší), pich, nesech (pil sem, nesl sem) atd., buď naposledy slowokladně (syntakticky) spojowáno, n. př. wěky wěkóm, bude skrhet zubóm, hrad krále Wácławów, do šestého mezi desjetma lěta, nebjéše kto hřeba (ktoby pohřbil, qui sepeliret), newědjéše sje kam wrha (kam wrhnauti, quo se verteret), zařwe jarým túrem (jako túr) atd. A poněwadž we mluwě lidské nic není stálého, nýbrž ústawné pohybowání, rozwijení a odkwětání, dlužno prošetřiti dějiny jazyka w celém běhu času, z něhož se památky jeho zachowaly, tedy w češtině bez mála prostor tisíce let a plody jeho, máli wěrný a dokonalý obraz jeho aspoň podlé hlawních dob skreslen býti. Že takowáto práce jen poslaupným sestředowáním sauhlasné činnosti wíce učených mužůw, mohaucích bezstarostně wětší částku žiwota swého na podobná badání wynaložiti, dokonána býti může, o tom se snadno přeswědčí, kdokoli o wěci, o niž zde běží, jasné ponětí má.

§. 5. Jsauce přinuceni, pro krátkost času a ohledem na určení tohoto spisu, kterýž pauze co úwod k Wýboru staročeské Literatury, nikoli co obzwláštní mluwnické dílo, slaužiti má, wytknauti přítomné swé práci těsné meze, wylučujeme z objemu jejího wšecko, co se pauze k twoření slow a wýznamu jejich wztahuje, a což již mimo to k welikému pohodlí skumatele téměř w auplnosti w přebohatém slowníku jazyka našeho obsaženo jest, dále bez mála wšecko, co do slowokladu náleží, naposledy drahnau částku toho, co k nauce o hláskách patří, zřetel swůj téměř wýhradně ke skloňowání a časowání obracejíce. A poněwadž památky jazyka w prwním dílu Wýboru Literatury obsažené do patera rozličného století, od Xho až do konce XIVho, padají, a poslední prwním, obě prostředním, z ohledu forem jazyka již welmi nepodobny jsau, klademe za základ swého

nákresu nejstarší naše památky, t. Libušin soud, Ewangelium sw. Jana, částku zpěwůw rukopisu Kralodworského a glossy slowaře Mater Verborum, snažíce se wypodobniti obraz jazyka našeho, jaký byl w XtémaXItém století, s tím jediné rozdílem, že teprwé později we spisech uwedené sauhlásky *h* a *ř* wšudy anticipando místo starých *g* a *rj* čili *r* klademe, nechtice jednak, kdež toho neúchylná potřeba newymáhá, čtenáře zbytečnými trudnostmi nuditi a odstrašowati, jednak též za to majíce, že *h* a *ř* w Čechách o sto nebo i wíce let dříwe wyslowowány, nežli jich w písmě znamenáno. Starší dobu, nikoli prostřední, mnohem méně pozdější, za základ proto bereme, poněwadž ze staršich, plnějších a dokonalejších forem pozdější kusé, hubené a zakrsalé dobře wyswětliti a pochopiti se dají, nikoli naopak ony z těchto, cožby marné usilowání bylo. Že nám zde jen o rozdíl nejstarší známé češtiny od nowější, nikoli o poměr staré češtiny ke staršim a bohatším jejím sestrám, staroslowanštině, řečtině, sanskritu atd. činiti jest, že tedy jen wýměsky ze staročeské mluwnice potahmo k tomu rozdílu, nikoli celau saustawu, a to ještě nadto jen z empirického, nikoli kriticko-spekulatiwního stanowiště (tato poslední úloha by nás newyhnutedlně ke zjinačení wůbec přijaté a w praktickém ohledu dosti pohodlné grammatické naší saustawy wedla), podati můžeme, k jejichž prospěšnému čtení a wyrozumění dokonalá známost nowější grammatiky české potřebna jest, samo sebau se rozumí.

Poznamenání. W latinských listinách a rukopisech z XIho a XIIho století we slowech českých, wětším dílem wlastních jmenech, owšem pauze *g* a *r* se wyskytá; než takowá wlastní jména psáwala se stereotypně bez ohledu na wyslowení. Ještě w písni na Wyšehrad nacházíme: Naše slunce, Wyšegrade twrd, a w Passionalu: Spytigněw, Dragomira a Gradišče, jistě pauhým zwykem od písařůw tak napsaná, nebo jináč tam wšudy *h* stojí, jakž Čechowé tehdáž skutečně wyslowowali.

§. 6. Zbýwá, abychom zde u samého wstupu zmínku učinili o prawopisu a nepatrné, při tom wšak neodwratné úchylky swé od přijatého we Wýboru Literatury osprawedlnili. Wědomoť jest, že prwní písaři, jenž abecedy latinské, naprosto a beze wšeho rozmnožení písemných znaků, ke psání řeči české použili, ačkoli rozdíl mezi obema jazyky co do počtu a powahy jednoduchých hlásek nesmírně weliký jest, slowa česka písmeny latinskými tak nedokonale označowali, že o jejich prawém wyslowení jen dle zwyku pozdějšího wěku a ostatních slowanských nářečí, často pauze z domysla a jakoměř na dohadku, sauditi můžeme. Ať nic nedíme o tom, že w tom jejich způsobu psaní na přízwuk a skracowání i dlaužení samohlásek žádného ohledu nebráno, jakkoli to dobře wěc, ani, že při sauhláskách zaěasté jeden a týž zwuk český šesteronásobně (u př. *c, cz, hcs, cs, hc, cc* = *c*; *z, s, sz, szs, zz, ss* = *s*; *c, k, q, ch, kc, ck* = *k* atd.), a naopak jedním a týmž písmenem latinským čtwero rozdílných zwukuw českých (u př. *c* = *c, č, k, s*; *s, ś, š, ž*; *z* = *z, ź, ž, s* atd.) označowáno, upomeneme zde jen na nedostatečný způsob psaní sykawek, s nešetrením rozdílu mezi prostými *c, s, z*, řídšími

ć, ś, ż, a hustšími *č, š, ž*, na zanedbání rozdílu mezi sauhláskami twrdými *w, b, p, m n, ł, r, d, t, z, s, c*, a měkkými *ẃ, b̀, ṕ, ḿ, ń, l, ŕ, ď, ť, ż, ś, ć*, (*ř* později owšem znamenáno *rs, rz*), na neoznačowání samohlásek nosowých *ą, ę*, a jotowaných *ja, je jo, ju*, (později wšak na tyto ohled bráno), na nerůznění měkkého *ě* od pauhého *e* širokého *y* od auzkého *i* a jiné w grammatickém ohledu weledůležité rozdíly. Wětš částka těchto a těm podobných nemotorností, zmatkuw a pochybností pilným badáním wyrownati, prawé staročeské wyslowení určiti a prawopis jemu přiměřený ustanowit se dá; nejedny wšak wěci zůstanau bez pochyby wěčně temny a záhadny. Tak n. př krácení a dlaužení samohlásek, wyslowowání nosowého *ą* a *ę*, přízwuk, začátek přetwořowání sykawky *s, ś* w *š* we formách: w rúše, w pýše, Češi, tiši. šlechta. škwrna weš, wešken, abyšte atd. místo: w rúsě, w pýsě, Česi, tisí, slechta, skwrna, weś weśken, abyste atd., a jiní úkazowé jazyka našeho již sotwy kdy s dostatečnau jistotau budau wyswětleni. Z toho ze wšeho wyplýwá, že ustanowení prawopisu nejstarším památkám jazyka našeho přiměřeného a důsledného jest w skutku úloha mnohem těžší, nežli mnohému na prwní pohled se zdá. Wydawatelé Wýboru české Literatury, přenesše prawopis již dříwe pro plody prostředního wěku přijatý a dobře se hodící i na nejstarší památky, řídili se w té wěci wíce ohledem praktickým nežli naukowým, snažíce se čtenářům usnadniti ponímání a zažíwání těchto wýtečných plodůw; pročež některých w tom ohledu owšem méně důležitých wěcí, jako rozdílu mezi měkkými a twrdými sauhláskami, mezi jotowaným *e* (čili *je*) a *ě* atd., netuze šetřeno. Spisowatel tohoto úwodu, konaje powinnosti grammatika, jehož cíl theoretický jest, musel se postawiti na jiné stanowiště, s něhož by mu na zwetšelau a temnau osnowu našeho jazyka jasněji wzhlédati a posledních základůw mnohých, jinak newýstižných úkazůw pozdějšího jazyka jistěji dobrati se bylo: pročež se přinucen widěl, pro uwarowání neúchylných jinak zmatkůw, wěc přísněji na wáhu bráti, a z ohledu dotčeného označowání měkkých, též různění jotowaného *e* od půwodního *ě* jíti swau cestau, kteráž ostatně nechať před saudným střízliwě skaumawým čtenářem sama se osprawedlní. Aby pak poměr prawopisu našeho k půwodnímu, jakým nejstarší památky našeho nářečí psány, jasněji spatřowán býti mohl, klademe zde obojího několiko krátkých příkladůw.

LIBUŠIN SAUD.

Půwodním prawopisem.	*Nowým prawopisem.*
Ai uletauo, ce mutisi uodu?	Aj Włtawo, če mútiši wodu?
Ce mutisi uodu strebropenu?	Če mútiši wodu strebropěnú?
Za te luta rozulaiase bura,	Za tje lútá rozwłajáše búrja,

Sesipausi tucu sira neba,	Sesypawši tučn šira neba,
Opłacausi glaui gor zelenih,	Opłakawši gławy gor zelených,
Upłacausi zlatopeskú glinu? —	Wypłákawši złatopěskú glinu? —
Čaco bih jaz wodi nemutiła,	Kako bych jáz wody nemútiła,
Kegdi se wadita rodna bratri,	Kegdy sje wadita rodna bratry,
Rodna bratri o dedini otne?	Rodna bratry o dědiny otné?

RUKOPIS KRALODWORSKÝ.

Jde pastucha po serem iutrsie,	Jide pastucha po šerém jutřě,
Hlasa branu otworsiti wzhoru.	Hłásá bránu otwořiti wzhóru.
Slise straze volanie pastusino,	Słyše stráže wołánjé pastušino,
Otworsi mu branu prsies Wltawu.	Otwoři mu bránu přěs Włtawu.
Wznide pastirs na most, hlasno trubi,	Wznide pastýř na most, hłasno trúbi;
Wzkoci kniez na most, sedm wladik za niem;	Wzkočí knjež na most, sedm włádyk za njém;
Prokni cwala se wsiem se suim ludem.	Prokný cwáłá se wsěm se swým ludem.
Uderichu rani bubni hromne,	Uderichu rány bubny hromné,
Uirazichu zwuki trubi hluczne,	Wyrazichu zwuky trúby hłučné,
Choruhui tu sbori na most wrazia,	Chorúhwi tu sbori na most wrazjá,
Ues most otrsasa sie pod iich dauem.	Weś most otřásá sje pod jich dawem.

ALEXANDER.

Bies tu take ober geden,	Bjéš' tu také ober jeden,
Kralem pohanzkym vyueden	Králem pohanským wyweden
Tam od czirweneho morsie,	Tam od črweného moře,
Ten bie prsissel na zwe horse.	Ten bě přišeł na swé hoře.
Czlouiek poztauu nekratku,	Čłowěk postawú nekrátkú,
Mursin otczem, ober matku,	Múřin otcem, ober matkú,
Gehos ktos uzrsiel, ten ztyrnu	Jehož ktož uzřěł, ten strnu,
Pro nu twars mocznu hi tzirnu,	Pro 'nu twář mocnú i črnú,
Hi pro tak zilnu postawu,	I pro tak silnú postawu,
Iaksto kadczu magie hlawu,	Jakžto kádcu maje hławu,
A sird wnus pawuzu nezza,	A žrď wnjuž pawúzu nesa,
Iaks iu gdezz byl vytirhl z lessa.	Jakž ju kdes był wytrhł z lěsa.
Taks jadys ssel, tady pirsie	Takž jadyž šeł, tady prše
Prsied nym byehal precz lud zirssie.	Přěd ním běhał preč lud srše.

§. 7. Z uwedených těchto krátkých příkladůw poměr prawopisu od nás přijatého ke starému poněkud sice wyswitá a poznán býti může; bychom wšak wšecku w té wěc pochybnost odstranili, uwedeme něco porozwinutěji již zde napřed zásady, jimiž sm se w té wěci řídili, ačkoli jim aupiného swětla teprwé následující nauka o hláskách dodati může. Majice totiž ohled jednak na powahu staročeského nářečí, jednak n způsob psání w památkách XIIIho a XIVho století, w nichž k označowání rozdílu mez pauhými a jotowanými samohláskami, též mezi twrdými a měkkými sauhláskami, písmen *i* a *y* se užiwá, n. př. sieno m. sěno, w obrazie m. w obrazě, prsied m. před rsieka m. řěka, liubiu m. lúbju, krọpie kapiucie m. krópje kapjúcjé, na zemyu m. n zemju, ati m. at, toti m. tot atd., na dukaz, že i w tehdejším wyslowení rozdílu toh stáwalo (jakož ještě i později Bratří twrdé *ť* od měkkého *l* w písmě různili, a li český až podnes mnohé sauhlásky na konci slow měkce proná*ší*, jichž w písmě poznačowati zanedbáwáme, n. př. smrť, zpowěď atd.), ustawujeme pro tento swů mluwnický úwod následující *prawopisná prawidla:*

1) Měkké *l*, *ŕ*, od twrdého *ť*, *r*, různíme w písmě, stůjtež kdekoli, obzwlášt čárkowanými a již známými písmeny: postela, skáła; búŕa, hora.

2) Měkké *ẃ*, *b́*, *ṕ*, *ḿ*, *ń*, *d́*, *ť*, *ź*, *ś* označujeme na konci slow čárkami: obuẃ łúb, oteṕ, Kúřiń, žeń, zeď, chuť, reź, weś; naproti před samohláskami *a*, *e*, *u* písmenem *j*: wsja, wsje, wsju. Před měkkými *ė* a *i* zůstáwají bez označení, neboť zd twrdě zníti nemohau.

3) Sykawky *c*, *č*, *š*, *ž*, jakožto přirozeně měkké (*c* jen w několika pozdějších cizoslowích: cic, kloc, plac, prawidlu se protiwí), nebo splynutím hrdelních *k*, *ch*, *h* s *j* čili *i* powstalé, a tauž příčinau i měkké *l* a *ř*, nepřijímají před *a*, *e*, *u* žádného *j*, zdržujíce je bytně (virtualiter) w sobě: owce, tuča, duša, mřěža, práce, péče, kaše, wěže, chycu, skoču, prošu, ražu, lúbosť, lud, postela, řújen, zářuj, búŕa atd. Wyjímaje

a) Kde po nich samohláska, prwotně mezi nimi a *j* stojící, wypadla: děwčjá děwčjé, božjá, božjé, horšjá, horšjé, kuřjá, kuřjé, weljú, weljé, widúcjá, widúcjé atd., místo: děwčijá, božijá, horšijá, kuřijá, welijá, widúcijá atd.

b) Před dlauhým *á*, *é* z nosowého *ę*: słyšjá, słyšjé, młčjá, młčjé, ležjá, ležjé, bořjá, bořjé, woljá, woljé atd.

c) Před *é*, přehlasowáním z *í* powstalým, n. př. młčjé, słyšjé, držjé, mohúcjéch mohúcjém atd., místo: młčí, słyší, drží, mohúcích, mohúcím atd.

4) Dlaužení a krácení samohlásek zde přijaté zakládá se na pozdějším we spisec prawidelně zachowáwaném zwyku, na swědectwí některých starých rukopisůw, dlauh samohlásky zdwojujících, a na známém zákonu, že splýwání dwau slabik w jednu činí samohlásku dlauhau (contractio facit longam).

Pozn. Z ohledu rozdilu mezi *i* a *ï* řidíme se nejen příkladem českých Bratří, nýbrž spolu a přede wšim obdobau ostatních nářečí, zwláště staroslowanského a polského, kteráž owšem od prawopisu bratrského w této částce často se rúzní.

H L A W A I.

O HLÁSKÁCH.

§. 8. Wšeliké článkowané zwuky čili *hlásky*, kteréž we starých památkách jazyka českého, totiž od konce XIho do začátku XVIho století, nacházime, mohau se, po wylaučení nosowých *ą* a *ę* (o nichž níže), w následující řadu uwesti: *a*, *b*, *b́*, *c*, *ć*, *č*, *d*, *d́*, *e*, *ė*, *f*, *h*, *(g)*, *ch*, *i*, *j*, *k*, *ḱ*, *l*, *ĺ*, *m*, *ḿ*, *u*, *ń*, *o*, *p*, *ṕ*, *r*, *ŕ*, *s*, *ś*, *š*, *t*, *ť*, *u*, *ŭ*, *ū*, *y*, *z*, *ź*, *ž*.

Tato řada hlásek se dělí

1) na samohlásky: *a*, *e*, *ě*, *i*, *o*, *u*, *y*, kteréž jsauli dlauhé, čárkau zhora se wyznamenáwají: *á*, *é*, *í*, *ó*, *ú*, *ý*.

2) na sauhlásky, a sice

a) retní α) twrdé: *w*, *f*, *b*, *p*, *m*.
β) měkké: *ẃ*, *b́*, *ṕ*, *ḿ*.

b) podnební α) twrdé: *n*, *ĺ*, *r*.
β) měkké: *ń*, *ḱ*, *ŕ*.

c) zubní α) twrdé: *d*, *t*.
β) měkké: *d́*, *ť*.

d) sykawky α) twrdé: *z*, *s*, *c* (toto jen w cizích slowích).
β) měkké: αα) řidší *ź*, *ś*, *ć*.
ββ) hustší *ž*, *š*, *č*.

e) hrdelní α) twrdé: *h*, *ch*, *k*.
β) měkkau: *j*.

Retní *w* a hrdelní *j* jsau wlastně polohlásky čili obojetnice, t. samohlásky *u* a *i* powahu sauhlásek na se berauci. Newlastně polohláskami slowau w češtině i *ĺ* a *ŕ*, protože pomocí jich slabiky bez jiných samohlásek powstáwají.

Pozn. 1. Samohláska *ě* čili cyrillské Jať, nyni za měkkau platící, powstala původně z dwojhlásky *ai*: jakož n. p. starosl. cěsar' wede k cizímu *Καίσαρ*, Caesar, tak i wěra, chléb, měna atd. ke staršímu waira, chlaib, maina atd. Proto w ruštině a uherské slowanštině hrdelní *h*, *ch*, *k* před *ě* se nepřetwořují, jakoby před *a* stojíce: rus. na rukě, w nogě, slk.

na ruke, w nohe atd. Později owšem místo *ai* přesmyknutím hlásek wyslowowalo se *ia*, *e* (jakož ještě podnes *ono* u Polákuw, toto u Bulharuw), naposledy *je*, a mnoho neprawých *e* do jazyka se wlaudilo, čímž se přetwořowání hrdelních wyswětluje: a wšak proto střízliwý jazykozpytec prwotního *e* s jotowaným *e* čili *je* žádnau měrau nestotožní, nechceli pořád v nekonečné zmatky a bezcestí ubíhati. Puwod zajisté, powaha a platnost obojího jest rozdílná tak že we mnohých nářečích, w nichž hrdelní před *e* přetwořowání podrobeny jsau, i w samém staroslowanském, zubní *d* a *t*, přetwořující se před *je* w *s* a *c*, zustáwají před *e* bez proměny: n. př. widěn, chtěn, kdě, nikdě, sdě, ondě, naproti súzen, chycen, záze (místo zádje) snáze (m. snádje) atd. — I samohláska *y* powstala prwopočátečně z dwojhlásky *oi*. Puwodní hlásky jsau jen *a*, *i*, *u*: ostatní jsau, dle wzniku, buď poddružné přehlásky (*o*, *e*), buď dwojhlásky (*é*, *y*), ač nyní za ně neplatí.

Pozn. 2. Pro nedostatek písmene přinuceni jsme označowání dlauhého *é* opaustěti, což přirozenému Čechowi, Morawanu a Slowákowi ke zmatku býti nemůže, wědaucímu ze zwyku kde je jak wyslowowati má.

§. 9. Jak samohlásky, tak též i sauhlásky podrobeny jsau, často we slowech z jednoho a téhož kořene pošlých, rozličným proměnám, kteréž u sauhlásek *přetwořowánim* u samohlásek *přehlasowánim* nazýwáme. We přetwořowání sauhlásek čili we změkčowání twrdých (a naopak) znamenati dwůj rozdil dle stupně podobnosti: na prwním se původní od přetwořených méně, na druhém wíce liší: n. př. strana, stráň, Čáslaw (muž) Čáslaw (město), naproti: teku, točím, hřích, hřeším, bych, byste atd. — Přehlasowání jiné jest genetické, náležící ke twoření slow, t. když se změnau hlásky i smysl slowa wíce méně se mění, n. př. wiseti, wěsiti; widěti, wěděti; weleti, woliti; kryji kroj, krájím; wezu, wúz, swážím atd.; jiné eufonické, když přeliwáním hlásek jedněch w druhé smysl slowa naskrze se nemění: n. př. košula, košile; čaša, číše čuju, čiji atd. Ačkoli wíme, že w nedohledné hlaubi jazyka oboje toto přehlasowání z téhož pramene a dle týchž zákonuw se prýští; wšak nicméně w nynějším spisku jedno ode druhého přísně oddělujeme, a pominuwše prwního pauze k tomuto druhému zřetel swůj obracíme.

§. 10. *Přetwořowání sauhlásek* twrdých w měkké a hrdelních w sykawky, té přehlasowání eufonické zakládá se na powaze samohlásky *i* a její střídnice, polohlásky *j*, kteréž, jsauce ze wšech nejplynnější, co nejúzeji s jinými hláskami se jednotí a jí sobě spodobniti se snaží, samy začasté wedlé nich docela se tratíce. Nejjasnější toho příklad nám poskytují měkké sauhlásky: *ẃ*, *ḃ*, *ṁ*, *ń*, *l*, *ř*, *ď*, *ť*, zwláště když na konci slow stojí. Jakož zajisté z idu, imu, iho naše dnešní jdu, jmu, jho; z imje, imeno iměnjé, imam, ihra, středowěkowé jmje, jméno, jměnjé, jmám, jhra, nynější mám, hra (we wyslowení i méno, mění) powstalo, a jakož místo mati (matka), wolati, kopati atd. pŏdnes říkáme matj, wolatj, kopatj, čili mať, wolať, kopať, tak druhdy z rozkazowacích zwoni, kładi, chyti, wari, mluwi, hubi, topi, łomi, pali wywinulo se zwonj, kładj, chytj, warj, mluwj, hubj, topj, łomj, palj, čili zwoň, kład, chyť, waŕ

młuw, hub, top. łom, pal, a ze samostatných hosti, kmeti, lani, mědi, niti, peci, łebi, obuwi skrácené hostj, kmetj, lanj, médj, nitj, pecj, łebj, obuwj, čili host, kmet, laň, méď, nit, peć, łeb, obuw atd., ačkoli po *w*, *b*, *p*, *m*, *c*, *s*, *z* plynné *j* u wyslowení již welmi časně (později i po *l*) wymizelo, pročež ho i we psáni zanedbáno.

Pozn. Hlubší wniknuti do předmětu, než zde předsewziti lze, učí, že we wšech slowech, ježto měkkau sauhláskau se končí, prwotní *i*, buď pauhé, buď s jinau samohláskau, odpadlo. We staroslow. rukopisech ještě často Nom. krwi (krew), cirkwi (cirkew) atd., w českých hosti, choti, lani atd. se wyskytá.

§. 11. Před samohláskami *i*, *ě*, *e*, kterážto posledni w této připadnosti jako původně polohláskau *j* přioděná powažowati se musi, přecházeji, dle prawidel w grammatice wyložených, prosté sykawky *z*, *s*, *c* w hustší *ż*, *ś*, *ć*, k nimž w jistém smyslu i břiskawé *ŕ* místo *r*, powstalé z *r*, přičísti dlužno, zubni *d*, *t* w *z*, *c*, a hrdelni *h*, *ch*, *k* w jistých připadnostech w *ź*, *ć*, *ś* (jichž měkkost wšak w písmě se neoznamenáwá), w jiných w *ż*, *ć*, *ś*, při čemž původní *i* nebo *j* z písma sice mizí, než w přetwořených měkkých sauhláskách bytně (virtualiter) obsaženo zůstáwá. Sauhlásky *t* a *k* s předcházejicim *s* čili spřežky *st* a *sk* někdy od prawidla se uchyluji, měnice se w *šč* (později *šť*) místo *sc*.

a) Sykawky:

z w *ż*: mazati — mažu (místo mažju).
s w *ś*: tesati — tešu (m. tešju).
c w *ć*: otec — otče.
r w *ŕ*: hora — w hoře.

b) Zubní:

d w *z*: hoditi — hozen, hozu (m. hozju).
t w *c*: chytiti — chycen, chycu (m. chycju).

c) Hrdelní:

h { w *z*: wrah — wrazi.
w *ż*: bóh — bože.
ch { w *s*: wrch — wrsi.
w *ś*: ucho — uši.
k { w *c*: bok — boci.
w *ć*: oko — oči.

d) Slaučené:

sk { w *sc*: wojska — wojscě.
w *šč*: ohnisko — ohnišče (pozd. ohnište).
st w *šč*: pustiti — púščati (pozd. púšťati).

§. 12. Proměna hrdelnich *h*, *ch*, *k* w řidší sykawky *ź*, *ś*, *ć* před *i* w množném

Nominatiwu, před *é* w dwojném Nom. a Vokatiwu, před *é* w Dat. a Lokálu; před *i* a w Imperatiwu, jest duchu jazyka slowanského přiměřena a i w jiných nářečích obyčejná, než w nářečí českém, a sice w době již welmi dáwné, jíž wšak zewrub určiti nelze (na konci XIIIho a začátku XIVho stol. již byla welmi rozšířena, jakž z rýmůw pa trno), začalo *ch*, pro welikau přibuznost hlásek *ś* a *š*, přecházeti před *i* w Nom. před *é* w Dat. a Lok. místo *ś* w *š*: n. př. Čech Češi, wrch wrši, hoch hoši, tich tiši, hłuchý hłuši, pýcha w pýše, rúcho w rúše, hřěch w hřěšěch atd.

Na tentýž způsob, t. přetwořením řídké sykawky *ś* a wedlé ní časem i prostéh *s* w husté *š*, powstalo w češtině na sta slow *s* *š* místo *ś* nebo *s*: k. př. Šalomún, Š mon, Jidáš, Jeremiáš, Tomáš, apoštol, epištola, klášter, werš, konšel, weškeren, wšc cken, wešdy (weždy, wždy), šlechta, škwrna, škaredý, okršlek, papršlek, wlaštowic abyšte, pokušitel, šahati, mušeti atd. místo Salomún, Simon atd.

Toto přetwořowání, jehož nejstarší příklad i we staroslowanském we spřež *st* měnící se w *šť* (pustiti puštjen, prostiti proštjen) se wyskýtá, zasáhlo, ač we mnc hem menši míře, i ostatních dwau sykawek *ź* a *ć*; n. př. peč, teč, wleč, tłuč míst peć, teć, wleć, tłuć (původně pcci, teci, wleci, tłuci), dědič m. dědic, hražen n hrazen, pohlížeti, dohlížeti m. pohlizeti, dohlízeti atd.

My w tomto pokusu we wzorech skloňowání a časowání ohledem na proměn hrdelních *h*, *ch*, *k* w řidší sykawky *ź*, *ś*, *ć* (w písmě začasté jen *z*, *s*, *c*) wšudy pra widla přísně šetřiti budeme, což podobno češtině věku X a XI nejpřiměřenější jest.

§. 13. Tutaž swau změkčující a spodobňující moc jewí w češtině hláska *j* sauhlásky *s* ní slaučené obzwláštním způsobem a we mnohem větší míře, nežli v ostatních slowanských nářečích, kdykoli k jiným širším samohláskám, před ní neb za ní stojícím, těsněji přiléhá: tuť zajisté přechází široké *a* w *e*, *u* w *i*, dlauhé (jak původní, tak i z *a* powstalé) a *é* w *í*, krátké pak *e*, majíc přehlasowáno být docela se tratí. W tomto *přehlasowání* rozeznati lze dwojí stupeň: na prwním pře chází *a* w *e*, a *u* w *i*, na druhém dlauhé *é*, budiž původní nebo přehlasowáním z powstalé, a tak též i dlauhé *é* w *í*, w kteréž případnosti polohláska *j* se samohláskau w jedau nedílnau hlásku splývá.

Přehláska *a* w *e*: a) po *j* a měkkých sauhláskách: jaseň jeseň, jasle jesle, naděj naděje, šija šije, napájati napájeti, wyhánjati wyhánjeti, krópja krópje, wóla wóle, ze mja zemje, búrja búře, chodjách chodjéch, wálách wáléch, čakati čekati, čaša čéše šaro šero, žal žel, žalud želud, práca práce, duša duše, púšča púšče, mřěža mřěže at

b) Před *j* a měkkými sauhláskami: wajce wejce, tajný tejný, krajčí krejčí, wołaj wołej, naj-nej- atd.

Přehláska *u* w *i*: a) po *j* a měkkých sauhláskách: jutro jitro, junoša jinoše

o: dwoje, dw(oj)e = dwe
oboje, ob(oj)e = obé
twoje, tw(oj)e = twé
čistoje, čist(oj)e = čisté
wojewoda, w(oj)ewoda = wéwoda
ženoju, žen(oj)u = ženú
čistoju, čist(oj)u = čistú
stojati, st(oj)ati = státi
bojati sje, b(oj)ati sje = báti sje
bojazeň, b(oj)azeň = bázeň
pojas, p(oj)as = pás

u: čistuju, čist(uj)u = čistú
welikuju, welik(uj)u = welikú

y: čistyje, čist(yj)e = čisté
welikyje, welik(yj)e = welikė.

Předcházíli před *j* samohláska *i*, wysauwá se pauze tato, *j* pak we staré češtině zustáwá:

i: božija, bož(i)ja = božjá
božije, bož(i)je = božjé
přijatel, př(i)jatel = přjátel, s přehl. přjétel.

Na ten zpusob staří Čechowé psáwali a wyslowowali: pjéš, bjéš, ljéš, pjé, bjé, ljé, a we přechodniku pje, bje, lje atd. místo piješ, biješ, liješ atd.

Neskrácené formy, co zbytky starší periody, jsau we staré češtině tyto: mezitojí, s přehláskau, místo mezitojú (t. mezi tú, rozuměj dobú, jako mezitím, rozuměj časem, interea), jeje (Gen. od neužiwaného ja, později skráceně jéj, jé, a z jeje zwláštní námětka její), dwojné najú, wajú (s přehláskau naji, waji), jejú (toto později skráceně jú, juž, njúž).

Pozn. 1. Formy: smjéti sje, rozhřjéti atd. od prawidla jen tím se liší, že po nastaupení přehlásky *je* (místo *ja*): smějeti sje, rozhřějeti, před *j* pauze *é* wypadlo, jako w přijetel pauze z přjétel.

Pozn. 2. We formách: hřawau, rukau, mnau, twau, znějících: hřawou, rukou atd., dwojhláska *au* nepowstala neprostředně ze slití samohlásek *o* a *u* po wysutí prostředního *j*: hřawo(j)u, ruko(j)u, mno(j)u, two(j)u atd., nýbrž ona zde jest ostatek původního nosowého zwuku *ą*, cyrill. ѫ, jakž patrno z forem: saud, kaut, nesau, perau a podobných, kdež žádné *j* newypadlo, nýbrž dwojhláska *au (ou)* prostě na místě nosowého *ą* stojí.

§. 17. Docela naproti wýš wyloženému zákonu přehlasowání širších samohlásek w užší (§. 13) stojí we staré češtině jiný úkaz, dle něhož po *j* a měkkých sauhláskách, jakoby náhradau za tolikerá w *e* a *i* proměněná *a* a *u*, užší samohlásky w jistých případ-

nostech w širší, jmenowitě *í* w *jé*, *i* w *e* a místy w *u*, naposledy *je* w *ja* přecházely. T
přehlasowání, jež *zpátečným* nazoweme, w druhé polowici XIIIho století wzniklé, na k
XIVho století již ze zwyku wycházeti začalo, až naposledy docela se wytratilo. (
jest pro zpytatele staročeského jazyka nejnepříjemnější záwada a překážka, pro
w tworení, skloňowání a časowání slow wlastních a prawidelních samohlásek dopi
se často welmi trudno, někdy i nemožno jest.

Nejstarší a nejrozsáhlejší jest přehláska původního dlauhého *í* w *jé* (po k
nowém *j* píšeme jen *é*); n. př. sjéla m. síla, sławjéček m. sławíček, konjéček m. koníč
bratřjéci m. bratříci, křjédło m. křídło, knjéžka m. knížka, za njém, nad njém, s njém
ním, sw. pjésmo m. písmo, sw. křjéž m. kříž, za třetjém m. třetím, z lesnjéch stěn
m. lěsních, nrawów cuzjéch m. cuzích, sbjérati, zamjétati, říjékati, načjérati, utjér
obzjérati, chodjéwati, othonjéwati, wycházjéwati m. sbírati, zamítati, říkati a
zwláště 2há a 3tí osoba w časowání: stojéši, stojéš, uzřjéš, mlčjéš, waljé sje řéka, sl
tobě chwála, bojé sje ptactwo, mlčjé Praha, chodjé drahá, sedjé Záboj, ležjé jun
atd., místo: stojíš, uzříš, mlčíš, wali sje, sluší atd., hlas sje wzdwjéhł m. wzdwihł

Že starší Čechowé zde skutečně *jé*, nikoli *í*, wyslowowali, patrno jednak z p
dějšího wyslowowání: nožéjček, wozéjček atd., kteréž přesmyknutím hlásek *jé* w
powstalo (rowněž jako nosejí čili wlastně nosej z nosjé), jednak z toho, že často je
se píše, k. př. Bieze zmilitka ku potoku RK., t. Běžjé (běží, praes. jakž ze smy
patrno) zmilitká ku potoku, jednak a nade wšecko z rýmůw, n. př.

Požehnaj mje, swatý duše,
Ať mje diábeł nepokúšjé. *Mast.*

A łomjéci běłé ruce,
Ande ju neznámosť smucjé (t. smutí).

Ande sje złá wěsť pronášjé,
W onom zámutném rozprašě. *Alx.*

Nedáwajíc w prawú měru
Swého pitjé, jakú slušjé,
Proto pójde w kázň jich duše. *Des. k*

U tance děwky, jinošjé
Ščedřéjí jsú, nežli u mše. *Des. k*

Jímž tje biskup nemúdrý winjé,
Že twá žena jest bezdětkyně. *J*

Totéž platí rowně, jakž samo sebau se rozumí, o původním *jé* a dlauhém *ě* (
staročeských rukopisech *ie*); n. př.

Ktòž jmá kterú nádchu w nozě,
Ot tohoť jmá mléko kozjé. *Mast.*

Na wsje strany střěły letjé,
Jakžto krópje z búře lětě.

U njéž (řěky) Babylonský woje
Sebra na swé bezpokojé.

Oheň, proňž podlě jich wěry
Pop mjéwał časté oběry. *A*

Ještě w XVItém století nacházime w bratrských knihách psáno: obilé, weselé, údolé, místo staršího obiljé. weseljé (w rpp. obilie, weselie), a to místo staroslowanského obilije, weselije. Poslední to ostatky prastarého wyslowowání.

§. 18. Podobný a dle původu snad ještě starši jest přechod krátkého *i* w *je*, wyskýtající se nejdříwe w náměstce jenž m. iže (qui, n. sg.), jež, ježto m. jiže, jižto (qui, n. pl.), we slowech jehła m. ihła, leju m. liju a některých jiných, potom w skloňowání w Nom. a Genitiwech, kdež neprawidelně *ě* místo *je* se píše, na př. Nom. máti m. máti, testě m. testi (swekruše), Gen. hostě, zetě, krwe, laně, daně, bázně, Chrudimě. Čáslawě atd. místo hosti, zeti, krwi atd., w Nom. mn. počtu: pohane m. pohani, měšćane m. měšćani atd., w mn. Dat. k njem m. k nim, dále w časowáni w Imper. choděte. twořěte m. chodite, twořite (Imp. z ohledu samohlásky následuje přít. času), naposledy téměř na wšech wšudy místech bez ladu a skladu, často welmi nepřistojně, dilem jistě jen nemotornosti a jakausi zwláštní chutí písařuw, n. př. záśejky m. záśijky (E. jáz wizje m. wizi, ot wěce m. wěci, pjetjé (rk. „pietie") m. pitjé ŽW. ż' wynjede Pilat m. wynide EZ. prosjeti (rk. „prosieti") m. prositi Pass. atd.

§. 19. Totéž krátké *i* po polohlásce *j* a měkkých sauhláskách nacházíme w druhé polowici XIIIho a w prodlení XIVho století přehlasowáno w *u (ju)* na přemnohých místech, kdež sklad slowanského jazyka i starší zwyk samé češtiny původního *i* požaduje, jmenowitě we skloňowání w Lokálech, jako: u meču, na stolcu, w Dunaju, w zemju, w srdcu, w nebju, na moru, na sbožjú, u wrbjú, w rozlúcenjú, w kázanjú atd., místo: u meči, na stolci, w Dunaji, w zemi, w srdci, w nebi atd. řídčeji místo dlauhého *i* we množném Genitiwu: owcjú, knjezjú, ludjú atd. místo owcí, knjezí, lidí atd., což podobně buď změtením koncowky Datiwu přislušné s koncowkau Lokálu (nejsnáze a takořka přirozeně po předslowcích s jedním i druhým pádem se slučujících, jako *po*; wiz skloňowání §. 34, 45), buď newystihlým teď wplywem polštiny anebo některého k polštině se blížícího podřečí československého w Morawě, Slezku, Lužici, nastaupilo. Mimo dotčené pády wyskýtá se tato přehláska prawidelně we slowě tocuž, tocuš, skráceně cuž, cuš, místo totiž, neprawidelně pak w některých rukopisech z XIVho století, zwláště w Žaltáři Klementinském a nejstaršim Passionálu Musejním, tak zhusta a nemístně, že aby Čechowé tehdáž skutečně tak byli wyslowowali, wším právem pochybowati musíme, n. př. w trojuci m. trojici (w rp. téměř wždy *y* místo našeho *j*), slúbju sje bohu m. slúbi sje (placuit, 3tí os. min. času), mětju m. měti, míti (rp. myetyu), bítju m. bíti, zbítju m. zbíti, otcju naši n. otci, tjusjúc m. tisjúc atd., což někdy nad míru zmatečné jest; k. př. u slow wěřjúcí, wodjúcí, činjúcí, bydlúcí a těm podobných newí se, zdali to přesčárowá, podlaudná přehláska, čili prawé tworení dle obliby widúcí, horúcí místo widjécí, horéci atd.

§. 20. Řidší a méně zmatečné jest přehlasowání slohu *je*, jak původního tak i z *i* powstalého, a zároweň i měkkého *ě* w *ja* (*a*). Sem náleží především formy slowes: widjał, lecał, hořał, hýřał, osiřał atd., místo widěł, ležeł, hořěł, hýřěł, přeskakující do třídy slowes: držu držati, młču młčati atd.; dále pojislowce: ponjawadž, donjawadž atd., naposledy časoslowa: bojawati (Zj.), domnjáwati sje, proměnjúwati (Alx.) atd., místo bojewati, domnjéwati sje, proměnjéwati, a toto místo prawidelného domniwati sje, proměniwati atd. Této obdoby následuje i šał místo šeł: by nešał na wojnu. Alx.

Pozn. Častoopětowací (frequentativa) na -*wati* od slowes čtwrté formy, jichž počet wůbec welmi skrowný, mění i we staroslowanštině wýznačné *i* w *e*: upokojewati, progonewati, iskorenewati, přegorčewati.

§. 21. Otázku, zdaliž we staré češtině w tom wěku, k němuž zde zření obracime, *nosowé samohlásky* ѧ a ѫ čili *ę* a *ǫ*, někdy we staroslowanském a ještě podnes w polském nářečí mocně panující, w užíwání byly, rozhodnauti není na snadě. Někteří zpusobowé psání w jedné z nejstarších našich památek, totiž w Ewangelium sw. Jana, jako: cnaezi, chaesti, zac, zea, tea, zę, ieię, imę, tę, ramę, ię, zuoię, ozlę, grebęti, znamę, dusę atd. a pozdější, teprwé na konci XIVho století se wyskýtající *au* (w perg. rkp. Hodiny z konce XIVho století we weřejné bibliotece: u mau moc, cestau, taužejé, otsauzejé atd.), owšem tomu naswědčují, že někdy nosowé zwuky i w Čechách, aspoň místy a w obmezené míře, swau platnost měly: než postačitedlných duwoduw, žeby panowání jejich w češtině, w době wýš wyhražené, bylo wšeobecné, dusledné a austrojí jazyka slowanského přiměřené bywalo, w pozustalých nejstaršich památkách, tak jakž psány jsau, nestáwá, nýbrž na místě ѧ čili *ę* wšudy se nachází buď *e*, *je*, buď *a*, *ja*, kteřížto zwukowé zhusta se střídají, jeden do druhého přecházejíce, k. př. swatý, swjetí (mn. p.), swjetiti, swacený, swjeceni, knjazew, knjezi, otjéže (interogavit), otázka, robje, robjata, pjeť, pad-desát, meta, máta (mentha) atd., na místě pak ѫ čili *ǫ* téměř bez wýminky pauhé *u*, jindy krátké, jindy dlauhé, n. př. muž, bůd, dub, ruka, muka, súd, dúbrawa, ťúka, múka atd. Ačkoli pak by pro zpytatele staré slowanštiny wěc byla žádaucí a užitečná, kdyby se aspoň w nejstaršich památkách českého jazyka powstalé z nosowých zwukůw *e*, *a*, *u* diakritickými znaky, n. př. znamením ê, â, û, wyznačowaly; wšak nicméně w přítomném pokusu od toho z duležitých příčin upuštěno a při pauhém *e* (*je*), *a* (*ja*), *u* zůstáno. W nowější češtině místo původního nosowého *ę* máme hned *ě*: mě, tě, pěsť, pěť, rámě, hned *e*: se, zeť, wzpomenu, předu, hned *i*: kniže, píď, tiže, mn. chodí, nosí, wozí atd. My zde místo *ě*, kde z *ę* powstalo, píšeme *je*, majíce ohled na střídající se s ním *ja*: knjaž, knjež, chodjá, chodjé atd. a na podstatně rozdilnau powahu samohlásky *ě*, jakž nahoře dotčeno (§. 8. Pozn. 1.)

Pozn. Obšírněji o nosowých *ę*. *ą* a o samohláskách we staročeských památkách místo jejich zastupujících wiz we spisu wýš dotčeném: Die ältesten Denkmäler der böhmischen Sprache str. 162 č. 2.

§. 22. Toto o hlawních *proměnách hlásek*, těch totiž, kteréž, jewíce se hromadně a we swazu, hlaub do austrojí jazyka českého zasahují, a z nichž podstatné wlastnosti jeho plynau, předeslawše, nyní ještě o některých jiných *zwláštnostech*, ježto wíce porůznu a rozptýleně, bez patrného swazu s oněmi se naskýtají, na krátce zmínku učiníme, nejdřiw na *samohlásky*, potom na *sauhlásky* pozornost obrátíce.

Samohláska *o* přechází již w nejstarší době po *j* a měkkých sauhláskách w *e*: Nom. stupnjewi aneb stupnjewe, mečewi, wítjezewi, Gen. mečew, bojew, králew, otcew, wojewati, oswědčewati, shlučewati, pracewati, rozpačewati sje, králewá, králewna, císařewna, skopcewina, stěžejewý, ohnjewý atd. Později přechláska tato zasáhla i *o* po twrdých sauhláskách: blsket, hřmet, tluket, syket, druket, rachet, jeket, skrhet, ke m. ko (t. kto, bez *t*, quis), kte, nikte, kame, nikame, jakež, takež, tamež, nikake, obake, nadarme, spósob, spósobiti (Št.), zmek (slk. zmok, st. slw. ѕmok, drak), s tebú, sebú atd. W některých slowich se *o* a *e* stejnočasně, ba w témž rukopisu střídá, n. př. wtorý i wterý, otsewad i otsowad (ŽG.), nohet i nehet, paznohty (ŽK.) i pazdnehty (ŽW.), chochtání i chechtání (ŽSO.), w jiných převážilo *o*, n. př. stonati (slk. stenati) atd. Místo pozdějších: pahorek, paprslek, čte se we starých rpp. pohorek, poprsl, poprslek. Wstawka *u* před *o* na začátku slow, zwláště po předložkách, již na začátku XIVho století, naproti *uo* místo dlauhého *ó* w prostředku slow teprwé w poslední čtwrti XIVho století (u Štítného a j.) se wyskýtá: z uotrapy, w uostraž Pass. duostojný, kuor atd. Št. řídčeji *u* místo *o*: na kumpletě Št. alc: korona.

Samohláska *a* někdy též po twrdých sauhláskách, proti prawidlu, w *e* přechází (wem m. wám, nem m. nám, bez mále m. bez mála atd.), jakž wýš (§. 13) doloženo.

Místo samohlásky *e* nachází se *ě* w příslowcích: sě, kdě, nikdě, nikděž (Št.), jako we staroslowanském; w XIVtém století též *o*, jakoby náhradau za přehlasowaná *o*: plecoma m. plecema, konjóm, ponjowadž, wšoho. PDuch.

Měkké *ě* zwrhuje se někdy w pauhé *e*, jako w církewním nářečí: obec m. ob-wěc, řeku od řeju, wece (místo wěca) od kořene wět, odkudž záwět, přiwětiwý atd.

Samohláska *i* přehlasuje se w *je*, *ě* (dle nesprávného způsobu psání), jakž wýš (§. 18) ukázáno: jenž m. iže, jehla m. ihla, welmě m. welmi.

Samohláska *u* někdy přechází w *o*: rozom, rozoměti, rozomný, osodjé (Pass.), mosí (Št.) atd. Naproti trwá w řehula, kapitula, orudowati, orudownica atd.

Samohláska *y* přechází tytýž w *e*, řídčeji w *i* a *u*: opjete m. opjety, nenjé m. nynjé, preč i přič m. pryč, towařiš m. towaryš, rozplútwati m. rozplýtwati atd. Rozwedení dlauhého *ý*

w dwojhlásku *ej*, nyní Čechům tak oblíbené, wyskýtá se we spisech teprwé na konci XIVho stol. w dotčeném rp. Hodiny we weř. knihowně we formě *ay*: swatay Jan, bayti, zawřenayma očima, u payše, trayznjéchu, rozptayliť, wayše, taymž prowazem atd., m. swatý Jan, býti atd. Úkaz to důležitý, proto že w jistém smyslu nawrácení to jest k prwotnímu *oi*, z něhož w newystižné době *y* powstalo.

§. 23. Podobným proměnám podrobeny jsau i *sauhlásky*, jedny we druhé, podlé stupně příbuznosti swé, přecházejíce a wzájemně se zastupujíce.

Retní *w* později přešlo w *b* we slowech: boj, bojowati, wzbelbju m. wzwelbju (wzwelebím), wysboboditi (ŽK.) a j. Totéž s *p* slaučené w *ff* w uffati, douffati, zauffati Št. m. upwati atd. Naproti tomu trwá w modlitwa, honitwa, chwadnu ŽK. (t. chřadnu), chwor, chworý Pass. (t. chorý) a j. Cizí dyšné *f* přetwořuje se w češtině často w *b*: *b*arba Alx. (Farbe), biřmowánje HG. Půwodní *b* trwá we slowech: hedbáb, hedbábný, bar*b*a Alx. (t. barwa), boboňci Št. (poboňky), skyba (skywa) atd. Twrdé *p* zwrhuje se později w *k*: kapraď místo staršího paprať MV. též w *m*: máry m. páry (Bahre). Retní *m* trwá we slowech: medwěd, medwědí, ženima; později přechází w *n*: nešpor m. staršího mešpor (z lat. vesper), nrawisko m. mrawisko Pass. (mrawenec).

Podnební *n* mění se zhusta w *m*, zwláště w trpném příčestí: rozwadjema bratry LS. učinjem sem, učinjem si ŽK. křestjem sem Pass. (tak powstalo tajemstwí m. tajenstwí), w starém přechodníku: spem rucě m. spen, počemši m. počenši atd. we slowech: jedim Pass. m. jedin, Mikulauš (Nicolaus), mraw, mrawný m. nraw, nrawný. Měkké čili břískawé *ř*, jehož w Libušině Saudu, w Ewangelium sw. Jana, Mater Verborum a w Homiliích glossowaných (wyjma slowo biřmowání) ještě není, owšem pak w Žaltáři glossowaném, w Rukopisu Kralodworském atd. trwá we slowě řebro, později žebro.

Zubní *d* trwá we slowě nuditi, odkudž núza, později nutiti; totéž s následujícím *s* splýwá později w *c*: dwa desjáte, dwa dsját, dwa cát, dwa-cet. Podobně *t* trwá sice we slowech: stłúp, stkło, tba, tbaju, swatba, klátba, kto, w předložce *ot* (w této až do druhé polowice XIVho století, ačkoli i *od* již welmi časně se wyskýtá; jmenowitě w Homiliích glossowaných z XIIIho, snad zkonce XIIho stol. psáno od, w Alexandru ze začátku XIVho století, w Žiwotu Ježíše Krista, we Čteních z ewangelií a j. psáno brzy ot, brzy od, w Štítného perg. rp. 1376 wždy jen od); než s následujícím *s* slíwá se w *c*, s *sč* w *č*: cti m. tsti, testi ČE. (swekruše), údactwo m. údatstwo, tčice m. tsčice, tesčice od teska (cura, angustia) atd. Měkké *ť* rádo přechází, zwláště w prwní polowici XIVho století, w *c*: wicež, wiceziti, tociž, lecał, cěličko, ujiscił, cěsto, ancikrist, usłyšeci, stáci, wzhodici, poskýsci, čci m. čsti, cti, cje m. tje (te, Akk.), hoscjé atd. O *šč* místo *šť* w púščati, puščen, ješče, měščene, obłášče, obłášč

atd. již nahoře (§. 11) zmínka byla. We slowě paprať mění se *ť* w *ď*: kapraď. — Bohemarius od l. 1409 má i dzěd, dzěkan, dzěcje!

Sykawka *s* w cizích slowích změkčuje se w *ś*: Jeruzalem, Jezus, Izrael atd. z čehož později někdy *ź* powstává: Ježíš, almužna. Tak i žaľm, žaľtář m. psalm, psaltář. Původní *s* stojí na swém místě we slowech: sbor, spósob, sbožjé, swyčaj, sde, sdě, sdráw, sdrawjé, swícezitį zásłona, zasłoniti atd. w jiných přechází, ač pořídku, w *ś*: zmek m. smok (draco), wezdy, weźdy, až i wždy místo wesdy, weśdy atd. Podobně *c*, buď původní, buď z *č* powstalé, již dosti časně, zwláště předcházíli *ś*, w *ť* se mění: Břetisław m. Břecisław, hořkosťemi m. hořkoscemi (od formy hořkosca, s přehláskau *a* w *e*), popstí m. popscí, weśtek m. weścek (a to místo weśček) atd. Totéž platí o *č*: malitký m. maličký, ohništje m. ohnišče, tištjen m. tiščen atd.

Z hustších sykawek měkké *ś* již welmi časně začalo přecházeti w *j* (jako naopak w romanských jazycích římské *j* dle wyslowení w *ź*) we slowech: pojičiti m. požičiti (odkud půjčiti), přéjší m. přéžší (a to místo přéźší), młajší m. młažší, śłajší m. śłažší, jádný ŽSO. m. žádný, jže m. žže, a tak wždy, kdykoli dwojité *ź*: sejže, zajže, ojženjé, zajženjé atd., později též w *ř*, ač teprwé na začátku druhé doby, nebo u starých wždy: žařawý, žeřewý, žeřewjé, žerjucha atd. Někdy sesiluje se w *š*: tociš, tocuš, ciš, cuš m. tociž, cuž. Naproti *č*, trwající na začátku slow před *r*: čředa (čřédné bláto ŽK., čřédník Pass.), čřešło, čřewo, čřewí atd. (w XIV stol. tytýž již třewo, třewí, třědník atd.), mění se jindy, zwlúště před *s*, rádo w *c*: weścek m. weśček (wšecken), co m. če, cti m. česti, čsti, čti, cný, ctný m. čestný, čstný, čtný, welicsky, prorocsky m. weličsky, proročsky, očestiti m. očistiti ČE. (tak i w st. slow., odkud cěsta), lec m. leč w složených: leckaký atd. Někdy, jakž již dotčeno, neprostředně se přetwořuje w *t*: malitký, militký m. maličký, miličký atd.

Hrdelní *h* trwá we slowci Hřek a odwozeném hřecký; někdy přechází w *ś*: šmatati m. hmatati; někdy w týchž kmenech s dyšným *ch* střídawě se užíwá: křechký, chřtan, chřbet, chrčeti, řídčeji křehký, hřtan, hřbet, hrčeti, chýřiti (řídčeji), hýřiti, hýřeti (častěji) atd. Podobně *ch* obměňuje se později s *k*: u starých choruhew, chrkati, u pozdějších koruhew, krkati atd. Místo cizího *g* nacházíme *k*: kroš (groš), lantkrabjé atd. Naobrat gdy, nigdy, kegdy atd., místo původního kdy atd. We slowě tresktati trwá *k* w celé době.

Měkké *j* mění se we *w* we slowě wajce m. jajce. Později přechází *j* w některých slowech w *l*: ledwa m. jedwa atd.

§. 24. Mimo již nahoře (§. 14—16) wyložené prawidelné, hromadně se wyskytající a hluboko do austrojí nářečí českého zasahující *wysauwání samohlásek* potkáwáme we staré češtině i jiné, jakoby *mimořádné* a méně na prawidla wázané, jehož některé příklady zde uwesti chceme.

Nejhustěji wysauwá se samohláska *e*, kteréhožto swobodstwí zwláště básnici z konce XIIIho a začátku XIVho století někdy až nad slušnost rádi užiwali; n. př. drwo, bĺsket, jmužto, křstitel, welbju, welbiti, čso, čse, ničs (odkudž co, nic), čstiti, čstný, Čstmír, čsti, jsmť, jsi, jsmy, jste, jsú, j' m. je (n. př. to-j' m. to jest, kto-j neopatren, maťáli-j), tdy, ž' by m. žeby, ž' sje, břdjéše, chcmy, chcme, chcwa (ano i chcm m. chceme!), wrš, wršík (werš), dsát, dcát m. desát, ž' m. že w potahowacím a důrazném: jenž, týž, tehdáž atd. bjéš' m. bjéše, pkelný, n' m. ne, n. př. n'upadť, n'údatný, n'užiť, n'odstúpiwě, trt, netrt (netrté cěsty), umrť m. umřeť (ač umrło bude ČE. umřeło Ew.), stbło, bezmál m. bezmále (a to přehláskau m. bezmáťa) atd.

Samohláska *i*, mimo již nahoře (§. 15, 16) uwedené příklady, wypadáwá we slowech: písati, lízati, lípnúti, a wšak jen w pozdní době: psáti, lzáti, lpnúti i lnúti, w částici *li*: nebudetě-l', w předslowci *při* s *idu*, kdež se w jedno *i* sliwá, jako we staroslowanštině: přidu, přidúce ŽG. atd.

Samohláska *o* trwá dlauho w kako, jako, tako, koliko, seliko, jeliko, toliko, kamo, sjemo, tamo, obako, protiwo atd., potom pomalu přecházi w *e*: kakež, jakež, takež, kame, nikame atd. a naposledy docela mizí: kak, kam, obak atd. Welmi časně wysauwá se we slowesu chocu (a wšak ještě w ŽW. cěstě jeho wzchoce), a we formách bychmy, bychme, bychwa, uzřěchwa m. bychomy atd. Tak též začátečné *o* po *a* a *o*: a 'nde m. a onde, na 'nej straně m. na onej, pro 'nu pokoru m. pro onu, do 'né zemje m. do oné, straně na 'bě m. na obě, słowa pro 'na m. pro ona, pro 'nu twář m. pro onu, dřewce na 'heň m. na oheň, a 'biženstwjé m. a obiženstwjé atd. Z toho powstala w pozdějším wěku nesprávná náměstka: an, ana, ano. (Wiz §. 77).

Samohláska *u* wypadla we slowě mšica m. mušica (cynomyia) ŽK. ŽW. a we formuli: dobrojtro. Pass.

Samohláska *y* ustupuje, dílem dosti časně, z nejedněch slow, n. př. dosti m. dosyti, opjet m. opjety, pak m. paky, obak m. obaky, ťžice, ptáti sje m. pytati sje, spju, spati m. sypju, sypati (prospi kurencóm MV. popeť rozspěte atd.), bĺštěti sje (andjeli sje bĺštjéše Pass.), kšiť, kšic m. kýšiť, kýšic (kýchť, kýchnauc), tkýši, tkýsati Št. natkýsiti Bechynka (od tku, týkati), čtř m. čtyř (do čtř lět ČE.).

Tomuto wysauwání podrobeni jsau w nemenší míře i *sauhlásky*. Tak n. př. sauhláska *b* wypadáwá welmi často w samých kmenech: pohřesti m. pohřebsti, skusti m. skubsti, blesti m. blebsti, oklúčiti m. obklúčiti, hynu, pohynu, zahynu m. hybnu, pohybnu, zahybnu (srow. hubím, pohubím, zahubím) atd. Naproti tomu welmi zhusta čte se: obkrslek atd.

Sauhláska *d* we starých památkách před *l* welmi často se nepřisauwá, aneb, bylali dříwe přisuta, opauští: kadilo (Pr.), sprawelný (Pass.), smrtelný, křiwelně, neumětelnosť, bytelný, neusdrawitelný atd. Tak též: kťať m. kťadť (ŽK.), přěmťuwa m. přěd-

mluwa, přiweú m. přiwedú (ŽSO.), ~~**přěsewši m. přěsedwši**~~, a již od starodáwna **wěm** m. **wědm, jěm** m. jědm (edo). Než w jeno (bylo na łow jeno EZ.) není wýsuwka, **nýbrž zastaralé** to příčestí od jíti, jakož ani w učenník (m. učeník) od učiti.

Měkké *j* wypadáwá w zewný, zewuji m. zjewný, zjewuji, obyčený, we jménu **Ozjep (Jozef)**, w citoslowci e! místo ej! (lat. eja!), zřěmě m. zřejmě, we spojce ježe, **jež, odkud ež**, a naposledy přesmyknutím že. Smělé a mimořádné jest: přijide 'den (unus) **z sedmi andjełów** Zj. (místo jeden, dle ho, mu, sem m. jeho, jemu, jesm).

Hrdelní *h* **tratí se** w zdwinúti m. zdwihnúti, wytrnu m. wytrhnu, wzírnu sje m. **wztrhnu sje, oneda, onedajší, přisáł** sem atd. Silnější *ch* w rozprnúti sje m. rozprchnúti **RK.**

Podnební *ť* zatemňuje a wynechává se často na konci w příčestí: wywrh m. wywrhł **ŽK.** tys řek **EM.**

Naproti *n* na začátku slow, před *i*, jakož již w předhistorické době w imje (m. nimje, nomen, ὄνομα, sskr. naman, Name), tak pozdéji w ijeden, ižádný, ikto m. nijeden, **nižádný**, nikto.

Sauhláska *p* w usnu m. uspnu, trnu m. trpnu (tak ještě slk., srow. torpeo), lnu m. lpnu, obtrčili m. obtrpčili atd.

Sauhláska *ť* odpadáwá w časowání na konci w 3 os. obojího počtu: chodi, **nosí, chodjá**, nosjá m. chodíť, nosíť, chodjáť, nosjáť, w je m. jest spolu s kořenným *s*. Naproti: prosřěd, prosřědek w Alx. a ŽK. jsau starší formace, w nichž přisuté *ť* ještě se nenachází.

Retní polohláska *w*, trwající w předložce *wz* we složených: wzpomanu, wzłožu, wzbúřu, wzmodlu sje, wzwołaju atd. prchá w kynu m. kýwnu, pozinu m. poziwnu (woda pozinuła ŽK.), prní m. prwní, prnje, prnjata m. prwnje, prwnjata (primitiae) **ŽW. Zj.** Zwláště po předložce *ob*: obrw m. obwrw (funiculus), obinúti, obnadíti, obykánjé, obłastní m. obwłastní atd.

Sykawka *z* začíná w XIVtém století mizeti w jáz. W RK. jednau psáno já, než následuje *s*: já sem, pročež jáz sem čísti se musí. Hustší *ž* wytratilo se w týden m. týžden, téměř m. těžměř, ačkoli i týžden, těžměř u starých se nachází. Někdy potahowací a důrazné *že* docela se opauští; tak n. př., jako ne m. neže, než prawidelně se užíwá, wyskýtá se i jen m. jenž: já sem ten, jen sem člowěka z ráje wyhnati mohł Pass. ten, jen bjéše uzdrawen ČE. (Původně bylo i, ja, je owšem pauze potahowací náměstka.)

Někdy celé slabiky, zwláště w osobních jménech, se pohlcují: n. př. Bosław w Pass. m. Bohusław. Podlé toho i Lumír, Lubor a j. podobná zdají se býti skrácená.

§. 25. Ztrátu, wysauwáním hlásek powstalau, hledí jazyk wynahraditi poněkud *přisauwáním* jiných, aby se rownowáha nezrušila. We staré češtině se samohlásky

owšem pořídku přisauwají; slowa, jako: črt, črný, črw, črwen, črmák, črstew, črtadło, črpati, žrd, žrnow, krw, blcha, dlh, chlm, mlwa, mlwju atd. wyslowowala se bez samohlásky. Později po *l* wkládáno *u:* pluk, chlum, slunce, tluku, kluzký, tlustý atd. a před nebo po *r* pohybné *e*, ačkoli toto teprwé na konci prwní doby: krew, červ atd. Po předložkách před shlukem sauhlásek a we skloňowání w jistých případnostech již w nejstaršich památkách často nacházíme eufonické *e*, někdy *u:* ke, ku, ote, nade, přěse, slez m. slz atd.

Obyčejnější jest u starých přisauwání sauhlásek, jehož tuto jen někteří příkladowé stůjte. Tak se k. př. wkládá *d* we slowech: skodlučiti, wykodlučiti, rozkodlučiti, otkodlučiti (t. s-ko-d-lučiti, srow. ko-r-mútiti, a wiz předložku *ko* w §. 86.), dle obdoby modla, sadło atd.

Polohláska *j* někdy na začátku slow: ze j-spánjé Mast. nejmálo m. nemálo Alx. než mnohem hustěji, ba množstwikráte na konci slow: jejej m. jeje, panjéj m. panjé (Dat.), najlútějéj m. najlútějé RK. město welikéj, pro welikéj bolesti, wsuli na swéj hlawy. Zj.

Hrdelní *h* tolikéž na začátku slow: hi m. i, hoheň ŽW. hopice, hostawen Alx. rozhnětiti m. roznětiti, rozhřěšiti m. rozřěšiti, oko za hoko EM. atd.

Slowce: uštnu, něter, u starých bez wkládawého *k*. Naproti: jacynkt m. jacynt atd. W mnohých slowech začinajících s *j* jest předsuwka *n* od prastarodáwna domácí, zwláště w potahowací náměstce po předložkách: ot njeho, k njemu, w njej, s nimi, po nich, po-ň, pro-ň, za-ň, na-ň, přěde-ň, mimo-ň, t. po-ni, pro-ni atd. s odwrženým *i* (čte se wšak i „okolo jeho“ m. njeho atd.), někdy i w Akk. místo zawiracího *j*: kalich, jenž dał mně otec (t. jejž) ČE. pro njenžto diw (t. jejžto, kteréžto) ŽJK. dále we slowech: snjeti sje, snjem, njádra m. jádra, wnjuž (t. jako), znjutř, donjudž, zwláště pošlá od *jidu*, w nichž se *i* wysauwá: sendu, wendu, wzendu atd. místo sejidu, wejidu, wzejidu, atd. wýnjezd KPR. m. wýjezd atd. Někdy we psání *j* se wypaušti: wynmu (m. wyjmu), k nemu, ot neho, w nem, snem, wnuž, wnutř, donudž, neda m. jeda, nedaskde m. jedaskde atd. což i we staroslowanštině tak se nachází, a rozptyliwosti polohlásky *j* wyswětluje, odkudž u starých i učinen, honen, nakłonen atd. místo učinjen atd. Před *ě* stojí *n* w někto, něče, něter (někter), sněsti, nesle, nesličky (Št.), w těchto místo snjésti atd., s wysutým *j*, nestěja atd.

Pozoru hodné jest zwláště welmi řídké přisauwání retního *p* mezi *m* a *n* we slowech zempný, tempný: Tak že wsjecka širost zempná Bude po wsjem swětě jempna EZ. (tak w orig. a čas. Mus., w tomto wyd. zemná—temná), jelikož se tím starodáwní forma: Zemplin, Zemplinská stolice w Uhřích (nyní Karpatorusky: Zemnep, Zemnenská) wyswětluje. Podobá se přisauwání *p* po *m* w latině.

Podnební *r* wsuto do slow: powraz, powřěsło, od wázati (srow. bulh. wrzu m. wážu, srow. trhati a táhati). Než mútiti, zamútiti u starých bez *r*.

Zubní *t* w plýtwati m. plýwati („na moři plýtwá pletené osudjé"), tělestný m. tělesný, septni m. sepni (ŽK.) atd.

Retní *w* na začátku slow před *o*, nyní lidu českému tak welice oblíbené: wowce, město wohrazené ŽW., někdy před *u:* wuměnjé Pass., w prostředku we složených: přiwuzný, motowúz (od koř. uz, odkudž úzký, uzeł atd.). Než pauk, paučina u starých bez wstawky.

We slowech: stwěju sje, stkwěju sje, a odwozených stwěnje, stkwěnje, stwúcí, stkwúcí, stwúčesť, od kořene sěju sje, jsau *tkw* tolikéž wstawky, a mylné jest twrzení, žeby z přesmyknutého tkwu m. ktwu byly powstaly. U starých se stwúcí stkwúcí (splendens, candens) a ktwúcí (florens) nikdý nemíchá, anobrž jedno ode druhého pilně rûzní, jakž patrno zwláště z příkladûw, kdež jedno i druhé se užíwá: swětłosť přěstwúcjé Pass. wšeho kwětjé krašše ktwúcí, wšjé swětłosti wjéce stkwúcí PDuch., słunce stkwúcjé, róže ktwúcjé, wymoż mje z ruky horúcjé Sp. D. w stwěnjú złatém, stwúčesť (splendor) ŽW. naproti: zektwe, wzektwú (florebit, florebunt) Týž. We slowě těstkeň m. těseň přisuto *tk*.

Zwláštní způsoba přisauwání jest, když se kmenowá sauhláska opakuje; n. př. jej m. i (eum), tet (tet pówod KPR.), žeż m. že, ses m. se, s, atd.

Zdwojowání sauhlásek w češtině, jakož wûbec we slowanštině, není obyčejné; čte se wšak učenník, pústenník, místo staršího učeník, pústeník.

§. 26. Někdy hlásky z pořádku, kterýž jim prawidelné twoření a ohýbání wykázalo, wystupují a jakoby swéwolně se proměšují, což *přesmyknutím hlásek* jmenujeme. Sem náležejí z prastaré doby: kopřiwa m. kropiwa, rtuť m. truť (srow. trutiti, trucizna, trawiti) atd., z pozdější: dřwi m. dweři, ktwu a odwozená wzektwu, otektwu atd. místo kwetu atd. ratolesť m. lětorosl, manżeł m. małżen, prowaz m. powraz, młha m. mhła, habr m. hrab, inhed m. ihned, kobłúk m. kłobúk, kokodril (tak wždy w ŽSO.) m. krokodil, škohrtati m. skřehotati (Št.), břitow m. hřbitow (Pass.), że m. eż (skrácené *ježe*) atd. We slowě *welím* není přesmyknutí m. *welmi*, nýbrž jest to Instr. od *weli*, jako *mnohem* od *mnoh*.

HLAWA II.

SKLOŇOWÁNÍ A ČASOWÁNÍ.

§. 27. Označowání poměrůw wěcí k wěcem dle prostoru, času, počtu atd. děje se we mluwě přistawowáním rozličných hlásek a slohůw čili slabik ke slownim kmenům, a sice w indoewropejských jazycích na konci, řídčeji s předu, a slowe wůbec *ohybowání*, obzwláště pak u jmen samostatných, přídawných, čísel a náměstek *skloňowání*, u časoslow pak *časowání*. Koncowky, jichž se co přiwěskůw ke kmenům we skloňowání a časowání užiwá, čím dále w času nazpět do minulosti postupujeme, tím se nám jewí plnější, ráznější a wýznačnější, čím dále napřed, tim prázdnější a zakrsalejší. W jazyku slowanském, porownámeli jej s příbuznými jazyky indoewropejského plemene, již i w nejstarší jeho historické době, jak dalece psané jeho památky zasahují, znamenáme u přirownání k ostatním, zwláště sanskritskému, nemalau ztrátu částic druhdy za koncowky a přirážky (suffixa) při ohýbání slaužících, a s podiwením se dowídáme, že drahná částka těch hlásek a slabik, jež jsme ode dáwna za znaky pádůw, způsobůw, časůw, osob atd., slowem za ohýbací koncowky držeti uwykli, wlastně k samým kmenům náleží a wlastně jen jejich rozmanité přetwořowání jest. Poněwadž ale zde starau češtinu nepřiměřujeme k jazykům staršim, cožby nás newyhnutně ke zjinačení přijaté grammatické saustawy zawedlo, nýbrž naopak ku pozdějšímu jejímu stawu, zůstaneme na cestě empirické, a wzory skloňowání i časowán wystawíme dle náwodu již wůbec přijatého, ježto to w naší příčině a w praktickém ohledu wždy nejsnadnější a nejbezpečnější cesta jest.

A. SKLOŇOWÁNÍ.

§. 28. Sklonné částky řečí jsau patery: jméno samostatné i přídawné, přídesti číslo a náměstka, a wšak w samém způsobu skloňowání wlastně jen dwůj podstatný rozdíl znamenati, t. skloňowání *substantiwní* a *náměstkowé*. Tito rozdílowé wyskytají se zwláště patrně w jednotném Genitiwu, Datiwu a Lokálu a w množném Genitiwu, w nichž náměstky trojího pohlawí schopné w pohlawí mužském a wěcném wýznačnými koncowkami — *ho* (jeho, toho), — *mu* (jemu, tomu), — *ň* (jeň, toň), — *ch* (jich, těch) od samostatných jmen se liší, u kterýchžto posledních, samých o sobě, nic toho není.

Tu wšak pamatowati sluší, že mnohá slowa obojího způsobu skloňowání schopná jsau, podlé toho, w jakém smyslu se užiwají; n. př. přídawné s neurčitým zakončením

ohýbá se co samostatné jméno (čist, čista, čisto = pán, ryba, słowo), s určitým (čistý, čistá, čisté) co náměstka, protože zde w určitém wýchodu wlastně náměstka i, ja, je ukryta wěží; a tak i ta samostatná, ježto powahu přídawných a službu náměstek na se berau, jako sám, druh, jin atd.

I. JMÉNO SAMOSTATNÉ.

§. 29. Poněwadž u samostatných jmen, zwláště u těch, ježto nyní sauhláskami zawřena jsau, prwotní koncowky kmenůw a mnohé přirážky čili znaky pádůw již w předhistorické době jazyka našeho se wytratily, potřebí jest wystawiti wíce wzorůw skloňowání, totiž podlé rozdílu hlásek, jimiž teď kmenowé zawřeni jsau, aby původní prawidelnost, důslednost a článkowitost české deklinace poněkud jasněji spatřowána býti mohla. Byltě čas, kdežto na rozdíl pohlawí jmen we skloňowání naskrze žádný ohled brán nebyl, nýbrž pauze na zakončení kmenůw, čehož mnohé ještě později zachowané šlepěje a zbytky ani teď pozornosti bystrého oka neujdau; n. př. jako we známé době mužské *junoša, panoša* atd. docela stejně se ženským *duša, kaša* atd. se skloňowalo, tak někdy we starší době i mužské *kmeť, zeť, kosť, mol, kóň, črw* atd. dokonce stejně se ženskými: *kosť, zlosť, krw, ťeb* atd.

§. 30. Wystawené od nás wzory obsahují w sobě nejstarší nám známé a we psaných památkách buď skutečně dochowané, buď dle obdoby dochowaných newyhnutedlně a neomylně z austrojí jazyka plynaucí formy, jakožto základ a zárodiště wšech pozdějších; ostatní z oněch buď přehlasowáním a skracowáním, buď změtením koncowek, buď za jinými příčinami wywinuté, odkázány do příkladůw a poznamenání, kdež čtaucímu, podle toho, což jsme o přehlasowání a skracowání předeslali, a co o změtení pádůw hned podotkneme, bez mnohého šíření slow snadno budau pochopitedlny.

§. 31. W nejstarší době každý pád swé wlastní a zwláštní koncowky, jíž se od jiných pádůw lišil, co nejpřísněji hájil; n. př. jednotný Genitiw u twrdých kmenůw, dóm, rod atd. měl prwotně, bez ohledu na životnost nebo bezživotnost wěcí jim pojmenowaných, wždy *a:* doma, Dativ *u:* domu, Vokativ *e:* dome, Lokál *ě:* domě; jednotný Akkusativ a množný Genitiw se rownali Nominatiwu: za muž, na kóň, pjeť ťoket, desjeť penjež; později podstrčeno *u* w Genitiwu místo *a:* z domu, we Vokat. místo *e:* synu mój! w Lokálu místo *ě:* o bohu, na místě Akkusatiwu životních užíwán Genitiw: pro boha, a do množného Genit. wlepena bez rozdílu koncowka *ów, ew:* bohów, otcew, wlastně a původně jen jistým slowům, majícím ji již we kmenu we formě *ú*, přistojná a we wšech pádech užíwaná. My zde, jimž na odrůznění forem a wytčení jich w normálním stawu podstatně záleží, starý Akkusatiw od jeho surrogátu čili Genitiwu u životních přísně oddělujeme a tohoto příklady tam, kam dle formy náležejí, odkazujeme. Do wyšetřowání příčin změtení pádowých

Pozn. Obšírněji o nosowých *ę*. *ą* a o samohláskách we staročeských památkách místo jejich zastupujících wiz we spisu výš dotčeném: Die ältesten Denkmäler der böhmischen Sprache str. 162 č. 2.

§. 22. Toto o hlawních *proměnách hlásek*, těch totiž, kteréž, jewíce se hromadně a we swazu, hlaub do austrojí jazyka českého zasahují, a z nichž podstatné wlastnosti jeho plynau, předeslawše, nyní ještě o některých jiných *zwláštnostech*, ježto wíce porůznu a rozptýleně, bez patrného swazu s oněmi se naskýtají, na krátce zmínku učiníme, nejdřiw na *samohlásky*, potom na *sauhlásky* pozornost obrátíce.

Samohláska *o* přechází již w nejstarší době po *j* a měkkých sauhláskách w *e*: Nom. stupnjewi aneb stupnjewe, mečewi, wítjezewi, Gen. mečew, bojew, králew, otcew, wojewati, oswědčewati, shlučewati, pracewati, rozpačewati sje, králewá, králewna, císařewna, skopcewina, stěžejewý, ohnjewý atd. Později přehláska tato zasáhla i *o* po twrdých sauhláskách: blsket, hřmet, tluket, syket, drnket, rachet, jeket, skrhet, ke m. ko (t. kto, bez *t*, quis), kte, nikte, kame, nikame, jakež, takež, tamež, nikake, obake, nadarme, spóseb, spósebiti (Št.), zmek (slk. zmok, st. slw. ѕmok, drak), s tebú, sebú atd. W některých slowich se *o* a *e* stejnočasně, ba w témž rukopisu střídá, n. př. wtorý i wterý, otsewad i otsowad (ŽG.), nohet i nehet, paznohty (ŽK.) i pazdnehty (ŽW.), chochtání i chechtání (ŽSO.), w jiných přewážilo *o*, n. př. stonati (slk. stenati) atd. Místo pozdějších: pahorek, paprslek, čte se we starých rpp. pohorek, poprsl, poprslek. Wstawka *u* před *o* na začátku slow, zwláště po předložkách, již na začátku XIVho století, naproti *uo* místo dlauhého *ó* w prostředku slow teprwé w poslední čtwrti XIVho století (u Štítného a j.) se wyskýtá: z uotrapy, w uostraž Pass. duostojný, kuor atd. Št. Řídčeji *u* místo *o*: na kumpletě Št. ale: korona.

Samohláska *a* někdy též po twrdých sauhláskách, proti prawidlu, w *e* přechází (wem m. wám, nem m. nám, bez mále m. bez mála atd.), jakž wýš (§. 13) doloženo.

Místo samohlásky *e* nachází se *ě* w příslowcích: sě, kdě, nikdě, nikděž (Št.), jako we staroslowanském; w XIVtém století též *o*, jakoby náhradau za přehlasowaná *o*: plecoma m. plecema, konjóm, ponjowadž, wšoho. PDuch.

Měkké *ě* zwrhuje se někdy w pauhé *e*, jako w církewním nářečí: obec m. ob-wěc, řeku od řěju, wece (místo wěca) od kořene wět, odkudž záwět, přiwětiwý atd.

Samohláska *i* přehlasuje se w *je*, *ě* (dle nespráwného způsobu psání), jakž wýš (§. 18) ukázáno: jenž m. iže, jehla m. ihla, welmě m. welmi.

Samohláska *u* někdy přechází w *o*: rozom, rozoměti, rozomný, osodjé (Pass.), mosí (Št.) atd. Naproti trwá w řehula, kapitula, orudowati, orudownica atd.

Samohláska *y* přechází tytéž w *e*, řídčeji w *i* a *u*: opjete m. opjety, nenjé m. nynjé, preč i přič m. pryč, towařiš m. towaryš, rozplůtwati m. rozplýtwati atd. Rozwedení dlauhého *ý*

Dat. óm: lèchóm. LS. učeníkóm. Ew. Polanóm. Sasóm. pánóm. obłakóm. I Řidčeji *owóm:* dát pokrm bohowóm. by Tatarowóm ustúpati. RK.

Akk. y: ruby. snjemy. lèchy. głasy. LS. paroby. črwy. Tatary. RK. Pozd zakončení toto u bezžiwotních přenešeno na Nominatiw: wzradujú sje ostrowy mno ŽK. W RK. „uderichu rány bubny hromné" není dost jisté, ježto by „hromné" „rány" wztahowati a „bubni", jakž psáno, čísti se mohlo. Tamže: chorúhwi tu sb na most wrazja, čti sboři, *r* místo *rz*, jako w předcházejicím uderichu.

Lok. ech: w Taterech. w słúpech. w střěmnech. údech. na náspech. na prse RK. po hodech. Pass. Též *èch*, prawidelně po hrdelních: učenícěch Ew. po wrazě po bocěch. RK. w snjatcěch. ŽK. w ohňowých jazycěch. Pass. po takowých zišt (m. ziscěch). Št. Tak též po prostých sykawkách: w obrazěch. ŽG. w časě Pass. potom po wšech bez rozdílu: w rowěch. w stawěch. w činěch. u přěchodě ŽK. w diwěch. Pass. — Paměti hodný jest zastaralý skrácený Lokál na *ás*, kmenůw na *anin*, mn. p. *ani*, *ane:* „W Uhřěch, Němcěch, u Morawě, w Čechá u Polás, w Switawě" O smrtedl. rp. sw. Wita (St. Skl. I. 133), a zwláště i míru zhusta w lat. listinách z XIho—XIIIho století: Lužás (1052), Dolás (105 Lubčás (1086), Wrbčás, Břěžás, Komorás, Ugoščás, Trnowás (1088), Topolás, Olš Bukowás, Grušowás (1131), Pěščás, Lubochowás, Brnjás atd. místo: w Polane Lužanech, Dolanech, Lubčanech atd. (Wiz Ält. Denkm. der böhm. Sprache str. 200 201). Kmenowé na *anin* odwrhují sice w mn. p. *in* prawidelně, než *an* jen pořídl a wšak se wyskýtá i we starosrbských listinách Dat. w'sěm gradjam Dubrowč (1190), milost Dubrowčam (1272) atd. místo: gradjanóm Dubrowčanóm. Ostatně *s* i zbytek půwodního zakončení Lokálu, později w *ch* přetwořeného, nikoli naopak. ŽW. (64, 4) čte se: w sěnech twýs, m. twých, newím, omylemli. Náměstky nás, v sem nepatří, ježto w nich *s* částka kmene, a staré wýchody pádůw dáwno odpad

Instr. y: s lèchy. s płky. LS. přěd bohy. s wrahy. mezi pány. RK. skřehtali na mje zuby swými. ŽK.

Někteří kmenowé této třídy přeskakují w mn. Nom. do wzoru SŁOWO, jako pohlawí měníce, n. př. obłaka, borka (na zelená borka. RK.) atd. Totéž činí i žen doba, až i náměstka ten, ta, tak, odkudž u starých: w ta doba Pass. kteříž w ta do žiwi budú Št. w ta doby Pass. w ta dobu ŽJK. i wešła jesť ona (Zuzanna) w ni dobu. NZ.

Zwláštnosti této deklinace, české nářečí od staroslowanského odlikující, jsau w jd. Instr. bohem, rokem, a *y* w dw. Nom. místo *a:* dwa hołuby m. hołuba.

Pozn. W jd. Lok. a Instr. odpadlo *i*, proto *m'* měkké. W litewském Instr. jest-*mi* obyče wýchod, n. př. sunumi = synem', a w nejstarších cyrillských rpp. wždy se ь píše. My wi

:, z typografických ohledůw, ṁ jen tam wyznačujeme, kde slowo naschwále jakožto doklad oru se uwodí.

2. Wzor: OTEC.

§. 34. Sem náleží samostatná mužská, okončená měkkými sauhláskami: *j*, *ň*, *ř*, *ď*, *ť*, *ž*, *š*, *š*, *c*, *č*. Některá wlastně do wzoru třetího: HOSŤ a čtwrtého: KMEŇ řící, přeskakují w některých pádech, zwláště u pozdějších spisowatelůw, sem. níže uwidíme.

Jednotný.	*Dwojný.*	*Množný.*
N. otec	*NAV.* otca	*N.* otci, — ewé
G. otca	*GL.* otcú	*G.* otec, — ew
D. otcu, -ewi	*DI.* otcema	*D.* otcem
A. otec		*A.* otce
V. otče		*V.* otci, — ewé
L. otci		*L.* otcech, — ěch
I. otcem		*I.* otci.

Jd. Gen. a: chłmca. muža. LS. do konca. Ew. Westonja. Kublajewica. RK. přehláskau *e:* Sławoje. muže. oře. krále. RK. — Místo Akk. u žiwotních: wolte ně muža. LS. Westonja chwáti. RK. S přehláskau: pěwce dobra miłujú bozi. přěde jeze. RK.

Dat. u: prwencu. mužu. LS. otcu. papežu. Andreju. Ew. králu. Wyhonju. Záboju. prostitelu. Olomúcu. RK. ku přěboju. ku pokoju. ŽK. Někdy *ewi:* Zbyhonjewi. . Ježíšewi. Pass. Se zpáteční přehláskau *owi:* králowi. ŽK. k Annášowi. otcowi. Pass.

Akk. po Chrudoš. LS. zazli sje na Kruwoj. zabił krahujec. na král. RK. přiwe- c telec tučný zabijte. ŽJK. chcem muž za hospodu jměti. za knjeź muže jměti. ař na král jide. Dal. když je přěd král přiwedú. Alx. pozdě zajéc honiš. Sp. D. yž jej přěd král přiwedli. Pass.

Vok. e: otče. Ew. hoj, posłyš, ty welesławný knježe. RK. mój knježiče. Alx. niče mój. Tristr. wítježe. Pass. Často *u:* aj ty Záboju bratře. RK. spasitelu mój. dřeju. Řehořu. Lukášu. ŽK. králu. ŽW. Takéž často *i*, zwláště po *j:* aj Záboji tře. aj Sławoji bratře. ty Zbyhoni. RK. ležiž tu, chłape. biřici boží. žadný (desi- rate) cěsaři. Pass. Tomáši. ČE.

Lok. i: na dubci. Později, buď přenešením koncowky z Datiwu, buď zpátečným hlasowáním, nad míru zhusta *u:* u powodnju (od muž. powodeň). RK. zaklenuł u ču lud swój. u meču zabili. ŽK. w spasitelu twém. na stolcu stařějších. ŽW. u koju. w Dunaju. w tom boju. Pass. w noci swú stáju iměwáchu w háju. Dal. při ipém zwěřu. při nepokoju. XII Ap.

Instr. em: papežem. Ew. płáčem. łowcem. RK.

Dw. NAV. a: oba Klenowica. LS. Později s přehláskau *e:* zabił mu dwa strýce. ona dwa wítjeze. ta muže zrádná. Alx. oba súpeře. KPR. ta dwa césaře. dwa koše. wy cná muže, ježto sta wzchowána. jswa bratřence. dwa knjeze slowútná. Pass. ma stříce oba. Mast. dwa bratry běsta rybáře. ŽJK. ta mládence jidesta. dwa oblíčeje. ŽSO.

GL. ú: chtjéce obú knjezjú užiti. Dal. S přehláskau *i:* tú dwú césaří. dwú bohatú bratřencí. Pass. z túto dwú rybáří. EM.

DI. ema: s bratřencema. Pass. Se zpáteční přehláskau *oma:* před césařoma těma mládencoma. Pass. dwěma penjezoma dłużen bjéše. Dal.

Mn. Nom. i: otci naši. LS. knjazi. Pariseji. Ew. králi. hadači. muži. meči. kyji. RK. Řídko *ewé:* Judewé (od Judin). Ew. Častěji přeskokem do wzoru HOSŤ, *jé:* mužjé. LS. RK. mečjé. wojé. RK.

Gen. roweň jd. Nomin. tři sta penjaž. Ew. rozezlených mnž. RK. pjet stříbrných penjež. Pass. Častěji *ew:* knjazew. Judew. Ew. mečew. hájew. wojew. krabujcew. Němcew. RK. šestdesát tisícew. Alx. pastýřew. Pass. koláčew. kličew. Řem. Později se zpáteční přehláskau *ów:* ot krajów. ŽG. ŽW. hławy saňów u wodách (od muž. saň). králów. desjet tisúców. ŽK. málo sršnjów. Dal.

Dat. em: gorě ptencem. mužem. LS. jezdcem. čarodějem. mečem. bojem. wojem. RK. těm Němcem porokowáše. SPr. Potom zpáteční přehláskau *i óm:* obyčejóm. penjezóm. Pass. W Ew. Judóm, snad přeskokem do wzoru PÁN, s twrdým *d.*

Akk. e: krahuje. Němce. meče. woje. boje. RK.

Lok. ech i *ěch:* w Němcech, w Němcěch atd. Později přehlasowáním *ich:* w obyčejích nrawitý. Pass.

Instr. i: s noži. s meči. kyji zbíti. Pass. tázati sje (disputare) se knjezi. Št. Později kmenowé sem patřící rádi přeskakuji do wzoru HOSŤ: nad mužmi brannými. Pr.

Toto skloněnì od předešlého liší se nejwíce přirozenau přehláskau, zdánliwě z měkkých sauhlásek, oprawdu odtud plynaucí, že někdy w prastaré době tamto kmenowé pauhým *o*, zde jotowaným čili *jo* zawřeni byli: pročež tam *owé, owé, ów, óm, y,* zde *ewi, ewé, ew, em, i* atd.

3. Wzor: HOSŤ.

§. 35. Podlé tohoto wzoru skloňuji se nemnohá samostatná mužská okončená měkkými sauhláskami *b, w, d, l, s,* řídčeji *l, n, ř,* n. př. koráb, črw, hospod, test, kmet, host, loket, krapet, prs, mol, kóň, wepř atd. Některá z těchto, n. př. koráb, host atd. jsau obojího pohlawí, a skloňuji se w ženském pohlawí docela podlé wzoru KOSŤ. Jsau to kmenowé, w nichž původní *i* na konci, až na některé zbytky dáwno odpadlo, a jichžto počet, jakž ze staroslowanského nářečí patrno, někdy dost

veliký. Z kmenův prwní a druhé třídy přecházejí sem w mn. počtu: ludjé, mužjé, zjé a některá jiná.

Jednotný.	*Dwojný.*	*Množný.*
N. host	*NAV.* hosti	*N.* hostjé
G. hosti, ě, e	*GL.* hostjú	*G.* hostí
D. hosti	*DI.* hosťma	*D.* hostem
A. hosť		*A.* hosti
V. hosti		*V.* hostjé
L. hosti		*L.* hostech
I. hosteḿ		*I.* hosťmi.

Jd. Nom. Často se starým *i*, zwláště o ženském pohlawí: po řeči znáti, ež si **i. jako chudá nowopřišlá hosti. Pass.**

Gen. i: od tohoto kmeti. wšeł do korábi. Pass. ŽJK. nejčastěji místo Akk. u **otních: tak žádúcjého hosti. JMl. boha, tak žadného (desideratum) hosti. PDuch. ho hosti. ŽSO. welikého a najmilějšího hosti. Hod. w dóm přiwinúti hosti ne-ného. Št. Potom s přehláskau do *é*, *e* (místo *je*): u swého kmetě. Des. Káz. łokte ho. ŽW. kmetě wdowce. KPR. nalezli kmetě starého. Pass. każdy u swého oně. Alx.**

Dat. i: chudému hosti twému. Štelcar. Často se zpáteční přehláskau *ju:* káza **u powěděti. za wěno zetju swému. Dal.**

Akk. roweň Nom. césař knježatóm swój zeť powědě. Dal. aby koráb zažhli. **ději u životních Gen. místo Akk.**

Vok. i: kmeti, radím tobě. Des. Kaz. hosti mój drahý. Pass.

Lok. i: w łokti twém. ŽW. w onom korábi. w korábi zachováni. Št. w korábi **podłahú. ŽSO.**

Instr. emi: kdy smy tje widali hosteḿ. ČE. stěḿ dobrýḿ hosteḿ. ŽSO. pohnati **teḿ. KPR.**

Dw. NAV. i: ta dwa swatá kmeti. ŽJK. położił jsi łokti má. ŽW.

GL. ú: při prsú. u přsú. J. Slow.

DI. prawidelně ***ema***, skráceně *'ma*. Se zpáteční přehláskau anebo přechodem **wzoru PÁN též *oma:* ramenoma a łoktoma. Pass. se dwěma konjoma. List. 1410.**

Mn. Nom. jé: později jen *é:* wstachu kmetjé. LS. když sje kmetjé potázachu. **kmeté nalezli. KPR. črwjé jeho třéwa hryzli. Pass. statní mužjé. kmetstí ludé. RK. wzoru prwního PÁN a druhého OTEC přeskakují zwláště w Nom. přemnohá sem, ř. Uhřjé, Česjé, Tateřjé i Tateré, mečjé, súsědé, křestjené RK. knjezjé twoji. ŽK.**

Gen. í: **hostí čakal, kací by byli. Pass. osḿ koní. Alx. do některých žen i muží.**

Št. ot prsí mateře mé. ŽW. twých prsí. Pass. prsí maternych. Št. Se zpáteční přehlásk
jú: knjezjú jich zabili. ŽK.

Dat. em: posla kořisť ludem. RK. jděte a hostem potřebu připrawte. Pass. k
prsem mateř. Pulk.

Akk. i: po wsje kmeti. LS. na ny na bědné ludi. RK. kázahosti w hrad pustiti. D
máš múdré a statečné hosti. Sm. Fl. učiniť nás knjezi bohu otci. Zj. skrzě wsje hos
ŽJK. S přehláskau *je:* kmetje jeho u múdrosti učiť. ŽW.

Lok. ech: w korábech. molech. wepřech atd.

Instr. mi: chodi s kmeťmi. LS. nade wšěmi ludmi. ŽK. s mužmi. Št. nad muž
brannými. Pr. potom sú někteří koňmi wláčeni. Št. ježto sem tje swými prsmi kŕmil
ŽSO. mezi mými prsmi (ubera). PP. před hosťmi. ŽJK. koňmi, prsmi i hřiwami. Al

Mnohá wlastně sem náležící slowa přeskakují w jednotliwých pádech do wzo
prwního PÁN, i druhého OTEC; n. př. jd. Lok. w loktu zataženém. ŽW. mn. Gen. jak
dwú stú loktów. ČE. obyčejnčji loket, pjeť loket, jako pjeť penjez atd. Dat. kon
(sic) twým. ŽW. Lok. na kmetěch práwa wztáza. Dal. KPR. kmety nalezeno. KPR.

4. Wzor: KMEŇ.

§. 36. Tímto wzorem sprawují se samostatná mužská 1) okončená druhdy samo
hláskau *y*, nyní sauhláskau *ň:* kmeň, kameň, plameň, jačmeň, kořeň, řemeň, křemeň
prsteň atd. někdy kamy, plamy, jačmy, kory, řemy, křemy atd., odkud prodlaužen
kamyk, řemyk ČE. atd. 2) slowce deň, s pohybným *e*.

Jednotný.	*Dwojný.*	*Množný.*
N. kmeň	*NAV.* kmeni	*N.* kmenjé
G. kmene	*GL.* kmenjú	*G.* kmeni
D. kmeni	*DI.* kmenema	*D.* kmenem
A. kmeň		*A.* kmeni
V. kmeni		*V.* kmenjé
L. kmeni		*L.* kmenech
I. kmeneň		*I.* kmeňmi.

Jd. Gen. e: wšeliká krása kmene pocházjé z kořene. Št. prut z kořene a kwě
z kořene. ŽJK. wyryti byli by z křemene. ŽK.

Dat. i: ke kmeni dřěwenému. ČE.

Lok. i: na kameni. Alx. w plameni sedjéše. JMl. po dni. po třetjém dni. RK

Instr. m: přěde dneň slawneň. Ew.

Dw. NAV. i: w jiná dwa dni. ŽSO.

Mn. NV. jé: poděkujte noci i dnjé hospodinu. ŽK. ti dnjé. Št

Gen. í: dní swatých. JMl. dwú-cat dní neminu. ŽSO.

Akk. i : w swaté dni. Št.

Lok. ech: u mladých dnech. EZ.

Znamenati sluší, že téměř wšecka sem należící slowa již welmi časně začala přecházeti buďto do wzoru prwního PÁN, buďto do druhého OTEC, onde s twrdým *n*, tuto s měkkým; n. př. Dat. přirownána jest ku kmenu. Št. ke dnju slawnu. Ew. deń dnju wyřehuje słowa. ŽK. Lok. we dne i w noci (m. dně, jako k nemu, učinen m. njemu, učinjen atd.) Mn. Nom. dnowé moji minujú. ŽK. Gen. kdež nawjéce kameń walé. Alx. jejé prsy z kořeń wydřěwše. Pass. dnów mých. ot twých dnów. ŽK.

5. Wzor: RYBA.

§. 37. Sem patří samostatná, mužská i ženská, okončená samohláskau *a* s předcházející twrdau sauhláskau, n. př. muž. sługa, pastucha, wládyka, starosta, wojewoda atd. ženská: woda, rada, wina atd.

Jednotný.	*Dwojný.*	*Množný.*
N. ryba	*NAV.* rybě	*N.* ryby
G. ryby	*GL.* rybú	*G.* ryb
D. rybě	*DI.* rybama	*D.* rybám
A. rybu		*A.* ryby
V. rybo		*V.* ryby
L. rybě		*L.* rybách
I. rybú		*I.* rybami.

Při správnosti, jednoduchosti a dodnešní zachowalosti této deklinace zbytečné jest hromadění příkladůw: pročež jen několiko, zwláště muž. pohlawí, uwedeme.

Jd. Gen. y: Tetwy Popełowa. LS. wojewody. pastuchy. RK.

Dat. ě: wojęwodě. sługě. knjezju Oldřě. RK. swatému Janu ewangelistě. Pass. Jakobowi patriarsě. ŽSO. W RK. prwej polě (od žen. Nom. poła).

Vok. někdy Nom. roweň: Marku, mój ewangelista miłý! Pass.

Dw: NAV. dwě wěhlasně děwě. LS. panně této pojała (máti) s sebú. ŽSO.

GL. na pewnú łýtkú. na zasazenú patú. RK.

DI. uwěřili jima jako starostama. Pr. těma dwěma ženama. Št. Ale: pod oběma osoboma u Št. jest od muž. osob, odkudž: ani pohanjujúce osobów (personas) w ŽK. (srow. spósob i spósoba, násob i násoba). Formy: stranoma, pannoma u Welesl. a j. jsau nespráwné.

Mn. Gen. někdy s mírniwým *e:* w údoljé słez. ŽK.

Dat. spasám. RK. wojewodám atd.

Instr. s wládykami. LS.

6. *a.* Wzor: ZEMJA.

§. 38. Pod tento wzor zahrnujeme wšecka samostatná, buďtež ženská nebo mužská, končící se jotowaným *a* čili *ja* s předcházejícími měkkými sauhláskami: *j*, *ẃ*, *b́*, *ṕ*, *ḿ*, *ń*, *ĺ*, *ř*, *d́*, *ť*, *ź*, *ś*, *ć*, *ž*, *š*, *č*, též cizí na *ia*, jako Maria, Asia atd. Mimo množství běžných ženských, jako naděja, núza, duša, swěca, chwila, postela, búra, wěža, wónja, zastaralé radošca, žalošca, lútošca, lúbošca atd. náleží sem nemalý počet mužských, n. př. Záwiša, junoša, panoša, zbrojnoša, swětłonoša, ščitonoša, Kristonoša (Christophorus), welmoža, wódca, súdca, správca, złořajca, swatokrádca, obránca, stráža, strážca, škódca, twórca, zástupca, zrádca, příjemca, bojca, mužebojca, poprawca, dáwca, žerca, piwca atd.

Jednotný.	*Dwojný.*	*Množný.*
N. zemja	*NAV.* zemi	*N.* zemje
G. zemje	*GL.* zemjú	*G.* zeḿ, — í
D. zemi	*DI.* zemjama	*D.* zemjám
A. zemju		*A.* zemje
V. zemje		*V.* zemje
L. zemi		*L.* zemjách
I. zemjú		*I.* zemjami.

Jd. Nom. již časně s přehláskau w *e:* kytice. hołubice. helmice. RK.

Gen. e: ot Lubice. se Mže. LS. wečeře. Ew. oheň búře. junoše płakáchu. RK.

Akk. u: sesypawši tuču šira neba. Łabe Orlicu pije. LS. pásnicu. dušu. zemju. Ew. nožicu. zemicu. dušicu. wodicu. krawicu. družu. junošu. RK. čéšu. wólu božjú. wzpusť na hospodina péču twú. ŽK. twrzu jeho (firmamentum). na wýšu mú. ŽW. postawmy wěžu sobě. diwokú swinju. Dal. má právo dáti panošu. wyzwati panošu. na swú přu. KPR. w nedělu stwořen jest svět. skrzě swatú trojicu. List s nebe. Později s přehláskau *i:* zabi panoši. Dal.

Vok. e: sirá włastice. kytice krásná. junoše. RK. o stráže člowěčí. ŽP. W cizích jmenech *ia:* nepłač, Lemobia. Pass. nelekaj sje, Maria. ČE. sestra (sic) Lucia, děwko libá bohu. Št.

Lok. i: na zemi. Ew. po šíji. na wětwici. w nožici. po wodici. na junoši. RK. w sukni purpurného rúcha. Zlom. Kinsk.

Instr. ú: wólú. hołubicú. pod helmicú. za dušicú. s junošú. RK. włádněmi swatynjú božjú. před swětłonošú urodił sem tje. ŽK.

Dw. NAV. i: zředłnici jeho tjeżeta synów člowěčích. ŽW. dwě neděli. za dwě maléj míli. Pass. postawi dwě stolici. ŽSO. dwa súdci. Pr. každý z nich (smy-

słów) odwojen jesť, dwě uši, dwě chřěpi, dwě oči, dwě ruce. Rp. 1409. (od chřěpja) kúpiwše dwě sudlici. ŽJK.

GL. ú: wsje po najú wólú bude. Mast.

DI. ama: mřěžama. swěcama. Potom u mužských *oma*: uwěřiło jima množstwje jako súdcoma. proti dwěma súdcoma. Pr., totiž se zpáteční přehláskau *o* m. *e*, a toto místo *a*, nepochybně s ohledem na wzor OTEC.

Mn. Nom. e: súdce jich. ŽK.

Gen. bez samohlásky na konci: wele dúš. RK. ot těch dúš. Št. dúš zpowědajúcích tobě. oči panoš. ŽK. kakž mnoho wěž bě we zdi. Alx. sedm báň hněwu. Zj. S wkládawým *e*: owec. ŽK. těch zrádec. Alx. nebylo potřěbno oprawec. KPR. Zhusta *í*, u jednoslabičných newyhnutedlně: tří pří. KPR. z róží. wrahy našich zemí. dalních zemí. chowaj sje junoší. RK. duch búří (procellarum). ŽG. z hłúbí wodních. ŽW. rozličných sje krmí obežraw. Pass. panoší. Tristr. Opáčním přehlasowáním *jú:* berani owcjú (arietes ovium). ŽW.

Dat. ám: dušám. Později s přehláskau *em:* panošem. Des. Káz.

Akk. e: ostawi swoje lubice. wyžehajú wám chyžice. RK. tři panoše jmějéše. JMl. pro miłosce swého syna. Pass. pro ty múdrošťje. Št.

Lok. púwodně *ách:* dušách. Potom s přehláskau *ách:* na kožicjéch. RK. u wěžéch twých. ŽK. w swětských libošťjéch. Št.

Instr. ami: dušami. Přehlasowaně *emi*: s děwicemi. RK. panošemi. Tristr. mrzkoścemi. radoścemi. žałoścemi. Pass.

b. Wzor: SUDJÉ (místo SUDIJA).

§. 39. Tento wzor od předešlého ničím jiným se neliší, leč časným skracowáním kmene a přehlasowáním koncowky, což aby snáze poznáno býti mohlo, obzwláště jej wystawujeme. Totižto mužští a ženští kmenowé na *ija*, jako sudija, hrabija, řebřija, bratřija, rukoimija, hřěbija, čřěwija, łodija, rolija, ledwija, lanija, panija, macešija, pradlija, žwadlija atd. wysauwají *i* před *j* a ztrátu tu nahrazují dlaužením koncowé samohlásky, kterauž prawidelně přehlasují dříwe w *é:* sudjé, hrabjé, řebřjé, bratřjé, rukoimjé, hřěbje, łodjé, roljé atd. potom w *í:* sudí, hrabí, řebří, bratří atd. K těmto kmenům ohledem na časné přehlasowání širokých koncowek w užší přidružují se i ženské na *-ynja:* bohynja, knjehynja, skráceně knjénja, Ilřekynja, Turkynja, bezdětkynja, hospodynja atd. měnící se w Nom. a Vok. na *-yni*: bohyni, knjehyni, skr. knjéni, Hřekyni, Turkyni, bezdětkyni, hospodyni atd. We staroslowanském i ona wýš wytčená na *-ija* mění wýchod *ja* na *i*: sudii, žrěbii, młnii atd. čti sudij, žrěbij, młnij atd.

Jednotný.	*Dwojný.*	*Množný.*
N. sudjé, -yni	*NAV.* sudí	*N.* sudjé
G. sudjé	*GL.* sudjú	*G.* sudí
D. sudí	*DI.* sudjéma	*D.* sudjém
A. sudjú, -í		*A.* sudjé
V. sudjé, -yni		*V.* sudjé
L. sudí		*L.* sudjéch
I. sudjú, -í		*I.* sudjémi.

Jd. Nom. s původním východem: panjá, ještě u Štít. (perg. rk. 1375 l. 104. na Josefa, jehož byla zamiłowała jeho panjá, w rp. „pana", jako rozpatý, učinen m. rozpjatý, učinjen atd.); s přehláskau w *je:* hrabije, u Aquens. bratřjé twá. ŽSO. Nejhustěji s přehláskau na druhém stupni, *jé* w *ji*, *í:* třěwi mój. ŽK. řebří nebeský. bjéše jeden wzácný sudí. bratří twá. laní břězjé poběže. ŽSO. — aby knjéni stanowiła. knjéni káže. RK. ta knjéni. Dal. hospodyni stydliwá. Pass.

Gen. jé: z této mé bratřjé. wyjidú z łodjé. ČE. kúži té łanjé. ŽSO. w rukú panjé swé. ŽK. ŽW. tej panjé poslúchati. nad mé panjé dušú. nemajíc swé panjé żiwa čím pochowati. A ho mé panjéj dci wetčas mře (s přisutým *j*, jako w jejej m. jeje atd. wiz §. 25.) Pass. — podlé swé knjénje. Dal. oči poselkynje. ŽK. ŽW.

Dat. í: bratří mej. ŽG. cuzí učinjem (sic) sem bratří mej. ŽK. káza sje sebrati wšěm bratří. ŽSO. když hrabí brániti sje bjéše. Dal. — pokłonichu sje knjezju i knjéni. RK. k swej dáwnej hospodyni. Pass. U Štítného: prawí k jedné hrabyne, snad omylem písaře, anebo přehláskau.

Akk. ještě často s původní širokau hláskau *já:* pro bratřjú mú (fratres, coll.). bratřjú i sestry naše. ŽK. panjú wdowu právo pohnati. KPR. ta panjú mnjéc náboženičku. Des. Káz. — ten (knjeź Spytimir) Swatojurskú knjénju zrudi. Dal. S přehláskau *í:* řebří wzeli. na markrabí Míšenského. Dal. — wede jej před knjéni. RK. — Skráceně: mje i wsju bratř, m. bratři. RK.

Vok. jé: bratřjé. neroďte, bratřjé, spěti. RK. jděte, bratřjé. Pass. o bratřjé miłá. Pass. matko božjé, swatá Mářjé. ŽP. — U ženských na *-yni* rowen Nom. pod, má miłá hospodyni. Pass. — Hypokoristická forma: bátjo, w RK. a u Dal. jest archaismus za dobu wšeho přehlasowání sahající, skráceně m. bratřijo; w PP. čte se: batík mój mně a já jemu (dilectus meus mihi et ego illi. Cant. 2, 16.)

Lok. í: po řebří ho kázała swésti. Pass. po řebří lezechu. Dal.

Instr. někdy ještě s původním *já:* s jedněm hrabjú welmi mocným. Alx. nesedí sde s panjú. by tu s panjú neseděl. KPR. Častěji s přehláskau *í:* s bratří sedje nejedl. nad swú bratří. ŽSO. papež se wší swú knježí. Št. (od starého: knježija, coll.)

Dw. NAV. prawidelně *í*, se zpáteční přehláskau *jé:* dwa řebřjé (acc.). ta jistá ›řjé. tú dwú dětjátkú pěstúnje netáhlě sta přituliti atd. Pass.

GL. přehlasowaně *í*: po dwú mladá bratří. ŽSO.

DI. přehlasowaně *íma:* mezi nimažto řebříma. Pass.

Mn. Nom. jé: ledwjé mé proměnejny sú. ŽK. ežť sú naše rukojmjé. Pass. Med- ; panjé. Dal. tři panjé. nesúc hřawy jako ſanjé. Mast.

Gen. í: knježat a hrabí mnoho. Dal. těch my rukojmí měti nemóžem. Pass.

Dat. jém: těmto panjém. Mast. jakž hrabjém sſužjé. St. Skl.

Akk. jé: posła swé podkonjé. Alx. kaké rukojmjé móžem dáti. Pass. wrci hřěbjé. R. šewci činjé třěwjé. Št. szuwši paní třěwjé. St. Skl. panjé brachu. Dal. rozličné ›jé k njej zasłał. Pass.

Vok. jé: múdré panjé. Dal.

Lok. jéch: s přehláskau *ích:* po řebřích. ŽSO.

Instr. jémi: mezi pány a hrabjémi. Pulk. — s jeje knjénjemi. Dal. i s swými ho- ›dynjemi. Pass. S přehláskau *ími:* železnými hřebími přikowachu. Pass.

Z uwedených příkladůw patrno, že bratřija (fratres), knježija (sacerdotes) jsau jd. počtu hromadná; užiwají se wšak i w mn. počtu: bratřjémi, knježjémi atd. Forma: ‹tým tupým hřebem, Hod., jest od hřeb, a řídí se wzorem PÁN.

7. *a.* Wzor: KOSŤ.

§. 40. Pod tento wzor zahrnujeme samostatná ženská zawřená měkkými sauhláskami › odpadnutí prwotního *i*): *w, b, p, m, n, l, ř, d, t, z, s, c, ž, š, č*, n. př. obuw, řeb, ›p, žeň, sól, twář, měď, nit, złość, rež, wes, pec, łež, myš, žłč atd. Jména měst, jako stwín, Chrudím, Dłažím, Kúřím, Radím, Túžím, Widím, Wlaším, Bolesław, Časław, ratisław atd. liší se od osobních jmen, od nichž odwozena jsau: Bestwim, Chrudim, lesław atd. pauze měkkau sauhláskau a pohlawím. Této obdoby následují u starých i cizí ›ská: Jerusalem, Betlehem a j. Sem náleží množné: děti, ale dětky podlé wzoru RYBA.

Jednotný.	*Dwojný.*	*Množný.*
N. kosť	*NAV.* kosti	*N.* kosti
G. kosti	*GL.* kostjú	*G.* kosti
D. kosti	*DI.* kosťma	*D.* kostem
A. kosť		*A.* kosti
V. kosti		*V.* kosti
L. kosti		*L.* kostech
I. kostjú		*I.* kosťmi.

Jd. Gen. í: střěžechu jej púti jeje dráhu. RK. ot rozkoši. nenjé bázni božjé. ſ. z očěli. Řem. s sěni. JMl. do łázni. mnoho překořizni. přjézni nelstiwé był jesť.

do jedné peleši. z kúpěli. Pass. S přehláskau w *ě* (místo *je*) již welmi časně: ky płznje dle w snjemy sławny chodí. LS. (ač není-li to od płznja, srow. bernja, wášnja u Mast. skřinja atd.) ot wěce m. ot wěci. ŽW. na dřěwě té korábě. Pass. Zwláště u místných jmen: wałem Střęhomě doby. Dal. ot Kúřímě. SPr. do Jerusalemě. z Bethlemě. Pass. z Jeruzalemě. Pr.

Dat. *i:* wsjak ot swé čeledi wojewodi. LS. k Krkonoši. Odp. na spis 1522. S přehláskau zpáteční *ju:* bera sje k Jerusalemju. EZ.

Vok. *i:* ty Bethleemi. ČE.

Lok. *i:* po púti wsjej. na pawłači. w sěči. po własti. RK. w swatém nebeském Jeruzalemi. Št.

Inst. *jú* (skráceně m. st. slow. *iju*): lútostjú. LS. pěsnjú z střěda hoře. žiznjú. branjú. sěčjú. za welikú sěnjú. nocjú. mysljú. pjestjú. krutostjú. s kořistjú. RK. mocjú mořskú. ŽG. senzni (compunge) báznjú twú těło mé. ŽK. krásný twářjú. ŽW. s welikú žádostjú. Pass. Bolesław zdjú ohradichu. Dal. mastjú oblit. dám pjestjú po licu. Mast. swú wěcjú. Alx.

Dw. *NAV.* tě obě miłosti samě o sobě ani jsta zlě ani dobřě. Št.

DI. pjesťma. ŽSO.

Mn. *Nom.* děti sbožjém władú. LS.

Gen. ot gor Krkonoší. LS. dweří. Ew. řěčí. obětí. włastí. słastí. RK.

Dat. někdy zpátečním přehlasowáním *óm* m. *em*, n. př. dweřóm.

Akk. *i:* własti. wýpowědi. LS. rozprawili mi básni (fabulationes). ŽG. ŽW. otnoži jeje (propagines). lěpšjé jesť miłosrdjé twé nad rozkoši (vitas). ŽK. w rukú držjéce holi. Št. Někdy s přehláskau w *je:* když budjéše we žnje. ŽSO.

Lok. *ech:* w myslech. włastech. RK. w sěnech. ŽK.

b. Wzor: KRẂ.

§. 41. Samostatná ženská dwojího okončení, totižto zastaralého *y*, a běžného *ẃ*, n. př. kry, swekry, luby, koty, pány, kony, cěreky, choruhy atd. jinak krẃ, swekrẃ, lubẃ, koteẃ, páneẃ, koneẃ, cěrekew (církew), choruheẃ atd. w některých pádech od předešlého wzoru, ač dosti nepatrně, se liší, pročež je zde pod zwláštní wzor stawíme.

Jednotný.	*Dwojný.*	*Množný.*
N. krẃ	*NAV.* krwi	*N.* krwi, -e
G. krwi, -e	*GL.* krwjú	*G.* krwí, -w
D. krwi	*DI.* krwema	*D.* krwem
A. krẃ		*A.* krwi, -e
V. krwi		*V.* krwi, -e
L. krwi		*L.* krwech
I. krwjú		*I.* krwemi.

Jd. Nom. kypjéše krew. RK.

Gen. prawidelně *i:* zprosť mje krwi, bože. hledajúci krwi. muže krwi. ŽK. staw swaté cěrkwi. ŽSO. Než již welmi časně s přehláskau w *e:* ot krwe Abele až do krwe Zachařewy. ČE. založiteli swaté cěrkwe. Pass. do cěrekwe. EM.

Akk. roweň Nom. našu krew piješi. RK.

Lok. i: we krwi sbrocen. RK.

Instr. jú: wsje krwjú sbrocjésta. krwjú sbrocjéchu je mužjé. choruhwjú točí. RK. opoju střěly mé krwjú. ŽK. Přehláskau *í:* nad swatú cèrekwí wládí. Pass.

Dw. DI. někdy skráceně: krwma m. krwema, jako dětatma m. dětatoma atd.

Mn. Nom. choruchwi wějú. RK.

Gen. í: šesť stúdwí kamenných. ČE.

Akk. i: choruhwi na most wrazjá. RK. s přehláskau *e:* spasitel koruhwe jmá králowstwa znamenjé. Pass.

Instr. emi: přijidú s koruhwjemi (sic). ŽSO.

Někdy slowa sem náležící, míchajice se s kmeny na *-wa:* rybitwa, honitwa, lowitwa atd. přecházejí w jednotliwých pádech do wzoru RYBA, n. p. ot cěrekew, w cěrekwách, s cěrekwami atd. jakoby od cěrekwa.

8. Wzor: MÁTI.

§. 42. Sem patří, mimo *máti,* jen *dci,* a snad i *sesti* a *neti* čili *něti,* ačkoli se nám příkladowé těchto dwau posledních, mimo Nom., newyskytli; než matera a dcera prawidelně podlé RYBA.

Jednotný.	*Dwojný.*	*Množný.*
N. máti	*NAV.* mateři	*N.* mateři
G. mateře	*GL.* mateřjú	*G.* mateř
D. mateři	*DI.* mateřma	*D.* mateřem
A. mateř		*A.* mateře
V. máti		*V.* mateři
L. mateři		*L.* mateřech
I. mateřjú		*I.* mateřmi.

Jd. Nom. i: dobrá máti. řjékáše mi máti. RK. sesti (soror). nèti (filiola). MV. S přehláskau *é* (m. *je*): mátě moja. ŽK.

Gen. eře: před stolec mateře božjéj. dceře dle taterska chama. RK. u mateře swé. z podstawy mateře. u wratech dceře hory Sion. ŽK. u bráně dceře. PP.

Dat. eři: k mateři božjéj. i knjéni i lěpéj dceři. RK.

Akk. eř: i jeho lěpú dceř. imjéše dceř jedinú. RK. mateř pojem. EZ.

Vok. i: uerodi báti sje, dci Sion. Ew. má přěmilá dci. Pass.

Instr. *eřjú* (skrác. m. st. slow. *ijú*, *ejú*): nad mateřjú swú. ŽW. dci mateřjú jest neskryta. Alx. Přehláskau *eří:* césařowa se dceří. Pass.

Dw. NAV. eři: tě dwě dceři, ježto (sic) Gallikanus jměl. swoji dwě dceři, jižto měl bjéše. Pass.

W množném počtu u starých obyčejně forma matera, dcera, se užíwá; n. př. Nom. matery prostowłasy. Pass. nežli jsú je jich matery porodiły. Št. Gen. ot žiwota mater swých. ŽK. chudých mater dětkám. ŽSO. Dat. těm žałostným materám. Pass. jsúc kmotra materám. ŽSO.

9. Wzor: SŁOWO.

§. 43. Pod tento wzor náleží wšecka samostatná wěcního pohlawí na *o:* čełoo, město, jutro atd.

Jednotný.	*Dwojný.*	*Množný.*
N. słowo	*NAV.* słowě	*N.* słowa
G. słowa	*GL.* słowú	*G.* słow
D. słowu	*DI.* słowoma	*D.* słowóm
A. słowo		*A.* słowa
V. słowo		*V.* słowa
L. słowě		*L.* słowech, -ěch
I. słowem		*I.* słowy.

Skloněnı́ toto, jako ono páté (RYBA), jest jedno z nejprostších a nejzachowalejších.

Jd. Dat. u: po železu. LS. k jutru. k uchu. oku. RK.

Lok. ě: w Polscě. w městě. RK. w swém ušě. Mast. (m. ušě.)

Instr. em: głasy čísłem přěgledati. LS. hrdłem. słowem. RK.

Dw. NAV. ě: kto mi dá křídlě. ŽK.

GL. ú: we dwú létú pořád zběhłú. List. křídłú twú. ŽK. na swú kolěnú. na nahú kolěnú padnúc. Pass. pasi sje mečem twým po bedrú twú. ŽW.

Mn. Gen. ot brd. LS. z mračen. słow. z osidł. z hrdł. RK.

Dat. óm: ke dřěwóm. k słowóm. RK.

Lok. ech: po drwech. słowech. RK. Též *ěch*, zwłáště po hrdelních: w rúšěch (m. rúšech). Pass. w třěwěch (od třěwo). Hod. Někdy *ách:* na nosidłách. ČE.

Instr. y: słowy. dřěwy atd. Později nespráwně *mi:* před mnohými létmi. JMl.

Již nahoře podotčeno, že w množném Nom. některá z jiných wzorůw sem přeskakují, s hromadnim wýznamem: obłaka, borka, doba atd.

Wýznačný přiznak staročeštiny w této deklinaci, jako w prwní, jest samohlásk *e* w jd. Instr. místo *o:* okem, uchem atd.

Slowa oko, ucho, mají swůj wlastní, zwláštní dwojný počet:

NAV.	oči	uši
GL.	očjú	ušjú
DI.	očima	ušima.

GL. jú: skráceně, místo staroslowanského *iju:* očiju, ušiju (wiz §. 16.): w obezřěnjú očjú mú. očjú jeho. swětłost očjú mú. ŽK. w mojí (přehl. m. mojú) ušjú. Pass. Později přehlasowaně *ú:* jest diwno w naší očí (m. našjú očjú). ČE.

DI. k jeje swatýma očima saháše. ŽJK.

10. Wzor: LÍCE.

§. 44. Podlé tohoto wzoru skloňují se samostatná wěcního pohlawí na *e*, s předcházejícími měkkými sauhláskami (místo staršího *je*, původního *jo*): słunce, srdce, pole, łóže, plece, wajce, ohnišče, łučišče, trnišče atd. We slowě nebe m. nebje polohlásku *j* zmizela bez sledu w *b*.

Jednotný.	*Dwojný.*	*Množný.*
N. líce	*NAV.* líci	*N.* líca
G. líca	*GL.* lícú	*G.* líc, — í
D. lícu	*DI.* lícema	*D.* lícem
A. líce		*A.* líca
V. líce		*V.* líca
L. líci		*L.* lících
I. lícem		*I.* líci.

Jd. Gen. a, ja: sesypawši tuču šira neba, správněji psáno nebja. LS. (od nebje, m. nebjo). i by hoře hoře wsjeho wječšjé (m. horja, *j* virtualiter w *ř*). RK. — Než již welmi časně s přehláskau *e:* pride głas s nebe, správněji psáno nebje. Ew. z srdce. z bojiště. RK.

Dat. u: přišjech k srdcu. srdce k srdcu. RK. wzdwihnu k nebju ruku mú. ŽW.

Lok. wlastně *i:* na łožici. w hoři. w poli. na dřewci. po nebi. po słunci. RK. Potom se zpáteční přehláskau *u, ju:* w srdcu, w nebju stolice jeho, w słuncu. na mořu. w násadišču. ŽK. u mořu. ŽW. by mu w srdcu radosť. EZ.

Instr. em: polem. hořem. słuncem. RK.

Dw. NAV. i: tiščechu jej w přěsiłná paži. učista paži. RK. wěčci jeho (palpebrae, od Nom. wěčce). ŽK. w ohławi a w úzdě líci jich stjehni. ŽW. dwě okenci. Pass. — Formy: paže jejú dorostła, imjéše mocná paže, w RK. jsau množné.

GL. ú: chowá w siłnú pažú. RK. na plecú. ŽK. Potom přehlasowaně *í:* dwú okencí. Pass.

DG. ema: širokýma plecema. RK. Se zpáteční přehláskau *oma:* se dwěma stádcoma. Dal. plecoma twýma zasłoní tebe. ŽG. wěčcoma mýma. ŽG. ŽK. ŽW. Později přehlasowaně *ima:* plecima swýma. ŽK. též skráceně: plecma. ŽW.

Mn. Gen. bez samohlásky na konci: méně tří pol (od pole). KPR. mužjé bratrských srdec. RK. smucenjé žałostiwých srdec. Tkadl. pławišč. u wratec Salomonowých. ČE. małých słowec. patero kotenec to jesť lwíčenec. ŽSO. srdec. XII Ap. zrnec. Alx. Někdy s *í* na konci: pjeť słuncí. polí. RK. ze mnohých srdcí. ČE.

Dat. správně *em:* mořem. srdcem. Se zpáteční přehlaskau *óm:* jdi ku pławišťóm. ČE.

Akk. e: podál w králewská łowišče. EZ.

Lok. ích: w łowiščích. EZ. Než i *ech* zhusta: na lícech rumenci ktwěchu. płní túli na plecech. RK. u polech lěsa. ŽW.

Instr. emi, po retních *jemi:* wody, kteréž jsau nad nebjemi. Modl. u ryt. z Neuberka (Rozb. str. 142.).

Půwodní totožnosť této deklinace s předešlau nezůstane nás tajna, powážímeli, že hlawní rozdílowé zakládají se na přehlásce z *j* pošlé, ježto onde kmen pauhým *o* zawřín jest, tuto pak jotowaným *o* zawřín byl, z čehož přehláska w *e* a přetwoření sauhlásek powstalo.

11. Wzor: SBOŽJÉ.

§. 45. Tímto wzorem řídí se samostatná wěcního pohlawí na *jé,* powstalá skrácením ze staršího, w církewním nářečí běžného *ije:* zdrawjé, trnjé, ščestjé, pitjé, obiljé, znamenjé, wołánjé atd.

Jednotný.	*Dwojný.*	*Množný.*
N. sbožjé	*NAV.* sboží	*N.* sbožjá
G. sbožjá	*GL.* sbožjú	*G.* sboží
D. sbožjú	*DI.* sbožjéma	*D.* sbožjém
A. sbožjé		*A.* sbožjá
V. sbožjé		*V.* sbožjá
L. sboží		*L.* sbožích
I. sbožjeḿ, — íḿ		*I.* sbožjémi, — ími.

Jd. Gen. ja: stasta protiw sobě bez hnutjá. RK. s přehláskau *jé,* a to již welmi časně: stáchu u ugljé. Ew. přemnoha mnostwjé. do kuropěnjé sěděch. wěnec z dubowého listjé. RK.

Dat. jú: národ k rozsúzenjú sboren. LS. k činjenjú. Ew. wsje sje ku sědánjú strojí. RK. přikázánjú twému. ŽK.

Lok. í: o učení jeho. Ew. o pobití. o sědání. w spání. w súkromí. w účasten-

ní. na podchlumí. po chwrastí. RK. (O wícezstwě w RK. str. 38 pův. wyd. jest | Nom. wícezstwo.) Později *ju*, buď zpáteční přehláskau, buď přenešením datiwního ýchodu (wiz §. 31.): w sbožjú. EZ. w rozlúcenjú. w zdrawjú. ŽK. w opráwánjú. učinjenjú. u wrbjú. u wýštjú. ŽG. w druhém kázánjú. Des. Kaz. u pokolěnju. ŽW. na sedí na hradě, a na sbožjú nic. KPR.

Instr. jém: (w st. slow. *iim*, pročež zde snad přehláska?): děti sbožjém wládú.). pěnjém. řwánjém. kamenjém. RK.

Dw. NAV. Prawidelně *í:* starých dokladůw nemám. (Dwě králewstwě w RK. st od králewstwo).

GL. původně *jú;* s přehláskau *í:* nízkú obočí. Pass. na tú dwú přikázání weš- n zákon wisí. Zlom. st. perg. rp.

Mn. Nom. já; časně s přehláskau *jé:* wstanú kopjé nad kopjé. pitjé. jedenjé. RK.

Gen. í: rachet kopí bystrých. údolí. dobrodružstwí. RK. bóh zdrawí našich. ŽK.

Dat. jém: časně přehlasowán w *ím:* ke wšěm nalezením. ŽG.

Acc. já: kegdy taká znamenjá činjéše. Ew. s přehláskau w *jé:* nosichu pitjé edná. RK.

Lok. ích: u porokowáních. ŽK. Přehlasowaně *jéch:* nesúce na kopjéch hla- y. RK.

Instr. jémi, přehlasowaně *ími,* než starých dokladůw nemám. (We st. slow. iřečí *ii:* sbožii, znamenii.)

12. Wzor: RÁMJE.

§. 46. Slowa sem náležící, jichž neweliký počet jest, jsau wesměs skrácení nenowé na *mje* wěcního pohlawí, wywinující w jiných pádech swé w někdejší osowce ukryté *en:* rámje, imje, sěmje, břěmje, plemje, wýmje, týmje, písmje atd.

Jednotný.	*Dwojný.*	*Množný.*
N. rámje	*NAV.* rameni	*N.* ramena
G. ramene	*GL.* ramenú	*G.* ramen
D. rameni	*DI.* ramenema	*D.* ramenem
A. rámje		*A.* ramena
V. rámje		*V.* ramena
L. rameni		*L.* ramenech
I. ramenem		*I.* rameny.

Jd. Gen. ene: ot ramene. RK. čestného plemene. Alx. podle jmene twého. ŽK. ro chwáłu jmene twého. Št. Často *eni,* jako w ruském a starosrbském nářečí: amjetiw budu jmeni twého. čakati budu jmeni twého. ŽK.

Dat. eni: wſławju jmeni twému. ŽK. k jeho plemeni. ČE. Se zpáteční přehláskau *enju:* zpowědati sje budu jmenju twému. ŽK.

Lok. eni: we jmeni boha našeho. ŽK. o tom jmeni. we jmeni syna božjého. Št. Se zpáteční přehláskau *enju, enu:* we jmenju boha našeho. we jmenju twém. ŽK. we jmenu otce mého. ČE.

Dw. GL. enú: na jejú obú ramenú. Pass.

DI. prawidelně *enema;* přehlasowaně *-enoma,* skráceně *-enma.*

Mn. Akk. ena: wz ramena. RK.

Instr. eny: se swými břěmeny. Pass.

Formy: rameno, Gen. ramena atd. jsau pozdější. Čte se wšak dw. Nom. dwě jméně w EM. jakoby od jméno.

13. Wzor: ROBJE.

§. 47. Do této třídy náleží jména žiwotních na *je (e)* wěcního pohlawí w dosti hojném počtu, wywinující w nerownych pádech swé kmenowé, w zašlé nosowé hlásce *ę* ukryté *et,* a znamenající mlaďata lidí i zwířat: knježe, hrabje, wnúče, drúže, pachole, siróbě, Žídje, děwče, púpje (pusio), nemľúwnje, nedochódče, robje, otróče, prwnje, zwěře, jahnje, kótje, kuře, húsje, kózle, hřěbje, osle, holúbje, hádje, wľče, lwíče atd. a několika jiných bezžiwotních dle té obdoby twořených, jako dúpje atd.

Jednotný.	*Dwojný.*	*Množný.*
N. robje	*NAV.* robjeti	*N.* robata
G. robjete	*GL.* robjetú, -atú	*G.* robat
D. robjeti	*DI.* robjetema, -atema	*D.* robatem
A. robje		*A.* robata
V. robje		*V.* robata
L. robjeti		*L.* robatech
I. robjetem		*I.* robaty.

Prawidelnost a zachowalost tohoto skloňní nepotřebuje mnohých dokladůw.

Jd. Lok. jeti: na grěbjeti oslini. Ew.

Dw. NAV. prawidelně *jeti;* čte se wšak nejwíc přehlasowaně, aneb omylem dle předcházející náměstky, *jetě:* tě obě dětjetě podrostesta. tě knježetě proti sobě jdesta. Pass. twá dwa prsy (ubera) jako dwě lanjetě a dwě srnjetě blížence. PP.

GL. jetú i *atú:* obú dětatú. Pass.

DJ. jetema i *atema;* přehláskau i *o* m. *e:* k swýma dětatoma. Pass. daj těmato zwěřatoma; též skráceně, s wysutím *e* neb *o:* s swýma dětatma. k swýma dětatma. Pass.

Mn. Nom. ata: jałowata. ŽK. prwnata (m. prwnjata). ŽW. robata. Št.

Dat. atóm: jałowatóm. ŽK.

Lok. atech: w děrách skalných a dúpatech. PP.

Z uwedených příkladůw patrno, že původní nosowé *ę*, *ą*, zůstáwající w cirkewním nářečí bez proměny we wšech pádech, w češtině w jd. počtu jotowaným *e*, w množném nejotowaným *a*, w dwojném střídawě jedním i druhým se dosazuje, kteraužto nedůslednost již w nejstarších našich památkách znamenati.

14. Wzor: NEBE.

§. 48. Jediné słowo *nebe*, skráceně m. nebes, zachowało w češtině, jakož i we staroslowanštině, swůj úplný kmen w nerownych pádech jd. a we wšech dw. i mn. počtu; ostatních sem druhdy náležewších kmenůw wyskýtají se jednotliwé pády hojněji we staroslowanštině, n. př. słowesa, očesa, údesa, licesa, moresa, tělesa, dělesa, runesa, čudesa atd. řídčeji w češtině, n. p. słowesy, dřěwes RK. kolesa. St. Skl.

Jednotný.	*Dwojný.*	*Množný.*
N. nebe	*NAV.* nebesi	*N.* nebesa
G. nebese	*GL.* nebesú	*G.* nebes
D. nebesi	*DI.* nebesema	*D.* nebesem
A. nebe		*A.* nebesa
V. nebe		*V.* nebesa
L. nebesi		*L.* nebesech, —čch
I. nebesem		*I.* nebesy.

Totoť jest skloňowání prawidelné, jehož dokládati pomíjíme: připomeneme jen, že dw. DI. zpátečni přehláskau zní nebesoma, skráceně nebesma, mn. D. tauž přehláskau nebesóm, Lok. častěji *eséch*: na nebesěch ŽW. zástupów mnohých w nebesěch. Zj. Z jiných slow se wyskýtají: mn. Gen. skácjéchu dřěwes dwadset. wetchými słowesy. RK. učiňte kolesa. St. Skl.

Obyčejnější jsau jiní kmenowé z týchž kořenůw, n. př. staré nebjo, G. nebja, nyní nebe, G. nebe (wiz wzor LÍCE), słowo, G. słowa, dřěwo, G. dřěwa atd.

II. JMÉNO PŘÍDAWNÉ.

§. 49. Jména *přídawná*, w širším smyslu wzatá, dělí se, dle *wýznamu* a *okončení swého*, na rozličné třídy. Podlé wýznamu jsau přídawná 1) *jakostná*, oznamující jakost předmětu dle podoby, barwy, powahy, působení atd. ku př. hranatý, zelený, teplý, měkký, wlídný, pilný atd. 2) *Přiwlastňowací* w širším smyslu čili *wztažná*, ukazující komu neboli k čemu předmět náleží, od koho neboli od čeho pochází, co w sobě zdržuje, k čemu se wztahuje, k osobámli, čili ke zwířatům, čili ku předmětům

bezžiwotním a jejich wlastnostem, n. př. dědův, tetin, děwčí, rybí, lidský, horský, wlcský, polský (t. polní), bobrowý, dubowý, zastaralé otní (otný), bratní, zeťní, synowní, dětiný, holubiný, dřewěný, slaměný, říčný, žitný, jarní, letní, denní, wečerní, střední, zadní, nynější, tehdejší, zdejší atd. 3) *Číselná*, ohlašující, o kolikých předmětech a o kterém z nich řeč jest, n. př. jeden, dwa atd. prwý, druhý atd. 4) *Bytná* čili *dějná*, ukazující nám předmět w nějakém působení anebo stawu a tatoť slowau wlastně příčestí a přechodníky: widom, widěn, wida, widěw, widomý, widěný, widauci, widěwši atd.

Podlé okončení jsau přídawná jména 1) *neurčitá* čili *usečená, odtažená* (indefinita, abstracta), končící se w muž. pohlawí na sauhlásky buď twrdé buď měkké, w ženském na *a*, we wěcním na *o*, a, užiwaná půwodně tam, kdež w řečtině a jiných jazycích přídawné *bez členu* (articulus, Geschlechtswort), n. př. dobr, a o, *καλὸς*, gut atd. 2) *Určitá* čili *plná* (definita, concreta), wycházející w muž. pohlawí na *ý* neb *í*, w žen. na *á* neb *já*, we wěcním na *é* neb *jé*, a užiwaná wlastně tam, kdež w jazycích člen majících přídawné *s členem*, n. př. dobrý, á, é, *ὁ καλὸς*, der gute, boží, já, jé, *ὁ θεῖος*, der göttliche atd. Tento rozdíl jest w nynější naší příčině, kdež hlawně jen o wzory skloňowání ohebných částek řeči se jedná, důležitější; pročež onen do nuplné mluwnice odkazujíce, při tomto se pozastawíme.

§. 50. W jazyku našem, jakýž w nejstarších památkách času nalého došlých nacházíme, ačkoli wolnost užiwání obojího zakončení, dle smyslu a přiměřenosti k wěci, mnohem wětší jest, nežli w pozdějším nebo do konce we dnešním, wšak nicméně předce již nejsau wšecka přídawná bez wýmínky a wyhraženi obojího zakončení, neurčitého i určitého, schopna, nýbrž některá z nich jen na jedno nebo druhé se obmezují.

Neurčitého skončení nepřijímají 1) Komparatiwi a superlatiwi, až na některé wýjimky, a to jak staršího způsobu: *-ějí, -ějá, -ějé* (*slabějí, slabějá, slabějé*), tak i nowějšího: *-ější, -ějšjá, -ějšjé* (*slabější, slabějšjá, slabějšjé*). 2) Číselná řádowá: prwý č. prwní, wterý, třetí, čtwrtý atd. wyjímaje spřežky s náměstkau *sám*: sám desát (jako w ruštině, w nowější češtině sám druhý, sám čtwrtý atd.), Genitiwi se slowem *pól*: pól wtera, pól třeta (ještě u Slowákův běžné), pól čtwrta atd. a některé jiné archaismy. 3) Přiwlastňowacích wětší částka, zwláště na *-í, -ní, -ší*: babí, letní, wyšní, nižní, wčerajší, nynější atd. a wšak s wýmínkami jednotných pádův. Určitého okončení od nejstaršího wěku až podnes neschopna jsau 1) rád, ráda, rádo; 2) číselná rodowá čtwer, pater atd. 3) od středního wěku též přiwlastňowací na *-ów* a *-in*: Dawidów, Nekšanin atd. Než tato poslední w prwotní době též určitého zakončení, a to bez obmezení, schopna byla, jakož je mnohá z nich až do dneška w jistém wymezení skutečně přijímají: lwowý, wołowý, mateřiný, dětiný atd. což wše níže příklady se potwrdí.

1. Wzor: ČIST, ČISTA, ČISTO.

§. 51. Toto skloněnì jest docela substantiwnì: totiž *čist* ohybuje se dle wzoru PÁN, *čista* dle RYBA, *čisto* dle SŁOWO. Sem patřì wšeliká přìdawná okončená w muž. Nominatiwu *twrdau* snuhláskau, a sice jakostná i přiwlastnowací, čìselná řádowá i rodowá a přìčestì trpného wýznamu přìtomná i minulá: widom, wědom, pitom, weden, chycen atd.

JEDNOTNÝ.

	Mužský.	*Ženský.*	*Wěcní.*
N.	čist	čista	čisto
G.	čista	čisty	čista
D.	čistu	čistě	čistu
A.	čist	čistu	čisto
V.	čiste	čisto	čisto
L.	čistě	čistě	čistě
I.	čistem	čistú	čistem

DWOJNÝ.

NAV.	čista	čistě	čistě
GL.	čistú	čistú	čistú
DI.	čistoma	čistama	čistoma

MNOŽNÝ.

N.	čisti	čisty	čista
G.	čist	čist	čist
D.	čistóm	čistám	čistóm
A.	čisty	čisty	čista
V.	čisti	čisty	čista
L.	čistech, -ěch	čistách	čistech, -ěch
I.	čisty	čistami	čisty.

Jd. Nom. muž. daw mnog. žiwot wěčen. Ew. komu drah žiwótek. RK. psklit jest ten přìklad mal. oheň dobr jest. Pass. by sje slěp narodil. truchel jsa. ŽJK. žeby mužìl čtwernoh lézti. Řem. ty jsi sedmer w dařě. Hod. má pokázati sám sedm se zmatkem. KPR. (Ale Gen. přìsaha samého sedmého. Tamže.) sám desát utekl. Bratřì (2 Par. 32, 21.) čist-niť. Rp. Cerron. (složené).

Gen. muž. roda stara. Dobrosławska chřmca. kamena mosta. złata stoła. LS. wěrna boga. Ew. těžka mřata. z črna lěsa. prudka Sławoje. RK. do domu nowa jidú. Pass. nemóžeš jednoho wlasa bčla učiniti ani črna. hřawu swata Jana krstitele. ŽJK. ot

prwa swěta počátka. Sp. D. Místo Akk. u živaucích: jež jeho dřěwe umrľa widjéše. na skřidlách naha położiti. wida sje tak slěpa i hłucha. Pass. Ježíše umrľa nalezú. kdy jsme tje widěli hładowita, žjéziwa, naha, nemocna. ŽJK. — š. ot Otawy kriwy. ot Sazawy ľadny. LS. s weliky noci. JMl. w ochtáb weliky noci. ČE. — w. šíru neba. LS. až do nedozírama daleka. z mocna hrdľa. z twrda sědľa. RK.

Dat. mž. po zákonu swatu. LS. ke dnu slawnu. Ew. ot silna k' silnu. ku hradu ku twrdu. RK. slib slúbiť bohu Jakubowu. ŽW. běda mně nebohu. Dal. tomu berauowi po zľu. Alx. samému césaři Theodosio tak řečenu. ŽSO. — š. druha druže postúpati brání. RK. přežalostiwě ženě. Pass. k welicě noci. ČE. protiw sedmeře swátosti. Št. — w. desateru pokolení. Bibl. čerstwu a kypru býti těľem i myslí k dobrému. Št.

Akk. mž. w národ sboren. LS. život wěčen. w deň slawen. Ew. na štít stříbrn. w lěs črn. da žeľ krut. RK. uzřě čtwer řád lidský. ŽSO. — š. pogubi sah lútu. LS. na weliku noc. ČE. — w. rozłożito okénce. LS. chtěľ čtwero to nawrátiti. ŽSO.

Vok. mž. jen když buď naprosto, buď před samostatným stojí, *e:* přěwysoče! (altissime!) přěsilne! (potentissime!) ŽW. ó milostiwe bože! Pass. Za samostatným, a š. i w. wždycky, jako w Nom. naše slunce, Wyšehrade twrd! PWyš. Ozjepe, synu Dawidów! ČE. EM. Ježíši, synu Dawidów! ČE. bože Jakubów! ŽW. slawna knježno! LS. kam jdeš, zła nedobra! Pass. — Tak i we st. slowanském.

Lok. mž. swjetě Wyšegradě. Lubušině dworě. LS. w twrdě hradě. RK. w domu Dawidowě dětjete swého. ŽW. Později též u, jako u samostatných: o tom čtweru. Št. — š. na Otawě kriwě. Radbuzě chľadně. LS. w hustě tmě. RK. na zwěři črweně. Zj. u welicě cti. po welicě noci. u welicě swětłosti. Pass. w té čtwerě wěci. Št. — w. w złatě sědľě. w otně sědľě. LS.

Instr. mž. s bohem Abrahamowem. nad domem Dawidowem. ŽW. toť dwaterem přicházjé činení. mohú živí pomoci mrtwým čtwerem činem. Št.

Dw. NAV. mž. s rozdílem od samostatného: *a*, nikoli y, z čehož, jakož i ze staroslowanského, widěti, že toto neaustrojné, pozdější: rodna bratry. LS. dwa wzácna a wěrna člowěky. dwa na smrť otsúzena člowěky. Pass. — š. dwě wěhłasně děwě. LS. swoje křjédlě dłúzě. RK. skrzě ruce Mojžjéšowě i Aronowě. ŽW. ruce jeho uhłazeně a złatě, plně jacynktów. PP.

Mn. mž. popsti knjezi. Ew. – š. brzky nohy jich. ŽW. matery prostowłasy. Pass.

Gen. na těch rozěch desjeť wítjezow korun (diademata). Zj. (Na jiném místě: sedm wítjezowých korun.)

Akk. mž. w snjemy slawny chodí. LS. hrozny úpy činjéchu. kázeň je čisty – nity swléci. Pass. (složené, obojstranně ohýbané). — š. létorosli palminy. Ew. nedaleky čiň milosti twé ote mne. ŽW. mám čtwery škornje. Řem. laciny učiní světské wěci. Rp. — w. jmějéše šestera křídła. Zj.

Instr. mš. umyju mezi newinny ruce moji. ŽW.

Dativu a Lokálu w mn. počtu příkladowé se nám newyskytli: w jiných pádech někdy rozeznání těžké, ježto staří dlauzky neoznačowali (n. př. mnoha słowa m. mnohá), a někdy i formy splywají, n. př. rownú měrú LS. (urč. i neurč. takéž).

2. Wzor: ČISTÝ, ČISTÁ, ČISTÉ.

§. 52. Toto skloněnì jest, z ohledu koncowních narážek, docela náměstkowé; neboť určité přídawné powstáwá, jakž wědomo, přistawením určowací náměstky *i, ja, je* (též s potahowací w iže, jaže, ježe) k auplnému, samohláskau zawřenému kmenu: m. čisto-i (w čist odpadlo *o*, jenž w cyrillském ъ trwá), čista-ja, čisto-je (srow. ruské pusto-j, pusta-ja, pusto-je atd.). W dřewní době skloňowaly se (jako dodnes w litewštině) obě částky, čehož sledy we staroslowanštině w jd. Gen. čista-aho (spodobněně m. čista-jeho), Dat. čistu-umu (spodobněně m. čistu-jemu), Akk. čistu-ju, Lok. čistě-jém, treti-jej, mn. Akk. čisty-je atd. ještě patrny; potom koncowky prwní částky spodobněním, přehlasowáním a wynutím, zwláště w nowějších nářečích, zanikly.

Pod tento wzor padají přídawná wšelikého druhu, po twrdých sauhláskách určitý wýchod *ý, -á, -é* přijímající.

JEDNOTNÝ.

	Mužský.	*Ženský.*	*Wěcný.*
N.	čistý	čistá	čisté
G.	čistého	čisté, - ej	čistého
D.	čistému	čistej, - é	čistému
A.	čistý	čistú	čisté
V.	čistý	čistá	čisté
L.	čistém	čistej, - é	čistém
I.	čistým	čistú	čistým

DWOJNÝ.

NAV.	čistá	čistěj	čistěj
GL.	čistú	čistú	čistú
DI.	čistýma	čistýma	čistýma

MNOŽNÝ.

N.	čistí	čisté	čistá
G.	čistých	čistých	čistých
D.	čistým	čistým	čistým
A.	čisté	čisté	čistá
V.	čistí	čisté	čistá
L.	čistých	čistých	čistých
I.	čistými	čistými	čistými.

Uskrowniwše příkladůw při formách zachowalých a běžných, doložíme zwláště zastaralé.

Jd. Gen. š. dwůj, t. *é* i *ej*, z dwojího, mého dle zdání, nářečí, z něhož čeština wzrostla, pošlý; onen staroslowanskému čistyje, dle prawidla skracowání §. 16, rowný, t. čist(yj)e = čisté, tento ruskému čistoj podobný, s přehláskau *o* w *e* (jako w Instr. bohem, w minulém nesech atd.) Obůj již w LS. ot Lubice bělé. se Mže střébronosné. Naproti: u jednej sú desky. u wtorej meč. Potom prwní řidčeji: což w světě lúté zwěři. XII Ap. ohrada swaté wěry. w žiwótku čisté děwky. Pass. Hustěji druhý: u krásnej děwy. ot radostnej Prahy. RK. z welikej něstěje. Zj.

Dat. š. *ej* (m. *oj*, s přehláskau): i reče dwernej. Ew. lěpej dceři. prwej . . . wterej pólě imje wzděchu. RK. proti swatej Hedwicě. panenskej bohyni. Pass. Skráceně *é*: diwichu sje také krásě. RK.

Lok. š. *ej*: po swéj drahej miřej. w hustej tráwě. RK. w širokej pustyni. ŽG. u welikej úžesti. Pass. Též *é*: na pawřači krásné. w širé řúčě. RK. — *w*, po šerém jutřě. RK.

Instr. Zábojewým słowem. RK.

Dw. NAV. mš. dwa lwy hřadowitá. dwa wřky nesytá. Alx. – š. prawidelně *ěj*: jeho swjetěj (def.) ruce budeta k swázání poskyteně (indef.). tě newinněj ruce twoji, ježto běsta swázáně (indef.). toť sta tě dwě hroznéj a příkřéj ráně na ny jednoho dne přišlě. za dwě maléj míli. nemúdřéj děwce, kako sta sje swésti přěpustilě. dwě střěbrněj truhlě. oči plameněj, z nichžto (sic) jiskry prcháchu. mezi dwě zdi prosto děřaněj. má oči welicěj. ruce jmám tak ohryzeněj. swoji swjetěj ruce k nebesóm wzwed. tě miléj matce, Maria a swatá Alžběta. Pass. oči jej běsta rozocej (perversi contra naturam, rozoký). ŽSO. Skráceně a přehlasowaně *é*: swoji swjetí ruce wzwed. Pass.

DI. pozdwiženýma očima. Ew. krásnýma rohoma, parohoma, rtoma. RK.

Mn. Nom. mš. tježcí meči. tmawí lěsi. plní túli. ledowití mraci. RK. Zj. – š. desky prawdodatné. dubrawiny uné. LS. (než w rp. *é* před *w* možné zdwojowati, dle prawidla starých piscůw, tedy juné, t. mladé.)

Gen. Nekřanowých wojínów. Zábojewých wojínów. RK.

Dat. wěščbám wítjezowým. LS.

Akk. žirné wřasti. dědiny otné. LS. chudé. Ew. medná ústa. krátká słowa. RK.

Instr. s přky s Čechowými. LS.

Z příkladůw: Zábojewým, Nekřanowých, Zábojewých, Čechowými, patrno, že přiwlastňowacím na *-ów* od starodáwna oboje zakončení bylo přístojné.

§. 53. Přídawná určitá twrdými sauhláskami zawřená skloňují se někdy, w jednotliwých pádech, a sice w jd. Dat. ženského a Lok. mužského, ženského i wěcního pohlawí archaicky, t. dle wzoru cyrillského čili staroslowanského, přijímajíce wýchody *-ěj*, *-ém*, a twrdé sauhlásky před *ě* w měkké měnice. W illyrštině (zwláště u Dubrow-

nických spisowatelůw) mn. počet s wýchody *-ěch*, *-ém*, *-ěmi* w G. D. L. a I. (dle *těch*, *tém*, *těmi*) zhusta jest w užíwání, newylučujíc ani přídawních měkce zakončenýcb, n. př. božěch, božěm atd. čehož příkladůw w češtině není; nebo naskýtající se často formy: cuziech, cuziem atd. na přehlásku cuzjéch, cuzjém, z cuzích, cuzím powstalau (§. 17.), uwesti se musejí.

JEDNOTNÝ.

Mužský.	*Ženský.*	*Věcný.*
D. welikému	welic*éj*	welikému
L. welic*ém*	welic*éj*	welic*ém*.

Jd. Dat. k jeho k welicěj prosbě. k swjetěj Sawině wece. swjetěj Martě sje zjewił. Pass.

Lok. na wysocěj stolici. u welicěj úžesti. u welicěj světłosti. wšickni ho u welicěj cti jmějéchu. u welicěj rozkoši. u welicěj žádosti. na jeho dwoře u welicěj cti schowaných. po dobřěj hodině. w stařěj kronice. na sušěj (místo: susěj) zemi stoje. Pass. w dobřěj libosti twéj. ŽW. na welicěj řěče. Zj.

Pozn. Jakož jinde w osnowě českého jazyka zřejmo jest splýwaní dwojího nářečí w jeden celek, tak zwláště zde. Formy zajisté welicěj, welicěm, powstaly skrácením z welicě + jej, welicě + jem, w tom nářečí, w němž se twrdé sauhlásky před *ě* w měkké měnily: ruka, ruce; naproti tomu formy welikej, welikém, wywinuly se stažením z welikě + jej, welikě + jem (dle prawidla §. 16.), totiž welik(ě + j)ej, welik(ě + j)em = welikej, welikém, a náleží původně oněm wětwem, u nichž, jako u Welkorusůw a Slowákůw, hrdelní a ostatní twrdé před *é* se neměnily, n. př. rus. rukě, nogě, slw. ruke, nohe atd. Rozdíl mezi welikej a welikoj jest pauze eufonický, jako mezi duchem, nesech, a duchom, nesoch atd.

3. Wzor: ČŁOWĚČ, ČŁOWĚČA, ČŁOWĚČE.

§. 54. Sem náleží přídawná wšelikého druhu, mající w neurčitém wýchodu mužského pohlawí *měkkau* sauhlásku. Skloňují se podlé wzorůw: OTEC, ZEMJA, LÍCE, a celý rozdíl mezi tímto a předposledním obrazcem zakládá se na přehlasowání širších samohlásek w užší, ježto kmenowé sem patřící původně jotowaným *o* zawříni byli.

JEDNOTNÝ.

Mužský.	*Ženský.*	*Věcní.*
N. čłowěč	čłowěča	čłowěče
G. čłowěča	čłowěče	čłowěča
D. čłowěču	čłowěči	čłowěču
A. čłowěč	čłowěču	čłowěče
V. čłowěče	čłowěče	čłowěče
L. čłowěči	čłowěči	čłowěči
I. čłowěčem	čłowěčú	čłowěčem

DWOJNÝ.

	Mužský.	Ženský.	Wěrní.
NAV.	člowěča	člowěči	člowěči
GL.	člowěčú	člowěčú	člowěčú
DG.	člowěčema	člowěčama	člowěčema

MNOŽNÝ.

N.	člowěči	člowěče	člowěča
G.	člowěč	člowěč	člowěč
D.	člowěčem	člowěčám	člowěčem
A.	člowěče	člowěče	člowěča
V.	člowěči	člowěče	člowěča
L.	člowěčech	člowěčách	člowěčech
I.	člowěči	člowěčami	člowěči.

Sklonění toto již welmi časně w jazyku českém hynauti a určitému ustaupati počalo, pročež jen jednotliwých pádůw wzoru auplně (ostatně dle nemylné obdoby) wystaweného doklady ze starých památek stwrditi lze.

Jd. Kom. mž. syn člowěč. Ew. komorníč druh a podsudek. OD. šeł pěš a bes. ŽJK. já pěš jdu. Pass. jda pěš čtrnádste českých mil. ŽJK. ruč jest. Wýb. 959. — *š.* Knjaža-weš. List. 1088. Obyčejněji s přehláskau w *e*: Milče-weš. Jm. pěše šła. ŽJK. — *w.* rámje gospodnje. Ew. rámje pánje. Bibl.

Gen. mž. s přehláskau w *e*: z nynjejše času. ot nynjejše času. ŽW. Místo Akk. žiwotného: počneš syna božje duchem swatým. Pass. — *š.* hospodnje česti proradníków. Alx. — *w.* s přehláskau: léta pánje. Rp.

Dat. mž. k wyšnju hradu. RK. — *š.* posłał matcě boži. Pass. jakož sta była zlé učiniła proti swé bližni. NZ. — *w.* by n'udatni, lépšich zřjéce, byli také lépšu chtjéce. Alx. Přehlasowané *i*: proto náš spasitel najprwni błahu (primam beatitudinem) o pokořě nás učí. ŽSO. (Tak we třech rp., w čtwrtém: najprw ny błahu o pokořě učí, snad správněji?)

Lok. š. na Kači gorě. List. 1088. kak wzezpěwámy pěseň hospodinowu w zemi cuzi. ŽK. mławi u weli pokořě. Alx. s přehláskau w *ě*: w hospodně miłosti. EZ. — *w.* kto jest u malě (in modico) nepraw i u wječši (in majori) nepraw jest. ČE.

Dwojného a množného počtu příkladowé se mi nenahodili. Někdy pro zpátečné přehlasowání a neoznačowání dlaužky těžko rozhodnauti, co kam náleží, n. př. wsěm cuziem postrach, w PWyš. může býti určitý Datiw s přehláskau, t. cuzjém m. cuzím. (§. 17.)

K tomuto wzoru přeskakují we staré češtině některé náměstky, čili wlastně dle náměstek skloňowaná číselní, n. př. weś, ze wsja lěsa, RK. (m. wsjeho) atd.

4. Wzor: ČŁOWĚČÍ, ČŁOWĚČJÁ, ČŁOWĚČJÉ.

§. 55. Tímto wzorem se řídí, mimo přídawná wšelikého druhu po měkkých souhláskách určité okončení *í, ja, je,* přijímající, též komparatiwi a superlatiwi. Poměr k hořejšímu skloněni tentýž, co určitého *čistý* k neurčitému *čist,* totiž onde weskrz substantiwní, tuto weskrz náměstkowá deklinace.

JEDNOTNÝ.

	Mužský.	*Ženský.*	*Věcní.*
N.	člowěčí	člowěčjá	člowěčjé
G.	člowěčjého	člowěčjé, - ej	člowěčjého
D.	člowěčjému	člowěčjej, - é	člowěčjému
A.	člowěčí	člowěčjú	člowěčjé
V.	člowěčí	člowěčjá	člowěčjé
L.	člowěčjém	člowěčjej, - é	člowěčjem
I.	člowěčím	člowěčjú	člowěčím

DWOJNÝ.

NAV.	člowěčjá	člowěčij, - í	člowěčij, - í
GL.	člowěčjú	člowěčjú	člowěčjú
DI.	člowěčíma	člowěčíma	člowěčíma

MNOŽNÝ.

N.	člowěčí	člowěčjé	člowěčjá
G.	člowěčích	člowěčích	člowěčích
D.	člowěčím	člowěčím	člowěčím
A.	člowěčjé	člowěčjé	člowěčjá
V.	člowěčí	člowěčjé	člowěčjá
L.	člowěčích	člowěčích	člowěčích
I.	člowěčími	člowěčími	člowěčími.

Jd. Nom. š. božjá máti. běda wstane tužšjá. RK. S přehláskau na prwním stupni *jé:* děwčjé ruka. LS. najwyššjé žádosť moje. PWác. psjé mucha. ŽG. jako brdličjé šije twá. PP. S přehláskau na druhém stupni *í:* wečerní tma. tuří hława. RK.

Gen. mš. podle tehdajšjého obyčeje. ŽJK. — š. mateře božjej. RK.

Dat. mš. k člowěčjému synu. Zj. kołúchowi jelenjému. PP. — š. k mateři božjej. RK. proti swéj bližnjej. Pr.

Akk. š. słáwu člowěčjú. słáwu božjú. Ew. skrzě miłosť božjú. HG. psjú muchu. ŽG.

Lok. mš. po nižnjém chwrasti. po třetjém dni. RK. — š. w cuzjej własti. w ranjej

páře. RK. w jinošjej twáři. JMl. na oslici domácjej. ČE. w člowěčjej twáři. w holubjej twáři. Pass.—*w.* w dnešnjém *s*lunci. w jutřnjém spání. RK. u břišku maternjém. ŽJK.

Instr. mš. s přehláskau w *jém*: jelenjém skokem. ručjém hlasem. třetjém krokem. – *š.* swatynjú božjú. ŽK.—cuzím kopytem. RK.

Dw. NAV. správných příkladůw nenacházím. Prwá dwa bratry byla sta ručějšjé słowo božjé kázati a druhá dwa byla lěnějšjé, w EM. s přehláskau místo – *já*. Tak též: oči twoji holubičjé. PP. Oči boži, w ŽK. newím, takli čísti (forma indef.), čili boží, skráceně místo božij?

Mn. Nom. š. bližnjé jeje přiwedeny budú. ŽK. – *w.* časně přehlasowaně: stáda kozjé. PP.

Gen. ích: rohów lěsních. ot dřewních hor. RK. Přehlasowaně *jéch:* ze stěnów lěsnjéch. nrawów cuzjéch. třetjéch knih. RK. wlastnjéch lidí. Alx.

Akk. mš. na ručjé konje.—*w.* přehl. na knjéžecjé słowa. čtwrtých na třetjé. RK.

Lok. s přehláskau *jéch:* na nožicjéch ručjéch. RK.

Instr. zpátečními kroky. lisími skoky. RK. S přehláskau: knjéžecjémi słowy. RK.

5. Wzor: JSA, JSÚCI, JSA.

§. 56. Sem patří přechodníky přítomného času s koncowkami *a* a *ja, je* (místo nosowého *ę*): nesa, weza, chodja č. chodje, wołaja č. wołaje atd. Tito mají u časoslow wzoru E. ZŘJU a F. TWOŘJU w š. Nom. a w kosných pádech *jé* m. *ś:* chodjéci, chodjéca atd. Skončení *y*, w staroslowanském obyčejné, w češtině nebylo běžné: čte se wšak w ČE. a wstany (surgens) ot wečeře (tamže: zalkny sje duchem, pochybné). Skloněni samo od wzoru ČŁOWĚČ, ČŁOWĚČA, ČŁOWĚČE, w ničem nerůzno.

JEDNOTNÝ.

Mužský.	*Ženský.*	*Wěcné.*
N. jsa	jsúci	jsa
G. jsúca	jsúce	jsúca
D. jsúcu	jsúci	jsúcu
A. jsúc	jsúcu	jsúce
L. jsúci	jsúci	jsúci
I. jsúcem	jsúcú	jsúcem

DWOJNÝ.

NA. jsúca	jsúci	jsúci
GL. jsúcú	jsúcú	jsúcú
DI. jsúcema	jsúcema	jsúcema

MNOŽNÝ.

	Mužský.	*Ženský.*	*Věcné.*
N.	jsúce	jsúce	jsúce
G.	jsúc	jsúc	jsúc
D.	jsúcem	jsúcám	jsúcem
A.	jsúce	jsúce	jsúca
L.	jsúcich	jsúcách	jsúcich
I.	jsúci	jsúcami	jsúci.

Někteří pádowé již i we staroslowanštině nad míru řídko se užíwají, nad to pak w češtině, na písemné památky z nejstarší doby chudé.

Jd. Nom. muž. owsjem jesť bóh súdje (judicans) je na zemi. ŽK. ŽW. nebo ne bóh chtje (volens) křiwdě ty jsi. hrozný a chwálený a činje (faciens) diwy. ty lútostiw byłs jim a mstje (ulciscens) ke wšěm nalezením jich. ŽW. — š. ty jsúci tak bohatu. Pass. pijíci (m. pijúci) tu wodu (žena), i požře toho hada. ŽSO. žena zapłaka řkúci. była nespjúci (sic), jako ze sna wzdyšúci. EZ. která jesť tato, ješto wcházjé z púště jsúci płna rozkoše, spolehši na swém milém. PP.—w. poče moře zasje płowa kwáti. dětjátko na matku sje ohlédaje (respiciens). dětjátko kameníčkem hrá běhaje. jejť dětjátko leže spí. Pass.

Gen. muž. s přehláskau w *e:* neusłyší hłasu čarodějníkowa i jedowce čarujúce (incantantis) múdře. otrhajúce (detrahentem) tajně bližnjému swému, toho nenáwiděch. ŽW. Ježíš otchýli sje ot zástupa stojéce (a turba constituta) na jednom městě. ČE. w ničemž hospodina hněwajíce sje nečiju. Pass. Místo Akk. u žiwaucích welmi zhusta: wizi jeho ležjéce. což uzřjé otce činjéce. ŽJK. skrzě proroka řkúce. uzřjé włka přichodjéce. wědčchu jej súce Krista. ČE. uzřjé ducha božjého letjéce s nebes. když uzřjé mnicha dobré krmje jedúce. uzřjé člowěka sedjéce na mýtě. když jej diwy činjéce widěchu. widěli smy jej ktwúce we sboru pústenníkowém. ŽSO. widúc swého sładkého syna mrúce. PDuch. widěl sem satana jako blesk s nebe padnúce. Hod. dokad tje na swětě wizi žiwa jsúce. krále ot złata a ot stříbra stwjéce sje nzřěchu. Pass.

Dat. muž. s přehláskau w *i:* udá sje łowci honjéci zwěř widěti sw. Antonia. ŽSO. Nesprávně *e:* lépe jesť tobě u wěčný žiwot wjíti mdłu jsúce nebo bełhawu, než dwě ruce nebo dwě nože jmajíce dostati sje wěčnému ohni. ŽJK.

Akk. muž. słyšachu jej činjúc (eum fecisse) sje znamje (m. činjéc). Ew. jakžto brzo wýr nad sobú sedjéc uzříš. zasłyšeť hłas z nebes řkúc. Pass. uzřěw jeho strastně ležjéc. ŽJK. koho wdadjé ořúc (arantem), nebo pasúc (pascentem), nebo płot družjéc, nebo jedúc kdežkoliwěk. KPR. uzřěw (opat) jednoho dne płačíc mládence (m. płačúc mládenec). ŽSO. usłyšech hłas z nebe zwučéc. Zj. U nežiwaucích často s přiwěšeným *e:* uzřjé trubače a zástup hłučjéce (m. hłučjéc). EM. když usłyše zástup jdúce (m. jdúc, turbam praetereuntem), otáza. ČE.—š. s přehláskau na druhém stupni,

t. u w *i*, a později *i* w *e:* uzřěl ji w slawné světłosti stojéce. Julianus (ji) t wsje kuzłem činjéce mnjéše. tu ju stojéce nalezł. uzřě twář jeje jako słunce sj stwjéce. Pass. *słyšał* sem ženu płačúce dětjetem usiłujúce. XII Ap. uzřě swęst jeh ležjéce. EM. Někdy s odsutím samohlásky *i*: jakž ji uzřěł płačíc (m. płačúca, płačúci) ŽJK. — Někdy Akk. wšech pohlawí rowen mužskému Nominatiwu: uzřěła obraz syn božjého na kříži pnje. Pass. Srow. nowočeské: činí se newěda, newida, neslyše.

Lok. š. w bělestwúci rizě. LS. (f. def. bělestwúcjej.)

Dwojný NA. muš. s přehláskau w *e*: ta muže zrádná ležeta mławjéce... řkúce Alx. – š. buďta uši twoji posłúchajúci w hłasu prosby mé. ŽW. – Nejobyčejněji množn místo dwojného počtu.

Mn. Nom. wládyku si z roda wyberúce. LS. prosichu jej rekúce (dicentes) Ew. zpohanjeni buďte wsickni křiwdu činjéce. jako ranjeni spjéce w rowěch. roztrhal jsú jeho wsickni minúce cěstu (transeuntes). ŽW. Někdy s odwržením samohlásky ščenci lwowí řujúc. ŽK.

Akk. muš. š. když uzří múdré mrúce (morientes). ŽW. wida swého tatíka a swau matku i swau choť tebe šałostiwě pyčíce. wida wás tak hotowě na smrť jdúce. Pass. nalezł je (apostoły) spjéce. Hod. – w. s přehláskau w *e*: widjéc mrtwa těła ležjéce. Pass.

Později samohlásky w mn. počtu welmi nesprávně se užiwají, bywajíce míchány a odwrhowány dle líbosti, n. př. na lidi sje ozřjéci a řkúc. lidé wrtíc, hrozíc s chtjéc. čtyřjé starci stojéc. mnozí majéc Jezu Krista. Židé hojéc sje. Pass.

O formě spjúc, činjúc m. spjéc, činjéc atd. podlé widúcí, horúcí atd. wiz níž w §. 82 o časoslowu.

6. Wzor: JSÚCÍ, JSÚCJÁ, JSÚCJÉ.

§. 57. Podlé tohoto wzoru skłońují se odwozená od přechodníkůw přítomného času přídawná s určitými koncowkami – *í*, – *já*, – *jé*. Mající w předposlední slabice *jé* podržují je we wšech pádech. Skłonění jako u wzoru čtwrtého.

JEDNOTNÝ.

	Mužský.	*Ženský.*	*Wěcné.*
N.	jsúcí	jsúcjá	jsúcjé
G.	jsúcjého	jsúcjé, – ej	jsúcjého
D.	jsúcjému	jsúcjej, – é	jsúcjému
A.	jsúcí	jsúcjú	jsúcjé
V.	jsúcí	jsúcjá	jsúcjé
L.	jsúcjém	jsúcjej, – é	jsúcjém
I.	jsúcím	jsúcjú	jsúcím.

DWOJNÝ.

	Mužský.	*Ženský.*	*Věcné.*
NAV.	jsúcjá	jsúcij	jsúcij
GL.	jsúcjú	jsúcjú	jsúcjú
DI.	jsúcima	jsúcima	jsúcima

MNOŽNÝ.

N.	jsúcí	jsúcjé	jsúcjá
G.	jsúcích	jsúcích	jsúcích
D.	jsúcím	jsúcím	jsúcím
A.	jsúcjé	jsúcjé	jsúcjá
V.	jsúcí	jsúcjé	jsúcjá
L.	jsúcích	jsúcích	jsúcích
I.	jsúcími	jsúcími	jsúcími.

Jd. Nom. mš. meč křiwdy kárajúcí. LS. — *ž.* s přehláskau w *jé:* róže z púpy jdúcjé. PWác. postélka naše ktwúcjé. PP. — *w.* búřúcjé nebe. RK. stwúcjé céličko. PWác.

Gen. mš. bruchka mého súcjého (tak) prsy. PP. — *ž.* řwúcej huby. RK.

Dat. mš. na stolici sedjécjému. Zj.

Akk. ž. přes búřúcjú řéku. RK. - *w.* w bydlo wěčně stwúcjé. EZ.

Lok. mš. jako w hořúcjém komínu. Zj.

Dw. DI. ž. s přehláskau w *jéma*: hořúcjéma očima. RK.

Mn. Nom. ž. búřúcjé křády. krópje kapúcjé na zemju. ŽW.

Gen. s přehláskau w *jéch*: jeden přistojácjéch sług. Ew. sprosť ny stíhajú cjéch. RK.

Dat. sešlo pomoc ufajúcím. Sasóm plénjúcím. RK. rozdéli jedúcím chléby. ČE. S přehláskau w *jém*: protiw mečem tesajúcjém. RK.

Akk. hlasy wołajúcjé. RK.

Lok. s přehláskau w *jéch*: na mobúcjéch prsech. RK.

7. Wzor: BYW, BYWŠI, BYW.

§. 58. Pod tento wzor padají wšeliké přechodníky minulého času, totižto okončené souhláskami 1) *w*: piw, staw, chodiw, *słyšaw* atd. 2) *m*: jem, wzem, pojem, přijem atd. (nyní jaw, wzaw atd.) 3) *s*: spes, počes atd. (nyní spjaw, počaw atd.) 4) kmenowými bez rozdílu: pad, wez atd.

JEDNOTNÝ.

	Mužský.	*Ženský.*	*Wěcní.*
N.	byw	bywši	byw (bywše)
G.	bywša	bywše	bywša
D.	bywšu	bywši	bywšu
A.	bywš	bywšu	bywše
L.	bywši	bywši	bywši
I.	bywšem	bywšú	bywšem

DWOJNÝ.

NA.	bywša	bywši	bywši
GL.	bywšú	bywšú	bywšú
DI.	bywšema	bywšema	bywšema

MNOŽNÝ.

N.	bywše	bywše	bywše
G.	bywš	bywš	bywš
D.	bywšem	bywšám	bywšem
A.	bywše	bywše	bywša
L.	bywšech	bywšách	bywšech
I.	bywši	bywšami	bywši.

Jd. Nom. mš. jako němý neotwořiw (non aperiens) úst swých. ŽW. jakožto mocný opiw (crapulatus) ot wína. ŽK. – *ž.* saň, rozčesši ústa. Pass. která jest tato, ješto wcházjé z púšče jsúci plna rozkoše, spolehši na swém milém (innixa). PP. — *w.* roweň mž. to řek dětje i zmisalo. Pass. a zarodiw sje sěmje i uswadło. ČE. když sje pučiw (sěmje) rósti chtělo. ŽJK. Řidčeji *-še*: ač zrno žitno padše w zemju umrělo budeť (cadens in terram). Ew. Tak i we staroslowanštině oboje běžno, a wšak řidčeji *-še*.

Gen. mš. s přehláskau w *e:* dokad by hospodina z mrtwých wstawše newiděl. Pass. Nejwíce místo Akk. u žiwotných: jenž prawjé ožiwše (qui dicunt eum vivere). ČE. Rp. Wídeňský. hospodáře toho jsem w sadu umřěwše (mortuum) nalezła. otce jeje náhłú smrtí umřěwše nalezli. twého bratra po jeho wěře postúpiwše smy nalezli. jehož bez křstu umřěwše nalezła. Pass. widěl sem jiného andjeła stúpiwše s nebes. Zj. wida swého spasitele tak pokorně bydlewše. jehožto majíše s dětjetem sedše (sedentem). těmto, jižto jej běchu widěli z mrtwých wstawše, neuwěřili. ŽJK. słyšeli jsú jej učiniwše to znamenjé. jižto běchu widěli jej wstawše z mrtwých. ČE. blažě muě (Murii), že mi tje widěti z mrtwých wstawše. St. Skl. — *w.* s tatéž přehláskau: by byli newiděli z jednoho člowěka wyšedše stáda wepřów. ŽSO.

Akk. ž. se zpáteční přehláskau w *e:* wida ji porodiwše a čistú děwku ostawše (m. porodiwši, ostawši, a to místo porodiwšu, ostawšu). Pass.

Dw. NA. mí. s přehláskau w *e:* ta muže zrádná leżeta . . . wzdwihše . . . rkúce. Alx. tu ona (dwa syny) ji (mateř) uzřěwše, wrtše sje za sje, i zakŕopista dwéře u peleše. ŻSO. dwa otsúzena padše umřěla. Pass. — š. se zpáteční přehláskau w *e:* to jeje dwě děwče uzřěwše, ot njé sta uteklě. oně (děwčě) w twář jemu uzřěwše, użasše sje, wecesta. Pass. — Než možné to wše powažowati jako množný místo dwojného počtu.

Mn. Akk. rkúce (żeny) sje také widěnjé widěwše angelské (dicentes se etiam visionem angelorum vidisse). ČE.

8. Wzor: BYWŠÍ, BYWŠJÁ, BYWŠJÉ.

§. 59. Jakož z přechodníkůw přítomného času přistawením určowací náměstky *-i, -ja, -je,* přídawná na *- cí, - cjá, - cjé* powstáwají, tak též nacházíme we staroslowanštině odwozená od minulých přechodníkůw sklonná přídawná na *- šii, - šija, - šije*, jichžto české skloněnì zde dílem pro sauwislost s celkem, dílem aby spolu za obrazec slaužilo skloňowání komparatiwu a superlatiwu, uwodíme, ačkoli se nám posawad we starých památkách, mimo Nominatiw, příklady skutečného užíwání newyskytly.

JEDNOTNÝ.

	Mužský.	*Żenský.*	*Wěcní.*
N.	bywší	bywšjá	bywšjé
G.	bywšjého	bywšjé, - ej	bywšjého
D.	bywšjému	bywšjej, - é	bywšjému
A.	bywší	bywšjú	bywšjé
V.	bywší	bywšjá	bywšjé
L.	bywšjém	bywšjej, - é	bywšjém
I.	bywšim	bywšjú	bywšim

DWOJNÝ.

NAV.	bywšjá	bywšij, - í	bywšij, - i
GL.	bywšjú	bywšjú	bywšjú
DI.	bywšíma	bywšima	bywšíma

MNOŽNÝ.

N.	bywší	bywšjé	bywšjá
G.	bywších	bywších	bywších
D.	bywšim	bywšim	bywšim
A.	bywšjé	bywšjé	bywšjá
V.	bywší	bywšjé	bywšjá
L.	bywších	bywších	bywších
I.	bywšími	bywšími	bywšími.

Sem snad počísti jedině: i w dědiny wrátiše sje bywše blahosť. RK. jestli čteme bywšé (místo bywšjé, st. slw. bywšija), jakž obdoba požaduje. Neurčitý spůsob zní bywši, a sem se méně hodí. Formy, jako: papež, dawši kletbu na Ludwíka císaře, jeho císařstwí zbawiť. Part. Kal. jsau mylné (m. daw), a sem nenáleží.

Podle tohoto wzoru skloňují se u starých komparatiwi a superlatiwi na - *šť*: wječši, wječšjá, wječšjé, chuzši, chuzšjá, chuzšjé, dalšjši, dalšjšjá, dalšjšjé atd. n. př. nic cnějšjého, nic rozkošnějšjého, nic užitečnějšjého duši nenjé atd. ŽJK.

III. STUPŇOWÁNÍ PŘÍDAWNÝCH.

§. 60. Po wylaučení zastaralého spůsobu stupňowání pomocí koncowek *ter* (komparatiwní) a *tem* (superlatiwní), w jiných indoewropských jazycích dosti rozšířeného, u nás wšak již jen z některých téměř neznalých zbytkůw we slowech wterý, jeterý, který, čtwer, pater atd. prwý (m. prmý, srow. primus), sedmý, osmý, poněkud postižitedlného, nacházíme w nejstarší češtině, jakož i we staroslowanštině, trůj spůsob stupňowání přídawných pomocí koncowek *ějí* a *ší*, totižto: 1) *-ějí*, *-ějá*, *-ějé*: *slabějí*, *slabějá*, *slabějé*; 2) *- ější*, *- ějšjá*, *- ějšjé*: *slabější*, *slabějšjá*, *slabějšjé*; 3) *- ší*, *- šjá*, *- šjé*: *slabší*, *slabšjá*, *slabšjé*.

§. 61. Dle prwního spůsobu stupňují se přídawná slowa přistawením komparatiwní koncowky *- ějí* neprostředně k samému kmenu, w kteréžto případnosti sauhlásky kmen zawirajici, jsauli twrdé, newyhnutedlně proměněny bywají, a sice retní a podnební w měkké *ć*, *ď*, *ť*, *ń*, *ň*, *l*, *ř*, zubní w prosté sykawky *s*, *c*, hrdelní a prosté sykawky (*z*, *s*) w hustší sykawky *š*, *ś*, *č*, n. př.

lub(ý): lubější, lubějá, lubějé.
jar(ý): jařější, jařejá, jařejé.
chud(ý): chuzější, chuzejá, chuzejé.
blah(ý): blažější, blažejá, blažejé.
tich(ý): tišejí, tišejá, tišejé.
hořk(ý): hořčejí, hořčejá, hořčejé.
brz(ý): bržejí, bržejá, bržejé.

Z neprawidelných (anomala) dle této obdoby stupňowaných wyskýtá se menší, náležící k positiwu: malý.

Tato forma, powstalá sesilením čili zdwojhlasowáním prwní sauhlásky ze starší *- ijí*, *- ijá*, *- ijé*, ještě až posawad w srbštině běžné, a někdy i we staroslowanštině wedle oné zdwojhlasowané, ač něco řidčejší, užiwané (n. př. unii, bolii, mnii atd.), podrobuje se we staré češtině dwojí proměně: totižto prawidelnim přehlasowáním širších samohlásek w užší (§. 13.) splývá troje pohlawní okončení w jedno: lubější

m. ž. w., potom pak totéž zakončení skracuje se dle prawidla w §. 16. wyloženého w *í*:

luběji	lub(ěj)í	lubí
jařéjí	jař(ěj)í	jaří
chuzéjí	chuz(ěj)í	chuzí atd.

Druhý složitý způsob stupňowání powstáwá z prwního, odwržením poslední samohlásky a přistawením komparatiwní koncowky *-ší, -šjá, -šjé*: n. př.

luběj(í):	lubější,	lubějšjá,	lubějšjé
jařéj(í):	jařéjší,	jařéjšjá,	jařéjšjé
chuzéj(í):	chuzéjší,	chuzéjšjá,	chuzéjšjé atd.

Takto sesilený komparatiw slaužil, zdá se, někdy w neznámé době w češtině, jako we staroslowanštině, místo superlatiwu. Později wšak, jakož u tohoto, tak i u ostatních dwau způsobůw, ke tworení superlatiwu užíwáno předložky *nad*, skráceně *na*, s přisuwkau *j*: *naj*, předkládané před komparatiw: najlubější, najlubější atd.

Třetí způsob stupňowání jest skrácený, powstáwající wysutím prwní koncowky čili *ěj* před druhau čili *-ší*, a přilnutím této neprostředně k samému kmenu, při čemž u starých sauhlásky na konci kmene zůstáwají, jak byly, měkké a přetwořené (což důkaz jest wysutého *ěj*), u nowějších naproti twrdé, wyjímaje hrdelní, opět na své místo se wracejí, n. př.

chuz(ěj)ší, chuzší (spodobněně chužší), nyní chudší.
mřaz(ěj)ší, mřazší (spod. mřažší), n. mřadší.
draž(ěj)ší, dražší, suš(ěj)ší, sušší atd.

Sem náleží neprawidelná: wječší, horší od weliký, zlý.

§. 62. Skloňowání stupňowaných přídawných jest dle rozličnosti forem rozličné, t. u prwního způsobu neauplné, u druhého a třetího auplné. Wšecka stupňowaná přídawná, podlé powahy stupňowací koncowky, jsau jediné určitého zakončení schopna; jen s wýminkau a mimořádně wyskýtají se jednotliwé pády dle sklonění neurčitých přídawných. Co se příslowcí: ménje, lépe, wjéce, hlúbe, bliže, snáze, záze, přéze, twrze, dráže, tíže atd. dotýče, o nichž, žeby wlastně a původně, co do formy, komparatiwy wěcného pohlawí byla, není pochyby (srow. lat. dulcius, suavius, tutius, plenius atd.), mohla by se sice powažowati za zbytky neurčitého okončení: méň, ménja, ménje (dle páň, pánja, pánje), dráž, dráža, dráže (dle knjaž, knjaža, knjaže) atd. a wšak mnohem důwodněji za to lze míti, že to řádně, dle prawidla w §. 16. wyloženého skrácené formy jsau, s utracením plynného *j* po retních a sykawkách (w těchtoť ono virtualiter trwá, u starých pak se i psáwalo, n. př. wždy twrzje w pamjeti leží 280.) a prodloužením předposlední samohlásky náhradau za odwržené *é*:

meněje	men(ě)je	ménje
lěpěje	lěp(ě)je	lěpe (m. lěpje)
snazěje	snaz(ě)je	snáze
přězěje	přěz(ě)je	přěze
dražěje	draž(ě)je	dráže.

We staročeských památkách tato a těm podobná příslowce ještě někdy w plné swé formě se wyskýtají, n. př. w RK. stúpi Záboj najnížeje dołów, z srdce najnížeje pohrúžena w hoři atd.

Že prwního spůsobu stupňowaná přídawná prwotně a půwodně auplně skloňowána byla, toho neomylným důkazem nám jest jejich dodnešní skloňowání w nářečí srbském, n. př. draží, dražéga, dražému, dražá, dražé, dražój atd. A wšak w češtině, jak daleko památky její sahají, užíwání této formy již jen na Nominativ jd. i mn. počtu obmezeno jest. W ruštině, jakž wědomo, stúpňowané toto přídawné zakrsalo až na jedno wěcní okončení *-ěje*, a na upotřebení adwerbialní w tak nazwaném spřáhawém přídawném: staréje, swěžěje, sizěje atd. n. př. odín drugágo učéněje atd. Uwedeme některé příklady ze staré češtiny:

1) *Plné -ějí, -ějá (přehl. -ějé, ějí), -ějé (př. ějí).*

Jd. mž. budu sněha bělějí. ŽW. když jsem mdlějí w žádosti tělesné, tehdy jsem silnějí w dobrých skutcěch. abych mohł hotowějí býti. ŽSO. słyše múdrý, múdřějí bude. Dal. by přičinnějí, pokładem ludmi silnějí. był by welim wjéce mdlějí. Alx. jsili dóstojnějí w šlechetnostech. což nesłušjé, toho j' djábeł wždy pilnějí. by nebył jiný milějí. wšak jesť muž silnějí než žena. Št. aby lubějí był ješče (complacitior). miłostiwějí jesť hospodin bojúcím jeho. ŽK. był silnějí než wě (dw.). z toho naň Julianus lítějí (tak, m. lúcějí) był. těm budu wděčnějí a wzácnějí. powýšenějí jesť, než... ež jesť mocnějí než ty. Pass. — *ž.* pótka krutá poslědnějé (m. -já, ultima). RK. -*w.* přětrpěchom najlútějéj wedro (bez přetwoření *t*, a s přísuwkau *j*). RK. było by těło ostało dóstojnějé. Pass.

Mn. mž. chcu zwěsti, kací z wás mi najpłznějí. RK. u tance děwky, jinošjé ščedřějí jsú, nežli u mše. Des. Káz. We formách, jako: čím muky trpěti budu silněje (rp. silnějie), není mn. Akk. nýbrž Adverb.

2) *Skrácené -í.*

Jd. mž. nemohł by mení býti. (odtud: umnju, umniti, minorare, sumnju, sumniti, comminuere atd. n. př. skota jich neumnił. ŽW. nechci by toho co umnił. počet apostolský sje jedněm apostolem umnił. Pass. aťby umnił. ŽJK. tehdy sje j'mu swětłosť umní. Alx. sumnju je jako prach. ŽK.) byť mení był. był sem młazí. čím tento neb onen lěpí jesť tebe. Št. lěpí jesť jeden čłowěk senda, než by... welím jesť lěpí čłowěk

než owce. aby byť twrší. čím jest člowěk bohu bliží. ŽSO. pokazuje sje wždy hrší. sám jsa nad wsje zlato draží. Alx.

Druhého a třetího spůsobu stupňowaná přídawná na *-ější* a *-íší* wyskýtají se sice někdy, básnickau smělostí a mimořádně, s neurčitým zakončením, n. př. by n'udatní, lěpších zřjéce, byli také lěpšu chtjéce (dat. sg.), Alx.; ostatně wšak řádně a prawidelně skloňují se s určitým okončením dle wzoru BYWŠÍ anebo, což stejné jest, dle CUZÍ. Přislowce, jako: lěpše, radějše, krašše, přehlasowaně lèpši, radějši, krašši atd. jichž u starých hojnost (n. př. w tom sje swě lěpše domněla, Alx., budú sje krašše stkwěti, jakžby radější smrť trpěla, Pass., abychom sje k službě hotowějše opásali EM. atd.) pokládáme za skrácené jd. Nom. a Akk. wěcního pohlawí: lěpšjé atd. Příkladům skloňowání naschwál uskrowňujeme, ježto wěc zkušenějšímu na bíledni, méně zkušenému na snadě a před rukama jest.

1) Forma -ější, -ějšjá, -ějšjé.

Jd. ot wsjé rozkoši dalější byl. w dalější Thebaidě. ŽSO. Oldřich starější. Dal. najstarější dceru. Pass. *Dw.* prwá dwa bratry byla sta ručějšjé słowo božjé kázati a druhá dwa byla lenějšjé. EM. *Mn.* starější páni. Pass. na stolcu starějších. ŽW. w starějších lètech. ŽJK.

2) Forma -íší, -íšjá, -íšjé.

Jd. Oldřich starější, Jaromír mlažší słowjéše. Dal. nowina lubší jest, nežli wěc jiná. EZ. pakli které mlažšjé, wječšjé a twrzšjé přikázánjé. EM. jeho syna mlažšjého. z brzšjého zjewenje. Pass. chuzšímu buď na mysli skrowen. St. Skl. u wječšjej złobě. Pass. *Mn.* twoji přežší neostawili. Pass. z našich mlažších. k starějším lètům. Pass. razíť swým přežším služiti. St. Skl. nade wsje své přežšjé krále. Pass. s mlažšími. ŽJK.

§. 63. Složitý komparatiw *-ější* slaužil, jakž sme podotkli, i místo superlatiwu, n. př. ot wsjé rozkoši dalější byť, ŽSO., t. nejwíce wzdálen (remotissimus); později wšak superlatiw odlikował se od komparatiwu rozličnými spůsoby. Nejhustěji a prawidelně užíwáno předložky *nad*, skráceně *na*, s přísuwkau *naj*, k. př. k najdalèjšjému roku. KPR. jednotu, jíž bóh jest najjednější. Št. najščedřější, najlepší atd. Staré *nad* wyskýtá se pořídku: nadjednější jest nad to nade wše, co kdež jest jedno, Št.; hustěji *na*: radu nawyššjého roznjédřili jsú, krew pili by nasléchetnějšjú. ŽK. (a tak často), zwláště w přislowcích: naprwé, naposlědy, kdež nawjéce kameň walé. Alx. Toto *naj*, *na*, někdy k positiwu jako nadbytkem se přidáwá, kde superlatiwní smysl již w positiwu wězí: najprwnjé swátosť jest křesť. ot najposlédních. slzy učini najposlédy. Št. nawrať najwrchnjému (altissimo) sluby swoje. najwrchní (excelsus) nade wsje ladi. duchem najprwním (principali). ŽK., najwrchnjé knjéže. ČE., ot najprwnjého počátku. Alx. Někdy též superlatiw opisuje se předslowcem *pře*, k positiwu přistawowaným: tu přépowýšenú tajnici otewřél. přéwšemohúcí hospodin. Pass. přépowýšenú swátosť.

*

bude přěnetrpněje oněm hříšníkóm. ŽJK., odděleně od přídawného: ó přě diwa welikého. ŽSO. srdce přě w žałostnej době. Sp. D.; někdy zase jím se zmocňuje a zwyšuje: přěnajmocnější (potentissimus). ŽW. přěnajwyšší. ŽJK. má přěnajmilějšjé. Pass., ku kterémuž cíli se i slůwka *arci* užíwá: arcijedowatější trawič. Rp. owc.

IV. ČÍSELNÁ.

§. 64. Číselná slowa, jak základní, tak i řádowní, rodowá, násobní a hromadná, následují jindy pronominalního, jindy substantiwního skloněnί. Ze základních skloňuje se *jeden, jedna, jedno*, docela jako TEN, TA, TO, pročež k tomuto wzoru je odkazujeme; ostatní se řídí dle samostatných. Z rodowých padají: *obój, dwój, trój* pod pronominalní wzor: MÓJ; ostatní wšecka: *čtwer, pater, šester* atd., pod neurčitě přídawný, t. wlastně substantiwní: ČIST, ČISTA, ČISTO. Řádowní: *prwý, wtorý, třetí* atd., násobní: *jednoduchý, dwojnásobní* atd., hromadná: *mnohý, małý, weš* atd. podlé jakosti okončení a sauhlásek před ním stojících, pořádají se pod wzory substantiwního a pronominalního skloňowání na hoře wystawené.

1. Wzor: DWA, OBA.

§. 65. Skloněnί, po skrácení staroslowanského *dwoju* w *dwú*, od nynějšího se neliší.

Dw.	*NA.*	*m.* dwa	*š. w.* dwě	
	GL.	dwú	dwú	
	DI.	dwěma	dwěma.	

Tak dokona i *oba*: dwa syny. w dwa kusy. na dwě pólě (od Nom. póła). na dwě straně atd. RK.

2. Wzor: TŘJĖ, ČTYŘJĖ.

§. 66. Skloněnί obojího jest stejné.

N.	třjé	čtyřjé
G.	tří	čtyř
D.	třem	čtyřem
A.	tři	čtyři
V.	třjé	čtyřjé
L.	třech	čtyřech
I.	třemi, třmi	čtyřmi.

Nom. třjé sta wojnów. RK. ne třjé otci, ale jeden. ŽK. čtyřjé počestní starci. čtyřjé silní katowé. Pass. ti čtyřjé čtrjé. Zj.

Gen. tří pří. KPR. ze čtyř rohów. Zj. do čtř (tak, místo čtyř) a osmi dcát lět. ČE. čtř mezi dcjétma stolic. Zj. W RK. odstupně od prawidla, jakoby dle tří, s přehláskau w *jé:* zástup čtyřjé hłuków četný.

Dat. třem póhoúm. třem stóm. KPR. čtyřem andjelóm. Zj.

Akk. přes tři řěky. LS. tři bohy řěci zabraňujeme. ŽK. S přehláskau w *je*: tŕje kúře. w tŕje prúdy. RK. čtyři medwědy upustichu. Pass. S přehláskau w *je*: čtyŕje walné woje. RK.

Vok. co činíte, wy tŕjé milí králi. ŽJK.

Lok. přijdú tŕjé bratŕjé po třech duech. ŽSO. o čtyřech nohách braw. JMl.

Instr. třmi prúdy. RK. krew třmi potoky chrčjéše. Pass. třmi trhy. KPR. nad čtyřmi swěty. Zj.

3. Wzor: PJEŤ, DESJEŤ.

§. 67. Základní *pjeť*, *šesť*, *sedm*, *osm*, *dewjeť*, skloňují se jako samostatné ženské KOSŤ w jednotném čísle. Tak i *desjeť*, když není s jinými číselnými spojeno; neboť we spojení s *dwa*, *dwě*, *oba*, *obě*, skloňuje se w dwojném, s *tři*, *čtyři*, we množném počtu.

a) P J E Ť.

N. pjeť	*A.* pjeť
G. pjeti	*L.* pjeti
D. pjeti	*I.* pjetjú.

Čísla od *pjeť* do *desjeť*, řidčeji od *jeden* do *čtyŕjé* a od *jeden na desját* dále spřahowala se druhdy, jako samostatná, též s Genitiwem, n. př. w sedmi lět dětje malé. Alx. před šesti dnów (přehláska m. šestjú). ČE. se dwěma set (m. stoma). Pass. po čtyřech a po čtyřech dcát lět. Pass., obyčejněji wšak, jako přídawná, se sobě rownýma pádem: naložiti šesti jezdcem (m. jezdcéw). RK. pošliž sedmi kostelóm. Zj.

b) DESJEŤ w *dw. a mn. počtu.*

Dw. NA.	dwa i dwě desjete, — i
GL.	dwojú č. dwú desjetú
DI.	dwěma desjetma
Mn. N.	tři i čtyři desjete, — i
G.	tří i čtyř desjet
D.	třem i čtyřem desjetem
A.	tři i čtyři desjete, — i
L.	třech i čtyřech desjetech
I.	třemi (třmi) i čtyřmi desjety.

Dwojného počtu koncowek w desjete již časně zanedbáwáno; tak čteme správně: po dwú dcátú u Dal. ale naproti G. dwú cát dní neminu. ŽSO. do dwú dcát lět. Pass. D. dwěma dcát tisícem lidem. Pass.

We skloňowání číselných od *pjeť desjet* (pát desját, pad-desját) do *dewjeť desjet* zůstáwá *desjet* neproměnně we mn. Genitiwu při wšech proměnách předcházejícího čísla, n. př. *G.* jeden z sedmi dcát (m. desját) učenníków. Pass. ještě pjeti dcát lět. nemáš. ŽJK. *L.* po čtyřech dcát lět. Pass. w třech dcát lětech. ŽJK. léta po osmi set po dewjeti dsát čtwrtého. Dal.

Základní od *jeden na desjeť* čili *desjáť* do *dewjeť na desjeť* skloňují se tak, že se jen prwní číselné slowo ohybuje, *na desjeť* pak zůstáwá bez proměny, wyjma že púwodní, dáwno odwržená kmenowá zawírka *i* a její přehláska *e* často na jewo wystupuje, n. př. *G.* pól páta na dste běhowých honów. ŽJK. *D.* dwěma na dceti učedlníkóm. ČE. dwěma na dcte apostolóm. EM. dwěma ná-st mužem. Pass. když ke čtyřem na dste lětóm přišła. ŽJK. *L.* po pěti ná-dst stupních. ŽJK. S. se dwěma na dcjet pannami. Pass. (Předslowce *na* se dlauží náhradau za odwržené samohlásky w *dst st, ct* z desjet, desjat). Totéž platilo w nejstarší době i o řádowých, n. př. *N.* sám šestý na dcát, t. šestnástý. Dal. léta pátého na dcte, t. patnáctého. ČE. w dewátých ná-st knihách, t. w dewatnáctých. Pass. Později se přešinula přídawná koncowka i na substantiwní *desjeť*: druhý na dctý deň, dewátý na ctý, čtwrté na dcté léto, Pass. až naposledy na něm samém wiseti zůstala: jedenáctý, dwanáctý atd., n. př. čtyřidcátý deň. ŽJK.

Nejináče užiwala se we staré době číselná od *jeden mezi desjetma* (10 + 1 + 10 = 21), skráceně *mez dsjetma* neb *dcjétma, cjétma,* naposledy *mecítma*, do *dewjeť mezi desjetma* (10 + 9 + 10 = 29), totiž skloňowání obmezowalo se na prwní částku, n. př. *N.* sedm mezi dcjétma lět. Pass. *G.* čtř mezi dcjétma tisíców. ŽJK. *L.* we dwú mez dcjétma lětech. ŽSO. w jedné mez cjétma kapitolě. ČE. *N.* páté mezi dcjétma léto. Pass. *G.* až do šestého mezi dcjétma léta. ŽSO.

Číselné *sto* skloňuje se dle wzoru SŁOWO, a tisíc dle OTEC; n. př. dwě stě, tři sta, sedmi a osm desát mezi stoma lět. Pass. pjeť tisícew. s pjeti tisíci. dwěma dcát tisícem lidem. Pass. tisíc a šest desát mezi stoma dní. čtyři a čtyři dcjéti ke stu tisíców. Zj.

Podlé toho rozuměti počítání lět u starých, jako n. př. léta po tisúci po dwú stú po dwú dcátú sedmého (t. 1227), u Dal. a jiných. Zdeť dcátú Lok. dwojného počtu, skráceně místo desjátú, wyrownaný předcházejícímu dwú. W letopočtu: po tisúci po dwú stú po čtyřech dcát osmého (1248), u téhož Dal. slowce dcát jest množný Genitiw (místo desját), wisící od substantiwně užitého čtyři, a zůstawší nesklonný.

Hromadné *weś, wsja, wsje*, odkazujeme, co do formy, mezi náměstky.

V. NÁMĚSTKY.

§. 68. Náměstky jewí we swém skloňowání mnoho zwláštního. Některé, jako osobní: *jáz, ty,* neznajíce rozdílu pohlawí, sestawují jednotliwé pády z rozličných

w; jiné, a sice dle počtu hojnější, oddělujíce troje pohlaví rozličnými okonče-
w jednotliwých pádech k substantiwnímu sklonění se bliží, w jiných opět od
se odchylují. Jsauť i jiné rozmanitosti a neprawidelnosti forem. Což aby jasněji
o býti mohlo, uwedeme je na hlawní wzory.

1. Wzor: JÁZ, TY, SJE.

§. 69. Sklonění těchto tří osobních náměstek jest následující:

	JEDNOTNÝ.		
N.	jáz	ty	—
G.	mene, mne	tebe	sebe
D.	mně, mi	tobě, ti	sobě, si
A.	mje	tje	sje
V.	jáz	ty	—
L.	mně	tobě	sobě
I.	mnú	tobú	sobú.

	DWOJNÝ.	
NV.	wa, wě	wa, wě
A.	na	wa
GL.	najú	wajú
DI.	nama	wama

	MNOŽNÝ.	
N.	my	wy
G.	nás	wás
D.	nám	wám
A.	ny	wy
V.	my	wy
L.	nás	wás
I.	námi	wámi.

Jd. Nom. Vok. 1. *jáz* w LS. Ew. RK. a ostatních památkách až hluboce do
století. W RK. jen jednau *já:* já sem lowec (str. 100, prw. wyd.) než ná-
s, a tak s w tomto wězí.— 2. ty hołúbče. ty spase. RK.

Gen. 1. mene jen w Ew. mene ne wsegda imáte. mene slěduj. U jiných wždy proti těm, jižto mne následujú. ŽK.— 2. kto tebe sázel. RK.

Dat. plný *mně, tobě.* 1. jakoby mně swlekł sje prstének. RK. 2. tobě mutno-krácený *mi, ti:* snjéše mi sje. bóh ti da. RK.

Akk. mje, tje, i po předložkách. 1. kto wěří we mje. Ew. wjeza mje. kto tje

pusti. běs w tje. RK. — Užiwání Gen. *mne*, *tebe*, místo Akk. *mje*, *tje*, padá do dosti staré doby, jakž již z hořejšího příkladu: kto tebe sázel, patrno.

Lok. 1. *mně*: myslé o mně zlost. ŽK.— 2. w tobě měl sem naději. ŽW.

Instr. mnú (skráceně m. staroslow. *mnojú*): za mnú za mnú chrabro na Polany. RK. — 2. pod tobú řeka. PWyš. Přehlasowané *tebú* teprwé na schylku prwní doby se jewí.

Dw. NA. 1. *wa*, s přehláskau *wě*, a sice bez rozdílu pohlawí, ačkoli snad později *wě* w ž. pohlawí častěji než *wa* se wyskýtá: wa swa andjely wama na stráž dána. Pass. neb jest byl silnější než wě. Pr. když swa wě byla w kútě sadowém. NZ. (W obojím příkladu muž. pohlawí, t. dwa starci o Zuzanně). wě (dwa lotry) tuto muku trpiwě. St. Skl. W cyrillském nářečí (dle starých rpp.) místo *wa* někdy *na* se užiwá, n. př. i na podobna jeswě člowěka. Sk. Ap. 14, 15., čehož příkladůw w češtině sem nenašel. — 2. Druhé osoby dokladůw pohřešuji: jsauť i w staroslowanském řídcí, kdež nejwic jen mn. *wy* se užiwá.

Akk. Příkladůw před rukama nemám, užiwá se zajisté nejwíc množ. *ny*, *wy*; než prawidelně musí býti w 1 os. *na*, w 2. os. *wa*, jako we staroslowanštině: pomiłuj na. Mat. 9, 27. 20, 30. 31. posła na k tebě. Luk. 7, 20. stworju wa łowca člowěkom. Mat. 4, 9. Mark. 1, 17. ašte kto wa wprašajeť. Luk. 19, 31. (Rpp. srb.)

GL. 1. snad bez najú utrpěti může. Dal. wsje po najú wólú bude. Mast. nauč najú, abychwě uwěřilě. Pass.— 2. Neb bych snáz wajú oželěl. Dal. — S přehláskau *-í*: poslał jest nají. tu nají nalezú. ona newinna wecesta: naleznešli u nají, winna chcwa býti. Pass.

Mn. Nom. Vok. 1. my słyšachom iz zákona. Ew. — 2. ach wy lěsi, čemu wy sje zelenáte. RK.

Gen. 1. u nás prawda. LS. — 2. u wás po rozumu. LS. nebudi wás tajno. RK.

Dat. 1. jest nám dokročiti. RK.—2. nebudu wám súditi. LS. zwěstuju wám.— Na konci XIIIho a w běhu XIV století welmi zhusta *nem*, *wem* (m. *nám*, *wám*) u Dal., w Alx. a j. spomoź nem. ŽK.

Akk. 1. Gospodi, pomiłuj ny! P. kto ny wytrže. wyprosť ny. powyš ny. ty ny wedi. RK. za ny za hřěšné. ŽJK. — 2. ruka na wy słaba. LS. koho wy žizň trápí. RK. mezi wy. pro wy. ŽJK. když sje hněwáše rydánjé jich na wy. snad by woda požřěła ny. ŽW. — Později na konci doby Gen. nás, wás, místo Akkusatiwu do zwyku wešły.

Wzájemná čili wzwratná náměstka: *sje*, nemající prwního pádu, a we wšech třech počtech stejná, rowná se z ohledu užiwání forem Gen. *sebe*, Dat. *sobě*, *si*, a Akk. *sje*, jakož i Instr. *sobú*, docela prwní a druhé osobě, n. př. *G.* u sebe sama. Ew. podstawichu sebe - dle dřěwce. RK., místo Akkusatiwu: wsje drwa w sebe rozłámaly. hławama w sebe wrazista. RK., Akk. wze na sje braň. RK., Instr. mezu sobú wadita

sje. LS. nad sobú spáchámy. RK. Pozoru hodná zwláštnosť naskýtá se nám w nejstaršim zlomku Ew. sw. Jana, t. slabě ukazowací náměstka *si* co sklonná přirážka k wzájemnému *sobě:* jáz iz sebe-si (ex me ipso) nemľwich. Parisci že řechú k sobě -sim (ad semet ipsos). Tatáž náměstka, w *si* (až i w *i*) seslabená, užíwá se podobně w srbštině, jindy sklonně: oni-zim, od oni-zěch, s oni-zimi, ti-zim (u Dubrownických spisowatelůw), obyčejněji wšak nesklonně: to-zi, semu-zi, on-zi, oněm-zi, onomu-i, ottu-i atd. (w srb. listinách a rpp.) We staroslowanštině ji nacházíme we slowci *onsica* ὁ ὅσῖνα (quidam), což česky wzní *onseh*, *onsah:* od onseha Jindřicha. KPR. wonsehu, učiniľs mi zle. Rp. Alchem. Narážka *si* w *kdo-si, co-si, kde-si, kam-si, kak-si, e-si*, w kořenu stejná, dle smyslu rozdilná, rowná se staroslowanskému *si*, řec. ἀρα, w průpowědech: čto si budeť? čto si konec náš? ili si jesť našeť? (Wiz Ält. Denkm. str. 148.)

O wynechánì wzájemného *sje* u přídawných od přechodaníkůw twořených: dúš zpowědajúcích, miłosrdjé bojícím jeho, níže (§. 82.) při časoslowech.

2. Wzor: JI (JEN), JA, JE.

§. 70. Náměstka třetí osoby: *ji (jen), ja, je,* w Nominatiwu neužíwaná (kdeż ji *on, ona, ono* zastupuje), s přirážkau *še*, nyní *š*, slauží spolu za potahující náměstka. Po předsłowcích přijímá *n* před *j*, a toto poslední před *i* potlačuje.

JEDNOTNÝ.

	Mužský.	*Ženský.*	*Wěcné.*
N.	(ji, jen)	(ja)	(je)
G.	jeho, ho	jeje, jéj, jé	jeho, ho
	njeho	njeje, njéj, njé	njeho
D.	jemu, mu	jej	jemu, mu
	njemu	njej	njemu
A.	ji, jej	ju	je
	ni, njej	nju	nje
L.	jem	jej	jem
	njem	njej	njem
I.	jím	jú	jím
	ním	njú	ním.

DWOJNÝ.

NA.	(ja)	(ji)	(ji)
GL.	jejú (jú)	jejú (jú)	jejú (jú)
	njejú (njú)	njejú (njú)	njejú (njú)
DI.	jima	jima	jima
	nima	nima	nima.

MNOŽNÝ.

	Mužský.	*Ženský.*	*Wěcní.*
N.	(ji)	(je)	(ja)
G.	jich	jich	jich
	nich	nich	nich
D.	jim (jem)	jim	jim
	nim (njem)	nim	nim
A.	je	je	ja
	nje	nje	nja
L.	jich	jich	jich
	nich	nich	nich
I.	jimi	jimi	jimi
	nimi	nimi	nimi

Skloňowání potažného *jiže*, *(jenže)*, *jaže*, *ježe*, skráceně *již (jenž)*, *jaž*, *jež*, dokonale sauhlasí, pročež doklady k oběma do hromady zahrnujeme.

Jd. Nom. jen w potažném smyslu užiwaný, w osobním se ukazowacím *on* nahražuje. — *mš.* jenže pride s pĺky s Čechowými. LS. jenže ide. Kw. staw, jenž má tráti. Pass. — *š.* s přehl. w *je:* hwězdu, ježto weś swět oswěcowáše. Pass. tej, jeś wéwodí. Alx.

Gen. 1. *mš. w.* meč jeho. síła jeho. RK. w krajinách około jeho *(sic)*. ČE. Skrácené *ho* we staré době pořídku: co jeś člověk, že powyšneš ho . . . a nawščewuješ ho . . . a ruče zkušuješ ho. ŽK. wsadił ho w žalář. aby ho mučili. ŽJK. — *š.* wýpowědi jeje. bratry jeja (m. jeje, wlastně m. nosowého *ę*). LS. nechajte jeje. dráhu púti jeje. na jeje wrchu. po jejej šíji (s přísuwkau *j*, jako w panjej, najlátějej wedro atd.) RK. na jejej chřebtě. ČE. jeje synu. na jeje žiwotě. Pass. w jeje domu. St. Skl. Skráceně *jéj*, *jé:* pytá sje jéj. jéj imje. wznikáše z njéj. RK. ež jéj ot manželského stawu rozwesti nemohł. když jé newěsta we mši mír bráše. Pass. pilně jé (sw. Alžběty) namłúwáno. ŽSO. — 2. *mš. w.* z njehožto roda. Pass. jehože koliwěk děła činíš, onoho jsi robotný (servus). HG. — *š.* u njéž (řěky) woje sebra. Alx.

Dat. 1. *mš. w.* protiw jemu. RK. proti jemu. ŽJK. Skráceně *mu* m. *jemu*: chasa mu bjéše. když mu sje udá zřěti. RK. — *š.* záwiděchu jej. proti jej poběže. — 2. *mš.* jemužto súdce wece. Pass. — *š.* k njejžto césař wece. Pass.

Akk. 1. *mš.* ji, po předslowcích pro-ň, we-ň, místo pro-ni, we-ni. Kw. Jinak *jej:* słyšachu jej činjúc. prosichu jej. Kw. wede jej. RK. Welmi často *sjen* m. *sjej*. ŽW. — *š.* uchwati ju. zabichu ju. wypadnuchu na nju. RK. Ljubuše je sje ju súditi. Dal. — 2. *mš.* jejže wzkřěsi. Kw. Často *jeně* m. *jejě:* kalich, jenž dał mně otec. ČE. ku pokładu, jenž, když kto nalezne, zakryje. Št. pro njenžto diw. pro njenžto úraz. Pass. — *š.* řěč, juže reče. Kw. już ludé zabili. RK. z dědiny, już dědinu uložił. KPR.

Lok. 1. ś. trawka na nej (m. njej) roste. RK. — 2. *w.* na neńž diwy twoří. K. w městě, w jeńž *(sic)* súd bývá. KPR.

Instr. 1. *mš.* s přehláskau w *jé:* nad njém. za njém. RK. — ś. s njú. RK. pod čstem sje s njú (řěkú) steče. EZ. — 2. *w.* před nimžto městem. Pass.

Dw. NA. jen potažně: *mš.* jaže wadita sje. LS. s přehláskau w *je:* ježto swa ustawičenstwí wěry sebľa. Pass. – ś. swoji dwě dceři, jižto měl. Pass. S přehláskau *je:* ruce, ježto běsta swázaně. Pass.

GL. 1. jejú rodná sestra. LS. jejú hłasy. jejú umy. jejú paže. RK. Skrácené *jú:* ždý jú wstúpi w manželstwjé. St. Skl. to w njú stojí. KPR. — 2. Z njúž (řeky i toka) město jmene dobylo. EZ. konščoma, júž sje dokládá. KPR.

DI. 1. protiw ima płameň. pod nima woda. LS. uwěřilo jima mnostwjé. Pr. — uši, jimaj słyšach. Rp.

Mn. Nom. jen potažně: *mš.* jiže běchu w světě. iže wstúpichu. iže słyšachu. Ew. jiže druhé narodili smy sje. jiže dóstojni nebyli smy. HG. jižto chtjé mému złému. jižto s radují. ŽK. sedm bratřenców, jižto twrdě zákon drželi. Pass. tito, již sú tací. Alx. druhé polowici XIVho století ujalo se *ježto* místo *jižto*, s přehláskau, jako již dřiw jd. počtu *jeně* m. *již:* nepohubujte pokornych, ježto jsú chudi duchem. Št. duchowni, ježto běchu skúpi. nám, ježto smy nesli břěmje. ČE.

Gen. 1. krutosť jich. pod jich dawem. RK. — 2. jichžto hřěchy zadržíte. ŽJK.

Dat. 1. *mš.* strach jim by. dodáše jim chrabrosť. RK. s přehláskau w *je:* k njem odíwáše. k njem zdě Záboj. RK. — 2. k nimže zmija wnori. imže žena wlade. LS. nimžto sładkým hłasóm. Pass.

Akk. 1. *mš.* ś. zgoju je. miłowa je. Ew. že je rozprnuchu. otwede je w úwał. L. — 2. *mš.* jež zaje w lěsě. RK. — *w.* s přehláskau w *je:* ježe jáz młwju. ježe jéch. Ew.

Lok. na jich čelech. Zj.

Instr. *mš.* ś. *w.* pod nimi. s nimi. za nimi. RK.

Jakož *j* mezi *n* a *i* prawidelně zaniká: s ním, k nim atd. (někdy i bez *n:* iže jiže, imže, m. jimže atd.), tak též mezi *n* a *e* welmi často se wypauští; odkudž rpp. ot neho, k nemu, na nej, na nenž, w nem, k nem atd.

Někdy *n* po předslowcích se nepřisauwá: w městě, w jeńž... okolo jeho, proti mu atd. Někdy opět potažné *še* na konci se odwrhuje, nápodobením słow *týden* m. *tiden, téměř* m. *téšměř:* ten, jen bjéše uzdrawen, ČE., jen ji stwořil, tý ji pozná. JO. Tak podobně: ť'tý j'ho wždy s sobú pozýwał (týž, t. Kristus). XII Ap.

Neustrojné possessiwní *její,* Gen. *jejího,* Dat. *jejímu* atd. místo *jeje* nenachází we staré době. Zemju s obrodú jeju ŽK. wyswětluje se změtením nosowého *ę*, jako *ja* w LS. Jejému muži w JM. jest omyl, totiž prwní slabika slowa „muži" od nepo-

zorného písaře zdwojena. W XVtém století wšak již běžné: načeši owoce Bibl. l. 1436. Podobně ani mn. Gen. *jejich* m. *jich* u starých dříwe se nečte, úswitu XVho století: tako jejich sled pohyne. Alx. (pap. rp. u sw. Wíta.)

Místo *jiže, ježe, jaže*, dosti časně začalo se užíwati *ký, á, é*, a *který, á* potažném smyslu, n. př. ký by směřil. LS. Lumír, ký pohýbal Wyšehrad. RK. w kterýž tje wzýwati budeme. ŽK. (w njemž, ŽP.); a wšak mnozí spisowatelé ještě w XIVtém století starému *jenž* přednost: a w njem pokřad sobě schowati pokřad w nebeském králowstwí bude jměti. EM. w njužto hodinu najméuje jimžto hříchy otpustíte, jsú otpuščeni, a jichžto zadržíte, zadržáni jsú. ŽJK.

Pozn. Welice jest čeho litowati, že se *jenž* we wšech třech pohlawích jd. i mn zakořenilo. Staří rozdílu mezi jd. *jenž, jaž, jež*, mn. *již, jež, jaž*, s přehláskau jd. *je* mn. *již, ješ*, dlauho dosti přísně šetřili; k čemuž se opět nawracowati nebyloby nezás

3. Wzor: TEN, TA, TO.

§. 71. Náměstky ukazowací a určowací: *ten, on, ow*, a početní *jeden* ňují se dle jednoho a téhož wzoru.

JEDNOTNÝ.

Mužský.	*Ženský.*	*Věcné.*
N. t-en	ta	to
G. toho	tej, té	toho
D. tomu	tej, té	tomu
A. ten	tu	to
V. ten	ta	to
L. tom	tej, té	tom
I. tím	tú	tím.

DWOJNÝ.

NAV. ta	tě	tě
GL. tú	tú	tú
DI. těma	těma	těma

MNOŽNÝ.

N. ti	ty	ta
G. těch	těch	těch
D. těm	těm	těm
A. ty	ty	ta
V. ti	ty	ta
L. těch	těch	těch
I. těmi	těmi	těmi.

Jd. Nom. mš. čistý kořen *t*, we staroslowanštině zhusta užíwaný, zachowal se w příslowci *we-t-čas*, t. w ten čas (illico): sic jinak prawidelně přijímá přísuwku *s*: t-en, jakož i on-en, sj-en, řidčeji *t*, n. př. tet pówod. KPR.

Gen. ž. iz téj godiny. Ew. — u jednéj sú desky prawdodatné. LS. — Skrácené Gen. Dat. a Lok. *té, jedné, oné* atd. teprwé na schylku XIV stol. we zwyk wešly.

Dat. ž. každý tej skříni *slúží*. Alx. k tejto druhé. Št. k swéj jednej přjételnici. Pass.

Akk. ž. w tu hodinu. w jednu hodinu. ŽJK.

Lok. mš. *w*. idú po jednom. na jednom łožici. RK. — ž. na jednej wětwici. RK. při jednej hoře. Alx. w tej peleši. w tejto zemi. na 'nej straně. ŽJK.

Instr. mš. *w*. hłasem těm. RK. s jeděm mnichem. Mast. — ž. původně *tojú*, přehlasowaně *tojí*, což se jen w příslowci *mezi-tojí* (t. dobú, jako mezi těm, t. časem) w Pass. ŽSO. a j. zachowalo (n. př. mezi-tojí kázał sw. Jakuba zabiti. mezi-tojí kázáno wołati Pass.): sic jindy wždy skrácené *tú*: rukú tú. RK.

Dw. NAV. mš. ta sta sobě příwuzna była. Pass. — ž. *w*. metła twá a žezł twój, tě sta mje utěšilě. ŽK. oně obě w sestrú město přije sobě. ČE.

GL. zřjéce dwú údactwo na tú (t. na tú dwú). Alx. wece mładší z onú. ČE. w tú swatú dětjátkú. ŽJK.

DI. mezi těma národoma. ŽJK.

Nom. mš. tako jedni, tako druzí. RK. — *w*. toť sú ta wrata. ŽJK.

Dat. mn. těm sjemo jíti. RK. oněm nečistým. ŽJK.

Akk. mš. w ty časy. wzem ony bochence. ŽJK. — *w*. słyšte owa, která chci młuwiti, *słowa*. St. Skl.

Lok. w starých w jedněch knihách. ŽJK.

Instr. s těmi wrahy. RK.

Ž kmene *ten* powstalo slaučením s určowacím *ji, ja, je: týže, táže, téže*, skrácené z *to-iže, ta-jaže, to-ježe*. Z *ow* powstalo citoslowce: owa! (ecce!)

Pozn. Eufonickau přirážku *n* přijímají *t-en, sj-en, j-enže, on-en*, jen w mš. pohlawí. Mylné jest psaní nowějších *onna, onno* místo *ona, ono*. Jiné jest *wšechen, winen* atd. kde *n* jest sloh twořící. Ženské a wěcní *jenž* jest pozdější neaustrojná forma místo staršího *jaž, jež*.

4. Přestupná: DRUH, SÁM, JIN, JEDIN atd.

§. 72. Jsauť kmenowé, kteříž rozličnau powahu na se berau, jindy slow samostatných, jindy přídawných, jindy náměstek službu konajíce, a podle toho i rozličně se skloňují, jindy jako samostatná, jindy jako přídawná s určitým okončením, jindy jako náměstky. Takowí kmenowé jsau: *druh, sám, jin, jedin* (řidčeji *jeden*), *kak, jak, tak, kterak, kolik, jelik, wsjelik, wsjak, mnoh, něter* i *kter*. Tito, jsauce bez určitého okončení, skloňují se we staroslowanštině výhradně dle wzoru TEN; než

we staré češtině w té případnosti na různo se dělí, jindy náměstkového wzoru wèrně následujíce, jindy do substantiwního sklonění dle wzoru ČIST zabíhajíce. S určitým wýchodem: *druhý, samý, jiný, jediný, kaký, jaký, taký, koliký, jeliký, wsjeliký, wsjaký, mnohý, některý, který,* ohybují se zauplna dle wzoru ČISTÝ, jakož i *každý, týž* (místo týže), a ostatní z náměstek powstalá přídawná.

a. *Sklonění náměstkové.*

Jd. Gen. mš. u žiwaucích spolu místo Akk. newěřjéše sje samoho jim. ote mne samoho mluwím. ot sebe samoho. činíš sje samoho bohem. ČE. jide nawštěwowat druhoho pústenníka. ŽSO.

Dat. mš. wšeckno potáhnu ke mně samomu. ČE.

Instr. mn. mezi tobú a jím samém. ČE. nade mnú nad samém. samém biskupem u wodě pohřížena. Pass. tomu wyznati samém sobú. KPR.

Mn. Dat. řěchu k sobě samém. ČE. když saměm sje wám nedostane. Rp. Hus.

Lok. aby měli weselé mé plné w sobě samèch. ČE.

Instr. tehdá právo úřadu wyznati samémi sobú. KPR.

Tyto doklady wztahují se na pády wýhradně náměstkové, zwláštními koncowkami od substantiwních odlišené; neboť owšem tato deklinace w některých pádech se substantiwní, w jiných s přídawnau určitau w jednu splývá; n. př. 1) w *jd. Nom.* kterak (qualis) jest twój zmilelec. PP. sám desát. Br. *Akk.* na wsjak deň. Št. o něteru wěc. Týž. je sje tako słowo goworiti. LS. w *dw. NA.* když wy jedina sama spolu sedeta. St. Skl. sama dwa. Řeš. Syr. oči tacě. druzě dwě míli. EM. wsjelicě ruce. Pr. obě miłosti samě o sobě. Št. *mn. Akk.* žádáše některy diwy widěti. Hod. 2) *Jd. Dat.* k swéj jednej přjételnici.

Lok. w kakejsi otrapě počíwáše. Pass. při jednej hořě. Alx.

b. *Sklonění substantiwní.*

Jd. Gen. mš. též místo Akk. u žiwotných: i mje sama (solum) ostawíte. osławi mje u sebe sama (temet ipsum). Ew. sama druhého. sama třetjého. Star. Letop. a Tur. Kron. týkáchu sje druh druha. RK. drub na druha. ŽJK. druh druha tajéše. St. Skl. druh od druha oddáleni. ŽSO.

Dat. mš. tobě mutno samu. RK. a samu (ipsi) připrawuji myślenjé. ŽW. čas, jedše dáti mísu druhu (t. jinému). EZ. bydlécbu druh od druha oddáleni, ale miłosrdím druh k druhu přichýleni. ŽSO. š. druha (strana) druzě postúpati brání. RK.

Lok. mš. druh o druzě newědjéše. St. Skl. š. na druzě straně stojéce. Pass. na druzě łodi. ŽJK. w. po několicě časěch. po několicě dnech. Pass.

Instr. w. zabrániti, by, kolikemž chce, nedał moci. nemohł prorok tolikém wyřěci powědění. Št.

Na ten způsob přeskakuje u starých někdy i číselné *weś* do neurčitého sklonění, lé wzoru ČŽOWĚČ: ze wša lěsa (RK. dwakrát, jednau: ze wjeho lěsa).

c. *Skloněnί s určitým wýchodem.*

Jd. Nom. mš. druhý břeh. RK.

Gen. mš. u žiwotných též místo Akk. abychu poznali tje samého boha wěrna lum). Ew. chwáli (t. chwálim) mje samého. ČE. přísaha samého sedmého. KPR. s druhého. RK. některého uzříme. Št.

Dat. mš. nemoh samému nic sděti. EZ. tu jemu samému třetjému hřawa stata. s. ke druhému. RK.

Instr. mš. mezi tebú a mezi jim samým. ŽJK.

Mn. Nom. mš. druzí bratřjéci. druzí prwým. RK. š. nejedné hřasné trúby w ska- s swé sprostřěły hřasy. Alx. jakžti samé žáby. Zj.

Gen. takých řěčí. RK.

Dat. druzí prwým, druhým třetí. RK. takým sje křaněti. RK.

Někdy se w jd. Dat. š. a Lok. wšech tří pohlawí uchylují, příkladem ostatních pří- ných, ke wzoru staroslowanskému (wiz §. 53): Dat. každej tačj. Des. Káz. odtud ruzěj bráně šeł. ke kteřéj by wěřě přistúpił. Lok. na druzěj straně. w kačjsi mosti. Pass.

5. Wzor: SJEN, SJA, SJE.

§. 73. Pod tento wzor padají 1) ukazowací *sjen*, 2) přiwlastňowací *mój, wáš.*

JEDNOTNÝ.

Mužský.	*Ženský.*	*Wěcní.*
N. sj-en	sja,	sje
G. sjeho	sjej, sjé	sjeho
D. sjemu	sjej, sjé	sjemu
A. sjen	sju	sje
L. sjeń	sjej, sjé	sjeń
I. sím	sjú	sím

DWOJNÝ.

NA. sja	si	si
GL. sjú	sjú	~~jú~~
DI. simu	sima	sima.

MNOŽNÝ.

	Mužský.	*Ženský.*	*Wěcní.*
N.	si	sje	sja
G.	sich	sich	sich
D.	sim	sim	sim
A.	sje	sje	sja
L.	sich	sich	sich
I.	simi	simi	simi.

Jd. Nom. Čisté půwodní *si* čili *s'*, bez přísuwného *n* (srow. *t-en*), w Ew. kto jesť si syn člowěč; jinde wždy *sjen:* tábor sjen. zástup sjen. RK. sjen i on byl posošen. on s ohaři a sjen s střěłem, on objezdem, sjen w zásady. EZ. i sen i onen. Št. (měkké *j* wysuto). – *ž.* s přehláskau: sje chasa. smrť sje. naše hraň. naše pomsta. RK.

Gen. mž. kołkoł wrcha sjeho. RK. sjeho swěta údatstwem. Alx. sjeho i onoho. Št. boha našeho. ŽK. — *ž.* Skráceně *sjé:* mne sjé noci řetězem nabiła. s sjé strany. Pass. W průpowědech adwerbialních pauze *s'* místo *sjé*, n. p. s' noci sem powěděł. Pass. s' noci-ś wína dosti měła. Sp. D. z našjé moci. bez našjé děky. Pass.

Dat. mž. sjemu meč wtasi. sjemu hława na dwě. RK. otcu našemu. ŽK.

Akk. mž. na sjen duh. RK. — *ž.* jałówku sju. RK. našu dušu. našu krew. RK. tys našu prosbu potupił. Pass. Potom přehlasowaně w *si:* na si stranu. Pass. w si neděli. Št. — *w.* kdy sje słyše. LS. reče že sje. Ew. na sje město. RK. také srdcem sjež powědajte. EM.

Lok. mž. w sjem swětě. Ew. na sjem chłumcě. w sjemže městě. RK. — *ž.* na sjej tistě. Pass.

Instr. mž. přěd wašim otcem. ŽK. – *ž.* komu býti wašjú hospodú. Dal. Přehlasowaně *i:* si i onú wěci. Št. — *w.* nad sim wzpěchu. RK.

Dw. GL. rukú našú spraw. ŽK. jesť diwné w očjú našú. děła rukú našú. ŽW.

Mn. Nom. mž. siže přistúpichu. Ew. naši kroci. RK. — *ž.* sje (kłády) smačkáchu Tatary. RK.

Gen. sedm sich włádyk. w powodnju sich Tatar. RK. wěrných sich i oněch. Št. z nepřátel našich. ŽK.

Akk. mž. na sje hody. RK. dni našje skonati. ŽK. — *ž.* w sježe žirné własti LS. sławy našje zpěwati budeme. ŽK. — *w.* přehlasowaně w *je:* sje młwich. sje młwi (haec, acc. pl.) Ew.

Lok. w sichže włastech. RK. u mocech našich. ŽK.

Instr. pod nohami našimi. ŽK.

Neaustrojné *síž*, *sjáž*, *sjéž*, nápodobením prawidelného *týž* twořené, od wlastního *sjen*, *sja*, *sje*, ničím jiným, leč prodlaužením hlásek, se neliší.

6. Wzor: WEŚ, WSJA, WSJE.

§. 74. Hromadné číselné *weś*, nahoře pro obdobu sem odkázané, uchyluje se jd. Instr. mž. i ž., w dw. Dat. Instr. a mn. Gen. Dat. Lok. Instr. hláskau *é* od dešlého wzoru, pročež je zde w auplnosti podáwáme.

JEDNOTNÝ.

Mužský.	*Ženský.*	*Věcní.*
N. weś	wsja	wsje
G. wsjeho	wsjej, wsjé	wsjeho
D. wsjemu	wsjej, wsjé	wsjemu
A. weś	wsju	wsje
V. weś	wsja	wsje
L. wsjeń	wsjej, wsjé	wsjeń
I. wsěń	wsjú	wsěń

DWOJNÝ.

NAV.	wsja	wsi	wsi
GL.	wsjú	wsjú	wsjú
DI.	wsěma	wsěma	wsěma

MNOŽNÝ.

NV.	wsi	wsje	wsja
G.	wsěch	wsěch	wsěch
D.	wsěm	wsěm	wsěm
A.	wsje	wsje	wsja
L.	wsěch	wsěch	wsěch
I.	wsěmi	wsěmi	wsěmi.

Jd. Nom. mš. weś ljud. RK. — *ž.* wsja Praha. RK. — *w.* oružje wsje. wsje sje lže. RK.

Gen. mš. w. ze wsjeho lěsa. množstwjé wsjeho luda. RK.

Dat. mš. w. hoře wsjemu lěsu. RK.

Akk. mš. netolik weś swět, ale toho, jenžto weś swět stwořił. Pass. — *ž.* wsju aju. RK. — *w.* poplěnichu wsje. RK.

Lok. mš. w. po wsjeń ncbi. RK. — *ž.* po wsjej Prazě. RK. we wsjej dobrej ċe. po twéj po wsjej wóli. Pass. skráceně w *jé:* dá jim při wsjé čsti ostati. Alx.

Instr. mš. w. se wsěń ludeń. RK. — *ž.* nad wsjú zemjú. RK. wláda wsjú jeho norú. jeho wsjú wěcú. EZ.

Mn. Nom. mš. wsi údi. wsi woji. wsi wyrazichu. RK.

Gen. prúd wsěch słastí. ze wsěch údolí. RK.

Dat. wšěm čarodějem. wšěm stranám. RK.

Akk. mž. nade wsje woje. RK. pro wsje hřěšné. Pass. — *ž.* u wsje pótky. RK. nade wsje swé rownje. Pass. — *w.* s přehláskau w *je:* pode wsje drwa. RK.

Instr. wšěmi kroky. RK. král nade wšěmi králi. Zj.

Již nahoře jsme podotkli, že *weś* někdy do substantiwního sklonění přeskakuje: ze wsja lěsa, RK. (dwakrát); tu doložiti musíme, že již welmi časně začalo přijímati na konci rozličné přiwěsky, totiżto *weśćek č. weśtek, wśecken, weśken, weśtken, weśkeren, wśechen, wśecheren* atd. Z těchto forem nejstarší jest *weśćek*, s prawidelnau proměnau *ć* w *c* i *t* (wiz §. 23.) *weśtek*, pošlá z wyhynulého *weśek*, kdežto *k* jest zakončení zdrobněných slowcí, a *—ćek* opětowané zdrobnění, jako *kausek, kauseček, kausćek*, od *kus*. Tauž zdrobněnau formu berau na se i jiná přídawná, n. př. *mal, malek, maleček* (za málečkem král tu posta, Alx. malečko, paululum, PP.), *malitek* (ŽW.) *malechen*, (malechno pomodlím sje, ŽJK.), *malichen* (ŽJK.), *malicheren, maličkeren; pln, plnek, plneček* (zemje plnečka, Alx.); *now, nowiček, nowitek* (novellus, ŽW.) atd. Takto prodlaužené přídawné skloňuje se w některých pádech, t. Nom. a Akk., obojstranně, a sice w prwní částce substantiwně; n. př. *jd. Akk. mš.* weś-ček płod, ŽW., *ž.* wsju-cku zemju. Dal., wsju-cknu postelu. ŽK., s přehláskau w *i:* wsi-cku postelu. ŽW., wsi-cku prawosť, wsi-chnu naději. Št., *mn. Nom. mš.* wsi-ckni pahorci. ŽK., wsi-ckerni. Hod. *w.* s přehláskau w *je:* wsje-ckna drwa lěsa. ŽK., *Akk. mš.* wsje-ckny ČE., smrť wsje-ckerny pryč pospjéli. Sp. D. Toto neobyčejné obojstranné skloňowání má poněkud swau roweň we staroslowanském sklonění určitých přídawných: dobra-aho (t. dobra-jeho), dobru-umu (t. dobru jemu) atd. méně w náměstce k'ždo, *G.* koho-ždo, *D.* komu-ždo atd., kdežto jen prwní částka se ohýbá, a ještě méně w našem: čistnit, mn. N. čistiniti, týždeń č. týden, *G.* tého dne, *D.* tému dni atd., nebo tato nejsau prawá austrojná složení, nýbrž jen seřadění čili sestawení.

Pozn. Nejednajíce o twoření slow, nýbrž jen o skloňowání, pomíjíme ostatních prodlaužených a složitých forem náměstek, n. př. *wselikaký, wselikteraký* atd., jichžto skloňowání na bíledni jest. W nakupení přiwěskůw k náměstkám nás Nowobulharí we swém *azekanaka* místo *az (já)* předce předstihli.

7. Wzor: MÓJ, MOJA, MOJE.

§. 75. Podlé tohoto wzoru skloňují se přiwlastňowací náměstky *mój, twój, swój*, a číselní *obój, dwój, trój*.

JEDNOTNÝ.

	Mužský.	*Ženský.*	*Věcní.*
N.	mój	moja, má	moje
G.	mojeho, mého	mojej, méj, mé	mojeho, mého
D.	mojemu, mému	mojej, méj, mé	mojemu, mému
A.	mój	moju, mú	moje, mé
V.	mój	moja, má,	moje, mé
L.	mojem, mém	mojej, méj, mé	mojem, mém
I.	mojím, mým	mojú, mú	mojím, mým

DWOJNÝ.

NAV.	moja	moji	moji
GL.	mojú, mú	mojú, mú	mojú, mú
DI.	mojima, mýma	mojima, mýma	mojima, mýma

MNOŽNÝ.

N.	moji	moje, mé	moja, má
G.	mojich, mých	mojich, mých	mojich, mých
D.	mojim, mým	mojim, mým	mojim, mým
A.	moje, mé	moje, mé	moja, má
V.	moji	moje, mé	moja, má
L.	mojich, mých	mojich, mých	mojich, mých
I.	mojimi, mými	mojimi, mými	mojimi, mými.

Skracowání děje se prawidelně podlé zásad w §. 16 wyložených. Doložíme zwláště formy suplné.

Jd. Nom. š. duša moja. Ew. s přehláskau w *e:* moje miłá. moje máti. obět twoje. RK. Skráceně: má miłá. RK.

Gen. muš. w deň pogreba mojego. Ew. Skráceně: wraha twého. RK. — š. kto nenáwidí duše swoje. Ew. Skráceně: u swéj děwy, RK. — w. toho trojeho dobrého. ŽJK. Skráceně: rozenja-dle swégo. LS. z srdce mého. RK.

Dat. muš. skráceně: po národu swému. LS. swému ukrutníku. twému služe. RK. — š. swéj čeledi. LS.

Akk. muš. na trój hod. ŽJK. š. - dušu swoju. Ew. moju drahu. chrabrosť moju. swoja braň i młat swój. RK. rozprostru obuw moju. ŽK. Skráceně: uchwati twú družu. swú drahu. swú děwu. RK. — w. poganjenje moje. LS. osławi swoje imje. objasnowach imje twoje. Ew. w srdce moje. błaženstwjé moje. PWác.

Lok. muš. w hněwě swojem. RK. — ž. Skráceně: po swéj milej. RK. w twé prawdě. ŽK. — w. Skráceně: po twém słowě. RK.

Instr. muš. konjem swojím. se swojim junošú. se swojim hołúbcem. RK. Skráceně:

swým mečem. se swým ludem. RK. — š. se wsjú chasú swojú. RK. Skráceně: se swú dcerú. RK. přjéznjú twú. PWác.

Dw. NAV. mš. skráceně: swá umdlá zraky. RK. — š. oči moji. ruce moji. ŽK. — *w.* rozepje swoje (přehlasowaně m. swoji) křjédlě dlúze. RK.

GL. na ledwí swú (skr. místo swojú). Zj.

DI. blazě mýma očima (skr. místo mojima). ŽJK. plecoma twýma. ŽG. wěčcoma mýma. ŽK.

Mn. Nom. mš. woji moji. RK.

Gen. swojich wojinów. RK.

Dat. skráceně: swým spasám. swým čarodějóm. zemanóm swým. RK.

Akk. mš. jeli miłowáše swoje (suos). Ew. Skráceně: swé wrahy. swé woje. RK. — š. moje wýpowědi. wýpowědi twoje. LS. i łoži rizy swoja, m. swoje (*a* m. nosowého *ę*, jako jeja m. jeję w LS.) Ew. w swoje ludi. dětky swoje i swoje lubice. RK. — *w.* w swoja (in propria). Ew.

Vok. moji kmetje. LS.

8. Wzor: KTO, ČE.

§. 76. Kmenowé KTO a ČE, druhdy i Č'SO (s wysutým *e*, místo ČESO) a jejich složené formy *někto, něče, nikto, ikto, niče, leckto, lecče*, skloňují se následujícím způsobem:

N. kto	če, č'so
G. koho	čese, č'se, čeho
D. komu	čemu
A. kto	če, č'so
L. kom	čem
I. čém	čím.

1) Kto, někto, nikto, ikto, leckto; kyždo.

Nom. kto, složen z *ko* a *to* (jako st. slow. *čto* z *če* a *to*), wyskýtá se někdy w pauhé swé formě, n. př. kož swítězí (qui vicerit), Zj., s přehláskau w *e*: zdali wě kto, ke-j' jeho otec. Št. (srow. *nikte* m. *nikto*; než wiz níž) jednau i s přehláskau w y, místo st. slow. ъ: rozprnete sje jeden-kyždo (unus quisque) w swoja. Ew., kteréžto *kyždo (žďo* od *žďáti, žádati)*, we st. slowanštině w prwní částce obecné: *kohožďo* atd., w češtině přešlo w *každý, á, é.*

Gen. u životných i místo Akk. koho wy žizň trápí. RK. koho rwe. PWác.

Dat. komu drah živótek. neřeče nikomu. RK.

Instr. prawidelný čém wyskýtá se w starosrbských památkách; w češtině se do-

plňuje *kým* od určitého *ký:* aneb i s těmi, s kým sje budete objérati. Št. kým mne řkú lidé býti? NZ.

2) Če, č'so, něče, niče, lecče.

Nom. a *Akk. č'so,* s wysutým *e* (jako *j'mu* m. *jemu*); n. př. u č'so diwíte sje horém. u č'so-ś zkaził ohradu jeje. ŽK. č'so mi učiní člowěk. ŽW., něč'so chuti počił. Pass. S přehláskau *č'se:* za nič'se. ŽG., postawa má jakožto nič'se před tobú. ŽK. za nič'se jměli sú (pro nihilo) ŽK. pro nič'se učiníš spasena je. ŽW. Skráceně *č's:* za nič's sje mají. ŽK. odkud později *nic* powstalo, jako *co* z *č'so.* Obyčejněji *če:* če mutíši wodu. LS. če řekne máti. niče neby prosto. RK. čežkoli ruka má chce. ŽK. Po předslowcích bez samohlásky: pro-č je žalostiwa. RK.

Gen. č'se m. *čese:* nič'se sú nenalezli. ŽK. Obwykleji *čeho:* čeho třeba bjéše. RK.

Dat. čemu sje chowati. RK.

Instr. někdy též přehlasowaně w *jé:* neb si mi ničjémž newinił. Dal.

Paměti hodné jest zdwojowání koncowky w Gen. a Datiwu: *nikohého, ničehého, nikomému, ničemému,* mimo to jen, a to welmi řídko, w *jineného, jinenému.* Jest to zwláštní způsob zwyšowání důrazu, jakž patrno z příkladu: i pošla ten hrozen jinému nemocnému bratru, a ten opjet jinenému, a když po wšech bratří znosichu ten hrozen atd. ŽSO. Užíwání welmi staré, n. př. nikohého nežiwiti. Dal.

Odwozená s určitými wýchody *ký, něký, čí, něčí,* skloňují se prawidelně dle wzorůw ČISTÝ, ČŁOWĚČÍ, n. př. *N.* ký by směřił. LS. ký bjéše pohýbał. RK. ké čjé čelo. Pass. čjé ta hołubice. RK. w kúž hodinu. Pass. Čte se u Štítného (w perg. rp. 1375), mimo již uwedené: zdali wě kto, ke-j' jeho otec, i toto: budú zewena mnohých srdec myšlenjé, ke hrdá, ke pokorná, ke ku prawdě boží pochýlená, a ke zatwrdilá, a dále: poznati, ke-j' cesta prawá a ke neprawá. Tušim přehláskau *ké* místo *ká?*

§. 77. Ukazowací *ten* we spojení s přídawným *jistý* užíwá se u starých často místo *týž* (nikdý wšak se slowem *samý,* jako nyní): kde jest ten jistý, ti jistí učenníci usłyšewše, ta jistá Filipowa králewa. ŽJK. ten jistý násilník. ten jistý sługa atd. RK. — Ukazowací *on,* stojíli po *a,* tratí swau samohlásku, odkudž powstáwají spřežky *a'n, a'na, a'no, a'ni, a'ny, a'na,* jež někteří pozdější omylem za zwláštní náměstku drželi; n. př. řku jednomu: jdi! an pójde, a jinému: přiď! an přijde. ČE. když opat bráše: učiň to! an učinjéše, a opjet: toto! an wsje učinjéše. ŽSO. jako ktož by na to był uweden do winice, aby děłał, co-j' potřébné winu, an pak nechaje toho, jeliby sje plešek opráwěti. Št. K tomu přirownati sluší nestažené průpowědi s jinými náměstkami, jako: newod duchowní zajde nás, *a my* zlí atd. Št. přišli učeníci jeho w noci a nalezše, *a my* spíme, jeho těło ukradli. kterým to činem má sje státi, *a jás* muže neznaji? ŽJK.

B. ČASOWÁNÍ.

§. 78. Časowání staročeského slowesa, jehož austrojí, řeckému a latinskému podobné, mnohem složitější a zawitější jest, nežli časoslowa nowějších romanských jazykůw, aby dokonale pochopeno býti mohlo, dříwe rozličné třídy slowes podlé jistých příznakůw rozeznati se musejí. Dělíť pak se časoslowa, podlé příznakůw w přítomném a minulém času oznamowacího spůsobu, pak w neurčitém spůsobu se jewících, na šestery třídy.

I. Ku prwní třídě náleží slowesa, nemající určité samohlásky, co příznaku před *-ti*, nýbrž přikládající časowací koncowky k samému kořenu. Jsauť pak dwojího druhu:

a) Půwodní samohláskau skončená slabika přijímá w přítomném času *-ju*, w neurčitém spůsobu *-ti:* pi-ju, my-ju, kry-ju, pí-ti, mý-ti, krý-ti.

Časowání A. BIJU.

Přítomný	-ji
Neurčitý	-ti
Minulý	-ch
Činné příčesti	-l
Trpné příčesti	-t, -jen.

Některá trwalá (durativa) přecházejí w neurčitém a minulém do páté třídy: wěju, wějach, wějati, hřěju, hřějach, hřějati atd.

Odchylná tworeni w přít. času jsau s *-nu* a *-mu:* pnu, tnu, žnu, začnu, imu č. jmu, ždmu, w neurčitém pjati, tjati, žati atd. též s *-du*: idu č. jdu a jedu, jichž přítomný dle B. MAŽU skloňuje se.

b) K půwodní sauhláskau zawřené slabice přidáwá se w přítomném času *-u*, w neurčitém spůsobu *-ti:* pas-u, pás-ti, wez-u, wézti, plet-u, plés-ti.

Časowání C. NESU.

Přítomný	-u
Neurčitý	-ti
Minulý	-ech
Činné příčesti	-l
Trpné příčesti	-en.

Některá se w neurčitém a minulém uchylují do páté třídy: řewu, řwáti, řwach, zowu, zwáti, zwach atd. jiná do třetí: mru, mřěti, mřěch, wru, wřěti, wřěch, tru, prostru atd.

Mnohá, přijímajíce *n* před *u*, přecházejí buď cele, buď aspoň w některých časech, do druhé třídy: běhnu od běhu, táhnu od tahu, wrhnu od wrhu, wřídnu od wřadu, kradnu od kradu, stihnu od stihu atd.

II. K původní slabice se přiwěšuje w přítomném *-nu*, w neurčitém *-núti*: to-nu, to-núti, has-nu, has-núti.

Časowánı D. WINU.

Přítomný	-nu
Neurčitý	-núti
Minulý	-nuch
Činné příčestí	-nuł
Trpné příčestí	-nut.

Mnohá z těchto slowes odwrhujíce *n* před *u* přestupují do prwní třídy druhého rozdílu, zwláště w minulém času: protržech od protrhu místo protrhnu, ponučech od ponuku místo ponuknu atd.

III. K původní slabice přidáwá se w neurčitém *-ěti*, w přítomném buď *-ju*, buď *-ěju*, některá pak po *j*, *š*, *ž*, *č*, mají w neurčitém spůsobu a minulém času *-ati*, *-ach*, místo *-ěti*, *-ěch*.

a) Prwního druhu jsau: kyp-ju, kyp-ěti, hoř-ju, hoř-ěti, wiz-ju, wid-ěti atd.

Časowání E. ZŘJU.

Přítomný	-ju
Neurčitý	-ěti
Minulý	-ěch
Činné příčestí	-ěł
Trpné příčestí	-ěn.

b) Druhého druhu jsau: um-ěju, um-ěti, how-ěju, how-ěti, a wšecka začínawá: oněměju, ochroměju, zbujněju, zwetšěju atd.

Časow. přít. č. A. BIJU, *neurč. a min. E.* ZŘJU.

Přítomný	-ěju
Neurčitý	-ěti
Minulý	-ěch
Činné příčestí	-ěł
Trpné příčestí	-ěn.

c) Třetího druhu jsau: boj-u sje, boj-ati sje, drž-u, drž-ati, słyš-u, słyš-ati, mlč-u, mlč-ati.

Časow. w přít. č. E. ZŘJU, *w neurč. a min. B.* MAŽU.

Přítomný	-u
Neurčitý	-ati
Minulý	-ach
Činné příčestí	-ał
Trpné příčestí	-án.

IV. K pûwodní slabice klade se w neurčitém *-iti*, w přítomném *-ju:* taj-iti, ta-ju (m. taj-ju), jaw-iti, jaw-ju, súd-iti, súz-ju, mút-iti, múc-ju, pros-iti, proš-ju.

Časowání F. TWOŘJU.

Přítomný	-ju
Neurčitý	-iti
Minulý	-ich
Činné příčestí	-il
Trpné příčestí	-en.

V. Pûwodní slabika přijímá k sobě w neurčitém *-ati* neb *-jati*, w přítomném *-ju, -aju* neb *-jaju.*

a) Prwní druh, s twrdým *a*, ohledem na koncowku přítomného času se dělí

α) W časoslowa s *-ju:* oř-ju, or-ati, píš-ju, pís-ati, syp-ju, syp-ati.

Časowání dle B. MAŽU.

Přítomný	-ju
Neurčitý	-ati
Minulý	-ach
Činné příčestí	-al
Trpné příčestí	-án.

β) W časoslowa s *-aju:* woł-aju, woł-ati, rúh-aju sje, rúh-ati sje. Sem náležejí opětowací: jímaju, říkaju, bývaju, počínaju, honjéwaju, chodjéwaju atd. z nichž mnohá též následující měkké formy schopna jsau, n. př. naříkaju, dotýcaju, mycaju sje atd.

Časow. příl. A. BIJU, *neurč. a min. B.* MAŽU.

Přítomný	-aju
Neurčitý	-ati
Minulý	-ach
Činné příčestí	-al
Trpné příčestí	-án.

b) Wterý druh, s měkkým *a* čili *ja* (pročež hrdelní *h, ch, k*, přetwořují se w *z, s, c*, zubní *d, t* w *z, c*, prosté sykawky *s, z* w *ś, ź*), wlastně jen odrûda hořejšího, pojímá do sebe opětowací časoslowa, odwozowaná od slowes prwních tří tříd; napáj-aju, potáp-jaju, naříc-aju, dotýc-aju, ponúc-aju, myc-aju sje, hřmyc-aju sje, trmác-aju, připúz-aju, naráz-aju, zhrz-aju, pobjéz-aju, utrác-aju atd. Z těchto mnohá i formy hořejší, twrdé, schopna jsau, n. př. naříkaju, ponúkaju, mykaju sje atd.

Časow. jáko u β), t. dle A i B.

VI. Pûwodní slabika se prodlužuje w přítomném času okončením *-uju*, w neurčitém *-owati* po twrdých, *-ewati* po měkkých saublâskách: miť-uju, miť-owati, woj-uju, woj-ewati.

Časow. přít. A. BIJU, *neurč. a min. B.* MAŽU.

Přítomný	-uju	
Neurčitý	-owati,	-ewati
Minulý	-owach,	-ewach
Činné příčestí	-owaľ,	-ewaľ
Trpné příčestí	-owán,	-ewán.

Pozn. 1. Měkká opětowací forma u starých byla oblíbenější; tak čteme u př. běduje i ařícaje mutno. LS. nerodte dotýcati mazaných mých. ŽK. kamenowati ponúcaľ. myceti sje i přehláskau). Pass. hřmyceti sje. Rp. Bechyňky. že je hřad k tomu připúzal. nikdý sje woce nenarázej z tebe (t. fíku, s přehláskau). EM. pobjézaľ jeho. utrácaľa. zhrzaľ (od zhrdnu). . Twrdá forma požaduje twrdé sauhlásky; pročež: *namákati* od *močiti*, *roztákati* od *točiti*, ko *skákati* od *skočiti* atd.

Pozn. 2. Dle zásad prawopisu našeho (§. 7.) zaniká *j* po měkkých *c, s, č, š, ž, ř, l*, třídě třetí, druhu třetím: *mažu, držu, slyšu, mlču* (tak již i w cyrillském prawopisu we roslowanštině), potom w též třídě druhu prwním: *kořu, wisu* m. *kořju, wiaju*, w čtwrté dě: *twořu, skoču, nošu* m. *twořju, skočju, nošju*, w páté třídě druhu prwním i druhém: *u, píšu, dotýcaju, zhrzaju* atd. sliwši se s předcházející měkkau a jsauc w ní virtualiter sažено: zde wšak, we wýčtu forem, a w následujících wzorech jsme jí místy, pro auplnější ehled austrojí našeho časoslowa, ponechali.

§. 79. Jsauť časoslowa, jednak o sobě, jednak co pomocní při twoření složitých rem při časowání jiných užíwaná, uchylující se wíce méně od prawidelného časoní wětšiny časoslow našich. Takowá jsau: *1) jsem, budu; 2) wěm, jěm, imam, dam, ocu; 3) idu, jedu* atd. Pořádek přijatého náwodu požaduje, bychom časowání samotného *jsem* a *budu* jiným řádným předeslali, a ostatní neprawidelná na konec odkázali.

Časowání slowesa *jsem* sestaweno z trojího kmene, pročež i neobyčejná hojnost sowých forem u něho se wyskýtá, totižto *a)* z prostého *jesm; b)* z jednoduchého *; b)* ze složeného *bu-du*.

Wzor: JESM.

A. ČASY PROSTÉ.

Přítomný ukazowací.

.	jesm, jsem, sem	
	jesi, jsi, si	
	jesti, jest, je	
d.	jeswa,	-wě
	jesta,	-stě
	jesta,	-stě
l.	jesmy, smy, sme	
	jeste, jste, ste	
	jesúť, jsúť, sú.	

Přítomný přechodník.

Jd.	jsa,	sa, š. jsúci, súci
Dw.	jsúca,	súca, š. w. jsúci, súci
Mn.	jsúce,	súce.

Budaucí.

Jd.	budu	
	budeši	
	budeť	
Dw.	budewa,	-wě
	b udeta	-tě
	budeta,	-tě

Mn. budemy, -eme, -em
budete
budúť.

Rozkazowací.

Jd. —
budi
budi
Dw. buděwa, -wě
buděta, -tě
buděta, -tě
Mn. buděmy, -ěme, -ěm
buděte
buděte.

Budaucí přechodník.

Jd. buda, š. budúci
Dw. budúca, š. *w.* budúci
Mn. budúce.

Neurčitý.

býti.

Supinum.

byt.

Polominulý I.

Jd. bějách, *skr.* bjách, *přehl.* bjéch
bějáše, bjáše, bjéše
bějáše atd.
Dw. bějáchowa, -wě, *skr.* bjéchowa, bjéchwa *atd.*
bějásta, -stě
bějásta, -stě
Mn. bějáchomy, *skr.* bjéchomy, -om, -chme *atd.*
bějáste
bějáchu

Polominulý II.

Jd. budjách, *přehl.* budjéch *atd.*
budjáše
budjáše
Dw. budjáchowa, -wě
budjásta, -stě
budjásta, -stě
Mn. budjáchomy, -om, -chme
budjáste
budjáchu.

Minulý I.

Jd. běch
bě
bě
Dw. běchowa, -chwa, -wě
běsta, -stě
běsta, -stě
Mn. běchomy, -om, -chme
běste
běchu.

Minulý II.

Jd. bych
bysi, *skr.* by
by
Dw. bychowa, -chwa, -wě
bysta, -stě
bysta, -stě
Mn. bychomy, -om, -chme
byste
bychu.

Minulý přechodník.

Jd. byw, š. bywši
Dw. bywša, š. *w.* bywši
Mn. bywše.

Činné příčesti.

Jd. byl, a, o
Dw. byla, é, ě
Mn. byli, y, a.

B. ČASY SLOŽENÉ.

Budaucí podmíněný č. swrchowaný.

Jd.	byl,	a,	o	budu
	—	—	—	budeši
	—	—	—	budeť
Dw.	byla,	ě,	ě	budewa, -wě
	—	—	—	budeta, -tě
	—	—	—	budeta, -tě
Mn.	byli,	y,	a	budemy, -e, -m
	—	—	—	budęte
	—	—	—	budúť

Minulý opsaný.

	byl,	a,	o	jesm č. jsem, sem *atd.*

Minulý žádací.

Jd.	byl,	a,	o	bych
	—	—	—	by
	—	—	—	by
Dw.	byla,	ě,	ě	bychowa, -chwa, -wě
	—	—	—	bysta, -stě
	—	—	—	bysta, -stě
Mn.	byli,	y,	a	bychomy, -om, -chme
	—	—	—	byste
	—	—	—	bychu.

Dawno minulý.

Jd.	byl,	a,	o	běch *aneb* bějách *atd.*

§. 80. W obrazci skloňování podali sme formy české nejstarší, nacházející se w několika památkách, w Libušině saudu, Ewangelium sw. Jana a z částky w kopisu Kralodworském, z příčiny, by wywinutí pozdějších z nich dokonaleji pochopo býti mohlo. Toto wywinutí wyswětluje se tím, co sme w hlawě prwní o skracowání (§. 16.) a přehlasowání (§. 13.) wyložili: skracowáním n. př. *sem* atd. m. *sm* atd. (srow. *ho, mu* m. *jeho, jemu* atd.), *budwa, budta, budme, budte* m. *budéwa, bjách, bjéch* m. *bějách, bějéch, bud, budeš, bude, budú* m. *budi, budeši, budeť, bť* atd. *bychom, bychme* m. *bychomy*, přehlasowáním *bějéch*, skráceně *bjéch*, místo *sch, budjéch* m. *budjách* atd. To platí i o řádných časoslowech, jejichž wzory ledowati budau.

O dwojném počtu wůbec znamenati dlužno, že koncowka *-wě* jest pauhá obměna cowky *-wa*, wšem třem pohlawím přístojná, koncowky *-stě, -tě* naproti jsau wlastně kému pohlawí swědčící (w staroslowanštině jen *-stě*, w niž *-tě* neužíwané), a k často zanedbáwané, tak že *-sta, -ta* každému pohlawí se přikládá.

Přít. ukaz. Jd. ideže jesuṁ jáz. i nejesuṁ sám. reče on: nejesuṁ (u wlastně hláska ъ). Ew. já(z) sem člowec. RK. ot boga wyšeť jesi. dať jesi jemu. Ew. ty arob. RK. duša moja smucena jesti. máło swěta u wás jesti. písáno jest. zjeweno Ew. jesti dáno. kde jest knjeź. proč je žałostiwa. RK. nenjé dána. Ew. (st. r. učst.) — *Dw.* nikda swa tak drahého bydła nejměła. jehožto swě była kázała čleti. Pass. když swa dwa (súdci) chodiła ... když swě jała ... běžała swa k nim ... bła swa je społu ležjéc. Pr. co swě zděła, w tom sje swě lěpše domněła. doňadž swě n. Alx. mš. *sta:* oba sta unawena. RK. §. *stě:* srubeně stě ruče. RK. Ale: ruče twoji ilě sta mje. koleně moji omdlelě sta. ŽK. toť sta dwě truhlě. Pass. — *Mn.* obklú-

čeni smy. RK. nebyli smy. přijeli smy. HG. syni swětła jeste. Ew. snjeli ste sje. RK. ideže sú dúbrawiny. LS. zapomanuli sú. ŽW. sú dobří ludjé. RK.

Přít. přechodník. člowěk sa i bóh. na krátký čas žiw sa. ŽK. jsa złořečeny. jsa starý. ŽJK. u Własława súci. RK. jsúci plna rozkoše. PP.

Bud. jd. bude súdíti. umrelo bude. Ew. — *Dw.* mš. budeta im oba włásti. i. budetě-l' u wás. nebudetě-l'. LS.

Rozk. nebudi wás tajno. poslědnjé budi jeho wrastwo. buď w přěd buď w zad. RK.

Polom. I. Namítá se nejwíc we skrácené a přehlasované způsobě: *bjéch* n. *béjéch* a to m. *béjách*, *bjéchom* m. *béjéchom*, *béjáchóm* atd., w niž s minulým prwním *béch* w jedno splývá, smyslem (lat. *eram*) něco málo se různě, wyjma jd. druhau a třetí osobu, kteréž příklady tu uwedeme: *Jd.* złoděj bjéše. neželi swět bjéše. bjéše znám papežu. ježe zima bjéše. Ew. bjéše knjeż Zálabský. ta dci sličná bjéše. łuna w noci bješe. RK. — *Mn.* własti w mířě bjéchu. RK. — We staroslowanštině *běch* (fui, kratšího trwání) a *béjách* (*eram*, delšího trwání) formau určitěji odličena jsau.

Polom. II. Tato, od složeného *budu* twořená, w cyrillských rukopisech řídká, naproti w lužické srbštině ještě kwetauci forma nahozuje se často, a wšak již s přehláskau w *jé:* w starších budjéše rada. když budjéše k tomu času. knjeż český każdé twrze dobudjéše. budjéše na wojnu jeti. Dal. dojeda k njemu i budjéše, už sje něčemu naučjéše. inhed zdráw budjéše. když budjéše k tomu času. ŽSO. kterýž sje u wodu utekł, ten uzdrawen budjéše. ŽJK. w ten čas bez města budjéše. wšěch bolesti inhed zbudjéše. St. Skl. a kteří sje koliwěk dotknjéchu, spaseni budjéchu. EM. když stołowé plni chléba budjéchu. něterdy až do nešporów budjéchu, posłúchajíce atd. což zdobudjéchu, chudým rozesłachu. wsickni mnichowé, když budjéše we žně, budjéchu žíti. ŽSO. Čechowé hradów dobudjéchu. dosti mečem dobudjéchu. Dal. w kúpěli je zmyjéchu, tak wsjé nemoci zbudjéchu. JMl.

Minul. I. Dle smyslu rowná se latinskému *fui*, a často s polominulým *bjéch* w jedno splývá. *Jd.* jenže bě ot Bethsaidy. júže (pásnicú) bě přěpásán. Ew. bě u hrada twrda. tábor bě strašný. zástup bě četný. tamo kdě bě mnostwjé. bě dům ustawený. RK. — *Dw.* uondana běsta. kehdy paže běsta dorostła. RK. oči jeho běsta jako płameň. Zj. — *Mn.* jiže běchu w swětě. běchu bo pohana něteří. Ew. dłúho własti naše w mířě běchu. kto w přědě běchu. RK. inhed běchu welikě blyskoty. Zj.

Minul. II. Sauhlasí s latinským *factus sum* (ich ward). *Jd.* i by howor. by pótka lúta. i by kłánjé. RK. neby wody na tom městě. když by tomu płný týden ŽSO. zemje oswětlena by. Zj. když poby w tom něteru chwili. St. — Slauži, jak

ié tak i s předsuwkau *a*, tworení minulého a dáwno minulého času spojowacího idaciho spůsobu, přočež, bychom rozmanité jeho formy před oči stawili, uwedeme času tohoto rozličné příklady, neobmezujíce se na samostatné *byl*: *Jd.* 1. kako ı nemútiła. LS. ráda bych nepłakała. RK. 2. ty bysi był wydřěł. ty bysi był zabił. ›ysi był wáleł. RK. kdy by ty był. RK. 3. kdy by tobě było. *Dw.* 1. abychowa ě radu dała. abychowa tento mlýn społu měła. Pass. ráda bychwa, abysta sje otewřelě nají. ŽJK. bychwa społu tisíc lět živa była. abychwě w čistotě hospodinu służiła. ka mní, bychwě utonuła. nauč najú, abychwě uwěřilě. Pass. ač bychwě mysliła. Alx. ıdy by tobě była ostrá drápy. RK. twá syny sta, ježtos mněła, bysta była utonuła. ı. *Mn.* 1. bychomy sje zpowědali. ŽW. bychomy wseho złého ostali. běžechomy, › bychomy sje wztekli. SPr. bychome byli. ŽJK. abychom učinili. Pass. abychme nepochwałowali. ŽK. nepodali bychme. ČE. 2. ati byste we mně pokoj měli. Ew. abychu sje pokłonili. abychu poznali. Ew. aby Lazar widěli. aby zabili. aby newy-li sje. Ew. już by byli odoleli. by wzad byli. RK. Přidámeli k tomu *bys* (ležící u střed mezi *bysi* a *by*), a užíwané we staroslowanštině *bysť* místo *by*, obdržíme ledující rozmanitost forem:

Jednotný.	*Dwojný.*	*Množný.*
bych	bychowa, -chwa, -wě	bychomy, -ome, -om, -chme
bysi, *skr.* bys, by	bysta, -stě, *skr.* by	byste
bysť, *skr.* by	bysta, -stě, *skr.* by	bychu, *skr.* by.

Dokladůw k ostatním složeným časům pomíjíme, ježto ohledem na formální strán- časowání nic zwláštního do sebe nemají.

Poz. W RK. a jiných památkách téhož století psáno napořád: *sem, si, smy, ste, sú, sa,* i atd. bez *j*, kteréžto *j* w běhu XIVho století, nepochybně přičiněním písařůw, opět do ma se uwodí, ačkoli wyslowení stejné zůstalo.

§. 81. Z roztřídění časoslow nahoře podaného wyswitá, že drahná částka slo- s našich z ohledu časowání na dwě půly se dělí, w jedné, t. přítomném času, čho, a w druhé, t. minulém času a neurčitém spůsobu, jiného wzoru následujíc. Podlé ło šestero oněch tříd mezi šestero wzorůw welmi nerownĕ se dělí. To platí o oslowu činném; nebo trpné u nás, zwláštní formy nemajíc anebo ji utratiwši, sklá- ním samostatného *jsem* s trpným příčestím se opisuje.

A. Wzor: BIJU.

K tomuto wzoru náleží 1) časoslowa první třídy prwního druhu: *piju, píti;* třetí třídy wtorého druhu w přítomném času: *oněméju;* 3) páté třídy prwního hu druhého oddílu: *wołaju*, a wtorého druhu: *púščaju*, w přítomném času; 4) té třídy w přítomném času: *miłuju.*

A. ČASY PROSTÉ.

Přítomný ukazowací.

Jd. biju
bijesi
bijeť
Dw. bijewa, -wě
bijeta, -tě
bijeta, -tě
Mn. bijemy, -eme, -em
bijete
bijuť.

Přítomný rozkazow.

Jd. —
bij
bij
Dw. bijwa, -wě
bijta, -tě
bijta, -tě
Mn. bijmy, -me
bijte
bijte

Přítomný přechodník.

Jd. bija, ž. bijúci
Dw. bijúca, ž. w. bijúci
Mn. bijúce.

Přít. trpné příčesti.

Jd. bijem, a, o
Dw. bijema, ě, ě
Mn. bijemi, y, a

Přítomný neurčitý.

bíti

Supinum.

bit

Polominulý ukaz.

Jd. bijách, *pr.* bijéch *atd.*
bijaše
bijáše
Dw. bijáchowa, -chwa, -wě
bijásta, -stě
bijásta, -stě
Mn. bijáchomy, -om, -chme
bijáste
bijachu

Minulý ukaz.

Jd. bich
bi
bi
Dw. bichowa, -chwa, -wě
bista, -stě
bista, -stě
Mn. bichomy, -om, -chme
biste
bichu

Minulé činné příčesti.

Jd. biľ, a, o
Dw. biľa, ě, ě
Mn. bili, y, a

Minulý přechodník.

Jd. biw, ž. biwši
Dw. biwša, ž. w. biwši
Mn. biwše

Min. trpné příčesti.

Jd. bit, a, o
Dw. bita, ě, ě
Mn. biti, y, a

B. ČASY SLOŽENÉ.

Budaucí opsaný.

Jd. budu bíti *atd.*

Budaucí podmíněný.

Jd. biľ, a, o budu *atd.*

Minulý opsaný.

Jd. biľ, a, o jsem *atd.*

Dáwnominulý I.

l. bil, a, o běch *aneb* bějách *atd.*

Dáwnominulý II.

d. był, a, o jsem bil, a, o *atd.*

Min. spojow. a žádací.

Jd. bil, a, o bych *atd.*

Dáwnomin. spoj. a žád.

Jd. był, a, o bych bil, a, o *atd.*

B. Wzor: MAŽU.

K tomuto wzoru hledí slowesa 1) páté třídy prwního druhu prwního oddílu: *ju, ořju, píšju;* 2) též třídy prwního druhu wtérého oddílu: *wołaju,* a wtérého hu: *púšťaju,* w neurčitém spůsobu a minulém času; 3) třetí třídy třetího druhu neurčitém spůsobu a minulém času: *držati, držach;* 4) šesté třídy w neurčitém sobu a minulém času: *miłowati, miłowach;* 5) některá prwní třídy na *-nu, -mu,* s w přítomném času: *pnu, žmu, idu;* 6) některá též třídy w neurčitém spůsobu minulém času: *łwáti, łwách.*

A. ČASY PROSTÉ.

Přítom. ukaz.

mažu
mažeši
mažeť
d. mažewa, -wě
mažeta, -tě
mažeta, -tě
l. mažemy, -eme, -em
mažete
mažúť

Přítom. roskaz.

d. —
maži
maži
d. mažěwa, -wě
mažěta, -tě
mažěta, -tě
l. mažěmy, -me
mažěte
mažěte

Přítom. přechodník.

. maža, *š.* mažúci
Dw. mažúca, *š. w.* mažúci
Mn. mažúce.

Přít. trpné příčestí.

Jd. mažem, a, o
Dw. mažema, ě, ě
Mn. mažemi, y, a

Přítom. neurčitý.

mazati

Supinum.

mazat

Polom. ukaz.

Jd. mazách (m. mazaach, -ajách)
mazáše
mazáše
Dw. mazáchowa, -chwa, -wě
mazásta -stě
mazásta, -stě
Mn. mazáchomy, -om, -chme
mazáste
mazáchu

Minulý ukaz.

Jd. mazach
maza
maza

Dw. mazachowa, -chwa, -wě
mazasta, -stě
mazasta, -stě
Mn. mazachomy, -om, -chme
mazaste
mazachu

Min. činné příčesti.

Jd. mazał, a, o
Dw. mazała, ě, ě
Mn. mazali, y, a

Min. přechodník.

Jd. mazaw, ż. mazawši
Dw. mazawša, ż. *w.* mazawši
Mn. mazawše

Min. trpné příčesti.

Jd. mazán, -a, -o
Dw. mazána, -ě, -ě
Mn. mazáni, -y, -a

B. ČASY SLOŽENÉ.

Budaucí opsaný.

Jd. budu mazati *atd.*

Budaucí podmíněný.

Jd. mazał, a, o budu *atd.*

Minulý opsaný.

Jd. mazał, a, o jsem *atd.*

Dáwnominulý I.

Jd. mazał, a, o běch *aneb* bějách *atd.*

Dáwnominulý II.

Jd. był, a, o jsem mazał, a, o *atd.*

Min. spoj. a žád.

Jd. mazał, a, o bych *atd.*

Dáwnomin. spoj. a žád.

Jd. był, a, o bych mazał, a, o *atd.*

C. Wzor: NESU.

Tímto wzorem se řídí časoslowa 1) prwé třídy wtereho druhu: *pasu, pásti*. 2) druhé třídy některá w minulém času, odwrhujice *nu*: *protržech* (od neužiw. *protrhu*).

A. ČASY PROSTÉ.

Přítom. ukaz.

Jd. nesu
neseši
nese
Dw. nesewa, -wě
neseta, -tě
neseta, -tě
Mn. nesemy, -eme, -em
nesete
nesúť

Přítom. rozkaz.

Jd. —
nesi
nesi
Dw. nesěwa, -wě
nesěta, -tě
nesěta, -tě
Mn. nesěmy, -me
nesěte
nesěte

Přítom. přechodník.

Jd. nesa, ż. nesúci
Dw. nesúca, ż. *w.* nesúci
Mn. nesúce

Přítom. trpné příčesti.

Jd. nesom, a, o
Dw. nesoma, é, ě
Mn. nesomi, y, a

Přítom. neurčitý.

nésti

Supinum.

nest

Polomin. ukaz.

nesjách, *př.* nesjéch *atd.*
nesjáše
nesjáše
Dw. nesjáchowa, -chwa, -wě
nesjásta, -stě
nesjásta, -stě
Mn. nesjáchomy, -om, -chme
nesjáste
nesjáchu

Minul. ukaz.

nesech
nese
nese
Dw. nesechowa, -chwa, -wě
nesesta, -stě
nesesta, -stě
Mn. nesechomy, -om, -chme
neseste
nesechu

Min. činné přičesti.

Jd. nesł, a, o
Dw. nesła, è, ě
Mn. nesli, y, a

Min. přechodník.

Jd. nes, ż. nesši
Dw. nesša, ż. w. nesši
Mn. nesše

Min. trpné příčesti.

Jd. nesen, a, o
Dw. nesena, ě, ě
Mn. neseni, y, a

B. ČASY SLOŽENÉ.

Budaucí opsaný.

Jd. budu nésti *atd.*

Budaucí podmíněný.

Jd. nesł, a, o budu *atd.*

Minulý opsaný.

Jd. nesł, a, o jsem *atd.*

Dáwnomin. I.

Jd. nesł, a, o běch *aneb* bějách *atd.*

Dáwnomin. II.

Jd. był, a, o jsem nesł, a, o *atd.*

Min. spoj. a žád.

Jd. nesł, a, o bych *atd.*

Dáwnomin. spoj. a žád.

Jd. był, a, o bych nesł, a, o *atd.*

D. Wzor: WINU.

Pod tento wzor padají slowesa druhé třídy: *tonu, tonúti.*

ČASY PROSTÉ.

Přítom. ukaz.

winu
wineši
wineť
Dw. winěwa, -wě
wineta, -tě
wineta, -tě
Mn. winemy, -eme, -em
winete
winúť

Přítom. rozkaz.

Jd. —
wini
wini
Dw. winěwa, -wě
winěta, -tè
winěta, -tè

Mn. winěmy, -me
winěte
winěte

Přítom. přechodník.

Jd. wina, š. winúci
Dw. winúca, š. *w.* winúci
Mn. winúce

Přít. trpné příčesti.

Jd. winom, a, o
Dw. winoma, ě, ě
Mn. winomi, y, a

Přít. neurčitý.

winúti

Supinum.

winut

Polomin. ukaz.

Jd. winjách, *př.* winjéch *atd.*
winjáše
winjáše
Dw. winjáchowa, -chwa, -wě
winjásta, -stě
winjásta, -stě
Mn. winjáchomy, -om, -chme
winjáste
winjáchu

Minulý ukaz.

Jd. winuch
winu
winu
Dw. winuchowa, -chwa, -wě
winusta, -stě
winusta, -stě
Mn. winuchomy, -om, -chme
winuste
winuchu

Min. činné příčesti.

Jd. winuł, a, o
Dw. winuła, ě, ě
Mn. winuli, y, a

Minulý přechodník.

Jd. winuw, š. winuwši
Dw. winuwša, š. *w.* winuwši
Mn. winuwše

Min. trpné příčesti.

Jd. winut, a, o
Dw. winuta, ě, ě
Mn. winuti, y, a

B. ČASY SLOŽENÉ.

Budaucí opsaný.

Jd. budu winúti *atd.*

Budaucí podmíněný.

Jd. winuł, a, o budu *atd.*

Minulý opsaný.

Jd. winuł, a, o jseń *atd.*

Dáwnomin. I.

Jd. winuł, a, o běch *aneb* bějách *a*

Dáwnomin. II.

Jd. był, a, o jseń winuł, a, o *atd*

Min. spoj. a žád.

Jd. winuł, a, o bych *atd.*

Dáwnomin. spoj. a žád.

Jd. był, a, o bych winuł, a, o *at*

E. Wzor: ZŘJU.

Dle tohoto wzoru se časují 1) Slowesa třeti třídy prwého druhu: *kypju, ky*
2) též třídy wtérého druhu w neurčitém spůsobu a minulém času: *oněměti, oném*
3) též třídy třetiho druhu w přítomném času: *boju sje;* 4) některá prwé třídy w
určitém spůsobu a minulém času: *mřěti, mřěch, wřěti, wřěch.*

A. ČASY PROSTÉ.

Přítom. ukaz.

. zřju
zříši
zříť
c. zříwa, -wě
zříta, -tě
zříta, -tě
i. zřímy, -me
zříte
zřjáť, *př.* zřjéť

Přítom. rozkaz.

. —
zři
zři
c. zřiwa, -wě
zřita, -tě
zřita, -tě
i. zřimy, -me
zřite
zřite

Přítom. přechodník.

. zřja, *ž.* zřjéci
w. zřjéca, *ž. w.* zřjéci
a. zřjéce

Přít. trpné příčestí.

l. zřim, a, o
w. zřima, ě, ě
i. zřimi, y, a

Přít. neurčitý.

zřěti

Supinum.

zřěť

Polom. ukaz.

zřějách, *př.* zřějéch, *skr.* zřjéch *atd.*
zřějáše
zřějáše

Dw. zřějáchowa, -chwa, -wě
zřějásta, -stě
zřějásta, -stě
Mn. zřějáchomy, -om, -chme
zřějáste
zřějáchu

Minulý ukaz.

Jd. zřěch
zřě
zřě
Dw. zřěchowa, -chwa, -wě
zřěsta, -stě
zřěsta, -stě
Mn. zřěchomy, -om, -chme
zřěste
zřěchu

Min. činné příčestí.

Jd. zřěl, a, o
Dw. zřěla, č, ě
Mn. zřěli, y, a

Min. přechodník.

Jd. zřěw, *ž.* zřěwši
Dw. zřěwša, *ž. w.* zřěwši
Mn. zřěwše

Min. trpné příčestí.

Jd. zřěn, a, o
Dw. zřěna, ě, ě
Mn. zřěni, y, a

B. ČASY SLOŽENÉ.

Budaucí opsaný.

Jd. budu zřěti *atd.*

Budaucí podmíněný.

Jd. zřěl, a, o budu *atd.*

Minulý opsaný.

Jd. zřěl, a, o jsem *atd.*

Dáwnomin. I.

Jd. zřěl, a, o běch *aneb* bějách *atd.*

Dáwnomín. II.

Jd. byl, a, o jsem zřel, a, o *atd.*

Min. spoj. a žád.

Jd. zřel, a, o bych *atd.*

Dáwnomín. spoj. a žád.

Jd. byl, a, o bych zřel, a, o *atd.*

F. Wzor: TWOŘJU.

Sem patří časlowa čtwrté třídy: *prošju, prositi, súdju, súditi.*

A. ČASY PROSTÉ.

Přítom. ukaz.

Jd. twořju
twoříši
twoříť
Dw. twoříwa, -wě
twoříta, -tě
twoříta, -tě
Mn. twoříwy, -me
twoříte
twořjáť, *př.* twořjél

Přítom. rozkaz.

Jd. —
twoři
twoři
Dw. twořiwa, -wě
twořita, -tě
twořita, -tě
Mn. twořimy, -me
twořite
twořite

Přítom. přechodník.

Jd. twořa, š. twořjéci
Dw. twořjéca, š. *w.* twořjéci
Mn. twořjéce

Přít. trpné příčesti.

Jd. twořim, a, o
Dw. twořima, é, ě
Mn. twořimi, y, a

Přítom. neurčitý.

twořiti

Supinum.

twořit

Polom. ukaz.

Jd. twořjách, *př.* twořjéch *atd.*
twořjáše
twořjáše
Dw. twořjáchowa, -chwa, -wě
twořjásta, -stě
twořjásta, -stě
Mn. twořjáchomy, -om, -chme
twořjáste
twořjáchu

Minulý ukazowací.

Jd. twořich
twoři
twoři
Dw. twořichowa, -chwa, -wě
twořista, -stě
twořista, -stě
Mn. twořichomy, -om, -chme
twořiste
twořichu

Min. činné příčesti.

Jd. twořiw, a, o
Dw. twořiwa, é, ě
Mn. twořili, y, a

Minulý přechodník.

l. twořiw, *ž.* twořiwši
w. twořiwša, *ž. w.* twořiwši
n. twořiwše

Min. trpné příčestí.

l. twořen, a, o
w. twořena, ě, ě
n. twořeni, y, a

B. ČASY SLOŽENÉ.

Budaucí opsaný.

l. budu twořiti *atd.*

Budaucí podmíněný.

Jd. twořił, a, o budu *atd.*

Minulý opsaný.

Jd. twořił, a, o jseḿ *atd.*

Dáwnomin. I.

Jd. twořił, a, o běch *aneb* bějách *atd.*

Dáwnomin. II.

Jd. był, a, o jseḿ twořił, a, o *atd.*

Min. spoj. a žád.

Jd. twořił, a o bych *atd.*

Dáwnomin. spoj. a žád.

Jd. był, a, o bych twořił, a, o *atd.*

§. 82. O přehlasowání širších samohlásek w užší, o skracowání a o nerozdíl-
:m užíwání dwojných koncowek *wa* i *wě*, *sta* i *stě*, *ta* i *tě* we wšech třech
›hlawích platí zde, co již na začátku §. 80 připomenuto.

A. Časy prosté.

Přítomn. a bud. ukaz. Jd. 2 os. -ši jen w nejstarších památkách: Aj, Włtawo,
: mútiši wodu. LS. ty mi myješi nozě. neumyješi. młwíši. tjéžeši. neimáši. děši.
:děši. Ew. čemu krew piješi. kdaž potřěti chceši. RK. ty smělě stojéši. PWyš. W RK.,
yjma *piješi* a *chceši*, wždy jen *-š:* ty pěješ. chceš wrci. W 3 *os.* jd. i mn. *-ť*
ıd míru řídko: sje samo ostaneť. Ew. (tamže: ide, reče, prinese atd.) newnideť bóh.
W. Později tato koncowka s důrazným *ť* se mate a w něm zaniká. — *Dw.* 1 *os.*
ılit sražajewě straně obě. RK. dawě ludem dosti směchu. Mast. toho srdečně želewě.
lx. sama (dwa sudci) wydawěť swědectwjé. Pr. 2 *a* 3 *os.* jaže wadíta sje. rozdělíta
je. směríta sje. LS. oči jeho w chudého zříta. zrědlnici jeho tjéžeta synów čłowěčích.
W. wyndetať oliwě z njeho, tě wzendeta do nebeského města, tě to město oswětita.
al. oči wzhlédata. rucě wzdobýwata. Št.— *Mn.* 1 *os. -my*: w sje wěřímy. chcemy Jesus
iděti. nynjé wěmy. Ew. wzdámy li sje. podámy si rucě. zaměřímy. rozpálímy. spá-
ámy. RK. neotstupujemy. potupímy. ŽG. wzpěwámy moci twé. ŽK. *-eme* i *-em*
řidawě: po twém słowě pójdem. pohynem li. RK. zpowědati sje budem tobě, a
zoweme jmje twé, zwěstowati budeme diwy twé. ŽK. Pauhé *-m*, jako we staroslo-
anském: což widím od měsjéce, že juž nám nepřěje swětła. Alx. wzpowědám sje
onfitebimur). ŽW. W 3 *os.* wzoru E a F místo půwodního *ę* č. ѧ nejen *já*, nýbrž
jé: ženy ruby strojá. LS. stojá hory. wisjá meči. na most wrazjá. RK. Naproti
mu: sowy nebojé sje. otwořjé sje wrata. ti žałostiwo prosjé. RK. — Slowesa na
ju nad míru časně podrobena skrácení. Čte se sice dwakrát w RK. neže sje po-

znaje, pozdwihaje sje mhła; ale tamże jindy wždy: hłásá, wzdychá, wołá atd. a již w Ew. jen schowá místo schowaje (jako předá m. předasť aneb předaje).

Přít. rozkaz. Jd.-i trwá dosti dlauho: otče, spasi mje. nerodi báti sje. osławi swoje imje. tježi sje. Ew. naděli bóh. MV. ženi na Zbyhoň. otworí łowcu. pojdi. wedi. młuwi. RK. sudi. ustawi. wyprosti. proswěti. usłyši. obrati. roztrati. ŽW. Ale i skracowání welmi časné: seber' głasy. LS. wstaň. wysłyš. wstup'. shłaď. pokroč. RK. — *Dw.* tjelněwě oba za jednako. Mast. měwa (m. mějwa) tento młýn społu. Pass. oči twoji uzřita rownosť. ŽW. Skráceně: Pojďwě přěde-ň. Alx. pusťwě hněw na stranu. Mast. pomračta sje oči jich. ŽKap. — *Mn.* złámajmy. otwrzmy. radujmy sje. padněmy. ŽW. přijměmy. přědejděm. ŽG. Skráceně: buřmy. RK. płačmy. wzwyšmy. modlme sje. ŽW. Wěrite u swětło. dowěrite (confidite). choděte (ambulate). Ew. Skráceně: Wolte sobě muža. suďte sami prawdu. LS. neroďte. wzmužte sje. netužte. pohowte. nczjařte sje. sweďte. neste. tecte. RK. W uwedeném z Ew. *chodéte* znamenati přehlásku m. *chodite*; nebo rozkazowací má wždy samohlásku přítomného, tedy u wzoru E a F *i*, u jiných *ě*. — Rozk. zwlástní formy jsau: wiź, wěź, jcź atd. jako dodnes: oči twoji wizta. ŽKap.

Přítom. přechod. W 1 os. u samostatného slowesa a wzoru C i D na *-a: jsa, nesa, wina*, u wzoru A, B, E a F na *-ja*, později *-je* (po *č, š, ž* jen *e*), a to místo *ę* (ą): *bija, maža, zřja, twořja*, přehlasowaně *bije, maže, zřje, twořje*. Místo *a* we staroslowanštině *-y*, čehož památka w češtině: a wstany (surgens) ot wečeře. ČE. („zalkny sje duchem", tamże, pochybno). Přechodníky: *maža, oře, píša* atd. jsau sice formálně prawidelné, než u těchto slowes užiwanější w jd. mž. *mazaje* atd. od prodlauženého *mazaju* dle *piju*. 1) Otwece ima reka. wěda Jesus. král twój ide seda. Ew. 2) *ja:* měšky imaja (habens). stoja i sgrěwaja sje (stans et calefaciens se). Ew. Potom s přehláskau w *e*. Doklady w §. 56. Zdeť znamenáme, že místo východu slowesům wzoru A, B, E a F přístojného čili *je* nacházíme w ženském pohlawí a w dwojném i množném počtu, jakož i w odwozených přídawných, wýchod slowesům wzoru C a D příslušný čili *ju, u*, a že wracowací *sje* často se wypauští. Příklady: 1) słyšachu jej činjúc. Ew. Sasóm plěnjúcím. okłučjúce ny. srażúce Tateré střědeň w řady. búřúcú řěku. búřúcé nebe (ale: búřécjé kłády). RK. wymłuwjúce (narrantes). nenáwidúcí (na jiném místě: nenáwidjécí). ŽG. bydljúcích. činjúcím. orlice lecúci rozpíná křídła swá. protiwjúcí. nesłyšjúcí. ŽK. keř horúcí Mojžešów. Pass. newěřících, ale diwúcích. ČE. jednú była nespjúci. EZ. diwy sem widěť diwúcjé. ŽSO. A tak i jinde přečasto. 2) milosrdjé bojícím jeho. ČE. co jesť připrawiť hospodin bojícím sebe. Pass. miłostiwějí jesť hospodin bojúcím jeho. dúš zpowědajúcích tobě. ŽK. mezi bělúcím lilijím a mezi črwenú róží. ŽSO. A tak i w jiných památkách dosti často; někdy i w přechodníku minulého času, n. př. jakožto mocný opiw (crapulatus) ot wína. ŽK. (ale ŽW. opiw sje). Co se prwní uchýlky dotýče, známať jsau obecní: *widawcí, horawcí,*

we staroslowanštině se nacházející, a jich odwozowání od neužíwaných forem: *idu*, *horu* (srow. n. př. *cědu* w MV. místo *cězu* atd.); než wšech od takowýchto rem předce odwozowati nelze, zwláště proto, že sauhláska nejwíc měkká zůstáwá; ročež za to mám, že zde přehláska anebo záměna jest nosowek *ę* a *ą*, jakauž i pozdější bulharštině a polštině spatřujeme. Druhá uchýlka bez pochyby powstala tuze řísným napodobením latiny od půwodcůw meziřádkowých překladůw, a proto se češtině neujala, aniž jí w půwodních českých plodech nacházíme. — W některých pp. ze XIVho stol. slowesa čtwrté formy přijímají w přít. přech. a w přídawných nerawidelnau wstawku *je, ji*: rušeje, přitulejíc, bydlijíce, prosijicím atd. n. př. dá dobré rosijícím sebe. EM. od tebe má wyníti wšemohúcí král, jakžto z otpočiwadla swého jakžto knjéže z králowé sěni, cělosti twého swatého děwojstwé nerušeje. přitulejíc e cěłowáše. swětitedlnice hořejícjé. ŽJK.

Přít. trpné příčestí. Toto w češtině nad míru časně wyhynulo. Čte se ještě: ojéše znám papežu. Ew. hřěch mój znám sem sobě učinił. ŽK. do nedozírama daleka. RK. Wšudy skráceně m. znajem, nedozírajema. Jiní ostatkowé toho příčestí jsau w přídawných: wědom-ý (od wědě), widom-ý (od widu; od wizu jest widim), pitom-ý (od pitu; od pitaju jest pitajem), łakom-ý (od łáku; od łákaju jest lákajem), zřějmý (od neuž. zřěju; od zřju jest zřim).

Neurčitý spůsob. Samohláska *-i* jen někdy we werši se potlačuje; nechwalno ním iskati prawdu (čti iskať). LS. Skracowání prawidelné: báti sje, m. b(oj)ati sje, wíti, wjéti, m. w(ěj)ati atd. Nerodi báti sje. Ew. nepřáteli wjéti budem roheḿ. ŽK.

Supinum. Jeho znaky jsau: 1) twrdá sauhláska po odwržení koncowky *-i: łowit.* 2) U jednoslabičných skrácení samohlásky kmene: *spat.* Užíwá se po slowesech hnutí znamenajících jak samostatně, tak i s Gen. předmětu: tamo k wrchu pohřebat mrch i dat pokrm bohowóm, i tamo bohóm spasám dat mnostwjé obětí a jim hłásat miłých słow. je sje łowit. wyhubit wsje králewo. RK. přěs moře płúł hledat swé panjé. bojowat wšeł. kralowat wstúpił. Pass. wynide krátit chwile. EZ. jdu ułowit ryb. posłał jsem wy žat. přijde žena načjérat wody. přijide widět hrobu. ČE. přišeł rušit starého práwa. aby šli odtad kázat a młuwit. nepřišel sem pozwat prawedlných ale hřěšných. šli kupowat. ŽJK. přišeł súdit zemje. ŽK.

Polomin. ukaz. Tento w češtině dáwno zašlý, w srbštině obojí, jižní i lužické, ještě kwetaucí, wýznamem latinskému Imperfectum se rownající čas twoří se přistawením zakončení, od opětowacích wzatého, *-jách* ke kmenu místo *-ch*, *-ech*, *-uch* minulého času: *pi-jách* m. *pi-ch*, *nes-jách* m. *nes-ech*, *win-jách* m. *win-uch*, *twoř-jách* m. *twoř-ich*. Mající w minulém času *-ěch* přistawují koncowku *-jách* po *ě*: *mřě-jách*, *zřě-jách*, *kypě-jách*, *umě-jách*. Slowesa na *-ati* třetí a páté třídy a na *-owati* šesté třídy prawidelně koncowky *-jách* nepřijímají, nýbrž jen *a* prodlužují: *maz-ách*, *słyš-*

ách, or-ách, pís-ách, jím-ách, konjéw-ách, miłow-ách, cěłow-ách; mimořádně wšak nacházíme i slowesa paté třídy prwního druhu druhého oddílu na *-aju, -ati* s *-jách: woła-jách, čeka-jách, pita-jách.* Opětowací časoslowa, powahau swau, jakožto trwalé působení znamenající, kratší formy čili prostě minulého času naskrze schopna nejsau: *wznášách, ponúcách, napájách, wyhánjách.* Polominulý čas, jejž Dobrowský Praeteritum iterativum a continuativum jmenowal, blíží se sice jak koncowkau swau tak i wýznamem, na trwání činnosti wisícím, k formě slowes opětowacích; a wšak nicméně od těchto tím se podstatně liší, že kmenowé samohlásky nikdy neprodlužuje; n. př. polom. *kro-jách, id-jách, chod-jách, nes-jách, nos-jách,* opětow. *krá-jách, cházjách, náš-ách.* Přehlasowáním a skracowáním powstalo a sice dosti časně z původn formy *-jách, -ějách, -jáše, -ějáše* na prwním stupni *-jéch, jéše*, na druhém *-jích -jíše: młuwjéch, umjéch*, m. *młuwjách, umějách, młuwjéše, umjéše* m. *młuwjáše, umějáše;* naposledy *młuwíše, umíše, bíše, chodíše* atd. Po *a* naopak wymizelo přehlasowané *jé: znách, znáše* m. *znajéch, znajéše.* Příklady: a) s původním *já:* jáz wsegdy učách w synagozě. Ew. za tje lúta rozwłajáše búrja. LS. měšky imaja nosáše. Ew. pustjáše meč i oheň. RK. jeliže mnozi proň chodjáchu. Ew. b) S přehláskau w *-jé: Jd.* 1 *os* osławú, juže imějéch. ježe rějéch jáz. Ew. když młuwjéch jim. welmi řewjéch (rugiebam) ot wzdychánjé srdce mého. jako hłuchý neslyšjéch (non audiebam). čekajécl jeho. ŽK. ale jáz wzwlečjéch (induebar) činici. pokořjéch (humiliabam) dušu mú. rujéch (rugiebam) ot stonánjé srdce mého. metjéch (scopabam) duch mój. popeł jak(chléb jedjéch a pitjé mé s płáčem měšéch. widěch (vidi) přestupujúcjé i wjednjécl (tabescebam.) ŽW. já chowajéch těch we jménu twém. odpočinjéch. Pass. 2 *os.* a widjéše (videbas) złoděje, běžéše (currebas) s ním. sedje proti bratru twému młuwjéše (loquebaris). jenž se mnú społu dobré přijímáše (capiebas) krmje. ŽK. s cizołožci děł twój kładjéše (ponebas). jenž se mnú sładké jedjéše (capiebas) krmje. bože když wychodjéše (egredereris) před ludmi twými, když jdjéše (pertransires) mimc púšču. ŽW. 3 *os.* přiletjéše družná włastowica. LS. taká znamenjá činjéše. Ew. mrcl tu ležjéše. sedjéše knjeź. kypjéše krew z Własława. srst sje lesknjéše. obih mez ludeḿ ktwjéše. RK. rostjéše miłosť. PWác. jehožto neznajéše. ŽK. tak sje stanjéše. nečijéše. u powětří ostanjéše. Pass. tisknjéše. władnjéše. ŽJK. zaniknjéše. ŽSO. kwitnjéše Hod. *Dw.* a když (dwě ženě) pospołu sedjésta, rozličná słowa młuwjésta. Des. Káz kakoti honjéše jeden tisúc a dwa púzjésta desjeť tisícow (od opět. púzaju). ŽW. *Ms* 1 *os.* wýpowědi twoje rozmysljéchom. LS. zpomenjéchom. ŽG. 3. *os.* diwjéchu sj krásě také. RK. chowajéchu (custodiebant) swědectwjé jeho. ŽK. łajéchu jemu. ČE swatý powod pějéchu. Pass. již (qui) pjéchu (m. pijéchu) wíno. ŽK. pohřebechu (sepeliverunt) ji, kdežto starosty hřebjéchu (sepeliebant). ŽSO. dotknjéchu. EM. c) S přehláskau w *jí:* přewališe sje. zatemníše sje. pokročíše. blížíše sje. wrátíše sje. swícczíše

bůřiše. RK. W pozdějších památkách welmi zhusta. d) Časoslowa na *-ati*, *-owati*. *Jd.* kako bližnjého, tak oblubowách (complacebam). jakožto kwílúcí, tak sje pokořjéwách (humiliabar). ŽW. jeli miłowáše swoje. Jesus wołáše. posłáše. stáše. słušáše. Ew. iwáše na hradě Kruwoj. ze zraků jarota płáše. wsje sje hnáše. po lěsě skákáše. s hołubcem spáwáše. pałowáše. dáwáše. sypáše. meškáše. chodiwáše. RK. usłyšáwáše. ŽK. *Mn.* sgrěwáchu sje (calefaciebant). scházáchu sje. miłowáchu sláwu. Ew. minowáchu. ŽK. Neprawidelné jest: hrnuše sje za njém osm wládyk w RK. (str. 4), aniž zde slowoklad dopaušťí bráti to za množné okončení *-še* místo *-chu*, kteréžto poslední na jiných místech se čte: hrnuchu sje woji. W srbském nářečí má owšem polom. čas w 3 os. mn. p. *-chu*, minulý *-še*; toto dwoje okončení i we staroslowanském, ač méně přísně oddělené, nacházíme.

Min. čas. Twoření z toho, co o třídách slowes (§. 78.) předesláno, zřejmě wyswitá. Dokladůw množiti zbytečno, neboť jich wšecky naše staré památky až do konce XIVho století plny. *Jd.* wzkočich na konjéček. kamének nenadjidech. přižech děwče k srdcu. RK. poče knježna. wsta Radowan. sěde na okence. wstanu Chrudoš. LS. *Dw.* uzřěchwa. uzřěchwa. połapichwa. Pass. sebrastě głasy děwě. sbjerastě je u osudjé. dastě je prowołati. LS. takto stasta obě straně. srazistě tu obě straně. RK. přětrpěchom wedro. RK. kdyžto rozpomínachme Sion. ŽK. słyšeste poganjcuje moje (přehl. m. słyšaste). LS. pochwálichu prawdu. prinesechu otci naši. wstachu kmetjé. LS. wzskočichu hłuci. soptichu krutosť. RK. — Wýznak češtiny jest w tomto času u wzoru C. NESU samohláska *e* místo *o*; čte se wšak *rekosta* místo *rečesta* w Ew. sw. Jana: Andrej i Pilipp rekosta Jesusu.

Min. přechodník. Doklady wiz §. 58, kdež o jeho skloňowání jednáno. Od *inu (jmu)* jest *jem*: ujem draka hada dáwného. Zj. snemše sje. ŽG. pojem swé učeníky. ujem ji za ruku. tu rúchu wzemši. otpuščenjé wzem. božjé těło přijem. Pass. dětjátko s oltáře snjemši. ŽJK. Ot *čnu*, *pnu*, *žnu*, *tnu* jest *čen*, *pen*, *žen*, *ten*: napenše. ŽK. spen ručě poče pěti. diwným čineň počenši. Pass. počen sje šćedr i údaten. EZ. jemu sje, spen ručě, pomodliw. počenši pěseň. počemši (*m* místo *n*), přirozené časy schodiwši, porodiła. ŽJK. počen nábožen býti. Št. Na konci doby: *jaw*, *počaw* atd. — U slowes druhé třídy w XIV stòletí začato přiwěšowati *w*: jakž četw o tom rozuměm. nawrhw. ottrhwše. Št. (a wšak týž: mohše). Této neaustrojnosti již blahozwuk následowati zbraňuje.

Min. trp. příčestí. Někdy oboje zakončení, *n* i *t*. U slowes prwní třídy, wzoru A, w staroslowanštině *-en*: *bijen*, w češtině *-t*: *bit*. Od *mru*, *tru* atd. *mrt*, *trt*: netrté cěsty. ČE. Od *sěju* skrácené *sěn* m. *sějen*: nowo sěné plémje. Pass. U wzoru F původně *-jen*, než *j* po retnich a jiných se časně wytratilo: twá wěra tje jest spasjena učiniła. ČE. (od spasiti; od spasti jest spasena.). Pozoru hodno, že místo *n* zhusta psáwáno

m: rozwadjema bratry. LS. Wnesław sražem šípem. napĺnjema hora. RK. učinjem sen. neposkwrnjem budu. pamatem. posłušem. ŽK. stáše pomámem. Pass. člověkem učinem. Št.

B. Časy složené.

Bud. podmíněný. We staroslowanštině, dle jihoslowanských rukopisův, u Nestora a w jiných staroruských památkách nad míru řídký, w polštině panující, u nás poskrownu užíwaný: ač umrełoby bude. Ew. obrátił sje bude (conversus fuerit) hřěšný. HG. ač zapomanuł budu tebe. ŽG. chwáliti tje budem w chwálě twéj. když wzešli budú hřěšní a zjewili sje budú. ŽKap. kolik krát koli shřěšił bude bratr mój. ač umřeł bude, ožiwe. uposłúcháli tebe, získał budeš bratra twého. ČE. ač zapomanuł budu tebe. ač moji nebudú ustali. ŽW. pakli budeš pohnał z jiné hospody. ten bude ztratił bez přísahy. tehda bude škodu obdržał. KPR. budeli světské dobré miłował. ktož bude nakładał na takú marnosť. té miłosti nebudu wzał na prázno. Št. a tak budelił sje co w ušě zarodiło, železem to otejmeš. Rp. Salic.

Minulý opsaný. Dwojný počet dlauho chráněn: předběhlě sta bděnjé oči moji. srdce mé a tělo mé weselilě sta sje. koleně moji omdlělě sta. ruce twoji učinilě sta mje a stwořilě sta mje. ŽK.

Dáwnomin. I. S *běch* i *béjách*, jež po přehlásení a skrácení posledního těžko rozeznati, leda w 2 a 3 osobě jd. počtu: druhé běch złé naše řekł. jakož běch rozłożił. Št. kdyžto tje běch porodiła. Hod. nepřišeł bjéše. Ew. ký bjéše pohýbał. RK. neb sje welmi obrostił bjéše. umyslił bjéše. Pass. když šest dní bě minuło. Alx. kehdy běsta dorostła. RK. taký běchu křik stwořili. Alx. běchu w chrámě widěli. ŽJK.

Minulého spojowacího a žádacího některé příklady již u samostatného slowesa podány; těch i jiných množiti zbytečno.

§. 83. Wzory nahoře uwedené a příklady stwrzené i wyswětlené stawí nám před oči časowání řádné, prawidelné; jsauť wšak w staročeských slowesech i některé neprawidelnosti. Tyto powstáwají 1) buď ze staršího spůsobu časowání, n. p. *swésti* m *swědĕti, dada* m. *daje;* 2) buď z užíwání rozličných kmenowých forem téhož časoslowa, n. př. *chce* od *chcu* a *chtějú* od *chtěju;* 3) buď ze zahaleného skládání, n. př. *idu, jíti;* 4) buď ze skracowání časowých forem řádného časowání, n. př. *idú* m. *idechú*.

1) Archaického čili staršího časowání, podobného řeckému a sanskritskému ne *-μι*: *διδώμι*, *daďâmi*, zachowały se we staroslowanštině welmi skrowné ostatky, totiž mimo samostatné *jesm*, jen we slowech *wěm, dam, jěm*, kteréž w češtině ještě nadto ztenčely a zmizely. We wšech třech wysuto kmenowé *d* w 1 a 2 os. jd. a 1 os. mn. počtu, pročež je w prwotní auplnosti wystawíme.

Jd.	da(d)m	wě(d)m	jě(d)m, *st. sl.* ja(d)m
	da(d)si	wě(d)si	jě(d)si
	dast	wèst	jěst

Dw.	dadewa	wědewa	jědewa
	dasta	wěsta	jěsta
	dasta	wěsta	jěsta
Mn.	da(d)my	wě(d)my	jě(d)my
	daste	wěste	jěste
	dadját	wědját	jědját.

Není pochyby, že tato slowa i we staročeštině tak byla užíwána, ačkoli nějých forem, jmenowitě dw. p. a 2 os. mn. počtu, dokladůw nestáwá.

Od *dam* ostatní časy jsau dílem neprawidelné: *dada, dadjách, dadech*, dílem widelné: *dach, daw, dal, dán*. Opětowací *daju, dajati*, skráceně *dáti*, jest docela widelné. Příklady archaických forem: *Přít.* dasť jim žiwot wěčen. Ew. dadjé (dat) hłas. wzdadjé. poddadjé. ŽK. prodadjé jeho. ČE. *Přech.* dada za nju kóň. RK. dadúc. Pass. *Polomín.* nedadjéše. ČE. prodadjéše. ŽSO. páknúti mu nedadjésta. tak na běh otdadjéchu. Dal. co ji dadjéchu. chudým rozdadjéchu. ŽSO. *Mín.* sám mně owěď dade (dedit). wsje dade (dedit) jemu otec. jenže swět dade (dederat) Judóm. ıu ta masť neprodade sje. jenže bjéše jej předade (neprawidelně, lat. erat traditurus). . Naproti: dach jé pojesti. dach jej penjeź tři sta šilinków. ŽSO.

Sloweso *wěm*, jehož neurčitý spůsob *wěsti* (m. *wědsti*) w RK. jaź chci zwěsti, rozkaz. ı, twoří ostatní časy od *wěděti: wěděch, wěděl, wěděw, wěděn*. Skrácený minulý *łě, wědě, powědě*, též w 1 os. s wýznamem přítomného času, jakž již nejen w řečtině *a*, ale i w sanskritu *wéda*, a w gotštině *vait:* i wědě (scio), ježe zápowěď jeho ·ot wěčen jesti. Ew. jáz to dobřě wědě. Dal. nebo wědě. ŽK. já tobě powědě ıosť. Zj. Archaické: *Přít.* nynjé wěmy, ježe wěsi wsje. ty newěsi nynjé, wzwěsi potom. Ew. wy sje modlíte, jehož newěste, my sje modlíme, komuž wěmy. ale newěste. ČE. jakožto dobřě wěste. Epist. Euseb. k Damas. aj wědjá oni. Ew. *ech.* wěda Jesus. Judas Simonów wěda. Ew.

Od *jěm* (st. sl. *jam* m. *jadm*) zbýwá archaické *jěš, jěda, jědjách, jědech*, skráıě *jěch, jěsti* (m. *jědsti*), n. p. *Přít.* jěte chlěb. ŽK. *Přech.* rozděli jědúcím chlěby. . zwuk jědúcjého (epulantis). ŽK. *Polom.* s těm nejěděch. ŽK. jenž jědjéše chlěby mé. *V.* bělý chlěb jědjéše. Mast. maso a ryby jědjéchu. Dal. oběti jědjéchu i pijéchu wíno. *V.* Skráceně: i sjěchu (kobylky a chrústi) wescek płod zemje jich. ŽK. dáwati jim ti. RK.

2) Sloweso *imam* s archaickau 1 os. časuje se w přítomném, jakoby w 1 os. lo *imaju*, t. dle wzoru A. PIJU. Ostatní časy twoří se dílem od *imaju*, n. př. přech. *ja:* měšky imaja. Ew., dílem od *iměti: imějách, iměch, iměl, iměw, iměn, (iménjé). it.* braň imá soptati. RK. *Polom.* ten imjéše dceř. sílu imjéchu (skr. m. imějáše, jáchu). RK. na lidi, jižto jmějéchu znamenjé. Zj. *Mín.* wsjak imě wěru. RK.

Podobné přeskakowání od jedné formy čili třídy ke druhé pozorujeme we slowesech *chocu, chotéju* (skr. *chcu, chtéju*) i *chtju, žnu* i *žnju, lhu* i *lžju, mru* i *mřéju, tru* i *třéju* atd. Prwního z těchto wyskýtají se jednotliwé časy *a)* od *chocu*, dle MAŽU, Přít. **kázanjú** jeho wzchoce mnoho. cěstě jeho wzchoce (volet). ŽW. *b)* od *chotéju*, dle BIJU, Přít. mn. 3 os. skráceně *chtějú*: chtějú stepati. potlačiti chtějú. kto sje chtějí bíti. RK. Přech. *chtěja*, Rozkaz. *chtěj*. Ostatní dle ZĎJU: *chtěti, chtěch, chtěl, chtěw, chtěn:* n. př. Min. potom sje jemu wzchotě jěsti. EM. wzchotě sje jemu owoce. EZ. *c)* od *chtju*, dle ZŘJU, Přít. mn. 3 os. *chtjá*, s přehl. *chtjé:* kto chtjé prwí, wteří. RK. jižto chtjé mému zdému. ŽK. Přech. *chtja*. Ze *chtějú, chtěja*, powstaly naše nynější formy *chtějí, chtěje*, a ze *chtjá, chtja*, nynější *chtí, chtě*. Jiné příklady jsau: žnja, žněti w ŽJK. lžju u Štít. ústa kteráž lží. když lidé ději lžíc atd. Tyto a podobné přechody zwláště w lužické srbštině běžné jsau, od nichž skracowání, jako: ja zabju a jáz žiwa učinju, zabje je ruka má. ŽK. (m. zabiju, zabije) oddělíti dlužno. Sloweso *řeku* wyskýtá se w kratší formě *řéju*, polomin. *řéjách*, min. *řěch*. O jiných, ježto w některých časech do rozličných tříd zasahují, jako *cědu* m. *cézju* MV., *zřéjem* (od neuž. *zřéju*; od *zřju* jest *zřím*), *wida, widúci, wiš, horúci* atd. již nahoře místy podotčeno.

3) Sloweso *idu* a jeho odnože *jedu* jest složené z kmene *i-ti* a zastaralého *du*, stejnokořenného se sanskr. *dâ*, angl. *do*, něm. *thue*, a naším dle jiné obdoby twořeným *déju*, jenž ještě i w několika jiných časoslowech wězí, t. w *bu-du* (ich thue sein), w st. slw. *oděždu* (oději), *naděždu sja* (naději se), *zaděždu* (zaději, obřemenim), snad i w *zíždu* (zdím). Pomním, že sem w staročeské bratrské knize četl *oděž se, nadéží se*, než dokladův před rukama nemám. *Jdu* twoří min. přech. a činné i trpné příčesti od neužíwané formy *šedu* (sskr. sad = jíti, řec. ὁδός, čes. chodím) *šed, šeł* (m. *šedł*), *šet* (w *příšti, zášti* atd.) A wšak od *jedu* nachází se trp. příčesti *jen:* by na ſow jeno. EZ.

4) Mimo *wědě* nacházejí se we staroslowanštině dosti hojní příkladowé směléhо skracowání min. času, zwláště u slowes hnutí znamenajících, n. př. idu, jedu, běgu, padu, wrgu, dwigu, stigu, nesu, teku atd. a sice dwojího spůsobu, z nichž jednoho i we staré češtině paměti hodné ostatky se zachowaly. Wzor jeho jest:

	Plný.	*Skrácený.*
Jd.	1. idoch	*Jd.* 1. id
Mn.	1. idochom	*Mn.* 1. idom, idem
	3. idochu *an.* idošę	3. idu, *wlastně* idą (*nos. a.*)

Dwojného počtu příkladův nestáwá; mn. počtu 2 os. idete m. idoste nad míru řídký. Podobně we staročeštině: *Jd.* předjid (praeveni). ŽG. (Ž. 118, 147). předjid (praeveni) w čas zrałý i wołach. ŽW. i řekł sem, nynjé popad (coepi); toto proměnjenjé prawicě

o. ŽK. (Ž. 77, 11.) *Mn.* když ho falešného seznachom, pryč ot njeho jidom. pryč sje e, newědě poč, k moři jidom. Pass. (častěji). když wjidom w klášter. když jidom ,pollonie, a již na púšči běchom, najidom sléd na pěsku ješčera jednoho úřitného. ıa člunečky i jidom tam i pojidom dále. ŽSO. Nejhustěji w 3 osobě: i přijidú ;) i nalezú (invenerunt). jidú (venerunt) cěstu jednoho dne i hledáchu. tehdy (abierunt). usłyšewše to učeníci padú (ceciderunt) na swú twář a báchu sje ehdy wzdwihú (sustulerunt) Židowé kamenjé. otjidú za sje (abierunt retrorsum) hu na zemi. hubu plnú octa poskytú (obtulerunt) ústom jeho i užasú sje erunt). uzřěwše oni hwězdu uradowáchu sje radostí welikú úřitně a wšedše ıalezú (invenerunt) dětje s Marijí jeho matkú, a padše nici pokłonichu sje 3. jakž ju brzo rozwázachu, tak ji inhed nalezú. wesken lid proti nim wynidú sje stwjéchu ... korúhwi třepetáchu. nalezú jednu saň ... do hospody wnidú. już w onen hrad wnidú. Pass. poručiwše se starci i jidú (abierunt) do města. k Pafnucemu nalezú (invenerunt) jeho na zemi ležíce. když sje wrátichu ... a jej nalezú (invenerunt). třjé bratřjé běchom ... ježto jdjéchom ... a daleko ra wyjidú (occurrerunt) proti nám ... wyběhú (occurrerunt) ta bratřice. pato uzřěwše ... ostawše wseho złého utekú sje do klášterów i počechu sje). a když już w onen hrad wnidú, děwky na nje tu wynidú. i nalezú jednu iběhú. wzběhú. Dal. čtř mezi dcjétma stanów padú (ceciderunt) před beránkem. té pekelné propasti wynidú (exierunt) kobylky. Zj. Této 3 os. mn. počtu :h spisech hojnost; než pro stejný zwuk s přítomným časem pozornosti čkoli jak smyslem, tak i tím dosti se liší, že nikdy *n* nemá: poskytú, nalezú, wzdwihú sje, přiběhú atd. nikoli poskytnú, naleznú, wzdwihnú, užasnú sje, přiběhnú atd. uhého, ještě smělejšího spůsobu skracování, w němž se kmenová sauhláska a samohláska dwojhlasuje, n. př. *priwěše* m. *priwedoše*, w češtině sledůw *sésta* m. *besedesta* w Alx. dle rp. sw. Wíta jest podezřelé), jakož ani obywe staroslowanštině skracování přechodníka: *rožď, łomľ, tvor'* atd. m. *rodiw, tworiw* atd. čili česky *roz, łom, tvoř* atd. sledůw w češtině nenacházíme, přídawné *příchoz, wýchoz* a *wchoz*, st. slw. *prichožď, izchožď, wchožď, ichodiw, wychodiw, wchodiw;* n. př. jako kwět wýchoz sa i setřěn bývá ır et conteritur). ottad příchoz jest súditi živých i mrtwých (venturus est). ěřitedlen si býti příchoz (crederis esse venturus). ŽR. wdowu i příchozu. ŽG. ɔž wchoz bývá w to drahé swětło. Št. Ale *swětłopłoza* a jiná podobná jsau neprostředně od kmene *płod* s *-ja*.

ızn. 1. Zdwojené *da-dí, da-da*, od složeného *nadědí se* (m. *nadějí se*) dobře odděliti ze zdwojování (reduplicatio) se wždy týž kmen opětuje, buď celý, n. př. mar-mor, pur-pura, , du-dum, to-tus, buď skrácený a přejinačený, n. př. mo-mordi, cu-curri atd. složeného *li se* druhá částka *dju* č. *du* i k jiným kmenům se přistawuje: *i-du, bu-du*. Zdwojo-

wacího časowání příklad zůstal nám owšem jen w slowese dadí; než některéjšího twoření slow pomocí zdwojowání jsou přemnohé a patrné stopy w jazyku našem. Powážímeli, že zdwojowání kmenůw nejen we wšech starších indoewropejských jazycích, sanskritském, zendském, řeckém a latinském, ale i w nowějších, s nimiž jen powzdálenějí příbuzných, jmenowitě w malajských a polynéských (o těchto wiz Humboldtůw spis: Über die Kawi-Sprache III. 514. 1024) welice jest rozšířeno; pomnímeli na naše wšední, a wšak proto neméně prastaré táta, máma, aneb na ona rowně mnohá: mateti sje radost kodkoď Prahy, jajajú Tatere hnícka, wele-wele, blížeblíž, rázrázem, popod nebe, tato, tatáž a jiná tím podobná: zajisté snadno se přeswědčíme, že mnohá slowa w jazyku našem, jež sme za prostá powažowati uwykli, jako n. př. hlahol, plápol, prapor, wrtwořati se, krákorati, mrmlí, chochol, lelek, kúkol, buben (pů. beben), cereh, lalok, bohoněk atd. dle wší podobnosti zdwojowáním kořene powstala, a že přijaté roztřídění kořenůw budoucně, až bohdá někdo hlaub do skladu jazyka našeho wnikne, ještě znamenitě oprawono bude.

Pozn. 2. Pro těsnotu wytčených tomuto nástinu mezí pomíjíme některých méně důležitějších stránek nauky o českém časoslowu, jako o zwratných slowesech, o jmenech slowesních (verbalia), o nedostatečných (mezi nimiž wecech, místo wěcnuk, od kořene wěť, t. řeč, jen w min. čase užíwané, ale slož. *odpowěděti* prawidelné), a o trpném smyslu. Tento, jakž wědomo, opisuje se w češtině nowější, a rowněž tak i we staré, spojením minulého trpného příčestí se samostatným časoslowem *jsem* a *býwám*: *Přít.* dán býwám (též zwratným: píše sje, mluwí sje). *Podmin.* dán býwich, *Min.* dán jsem, *Dáwnomin.* dán bějích aneb běch, *Bud.* dán budu, *Rozkaz. sp.* dán buď, *Neurč. sp.* dánu býti.

HLAWA III.

NESKLONNÉ ČÁSTKY.

§. 84. Nesklonné částky řeči, t. příslowce, předslowce čili předložky, pojislowce a citoslowce, wesměs od sklonných pocházející a wlastně jen ustálené a zakrnělé, bez ohledu na sklonění užíwané formy těchto, předmětem jsau grammatiky jednak z ohledu twoření, jednak z ohledu upotřebení swého, což oboje podlé oswědčení w úwodu od nynějšího spisu wylaučeno jest. Pročež zde na pauhém wýčtu některých z nich přestaneme.

I. PŘÍSLOWCE.

§. 85. Příslowce, t. určowací, k časoslowům a přísudkům přikládaná slowa, jsau wíce méně zahalené formy jmen samostatných i přídawných, náměstek a časoslow, a přecházejí w předslowce i pojislowce, jako naopak tato w ony, ježto celý rozdíl

li nesklonnými částkami více na rozdílu w upotřebení jich, nežli na rozdílu forem zakládá. Stupňování jako u přídawných. Zdeť některé ze starých památek: *ande* m. *nde* (illic): ande miłosrdje prosí. RK. na to hlédáš, andeť mistři newražjé. ŽJK. — . *peč:* w tom nejsme bezpeč. Št. Tak i *nestateč:* ež sme nestateč sebú sami. Št. — , *obliz:* jeť tu bliz Ewfrates řěka. Alx. bliz jeť hospodin. nikde wod obliz měti ožéše. Pass. čas již bliz jeť. Zj. — *dołów:* hławú dołów jej powěsichu. Pass. a snad: dnów (we dne, die) budú stwořeni. ŽW. — *doniž, donjež, donjedž, donjaž, jadž, donjewadž, donjowadž, donjawadž* atd. doniž nežžen. RK. a j. — *hoduje* (accue, adnequate), wlastně wěcní pohlawí přídawného *hoduj, ja, je:* toto-j pak hoduje ra křesťanská. Št. (to jeť naděje dobrá a hodujé. Týž.) — *hormo* (od *hořu*, w. letmo, skrác. přítom. trp. příč. hořim, a, o): hormo hořic. Št. — *ideže* (od ž. *i, ji*): ideže sú dúbrawiny. LS. — *jam, jamž, jamo, jamož, jady, jadyž* (od ož *i*): jam wětr pochýli, tam. . . jadyž šeł, tady . . . Alx. — *jelikž* (od téhož): ikž miłuji, stolik jeť mé. Št. — *jestojsky* (realiter), a jiná na *-sky: obrassky, licsky, tělesky* atd. často w ŽJK. — *kdě, sdě, wesdě* w RK. a jinde, jako we st. wanštině. — *kehdy, tehdy*, i *tahdy*. Alx. a j. — *lehky, jaky, dłúhy, náhły, w kwapky, newidky*: powěděť swé myšlenjé lehky. Pass. na kumpletě řjékaji lehky. Št. sehna udec stráže náhły. bera sje jaky po slědu. Alx. tak dłúhy. Pass. w kwapky činiti. Št. w newidky. ŽW. — *łubo* (utinam): lubo by sje wzwedły cěsty mé. ŽG. W. — *mezitojí* (t. mezi tojí dobú, chwílí, interea, nyní mezitím). Pass. a j. — *množe* relmi): množe pokúšen budeš. tak množe. že to móž tak množe trpěti. Pass. — *náliš, lichem* (příliš). Pass. ŽSO. — *nalit, nalet* (rychle). RK. a j. — *netáže* (vix, od časosl. hu): netáže jmu řěci brže, až sje Judas přěs zeď wrže. EZ. — *nětrdy, nětrdy, některdy* ékdy). Alx. ŽSO. Št. — *otnjadž, otnjadžto, otsam, otsad* (otsud) atd. otsam sem. Pass. (w dnom rkp., než w jiném otsad.) — *paky, obaky* atd. též *obako, obake*, posléze: *obak, pak.* - *posładu* (comiter): ten súdce mnoho posładu, točiš řečí sładkú, poče jemu mluwiti. SO. — *radějše, krašše, radějši* atd. wiz stupň. příd. §. 62. — *samotjéž* (na swých kau): samotjéž nésti. ŽJK. — *sic, sice* (od *sjen, sí*): sic i onak. Št. — *ta* (tehdá, tam): kž to řekła, ta jé neuzřěchu. Pass. aj ta wece. RK. — *teprw* (srow. rus. w ta ry) RK. a j. — *těžměř* (n. téměř): jednoho těžměř nahého. Pass. Št. a j. — *towěž, ciž, tociž, tocuž, ciž, cuž* (scilicet). — *u* (bez *že*, uže, již): u nebudu wám súditi.). (W st. slw. často *ne u*). — *wečeroś* (t. sí an. sjen wečer, srow. dne-s) wečeroś wé než ležeš. Pass. — *weď, wedě, weděti* (sane, profecto, owšem, arci): weď přideť a deá, že sje stane pomsta. ŽW. — *welim* (mnohem) Instr. od *welí:* welim lepší owěk, welim radějše atd. — *wesdy, wezdy* (wždy): by wesdy jaro było. RK. — spatu (we spání, srow. weskrytu, clam, Ew.). Pass. — *wetčas, wečas* (t. we-t-čas, ten čas, illico, hned): Pass. ŽJK. Řem. a j. — *wnjuž* (rozuměj měru, sicut, jakož):

wnjuž wlci owce. RK. Alx. a j. — *wsjamo*, *wšamo* , *wšamo* (wšudy): ježto wšamo dosahá. Št. —

Jakož *mezi*, *kromě*, *skrze* s pády spojowané powahu předslowcí na se berau, tak i *dle*, *kol*, *kraj*, *stran* a j.

II. PŘEDSLOWCE.

§. 86. Některá předslowce rûzní se od nynějších dílem formau, dílem užíwáním. Tak n. př. *dle* (propter) wždy za hlawním slowem: rozenjá dle. LS. Jesusa dle. Ew. dceře dle. RK. — *iz* (nyní skr. *z*) jen w Ew. iz učenik, iz nich, iz tej godiny, iz zákona, w RK. jednau: tamo k chlumku iz Tatar přěmnostwjé, w místních jmenech w list. 1052 Izgorelik, 1131 Izwěstowici, a snad i w Alx. střěly i(z) samostřěla (t. z wězí w *s*); wšudy jindy *s*: wládyku si z roda wyberúce. LS. (než předchází *i*, pročež snad dwoje *i* w jedno splynulo). z hrada tesajúcjém. z črna lěsa. RK. — *ko* zastaralá neoddílná předložka, trwající w *ko-r-mútiti*, druhdy i při jiných slowesech: rozkodlučiti, wykodlučiti (t. roz-ko-d-lučiti atd.) ČE. ŽK. ŽW. ŽKap. než sje otkodlučím. Sp. D. (z textu do noty dáno). wzkolupiti sje (t. wz-ko-lupiti, srow. lupiti sje dle Rosy, lupnúti = mrštiti) ještěr proti městu sje wzkolupjé. Pass. skotúčiti (t. s-ko-točiti, odtud kotúč) čechel skotúčen. ČE. — *kol*, *kolkol*: rozleti sje radosť kolkol Prahy. RK. — *kraj*: přijela jest od kraj swěta. ČE. as do kraj swěta (ad terminos orbis). ŽK. (U Št. ode wzchod slunce, snad omylem?) — *mezu*: wadita sje mezu sobú. LS. mezi pány. RK. — *nad*: již jest nad wečer (vesperascit). ŽJK. nad hlas djé (t. na hlas). OD. — *ob*: ob druhú stranu řěky. ŽSO. což ob jednu noc mohu objeti. Pass. zdali ob weliků stranu zlosť sje w lidech nerozmáhá. Št. — *ot*: ot krajin ote wšěch. RK. Později *od*, což se nejdřiw w HG. wyskýtá. — *po* s Dat. po zákonu. po národu. po želězu. LS. wřeť každému srdce po jazyku swému. Dal. dám pjestjú po lícu. Mast. každý kol po třem stóm. KPR. po třem haléřóm z kopy. Rp. pr. po latinu. (srow. po česku). XII Ap. po sladu (sladce). ŽSO. Jinak: jal sje po to dělo. ŽJK. Pilněji rûzněno od *pro*: posły poň a po jeho bratřici poslal. pryč sje wzdwihše, newědě poč, k moři jidom. Pass. Než i na odpor tomu: nejéť poč tohoto swěta miłowati. nejé poč za jeho wěrnosť péče jměti. Št. — *přě* někdy odděleně: ó přě diwa welikého. ŽSO. srdce přě w žalostnej době. Sp. D. — *stran*: jižto padají stran cěsty. Ježíš jide stran moře Galilejské. ŽJK. mši spěwaje stran oltáře. Pass. — *utr'* (wnitř): utr' Wyšegradě. LS. — *w* před retními přechází w *u*: u bozě, u městě. Ale w básněch i zde, ač *u* psáno, čísti se musí *w*, jak míra werše požaduje, n. př. w Alexandreidě. — *wz* oddílně: wz rané hlaho. wz chlumek. wz wrahy. wz ramena. wz ručjé konje. wz křesťany. wz Tatary. RK. wz hospodu. wz wodu. Alx. má sobě tu wěc wz wzácnosť. Št.

III. POJISLOWCE.

§. 87. Z těch některá zde na příklad stůjte. *a* původně w smyslu rozlučném (sed): a proto pridech (sed propterea). a dowěrite (sed confidite). Ew. (tak wždy). prawé sje býti apoštoly a nejsúc. jižto sje wzýwaji, by Židé byli, a nejsúc. Zj. kak sje může opjet naroditi, a jsa starý. ŽJK. W RK. ještě někdy w témž smyslu: a řekněte dobří ludjé; častěji wšak již místo *i*: z wiol a róží. na drwo a po drwech. Posléze místo *a* uwedeno složené *ale*, jenž někdy se odděluje: a toho le newěš, jež jsi hubený. Zj. Spojené se *si* neb *s* twoří *asi*, *as a*, staženě *asa* (saltem): asa skutkóm wěrte. asa w tom mú prosbu usłyš. ŽJK. nechť asa máło řku. Št. Místo toho čte se běžné u slowákůw *azda* w EM. azda słowy poctiti. — *ač* (jestli): ač mně służí. Ew. ač sje ordinami zwáti chcete. RK. — *čemu*, *če*, *čs*: če mútíši wodu. LS. čemu ty swětiš. čemu si bół zděło. RK. či sje rozdělíta. LS. — *i* původně samojediné spojowací podslowce, wšudy kde nyní *a*: lěsi i wládyky. sbjérastě je i dastě je. LS. mečem i kłatem. RK. — *jakš* (že, ut): búře učini sje, tak jakž podičku přikrýwáchu wlny. učini je ticho, tak jakž lidé diwjéchu sje. ČE. — *ježe*, *jež*, *eš*, *še*, *šeš*: wěmy, ježe wěsi wsje (quia scis). Ew. jež hład trpěł. Pass. nežasaj sje, jež mje widiš. ŽJK. žeš. ŽW. že lěwu chowá. že nenjé jaro. RK. Často s přísuwkau *n*: wědě, jenž nemóžeš trpěti dých. Zj. — *leč* (sive): leč sje wy modlte, leč nic. Pass. leč buď nemoc, leč buď rána, eč která koliwěk potřeba. EM. — *né*, *neže*, *nébrž* (než): né ot wzchoda. neže słunce postúpi. RK. — *ponjewadž*, *ponjawadž*, *ponjowadž*. Št. — *pronješ* (quia): aby, pronješ li musejí zhynúti, proto dobří atd. EM. — *si* slabě určující, obyčejně we spojení s jinými: ač-si. Alx. až dokud-si. ŽW. asi atd. — *ti*, *t*, důrazné, odděleně i we spojení: proč-ti. Alx. todě-ti. ŽW. jakž-ti samé žáby (in modum). Zj. e-ti. ŽSO. Změkčeně w *s*: hna ci toho dle nemnoho. Alx. Skráceně *t*: neřku ruosti, ale i početiť sje nemohú. když sje chléb neudá, chlébť sje snjé a piwoť sje wypjé, ale běda, komužť sje žena neudá. Št. — *za* (zda): za tje rozwłajáše búrja. LS. za mniš. za by popřáł. SPr.

IV. CITOSLOWCE.

§. 88. Pozoru hodnější jsau: *a a*, n. př. a a! co jsem ztratił. a a! kak by ej to utěšiło. Št. — *aj*, *aj hle*, *aj ta*, n. př. a(j) już hłúček (*j* zdwojiti dlužno). aj ratře. aj ta wece Wýhoň. aj hle mráček. RK. — *aj ži* (ecce): aj ži idu. ŽK. aj ti nebjéše. ŽW. — *e*, *e e*, *ej*, *e-ti*, *hee*: e swětlosti. e bratřjé milá. Pass. e e! hoře mně! e e, mój Bože! Št. ej. ŽSO. e-ti wizte. ŽSO. hee buduli já tak ščastný. ŽJK. — *e*: djémy k tomu, jenž sje hněwá, he! EM. — *hoj*: hoj posłyš ty. RK. — *hy já*: když djé hy já: hy já! znamenjé jesť weselé někakého. Št. — *hyn*: aj toť Kristus neb hyn jesť. ŽJK. hyn jsau města zdrawá. Mast. — *i i*, n. př. i i! kak sładké

jsau wýmluwy twé. Št. — *ťap*, n. př. nesměje ťap hwězda skłásti. aniž kto móž ťap co moci. nezdějí ťap skutka čtného. Alx. — *nať:* k. př. nať penjéze za knihy. ŽSO. — *owa* (ecce) ŽW. (často). — *se* (m. sje): se bratroma rozrěšíte prawdu. LS. ti se nám krušichu bohy. RK. — *uh*, n. př. uh by ryk. RK. — *wach*, n. př. wach! jenž zkaziješ (sic) chrám. EM. — *we* (ironicky): we kak mi jest to welmi nowo. Hod. — *weť:* weť ti zbraně wraha twého. RK.

HLAWA IV.

SLOWOKLAD.

§. 89. Nemohauce o této částce mluwnické nauky jednati zde podrobně, podáme aspoň některé z ní wýměsky. Prawidla přiměřenosti wztahují se we staré češtině i na *dwojný počet*, kterýž, wyjma pohlawí, welmi přísně zachowáwán bywá. Rozdíl pohlawí w osobní náměstce (*wa*, *wě*) a w časoslowech (*jeswa*, *jeswé*, *jesta*, *jesti* atd.) wnešen jest do jazyka slowanského proti duchu a austroji ostatních jazyků indoewropských, snad napodobením náměstky *ta*, *tě*, a číselných *dwa*, *dwě*, *oba*, *obě*, pročež se w žádném nářečí přísně nezachowáwá, nýbrž pohlawní ty koncowky (či snad jen eufonické?) maně se proměšují: n. př. dwě děwě . . . sebrastě . . . dasťe. LS. srazistě tu obě straně. RK. naproti ale: stasta obě straně. RK. oči jeho hledíta. ŽK. wyndetať oliwě . . . tě wzendeta. Dal. tjehněwě oba. Mast. wě (dwa súdci) swa byťa w kutě. Pr. jedna běda jde pryč a dwě bědě přídeta potom. Zj. ruce moji kapasta myrrú. PP. Než w min. činném příčestí wždy důsledně: předběhlě sta oči moji. ŽK. Wíce příkladůw nahoře po různu. Přídawná řídí se *přirozeným*, nikoli grammatickým *pohlawím* podmětu, n. př. chrabrý wojewoda; pročež sady, jako: sťúha twá (servus tuus) ŽK. jsau neprawidelnosti. Hromadná: bratřija, knjezija, skrác. bratřjé, knjezjé atd. často s množným slowesem: aby twá bratří prospěwali. to widěwše jiná bratří užasnú sje wsichni. ŽSO.

§. 90. *Genitiw* u živaucích *místo Akkusatiwu* wyskýtá se z počátku welmi pořídku, n. př. wolte sobě muža. LS. abychu poznali tje samego boga. jegože posťał jesi Jesu Christa. Ew. na Srpoše. pěwce dobra. přěde knjeze. RK. potom wždy hustěji a hustěji, tak že w druhé polowici XIVho stol. již přewaha docela na jeho straně jest.

§. 91. *Wyšší stupně* přídawných a příslowcí pojí se s *Genitiwem*, a sice komparatiw wždy, superlatiw welmi často: wšěch najmenší bude nazwán w nebeském králowstwí. ŽJK. wšěch nemilostiwěje kamenowati. Pass. Podobně osobní náměstky *my*,

wy, *oni*, po některých jiných w Genitiwu stojí: ktož nás, kam čte (sic), tam atd. (quis nostrum). každý nás swé hoře wida. každému wás. dwanácte muží, jichž každý tej skříni słúží. słyšte wás wseliký. Alx.

§. 92. *Datiwu* užíwají staří Čechowé, jako wůbec Staroslowané, často *místo Genitiwu* od samostatného jména odwislého: obětowali sú běsóm a ne bohu bohóm. wěky wěkóm. wěky wěkoma (dw.) ŽK. kdě oběť twoje powěje w słúpech dymu (Gen. dyma). RK. prawedlnosť licoměrníkóm (Pharisaeorum). tu nalezli jeden na dcjét apoštolóm. ŽJK. bude skrhet zubóm. ČE. wnjéžto (tmě) jesť očima płáč a skřípenjé zubóm. Rp. Wíd. kdež bude płáč a skřeht zubóm. k učiščení hřěchóm dopustiłým. Št. uproś nám wsěm otpuščenjé hřěchóm. Hod. pánew rybám wařiti. RP. Litom. (J. Slow.)

§. 93. *Přechodníky w Genitiwu* a *Datiwu* kladau se někdy tam, kde w řečtině Genitiw, w latině *Ablativus absolutus* stojí, onen způsob řeckému, tento staroslowanskému se rowná: nejmajících oněch otkud by zapłatili, otpusti oběma (non habentibus illis, *μὴ ἐχόντων*). a ješče jich newěřících, ale diwúcích pro weselé, wece jim (illis non credentibus et mirantibus, *ἀπιστούντων - καὶ θαυμαζόντων*). otpočíwajícím dwěma na deeti učedlnikóm, pokázał sje jim Ježíš (recumbentibus illis, *ἀνακειμένοις αὐτοῖς*). ČE. (Luk. 7, 42. 24, 41. Mark. 16, 14.)

§. 94. Mnohá, nyní jinak spojowaná *slowesa* požadowala u starých *Datiwu*, jmenowitě: *władu*, *súsu*, *panuju*, *chcu*: děti sbožjém władú. budeta im włásti. mužu włásti mužem zápodobno. LS. aby sám (Kristus) tobě władł. Št. (Hugo). když bude włásti chudým. ŽW. panowati pohanóm. súditi žiwým i mrtwým. suď sirotku a pokornému. ač mně panowati nebude. ŽK. k smrti Ježíšowě ponukł Židóm. jabłkóm welmi zachtěł. (w rp. zachitěł m. zachotěł). bohu słúžjéc nebesóm se dostali. Pass. Zwláště *uču*, *nauču*: nauči je prowazóm plésti. ŽSO. — Ponětí *sluší*, *nutno* neb *dłužno jesť*, *zápodobno*, oportet, necesse est, wyráží se nejčastěji Datiwem: tako bjéše zdjéti dětkám i ženám. RK. když hrabí brániti sje bjéše. Dal. tu sje społu wojem snjéti i dojíti było boje. Alx. Naproti tomu neaustrojně: wšak musiło jesť toto trpěti Kristowi (nonne haec oportuit pati Christum). ČE.

§. 95. *Lokál bez předložky* dosti zhusta, jako we staroslowanštině: Paweł dał jesť Płoskowicích zemju. Włach dał jesť Dolás zemju. List. 1057. na mostě Prazě. dne ni noci přěstanúce. střěły letjé, jakžto krópje z búře lětě (aestate). hrále we krwi jakžto wodě kálé. Alx. neroďte dotýcati mazaných mých a prorocěch mých neroďte złostiti (in prophetis meis). ŽK. kakžkoli zimě było. kázał jeho jeti a žałáři zamknúti. jeho rúcho i zimě i lětě jediná žínje była. Pass. aby waše běhánjé nebyło zimě. EM. když na noclezě noci w pustém chrámě otpočíwách. ŽSO. ež máme noci na jitřni wstáti. Št. hospodin nás dřěwnjém lětě posłał w město. List s nebe. — Někdy Lokál wisí od předslowce *při-* se slowesem slaučeného, práwě jako w cyrillštině: přidržała

sje pastwě duše má. ŽK. proś na mně, co chceš, tobě dám, a tomť přisahaji, ež coť poprosiš, usłyšána budeš. ŽJK.

§. 96. *Instrumental*, kde půwod, konání a příčinu oznamuje, o žiwaucích tak dobře jako o nežiwaucích: wícestwjé jesti bohem dáno. RK. samém biskupem u wodě pohřížena. Pass. wrata Ezechielem prorokem widěná. ŽJK. — Řídký w češtině, hustý we staroruštině jest Instrumental k označení přirownání: zarwe jarým túrem. LS. (w RK. wždy jako: jak túr jarý skoči. Jarosław jak oreł letě. wzchopi sje wzhóru jako jelen. jako lew dražliwý). Než sledy této konstrukce se zachowaly w obecních: stál panáčkem, kozelcem letěti, pížmem woněti, čertem smrděti atd. — Někdy i s časoslowy zwláštně: nestarajte sje těm, co byste jedli. ŽJK.

§. 97. *Přiwlastňující přídawná* zastupují místo samostatného Genitiwu, od jiného samostatného slowa odwislého, nejen u žiwaucích, ale i nežiwaucích, a to čím wýš nazpět do minulosti, tím hustěji, často s určitým wýchodem: s płky s Čechowými. wěščbám wítjezowým. LS. k wrchu ku hradowu. RK. bóh bohowý (deus deorum). jed aspidowý (venenum aspidum). dětem wranowým (pullis corvorum). na peřjú wětrowém (s. p. ventorum). uhljé ohňowé (c. ignis). słúpa obłakowého (in c. nubis). w deň bojowý (in die belli). ŽG. ŽW. skutky rytjéřowými. Št. (Hugo). honów běhúnowých (stadia). sedm wítjezowých korun (diademata). Zj. Rowněž zhusta užíwají se přiwlastňowací na *-ský*: zwěř leský, tráwa polská, osenje rolské atd. Ze dwau samostatných wedlé sebe w Genitiwu stojících měnilo se druhdy jedno w přiwlastnowací přídawné: řěč Esaie prorokowa. Ew. jediné znamenjé Jonowa proroka. EM. w domu Dawidowě dětjete swého. ŽW. dceru cěsařowu Theodosie. w tej wojscě jeden králów Babylonského podkonjé. dci słowútného knježete Pertoldowa. Pass. na słowa Eliášowa proroka. podle Izaiášowa proroka účinka. ŽSO. ten bjéše krále Priamów blízký přítel. tři bratři a synowé krále Priamowi. Kron. Troj. Řidčeji oboje změněno: na cěsařowě Dioklecianowě dwořě. k dworu králowu Swatopłukowu (rp. Swatopłukowa). Pass.

§. 98. W užíwání *přechodníkůw* jsau některé u starých od pozdějšího prawidla, jímž se stažení dwau průpowědí rozličných podmětůw w hromadu zbraňuje, uchýlky. Někdy owšem přestupowací klade se, kde jsau rozličné podměty: tak płačíc, udá sje jej (t. duši) atd. JMl. tehda jeho káza, kyji dłúho biwše, hřebeny dráti. tehdy jej káza Olybrius rucě s zadu swázawše, prowaz přěs hřadu přěwrhše, wysoko wztáhnúc, brzcě dołów ju spúščeti a tak trudně rozražowati; potom ji káza, metłami biwše, železnými hřebeny jeje swatý žiwot dráti. tu na zemi, popełem posuwše, położena. Pass. Smělé to owšem a sotwy slowanské. Někdy určitosti w koncowkách z ohledu pohlawí, pádu a počtu nešetřeno: uzřěła obraz syna božjého na kříži puje. Pass. daj tje samého žádati, a žádajíce hledati, hledajíce nalezti, a potom miłowati, miłujíc držeti a držjéce hřěchy wypłatiti. PDuch. blazě mýma očima, to přěswaté dětje widěwše. ŽJK. potom pokłádá

y (prosby), o nichž tuto mluwiti budu, jichž nám jesť zde třěba na swětě jsúce. Ani to nechwalno. Než nejčastěji užíwá se přechodník co příčestí tam, kde jinak owací, spojowací, nebo neurčitý spůsob stojí, a tento slowosled není proti duchu ka: když juž mní kto, by byl zíšče... bude ottišče (od *zíšču*, *ottišču*, místo *získaju*, *knu*). jakž by byli swých modł otstúpjéce. nechtje, by co w tom by mina. kdež juž ł kto pomoha, ni rady přidati moha. nenjé kto čáky přidada. newěda kam chtěł kamli był jeda. né (t. než) bych w také přísłowjé jáz i mój lud był upadna. buď užiw. zasłúžiw. byli přichopjéce. Alx. tehdy mistři sje sezřěwše, dachu mu řěč jakž umě- . XII Ap. mní sje se mnú wježe cepy. chwátaje, kak moha, sbožjé. wěź, žeť sje čas k tomu, hodowawše jíti k domu, jedše dáti mísu druhu (t. druhému). zamysli chtje łowit. že on i mrtwé i žiwé bude i na pokon súdje. EZ. nebo ne bóh chtje (volens) dě ty jsi. nebjéše kto hřeba (qui sepeliret). hrozný a chwálený a činje (faciens) r. ty lútostiw byłs jim a mstje (ulciscens) ke wsěm nalezením jich. nenje kto dobuda mé (qui requirat). ŽW. bjéše Ježíš wymjétaje běs. ČE. nemoc, w njejžto, kak a, přišed. swéj bratří molitwě sje porúčał, a jsa swatý člowěk. Pass. lěpí jesť a člowěk senda, než by wesken lid zahynuł. ŽJK. již djábeł newědjéše sje kam a ani co činje (diabolus, quid faceret, quo se verteret, torquebatur). ŽSO.

§. 99. Jest i w užíwání *příslowcí* a *spojek* mnoho zwláštního, o čemž tuto i se nelze. Tak n. př. naprosto záporné *ní*, *ani* u slowesa záporné částečky, jakožto ečné, netrpí: ani se smrti bojí. ani widí, ani słyší. aby nejedł, ani pił. ani jesť ani jesť čemu sje modliti, ani jesť které moci wyššjé předjednánjé čeho. Pass. ni ek, ni oslík jěsti chtěsta. JMl. a když jich ani tak mohł k miłosrdenstwí přichýliti. y sje tak zjewiło w Židowstwí. ani jesť řecké, ani jesť latinské. ani sějí, ani žnú. łá ani přede. EM. — Slůwka *žiw*, *žiwa*, jako příslowce: newěda žiw co učiní. ajíc swé panjé žiwa čím pochowati. Pass. — Místo *wstáří*, *wzdálí* atd. u starých ta *w stář*, *wz dál* atd. n. př. pjet lět w stář. město było wz dál półpatnádste — Pojislowce *by*, *aby*, místo *ježe by*, *že by:* mnjéci, by był někaký zahradník. rawíš, by Ježíš smrti sje báł. my sje nadějéchom, by on měł wykúpiti národ. neproto, aby to dobré było. chłubjé sje, by znali boha, ale skutky jeho přjé. rjéchu, by był łudař. EM.

§. 100. *Opětowání slow* pro důraznost a plnost nad míru u starých oblíbené, iště předslowcí a příslowcí. Z mnohých tu některé příkłady stůjte: chodí s kmeť- s lěchy, włádykami. s płky s Čechowými. LS. za dušicú za otletłú. na wschod na se wsěm se swým ludem u hrad u twrdý. k wrchu ku hradowu. ku hradu ku lu. kołkoł Prahy. blíže blíž poplěnichu własti. wzradowa sje welewele. RK. wždy horším horšímž peka. wiz kak co jda přijde k čemu. EZ. wječíž wječíž krásu. . w ni w čemž. za ny za hřěšné. w twéj přirozenej własti. w ně w čem. nemocí

nemocem olejem hoije nestoráť. ŽK. posaď jj na stolici na wysokej, a to pro nic pr jiného. přisahá se ajem a na wajem na tom, aby wjčcež wjčcež práwe byli. KB. diwy sa widěť diwiejé. ŽSO. w leč weč. w takém nč w čem. hermes lodi. nin by zawdi dálež dálež. aby lépež lépež miłowali. bohu dřady koupjete dan ode dne, a ... drožež. Št. wšeta weš. Bechyňka. Z uwedených zde příkladów spola patrno, že záporná částice ně a neurčitá ně někdy od náměstek wstawenými mezi ně a tyto předložkami odděleny bywají: ni w čemž ŽSO. ně w čemž Št. (místo w ničemž, w něčemž), právě jako we staroslowanštině.

WÝBOR

STAROČESKÉ LITERATURY.

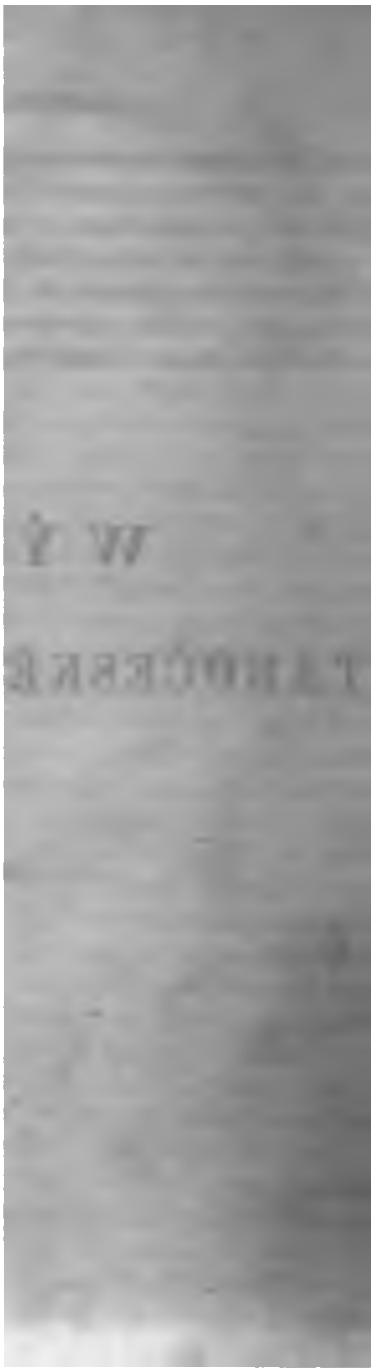

LIBUŠIN SAUD.

rší to zbytek národního básnictví českého, a spolu jeden z nejdůležitějších. mé z dějepisu českého rozepři dwau lechůw, t. j. pánůw českých, (zdle bratří ſtahlawa, synůw Klenowých, z rodu Tetwy Popelowa,) pro jejížto rozsauzení wši hanu, Přemysla Stadického za manžela sobě zwolila, i wlády zemské jemu Skutek ten stal se na počátku VIII století. Zpěw sám, pauhý toliko zlomek, nám w rukopisu psaném asi ku konci IX století, jenž r. 1818 Českému Museum l. Obšírné o něm pojednání kritické, s wýkladem wšech slow a wěcí, wydáno die ältesten Denkmäler der böhmischen Sprache, kritisch beleuchtet von P. J. F. Palacký. Mit Fac-similes. Prag, 1840, in 4. Prwních dewět weršůw zdá c sněmu jednajícího o zprávě čelední.

---

swej čelědi wojewodi:
ženy ruby strojá:
wa čelědina,
sbožiem w jedno wládú,
z roda wyberúce,
š w sněmy slawny chodí,
tmi, s lěchy, wládykami.
netie, lěsi i wládyky,
prawdu po zákonu.

, če mútíši wodu?
odu strebropěnu?
rozwlajáše buria,
uču šira neba,
lawy gor zelených,
zlatopieskú gliuu?
ják wody nemútila,
adita rodna bratry,
rodna bratry o dědiny otné?
Wadita sě kruto mezu sobú
liutý Chrudoš na Otawě kriwě,
na Otawě kriwě zlatonosně,
Stiaglaw chraber na Radbuzě chladně,
oba bratry, oba Klenowica,
roda stara Tetwy Popelowa,
jen-že príde s plky s Čechowými
w sie-že žirné wlasti přes tri řěky.
Priletěše družná wlastowica,
priletěše ot Otawy kriwy,
sěde na okence rozložito
w Liubušině otně zlatě sědlě,
sědlě otně, swětě Wyšegradě,
běduje i narícaje mutno.
Kdy se slyše jejú rodná sestra,
rodná sestra w Liubušině dworě:
sprosi kněžnu utr Wyšegradě

na poprawu ustawiti prawdu,
i pognati bratry jejá oba,
i súditi ima po zákonu.
Káže kněžna wyprawiti posly
po Swatoslaw ot Liubice bielé,
ide-že sú dúbrawiny uné,
po Liutobor s Dobroslawska chlmca,
ide-že Orlicu Labe pije,
po Ratibor ot gor Krkonoší,
ide-že Trut pogubi saù liutu,
po Radowan ot Kamena Mosta,
po Jarožir ot brd wltorèčných,
po Strezibor ot Sázawy ladny,
po Samorod se Mže strebronosné,
po wsè kmeti, lèchy i wládyky,
i po Chrudoš i po Stiaglaw bratry
rozwadèma o dèdiny otné.
Kda sè snèchu lèsi i wládyky
w Wyšegradè . . . . .
prokni stúpi rozenie-dlè swégo:
stúpi knèžna w bèlestwúcí rizè,
stúpi na stol oten w slawnè snèmè;
. . . . dwè wèglasnè dèwè
wyučenè wèšèbám wítězowým:
u jednej sú desky prawdodatné,
u wtorej meč kriwdy kárajúcí.
protiw ima plamen prawdozwèsten,
i pod ima swatocúdná woda.
Poče knèžna s otna zlata stola:
Moji kmetie, lèsi i wládyky!
se bratroma rozrèšite prawdu,
ja-že wadita sè o dèdiny,
o dèdiny otné mezu sobú:
po zákonu wèkožiznych bogów
budeta im oba w jedno wlásti,
či sè rozdèlita rownú mèrú?
Moji kmetie, lèsi i wládyky!
rozrèšite moje wýpowèdi,
budetè-li u wás po rozumu;
nebudetè-l' u wás po rozumu,
ustawite ima nowý nález,
ký by smieril rozwaděna bratry.
Klanèchu sè lèsi i wládyky,
i počechu ticho goworiti,
goworiti ticho mezu sobú,
i chwáliti wýpowèdi jejé.
Wsta Liutobor s Dobroslawska chl
je sè tako slowo goworiti:
Slawná kněžno s otna zlata stola!
wýpowèdi twoje rozmysléchom:
seber glasy po národu swému.
I sebrastè glasy dèwè súdně,
sbierastè je u osudie swaté,
i dastè je lèchóm prowolati.
Wsta Radowan ot Kamena Mosta,
je sè glasy číslem prěgliedati,
i wèčinù prowolati w národ,
w národ k rozsúzeniu na sněm sbo
Oba rodna bratry Klenowica,
roda stara Tetwy Popelowa,
jen-že pride s plky s Čechowými
w sie-že žirné wlasti prěs tri řěky,
smèrita sè tako o dèdiny,
budeta im oba w jedno wlásti.
Wstanu Chrudoš ot Otawy kriwy,
žlè sè jemu rozli po utrobě,
trasechu sè liutostiu wší údi,
máchnu rukú, zarwe jarým tdrem:
Gore ptencem, k ním-že zmija wnori
gore mužem, im-že žena wládne!
mužu wlásti mužem zapodobno:
prwencu dèdinu dáti prawda.
Wsta Liubuša s otna zlata stola,
wece: Kmetie, lèsi i wládyky!

slyšeste zde poganènie moje:
sudte sami po zákonu prawdu,
u nebudu wám súditi swády;
wolte muža mezu sobú rowna,
ký by wládl wám po želèzu . .
dèwčie ruka na wy k wládě slaba.

Wsta Ratibor ot gor Krkonoši,
je sè tako slowo goworiti:
Nechwalno nám w Nèmcèch iskat prawdu:
u nás prawda po zákonu swatu,
ju-že prinesechu otci naši
w sie-že . . . . . .

ZLOMEK EVANGELIUM SW. JANA.

List pergamenowý, malé fol. z X století, w Českém Museum, nalezen p. Hankau na desce knihy: Disciplina et doctrina gymnasii Gorlicensis 1595: wydán w Čas. Mus. 1829. str. 33. Podruhé w Sbírce nejdáwnějších slowníků r. 1833. str. 180. Pak w knize: Die ältesten Denkmäler der böhm. Spr. v. P. Šafařik u Fr. Palacký. 1840. str. 105. s obšírným pojednáním a se snímkem. Jiný zlomek měl p. Köhler we Zhořelci. W. Čas. Mus. 1840. str. 406.

. . . . masti.
Wece-že jeden iž učeník jego Judas Skariotis, jen-že bieše jej prědade:
Čemu ta mast neprodade sě za tri sta peniaz, i nenie dána chudým?
Reče-že se, ne jako o chudých slušáše jemu, ne-že jako-že zloděj bieše, i měšky imaja, se, je-že sláše sě, nosáše.
Reče-že Jesus: nechaj jeje, ať w deň pogreba mojego schowá ju.
Chudé bo imáte s sobú, mene-že newsegda imáte.
Pozna-že daw mnog iz Judew, je-že tu jest, i pridechu ne Jesusa-dlě toli, neže aby Lazar widěli, jej-že wskrěsi ot mrtwých.
Poznachu-že kniazí popstí, aby i Lazar zabili,
Jeli-že mnozí proň chodiáchu iz Judew, i wěrichu w Jesus.
Na zajutrie-že daw mnog, jen-že pride ke dniu slawnu, kda slyšachu, jako pride Jesus Hierusolim,
jachu lětorosli palmíny, i idechu w strět jemu i wolachu: Spúsá, blagoslowen, jen-že ide w imě gospodnie, král Israel!
I nadide Jesus oslě, i sěde na ně, jako-že pisáno jest:
Nerodi báti sě, dci Sion, ai král' twój ide, sěda na grieběti oslini.
Sego ne....
. . . jako slyšachu jej činiúc se známě.
Parisei-že rěchu k soběsim: widíte, jako niče nepročinichom; ai mír wes po něm ide.
Běchu bo pogané něteří iz nich, i-že wstúpichu, abychu sě poklonili w deň slawen.

Ni-že pristúpichu' k Pilippu, jen-že bě ot Bethsaidy Galilee, i prosichu jej rekúce: Pane, chcemy Jesus widěti.

Ide Pilipp i reče Andreju, Andrej paky i Pilipp rekosta Jesusu.

Jesus otwece ima reka: Príde godina, ať oslawí sě syn člověč.

Wěru wěru prawiu wám, ač zrno žitno padše w zemiu umrelo (ne)bude, se samo ostanet; ač-li umrelo bude, welc ploda prinese.

Kto liubi dušu swoju, přěda ju; i kto nenáwidí duše swoje w sem swětě, w žiwot wěčen streže ju.

Ač-kto mně slúží, mene slěduj; i ideže jesum jáz, tuť i slúga mój bude; ač kto mně poslúži, počesti jej otec mój.

Nynie duša moja smucena jesti; i če reku: Otče, spaši mě iz téj godiny? A proto prídech w tu godinu.

Otče, oslawi swoje imě. Pride-že glas s nebe: I oslawich i opěty oslawiu.

Daw-že, jenže stáše . . .

. . . . umrěti.

Otwece jemu daw: my slyšachom iz zákona, je-že Christus bude w wěky; i kako ty dieši: dlžno wzwýšiti syn člověč? kto jest si syn člověč?

Reče-že im Jesus: Ješče málo swěta w wás jesti; choděte, doned-že swětlo imáte, ať tmy wás nepostigú; i kto chodí we tmách, newěst kamo ide.

Doniud-že swětlo imáte, wěrite w swětlo, ať syni swětla jeste. Sie mlwi Jesus, i otide i skry sě ot nich.

Kegdy že taká znamenia činieše před nimi, newěrichu weň,

Aby rěč Esaie prorokowa naplnila sě, ju-že reče: Gospodine, kto uwěrí sluchu našemu? i rámě gospodnie komu zjeweno jest?

Proče-že nemóžechu wěriti, jako opěty reče Esaias:

Oslěpi bóg oči jich i otwrdi jich srdce, ať newidiá očima i nerozumějú srdcem, i obratiá sě i zgoju je.

Sie reče Esaias, jegda widě sláwu jego i mlwi o něm.

Wěru obako i iz kniazew mnozí wěrichu weň, a pro Pariseje nepriznachu, aby iz synagogy newywrgli sě.

Milowachu-že sláwu člověču wiace nežе-li sláwu božiu.

Jesus-že woláše i reče: kto wěrí we mě, newě . . . .

. . . . súditi bude jej w poslědnější deň;

Je-že jáz iz sebesi nemlwich, a jen-že posla mě otec, sám mně zápověď dade, če wzreku i če wzmlwiu:

I wědě ježe zápověď jego žiwot wěčen jesti. Ježe jáz mlwiu, jako-že reče mi otec, tako mlwiu.

Jan XIII. 1 — 9.

Přěde dnem slawném pasce wěda Jesus, jako príde godina jego, aby přešel iz sego swěta k otcu, je-li miloláše swoje, ji-že běchu w swětě, do konca milowa je;

i wečeria učiněna, kda diabol jiže posláše w srdce, aby prědal jej Judas Simonów Schariotis,

wěda, je-že wsě dade jemu otec w ruce i je-že ot boga wyide i k bogu ide,

wsta ot wečerě i loží rízy swoja i je-li wze pasnicu prěpása sě;
potom pusti wody w umywadlo, i poče mýti nozě učenníkóm i wytierati pasnicú, jú-že bě prěpásán.
Pride-že k Simonu Petru, i reče jemu Petr: Gospodine, ty mi myješi nozě?
Otwece Jesus i reče jemu: če jáz činiu, ty newiesi nynie, wzwiesi že potom.
Reče jemu Petr: Neumyješi mi nogú w wěky. Otwece jemu Jesus: Ač neumyju tě, nejmáši části se mnú.
Reče jemu Simon Petr: Gospodine, netoliko....

Jan XVI. 28 — 33.

...opěty ostawuju swět i idu k otcu.
Rekú jemu učenici jego: Ai nynie jawno mlwíši, i porekadla nikakégo nedieši;
Nynie wiemy, je-že wiesi wsě i netrěba jest tobě, aby kto tě otázal; w se wěrímy, je-že ot boga wyšel jesi.
Otwece jim Jesus: Nynie wěríte;
Ai pride godina i uže ide, ježe rozprnete sě jeden kyždo w swoja, i mě sama ostawíte; i nejes'm sám, je-že otec se mnú jest.
Sie mlwich wám, ati byste we mně pokoj iměli. W swětě dawenie imáte; a dowěrite, je-že jáz swítězich swětu.

Jan XVII. 1 — 6.

Sie mlwi Jesus, i pozdwiženýma očima w nebe reče: Otče, pride godina; oslawi syn swój, ať syn twój oslawi tě;
Jako-že dal jesi jemu wládu plti, aby wsě, je-že dal jesi jemu, dasť jim život wěčen.
Se-že jest život wěčen, abychu poznali tě samégo boga wèrna, i jego-že poslal jesi Jesu Christa.
Jáz tě oslawich na zemi; dielo dokonach, je-že dal jesi mně k činěniu.
I nynie oslawi mě ty, otče, u sebe sama oslawú, ju-že imějech, prwe ne-že-li swět bieše, u tebe.
Objasniowach imě twoje čl....

Jan XVIII. 13 — 22.

I priwedechu jej k Annè prwé: bieše bo test Kaipin, jen-že bieše papežem lèta togo.
Bieše-že Kaipa, jen-že swět dade Judóm, je-že wymète jednomu člowèku umrieti pro liud.
Slědowa-že Jesus Simon Petr i drugý učenník. Učenník-že bieše znám papežu, i wnide s Jesusem w sień papežinu;
Petr-že stáše u dwerí wně. Wynide že učenník drugý, jen-že bieše znám papežu, i reče dwernej; i wwede (uwede?) Petr.
Reče-že Petru poselnica dwerná: Nuže, če i ty iz učenník jesi člowèka sego? Reče on: Nejesm.
Stáchu-že chlapi i slúgy u uglie, i sgriewachu sě, je-že zima bieše; bieše že s nimi i Petr stoja i sgriewaja sě.
Papež-že otieže Jesusa o učenicech jego i o učení jego.
Otwece jemu Jesus: Jáz jawno mlwich swětu; jáz wsegdy učach w synagozè i w chrámě, ide-že wsi Judewe scházachu sě, i w skryty nemlwich ničego;

Če mě tiežeši? tieži sě tůch, že slyšachu, če mlúwich im: si, wědiá oni, je-že rejěch jáz. Se-že hrdu reče, jedim prostojiecich slug dude.

ZÁBOJ A SLAWOJ.

I tento zpěw obsahem a slohem swým z doby pohanské w Čechách pochází, ačkoli nám jen w rukopisu Kralodworském, ku konci XIII století (a sice w jeho knize III, kapitole 27), zachowán jest. Skutek, o kterémžto zpíwá, (wyswobození Čech z moci nejmenowaného krále cizího skrze Záboje a Slawoje,) z dějin českých dotčen neznámý jest, a protož nelze určiti, do kterého wěku padá: owšem wšak ne do mladšího nežli IX století. Znamenité jest w něm připomínání starého pěwce českého, Lumíra, jenž slowy i pěním hýbáše pohýbal Wyšehrad i wše wlasti, o kterémžto ale nic wíce nám wědomo není; důkaz to wšak, že wýtečni a jako bohem nadšeni básníkowé wlastenští již w nejstarších Čechách w weliké a zwláštní wážnosti býwali. Jméno cizozemce a wraha českého, Luděka, značiti sice s německé Ludwig; může wšak i wztahowati se na osobu historickau.

S črna lesa wystupuje skála,
na skálu wystúpi silný Záboj,
obzíra krajiny na wše strany;
zamúti sě ot krajin ote wšech
i zastena pláčem holubiným.
Sedie dlúho, i dlúho sě mútie;
i wzchopi sě wzhóru, jako jelen
dolów lesem, lesem dlúhopustým
bystro spěchaše, ot muže k mužu,
ot silna k silnu, po wsiej wlasti.
Krátká slowa ke wšem skryto řeče,
pokloni sě bohóm,
ottud k druhu spěcha.
I minu den prwý, i minu den wterý;
i kdaž za třetím luna w noci bieše,
snidu sě muzie sěmo w les črn.
K ním zdě Záboj,
otwede je w úwal,
w ponížený úwal hlubokého lesa.
Stúpi Záboj najníže dolów,
wze warito zwučno:
Muži bratrských srdec i jiskrných zrakow!
wám pěju najníže z dola:
pěsň jde z srdce mého,
z srdce najníže pohrúženu w hoři!
Otec zaide k otcem,
ostawi w dědině dietky swoje i swoje ľubice,
i nereče nikomu:
bratře! ty mluwi k ním otcowými slowy.
I přide cuzí úsilno w dědinu,
i cuzími slowy zapowídá;
i kak sě zdie w cuzej wlasti ot jutra po wečer,
tako bě sě zdieti dietkám i ženám,
i jedinu drużu nám imieti
po puti wšej z Wesny po Moranu.

ıie z hájew wsě krahuje;
ıozi w cuzej wlasti,
ě klaněti zdě, i jim obècati obět.
chu sě bíti w čelo před bohy,
mrky jim dáwati jiesti.
tčík dáwáše krmě bohóm,
něm hlásat chodíwáše,
ıu wsě drwa,
ıšichu wsě bohy.
y Záboju! ty pěješ
: srdcu, pěsňú z středu hoře;
mír, ký slowy i pěniem bieše
pohýbal Wyšehrad i wsě wlasti,
mě i wsiu bratř.
lobra milujú bozi:
bě ot nich dáno w srdce proti wrahóm!
áboj na Slawojewa zapolena zraky,
ı dále srdce jímáše.
syny,
ıy přecházesta w muska,
ewasta w les;
ečem i mlatem i oščepem učista paží;
okrysta, i wracesta sě rozkošem.
ıaše jejú bieše dorostla i jejú umy proti wrahóm,
achu drží bratřieci:
i wyrazichu wz-wrahy!
ıtost jich búřúce nebe,
iny wrátiše sě bywšie blahost.
ıkočichu wsici w dól k Záboju,
ıu jej w přesilná paži,
ıa prsy wsi kladechu ruce,
o dáwachu slowa k slowóm.
zdše noc před jutro:
lúpichu z úwala,
rózno wezdě, ke wsěm dřewóm,
ke wsěm stranám bráchu sě lesem.
I minu den, i minu den wterý;
i po třetiem dni, kehdy sě zatemniše noc,
bra sě Záboj w les,
lesem za Zábojem sbory;
i bra sě Slawoj w les,
lesem za Slawojem sbory.
Wsiak imě wieru k wojewodě,
wsiak srdce úporno králu,
wsak zbraň bystru na král.
Aj Slawoji bratře!
tamo k modru wrchu!
wrch ten po wsěch po krajinách;
tamo zaměřímy chody
ot wrcha k ranému sluncu;
tamo les temen,
tamo si podámy ruce;
nynie beř sě lisími skoky,
i jáz tako poidu tudy.
Aj Záboji bratře!
čemu naše braň jiná tepruw ot wrcha soptati krutost?
otsawad bořmy protiw králewým wrahóm!
Slawoji bratře!
kdaž hada potřieti chceši,
na hlawu najjistěje:
tamo hlawa jeho!
Rozstúpi sě mustwo lesem,
rozstúpi sě w prawo, w lewo:
tudy taže Zábojewým slowem,
onamo slowem prudka Slawoje,
hlubinami lesów k modru wrchu.
I kehdy bieše pět slunci,
podasta si přesilně ruce,
i pozřesta lisima zrakoma na králowy woje.

Sraziti nám drhé Luděk woje,
woje swé pod jednu ránu.
Aj Luděče!
ty si parob na pasohy krúle!
ty rci swému ukrutníku,
že dýmem jest nám welenie jeho.
I rozlúti sě Luděk,
ručiem hlasem swela swé woje;
podnebesie bě plno oswěty od slunce,
w oswětě plno blska z králewých wojew,
hotowi wsici nohú w krok i ruká w braň,
Luděkowa-dle slowa.
Aj Slawoji bratře!
tudy spěj lisími skoky,
jáz poidu wstřiecu jim w čelo.
I wyrazi Záboj w před jako krupobitie,
i wyrazi Slawoj w bok jim jako krupobitie.
Aj bratře!
ti-sie nám krušichu boby,
ti-sie nám kácechu dřewa,
i plašichu krahuje z lesów:
bozi nám wícestwie dajú!
Aj, prudkost wyrazi Luděkem
z četných wrahów protiw Záboju;
i wyrazi Záboj,
hořúciema očima w Luděk měří;
dub protiw dubu zřieti ze wšeho lesa:
Záboj hna protiw Luděku nade wsě woje.
Luděk uderi silným mečem,
přetě tři kóže w ščitě;
i uderi Záboj mlatem,
otskoči hbitý Luděk,
w dřewo wrazi mlat,
i skoti sě dřewo na woj,
i třiedeset jich otide k otcem.
I zluti sě Luděk:
Aj ty zhowadilý!
ty weliká potwuro hadiw!
mečem sě potýkaj se mnú.
I máše Záboj mečem,
kus ščita wrahu otrazi;
i tasi Luděk,
meč sě smeče po kožené ščitě.
I zapolesta sě oba k ranám,
rannmi wsě po sobě stesasta
i wsě kolem zbrocesta krwiú,
i krwiú zbrocechu je mužie
kolhoł jejú wezdě w přelntej sěči.
Slunce přeide poledne,
i ot poledne již na pól k wečeru:
i wáleno ješče,
ni sěmo ni tamo ustúpeno;
i wáleno zdě,
i wáleno tamo od Slawoje.
Aj ty wraze, běs w tě!
čemu ty našu krew piješi?
I chopi Záboj swój mlat,
i otskoči Luděk;
napřeže mlat Záboj wýš wzhóru,
i wrže po wraze:
letie mlat,
rozskoči sě ščit,
za ščitem sě rozskočista Luděkowa p
I uleče sě duše těžka mlata,
i mlat i dušu wyrazí,
i zanese pět siehów u wojska.
Strach wrahóm wyrazi z hrdl skřeky,
radost wzewzně z ust wojnów Záb
i zajiskři z radostnú zraka.
Aj bratřie!
bozi ny wicestwiem dařichu.
Rozstúpi sě wás jeden hluk w pra
w l

dolí sèmo swedte koně,
weśken ten les.
ratře, ty udatý lwe!
úřit u wrahy!
rže Záboj šćít,
latem, i w druhej mečem,
ieč proráže dráhy u wrazech.
wrahóm,
ti wrahóm;
še z bojišče,
ll jich wyráže skřeky;
weśken les.
na koně!
vrahy přese wsě wlasti!
ieste w patách za nimi našu krutost!
ichu hluci wz-ručie koně,
kok po wrazech sě hnachu,
u soptichu krutú krutost.
owně,
y w prawo i w lewo;
w zad.
vá řeka,
nú sě walé;
i woji,
ok wsě sě hnáše přes buřúcú řeku.
rátichu mnostwie cuzích,
1 swé zwěsty na druhý břeh.
jinách wezdě w šíř i w šíř
rozepě swoje křiedle dlúže,
za ptactwem:
oji rozehnachu sě w šíř,
vlastech hnachu luto po wrazech,

wezdě srážechu je i stúpachu koni.
Nocú pod lunú za nimi luto,
dnem pod sluncem za nimi luto;
i opěty temnú nocú,
i po noci šedým jutrem.
Hučie diwá řeka,
wlna za wlnú sě walé;
hučechu wsi woji,
skok na skok wsě sě hnáše přes buřúcú řeku.
Wody uchwátichu množstwie cuzích,
i přenesechu swé zwěsty na druhý břeh.
Tamo k šedým horám!
tamo dobúří naše pomsta.
Aj Záboji bratře!
już nám nedaleko hory,
a już hlúček wrahów,
i ti žalostiwo prosie.
Wratno krajinú!
tudy ty, jáz tudy, wyhubit wsě králewo.
Wietr búří přes wlasti,
wojsky búřie přes wlasti,
w prawo i w lewo, wezdě širú silú wojsky,
w radostném hluce.
Aj bratře, aj šerý wrch!
bozi ny tamo wícestwiem dařili,
tamo i wèle duš těká sèmo tamo po dřewech;
jich bojie sě ptactwo i plachý zwěř,
jedno sowy nebojú sě.
Tamo k wrchu pohřebat mrch,
i dát pokrm bohowóm,
i tamo bohóm spasám dát mnostwie obětí,
a jim hlásat milých slow,
i jim orużie pobitých wrahów!

ČESTMÍR A WLASLAW.

Předmět zpěwu jest porażení Lackého knížete Wlastislawa skrze chrabrého Čestmíra čili Ctmíra, wojewodu Neklanowa, w prwní polowici IX. století; o čemž Kosmas i jiní po něm kronikáři čeští jiné zpráwy dáwají. Čte se také w Kralodworském rukopisu, (na počátku kapitoly 27 knih třetích) a sice psaný, jako i Záboj a Slawoj, i jiní tam zpěwowé wšickni, w řádkách nepřetržitých na způsob prosy; protož naše rozdělení weršůw, dle citu a smyslu často nejistého učiněné, nikomu za prawidlo slaužiti nemá.

Neklan káže wstáti k wojně,
káže kněžeciemi slowy proti Wlaslawu.
Wstachu woje, wstachu k wojně,
wstachu na kněžecie slowa proti Wlaslawu.
Bolедháše sě Wlaslaw kněz wieestwiem
nad Neklanem, nad slawným knězem;
púštáše meč i oheň w krajiny Neklaniny,
i hlásáše nad hrabiwými meči swojich wojinów
pohaněnie Neklana.
W boj, Ctmíře, wedi mé sbory!
Hadliwě ny pozýwa nadutý Wlaslaw.
I wsta Ctmír, i wzradowa sě,
radostně sně swój ščít črn dwú zubú,
i sně se ščítem i mlat, i nepronikawý helm;
pode wsě drwa wložie oběti bohóm.
Bujno zwoláše Ctmír na woje,
w skoře woje w řady idú.
I tažechu před sluncem záhé,
i tažechu přes wes den, i po slunci,
tamo k pachrbu.
Ajta sě walé dým po dědinách,
i po dědinách stenánie žalostiwých hlasów.
Kto sežže dědiny?
i kto rozplaka waše hlasy?
kto? Wlaslaw?
poslednie budí jeho wrastwo!
Pomstu i pahubu woji moji naň nesú.
Otwecechu wojewodě Ctmiru:
Kruwoj, Kruwoj škaredý otehnáše stáda,
i sdieše hoře w dědinách ohněm i mečem;
wsě, če plzno bieše, potře jeho zloba kruti,
i zaje wojewudu nám.
I zazli sě Ctmír na Kruwoj
z široků prsú zloba sě mu rozewře
po wsěch po údech.
Wojini! — wece —
z jutra záhé rozpálimy krutost wsia;
pohowte zemdlenym údóm!
Stojá hory w prawo,
stojá hory w lewo,
na jich wrcholi, na wysokej,
zírá jasné slunéčko.
Horami zdě otsud,
horami tam odtud tahú woje,
bitwu w sobě nesú.
Aj, tamo k hradu, k hradu na skále,
tamo, kde Kruwoj wězí Wojmír i jeho lepú dci,
jež zaje w hustě lese, tamo pod šedú skalú,
i pohaně Neklan kněz:

)j Neklanu oběce wieru, i podáše wěrnú ruku:
hlasem tiem i rukú tú uwádieše biedu na lud!
'zhóru k wyšnu hradu,
hradu woji tecte!
amiešichu sě woji,
ichu sě k hradu
wech udatna Ctmira,
edowití mraci.
:hu sě předni, ščít na ščít,
zapierachu sě na kopie
rwa w přieč zasazená za drwa;
nad wršinu lesa drnkachu meči jich w hrad,
hu protiw mečem z hrada tesajúciem.
iše na hradě Kruwoj řwániem býka.
chrabrost w swoje ludi,
jeho padáše w Pražany.
) drwo se skály, a po horách mnoho silných dubów:
e hradu sě shluče Neklanowých wojnów.
le Ctmír z zad uderiti na hrad,
i předa přeskočiti hradbu.
drwa wysokorostlá w hustotě pod skalú
ichu k pewnej hradbě,
wech by sě válely klády nad hlawami wojem.
d nimi z předa postawi sě silných muž k mužu,
:achu druh druha širokýma plecema;
vložichu na rámě,
w délie spewnichu úžemi,
awichu sebe-dle dřewce.
očichu muži na sie drwa,
rozložichu kopie po ramenú,
spěchu úžemi.
Wzskoči řad třetiech na wteré,
čtwrtých na třetie,
i pátých až k wrchu ku hradowu,
s kad hořechu meče,
s kad sipěchu střely,
s kad sě řútichu búřiecie klády.
Aj, prúd Pražan urno přese zdi teče,
zachwáti wsiu sílu w twrdě hradě.
Wstup, Wojmíře! wstup s milú swú dcerú,
pokroč z wěže wen, wz-rané blaho, tamo na skálu;
na skále uzřieš krwáceti Kruwoj pod sekerú mestnú.
Wznide Wojmír w blahodějné jutro,
wznide se swú dcerú lepotwornú,
i zře krwáceti wrah swój Kruwoj.
I posla Ctmír kořist wratno ludem,
s kořistú wracie sě lepú děwa.
I chtieše Wojmír obět wzdáti bohóm,
w sěmže miestě, w sěmže kroce slunce.
Wzhóru, Wojmíře! wece mu Ctmír,
naši kroci chwátajú wícezit
nad Wlaslawem; prodli w službě bohóm.
Bozi chtějú stepati Wlaslaw.
Kehdy slunce dokročí poledne,
jest nám dokročiti na sie miesto,
kdě wícestwie hlas wojsk našich wzhlásá.
Wet ti zbraně wraha twého, pojdi!
Wzradowa sě Wojmír welewele,
wzwola s skály hlasem w lese hlučným,
z mocna hrdla wolá k bohóm tako,
i wztřasú sě drwa šíra lesa:
Nezjařte (sě), bozi, swému slúze,
eż nepálí obět w dneśniem slunci!

Dlužna obět bohóm, wece Čestmír,
a nynie nám na wrahy pospěti.
Nynie wsedni ty na ručie koně,
proletni lesy jeleniem skokem
tamo w dúbrawu;
tam s cesty skála bohóm zmilená,
na jeje wrchu obětuj bohóm,
bohóm swým spásám,
za wícestwie w zadech, za wícestwie
w předě.
Neže sě poznaje, že slunce pokroči na
twrdosti nebes,
stúpíš tamo na miesto;
a neže slunce postúpí wterým krokem
i krokem třetiem nad wršiny lesné,
dojdú i woje tamo, kdě obět twoje po-
wěje w slúpech dýmu,
i pokoří sě wsě wojska tudy jdúce.

I wsěde Wojmír na ručie koně,
proletě lesy jeleniem skokem
tamo w dúbrawu na dráhu k skále;
na wrše skály zanieti obět
bohóm swým spásám,
za wícestwie w zadech, za wícestwie
w předě,
jim obětowa krawicu bujnú,
srst črwená po nie sě lskniešе;
jalówku siu kúpi ot pastuchy
w úwale tam u wysokej tráwě,
dada za ňu kóň i s uzdú.

Plápoláše obět;
i blíží sě woji k úwalu,
z úwaja wzhóru w dúbrawu
woji, ozwučeni hlukem,
jdú po jednom, oružie nesúce.
Prokni jda kol oběti, bohóm sláwu hlásáše,
i zacházeje, zezwuče nemeškáše.
I kehdy docházéše posleda wojew,
wzskoči Wojmír na swój ruči komoň,
tučné kýty i plece naloži šesti jezdce
za woj

I jdéše wojska wsěmi kroky slunc
až pod polednie slunce;
tamo na rowni očekáwáše je wojiwu
Wlaslaw
ot lesa k lesu stáše jeho síla,
síla stáše pětkrát wěčše Pražan,
jako z mračen z niej wznikáše jeket,
lánie psów přemnoha mnostwie.

Trudno nám wáleti s těmi wrahy,
kyj palicu málokdy zadrží.
Tako Wojmír. Na čeže Ctmír wece:

Wěhlasno to w súkromí mluwiti,
wěhlasno sě hotowati na wsě.
Čemu čelo protiw skále wzpřieci?
liška obludí túr jarohlawý.
Zdě ny widěti Wlaslawu s hóry:
ruče dolów kolkol wrcha seho,
by wzad byli, kto u předě běchu:
opač chody tako dolem hory.

A sie sdieše Wojmír i sdieše Ctmír;
i hrnu sě wojska kolkol hory,
i hrnu sě wojska dewětikrát.
Tako wrahóm wzmnožichu swá čísla,
tako wrahóm wzmnožichu jich strachy.
Rozstúpichu sě po nižniem chwrasti,
by sě lsknula braň jich w zrace wrahóm
i by leskem naplnema hora.

Nalit wyrazi Ctmír se zástupem,
zástup sěn bě čtyřie hluków četný;
s niem ze stienów lesniech wyrazi Tŕa
Tŕas osěde četné woje wrahóm.

ad! — Strach i jim by ze wsia lesa;
řady sèmo tamo.
wnoči na ně chrabrú rukú,
wal na wzchod na pól,
stawi protiwo Wlaslawu.
e les řwáním iz úwala,
s horami wálely
a w sebe rozlámaly.
či Wlaslaw protiw Ctmíru,
tmír proti Wlaslawu
, ranú, opèt ranú,
law dolów.
strašno po zemi sè koti,
i w bok, i wzad, wstáti nemožéše:
Morena jej sipáše w noc črnu.
Kypieše krew ze silna Wlaslawa,
po zelené tráwě w syru zemiu teče;
aj, a wyjde duša z řwúcej huby,
wyletě na drwo a po drwech
sèmo tamo, doniž mrtew nežžen.
Ulekú sě u Wlaslawa jsúcí,
úpěchu wzhóru na stráň otsud,
skryto před Ctmírowým widem,
před Ctmírem Wlaslawobojcem.
Zewzni wícestwie k Neklanu radostnu uchu,
i zrači sě kořist Neklanowu radostnu oku.

JELEN.

tuto, nesaucí w sobě ráz hluboké starožitnosti, klademe ještě do pohanské doby, nám we dwau rukopisech teprw XIII století zachowala: we Kralodworském iném pergamenowém zlomku, Museum českému náležejícím. W obau rukopisech slownè se srownáwá.

jelen po horách, po wlasti,
po horách, po dolinách:
ohy nosi,
arohoma hustý les proráže,
škáše hbitými nohami.
oše po horách chodíwa,
odíwa w luté boje;
na sobě nosíwa,
ú rozráže wrahów shluky.
ž junoše w horách!
ň zdě lstiwo lutý wrah,
ky zlobú zapolena,
m mlatem w prsy,
mutno žalostní lesi;
wyrazi z junoše dušu, dušicu,
sie wyletè pěkným táhlým hrdlem,
z hrdla krásnýma rtoma.
Aj tu leží!
Teplá krew za dušicú teče, za otletlú,
syrá země wřelú krew pije;
i by w každej děwě po žalným srdéčce.
Leží junoše w chladnej zemi,
na junoši roste dubec, dub,
rozkládá sě w suky šíř i šíř.
Cháziewá jelen s krásnýma rohoma,
skáče na nožiciech ručiech,
wzhóru w lístie piená táhlé hrdlo.
Sletujú sě tlupy bystrých krahujcew

ze wsia lesa sěmo na sěn dub,
pokrakujú na dubě wšici:

Pade junoše zlobú wraha,
junoše plakachu wsě dĕwy!

GOSPODI POMILUJ NY.

Nasledující krátká píseň jest prwní a nejstarší památka uwedeného do Čech náboženstwí křesťanského; ne bez důwodu myslí se, že buďto od prwních apoštolůw Slowanských Cyrilla i Methodia, buď od nejstarších učedlníkůw jejich pochází, bywši, dle swědectwí Kosmasowa, již při swěcení prwního biskupa Pražského Dětmara r. 973 od obecného lidu zpiwána. Wědomo, že w proměněné formě jazykowé až do našeho wěku w kostelích českých se zpiwáwá. Zde ji klademe w domnělém původním složu jejím, přidáwajíce pozdější její formu z rkp. wer. bibl. z XIV století pod signat. XVII. F. 30. (Modlitby).

PŮWODNÍ FORMA.	POZDĚJŠÍ FORMA.
Gospodi, pomiluj ny,	Hospodine, pomiluj ny!
Jesu Krste, pomiluj ny!	Jesu Kriste, pomiluj ny!
ty spase wsĕgo míra,	Ty spase wšeho míra,
spasiž ny, i uslyš,	spasiž ny, i uslyšiž,
Gospodi, glasy naše.	Hospodine, hlasy naše!
Daj nám wsĕm, gospodi,	Daj nám wšem, Hospodine,
žizň a mír w zemi!	o žizn a mír w zemi.
Kreš, Kreš, Kreš!	Kreš, Kreš, Kreš.

LATINSKÝ PŘEKLAD.

Domine, miserere nostri,
Jesu Christe, miserere nostri!
Tu salvator totius mundi,
salva nos, et exaudi,
domine, voces nostras.
Da nobis omnibus, domine,
Ubertatem et pacem in terra!
Kyrie eleison etc.

JAROMÍR A OLDŘICH.

pěwu tohoto, jenž slawí porážku Boleslawa Chrabrého, krále Polského w Čechách, i zení Čech od wlády Polské na počátku měsíce září r. 1004, nezůstala nám než po-ıs třetina, s kteraužto zachowané posawad listy Rukopisu Kralodworského se počínají III kapt. 25). Ze dwau zřízkůw předcházejících listúw widěti jest, že počátek jeho kto: Zwola J(aromir). Složen jest zpěw tento bez pochyby nedlauho po skutku, sro-je se s prawdau historickau mnohem lépe, nežli Kosmasowa zpráwa.

— — — sě w črn les
kam sě wládyky sněchu,
ich wládyk s udatnými sbory.
ı dub tamo s niem snahú chwáta
ú chasú swojú temnem nočniem;
ısa mu bieše na sto chlapów,
sto jmieše w nožnách břietné meče,
ım wšěch sto jmieše mocná paže,
ıoňu w utrobách statnú wieru.
ichu mýta středem lesa,
u si kolem prawě ruče,
i slowesy howořili.
sě přewališe přes pólnoci,
íše k jutru šedošeru.
ece Wýhoň knězu Oldře:
oslyš ty weleslawný kněze!
bujarost da u wsě údy,
da wěhlásy w bujnú hlawu;
wedi proti zlým Polanóm!
ím slowě pójdem, w prawo, w lewo,
před, buď w zad, u wsě pótky luté.
u! wzmužte chrabrost bujných srdec!
kněz wzě prapor w mocnú ruku:
í, za mnú chrabro na Polany,
ıny, wrahy našich zemí!

Hrnúše sě za niem osm wládyk,
s wládykami tři sta pól sta woinów,
woinów přeudatných, tamo kdě bě
mnostwie Polan rozwaleno we sně.
Na wrše, kdě stáchu pokraj lesa:
aj, wsia Praha mlčie w jutřniem spaní,
Wltawa sě kúřie w raněj páře,
za Prahú sě promodrujú wrši,
za wrchy wzchod šedý projasňuje.
S hory dolów. Ticho wsě, tichúnko;
w tichej Praze chytro pokrychu sě,
oružie wsě krzny zahalichu.
Jide pastucha po šerém jutře,
hlása bránu otwořiti wzhóru.
Slyšie stráže wolánie pastušino,
otwoří mu bránu přes Wltawu.
Wznide pastýř na most, hlasno trúbi;
wzkoči kněz na most, sedm wládyk za niem;
prokní cwála se wsiem se swým ludem.
Uderichu rány bubny hromné,
wyrazichu zwuky trúby hlučné;
choróhwi tu sbory na most wražú,
wes most otřásá sě pod jich dawem:
strach uderi u wsě u Polany.
Aj, Polené oružie chwátajú,

aj, wládyky sěčné rány sekú;
Polené tu skáčú sěmo tamo,
dawem trčú ku bráně přiekopy,
dále, dále před udatnú sěčú.
Aj, wícestwie jesti bohem dáno!
Wstane jedno slunce po wšěm nebi,
wstane Jarmir nad wsiú zemiú opět.
Roznosí sě radost po wšěj Prazě.
roznosí sě radost kolkol Prahy,
rozletnu sě radost po wšěj zemi,
po wšěj zemi ot radostnej Prahy.

PÍSEŇ NA WYŠEHRAD.

Jest zlomek na listu pergamenowém we 4. w Českém Museum, psaný asi w prvni polowici XIII století. Píseň sama zdá se pocházeti z dřiwnějšího století, kdežto Wyšehrad ještě důležitějším widěl se býti, nežli Praha sama.

Ha ty naše slunce,
Wyšegrade twrd!
Ty smělě i hrdě
na příkřie stojieš,
na skálě stojieši,
wšěm cuziem postrach!
Pod tobú řeka
bystrá walie sě:
walie sě řeka
Wltawa jará.
Po kraju řeky
Wltawy čisty
stojie siela chwrastia,
pochladeček mil.
Tu slawieček malý
weselo pěje,
pěje i mutno:
jako srdečko radost,
žal jeho čuje.
Kěž jázism slawieček
w zeleném luzě!
Ručebych tamo lecial,
kdě drahá chodie
wečerem pozdno,
i když wsě milost budie,
wsěliký žiwok
welim snaženstwiem
jejie želie.
Jáz nebožčiek túžiu
po tobě, lěpá!
Pomiluj chu(da)!

ZBYHOŇ.

Píseň ta, ač na dobu jistau, jakož i předešlá, neukazuje, předce do staršího wěku zdá se náležeti, zwláště připomínaním mlatu, co zbraně, kteréžto we XIII století w Čechách již notwa více užíwáno. Čte se w Rukopisu Kralodworském, knize III, kapitole 28.

Poletowa holub se dřewa na dřewo,
Žalostiwo wrka hoře wsèmu lesu.

Aj ty lese šírý! w tobě jáz letáwach
S holubicú drahú, s milú, přesmilitkú!
Ach! a zlobný Zbyhoň chwáti holubicu,
I otnese u hrad, ach! a u hrad twrdý.

Aj obcháze junoše kol twrda hrada,
Žalostiwo wzdycha po swej drahej milej.
Ot hrada na skálu. Na skále si sède;
Žalostiwo sedie, s němým lesem mlčie.

I přiletě holub, žalostiwo wrka.
Podwiže junoše hlawu k němu, wece:

Ty holúbče mutný! tobě mutno samu,
Tobě-li krahujec uchwáti twú družu?
Ty Zbyhoni tamo na tom twrdè hradè!
Ty uchwáti moju drahú, předrahúčkú
I otnese, ach! u hrad, u hrad u twrdý!
Holúbče! ty bysi byl wále s krahujem,
Kdyby tobě bylo srdice udatno;
Ty bysi byl wydřel krahujcu swú drahú,
Kdyby tobě byla drawá ostrá drápy;
Ty bysi byl zabil krahujce zlobného,
Kdyby ti byl twrdý, masožrawý nosec:
Nahóru, mutný junoše! ženi na Zbyhoň!
Tobě srdce přeudatno proti wrahu,
Tobě protiw jemu braně silná, ostrá,
Tobě jemu w hlawu těžek, železný mlat!

Ruče junoše dolów, w dole temným lesem;
i wze na sě swoju braň, i na rámě mlat swój,
spěje lesem temným ku hradu ku twrdu,
bè u hrada twrda nocú. Wezdè temno.
Tluče silnú pěstú.
Kto to? s hradu slowa.
Já jsem, lowec bludný.
Otwořie sě wrata.
Tluket silnú pěstú: otwořie (sě) wtere.
Kdě wládyka Zbyhoň?
Za welikú sieňú.
Tamo Zbyhoň wilný, tamo plaka dèwa.
Aj otwoři lowcu!
Neotwoři Zbyhoň.
I rozrazi mlatem dřwi silný junoše,
i rozrazi mlatem Zbyhoněwi hlawu,
hradem wezdè běha i wsè w hradè pobi,
u swej krásnej dèwy do úswèta leže.
Přijde ranné slunce wrcholy dřew k hradu;
přijde nowá radost w junošino srdce,
že swú krásnú dèwu chowá w silnú pažú.
Čie ta holubice?
Zbyhoň ju uchwáti,
Jako mě zdè wèza, tak ju w twrdè hradè
W lesy s twrda hrada!
I letiesc w les

i letieše sěmo, i letieše tamo,
se dřewa na dřewo, se swojím holúbcem,
s holúbcem spáwáše na jednej wětwici.

Wzradowa sě děwa, se swojim junošu
chodi sěmo tamo, wezdě kamo zechtie,
s militkým spáwáše na jednom ložici.

BENEŠ HERMANÓW.

Zpěwem následujícím „počíná sě kapitula šestmezcietmá třetiech knih, o pobití Sasików," w rukopisu Kralodworském. Toto pobití Sasikůw skrze Beneše syna Hermanowa stalo se r 1203, když w nebytí krále Přemysla Otakara I w zemi (an k císaři Ottowi IV byl zajel, wojsko markrabě Mišenského, ku pomstě za zapuzení králowny Adély, do Čech bylo wtrhlo Beneš, Hermanůw syn, připomíná se we starých listinách českých w létech 1197 — 122 byw posléze kastellanem Budišinským (1217 — 1220). Od něho, aneb ode bratra jeho Mark warta, pochází rod w Čechách slawný pánůw (nyní hrabat) z Waldšteina.

Aj ty slunce, aj slunéčko!
ty-li jsi žalostiwo?
čemu ty swietíš na ny,
na biedné ludi?
Kdě jest kněz? kdě lud náš branný?
K Otě daleko zajel!
kto ny wrahóm wytrže,
sirá wlastice!
Dlúhým tahem Němci tahú,
a jsú Němci Sasici,
ot Zhořelských dřewných hor
w naše krajiny.
Dajte, nebožátka! dajte
střiebro, zlato, zbožice;
paky wám wyžehajú
dwory, chyžice!
A wšecko nám wyžehachu,
střiebro, zlato pobrachu,
howědce otehnachu;
dále k Troskám jdú.

Netužte, kmetie! netužte:
již wám trawička wstáwá,
tako dlúho stúpaná
cuziem kopytem!
Wite wěnce z polských kwětów
swému wyprostiteliu!
Osenie sě zelená,
proměnie sě wsě.
Ruče sě (wsě) proměniše.
Ajta, Beneš Hermanów
tamo lud w hromadu zwe
protiw Sasikóm...
Shlučiechu sě kmeťští ludé
w lese pod Hrubú Skalú,
wsiak za oružie jme cep
protiwo wrahóm.
Beneš, Beneš w předu jede,
za niem wes lud dražliwý
pomstu, pomstu — wolá — wsěm
Sasóm pleňúcím!

něwy uchwátichu
i obě straně,
hu sě w utrobách
:lených muž,
chu zraky jejú
)bě strašiwo;
kyje nad kyje,
: nad kopie.
tu obě straně,
les w les sě walil;
ık hroma po nebi,
blesk mečew.
uče skřek hrozonosný,
wes zwěř leský,
beská letadla
) třetí wrch.
sě po úwalech
ıatých hor
tu ráz kyjew, tu mečew,
jak kot wetchých dřew.
Tako stasta obě straně
protiw sobě bez hnuta
na zasazenú patú,
na pewnú lýtkú.
Obráti sě Beneš wzhóru,
kynu mečem na prawo:
tamo sě síla hrnu;
kynu na lewo:
i w lewo búříše síla;
otzad na skalnatý lom,
i z loma wsě kamenie
na Němce wrhú.
Ide pótka s chluma w rowňu;
i by Němcem úpěti,
i by Němcem prnúti
i pobitie jim.

LUDIŠE A LUBOR.

rukopisu Kralodworském (knize III, kapit. 27) píseň tato má nápis „o slawném t. j. turnaji. Sedání takowáto do Čech uwedena jsau teprw za kralowání Wáclawa — 1253;) píseň tedy nemúže než ze druhé polowice XIII století pocházeti, aniž snad ěném jakém příběhu založena jest.

nenajte staří, mladí
ch i o sědání.
druhdy kněz Zálabský,
ıwný, bohatý, dobrý;
:še dceř jedinu,
wsěm milú wele.
na diw sličná bieše:
těla urostlého krásně;
líce jmieše owšem bielé,
na lícech rumenci ktwiechu;
oči jako nebe jasné,
i po jejej bielej šíji
wlasy zlatostwúcí wějú,
u prstěncech skadeřeny.

Aj, druhdy kněz káže posla,
by sě páni wsici sněli
na hrad na hody weliké.
I kdaž bě den ustawený,
sněchu sě sem wsici páni
z dalných zemí, z dalných wlastí
na hrad knězu na sie hody.
Wzezni hlahol trub i kotlów.
Páni ku knězu sě hrnu,
poklonichu sě tu knězu
i kniemí i lepej dceři;
za předlúhé stoly sedú,
prokní rozenie-dle swého.
Nosichu jedenie diwá,
i nosichu pitie medná;
i by hodowánie hlučné,
i by hodowánie slawné.
Rozstúpi sě síla w údech,
rozstúpi sě bodrost w myslech.
W ta doby kněz wece pánóm:
Mužie! nebudi wás tajno,
z kakých příčin ste sě sněli:
statní mužie! jáz chcu zwiesti,
kací z wás mi najplznější.
W míře válku múdro ždáti;
wezdy nám súsědé Němci.
Die kněz. Přetrže sě ticho;
ot stolów tu wstachu páni,
poklonichu sě tu knězu
i knieni i lepej dceři.
Kotly, trúby slyšeť znowa.
Wsě sě ku sedáňu strojí
tu před hradem w širé lúce.
Wz-wýši, na pawlači krásné,
sedie kněz se starostami,
sedie knieni s zemankami
i Ludiše s děwicemi.

I káže kněz zemanóm swým:
Kto chtie prwí na sedánie,
ty jáz kněz sám ustanowiu.
I káže kněz na Střebora,
Střebor Ludislawa zywá.
Wsedasta oba na koně,
wzesta dřewce ostrú hrotú,
pradko protiw sobě hnasta,
dlúho spolu zápasista,
eš dřewce oba zlámasta;
i tak nezdána běsta,
oba z dráhy wystúpista.
Zewznie hlahol trub i kotlów.
I káže kněz zemanóm swým:
kto chtie wteří na sedánie,
aby knieni stanowila.
Knieni na Srpoše káže,
Srpoš Spytibora zywá.
Wsedasta oba na koně,
wzesta dřewce ostrú hrotú.
I hna Srpoš w Spytibora,
wysadi jej z twrda sědla,
sám sě s koně ruče wrže.
Oba dobysta tu meči,
ráz po ráze w črná ščíty,
jiskry wzprchu z črnú ščítú;
Spytibor Srpoše seče,
Srpoš w chladnu zemiu pade.
I oba sta unawena,
oba z dráhy wystúpista.
Zewznie hlahol trub i kotlów.
I káže kněz zemanóm swým:
kto chtie třetí na sedánie,
by Ludiše stanowila.
Kněžna na Lubora káže,
Lubor Bolemíra zywá.
Wsedasta oba na koně,

dřewce ostrú hrotú,
r ohradu sě hnasta,
sobě zaměřista,
a sě oščepoma:
r sě s koně koti,
u daleko zaletě;
jej chlapi z dráhy.
ie hlahol trub i kotlów.
or na Ruboše zýwá:
ruče na kóň wzskoči,
na Lubora žene;
kopie mečem přetě,
w helm mu wrazi ránu;
wazem s koně spade;
jej chlapi z dráhy.
i hlahol trub i kotlów.
or na zemany zýwá:
chtějú se mnú biti,
ohradu sěmo jeti!
iowor mezi pány;
na ohradě ždáše.
Zdeslaw dlúhé dřewce,
řewci tuří hlawa;
i na oř jarobujný,

hrdiwými slowy wece:
Praděd (mój) zbi diwa túra,
otčík zahna Němcew sbory:
zkusi Lubor chrabrost moju!
I tu protiw sobě hnasta,
hlawama w sebe wrazista,
aj oba s koniu spadesta;
ruče zdě meče dobysta,
opěšalá zápasista,
křepce mečema máchasta,
kol sě rozlehachu rázy.
Lubor sě k němu přiboči,
mečem kruto w helm mu seče,
helm sě rozskoči w dwa kusy;
mečem w meč uderi ránu,
i meč wzletě za ohradu:
Zdeslaw sě na zemiu wrže.
Zewzni hlahol trub i kotlów.
Oklúči Lubora panstwo,
i wede jej přede kněze,
před knieni i před Ludišu:
Ludiše mu wěnec stawi,
wěnec z dubowého listie.
Zewznie hlahol trub i kotlów.

JAROSLAW.

Zpěw tento „o welikých bojech křesťan s Tatary“ wztahuje se na známé z dějin wítězstwí Jaroslawa ze Šternberka, kterým r. 1241 Tatary u Olomuce poraziw, Morawu celau od nich oswobodil. Ze jména Tatarského chana zde připomínaného, Kublaje, který teprw od r. 1259 do 1294 panowal, zawírati jest, že zpěw ten teprw asi w poslední čtwrti XIII století složen byw, za nejmladší w celé té zbírce považowati se musí. Tomu naswědčuje také báječná powěst o mladé Kublajewně (t. j. kněžně Tatarské,) která poněkud i w německé legendě o S. Hedwice se wyskytuje, a o které w pojednání „Der Mongolen Einfall im J. 1241,“ von Fr. Palacký, Prag, 1842, obšírněji mluweno jest.

Zwěstuju wám powěst weleslawnú
o welikých pótkách, lutých bojech;
nastojte, i wes swój um zbierajte,
nastojte, i nadiwno wám sluchu!
We wlasti, kdě Olomúc wéwodí,
jesti tamo hora newysoká,
newysoká, Hostajnow jej imie;
máti božiá diwy tamo twori.
Dlúho wlasti naše w míře běchu,
dlúho obłh mezi ludem ktweše;
né ot wzchoda w zemiech búřa wstáše,
wstáše dceře-dle taterska chána,
już křestěnští ludé pro kamenie,
pro perły i pro zlato zabili.
Lepá Kublajewna, jako luna,
uslyše, że wlasti na záchodě,
w sěch-že wlastech luda mnoho žiwe;
otprawi sě poznat nrawów cuziech.
Na nohy tu skoči junów deset
i dwě děwě ku prówodu jeje;
nahrnuchu, čeho třeba bieše,
i wsedachu wsi na ručie koně,
i brachu sě, kamo slunce spěje.
Jako zora po jutře sě sěje,
kehdy nad mrkawy šumy wznide:
tako sě dci Kublajewa chána
rozenú i strojnú krású sieše.
Obwlečena bě wsia w zlatohlawě,
hrdlo, ňádra rozhalena jmieše,
wěnčena kameniem i perlami.
Diwiechu sě Němci kráse také,
záwiděchu bohatstwo jej welim,
střežechu jej púti jeje dráhu,
wypadnuchu na ňu mezi dřewy,
zabichu ju, i pobrachu sbožie.
Když sie slyše Kublaj, chám tatersk.
če sě sta se dcerú jeho drahú:
ścbra woje se wsěch wlasti walnych,
tiežc s woji, kamo slunce spěje.
Slyšechu to králi na záchodě,
ež chám spěje na ludné jich wlasti;
srotichu sě druhý ke druhému,
i sebrachu přewelikú wojsku,
i tažechu polem protiw jemu.
Na rowni (sě) walnej położichu,
położichu, i chána zdě žďáchu.

ɜ wsěm swým čarodějem,
ɜzdářem, kúzelníkóm,
ıli, uhodnúce,
onec boj jměl wzieti.
ě nalit čaroději,
ıáři, kúzelníci,
ě kolo rozstúpichu,
črnú položichu
póle rozščepichu:
ublaj imě wzděchu,
ráli imě wzděchu,
wesy nad sím wzpěchu.
spolu wojewati,
ewa swícezíše.
sě mnostwie wsěho luda,
uče koněm swojim,
woje postawichu.
i swěti neiměchu,
uma w řady pohan,
, jakú sílu jměchu.
ý boj w hromadu srazi:
jako příwal s mraków,
jako rachot hroma,
jako oheň búře.
ırobujnú silú
postúpati brání.
ı mnostwie křesťan hnáše,
byli odoleli,
ıroději w nowě,
trsti rozščepené.
wele zapolęchu,
uto wyrazichu;
ɜ po sobě hnachu,
ěř plachý rozprnuchu.
tu helmice drahá,
ı w střemnech wojewodu,
tu sěn ješutno w Tatary teče,
ande milosrdie pro bóh prosi.
Tako Tateré sě rozwojichu,
wz-křesťany daň četnú položichu,
dwě kráwlestwě sobě podmanichu:
starý Kyjew i Nowýhrad prostran.
W skoře roznosi sě hoře w zemiech,
po wsěch wlastech lud sbierati stanu;
postawichu čtyřie walné woje,
obnowichu wrastwie s Tataríny.
Tateré sě hnuchu w prawú stranu,
jak mrak črný, kehdy ledem hrozí
posúti úrody tučných polí:
tako by roj slyšán ot daleka.
Nalit Uhřie w setniny sě shlukú,
nalit oruženi s nimi střetnú;
a w ješut by chrabrost, udatenstwie,
w ješut wsě jich drzostné wspieránie:
srazúce Tateré středem w řady,
rozprnuchu wsě jich woje četné,
poplenichu wsě, če w zemi bieše.
Otstupi naděja wsě křesťany,
i by hoře hořa wsěho wěčšie;
wzmodlichu sě bohu žalostiwo,
by je spasal sich Tatar zlostiwých.
Wstaň, o Hospodine! w hněwě swojiem,
sprosť ny wrahów, sprosť ny stíhajúciech;
potlačiti chtějú dušu našu,
oklučúce ny wňuž wlci owce!
Prwý boj nám ztracen, ztracen wterý;
Tateré sě w Polšče rozložichu,
blíže blíž poplenichu wsě wlasti,
dodrachu sě luto k Olomúcu.
Bieda wstane tužšia po krajinách,
niče neby prosto před pohany.
Wáleno den, wáleno den wterý,
wícestwie sě nikamo nekloni.

Ajta rozmnožie sě Tatar mnostwie,
jak sě množie wečerní tma w jeseň,
i u powodňu sich Tatar lutých
kolebáše sě woj křesťan středem,
úsilno sě drúce k sěmu chlumku,
na nemž máti božiá diwy tworí.

Wzhóru, bratři! wzhóru! wola Wneslaw,
uderi swým mečem na ščít stříebrn,
i chorúhwu wýš nad hlawú toči.
Wsě sě wzmuži, wsě w Tatary wnoči;
srazichu sě w jednu sílu silnu,
wyrazichu jako oheň z země
tamo k chlumku iz Tatar přemnostwie.
Zpátečnými kroky chlumkem wzhóru;
na podchlumí w šíř sě rozstúpichu,
k spodu súžichu sě w ostru hranu,
w prawo w lewo pokrychu sě ščíty,
wz-ramena wložichu bystrá kopie,
druzí prwým, tako druhým třetí.
Mraky střel tu s hóry na Tatary.

W tom temná noc posula wsiu zemiu,
rozwali sě k zemi i k oblakóm,
i zapřeti zraky zapolená
i křesťan i Tatar protiw sobě.
W hustě tmě křestěné náspy wrhú,
náspy zakopané kolkol wrcha.

Když na wzchodě jutro počínáše,
pozdwiže sě weśken tábor wrahów.
Tábor sěn bě strašný: kolkol chluma,
až do nedozírama daleka,
na ručiech tu koniech wňuž hemžechu,
nosúce na kopiech napíchané
hlawy křesťan wzwýš k chámowu stanu.

Shluče sě tu mnostwie w jednu sílu,
zaměřichu wsici w jednu stranu,
mknuchu sě prudko wz-chlumek wzhóru,
i wzpichu skřekem wsěstrašiwo,
eš sě hory doly rozléhaly.
Křestěné na náspech wšudy stachu,
máti božiá dodáše jim chrabrost,
napínachu ruče tuhy luky
i máchachu silno ostré meče:
i by Tatarowóm ustúpati.
I wzjetri sě národ Tatar lutých,
zamiesi sě chám jich krutým hněwem;
w tři prúdy sě rozstúpi wes tábor,
i hnachu tími prúdy luto wz-chlumek.
Křestěné skácechu dřewes dwadset,
wsěch dwadeset, če jich tamo stáše,
přiwalichu klády pokraj násep.
Již již Tateré sě w náspy hnachu,
skřekem řwúce až do oblak strašno,
již sě jechu náspy rozkotati:
i swalichu s násep klády mocné,
sie smačkachu Tatary jak črwy,
sdrtichu je ješče wzdál na rowni.
I by bojowáno dlúho kruto,
až noc temná konec bojem zdieše.
Pro bóh! aj nastojte! slawný Wneslaw,
slawný Wneslaw sražem s násep šipem!
Krutý žel tu teskné srdce rwáše,
trapná žížň utrobu kruto smáhše,
sprahlým hrdlem lzali rosnú tráwu.
Wečer tich tu projde na noc chladnu,
noc sě proměniše w jutro šero;
i w tábořě Tatar kludno bieše.
Den sě rozhořiewa na poledne:
křestěné padachu trapnú žížňú,
wyprazená usta otwierachu,
pěwše chrapawě k mateři božiej,
k niej swá umdlá zraky obracechu,
žalostiwo rukama lomichu,
ot země do oblak teskno zřěchu.

možno nám déle žížňú tráti,
žno pro žížň wojewati;
lrawie, komu drah žiwótek,
Taterech milosti žďáti.
chu jedni, tako druzí.
: zhynúti žížňú meča;
)ě nám bude wody dosti.
kto tak smyslé! — wece Westoň —
za mnú, koho wy žížň trápí!
/ratislaw jak túr jarý skoči,
i za silně paži chwati,
)rado! skwrno křesťan wěčná!
)u chceš wrci dobré ludi?
na milost žďáti chwalno,
)robě ot swěřepých Tatar!
, bratřie, spěti w pahubu:
ìom najlutějej wedro,
sílil w rozháralé póldne:
i sešle pomoc ufajúcím.
sě, mužie, takých řečí,
:dinami zwáti chcete.
ili žížňú na siem chlumce,
bude bohem zaměřena;
i sě mečem našich wrahów,
ažbu nad sebú spáchámy.
jest poroba hospodinu,
w porobu samochtiec dáti šiju.
pořte, mužie, kto tak smyslé,
před stolec mateře božiej!
i niem mnostwie k kaple swětej:
o hospodine! w hněwě swojiem,
ny w krajinách nad wrahy;
ılasy k tobě wolajúcie!
jsmy lutými wrahy,
ny z osidl krutých Tatar,
laženie utrobám našim;
nú oběť tobě wzdámy.

Potři w zemiech našich nepřátely,
shlaď je u wěk, a wěky wěkoma!
Ajhle na wznojeném nebi mráček!
Wzdujú wětři, zahučie hrom strašný,
chmúráše sě tuča po wsěm nebi,
blsky rázráz bijú w stany Tatar.
Hojný přiewal pramen chlumský zživi.
Minu búřa. Woje w řady hrnú:
ze wsěch wlastí, ze wsěch krajin země
k Olomúcu chorúhwi jich wějú;
těžcí meči po bocech jim wisá,
plní túli na plecech jim řehcú,
jasní helmi jim na bujných hlawách,
i pod nimi ručí koni skáčú.
Wzezwučaly hlasy rohów lesních,
uderily zwuky bubnów břesknych.
Nalit srážajewě straně obě:
podwihaje sě mhla ote pracha,
i by pótka krutá posledněje:
wznide chřest i drnket ostrých mečew,
wznide siket kalených střel strašný,
lom oščepów, rachet kopí bystrých.
I by klánie, i by porúbánie,
i by lkánie, i by radowánie;
krew sě walé jak bystriny dščewy,
mrch tu leżeše jak w lese dřiewie:
sěmu hlawa na dwé rozčepena,
sěmu srubeně stě ruce obě,
sěn sě kotie s oře přes druhého,
i sěn zeřiwý swé wrahy mlátí
jak po skalách lutá búřa dřewa,
sěmu w srdce po jilce meč wtasí,
i sěmu Tatařín ucho střieže.
Uh! by ryk, stenánie žalostiwo!
Křesťěné počechu utiekati,
Tateré je lutým dawem hnáti.
Ajta! Jaroslaw jak orel letě:

twrdú ocel na mohúcech prsech
pod ocelí chrabrost, udatenstwie,
pod helmiciu welebyster wĕhlas;
jarota mu z žhawú zrakú pláše.
Rozkacen hna, jako lew drážliwý,
když mu teplú krew sĕ udá zřieti,
kehdy nastřelen za lowcem žene:
tako wzluti sĕ, wz-Tatary trči;
Češie za niem, jako krupobitie.
Wrazi kruto na Kublajewica,
i by pótka owsĕm welelutá:
srazista sĕ oba oščepoma,
zlomista je oba welím praskem.
Jaroslaw, wes we krwi s ořem sbroc
mečem Kublajewica zachwáti,
ot ramene šúrem kyčlu protče;
takož spade bezduch mezi mrchy,
zarachoce nad niem túlec s lukem.
Uleče sĕ wes lud Tatar lutých,
otmetáše dřewce séhodlúhé,
palowáše tu, kto téci móže,
tamo, otkad slunce časno wstáwá:
i by prosta Hana Tatar wrahów.

PÍSNĚ RUKOPISU KRALODWORSKÉHO.

Písně tyto wzaty jsau někdy bezpochyby ze samých úst národu Českého, a zaujím wĕtší částku kapitoly 28mé w rukopisu přewzácném již často jmenowaném.

a. Kytice.

Wěje wětřieček
s knieżeckých lesów:
běže zmilitká
ku potoku,
nabiera wody
w kowaná wědra.
Po wodě k dĕwě
kytice plyje,
kytice wonná
z viol a róži.
I je sĕ dĕwa
kyticu lowit,
spade, ach spade
w chladnú wodicu!
Kdábych wĕděla,
kytice krásná!
kto tebe w kyprú
zemicu sáze:
tomu bych dala
prstének zlatý.
Kdabych wĕděla,
kytice krásná!
kto tebe lýkem
hebúčkým swáza:
tomu bych dala
jehlicu z wlasów.
Kdabych wĕděla,
kytice krásná!
kto tě po chladnej

usti:
ch dala
wój s hlawy.

b. Jahody.

á milá na jahody
á borka:
si ostré trnie
ú nožicu;
moje zmilitká
u wstúpiti.
y trnie, ostré trnie!
bol sdělo?
ideš, ostré trnie,
wymýtěno.
milá, w pochládečce
borečce:
hu na palúček
ček bielý.
ček sě na palúce
tráwě pase,
á w pochládečce
o ždaje.
milá žalowati
nku w borce:
řekne moje máti,
astná roba!
y mi řiekáše máti:
sě junoší!
junoší chowati,
dobří ludie?
edech na koníce
ežek bielém,
s koně, wiezech na suk
rnú uzdu.
h děwče, přižech k srdcu,
ch ústa:
i zabude krásná děwa
w nožici bolný trn.
Laskachom sě, milowachom,
slunce na záchodě.
Pojeď, milý, ruče domów,
slunečko nám zajde!
Wzskočich ruče na konieček
jako sniežek bielý,
i wzech zmilitku w náručie,
otjedech s ňú domów.

c. Růže.

Ach ty róže, krásná róže!
čemu si raně rozkwetla?
rozkwetawši pomrzla?
pomrzawši uswědla?
uswědewši opadla?
Wečer sěděch, dlúho sěděch,
do kuropěnie sěděch,
nic dožáti nemožech,
wsě dřiezhy, lúčky sežech.
Usnuch. Snieše mi sě we sně,
jakoby mně, nebožce,
na prawej ruce s prsta
klekl sě zlatý prstének,
nekl sě drahý kamének:
kamének nenadjidech —
zmilitka sě nedožděch!

d. Zezhulice.

Wšírém poli dubec stojí,
na dubci zezhulice
zakukáše, zaplakáše,
že nenie wezdy jaro.
Kakby zrálo žitko w poli,
by wezdy jaro bylo?
kakby zrálo jablko w sadě,

by wezdy léto bylo?
kakby mrzly klasy w stoze,
by wezdy jeseň byla?
kakby děwě těžko bylo,
by wezdy sama byla?

e. Zarmaucená.

Ach wy lesi, tmawí lesi,
lesi Miletínští!
čemu wy sě zelenáte
w zimě, w létě rowno?
Ráda bych jáz neplakala,
nemútila srdce:
a řekněte, dobří ludie,
ktoby neplakal zdě:
kdě mój otčík, otčík milý?
zahřeben w rowece;
kdě moje máti, dobrá máti?
tráwka na niej roste;
ni mi bratra, ni mi sestry,
junošu mi wzechu!

f. Díwka a skřiwánek.

Pleje děwa konopě
u panského sada:
pytá sě jiej skřiwánek,
pro če žalostiwa?
Kakbych mohla ráda býti,
malitký skřiwánče:
otwedechu zmilitka
u kamený hrádek!
Kdybych pérce iměla,
písalabych lístek;
ty, malitký skřiwánče,
tyby s niem tam letal.
Nenie pérce, nenie blanky,
bych písala lístek;
pozdrawuj drahého pěniem,
že zde hořem nyju!

PÍSEŇ MILOSTNÁ KRÁLE WÁCLAWA I.

Jest to zlomek jedné ze tří písní, p[illegible] kteréž Wáclaw král Český mezi německé m né básníky (Minnesänger) počten jest. Jsauli německé písně (w. Manessische Samm Zürch 1758.) původní, tehdy česká tato jest překlad; a wšak stručnost její a rozwlé německé té samé písně na opak sauditi dopauštějí. Může býti, že některý Němec na jeho č jeho písně do němčiny přeložil. Rukopis, w němž se tento zlomek s písní Jelen zachoval, j list pergamenowý w 8. jest w Museum. Tiskem wyd[illegible]n w Star. Skl. V. 220. pak s Kral. w r. 1829, 1836, 1843.

Z welikých dobrodružstwí
milost mi wyjewi
sladinkú dóstojnost.
Jáz steniu srdečenstwiem,
kehdy pomniu na to,
o kaké laskawosti
želeje mysl moje,
jež tako lepú děwú
chlubiti sě mohu.
Obako bez úhony

r, da žel krut,
ě nositi drbju,
koho rwe.
ně mysl lúbiti,
blaze mi!
žádost moje
očima;
laženstwie moje
:ina
é srdce moje.
ie milost wiece
iem účastenstwí,
ysl-že jiej otdach.
prúd wšech slastí,
e weselé,
ost, mój žel!

Jak róže z pupy idúcie
po rose sladce žže;
celowách medná ústa,
o blaze, blaze mi!
to mysliú newymysli,
spasen přiezhú twú!
Žel lásku zapudi;
žel těší, láska túží.
Milost mě bude winiti;
winiti mě nemóže,
že objiech jejie stwúcie
ladné, sladké, luzné,
roztomilé tělíčko,
a wsě woliú cudnú.
Nebo když srdce moje
zajela ta dě(wa) . . . . .

ŽALTÁŘ.

:p. Wittenberského na pergam. 283 listů w mal. 8. z prwní čtwrti XIV stol. Český neziřádkowé přeložení latinského. Obyčejné zpěwy ze Star. i Now. Zákona s Symbo-asii stojí u prostřed mezi žalmy. Žalm 91 chybí. Překlad sám mnohem starší, ne-glossowaném latinském žaltáři w Museum z polowice XIII stol. tentýž. Wiz Rozbor 12, kdež některé žalmy tištěny.

a. Žalm 18.

wyprawují sláwu boží, a diela
cho zwěstuje twrdosť.
wzřiná slowo, a noc noci uka-
měnie.
holi ani řěči, jižby neslyšel hla-
ich.
zemi wyšel zwuk jich: a w kraje
zemského slowa jich.

W slunci položil stánek swój: a on jako
ženich chodie z komnaty swé: wzwe-
sě jako obr ku bežení čestě.
ot wysokého nebe wýstroj jeho: a utká-
nie jeho až do wýsosti jeho: ni jesť,
kdo sě skryje ot horkosti jeho.
Zákon hospodinów neposkwrnený obra-
cije duše: swědectwie hospodinowo
wěrné, múdrosť dáwaje malučkým.
Práwa hospodinowa prawé, těšícé srdce

kázanie hospodinowo světlé, poswěcije oči.
Strach hospodinów swatý, bydlie na wěky wèkóm: práwa hospodinowa wěrna, zprawena sama w sobě.
Žadnějše nad zlata i kamen drahý welmi: i slazše nad med i stred.
A todě slúha twój střěže jich, w střežení jich otplata weliká.
Winy ktož rozomie? Ot tajných mých učisti mě:
A ot cizích otpusti slúze twému. Ač moji nebudú ustali, tehdy neposkwrnen budu: učisci sě ot hřiecha welikého.
A budú, aby sě zmilila maluwenie ust mých: a myslenie srdce mého před tobú wesdy. Hospodine, pomocníku mój a wykupiteliu mój.

b. Žalm 43.

Bože, ušima našima jsmy slyšeli: otci nuši zwěstowali nám dielo, které dělal jsi we dnech jich, a we dnech starých.
Ruka twá wlasti zatratila, i zsadil jsi je: snížil jsi ludi, i wypudil jsi jě.
Ani-ti jsú wedě u meči swém obsědli zemiu, loket jich nespasl jest jich: ale prawice twá a loket twój a proswěta obličeje twého: nebo jsi sě smilil w nich.
Ty jsi sám král mój a bóh mój, jenž wzkazuješ spasenie Jakubowi.
K tobě nepřátely naše prowějem rohem, a we jménu twém potupímy wstávajúcí na ny.
Ani-ti wedě w lučišče mé ufati budu: a meč mój ne spase mne.
Ale spasl jsi ny ot těch, již mučie nás a již nenáwidie nás, pohanil jsi.
W bozě budem chwáleni cělý den: a we jména twém wzpowiedám sě tobě na wěky.
Ale nynie otchnal jsi i pohanil jsi ny: i newyndeš, bože, w silách našich.
Obrátil jsi ny zasě po nepřietelech našich: a již nenáwiděchu nás, roztrhowachu sobě.
Dal jsi ny jako owce krmiem, a w wlastiech rozprášil jsi ny.
Prodal jsi lud twój beze mzdy: a nebylo množstwie u proměnení jich.
Položil jsi ny w rúhotu susédóm našim, w rúhánie a u posmiewánie těm, již jsi okolo nás.
Položil jsi ny podobenstwie wlastem: zamúcenie hlawy w ludech.
Cělý den hanba má proti mně jest, a uhančnie obličeje mého přikrylo mě.
Ot hlasu rúhotného a omluwného: ot obličeje nepřietelského a nenáwistného.
To wsecko přišlo na ny, ni zapomanuli smy tebe: a nepráwě nečinili smy w ustawcniu twém.
I neotchlo zasě srdce naše: i chybil jsi sě stezek našich ot cěsty twé.
Nebo jsi položil ny w miestě žalostiwém, a přikryl ny stien smrtedlný.
Ač jsme zapomanuli jmě boha našeho, ač jsme rozprostřěli ruce naši k bohu jinému,
Wsak bóh wzdobývá toho? on zná tajemstwie srdcie.
Nebo pro tě mrtweni smy cělý den: čtcni jsmy jako owce k zabití.

tań, proč zasipuješ, hospodine? wstań,
i nezaspiž do konce.
č obličej twój otwracuješ, zapomináš
iedostatka našeho a smutków našich?
o poníżena jest w prachu duše naše:
pekl sě jest w zemi břuch náš.
tań, hospodine, pomozi nám: i wy-
upi ny pro imě twé.

c. Žalm 103.

iaj, duše má, hospodinu: hospodine,
ože mój, wzweličen jsi wnáhle.
V zpověd a w krásu jsi sě oblek:
n světlostí jako rúchem: zprostřew
iebe jako kožu:
ž kryješ wodami hořejnie jich. Jenž
okládáš oblak wzchod twój: jenž
hodíš na péří větrowém.
ž činíš anděly twé duchy: a slúhy twé
hnem žhúcím.
ž jsi ustawil zemiu na ustawičeństwiu
eje: nenachýlí sě na věky věkóm.
den jako rúcho odenie jeho: na horách
stanú wody.
lánie twého zaběhnú: ot hlasu hromu
wého sě wzbojé.
chodie hory, a schodie pole na miesto,
jež jsi založil jim.
iu jsi položil, jéž nepřestúpie: ani sě
obrátie zakrývati země.
ž wypúščiješ studnice w podolu: pro-
střěd hor potekú wody.
i budú wšecka zwieřata polská: i wzča-
kajú losowé w žézi swej.
d nimi ptáci nebescí budú bydliti:
z prostřěd opok dadie hlas.
aže hory z wyšších swých: z plodu
skutków twých nasytí sě země.
Wywodě sěno skotu, a zelinu službě ludskej: aby wywedl chleb z země:
A wíno by utěšilo srdce ludské: aby omzil (?) obličej w oleji: a chleb srdce člowěče posilní.
Syto bude dřewo polské, a cedri libansci, jež wsadil:
Tam wrabci sě hniezdie: rarohowý dóm wéwody jest jich.
Hory wysoké jelenóm: opoka útočišče ježkóm.
Učinil měsiec w časy: slunce poznalo západ swój.
Položil jsi tmy, i učinena jest noc: w niej přějdú wsecka zwieřata lesná.
Ščenata lwowí řewúce, aby trhli, a hledali ot boha krmě sobě.
Wzešlo jest slunce, a sebrali jsú sě: a w peleších swých sě skladú.
Wynde člowěk k dielu swému: a k dělániu swému až do wečera.
Jako wzweličeni jsúť skutci twogi, hospodine! Wsecko's w múdrosti učinil: naplnena jest země sbožie twého.
To moře weliké a široké rukama: tamo lazuky, jichž nenie čísla. Zwěř malučký s welikým:
Tam lodie budú míjeti. A ještěr ten, jehož jsi stwořil ku pojhráwánu jemu:
Wsecko ot tebe čaká, aby dal jim krmi w čas.
Ač dáš ty jim, sberú: otewrúc ruku twú, wsecko sě naplní dobroty.
Ale ač obrátíš obličej, smutie sě: otejmeš duch jich, i zemdlejú, a w popel swój sě wrátie.

Wypusti duch twój, a stwořena budú: i obnowíš oblíčej zemský.

Buď chwála hospodinowa na wěky: wzraduje sě hospodin we wšěch skutcioch swých.

Jenž hledie na zemi, i káže sě jej třiésti: jenž dotkne hor, i wzkúřie sě.

Wzpiewaju hospodinu w životě mém: zpiewaju bohu mému, donidž jsem.

Wesela buď jemu umluwa má: jáz wedě wzpychli w hospodinu.

Zhyňte hříšní z země, a neprawí tak, jakž jich nebuď: blahaj, duše má, hospodinu.

d. Žalm 138.

Hospodine, zkusil jsi mne, i poznal jsi mě: Tys poznal sedění mé i wzkříšenie mé.

Urozoměl jsi myšlenie mé zdaleka: stezku mú i prowazek mój dostihl jsi.

A wsě cěsty mé přěwiděl jsi: nebo nenie hlahola w jazyku mém.

A todě, hospodine, ty poznal jsi wsecka poslednie i stará: ty jsi stwořil mě i položil jsi na mě ruku twú.

Diwné učineno jest učenie twé ze mne: potwrzeno jest, a nemoci budu k nemu.

Kam pójdu ot ducha twého? a kam ot obličeje twého poběhnu?

Ač wzendu na nebe, ty tamo jsi: ač stúpi do pekla, jsi.

Ač wezmu peřie mé w zabřezděnie, a bydliti budu na skončinách morských:

A wedě tamo ruka twá přiwede mě: a držeti mě bude prawice twá.

I řěch: Snad tmy utlačie mě: a noc proswiecenie mé w rozkoši mej.

Nebo tmy nezamračie sě ot tebe, a noc jako den proswietí: jako tmy jeho, takož i světlosť jeho.

Nebo ty jsi obsědl ledwie mé: přijal jsi mě z lože mateře mé.

Wzpowiedaju sě tobě, nebo hrozně wzwelíčen jsi: diwní skutci twoji, a duše má pozná mnoho.

Nejsúť utajena usta má ot tebe, což jsi učinil w tajně: i statek mój w nižinách země.

Nedostatek mój widěle sta oči twoji, a w knihách twých wsicci budú psáni: dnowé budú stwořeni, a nikdo w nich.

Ale mně přieliš počsceni jsúť přietelé twoji, bože: přieliš rozsilnilo sě jest kněžstwo jich.

Přěčtu je, a nad piesek wzplodie sě: wstal jsem, a ješče jsem s tobú.

Ač ztepeš, bože, hřiešníky: mužie krwawené, uhněte sě ote mne:

Neb diete w mysleniu, wezmú w jmě města twá.

A wsakože, již nenáwiděchu tebe, hospodine, nenáwiděch? a na twé nepřátely nzěch?

Swrchowanú nenáwisťú nenáwiděl jsem jich: a nepřietelé učineni jsú mně.

Pokus mne, hospodine, a wěz srdce mé: otěž mne, i poznaj stezky mé.

I wiz, ač cěsta zlosti we mně jest: i přiweď mě na cěstu wěčnú.

MASTIČKÁŘ.

Zlomek jedné z diwadelních her, odpolu wážných, odpolu komických, jež někdy i studenti prowozowáwali. Předmět celé hry, z nížto jen počátek na deskách latinského isu w Českém Muzeum (6 listůw pergam. w 8) se zachowal, bylo bez pochyby, dle obytředowěkého, nějaké mysterium o hrobě božím. Písmo jewí přechod ze XIII do XIV ; zdá se tedy hra tato owšem starší býti, nežli založení wysokých škol w Praze r. jest snad památka kwětu škol Pražských za kralowání Wáclawa II, jenž, jakož z historie dómo, již r. 1294 universitu w Praze zakládati usilowal. Tištěn w Star. Sklád r. 1823. 7. st. 198.

Osoby jednající:

Severin Ipokras, mastičkář.
jeho.
z Benátek. šašek.
Postrpalk, sluha mastičkářuw.
lárie.
iam.

Rubín.

Rubinus accurrens dicit ricmum:

mistře, sedl! ják k tobě běžu,
sě tobě dobře hozu.

Severin.

Mercator.

, milý Idonechu!
ludem dosti smiechu.
z mi, kak ti prawé jmě dějú?
lobú cěle sděju.

Rubín.

Rubinus dicit.

e, jsem ti dworný holomek,
mi Rubín z Benátek.

Severin.

Mercator dicit ricmum:

Powěz mi to, Rubíne,
co chceš wzieti ote mne?

Rubín.

Rubinus dicit.

Mistře, ot tebe chcu wzieti hrnec kyselice
a k tomu tři nowé lžice;
możli mi to od tebe přijíti,
chcu ják owšem twój rád býti.

Severin.

Mercator dicit.

Rubíne, to ti wše ják rád dám,
co si potřebowal sám;
jedno na to wsdy ptaj,
a těch miest pytaj,
kdebychom mohli swój krám wyklásti,
a swé masti draho prodati.

Rubín.

Rubinus dicit:

Mistře! hyn jsú miesta zdrawá,
a w nich jest krásná úprawa:

tu rač swé seděnie jmieti,
a swé drahé masti wynieti.

Item Rubinus.

Mistře! wstúpě na tuto stolicu,
posadiž k sobě swú ženu holicu.

Deinde cantet cantionem cum Pustrpalko sic:

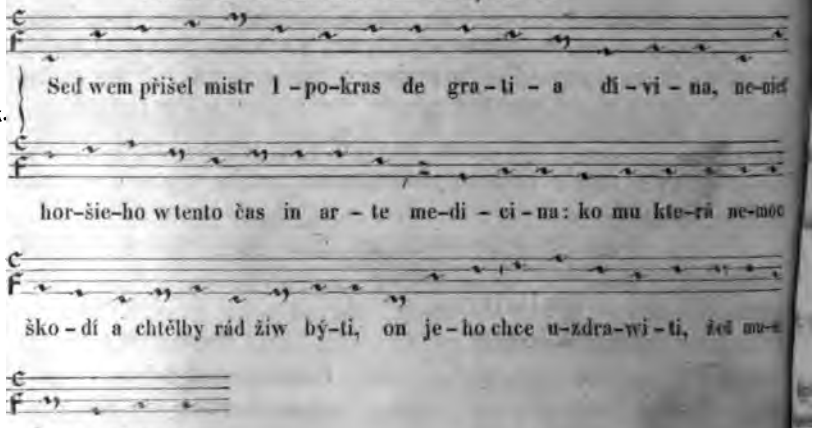

Rubín.

Rubinus dicit ricmum:

Poslúchajte, dobří liudie!
mnoho wám radosti přibude
těch nowin, jež wám powědě,
jež welmi užitečné wědě.
A wy baby swé šeptánie
pusťte, i wše klewetánie;
w časti mlčeti neškodí,
poslúchajteż! dobře wem hodí.
Přišelť je host owšem slawný,
lékař múdrý, chytrý, dawný,
wám bohdá na wši útěchu,
nenieť nic podobno k smiechu.
Což prawiu, wěřte mi jistě,
jakžto róžeč na siej tistě:
ni w Čechách, ni u Morawě,
jakžto učení mistři prawie,
ni w Rakúsiech, ni w Uhřiech,
ni u Bawořiech, ani w Rusiech,
ni u Polaniech, ni w Korutanech:
prawěť wesde jeho jmě swětie;
krátce řkúce, po wšem swětě
nikdež jemu nenie rowně,
kromě, žeť pán neskrowně.
I jmáť také drahé masti,
ježť jest přinesl z dalekě wlasti,
jimiž nemoci wšelikě,
rány, kakožkoli weliké,
zaceli bez pomeškánie;
bóh jeho poraz, ktož jho kanie!
Ktož je boden nebo sěčen,
neb snad palicemi měčen,
neb snad jmáli w swém uše zpary,

; mému mistři s dary,
r jeho tak naučí:
ě, jako pes wskučí,
sě náhle wzpruči.
ini! chceteli dobři býti,
ej kyji biti.
finito currit inter homines.

Severín.

cator. Non respondet Rubinus.
Rubíne!

Secundo clamat:

wo pystu?

Rubín.

Ipse respondeat:

tře! drži za ř- tistu.

Severín.

iterum mercator clamat dicens:
wo pystu quest?

Rubín.

Ipse respondeat:

tře! chlupatú tistu za pezď.

Severín.

Mercator iterum bis clamet:
Rubíne!

Rubín.

š, mistře Severíne?

Severín.

Mercator ad eundem:

íne! kde sě tak dlúho tkáš,
rém mistře niče netbáš?

Rubín.

w onomno běch. poča liudi léčiti,
očechu staré baby pod nos b-ieti;
w onomno kútě běch,
ě sta dworný smiech:
:hu mi s puškami měch.
Potom sem k tobě běžeti uchwátil,
abych po tobě wešken liud obrátil.

Severín.

Mercator clamat bis dicens:

Rubíne!

Ipse non respondet; secundo dicit, ipse respondeat ut prius; tertio clamet:

Rubíne!

Ipse veniens dicit ut prius. Mercator dicit:
Milý Rubíne! ut prius.

Rubín.

Ipse respondet dicens:

Milý mistře, ty wsdy na mě křikáš,
i swým hněwem na mě kdykáš;
u welikém sě mistrowstwie znáš,
wšak proto i h—a již nejmáš.

Severín.

Mercator dicit:

Tot je ot starých slýcháno,
i u písmě také jest to psáno:
ač co s bláznem kdy ulowíš,
ale nerowně s ním rozdělíš.

Rubín.

Rubinus dicit:

Tak sě musí wesdy státi,
že sě zlob zlobí obrátí,
a dobré dobrým sě oplatí:
ktož zle mysli, ten wsdy ztratí.

Severín.

Mercator dicit:

Rubíne, pustwě tento hněw na stranu;
howějž lépe swému pánu,
budewě w ten čas bohata,
mine najú wše zlá ztráta.

Rubín.

Rubinus dicit:

Takož, milý mistře, tako!

tiehněwě oba za jednako:
wše po najú wólú bude,
potom náma ďábel shude.

Severín.

Mercator clamet ter:
Rubíne!

Rubín.

Ipse veniens, respondeat dicens:
Co kážeš, mistře Severíne?

Severín.

Mercator ad eum:
Rubíne, rozprostři mój krám,
ať sě jáz sde liudem znáti dám.

Rubín.

Rubinus respondet:
Praw to każdý już wás druh k druhu,
že ke wšelikému neduhu,
i ke wšelikej nemoci
mého mistra masti mohú spomoci.
Ktož jmá kterú nádchu w nozě,
od tohoť jmá mléko kozie;
a ktož jmá zimnici w týlu,
neb snad neskrownú kýlu,
neb snad jmu dna lámá uši,
neb jmá snad črwy w duši:
to wše mój mistr uzdrawí,
i wšie nemoci zbawí.

Severín.

Mercator dicit:
Rubíne! skoroli mé masti budú?

Rubín.

Ipse respondet:
Jednak mistře před tobú budú,
ať jich z pytlíka dobudu.

Severín.

Mercator dicit:
Rubíne! již je počal mazanec kwísti,
rač mi masti sěm mé wyčísti.

Rubín.

Ipse dicit:
Kto chcete rádi slyšeti,
móžete sěm rádi hleděti.

Rubinus:
Požehnaj mě boži synu i swatý duše,
ať mě ďábel nepokúšie.

Item dicit:
Toto ti je, mistře, prwá puška,
od téť sě počíná wole jako hruška;
najprwéť bude jako dyně,
a potom bude jako skřině.
Toto je, mistře, puška druhá,
od téť zpleskajú wole tuhá;
coť ona prwá neduha zapudí,
tatoť wiece neduha zbudí.
A totoť jest puška třetie,
pro tuť baby skřietkem k čertu wzletí.
Toto ti je, mistře, puška čtwrtá,
taťpohřiechu jako neboziczem wrtá;
a u pátej měl sem tři swrčky
a pól čtwrta komára,
tu je sněďla onano baba stará.
Tato ti jest, mistře, mast z Babylone,
w niejť je taká drahá wóně,
ktož jie kúpí, tako twrdě,
pójde od nie b-dě i p-dě.
A toto ti jest mast tak drahá,
žeť jie nejmá Wieduě ani Praha;
činíla ju paní mladá
wše z komárowého sádla;
b-in k niej málo přičinila,
aby brzo nezwětřela;

! mi wšickni najlépe chwálé.
ımkni jie tam k sobě dále,
jie každý nepokúšie;
ſ jedno k milosti slušie.
tatoť, mistře, najlépe wonie,
amenaj, co je do nie:
ch jie komu w zuby podal,
ych to wám wěděti dal,
dyby sě dřiewe zatočil,
žby jednú nohú kročil.
tuto masť činil mnich w chyšce,
ich sedě — —
ıž jie z wás okusí koli,
tane — — —
to jest masť nade wše masti,
nenieť jie w tejto wlasti;
kúť ju žáci na školném praze,
buď w teple, leč buď w mraze;
nemóž ti jie žwáti,
no oblu w žiwot cpáti.
e to z wás každá wěz,
! pěkné léčí bez peněz;
kli nepěkná přijde s dary,
ť lacněj dadie páry:
ď od črta, buď od chlapa,
posledněj dadie kwapa.
pakli jej w kterej nemoci,
žte jie přijíti na tři noci:
deť zdráwa jako ryba,
b tú masťú nebýwá chyba.
jiných mastí jmáš dosti,
odáwajž je, ažť někto ztepe twé kosti.

Rubinus ad Posterpalkum:

řo! masti natluc dosti,
o čas budem mieti hosti;
iewes mi jie byl dal málo,
sě jie mnohým nedostalo.
Přikydniž mi jie sěm wiece,
ať nečekajú stojiece.
Jiných, mistře, pušek jmáš pln krám,
a z těch učiniž, co chceš sám.

Statim currat inter populum; hoc dicto, mercator bis clamet dicens;

Severín.

Rubíne! Rubíne; hý, Rubíne!

Mercator dicit:

Žeť wran oka newykline,
že mój trh cný pro tě hyne!
Rubíne! móžeš prudkým, zlým, newěrným synem býti,
že kdy tebe wolaju, a ty nechceš ke mně přijíti?

Rubín.

Rubinus dicit:

E! žádný mistře, nemluw mi na hanbu mnoho,
neb jsem nedóstojen slowa toho;
neb kdež jáz stoju, nebo chozu,
tuť wesdy twú čest plozu.

Severín.

Mercator dicit:

Rubíne, mój wěrný slúho!
tuto býti nemóžem dlúho;
nechce k náma ijeden kupec přijíti,
juž musiwě odsud přič jíti.

Rubín.

Rubinus dicit:

E! žádný mistře, rač wesel býti,
chce k náma dobrý kupec přijíti;
wizuť ondeno dobrého druha syna,
a u něho jest weliká lysina,
bude náma zaplacena tohoto postu wyzina,
jež lepšie bude, než s welikej noci kozina.

Severín.

Mercator dicit:

Slyšal sem, Rubíne, zvěstie,
že jsú sde tři panie u městě,
a tyť, Rubíne, dobrých mastí ptají;
a zdať ty mne, Rubíne, neznají?
Zdáť mi sě, ežť ondemo stojie,
ežť sě o nich liudé brojie;
doběhní tam, Rubíne, k nim,
a cěstu ukaž ke mně jim.

Rubín.

Rubinus dicit ad personas:

Dobro-itro wám, krásné panie!
wy teprw jdete ze ispanie,
a nesúc hlawy jako laně.
Slyšal sem, že drahých mastí ptáte?
hyn jich u mého mistra pln krám jmáte.

1 Maria.

Statim prima Maria cantet:

Omnipotens pater altissime!
angelorum rector mitissime!
quid faciemus nos miserrimae,
heu, quantus est noster dolor!

Prima dicit ricmum:

Hospodine wšemohúcí!
angelský králu žádúcí!
i co je nám sobě sdieti,
že nemóžem tebe widěti.

2 Maria.

Secunda Maria cantet:

Amisimus omne solatium,
Jesum Christum, Mariae filium;
ipse erat nostra redemptio:
heu, quantus est noster dolor!

Deinde dicit ricmum:

Ztratily smy mistra swého,
Jesu Krista nebeského;
ztratily smy swú útěchu,
jižto nám Židé odjechu,
Jesu Krista laskawého,
přietele owčem wěrného,
jenž jest trpěl za wše za ny
na swém těle luté rány.

3 Maria.

Tertia Maria cantet:

Sed emus unguentum emere,
cum quo bene possumus ungere
corpus domini sacratum.

Deinde dicit ricmum:

Jako sě owčičky rozbiehajú,
kdyžto pastušky nejmajú:
takéž my bez mistra swého,
Jesu Krista nebeského,
ježto nás často utěšowal,
a mnoho nemocných uzdrawowal.

Severín.

Mercator cantet:

Huc propius flentes accedite,
hoc unguentum si vultis emere,
cum quo bene potestis ungere
corpus domini sacratum.

Tři Marie.

Contra mercatorem Mariae cantent:

Dic nobis mercator juvenis,
unguentum si tu vendideris?
dic pretium, quod tibi dabimus.

Severín.

Mercator dicit ricmum:

Sěmo blíže přistúpíte
A u mne masti kúpíte!

Item mercator dicit ad Rubinum:

Wstaň, Rubíne! wolaj na ně!
Wiz umrlcě bez pomeškánie

iem na pokušenie
astem na pochválenie.

Abraham.

-aham procedit, portans filium cum Rubino, qui dicit sic:

zwěděti od mistra Severína,
il uléčiti syna:
jemu tři hřiby a pól sýra.
niens ante mercatorem dicit:
tře cný a slowútný!
išel k tobě smutný,
nečuju sebe;
žně prošu tebe,
iému synu z mrtwých kázati wstáti,
mnoho zlata dáti.
ebožátko!
ieše děťátko:
hléb jedieše,
nerodieše;
kamna wsedieše,
še,
řed jistby dějieše.
wášňu jmějieše:
uzřieše,
a neprodřieše.

Severín.

ercator dicit ad eum:

o já tobě řieci chcu,
syna uléču,
ři hřiwny zlata,
vú dceř Meču.

Abraham.

am dicit ad mercatorem:

wše rád dám,
val sám.

Severín.

Mercator dicit:

Pomáhaj mi, boží synu!
ať jáz u mej prawdě nehynu:
we jmě božie jáz tě mažu,
južť chytrostí wstáti kážu.
A co ty ležiš, Isáku,
čině otcu žalost takú?
wstaň, daj chwálu hospodinu,
swaté Mařie, jejie synu!

Quo finito, fundunt ei feces super culum; ipse vero Isak surgens, dicit ricmum:

Isak.

Awech, awech, awech, ach!
kak to mistře dosti spach,
a wšak jako z mrtwých wstach;
k tomu sě bezmál neo-ach.
Děkuju tobě, mistře, z toho,
ežs mi učinil cti přieliš mnoho;
jiní mistři po swém práwu
mažĺ swými mastmi hlawu:
ale tys mi, mistře, dobře shodil,
ežs mi wšichnu ř- mastú oblil.

Severín.

Mercator ad Marias dicit ricmum:

Milé panie! sěm witajte!
co wem třeba, toho ptajte;
slyšal sem, eż dobrých masti ptáte,
teď jich u mne pln krám jmáte!
Létos, den swaté Mařie,
přinesl sem tuto mast z zámořie;
nynie u weliký pátek
přinesl sem tuto mast z Benátek.
Tať má mast welikú moc,
žeť uzdrawuje wšelikú nemoc:
jestli w-uonomno kútě která stará baba
a jest na jejie břiše kóže slaba,

jakž sě túto masti pomaže,
tak sobě třetí den zvoniti káže.
Líčíteli sě, panie, rády,
túto mastú pomažete líčka i brady;
tať sě mast k tomu dobře hodí,
ale dušiť welmi škodí.

Maria.

Mariæ dicunt:

Milý mistře! my sě mladým lidem slúbiti nežádámy,
proto také masti nehledámy.
Kromě náš smutek veliký zjewujem tobě,
že náš Jesus Kristus pohřeben w hrobě;
protobychom chtěly umazati jeho tělo,
aby sě tiem šlechetnějie jmělo.
Mášli mast s myrrú a s thymiánem,
s kadidlem a s balšánem,
dobrý druže, tu prodaj nem!

Severín.

Mercator dicit:

Zajisté, panie, když u mne té masti ptáte,
teď jie u mne welikú pušku jmáte.
Létos, den swatého Jana,
činil sem tuto mast z myrry a thymiána;
přičinil sem k tomu rozličného kořenie,
w němž jest silné božie stwořenie.
Jestli které mrtwé tělo,
že je dlúho w hrobě hřbělo:
budeli tú mastú mazáno,
tiem bude šlechetnějie zachowáno.

Maria.

Maria dicit:

Milý mistře! rač nám to zjewiti,
zač nám jest tu mast jmieti, neb přijieti?

Severín.

Mercator dicit:

Zajisté, panie! když sem jiným lidem tú mast prodáwal
za tři hřiwny zlata sem ja dáwal:
ale pro weliký smutek wám
za dwě hřiwně zlata dám.

Žena mast.

Uxor mercatoris dicit contra eum ricmum

I kam, milý muži, hůdáš,
že sě mladým newěstkám slúbiti žádá
že také mast za dwě hřiwně zlata w
kládá

I co páleš sám nad sobú,
i nade mnú, chudú ženú?
Proto ty lkáš chudobú,
a já také hubená s tobú;
nebo je to wše mě úsilé,
a já sem wydala na niej swé obilé.
A to jie neponesú ty panie,
dřiewe než mi hřiwny tři zlata dadie.

Severín.

Mercator dicit:

Mnohé ženy ten obyčej jmajú,
když sě zapijú, tehdy mnoho bajú.
Takéž tato biednice nezwarná
mluwí wesdy slowa prázná.
Zapiwši sě mluwiš mnoho,
a již zlým užiweš toho;
nebo co ty jmáš do toho,
že mě oprawuješ welmi mnoho?
Radilťbych, aby přestala,
mně spokojem býti dala;
pakli toho nepřestaneš,
snad ode mne spláčem wstaneš.
Náhle oprawěj swú přeslicu,
neb dám pěstú po twém líci!

Žena.

Uxor clamat:

mé k hodóm nowé rúcho,
epeš za mé ucho?
dobré dawné dènie
ıi políčky za odènie;
wesdy dobrú radu
hlawu jako hadu:
już chcu s tobú rozděliti nebo rozlúčiti,
ı čertóm poručiti!

Pustrpalk.

Pustrpalk dicit ricmum:

wy panie drahné!
mladým žáčkóm widěti hodné.

Rubín.

Rubinus dicit:

ku! mohlby mluwiti tiše,
obořily chyše.

Pustrpalk.

by ty mój rod znal,
na mě lépe tbal.

Rubín.

Rubinus ad eum:

ku! dášli mi swój rod znáti,
na tě lépe tbáti.

Pustrpalk.

Postrpalk dicit:

chcešli o mém rodě slyšeti,
chcu powědieti:
:ě oba,
také Koba,
prodáwáta hříby, hlíwy,
i také hlušice, sliwy;
často chwoštiště prodáwáta,
protoť welikú čest jmáta.

Rubín.

Rubinus dicit:

I což ty, žebráče chudý!
tkaje sě sudy i onudy,
prawíš mi o swej rodině?
jáz tobě lepšie powědě,
to, ježto lépe wědě.
Má teta Wawřena
byla w stodole zawřena
s jedniem mnichem komendorem
bliž pod jeho dworem;
a má stryna Hodawa,
často kyselicu prodáwá;
dřieweť jest krúpy dřela,
protoť jest welikú čest jměla.
Uhy! kdebych sě stawil,
bych tobě wes swój rod wyprawil!
tebebych wšie cti zbawil
a sebebych za jednu planú hnilicu nepoprawil.
Náhle přestaň! newolaj mnoho,
nebo zlým užiweš toho;
přestaň! nebo tě přewracu,
žíly, kosti tiemto kyjem w tobě zmlácu.

Severín.

Mercator dicit:

Cné panie, na to wy nic netbajte

— — — — — —

DALEMILOWA KRONIKA ČESKÁ.

Jménem Dalemilowy kroniky nazývá se spis neznámého rytíře českého, jehožto wěk kwetl mezi r. 1281 a 1314. Rukopisuw díla tohoto nachází se hojně: wšak jen dwa krátké zlomky, jenž se chowají w Museum, sahají do XIV století, ostatní mladší jsau. Wydán byl Dalemil tiskem ponejprw r. 1620 od Pawla Ješina w 4 w Praze: podruhé tamže od F. F. Procházky r. 1786 w 8. Třetí zpráwnější wydání přihotowil k tisku W. Hanka, jehožto práce, s nemnohými a malými proměnami, zde užito. Text kap. 3 a 4, od slow * „ta wšecku zemiu“ až do „obec jest“, * – pak kap. 8 od slow * „welikému zlému“ až do kap. 10 slow „nic nenie“ * – podáwá se zde čistě dle nejstaršího zlomku w Museum, spisowateli téměř sauwěkého.

Mnozí powěsti hledajú,
w tom dwornè a múdře činie:
ale že swej země netbajú,
tiem swój rod sprostenstwiem winie;
neb by sè doň cti nadieli,
swej země by knihy jměli,
z nichžby wes swój rod zwědèli,
odkad přišli, by widèli.
Jáz těch knih dáwno hledaju
a toho wezdy žádaju,
by sè w to někto uwázal,
české skutky w jedno swázal.
A dotud sem toho žádal,
doňudž sem právě nezbadal,
že sè w to nechtie otdati;
sám sè chcu w to uwázati.
Usilnoť kroniku psáti,
z rozličných w jednu shledati!
neb to zajisté powědě,
že nikděž celej newědě.
Písaři newelmi snažni byli,
protož sú jie mnoho opustili,
jedno o swém kraji mluwiece
a jiného opúštějiece,
někde welmi krátiece,
tiem prawý sled tratiece.
Nalezech kroniku w Boleslawi,
ta wšecky jiné oslawi,
ta mě zwláště w bojiech zprawi
a mnoho neznámého wyprawi.
Budešli Pražskú neb Břewnèwskú čísti,
tiemť já tè právě ujisti,
žeť na niej méně postaweno,
ale slow wiece mluweno.
Opatowskú, ta často blúdí,
aèť wiece mluwí, wšak tebú sludí.
Wyšehradská mi sè najméně slúbila,
najlepšieť jest w Boleslawi byla.
To račte wšickni wědèti,
žeť sè chcu tej přidržeti;
nalezněšli kde co jinak než tuto mluweno,
wèz, žeť to mú woliú neproměněno,
ale jakž tam postaweno,
takéž jest i mú mluweno.
Řeči prázdné mysli ukrátiti,
wšak smysl celý položiti,
by sè mohl každý učiti
k swému jazyku snažiti.

'še múdrý, múdřejí bude,
ný túhy zbude.
awdu sprostně položu,
) lepšieho prošu,
o našej země čest
ašich nepřátel lest,
řeč mú rýmem krásným,
hlaholem jasným;
tiem nehaněje,
lete sě, neuměje.
: sám w tom dobře znaju,
swém jazyce tbaju;
jest k tomu wzbudilo
lí připudilo.

Kap. 1. Wěže Babel. Srbowé.

weškeu lud, pro swú winu,
osmi, wodú zhynu:
již běchu ostali,
tchoda slunce wstali,
ednu wzdy sě brachu,
)ěchu plni strachu:
' sě wezde bojiece,
obě w tom newěřiece.
na jednom poli běchu,
Senaar dějechu,
núdrú radu wzechu
vě podobnú k smiechu,
postawmy wěžu sobě,
[wzwýši až do nebe.
ž tu wěžu dělachu,
ni cihlami stlachu,
esto wápna jměiechu,
ii jednu řeč mluwiechu.
sě dielo nesmili,
h jazyky tak zmýli,
ár bratru nerozumě,
ale každý zwláščnú řeč jmě.
Tak swého diela přestachu
a druh ot druha sě brachu;
každý sobě wlast ustawi,
ot těch wznidechu rozličnì nrawi;
osobichu sobě země,
jakž i dnes má každá swé jmě.
Mezi jinými Srbowé
ottud, kdež bydlé Hřekowé,
dle moře sě usadichu,
až do Říma *) sě wzplodichu.

Kap. 2. Čech, Čechowé.

W Srbském jazyku jest země,
jiežto Chrwaty **) jest jmě.
W tej zemi bieše lech,
jemuž jmě bieše Čech:
ten mužobojstwa sě dočini,
pro něž swú zemiu prowini.
Ten Čech jmiejieše bratrów šest,
pro něž jmiejieše moc i čest,
a ot nich mnoho čeledi,
jež jedné noci osledi,
i wybra sě se wšemi z země,
jież bieše Chrwaty jmě.
I bra sě lesem do lesa,
dietky swé na plecí nesa.
A když dlúho lesem jide,
k welikému hwozdu přijide,
stěšče sě čeledi jeho;
i wece Čech: Běda skutka mého!
že jste pro mě w tejto núzi,
a jsú waši domowé, hustí luzi.
I wece Čech k swému sboru:
Podejděm pod tuto horu,
dětem, skotu otpočinem,

*) Někteří rkpp. mají: do Rýna.
**) Větší díl rkpp. Charwaty.

a snad sě tu s táhú minem.
Pak zajtra, u prawej zoře,
by Čech sám sedm na té hoře,
s niež wšucku zemiu ohleda,
a dále jim jíti neda,
řka: Jmámy zemiu po swé wóli,
budú nám zde plní stoli
zwěři, ptáków, ryb, wčel dosti,
ot nepřátel dost twrdosti,
jakby sě na púšči stálo,
kdežby nic nepřekáželo.
Ale že s té hory zřechu
protož té hoře Říp wzděchu.
Prwé chleba nejmějechu,
maso a ryby jediechu;
téhož léta luh zkopachu,
druhého rádlem zorachu.
Že jich starostě Čech děchu,
proň té zemi Čechy wzděchu.
Ti ludie přewěrní běchu,
swé sbožie obecno jměchu;
komuž sě nedostanieše,
u druha jako swé jmieše.
Jeden zlý obyčej jměchu,
že manželstwa nedržechu,
i žena jista nebieše,
jeden muž mnoho žen jmieše;
práwě skotsky přebýwachu,
na wšak wečer nowá manželstwa ptachu.
Súdce nikdy nejmějechu,
nebo sobě nekraděchu;
pakli sě kde stala swáda,
u starších budieše rada,
aby práwo učinili
a prawému polepšili.
I minu let welmi mnoho,
že sě držechu obyčeje toho.

Kap. 3. Krok, Kasi, Tetka, Lubuša.

A když minu mnohý rok,
wsta muž, jemuž děchu Krok;
ten zemiu wšucku súdieše,
a múdrosti ji učieše.
Potom Krok jide do nawy,
tři dcery múdré ostawi:
Kasi, Tetku a Lubušu;
o třetie mluwiti mušu.
Kasi sedieše na Kašině,
ale Tetka na Tetině.
Lubuša prorokyni bieše,
* ta wšucku zemiu súdieše.
Sta sě, že o mezu dwa sě swadista,
a sobě dobře přibista.
Lubuše je sě já súditi,
a winného musí smútiti.
Winný je sě Lubuše haněti,
řka: Nechcu tebe za súdcu jmieti;
neb žena lépe umie jehlú šíti,
než w súdě muže súditi.
Auwech to mě welmi trudí,
že našu zemiu žena súdí.
I wšech paní je sě haněti,
jehož jáz nechcu mluwiti.
Lubuše to uslyšewši,
nemúdrému přehowěwši,
nic jemu neotpowědě,
ale walný snem zapowědě.
Když sě na snem wšickni snídú,
a před Lubušu přijidú,
tehdy ta wšie země máti
je sě hanby žalowati.
Zeměné to uslyšewše,
swej hospodě sě nasměwše,
jako z praka sě podjemše,
rady ijedné newzemše,

ni jedniem hlasem:
· to jedniem wlasem;
t mluwil člowěk taký,
nuž wila wšaký,
před ženú súdí,
ı núzě nepřipudí.
nechcem howěti,
za hospodu jmieti.
tobě prosímy:
wěščbami swými,
radiš země kněze wzieti?
j nemóžem podobného jmieti.

4. Libušina odpowěd.

odpowědě,
ám beze lsti powědě,
mě uhanili,
tak potupili.
to chce býti,
swé dobré, dá obci zlým užiti;
každého ohrada,
, minulať jej rada.
neufaj do hrada,
bude tebe wšeliká swáda.
m swé škody nedám zlým užiti,
eze lsti raditi:
mohli mój súd trpěti,
z muže jmieti;
diewčie ruka,
ány bývá weliká muka.
uw uwčříte,
kněze za železným stolem jedúce uzříte.
ad wámi cuzozemec wlásti,
wáš jazyk dlúho tráti.
ažděho mezi cuzími,
smutný utěší sě mezi swými;
každý kraluje přátely swými,
ijeden múdrý neradí sě s cuzími.
Pojmeť k sobě lud jazyka swého
a bude wzdy hledati wašeho zlého;
na wáš lud bude hledati winy,
a swým rozdělí waše dědiny.
Čestě swé, ačť i krastawo,
nedaj w sě cuzozemcu, česká hlawo!
Kde jeden jazyk, tu jeho sláwa.
Opět Lubuše powědě:
Južť jáz to dobře wědě,
komu býti waší hospodú:
jdětež čstnější po mého koně wodu;
kamožť on jedno poteče,
a k komužť on přiteče,
toho na ten kóň wsadiece
wedtež sem, sě neswářiece:
budeteli sě swářiti,
budeť wšie zemi škoditi.
Lubuše sě na swé wěščby wzpusti,
kóň odeslawši, bez uzdy pusti.

Kap. 5. Přemysl Stadický.

Páni po koni pojidú,
až Bieliny řeky dojidú;
podlé té řeky kóň poteče,
až na jednu úlehl přiteče,
na niež ora muž weliký,
obinuw swé nohy lýky.
K tomu muži kóň přiskočiw,
i sta, u něho sě wzbočiw.
Stojiceše jako jat w udici:
proňž té wsi wzděchu Stadici.
Páni na chlapě wzwěděchu,
že jemu jmě Přemysl děchu.
Poče sě druh k druhu smieti,

i chtěchu inhed jej wzieti.
A jakož sě jeho dotkú,
Přemysl wdruži w zemiu otku,
řka: Žel, že ste tak ráno přišli!
by ste byli tepruw wyšli,
bych mohl tu úlehl wzorati,
wiec bylo by nelze oráču chleba kupowati;
ale že ste uchwátili,
a mně w roli překazili,
móž to slyšeti každý rád,
bude w zemi žiežň a často hlad.
Posáh klýčené kabeli,
wyně sýr a pecen welí;
poče na radlici jiesti,
pánów prosi podlé sebe siesti.
Páni sě počechu shlédati,
na Lubušu wzpominati.
I jechu sě jeho tázati,
proč mu mílo na železe sniedati?
Přemysl jim otpowědě:
Jakž wám Lubuše powědě,
když ste nerodili o diewcě tváti,
bude wy mój rod železnú metlú kázati.
A když Přemysl sniedáše,
jeden pán na otku wzhlédáše:
že wypusti pět pramenów,
a z nich prokwite pět ořechów,
čtyřie uschnu w malé chwíli,
pátý by žiw, wšem sě smíli.

Kap. 6. Přemyslowo proroctwí.

Když sobě ten diw ukázachu,
na Přemysle potázachu,
kteréby bylo znamenie,
suché otky rozkwetenie?
Přemysl jim otpowědě
řka: Toť jáz wám wše powědě:
otka suchá jest znamenie
mého chlapieho rozenie;
ale žeť jest brzo wzkwetla,
jakž wem Lubuše jest řekla:
mój rod z chlapieho pořada
dojde královcho řáda.
Pěti prameny bude kwiesti,
to budú na kniehách čísti:
ze mne bude kněžstwo patero,
ale brzo zhyne čtwero;
páté wzektwe welmi krásně
a wypustí swój plod jasně;
ač sě jemu kdy podejde,
a wšakž toho času dojde,
že wnuk pomstí swého děda,
jeho wrahóm potom běda!
Řka to, wsta z chlapieho sboru,
i jde do Lubušina dwora.

Kap. 7. Libušin sňatek. Založení Prahy.

Jakž brzo Lubuše doje,
Lubuše jej za muž poje.
Přemysla dary uctichu
a knězem jej učinichu.
Přemysl bieše múdré mysli,
a Lubušú práwo zamysli.
Tehdy Lubuše powědě,
řkúc: Jáz jedno miesto wědě,
to bude slowútno swětu,
jakžto slunce w swém oswětu.
Pomněte wši slowa mého:
wyndetať dwě oliwě z něho:
Wáclaw jmě oliwě prwej,
a Wojtěch oliwě druhej;
tě ot pokolenie mého

ta do królowstwie nebeského;
něsto oswietíta,
ena wšicku zemiu oprawíta.
město, toť wem razu,
ežto jáz wám pokážu:
wy pod Petřínem,
iní prah sswým synem:
ah městu wzdějte Praha,
ude silná draha;
kž knězi i králowé,
ilní jakžto lwowé,
rahu klanějú hlawu,
jměli zdráwu:
roti městu mému;
čest i chwála jemu.

9. *Libušina smrt. Bauřka dívčí.*

onče žiwot Lubuše,
í ju we wsi Lubice.
iewky wálku počechu,
ě podobnú k smiechu:
mu z práwa chtěchu,
wšecky tiehněchu,
ewka zemí wládla,
sě drželi rádla.
swé řeči užiti,
ě hrada činiti.
hradu Děwín wzděchu,
lu za kniení wzěchu.
la po wšie zemi posly,
odbiemy pod sě ty bradaté kozly.
po pohansku jměchu
brady nosiechu.
Kterak leží w nich moc?
sě na každú noc.
ad nimi swítězímy,
ece, z nich učinímy.

Mnoho sě diewek k Wlastě obra,
na šest set sě jich na Děwín přibra.
Jako holubi z swých kotców,
takž sě brachu ot swých otców;
když bieše mužóm brániti,
a každému swú dceř bíti.
Dworno to bieše widěti,
i jechu sě tomu smieti:
diewka na koni jezdieše,
druhá po nie kóň wedieše.
Mužie z smiecha nemúdrého,
dojdú smutka welikého;
mohúc to slowem stawiti,
i dachu * welikému zlému býti.
Snad sú byli nepomněli,
že múdří sú za přislowie jměli,
řkúc: Kto chce w domu škody zbýti,
ten nedaj jiskře uhlem býti;
neb uhel často ohněm bývá,
i proňž bohatý sbožie zbývá.
Tak mužie, mohúc slowem obrániti,
dachu z múla wojsku býti.
Kněz Přemysl chtieše to brániti,
páni řiechu: Pokusmy, coť mohú učiniti.
Wece Přemysl: Widěch we sně diewku
krew loučúce,
a po wsěj zemi jako wzteklú běhajúce;
pro ten sen boju sě země zlého.
Páni na smiech obrátichu sen kněze swého.

Kap. 9. Dívčí zbrojení. Obec ženská.

Když diewky ot otców sě brachu,
a na Děwín sě wzebrachu,
dci otcu na žiwot otpowědě,
sestra bratru to powědě:
Již jáz nejsem niče tobě,
každý jměj péču o sobě.

Pak sobě slúbichu wieru,
Wlasta jim da w pitiu smieru,
aby swé tlustosti zbyly,
črstwy a múdry k tomu byly.
Potom je na tré rozděli,
a úřady je poděli;
pak múdřejším hrad poruči,
w radě je wzdy seděti uči,
řkúc: Ktožť rád sedí w radě,
ten ostojí w každej swádě.
Krašším káza sě líčiti
a chytrej řeči sě učiti,
řkúc: Tímto mužóm poléku,
kdežto mocú nedoteku.
Třetím káza s lučišči jezditi,
a muže jako psy bíti.

Kap. 10. Dívčí válka. Wlasta.

Když sě diewky dobře zwykú,
na koniech jezditi obykú,
jechu sě země pleniti,
a wše muže pořád bíti.
W diw sě diewčie srdce proměnichu,
že proti mužóm jako kámen biechu;
ijedna přátel nebránieše,
dci na swého otce wnadieše.
Kněz Přemysl to da wšiej zemi wěděti,
ale mužie newěděchu, če tomu zdieti;
neb oděnie nejmějechu,
a na jich koniech diewky jezdiechu;
wšak jakž mohúc sě mužie sebrachu,
a před Děwín sě brachu,
mnieč, ž'by diewky měchýřem zahnali,
a mniece, ž'by jich na hradě nedočakaly.
Přemysl nerodě s nimi jeti,
řka: Mój rod nechce toho škodú užiti:
neb wědě, že diewčie lsti nemóžete zbýti,
a ot nich wám jest pobítu býti;
ž'by mě w prwém boju pobily,
mójby rod nepřietelé skoro zbili.
Proto s wámi nechcu jíti,
ni wám razu s nimi sě sníti.
Mužie jeho rady netbachu,
proti jeho wóli před Děwín sě brachu.
Mužie když ten hrad uzřechu,
diewkám sě přewelmi wzsměchu,
kdežto bojišče slowe, za Wyšehradem stojechu.
Diewky když je dobře sezřechu,
wšecky sě tu poradiwše
a w wieře sě utwrdiwše,
pojidú s Wlastú, napřed mocnějšie,
postawiwše u prostřed múdřejšie.
A když na poli stojechu,
a już bojowati chtěchu,
Wlasta na koni s oščepem a w turniech stojieše
a swému wojsku tak mluwieše:
O diewky, šlechetné stwořenie!
wás na světě šlechetnějšieho nic nenie;
držte sě šlechetenstwie swého,
dobýwajte sobě slowa dobrého;
buď wám milo úsilé málo pojmieti,
a skrze to wěčný pokoj jmieti;
nč je nynie potepemy,
wěčnú pamět a chwálu wezmemy;
budem sobě muže woliti,
kdy chtiece budem je bíti;
budem jako Amazonské panie,
ty sú poručily mužóm oránie,
a samy swú zemiu wládú;
ty sú jměly s Cýrem swádu,
ty sú jeho ctně pobily
a jemše, we krwi utopily.

'e si žádal, krew i pi,
wětě ludí nebí;
proti Alexandru udatně jměly,
sě bíti směly;
) čest a chválu,
w boji prácu malú.
slušie učiniti:
yli sě zbíti,
ni smiech ploditi,
robotné jmieti;
bratra i otce svého,
dobyla žiwota pokojného;
rám bylo ctně zbitu býti,
chlapóm na milost jíti.
i která ot nás běžeti chtieti,
mi towařišstwa nebude jmieti,
budu kdy s ňu býti,
nelze bude zbýti;
která jata,
:p Lubušina zlata:
i zajisto prawiu,
ecko pro wás ztrawiu.
eči brzo přesta,
hnuchu z toho miesta:
muže wynikú,
:y Plawecky křikú;
nuže diewčie střely,
oščepem rozděli,
:ž swých zasě dohna,
iech oščepem prohna;
dka a Swatawa
Radka a Častawa,
swé knienie běchu,
sky sě jmějechu.
) smiecha nebieše,
i jich już leżieše;
blíž les nebył,
ijedenby smrti nezbył.
Na Wlastu sě ijeden newrátil,
nerádby jiej škopa zwrátil.

Kap. 11. Wyšehrad.

Po pól létě mužie sě ostrabichu,
smolníków, koní dobychu,
wšak diewek bojem utkati nesměchu,
ale bliž jich hrad postawiti chtěchu.
Diewky je dwakrát otpudichu,
až wšak je takto přelstichu:
mužie lstiú před Lubicu padú;
tehdy diewky wzemše radu,
podjemše sě swého sbora,
jidú brámit swého dwora;
mužie síly sě bojúce,
w Lubici lehú, sě tajúce.
W tu dobu Přemysl wzem radu,
připrawi, což slušie k hradu;
w noci wzwede dřewěný hrad,
jemužto wzděchu Wyšehrad:
s toho wálechu s diewkami let pět,
až mužóm bieše úzek swět.
Neb diewky mužów na hradě nejmějechu,
a proto sě prorady nebojechu:
ale diewky na Wyšehradě běchu,
a když mužie kam jedechu,
diewky diewkám pronosiechu;
tak je na cestách ztepiechu.
A k ženám jdieše Wlastin list,
proňž nebieše sebú iżádný muž jist:
nebo túha w zemi bieše,
pro slowo žena muže zabijieše.
Tehdy mnoho mužów nalezachu na loži,
ani leżie zbodeni noži;
proto mužie w noci swú stáju
jmiewachu w hustém háju;

aby tu dewčie lsti zbyli,
a žiwotów neztratili.
Panie ctné tú válkú sě styděchu,
a jim za bláznowstwie jměchu:
ale nèkteré sě nepřimluwiechu,
neb tajně s Wlastú swět jměchu.
To mužie ot žen trpěchu;
prawé ženy wěrny běchu.
W tom chwáli muže toho wěka,
neb jsú ot múdrých dóstojni dieka;
že ijeden muž nedal své pani zlého zlým užiti,
ani chtěl jie tiem uhaniti,
řka: Nectná činí podlé swého práwa,
bóh daj, by má ctná žena byla zdráwa!

Kap. 12. Dívčí lest.

Pak sě dachu diewky na lsti,
pro něž zbychu mužie své cti.
Uzřewše, že na Wyšehradě weliký hlad,
za příměřiem pozwachu jich na swój hrad,
s nimi krašśie posadichu,
jež chytré řeči uměchu,
řkúc: Jázbych ráda twá byla,
by má tetka žiwa nebyla;
chtělliby mě sobě jmieti,
musilby jiej žiwot otjieti;
a toť sě móž dobře státi,
ač jie chceš na této cestě ždáti;
jmáť tú cestú tento den sama desáta jíti,
móžeš ju s jejie towaryškami jieti.
Tak nebožátka přelúdiece,
zástawu jim založiece,
tiem činem mnoho jich zbichu,
mocnějších nepřátel zbychu.
Pak jedna milé skutky jednomu zjewowáše
a wieru mu slubowáše,
řkúc: Mrzíť mě w tomto přichytce bý
chtělliby mým mužem býti,
chcíť hrad Děwín proraditi.
I je sě jeho učiti,
kak jest jim k tomu přijíti.
Když to kněz Přemysl wzwědě,
takto k tomu otpowědě:
Razu wem, neroďte jim wěřiti,
wěřte, žeť wy chtie tiem činem zbíti.
Nerodichu mu wěřiti,
jechu sě w hrad diewčí jíti:
a když w hrad wnidú,
diewky na ně tu wynidú,
inhed tu wšecky je zbichu,
ijednoho nežiwichu.

Kap. 13. Ctirad a Šárka.

Jeden dobrý ostal bieše,
ten sobě jmě Ctirad jmieše.
O tom počechu klásti lest,
sebrawše sě tu diewek šest;
i nalezú jednu radu:
wzwěděwše, že mu kluditi jednu swá
ulíčiwše najkraššiu ladu,
swázawše, wsadichu wz-kladu.
Té diewce Šárka dějechu,
tu najkrašśiu z sebe jměchu.
Položichu u nie trubicu,
a medu weliků láhwicu.
Swázanú ostawichu na lesě.
Jednožť Ctirad powleče sě,
uzře, nalit diewka pláče,
a nad ním inhed wran kwáče;
snad bieše prorok smrti jeho,
škoda toho druha dobrého!
Otáza, coby tu činila,
pročby tak welmi kwielila?

Jsem z Okořina dci toho pána,
ı zlých diewek swázána;
ıť mě na swój hrad nésti,
é zlobě mě přiwesti;
ž wy uzřechu,
vázané otbèžechu.
ıa diewce wšeho wztáza,
koně, pannu rozwáza.
pláčem je sě ho prositi,
ie ráčil panny ctíti,
ju k otcu wzieti,
Newědě, co sobě zdieti.
podlé panny sě posadi,
olo sebe ssadi;
s niú medu píti
ıbicu zatrúbiti.
ɔě diewky wzwěděchu,
ada jako w měše jměchu;
popruhów podpěchu,
ːe swá napěchu.
ı Ctirada wynikú,
wysokým naň křikú:
ıžie k mečóm dospěchu,
ako ptáky jechu.
udi wšecky zbichu,
před Wyšehradem na kolo wzbíchu.
ě té zlobě směchu,
niestu Šárka děchu.

ɔ. 14. *Práwa a zřízení diwčí.*

ık zabichu Ctirada,
to diewčie rada:
ní Wlasta wládla,
ıě drželi rádla.
sě w zemiu uwáza,
rkách práwa potáza:
jie to za práwo dachu,
a inhed po zemi poslachu:
když sě pacholik narodí,
ať sě wiec k boju nehodí,
palček prawý jemu urúbiti,
a prawé očko wylúpiti,
by meče nemohl držeti,
ani za ščítem widěti.
Někdy témuž pohané ot židów chtèli,
snad to diewky zaslyšely;
ač to samy zamyslily,
znamenie, žeť múdry byly.
Opět Wlasta to za práwo chtèla,
to wšiej zemi wzpowědèla:
aby diewka za muž jměla,
kteréhožby sama chtèla;
u dwora by žena byla,
muže w dielo porobila.
S tiem práwem Wlasta milost wšem wzpowědě,
a mír w zemi zapowědě.
Přemysl když tu řeč wzwědě,
tajně na sněm zapowědě.
I jechu sě tu raditi,
kakby sě mohli brániti.
Přemyslu wieru slúbichu,
u wieře sě potwrdichu.
I jechu sě před Děwín jiezdy činiti
a na cestách diewky bíti;
naleze to mužská rada:
pozwawše slowútnějších do Wyšehrada,
mnoho diewek pohanichu
za mírem jich cti zbawichu;
ty inhed sílu ztratichu
a na Děwín sě newrátichu.

Kap. 15. Porážka diwek.

To slyšiec Wlasta lutice,

zeřwe jako medwědice;
wšem mužóm na žiwot otpowědě.
Přemysl jie po poslu powědě:
K wám sě newěrú nestydímy,
nebo ju ot wás widímy;
byste k nám wieru zdržaly,
ot nás by ste newěry neohledaly:
ale že ste sě směly w newěrný plášček odieti,
přejte nám ho také jmieti.
Diewky sě wšecky sebrachu
a před Wyšehrad sě brachu;
chtiece ho mociu dobyti,
a wšecky muže na něm zbíti.
Mužie proti nim wynidú,
a jakož sě brzo snidú,
Wlasta sě z swých nemúdře wyrazi,
a mezi nepřátely sě wrazi;
sedm sě junochów k ní otda,
ona sě w niwčemž nepodda.
Tu jejie náhlost ju omýli:
mnieci, by za niú diewky byly,
když w húšči mečem nemóže wlásti,
tu dojide weliké strasti:
na nože ju rozebrachu,
a po boji psóm ju dachu.

Když diewky lúpy naplněchu,
otcěpów jim jich mnozie podachu:
plěnúc púšče u boj jdiechu.
Mužie je pořád tepiechu,
wa dwě stě jich na smrt dachu.
Jiné sě na běh otdachu;
dřiewe než na hrad přiběžá,
mužie po nich na wzwodný most wběžá;
sčě weliká by na mostě,
a skrzný zle otichu hostě.
Mužie o tom málo tbachu,
wšiú mociú sě w hrad wzdrachu.
Tu diewky hrabry poznachu,
a na ně silně wzwolachu,
aby jich wiece nebili,
a pro bohy je žiwili;
tu i před nimi klekachu,
některé k nim sě lísachu;
a cožkoliwěk činichu,
jich srdce neobměkčichu.
Krásná tielce na smrt dachu,
přetnúce je, s hradu metachu.
Tak ten weliký sbor pohynu,
ta wálka tako zahynu.
Přemysl na stolec wsadichu,
a hrad Děwín rozwalichu.

PŘÍDAWKY K DALEMILOWĚ KRONICE.

1. *Rudolt z Košic a Wěněk.*

Léta od narozenie syna božieho
po tisíci po třech stech po desieti pátého
pro mužebojstwo sta sě súd neslýchaný,
ni w České zemi widaný:
Rudolt z Košic zabi panoši Wěňkowi
sědu swé
proto Wěněk zabi syna jemu;

; zabi Wěňkowi syna.
ık weliká wina,
ıóže ijeden uložiti,
usichu okol w hradě učiniti:
; dobře oděných,
ıstajných koniech
w okol wjeli,
r okole zawřeli.
i jmějiechu na odění sukně zelené,
ici čerwené.
ırwé dobře sě jměli,
ti nechtěli,
orazili kterého,
ɔditi jeho;
pěš chodieše,
im škodieše.
owici když kterého srazili,
ku podání připudili.
owici i získachu,
:i sě jim na milost dachu.
ɔli nepřietelský boj lutý byl,
:n z nich žiwota nezbyl;
ú sobě oděnie zpodjímali,
lsky sě sklali.

2. *Matěj z Trenčína.*

ase w Morawě zle sě dějéše,
z Trenčína,
ký hrdina,
ɔ meziech' několiko držéše,
orawu wši hubieše.
ı jeho naradi,
ıd pány silně posadi,
ě bránili,
hrady jiezdy činili.
těj Uhrów mnoho sebra,
r o Hradišči wše wsi wzebra;
a s jinými na Banowě sě založi.
Tehdy Čechowé nebozí,
lsti Uherské neznajúce,
dobré rady nejmajúce,
klopotně sě na ty Uhry wydachu,
a k Banowu sě za nimi otdachu;
a když na horu Čeští lidé wzendú,
Uhři na ně silně wyndú,
inhed Čechy pobichu,
a mnoho jich Uhři na běze jechu.
Proto král wojensky na Matěje jide,
až když Holiče dojide,
před ním sě položi
a okolo jeho woje rozloži.
Nechtě král jinak pracowati,
káza kopáčóm hrad podkopati;
w tom mu sě nezwede,
neb Matěj swé kopáče na hrad wzwede:
ti sě nad naše kopáče wzkopachu
a tak naši kopánie i přestachu;
neb je Uhři tepěchu,
a w wodě topěchu.
Tu Čechowé ijedné cti neučinichu,
jedno že Morawu dohubichu.
Tú wojnú poče sě král styděti,
i chtieše Jindřicha Lipského jieti,
bo jej swú hanbú winieše;
ale že mu pan Jindřich silen bieše,
nemóže jeho inhed jieti,
ale da to Wilémowi Zajieci wěděti.
Tolik o něm král s Wilémem rady klade,
až jej Wilém i popade.
Pro jeho jetie Ostrwa wsta proti králowi,
a proti panu Wilémowi;
neb ten s králem wěrně držéše,
a tak s králem Střela bieše.
Ostrwa na poli ležéše,

a zemi hubieše.
Lidé králowi do Prahy přijedú,
a odtud tajně na Ostrwu jdú:
Ostrwěné sě ostřehú,
a na ně wšickni potěhú.
Tu sě Ostrwěné dobře jměchu,
a na nich boj obdržechu;
té Střely najlepší jat bieše,
ten sobě jmě Zbyněk jmieše.
S Ostrwú jedni Němci běchu,
Kokořici slowěchu;
Zajieci sě na nich dobře pokobi,
ten ty Němce udatně pobi.
Tehda král ot Zajiece chtieše Jindřicha wzieti,
chtě mu inhed hlawu stieti;
Zajiec sě za Jindřicha posadi,
a s králem sě o to swadi,
řka: Králi, rač to wěděti,
žeť sě Jindřich jinak nedal jieti,
až sem mu musil slíbiti,
jemu žiwotu nic nečíniti.
I nerodi jeho na smrt dáti.
Proto král poče sě na Zajiece hněwati.
Pak páni w dobrú řeč s králem wendú,
a o wše dobré sě s ním sendú;
inhed pana Jindřicha pusti,
a wše Němce preč rozpusti.

WÝPISKY Z KNIHY STARÉHO PÁNA Z ROSENBERKA.

Kniha starého pána z Rosenberka, nepochybně Petra, komorníka království Českého (1312 — 1346) tak nazwána, že u něho nalezena a z jeho rukopisu opsána. Nejsau to wlastně práwa zákonnau platnost mající, nébrž soukromná prawidla, kterak při saudech zemských pokračowati, aby wěc swau prowedl. Obsahují 19 paragrafů čili odstáwek, z nichž prwní o komornících na půhon jedná; poslední nadpis má: „Znamenáno o obci.“ Rukopisů na dwadcet posud známo (w. Rozbor 1842.) Tištěno z částky w Mus. Čas. 1835. str. 413; celý s přeložením latinským od W. Hanky we Waršawě we knize: Naidawnieiších pomníkow prawodawstwa Slowianského, 1838, péčí Andreje Kucharskego; též w Historii prawodawstw Slowianskich od Maciejowskego. Nejzprávněji Palackým w Archivu českém I. str. 451. sld. s úwodem a wyswětlením r. 1840.

I. O komorníciech na póhon.

1. Ktož pojme komorníka Pražského na póhon, má práwo ot něho dáti, jemuž poručeno jest je rozdáwati, tři haléře; a ot pečeti, jenž zemskú pečeť dáwá komorníkóm, práwo dáti dwa haléře; to je psáti, jenž dskami wládne, nebo komuž poručie pečeti rozdáwati.

2. W hrazské poprawě práwo jedniem komorníkem Pražským pohoniti, proto že je w tej poprawě, w niež póhon; a proto

ı právo dáti dwa a třidceti ha-
cestě sěm i tam, doňudž sě
póhona. A k swědčení póhona
jemu dáti w hradě jedinú wečeři,
: jedinú oběd, a wiece nic.
jiné poprawě Pražská nemóže
dniem komorníkem do hrada, že
a má také komorníky toho súda.
inú poprawu Pražská poprawa.
ı Pražskému právo jest dáti za
ou šestdesát haléřów, to jest pět
ježto pohonil; a chceli pówod
aby on sám komorník Pražský
komorníka ot úřada tej poprawy,
jest pohoniti s ním, daj jemu
v, jenžto komorníka má jmieti
řada, a ztrawu po cestě sěm i tam,
sě s póhona newrátita. K swěd-
ıu právo jima dáti w swej ho-
ıú wečeřeti i obědwati oběma.
ı pówod chce sám komorníka
kému komorníku, toho úřada,
kraji budeta pohoniti: tehda pó-
má dwa a třidceti haléřów za
ou, že požene. An sě wypraw
la, aby přišel póhonu swědčit;
ı groš dáti, až domów aby sě
yswědčiw póhon; takéž druhý
é za jeho ztrawu.
pówod chce jemu ztrawu dáti: teh-
ení do hrada i shrada domów ne-
áwa jedno dwa a třidceti haléřów.
ł pojme komorníka na póhon
á právo dáti panošu, aby dowedl
kde pohoní, a ztrawu jim dáti
loňudž sě z póhona newrátie, ač
nechce bez toho býti. Nepošleli
s ním, ani sám dowede jich, kde pohoniti,
a proto póhon zameškán, i sšel.

8. Pakli chce komorník sám sě dowesti,
aby pohnal bez přiwedenie, o to móž pó-
wod s komorníkem ujednati, že posly tepú
podlé komorníków. Když sě wšiem práwem
die, wesda póhon prošel.

9. Když komorníku ztrawu na póhoně
dáwáš, daj jmu na den jeden groš, neb
což móž groš zastati; takéž hrazskému,
jako menšieho úřada.

10. Když s jednoho chleba mnoho pó-
wodów na póhon, komorníci právo jmajú
wzieti, jakoby jeden pówod byl, že jsú
společníci, proto jedno mýto.

11. Pakli jsú mnoho pówodów a jsú
dielni, a jest ot nich jednoho pohoniti:
právo jmá každý pówod dáti ot sebe zwla-
sti komorníkóm mýto, jakoby pro jednoho
šel, že je každý hospodář.

12. Když pówod chce w jednej popra-
wě mnoho jich pohoniti, komorníkóm prá-
wo z jednoho mýta wšecky sehnati, jakoby
pro jednoho penieze wzal za póhon, že
w jednej poprawě.

13. Pakli pówod chce we dwú nebo
we třech poprawách jedniem komorníkem
hrazským pohoniti, právo pówodu, dáti
komorníku ot každé poprawy mýto též, jako-
by ot jedné dal, protože w každej poprawě
právo dobyti komorníka, a trhy pohoniti.

14. Wšecka potřeba, což komorníkem
právo zdieti, což pohnati nenie, to móž
wše jedniem dieti, jenž se: nebo na úmlu-
wu, nebo rok dáti; nebo což komorníkem
zdieti, to jedniem komorníkem.

15. Když pówod dá komorníku swój

kóň; že na nem sněde póhon, nebo na úmluwu, nebo kterúž koliwěk potřebu: jest polowice mýta pówod přewuzen, že koně požičil.

II. Znamenáno, kak je koho s právem pohoniti ženatého.

16. Když ženatého wládyku pohonie k hradu, právo jej komorníkem hrazským pohnati trhem, a doma, kdež ženu zastúpí na jejie sboží.

17. Ač jej zastúpí w Pražšče, tehda požeň hrazský komorník sám, a opět trhem, kterémuž najbliže s ženú w ty časy přisedí.

18. Pakli ženatého wládyku pohonie k hradu z jiné poprawy, z dalšie než z Pražské: právo jej hrazskému komorniku pohnati trhem w hradě; a potom pojma hrazský komorník té poprawy, w niež jmá pohoniti, k sobě komorníka ot úřada, jenž bude s ním pohoniti, u dwora, kdež ženu jeho zastúpí w tej poprawě, jehož pohoní, a potom trhem w tom městě, w jemž súd bývá, ot nehož úřada pojal k sobě na póhon. To učiniec, potom opět trhem, ač blíže které město přileží, jež ottud na trh chodie s toho zbožie, s nehož domem pohnali, pohoňta oba komorníky trhem; nebo jmáta spolu w jedno slówo swědčiti. Cožby jinak učinili, ten póhon ztracen, ačby komorníky poznala (řkúc): „jakž ny je powód přiwedl ku póhonu, tak jsmy sehnali.“

19. Když chce komorník w kterém městě koho pohoniti trhem, právo oswědčiti toho města richtářowi a dwěma konšeloma, koho chceš trhem pohoniti, proto, zdaby jenž pohoněn otpieral sě a řku: Nepohonil mě trhy w těch městech, k nimž přisezu, a dokládaju sě toho města těch, jež komorník jmenuje, by jim oswědčiewal, že mě trhem pohoní k tomu roku.

20. Když sě pohnaný proti komorníku o to zdwihne, že ho nepohonil s právem trhy: úřad právo jmá poslati k richtáři a ke dwěma konšeloma, júž sě komorník dokládá, aby po swém listě powěděli na jich wieru i na jich dušu, co jim známo.

21. Když richtář a ta konšely wyznají, že jim známo, že je jim komorník oswědčil, že jej pohonil w tom městě trhem k tomu roku: ten při ztratil, jenž sě otpieral.

22. Pakli oni by newyznali, by jim komorník co oswědčiewal, by jej trhem k tomu roku pohonil: ale póhon ten jistý ušel.

23. Když pohonie komornici, právo jim sehnati, kdež jeho žena sedí, trhy, nepropúščijice neděl. Což propustí neděle, to je ukrátil, ne s právem sehnal, a dokládají sě twé duše, an wyzná ten den, w němžto jej pohonil, dočtúli sě, že je zameškáno, proto póhon ztracen i pře.

24. Pakli komorník požene, ano wiece neděl w póhoně, než právo, a wyswědčí, který den pohnal: dočtúce sě, že je neděle přestúpil, proto póhon ztracen, že je ne s právem ho sehnal, i pře.

25. Když komorník přide k dworu s pohoně, právo mu wyzwati panošu nebo samého pána, i powědieti mu, ot koho pohoní, a k kterému roku, i kterému úřadu. Zameškáli sě tet powědieti komornikowi, jenž slyší ot komornika póhon, že nesedí

ıú tu, odňad sě pohoní: ač i tu
ie, když je to jeho zbožie, a je
ɔšel; že na swědčenie póhona,
ıaný: „a já tu s ženú nesezu,“
ík: „mně na póhoně u dwora nic
eotpieráno, by tu se paňú nese-
to s práwem póhon prošel.
ɔto když komorníci přidú k dworu,
ızřie z dwora, dáwajíc mu rok
ihonný, tomu práwo řieci na tom
,wěz komoríče, žeť sde panie
ıwěříšli, ale hledaj panie w domu,
ıesedí.“ Ačby komorníku ze wsi
ıděli, by paní doma byla: když
otpierajú, že panie tu nenie, to
komorníku po wšem domu hle-
ł je pobiezen. Nechceli komorník
je póhon, že die „hledal jsem, ne-
ıem,“ wyswědčije póhon: proto
el.
dyž otpierajú u dwora komorníku,
nenie tu, a nepobiedie ho, aby
č buď u hrada, leč u twrze, nebo
: ten je póhon prošel.
otož když otpierajú, že tu paní
tu inhed práwo pojieti komorníka,
ıl, že tu panie nenie, že jinde sedí;
ɔmoríče! račiž jíti, libolit, na
ɔo kdež koliwěk bude, hledaj, a
ady zwozi, i komory otwieraje,
ıě libo.“ Kdežby nepustil, nebo
l těch dweří, ježto komorník wze-
ıledati: ačby tu nikdá panie ne-
e ottad póhon prošel, že nedal
ɔy tu pani byla, a pobiezeno hle-
bo komorník hledal i nenalezl,
htěl hledati; tudy póhon sšel.

29. Když kto s ženú sedí purkrabí na ciziem hradě ot kohož koliwěk, a chce by naň póhon prošel tet pówod, jenž pohoní: tehda hrazský komorník, jmaje s sobú druhého komorníka ot úřada toho kraje, w němž kraji ten hrad leží ku poprawě, s něhož chceš purkrabi pohoniti, a když poženeš s hradu, tehda potom s tiem wezda komorníkem té poprawy požeň trhem hrazský komorník w tom městě, w němž sobě komorníka pojal; a opět druhým trhem w tom městě, kteréž najblíže k tomu hradu leží. A potom opět hrazský komorník, šed, i pojme komorníka od toho úřada, k nemuž poprawú zbožie leží nedakteré, kdyžby mohlo býti, nebo jest toho purkrabie, jehož sú s purkrabstwie pohonili. Hrazský komorník, jmaje toho úřada s sobú komorníka, i požeň s jeho zbožie trhem w tom městě, kdež ot úřada komorníka pojal. A opět trhem wezdy oba komorníky i wsdy spolu, požeňta w tom městě, ač které blíže trhem leží k tomu zboží město: proto aby sě neotpieral pohnaný, a řka: Nepohnal mne tu trhem, ježto moji ludé chodie na trh s toho zbožie, po nichž bych já póhon mohl zwěděti. Což tak požene, tu póhon ztracen.

30. Proto kdyžby s purkrabstwie póhon prošel, a s jeho dědiny jakúž jmá neprošel, že nepohoneno, proto že žena sedí na hradě a na zbožiu nic: proto že se zbožie nepohoneno, tehda póhon sšel, že s cizieho sbožie pohnáno, a cuzie sbožie nemóž zwodu wésti. Ač sě na wyswědčení póhona brání, tak je ne s práwem pohnán; pakli sě zameška póhonu otpierati, ale tehda póhon prošel.

31. Pakli pohonie s jeho sbožie, a dějí komornikóm: „nesedí sde se paniú, sedi na purkrabstwí;“ proto sšel póhon, že ho také ottad nesehnal, kdež s ženú sedi, že die na wyswědčowání póhona: „pohnal mě holomkem, a já paniu jmám.“ Pakli sě zameška póhonu otpierati, ale tehdy póhon prošel.

32. Kdež komorniky tepú u kterého pána dwora, a komornici žalujú: tehdy komorník najwyšší a sudi jmáta práwo kázati we dsky wložiti, že je kmety nalezeno, aby jej pohonili jako holomka, že k jeho dworu nesmějú komornici choditi pro bitie.

33. Kdež komorniky sženú, že jich nenie w kterej poprawě, neb úřad nechce ho komornika dáti: ale hrazský komorník požen týmž práwem, jakoby byl s druhým komorníkem, a je póhon prošel; (pak) na wyswědčení póhona die: nedán mi komorník, nebo die: nenie komorníków.

34. Kdež holomkem sženú dwa póhony, a do třetieho póhona se ožení: kdež žena sedí, práwo třetí póhon sehnati, jako ženatého: kmeté nalezli.

35. Kdež komornici pohonie a dějú jim: „paní jest u mše, nebo na hodech, nebo na přebywciech“: a je póhon s práwem prosel: to nenie otpieráno, že sě domów brzo wráti, a čeled doma jest.

36. Pakli kdež komornici pohonie, a otpierajú, že dějú: „nesedí sde s ženú,“ a powědie, že sedí na ciziej dědině u podružstwí: ale práwo sehnati ottadž, kdež s ženú sedí. Cožby kterého neučinil, a je póhon sšel.

37. Který ž komorník kterého pána prosí, aby mu přijal za póhon, aby k nemu w dóm nechodil: když chce přijieti za sehnaný póhon, rok jmá dáti komorník, přiweda pána před úředníky, před nimiž póhony swědčie, nebo před pisařem, ať we dsky wloží, že „oswědčuji, že on N. komorniku přijímá za póhon ot onseha Jindřicha ottadto.“ Kdežby jinak přijal za póhon, a tak neoswědčil: a je póhon ztracen, a komorník u wině, že na wyswědčení póhona pohnaný die: „nepřijal sem za póhon.“ Tehdy s práwem komorniku leż dáti, že zameškal pohnati. Pakli wyzna, že jest póhon přijal, tehda póhon prošel.

38. Pakli pohnaný na sě oswědčí před úředníky, před nimiž póhon swědčie, a je póhon prošel; nebo we dsky na sě wloží, a před najwyšším pisařem oswědčí, že přijímá rok státi za wsi pohony, jakoby jej sehnal: tak jej je s práwem sehnal.

39. Když komorník potká paní i se pánem jedúc na cestě, nejmá práwa pohoniti, ledno wesda u dwora, kdež bydlem sedie.

40. Když který póhon s kterého zbožie nebo otkad projde, že na wyswědčení póhona neotpieral, by tu s ženú neseděl: wiec nemóž w druhém nebo i třetiem póhoně otpierati, že je już prwý póhon ottad nebo s toho sbožie sehnán, an na prwém póhoně neotpieral, že tu jeho žena nesedí, že ottad práwo ostatek póhonów dohnati. Ale jiným móž otpierati, ledno paní nemóž otpierati z té pře.

41. Když komu kto otepří sě póhonów, že tu s ženú nezastúpen na tom zbožie, s nehož sehnán, že proto póhon sšel: ale zwěz. též pówod pohnaného na wyswědčení póhona, nebo na otpiráni póhona: otkad sě wolí pohoniti, s kterého

nebo kde sedí s ženú? A když
kterého sbožie sě káže pohoniti,
ráwo powědieti, jakž ho poprwé
wlož we dsky, že sě ottad ká-
ıti.
Ídyž poženú ottad, s nehož sě kázal
sbožie: a je proto póhon prošel,
panie, ženy jeho, nenie; že sě
em otpierati, by s ženú tu neseděl,
ı (sě) tiem na drewniem póhoně
l, a ottad sě kázal sehnati, že sě
ženú.
Ídyž poženú koho s té dědiny, júž
lětem swým wložil we dsky, tak
il, a sám otec sedí s ženú na tom
ž dětem we dsky wložil, a wládne
'šak póhon sšel, že Plichta otpie-
řekl: Sudí! wizteż na kmetiech,
hon sšel, že mě odtad sehnal, jež
na nenie, ledno synów mých, že
ı dal w Rožďalowicích; a doklá-
desk, že sě otjinawad píšu u
:h, s jiného zbožie, jež sem sobě
Proto sšel póhon.
Tehda pówod wztázal na pohnaném:
, kde je ta dědina, s niež sě weliš
neb pohnati, jež si sobě ostawil?"
ıenowal dědinu. Když ottad sehnán,
swú dědinu powěděl, tehda powě-
tu Plichta s ženú nesedí; a nepo-
tomu s Rožďalowic, jež s ženú
oto póhon sšel, že je wěděl, kde
sedí. Tiem sě dřéwe otpieral, že
ědiny nepohonil ho, a już sě otpierá,
esehnal, kdež s ženú sedí.
Ídyž poženú komorníci, a dějú jim:
enie doma." A komorníci dějú: „a
kde jest?" „U dceře přebýwá, nebo na hodech jest, neb u přietele bydlí." S právem póhon prošel, proto že sě na swé zbožie wrátí s cuzieho chleba, a póhon zwie, kdy státi, že na swém hospodářstwí nenie.

46. Ale což by bydlila na cuziem zboží swú ztrawu jmajúci, neb hospodyní jsúci, to již na swém bydlí, že již nepřebýwá; což by tak powěděl, že tam bydlem bydlí, a je póhon.

III. Znamenáno, kak je kterého pohoniti, jenž ženy nejmá.

47. Kdož holomka pohonic, najprwé práwo jej w hradě trhem pohnati jedniem hrazským komorníkem, a potom komorník požeň s jeho sbožie, kdež najbliže chce, a trhy. Ač ku Pražsku sbožie poprawú slušie, hrazský komorník sám, a trhy, k kterému trhu sbožie leží najbliže. Proto požene sám, že je s toho sbožie pohnal, ježto menšieho úřada tu nenie, nebo komornika nenie.

48. Pakli má pohoniti hrazský komorník holomka s toho sbožie, jež je dále Pražské poprawy w jiném kraji, a jest úřad, že móž s toho sbožie pohoniti w téj poprawě k súdu: tehda hrazský komorník, jma toho kraje ot úřada komorník(a) s sobú towarišem, a požeńta tu trhem w tom městě, kdež úřad, ot nehož pojal komorníka; a s jeho dědiny potom požeńta, ač i tu nesedí dworem, ledno dajta téj wsi kmeti wěděti, že pohoni(ta) k tomu roku; a potom opět požeńta trhem w tom městě, k nemuž sbožie najbliže trhem leží. Tak póhon prošel.

49. Holomek nemóže na swědčení póhona otpierati tiem, že nepohnán ottad, kdež dworem sedí: proto že móž dworem neseděti, ani čeledi jmieti.

50. Pakli holomka trhy nepožene jako ženatého, ale tiem sě móž otpierati jako ženatý, že ho práwem nesehnal.

51. Holomka móž pohoniti k každému úřadu, kterémuž jmá sbožie přileżiec, že je wšady domem, kdež jezdí, ač i dworem na jednom sboží sedí hospodářem. Proto jej móž pohoniti, kde sedí, menším úřadem, kdež ledno dědiny nebo sbožie leží, že móž s práwem ot úřada poprawowati zwodem k každému úřadu; póhon prošel, kterýchž dědin je hospodář.

52. Pakli je holomek ot otce syn neotdělený: a jej práwo pohnati ot jeho otce dwora, a dohnati jako swobodného: proto že tu jmá, že u otce chlebí, a jinde mu ješče dielu nedal. Protože když syn práwo ztratí, že na otcowo sbožie zwedú, jakoby sám otec práwo ztratil, že ješče otców společník.

53. Ale holomka ot otce syna nedielného, toho nemóž pohoniti jinak, ani k jiným úřadóm, ani s jiného sbožie k menším úřadóm, s toho sbožie, ježto k tej poprawě leží, a otec w jinej poprawě sedí dworem, a syn u něho na spolce: ten póhon s práwem ztracen, proto že otec móž toho póhonu otpierati, a řka: „syna mého pohonie sěm s toho zbožie, a to je sbožie mé, že sem mu na tom nic nedal; pohoň jej ottuď, kdež semnú sedí.“

54. Wdowce práwo sehnati jako holomka, týmž práwem, že sě nemóž otpierati, ledno jako holomek, že ženy r
Wdowec mohlby sě otpierati lép
holomek, že ho nepohnal u dwora
kdež s dětmi sedí. Wdowce nebyloby
wem k každému menšiemu úřadu po
jako holomka, že nesedí ustawičně dw
s čeledí, jako ženatý.

55. Paniu wdowu práwo pohnati
kdež wdowa dworem sedí, a potom
holomka trhy dohnati: ale nemóž sě
rati, by řekla: „nezastúpil mne doma“
jako holomek. Takéž sě otpieraj
wdowa.

56. Kmetě wdowce móž takéž po
i týmiž činy, jako holomka, ač je i
že jmá též otpieranie jako holomek.

57. Pannu, jež jest děwečka, p
pohnati ottad, kdež chlebí, a potom d
jako holomka.

58. Služebníka králowa práwo p
před dworského sudieho k dworu
sudieho, jenž mu rok dáwá před sobú
ze wšeho což wadí; tehda práwo rol
ač móž stihnúti najbližší, za dwě ne

59. Tkáče práwo pohnati trhy třmi
do hrada za tkáče pohonie koho, p
pohnati trhem prwým; tehda druhým
práwo pohnati w tom městě, kdež na
hého komorníka k sobě pojal ot me
úřada, jej s ním pohnati; tehda wzd
komorníky jmáta opět pohoniti třetím
w tom kraji, kdež najblíže město
k malému úřadu.

60. Když tkáče pohonie, práwo jej
swědomě pohoniti trhy, i týmž práwe
jiné domowité lidé pohonie; ale pro
trhy třmi pohonie tkáče, že swého

mu ani sbožie, ledno tká sě, že
ɛdlý, a proto je otnikudž sehnán.
skupa právo pohnati kmetem zem-
ıradě w jeho dwoře, kdež dwo-

Jestli biskupa zastúpil kmet,
woře pohoně, tehda póhon prošel.
ıkli nezastúpil biskupa dworem
pohoniw, ale wesda daj prwé wě-
›wníku, nebo starostě jeho w jeho
ıradě, že pohoníš; a potom wesda,
ıup dworem sedí na zemi, opět
komorníky, jako zemenína na zemi.
Vyššie úředníky právo pohoniti
ale menšie jako zemenína.
ırkrabi z Prahy právo pohnati
a jeho dwoře na hradě, leč buď
ɛbo nebuď tu: ale potom právo
hnati komorníky, jako jiného ze-
s jeho zbožie, kdež s ženú sedí
rá.
pata právo pohnati komorníky w
a potom jako holomka dohnati

›pata ze co pohonie, právo po-
ła prwého, přewora jménem dru-
bošta neb klúčníka jménem třetieho,
ɛci: a wes konvent.
›batiši právo pohoniti jako opata
›ošta, ježto nad jeptiškami.
ınownícky právo pohoniti jako
nebo wdowce. Kněží právo po-
o wdowce.
ož jmá we dskách sbožie, a w jinej
tehda právo pohoniti ty z dluha,
ɛ deseti hřiwen, nebo což trój
ɛhda právo pohnati s jeho sbožie
ɓhonoma jako holomka nebo wdo-
wce, nebo jakoby w zemi seděl; ale třetím dožena, jako dřéwe, tehdy tiž komorníci jděte do jiné země w dóm, kdež s ženú sedí neb dworem, dajž wěděti ledno třetí rok u dwora.

V. Znamenáno, kak je koho u póhoniech dlúho držeti we dskách, ač chce, aby jeho nepohonili, nebo uteci sě póhonem.

75. Když pojmeš komorníka na koho, tehda wlož jej we dsky z té pře, z niež trój póhon, a rok do šesti neděl státi, jež póhon swědčiti; a když póhon swědčie, tehda póhon kaž zmiesti prwý.

76. Tehda druhý póhon, wše na jednu při. Opět požeň k roku do šesti neděl swědčenie póhona, ot toho dne, jež póhon dřéwe byl swědčen. Když póhon budú swědčiti druhý, tehda kaž komorníkóm opět póhon druhý ztratiti.

77. Tehda třetí póhon, wše na jednu při. Opět požeň k roku do šesti neděl státi, jež póhon třetí swědčiti, ot toho dne, jež póhon druhý byl wyswědčen, aby nebylo mezi rokoma wiece šesti neděl, dále jedniem dnem. Cožby bylo dále, to póhon ztracen. Když třetí póhon ztracen pospolu, tehda ta pře ztracena, že dá na to památné, že tu při ztratil, a z též pře tomu pówodu nelze pohoniti.

78. Proto póhon třetí když budú swědčiti, tehda kaž komorníkóm, ati prowedú třetí póhon. Tehda bude z té pře tepruw sehnáno prwým póhonem; a ješče bude pohoniti wše z té pře dwakrát; to bude pětkrát pohoneno, wše z jedné pře.

79. Když spolu tři ztratie, že sě po-

[illegible] wyswědčenim nebo [illegible] em po- [illegible] pohonom dan [illegible] pre wz- [illegible] pohonowe [illegible] tehda [illegible] w jednej při tři- [illegible]

80. [illegible] w kterej [illegible] ztratiti, proto [illegible]

81. [illegible] we dskach [illegible] jej z te [illegible] jedné pře. Pozen [illegible] nedel, najdalšemu [illegible] jednem dnem déle [illegible] pohona swěd- [illegible] tehda [illegible]

82. [illegible] z též pře pozen [illegible] ot wyswěd- [illegible] aby mezi rokoma [illegible] dnem dnem wiece. [illegible] když druhý pohon. [illegible]

83. [illegible] třetí póhon, wše z též [illegible] pohona druhého k ro- [illegible] wyswědčenie roku [illegible] rokoma přes šest [illegible] jednem dnem wiece [illegible] z desk tiem wypusti [illegible]

84. [illegible] třetí swědčie, tehda [illegible] póhon. [illegible] ten póhon prowedl. [illegible] proto [illegible] teprw sehnáno pó- [illegible] z te pře.

Tehda pozen druhý póhon, i třetí, jako prwý póhon prowedl, týmiž nedělmi i týmiž činem shěn. nezmatuje těch póhonów. Te bude pět pohonow w tej při. a třidceti neděl bude minulo u pohoniech w tej při.

85. Když pohoni propiu tej při, tehda otwedí se na [illegible] jakž najdále možeš. Když [illegible] tehda tajuj a zbaw w kaple, neb šmeť na zaubě. Ale powod wesda stáwaj na roczech nebo porúčník, ať pohnaný pomocne dawa, ač sám prawa nemóžeš obdržeti.

86. Když prwá pře sejde, tehda z druhé opět týž powod pozen, z nehož trój pó-hon, nepropustije šesti neděl ot toho dne, již se prwá pře dokonala, že je některé-mu dáno za prawo, nebo pówodu nebo pohnanému; jakžby mezi rokoma neprošlo šesti neděl do wyswědčenie prwého pó-hona z druhé pře: držiž póhony i wše prawo týmiž činy i nedělemi, jako z prwé pře.

87. Když druhá pře sejde, že je již dáno za prawo: tehda týž pówod opět pozen z třetie pře, z niež trój póhon, tehož, jehož drží we dskach, ot toho dne, jež druhá pře konec wzala, jakžby do wyswěd-čenie póhona prwého z třetie pře neprošlo šesti neděl mezi rokoma: držiž jej w tej při póhony i týmiž činy, jakož móžeš držeti u prwej při.

88. Když třetie pře přejde, že je již z nie dáno za práwo, tehda již pówod wypustil z desk toho, jehož držal w pó-honiech, že je již troje pře přešla neda kteři, že nemóž wiece držeti ijednoho u póho-niech, ledno do třetie pře.

89. Tehda, jehož u póhoniech drželi, ten již mož také pohonti i w póhoniech

ož, jenž jej dřéwe we dskách
kéž i týmiž činy, i takéž pro-
ž bylo prodleno, ač chce naň,
je již z desk wypuščen ot toho

kli jenž wypuščen z desk, proto
: zdržal na sobě, a propustí šest
toho dne, ot nehož z desk wy-
nepohnaw toho, jenž tě držal
póhonech: tehda již opět tě móž
enžto dřéwe pohonil téhož, proto
esk wypuščen, i nepohonil až ne-
ſy, že tě opět móž we dskách
o dřéwe.
lyž koho poženú, ano mezi ro-
t neděl dále jedniem dnem, tehda
toho, jenž tě nepráwě sehnal,
ty neděle propustil, a tady tě
ypustil: když šest neděl mine,
ieň.
dyž který pówod pohoní nebo
z kterého práwa, nestana na ro-
poručníci, ani sě nemocen klada,
j potřebě byl jest, jiežby mu
i: tady je z desk pohnaný wy-
roto že sě wymaže z desk toho
ž dne proti nemu nestáli, i móž
oho, jenž jej z desk wypustil,
ě naň utéci póhonem.
lyž koho držie we dskách w pó-
proto aby on jeho nepohonil,
dědině minula: ale jehož držie
h, ten rci: Proto mě pohoní i
h mě drží, abych jeho nepohonil
diny, w niž mi sě jest uwázal,
nná léta prošla; a já chci jej
dědiny, aby léta neprošla; když
mě wypustí z desk, tehda budu žalowati
z dědiny, z niež budu pohonil.

94. Pakli chce odpowiedati ten, jehož
držie we dskách, proto aby jej spieše wypu-
stil, na prwém póhoně rci: „jáz chci otpo-
wiedati, z nehož na mě žaluješ.“ Pówod
nemóž sě brániti, by naň nežalowal, když
jest ten na súdě, jenž móž otsúditi; pak-
li tehda nenie toho, jenž móž otsúditi,
tehda móže sě brániti.

95. Když chceš, by tě spieše z desk
wypustil, wstup mu w otpověd tří pří;
jak tři pře projdú, tak tě musie z desk
wypustiti.

96. Když kto chce, by jeho nepoho-
nili, wlož we dsky přieteli swému dědiny
swé nebo swým dětem, že jim dáwáš i
sstupuješ, a ostaw sobě málo dědiny k dě-
dině, aby tebe tkáčetem nepohonili.

97. Ale kaž sě přieteli pohnati z té
dědiny, jižtos jemu dal i we dsky wložil,
neda ze co; a ten, jemuž dědina dána,
ten na wyswědčowání otpieraj, že pohna-
ný nejmá tu nic, že je twá dědina, žeť
ju dal, a w tom sě dokládaj desk, a weď
ke dskám ludi, přiweď to, by to ležalo
we dskách, že je otepřel swědky práwem,
že mu je dal.

98. Tehda wiec nemóž pohoniti toho,
jenž dal ot sebe dědiny synóm nebo pří-
telóm, proto že to leží we dskách, že to
zpraweno práwem i otepřeno, že mu
dány ty dědiny, ač by tu seděl i s ženú
i wládl tiem zbožím, že móž utracowati
toho zbožie ten, jehož zbožie, a to newadí.

99. Pakli nesmieš otepříti swědky, že
ti je dáno: tehda jehož pohonie, móž

projíti póhon, že móž dáti na swé právo památné nebo pomocné, že móž zwésti, proto že wložil dědiny we dsky, aby na ty dědiny nezwedli, a jsa sám těm dědinám hospodář, proto že neleží we dskách otepřenie swědky, že pohnaný na tej dědině nic nejmá, ani smie jie právem otepřieti, by beze lsti dáno jemu bylo.

100. Pakli to we dskách leží, že je právem otepřieno, že tu nejmá: tehda wiec nemóž pohoniti toho jistého ottad. Pakli kdy požená opět z té dědiny, tehda rci: „pohonie mě ottad, ano zpraweno, že to dědina má nenie, w tom sě dokládaji desk;“ wiec nemóž jeho pohoniti.

101. Když kto chce utéci sě póhonem na koho, ač jest w hradě lepší právo komorníka prositi na póhon u komorníka; nenieli toho, ale u sudieho; nenieli toho, ale u komorničieho druha. Pakli toho nenie, ale u toho, komuž poručeno komorníky rozdáwati, že jiný nemóž rozdáwati.

102. Tehda, ktož napřed komorníka pojal u toho, jenž najlepšie právo jměl dáti, toho jest póhon napřed, ač toho dne póhon we dsky wloží.

103. Pakliby pojem napřed komorníka, i newložil póhonu we dsky toho dne, ale sěn nazajitřie, na nehož komorníka byl pojal: pojmiž naň komorníka u toho, jenž jmá moc komorníky rozdáwati, a we dsky jej inhed wlož; proto twój póhon napřed jde, že pojem on komorníka wčera, i newložil jeho we dsky. Proto tobě právo komorníka jmieti wedle desk, když rok na póhon wkládáš.

104. Když kto uteče sě na koho póhonem, prwé wloži jej we dsky, a posléz komorníka pojal: ten je nemohl s právem we dsky položiti, že komorníka nemohl s právem jmieti wedle desk, kdež póhon wkládal.

105. Ale ktož uteče sě na koho, prwé komorníka na póhon pojieti, a posléz we dsky póhon wložil u toho, jenž jmá moc komorníka dáti: toho jest póhon napřed, že je mohl we dsky póhon wložiti, že jměl komorníka wedle toho jmieti, kdež we dsky rok póhonu wkládal, jakž i oba wše jednoho dne dala.

106. Lepšie právo jmá utek sě póhonem i ke dskám ten, jenž přijew sám k úřadu, i chce koho pohoniti. Proto ač nedožene, ale na tom móž poprawenо býti, že jeho nedohnal, a sám we dsky wkládal.

107. Ale přijedeli posel ot kterého, chtě sě utéci póhonem ot neho, nemóž sě s právem utéci, že je sám pówod nepřijel k uřadu, že nenie právo póhonu we dsky klásti, proto, ačby nedohnal, žeby nemohl úřad poprawowati z nedohnánie, žeby přel, že je sám nebyl u desk.

108. Když koho u póhoniech držíe, a a chce pohnaný spieše z desk aby jej wypustili, tehda na prwém roce pohnaný rci: „já chci otpowiedati, jakoby mě wšemi póhony sehnal.“ Pówod musí žalowati, ač jsú ti, ježto mohú súditi, že otpowiedač móž w tom woliti, že musí naň žalowati.

109. Pakli toho nenie, jenž má právo otsúditi: tehda pohnaný nemóž dobyti, by naň pówod žalowal bez swé wóle, kromě ač by sta oba swú dobrú wolí chtěla

to w niú stojí, že nemóž jeden připuditi.

Ale pówod nemóž připuditi poby mu otpowiedal bez swé wóle, io nesehnaw wšemi póhony.

Kohož u póhoniech držie, ten kaž amenati každú přu, kteráž sejde. Takéž i póhony, kteříž sejdú, kaž , že póhon naň sšel.

XVII. O wdánie.

Když sta pojala posly na ohlee sě mu škoda stala, z nież pořž sě wzepříta, móž jeden wdáti pakli druhý proti tomu newdá ipeře.

Když jmáta súpeře s posly na ýti ukázanie škody, z nież pohoi pówod křiw, tehda jeď po swej) mezi, ač leží twé pole podlé e, na nemž škodu nebo pole proto, zda tě wdá, že tě bude wdal, o něžto sě s tobú pří; owiedači právo.

Wdánie prwé tři sta haléřów: t set haléřów; třetie dewat set wdánie w ohřeb to je, což na od ním málo nebo wele, nebo bo málo, to jide wše na úřad. akli řekl: „dáwaju jej w ohřeb ezprávně wdal: proto při ztratil, wdal.

Kdož wdá prwé wdánie wiece než n při ztratil.

Když posli na dědině na dwoře, i pówod prwé w tři sta; tehda opět pówod na prwém poli móž wdáti w šest set; takéž na druhém poli w dewat set; takéž na třetiem poli móž wdáti w ohřeb.

265. Kohož wdadie weč s práwem nebo bez práwa, to je s práwem na úřad wdánie. Wdánie zprawte napřed, jakož komorníci wyznajú, že sta sě wdala.

266. Kohož wdadie ořúc, nebo pasúc, nebo plot družiec, nebo jedúc kdežkoliwěk, jakž jej koliwěk wdadie, když je bez póhonné řeči, že sta súpeře neprosila poslów, jmá sě u komorníka wyručiti w to, jemuž wdán, w tom w němž wdán, ač chce ten, jenž wdán.

267. Pakli nechce sě wyručiti, že jmá zlý základ na sobě, w němž wdáu, nebo nemóž, že mu newčřie: ale daj základ ten, w němž wdán. Pakli základu nedáš, ani sě wyručíš, tehda odbyls práwo.

268. Ale což před opowědí posly pojmú a wdadie sě, w tom wdání netřeba základa bráti ani zarukowati, proto že sě musie k úřadu wrátiti, a dřéwe wdánie zprawiti, než jim které práwo naleznú.

269. Ale na komorníka když wdadie k úřadu koho, poručníkali nebo súpeře, z toho a na toho komorníka, jemuž wdán w čem, wejde w dobrém nebo we zlém, má u neho nebo s něho wzieti až do hac; nedáli, ale otbyl. Takéž na čemžby wjel.

270. Proto ktož jmá s posly býti na dědině, wzwlec na sě což najhoršieho móžeš, a pěš jdi.

271. Swořepice nemóž wdáti, kteráž na sobě znamenie jmá na spase, proto že

chodí s znamenim kobylim polem. Ale pohoň ze škody, což wadí ot sweřepic.

272. Pakli která sweřepice chodi bez znamenie, ač jmá i kobylé pole, a ji móž wdáti na swej dědině, že chodí jako orné klise; takéž podkowaná sweřepice jako orné klise.

273. Kdež sweřepice nejmajú na obci obory, ty kobyly móž wdáti, že kobylého pole nejmajú.

274. Sweřepice ot swatého Hawla mohú choditi kdež chtie po osenich, kakž najdále nebo najbliže, bez pastwy, do swatého Juřie nemóž jich wdáti. Ale ot swatého Juřie do swatého Hawla právo sweřepice pásti pastewci nebo kobylníku, že nemohú choditi kudyž chtiec, že móž spráwem brániti, že móž na škodě wdáti.

275. Staré právo, když pluh wdán, an oře na jeho dědině, prwé wdán i druhé, netbáno, proto nepojat pluh ni sweden; a když třetie wdán, tehda jel před úřad a řka: „bezprávně wdal, prošu práwa.“

276. Tehda ktož dědinu propří, o nižto sú sě wdáwali, ten wdánie k úřadu zpraw, že na nem ostalo wdáwanie. Ale již nowé práwo, jakž wdadie, tak inhed wdánie zprawiti, když komorník rok dá; ale pohoň z té škody toho, ktož tě bezprávně wdal.

277. Také móž wdáti na cestě na bezprawnej, nebo u pastwě na swém, i nezapowiedaw komorníky ani trhy.

278. Když kto na cizíem plot postawil, móž komorníkem wdáti plot. Když wdán prwý kól, tři sta haléřów, a druhý minúti, bez danie; a opět kól podlé, tři sta; wše tak pořád wdáwati, každý kól po třem stom, a wždy jeden kól nowati; přídruhy wše pořád nem ižádné, wdáti móž ot každé přídruh šesti set haléřów; wečeje po dewieti haléřów móž wdáti.

279. Když kto jede neb jde bezpr cestú, nebo lowí, nebo pase, nebo cožkoliwěk na mém, bez mé wóle: jej wdáti komorníkem k malému úřadu k wěčšiemu.

280. Ale súsěda, s nimž je nel w jednej wsi, toho nejmáš práwa na dědině wdáti, ledno na škodě móž že měte obilé.

281. Přiece sě o dědinu, když s súpeře dědiny držíta: tehda nemóž sě k malému úřadu, proto že sě n dědinu súditi před menším úřadem.

282. Když pohnaný za otpověď řekl: „prosi poslów“: když s posl na dědině, tehda pówod řekl: „w tyto ry pokazují,“ a byw na dědině „tito dworowé s tú dědinú, což dworóm slušie, pro než sem pohor je dědina má poslúpná po mém otc trowi z Boru někda řečeném, an uwázal.“ Tehda pohnaný proti tomu „a já té dědiny sobě nedědi, ale k zástawě we stě hřiwen ot Oldři Pacowa.“ Když posli takéž wyznali, pówod chtěl tiem zjískati: „zwězt powěděl, jmaje k zástawě, a nepraw měl oprawcu.“

283. Tehda to mu nalezli, že mu potřebno oprawec jmenowati před že je jedno wěděti za kterú dědin otpowědieti, kak mu jest která

z nież pohoní, že móž jmieti rozděliny, proto posly wydáwajú.

Když u póhoně stojiec, pojmeta tehda pówod ukaž to, z nehož žano wzdy wzejdi na každý dwór, sě příš; takéž na dědinu wzejdi, po těch dworiech, z nież pohoím komornikem, a ukaž: z této jež k těm dworóm slušie.

. Ktož na dědině s posly jmá býti, i wzjiti na tři pole, ukazuje, že eho dědina. Tehda je již wšu ukáoby na každém poli byl, z nież pohoní; že nemóž wše škody u-

. Pakliby pówod byl méně tří pol, je neukázal dědiny, že je nebyl áwo; proto bude ot dědiny pustil.

. Ale wyňmetali aby newzchodila pole, nebo nač koliwěk, ledno na miestě, kdež stojiece koliwěk, kak k čemu práwo, na každém stála právem: tehda proto nic neztratila, říde na swú přu.

. Na obci stoje ktož ukáže co koliен to propustil, že nestál na tom, sě příta, že to ztratil, ktož to že newstúpil w to, o něž posly že bezprawně ukazowal, že s práedowedl.

. Když dwory ukáže, a dědiny nic, ého žalováno: tehda je dědinu proe o dwory sě sudte, že sú s prákázáni.

. Pakli na dědině stál, že byl jakž tehda je wzchodil, a w dwořiech nedno jinde stoje ukazowal: tehda dwory propřel, proto že ho nejmá práwa wdáwati, ledno na tom, o nemž posly pojeli.

291. Ale o dědinu sě práwo jmají súditi, že sta sě směla držeti, že sta sě mohla wdáwati, a toho sě s právem držala.

XVIII. Znamenáno o kobylém poli.

292. Ktož kúpí kobylé pole, práwo jmá dědinných let za oprawec nepropustiti, proto, zdaliby mu bránili kobylého pole, aby mu zpráwce zprawili.

293. Pakliby sě zameškal, že za oprawec propustí, a potom pustí kobyly, ač je i wzdy bylo kobylé pole, ale potom musí sobě sám zprawowati, proto kobylého pole neztratí.

294. Pakliby dřéwe nebylo kobylé pole, a kobyly (již tu) chodily dědinná léta, a ty kúpil s kobylým polem, již je prodržal kobylé pole; tehda proč nebránil za oprawec.

295. Ktož kúpí kobylé pole, a we dsky wloží to: tehda dobuď hrazského komorníka, ati wyswědčí před úradem, že tě ot úřada pojem, i zapowiedal na třech trziech okolniech toho sbožie, že to kúpil s kobylým polem. Jmáli kto co proti tomu mluwiti, tehdy toho do let brani: on pro chudobu nemóž kobyl po kobylém poli pustiti, a proto trhy zapowiedá, a k tomu we dsky wloží.

296. Tehda proto kobylé pole bude jmieti, že je okolní súsěd nebránil za časa a za oprawec kobylého pole, i za let, a w tom sě dokládá desk zemských, že je léta wydržal tři nebo dědinná.

XIX. Znamenáno o obci.

297. Obce nepráwo měřiti podlé dědiny w kúpi, ač wiece súsědów jmá než ten, jenž prodal: proto že súsěd jmá též práwo, a móže obrániti rozoranie.

298. Pakli jednoho samého jest obec, a nikte tu dědiny nejmá, ten móže z nie učiniti, což chce, že mu nenie kto proč bráně. Ale když prodá dědinu, obce nejmá práwo měřiti, proto že to wóle, a kúpil sewší wolí.

(A tak sě skonáwají ta práwa, ježto je jměl pán z Rožmberka. Amen.)

ZLOMKY Z ALEXANDREIDY.

W XII a XIII století w Němcích powěst o Alexandrowi Macedonském náležela mezi oblíbené spisy. Zdá se, že ne mnoho později česká báseň toho obsahu, nejisto zdaž podlé latinského čili podlé německého, složena byla. W ní se po rkp. Kralodworském nejušlechtilejší formy starého jazyka zachowaly. Máme posud čtyry zlomky. První weršů 2461 w rkp. fol. z druhé polowice XIV století w knihownĕ sw. Wíta w Praze, odkudž tištěn w Star. sklád. II. str. 151. — 264. Druhý zlomek z rkp. psaného na počátku XIV stol. někdy w archivu Budějowském, nyní w Českém Museum, obnášející 347 weršů na 2 listech perg. Tištěn w Čas. Mus. 1828. III. 86. Třetí zlomek 160 weršů také z téhož wěku, jinau ortografií a rukau než předešlý, w Museum. Tištěn w Čas Mus. 1828. IV. 110. Čtwrtý zlomek 342 werše obnášející, též w Budějowicích nalezen jako druhý, tištěn w Čas. Mus. 1841. str. 73. Wšecky ty wersě, dohromady 3274, činí dle zdání p. Hanky as čtwrtý díl celé básně. Prwního zlomku zde podaného nebylo lze s pramenem swým opět srownati.

I. Tak Alexandrůw na Daria.

11. Již by čas protiw zoři,
když bývá křik ptačí zboři,
kdažto sě noc se dnem dělí,
a když slunce na swět spieli:
Alexander wzweda zraky
a wezře na zoře oblaky,
uzřew den, jako sě leče,
wstana, ruče sě obleče.
Šed, i sta na jednej hoře,
obezře tu wlast ot moře:
potom sě w zemi obráti,
poče města shledowati;
a kam sě koli obrátieše,
tu na wše strany widieše,
kdežto wína, žita ktwěchu,
kdež která lowišče běchu.
Zřew wšady, dlí i na překy,
uzře ande silné řeky,
z nich teče široce woda,
a mocná w nich rybopłoda.
Wida to, welmi sě sžáda,
wzmluwi tak k swým lidem sada:
Žřete na wše strany w pole,

těchto zemiech wóle:
owstwo, zde chci jmieti,
chci swé země přieti!
), nic neotieže,
; co dóstojen bieše;
ě nic byl nerozpačil,
wes swět byl potlačil.
', káza wojem wstáti,
ie sě bráti;
městóm i na hrady
:em zde i onady;
ıo náhle zwěděchu,
s milostí přijechu.
ě w tu wlast uwieže,
m předce potieže.
jmu jeti tady,
sú Trojské ohrady:
linké znamenie,
o leží kamenie.
ě leň slyšeti,
lu wypráwěti,
mu rušenie stalo,
sě to wše událo.
yl jest Paris kněžic w Troji,
án we čsti, w pokoji,
:ík i matka
u swého děťátka
ıu mile wzchowali,
wóli we wšem dali.
to knieže k lowu
všecko mysl hotowu.
o časa jednoho,
dí w lese mnoho,
t lowców zblúdi
ě mu welmi ztrudi;
sě s cesty w púšči
sný buk w jednej húšči,
wzwrha na suk uzdu s koně,
poče spáti, dřewu sě kloně.
Zdieše sě jmu w tej hodině,
uzře we sně tři bohyně:
jednu, jenž wládne milostí,
druhú, jenž wládne múdrostí
i sieho swěta udatstwem,
třetí, jenž wládne bohatstwem.
A ty zlaté jablko jměchu,
o něžto sě welmi přechu;
nebo bieše na něm písáno:
Která krašsie, tej buď dáno.
Wzwolichu ho súdcí sobě,
řkúc: Dáwáme tu moc tobě,
ať sě nepřem déle o to:
daj, kterej chceš, jablko toto;
a nad čím nás která móže,
toho tobě wzdy pomóže.
Tehdy sě sta w tu dobu,
on poče sě raditi sám s sobú,
wece: Co sě nedostáwá
mně, podlé knieżecieho práwa?
jmám přielis mnoho bohatstwa,
a také sě jmám podlé udatstwa,
podlé jiných smysla dosti;
což wiece třeba múdrosti?
w štěstí také jmám wóli časnú:
bych jedno jměl ženu krásnú!
Řka tak, tej jablko dohodi,
jež nad milostí wéwodí.
A jakž brzo je rozsúdi,
wztrna sě wietr, jej ubudi,
droňž musi pryč ottad jieti,
jmaje tu wěc na paměti,
kakby sě mu to dostalo,
ježto sě jmu we sně dálo.
Tehdy mu na mysl tanu,

na jednu wěc rozpománu,
z nież jnieše sličnú příčinu
proti Řekóm, zjewnú winu.
13. Stala sě jest byla kdysi
škoda Troji, w diwné časy.
Herkules byl knieže Řecký,
w udatstwu wybraný, děcký,
ten byl Troji prwnie bieda;
pobil Parisowa děda,
k tomu zabil jmu dwa strýce,
pro něž leží Troje nice;
a wzal mu byl w téže časy
tetku, owšem diwné krásy,
Esione, čstnú děwici;
tu dal jednomu kněžici,
Telamonu, jenž s ní kněze
doby, a jako wítěze:
to jest byla wojna Troje,
pro niž Paris, knieže z Troje,
proti Řekóm srdcem stonal,
až jest to i dokonal:
jakož je jim unesl ženu
najkrašší w swětě, Helenu;
pro niž sě jest stala wojna
Řekóm s Troji nepokojná;
jsú před ní deset let stáli
tu wítězi wojewali.
Nejeden toho zlým užil,
jenžto swój žiwótek složil
těch wítězów s obú stranú,
na něž když sě rozpomanu,
až mi sě w srdci zawine;
pro tak malú wěc jediné
plakala nejedna matka,
zbywši tu swého dětátka;
lkalo srdcem mnohé druže,
zbyw swého milého muže.

Ach srdce člowěčie bludné!
ach zamyšlenie nerozumné!
jež pro jednu (smrtnú) ženu,
jměla krásu přemoženu,
5 wešken sě swět byl zhudil,
deset let sě wojnú trudil:
až w jedenácté léto,
kak mi zpomínati zle to!
čestné město Troje dobyto.
10 Tu bez čísla lidí zbito,
jakož řiedký kto hostawen;
starý i mladý žiwota zbawen,
naposled město seženo.
Řiedko jest kdy pochwáleno:
15 bez trávy lúka sečena,
bez přislowie krásná žena.
To také písmo wykládá,
ž' toho města čstná ohrada
deset let plně hořala;
20 škoda jest takého diela!
Tak sě jest stalo rušenie;
již sě wraci w swé prawenie.
14. Jakož napřed prawi,
Alexander tu sě stawi.
25 W tu dobu, jenž s ním tu běchu,
takú záhubu uzřechu,
neby jeden tu nepyče,
a žalostí lomě ruce,
widúc na wítězských rowiech
30 o jich skutciech, o jich slowiech,
kdež na kameni wyryto,
kdež wšemu swětu neskryto,
řekú: Dojdem brzo strasti,
wešli smy w neznámé wlasti,
35 z nich sě wiec newyprawíme,
až sě žiwota zbawíme.
Král uslyšaw řeč swých ludí,

wás smysl w tom blúdí?
čsti dóstojen,
ýti wzdy pokojen.
ıě nepokusi,
naň jmieti musi;
ž zkází stániem,
m osedlániem:
i každý člowěk,
ný těnto wěk.
tak obloži,
lenosti umoři;
srdce tam spěje,
bohdá čest zděje.
ıo chceteli pohowěti,
něco powěděti,
n wšecku naději,
ıepřieteli spěji.
ój otčík pohynu,
w noční hodinu,
ie sám jediný,
ikte jiný,
ylo sobě zdieti;
sě, co přijieti:
ě otpierati,
porobě státi.
slce w obém stáše;
chu, každý spáše.
ıkžto pták některý,
nedojme wiery;
ě ptá pokoje,
wal dietky swoje,
p hniezda sklásti,
šeliké nápasti;
a wietr neobořil,
l k dětem newnořil;
w lese, w poli,
kde miesto zwolí.

Tak mi sě udá uzřeti,
ande sě tako proswieti,
jakžto když bude z hromu blesk;
pro něž sobě tak welmi stesk,
až zapomanuch sám sebe:
i wezřech nalit i s nebe
jeden krásný člowěk stúpi,
jenž ke mně blíže přistúpi;
wšecka na něm čstnost bieše,
a tak diwné rúcho jmieše,
jakž mi sě nezdá nikaké,
by kdy člowěk wida také.
To sem tak wiďal práwě,
jež jmieše na swej hlawě
korunu zlata swětlého
a z kamenie předrahého.
Nemoh jmu jmene zwěděti;
jedno to mohu spomněti,
což mu bě na čele psáno,
jež mi widěti nedáno.
Když ho chtěch potázati,
on prwé swú řeč uchwáti:
Wyniď, wece, z kraje swého,
podámť wši čest swěta sieho;
a když mě uzřieš potom,
nemysl zlého lidu o tom.
Tehdy jak brzo to powědě,
kam sě podě, žiw newědě;
ale jakž sě přič obráti,
wše sě ta swětlost zatrati.
W tomž twrda jest má naděje,
což jest mluwil, že mi sě zděje.
To sě w krátce wšecko zlíči
ta řeč, již jim král wylíči:
že když sě uda jemu
přijeti k Jerusalému,
tu jej ten potka tělesně,

jehož bieše widal we sně,
s takým znamenim welikým,
s židowským zástupem wšelikým;
a jakož jej mile potka,
pade před ním welmi z krotka.
Tomu sě diwili jeho
ti wšickni, již s ním biechu.
A když mu tu čest prukáza,
wojem do stanów rozkáza;
šed do města s málem lidí,
milostiwě wše pohlídi,
a jakž jej ten muž naučí,
tak sě tu bohu poruči.
Daw prwé přieznú stwrzenie,
wzem s milosti otpuščenie,
káza wojem ottud wstáti,
chtě sě k nepřátelóm bráti.

16. Již byl wtáhl daleko w zemu
proti nepřieteli swému
Macedo, ten oprawitel
i swé wlasti obranitel.
A když přijide powést ta
w Perské hrady i w města,
tehdy z těch okolních twrzí
potočichu posel brzí,
aby sě král Darius střehl,
že jěho nepřietel přitěhl.
A když s tiem posel přiteče,
Darius sě welmi leče,
kak by mnoho příčinněji,
pokladem, lidmi silněji:
neb jmieše královstwo dwoje,
z nich naděň mohl jmieti woje;
ale že wzdy byl pokojen,
že netbal ijednéch wojen,
tiem proti mu bieše mdlejí,
jenžby mohl býti silněji,
aby byl sylne toho,
k němuž jměješe lidí mnoho.
Wšak nechtě, by sě kto domněl,
by w čem swé moci zapomněl:
káza sě wšem hotowati,
chtě nepřátely potkati.
A jakž brzo prowučechu,
tak wšickni na wojnu wstachu;
zatiem sě také potáza,
Alexandru list rozkáza.

17. Řka: Král Darius, král nad králi,
jehož sě moci wše wzdáli,
Alexandru, sluze swému,
dietěti obak čstnému,
zpowiedaju milost swoji
ke čsti, radě i pokoji.
Wědě, že jsi po lětech mladý,
proněž ješče nejmáš rady,
češeš jablka nedospělá:
waruj sě takého diela!
kdež owoce nedospělo,
češešli to, tratiš dielo.
Poddals sě w wojenské bydlo:
chowaj sě, byť neostydlo!
Ale na jakéž jsi době,
jež, sluze, poslal sem tobě:
uzdu, měšec, mieč okrúhlý,
jež obrownán na wše uhly;
ten sě twým letóm podobá.
Pakli která twá chudoba,
měšce sě jedno dotiežeš,
až s potřebu wywiežeš;
a snad si sě tako splašil,
mniš by tě nikte neustrašil:
uzdy sě na to dotieže,
wniž plachý kóň, tak tě swieže.

18. Alexander listy přečta,

v, kaká jest řeč ta,
Lépe rozuměji,
ti dari wyprawějí.
sě mieč na to maje,
krúhlý na wše kraje;
wšickni widúce,
drži twrdě w ruce:
wězte práwě,
s swět jmám w swej oprawě.
měšec to wykládá:
s wáš král má poklada,
en mózte wěděti,
wšecko budu jmieti.
ni sě hodí k tomu:
ıž sadu w jeho domu,
, což jmá, sě rozplení,
wieži, wniž wól lení.
aw poslóm ta slowa,
listy k tomu znowa;
dari i každého
ráwa královského.
e posli listy jeho,
před krále swého.
listy král pohanský,
bě poslal král Řecký,
tomu diwiti,
l kdy to powědieti,
Jmám swět w swej poruce,
en mieč drži w ruce!
sě také tomu,
: Sadu w jeho domu,
wšemi městy, hrady
zemi, zde i onady!
rytieróm to rozpráwě,
runu na sě wstawě:
á jsem, wece, král nad králi,
po wšem swětu báli
wši králowé i knieżata,
dáwajíce daň. ot zlata;
kak mu móže to přijíti,
by mohl w takú čest kdy wníti?
i kakž by objal mé králowstwo?
wizte, kaké psal bláznowstwo!
Řka to, káza poslóm siesti,
uzel máku jemu nésti.

19. A řka: Wěz to, pyšné robě!
posílaji ten mák tobě,
aby wěděl, co jmám moci,
wlastniech lidí, bez pomoci.
Tu jest owšem máku mnoho,
ty nemóžeš čísti toho;
tolikéž imám já broji,
wšudy lid sě wniž rozbrojí
okolo mne za tři míle;
nenie čísla tej wsěj spíle!
tísíc na jednoho twého
jmám rytierstwa výborného!
Kako chceš boj se mnú wzieti,
nemoha té moci jmieti?
Razíť, by sě mně pokoře
bral sě zase pryč za moře,
ač zbýti chceš zde hoře;
chtě královstwa zde dobyti,
móžeš tam i swého zbýti.

22. Alexander tu řeč slyše,
ande posel mluwi tiše,
káza uzel rozwázati.
I poče ten mák zobati
a swým Řekóm udáwati,
každý jeho hrst nachwáti:
Zobte, wece, moji Řeci!
chci wám něco dobrého řieci,
z něhož wám bude wšem radost,

a pohanóm w srdci žalost.
Tento mák to znamenáwá,
že nám bóh je wše poddáwá;
jelikož ho zrn zzobete,
když u boji již budete,
tolikéž pohan pobijete,
w tom sě wám nic nepoměte.
Jakož ten mák zuby zetřem,
tak zástupy jich wše potřem.
Potom poslóm těm powědě:
To jáz jistě, wece, wědě,
že mnoho lida jest při králi;
ale to já welmi chwáli,
že tak měkké lidi wodí,
ufaji w bóh, že mi neuškodí!
Jakžto ten mák Řeci zobí,
tak wašeho krále pobí.
Řka to, kázа poslóm wstáti
a pepře jim uzlik dáti,
aby nesli králi swému,
zpowiedaje tu řeč jemu,
řka: Poslals mi máku mieru,
a prawě to na swú wieru,
že tolikéž jmáš swých lidí;
wšak o tobě zle sě klidí.
Ač jich s tobú jest přemnoho,
což jest obak do toho,
kdaž jsú měkci, wniž mák zralý,
w nichž jmáš w boji statek malý?
Powiz ruče uzla mého:
čímť jest twrze máku twého?
a taká jde hořkost z něho,
w němžby bylo něco zlého.
Těch jest zrnec welmi málo;
wšak, by o žiwot tobě stálo,
nemohlby jich wšech zzobatí.
Skrze to rač znamenati:
máloť lidí jmám při sobě,
budúť w boji hořci tobě!
21. W tu dobu Darius stáše,
kdež swých lidí moc zbieráše;
a když již sebra woje,
chtě zwěděti lida co je,
spudi wše w jednu ohradu,
jakž to pastýř činí stádu;
čite zajtra až do noci,
wšak newědě wšie swé moci.
Tak některá domownice
z jitra přečte swé owčice,
aby pastýř též přihnal
owčice, jež w stádu wyhnal;
ale mnohá ne wše přijdú
owčice, jež w stádo wyjdú:
některá snad s skály spadne,
a některú wlk popadne.
Takéž sě těm lidem dosta,
řiedký opět domów posta.
Zatiem wybera lehčejších
lidí na koních ručejších
šestdesát tisícew poně,
s nimiž posla swé podkoně,
čstného rytieře Menona,
jenž swú jiezdu zle dokona.
Tento rozkázanie jmieše,
že mu shlédati woj bieše,
kdeby sě sebrali Řeci,
proti jim jmu bieše leci.
Král Macedo, když to zwědě,
swé lidi k boji pořiedě.
Jež uwěřiti protiwno,
i také zajisté diwno,
že tak jmaje lidí málo,
a wšak sě mu to dostalo,
jež pobi ty wše woje,

brzo došel boje;
kž, což nepřátel bylo,
ebo welmi málo zbylo.
ž ten boj obdrže,
ottad náhle wrže.
byl ustal, wšakž nepřesta,
doby jednoho města,
rdis i dnes slowe;
dné strany oplowe
us, silná řeka,
ié sě s ní moře stieká.
běchu kola dáwná,
ytrá i tak úprawná,
ch nikte nemožése
ati, ni umieše.
n ti lidé měchu wieru:
poznal jich rozměru,
země králem bude,
:ož chtě, to dobude.
ustawil král Mida.
Alexander wnida,
w kola i wzdwiže,
ejma i pusti níže;
jimi sěm i tamo:
i, wece, jest w nich známo;
čšieho třeba trudu?
iohu, takž jich dobudu!
i meč, poče ot wrchu,
kola až wše prchú.
ž wši tu wěc poklidi,
ottad wjiezdu lidi,
šickni wtu wlast wehnali,
hradów dobývali.
to na krátké roky,
chu wše Kapadoky
u zemici Lydu.
když zasě přijidú,
do Tyře, kdež král bieše,
kdež jich čekaje ležéše:
počekaw tu noc jedinu,
a jakž brzo ta noc minu
a den sě na swět pokáza,
tak wojem wstáti káza.
Dosti diwno, že to mohl zdieti:
hna toho dne mil třidcieti
k nepřieteli pospiechaje;
wzdy sě toho domniewaje,
zdaby to Darius zwěda,
potkal jej w horách, předjeda.

II. Zrada Bessowa a Narbazonowa.

W tu dobu ta dwa prorádce,
newěrného skutka skládce,
raděsta sě nejednako,
newidúce ješče, kako
bylo jima swého krále
jieti, w mnozi či u mále;
neb ke wšem tu neufasta,
pro něžto sě welmi básta,
ačby ho kak mětně jala,
by sama w tom neostala.
Takž o tom mluwiwše mnoho,
Bessus wece: Co do toho,
ačbychwě myslila déle;
ráno, kdyžť wstane s postele,
pojdwě předeň, wšakž ne zborně,
postawiece sě pokorně,
rcemež: Králu! co swě zděla,
w tom sě swě lepše domněla,
mniece, ž'byť sě to slúbilo;
a kdyžť to protiwno bylo,
toho srdečně želéwě.
A mezi tiem nikte newie,

co sě stáci moci bude,
jakž najú obač nezbude.
Już bě lud dnem sě ujiscil,
a swět obač sě nezčistil
ote wšie mraky, tmy nočnie:
tehdy, obač nepomocně,
ráno uzřew zornú hwězdu
král Darius, náhlú jiezdú
chtě preč, sedieše na woze:
t'dy ni o čsti, ni o boze
tbajúce, ta mužie zrádná,
sěn i on před wozem padna,
postawú smutného lice
leżeta před wozem nice,
mluwiece k nemu s pokorú,
wzdwihše k nemu hlawy wzhóru,
řkúce: Králu! najú wina
jest welikú! wšakž ju mina,
wezři z twé milosci na to,
że dohadž swě żiwa, za to
tiem té winy pokúpiwě,
jakž tebe wiec n-odstúpiwě
s podstatú našeho rodu,
s tobú na zisk i na škodu
s milostú ostati chtiece,
tebe wiec neodstúpiece.
T'dy wida je w tej pokoře,
stéšče sobě, slz unoře;
tuž jima inhed uwěři,
tuże sě s nima i smieři.
Dokončaw to s sima ruče,
wozatajóm preč ponuče,
hna preč, nikde nepostoje,
zawše nepřátel sě boje.
Ana, což o nem ukladla,
w tom jima mysl nic n-upadla;
kromě zawše toho střiehla,
kakby té zrady dotiehla.
A čstný muż chwáta preč spiče,
wój pak sěm i tam sě mieše;
kdežto byl mnohý, newěda
kam chtěl král, kamli byl jeda;
neb jich wiece newědělo,
což sě ot sich státi chtělo.
Wšakž byl tu jeden Hřečenín,
čstného plemene zemenín,
jenž byl kterúsi náhodú
s wšú postatú swého rodu
králem Hřeckým wypowědien,
Patron, jemuž byl powědien
té wšie zrady sklad newěrný.
Tenž člowěk, hospodě mierný,
tej řeči swój čas uhlédaw,
nikomu wěděti nedaw,
minuw wšu těch zrádec hrózu,
přitře sě k královu wozu,
i wzmluwi řka: Králu milý!
já člowěk swých přátel zbylý,
jenž snad toho nedostoju,
by ty přeslyšal řeč moju,
neb cożbych tobě poradil,
mnělby, bych tě s twými wadil,
jiżť jsú służbú přirozeni
a twú čstú dáwno wzplozeni,
Bessus čužto s Narbazonem,
jižto już s welikým shonem
na to dnes sú sě sebrali,
i to już sú uzeptali,
ač mi chceš w tom wieru jmieti,
że tě chtie, ač mohú, jieti;
tohož wěz, ż-nikakž nezbudeš,
że dnes i żiw i mrtw budeš.
Protož, ač ráčíš, přikáži,
abych byl wiec při twej stráži,

ec buď u mých staniech,
nejmáš wiery na nich,
jakž řkú, čsti dohodil,
hudých ludí wzplodil,
šu i jakž mi prawie.
mi tomu wěř práwě,
, i má rodina,
ty čáka jediná,
nemóžem dále
ebe, swého krále,
ž jest poslednie čáka,
m přišla chwíle taká,
jest nelze nikame
w země neznámé,
sě nelze bude skrýti,
m tebe kak zbýti;
stráž twój býti žádal,
co lepšieho nadál.
ch slow wiece než mnoho;
n nic netbaje toho,
hu to snáze řieci,
nelze uteci;
sě Patron pomodlil,
ose řeči prodlil,
nic té řeči dáti,
htěl uposlúchati,
Kak wy dobře znaju,
ím wěrně doufaju,
mi sě přikázali,
wěrně se mnú stáli.
najlépe to wie,
ch w také příslowie
j lud byl upadna,
smrt welmi nesnadna,
dije w ňu upadnu,
tak swých ukradnu,
vú wlast tak pohaně,
přiweda zlé slowo na ně.
Protož než sě jich otwinu,
lepý jsem, ž-ot nich pohynu,
až každý snad die to po mně,
že jsem jich čest wzdy byl pomně.
Pakli mne tak osud honí,
že mne tak chtie zbýti oni:
k kterejž koli přijdu škodě,
to již bude pozděhodě,
ž-mi žiwu byti nežádno,
protož což chtie, wše mi snadno.
Wida to Patron, sě smuti,
slyše, ž-nechce wywinúti
od smrti, k niejž sě byl blíže.
Hna preč, inhedž swú moc sjíše,
i rozkáza w náhlém slowě
swým sě jmieti wzdy wzhotowě.
Ještež krále hnaw ujisti,
chtě sě w smrt předeň poskýsci.
Bessus pak, jakž nerozuměl,
wztáza, jenžto hřecky uměl,
i jenž byl jima tlumačil,
coby byl Patron napáčil,
kterých slow, neb které řeči?
a srdce již žádá sěči,
trúce sě tam na Patrona,
mieniece naň slowa pro 'na,
ježto wšecka již bě wzwěděl,
tak jakž Patron byl powěděl.
W tomž hněwě sě woza dotra,
potu s čela rukú potra,
mnohokrát meče sě lapaw,
na Patrona sě pochápaw;
jehož ho snadno odtiskú,
že nebylo na nem zisku,
protože chtěl naň newinně,
a také že jel při čině;

pro nežto wes hněw ochabi,
mysle wezdy na to, ž-aby
přišlo mu s lepšú příčinú,
ten wzdy úmysl zlého činu
ješče k tej noci otloži;
jehož i sám čstný kmet poži,
žej' ho chtěl zabiti často,
jakž sě tu nesta zawlasto.
Ten den minu, noc přistúpi,
a w staniech lehše zástupy,
pomlúwali řeč rozpačnú
se i ono chwilú mračnú.
Ande sě zlá wěsť pronášie
w onom zámutném rozpraše,
kdežto Bessus s Narbazonem,
zawše sě radiece o nem,
sobě wšu noc sedky nedal,
chtě wžda by swój čas uhlédal.
Noc jest ději wšemu mátě,
jakžto zisku, tako ztrátě:
noc jest zlému čas utratný,
w nemž udaten jest n-udatný;
noc jest, w nemž sě zlý nestydí,
pobdě, ž-ho dobrý newidí:
a wšakž často w tej rozpači
mnohý skutek sě otwlačí
podlé ludského domysla,
jehožto bývá bez čísla,
když již mní kto, by byl zišče,
wšakž ho strach bude odtišče,
jakž ten zisk, jenžto mní maje,
otloží, časa čakaje.
Takž ona swé děnie dlúhé
doložista noci druhé.
Ta noc bywši, i otjide;
mezi tiem, jakž slunce wznide,
Bessus šed před čstného muže,
wzmluwí, na Patrona túže
a řka: Králu! již to wizu,
jehož sě řieci nestyzu,
žej sě zbožně wzýwáš králem,
jaks nynie pokázal málem,
žejs' ho slyšeti nerodil
w tom, w nemžby nám rád poškodil
ludem čtně tobú wzchowaným
i tobě wěrně poddaným,
jižto tobě wšie ěci přejú
a pro tě wše zdieti smějú;
ale tito, již jsú tací,
již po mrše, jakžto ptáci,
sěm i tamo sobú mecú
a zisku-dle wšady lécú,
zdaby z nich kto cuzích užiw,
byl tu, kdež byl dřiewe slúžiw;
i jest to, králu, bez diwa,
ž-se taký w sujnú řeč wsiwá,
tobě na našu čest radě,
zle ny jest tak s tobú wadě,
nejmaje sám nikde stawu,
w nemžby mohl kde skrýti hlawu;
ten pro zběstwo, pro chudobu
sěm i tamo toče sobú,
jakžto trest, jam wětr pochýlí,
tam taký člowěk sě schýlí.
Ale jáz i jini páni,
jižto jsme tobú wzchowáni,
tobě wěrni býti musím,
i s tobú wšeho pokusím,
k nemuž dobré právo jmámy,
ž-sě pro tě i na smrt dámy.
Protožto tobě děkujem,
že již na tobě to čujem,
jakžs sě wěrně s námi smířil,
když si na ny neuwěřil,

ěrné mysli ludem,
ł bezpečnější budem.
ej řeči minu ta dieka,
ý kmet, jakž znal člowěka,
mu we wšej řeči,
yčej jest člowěčí;
již přijde k tomu,
ie kak řieci komu,
obře, že řeč křiwá;
e, kakž moha, pozbývá.
den opět byw i minu
ámysla w témž činu,
ni ludmi uložen
noci otložen
mužu welmi strastně
postati wlastnie.
slunce w swém západě,
ne w swej zwyčnej wnadě,
sě bě u břeha,
luje swého běha
wěci zámutkem
rádné wěci skutkem,
slúha swé hospody
ak přehrubé škody.
také w swém poběze
sě na mořském březe,
sě wzdwihnúti z moře,
to budúce hoře
ewěrné prorady,
ze již zbýti kady,
jest pojíti wšemu
času ustawenému.
sě udá wzníti
pod zemu sníti,
a šla w stanowišče:
čtný kmet sobě stýšče,
m swých stanów střeha,
ande jho každý poběhá;
kdež sám (s) sobú wzímal radu
swých posledních dnech w západu,
kdež již čsti miesta nedadie,
sedí, sám sě sobú radě;
ale nestanečná rada
jest, kdež spadne ta přewada
we čsti od swých wlastních ludí,
tu i každá mysl zablúdí.
Takž přebieraje řeč mnohú,
sedí mdlý král, wzdyše k bohu,
a řka: Mocný hospodine,
jehož chtěnie nic nemine
ani kto móž lap co moci,
k nemuž twé nenie pomoci:
čím sem bože sě dopustil,
žejs na mě těžce přepustil
tak rozličných pohub ztráty,
ž-sem člowěk wšie čsti otjatý,
ni jmám miesta mezi mými,
jež sem wzplodil dary swými,
ti mi nepřejúce zdrawie,
strojie smrt mej starej hlawě?
a ten mój newěrný slúha,
jehož sem otjal ot pluha,
ten na mě meče pobrúsil
a chtěl, by ho mnú pokusil;
která bože moje wina?
či sem byl w čem práwo mina,
že pro mne kto zbyl dědiny
bez práwa nebo bez winy,
a já súd kdy w čem přewrátil,
by proto kto zbožie ztratil?
či sem kdy komu powolil,
aby kto proň swú krew prolil?
či sem ten byl, na nemž ktosby
swé pokorné n-užil prosby

při kterém právě neb súdě,
a jáz byl co křivě súdě,
mimo právo dary bera,
i plakala wdowa která,
zbywši pro mě svého muže,
jenžto mi byl věrně slúže,
a mnú, nepomniece na to,
bylo jí zbožie otjato?
či sě stalo kda dědicu,
by pro mě stál w smutném licu,
svého zbožie jsa wyweden,
buď těch wiece, nebo jeden,
což jest bylo mých zem obce?
Wystupte na mě žalobce;
a já což sě neoprawiu,
w tom sě s právem své česti zbawiu,
ž-sem byl nečstně žiwot weda;
proč mi žiwu býti tehda!
Buďž inhed Bessus udaten,
i ten, jenž mu jest postaten,
ten s ním přijda, wiecež nedli
tiem, což sú zla na mě zwedli.
Pakli sem byl prawdy bráně,
držaw swój lid (w) věrnej schráně,
nebyw niwčemž myslú křiwú,
proč mi t'dy nebýti žiwu?
Buď ten brže smrtci užiw
ktož jest jie s právem zaslúžiw
— — — — — — —

III. Alexandrův boj w Asii.

— — — — —
ač podlé wašie česti práwa
chcte sobě věrně pomoci
proti tej nestúlej moci,
i to wšecko sobě žďáte,
jižto jakžto w rukú máte;
ač ruka také-že k meču
jmá, jakžto ke brániu, péču:
wy sobě wše zbožie mějte,
a mně jedno té česti přejte,
w slowě ač-si welmi malém,
bych jedno slúl waším králem,
sa účasten čti w tej řeči.
Ale což jest w kterej sěči,
té mi wždy dajte účastnu
býti, pro wašu čest wlastnú.
Pakli mě wás kto upatří,
za dwě, neb kročeje za tři
bych postúpil w zástup zasě,
kterého boje lekna sě,
skyta před sě wás kterého:
nepřějte mi nic dobrého.
I bylby snad mluwil wiece:
t'dy sě jmu uda, wezřiece,
znamenati jezdców mnoho,
ženúc ot krále onoho
s jedniem hrabiú welmi mocným,
s člowěkem owšem pomocným,
jehož on král wypowěděl.
A ten byl to z rady wzwěděl,
ž' chtieł nepřátely přelstiti:
kdež sě bylo boju sníti,
kotwy byly na wše strany
králem pohanským metány;
zdaby točuž as już tady
učinił něco přewady
u přelščení dosti malém.
Takž ten hrabě mluwiw s králem
w službu sě přikáza jemu,
odpowěděw králiu swému,
Patron, ten slowútný hrabě.

Hic est distinctio quinta.

wšady straně na 'bě
n zboden na hnání,
stupy w cekcowání,
uh druhu býti škoden;
třelen, onen zboden
střielení i w tej sěči.
již we wšej řeči
ecký tomu pohanu,
itupem w jinú stranu.
i třeba, wše rozkázaw,
sě, swój helm zawázaw;
kž jej náhle zadrže,
kopie, i nawrže.
by kto hnúti okem,
náhlým snidú skokem:
strany štřely letie,
kropie z búře letě;
onde kopie třeščie,
trscie neb sechlé léščie;
sě wzdwiehl až w oblaky.
wuk, třesk, i křik taký
zástupiech stranú obú,
zdáše, by w tu dobu
mów spolu wzehřměli,
běchu twrdě sněli,
y koli z firmamenta
i čtyři elementa
sě wydřieti z kořen,
š zwuk i křik stwořen.
u dobu král z Macedoně
bieše swého koně
up, jakžto lew ne z krotka;
e sě inhed potka
iem slowútným pohanem
s Aristomanem.

wítězky sě s kopím pudě;
a král na swém Bucifale.
Tenž pak pohan potka krále,
w nemž sě jmu sta něc' po ščesti,
setře kopie až do pěsti,
jímž obač nic nepoškodi.
Král sě pak welblúda hodi
podlé plece w samé hrudí,
w nemžto také nepoblúdi:
nebo bě welblúd wysoký,
a k tomu pak činil skoky,
pro nežto sě nízko uda
kopie snésti na welblúda.
Inhedž sě welblúd přewráti,
wňužkoli když sě wywrátí
jawor ot moci wětrowé,
tak to tělo welblúdowé
učini lom k zemi spadna.
Snadná, křikú Hřeci, snadná
stane sě nám čest i chwála,
když sě králi ta čest stala!
By boj twrdý s obú stranú,
nejednu smrtelnú ránu
obojie sobě tu dachu,
kdež sě najprwé potkachu.
Ande bradatice, hrále
we krwi jakžto wodě kálé;
a král Hřecký tam w zástupy
třel sě, sěka on lud hlúpý,
kdež meč, hrále, bradatice,
sěkúce naň tak i sice,
jeho hlawě sě otruti,
jímž sě mysl ho nic neskrúti;
tak bě k sěči přihotowán,
wňuž by byl zželeza skowán;
a snadno jmu wše pak snésti,
jmu šlo wšecko po ščesti.

Takž tu ot neho smrt wzěsta,
jež najlepšie z těch tu běsta:
Phares jednomu jmě bieše,
druhý Eliphar slowieše,
jenž byl ot Egypta hrabě,
a sěn pak z Syrska markrabě:
člowěky oba bohatá,
w ňúž sě sta weliká ztráta
tomu králiu pohanskému
i jeho pak ludu wšemu,
co jich wzě w žiwotě ztrátu,
zřiece dwú udactwo na tú,
již sě sěkli welim wiece,
onú dwú udactwa zřiece,
neb jejú přemocná síla
mnoho Hřeków bě zhubila
bitím, bodením i sěčiú.
Ale wšakož, jakžto řěču,
proti Hřekóm nic nebylo,
což sě bě pohan zhubilo.
Wšady po prachu, po tráwě
tekl potok zemiu krwawě,
w nemž juž ležal lud hubený,
wňuž les neb háj porúbený.
S obú stranú sta sě ztráta;
stála čtwera p'kelná wrata
otwořena až do kořen,
taký byl křik ďábly stwořen,
mniece, by sě země sřekla,
chtieci je wyhnati z pekla.
Tak duše letěly hustě,
jako když stáda rozpustie.
Což bylo kde prázných kútów,
mohl jest býti pln dóm Plútów;
neb w tom boju řiedký zbawen,
by nebyl Hřeky unawen.
Ande wšudy ludi hlúpí,
ležie sěčeni wňuž trúpí:
leží Enos od Philoty,
slowútný muž z pohan roty,
zabiw tudiež Esiphila,
w nemžto wele pomoc byla
wšem lepším Hřeckého krále,
ščed zabitých ne u mále.
Bieš' tu také ober jeden
králem pohanským wyweden
tam od črweného moře;
ten bě přišel na swé hoře:
člowěk postawú nekrátká,
mářin otcem, ober matká.
Jehož kdož uzřel, ten ztrnu
pro 'nu twář mocná i črná,
i pro tak silná postawu,
jakžto kádcu maje hlawu,
a žrď wňuž pawézu nesa,
jakž ju kdes byl wytrhl z lesa.
Takž jadyž šel, tady prše
před ním běhal preč lud srše.
— — — — —

IV. Alexander w Babyloně.

— — — — —
již dobrodružnie dle chwály
silně sě potykowali
přetwrdého kopie ranú;
kdežto mnohý s obú stranú,
jelikž rozuměti mohu,
sboden dřel sedlo ostrohu.
To rytírské kratochwílé
posta dosti dlúhé chwíle,
až sám král ludem pokynu;
takž ta chwíle bywši minu.
Tehdy což bě měščan předních,

i jiných pánów, ludí úředních,
pojidú před swého krále,
nesúce dary nemalé,
se čstú dóstojenstwa jeho,
sbožie onoho i sieho,
ježto člowěčiemu oku
lubosti dáwá posoku,
ot darów drahoty wšaké
přechwalu čsti nejednaké.
Zatiem powezú pardusy,
lwy i mnohé welé strusy,
i což jiné ptačie zběři
i přeluté diwie zwěři,
ježto kletcemi lomieci
rżala, swé schrány nechtieci.
Což by lepšího kde jměli,
neb co lubého widěli,
ježto by jmu bylo wzácno,
toj jmu bě dáti wše lacno.
A to wše w takém weselí,
jakéhož nikdy nejměli,
ot herców, ot mětców wšakých,
pěsnotworców wšelikakých,
jimžto (běchu) plny ulice
radostí, také i sice,
i chutostiú wšaké hudby.
Tohož weselé dotud by,
jeliž wšecka ta noc zjide,
toliž lud pak domów jide.
Nikdě nečtem, by tak welé
bywalo w swětě weselé,
ani když Římská moc swého
wolila krále kterého,
by tak welikej radosti,
i w tak přemnoženej cnosti
swého ciesaře přijala,
než takú čest pokázala.

A s práwem sě mu to dálo,
což sě jmu jest čsti kde stalo,
že sě wybraw s málem luda,
i pojměw mnoho nekluda,
swú wěcú tak snažně pílil,
až sě jmu wes swět pochýlil.
By bóh uslyšeti ráčil
swé křestěnstwo, i to zračil,
by takýž byl Českým krúlem:
ufal bych w to, ž'by za málem,
leč buď Litwa, leč Tateři,
kakž sú menowáni kteří,
Besermené, nebo Prusi,
leč nepotwrzení Rusi,
přišli by k takej přípřetě,
jakž by sě krsta přichopiece,
byli swých modl odstúpiece.
I to by sě státi mohlo,
ač by to co już pomohlo;
že Němci, již sú zde hostie,
chtie doždati, by na mostě
Prazě, jehož bóh snad nechá!
nebude widěti Čecha;
i mohlo by sě brž státi,
by jich bylo newídati.
Diwž sě, Babylone město!
k diwu! jest podoben, wěz to,
twój král, přiewal wšeho swěta,
wšech jiných králów přípřeta,
o nemž Danielem prorokem
jest pisáno dáwným rokem,
jakož jemu od pólnoci
bylo přiti w silnej moci,
čuž o jednom rozě kozlu
tomu beranowi po zlu,
jenžto jměl silná dwa rohy,
ten před ním spadl, sehnuw nohy.

Tenž, juž taký i tak mocný,
i swej postati pomocný,
Babylo, twým králem bude,
pod nímžto twá čest probude,
jehožto by wes swět žádal,
by sě tomu jedno nadál,
by stál w té mysli dobrotě,
južto jest proměnil pró tě,
twému sě sbožiu obložiw,
jehož byl jest málo požiw,
zradiw sě nečstným opilstwem,
i také tiem zrádným smilstwem,
jehož wiece nenie poně
nikdě, než u Babyloně,
kdežto malého dle mýta
dci mateřiu jest neskryta.
Tiem wšiem twój král sě oleniw
by wšu moc srdce wypleniw.
Ale ač prawdu powiemy:
i jinde toho něc wiemy;
o nemž, by u mlýně co hudli,
snad by pod střechú oškludli.

V. Incipit distinctio sexta.

W tejž rozkoši, w tejž ozrači
Alexander mysl omráči.
Třidceti dnów odpočíwaw,
po swej wóli tu přebýwaw,
by byl jho kto tdy nadtrutiw,
nebo kterú wálkú mútiw,
byl by welim wiece mdlejí,
jímžto sě mněl sa čilejí.
A wšakž, kak nerád, z té wóle
musi wen dieti na pole.
Tehdy když wytahú woje,
na Sarapských polích stoje,
jednu wěc wybraw (z) swé mysli,
nebýwalú wěc zamysli:
jakž zástupóm stráž wywoli,
již u šturma i na poli
nebyli niče činiece,
jedno zawše na to zřiece,
aby u každého skutka,
kohož která wěc kak utká,
jenžto by wztáhl nebo předčil,
by ten strážný na to swědčil.
K tomu zamysli wěc druhú:
káza wzwésti žrď předlúhú,
po niejžto by bylo znáti,
když by bylo wojsce wstáti;
neb tak mnoho lúda bieše,
jakž juž trub nedoslyšieše.
Tuž žrď za wěst we dne jmíti,
w noci dýmem wěst wěděti.
Pro těchž zámyslów nowiny,
chtě k ludem býti bez winy,
zda by byl kto jho co wině
w tom, což byl bez rady čině,
wzmluwi a řka: Ludie moji!
zdali kto wás, jenž tu stojí,
jest, jenž by sě co domýšlel,
bych bez rady co zamýšlel,
jež by bylo škodno komu?
ijeden z wás newěř tomu,
bych tuto wěc sám o sobě
zamyslil, chtě kterej zlobě,
kroměž čin této nadsady,
k nemužto buď wašie rady.
Tiem wšakým byl na příhrozu,
jižto strachem nebo hrozú
nezdějú lap skutka čtného;
mysliw srdce neudatného,
by n'udatní, lepších zřiece,

ké lepšiu chtiece,
asto bývá překruto;
jest třeba tuto,
od we mnoze pilných,
dějem skutków silných,
ž by nikte newěděl,
y jich kto nepowěděl.
tato wěc neškodná
buď wám luba, ač jest hodna,
při tak mnohej tejto sběři,
kdež druh druhu málo wěří;
a což dobrý skutí živě,
to zlý na sě potkna lživě,
wezme to, což nezaslúžil,
jehož lepší bude n'užil
— — — — — —

ZLOMKY BÁSNÍ DĚJEPRAWNÝCH.

yto zlomky chowají se w Museum Českém. První jest celý list w malém folio, a je powěst o Judasowi Iskariotském, kdežto básník wlastenskau zprâwu o zahubení lowcû přiměšuje; a poněwadž prawí: „jež sě stalo w Čechách nénie," důkazem to, že ho po r. 1306 spis swûj hotowil. Druhý zlomek, něco přes polowici listu we třech rozřezaný, nejisto, jakau epickau báseň obsahowal. Třetí zlomek (jen několik praužek y knihy), obsahowal skutky apoštolské dle nového zákona. Tištěny jsau w Čas. Mus. II, 58— 69, péčí p. Hanky, kterýž mezeru ztrátau jednoho praužku učiněnau důmyslně l. Možná, že tyto tři zlomky, a s nimi čtwrtý, tištěný w Dobrowského Gesch. d. böhm. Literat. str. 103, náležely wšecky k jednomu celku, spisu nyní již neznámému, jenž cyklus dějin prwokřesťanských obsahowal.

I. Pilat a Judas.

d sě rozhněwaw w swej chlipě,
sě naň, welmi sipě;
samému nic sdieti,
ri jmu jeho děti.
ka otec, wzkwieli matka.
každý, kak jest wrátka
swěta čest i chwála,
st na máje postála
Škariotské wlasti.
najmy přitom zwlasti,
i stalo w Čechách nénie,
přiwuzných králow nenie,
c ot Přemysla krále,
kak ho syn, kak wnuk na mále
sě jsú zbyli na siem swětě.
Poslední byl ješče dietě;
počen sě šťedr i udaten,
a jsa swým liudem postaten,
wšakž nemohl toho užiti,
musil u mladých dnech sníti;
kakž koli byl wšem powolil,
wšakž newinně swú krew prolil.
Wše pro tě, proradné plémě,
pusty sú nejedny země.
Zrado, wědě ž-nic nemineš,
wšakž sama potom oplyneš.
Takéž mohu řieci Judě:

wědie wšeho swěta ludie,
kak je stlal swú wěc z daleka,
wždy sě horším horšímž peka;
ke ztrátě duší na wěky
přebyl moře, země, řeky,
bera sě k Jerusalemiu,
odňadž pošel w tuže zemiu,
kdež Herodes byl cti zbawen,
a Pilat w niej sa postawen,
držal wše wlasti okolnie,
wláda wšiem Židowstwem wolně,
maje moc pomoci silné.
A zlý k zlému jako přilne;
neb což jest podobno k čemu,
to wždy jako přilne k nemu.
K témuž chcu tu řeč přiwesti:
Judas člowěk wšie přelesti,
prwé cestuje nepřesta,
jeliže sě dobra města,
přibraw sě k nemu při noci,
a Pilat tu we wšiej moci.
Zlý sě se zlým brzo spřeže,
rowný k rownému sě tieže:
neb sěn i on byl posošen
a k zlému jakž na rukú nošen.
Takž jakž náhle w řeči bysta,
oba sobě sě sliubista.
I by Judas mocen dworu,
wláda wšiú jeho komorú:
maje střepniu owšem starce,
jakž i powědě na krátce,
by jeho wšiú wěcú wláda,
jakžto dworu, tak poklada.
Mezi tiem sě to pak uda,
ž-wyniede Pilat i Juda
s mnohem ludí krátit chwíle;
a tdy juž owoce wčile
na štěpiech w krokot dospělo,
jakž k tomu swój čas juž mělo.
Kakž pak jest w tu dobu lacno,
wšakž jest pro nowinu wzácno;
nebo wšeliká nowina
liubší jest, nežli wěc jiná.
Doňadž ščepów neotřasú,
přihodi sě toho času,
wče Pilat na ščepy zřieti.
Jakžto když sě chce co zdieti,
to sě weždy někak sklade;
taj-jmu žádost na mysl wzpade,
ježto snad nejmiewal w roce:
wzchotě sě jemu owoce.
I rozkáza Judě siesti,
řka: Jdi, kaž jablek natřiesti.
Netaže jmu řieci brže,
až sě Judas přes zeď wrže,
wňuž ten, jenž má mysl wysoká,
a hospodě slúží k oku;
a k tomu pak, jenž jmu wolen,
chce býti we wšem powolen.
Takž šed, kdež jablek bez mena,
wzem což chtěl, uzře Rubena
otce swého, jenž w swém sadu
wyšel bě sobě na wadu,
člowěk juž dosti požitý;
a řka: Junochu, proč mi ty
lámal ščepy nekázaně?
jestli to čie rozkázanie,
ten mi w tom násilé činí.
A kéž mi to činie jiní,
jimž dáwaju, ktož co ráčí,
ktož mi ščepów mých netlačí.
On té řeči malé doče,
an ho inhed mečem protče,
řka: Kakť swými hrd jest ščepy!

se mnú wieže cepy.
ěč tak wysoce shustiw,
iben, dušu pustiw.
lačúcí poběže,
:o sě stalo, tieže.
poče rozpráwěti.
:, nechtěw doslyšeti:
wece, niče na to,
jest owoce n-otjato;
to, že chlap snide,
zbožím žena přijde.
en položen w rowu,
y oženěn wdowú,
lastná máti jemu.
ak co kda přijde k čemu,
ě člowěk nedomní;
, jenž na sě nepomní,
milosti božie,
e kak moha sbožie,
na ztrátu swej duši.
ž sě zdrawie ruší,
u bude poznáno,
nu kak sčestie dáno.
oče we cti rósti,
iu, w hospodnie milosti,
sa jakžto na hody,
e jde jako z wody:
srdce niwčemž swědomo,
olik, že lakomo.
em, což tu bylo, wláda,
wždy swú čest z toho krada.
yslíš, newěrná slúho!
iš, by w tej cti stál dlúho?
si peklu wrata,
vá mysl tak odjata?
ý sám swój zloděju!
ti peniezi dějú?
na něž sě lakomě žedíš,
ž-peklo sobě jimi dědíš.
Wěz, žeť sě čas blíží k tomu:
hodowawše, jíti domu,
jedše, dáti mísu druhu!
Sta sě pak chwiliú nedlúhú,
že Judas, wznosiw swá křídla,
potieže na sě osidla;
máteř pojem sobě ženú
nu ztrátu sobě složenú.
Znamenáwaje ze spanie
té ženy časté wzdychánie,
jež kakž jměla sbožie wèle,
wšakž jí bě ne do weselie:
leč bylo w noci, leč we dne,
zawše smutna, mysli jedné.
Bolí ju srdce to práwě,
ž-nebydlila w dobrém stawě,
a pak že sě jí nemilil,
že mysliú jinamo chýlil.
Až jednú byla nespiúci,
wšakž jako ze sna wzdyšiúci,
podlé neho tak ležala,
činieci jakoby spala.
Tdy pobudí jie řka: Paní!
čuju to po twém wzdychání,
že sě tobě nic nemiliu.
Zda wzpomínáš onu chwíliu,
južs s dřewním mužem jmiewala,
s nímž si sě prwè poznala?
na mě pak sě něco domníš,
tiemž ho wiece než mě pomníš.
K tej řeči žena zaplaka
řkúci: Nenie mi mysl taká
— — — — — —

II. Král na lowu.

O tom času welmi trudném,
točužto o tom dni súdném,
z něhož pojdú rozděleně
sie i oni, wňuž po pleně:
zbožní w bydlo wěčně stwúcie,
hřiešní u peklo horúcie.
Zdáwna sě jest k tomu bralo,
jakž sě jest obač i stalo.
Mohuč jedno město slowe,
kdež potok i řeka plowe
meny dosti slowútnými
tam mezi městy jinými,
z niúž město jmene dobylo,
jehož i dnes jest nezbylo,
menowanie slowem jejú:
Mohan slyšiu řece dějú,
jež wodú teče hlubokú;
Čiha pak dějú potoku,
jenž pod městem sě s niú stieče,
s mlynných jezów welmi ječe.
Tú řekú i tiem potokem,
stalo sě před mnohým rokem,
že sě wzýwa Mohuč město,
jakž jest juže wšady zwěsto.
I byl jeden král tu kdasi,
slowútný muž po swé časy —
(zde jest ustříženo.)

— — — — — — —

A ten král, jakžto jenž mowit,
zamysli chtě jeti lowit;
a juž wše přihotowáno,
což k tomu potřebowáno
na čest po králewském práwu,
wšeliké potřeby, strawu
by na low w hojnej cti jeno,
kdež mnoho zwěře wědieno;
podál w králewská lowišče
jede každý, zwlasti jiče
w lesiech loweckým rozdielem:
on s ohaři, a sěn střelem,
on objezdem, sěn w zásady
po dúbrawách, zde i onady,
kdež kto, kak chtěl, wolin maje
w zásadách hustého háje;
jakož jedno sami chtěli,
tak w lowiščích wolin jměli.
I jest to tak z obyčeje,
jakž sě snad i ješče děje,
když sě komu low pochyčí
a čas sě k tomu požičí:
dotud lowec rád sě trudí,
až ho sotně noc zapudí.
Tak sě sta králowi tomu,
lowě zapomně i domu.
I mohlo to býti w řiuju —
(ustříženo.)

— — — — — — —

a tak přemožené jiezdy.
Král jeda, wezře na hwězdy,
kakž byl w tom člowěk rozumný,
a w budúcích wěcech umný,
odtad mnohé časy wěda.
I wzmluwi k swým lindem jeda
a řka: Kakby mi pomohlo,
by mi sě to státi mohlo,
což wiziu z mého pohodlé,
bych byl mé králowé podlé;
to jistě wiziu i wědě,
že bych dobyl toho ščedie,
za něhož, ktož budú žiwi,
uzřie w swětě hrozné diwy;
takže wšecka šírost zemná
bude po wšem swětě temna,

wydřieti z kořen;
ıude pod ním stwořen.
ıě diwa wiece
i ot měsiece,
otmíta owšem,
tma swětu po wšem;
přetwrdě stály,
hory i skály.
řeč uslyšewše,
ınú wěc wzwěděwše —
(ustříženo.)
— — — — —
ıaždé strawy dosti;
tu do sytosti.
wku widěw sliubil,
již dáwno tu byl.
noci, co neskutíš,
rdce nepřinutíš!
ito budeš mieně,
ıi brzo stienie.
ewku král, šel spáti;
musi sě to státi,
ıužto moc dána.
ı· králem poznána.
ıu, mlču o jiném,
že poče synem.
wět měsiec minu,
na hodinú
klaté dietě,
ıž na wšem swětě.
il jakž tu řeč wzwědě
jenž mu powědě,
srdciu radost wele.
ı toho wesele
již potázal,
ıu wzdieti kázal?
ece, jmě mu složiu,
jakž sě stalo po jho zbožiu,
— — ři jho děwu wila —
(ustříženo.)

III. Seslání ducha sw. apoštolům.

— — — — — — —
neslýchanú tu odiwu,
řkúce: Toj podobno k diw(u),
že tito z Galilej súce,
cuzích krajów newědú(ce),
wšech jazyków řeči j(mají),
a nás wšak obač nez(najú),
otňadž smy sě porodili;
wšelikyž sú tu nebyli,
kdež nás kto kde domem (sedí):
my Parthowé, tito Medi,
a tito sú z Elamicka,
a si z Mesopotamicka;
oni sú Kapadočené,
a si pak sú Asiené;
ti z Egypta, oni z Frigie,
tito sú pak z Pamfilie;
si-že z Lybské země, wz P(éle),
ti znajú morských měst (wele);
z Cyrenejska sú pak mno(zí),
a tito z Říma přichozí;
si z Arabie, oni z Krety,
neznawše sě wšemi le(ty),
ani jich dřiewe wídawše,
wšakž sú wšech zem ře(či zna)wše.
Slýchalli jest to kto živý
neb ta slowa, neb ty diw(y),
jež tito činie we mnoze,
mluwiece k nám o swém bo(ze).
W tej mluwě (swatý) Petr wstana,
jakž mu čest (prwen)stwie dána,
po liudech málo (popat)ře;

Slyšte, wece, (milá) bratřie!
kak ny jest bóh w to ust(awil),
by nás každý prawdu pra(wil),
tak jakž bez wšeho oblu(du),
jest nám to swědčiti (ludu),
žej na to bohem ustawen,
aby jím swět byl uzdraw(en).
I řku to bez řeči k(řiwé),
že on i mrtwé i žiwé
bude i na pokon súdě;
jakž swědčie już w tom- - dě
proroci swědectwem (jistým):
že ktožkoli srdcem či(stým)
wěrně bude k nemu mie(ně),
ten wezme hřiechów zp(roščenie).
Inhedž na wše, již tu (stachu),
a slow jeho poslúchachu,
dar swatého ducha spa(de),
i wšech jich mysl obpopa(de).
Tak jakž sě wčechu diw(iti),
coby to jim chtělo býti,
ž(e by ti,) již n'obřezáni,
s(watým) duchem darowáni,
a — — také nemalú
p(owědě)li božiu chwálu.
T — — iet w tej pomluwě,
w(sta)wa swatý Petr, mluwě,
ř(ka: Bra)třie! co w tom meškámy?
č(ili dost) wody nejmámy,
b(ychom tu) swatý křest wzěli,
k(de smy swa)tý duch přijeli?
In(hed) Jesu Krista jmeny
b(yli sú) wšeci pokřščeni.
S(ta sě) tak wiec den ote dne
we(ndú) wlasti do nejedné,
k . . . . swatý křest by množe,
z . . . . mluwě slowo božie,
d(ruh na) družni staw sě tiežc.
K(dyž běchu) w městě Cudieže,
č(asto) bywajúce spolu,
py(ta r)ád druh družniu woliu.
T(am ně)kolik let přebywše,
a (když j)ednú spolu bywše,
dr(uh dru)žně wzem odpuščenie,
ji . . . . swět rozpuščenie,
t(ak) již snažně i hotowě
b(ychu duš)e bohu lowě.
I jest při těch slowiech tak(é)
dary božie nejednaké,
ač na krátce, powědieti,
by n'umělý mohl wzwěděti,
c(o w to)m skutce znamená sě,
ž(e swat)ý duch při swém čase
r(oličn)ě sě pokazowal;
k(dě) koho kak nawščewowal,
č(ast)o i w rozličnej twáři;
k(omu k)de přišli jho daři,
i - - - sě rozličně zjewil,
k(ako) koho kde nawščiewil.
Na siem na božiem krščeni,
po - - - holubiem widění,
j - - - Lukas sšed naň jesně
d(uch wň)už holub stál tělesně,
d - - - ak w twář jinace,
wi(děn w)ňuž w swětlém oblace,
k(de d)al swé twáři proměnu,
d(řiewe ni)kdy newiděnú.
ne - - - - - učenníci
w - - - - w tak swětlém liei
po (tom) také i wěděli
že (sě č)lowěctem neděli
— — — — — — —

LEGENDA O SW. PROKOPU.

p. tak nazwaném Hradeckém, kdež nalezen, nyní w knihownĕ Lobkowické w Praze, . w 12 z prwní polowice XIV století, ač skládaní samo starší jest, jakož znáti ze ýmůw porušených a z opuštěných weršůw. Tištěna w Star. Sklád. I. str. 1—51.

staří, i wy děti,
ím chci powědieti
ri Slowenském,
kopowi swatém!
est w Čechách narodil,
on dobře rozplodil,
atý wěrně plnil
diwy činil.
bře uslyšíte,
(wieru) přiložíte,
ám chci powědie)ti;
chni, (ktož) chtie jmieti
k tomu — — —
r zbawenie — — —
vaté, podlé toho,
diwów mnoho,
nil w Českej zemi,
ěm w knihách čtemy,
zemiech, kudy koli,
h, také na poli,
h (i na bohatých)
oží i na hradiech,
i pak nad žáky.
to člowěk wšaký,
i příklady
jeho rady.
toho spomáhati,
synu boží, i twá máti!

Swatý Prokop, jest Slowenského roda,
nedaleko ot Českého Broda;
tu wes dobře bóh rozplodil,
w niež sě ten swatý urodil.
A wšak dobře powědieti směji:
tej wsi jmě Chotúň ději,
w niejžto bydléše starý kmet,
ten sobě jmieše mnoho let,
swú ženu šlechetnú jmieše,
s nížto manželstwo držéše,
přátel ni prwých, ni posledních,
ale (w sboží wše prostředních;
jako Šalomón žádáše,
tak sě těm manželóm stáše.
Tito sě boha bojiechu
a zpráwně wždy žiwi běchu.
Prokop ot dětinstwie swého
by chowánie welmi čsného:
po boze tworci túžieše,
swětskú sláwu potupieše;
poče sě čsnostmi třpytěti,
weliké přednosti jmieti
mezi spoluwěky swými.
Obcowáše mrawy čsnými:
wezdy sě boha bojicše,
swoje roditele ctieše;

rozkoši miesta nedáše,
wezdy w pokoře stáše;
a jak zřiel na jeho těle,
tak běš' sbožný w mysli cele.
Widúce to roditeli,
jakého synáčka jměli,
wzachu mezi sobú radu,
chtiec jej sláti k Wyšehradu,
k mistru na slowo wzatému,
by jej učil čteni wšemu,
kdež slawné učenie bieše,
w Slowenském jazyku kwěše.
Tu Prokop w učení lóné
čítal wzdy s snahú w zákoně;
a kehdy tu) w krátkém čase
tomu písmu nauči sě,
mistři sě tomu diwiechu,
mezi sobú tak mluwiechu:
Prokop dobře w písmě dospěl,
a we čsti i w kázni prospěl.
Neb nikdy prázden nebieše,
nebo na modlitwě, nebo w knihách čtieše;
tak sě učil welmi mile,
netbal ijedné kratochwile.
Diwné owšem pokory bieše,
že již každý to mluwieše:
tento Prokop tako jest tich,
již jakoby byl owšem mnich.
Nikdy newiděli, by smál,
ani kdy s dietkami weč jhrál;
jedno pěl hodiny nebo páteře,
někde súkromě, nebo w kóře.
Počechu sě kanownici diwiti,
a řkúc: Co chcemy učiniti?
widímy člowěka dobrého
a ke wšěj čsti podobného.
Jižť jest dobře na tej době;
přitowařišmy ho k sobě
pro jeho pokorné poniženie.
Snidú sě Wyšehrazská kněžie,
bywše wšichni w tej radě
w kapitole na Wyšehradě,
wzwolichu jej služebníkem,
u swatého Petra kanownikem.
Nerád tomu swatý Prokop bieše,
neb tohoto swěta nenáwidieše.
Ještěby to byli učinili,
ež by jej probostem wzwolili;
ale swatý Prokop, wida světskú lest,
potupí toho přichytka čest.
Ijednoho pokoje nehledaje,
wiece sě pro bóh pokořije,
nenosil drahého oděnie,
ni pitie drahého, ni jedenie.
Tehdy wšichni kanownici,
děkan, probost, i třiedníci,
swatéko Prokopa powýšichu,
knězem jeho učinichu.
Sta sě potom welmi w skoře,
slúži mši u Wyšehrazském kóře;
swé pokory neproměnil,
wiece než dřiew pro bóh činil.
Kanownikem na Wyšehradě bieše;
ale jinej proměně chtieše,
a řka: Čemu mi je tato čest,
jenž činí duši přejest?
Wědě, že nenie bohu wzácen,
ktož sbožie miluje, ten bude ztracen.
O tom byloby mnoho prawiti,
ale musímy toho ukrátiti;
nebo jest wiece prawenie
o jeho milosti i mluwenie.
Ot dáwných časów to jest myslil,

omě lidí bydlil.
nicha starého,
čsnosti podobného;
ho prositi,
zákon nositi.
n mnich. duchowný,
jest člowěk rowný,
luwiti k nemu,
ko k synu swému,
č ty zákona žádáš?
ikú čest sbožím jmáš;
ho Benedichta zákoně
ieti utrpěnie,
átel přebýwati,
ukama dělati.
rokop jemu powědě
Však jáz dobře wědě,
o waše ustawenie,
ědčí swaté čtenie,
wlastného nejměli,
nstwie drželi;
wšechno prodali
ě božie rozdali:
mě prosbě nemeškaj,
swatý mně zákon daj.
ý mnich, jsa w tej mieře,
w ustawnej wieře,
bu swatého ducha
u mnichowého rúcha.
wad s ním tu bydlil,
bře zákonu naučil.
de do swého kraje,
ě bydla ptaje:
, aby přátely widěl;
eby na púšči seděl,
bylo miesto sličné
lúžiti slušné.

I bra sě do jednoho lesa,
s sobú wši potřebu nesa.
Takž pak po tej púšči chodě,
přiblíži sě k jednej wodě,
ta woda Sázawa slowe,
ježto i dnes pod kláštěr plowe.
Nechtě přes tu řeku dále,
shrnu sě při jednej skále;
ta skála stáše w tej chwíli
ot Kúřímě za dwě míli;
w tej skále ďáblowé přebýwachu
a mnoho zlosti ukazowachu.
Swatý Prokop, wida jich zlost,
wstúpi proto u wěčší čsnost;
proti hřiechóm bojowáše
a těm psóm otpowiedáše,
řka: Nelze wám zde jmieti moci,
když mi bóh ráčí spomoci.
Welikého utrpěnie bieše,
mnoho na modlitwě, a málo jedieše,
jablečka planá a želudy,
a pod měrú napíjal sě wody.
Až poče okolo sebe planiti
a domek tudiež sobě stawiti,
a pněwie také kopáše,
tu sobě ztrawně utěžiewáše.
Naleze na skále celú kru,
tu postawi swaté Maří kaplu;
tu sě modléše we dne, w noci,
až tomu minuchu mnozí roci.
Nebieše ijednomu člověku znám,
nikte ho newiděl, jedno buoh sám.
Ale nemóž sě město na hoře skrýti,
takéž oheň pod kadí býti:
pro jeho weliké utrpěnie
učini buoh to zjewenie,
nechtě ho déle tajiti,

[illegible] wěstanom zjewiti.
[illegible] třeba techu.
[illegible] jeďu.
[illegible] nuzwu
[illegible] jsy jiti? —
[illegible] musíme na ow.
[illegible] jdeme? —
[illegible] w hoře
[illegible] — na Sazawskej hoře.
[illegible] tata.
[illegible] na rada.
[illegible] jeďau.
[illegible] jewidau.
[illegible] wzorieđau.
[illegible] stačau.
[illegible] oenum.
[illegible] nim.
[illegible] krisny.
[illegible] nasny:
[illegible] neskaje.
[illegible] maje.
[illegible]
[illegible] šeliese.
[illegible] uwataje.
[illegible] dawaje.
[illegible] naiu.
[illegible] taaiu.
[illegible] Prokop déláše.
[illegible] děkowáše:
[illegible] Prokopa nohy.
[illegible] rohy:
[illegible] ješe.
[illegible] widieše.
[illegible] wzie.
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Tazati knéz mnicha poče,
a s ústa se jemu milow boče.
Kto jsi, ježto na tejto pušči bydlíš?
kakú řeči? a co tu činíš?
Swatý Prokop mezi te chwile
otpowěde jemu mile.
Jaz bydlím w tom pokoji
hřiešník, a Prokop mi dějí,
pod zákonem Benedichta swatého,
za otplatu králowstwa nebeského.
Knéz Oldřich skoči s koně,
swým pasem, nízwu pokloně:
Otče! zpowěziej mě hřiešného,
pro buoh žiwého.
Swatý Prokop jej zpowieda,
po zpowědi pokánie da.
Potom poče knéz Oldřich mluwiti,
a řka: Chce mi sě píti,
rozžžen sem sě během welikým;
napoj mě, wece, pitím twým.
Swatý Prokop: Jinehoť pitie nejmám,
než tu wodu, ježto piem sám.
Wzem jistci, srdcem wzdechna,
swú rukú wodu požehna,
podaw kněži píti káza.
Napiw sě Oldřich, otáza,
diwí sě: Tak šlechetné wíno jmáš
na tejto pušči! kde je chowáš?
we mnoze sem zemiech byl,
nikda sem lepšieho nepil.
Tak sě bieše tu učinilo,
jako na onej swatbě bylo,
ježto bieše hospodin sám
takýže diw učinil tam,
když bieše w Kana Galilee,
tu weu wšěchu apostolé:
téhože diwu milému

ɔpu swatému.
Oldřich diwy přeweliké,
ıwiti také:
sebe bratřie wiece,
s tobú bohu slúžiece;
ášter učiniti,
dinami jej nadati.
op to uslyše,
chwíli tiše,
dřich mluwi nynie;
eho umyšlenie,
tomu raditi,
učiniti
st i wšem swatým jistě,
watému Janu Baptistě.
h přije mile radu;
Prokop da mu wnadu,
ı z lesa wyjel,
mu zasě přijel.
s swými pány,
ké zemany,
ıromadu shluče,
n dielem ruče.
to dielo skona
ɔslednieho shona,
e třeba koli,
ɔkopa opatem wzwoli.
ıop chtieše sě skrýti,
opatem býti;
řich i wše bratřie,
ıž do zajtřie,
ɔkopa zwolichu
twie k nemu slíbichu.
st to swěcenie
žieho porozenie
i dewátého,
m Jindřicha druhého.

Opatem jsa, bratří zákonu učieše,
a sám najprwé činieše:
hosti míle přijímáše,
pracným k zdrawí pomáháše
a smutné utěšiewáše.
Wše, což pro buoh učiniti bylo,
to jmu owšem bieše milo.
Plnil rád božie kázanie
z swatého ducha ustawenie.
Jeho slowo na wše strany rostieše
a wšady naplneno bieše.
Kteřížkoli to slyšiechu,
se wšech stran k nemu běžiechu,
dary swé jmu obětujíce,
a w modlitwu sě porúčejúce;
hrniechu k nemu nebožátka,
práwě jako k slepici kuřátka,
otpowiedajíc ducha zlého,
a prosiece otce swatého,
aby je ráčil přiwinúti,
nedal jich dušem zahynúti,
chtiece s ním do smrti státi
a we wšem jeho poslúchati.
Swatý Prokop mile wšechny přijímáše
a slowo jim božie kázáše;
wšichni jej lidé milowachu
a s ním bydliti žádachu.
Ponidž jest tu opatem byl,
kláštérského nic je nežil;
jedno co swýma rukama wydělal,
toho ješče chudým udielal.
Tak byl otec milostiwý
i na wšechny liutostiwý.
O tom byloby mnoho prawiti,
ale již musím ukrátiti:
chci prawiti o jeho diwiech,
i o jeho swatých činiech,

co jest činil toho časa,
kdež jest wsěcka lidská spása;
kehdyžto s kříži chodiece,
a za tři dni sě postiece,
lid s kříži chodil zpiewaje
podlé Římského swyčaje:
k tomu času z kraje dalekého,
chtiec widěti Prokopa swatého,
jeden tudiež přišel bieše,
a ten člowěk Menna slowieše;
choditi s swatým Prokopem chtieše,
k tomu welikú žádost jmějieše.
Přišed k Sázawě, poče státi,
a na přiewozníka ptáti;
nebieše tu ijeden člowěk,
ježtoby jeho přewezl wděk
k swatého Prokopa domu;
newědieše, co učiniti tomu.
Mnoho lodí u břehu stojiechu,
i sochory přiwázány běchu.
W ty doby, hodinami dospiewajúce,
pojidú, s swatými spiewajíce,
swatý Prokop i bratřie jiná,
a chwáléce hospodina.
Uzře Menna, smutně stáše
a k bohu srdcem wzdycháše,
že s ním rád choditi chtieše;
protože takto mluwieše:
Pro swatého Prokopa zaslúženie
dopřej mi, bože, přewezenie!
To powědě w swej truchlosti,
hned sě k nemu člunek zprosti;
ostawiw onen prázden břeh,
učini k nemu ručí běh,
přimče sě k nemu upřiemo.
To jest ot mnohých widieno,
ktož s swatým Prokopem běchu;
a takto k nemu mluwiechu:
Kako tě jest sěm bez wesla
lodi přes wodu přenesla?
Menno jim wsěm otpowědě
welmi wesele, s nimi chodě:
Bóh učinil to znamenie
pro swatého Prokopa zaslúženie.
Swatý Prokop tej chwále nechtieše,
protože takto mluwieše:
Milá bratři! nediwte sě;
a wšak we čtení čte sě:
budeteli jmieti mieru
a k bohu prawedlnú wieru,
jakožto jádro horčičné,
a prositi, což jest sličné,
co chcete, to obdržíte,
třebali, hory přewrátíte.
Takéž ti jest toto nynie:
buoh naplnil jeho žádánie;
buď buoh žádúcí pochwálen
na wěky wěkoma, amen!
Poslúchajte wiece diwów,
i jeho přeswatých činów.
Se wsěch stran k nemu běžiechu,
a pracné k nemu stěžiechu;
swatý Prokop dnem i nocí
wsěm spomáháše (boží mocí).
Mezi jinými pracnými přiweden bieše,
ten w sobě zlého ducha jmieše,
ten sě na wšechno trháše,
přehrozně zuby skřehtáše,
sžímaje swé zuby i pleci,
chtě ze wsěch lidí uteci.
Chodiechu s ním přietelé w hlucě,
a swázawše jemu rucě,
an každému chodi laje
na swatého Prokopa wolaje:

křiwdu mi činíš,
n ottudto pudíš;
tobě nic neškozi,
o člowěkem chozi.
to w dieblej zlosti,
)wěkem bez milosti.
)kop, uzřew pracného,
nem ducha zlého;
bratru čsnému,
mocně jemu,
:i o nem jmieti,
, nad ním klatwu pěti;
na modlitwu otda,
t utrpění podda:
:nci klekaje
:h prsech padaje,
do noci sě postě,
iti zlého hostě,
noci i we dne,
ě do toho dne;
lew ducha zlého,
z člowěka čsného.
lidie widěchu,
při tom běchu,
u brzkém spěchu
kostelnú střechu;
i pták sě swinuje,
)ě nelenuje;
: na zemi pade,
ro sě rozpade.
:k by owšem uzdrawen,
n hospodin pochwálen!
ám wiece powědě,
ém Prokopu wědě.
pak w jedny časy,
wšaké hlasy,
wolajíce,
mezi sobú to mluwiece:
Český člowěk nad námi jest,
o nemž jsmy dáwno kladli lest,
chtiec jeho otsud wyhnati,
již sě to nemóže státi;
nebo jsa záwisti plný,
jmaje k nám newěrné činy,
wše proti našemu sboru
obsědl zde nad námi horu.
Nuže Prokope! wěz to, breč,
pro tě musímy jíti preč.
Swatý Prokop požehnaw sě,
poswátné rúcho wzwlek na sě,
bičík malý sobě učině,
i jide tam do jeskyně,
w swojí rukú nesa swaté,
a řka: Wy siemě proklaté!
wy jste hadowého roda,
ješčerčieho k tomu ploda:
boží mocí kazuji wem,
abyste šli ottudto wen;
některde na púšči jděte
a nikomému neškoďte!
Tdy črtie welikým prchem
proraziece skálu wrchem,
před swatým Prokopem běžiece,
swé smutky sobě prawiece:
Hoře na naše sedènie,
jižť našeho bydla nenie!
Sebrachu sě wšechna říše,
i Milobuzská towařišie,
pojemše sě wšecka obec,
jidú w horu, jiejž dějí Lobec.
Prokop swatý po tom boji
wiec tu osta u pokoji.
Hospodine, buď ti chwála!
ďábelská moc neostála.

Poseďte málo mlčiece,
uslyšíte diwów mnoho wiece.
Lidí otwšad přemnožstwie
z wesnic okolo z súsědstwie
k nemu sě utěkowachu,
zdrawie ot neho přijímachu.
Swatý Prokop welmi mile
wšeckerny k sobě přichýle,
každého milostiwým činem
a swého mistra příkladem,
nechtě, by ot neho který diw
byl zjewen, donidž jest žiw;
že toho buoh nemiluje,
ktož sě před lidmi welbuje,
to i jiné stoje mluwieše,
a před ním množswie lida bieše.
W ten čas také slepá žena
bieše předeň přiwedena,
ta swěta widěti nemožieše;
a wšak swatého otce prosieše
řkúc: Tys slúha boha žiwého,
dopomoz mi zraku mého.
Tak na kolenú klečieci,
přežalostiwě plačíci,
řkúci: Smíluj sě nade mnú,
otče swatý, nynie nad temnú!
Swatý Prokop smilowa sě nad ní,
nad tú jistú temnú paní,
křížem swatým znamenaje
a takáž slowa jmenuje,
ježto je sám syn boží pěl,
kdyžto jest onomu slepci zděl,
řka: Pomoz, bože, zraku mému,
jakos pomohl onomu slepému!
A jakž to brzo powědě,
tak žena očima wzhledě,
a wiec do swého skončenie
jměla zdrawie i widěnie.
Zbawiž nás, bože, slepoty,
dopřeje nám swé lepoty!
Sta sě, pohřiechu! těch časów,
kněz Oldřich umře, wložichu jej w rew,
a netak kláštera ješče bieše dočinil,
jakž swatému Prokopu slíbil;
a ješče to miesto chudé bylo,
a opatstwie potwrzeno nebylo.
Proto swatý Prokop, i bratřie jeho,
chwáléc tworce nebeského,
někdy po klášteru sě pochowachu,
a někdy po púšči přebýwachu.
Ale slyš, co sě potom sta.
Kněz Břecislaw, jeho syn, wsta
ciž na stolec swého otcě,
i by knězem Českým w tom roce.
Ten boha welmi milowáše,
a swého otcě skutków následowáše;
když jemu co powěděchu,
ježto ot jeho otce wěděchu,
to přewelmi rád slyšieše
a pro jeho duši mile plnieše.
A když to dobře uzřechu,
o swatém Prokopu jemu powěděchu,
řkúc: Knieže! rač to wěděti,
co chci tobě o nem powědieti:
bylť jest najprwo pústenníkem,
potom byl twého otce zpowědníkem;
a jest ti muž swatých činów,
a činíť přemnoho diwów.
Mnohoť jest twój otec jemu slibowal,
až jemu i klášter dělal;
pohřiechu! zatiem sě rozstonal,
a pro smrt jeho nedokonal.
Rád tomu kněz Břecislaw bieše,
což o swatém Prokopě slyšieše;

mnozí wzradowachu
; w hromadu sebrachu,
5 poče kněz tázati,
o otce zádušie skonati,
Páni! raďte mně k tomu,
nohl svatého Prokopa domu;
činil tu sňatek,
ného otcě počátek.
lu sě páni sebrachu,
nězi Břecislawowi dachu:
wého otcě zádušie,
ajlépe slušie.
welmi rád učini,
ě žádost splni.
atého Prokopa ruče,
vu jemu sě poruče,
v sě, poče jej otcem zváti,
če svatý! rač mě znáti:
wobodstwie wám dáwaji,
wám potwrzuji,
býti kazuji.
okop, mezi wsěmi stoje
e toho sě boje,
e pro buoh prositi,
ráčil zbawiti,
ite mě nedóstojného,
! wolte mezi sobú jiného;
i sem břemene toho:
o nebo onoho.
s nimi mluwieše,
kakž býti nechtieše;
n sňatek, i sudie,
dobří ludie,
nemu učinichu,
a nem obdržiechu,
em svatým manstýřem
i jej čsným pastýřem.

Břecislaw, ten kněz Český,
a Severus, biskup Morawský,
hospodářem jeho potwrdichu,
k tomu opatem swětichu;
w jehožto wiec swatém těle
duch swatý přebýwal cěle.
A kehdyž w opatswí stoje,
hospodina sě we wšem boje,
welmi pokorně nesl kázanie
i swatého Benedikta ustawenie:
bieše plný wsie milosti,
beze wsie protiwné zlosti;
sbožie dobře oprawowáše,
bratři i čeleď zpósobowáše;
ščedr hostem byl i pústenníkóm
i wsěm božím služebníkóm;
tiem sbožiem slúžil tak hotowě
leč sirotkóm, leč chudej wdowě.
Za jeho tu swatých časów
neby ijedněch nedostatków,
nebo jeho wšichni milowachu,
ktožkoli s ním přebýwachu;
nebo skrze swé dobré skutky,
powiedaje jim otpustky,
činil jako lékař múdrý,
dáwaje wšem příklad dobrý;
mnohé lidi hřiechów zbawuje
posielal duše do ráje.
Cuzieho nic nechtěl žíti,
práw ústawně do swé smrti;
klášterského nic neužíwáše,
jedno což swýma rukama wydělášе,
tiem sě krmil i odiewal,
a chudým ščedře udielal.
A ješče newšeť jest tuto psáno,
což jest dobrým lidem známo.
A wšichni, ktož toto uslyšíte,

proč takéže nečiníte?
Poslúchajte hostakowé,
k tomu wšichni krejcieřowé,
kteří po swětu bledíte
a na lidech k tomu [illegible],
ježto radi běřete cznie:
chowajte sě duše ztracenie,
odkadž nenie wykúpenie,
jedno tam wěčné bydlenie.
Nahle toho ostanúce,
swatého Prokopa příklad přijmúce,
poprosite otcě swatého,
aby wy zbawil ohně wěčného;
bychomy hriechów zbudúce
a swých sě win pokajíce,
wiec wšeho zlého ostali,
potom bohu sě dostali.
Také to do nebe bieše,
jakož tamo o nem čte sě,
že sě lidské chwály kryjieše
a též swej bratři radieše,
těm, ježto běchu w tu dobu,
i také kteříž potom budú:
aby sě náboženstwiem newelebili,
ani sě před lidmi chlubili.
Učini to welmi šlechetně,
aby bylo držáno ústawně,
aby mše porád zpiewali,
kdyžby lidie u mše bývali,
a nebo na každý swátek
býwa zde weliký [illegible].
Ta mši po primě zpiewají,
ten obyčej ješče i dnes jmají,
pro chudinu, ježto sě ráno schodí
a swé náboženstwie plodí;
a té mše poslúchajice,
bohu sě poručijice,

i jide každý do swého domu,
i hned [illegible] bylo [illegible].
Sta sě pak za jednoj [illegible],
že sě jednomu bratru přihodi,
že [illegible] swaté mši [illegible],
[illegible] hlasem [illegible]:
Chlubieše sě tiem [illegible],
aby mněli o nem [illegible]:
Tak jest krásně zpiewal mši dnes,
jako jeden anděl s nebes!
Když to swatý Prokop uslyšie,
že sě ten bratr hlasem chlubieše:
swatiem otci [illegible] bieše,
že tak učinil, jakž jsem [illegible].
Sezwa swé bratři w kapitulu,
učini o tom dobrú radu,
a řka: Bratřie! toho bratra [illegible],
že sě hlasem chlubil před lidmi.
Kázaw jemu před bratří státi,
i poče mu z toho [illegible]:
O bratře milý! proč tak činiš,
že swé dělo welmi winiš?
ač mi jest žel welmi toho,
že sebe nelitujéš mnoho.
Da za newieš, že pro wšem [illegible]
potratiš wěčné otplaty?
[illegible] pomaj sě i swé wšem
a chowaj sě potom toho [illegible].
Wšak aby potom [illegible] [illegible],
ducha jeho [illegible] [illegible].
Potom tomu, i také jiným
dal příklad wšem bratróm swým
zapowědě, aby toho nečinili,
by sě kde náboženstwiem chlubili,
řka: Bratřie! wám jest to známo,
jakož tam we čtení psáno,
súkromě otewšech lidí;

nž srdce lidské widí,
šie co sličného,
otowě každého.
oji milí synowé!
sě přeludy ďáblowé;
:o nábožně prosíte,
ež jistě obdržíte.
ratého Prokopa diwy rostiechu,
ě strany rozneseny běchu:
lepých prohlédáše,
ı bez čísla uzdrawováše;
lidí othoniewal,
:í belhawým choditi kázal;
mí jsú mluwili,
hluší jsú slyšeli,
i byli nemocni,
)zí málomocni,
uzdraweno jich mnoho,
ž počísti toho.
amenajte: jeden nemocný,
ı tělu málomocný,
otci swatému,
ě mocně jemu.
rokop přijem pracného,
lne chowa jeho;
ni poče otpuščenie bráti,
lo swého kraje wstáti.
tec, na chudé laskawý,
člowěk na těle nezdrawý,
o litowati,
nejmá co dáti.
pro buoh wšecko rozdal,
buoh byl smrt zwěstowal;
sě wšeho zbawil,
ié rúcho na sobě ostawil.
filý synu! mněť jest s toho světa sniti,
nebuď leň, do třetieho dne zde býti;
až mě do rowa doprowodie,
tutoť mú sukni tobě dadie.
Jakož sě potom je stalo;
to uslyšíte, až ješče počtu málo.
Již ot narozenie syna božieho
po tisúci po padesát léta čtwrtého,
takého byl šlechetenstwie,
swú smrt před dwěma dnoma wěděl,
že jemu buoh zjewil prorocstwie.
Tu swýma přieteloma powěděl:
Witošowi, sestřenci swému,
a Jimrawowi, bratrci druhému,
těma k sobě přijíti kázal,
a pořád jima wše ukázal,
a řka: Synowé moji milí!
wy ste se mnú ot mladosti byli;
chowal sem wás ot počátka,
jako slepice swá kuřátka.
Třetí den andělské poslánie,
to slowo božie zwěstowánie
wece, mněť jest s tohoto světa sníti.
Wěztež, co sě wám stane po mej smrti:
to wám pořád wše zjewuji
a bohu wás porúčiji;
nebo mnozí na wás kročie,
že wy ottadto wysočie.
A takto sě potom stane:
jiné knieže po Břecislawowi wstane,
tomu bude jméno Zbyhněw;
ten ukáže nad wámi swój hněw.
Uposlúchaje lestných lidí,
ottawadto wás wypudí;
i dá pak to miesto Němcóm
otkads jiným cuzozemcóm.
A wy nejmajiec kde býti,
musíte do jiné země jíti.

Tam přebudete šest roków,
až buoh umení těch soków,
ježto budú na wy sočiti,
nebo kterú křiwdu činiti.
Proto, moji synowé milí!
tak jakož ste se mnú byli,
w sboží w hromadě bydléce
a mezi sobú sě nezléce,
přebýwajite tam mile,
ažť i mine ta zlá chwíle,
ot boha sě nerozpačijíce,
ale we wšem sě jemu poručejíce,
i w žalosti i we smutciech,
také we wšech dobrých skutciech.
A staneli sě co wám zlého,
poprosite boha samého;
toż wám prawi. i jinej bratři,
že wás buoh we wšem opatří,
i také wás skoro utěší,
že wámi zasě pospieší,
waše nepřátely zatratí
a wy se wší čstí nawrátí;
buoh to učiní swú mocí
a swú nedóstojnú pomocí.
A kehdyž těch šest let mine,
kněz Sbyhněw nemilostiwý zhyne;
a potom bude kněz Wratislaw,
ten bude na božie slúhy laskaw.
Ten sě k tomu kláštěru obrátí
a wás se wší čstí nawrátí;
a taký pokoj buoh wám učiní,
wiec budete jmieti i po wás jiní.
A když jima to wše powědě,
již na smrtnej posteli sedě;
kakž kolwěk mdle dycháše,
proti ďáblu dwa dni bojowáše.
Prose za wsě swé milé syny,
aby bóh spustil jich winy;
i za jiné, ktož budú jeho slúhy,
aby byli zbaweni túhy,
w kterejkoli núzi jsúce,
k nemu nábožně wolajúce.
Budú tebe, boże, prositi,
rač je w jich prosbě uslyšeti.
To sě dějieše po kumpletě,
pozwa sobě jiné bratřie,
potwrdě jich w dobrej wieře,
aby stáli wzdy w tej mieře,
daw jim milé požehnánie
i wze ot nich otpuščenie,
uzřew swatého anděla,
pusti duši z swého těla.
Bratřie žalostně plakachu
a tak mezi sobú wolachu:
Komu nás, otče swatý, ostawiš?
komuli nás po sobě poručiš?
toť jsmy po tobě osiřeli nebožátka,
auwech! jako slepičí kuřátka.
Přebýwali smy s ním milostiwě,
již ostanemy po tobě žalostiwě.
Auwech nám otče takého!
ba kde dobudemy sobě jiného?
To i jiné mezi sobú mluwiechu
a welikú žalost jmějiechu.
Ot narozenie syna božieho
po tisúci let po pětidcát pátého
šel swatý Prokop s tohoto swěta,
jenž byl České země oswěta;
z nepokojného sboru
jide do wěčného dworu.
K jeho pohřebi pozwachu Českého
biskupa Severa Pražského;
ten dóstojně, jakž jest bylo,
schowa w zemi swaté tělo.

ty časy onomu pracnému
dachu malomocnému;
im děkováše, poklek,
ı sukni na sě wzwlek.
ıře ten na swé tělo,
jako sniežek bielo.
ıí wšickerni widěli,
sú koli přitom byli,
n člowěk by uzdrawen
ie swé nemoci zbawen.
tuže hodinu sta sě,
waté tělo widěti žádáše,
srdečně wzdychaje,
ěše přemilostiwě:
'atý Prokope! pomoz mi,
uzři dřiew, nežli budeš w zemi.
tž to rychle powědě,
ıběma očima wzhledě;
rad by mu widěnie dáno,
vadž tělo swaté nepochowáno.
nedána sta jemu zraky delšie,
člowěk paký (?) bieše,
niem sě obchodieše,
lělati neumieše.
omu w tom swatém domě
časy bieše rozkošná wóně;
koliwěk nemocní,
teříž přitom byli pracní,
ni běchu uzdraweni
e nemoci zbaweni.
sě jest wšechno stalo,
bytie dokonalo.
óh w tom we wšem pochwálen,
kraluje wěky wěkóm, amen.
ké toho neomlčím,
ě do jeho wzrostu domnim:
est člowěk urozeniem wysokým,
w pleci i w těle stawem širokým,
w hnáty byl welmi silný,
we wšem těle owšem plný;
hlawu dosti weliků jměl,
a twáří owšem bieše běl;
tělo jměl dosti weliké,
brádka bieše črná také;
wlasy črné středně jmějieše
a wezřenie jasného bieše.
Promluwenie jměl milostiwé
a srdce k každému nelstiwé;
rúcha nemnoho jmějieše,
jedno sukni a kápi nosieše,
škaplěř jmějieše pro dielo,
toť jest rúcho (jeho) bylo,
a na nohách nohawice,
a k tomu lehké črewice.
Ačbych prawil o posteli:
o tej ste dřiewe slyšeli.
Již to wšechno opuščuji,
swatému sě Prokopu porúčeji.'
Čtemy, co sě jest pak dálo,
co sě po jho smrti stalo.
Bratřie po swatém Prokopě ostawše,
a swého milého otce w zemi schowawše,
sšedše sě wšichni w hromadu,
wzechu mezi sobú radu.
Wolichu opatem kněze Witoše,
ten bieše přietel swé duše;
to bieše člowěk beze wšie zlosti,
muž múdrý, plný milosti.
To byl sestřenec Prokopa swatého,
života welmi šlechetného;
ale ot toho sě wzdalováše,
nechtě opatem býti, otmluwováše.
Bratřie jeho nezbawichu,
biskupa Pražského poprosichu,

aby ho potwrdil w opatstwí
a přiswětil k dóstojenstwí.
Biskup by welmi rád tomu,
swětiw, posla jej do swatého domu.
By z neho opat k bohu umný
a k hospodářstwu rozumný;
wzróstu člowěk šlechetného,
nepřietel přiebytka swětského.
Nasledowáše swého ujce činów,
činil také mnoho diwów;
owšem bieše člowěk duchowní,
w pokrmě na diwy skrowný.
Za jeho také hospodářstwie
bylo we wšem prospěšenstwie,
když přebýwáše w opatstwiu dóstojně,
čině s swú bratří welmi pokorně.
Ale slyš, co sě potom učini,
swatého Prokopa prorocstwie sě splni.
Umře kněz Břecislaw milostiwý,
by knězem Zbyhněw nelaskawý;
ten toho kláštera nemilowáše,
nebo mnohých soków poslúcháše.
Ti jemu newěrně sočiechu,
a takto knězi mluwiechu:
Knieže! jsúť zde kacís Slowěné,
jmajíť kakos písmo jiné,
činieť prorocstwie přemnoho,
knieže! nepřipúščej jim toho;
slúžieť Slowenským hlaholem,
stojiece před božím stolem.
Wěz, ež kacieřskyť sě obchodie,
žeť zde takú službu plodie.
To i jiné na kněze Witoše mluwiechu,
a na wše bratřie, ježto s ním běchu;
tak je welmi opsowachu,
až je ottud i wyhnachu.
Witoš opat s bratří sě shluče,
swatému Prokopu sě poruče,
i jide do Uherského kraje,
a weliká žalost jmaje.
Tehdy to miesto dachu jiným Němcóm,
otkuds kakýms cuzozemcóm.
Ti Němci Latiníci běchu,
a rádi tu přebýwati chtěchu.
O newěrná ďábelská lsti,
i lidská mrzká záwisti!
o wy newěrní sokowé!
wy jste ďáblowi poslowé.
Nynie wám ďábel za usha šepce;
potom wy oheň pekelný slepce:
ktož božím slúhám překážie,
skoro s tohoto swěta scházie.
Jakož sě těm sokóm stalo,
ježto jsú přebyli na swětě málo;
těm swatý Prokop nepřejieše,
proto takto jim mluwieše.
Když prwú noc na jitřní wstaché
a do kostela sě brachu,
swatý Prokop u dřwí stáše,
těm Němcem porokowáše:
Powězte mi, kde jste sě zde wzěli?
coli jste na tomto miestě zděli?
ba i kto wy je sem poslal?
ktoli wám toto miesto dal?
co wy sokowé zde hledáte?
co wy na tomto miestě jmáte?
Tu Němci stachu hledièce
i slowa nepromluwiece;
wšichni sě hrozně užasú
swatého Prokopa hlasu.
S welikým strachem běžechu,
wšak takto otpowěděchu:
Moc kniežete Českého,
i šlechetná rada jeho,

ı ten klášter poručil
nrti nám jej odlúčil.
'rokop wida jiného jazyka,
jim, a takto řka:
mocí kazuji wem,
ıci ottudto wen!
ho neučiníte,
ːeň nad sobú uzříte!
ıv jim to, zahynu,
. jidú na hodinu,
eč nic netbajiechu,
přeludstwie mněchu.
druhú noc na zajtřie:
na jitřní wše bratřie,
ˈ swatý Prokop, stoje
ech w kostele u podboje.
jim hněwně řieci:
newěrní Němci!
netbáte na mé kázanie?
ašeho bydla zde nenie;
newěrně činili,
né syny otsud wysočili.
ttudto wen, soci!
ji wy pod milostí!
ěmci nic netbachu,
to obrátichu.
im zjewi po třetie,
Wy newěrná bratřie!
ı proti mně činíte?
ˈ se mnú nepřezlíte.
stím wám zde býti,
preč s hanbú jíti!
watý Prokop upomináše;
ı sě wždy spíle zdáše,
im zjewi třetí noc,
a nad nimi swú moc.
jim opět řieci:
Poslúchajte ješče, Němci!
již jsem jáz naplnil swaté čtenie,
ale wy netbáte na mé řečenie.
Ne wám jsem jáz to miesto uprawil:
ale mým synóm sem ustawil,
ne wám, newěrní sokowé!
wy jste otkuds hanební Uhrowé!
Dalli wám jest kněz kláštera za to:
otemne wám bude dnes otjato.
Nechtěli ste poslúchati řeči dobré:
jáz wám ostuzi bydlo Sázawské!
Náhle! neostáwajte swé dráhy,
ujímajte s rychlostí do Prahy!
To mluwě, w ruce berlu držieše,
již nemilostiwě Němce tepieše.
Němci ijedné otpowědi nejměchu,
jedno druh před druhem běžechu;
nic na cestu netázachu,
jedno jako kozlowé skákachu.
Tak sě jim bydlo ostudilo,
běžechu nedas kde bylo;
(k) knězi náhle přiběžechu
a to jemu wšechno powěděchu,
co sě tam na púšči stalo,
coli sě nad nimi dálo.
Řechu: Daj ten klášter, komuž ráčíš.
ty nás zasě nenawrátíš!
dobře, že smy živi utekli,
běžechomy, jakobychomy sě wztekli!
Ten Prokop, jenžto tu leží,
neda nám ohledati swých mezí;
a komuž nebude přicti,
ten nebude toho kláštera jmieti.
Myť jsmy byli w jeho bázni:
chowaj sě každý také kázni!
Kněz, když to ot nich slyšéše,
welmi sě tomu diwieše;

wšak sě k bohu neobráti,
proto buoh jeho dnów ukráti.
Welmi brzo potom umře,
a stoje we zlej wieře.
Po něm by knězem Českým Wratislaw,
ten bieše na chudé lidi laskaw.
Na diwy poče ten klášter milowati
a snažně jemu pomáhati;
káza kněze Witoše s bratří nalezti,
chtě jej w opatstwie uwesti.
A když sě z Uher bratřie přibrachu,
w opatstwie jej uwedechu.

Opět jměchu plno wšeho dobrého
skrze pomoc Prokopa swatého.
Kněz Wratislaw jej milowal,
dědin i zbožie jemu mnoho dal;
swatý Prokop, jakož jim slibowal,
před bohem dobrý pokoj obdržal,
aby jměli při tom času,
i potom, i také ktož nynie jsú.
Toho pokoje ješče užiwají,
kteří sě k jeho milosti utiekají.
Takoť sě jest jistě stalo,
swatého Prokopa proroctwie sě naplnilo.

SATYRY O ŘEMESLNÍCÍCH.

Tyto satyry o řemeslnících wyňaty jsu z téhož rkp. Hradeckého, we kterémž i legenda o sw. Prokopu se čte. Tištěny byly popejprw w Tomsowě knize über die Veränderungen der böhm. Sprache 1805. str. 67. Pak w Starob. skládaních II, 117.

1. O šewcích.

Šewci diwně přebýwají,
často swým ženám zle lají;
když ho žena jme tresktati
nedadúc jmu w kostky jhráti,
an sě rozhněwaje z toho,
častoť jiej přibijie mnoho.
Jako jeden šwec činieše,
ten swej ženě rád lajieše;
ana wece w jednu dobu:
Co mi učiniti s tobú?
Rač slyšeti, moj milý muži!
wšak widiš mú i swú núzi,
že chceš wzdy w krčmě ležeti,
dietky chtie hladem zemřieti;
powiz o swých dietkách záhé,

widíš je bosé i nahé,
aby jim mohl přiodieti
i ztrawice utěžeti.
Šwec powědě ženě dworně,
řka: Jmám prodajné čtwery škorně,
ty škorně za wěrdunk prodám
a tobě ty penieze dám;
obratiž je na swé děti,
jázť jich nechci k sobě wzieti.
Ona poče děkowati,
řkúc: Kdy sě chcewě na trh hráti,
by škorně spieše prodati
a děl tiem neodkládati?
chcewěl' jíti u pondělí,
zdali naji buoh naděli?
Tehdy on swej ženě wece:

ıě sě na ten trh nechce;
we čtwrtek ráno,
lépe prodáno.
ıě na ten trh brasta,
ı wěrdunk prodasta.
ce: Coj' učiniti?
ě chce welmi píti;
:eš do krčmy jiti,
léř propiti?
ı w tom powoli,
aň sě po twej wóli.
lo krčmy jidesta,
kroše propista.
če šwec hledati,
)hl s kým w kostky jhráti.
:o uzře hospodář,
ıewci ten krčmář:
cešli wrci krychle?
ıeb jáz ziščeš rychle.
:e wšeho potaza
dunk dáti káza;
ím krychle metati,
krčmáři wyjhrati.
ši žena k nemu,
:ak muži swému:
ce, nedámť jhráti,
ıě ten wěrdunk dáti;
:ři kroše propila,
wiec neutratila.
ej ženě tak ottuši,
eno, wěř mej duši,
tři kroše ztraci,
nie tři wše nawraci;
ıň sadím po kroši,
na tobě proši.
:e, jeden kroš jemu,
: ten kroš k nemu;
i sadí druhý naň spieše,
ten kroš opět prowržieše:
osm wrhów wesdy pospolu
ztrati šwec u toho stolu.
Žena uzřewši to, wece:
Milý muži! nejhraj wiece;
newěrněť na kostku mece,
ani kdy kostkú zaklekce.
On wece: Počakaj málo,
ještěť mi pět krošew ostalo;
nebť tu pět k nemu prowrhu,
nebo dřiewních osm wywrhu.
Žena jemu poče brániti,
řkúc: Musíš mě dřiew zabiti,
nedámť ostatka projhráti,
musíš mi jej inhed dáti.
On wece: Zlá ženo, přestaň!
neb wet čas budu nekázan.
Krčmář wece: Buď kázána
paní, neb budeš swázána!
jhraj pro ni preč, nejměj péče,
nechajť ať sě hořem wzteče.
A když ho ke jhře připrawi,
inhed jej wšech peněz zbawi.
Šwec chtieše na základ jhráti,
žena jemu poče láti,
řkúc: Ba hubenče hubený!
ke mně swé wiery neplný!
tys byl mně ten wěrdunk otdal,
a jižs jej hanebně projhral;
ještě chceš na základ jhráti:
buoh dajť sě ďáblu dostati.
On wece: Nemluwiž mnoho,
nebotť mně bude hněw z toho;
razuť, beř sě preč, biednice!
nebť w ten čas ošiji líce.
Ona přiskočiwši k nemu

i wytrže kostky jemu.
Šwec sě rozhněwaje na ni,
i da jiej políček dlaní;
tu ji přes stol za wrch skloní,
div že jiej hlawy nezlomí,
poče ji tlačiti nohú,
ana úpie k živu bohu.
Nabiw sě jie w jeho domu,
i wece krčmáři tomu:
Hospodáři, buoh tě žehnaj!
pro buoh, na mě sě nehněwaj;
musil sem to učiniti,
w twém domu nekázan býti,
to wše pro tuto zlú kóži:
jázť jiej toho doma zhozi!
A když cestú spolu jděsta,
w ten čas sě spolu smířiesta;
poče své ženy prositi,
řka: Rač mně to otpustiti.
Ona jemu otpowědě,
řkúci: Jáz to dobře wědě,
že ty welmi zlý obyčej máš,
co dobudeš, to wše projdráš;
welechť na trh u pondělí,
řkúc: tuť naji bóh nadělí;
a ty poče otkládati,
a chtě do čtwrtka nechati.
Když ty jdeš na trh we čtwrtek,
tdy w tě wstúpí malý črtek,
i oslepí twojí oči,
že ot kostek nebudeš moci.
On jiej wece: Milá ženo!
jižť jest wšechno prowrženo;
ty neroď na to nic tbáti,
musímť twú potřebu dáti.
Tu sobě wše otpustista
a dobrá přietele bysta.

Tak šwec dřwuce přebýwa,
žeť swých peněz w krčmě zbýwa:
i často jmu sě přihodí,
žeť i základów otchodí;
5 anť zlú plachtu prodra na sě,
uzřieš ho z krčmy wytasě;
poběhne jako bez smysla,
a plachta na nem otwisla.
Zatiem naň lidé wzwolají,
10 mnozí naň blátem wzkydají.
Přiběhnať do swých kutrči,
tu jej žena do nich wstrči;
i swine sě za kamnami,
jako zlý pes prostřed slámy.
15 Přehubené jeho bydlo;
mohlby raději žwáti mýdlo,
než tak hanebně bydliti,
nic dobrého neužíti.

20

2. *O konšelích newěrných.*

Konšelé račte slyšeti,
a mně w tom za zlé nejmieti:
jmáte na sobě zlú wadu,
25 křiwým dáwáš dobrú radu.
Pohřiechu w tom mnoho blúdie,
že prawé křiwelně súdie.
Přijda chudý člowěk k nemu,
i bude tak řieci jemu:
30 Dobrý druže! tebeť proši,
učiň za swé matky duši,
pomoz mi newiny zbýti;
chcuť twój modlitewník býti,
by tě milý buoh uzdrawil,
35 i tě wšech twých hřiechów zbawil.
Konšel sě nic nepotieže,
inhed jeho sám otieže,

Mózli co za mój trud býti,
»ych pomohl toho zbýti.
chudý tu řeč slyše,
před ním, srdcem wzdyše,
Bóh wie, nejmámť co dáti,
»uoh rač mi pomáhati.
konšel uslyší, co jest,
» čas nalezne sobě tu lest,
Súsěde, prawiť tobě,
sem wzpomanul sobě:
ť býti zajtra na roce,
»no mne i mého otce;
»ám přiwesti ku práwu:
súsědu ukradl kráwu.
»s někoho jiného,
přeslyší newinného.
» pójde preč ot neho.
» druhý, ptaje jeho,
yž sě jeho doptaje,
sbožie s sobú jmaje
řieci: Rač slyšeti,
coť chci powědieti.
l sem, žes múdrý konšel,
» sem sěm k tobě přišel,
mi dal z toho radu;
l sem hroznú swádu:
»ho sem obelhawil,
ho do smrti zabil.
imť, by sě w to uwázal,
»ych rád, coby sám kázal.
ť konšel uslyší toto,
» jmu: Nemuť sě proto,
ť pomoci toho zbýti,
hřiwnyť mi dobyti;
mť mysliti přemnoho,
h tě wyprawil z toho.
wece: Mój milý pane!
toť na twej milosti stane.
Wece: Neulewímť s kroše,
by stál do puol léta, proše.
Musímť jmieti hroznú práci,
i swéhoť spánie ukráci,
žeť tě wzdy k tomu přiwedu,
žeť dám z toho dobrú radu.
Ten jistý sě nepotázaw,
hned hřiwnu z klína wywázaw,
wece: Račiž hřiwnu wzieti,
a tu práci o mě jmieti.
Takť konšel pohřiechu blúdí,
žeť mnoho lstiwě wylúdí,
ni pro buoh, ni pro wsě swaté,
jedno pro sbožice klaté.
Ktož sě s koláčem uteče,
ten již nejmá na to péče:
powieš mu příhodu swoji,
když on uslyší řeč twoji,
nalezneť tolik chytrosti
konšel sobě i múdrosti,
žeť tě učiní prawého,
a z prawého křiwedlného.
Ti sú tak zúfalí ludie,
tak swým smyslem diwně blúdie,
umie mnohým radu dáti,
a sám na to nechce tbáti,
by toho s pokojem nechal,
by křiwých koláčew nebral.
Hubený bude twój koláč,
ažť řkú tobě: Do pekla rač!
Rádby wrátil ty peniezě,
když powisneš u lemiezě,
u pekelného řetězě,
kdež budeš na wěky wězě.

3. O zlých kowářiech.

Kowáři! wy znamenajte:
zlého sě díela chowajte;
jáz wy wystřiehaji z toho,
by ste sě chowali toho.
Ježto mnozí to činíte,
wy z toho hřiechu nemníte,
by z toho kdy mohl hřiech býti,
že chcě zle zbožie dobyti.
Wzwěda zloděj twoje chyše,
přijde k tobě w noci tiše,
i die: Milý mistře! rač sěm wstáti,
chci tobě dobrý dar dáti,
bytě mně to tajně skowal,
cožbych jáz tobě rozkázal:
by mi mocnú pilu skowal,
bych jú wsě železa lámal,
by nic před ňú neostálo,
ani mnoho, ani málo;
cožbych ot železa uzřel,
aby to wše pilú přetřel.
A k tomu z očěli nože,
jimiž přestřihl wše, co móže.
K tomu skuj mi kličew desět,
aby jim neostál wes swět;
cožbych chtěl kde otmykati,
by to nemohlo ostati.
A když mu to wše rozkáza,
jakoť muť srdce pomaza,
tuť řeč kowář rád uslyše,
hned by zloději ottuše,
řka: Toť míle wše rád sději,
nože, píly přihotuji;
jedno ty pomysli o mně,
aby mi zaplatil rowně.
Tehdy zloděj, to wše mína,
wyjma wěrdunk z swého klína:
Tento ti, wece, wěrdunk dám,
a druhý, až přijedeš k nám.
Nalezneš ny prostřed (lesa),
přijdeš píly, nože nesa;
tuť tobě wšechno zaplaci,
twé úsilé i twú práci.
Takť kowář zbožie dobýwá,
žeť rád s zloději přebýwá.
Druhéť jáz do něho wědě,
i každému naň powědě:
když toť komu kóň ukuje,
mnohémuť to rád slibuje,
řka: Dobře sem twój kóň ukowal,
bezpečně by sto mil přehnal.
Netáhneš ot neho jieti,
ažť mrcha počne klečěti.
Ba by mi to bóh ráčil dáti
za dar, cožbych chtěl žádati:
bych jáz byl kováře mocen;
wzdyťby poležal nemocen.
Chtělbych to právo nalezti,
žeby musil čtwernoh lézti,
kterémuby koni zajal,
bych ten hřebí zase wyňal
i wrazil mu w jeho nohu;
wzdyťby úpěl k živu bohu,
aby kowal rozhlédaje,
a koněm nezajímaje.

---

4. O sladowníciech.

Sladowníkóm též powědě;
mnoho zlého do nich wědě:
chtie brzo bohati býti,
ač sě jim dá zbožie žíti.
Ale když kto zle dobude,
tomuť nerádo probude;

pohřiechu zhoří,
usí býti w hoři.
čej w sobě jmají,
i na to tbají.
i sedlák dá trh rowný,
ilé do sladowny,
n leco mluwiti:
edá wystawiti,
něl najwěčší mieru;
káže swú newěru.
o obilé změří,
a tom dobře wěří,
ich slady dělati,
ho krošów nabrati.
o slad (přijde), k nemu,
wystawí jemu,
nieru najmenší,
chowá najwěčší,
jáz beru na mú wieru,
ám sprawedlnú mieru.
wník dobře umie,
n w tom nerozumie.
pět dworně činí,
š naň toho domní:
dá obilé mnoho,
lělal slady z toho,
welmi dworně,
sě nerowně:
vój slad na hromadu,
jako zahradú
imi slady,
mu nebude kady.
š, což činí potom,
najlép powiem o tom:
ebla dlúhého,
swědomie swého,
lo hrabati,
k swej hromadě přitáhati;
wesdyť hrabe, neusada,
ažť bude hrozná hromada,
ze wšech těch hromad najwěčšie,
jenž bieše ze wšech najmenšie.
Takť umějí falšowati,
dobrými lidmi klamati.
Nebožátka ostawte sě,
dlúhého hřebla zbawte sě:
pro jediné dlúhé hřeblo
musí twá duše jíti u peklo.

---

5. *O lazebníciech.*

Lazebníci ti jsú zprávni
i swých peněz welmi ztrawni;
chce sě wezdy dobře jmieti,
mezi dobrými seděti,
bohatým sě rownajíce,
podlé nich píce, jedúce;
nemóž jmu tak brzo přítí,
až musí wšechno propiti.
Ti sě horníkóm wrownají,
ježto zlata mnoho jmají.
Horník tento obyčej jmá:
kehdyžto peněz drahně jmá,
nechceť nikdy utrpěti,
musie dobrú ztrawu jmieti,
byť wěděl, žeť jmu žebrati,
zajtra sě s dětmi preč bráti,
na toť sě nerozpomíná,
musíť wzdy býti pln wína.
Řiedkýť sě na to rozmysli,
die: Zajtra mě bóh omyslí.
Ti jsú najzpráwnější lidie,
že na lidech nic nelúdie.
Též jáz prawi lazebníkóm,

přirownaji je k horníkóm,
že jsú také zpráwní lidie,
na lidech zle nic nelúdie;
obchodie sě po řemesle,
na tomť welmi nečinie zle.
Wšak by jediného nechal:
by sě welmi neopíjal;
a druhého sě warowal:
aby proto bit nebýwal.
Když zlú břitwú koho holí,
často welmi po nem bolí,
a častoť učiní hóře,
žeť tě chwátaje uřeže.
Druhého sě rád dopúščie,
když komu krew z rukú púščie,
žeť sě žíly rád chybuje,
řiedkýť mu z toho děkuje;
učiníť člowěku bolest
a to jeho hrozná nečest.
Co by to škodilo komu,
bych jaz sě přimluwil k tomu,
aby práwo nalezeno
bylo naň, i ustaweno:
kdyžby koho, hole, uřezal,
by jmu ten dobrý poliček dal;
druhé bych chtěl wymysliti,
tobych mu chtěl naplniti:
kdyžby mi žíly chybil,
bych jmu pěstí zuby wybil;
snadťby púščal rozhlédaje,
wěčší na tě péči jmaje.

---

6. *Řezník.*

Řezník sě takto obchodí,
dobrým lidem často škodí:
když běží po wsi, wolaje,
na prodajné brawy ptaje,
budeť kupowati brawy,
chtě s nich utěžeti strawy;
když ho uzří dobytčátko,
užesneť sě nebožátko,
neb jmá řezník ruce rafie:
když on dobytčátko zmacie,
nelzeť sě jmu poprawiti,
musíť wzdy churawo býti.
A tu lib kup', lib nekupi,
již bez škody neotstúpí,
wzdyť škodu učiní tomu,
kdyžtoť brawy macie komu.
Druhúť jmá newěru w sobě,
tuť chci wyprawiti tobě,
ktož dobytek na trh wodí:
sedlákóm rád na tom škodí;
budeť s ním lidmě tržiti,
bráně každému kúpiti;
to mu činí mnoho núzě,
žeť jemu wše kupce zapúzie,
až utrží po swej wóli,
jakžto jemu libo koli.
Třetieť já wědě do neho:
ktož masa kúpí u neho,
že jmu prodáwá kozinu
za najlepší skopcewinu,
a častokrát býkowinu
za najlepší howědinu.
Čtwrtéhoť sě rád přijímá:
kdyžtoť jest najwěčšie zima,
budeť wodú obléwati
maso, rózny rozpierati,
aby jemu zmrzli w noci
howědina i ti skopci.
Takť po jeho wóli bude:
tři česti jemu ho přibude;

lidí oklamáwá,
ı to maso prodáwá.
i newěrní řezníci,
sú nežli wěžníci.
nemóž tak zlý býti:
i udá kde w dwór wníti,
ıoščeká prwé na tě,
přihrabati k patě;
jmáš dřewo při sobě,
nestane nic tobě.
níka nezbudeš:
asa jeho kupuješ,
lobře chytrý býti,
mohl bez škody zbýti.
jáz prawím řezníkóm,
ıošem, jelitníkóm:
lidech zle dobudú,
o pekla nezbudú,
oho neostawie
ıo žiwota zdrawie.

---

7. *Pekař.*

ř na duši nepomní;
sě naň toho domní
ısti, což jmá w sobě,
z wyprawím tobě.
n chce chleba napeci,
ude ženě řéci:
ıdyž pójdeš na město,
i mi kwasnic w těsto,
ky napytluji
w dieži přihotuji.
žena kwasnic přimče,
i jich pod kraj hrnce.
těsto uprawichu,
ıwasnic w ně nalichu;
umiesiwše, jidú k stolu;
chtiece obědwati spolu.
Žena, pomeškawši, wece:
Muži, těsto kynúti nechce;
musí wiece kwasnic býti,
toż bude těsto kynúti.
A když po kwasnice běže,
přinesši, i nali pól dieže.
Po obědě pec zapálichu,
k wálení sě připrawichu.
Ona wece: Muži, wěz to,
když budeš wáleti těsto,
by toho nezapomínal,
žes tři kroše za mieru dal:
padesát koláčew z toho
nawáléš, nebudeť mnoho;
jmáš w těstě kwasnic třetinu,
tiem wybéřeš wši jistinu,
a jinéť w zisku (p)ostane,
cožkoli potom ostane.
Když těch koláčew napekú,
hned je na město powlekú.
Ktož přijde kupowat k nemu,
pekař bude řéci jemu:
Pojďte sěm ke mně, ktož ráčí!
zdeť jsú najwětší koláči:
slani, dobře upečeni
i na wšem dobře uděni.
Desetkrát jím wrže wzhóru,
řka: Wiz, kakť jmá pečenú kóru!
A ktož těch koláčew kúpí,
každý na swé hoře wzúpí.
Nejeden sprostný sedláček
kúpí za haléř koláček,
newěda jeho newěry;
uzří w nem přehrozné diery,
překroje jej na dwě česti,

ažby weň wložil tři pěsti.
Takť pekař zbožie dobývá,
žeť swé koláče nadýmá.
Wěz to, pekaři wšeliký,
že jmáš z toho hřiech weliký;
pro ty hubené kwasnice
jsi otáčen božieho díla.
Pakli wiec toho ostaneš,
tehdy sě jemu dostaneš,
s nímž w nebesiech přebýwaje
budeš, sě wěčně raduje.

BÁJKA O LIŠCE A ČBÁNU.

Mezi oblíbené čtení w Europě w prostředním věku náležely powěsti o zwířatech. bájka doswědčuje, že již we XIII stol. (neboť tak hluboko sahati může podlé jazyka sv w Čechách také podobné skládaní znali, ač wíce toho z oné doby nás nedošlo. Ne se w často jmenowaném Rkp. Hradeckém (nyní w Lobkowické knih.) a tištěna po w sebrání básní od Puchmayera 1795 w Praze, též w Tomsa's über Veränderungen der I Spr. 1805. str. 72. Star. Sklád. I. 212.

Liška jednů běhajíci,
jiesti sobě hledajíci,
uběže do jedniech pústek,
ano w nich jediný chrústek.
Wece: Powěz mi to, chrúste,
čie jsú toto chyše pusté?
On jiej tako otpowědě,
řka: Jázť sám newědě;
teprw sem jedno přišel sěm,
nejmám niče činiti s tiem.
Liška poče sě točiti,
by mohla co uhoniti;
točiwši sě sěmo i tam,
i uběže k pustým kamnám;
a když sě w niejstěji wtoči,
inhed w kamnách čbána zoči.
Wece: Dobrý wečer, čbáne!
kak sě jmáš, mój milý pane?
Čbán liščě niče newečě;
a ona wzemši jej na plece,
potěšči sě s ním wesz z pústek.
Tu ji potka onen chrústek,
wece: Liška, co to nesеš,
že nohami jedwa pleteš?
Ona wece: Nesu čbána,
mého milostného pána.
Zdáše sě jiej nésti těžek,
wznesši jej na jeden břežek
i pusti jej dolów opak,
řkúc: Jázť tobě učiní tak,
wece, pójdiž dolów čbáne,
těžeks mi nésti, mój pane!
Čbán sě dolów s hory pohoti,
liška sě po něm běžiec upoti,
wece: Čbáne, proč běžíš prudce?
přesadíš mi skoro srdce!
A když čbán na rowni bieše,
wiec sě kotiti nemožéše.

liška: Kde jdeš, čbáne?
ustal, milý pane?
nechceš semnú jíti,
hci tobě učiniti,
jdeš se mnú bezděky,
sě newrátíš na wěky.
wázawši čbán k-uocasu,
: Jáz tě tam donesu,
úpiti na swé hoře,
je jako prostřed moře.
yž přiběže k studniči,
lišce hubenici!
e oklamajíc čbána,
sě oblúdi sama.
: Čbáne, ké sě modlíš,
s úmysle, že tiem dlíš.
ic nepomeškawši,
k ocasu přiwázawši,
e wzhóru na ohlubnici,
i čbána w studnici,
: Když sě nechceš modliti,
musím utopiti.
poče swrchu plawati,
liška naň wolati,
čbánu: Brzo wiz o sobě,
st welmi zle o tobě;
pokoř mi sě jedinú,
ustímť wši twú winu.
lze mluwiti nebieše,
z hlíny slepen bieše.

Tehdy sě liška rozhněwawši,
čbána u wodu wraziwši,
wece: Jižť sem dosti howěla tobě,
cos uhonil, jměj to sobě!
Čbán sě poče zaléwati,
wody sě weň naléwati,
lišky k sobě potáhati.
Liška sě poče ottáhati,
wece liška: Ne tak, čbáne,
jázť spileji, milý pane!
Tehdy čbán poče bobtati,
wody sě weň naléwati,
hlúbe sě pohřižiewati;
liška poče wzdy wolati,
řkúc: Běda, co mi sě chce státi!
wece, milý čbáne! otpusť mi to,
a jáz tobě slibuji to,
žeť nechci tobě škoditi,
rač mě nebožku žiwiti.
Ona toho řéci netaže,
až ji čbán k sobě přitaže;
ona sě w studnici wrže,
inhed ji čbán na dno wtrže;
tu jiej nedá wiec wzniknúti,
musí bezděky utonúti.
Tak sě liška přemúdřila,
swój žiwot marně ztratila;
ot čbána z hlíny slepeného
zbyla liška žiwota swého.

DESATERO KÁZANÍ BOŽÍCH.

Báseň tato mrawoučná nachází se w témž rkp. Hradeckém, nyní w knihownĕ Lobkowické w Praze, při Prokopu a jiných kusích, odkudž tištĕna w Star. sklád. I, 52— 107. Jest i jiného rkp. zlomek, jenž ze Zhořelce do Českého Museum se dostal, také we XIV století psaný; jehožto zde k oprawĕ několika míst užito. Srown. Časopis česk. Muscum 1840, str. 406.

W židowských jest knihách psáno,
wšem lidem wĕděti dáno,
že bóh tato slowa swému
mluwil lidu židowskému,
řka: Poslúchaj mne, lide mój!
a wzdy w mém kázaní stój;
budeš-li mne poslúchati,
chci tobĕ tu zemi dáti,
w nieżto stred a mléko plowe,
tu wy chci uwesti, židowé!
Z tĕch bieše jeden šlechetný
žid a swého žiwota čsný,
tomu jmĕ Moises jměchu;
toho za knĕze jmějiechu.
S tiem twořec zjewně mluwieše,
jakž Moises rozumieše;
tomu twořec sám swú rukú
napsal na dwú kamennú dskú
desatero swé kázanie
wšem lidem na oblepšenie;
a tomu twořec poručil,
aby Moises wše učil,
aby w kázni přebýwali,
swého tworce milowali.
Na jednej desce tři bĕchu
kázanie, jeżto učiechu,
kak jest boha milowati
a jemu chwály wzdáwati;
a na druhej sedm bieše jich
napsáno kázaní božích,
jeżto učie wšelikého,
chudého i bohatého,
kak jest družce milowati
a kako s ním přebýwati.
Slyšte, páni i wy panie!
Prwé jest božie kázanie:
Nejmějte boha jiného,
kromĕ tworce silného.
Proti tomu trój lid činí,
jímž swú duši welmi winí:
Prwí jsú čarodějnici:
ti chodie swú měrú nici,
ti pohanskú wieru plodie,
když lid s prawé cesty swodie;
ti boha za bóh nejmaji,
když na babĕ kúzla ptají.
Druzí, jeżto lakomci,
to jsú wšecko lichewnici,
jeżto stříebro, zlato wiece
miluji, proto lichwiece,
než boha, než swé spasenie,
jehožto nic dražšie nenie;
a ti také již blúdiece
swú zlú mysli tbají wiece,

a bóh, na swú hospodu,
ł wezmú w duši škodu.
najte dobře toho,
o sě stáwá mnoho:
který pro swú hospodu
a wezme škodu,
id swój dobrý oř ztratí,
nu pán jiný dáti;
ho zabí samého,
emóž wrátiti jeho.
tak pro malú otplatu
te, a swú ztrátú
mu pánu slúžíte
wóli plníte,
a služte mocnému
i králi nebeskému.
tomu poslúží snažně,
dá otplatu věčně;
:božie neb žiwot ztratí
to obé jmu nawrátí.
ježto jsú w rozkoši,
ice o swej duši,
:anie přestupují
reliký hřiech wstupují:
nesmierní opilci
licí pasobřišci;
ł břicho za bóh jmají,
o nem wiece tbají
duši i o bozě,
budú w věčné hróze.
ičiní král nebeský
e, jako král swětský
učinil jednomu
)ilci nesmiernému,
ił wám powěst powědě,
a knihách psáno wědě.
ie jeden jhřec opilý,
wšem dobrým lidem nemilý.
Ten jide před swého krále
a swým sě řemeslem chwále
a řka: Wěz mú chytrost, králi!
dáwajił swój žiwot wtáli,
newypiemlił pitie twého
w twej piwnici najlepšieho
wiece, než jiných třidceti,
kaž mi mú hlawu stieti.
Král toho káza zkusiti,
mózli to chlap učiniti:
an to chlap učini snadně,
nesta wína niče na dně,
an chlap wše wíno wyloka,
jehožby měl čsný do roka.
Král, rozhněwaw sě, powědě:
Oběste chlapa na hředě,
ať mu prowaz hrdlo stáhne,
k mému pití wiec nesáhne!
Toť zacělo wěděti dám:
též sě stane nesmierným wám,
že wy pekelný kat uděsí,
nesmierné w pekle powěsí.
Druhé kázanie božie jest,
ktož je drží, blaze mu jest:
Boha w ješit nejmenujte
a toho sě wzdy chowajte
ktož ješutně boha wzywá,
ten sě jím jedno posmiewá.
To trój lid hřiešný přestúpá,
hóře činí, než twář hlúpá:
Prwý, jenž křiwě přisahá,
na swatý kříž rukú sahá;
a ten, ježto komu radí;
oba k sobě črt u peklo wsadí.
Druhý, jenž bohem pospílé,
ano jmu tiem nic nepíle,

anebo jeho swatými;
bóhť otspíle takým, wěř mi.
Třetí, jenž pokliná boha,
ten chce wz-wodu, a nemoha;
jenž winu w tom bohu dáwá,
že nerownĕ čest rozdáwá,
zbožie, sílu, krásu, zdrawie;
ano dobře hospodin wie,
který dóstojen kterého
tohoto zbožie wrátkého.
Třetie kázanie božie jest,
slyš chudý i ten jenž jmá čest:
Pomněte swaté dni čstíti
a je w čistotě swětiti.
Proti tomu trój lid činí,
jímž sě proti bohu wini:
Prwí, jenž w swátky dělají,
proto jim wzdy kněžie laji.
Druzí w swaté dni hřiech plodie
a káti sě jich nerodie.
Třetí w swaté časy hraji
a na swaté nic netbají;
lépeby bylo orati,
než w neděli tancěwati.
Wězte, ktož rádi tancují,
ti swé tělo oběrují
ďáblu i wšechny swé údy,
když proň činie také trudy.
By to kněz dal za pokánie
někomu, wstanúc za ranie,
téci k jutřni takým skokem,
ale by wstonal swým bokem!
Swój zrak ďáblu oběrují,
když jim srdce rozněcují;
kolik choti w tanci slíbíš,
tolik ďáblów w srdce upustíš.
Tu diewka i žena mnohá,
nepomnieci nic na boha,
hledá wiece i milejie
na jinocha, i snažnějie,
než na obraz tworce swého
Jesukrista nebeského.
Potom ústa oběrují
ďáblu, když w tanci zpiewají
o smilstwie piesni nesličné
a k tomu w čas nekázané.
Uši také oběrujú,
když radějši poslúchajú
zlých piesní, zlého prawenie,
prázdné piščby i hudenie,
a o swatej mši netbají,
boží službu zamietají.
Ješče k tomu oběrují
ruce ďáblu, když darují
wiece piščcě, bubenníky,
než čsnú kněži i zwonníky;
u tance diewky, jinošie
ščedřejí jsú, nežli u mše:
dá dobrý peniez u tancě;
chtě k oběře, ptá měděncě.
Neslična wěc, i hanba jest,
tak dáti bohu marnú čest,
júž sě bubennika stydie!
Ktož to činie, smyslem blúdie.
Slyšte, žeť jest w písmě psáno,
wšem lidem wěděti dáno:
Ktož herciem dary dáwají,
ty ďáblu w čelist wkládají.
Nohy také oběrují
ďáblu, když na nich tretují,
jakoby z smysla wystúpil,
neb jakoby weň běs wstúpil;
nemúdřejie činie než skot,
kazie podešwy i žiwot.

Tanečníku, to dobře věz,
a též tanečnici pověz:
co u tanečného diela
s twého hubeného těla
co ukane potu krópí,
tolik ďáblów duši wzchopí
i wnesú s sobú do pekla,
ot nichžby ráda utekla.
Čtwrté božie kázanie jest:
Jmějte otce a matku w čest.
To kázanie přestupují,
eż jich srdcem nemilují,
ot nich sbožie jmajíce
a jich potřebu widúce,
jim niče nepomáhají,
o nich welmi málo tbají.
Druzí, jenž otčiku lají,
proto weliký hřiech jmají.
Třetí mrzie wšemu liudu,
ti budú bydliti s Júdú;
to sú, ježto tepú otce,
neotpuščejí ni matce.
Ktož čstie otce a matery,
dáwá jim buoh dwojie dary:
prwý, že jest w duši spasen,
druhý, že jest w době sčasten.
Poslúchajte řeči swaté!
Totoť jest kázanie páté:
Nezabíjej bratrcě swého,
mé twáři, člowěka mého.
Proti tomu trój lid činí,
jímž sě bohu wěčně winí.
Prwý, to jest mužebojce,
jenž umařie hladem družce,
moha jho málem žiwiti
i dá jmu žiwótka zbýti.
Druhý, jenž káže neb radí
zabiti, neb jiné swádí,
a stane sě wražda pro to;
prawi wám zacělo jáz to,
žeť jest ten prawý wražedlník,
toho zabitého winník.
Ten jest také mužebojce,
jenž jsa sudí neb poprawce,
přilože k někomu winu
pro nepřiezň neb pro dědinu,
i zbawí žiwota koho;
jehožto sě stáwá mnoho.
Třetí, ježto sám zabiejie,
ten sě s Kainem nemíjie;
ten musí s ním w pekle býti,
jehož mu wiec nelze zbýti.
Šestým kázaniem tě swázal:
Nebuď smilník, toť buoh kázal.
Trój lid nedrží tohoto,
a jmá weliký hřiech proto:
Prwí sě skutka chowají,
wšak sě myslí w nem kochají;
čistota w ráj nedowodí,
jenž ot srdce nepochodí.
Druzí smilstwo skutkem plodie
i jiné k tomu přiwodie;
mezi mužmi toho mnoho,
a wšak w ženách wiece toho.
O jich zlosti psáno jest,
a některé tak známo jest,
že ďábel týž obyčej jmá,
jako ptáčník, kdyžto jímá
ptáčky w sietkách, že za nožku
přiwieže w sietkách ponožku,
i wstrhá aby wzlétala,
jiné ptáčky osázala:
takéž ďábel dušie číhá
a mnoho jich tak potrhá.

W krásně nebo w čamci [illegible]
posazují ulicemi,
anoť obočie wzťahuje,
záwojíka poprawuje,
sukničku swú zlhanićiwši
a karnéček uzlatiwši,
k tomu do pat zpodšiwši
a podšíwky zhedwábniwši,
nožík, mešček, cudný pasec,
w piesnech jejie jemný hlasec:
to widúce mnozí blázni,
nejmajúce božie kázni,
slyšiece slowce wýborná,
ježto sě jim zdějí dworná,
welmi malé usmiewánie
a laskawé jich wzhlédánie,
letie jako na otrúš k nim;
nalit i bude hoře jim,
anoť je ďábel potrhne
i s pomocí u peklo wtrhne.
Zbožný, ktož tak smyslem wládne,
že w také sieti nepadne;
a ktož sě také wywali
z těch sieti, ten boha chwáli.
Těch chytrosti mnoho jmají
ženy, jimiž přemáhají
ty lidi, jenž jmají dosti
síly, i česti i múdrosti;
ony jsú přemohly čsného
krále Dawida mocného,
Šalomona přemúdrého
a Samsona přesilného.
Znamenajte také toho:
čsných jest žen také přemnoho,
z těchtoť jáz je wykládaji
a o nich nic neskládaji;
kromě o těch, ježto tbajú

o tělu, duše netbajú,
tělo krásně odiewají
a swú duši ohomiejí:
ti jako jeden blázn činie,
jenž oděl w drahé oděnie
swój kóň, ohmežiw swú kóži
i oděl ju we zlú rohoži,
i jel byl k králowým hodóm,
i wjel tak nečsně w jeho dóm;
král jeho kázal wyhnati
a sto kyjewých ran dáti.
Takéž syn boží učiní,
ktož sě také i dowiní:
že s nimi učiní rozwod,
káže je wyhnati z swých hod.
Slyšte, ježto sě líčíte,
by w tom hřiech byl, wy nemníte;
když také s pýchú ke mši jdú,
s wěčším hřiechem ot nie přijdú.
Tak jest buoh laskaw na také,
ježto sě líčie, na wšaké,
práwě jako na rytieře
král, jemužto dobře wěřie;
pojme jej u boj w některý
a zkušije jeho wiery,
an sě přijme nepřátel swých,
a wstawě klejnot jich,
i zbie mu šlechticew mnoho,
a ješče chce wiece toho.
I jde před král, toho taje,
a ješče na sobě jmaje
wafnrok neb twář nepřátelskú,
a prosie u neho daru.
Nezdá mi sě, by jmu co dal,
snad by sě wiece rozhněwal;
i kázal by jeho jieti
a potom mu hlawu stieti.

Takéž ty, ježto sě líčie,
w ďáblów sě wafnrok obláčie,
pójdú, mnohé přeluzují
a mnoho duš zahubují.
Hubená ženo! znamenaj,
a ďáblowy tváři nechaj;
když jmáš ten wafnrok na sobě,
wěrně, jmáš boží hněw w sobě;
chcešli boží milost jmieti,
musíš ďáblów klejnot snieti.
Třetí lid to přestupuje
kázanie, a w hřiech wstupuje:
to jsú swodníci, swodnice,
jež črt wnese w peklo nice.
Ty jsú prawé zahradnice,
wšech ďáblów dobré ščepnice:
božie ščepy wytrhují
a ďáblóm je přesazují;
ti jsú ďáblowi měši,
jimiž ďábel welmi spěší
oheň smilstwa rozdýmati
a mladým zlý příklad dáti;
ti jsú horší než kacieři,
doswědčiliť, každý mi wěří:
kacéř přijda, kdež neznám jest,
dwě létě nebo tři tajen jest,
a tak w skoře mnoho ludí
k swému kacéřstwu newzbudí;
a swodnice dne prwého
inhed přijdúc, neb druhého,
k některej neb k některému,
inhed ho přiwede k zlému;
a přídúc k některej paní,
sěde s ní wýše než zwaný;
nebo přijde, slojieř nesúc,
neb záponku prodáwajúc,
i die: Paní, rač sěm wstáti,
chciť dobrú kúpi prodati.
A jakž ot lidí otstúpi,
děje trh o hřiešnej kúpi.
Mnohotě kunstów umějí,
jimižto hřiešný trh dějí.
Ješče o nich wědě mnoho,
a něco powědě toho:
kak jedna chytrá swodnice,
činiec sě dobrá nunwice,
čsnú wdowičku přelúdila
a ke zlému ju wzbudila.
Tuto wdowu milowáše
a swé jiej dary dáwáše
jeden jinoch neženatý
a wzboží dosti bohatý,
a chtieše ju rád pojieti;
i nemóžieše prospěti
proto, že ta bieše wdowa
slíbila čistotu z nowa,
a on toho newědieše,
proto ji pojieti chtieše.
Když přijde ta jedna chwíle,
že s ní sedě welmi mile
mluwi slow rozličných mnoho,
wztáza jie pod wěrú toho,
chceli s ním w manželstwí býti?
či chce toho inhed zbýti?
Otpowědě cěle jemu:
Nechci tobě, ani komu;
nebo sem slíbila býti
w čistotě, až do mé smrti.
Jinoch proto w smutek wpade,
bez mál hořem neuswade;
i jide inhed preč ot nie,
welmi truchleje a smutnie.
I když ona baba jeho
uzřie tak welmi smutného,

hned sě weň slowy uwáza,
o smutcě jeho otáza:
proč jest tak srdce truchlého?
coli sě jmu stalo zlého?
Uhani ji, rozhněwaw sě,
řka: Zlá babo! oprázdni sě,
co pile mým smutkem tobě
wěděti mrzutej robě?
Dřiewe než on slowa skona,
otpowědě jemu ona:
Milý synku! to dobře wěz
a swému přieteli powěz,
že jiezwený nemóž zbýti
swých ran, když je bude krýti
před lékařem; kromě toma
pomóže, ktož zjewí jemu.
Takéž této twé truchlosti
snad nikte tebe nezprosti,
ač jie někomu nepowieš,
ježto na swém srdéčku wieš.
Jinoch babě otpowědě:
Tys múdrá žena, to wědě;
a protož jáz matko tobě
powědě prawdu o sobě,
ač chceš mne w tom nepronesti
a z té truchlosti wywesti.
Synku! nemeškaje powěz;
pomohu ti, to dobře wěz.
Jest, matko, zde wdowa tato;
slíbilbych to za wše zlato,
bych mohl toho dojieti,
bych ju mohl sobě pojieti.
Tu sem dáwno pojieti chtěl,
a w tom sem niče neprospěl;
dáwal sem jiej darów mnoho,
i jest mi žel welmi toho,
žeť jest mnú již pohrděla
i céle otpowěděla.
Wece baba: Mně wiec nelaj,
milý synku! a koláč daj;
w krátkém času přijdeš k tomu,
budeš wolen w jejie domu.
Ach, by sě to mohlo státi!
chtělibych dobrý koláč dáti.
Jedno buď wesel, synu můj!
již jako s ňú jmáš swój pokoj.
I poče baba mysliti,
kakby mohla přilúditi
tu čsnú wdowu, ježto bieše
w swém čsném wdowstwi i wždy chtě
I jmějieše psa malého
ta baba, welmi dworného;
toho za tři dni nekrmi,
až by ten psík lačen welmi.
Potom s horčicí smiesiwši
chleba, a psa nakrmiwši,
i jide s tiem psíkem k wdowě,
nalezši tu chytrost sobě.
Ta paniu mniec náboženčku,
přijie mile tu swodničku.
A když pospolu seděsta,
rozličná slowa mluwěsta;
a když psíka uzře toho
ta paní, ano jmu mnoho
z jeho očí slez tečieše,
ta paní k tej babě dieše:
Powěz mi, má milá matko!
toto twé malé ščenátko
proč pláče? i slzy mu tekú
takéž, jakž samé člowěku?
Udeři sě w prsy silně,
i zaplaka baba pilně,
a řkúci: Má dcerko milá!
nikdys toho neslýchala,

sě hřiešnici pakost
nynie stala i žalost!
: nesměji zjewiti,
ro hanbu prawiti.
žehnaj i léhajúc,
dcerko! i wstáwajúc,
nestane w twém rodě;
ěj i wrahu tej škodě.
ıtěla, dci! zatajiti,
ıť bych to powědieti.
matko! praw bezpečně,
toho tajiti wěčně.
sem milú dcerku jměla,
jest nynie opsěla:
přede mnú ščeňátko
o prawé mé děťátko.
sě tak, má dci milá!
sem jáz w swém kraji byla,
sem bohatá žena,
om kraji nade wše čsná;
sem dceř welmi krásnú,
šemu dosti wěhlasnú.
st swého muže jměla,
ı po něm owdowěla.
) krásu i pro zbožie
:chu jie mnozí mužie.
těmi jeden bieše,
dobré přátely jmieše;
najwiece milowal,
) dobrých darów dáwal.
· několik let dálo,
kako hoře stalo:
sě jinoch nadějieše,
pojal, cěle mnieše,
emúdrá bláznice
i býti čsná wdowice,
ědě, řkúci jemu:

Nechci tobě, ani komu.
An pro tu welikú milost,
ježto k niej jměl, wstúpil w truchlost,
z truchlosti w nemoc upadl byl,
nemocen jsa i duše zbyl.
A proto buoh nad ní pomstil,
že ji we psí twář proměnil;
i jmá tiem psem wezdy býti,
nikdy nemohúci zbýti.
Milá dci! zbožnýť sě kazí
hubenými, a škodú cuzí.
Zda jmáš kterú swú rodičku,
nebo kterú přietelničku,
ježto s kým pomluwu jměla
a jím potom pohrděla?
mé dcerky zlú příhodu wieš
a každej ji tacej powieš,
ať sě nedopustí toho.
Ostřez bože každú toho!
Hoře mně, matičko milá!
jáz sem téže učinila.
Co mi tomu hoři zdieti?
Chtěl mne šlechetný pojieti
junoše, přátel šlechetných,
dosti bohatých i dobrých;
wšakžť sem jáz to učinila,
žeť sem o nem nerodila,
an mě tak welmi milowal,
a drahé mi dary dáwal.
Hoře mně s tobú, dci milá!
kak si w tom zle učinila!
Přizři náhle sama k sobě,
toť jáz razi wěrně tobě,
a sě w tuž twář neproměníš,
jako má dci, jižto widiš.
Kak mi, matko, býti tomu?
jáz hanbú newzmluwi k nemu!

By to pro mě učiniła,
k nemu sě o mně wzmluwila,
chtěłaby ch dar dobrý dáti,
kakýby směła kázati.
Neznaji ho, baba wece;
jeliž jej wěrdunk oběce,
toliž teprw baba šeděi
získá koláč na jinoši.
Tak baba lstiwými slowy
ot jinocha i ot wdowy
wzemši dary, tu čsnú wdowu
učini k hřiechu hotowu.
A protož každá swodnice
wiece jest, než wražedlnice,
že dwě duši a třetí swú
zabíjie mociú ďáblowú.
Sedmé jest kázanie božie:
Nekraďte cuzého zbožie.
Trój lid toto přestupuje,
jimž sobě peklo kupuje.
Prwý, jenž cuzé otjímá,
toho črt w peklo pojímá.
Ten sě zlý lid welmi rozmohł,
bez mále wše dobrě přemohł;
zlá knieżata i zlé hrabě,
wéwody i zlé lankrabě,
wládyky, kupci i chlapstwo,
biskupi, mniši, žákowstwo,
zlé jeptišky, křižownici,
a k tomu zlí kanownici,
panošicie i wladaří,
wywřeni z pekla ohaří,
wšichni cuzé otjímají,
a proto těžký hřiech jmají.
Knieżata wojny plodiece,
a chudinu tiem hubiece,
plodie šosy, k tomu berně;
zloději jsú, prawimť wěrně.
A wládyky ješče wiece,
ke wšem črtóm spieše chtiece;
před těmi nic neostane,
jako w ohni ot nich wzplane;
ni kněz, ni mnich, ani wdowa,
by jměli zněłská słowa.
Wšak býti bez swého zbožie,
pomsti toho, matko božie!
Ti jsú dobře znamenali,
jenž jsú při dwoře bywali,
kak knieże swú mísu zjiedá,
že sám jie málo pojiedá;
potom pošle rytieřem swým,
a rytieři panošem swým;
a panoše lotróm dadie,
a lotři sě o ni swadie.
Takéž králi a šlechtici
wždy činie swej chudinici:
najprwé úrok wezmúce,
a potom berú zřiwúce,
berú s nich jiné pomoci;
wladaři k tomu z swé moci;
k tomu lotři i kuchaři,
lowci, pekaři, běhaři
derú je ot wrchu do pat;
a též činí swým zlý opat.
Knieżata i zákonnici,
jeptišky i kanownici,
i wy páni, znamenajte,
a swé chudiny nechajte!
Což na nich wiece žádáte,
nežli uložené jmáte?
proti bohu to činíte,
a swú duši tiem winíte.
Wizte, kak jste smyslem hłúpi,
že činíte jako trúpi.

cuzé úsilé,
bo wele;
ěto skonáwá,
trúpóm stáwá,
wen wypudie,
i nedadie.
jmaje swého
ě bohatého,
božie wydřel,
pro hanbu směl;
s winú winu,
u dědinu.
e! proč si to směl.
wiece jměl
jiný mój kmeť?
ven, buď s tobú weť!
e rozmyslí,
čin wymyslí,
a neochudí,
woly wylúdí.
len učinil
byl wylúdil
s hnědým plawého,
ietě dobrého,
iti chtieše,
emožéše.
o jednú k sobě,
i! radím tobě,
ho dosti zbožie,
omu wóle božie.
žiwota člowěk,
krátký twój wěk:
lóm swé zbožie
ve jmě božie;
ie potom swadie,
nic nedadie.
kmeť: Pane milý!

ják sem člowěk ješče čilý;
až kdy budu mdlejí w žiwot,
tehdy rozdám zbožie i skot.
Ba jměj chlape, mú radu;
ty jmáš ženu ješče mladú:
ač ty swé zbožie rozdělíš
a mně jeho neoswědčíš,
snadť sě uwiežíc w twé zbožie
i nedá nic we jmě božie;
i pojme sobě mladého,
netbajúc spasenie twého.
Milý pane! toho mě zbaw;
jsem w swém žiwotě ješče zdráw!
Ty mně, chlape, z té rady
mohlby děkowati wšady;
wědě, že máš w smysle wadu,
když zamietáš takú radu.
Toť chcu učiniti, pane!
wšak sě přes mú wóli stane.
Najprwé dám za swú duši
w kněžÍ modlitwu a we mši
swého zbožie třetinu,
aby za mú za wši winu
k laskawému hospodinu
wzdáwal swú modlitwu wěrnú;
druhú čest ženo jměj sobě,
tuť ják otdáwaji tobě;
třetí dám přátelóm chudým:
to wše, pane, s swědectwím twým.
A mne, chlape, nezapomínaj!
také mně něco z diela daj.
Nejmám, pane, niče toho,
rozdal sem málo i mnoho;
kromě ješče dwa woly jmám:
oba na oběře prodám,
na wosku a na přikrowě,
w nemžto mne pohřebú w rowě.

Ješče jmáš dosti hodiny,
popros na to swé rodiny,
ježto wieš, kto tě milují
a tě krásně oběrují.
O příkrowu co sobě stýskáš?
a ty udatnú ženu jmáš,
ješčeť zetče plátna w domu,
ježtoť bude dosti k tomu.
Tú howědcí pro wosk také
chci, neprodáwaj nikaké;
nebť ješče do toho času
wosku twé wčely nanesú:
ta mně, chlape, woly otdaj
a jiné wše zbožie rozdaj.
Buďta twá woly, pane mój!
jázť sem boži člowěk a twój.
Toť páni dobře uměji,
swej chudině zle howějí,
na ně winu nalezují
a je jich zbožie zbawují.
Zlodějem ho písmo wzywá,
ktož tak zle zbožie dobywá!
A ti, jenž w zákoně chodie,
již také zlodějstwo plodie,
kdyžť spowědi poslúchají
a když pokánie dáwají;
kradú ot mateře děti,
w macechu weléc slušeti,
macechu welé plodití
a swú matku zahubiti;
kážúce na každý sňatek,
wšak kradú kněziu desátek.
Ješče kradú wiece toho,
a těch jest mnichów přemnoho,
kdyžto koho zpowiedají
a čie tajenstwie zwiedají.
Když mnichu die který derce
a cuzého zbožie berce:
Daj mi dobrú radu z toho,
učinil sem zlého mnoho:
deset sem kostelów wybil,
kněží ohlúpil i přibil;
kradl sem, přiwedl i přicbijal;
žehl sem, swú rukú wybijal.
Toť prawím, otčiku milý!
byl sem ke wšej zlosti čilý;
byl jměl dědiny široké,
nezplatil (za)sě nikaké,
co sem otjímal newinným,
i ztráwil zle žiwotem swým.
Bych chtěl wšechno nawrátiti,
musilbych s dětmi žebrati;
bych chtěl také wšem platiti,
ktoby je mohl wše wěděti?
Proto za wše zawinenie
proši, bratr, daj mi pokánie:
nemohuť sě nic postiti,
ani na kterú púť jíti;
na jutřní wstáti nemohu,
učiniž, což libo bohu;
a pateřew nerád pěji,
a jiných modlitw neuměji.
Snadno, synku, toho zbudeš,
ač mne poslúchati budeš:
my jsmy bratřie welmi chudí;
nám jinak nic nepřichodí,
jedno což wy pomáháte,
swú almužnu nám dáwáte;
zbawuji tě hřiechu toho,
což si kdy učinil, wšecho;
daj mi za ty hřiechy jednu
k mému oděnici hřiwnu.
Takť činie zlí zpowědnici,
mnohých lidí přelúdnici:

:m písmě chtíece blúdie,
a zpowědi súdie,
eliš zprawujíce,
ıřiechów zbawujíce;
o welí přijieti,
nechtie držeti.
ıíci, znamenajte,
říklady wzímajte!
ékaři wzýwáte
h duš, to dobře znáte:
eť lékař z nemoci
/slí wěrně spomoci,
emoc studenú,
nemoc črwenú,
)dné tele léčí,
bolnéj očí;
ık k każdej nemoci,
/slí wěrně spomoci.
učinil wětší strast,
nemocnému túž mast
neb na bolnéj oči,
zweného léčí.
ékaři duchowní,
' pokání čin rowný.
dské zawinenie
ieti rowné pokánie:
akomým postiti,
. każ čistu býti;
ěji nawátiti
ho każ štedru býti;
dské zawinenie
ieti rowné pokánie.
j, coť písmo prawí,
těch hřiechów nezbawí,
le wráceno to,
bezpráwně otjato.
n dobře znamenaj,
tento příklad wšem powiedaj,
žeť lékař spomoci nemóž
jiezwenému, donidž w nem nóž,
jeliž bude, nebo střela,
wyňata z jiezweného těla.
Toliž lékař wšelikého
tak uléčí (nemocného).
Takť krade mnich i kněz wšaký,
dáwajúc štedré otpustky;
ktož sě w jeho páteř wloží,
tomuť tisúc hřiechów složí.
Alebych welmi rád tomu,
by sě též stalo takému
zpowědníku wšelikému,
jako kaplanu jednomu,
jenž zpowiedaw přebojníka,
mnohých lidí násilníka,
wece: Chceš sě hřiechów káti?
chcuť dobrú kúpi prodati:
což jsi ukradl z swé mladosti,
zbawuji tě té wšie zlosti,
ač si komu otjal zlato,
daj mi jeden šilink za to.
Auwech, kněže, chci welmi rád!
kromě nynie nejmám na snad;
přijď ke mně w les u pondělí,
zdať mně dotud buoh nadělí,
ten ti šilink chci rád dáti
a tak sě wiec hřiechów káti.
A když w les přijide k nemu,
ten šilink zaplatí jemu,
wece: Kněže! druhý wezmi
šilink, a tento kóň daj mi,
a toto swé rúcho k tomu;
beřiž sě pěš k swému domu.
Dalť sem za tento hřiech wiece,
než za wše, prawdu mluwiece!

Dávaj kněže wiec múdřeje
za hřiechy lidem pokánie!
Věz to, kněže, i bosáku,
křižowníku i ty žáku!
což kdy na lidech wylúdíš,
zloděj jsi, a smyslem blúdíš.
O kupcích také powědě,
ježto o jich zlosti wědě:
ti kradú také přemnoho,
a wšak jich newěsie z toho.
Ti, již súkno prodáwají,
ti přietele ukrádají.
Učině kmotra z někoho,
rádby wydřel zbožie jeho;
když sě s nim utká u městě,
anebo w některej cěstě;
dobro–itro, neb dobrý den wzdá,
kak sě jmá na zdrawie? zwědá;
ješče otieže ho stoje:
A kak sě jmá kmoška moje?
a jakž ta slowa otmluwí,
inhed jmu o súkně wzmluwí,
řka: Kmotře! kaké súkno jmám!
třebalit, ať jeho prodám;
dáwno nebyl lepší šarlat
u městě, jakýž mám brunat!
kropenina přešlechetná,
pruhatina newídaná!
ta welmi krásně odiewá:
té mi s sukni, a s pláště zbýwá.
Toho zbytka kupowachu,
osmi grošew nedodáwachu.
Ač sě, kmotře, líbí tobě,
wezmi to sukence sobě;
raději přieteli swému,
tobě kmotře, než jinému,
těch osm grošew chci spustiti,
z nichž mi budeš děkowati.
Kmotr mnie, by tak i bylo to,
nemluwie nic dále za to;
wezme předraho súkno zlé,
wěřie kmotru, a mnie dobré.
Takoť kradú súkenníci,
pohřiechu! bez mále wšicci;
což jíní nekúpí, hadie,
w tu kúpi přietele wsadie.
Též činie wšichni konieří,
kocownící i ownieři,
ščiwalníci i walcháři,
wšichní kupci i kramáři;
wěrujíce přisahají,
toto mi za to dáwají,
mnoho tak wypřisahají,
a proto těžký hřiech jmají.
Mlynáři, také znamenaj:
když mieleš, cuzého nechaj.
Mníš, by nebyl zloděj proto,
ukrádaje málo často?
Můžeš dobře znamenati,
we mlýně jsa, to widati,
že řeka činí sě wodna,
často jsúci lidem škodna,
když z malých potóčków bývá,
w nichž člowěk často oplývá:
též ty, zlý mlynáři, činíš,
z malých hřiechów hřiech shromážděš
a pro ten w pekle potoneš,
ač sě toho káti nechceš.
Krajčí sě kalí w témž kalu,
ukrádá súkna po málu;
neotpustí nikomému,
krade i přieteli swému.
Jako jeden krajčí bieše,
když plášč swé ženy krájieše,

l otrpěti toho,
jeho nemnoho.
'ew syn, otci wece:
'! ten plášč krájieš matce!
jemu otpowědě:
', synu, dobře wědě;
pro pamět činím to,
wezdy pomněl na to.
: prawím, krajčí, tobě:
yslíšli o sobě,
ıářem w pekle potoneš,
ıž tápati věčně budeš,
toho neostawíš,
jsi ukradl, newrátíš.
ř má těch mnoho zlostí,
swej duši pakostí:
rade s děwkú i s ženú,
ajíc w prawú mieru
pitie, jakú slušie,
pójde w kázň jich duše;
ıu přijímá zlodějstwo,
ščie w swém domu smilstwo;
stu, we mnohý pátek,
u něho črtów sňatek,
ew i přebojníków,
žen i zlých kostečníków;
nikda na swatý čas,
r jmá s opilci swój kwas;
pie s nimi, přičítaje,
ratú msi nic netbaje.
w také neminu,
na sě hroznú winu:
krádci sě wzywají,
sátka nedáwají.
člowěče: čest desátá
) zbožie tať jest swata,
jest bóh zwolil sobě,
i přikázal wěrně tobě,
aby dáwal slúhám božím,
ač chceš býti w nebesiech s ním;
nedášli jie, těžký hřiech jmáš
a swatokrádcem sě wzýwáš.
By král Český některému
dáwal každé léto swému
padesát hřiwen člowěku,
bral by je u welikú dieku,
a jemu pět rád by dáwal
aneb na jeho čest wzkládal;
a nám buoh, prawdu mluwiece,
dáwá darmo welím wiece:
tělo, duši, čest i zdrawie,
krásu, čsnost, čest i sbožie,
i jiného k tomu mnoho;
a wšak my hřiešníci z toho
nechcemy wěrně děkowati,
ani desátka dáwati.
Chcetel' wěrně čstíti boha,
dáwajte málo ze mnoha;
nenieť waše, wšeť jest jeho,
čstětež jej zbožiem jeho.
Kteříž jej budú chwáliti
a z jeho zbožie jej čstíti,
tomuť zbožie nebeské dá,
w nomžto nebude chud nikdá.
Swědčí to swatý Lukáš nám,
žeť tomu die hospodin sám:
Wěrný slúho! jměj weselé;
dalť sem byl zbožie newele,
a tos mně wesdy poznáwal,
žes mú čest wěrně wydáwal;
wejdi w zbožie swého pána,
i w radost, tať věčně dána.
Mezi kováři zlodějew
mnoho jest i swatokrádcew:

ti, již zlodějem hotají
klíče, kozie nohy kují,
nože, pily i wěc jiná;
proto zloději pohyná.
O kostečnáciech prawím wám,
to móž každý wěděti sám,
že jmají w sobě zlú wlohu,
mrzie wšem lidem i bohu,
že wždy lží a přísahají,
bohem a swatými spilejí.
Druhý neplní sedmého
kázanie, jenž co cuzého
nalezna, nechce wrátiti;
proto móž duši ztratiti,
což jest nalezl, ač newrátí,
ani sě toho chce káti.
A pakliby wrátiti tbal,
a toho, jenž ztratil, neoptal:
jmá to s práwem wše na chudé
wložiti, neb jakž jmu bude
raditi zpowědník jeho,
co jmu učiniti z toho.
Třetí, jenž přijímá kradbu,
ten wejde do pekla w hanbu;
nebyloby zlodějíków,
by nebylo příjemníków.
Osmému kázaní žiwý
učí tě buoh: Nebuď křiwý
swědek na družce na swého,
ač chceš zbýti črta zlého.
Trój lid toto přestupuje:
Prwý, jenžto potwrzuje
zlú řeč, slyšaw ot někoho
a newěda práwě toho.
Druhý, ježto sám powiedá
něco zlého, a newěda.
Třetí, jenž swědčí křiwému,
a tratie práwu prawému;
ten proto pekla nezbude,
w nemžto wěčně w hoři bude.
Toto kázanie dewáté:
Cizie wěci nežádajte.
Trój lid sě nedrží toho:
Prwý, jenžto hrózú koho
s dědinice s jeho spúzie,
a činie jmu mnoho núzě.
Druhý, jenž swého súsěda
připrawí, jej nic newěda,
křiwě k některému platu,
a činie jmu proto ztrátu,
aby neseděl w swém domu,
a jej spieše prodal jemu.
O takém wám zlém súsědě
drahnú powěstku powědě,
ježto mysléše chudého
k škodě připrawiti swého
súsěda; jenž přišed k nemu,
tato slowa wecě jemu:
Uslyš, súsěde, prosbu mú,
otpusť mi w swém domu,
ať postawím láhwici dwě
oleje, a naplně je.
Súsěd chudý, newěda lsti,
tomu bohatci otpustí.
Tehdy ten láhwici plnú
zadniw, a druhú neplnú,
jsa úmysla welmi zlého,
schowa u súsěda swého.
Potom tento po puol rocě
chudému súsědu wecě:
Nedostatky, súsěde, jmám,
wrať mi mój olej, ať prodám.
A když láhwici othradí,
inhed sě s súsědem swadí.

ań žalowati,
sbožice ztratiti,
'lého obyčeje!
mého oleje.
w tom městě dobrý
)věk, čsný i múdrý,
nným pomáháše
radu dáwáše;
nu jeho wzwědě
rawci powědě:
prawý súd wydati:
tuto státi,
olej skydají,
cí ohlédají:
r sudě neplném
ısnic, jako w plném,
ef jest olej kraden
ležto byl postawen;
it méně w neplném
ısnic, než u plném,
ef jest zle žalowal,
tiwě obúzal.
múdři bývajte,
nów dobývajte
ědy dobrými,
ými i múdrými.
', jenž radí komu
chtě škodě tomu;
i s druhým tohoto
zme w peklo proto.
najte slowa božie:
čistotě swá lože;
ie desáté jest,
lrží, blaze jmu jest.
trój lid přestupuje,
ě peklo kupuje:
nž ženu nejmaje,
na swú duši nic netbaje,
toto kázanie přestúpá,
kdyžto w cizie lože wstúpá.
Druhý, jenž jmaje ženu swú,
i bude wiliti s jinú,
a ta bude jmieti swój muž;
ta oba črt pojme w swú húž.
Třetí, jenžto jmaje ženu
krásnú, z mnohých wyloženú,
i pójde k mrzutej robě,
ten wezme zlý příklad sobě:
chrústem jeho chci nazwati,
dám jej wšem dobrým poznati,
ježto s lúky ot krásného
kwěta letí ot wonného,
i hledá sobě pokoje
prostřed smrdutého hnoje.
Těch chrústów pohřiechu dosti,
ježto sě držie té zlosti,
netbají o krásném loži,
jdú k biedniciem na rohoži;
zaměcúce slowa božie
i rušejú swá čsná lože.
W starém zákoně ten bieše
obyčej: ktož nedržéše
čsně w čistotě lože swého,
ukamenowachu (jeho).
A po našem hřiechu nynie!
w některém kraji kamenie
nemohlby tolik shledati,
by chtěl wše ukamenowati.

Ktož chce w rajskú radost wniti,
musí kázanie plniti
toto desatero božie,
tak přijde w nebeské zbožie:
Prwé miluj tworce swého

a wesdy čsti na wrch wšeho.
W druhém kázaňú buoh kázal,
aby člowěk w tom múdr bywal,
aby jmene nejmenowal
jeho w ješut, ani wzýwal.
W třetiem kázal na paměti
swé swaté dni wezdy jmieti,
je swým náboženstwím čstíti
a w ten čas wiece chwáliti:
to jest neděle den jeho,
jiní čsní dnie podlé toho.
Čtwrté kázanie božie jest:
Čiň otčíku a matce čest.
Páté kázanie pomněte:
Druh družce nazabíjejte,
ani skutkem, ani radú,
ni lakomstwím, ani swádú.
To staří i mladí slyšte,
totoť jest kázanie šesté:
Smilstwa sě wesdy chowajte,
a w tom swój žiwot skonajte.
Naplniš sedmé kázanie,
ač sě uchowáš kradenie,
a k tomu ščedr z swého budeš;
tak wěčného pekla zbudeš.
Osmé kázanie jest: Křiwý
nebuď swědek, ani lstiwý.
W dewátém jest buoh přikázal,
by cuzieho nic nežádal.
Toto kázanie desáté:
jenž w manželstwí přebýwáte,
wesdy w čistotě bydlite,
tak sě k bohu přiblížíte.
A m e n.

LEGENDY.

Zde uwedené legendy wzaty jsau z rkp. musejního, psaného w polowici XIV století. Nalezá se wíce ještě, ač mladších rukopisů, pod jménem Passionalůw, jako od r. 1379 necelý též w Museum, jiný w Břewnowě, dwa we weř. bibl. z nichž jeden od r. 1476, druhý bez roku. Tištěn jest okolo r. 1480, pak 1495.

1. Legenda o Sw. Petru.

Diwně mistr nebeský, utěšitel duch swatý, swětu pamět ostawil o skutciech swatých otców, o počátku i o skonání, aby dobří lidé čtúce, od nich swatý příklad berúce, bohu chwálu wzdáwali.

Najprwé to slušie znamenati i duostojně pamatowati, kak sú prwní apoštoli wieru křesťanskú, swatého ducha pomocí, po swětu wzplodili, a najposle pro Jesu Krista swú krew prolili. Mezi nimižto byl starosta swatý Petr. Kak jest to byl snažný, a co skrzeň buoh swětu dobrého ukázal, o tom sě tuto píše na krátce.

Swatý Petr pro swú snažnú wieru, jižto jměl k Jesu Kristowi, ze wšech jiných

ilów proradci Jesu Kristowa wěděti
e, a jakž prawí swatý Augustin, by
ho wěděl, byl by wstana jej zabil;
i jeho Ježíš před ním jmenowati i
il. Znamenitě ho Ježíš w tajných
wěcech wolil: kdyžto jeho na hoře
mieti chtěl; druhé, ježto jednu
wzkřiesil; třetie na modlitbách w za-
před swým umučením. Totě ten
l swatý Petr, jenžto-tě k Ježíšowi po
stúpaje šel; jehožto také rúcha stien
né uzdrawowal; jemu také Kristus
stwo nad křesťany poručil; na je-
také kázaní tři tisíce lida na wieru
; někdy také Herodesem jat, andělem
en. Totě ten přesčastný apostol,
o sú bohem poručeni klíči od krá-
vie nebeského. Kaký jest byl jeho
, o tom sám w jedněch knihách
a řka: Jediný chléb s olíwowým
m mně pokrm bieše, masa s waře-
ni maso žádné w uobyčeji mi nebie-
cho mé bylo jediná sukně a plášč;
mi třeba nebylo. A také sě to o
te, že když sě jest rozpomanul na
přiebytek s Ježíšem w člowěčstwí
rětu chodiec, inhed wzplakáše; a
wzdy pásničku nosieše, ež jí slzy
ie. Těch časów, kdyžto swatý Petr
řem okolo Jerusalemě kázáše, bieše
w Římě roda znamenitého, jemužto
ylo Faustinianus, a jeho hospodyni
ana. Ta mějiesta dwa syny doro-
ednomu Faustinus, druhému Faustus
ieše. Matodiana matka jich welmi
žena bieše. Deweř jejie, neprawě
je, zlým skutkem jie lákáše. A když
na to přielišně nastáše, Matodiana jako
cná a wěrná žena, tu milost mrzce ne-
súci, hledáše, kadyby sě tomu obránila,
a také, aby muže s bratrem neswadila.
Tomu sě tak silně bránieci, umysli sobě,
kak by sě odtad wzdálila. Wstawši je-
dnoho jitra, muži sen zamysliwši powě-
děla, a řkúc: Ukázal mi sě we sně muž
počestný, a takto mi mluwě, abych po-
jmúci s sobú swá dwa syny Faustina a
Fausta, i brala sě s nima preč, a zasě
sě newracowala, jeližby mi opět bylo
zjeweno. Pakli bych toho nechtěla učí-
niti, abych to jistě wěděla, jež i se
wšemi dětmi umru. To jejie muž u-
slyšaw, tomu uwěřiw, welmi sě užásl;
a k tomu jiej powoliw, se dwěma syno-
ma a s počestnú čeledí za moře ji poslal,
tak rozkázaw, aby u městě, jemužto jmě
Athenis, přebyla, a syny učiti kázala.
Faustinianus pro utěchu bieše najmlazšieho
syna Klimenta doma sobě ostawil, jenžto
pět let w stáří bieše. A když ta cná žena
s synoma swýma přes moře plowieše,
jedné noci wicher sě wztrže, až koráb
sě o skálu rozraziw i potopi. Matku k je-
dnej skále wlny živu přinesú. Tu na skále
sedieci poče mysliti, byloliby sě hořem
utopiti, swá milá syna ztratiwši. Druhá
mysl jiej dieše: počakaj, zda je asa mrtwy
ualezneš. A když jich ani živých, ani mrt-
wých nenalezla, žalostiwým srdcem wzpla-
ka; a tak plačíc, w žalosti sebe nečijíc,
swoji rucě swými zuby hlodáše. Ten křik
žalostiwý ženy té wlasti uslyšawše, k niej
přijidú, tiežíc, coby jiej bylo, a ji těšiec.
Mezi tojí jedna k niej žena přistúpiwši, i

poče jiej rozpráwěti a řkúc: Neplač, milá paní! neb sem já také měla šlechetného hospodáře, a ten mi jest u moři utonul; a já žalostiwši, i mnoho plakawši, slíbila sem wiec za muž nechoditi. A ty ráčíšli u mém domku přebýwati, jáť tobě ráda přeji. Tu sě jakž takž Matodiana utěšila, a ta žena w swuoj duom ji přijemši, pracně swýma rukama dělajíc, potřeby ty jiej dáwáše. Po malých dnech tej chuděj hospodyni dna ruče zlámala; takž obě pracně ostasta. Swatého Klimenta mátě dělati nemožéše, jež sobě w žalosti ruče zhryzla bieše; ale wstawši i poče žebrati, a swú hospodyni krmiti. A když sě tomu plný rok skonal, tehda Faustinian, jejie hospodář, z Řima posly za moře poslal, aby sě wztázali, kakby sě tam jeho hospodyni i s dětmi dálo. Ti tam šedše, wiec sě newrátichu. Druhé posly poslal. Ti sě wrátiwše do Říma, jež sú žádného tam nenalezli, ani panie ani dětí, jemu powěděli. Faustinian to uslyšaw, swého syna Klimenta doma snažně poručiw, sám na korábi přes moře plúl, hledat své panie a swých dětí. I byl tam dwadcieti let, a nikdež jich nenalezl. Jich syn Kliment w Římě bydléše, a již sě otce a matce i bratřie rozpáčiw, otda sě na učenie, w němžto w skuoře slowútně prospěl; a najwiec sě na to snažil, kak by to w uměním nalezl, jestli duše věčná a nesmrtedlná; neb w ta doba ješče swatý Kliment pohan bieše. W ty časy swatý Barnabáš apostol do Říma přišed, i poče wieru Jesu Kristowu kázati. Tu sě jemu mistři pohanšćí počechu posmiewati; mezi nimižto Kliment, posmiewaje sě kázaní swatého Barnabáše, jemu toto otázanie učini a řka: Kak je to, že malá žiželka, komár, šest noh má a křídle; a slon, jsa welmi weliký, jen čtyři nohy má, ale křídlú nemá? K tomu swatý Barnabáš odpowědě a řka: A nemúdrý! k twému otázaní snadně odpowědě, ačť mne tiežeš proto, aby sě naučil. Tiežete mne o stwoření božiem, a boha stwořitele neznajíce! Správně w stwořeních blúdíte, kdež stwořitele boha neznáte. To slowo Klimentowi na srdci tanulo; i poče swatého Barnabáše prositi, aby ho prawej wieře naučil. A tu wieru přijem, přes moře přeplúl, k swatému sě Petru přiwinul. Tu ho swatý Petr přijem u wieře potwrdil, a o wěčnosti duše jej naučil.

Těch časów jeden čarodějník bieše w Jerusalemi, jemužto jmě Šimon bieše. Uněhožto běsta wlasčie dwa učenníky jeho, jednomu Aquila, a druhému Niceta jmě bieše. Ta widúce, eż jich mistr Šimon nenie prawé wiery, ale s ďábly sě obcházie, od něho odstúpista a swatému Petru sě přikázasta. Tehda swatý Petr swého hostě, swatého Klimenta, poče sě tázati, kteréhoby z Říma rodu byl? Tehda swatý Kliment wešken přieběh, což sě jeho otci a mateři i bratřím přihodilo, swatému Petru powědě a řka: Welmi sě naději, eż sú w moři wšickni ztonuli. W ta doba swatý Petr to uslyšaw, na srdci sobě sželiw, i i zaplaka, želeje jich žalostiwého rozlúčenie. Po několice časiech swatý Petr pojem swé učenníky, i bral sě do toho ostrowa, w němžto matka swatého Klimenta bydléše. A tu běchu jedni slúpi

stkleaní, jimžto swatý Petr s swými
ty stoje sě diwieše. W ta doba po-
á žena počestná žebříci. Jiejž swa-
poče porokowati, a řka: Neslušа-
bě žebrati, ale swýma rukama dě-
tomu ta žena odpowědě: Pane
ruce jmám, ale tak ohryzenej, jež
ičs nemohu dělati. A kakby mi sě
obře stalo, bych sě byla utopila, a
bú této žalosti newiděla. K niejž
Petr wece: I co to, čná ženo, mlu-
i zdali toho newieš, jež těch duše,
sobě sami žiwot otjímají, těžkú
trpie? K tomu ta žena odpowědě:
h toho jista byla, jež duše po tomto
jsú žiwy, ráda bych sobě sama
otjala, abych jen mé milé dietky
řela! A když swatý Petr poče na
adowati, kak by sě jiej přihodilo,
nu wše rozprawi. Swatý Petr k niej
Jest jeden člowěk u nás mladý,
o Kliment dějí, jenž wšecko tak,
y, prawí: kak jest matka se dwě-
noma za moře plowúc utonula, a
aké za ní pluw, wiec sě newrátil.
paní uslyšewši, jako z smysla wy-
bi, w diwnej otrapě na zemi padla.
hej hodině k sobě sě nawrátiwši,
ým kwíleniem zaplakawši, propowě-
řkúc: Jáť jsem ta toho mládečka
To řekši, na zemi pade, žalostiwě
a prosieci, aby jiej swatý Petr
yna spieše ukázal. Tehda jiej swatý
ukázal a řka: Když jeho uzříš, po-
málo; učiň sě, jakžto by ho ne-
až od ostrowa s lodí wyndemy. A
emu slíbi ona, ujem ji swatý Petr
za ruku, powede ju k lodi, tu ježto swa-
tý Kliment čakáše swatého Petra. Tehda
swatý Kliment uzřew swatého Petra, an
ženu za ruku wede, poče sě smieti. A
když sě k swatému Klimentu ta žena při-
bliží, nemóže sě sdrżeti, ale inhed sě
swatého Klimenta oběma rukama chwáti,
cělujíc a radosceměi plačíci. W tu dobu
swatý Kliment newěda, od sebe ji jako
zabylú honieše, a na swatého Petra sě
hněwáše. K němuž swatý Petr wece: O
Klimente, synu milý, co činíš? proč swú
matku od sebe honíš? To swatý Kliment
uslyšaw, jiej w twář wezřew, inhed ji po-
znal, s welikým sě jie pláčem chwátil.
W ta doba swatý Petr jejie hospodyňku,
jiežto bieše dna rucě zlámala, přiwésti
kázal, a inhed ji uzdrawil. Tehda swaté-
ho Klimenta mátě poče tázati, kam by sě
otec děl? Jiež swatý Kliment odpowědě:
Tebe šed hledat, wiec sě newrátil. To
ona uslyšewši, těžce wzdechši, a wšak
sě tiem méně mútieše, že bieše syna na-
lezla, jemužto sě obradowala. W ten čas
Aquila a Niceta tu neběsta; ale po ma-
lej hodině přišedše, uzřesta ženu s swatým
Petrem stojiece, počesta tázati, kakáby
to žena byla? Jimaž swatý Kliment odpo-
wědě, a řka: Matka má jest, jižto mi
buoh nawrátil skrze mého mistra, swa-
tého Petra. Jimažto swatý Petr wšecko
poče rozpráwěti, kak sě swatý Kliment
s mateří seznal. To tato dwa uslyšewše,
zamútiwše sě u welikém obdiwu, takto
mluwěsta: O milý hospodine! prawéli sú
toto wěci, čili sen jest? K nimžto swatý Petr
powědě: Nezabýwámyli sě my, tyto wěci

prawdu milujete. Jemužto Šimon čarodějník wece: My twého pokoje nepotřebujem. K tomu swatý Petr odpowědě: Ty sě bojiš slyšeti o pokoji: od zhřešenie boji bývaji; protož kdež zhřešenie nenie, tu pokoj jest. Odpowědě Šimon čarodějník: Nic o to se mně nemluw! já tobě ukáži boztwie mého moc, a inhed mi sě musíš modliti, neb já sem prwá prawednost: já mohu létati u powětří, nowo wzrostlé dřiewie brzo učiní, z kamene mohu chléb obrátiti, w ohni bez úraza trwati, a to wsě, což chci, mohu učiniti. Tehda swatý Petr proti nemu poče rozumným činem sě hádati, a tak jemu řeč múdře zawazowati, jakž mu nikak Šimon neumě odpowiedati. To wida Šimon čarodějník, jež nemóž proti swatému Petru w niwčem swítěziti, wšecky knihy své čarodějné u moře uwrhl, boje sě, by nebylo proneseno, eż sě čáry obcháziewáše. To učiniw, s tiem úmyslem do Říma přes moře přeplúl, aby ho w Římě za buoh měli. To swatý Petr wzwědéw, s swými učenníky za ním do Říma jide; a to bylo za času Klaudii ciesaře. I byl tu swatý Petr pět-mezidcietma let, biskupy čině, wieru plodě, nemocné uzdrawuje, a na swém kázaní nade wše čistotu chwále. Čtyři také ženimy Agrippy, úředníka ciesařowa, na wieru obrátil, z nehožto sě Agrippa welmi na swatého Petra hněwáše. Po těch časiech, za ciesaře Nera, jenžto byl po ciesaři Klaudii, zjewil sě hospodin swatému Petru a řka: Petře! Šimon čarodějník a Nero ciesař zle o tobě myslé; ale nebuoj sě, neboť sem já s tobú, a dámť dobrého pomocníka, slúhu mého Pawla, jenžť k tobě zajtra do Říma přijde. Tomu srozuměw swatý Petr, eż skrze své krwe prolitie pro wieru jd sě má jeho wěk konati, wstúpiw mezi své učenníky i mezi wše křesťany, jižto w Říně běchu, ujem swatého Klimenta za ruku, učinil jej biskupem, a miesto sebe na Římském stolci posadil. Na zajtřie swatý Pawel, jakžto bylo bohem řečeno, do Říma přijde, s swatým Petrem wieru křesťanskú kázal. W ty časy ciesař Nero Šimona čarodějníka milowáše tak welmi, jakžto strúži swého žiwota, i wšeho města obecného dobrého. Jeden čas, jakž piše swatý otec Lew papež, stáše Šimon čarodějník před ciesařem, kúzlem sě obchodě a rozličně sě proměnuje, we čas w tvář starosti, we čas u mladosti ukazuje. To wida ciesař, za syna božieho jej mějieše. Tehda Šimon čarodějník k ciesařowi prupowědě a řka: Aby wěděl, ciesaři, jež sem prawý syn boží, kaž mi hlawu stieti, uzříš, a já třetí den z mrtwých wstanu. Káza jemu ciesař inhed hlawu stieti. Tehda kat mně, by jemu hlawu stal, i stal hlawu beranowi. Wzdwih Šimon tajně statého berana hlawu, i schowal, a tu sě krew beranowa ssedla. Třetí den Šimon čarodějník ciesařowi sě ukázaw, wece: Kaž mú krew, ježto jest prolita, setřieti. Widiš, a já, jakžť sem slibil, umřew, třetí den sem z mrtwých wstal. To ciesař uzřew, welmi sě podiwil, a Šimona za syna božieho jměl. Potom sú ho Říměné w taccj cti měli, jež jemu na čest obraz učinili, tak nad ním napsawše: Obraz Šimonowi, bohu swatému. A když tak wielké zázraky bludné Šimon w Římě ukazowáše, wstaw swatý Petr s swatým Pawlem, před cie-

starý a řka: Uwěřil bych, ež by
předjednánie a wšech wěcí božie
sobenie; ale mé swědomie nedá mi
wěřiti. Znal sem mě i mé ženy ná-
přirozenie, a sznamenal sem běhy
wé, po nemžto sem dobře pohodl,
jiej mělo tak přihoditi, jakžto sě
přihodilo. Jala sě svého slúhy mi-
a tak sě nebezpečenstwie a hanby
, sen sobě falešný zamysliwši, s ním
s moře wzdwihla, a tu i utonula.
i jest také muoj bratr pověděl,
ho byla počala také milowati; a
nzřela, an na ni netbá, k swému
wé milowánie obrátila. Z toho jiej
neslušie mieti, neb sě jiej tak mělo
ti. A to řek, i jal sě wšeho roz-
i, kak jest s synoma a s čeleďú
oře zaplúla, a tu utonula; a kak
hledaje jich, zasě sě domów newrá-
když to synowé uslyšechu, poznaw-
jest jich otec, radostiwě chtěchu
chwátiti; ponuče jim swatý Petr,
ho neučinili, jeliž on káže. Tehda
starci, k jich otci, swatý Petr
ředě a řka: Ukážilit twú hospodyni
ni se třmi syny, chcešli uwěřiti,
odní osúzení přiebězi, jakž ty wě-
ic nejsú, ale božie předjednánie?
u stařec odpowědě: Jakéž jest ne-
ě toho naplniti mně, cožs mi nynie
takéže nelze, by sě co dálo bez
ieho osúzenie. W tu dobu swatý
starci wece: Aj toť syn twuoj
t, a toť dwa syny twá blížence,
a Faustin! W tu hodinu muž
otec jich, u weliké radosti ohro-
men i omdlew pade. Tehda synowé s hroz-
ným pláčem k nemu padše, jeho wzce-
lowachu, a bojiece sě, by z té mdloby
neumřel. Tu dlúho ležawše, a jako z uo-
trapy wstawše, počechu otci rozpráwěti
wšeckno pořád, jakžto sě jim přihodilo.
A když to jich mateři powěděchu, s hroz-
ným pláčem poběže křičiec a řkúc: Kde
muoj milý pán? kde jest muoj milý ho-
spodář? Tehda on jie zaslyšaw, proti jiej
s pláčem poběže; tu sě mile plačíc při-
tulista, a ty časy i s dětmi s swatým Pe-
trem ostasta. Toto wšeckno swatý Kliment
w swých knihách sám o sobě písal.

W ty časy swatý Petr do města do
Jerusalemě s swými učenníky jide, a tu
nalez Šimona čarodějníka, an ďáblowú
mocí rozličné zázraky ukazuje a lid w
rozličný blud uwodí, wzýwaje sě prwú
sprawedlností, jako buoh; a ktožby weň
uwěřil, slibowal, ež by jej wzdywěčna
učinil, a řka: Což mi libo, to wše mohu
učiniti. Někda mě má mátě posláše žat
na pole; tu sem srpu kázal, aby sám bez
mé práce žal. A tak sě stanieše, ež srp
wiece žal, než jiní. A toho mnoho o
sobě potwrzowáše, a řka: Já jsem slowo,
já okrasa, já utěšitel, já wšemohúcí! W
ty časy činieše měděné hady, ani sě jako
živi hýbí; slúpy měděné i kamenné učině,
kázáše sě jim smieti. Wida ten Šimon
čarodějník swatého Petra sobě protiwna,
daw sobě s ním rok hádání, chtě toho do-
ličiti, jež jest prawým bohem, na ten den
sě s swatým Petrem snidesta. Tu wstúpiw
swatý Petr mezi ně, wšem, ježto tu běchu,
wece: Pokoj wám buď, bratřie milá! ježto

prawdu milujete. Jemužto Šimon čarodějník wece: My twého pokoje nepotřebujem. K tomu swatý Petr odpowědě: Ty sě bojiš slyšeti o pokoji: od zhřešenie boji bývají; protož kdež zhřešenie nenie, tu pokoj jest. Odpowědě Šimon čarodějník: Nic o to se mnú nemluw! já tobě ukáži boztwie mého moc, a inhed mi sě musíš modliti, neb já sem prwá prawedlnost: já mohu létati u powětří, nowo wzrostlé dřiewie brzo učini, z kamene mohu chléb obrátiti, w uohni bez úraza trwati, a to wsě, což chci, mohu učiniti. Tehda swatý Petr proti nemu poče rozumným činem sě hádati, a tak jemu řeč múdře zawazowati, jakž mu nikak Šimon neumě odpowiedati. To wida Šimon čarodějník, jež nemóž proti swatému Petru w niwčem swítěziti, wšecky knihy swé čarodějné u moře uwrhl, boje sě, by nebylo proneseno, ež sě čáry obcháziewáše. To učiniw, s tiem úmyslem do Říma přes moře přeplúl, aby ho w Římě za buoh měli. To swatý Petr wzwěděw, s swými učenníky za nim do Říma jide; a to bylo za času Klaudii ciesaře. I byl tu swatý Petr pět-mezidcietma let, biskupy čině, wieru plodě, nemocné uzdrawuje, a na swém kázaní nade wše čistotu chwále. Čtyři také ženimy Agrippy, úředníka ciesařowa, na wieru obrátil, z nehožto sě Agrippa welmi na swatého Petra hněwáše. Po těch časiech, za ciesaře Nera, jenžto byl po ciesaři Klaudii, zjewil sě hospodin swatému Petru a řka: Petře! Šimon čarodějník a Nero ciesař zle o tobě myslé; ale neboj sě, neboť sem já s tobú, a dámť dobrého pomocníka, slúhu mého Pawla, jenžť k tobě zajtra do Říma přijde. Tomu srozuměw swatý Petr, ež skrze swé krwe prolitie pro wieru již sě má jeho wěk konati, wstúpiw mezi své učenníky i mezi wše křesťany, jižto w Římě běchu, ujem swatého Klimenta za ruku, učinil jej biskupem, a miesto sebe na Římském stolci posadil. Na zajtřie swatý Pawel, jakžto bylo bohem řečeno, do Říma přijide, s swatým Petrem wieru křesťanskú kázal. W ty časy ciesař Nero Šimona čarodějníka milowáše tak welmi, jakžto strúži swého žiwota, i wšeho města obecného dobrého. Jeden čas, jakž piše swatý otec Lew papež, stúše Šimon čarodějník před ciesařem, kúzlem sě obchodě a rozličně sě proměnije, we čas w twář starosti, we čas u mladosti ukazuje. To wida ciesař, za syna božieho jej mějieše. Tehda Šimon čarodějník k ciesařowi propowědě a řka: Aby wěděl, ciesaři, jež sem prawý syn boží, kaž mi hlawu stieti, uzříš, a já třetí den z mrtwých wstanu. Káza jemu ciesař inhed hlawu stieti. Tehda kat mně, by jemu hlawu stal, i stal hlawu beranowi. Wzdwih Šimon tajně statého berana hlawu, i schowal, a tu sě krew beranowa ssedla. Třetí den Šimon čarodějník ciesařowi sě ukázaw, wece: Kaž mú krew, ježto jest prolita, setřieti. Widíš, a já, jakžť sem slíbil, umřew, třetí den sem z mrtwých wstal. To ciesař uzřew, welmi sě podiwil, a Šimona za syna božieho jměl. Potom sú ho Římčané w tacej ctí měli, jež jemu na čest obraz učinili, tak nad nim napsawše: Obraz Šimonowi, bohu swatému. A když tak welikě zázraky bludné Šimon w Římě ukazowáše, wstaw swatý Petr s swatým Pawlem, před cie-

jidesta a řkúce: Ciesaři, wěz to: to
Šimon činí, ďáblowú mocí jest; a
i tak, jakžto w Jesu Kristu jest dwo-
›dstať, tociž božstwie a člowěčstwie,
w tomto čarodějníku jest dwojie pod-
člowěčie a ďáblowa. Tehda Šimon
ři wece, jakžto píše swatý otec Lew
: Dokad chceš trpěti nepřietele mého?
čaſ, já káži swým andělóm, ať mne
ím pomstie! K tomu swatý Petr otpo-
: Twýchť sě já andělów neboji; ale
nne sě bojie. Tehda ciesař wece:
iš sě, Petře, Šimona, an swé bozstwie
ſ ukazuje? Tomu swatý Petr odpo-
: Jestli boztwie w něm, nechať po-
, co já nynie mysliu, nebo co čini;
prwé, ciesaři, powědě tobě swé
nie lehky, aby Šimon nesměl jiného
iti, než což já mysli. Přistúpiw k
owi swatý Petr pošepta: Kaž mi
bochnec přinesúc tajně dáti. Když
ec přinesú, požehnaw jej swatý Petr,
aw, i wece: Nuž, Šimone, ježto sě
i činíš, pohodni, co mysleno, co
›, co učiněno? K tomu Šimon od-
lě: Powěz ty prwé, Petře, co já
Swatý Petr wece: To we čas ukáži,
ídě, co myslíš, když učini proti tomu,
ſslíš. Tu sě rozhněwaw Šimon, za-
ſ, wece: Buďte tuto inhed psi we-
něztež jeho! A inhed sě ukázachu
·licí, a okolo swatého Petra weliký
n učinichu. Tehda swatý Petr chléb
n, jenž bieše požehnal, jim poskyte,
utekú inhed. W tu dobu swatý Petr
sařowi wece: Aj, toť sem ukázal,
roti mně Šimon myslil, a to sem
učinil, ne slowy, ale skutky. Bieše Šimon
proti mně slíbil swé anděly poslati; i
poslal na mě psy, aby ukázal, ež ne swaté
anděly, ale psie anděly jmá. Tehda Šimon
wece: Slyšta mne, Petře a Pawle! nemo-
huli nynie slowy nic prospěti, přiwedu to
ješče, ež wás budu mocně súditi; nynie
wáma odpúšči. A to řek, i poče sě swe-
líčeti, pyšnú řeč mluwě, a řka: Mohu
mrtwé křiesiti. W ty časy jeden mládec
u městě umřel. Pozwawši obec swatého
Petra a swatého Pawla, a Šimona čaro-
dějníka, to jim otwrdichu řkúce: Kterýžby z nich mrtwého nekřiesil, aby byl
na bezžiwotie dán. Tehda Šimon přistú-
piw, poče nad umrlým čarowati, tak dlúho,
jež poče mrtwý hlawú hýbati. W tu dobu
wšickni kamenie polapiwše, chtěchu swa-
tého Petra kamenowati; na než swatý Petr
pokřikl a řka: Pomlčte, ponechajte ma-
léčko! jestli tento umrlec žiw, nechať
wstane, chodí a mluwí; jinak newěřte,
obludať jest, hlawať sě mrtwá hýbe. A
jakž odtad Šimona odwedú, tak sě poče
hlawa umrlcowa nehýbati. Tehda swatý
Petr podál stoje, pomodliw sě bohu, i
zawola a řka: Jinochu! we jmě Jesu Kri-
sta, jenžto pro wše hřiešné na kříži umřel,
kazujiť: wstaň inhed! A inhed mrtwý wstaw
i pojide. To lidé uzřěwše, chtěchu Šimona
kamenowati; swatý Petr jim zapowědě, a
řka: Nechajte! dostiť má muky i hanby,
w tom, jež sě zná w swém falešném ře-
mesle přemožen. Mistr náš, Jesu Krist, w
tom nás učil, abychom za zlé dobře od-
pláceli. W tu dobu jima Šimon wece:
Wězta to, Petře a Pawle! nepřijdeť to

wáma, jakž to žádáte, bysta byla skrze umučenie mučedlníkowú korunú korunowána! Tehda ona odpowěděsta: Staň sě náma, což žádáwa; ale tobě nikda dobře nebuď, neb což mluwíš, to wše mentíš. Odtad Šimon wstaw, i jide k jednomu učenníku, jemužto Marcellus jmě bieše, i přiwáza welikého psa před jeho domem ku podwoji a řka: Uzříš Marcelle, budelit smieti Petr pro tohoto psa k tobě w duom wníti. Po malej chwíli přijide swatý Petr, požehnáním swatého kříže toho psa odwáza. Ten sě pes wšem jiným poče radowati; ale Šimonem kúzedlníkem poče trhati, a jej pod sě podwrh, chtieše zadáwiti. Přiběh Petr, na psa kříče; tehda pes Šimona nikdě neuhryze, ale rúcho na něm až do nahoty zplasa. W tu dobu lidie to widěwše, a zwlášče děti, i se psem po Šimonowi křičiec poběhú, až jeho jako wlka z města wyhnachu. Pro nežto zahanbenie celý rok nikdež sě Šimon u městě nepokáza. A když ty diwy Marcellus uzře, swatému Petru sě přikáza. Po roce sě opět Šimon do Říma wrátil, a opět u welikú přiezň ciesařowu wstúpil. Jeden čas, jakž to prawí swatý otec Lew papež, swolaw Šimon lid Římský, i poče jim žalowati a řka: Těmito lidmi z Galilee jsem welmi zamúcen, protož już nechci w Římě déle bydliti; a jakž sem byl obránce i stráže tohoto města, již toho déle nechci činiti, ale chci od wás pryč již na nebesa wstúpiti; neb mi już neslušie déle na zemi bydliti. Tehda wšem lidem rokowaw den, na jednu wysokú wěži wznide, a odtad sě wywrh, w laurowém wěnci létati poče.

To swatý Pawel uzřew, swatému Petru wece: Mněť sě jen slušie modliti; ale ty máš mocně přikázati. W tu dobu ciesař wece: Totoť jest Šimon člověk prawý; ale wy oba falešníky sta, swuodce s prawé cesty sta! Tehda swatý Petr promluwi k swatému Pawlu a řka: Pawle! wzweď hlawu, wiz coť sě toto děje. A když swatý Pawel hlawu wzwede, uzře, ano sě Šimon wznášeje léce u powětří. To wida swatý Pawel, swatému Petru wece: Častť jest, to cožs počal, dokonaj; již to dobře widíš, ežť jest naji již pozwal k sobě hospodin. W tu hodinu swatý Petr poče zaklínati a řka: Zaklínaji wás, pekelní duchowé, ježto jeho u powětří nosíte, a kazuji wám mocí našcho milého Jesu Krista, aby ste ho déle u powětří nedrželi, ale upadnúti přepustili! W tu hodinu Šimon na zemi buše, a tu sě rozraziw inhed zdeše. To uslyšaw Nero ciesař, ež ztratil tak wzácného člověka, welmi ho želéše, a k apostolóm takto promluwil: Wy ste mě welmi zamútili, a já wás také utratiti mysli. To řek i káza inhed oba apostoly jieti, i dal je u moc jednomu rytieři, jemužto Paulín děchu; a Paulín je poručil Mamertínowi, pod stráží dwú rytieří, Procesie a Martiniana. Ta dwa rytieře swatý Petr na wieru obrátil, pro nežto otewřewše žalář, oba apostoly wypustista. Potom Paulín po některých časiech po smrti swatých apostolów poznaw, ež tato dwa rytieře, Procesius a Martinian jsta křesťani, kázal je oba stieti. Ta rytieře prosěsta swatého Petra, aby z města postúpil. Tomu sě řečí dlúho brániw, jima powoli. A když

k bráně, tu ježto idnes slowe u
rálewny, u stupějú uzře, ano Jesu
roti nemu jde. Tu mu swatý Petr
Hospodine, kam jdeš? Hospodin
ědě: Jdu do Říma opět na ukřižo-
To swatý Petr o swém umučení
ěw, do města sě zase wráti, a
to swým učenníkóm, co sě jemu
. Tu slúhy ciesařowi přiskočiwše,
o Petra polapichu, a starostě, je-
Agrippa děchu, u moc dachu. K
Agrippa takto wece: Tyli jsi ten,
sě tiem zweličieš, jež ženy od jich
rozwodíš? Tehda swatý Petr poče
toho tresktati a řka: Proč mi w
inu dáwáš? jáť sě nezweličeji w
než w kříži mého milého Jesu Kri-
V ten čas swatého Petra, jež bieše
mec, na kříži umřieti otsúdichu. K
welicej prosbě hlawú dolów na kříži
věsichu; neb tak bieše řekl: Nejsem
jen tímž činem na kříži pnieti, jako
spasitel Kristus. Tehdy tak na kříži
hlawú wise, poče křesťanstwo u
potwrzowati. Tu stáše mnozstwie
nów, žalostiwě plačíc. W tu hodinu
wše uzřěchu anděly w krásných koro-
a swatého Petra widěchu, an knihy
od Jesu Krista, a což s lidmi mlu-
to na těch knihách čtieše. To swatý
vida, ež hospodin ukázal swú swatú
u přede wšemi křesťany na jeho skon-
snažně bohu poděkowa, a je wše-
bohu poručiw, duši pustil. W tu
a ukázachu sě anděli u welikej swě-
jichžto nikda nikte nebieše tak ví-
i takto k lidem promluwichu: Radujte
sě, nebo máte welikého orudowníka zasě
před hospodinem!

2. *Žiwot swatého Klimenta papeže a spowědníka.*

Swatý Kliment byl z Říma rodu znamenitého. Jeho otci jmě bylo Faustinianus; a mateři Matidiana řekli. Za těch časuow, když apostoli po swětu chodiec kázachu, tehda swatý Barnabáš do Říma přišed, swatého Klimenta, an u pohanskej wieře rozličnie bludy nalez, dotad jemu o Jesu Kristowi kázal, až jeho na swatú wieru i obrátil. Pronežto swatý Kliment, odtad z Říma wstaw, přes moře přeplúl, a tu sě swatého Petra doptaw, jemu sě přikázal, a jím w swatej wieře potwrzen. Potom po některých časiech, když sě swatý Petr přes moře na si stranu s swatým Klimentem do Říma přibral, swú smrt již blíž jsúcie přewěděw, swatého Klimenta po sobě starostú nad křesťanstwem ostawil; a když swatý Petr pro Jesu Krista krew proliw, s tohoto swěta skončal, tehda tepruw swatý Kliment znowa papežem wolen a na Římský stolec dóstojně posazen. W němž papežstwí tak swatý žiwot wedl, i tak swými swatými mrawy swuoj staw ohrazowal, ež wšem lidem, křesťanóm, židóm i pohanóm mil bieše. A to u wlasčiem obyčeji jměl, jež wšech chudých i potřebných jména těch wlastí popsána jmieti chtěl, jimžto, jakžto mohl, pro hospodina pomáhal; a kteréž pohanské chudé lidi pokřestieše, ty tak swými almužnami obmy-

sléše, jakž jim žebrati třeba nebylo. A když jednú dobú synowkyni Domitiana ciesaře w swatej wieře potwrdiw, ų duchownėm ji stawě poswětil, a jednoho wlastnieho přietele ciesařowa, jemužto Sizinius řekli, hospodyni, jiejžto jmě Theodora bylo, na wieru bieše obrátiw, jie w swatej čistotě potwrdil: to sobě těžce Sizinius na mysl wzem, po swej hospodyni do kostela tajně wšel, chtě wzwěděti, pročby ona tak často do kostela wcházala. To swatý Kliment uznamenaw, buohu sě pomodlil; a jakž wšickni křestěné wecechu Amen, tak inhed Sizinius ohlechl i oslnul. Proněžto inhed, wida sě tak slepa i hlucha, k swým panošem wece: Náhle wyweďte mě wen! Jehožto panoše ujemše, počechu s ním po kostele blúditi, kakž koli po swětlém dni, dřwí nalezti nemohúce. Tehda Theodora, je blúdiec nalezši, bojieci sě, aby ji uzřiec nepoznali, jich sě pokryla; a wšak po małej hodině k nim přistúpiwši, jich otáza, a řkúc: Co tuto činíte? Jiežto panoše odpowěděchu: Náš pán, ež chce widěti a slyšeti to, ježto jemu neslušie, ohlechl i oslnul jest. W tu hodinu ona sě na modlitwy oddawši, buoha poprosila, aby jejie hospodář odtad wyšel; a po tej modlitwě promluwi k jeho slúhám a řkúc: Wstanúc, weďtež swého pána domuow. A když odtad pryč otjidú, tehda Theodora wše, kak sě přihodilo, swatému Klimentu powěděwši, jeho poprosila, aby k jejie hospodářowi k Siziniowi došel. Na tom ji swatý Kliment uslyšaw, k němu šel; i nalezl jeho, an hledaje, nic newidí ani slyší. A jakž sě swatý Kliment k buohu zaň pomodlil, tak inhed Sizinius uslyšaw i prozřel. A když swatého Klimenta, an podlé jeho panie stojí uzřel, inhed hořem smysla pozbyl, domniewaje sě, by ho byl některým čárem swatý Kliment oslepil i ohlušil. Proněžto inhed pokřiče na swé slúhy, a řka: Jměte Klimenta! a zda toho neznamenáte, an, aby k mej paní po wóli wcházal, mě swými čáry oslepil? proto inhed swiežíc jeho wlačte. Tehda oni mniece, by swatého Klimenta s jeho žáky swázawše wláčili, jedny slúpy a kamenie nawázawše wláčiechu. W tu dobu swatý Kliment Siziniowi wece: Jež kamenné obrazy buohy wzýwáš, přepuščeno jest na tě, aby miesto mne kamenie wláčil. Potom swatý Kliment z jeho rukú wyšed, Theodoře přikázal, aby hospodina za swého hospodáře prosila, dokadby jeho nenawščiewil. A když sě Theodora za swého hospodáře modléše, zjewil sě jí swatý Petr apoštol, a takto řka: Skrze tě twój hospodář bude spasen; a tu sě naplní slowo, ježto je muoj bratr, swatý Pawel apostol, w swých epistolách prořekl: Bude spasen muž u wieře bludný skrze ženu wěrnú. A to řek swatý Petr, z jeho očí zwanul; a inhed Sizinius, pozwaw k sobě swé panie, jie, aby sě zaň buohu pomodlila, poprosil, a po swatého Klimenta aby inhed poslała. Tehda swatý Kliment přišed, jeho swatej wieře naučiw, potwrdil, a s ním tři sta a čtrnádcte pohanów pokrstil. To jiní rytieři i panici, i rozličné slúhy ciesařowi uslyšewše, mnoho jich w Jesu Krista jsú uwěřili. Tehda jedno z ciesařowa dwora knieže mezi rozličné lidi penieze rozdal, a jich proti swatému Klimentu podnesl; jiežto mezi

ıkrawady jeden ciesařów úředník, jmé-
Mamertinus, jenž tehdy starostú nad
n bieše, již déle trpěti nemoha, před
atého Klimenta přiwesti kázal. Jehožto
poče tresktati, swatý Kliment wece:
ych tomu, pro něžto mě treskceš, by
ıyslil. Wšak wieš, ež kak sú koliwěk
nám mnozí psi ščekajic nás kúsali:
nám toho tajiti nemohú, bychom wždy
omem lidie nebyli, a oni wzdy, jako i
e, psi ostali. Protož tato skrawada,
sě jest ot nemúdrých lidí počala, do-
kazuje, jež nic prawého a jistého w
nejmá. To Mamertinus uslyšaw, Tro-
ıi ciesařowi o swatém Klimentowi listy
Ot něhožto skoro otepsánie přijal: aby
ı jeho modliti modlám sě připudil, ane-
ı jeden dalek ostrow mořský jeho za-
W tu dobu starosta ciesařów, pozwaw
ě swatého Klimenta, zaslziw, k němu
: Ten twuoj buoh, jehožto tak snažně
luješ, tenť rač spomoci! mámť ot cie-
přikázanie, abych tě pryč zaslal. Aj
ıráb se wší ztrawú připrawený! wsa-
kýmť libo jediž pryč. Tu by byl widěl
iech stran pláč žalostiwý, ano otpuš-
žalostiwé ot sebe berúc ukrutně plačí!
: na koráb mnoho žáków i jiných lidí
wšedše, pryč zaplúli. Tehda do toho
wa připluwše, nalezli wiec než dwa
e křesťanów na tom ostrowě bydléce,
swatého Klimenta uzřewše, jemu s weli-
pláčem milé wítánie dali. Jichžto swatý
ınt potěšil, a řka: Ne pro mé zaslú-
k wám mě poslal hospodin; ale wašie
ś koruny a wašie otplaty účastna mě
l spasitel. A když jemu inhed tu powě-
děchu, ež tu wody nemají, ale šest mil wla-
ských na swú plecí wodu přinosie; swatý
Kliment k nim wece: Učiňmy prosbu k na-
šemu milému Jesu Kristu, aby tuto swým
slúhám tekúcích wod pramen otewřel. A
jakž tú modlitbú pospě, tak wezřew swatý
Kliment, uzřel, ano beránek stojí, pozdwih
prawú nohu, jedno miesto ukazuje. Jemužto
urozoměw swatý Kliment, ež je to Jesus
Kristus, šed na to miesto, k swým mlažším
promluwi a řka: We jmě otce, syna, swatého
ducha, na tomto miestě udeřte. Když w to
miesto, ježto beránek stál, nikte uhoditi ne-
mohl, swatý Kliment, wzem jeden malý prú-
tek, w to miesto, ježto beránek nohú stál,
lehce udeřil; a inhed odtad tekúcie wody
krásný potok wyšel. Ten diw po wšech
okolních wlastech lidé uslyšawše, se wšech
stran k němu přišli, a wiece než pat set lidí
jednoho dne swatý křest přijeli; a od toho
dne, chrámy a modly pohanské zbořiwše, w
jednom roce pět a sedmdesát kosteluow bo-
hu na čest učinili. Potom po třech létech,
wzwěděw to Trojan ciesař, jedno knieže, aby
je wše zahubil, na ně poslal. A ten tam při-
jěw, když uzřel, ano sě wšickni dobrowolně
pro Jesu Krista na smrt nasíwají, wšech
jiných nechaw, samého swatého Klimenta
swázatí kázal; a mořskú kotwu k jeho swa-
témú hrdlu přiwázawše, u moře uwrhli, a
řkúc: Již jeho wiec za buoh wzýwati nebudú.
A když w těch dnech jeho swatí učenníci
Fébus a Kornelius se množstwím lidu na
mořském břehu stojiec, a buohu sě modléc
prosiechu, aby jim ráčil tělo swatého Kli-
menta zjewiti: w tu hodinu moře za tři
míle sě rozstúpilo, tak je wšickni lidé tam

po suchu wšedše, nalezli jeden chrám mramorowý buohem diwně zpósobený; a tu wšedše nalezli tělo swatého Klimenta w krásnej skříni, a podlé něho kotwu, s níž uwržen byl, ležiece. A bylo jeho učenníkóm buohem zjeweno, aby tělem swatým odtad nehýbali. A tak mnoho let ten diw znamenitý na každé léto buoh skrze swú swatú milost tu činieše: eż den jeho swatého skončenie počna až do sedmého dne za tři míle moře sě rozstúpieše, a wšickni pútníci po suchu wendúc, swatému sě Klimentu pomodléc, welikú útěchu w duši přijmiechu. To sě mezi jinými swatými diwy o swatém Klimentu píše: eż když jednú jedna žena s swým dietětem den sedmý rozstúpenie mořského k hrobu swatého Klimenta přišla, a když jiej zatiem děťátko usnulo, poče moře zasě plowa řváti; tehda ta žena u weliciej úżesti s jinými lidmi, i dietěte zapomenuwši, na břeh utekla. Potom tu stojieci, a na dietě zpomanuwši, žalostiwým křikem wolajiec, srdečně plakáše, a zatiem po břehu běhajiec, zdaby jí moře asa mrtwé dietě na břeh wywrhlo, plačíc hledáše. A když sě, dlúho hledawši, do dietěte rozpáčila, domuow sě wrátiwši, to wšecko léto s truchlostí zwedla; a potom po roce, když sě moře rozstúpilo, před jinými lidmi prwnie k hrobu swatého Klimenta sě utekla, s tú nadějí, zdaby kaké znamenie swého dietěte nalezla. A tu najprwé poklekši, swatému sě Klimentu pomodliwši, brzo, wezřewši, uzřela, ano jejie děťátko na témž miestě, jakž byla je ostawila, leže spí. Tehda ona mnieci, by mrtwo ležalo, blíže přistúpiwši, chtiec je wzdwihnúti, ano spí nalezši, jeho ubudila, a s welikú radostí přitúlejíc jeho, otázala a řkúc: Muoj přenajmilejší synáčku! kdes tento celý rok byl? K tomu jejie děťátko otpowědě: Matko, milá! já nic newědě, rokli jest byl; ale jen přes jednu noc přespal. Potom po některých létech pro lidské hřiechy ten swatý diw přestal, eż sě moře nerozstúpalo, ani sě dály které milosti. Neb před tiem jedni cizozemci, zlé wiery lidé, přijewše, chrám swatého Klimenta obořili, a tu swaté tělo w skříni ostawili. Ale eż král nebeský tomu nechtěl, aby to swaté tělo dole u moři bez lidského počestie ležalo, wlaščím zjewením, jakž píše jeden swatý otec, jménem Lew, Ostienský biskup, jeden swatý kněz to swaté tělo nalezl, a najpossléze to swaté tělo do Říma přinesl, a tu hřbí až do dnešnieho dne.

---

3. *Wyprawuje sě paśije swaté Katerisy, dóstojné děwice.*

Swatá Kateřina byla dci jednoho krále, jemuž Kostus řekli, a jakžto sě píše w jedněch starých knihách, eż král Kostus jiných dětí, jediné swatú Kateřinu, nejměl; a když sě w swém králowstwí mocně kraluje sstaraw skončal, swú dceru, swatú Kateřinu, miesto sebe za ščedie samu zemi ostawil. A když jednoho času swatá Kateřina s swú matkú, s swými pannami a s swým rytieřstwem kratochwíle-dle na low na les jela, jdúc podlé jedné weliké skály, uzřě ano w jednej jeskyni w skále sedí jeden muž starý šediwý; k němužto sama přistúpiwši, poče

mluwiti, a řkúc: Kaký jsi člowěk? hatstwie, múdrosti a uměnie buožieho!
činíš? Jiejžto ten buoží muž od- Pakli, milá královno, o jeho urození wě-
, a řka: Toho nebezpečného swěta děti ráčíš: jest ti syn wšemohúcieho buoha
tuto bydli, a jsem slúha wšecho swěta otce, stwořitele wšeho swěta, jehožto kráse
e Jesu Krista. Jižť sem wše powě- slunce i měsiec sě diwie, o jehožto uro-
ty mi, panno žádná, rač powědie- zení Isaiáš prorok, diwě sě, píše a řka:
ty? coli tuto na lese činíš? kakli s O urození jeho ktoj' ten, by mluwiti uměl?
nem ukládáš? w kterémli stawě Tu řeč swatá Kateřina snažně slyšewši,
myslíš? buožiemu slúze wece: Twá řeč welmi mi
mu swatá Kateřina odpowědě a jest na srdci padla; pro nižto prosi tebe,
sem královna tohoto královstwie, slúho boží! dopomoz mi toho, ať bych
otci sama jediná ostala, a přijela k tomu w známost wešla, o němžto mlu-
tento les pro kratochwíli s swými wíš. K tomu jiej boží muž wece: Wezmi
akli mne tiežeš, kak s buohem uklá- ote mne tuto deščičku, na niejžto jest
ím doma swé buohy, jimžto podlé psán obrázek té wšeho swěta milostnice,
pohanského obyčeje obět wzdáwaji. Marie, ježtoť jest matka toho nebeského
iceš wzwěděti, w kterém stawě by- královice, jehožtoť tuto na ruce obrázky
sli, to powědě: ež pro tohoto drži, za něhož tě snúbím. Tu deščičku,
vie ščedie za muž jíti musi; ale když domuow přijedeš, w swej komnětě
i sobě umyslila, abych za nikoho na poctiwém miestě postawiž, a wečeros,
la, než za toho, ktoby byl uro- prwé než ležeš, před tiem obrázkem ná-
buohatější, krasší, učenější, než božně pokleknúci, pomodliž sě, takto řkú-
omu jiej ten buoží muž powědě a ci: O přemilostiwá královno nebeská, jižť
o já mohu chudý muž rozoměti, sobě buoh otec ze wšeho swěta wybral
choti, jako ty chceš, na tomto swětě i wywolil, aby byla prosebnice a oru-
o nalezneš sobě; ale wšakž já downice před swým milým synem, jehožto
wědě, ježto we wšem nad tě pře- tuto obrázky na swej ruce držíš, jeho
ě předčí. Tys královna; ale on napomínajíc po wše časy za wše hřiešné;
lo na swém rúše psáno nosí: král a když je to tak, jakžto mě jest na lese
šeckny krále, a pán nade wšecky onen boží muž naučil: prosi twé milosti já
e pány; tys bohata a učena: ale hřiešná, aby ráčila swého syna za mě pro-
swatý prorok Dawid píše: Slawná siti, aby mne neotlučowal widěnie swú
a bohatstwie w domu jeho; jehožto swatú očí. A když domuow přijewši, to
i jeho múdrosti bohatstwie málo wše, co jiej byl swatý pústeník rozkázal
swatý Pawel apostol, u přehrom- učinila, tú modlitbú dospěwši, jako w otrapě
diwení nic jiného prořieci nemohl, před tiem obrázkem usnula. Tehda sě jiej
slowo: O přeweliká výsosti bo- inhed zjewi matka božie w krásném rúše

w koruně stojieci, překrásné dietě na rukú držieci. Jemužto dietěti swatá Kateřina když welikými miloscěmi wuoblíčej wezřieti chtieše, to dietě wezdy ot nie swú twář otwracowáwše; a když matka božie, k dietěti promluwiwši, wece: Milý synu! proč na swú choť Kateřinu newezříš? K tomu jiej syn odpowědě: Matko milá! ještě Kateřina má choť nenie; ale až sě pokrstí, toliž má milá choť bude. Tu řeč swatá Kateřina uslyšewši, z toho widěnie radostně sě wybrawši, jedwa switánie dočakawši, opět s swými lidmi na les jela, a to wše, jakžto sě jest jiej zjewilo, tomu otci swatému powěděwši, tu inhed ot něho swatý křest přijala a w křesťanskej wieře sě potwrdila. A odtad domuow přijewši, opět takéž, jako i dřiewe, před tiem obrázkem wečer nábožně klečieci sě modléc, opět usnula: a inhed sě jiej ukáže matka božie, překrásné děťátko na ruce držiec. W tu hodinu, když swatá Kateřina, ješče přistúpiti nesmějíc, na to překrásné dietě žádostiwě hledajíc stáše, to swaté dietě, uliznа sě, pozwa k sobě swaté Kateřiny, a řka: Přistup ke mně, má přemilá choti Kateřino! přijmi tento prsten ote mne na potwrzenie twého spasenie; a proto sě nic nežasaj: máš pro tu wieru, jižtos přijala, mnoho strastí trpěti, a za to nebeské otplaty korunu přijieti. To swatá Kateřina uslyšewši, z toho widěnie sě probrawši, na swej ruce ten teprw daný drahý prsten nalezla, jenžto prsten w tom klášteře pod horú Sinai, tu, ježto jejie swaté tělo hřbí, do dnešnieho dne pútníkóm pokazují.

Potom těch časuow, když Maxencius ciesař nenáwistně proti křesťanóm sě pozdwih, wšech chudých i bohatých do Alexandřie, aby sě pohanským modlám modlili, pozwati kázal, a kteřížby sě modliti nechtěli, aby je inhed zahubili: w tu dobu swatá Kateřina, osmnádset let w stáří jsúci, uslyšewši, ano před modlami rozličně pohani ryčie, a rozličný dobytek říje, a někteří stojiec, na čest modlám zpiewají, poslawši swého posla, zjadati kázala, coby sě tam dálo? pročliby tu lidie ryčeli? A když sě posel zasě wrátiw, jiej wšecko powěděl: tehda swatá Kateřina, pojemši s sebú z swé čeledi několiko jich, swatým křížem sě požehnawši, tam s dobrú myslí přišedši, uzřela, ano mnohé křesťany před pohanské modly bezděky wedú. Proněžto sobě na srdci welmi zateskši, nad těmi křesťany sě slitowawši, jasně bez strachu před ciesaře předstúpiwši, k němu wece: Dóstojno by bylo twému powýšenému stawu pokornú poklonu učiniti, by swého stwořitele znal, a od těchto bludných bohów swú mysl otwrátil. To řekši swatá Kateřina, poče sě s ciesařem o rozličné písma nesnadnosti wysoce pohadowati, a wlašče takto řkúci: Tobě ciesaři, jako múdrému, powěděti sem zamyslila, eť si sebral toto množstwie, aby těmto nestatečným bohóm modliti sě kázal; i diwíš sě tomuto swému chrámu, jenžto sú řemeslníci rukama učinili, a diwíš sě chrámowé okrase, rúchu, jiejžto jako prach před wětrem prší, w němžto naposledy nic nebude: ale diw sě raději nebi a zemi, moři a wšem mořským diwným twářem; a diw sě tomu, kak jest wšemohúcí buoh sluncem a měsiecem i

ím hwězd nebesa okrášlil, a ty ot
světa nikda neustanúc w swém
běžie. A když to na swej mysli
, toho dojdeš, twojili jsú bohowé
, čili ten buoh, jenžto jest stwo-
swět? A to řekši, poče jemu swatá
o narození syna božieho tak z wy-
písma mluwiti, jakž ciesař k niče-
neuměl otpowědieti; ale sám w
ysliw k niej wece: Ponechaj nynie
nechaj, ať swú obět bohóm do-
potom tobě otpowieme. To řek
iza jie na swú sieň wzwedúc strie-
jejie múdrosti i jejie kráse diwieše
ik ciesař, ale wšem lidem pro swú
wna bieše. Potom po malej ho-
d ciesař do své sieni, propo-
swatej Kateřinč a řka: Slyšeli sme
lré řeči pořádnost; ale za jinú
í, swým bohóm služiece, wšemu
uměti nemohli. Ale již ot počátka,
urozenie, nám powěz. K tomu
teřina odpowědě a řkúc: Powě-
múdrý, aby sě nikte sám neswe-
sě hyzdil před lidmi; neb to činie
ježto ješitnost tiskne. Protož já
welebnost, ale pro pokoru tobě o
ození powědě. Já ť jsem Kateřina,
krále, jemužto Kostus řekli; a
koli o swém dóstojenstwí podlé
zenie welebně wzchowána, a nad
u wysokém učení znamenitě pro-
šak to wše potupiwši, k mému
esu Kristowi sem sě utekla. Ale
howé, jimžto sě ty modlíš, ani
i jiným spomoci mohú. O přene-
akých nesčastných bohów násle-
downíci! k nimžto když u wašich potře-
bách zwoláte, wám na ničemž spomoci
nemohú, ani wás u wašem nebezpečenstwí
obránie. K tomu jiej ciesař wece: Jestli to
takž, jakž ty prawíš, tehda wes swět hýří,
jedina ty prawdu mluwíš. A wšak tomu
wšecka práwa chtie, aby na dwú neb na
třech řečení wšeliké swědectwie stálo: ty
sama jsúc, chceš, ať by na wšem bylo wě-
řeno? Jemužto swatá Kateřina wece: Ne-
poddáwaj sě, ciesaři, swej náhlosti, nebo
prawý král budeš, budešli nad swú náhlú
myslí kralowati. K tomu jiej ciesař wece:
To na tobě znamenaji, eż by nás chtěla
lstiwú řečí osidlati, a skrze starých mudr-
cuow příklady nás po swém umě po sobě
obrátiti mieníš. A když to ciesař uzřel,
jěž proti jejie múdrosti odolati nemože,
listy po wšech okolních wlastech tajně
rozeslati kázal, aby wšickni mudrci učení
před ciesař do Alexandře, jakž najspieše
mohú přišli, slibuje jim: přehádaliliby wší
swú múdrostí jednu mladú panenku, chce
jim weliké dary dáti. A když patdesát mu-
drców wšeho světa slowútnějších před
ciesařem sě postawiwše, otázachu, pročby
byl po ně ciesař tak do dalckých wlastí
poslal? odpowědě jim ciesař a řka: Jest u
nás jedna panna, neslýchanč přemúdrá, proti
niežto nikte mluwiti neumie, a naše bohy
ďábly wzýwá. Mocil' ji budete swým umě-
ním přemoci, totě ten den, w němžto sě
s welikú ctí ščedře obdarowáni domuow
wrátíte. K tomu jeden z nich spurnú myslí
otpowědě a řka: O kak je to pilná ciesa-
řowa rada, jež pro jedné mladé děwečky
chaterné pohádanie z dalekých wlastí toli-

ka mudrców k sobě pozwati kázal, anoby lecikto z našich mlazších sluh lehce přehádal! K tomu ciesař wece: Znaji to, ež bych ji byl kuobětování našim bohóm násilím přibezděčil; ale lépe mi sě jest widělo, abyste wy ji swú múdrostí a swými uměními přemohli. K tomu oni wšichni řechu: A kažtež ji přiwesti před ny, ať swú nemúdrú drzost poznajíc, bezděky řieci musí, ež je, jakž je žiwa, dřiewe mudrców newídala! To swatá Kateřina uslyšewši, jež s tolika mudrci sě má o wieru hádati, wšeckna sě nábožně hospodinu poručila. W tu hodinu anděl sě jiej zjewiw, k niej wece: Měj srdce silné; neb wěz to, ežť tebe tito mistři netoliko nepřehádají, ale po tobě postúpiec, swú krew pro Jesu Krista prolí. A když swatú Kateřinu před ciesař a před mistry přiwedú, tehda tak před nimi stojieci wece: Ciesaři, kterýms úmyslem padesát mudrców proti mně samej pozwal? jimžtos, přehádaliliby mě, weliké dary slíbil dáti; ale mně sě s nimi hádati kázaw, ižádné mi otplaty neslíbil? Ale buď má otplata muoj milý spasitel Jesus Kristus! W tu hodinu, když swatá Kateřina s těmi mistry sě hádawši, slawně je přehádala; tak ež proti niej neuměli nic mluwiti. Proněžto poče je ciesař haněti a řka: Tak slowútní mistři jsúce, dali ste sě jedniej děwečce přehádati! K tomu jeden z nich wece: Wěz to, ciesaři, jež sě nám to nikda nepřiházulo; ale tato panna, z nieżto duch boží mluwí, k takému nás diwu připrawila, jež proti Jesu Kristowi nic neumieme řéci. A protož ciesaři, nebudeli nám lépe ukázáno, ež sú naši bohowé prawí a nefalešní, dnes sě obracijem k Jesu Kristowi. Z toho sě ciesař rozhněwaw, kázal ty mistry wšecky prostřed města užéci. A potom, když byli ot swatých křesťanów pochowáni, kázaw swatú Kateřinu před sebú postawiti, k niej wece: O diewko urozená! daj sě přemluwiti: po našiej wieře postup, a budeš po ciesařowej prwnie na mém dwoře u welikej cti chowána: a káži obraz prostřed města twé postawy postawiti, aby sě jemu wšichni jako bohu modlili k twej welikej chwále. Jemužto swatá Kateřina wece: Nechaj té řeči! neb to i pomysliti hřiech jest; já sem sě wšecka Jesu Kristowi dala, ot něhožto ani krásnú řečí, ani kterým násilím otlúčena budu. W tu hodinu ciesař u welikém hněwu kázal ji swléci a uzlowatými biči bíti, a tak zbitú do temného žaláře uwedúc zamknúti, a tu dwanádcte dní hladem mořiti. A zatiem když sě událo pro některé pilné potřeby z těch wlastí ciesařowi wen wyjieti, tehda ciesařowá po swatej Kateřině túžiec, sě rozžalostiwši, s jedniem kniežetem, s Porfyrem, jenž nad rytieřstwem starostú bieše, u pól noci w žalář wšedši, nalezla, ano weśken žalář welikú swětlostí oswětlen, a swatí andělé rány swaté Kateřiny mastí mazachu. Tu poče swatá Kateřina ciesařowej a tomu kniežeti o swatej wieře a o nebeských radostech tak dlúho kázati, až inhed Porfyrius wstaw, před jejie nohama padl, a se dwěma set rytieři swatú wieru přijal. Ale jakž bylo přikázáno, aby jiej dwanácet dní pokrmu nedáwali, jeden holúbek s nebes k niej přilétaje, nebeským pokrmem ji krmieše.

em král nebeský s množstwím an-
a s swatými děwicemi jiej sě zje-
řka: Buď ustawična, má milá dci!
wždy s tebú jsem; mě na paměti
wého stwořitele, pro něhožto tak
ú práci trpíš. Potom když těch dní
sě wrátiw, před sě ji přiwesti ká-
ířew, ana sě na ničemž neproměni přepadla, domněl sě, by ji někto
ří krmil; proněžto kázal stráže ža-
ś welmi bíti. W tu dobu swatá Kate-
rece: Já jsem ot žádného člowěka
u nepřijala; ale Jesus Kristus skrze
anděla mě krmil. K niejžto ciesař
Ješče sě daj přemluwiti, chcešli u
královstwí welicsky powýšena býti.
užto ona wece: Ty to přewrz na swej
koho jmám s právem sobě woliti:
jenžto jest mocný, wěčný, wšie krá-
ý; čili toho, jenžto jest nemocný,
ý, smrti poddaný? W tu dobu ciesař
sě rozhněwaw, k niej wece: A já
proti tomu wolenie dáwaji: anebo
bohóm obět wzdaj a jim sě modl,
přehrozné muky a ohawnú smrt trpěti
Jemužto ona wece: Kakž tobě ko-
libo jest, tak mě mučiti kaž; neb
láwno žádaji, abych swú krew pro
Krista prolila, jakžto je on pro mě
watú krew prolil. W tu dobu jeden
ów úředník starosta uzřew ciesaře
wa, poče jemu raditi a řka: Kaž
čtyři kola pilami ostrými a končiřebíky zřiezená, tak sě nad túto ne-
nú diewkú pomstíš, a jiným křesťanóm
ś smrti přieklad ostawíš. To swatá
na uznamenawši, poče hospodina pro-
siti, aby na čest swému swatému jménu ta
kola obořil. A když swatú Kateřinu mezi
ta kola přiwázachu, přišed anděl, ta kola
tak hrozně ztroskotal, ež kusy rózno pa-
dajíc, čtyři tisiece pohanów zabily. Tehda
ciesařowá k tomu přihlédajíc, ten diw uzřewši, ježto sě dřiewe u wieře tajieše, inhed
silnú myslí před ciesař přišedši, poče jemu
porokowati z tak nemilostiwého účinka.
To ciesař uslyšaw, u welikej náhlosti wida,
ana křesťanskú wieru drží, a modlám sě
modliti nechce: kázal jiej najprwé prsy
wydřieti, a inhed jiej hlawu stieti. A když
ji na muky wediechu, poče swaté Kateřiny prositi, aby za ni boha poprosila.
Jiežto swatá Kateřina wece: Nestrachuj
sě, milá královno! neb dnes za tento neustawičný swět přijmeš wěčný w nebesiech
přiebytek. Tehda ciesařowá s jasnú myslí
poče těch katów ponúceti, aby to, což
mají učiniti, na tom sě nemeškali. W tu
dobu ti nectní úředníci w ni sě uwázawše,
před město wywedše, jejie prsy železnými
sudlicemi z kořen wydřewše, na tom miestě
jiej hlawu stěli; a jejie tělo Porfyrius pochowal Potom na zajtřie na ciesařowě dwoře počechu mnozí mezi sobú pomlúwati, kam
by sě ciesařowé tělo podělo? proněžto
mnohé, chtiec wzwěděti, mučiec tepiechu.
W tu dobu Porfyrius na jewo wystúpiw,
zawola a řka: Já jsem ten, ježto jsem služebnici boží pochowal, a křestěm sem. Tehda ciesař welikými hněwy jako sě pominuw, welmi zařewa wece: Nastojte na mě,
hubeného! jež ten Porfyrius, jenžto byl má
zwláščie útěcha a mého žiwota stráže, také
oblúzen jest! A když to také jiným rytie-

řóm žaluje rozpráwieše: tehda oni wystúpiwše, k ciesařowi otpowěděchu: Ano i my křestěné jsme, a jsme hotowi pro Jesu Krista umřieti! To ciesař uslyšaw, u welikém hněwě kázal Porfyriowi a těm wšem rytieřóm hlawy stínati, a jich těla přede psy metati. A zatiem kázaw před sě swatú Kateřinu přiwesti, jiej wece: Kaks mi koliwěk swými čáry mú hospodyni k smrti připrawila; a wšakž chcešli, ješče mé rady poslúchaj, a budeš na mém dwoře prwnie nade wšechny slúti. A protož wol sobě inhed: anebo bohóm našim obět wzdaj, nebo w ten čas sťata budeš. Jemužto ona wece: Učiň, což chceš; hotowa jsem wšecko pro Jesu Krista přetrpěti. To ciesař dobře oznamenaw, ež jejie mysli po sobě obrátiti nemóž; ji přede wšemi na smrt otsúdil, a jí stieti hlawu kázal.

A když ji na rozhranie wywedli, tehda swatá Kateřina wzwedši swoje oči k nebesóm, poče sě bohu modliti, a takto řkúc: O jediná naděje wšech wěřících, spasiteli! o kráso i chwálo wšech dóstojných děwic, milý Jesu Kriste! proši twej milosti, aby wšeliký člowěk, ktož kdy mé umučenie bude pamatowati, a skrze to w swej núzi a swých potřebách mě bude wzýwati, rač jeho uslyšeti. Netáhla toho swatá Kateřina dořieci, až k niej hlas s nebes přišel, a takto řka: Poď ke mně, má milá choti! aj toť tobě hotowě nebesa jsú otewřiena; a těm wšem, ježto den twého umučenie slawiti budú, což budú žádati, na tom je uslyši. W tu dobu swú swatú hlawičku pokloni, a kat jednú ranú tu swatú hlawu sťal. A inhed poplowe z jejie swatého těla miesto krwe mléko, a swatí anděli to swaté tělo inhed wzemše, na jednu welikú horu, ježto slowe Sinai, cožby mohl dwadceti dni odtad dojíti, přinesše, poctiwě pochowali. Z jejiežto swatých kostí božím diwem až do dnešnieho dne olej teče, a mnohým nemocným rozličně pomáhá. Proněžto ktož chce dobře znamenati: ti daři, jimižto sú jiní swětí zwlášče bohem obdarowáni na swém skončení, ty jest wšecky swatá Kateřina jměla. Najprwé, Ježíšem nawščiewena, jako swatý Jan evangelista; plowúcím olejem w swatosti poznána, jako swatý Mikuláš; miesto krwe mléko, jako swatému Pawlu apostolu; anděli jiej hrob připrawili, jako swatému Klimentu; w swej prosbě na skončení uslyšána, jako swatá Margareta: ti wšickni swatí daři dáni jsú pospolu swatej Kateřině; jiežto prosby daj nám účastnu býti Jesus Kristus, jenž w nebesiech kraluje wěky wěkóm, amen.

---

4. Żiwot swatého Jiřie, mučenníka božieho.

Boží rytieř, swatý Jiří, byl jest rodem z té wlasti, ježto Kappadocia slowe, jednoho wzácného rytieře, jenž nad jinými rytieři starostwie jměl. A když w jeden čas swatý Jiří w jednej wlasti před jedno město přijel, před nímžto městem bylo jedno weliké jezero, w němžto bieše jeden ješčer welmi jedowatý, a tak weliký, (že) jemu weliké množstwie lidí naň wycházejíce odo-

možechu: ale ten ještěr, když jeho
íždili, proti městu sě wzkolupě, swým
tým duchem wše powětřie zamútieše.
žto, nemohúce měščené jinak tomu
i, na každý den dwě owci jemu dá-
ı, aby jeho tak ukrotili. A když wše-
owce, co jich jměli, tak wydali, až
álo ostalo, měščené sě uradiwše, člo-
s jednú owcí jemu dáwali; odtad až
i syny wydawše, došlo sě, aby krá-
, jediná dci královwa, byla tomu je-
wydána. Tehda král, jinak učiniti ne-
těch měščen před sě pozwaw, k nim
Beřte zlato i střiebro, a třebali, i puol
vstwie mého sobě wezměte, jediné
ery nechajte, ať tak hanebně nesende.
ito wšecka obec odpowědě, a řkúc:
to nám, králi, právo nalezl, a již
im wšecky naše děti sešly; jinak to
býti, musí twá dci také sníti. To
ıznamenaw, ež jim musil powolit, poče
ıě plakati, a řka: Né má přemilá dci!
ıobě již učini? A já jsem nadál, bych
slowútně za muž dal, a na twých
h wesel byl; a již wizi, a ty na smrt
Tehda ona před otcem padši, poče
ıo žalostiwě odpuščenie bráti; a odtad
ikým pláčem wstawši, k jezeru jide.
tuž hodinu swatý Jiří tady jeda, za-
ano panna nádobná stojiec, žalostiwě
K niežto přistúpiw, otázal a řka:
milá, proč pláčeš? K němužto ona
: Panice milý, náhle běž pryč, a se
o nesendeš! K niejžto on wece: Ne-
; jediné mi powěz, coť jest? a proč
stojíš, ano wešken lid z města na tě
K tomu ona wece: Wizi, ež jsi
smělého srdce, jež sě smrti nebojíš; náhle
běž pryč! K niejžto swatý Jiří wece: Ne-
hnu sě odtadto, jeliž mi powieš, proč tuto
plačíc stojíš. A když jemu ona wše pořád
pověděla, swatý Jiří k niej wece: Neboj
sě, panno! neb w Jesu Kristowo jmě já
tobě pomohu. Netáhl toho dořieci, až je-
ščer z jezera sě wyklopil. Tehda swatý
Jiří na kuoň wseda, swatým sě křížem
požehnaw, bohu sě poručiw, rytiersky swé
kopie podwrh, na ještěra hnal, a jemu ko-
pím hrdlo prohnal. A inhed ozřew sě, krá-
lowně řekl: Zwrž swuoj pás na hrdlo je-
ščerowi; a nic sě neboj, powediž jeho do
města! A když jeho, an jako owce pitomá
jde, k městu powede, lidé uzřewše, kam
kto wida, ujímáše. Tehda swatý Jiří po-
nukl, a řka: Nebojte sě: proto mě sem
bóh poslal, abych wám od tohoto ještěra
pomohl; a wy wšickni swatý křest při-
jměte! Tehda král, a wšichni lidé swatý
křest přijeli, a swatý Jiří inhed mečem
ještěra zabil; a počet těch, ježto toho
dne pokřščeni, kromě žen a dětí, bylo
dwadcieti tisícéw mužów. Ten čas král,
uradiw sě, kostel welmi krásný we jmě
swaté královwny učinil. Swatý Jiří krále
čtwerе wěci naučil: najprwé, aby o swa-
tej cierkwi péči jměl, a druhé, aby božie
služby rád poslúchal, kněži ctil, a na chudé
pomněl. To swatý Jiří řek, daw královi
pocelowánie, odtad pryč jel.

Za těch časuow ciesař Dacianus kra-
lowáše, za něhožto křestěné welikú nená-
wist a trýzň ot pohanów trpěchu, tak ež
we čtyrech nedělách sedmnádcte tisíc kře-
stanów pro swatú wieru bylo umučeno;

pro něžto mnozí křestěné, tak welikých muk trpěti nemohúc, musili sě pohanským modlám modliti. To wida swatý Jiří, toho srdečně želeje, wše, což jměl, chudým rozdaw, rytieřský staw potupiw, křesťanského kroje rúcho na sě wzem, a mezi pohanské starosty wstúpiw, wece: Wšickni bohowé pohanští ďábli jsú: ale hospodin jest nebesa stwořil! Jemužto těch wlastí súdce wece: Kterú hrdostí smieš naše bohy ďábly nazýwati? powěz mi, otkad jsi, neb kak tobě ději? Jemužto swatý Jiří když swé jmě i urozenie powěděl jemu, uzřew súdce, ež jeho dobrotiwú řeči po swej wieře obrátiti nemóže, kázal jeho, opak ruce swiežíc, přes trám wzhóru táhnúce na podlahy spáštěti, a potom, tak powěšiec, jeho wšecko tělo železnými klikami zderúc, suol w jeho rány mecíc, pochodněmi připalowati, a potom w žaláři zamknúti. Ale Jesus Kristus té noci jeho nawščiewil, jehožto přeoslawným widěním tak sě posílil, jakž nic na ty muky nethal. To ciesař Dacianus uslyšal, jež jeho mukami přemoci nemóže, kázaw k sobě jednomu čarodějníku, k němu řekl: Widíš, ano křestěné uměji swými čáry muk zbýwati a naše bohy tupiti? K němužto čarodějník wece: Kaž mi hlawu stieti, ačť já jeho nepřemohu. To řek čarodějník, litý jed s winem smiesiw, dal po dwakrát swatému Jiří píti. Ale swatý Jiří, to pitie požehnaw, wypil, a nic jemu newadilo. To uzřew čarodějník, w Jesu Krista uwěřil; a inhed jemu hlawu stieti kázali. Tehda na zajtřie kázal súdce swatého Jiřie w kolo plno ostrých nožew wsaditi; ale inhed sě kolo zhímalo a jemu nic newadilo. Z toho sě súdce rozhněwaw, kázal plu kotel olowu rozskwařiec, swatého Jiřie wsaditi; ale mocí Jesu Kristowú to jemu také nic newadí. To wida ciesař Dacianus, ano jemu nic newadí, umyslel sobě, aby jeho lahodní řeči k sobě obrátil. Pro něžto w ta hodinu k němu wece: Widíšli, Jiří, kak jsú milostiwi naši bohowé, ež widíce tě protiw sobě stojiec, wšak to od tebe trpie, wesdy hotowi jsúce, chtiec tě k swej milosti přijieti, ač sě chceš obrátiti. K němužto swatý Jiří, ulíz sě, wece: Pročs mi tak dobrotiwě sprwa nemluwil, ale inheds mě mučiti kázal? aj, toť hotow jsem podlé twé rady postúpiti! To ciesař uslyšaw, za to jmaje, welmi sě uradowal, a po wšem městu wolati kázal: aby sě sešli, ktoby chtěli widěti, ano sě swatý Jiří modlám modlí. To wšecka obec uslyšewši, na to přihlédánie sě sběhla. A když swatý Jiří do chrámu pohanského wšel, na swú kolenú poklek, ano wšickni radostně čakají, hospodina poprosil, aby sě inhed ten chrám i s modlami zkazil pro těch hřiešných lidí obrácenie. Tehda inhed oheň s nebes stúpiw, chrám i s modlami spálil. To uslyšaw ciesař, kázaw před sě swatého Jiřie přiwésti, k němu wece: Zlý člowěče! kací jsú toto twoji čárowé, ežs tak hrozné wěci dopustil? K němužto swatý Jiří wece: Newěř tomu, ciesaři! poď se mnú, uzříš, a já sě bohu modlí. K němužto ciesař wece: Rozoměji dobře twej lsti, jež mně chceš též učiniti, jakos chrámu a mým bohóm učinil. K němužto swatý Jiří wece: Twoji bohowé,

ami sobě pomoci nemohú, kak tobě
i moci budú? Z toho sě ciesař welmi
waw, k swej ciesařowej wece: Práwě
smrti rowná, wida, ano mě tento
: přemáhá! K němužto ona wece:
ku nemilosti! a zda jsem já často
ila: nepřekážej křesťanóm! nechaj
pokojem! nebo buoh jich prawý
h stojí? A to wěz, ežť já chci
ikú býti. Tomu sě ciesař welmi po-
wece: Již já wizi, ež je zle! ty
rawé wiery také sblúdila. A inhed
l za wrkoče oběsiec bičowati. A
i tak tepiechu, wzezřewši na swa-
iřie, wece: E swětlosti sprawelná,
oží! kam má duše pójde, a já jsem
ekrstěna? K niežto swatý Jiří wece:
sě, dcerko milá! twé krwe prolitie
bě za krsčenie. W tu hodinu tak
, nábožně w nebesa wezřewši, bohu
čila, a inhed duši pustila. A potom
řie kázal ciesař swatého Jiřie koňmi
em městu wláčiti, a potom hlawu
Tehda swatý Jiří kbožnú modlitwu
za to prose, aby, ktožby kdy jeho
ie pamatował, začby poprosil, aby
ospodin milostiwě uslyšal. W tu
hlas s nebes přišel a řka: Cos pro-
toms uslyšán. W tu dobu jemu
stata, a ta swatá duše do nebes
Zatiem Dacianus, když sě zasě na
ni odtad wrátil, přišed oheň s nebes,
s slúhami spálil. To sě také w je-
starých knihách píše, ež když jedněch
mocněji sě křesťani sebrawše, chtiec
ema na pohaniech dobyti, wojensky
hu, zjewil sě jednomu swatému knězi
jeden nádobný mládenec, a řka: Wězte to, ež swatý Jiří jest této wojsky wódce! protož něco swatých jeho kostí s sebú wezmúce, a ont s wámi rád ostane. A když křesťané Jeruzalemské město oblehše, počechu silně dobýwati, a pohani welmi sě ostražitě brániti, tak ež nikte nesměl po řebři na městskú zeď wstúpiti: tehda swatý Jiří zjewil sě wuodění bielé barwy powlečenu črweným křížem znamenán, ponúkaje křesťanów, aby za ním bezpečně po řebři lezli. Jehožto oni uposlúchawše, města jsú dobyli a wšecky jsú pohany zbili.

---

5. *Žiwot swatého Wíta, dóstojného mládence.*

Swatý Wít, jsa třinádcte let w stář, pro Jesu Krista swú krew prolil. Jehožto otec často jeho tepieše, jež sě nechtěl pohanským modlám modliti. O němžto mladém swatém dietěti uslyšaw Valerianus, ciesařuow starosta, kázal jeho k sobě přiwésti; a jež sě nechtěl modlám modliti, kázal jeho starosta kyji bíti. A inhed wšem těm, ježto jeho bili, i samému starostě, ruce uschle. W tom přieplaše pokřiče starosta a řka: Běda mně! ruce jsem ztratil. K němužto swatý Wít wece: Kde jsú twoji bohowé, aby přijdúc tě uzdrawili? K tomu starosta wece: A zda jsi ty ten, jenž mě muožeš uzdrawiti? Swatý Wít wece: We jmě mého hospodina mohu. A w túž hodinu zaň sě bohu pomodlil, tak starosta zdráw byl. A pozwaw k sobě jeho otce, k němu řekl: Treskci Wíta, syna swého, ať zlú

smrtí nesende. Tehda otec swatého Wita domów přiwedl, kázal před ním pannám tancowati i rozličnú kratochwíl jemu činiti, zdaby kak mohl jeho mysl k modlám přewrátiti. A když večer swatého Wíta na pokoji zamkli, přišla s nebes diwná wóně, jiežto sě wšecka čeleď nemohla nawoněti. W tu hodinu otec do pokoje nazřew, uzřel sedm andělów podlé swatého Wita stojiec; inhed řekl: Bohowé do našeho domu přišli! A jakž to wece, tak inhed oslnul. I poče tak welmě křičeti, až wešken lid i starosta Valerianus přiběhna, poče jeho tázati, kak by sě jemu stalo? K němužto on wece: Widěl jsem bohy ohňowé, i nemohl jsem w jich tváři pro weliký blesk patřiti; proto jsem oslnul. Tehda odtad jeho pojemše, do chrámu před modlu wedli, a zaň beran oběrowawše, swého boha prosili, aby jemu zrak nawrátil. A když nic neprospěli, syna, swatého Wíta, poprosili; a inhed prozřel. A proto sě nic neobrátil, ale ješče wzdy myslil syna zabiti. Tehda anděl boží swatému Modestowi pěstúnu jeho sě zjewiw, kázal jemu s swatým Wítem do jiné země jíti. A když pryč jděsta, orel jima pokrm přinosieše, a mnoho jiných diwów buoh skrze swatého Wíta činieše. Zatiem ciesařowa Dioklecianowa syna ďábel posedl, wzkřičal welikým hlasem wolaje a řka: Newyndu odtadto, dokad Wít nepřijde! W tu dobu swatého Wíta nalezše, před ciesaře wedli, k němuž ciesař wece: Mocíli budeš mé dietě uzdrawiti? Swatý Wít wece: Ne já, ale hospodin. A jakž jemu ruce na hlawu położil, tak od něho ďábla wyhnal. W tu hodinu ciesař wece: Robátko! rozmysl sě, wzdaj obět našim bohóm, a ohawné smrti newezmeš. A když jemu swatý Wit nikaki nepowolil, kázal jeho i s Modestem s pěstúnem w žaláři zamknúti. A inhed okowy s nich spadly, a nebeská swětlost přišedsi, žalář oswietila. To ciesař uslyšaw, kázal swatého Wita w horúcí pec uwrci. A když jemu to nic neuwadilo, lwa lítého naň wypustili. A ten sě proti němu pilně postawiw, nic jemu neučinil. To ciesař uzřew, kázal swatého Wíta a swatého Modesta s swatú Krescencí, pěstúnú jeho, opak ruce swiežíc, přes trám táhnúc wěšeti. A inhed sě wše powětřie zakalilo, země sě potřásla, weliká hřímota přišla, chrámowé pohanšči sě obořili, a pohanské modly spadše mnoho pohanów zabily. To wše ciesař uznamenaw, pryč odtad běžal, tepa sě pěstma u prsy a řka: Nastojte! ej jsem ot malého roběte přemožen. Zatiem anděl boží ty swaté rozwázal, a inhed w tu hodinu wezřewše, nalezli sě u jedné řeky, a tu sě bohu modléce skončili. Jichžto těla jedna bohobojná paní, zjewenie od swatého Wíta jmewši, na poctiwém miestě pochowala.

---

6. Žiwot swatého Kyrilla, sw. Metudia a swaté Ludmily tuto sě čte.

Když chtěl wšemohúcí hospodin, aby skrze jeho stkwúcie ducha swatého paprsky křesťanská wiera po wšem sě swětě rozplodila: tehda za těch časuow, w nichžto duostojný mistr swatý Augustin na swětě

ıa kwetl, za těchž časów wznikl je-
oží muž jménem Quirillus, jenžto do
ısti, ježto Bulgaria slowe, přišed,
i na křesťanskú wieru obrátil; a
do Morawy přišed, ten lid také
rský k bohu obrátil. Ale jež lid těch
w hrubý k božiej službě bieše, wy-
sobě swatý Quirillus, aby ducha
ıo pomocí boží službu Slowenským
m zřiedil, a wšeckno písmo starého
ého zákona slowensky přeložil; a
řád we Slowenských wlastech držie
dnešnieho dne. Potom swatý Qui-
swého bratra, jemužto sú řekli Me-
, u Morawě ostawiw, do Říma pro
enstwie šel; a tu otec swatý, pa-
a jiní mudrci swatého Quirilla jsú
ıli z toho, pročby byl Slowenskú
lužbu zpiewati ustawil. Jimžto sě
il swatý Quirillus a řka: Wšeliký
wšelikým jazykem jmá boha chwá-
když jest hospodin Slowenský ja-
ko i jiné řeči ustawil, jakžto mi
spodin wdechl, tak jsem tiem činem
obludných na swatú wieru obrátil.
ı uslyšewše, jeho twrdej wieře sě
iwše, aby božie služba w těch wla-
byla zpiewána potwrdili i ustawili
dnešnieho dne, jehožto potwrzenie
atém otci papežowi swatý Quirillus
dobyw, do těch wlastí poslal; a
w duchowný staw wstúpiw, bohu
i slúže skončal. A ten bratr jeho
us, jenž byl u Morawě ostal, krá-
lorawským, jemužto jmě bylo Swa-
, arcibiskupem učiněn, a pod sebú
jiných biskupuow jměl. Za těch ča-
suow Česká země ješče u wieře blúdiec,
pohanským sě modlám modléše. A tehdy
byla jedna slowútná přirozeného smysla
žena, ale čarodějnice, jménem Libuše, je-
jiežto nalezením Pražské město jest usta-
weno. A potom když sobě Čechowé je-
dnoho sedlského oráčka, ale welmi mú-
drého, jménem Přemysla, knieżetem wo-
lili, tehda zaň Libuši wdali; ot něhožto
pramene pošel národ Českých knieżat i
králów po wšem swětu slowútných až do
dnešnieho dne. Potom po mnohých ča-
siech od toho pramene pošel jest wéwoda
Český, jménem Bořiwoj, muž dobrotiwý,
postawy nádobné, múdrosti plný; ten sobě
pojal za hospodyni z swé země dceru Sla-
wníkowu z Mělnického kraje, jménem Lud-
milu; ta za swé mladosti také sě mo-
dlám pohanským modlila. A když jeden
čas Český wéwoda Bořiwoj do Morawy
k dworu k królowu Swatoplukowa jel,
jemužto král wítánie daw, kuobědu po-
zwal; ale mezi křesťany seděti jemu ne-
dal, a řka: Podlé pohanského obyčeje slu-
šie tobě před stolem na podlahách siesti.
Nad nímžto sě arcibiskup Metudius sli-
towaw, i zaň sě postydéw, k němu wece:
E, ež ty jsa tak welikě knieże, toho sě
nestydíš, jež jsi od dóstojného seděnie
wysazen; ale pro swé bludné wiery mo-
dly raději na zemi nepoctiwě sedíš? — Co
na tom leží, proto trpím? neb co waše
křesťanská wiera pomáhá? — K němužto
swatý Metudius wece: Chtělliby, mohlby
toho dobře polepšiti; otpowěz sě swých
ďáblowých modl, a budeš pánem nad swý-
mi pány, a wše swé nepřátely pod swú

moc podtepeš, a twé praščedie slowútně sě zmóž; neb jest proroctswie o Českých knieżetiech dáwno prorokowáno. K němužto wéwoda wece: Jestli to tak, proč mne inhed nepokrstíš? čilí co překážie? Swatý Metudius wece: Nic nám nepřekážie, jedině buď hotow, aby ustawičným srdcem uwěřil wuotce boha wšemohúcieho, i w jeho syna Jesu Krista, a w ducha swatého, jenžto jest oswietitel wšech wěrných duš; a to učiň netolik pro tělesného zbožie žádost, ale pro spasenie těla i duše a s bohem na wěky přebywánie. Tu swatú řeč České knieże uslyšaw, ducha swatého posilením snažně požádal, aby jeho arcibiskup pokrstil. A když bylo na zajtřie, wida swatý otec Metudius toho knieżete ustawičnú žádost, jeho se třmidcat slúhami, ježto s ním byli přijeli, pokrstil. A tu sě w swatej wieře potwrdiw, jednoho kněze, jemužto bylo jmě Kaik, s sebú pojem, do Čech sě wrátil, a kostel we jmě swatého Klimenta nad tiem hradem, ježto Gradišť slowe, učiniti kázali, a tu toho kněze starostú učinil. A za tiem České země lid též spoře swatú wieru přijímal. A potom po malých dnech swatý otec Metudius do Čech přijew, swatú Ludmilu se mnohými jinými pokrstil, skrze něžto swatá wiera w Českej zemi mocně sě jest wzplodila. To wida ďábel, ano sě z jeho moci množstwie duš zproštije, České pány proti knieżeti wzbudil, a pro křesťanskú wieru to wěrné knieże z České země wypuzen. Proněžto inhed sě pozdwih, do Morawy k králowi Swatoplukowi, a k biskupu Metudowi jel, a tu poctiwě ot nich přijat, některý čas s nimi přebyl. Ale jež lidské lsti zlost na čas pobujejíc, dlúho tráti nemóže: w Českej zemi stařejší páni opět swého wéwodu zasě se cti otezwali, a on wrátiw sě, we jmě swaté králowny kostel u Pražském městě učinil, jakž byl w tom w swém poběžení matce boží u Morawě slíbil. Toj ten boží muž z prwních České země knieżat byl, jenž jest božie domy zakládal, a kněží s žákowstwem i s duchownimi k boží službě připósobil. A potom s swú swatú hospodyni Ludmilú tři syny jměl a tři dcery, jakžto jemu byl swatý otec Metudius předřekl, což sě jeho šťedie we wšem dobrém jmělo wzploditi. A zatiem s welikú cti swé dny wéwoda Bořiwoj zwed, boha sě poručiw, skončal, a miesto něho syn jeho Sbyhněw České knězstwie přijal. Ten také, jakžto i otec, kostely, kněží i wieru křesťanskú slawně powýšiw, skončal, a miesto něho Wratislaw, swatého Wáclawa otec, w Čechách knieżetem byl; a ten jest we jmě swatého Jiřie duchownim pannám na Pražském hradě klášter učinil. Zatiem swatá Ludmila po swého hospodáře smrti w čistotě až do skončenie přebywala, bohu snažně slúžiec, své tělesenstwie posty, klekánim, modlitbami i rozličnými činy trudila, w skutciech milosrdných mile pro hospodina chudé, kněží i pútníky krmiec, nemocným i jatým, strastným i potřebným almužnu dáwajíc, tak což muož býti nazwána stkwúcie hwězda, ježto jest swých swatých příkladów swětlými paprslky wšicku Českú zemi oswietila. A jež swatá Ludmila w swém poručstwí wnúčka swého, swatého Wáclawa, jmějieše, tomu jejie tstě nemilostiwá pohanka záwiděti na swém srdci zlostně

zamyslila, kakby swatú Ludmilu zahubiec, to swaté děťátko, swatého Wáclawa, ku pohanským modlám obrátila, a zatiem křesťany w Českéj zemi zahladila; jakžto sě jest o to potom pokusila, kněží z země wyhnawše, a kostelnie dwéře wesde zahraditi kázawše. To swatá Ludmila zdaleka uznamenawši, do Tetína na hrad sě přestěhowala, a tu wšecku swátost přijemši, swú duši hospodinu poručila. A w tuž hodinu dwa nemilostiwá katy, na jejie smrt naprawena, wjejie pokoji dřwi na ni wyraziwše, beze wšeho studu swú milostiwú kněžnú nepoctiwě trhati počesta. Jimažto ona wece: Co činíta? zdali toho nepomníta, co jsem já wám dobrého učinila? To šlechetná swětice jich hřiecha wiece, než swého bezžiwotie želejíc, mluwieše; ale ona nic na to netbawše, záwojem jejie swaté hrdlo zatáhše, ji zadawowasta. K nimažto ona, jakž mohúci, wece: E radějše mi hlawu setněta, ať sě w swej krwi pro mého Jesu Krista válejíc, swatých mučenníkow korunu obdrži. Na to ta nemilostiwá katy nic nepotbawše, jejie swaté hrdlo zatáhše, ji zadáwista, a tu duši anděli wzemše, do nebeské radosti nesli. A potom mnoho swatých diwów skrze swatú Ludmilu s rozličnými činil lidmi i činí až do dnešnieho dne, amen. A potom po některých časiech swatý Wáclaw její swaté tělo do Prahy z Tetína přinesl, a u swatého Jiřie, w klášteře u duchownich panen, poctiwě pochowal.

---

7. *Žiwot swatého Wáclawa.*

Když tomu wšemohúcie milost chtěla božie, aby sě wiera křesťanská spoře rozmnožila, Swatopluk, Morawský král, od swatého Cyrilla, Morawského arcibiskupa, swatý křest jest přijal; a potom když bratr swatého Cyrilla, jménem Metudius, po jeho skončení miesto ncho Morawským biskupem byl učiněn, tehda České slowútné knieže, jménem Bořiwoj, a jeho bohobojná kněžna, swatá Ludmila, w tom městě, ježto Welehrad slowe, tu ježto tehdy Morawského arcibiskupstwie stolec i sláwa bieše, w kostele swatého Wíta od blaženého arcibiskupa Metudia, oba swatý křest jsta přijala. W těch časiech to České knieže Bořiwoj měl jest dwa syny, jeden slúl Spitigneus, a druhý Wratislaw. Tehda Spitigneus nemnoho na swětě přebyw umřel, a Wratislaw po něm w Čechách knieżetem ostal. Potom to slowútné knieże Wratislaw s swú kněžnú, jiejžto jmě bylo Dragomiř, měl dwa syny, swatého Wáclawa a nemilostiwého Boleslawa; a když Wratislaw knieże s prawým srdcem křesťanskú wieru milowáše, na to jeho kněžna Drahomiř nic netbała, ale pohanských modl wzdy sě přidržieše. Potom po těch časiech to šlechetné knieże Wratislaw swého syna, swatého Wáclawa, tiem úmyslem, aby potom Českým knieżetem byl, swatej Ludmile jeho chowati poručiw, skončal, a jeho kněžna Dragomiř w druhého syna Boleslawa sě uwázawši, ku pohanským modlám jeho wšemi činy wedieše. Ale ten předrahý kwět, prwní w Českej zemi w swatej wieře wzkwetlý, swatá Ludmila

wnuka swatého Wáclawa, swatému čtení podlé křesťanské wiery jeho učieci, chowáše. Tehda milostiwý utěšitel duch swatý tak toho dietěte srdce wnitřním wdešením byl rozpálil, ež jeho swatá učenie jako světlé jiskry od něho jdúc sě stwěchu, a jeho oswiecené promluwenie jako plowúcie stredy sladce od jeho swatých úst pocházieše. Proněžto skrze jeho swatého slowa snažné kázanie wšecka Česká země slawně jest oswiecena, netolik slowem, ale i rozličným příkladem; neb sě tak o jeho swaté milosti píše, ež jest byl přečistého žiwota, tělesenstwie své bez poskwrny chowal, a wzdy žádaje, kakby pro Jesu Krista swú krew prolil. Pronězto sprawedlnost swaté wiery ne tajně, ale zjewně kázáše, wzdy sě bohu nábožně modlil, bedliwě we dne i w noci boha následuje we wšech swatých skutciech, w almužnách, u milosrdí i u pokoře nad jiné své rowně znamenitě prospiewal. Těch časuow ta záwistiwá Drahomiř, nemilostiwá pohanka, žádajíc nad swú tstí swatú Ludmilú kněžstwo České země obdržeti, dwa šeředná násilníky, jimažto jména byla Tuman a Guman, do Tetína na hrad posla, aby tam jewše, wěrnú boží služebnici, swatú Ludmilu, zahubila. A tak sě i stalo, od tú dwú jest udáwena, a ta swatá duše do nebes wzata. Potom ta nemilostiwá pohanka Drahomiř jala sě křesťanów nenáwideti a jim mnoho zlého činiti; ale syn jejie, swatý Wáclaw, wieru křesťanskú, jakž jeho byla swatá Ludmila, babka jeho, naučila, twrdě držieše, nawracije zasě jí rozehnalé křesťany, a jim milostiwě w jich potřebách pomáhaje. Tú také zwlaščí pokorú činieše, ež oplatky tajně peka, a z hroznuow wino swýma rukama wydawuje, k božiej službě po kostelích dáwáše. Často také drwa a jinú potřebu chudým wdowám, pracným rozličným sirým lidem tajně w noci nosieše. Těch časów Kúřímské knieže wida božieho slúhy welikú pokoru, a jeho na swej mysli potupeně nesa, jal sě kněžstwí České země rozličně překáželi i welike násilé činiti, tak ež musil swatý Wáclaw s welikú wojskú proti němu táhnúti, nedada swé země wiece hubiti. Jehožto zástup knieže Kúřímské potupiw, s swým zástupem proti němu také na pole wyjel, a s ním sě k boji zamluwil. Jemužto swatý Wáclaw po poslu wzkázal a řka: Když žádáš nad mým kněžstwím wéwoditi, co tě toho potřeba, aby ti u boji zbiti byli, nad nimižto chceš panowati? Ját twých lidí krwe prolitie nežádaji; jestlit se mnú boj lib, nade mnú nad samiem switěze, panuj nade wšemi mými; paklit já tě přemohu, ale ať twoji pod mú moc slušejí. Tomu poselstwí knieže Kúřímské wesele powolil, by ta smlúwa byla suobú stranú otwrzena, tak jakžby nikte jima pomáhati nesměl. Jakžto sě jest i stalo. A když tě knieżetě proti sobě na sedánie jděsta, a obě wojště na tom přihledání stásta, w tu hodinu anděli s nebes stúpiwše, nad swatým sě Wáclawem wznášiechu, a kříž stkwúcí před jeho swatú tváří sě blstieše. To Kúřímské knieže uzřew, před swatým Wáclawem na zemi padl, proše, aby mu ráčil swuoj hněw odpustiti. Jemužto swatý

ıw wece: Wrať sě domów s poko-
ı měj na swém dosti; jáť twého
aji. Potom po malých časiech swatý
ıw, aby k ciesařowu dworu jel, byl
ín. A když tam přijel, od ciesaře i
všech kniežat ctně přijat, a tu u
:h ciesařowých radách nade wše jiné
drosti poznán. A když jednoho jitra
ıařowu radu pozwán, a pro welikú
jižto zwlášče bohu sě modle nesl,
ně sě trudil, w radu přijieti zapoz-
hda ciesař s kniežaty mně, by sě pro
ırdost přijieti oblenil, to byl tak
bil: kdyžby swatý Wáclaw w radu
, aby ho nikte powstáním nepoctil.
ak jakž brzo swatý Wáclaw w radu
, uzřew ciesař, ano jeho swětí an-
vedú, a kříž zlatý jemu sě na čele
: inhed před ním se wšemi kniežety
, jemu sě pokořil, slibuje jemu, což
ı něm poprosil neb kázal, na tom
ył uslyšán. Tehda swatý Wáclaw ruky
ho Wíta na ciesařowi poprosil, a
jemu ciesař mile dal. Potom swatý
aw s tiem drahým darem do Praž-
ı města přijew, kostel we jmě swa-
Wíta učinil, a za tiem po toho swa-
otce, Řezenského biskupa, jenž těch
ıw nad Českú zemí biskupowého dó-
ıstwie moc mějieše, poslal, prose,
sě přijieti neoblenil, ale přijeda ko-
ıwatého Wíta poswětil. Jemužto Ře-
ý biskup odwzkázal a řka: Azda mne,
milý, potřebuješ? wěz to eť ten
l, jehož poswěcenie žádáš, tenť ko-
jakž sem buožím zjewením widěl,
šen bude w dóstojenstwie arcibiskup-
stwie, stolec i hlawa duchownie twé země.
A wšak aby sě twá prosba i wuole na-
plnila a twuoj kostel byl poswěcen, rád
to chci zpósobiti.

Coj potom swatý Wáclaw pro Jesu Kri-
sta pokorných a milosrdných skutkuow či-
nil, o tom jest mnoho psáno; zwlášče, když
jednoho času swatý Wáclaw w noci, ano
snieh a led weliký, s swým starým sluhú,
jenž slúl swatý Podiwoj, jemužto wše ta-
jenstwie i náboženstwie swatého Wácla-
wa známo bylo, k kostelu bos jdieše, teh-
da ten swatý Podiwoj, kakžkoli wuobu-
wi jda, wšak weliké zimy trpěti nemožéše.
Jemužto swatý Wáclaw wece: Podiwoji,
wizi to, žeť jest zima; stúpaj u mé sto-
pěje. A jakž poče w jeho swaté stopěje
stúpati, tak sě jemu nohy shřiely, tak jež
nepoče nic zimy čiti; a ty jisté swatého
Wáclawa stopěje, ež po zmrzlém blátě
chodě, swé swaté nohy obrahowáše, wše-
ckny krwawy běchu. To také swatý Wá-
claw z zwláščieho milosrdie činil, ež po-
hanské a porobné děti kupuje, k swatému
krstu připrawuje, bohu je dědil; boje sě
také, aby ižádného člowěka krew newinně
nebyla odsúzena, wše šibenice a žaláře
obořiti kázal. Ten také dar wlasčí od boha
jměl, ež prorocsky u budúcích časiech
mnohé wěci přewěděl, a znamenitě zje-
weno mu bylo, aby tělo swé babky, swaté
Ludmily, na jiné miesto přenesenie učinil.
A tak sě jest stalo, ež po tom widění
swatý Wáclaw celé tělo swaté Ludmily
w Tetíně nalez, do Prahy přinesl, a w klá-
šteře swatého Jiřie, tu ježto i dnes hřbí,
poctiwě položil. Potom swatý Wáclaw žá-

daje wěcí nebeských, wšech tělesných wěcí sobě za nic nenesa, poslal swé posly k swatému papežowi, proše, aby mohl, swému bratru Boleslawowi kněžstwie wzdada, w zákon swatého Benedikta wniti. Ale proti tomu bratr jeho Boleslaw, jeho swatým činóm záwidě, tělesných wěcí žádaje, nebeských netbaje, chtieše rád, by kterým činem mohl kněžstwie České země dojíti; pro něžto swatého Wáclawa, bratra swého, na jedny hody lstiwým zámyslem do Boleslawě pozwal. Tehda swatý Wáclaw smrt swú přewěděw, newinný jako owčička, dobrowolně sě wésti přepustil, a to s welikú radostí učinil; neb toho bieše dáwno žádal, aby pro swatú wieru swú krew prolil. A když na těch hodech swatý Wáclaw s swými rytieři na wečeři sedieše, propowědě k nim, a řka: Zajtra u vigilii rajského probosta swatého Michala kalich utrpenie pro mého milého hospodina píti budu, aby swatý Michal duši mú hospodinu obětował. A wy také tuto se mnú jasně píte a hodujte; neb již od toho času wina s wámi wiec píti nebudu této úrody. To řek swatý Wáclaw, od wečeře wstal, bohu poděkowaw skrúšeným srdcem sě nábožně zpowiedal, a tu žalostiwě za swé i swých bližních hřiechy zaplakaw, na modlitwy sě přes prwospí oddal; a potom nábožně na jitřní wstaw, prawé swětlúcie slunce, ježto duši oswěcije, tělo krále nebeského přijal. A když tak swatý Wáclaw nebeské swětlosti oděním sě ohradiw, po tmě jdieše, nemilostiwý bratr jeho Boleslaw s wraždlným úmyslem ze tmy naň wystúpil, a tu, hřiešná temnost proti swětej swětlosti, bratra swatého Wáclawa nemilostiwě ranil. Pro něžto raněnie ten sám zlý Boleslaw letěl, nejmaje moci nad sluhú božím; ale swatý Wáclaw chtě dobrowolně obět swú wzdáti bohu, a duši swú, tocíž tělesenstwie své dáti pro mílého Jesu Krista, wezma bratra swého meč, jemu wrátil, a řka: Wóle twá buď w twú ruku. Proto sě zlý Boleslaw nic neobměkčil; ale s swými nemilostiwými lidmí opět sě naň obořiw, swého bratra, swatého Wáclawa zabil, a ta swatá duše slawně do nebes s swatými anděly wnešena. Potom ta swatá krew, ježto byla na stěnu střelila, jako wolajíc na wražedlného bratra, dlúhé časy ižádným řemeslem setříti nemožena. Potom skrze swatého Wáclawa buoh zřiemě diwy w Čechách i w jiných wlastech činil; a zwlášče w tu hodinu, w nížto swatý Wáclaw swú krew prolil, zjewil sě spasitel na kříži pně králi Dáceskému, a takto k němu mluwě: Chceli swých hřiechów odpuščenie u mne obdržeti, učiň kostel we jmě mého milého mučenníka swatého Wáclawa. Z toho wýdčnie král sě probraw, kostel krásný we jmě swatého Wáclawa učiniw, slowútně nadal; a tu jeho swaté jmě, jako i w Čechách, u welicě chwále jmají až do dnešnieho dne. W těch také časiech ta přezlá swaté wiery nenáwistnice Drahomíř pohanka, swatého Wáclawa mátě, wšech newěrných mater zlostný příklad, jež swej krwi sě protiwiec, swatého Wáclawa, swého syna, smrt byla zjednala, proto božím přepuščením před Pražským hradem, jako ona prokletá města Datan a Abiron, sě jest

propadla. A ta propast jest zřiemě známa wšem až do dnešnieho dne; a ti také ohawní wražedlného Boleslawa pomocníci rozličnú boží ranú wšickni jsú hanebně sešli.

Nr 1272

PÍSNĚ DUCHOWNÍ.

Nacházejí se při Modlitbách w Rkp. weřej. bibl. XVII. F. 30 ze XIV stol. Jest jich 18 mezi 197 modlitbami. Wětší díl z nich zachowal se w kancionalích až do našeho wěku. Píseň „Stála matka bolestiwá", opisowatelem nejwíce pokažená, nalezá se i w jiném rkp. weř. bibl. XVII. A. 18. num. 3. s počátkem: „Stáše matka božie žalostieci" atd. Píseň „Swatý Wáclawe" uwádí Hajek na r. 1368, a připisuje ji arcibiskupu Janowi Očkowi z Wlašimi; ale ten na ni jen odpustky 40denní udělil. Beneš z Weitmile († 1375) jmenowaw ji písní od starodáwna zpíwáwanau (cantio ab olim cantari consueta) také ji celau do swé kroniky wložil. Obnáší púwodně jen 3 strofy. Tištěna z rkp. weř. bibl. Pražské s hudebními notami w Star. Sklád. V. str. 58. Píseň „Buoh náš wšemohúcí" zdá se teprw po r. 1378 složena býti, ana také prosbu o nawrácení jednoty církewní w sobě obsahuje. Pocházejíť tedy písně ty z wěkúw rozličných, ačkoli, dle písma i jazyku, ne z mladších, nežli XIV století.

1.

Swatý Wáclawe!
wéwodo České země,
knieže náš!
pros za ny boha,
swatého ducha. Kyrieleison!

Nebeskéť jest dworstwo krásné:
blazě tomu, ktož tam pójde
w žiwot wěčný,
oheň jasný
swatého ducha. Kyrieleison!

Pomoci twé žádámy:
smiluj sě nad námi;
utěš smutné,
otweď wše zlé,
swatý Wáclawe! Kyrieleison!

2.

Buoh (náš) wšemohúcí
wstal z mrtwých žádúcí:
chwalmež ho [1]) w weselí: [2])
toť nám [3]) písmo welí. Kyrieleison!

Ležal tři dny w hrobě,
dal proklati sobě
ruce, [4]) nozě obě
na spasenie tobě. Kyrieleison!

Jesukriste, wstal si,
nám na příklad dal si,
žeť nám z mrtwých wstáti,
s bohem přebýwati. Kyrieleison!

1) Rkp. Boha 2) rkp. s weselím 3) rkp. nám wšem 4) rkp. bok, ruce.

Maria žádúcie,
z nebes róže stkwúcie!
za ny hospodina
pros milého syna. [1]) Kyrieleison!
Pane náš Ježíši,
uslyš swoju říši,
nás hřiešné křesťany,
pro twé swaté rány. Kyrieleison!
Swaté Marie synu,
otpusť hřiešným winu,
pane Jesukriste,
jenž si wstal zajisté. Kyrieleison!
Ó králi nebeský,
uslyš swój lid Český. [2])
Zbaw nás núzě této,
daj nám dobré léto. Kyrieleison!
Uslyš naše hlasy,
daj pokojné časy,
Jesukriste králi,
ať tě twój lid chwáli. Kyrieleison!
Otpusť naše zlosti,
wšech nás bludów zprosti,
daj nám pro swú dobrotu
swaté cierkwe jednotu. Kyrieleison!
Wšichni světí proste,
nám toho spomozte,
bych(om) s wámi bydlili,
Jesukrista chválili. Kyrieleison!

3.

Wítaj, milý Jesukriste,
wítaj, synu panny čisté!
Já tě nynie wierú widím,
silně tomu w plně věřím,
žes ty milý mój stwořitel,
wšeho světa wykupitel,
jakž [1]) jsi z panny narozený
a na kříži umučený.
Nie tu wiece chleba nenie,
když ta kněz slowa dopowie;
než jest prawé božie tělo,
jakžto jest na kříži přěło,
kteréž nynie kněz pěstuje,
bohu otci obětuje.
O wýplato wšeho [2]) světa,
duši našich buď oswěta!
Boha mého tě já chwálím,
mú tě duši já welebím,
jakžto swatú trojici ctím.
Nebs stwořitel i spasenie;
na oltáři tuto nynie
naše duše sobú sytiš,
a sám sobú štědře daříš.
O přeštědrý dařiteli,
přežádúci spasiteli!
daj nám živě w tě wěřiti,
s milosti tě přijímati;
daj křesťanem prawým býti,
w dobrých skutciech daj setrwánie,
daj bez hřiechu dokonánie,
a potom wěčné spasenie. Amen.

4.

Stála matka bolestiwá
podlé kříže plačtiwá,
když wisieše syn jejie.
Čież duši lkajíci,
smutnú a bolestnú
prošel meč ostrý.

1) Rkp. pros za nás hospodina, swého mile syna.
2) Rkp. Česke.

1) Rkp. jakož. 2) Tak rkp.

: smutna a nuzna
ožehnaná matka
ného syna!
uchléše a ji boléše,
i matku,
lieše muky svého syna!
est člowěk, jenžby neplakal,
ristowy kdyžby widal
mucě?
emohl sě smútiti,
istowy želeti,
i s synem?
hy svého lidu
ežíše w mukách
iní poddaného.
wého sladkého syna
puščeného,
pusti duši.
atko, studnice milosti,
twé bolesti muky
s tobú plači.
hoří srdce mé
i Krista boha,
sě slíbím.
atko, to učiň,
ného ať by rány
mu ať by byly zsinalé.
yna raneného,
l za mě trpěti,
mnú rozděl.
wěrně s sobú plakati,
ého želeti,
ť já žiw jsem.
íže s tobú státi,
sě přitowařišiti,
i tohoť žádám.
id pannami přejasná,
mně již nebuď hořká,
kaž mi s sobú žalostiti.
Kaž ať nesu Kristowu smrt,
umučenie kaž mi býti učastnu,
a muky zpomínati.
Kaž mě ránami raniti,
křížem mě kaž oblahoslawiti
we krwi twého syna.
Plameny abych nehořal podpálen,
skrzě tě abych byl obránen
w den súdný.
Kriste, když otsud bude jíti,
daj skrzě matku mně dojíti
koruny wítězné.
Když tělo umře,
kaž ať duše dána bude
do ráje nebeského. Amen.

5.

Wítaj, milý Jesukriste,
králi wšemohúcí,
we wšech miestech wše widúcí,
wšech kajících milující,
wšem žiwot dáwající,
wšeho kwietie krašše ktwúcí,
wšie swětlosti wiece stkwúcí,
swým sě milým zjewující,
je rozkošně kochající.
Wítaj, slawný stwořiteli,
wítaj, milý spasiteli,
wěrný mój přieteli,
wšie dobroty dáwateli.
Wítaj, w núzi utěšiteli,
wšeho hřiecha zbawiteli.
Děkujemy tobě z toho,
z twého milowánie welikého,
z potřebného, z radostného,

z rozkošného i ščedrého,
jež si ny ráčil stwořiti,
welmi drazě wykúpiti,
nebesa dnes otwořiti,
a swým swatým tělem obdařiti,
wšieho kwietie krašše ktwáce,
žiwúce, nikdyž neumierajíce.
Chwála tobě, bože, z toho,
jenž činíš diwów mnoho,
twú mocí a slowa twého,
rukú kněžě wšelikého.
Tu swé diwy ty zjewuješ,
w chléb [1]) swé tělo proměňuješ,
z wína swú krew učiňuješ.[2])
W chlebnéj twáři ty sě skrýwáš,
božskú swětlostí pokrýwáš,
cěle na nebi přebýwáš,
cěle w oplatcě odpočíwáš;
ani jsi na nebi wětší,
ani jsi w oplatcě menší.
Na nebi jsi weškeu zjewně,
w oplatcě jsi weškeu tajně;
jakož jsi na nebi slawně,
takéž jsi na zemi tajně.
Když tak diwně k nám přichodíš
s sebú anděly přiwodíš,
k welikej nám to cti hodíš,
že s anděly o nás chodíš.
Twéť jest tělo naplneno
diwów, když jest učineno,
mocným slowem jest swěceno,
wěrným srdcem uchwáceno.
To každému mieti za to,
jenž jest srdcem takéž wzato,
jako usty wzem sě swato. [3])

1) Rkp. z chleba 2) rkp. učiniješ. 3) w rkp. pokaženo místo.

Augustin jest swědek na to.
— — — — — —
kdyžto bude rozlomeno,
w malé částky rozdrobeno,
po wšem swětu rozděleno,
wše křesťanstwo obděleno:
kakož koli ikaždému
málo dáno jest wěrnému:
a wšak cěle jest prwému,
cěle dáno i druhému,
cěle dáno i třetiému,
cěle také i čtwrtému,
cěle wěrně tisíciemu,
cěle také posledniemu.
A wšak proto nenie dwoje
tělo božie, ani troje,
we wšech miestech wše jedno je,
tak jakž wěři srdce moje.
Na to slunce swědka mámy:
kdyžto sě na ně diwámy [1])
mnoho poprslków widámy,
a wšak slunce jedno známy.
(To tělo zde obsaženo,)
jenž jest z diewky porozeno,
též na kříži umořeno,
a též w zemi pohřebeno.
Ten chléb žiwý nejde dolów,
jde na wýsost k otci domów,
kromě jest wšech apostolów
i wšech(něch) swatých andělów.
Protož, bože, prosimy tebe,
žiwý i rozkošný chlebe,
by otwořil nám dnes nebe,
dal nám ščedré dary z sebe.
Daj dóstojně tě widěti,
i dóstojně tě přijieti. [2])

1) Rkp. rozpomínámy. 2) rkp. přijímati.

) ny dnes nakrmiti,
ırmě naplniti,
ilú posilniti,
ozkoš w duši wlíti.
m za hřiechy plakati,
sě práwě pokati,
darów děkowati,
m srdcem milowati.
ré swaté porozenie,
těžké prorazenie,
twé) okrwawenie,
krásy twé zbawenie,
ſ (we skrúšenosti,)
wé swaté milosti,
zbawil [1]) škaredosti,
hřiešné těžkosti.
hřiechy odpustiti,
jiných uchowati,
ı od nás wzdáliti;
zlosti umeniti,
oty přispořiti,
tělem uzdrawiti,
ny hněwa zbawiti.
rotu polepšenie,
losti uhašenie,
milosti rozžženie
dobrých umoženie. [2])
ı sebú ny zjednati,
ráwě poznati,
ś wezdy zpomínati,
m žiwoty skonati.
ehdy s námi býti,
ude duši těla zbýti,
y nás neuwoditi,
rozkoš prowoditi.

Daj nám, s matkú tě widúce,
kralowati, w tobě jsúce,
a tě wezdy w sobě majíce,
a w rozkoši sě kochajíce. Amen.

6.

O Maria, róže stkwúcie,
matko božie přežádúcie!
každého hřiešného, ktož sě tobě porúčie,
jsi jeho spomocnice ručie.
Má mysl tě w tom pamatuje,
srdečko sě w tělu raduje,
chtě býti slúha twoje.
K tobě já hřiešný wolaji,
w tom sě bohu i tobě znaji,
jsem zde w nebezpečném kraji:
spomoz mi k nebeskému ráji.
Tys dennie hwězda nazwána.
ot boha, ot najwyššieho pána.
Tebú je wšecka smrtedlná rána
ot nás hřiešných pryč wzdálena
Mořskú tě hwězdú mnozí wykládají,
w tom tobě čest i chwálu wzdáwají;
za tebú bezpečenstwie mají,
obdržie wše, což žádají.
Tě písmo lilium nazývá,
při nemž drahá wóně bývá,
pod ním sě každý hřiešný pokrývá,
a wšeho zlého a wěčné smrti zbývá.
Keř, jenž někdy hořieše,
a wešken plamenit bieše,
swé krásy nic nepotratieše,
ale we wšiej zelenosti [1]) stojieše,
byl podoben k téj radosti.
Ty, jsúci plna milosti,
boha, tak žádného hosti,

ıp. ráčil zbawiti. 2) rkp. moženie.

1) Rkp. zelonosti.

porodilas bez pakosti.
Tuť plamenem keř hořieše,
když bóh člowěkem býti chtieše,
twéj cnosti nic neuškodieše,
ale pannú matka bieše.
Proto nedajž umřieti w hřieše,
ale spomoz nám z nich spieše.
Ty starého zákona
podlé písma i božieho slowa,
každému jsi člowěku hotowa;
spomoz nám z hřiechów rowa.
Tys wšech smutných prawá rádost,
ktož w srdci má kterú žalost,
budeli mieti prawú žádost,
bude smrtedlných ohow prost.
Tys útěcha světa wšecho,
rač zbawiti wšecho zlého;
daj widěti syna swého
před chwíli skonánie mého.
Potom toho rač spomoci,
když již přijdú moji roci,
by lestní duchowé soci
nade mná neměli moci.
Dajž tu modlitwu tak pěti,
se mná milostiwě zdieti,
by mi bóh ráčil přieti,
s tebú nebeské králewstwie mieti. Amen.

NEJSTARŠÍ PŘEKLAD CELÉ BIBLÍ.

Některé částky písma swatého, jakožto evangelia i žaltář, již w X století do češtiny překládati počato, jakž uwedený nahoře zlomek evangelium S. Jana doswědčuje: celá wšak biblí nezdá se žeby před XIV stoletím do téhož jazyka přeložena byla; aspoň newíme o rukopisech starších, nežli z poslední čtwrti XIV století, we kterých překlad auplné biblí nám se zachował. Takowýto exemplář celé biblí, ku konci XIV století psaný, nachází se w král. bibliotéce w Drážďanech. Weřejná biblioteka Pražská chowá (XVII, D. 33) jen částku podobně biblí, o něco wšak starší, nežli jest Drážďanská, jelikož asi na počátku kralowání Wáclawa IV psána Býti se widí. Rukopis ten pap. we fol. náležel někdy pánům z Rosenberka, potom Jesuitské kollegi Krumlowské. Obsahuje pak toliko proroky Isaiáše, Jeremiáše a Daniele, jejichžto text, dle swědectwí Dobrowského (Über den ersten Text der böhm. Bibelübersetzung, in den neueren Abhandlungen der k. böhm. Gesellsch. der Wissenschaften, 1798, Bd. III, str. 247 sl.) s rukopisem Drážďanským auplně sauhlasí. Udáwá wůbec Dobrowský čtwero starších překladů čili recensí písem swatých, z nichž toliko prwní do XIV, ostatní do XV století náležejí. Mimo uwedený tuto necelý opis Pražský, a celý Drážďanský, jsau z nejstaršího překladu t. j. z prwní recensí: Biblí Litoměřická na perg. od r. 1411, dwa swazky archowé, od nichž třetí swazek w archiwu p. hrabat Wratislawůw se nachází, wšecky tři rukau Matěje z Prahy skwostně a pilně psány.— Jiná w bibl. Olomucké University, we dwau knihách fol. na pergam. od r. 1417. Posléze Biblí glagolitská z Emauského kláštera od r. 1416 na perg. fol. z které jen jeden díl we weř. bibl. a některé listy w Museum se zachowaly. Druhá recensí, Husowým prawopisem znalá, padá již do XV stol. Škoda že jméno muže toho zaslaužilého, kterýž, snad za císaře Karla IV, celau biblí ponejprw česky wyložil, tmau nepaměti pokryto zůstáwati musí!

očínají sě kniehy Isaiášowy.

Kap. I.

iděnie Isaiášowo, syna Amos, ježto
děl o domu Judském a o Jerusa-
a dní Oziáše, Joathama, Achasa,
še, králów Judských.
e nebesa a ušima pozoruj země:
spodin mluwil jest: Syny jsem
al a powýšil, a oni pak pohrdali
oznal wól wládaře swého a osel
ína swého; ale Israhelský lid ne-
mne jest, a lid muoj neurozuměl.
lu hřiešnému, lidu těžkému nepra-
plemeni nešlechetnému, synóm še-
! Opustili sú hospodina, poškwr-
swatého Israhelského, wzdálili sú
. Proněžto bíti budu wy, wiece sě
íc o hýření? Wšeliká hlawa ne-
a wšeliké srdce truchlo; od paty
až do wrchu nenie w něm zdra-
na a jiezwa a raněnie oteklé nenie
o ani léčeno lékařstwím, ani po-
olejem. Země waše pusta a města
ažžena ohněm, wlast waši před
izí sežhú, a opuščena bude jako
ím nepřátelským. A opuščena bude
nská, jako stánek u winnici, a
alupa w dynnej zahradě, a jako
ježto pohubeno jest. A bylliby ho-
neostawil nám plemeno, jako to
odoma bylibychme a jako Gomora
bychme byli.
slowo božie knieżata Sodomská,
ozorujte zákona boha wašeho lidé
bí! K čemu mi množstwie obětí wa-
awí hospodin; pln sem žžené oběti
vé a tuku tučných věcí, a krwe
telców a beranów a kozlów sem nechtěl.
A když ste přichodili před oblíčej muoj,
kto jest potřebowal z rukú waší těch věcí,
abyšte chodili w mých sieních? Neoferujte
wiece poswátné oběti nadarmo; žžená obět
ohawnost mi jest. Hodu obnowenie měsiece,
a soboty i hodów nebudu trpěti; nepra-
wí jsú zástupi waši. Hodów wašich a sňat-
ków wašich nenáwiděla jest duše má; učí-
nili sú mi sě nelibí, usilowal jsem wzdr-
žije sě. A když wzwedete ruky waše, od-
wrátím oči swoji od wás; a když budete
množiti modlitbu, neuslyším; neb ruce
waši krwe plně jsta. Omyjte sě, čisti
buďte, odneste zlost myšlení wašich od
očí od mú. Přestaňte činiti neprawě, učte
sě dobře činiti, hledajte súdu, pomáhajte
tomu, jemužto sě jest násilé stalo, suďte
sirotku, braňte wdowy, a přijďtež, tresk-
četež mě, prawí hospodin. Budúli hřiesi
waši jako červená barwa, jako snieh
obělejí; a pakli budú červeny jako červec,
ta barwa jako wlna bielá budú. Budeteli
chtieti a uposlúcháte mne, dobré věci
zemské jiesti budete; pakli toho nebudete
chtieti, a mě k hněwu wzbudíte, meč
zžeře wy. Neb usta božie mluwila jsú:
kak sě jest učinilo zjewnú hřiešnicí město
wěrné, plné súdu! Sprawedlnost bydlila
jest w něm, a nynie pak wražedlníci.
Střiebro twé obrátilo sě jest w trósku,
wíno twé smiesilo sě jest s wodú; knie-
žata twá newěrná, towařiši zlodějewi,
wšickni milují dary a následují odplat; si-
rotku nesúdie, pře wdowie newchodí k nim.
Protož toto prawí hospodin wšech zástu-
pów, silný Israhelský: Běda! já sě utě-

šim nad mými wrahy, a pomstím sebe nad mými nepřátely; a obráci rukú swú k tobě, a wywážím do čistoty trósku twú, a odejmu wšeliký čistec twuoj; a nawráci súdce twé, jako jsú byli dřiewe, a rádce twé, jako za dáwna. Potom budeš nazwáno město sprawedlného, město wěrného; Sion súdem wyplacena bude, a zasě ji w sprawedlnosti přiwedu; a zetře škaredé a hřiešníky spolu. A kto sú opustili hospodina, zahlazeni budú; neb pohaněni budú ot modl, jimžto sú obět wzdáwali. A zapáléte sě zahradami, jížto ste byli zwolili, když budete jako dub, s něhožto listie prší, a jako zahrada bez wody, a bude síla waše jako pýř kúdelný, a dielo waše jako jiskra, a zažže sě obé spolu, a nebude ktoby uhasil.

Kap. II.

Slowo, ježto jest widěl Isaiáš, syn Amos, o Judě a o Jerusalemi. A bude w posledních dnech připrawena hora domu božieho na wrchu hor, a wzdwižena bude nad hory, a potáhnú sě k nie wšickni lidé. A pójdú lidé mnozí, a řkúc: Pojďte, wzejděm k hoře božie, a k domu boha Jakubowa; a naučí nás cestám swým, i budem choditi po jeho stezkách; a z Sion wyjde zákon, a slowo božie z Jerusalemě, a bude súditi lidi a tresktati lidi mnohé. A skují meče své w radlice a kopie swá w srpy, nezdwihne lid proti lidu meče, nebudú sě přistrojiewati wiece k boji. Dome Jakubuow! Pojďte a choďme w swětle boha našeho. Neb jsi zawrhl lid twój, dome Jakubuow; neb sú sě naplnili jako někdá, a wěšťce sú jměli, jako Filistýni, a sluh cizých sú sě přidrželi. Naplnila sě jest země střiebra a zlata, a nenie koncě pokladów jejie; a naplnila sě jest země jeho modlami; dielu rukú jich sú sě modlili, tomu, což sú činili prstowé jich. I nakřiwil sě jest člowěk, a ponížen jest muž; protož nepřipúščej jim. Wejdi w skálu, a schowaj sě w jámě w zemi před twáří bázni božie, a před chwalú weleslawenstwie jeho. Oči wysokého člowěka ponížené jsta, a nakřiwena bude wysokost mužská, a powýšen bude sám hospodin toho dne. Neb den boha wšech zástupów na wšelikého pyšného a na wšelikého ztwrdlého, i bude ponížen; a na wšeliké cedry Libanské wysoké a wzwedené, a na wšeliké duby Bazanské, a na wšeliké hory wysoké a na hory wzwedené, a na wšelikú wěži wysokú, a na wšelikú zeď ohraženú, a na wšeliké koráby Tharské, a na wšeliké, což jest widěti krásné. I bude nakřiwena wšeliká wysokost mužská, a pozdwižen bude sám hospodin toho dne; a modly spolkem zetřeny budú, a wejdú w jeskyně w skalné a w propasti zemské, před twáří strachu božieho a před chwalú weleslawenstwie jeho, když powstane bít země. Toho dne zawrže člowěk modly střiebra swého a obludné obrazy zlata swého, ježto sobě byl učinil, aby sě modlil krtóm a netopýřóm; i wejde w rozsědliny skalné a w jeskyně kamenné před twáří strachu božieho a před chwalú weleslawenstwie jeho, když powstane bít zemí. Protož odpočiňte od člowěka, jehožto duch w chřiepi w jeho jest; neb wysoký mnien jest on.

Kap. III.

t již pán nad pány wšech zástu-
nese od Jerusalemi a od Judy moc-
silného, a wšelikú sílu chleba, a
sílu wody, a silného i muže wá-
a súdci a proroka a wěščce a
a knieže nad pětidcat, a pocti-
a wezření, a rádci, a múdrého
slech, a obmysleného na řečech
y božie. A dám, tociž učiním,
knieżaty jich, neustawiční budú
i nad nimi; a letí lid, muž k muži,
k bližniemu swému; hlučně breb-
le robě proti starému, hubený
brému a neurozený proti uroze-
Neb pochytie muž bratra swého,
otce swého, i die: Rúcho ty
nieżetem naším buď, a roztrhánie
i twú rukú. Odpowie toho dne,
Nejsem lékař, w domě w mém
leba ani rúcha; neroďte mne uči-
żetem lidským. Neb obořil sě jest
m a Juda leťal; neb jazyky jich
nie jich proti bohu, aby hněwali
eslawenstwie jeho. Poznánie obli-
h odpowie jim; a hřiech swój
doma ohlášeli jsú a netajili sú.
ši jich! neb sě jim jest zlé obrá-
te sprawedlnému, eż dobře; neb
nalezení swých jedli sú. Běda ne-
a na zlé! odplata rukú jeho stane
. Lid muoj dráči jeho zlúpili, a
nowaly jsú nad ním. Lide muoj!
blažena řkú, ti tě přelščiji, a
roków twých rušie. Stojí k sú-
spodin, a stojí aby súdil lidi;
k súdu přijde s starostami lida
swého a s knieżaty jeho; neb wy spálili
ste winnici mú, kořist chudého w domu
wašem. Proč hubíte lid mój a tváři chu-
dých tlučete? prawí hospodin wšech zá-
stupów. I wece hospodin: Protož, eż sú
sě pozdwihly dcery Sionské, a chodily
rozprostřewše šíji, a podlé wuole očí cho-
dily, a plésaly rukama, a chodily nohami
swými složeným wchodem sú wzchodily:
oblysí hospodin wrch dcer Sionských, a
hospodin wlas jich obnaží. Toho dne
otejme hospodin okrasu obuwi, a ciešky,
a tračce, a zápony zlaté, a náramky, a
čepce, a púty, a úplety, a zlaté čepce,
a woněčky, a oplecie, a prsteny, a ka-
menie drahé na čele wisaté, a proměnná
rúcha, a pláščíky, a prostěradla, a jehly,
a zrcadla, a karnáče, a záwoje, a tenké
loktušky; a bude miesto chutné wuoně
smrad, a miesto tětiwky prowázek, a
miesto rusých wlasów lysina, a miesto
pásnice žíně; a najkrašší muži twoji od
meče sejdú a silní twoji w boji; a budú
truchliti a kwieleti brány jeho, a pusto
na zemi sěde.

Kap. IV.

A uwieže sě sedm žen w jednoho muže
toho dne, a řkúc: Chléb náš jiesti bu-
dem, a w rúcha w naše sě odiewati bu-
dem; jediné buď wyzýwáno jmě twé nad
námi, otejmi potupu naši. Toho dne bude
plod boží u welebnosti a w chwále, a
owoce zemské wysoké, a radowánie těm,
jižto živi ostanú z Israhelského lida, stane
sě. Spaseni budú tociž wšeliký, ktož
ostane w Sion a zbude w Jerusalemi;
swatý wzýwán bude wšeliký, ktož při-

psán jest k žiwotu w Jerusalemi. Omyjeli hospodin poskwrny dcer Sionských, a krew Jerusalema města s prostředniého w ducha súda a w ducha hořenie. I stwořil jest hospodin na wšelikém miestě hory Sionské dceře, a kdež jest wzýwán oblak přes den, a dým a bleskot ohně plamenného w noci: neb na wšelikéj chwále obrana, a stánek zastieněnie dne ot wedra, a k bezpečenstwí, a k skrytí ote zlého wichra a ote dšče.

Kap. V.

Zpiewati budu milému mému, pieseň strýčeného bratra mého, winnice mé: winnice učinila sě milému mému rohem synu oleje. A opletl ji jest a kamenie wybral z nie, a sadil winnici mú wýbornú, i udělal wěži prostřed nie, a lesici učinil w niej: i čakal aby načinila hroznowie, i načinila jest planého wína. A protož teď wy, bydliteli Jerusalemščí a mužie Júdšči, suďte mezi mnú, a mezi winnicí mú: Co jest toho, ježto jsem wiece jměl učiniti winnici mej, a neučinil jsem? zdali to, ež jsem čakal, aby načinila hroznowie, i načinila jest planého wína? A již teď ukáži wám, co učiní winnici mej: Odnesu plod jejie, i bude k roztrhaní; roztrhám zeď jejie, i bude ku potlačení; a učiním ji pustu: nebude za nic jmiena, ani bude kopána, a wzende na ní hložie a trnie; a oblakóm přikáži, aby nedščieli na ni přiewala. Neb winnice boha wšech zástupuow dóm Israelský jest, a mužie Júdščí rozkošný plod jejie. Čakal jsem, aby činil súd a sprawedlnost: ano pak neprawost a wolánie. Běda, jižto přijednáwáte dnom k domu, a pole k poli přiměnijete až do kraj města: zdali budete bydliti wy sami prostřed země? W mú uši jsú ty wěci, prawí hospodin wšech zástupuow: jediné ač budú domowé mnozí pusti, welicí a krásní a bez bydlitele; neb deset jitr winničných činie láhwičku jednu, třidceti měr sěmene činie miery tři. Běda, ježto wstáwáte ráno, túlat sě po opití, a piete až do wečera, abyste winem hořeli; húsličky a warhance, a buben a trúba, a wíno na kwasiech na wašich: a potřeby božie nepatřite, ani diel ruků jeho znamenáte. Protož jat weden jest lid muoj: neb nejměl uměnie, a šlechtici jeho zemřeli hladem, a množstwie jeho žiezí uswadlo. Protož rozšířilo jest peklo duši swú, a odewřela ústa swá beze wšeho konce: i stúpie silní jeho a wysocí jeho a slawní jeho do něho. I bude skloněn člowěk a ponížen bude muž a oči wysokých dolów spuščené: a powýšen bude hospodin wšech zástupuow w súdě, a buoh swatý oswětí sě w sprawedlnosti. A budú pasení beranowé podlé pořadu swého, a pusté wěci w plodistenstwie obráceny; nowopřišlí budú jiesti. Běda, ježto tiehnete neprawost prowazy ješitenstwie, a jako swaz wozowý hřiech; ježto řiekáte: pospěš a brzo přiď den jeho, abychme widěli, a přiblížila sě i přišla rada swatého Israelského, a budeme to wěděti. Běda, ježto řiekáte zlé dobré, a dobré zlé; činite tmy swětlom, a swětlo tmami; činíte hořké sladkým a sladké hořkým. Běda, ježto jste múdři w swú očí, a před wámi před samými ob-

. Běda, ježto jste mocni ku pití
a mužie silní ku podpití; ježto pra-
ıíte neprawého pro dary, a spra-
ɔst sprawedlného odjímáte od něho.
tož jako strniště plamenem ohně-
a horkost plamenná wypařije, kořen
ko pýř bude, a plod jich jako prach
e: neb jsú zawrhli zákon boha wšech
uow, a wýmluwu swatého Israelského
ś přewracowali. Protož rozhněwal sě
ěw boží na lid na swuoj, a rozpro-
uku swú naň i pobil jej, i zamútily
hory a učinily jsú sě mrchy jich
prostřed ulic. We wšelikých w těch
ı neodwrátil sě jest hněw jeho, ı
ıtě ruka jeho rozprostřena. A zdwi-
hne znamenie w národiech daleko, a bude
šeptati k němu z krajów zemských, a te-
dieť spěšně ruče přijde. Nenie ten, ježto
nestateči, ani ten ježto usiluje w něm:
nebude dřiemati ani bude spáti, ani sě
rozwieže opásaní ledwí jeho, ani sě pře-
trhne řemen obuwi jeho; a střely jeho
ostré, a wšeliké lučišče napiaté: paznohty
noh jeho jako oblatek a kola jeho jako
ohroma búře. Řwánie jeho jako lwowé,
řwáti bude jako lwíčata lwowá; wzkro-
choce, a držeti bude kořist, a oklíčí a
nebude ktoby otjal: a bude zwučeti toho
dne naň jako zwuk mořský: patřiti budem
na zemi, anoť tmy smutka, a swětlo sě
zatmilo w mrákotě jeho.

ALBERTA WELIKÉHO KNIHY MRAWNÍ.

lezi spisy slawného někdy mistra Alberta Welikého († 1280,) jenž od r. 1260 do
yl biskupem Řezenským, welmi chwalně připomíná se jeho Paradisus animae, sive de
us libellus, tištěný ponejprw w Antwerpě 1489 a potom častěji. Spis ten již we XIV
přeložen byl od nejmenowaného Čecha, swobodně a s rozmnožením obsahu, tak že pře-
ento 62 kapitol počítá, kdežto jich original jen 42 má. Dilo toto zachowalo se we
ukopisech weřejné bibliot. Pražské, z nichž ale jen dwa do XIV století sahají: XVII,
od r. 1383, a XVII, F. 10 z konce XIV století, oba na papíře we 4, onen neauplný
, tento auplný na 146 listech. Z nich podáwají se zde Úwod a kapitoly 20 i 24. Třetí
; we fol. nowější, jest takořka jen wýtah ze starších. W XVI století Adam z Winoře
tyto znowu z latiny přeložil a tiskem wydal u Buriana Waldy w Praze 1580, pak u
ého tamže 1589.

Ú W O D.

ıjí sě kniehy o wšelikých ctnostech welmi užitečné.

atý Jan Zlatoustý wykládaje čtenie
o Matúše, i die takto: Jsú někteří
lidé otwrácení, podobní k licoměrníkóm
pokrytým. Nebo ti cožkoliwěk widie, wše
we zlé obrátie, a zle súdie. Nebo činíli
kto co pokory-dle, dějí, pokrytec jest. Ač
kto pro mdlobu sebe posiliti chce, dějí,

lakotný jest. Pakli jest trpěliwý a dobrotiwý **w ztrawě**, ději, ztrawný jest. Činili **sprawedlnosti-dle**, ději, kněžiwý jest; pakli **bude pokorný**, ději, blázen jest; jestli **mudrý, ději**, pyšný jest, a jestli **kázně wesel, ději**, zawilý jest; a jestli pak **nábožný, ději**, nepřieteliwý nebo nepřiwětiwý jest, chodí jako odjatý. Jestli **přiwětiwý**, **ději**, jest světský a ješitný. **Chceli pak kto** býti zořiwý, ději, truchlý jest; jestli **tichý**, ději, neweselý jest. Majili **lidé milost** k němu, ději, pochlebný jest. **Hledáli spasenie** lidského a spasenie **swého, co-dle** činí, ději, chlubný jest; nebo **chluby hledá a pro** své welicenie činí. Jestli **nábožný a bohu** rád slúží, ději bezdatný jest, a jako odjatý chodí, nebo nalicha jest, ději. Slušie nám znamenati, že některé wášně jsú zli obyčejowé, že budú tak welmi podobny k dobrým, a jsúce zly; jakož již nynie tohoto času úporná mysl počítají za sprawedlnost, nesličné towařistwo, ješitenstwie za duchownie weselé. Leniemu ději, chytrý jest, neztrawí sě přielišnú ztrawú. Za šlechetnost a čistotu přielišné okrášlenie sebe mají. Ktož přieliš mnoho čeledi má, a té hrdě chowá, ději, ctně sě má. Ktož dáwá co swého marně nebo ješitně, toho mají za štědrého; lakomému na zboží ději, chowatedlný jest, a nazýwají jej wšickni strýcem; ktož stojí upra swú mysl, tomu ději, ustawičný jest. Pokořenstwie za swatost, a licoměrnost za náboženstwie mají, aby totiž boha milující zdáli sě; ktožkoliwěk netbá na to, což zlého činí přieliš, ten slowe trpěliwý a dobrotiwý. Ten ješto jest přetwrdý na súdě, ten slowe prawý poprawce; ten ješto nesmie treskatí žádného neb zlého stawiti, ten pokorný; a ktoż jest ješitný, tomu ději, ctný jest; netbanliwý, ten slowe dobrotiwý. Znamenajž, že těmito činy nezslúží žádný wěčné mzdy. Také jsú někteří mrawi na některém člowěku, že jest jako od přirozenie pokorný nebo dobrotiwý, nebo skrowný, štědrý, litostiwý, pokojný a také tichý; těmito také wěcmi žádný nezaslúží wěčné mzdy ani odplaty, dondž milosti božie člowěk nemá. Ale když člowěk má boží milost w sobě, tehdy wšim od boha odplatu wyslúží. Anebo pohané i židé jmiewají tyto ctnosti dobré, a wšak wěčné odplaty newyslúžie jimi; nebo boží milosti, ješto jest kořen i základ wšie odplaty i mzdy, té nemají. Také jsú některé wášně dobré i dobří mrawowé, ale pak mají je za zlé wášně, jakožto někteří blázni sprawedlnost nazýwají hrozność a litost; nebo bude-li kto maličko sprawedlný, ději, mstí sě, činíli kto pro náboženstwie, ději, chwály hledá ješitné, nebo ještě někak jinak to obrátie. A chceli kto zořiwý býti, ději, hořké mysli jest a trpkého srdce. Učiníli kto co pro prawú milost, ději pro záwist nebo pro nenáwidění, ano pro milost a pro lásku to sě stalo; ješto jest jistě pro buoh a dobrým úmyslem, to oni jinak obrátie we zlé, a jiného ještě mnoho k tomu přičiníe. A proto že jest tak nesnadno rozeznati dobrých mrawów ote zlých, proto chci powědieti, co jsú prawí a swrchowaní mrawi. Najprwé, co

ıwé a swrchované milowánie boha;
ılost, od nieżto milowánie božie po-
to jest mátě i koruna wšech mrawów,
na sama okrašluje wše jiné, a bez
lný jiný mraw nenie bohu wzácen,
ı sama jiné wšecky wzácny činí.
o ní počnem psáti. Najprwé chwá-
bohu mocnému, jenž jie kraluje a
ralowati.

Kap. XX. O prawdě.

prawda a wěrná jest, když sě wrow-
dce, ústa, diela. Neb ktož w srdci
á a jiné w ústech, a neplní skutky,
ity mluwí, ten již správný nenie.
hospodin sám prawí we čtení: Ne
ktož mi die dwakrát: pane, pane,
w králowstwo nebeské. Tociž ktož
ústy mluwí a srdcem wieru drží a
neplní, ten nenie wěrný a ne-
w králowstwo nebeské. Jakož swatý
prawí: Buďte moji následowníci, a
jte těch lidí, ježto srdcem, ústy,
učie. Ten člowěk jest wěrný a
jenž bohu i také lidem plní, což
ieze wšeho proměnenie, jedno ačby
b proměnil pro něco pro lepšieho,
král nebeský někdy promění swój
hřiešných lidech, když sě pokají.
sě proměnilo králi Esechiášowi, je-
yl wzpowěděl po swatém Isaiášowi
u, že jemu jest umřieti, a pak po-
ro jeho pláč a pro jeho prosbu
jemu patnádst let; a městu weli-
Ninive byl wzkázal po Jonášowi
propadenie po čtyřidcěti dnech, jimž jest pak otpustil. K milowání prawdy mózny přichýliti, že náš milý hospodin prawdú sě nazywá, a řka: Já jsem cesta a prawda, a ktož prawdu miluje, ten w božiem swětle chodí. Neb prawda jest světlost našie duše, a prawda jest obličej boží. A protož ktož wiece prawdy má a prawdu miluje, ten jest podoben k dobrému peniezi, jenž dobré střiebro má a dobrý obraz. Takéž křiwda obličej ďáblów je; protož člowěk křiwý podoben jest peniezi, jenž má krásný obraz a zlé střiebro: takéž křiwý člowěk má krásný obličej a zlý žiwot. A jakož sto peněz zlých nestojí za jeden dobrý, takéž sto křiwých lidí nestojie za jednoho dobrého. Prawda jistá jest wšeho žiwota prawidlo a wšech dobrých činów ukázanie; a ktož prawdu miluje, ten má ústa krásná a jazyk: a takéž křiwdú křiwý člowěk wiece ústa swá naprzní, nežby byla plna črwów škaredých, jelikož k duši i k dobrým lidem, jimž jest křiwda welmi ohawná; neb dobří lidé a čistí mají sprawedlnosti žiwot, a jich žiwot nenie proti prawdě, a jich diela a jich skutci jsú wěrni a prawi. A protož prawí lidé milují prawdu tak i na jiných lidech. Nebo podlé činów každý sě k družci přitowaryší, wěrný k wěrnému, dobrý k dobrému, zlý k zlému, a to proto, nebo každý k sobě podobné miluje. A protož ktož jest wěrný, rádby, by wšichni wěrni byli, aby jemu w tom podobni byli. Ku prawdě móž ny přichýliti to, že ona wšelikej wěci odoláwá. Neb sě wšeliká wěc proměnije, ale prawda

nikdy: jakož sám hospodin prawí we čtení: Dřéwe by sé mohlo nebe i země proměniti, než slowa má. Nebo prawda sama w sobě proměny nejmá, a wždy podlé toho, jakž sě skutci jmají, takéž sě prawda má, ani méně, ani wiece, jedno jakož sě diela dála neb stala, tak sě jich prawda přidrží, jakož pohanský mistr prawí: Podlé toho, jakož jsú diela neb nejsú, tak prawda neb křiwda. Neb týž mistr prawí opět: Prawda jest přijednánie a swrchowánie wěcí a diel s rozumem. Znamenie jisté prawdy jest, když člowěk ani pro přiezeň, ani pro strach, ani pro zisk, ani pro ztrátu zbožie neb těla prawdy nezamlčí, ani křiwdě powolí jiným lidem, ani jie připustí jelikož móž, a prawdu wždy zjewí, a křiwdy nikdy w prawdu nepřimyšlije, ani jie okrášlije, ani přikrýwá, ani na čí wóli tbaje, ani na zbožie, ani swých slow w který čas proměnije; jedno lečby z toho byl welmi weliký užitek, neb pro welikú núzi, jakož onen prorok Balám wece k jednoho krále poslu: By mi dal wáš pán Balach pln dóm zlata, nemohlbych jinak řéci, jedno jako prawda jest a jakž mi bóh kázal. A také swatého Jeremiáše a swatého Isaiáše a swatého Dawida a jiných proroków nemohlby ižádný přemluwiti, by chtěli proti prawdě mluwiti. Znamení neprawdy jest, ktož jiné w srdci a jiné w ústech jmá, a ten člowěk lžiwý netoliko jest ležka, ale prorádcě, jakož swatý Krysostom prawí; neb ten, jenž lže, chce, aby mu ten wěřil, jemužto lže, an jemu prawdy neprawí, ale chce jej přelúditi. A ten jest horší než žádný zloděj; nebo zloděj tělesný škodí, ale onen na duši, jenž chce blud uwesti; nebo zloděj swého dobrého hledá, ale onen cizieho zlého.

Kap. XXIV.

O materném člowěku.

Prawý materný nebo střiewý člowěk jest, ktož wše žádánie i wše síly duše swé shromáždí w buoh a k bohu; nebo tiem bude wzdálena duše ot ješitných wěcí. Nebo střiewý člowěk chowá sě ote wšie lehkosti, a drží wšecky swé smysly tiše a pokorně, a wzdalije je ot marných wěcí, ot weselé ješitného. Nebo jakž sě pět smyslów roztrhají a rozblúdie po marných wěcech a ješitné radosti: tak člowěk inhed bude lehkého žiwota a marných a ješitných obyčejów. Neb prawí múdrý Šalomún: Wšecko, což jest pod sluncem, jest ješitnost a ješitenstwie. A protož když člowěk nechowá snažně pěti smyslów, tehdy ješitenstwie wkrádá sě w naši duši, i dule naše duše ješitná ot marných wěcí, jež jest widěla, slyšala, dotýkala. K střiewým a těžkým mrawóm mohlby ny přichýliti ten příklad našeho Jesukrista; nebo čtem to, že jest plakal, smuten byl, žalost trpěl, bičowán, křižowán: ale by sě kdy smál neb dobrý den měl, toho nečtem. Také mohloby ny přichýliti k těžkým mrawóm to, což múdrý Šalomún prawí: Wáš smiech bude s truchlostí smiešen, a wašeho weselé skonánie w pláč sě obrátí. A také hospodin prawí we čtení swatého

Blažení, ježto nynie truchlost máte, ›otom budete sě weseliti. A také we čtení swatého Lukáše: Běda jenž sě nynie smějete, tociž zde ště, neb potom budete plakati, to- pekle. Nebo ješitné weselé wzda- boha. Znamenie těžkých nrawów ›rných na člowěku jest, ktož ani slowem, ani skutkem, ani posmie- ě, ani pospíleje, ani kterého činu óle k tomu přidá, ani družce při- aby kým bylo pospíleno, neb marně tom powědieno; ale wždy sě wšie ti wzdalije, i swého bližnieho, je- nóž, a chowá sě těch lidí, toho i marného času; nebo každý to ;tož sě s smolú obchodí a dotýká a bývá zkálen; a takéž ktož sě s ni lidmi obchodí, ten bude marný. swatý Job: Lidé, když jsú mě wi- ehda jsú sě skryli. Nebo byl jest nawnadil a naučil, když jsú co ło mluwili neb činili, tehda jsú sě áli, ač jsú co o něm marného po- , tomu jsú newěřili. Prawí sám o Ač jsem sě kdy zasmál, tomu jsú ěřili. A týž Job prawí o marných ích: Wycházejí jich robata jako stáda mládenci weselé sě hrajiece, držiece a húsle, a těšiece sě zwukóm war- n, wedúce w rozkoši swé dni, a čení oka do pekla budú wędeni. A o týchž prawí hospodin skrzě Isai- ›roka a řka: Běda wám, ježto wstá- ráno, túlať sě po opití, a pít až do a, abyste wínem hořeli; húsličky a níci a buben a trúba a wíno na kwasiech na wašich; a pro potřeby waše božie nepatříte, ani diel ruků jeho zna- menáte. Znamenie ješitnosti a marnosti jest, ktož jest hotow k smiechu a ku pospílení; a ktož sě kryje matorných (zo- řiwých) lidí, a marných sě přidrží. Ten welmi hřeší, ktož marně mluwí; nebo mezi wšiem národem žiwým nepožičil bóh ižádnému úst k mluwení, jediné člowěku rozumnému. A to jest weliké dóstojenstwie na člowěku. To móž po tom znamenati, že jest přeškaredo zlo němu býti. Nebo jazyk jest posel rozuma. A protož když kto co marného propowie, to je tak slično, jakoby múdrý blázniwého a nemúdrého k múdrým lidem přijednal. À marní lidé jsú podobni swiniem: nebo swině tak brzo ústa w bláto wsune, jako nohu. Takéž marní lidé dřéwe hotowi k ješitnému než k dobrému, a wiece ústa kálejí, než ižádný jiný úd. Také jsú podobni psu, ježto mezi masnými krámy běhá, ten má wždy ústa krwawá; takéž oni zmazali jsú ústa krwí marnosti. Oni jsú jako hrad bez wrat, jako město bez bran.

Čte sě to, že jeden swatý otec jdieše s jinú bratří k swatému Antoni. Tehdy oni jemu počechu mnoho rozpráwěti o swém dělání, i také z písma; ale on wždy mlčé- še. A když přijedú k swatému Antoni, tehda otáza jeho swatý Antoni: Kakť sě líbie bratřie, ježto s tebú šli? Tehdy on powědě: Dobří jsú, ale jich přieby- tek a jich domek nejmá dřwí: ktož chce, ten tam wejde, a co chce to pojme. A také ktož nechowá swých úst, jest jako čbán neb báně bez přikrywadla. A také

cožkoli dotkne božie tělo, leč rúcha, leč co jiného, to věrní lidé za svatost jmají: a kolikrát twá ústa dotkla jsú jeho, jichžto proto nic nečistíš!

ŽIWOT JEŽÍŠE KRISTA.

I tento spis, obsahem wýborný, zdá se původně latině sepsán býti, ačkoli originálu latinského po ten čas wytknauti nelze. Spisowatel složil žiwot Kristůw podlé čtyr evangelií, a jen na jednom místě nekanonického evangelium Nikodemowa se dokládá; na jiných z ústního podání, z wyprawowání pautníkůw a t. d. čerpá. Poněwadž i Alberta Welikého se dotýká, patrno, že teprw ku konci XIII neb na začátku XIV století dílo swé hotowil. Zachowalo se nám w rkp. pergam. weřejné bibl. Pražské (XVII, A. 9.) listůw 113 we 4, z druhé polowice XIV století. Tištěno z toho ještě nic nebylo.

List 9.

Pozwal k sobě buoh otec Gabriele archanděla, a řka k němu: Ó Gabriel! bud posel o přepowýšenej swátosti. Tobě samému zjewuji to tajemstwie. Wizi, jež ten, jehožto jsem k mej tváři podobna učinil, zastral sě w hříeše; jehožto jsem k světlosti stwořil, to jest již zamračila dáwná temnost. Aj, toť pro jich welký blud, nechtě aby zahynuli, musi s swého mocného stolu dolów sstúpiti, a nad nimi sě smilowati skrze mého milého syna na swět seslánie. Jdiž k děwici s brzkosti, jejížto jmě jest Maria, jdi k mého stola dóstojnému přiebytku, jdi k druhému na zemi nebi, jdi k uochraně mé wšie swatosti, jdi ku přezwolenému přiebytku narozenie mého, prowolaj swětu prwý hlas mé radosti.

To rozkázanie anděl ot boha wšemohúcieho uslyšaw, poče w sobě mysliti, a řka: Toto poselstwie přediwné jest, nikdy neslýchané, a wyniká nade wše smysly a nade wše rozumy sahá, jež ten, jejžto w cherubinowej opatrnosti přehrozen jest, w serafinowém horúciem milowani zřiedlnosti, a we wšech andělských moci přirozenie jedniem rozumem neobkličen jest, ten u přepokornéj děwici žiwótku přiebytek sobě pósobi. Kak to móž býti, by tak neobsiežiwá moc, jejížto wes swět smysly nemóž obkličiti, by sě ta mohla tak u malej schráně jejie swatého žiwota schrániti? W niž dobu anděl tak mysléše, promluwi k němu hospodin, a řka: Co mysli zamucuješ? Zdalis nedál prwé ode mne poselstwie? —

List 10.

la anděl to poselstwie ot swaté
přijem, k nebeské děwice modli-
u pokoji sě přiblížiw, k ní přistú-
před ní s welikú počestí poklek,
ie nebeské jí prořekl: Zdráwa mi-
ná! Tu prawí swatý Ambrož: Ež
ı ní wstúpiw, nenalezl jie w uli-
ne na okencích na swětské wěci
:e, ne na tržišči s lidmi o ješit-
řěcech mluwiece, jakžto nynějšieho
panny mnohé činie, ale w skrytém
:u nalezl ju, ana sě bohu modlí,
iec, aby buoh seslal na swět syna
jediného dáwno slíbeného. A jakžto
Jeronym w jedněch starých kni-
ıalezl, w tu hodinu Maria čtieše
o Izaiáše proroctwie, tu ježto sě
li toť halma, točiž diewka, počne
dí syna, jemužto jmě bude Emma-
:očiž buoh s námi. To přečetši, i
nysliti, a w swém srdci žádajíc
ıati, tak w sobě mluwieci: E, bych
děla, která to bude tak swatá i
á diewka, z nieżto sě má naro-
iemu světu slíbený spasitel, kak-
í jí ráda slúžila, abych sě jen je-
ıři nahledala. A když ona tak my-
w tu hodinu anděl k ní wstúpil,
l ji, ana klečieci k zemi nicieše,
ě modléci. Tu jí i řekl: Zdráwa
plná! Buoh s tebú! —

List 85.

dyż Ježíš do Bethanie toho wečera
jeho matka proti němu slziec wy-
přituli ho milostiwě. Potom s ní
sědl k wečeři. Tu wiece slzí jeho matka
než krmí jedla, ani co jiného činieše,
než wždy jemu w oči patřieše. Na tej
wečeři Ježíš neskrytě k apostolóm pro-
mluwil, kak má na smrt prodán i pro-
razen býti. Ó přehořká twá, milá matko,
wečeře, tak hroznú nowinu slyšewši! Tu
prawí swatý Anselm: By bylo lzě matcě
boži wěděti, jenžtoj' jměl jejie syna pro-
raditi, bylaby na swé hrdélce prowaz
wezmúci před ním plačíci na zemi padla,
a řkúc: Smiluj sě nade mnú nad nebo-
žičkú, milý Judáši! Žádášli ote mne ka-
lich peněz, chcit ráda pro wše swé dni
mýma rukama na tě dělati, a tobě weškeu
nájem dáwati. Paklit na tom dosti nenie,
ale bez mé cti úraza leckomu mě za pe-
nieze prodaj, a w službu leckde porob,
jediné sě nade mnú smiluj, a mého mi-
lého syna neprorazij! A také to Anselm
prawí, ež by byla swého syna prorádci
widěla, tolikby byla před ním żalostiwě
plakala, kromě ač by byl twrzij než ďá-
bel, bylaby jej k smilowání připrawila.
Toho jiej syn boží proto zjewiti nechtěl,
aby sě to jí nerušilo, což bylo wšemu
světu na spasenie o jeho umučení psáno;
ale ozřěw sě na ni toho wečera, těmito
slowy jie potěši, a řka: Neplač matko
milá, s tebú wzajitřejší střědu wes den
ostanu. Tu noc Ježíš u Bethanii byl,
s matkú a s učenníky milostiwě pomlú-
wajíc, ale Judáše tu nebieše, neb już o
jeho smrti chodieše. —

List 108.

Čtwrté sě zjewil hospodin toho dne dwěma učennikoma, ana jdeta do jednoho hrádku, jenž slowieše Emaus. A když tak po cestě jdúce mezi sobú mluwěsta o těch Ježíšowých přiebězích, ježto sě byli těch dní přihodili: tehda Ježíš přiblížiw sě k nima, pojide po cestě s nima, a oči její tak sě boží mocí držesta, jakžto jeho poznati nemožesta. K nimažto Ježíš wece: Které jsú to powěsti, o nichžto spolu jdúc mluwita, a tak truchlá jsta? Jemužto jeden z ní, jménem Kleofáš, odpowědě, a řka: A zda jsi ty sám pútník w Jerusalémě, ež newieš, co sě jest tam nynie w těchto dnech přihodilo? K nimžto on wece: Co sě jest stalo? K tomu oni řechu, o Ježíši z Nazarena, jenžto jest byl prorok mocný w řeči i w skutciech před bohem, i před lidmi; kak jsú jeho židowské starosty, kněžie, i knieżata naše dali na smrt, a ukřižowali jeho. A my sě nadějechom, by on měl wykúpiti národ Israhelský. A nadto nade wše dnes jest tomu třetí den, jakž jsú sě ty wěci staly. A tak jsú nás některé żeny z našich přežesily, ježto byly před switánim u hrobu, ježto nenalezše jeho těla w hrobě, přišły k nám, a řkúce: ež jsú andělské widénie widěly, a ti prawie, by byl żiw. To někteří z našich uslyšewše, wstawše k hrobu šli, a tak nalezli, jakžto jsú byly żeny powěděly; ale w hrobě jeho nenalezli. A když to odmluwichu, tehda k nim Ježíš wece: Ó hlúpého smysla lidé, a pozdní srdcem k wěření we wšech wěcech, ježto jsú proroci mluwili! Wšak jest tak musil trpěti Kristus, a tak wníti w swú chwálu! A počen od Mojžieše a ote wšech proroków, wyprawowáše jim písmo o sobě psané. A tak mluwiece, přiblížili sě k tomu hrádku, ježto slowe Emaus. A tu sě Ježíš pořekl, jakoby chtěl dále jíti. Tehda ona počesta nutiti jeho, a řkúc: Ostań s náma, neb jest již nadwečer! Tehda Ježíš šel na hospodu s nima, ana jeho ješče nic neznáta. A když tak spolu seděchu, jakž brzo Ježíš wzem chléb požehnal, a ulomiw i podal jima, a inhed jsta prozřěla, a na tom miestě jeho poznala; a on inhed před nima zmisal. Tehda ona spolu mezi sebú wecěsta: A zdali naše srdce w nás nehořalo jest w tu hodinu, když to s náma jda po cestě mluwieše, a písmo náma wyprawowáše? A w tuž hodinu wstawše, do Jerusaléma šla. A tu nalezli jedennadsět apostolów, ani sě spolu sešli, a ti, ježto s nimi běchu, ani mezi sebú pomlúwají, a řkúc: Zajisté wstal z mrtwých hospodin, a zjewil sě swatému Petru apostolu. Tehda ta dwa učenniky počesta také prawiti, kak sě jima na cestě přihodilo, a kak jsta jeho poznala, když jima chleba ulomiw podal. —

SPOR DUŠE S TĚLEM.

·gorická báseň. Tělo rozkoši oddáno: duše předstírá jemu smrtedlnost a wytýká, že estána bude. Umře tělo, duši čert si osobuje, kteráž Marii matku boží o pomoc žádá. ejme čertu duši, a přimlauwá se za ni u syna, kterýž dá ji swým saudcům Prawdě, Sprawedlnosti a Milosrdenstwí na saud. Čert žaluje na bezprawí, ale Maria duše Saudcowé ujmau se jí též. Pokoj slibuje jí získati milost u Ješíše. [Milosrdenstwí ně nad ní se slituje, což wšak chybí w rukopisu, kterýž welmi porušen jest opiso- Podáwá se tuto, ač necelá a na mnohých místech, záworkami [] znamenaných, po do- šem oprawená. Nachází se pak ta báseň w rkp. weř. bibl. XVII. A. 18 kdež i jiné saženy, jako: Hodinky panny Marie, Pašije, Píseň „Stáše matka božie žalostieci", Kterak ckerny wěci způsobeny býti, Wýklad páteře, Modlitby.

jakž bylo někdy wzácno,
i nebylo pracno
boha mocného
ot syna jeho
ateho duchu činu,
nomu hospodinu.
w tomto světě chwálé,
adějše sě w Kristu chwalme, —
oho nic netbají.
dý, což powiedaji:
je welmi o méň;
skrotí, na to zpomeň.
a to nic netbají,
iece poslúchají.
ďáblu o náboženstwí,
u mnichu o wítězstwí;
nému, stój w čistotě!
zahubíš w žiwotě;
, nech tenko přade,
jako w ženském řadě,
ustawičně niti,
t móž k tomu přijíti !]

Weď oslici na úzkú břew,
než přewedeš, spadneš s nie dřéw;
polož swini safier, zlato,
s druhé strany kydni mláto:
spieše sě mláta přichwáti;
nemóžť drahých wěcí znáti.
Též jakž křemen na bystřeni,
po němž prudká woda chření,
tepeť weň woda we dne i w noci,
wšak ho proto nerozmočí;
dřéwe sě jeho chýle přichwáti,
pod nímž křemen krásu tratí.
Těchž příkladów ukrátím,
na swój úmysl sě wrátím.
Jestli kto smrti bezpečen,
zde na světě dlúhowěčen,
ten netbaj na to prawenie,
ani beř smrti pokánie;
[pakli črt s člowěkem pílé,
smrti ostřiehaj sě mile] [1]).

1) Rkp. pakli ostřiehaj se mile
smrti s črtem člowěkem pile.

Ot prwa světa počátka
Adam, Ewa, prwnie matka,
do dnes lidé kam jsú sě děli?
smrt wšeckerny pryč [pospieli!] [1])
Slyš to starý, jako mladý,
by poslúchal této wády.
S swú sě duší wadí tělo,
duši přehádati chtělo.
Proto duše k bohu wzdychá,
neb ji silná strast upichá,
zbudúci světa, w hoři býti:
proto by chtěla přijíti
k mílosti boha prawého,
Jesukrista nebeského.
Tělo sě proti ní zpiera,
proto duše slz utiera,
radieci tělu na pokánie,
a tělo sě tomu zbráni(e),
řka: Božiemuť napřed býti,
proto nechci smutno býti;
ty plač, dokud tobě líbo,
mněť jest plakánie nemilo;
já sě chci wesele mieti,
a ty se mnú, ač budeš chtieti.

D u š e.

Benedic! rač požehnati
ten, jenž ráčil duši dáti,
čistú w tělo
wlil dospělo,
dokonaw wšech údów dielo.
Wlil w tě čest ducha swatého,
podobnost obraza swého,
tě darowal
i obrowal, [2])
rozomenstwiem korunowal.

[Dalť rozumentwie každému
k činu zlému i dobrému:
wiz co čině
we twéj wině,
dušičky wšak neuwině!]
Drž sě, na kterú chceš cestu,
to pak zwěz za prawdu jistú,
žeť jest dáwno
zwěstowáno,
pláč s weselím w písmě psáno.

T é l o.

Netbaj na to, duše milá!
wšak widíš, žeť we mně síla,
rozum s krású,
s wší wěhlasú:
jázť neznám smutného času.
Milá duše, netbaj na to,
pusť smutné myšlenie toto.
Zbožie mnoho
mám, bez něho
newiem wesela nikoho.
Z toho dám swú bohu oběť,
obrátím jej k sobě opět;
jáz klekánie
i wzdychánie,
často zději pro pokánie.
Buduli w čem poblúdilo
pokořím sě, i budu milo;
skutka mého
boha swého
utěši(m) [1]) z těla křechkého.

D u š e.

Milé tělo, proč slibuješ,
slibuje nenaplňuješ?
Toť jest prawda,

1) Rkp. pospile. 2) Tak rkp. obdarowal?

1) Rkp. utěsi mě.

l žádá
tělo otkládá.
hawrau wezdy kwáčeš;
, co nade mnú pášeš,
zajtra,
ajtra!
še w žalostech tápá.
žalost, silné hoře
mě, twé nádwořie;
sirobě
mdlobě;
mú, jsemť w twéj w osobě.
lo lze sebú wlásti,
ch lépe uklásti:
ytek,
ek [1])
rajský užitek.

T ě l o.

vesela, duše milá!
ha, žes přihodila
tělo!
lo,
t silné zbožie přielo [2]).
todoly zbořiti,
čie nowé stwořiti,
ji
zději,
božie dobře jměji [3]).
pi, měj sě wesele,
to, což w kostele
zí [4]),
ží,
druhem litbu twoří.
si duše wzpomínaj [5]),

. přenábytek 2) rkp. přišlo 3) rkp.
rkp. hroze 5) rkp. sě rozpomínaj.

tato slowa w srdci znímaj:
peniez w měšcě
i we wší cestě
najwětčí přietel, wěz jistě.

D u š e.

Maria, plná radosti,
túžím toho twéj milosti,
ž' ne mú winú,
pro zlú hlínu
ják nebožička zahynu!
Ach, toť mi sě silně stýště;
nenie [1]) kto milosti zíště,
než prut Jese,
jenžto je sě,
na němž kwitnúcí kwět ktwěše [2]).
Zrušilo sě mé weselé:
wizi swého nepřietele,
ke mně spěchá,
mně do smiecha
nenie [3]), ležéc prostřed hřiecha.
Ják nebožička hubená,
hřiešnú hlinú zahubená;
wšechna diela
mého těla
hubenicú mnú dospěla.

T ě l o.

Proč mi to násilé činíš,
duše, že mě k bohu winíš?
darmo ztuláš,
ž' mě omlúwáš:
ják newědě, w koho ufáš.
Duše, rozomějž tomu prawě,
jáztť jsem ještě plno zdrawie:
to wiem cele,
že w mém těle

1) Rkp. nynie 2) rkp. kwytnieše 3) nynie

miewáš rozličně weselé.
By ty práwě rozoměla,
se mnú bydleti uměla:
duše milá,
we mně síla,
bychwa spolu dobře zbyla [1]).
Božieho tajenstwie newieš?
pakli wieš, proč mi nepowieš?
Duše, netbaj,
mne nehněwaj,
až smrt uzříš, toť sě hněwaj.

D u š e.

Mého srdce hrozná strasti
že mi nelze sebú wlásti:
to wiem prawě,
ž' mě ostawie
twéj wší wině: ach mej hlawě!
Rozchodí mě strast w sirobě,
srdce přěwžalostnej mdlobě:
hoře z hoře,
že tak spoře
wizi wychodiece zoře!

T ě l o.

Nemluw toho, milá duše!
toběť se mnú býti slušie.
to měj za to,
že newzato
ote mne střiebro ni zlato.
Když mě utká nemoc s mdlobú,
tehdy sě protyči s tobú;
[mé wše zbožie
chudým wložie,
když ny spolu w hrob položie.]

D u š e.

I co sě sbožím komoniš?

1) Rkp. nezbyla.

tělo, pozdě zajec honíš!
Wšak tu býwáš,
i to slýcháš,
pro něž často srdcem znýnáš.
Když to umře, kam sě ději?
zda jich pohřesti měji?
Nespomóže,
ni wymóže
tebe ni mne z smrti zbožie.
Na to, tělo, rozpomínaj,
toto slowo w srdce wznímaj:
kdes sě wzalo?
jak [1]) wzcházalo?
s čims sě sem na swět přimčalo?
Kterým sě tu jménem chwáliš?
tak sě chwal, jakž mne nespáliš.
Pro řeč pro tu [2])
w strastnú rotu
wrhúť námi, jako slotú.

T ě l o.

Milá duše, zda jsi lačna,
že mě činíš tak rozpáčna?
Jáz mám hrady,
múdré rady,
dosti bohaté ohrady.
Jmám dědin i platów mnoho:
milá duše, poslyš toho!
Jáz mocný pán,
co chci, to jmám,
nikom(ém)už sě nepoddám.
Wěz to, žeť jsem witěz prawý;
rci črtu, ať sě se mnú dáwí,
nebo seče,
zříš, [3]) aut wleče

1) Rkp. otkudž 2) rkp. Řeč pro twú 3) rkp. uzříš.

sečené plece!
h Samsona silného,
řěwítězného,
atan,
athan,
smrti pomatán.
razi, duše, tobě,
áčna sama w sobě:
leš,
vedeš;
pila, co bledeš?
eč, tať mě welmi směší!
mé srdce těší:
ié,
né],
mysli přěwěhlasné.

D u š e.

co udatnějšieho?
nic kraššieho.
krású
a času
) sě k jednomu wlasu?
Bersabé, Elena,
achel krásná žena,
) Dida

na hromadu zkyda.
ě děl [nuzič chudého]?
l, dnes nenie jeho!
ele,
pele,
nás smrdutá pele.
sě k smyslu, tělo, ručí [3]),
ot tebe otlúči [4]);

newrowná 2) rkp. Zalida 3) rkp.
p. otkodlučím.

wzděj klekánie
i wzdychánie,
za swé hřiechy čiň pokánie!

T ě l o.

Co sě lekáš, duše moje?
zda sě bojíš nepokoje?
wšak wieš cele,
že w mém těle
wšeckna jest múdrost dospěle.
Nadarmo sě, dšue, bláznís,
že mé nemúdrosti kláznís:
wše zpiewánie
i múdré psánie
mej sě múdrej hlawě klánie.

D u š e.

Slýchallis Aristotele
a Horáce i Virgile? [3])
Jich ctná slowa
i dnes nowa;
kéž sě jich kto smrti schowa!
Augustin, Jan, Beda, Řehoř,
Jeronym, Bernart i Ambrož
sami psali,
i písmo znali:
kéž jsú sě smrti schowall!

T ě l o.

Chcešlit, nad wrch (já) powědě,
což k tobě najlépe wědě:
říciť směji,
ž' mám naději,
když w swej kráse pobleději.
Známť lékařów chytrých dosti,
jichť mě múdrost dobře zprostí;
z jich léčenie

1) Rkp. a Neroje i Wiryule. 2) r. nejlepšieho.

i ctného řčenie [1])
bude mých dnów [2]) prowlečenie.

D u š e.

Petr Mohucký kam sě děl,
mistr, jenž lékařstwie wěděl?
Jiní mnozí
jako bozi
slowiechu, wšak wše smrt zmoři.
W čemž ty tedě máš naději?
to já powědieti směji:
hlíno hřiešná,
jsi wšetečna,
wšak k spasení nepospěšna.

T ě l o.

Powěz proč sě buoh narodil?
i zdali, aby nás rozplodil?
s nebe sstúpil,
smrt podstúpil
aby nás z pekla wykúpil.
Wiešliž to, že náš spasitel,
wšie radosti wykupitel,
na kříž wstúpil,
ny wykúpil,
ďábla wšie moci oblúpil?
Člowěčstwie na kříž [3]) rozhostil,
by nás wšeho hřiecha zprostil.
Méněž wýskaj,
mně nestýskaj,
milá duše, úst přitiskaj.
Razit buď w sobě rozpáčna:
wieš to žes mi [4]) w službu dána;
i měj dosti
[mé hořkosti,]
nečiň mi wiece žalosti.

1) Rkp. řečenie 2) rkp. pro 3) rkp. Člowěčenstwie na kříži 4) rkp. ze smy.

D u š e.

Žalostí (ty) mě utýkáš,
tudy swé zlosti dotýkáš:
žel buď bohu,
ž' mne nebohú
twá řeč žene we strast mnohú!
Zda newieš, coť w písmě psáno,
swatým Janem ukázáno?
— — — — — — —
Najprw sě otpowěz sebe,
nerzi [1]) mne, ani já tebe.
Swój kříž wezma,
wóli otejma, [2])
následuj Ježíše pána.

T ě l o.

Co sě duše swářiš se mnú?
wšak moci nemáš nade mnú.
Nemocné hoj,
mně daj pokoj,
ty, má wóle, [3]) jsi žiwot mój!
— — — — — — —
Já sě chci wesele mieti;
buď to, což buoh ráčí přieti;
ryčně skočím,
oř okročím,
a wesele sě zatočím.

D u š e.

Wrať sě, tělo! kam chceš jeti?
Smrt chce s tebú počet wzieti.
Sbožie nawrať,
duše netrať,
a swého bujenstwie ukrať.
Owce upomíná z wlny;
učiň s nimi počet plný,

1) Rkp. nerzy 2) rkp. wezma na se a swú wůli otejma 3) rkp. a ty má wóle poboyny žiwotek moj.

rše rúcho,
i břucho
, — — — —
wzal střiebra, učiň za to
i za wšecko zlato;
wolá,
)lá,
š wše bez kramola.
onstwo, hrady i dědiny
v to uwieže jiný.
pýchal!
eslýchal,
umřieti, i budeš pykal?

Tělo.

, poslyš mú jistotu:
žežhule [lhótu,]
seti
pěti
iw býti, rač wěděti.
ch jsem žiw byl šest k třidcetem,
tom bláznóm neb dětem,
š tomu,
komu
wé sbožie? nedám komu.

Duše.

ceť w tom smrt dosti mieti;
nes twú duši otjieti:
nínaj,
znímaj,
:h pokánie přijímaj.
iohlo získati milost,
mi zahnalo truchlost.
směješ?
přeješ!
i se mnú poděješ?

Tělo.

est mého srdce túha;
duše, myješ mě bez lúha.
Hoře mého
welikého!
nemám s tebú dne dobrého.
I co na mě tolik woláš?
wšak widíš, ž' mi neodoláš;
hroz jinému,
a mně swému
nehroz tělu weselému.
Zda jsi ještě nezlačněla?
s nocis wína dosti měla,
řeč pro twoji
já sě boji;
jázť tě hubeně zapoji.
By sě se mnú neswářila,
strach, by sě sama nezpařila.
— — — — — — —

Duše.

Co chcí řéci, toť jest prawda:
když sě křiwý s prawým hádá,
wyložena [1])
muž neb žena,
ktož křiwdu s prawdú rozezná?
Swař sě, jak móžeš najlépe,
slyš, anoť smrt kosú klepe:
chce tě stieti,
w zemi wzieti;
i co chceš tomu hoři dieti? [2])
— — — — — — —

Tělo.

— — — — — — —
Zwieš, co budeš zisku jmieti;
mluwíš to, že mi umřieti.
Chcešť? powědě

1) Rkp. wylozenay 2) rkp. řieci.

to, což wědě:
kto bude pykať, [1]) newědě.

D u š e.

Twé mi jest pykánie známo;
mně nastane hoře tamo,
když má duše
muky [2]) zkusie,
a wšak hořko mi [zní] w uši. [3])
Skřípenie zubów i plakánie,
to bude mé strastné lkánie.
— — — — — — —

T ě l o.

Slyšíž, duše, což já prawi,
při tom tě slowě ostawi:
toť řeč cělá,
z twého těla,
nehněwaj mne, by wěděla.
Já prostřed ráje stwořeno,
tudiež budu položeno:
ty kam pojdeš,
strastí dojdeš,
wiz, dobřeli zlostí projdeš.

D u š e.

Sprostněs ctného bydla zbylo,
ráje, w nemžs stwořeno bylo;
malú winú
ctnú dědinu
ztratilo jsi hřiešnú winú.

T ě l o.

Potud spolku bylo naší,
na tomť, duše, přisehaji:
toť má wiera,
twá nesmiera,
mého srdce [mně] [4]) udierá.
Mučíš mě wždy bez přestánie,
truchlost, žalost mám, wzdychánie,
jázť w tu dobu
pro mú mdlobu:
smrti, rozlúčiž mě s tobú!

D u š e.

Ruče [1]) přispěj ta hodina,
naší žalostná nowina!
Hřiešné tělo,
zwěz za celo,
zles sebú i mnú dospělo.
Kam sě děla twá wše krása?
zbledlos za malého časa;
zlá twá rada
plna smrada:
ležíš jako shnilá kláda.
Jáz tužebná nebožička,
hřiešné tělo, twá dušička!
Kéž bych w tobě
řekla k sobě:
poznach, že ležewě w hrobě. [2])
A jáz muši jíti k wáze;
co mi tam, [3]) hoře či blaze?
jáz newědě,
co tam wědie? [4])
zleť [5]) mi či dobře powědie?

T ě l o.

I co mi, duše, tolik stýštěš?
wědě, ž' [6]) na mně nic nezíštěš.
Prosím tebe,
zbaw mě sebe:
twát mě řeč [ještě] pohřebe.
Owšems mnú dobře dospěla;

1) Rkp. Kto bude pykati, toho ja. 2) Rkp. muky 3) my wusy 4) rkp. prawá. 5) rkp. mnoho.

1) Rkp. raucze; srown. wýš: mauky
2) Rkp. když bych w tobě, sama k sobě přišedši, i poznach, žež ležewě dnes spolu w hrobě.
3) Rkp. i co mi tam ději, hořeli či
4) Rkp. powědě 5) rkp. zleli 6) rkp. že.

dostis dráhně mně prospěla.
Mnoho hlučíš,
silně plučíš;
i proč sě se mnú nerozlúčíš?
Wšak, budel' buoh tomu chtieti,
ta řeč musí konec wzieti;
darmo pleskceš,
trudně plesčeš: [1])
— — — — — — —
By ty práwě rozom měla,
nezbylaby swého těla.
Na to zpomeň,
sě rozpomeň,
žež tě wrhú [wěčný] w oheň.

Duše.

Daj mi, tělo, k tomu radu,
až smrt přide, i kde já sadu?
kam sě wrhu?
hořěť dojdu;
črtie widúce mě i přidú.
Připraw sě k zpowědi brzce:
wiz, anoť smrt k náma sě wleče.
Jměj na péčí,
co cheš řěci,
až mě káží z tebe wywleci.

Tělo.

Již mně mluwa s tebú stala,
wšechna chytrost mne ostala; [2])
ty lépe wieš,
co smrti dieš,
chytřel' či sprostně otpowieš.
Jáz newědě co kam klásti,
nemohu ižádným údem wlásti:
już členkowé
i údowé
plní jsú bolesti mnohé.

Duše.

Pošli po swú múdrú radu,
ať na poctě smrti sadú; [1])
snad ty móžeš,
i to wymóžeš,
swú chytrostí smrt přemóžeš.

Tělo.

Nezdá mi sě to nikaké,
by neměla moci také
proti smrti,
zle walpurti
dawě sobě spolu trti.
Nestýskaj mi, duše, déle;
mněť sě owšem krupně mele;
[moje krása
mne užásá,] [2])
zhynul jsem práwě [wňuž řása.] [3])
Waď se duše s smrtí sama;
widíš, žeť mnú silně lámá;
řeči ukraťť,
času netraťť.
Mé tělo, bradu wzhóru zwraťť!

Duše.

Již má mluwa stane k tobě; [4])
ach auwech, netuši sobě!
To má túha:
z twého dluha,
wrhúť mnú nepřietele [ztuha] [5]).
Tohoť túži k hospodinu,
k swětej Maři i jejie [6]) synu:
hlinú hřiešnú,
křěchkú, pyšnú

1) Rkp. pleskczess, plescess.
2) Rkp. Już mně mé mluwenie s tebú stálo wšechny me chytrosti jsú mne ostaly.

1) Rkp. sedu 2) rkp. síla, rozum krasa moje 3) rkp. jako brnuz? 4) rkp. Již mé wluwenie stane s tebú 5) rkp. wzhóru. 6) rkp. i jejiemu.

a k spasení nedospěšnú.
— — — — — —

Obrať sě tělo na stranu,
toť smrt wleče kosu s bramú.
Črt mne čeká,
hrozně štěká,
kleči (?) u wrat, ucho leká. [1])

Skladatel.

Tuť sě túha s hořem skyde,
když smrt k tomu tělu přijíde,
nemoc zpudi,
srdce wztrudi,
dušičku z těla wypudi.

Když duše z těla wykročí,
ji silně ďábel okroči;
zchopiw duši
wece: Muši
zwěděti i toho zkuši,

kto tě z mú rukú wymóže?
ktoliť ote mne spomóže?
kto té moci
této noci,
by tě mohl z pekla wymoci?

Duši na wáhu wsadichu;
s druhé strany položichu
stydkú hlínu,
s ní wší winu;
duše wece: Já zahynu!

Kde twé střiebro, zlato břěči? [2])
kde twých mečew ostré seči?
wzchop sě wzhóru,
učiň wzdoru
zlému pekelnému zboru!

A wy, přieteli moji,
smilujte sě, w nepokoji
mě widúce,
pnúce [1]) ruce,
prostež matky přežádúcie,
aby za mě synu swému
prosbu wzdala jedinému;
za mě hřiešnú,
owšem pyšnú,
k rájským wratóm nedospěšnú.

Duše na wahách sedieše,
k swětej Marii hledieše:
slunce sktwúcie,
róže ktwúcie,
wymoz mě z muky horúcie!

Pozdwihni mne málo wýše;
dosehámť [2]) pekelné říše:
chtieť otjieti,
mě přič wzieti,
w swá hřiešná bydla pojieti.

Wymoz mě z jich hřiešnú rukú;
strašieť mě pekelnú mukú.
Já sě boji,
w hřieše stoji:
wšak sě twej milosti koji.

Smiluj sě, boži matičko,
wšie moci plná zlatičko!
i nemeškaj,
ruky podaj,
a mú hřiešnú duši schowaj!

Již mě hřieši ke dnu wážie,
nebť jim ižádný nepřěkážie;
tuť mě wieži,
silně tieži,
chtieť mě uwrci w temnú wieži.

Padnuť ke dnu jako kámen,
w ten hřiešný pekelný plamen,

1) Rkp. polekaw 2) „brzyeczy".

1) Rkp. sepnúce 2) rkp. dosehát mne pekelná říše.

ıč nestúpíš,
ıepotupíš,
hřiešné wáhy nerozlupíš.
Chciť sě ráda uchowati: [1])
ıatko, rač sě smilowati!
ılib za winu
ıwému synu [2]),
ıež já [3]) nebožička zhynu.
Slyšéc Marie ta slowa,
vstawši s trónu, by hotowa;
lolów stúpi,
ı nim sě zchopi,
.u lstiwú wáhu rozlupi
řkúci: Nedám jie wážiti,
nohu wám w tom překaziti;
ıeb ta duše
ıa mě slušie,
i proč sě wáš zbor o ni pokúšie?
Já wiem, žež wy ému slúze
lécete pekelné [núze.]
Waše wáhy
záchod drahý,
i nenie w nich sprawedlné [4]) smáhy.
Řkúc ta slowa, wstúpi zasě,
an tam její syn hněwá sě,
řka: Kdes byla,
matko milá?
cos tam u wáhy činila?
Byla jsem u slúhy swého,
ano lstiwě wážie jeho.
Milý synu,
k twému činu,
daj mi té dušičky [5]) winu.

Ježíš.

Nepros za ni, milá matko!
mučilať mě, twé děťátko.
Wěř mi cele,
[že ran wele]
měl sem ot nie u mém těle.
Mój żiwotek weśken brocen
ot nie we dne jako w noci;
mé wše rány
znowa drány,
práwě jako u sochy prány.
Co sě, matko, pro ni smúcieš,
ž' sobě tak silně zamúcieš?
wol jiných pět
nebo dewět,
pakli ráčíš, wšicknu deset.
Matičko, mým bičowníkóm,
mého těla křížowníkóm,
smola s sierú
u pekle wieru
hotowa bez wšeho mieru.

Skladatel.

Črtie stojiechu w jednom pluce,
křičiechu k hospodinu u welikém hluce:
Suď nás lépe, sprawedliwý súdce!
Nást Marie w nosy klekce; [1])
jenž sě tej duši peklo těšilo,
a s námi sě jest mnoho časów smiesilo,
tohoť nám ona otjala hrozna:
i kto sě jí w tom wrowná?
Námť sě nepodobně kludí:
suď ny, sprawedliwý sudí:
w kterém jsme diele duši nalezli,
w tom jsme ji sem k súdu přiwedli.
Bože prawý, swatý, zdrawý,

1) Rkp. chowati 2) rkp. za mú winnu k swému synu 3) rkp. dřiewe než já 4) ijedné sprawedliwé 5) rkp. přidáwá: její wšichnu.

1) wnosy klekcze.

nečiň nám křiwé poprawy!
Marie kleknúc před synem,
prawým milosrdným činem,
wece: Syne,
hospodine!
i ktož sě pak ke mně přiwine,
jestliť črtóm lépe moci,
a mně mé sluhy newymoci?
Mój synáčku,
jedináčku,
pomni na mú strast, mój ptáčku!
I Ježiš na súdě sede,
prawda, pokoj, sprawedlnost s milosrdenstwim přijde,
i wececha: W kterém diele duše nalezena,
w tom jest k súdu přiwedena.
— — — — — — —
swár rozkluďte,
podlé sprawedlnosti suďte.
Marie sě w duši uwáza;
peklo sě na prawý súd potáza.
Črtie prawie,
že bezpráwie
děje sě jim na poprawě.

Marie odpowědě:

Jestliť črtóm duši mieti,
ját jim ji nechci otjieti,
wy to znáte,
i poddáte,
duši na prawý súd dáte.

Prawda.

Prawda wece: Slyš, Ježiši!
ját celost líčiti muši:
duše w těle
we zlém diele
nalezena, to wiem cele.
Slyš má slowa, hospodine!
před tebú wšeckerau lest lyne;
zlost w křiwotě,
bože, pro tě
nemá místa w naší rotě;
křiwda před tebú nestane,
neb sě jie místa nedostane
— — — — — — —

Sprawedlnost.

Sprawedlnost na súd wystúpi,
dušičku mile zastúpi:
Jesukriste,
slowo čisté!
poslyš sprawedlnosti jisté!
Člowěkas bez hřiecha stwořil,
ďábel swú zlostí umoři[l];
proto duše
na tě slušie:
proč sě o ni črt pokúšie?
Tys pro duši swú krew prolil,
soběs ji z pekla wywolil;
sprawedlnosti
již máš dosti;
daj Mariji duši z milosti!

P o k o j.

Pokoj dušičku políbi,
milost [ji] získati slíbi,
řka: Mier tobě!
ottuš sobě;
nestaneš we zlej sirobě.
Pojem duši před buoh wede;
Ježiš na dušičku wzhlede,
ana na hřieše stoje třepece.
Pro hněw boží Pokoj wece:
Tys, Ježiši, za wrahy,
jenž twój žiwot křižowali....
(Konec schází.)

PRAWDA.

seň tato mrawoučná čte se na konci rukopisu bibliotheky knížat Lobkowických w saného r. 1426 na hradu Hasišteině, w němžto kronika Pulkawowa obsažena jest. pak jsau tam wůbec: 1) Řeč jinocha mladého, a 2) Řeč kmetě starého, a to tauže terá i kroniku byla psala; potom jinau rukau, a wšak sauwěkau, 3) Pražská příhoda píseň tištěná we Starob. sklád. V, 228 — 233; 4) Prawda, (báseň tato), a konečně báseň podobná, wydaná s jinými již we Starob. Sklád. III, 92—104. Básnické tyto příčkoli později zde opsané, wšak že původním skladem swým ještě do XIV století obsahu i z jazyka jest se domýšleti; sklad werše podobá se článku předešlému.

ným smyslem často blúzi,
ici těžkú núzi,
k neustawičnost súzi,
wěku
ěku
u powiedaji.
to mladý syn starého
ieti wěka ctného!
neustawičného
ciny.
iny,
wědie, i netbají.
sobě swět dědí zlostí;
ě nedržie ctnosti,
ydlé w nemilosti,
z studu
i bludu
ě přichýlila.
vdať nemá swého wěna,
jejie lehká cena,
ám ta lestná proměna
plodí
odí,
a sě zmýlila.

Auwech, nebožátka chudí!
wašeť prawda wezde blúdí,
když wás křiwda swětle súdí;
ktož udáwá,
ten ostáwá;
winen, ktož nemá dáti.
Protož sě prawdě zle oře,
déle déležd a wezdy hóře;
již ti wystupuje zoře,
ze mhly mračno,
jest rozpačno
nám jasna dočekati.
Někdajší netbali na to,
by to zbožie, střiebro, zlato,
wzdy mrzalo, jako bláto;
hřiešní wědie
proč je dědie,
trudně j'ho dobýwajíc?
Tehdá ti bez smysla běchu,
ježto čest, zbožie jmějechu.
že tak nemúdře zemřechu;
w sprostné wáze,
chudě, nazě
nás po sobě čekajíc.

Slyš to, zbodie chowateli!
pomnětiť sě razi, weli,
máš podlé chudých posteli,
k niežto spěšíš,
zbok sě těšíš;
cele smrt před sebú máš.
Swětskáť rozkoš tebú klamá,
jestiť w zemi mrzká jáma,
tuť bude na wěky dána,
tu súdného,
přehrozného
dne w chudobě dočekáš.
Byť sě těch hodów dostalo,
wšeho zbožie platna málo,
toťby sě přielišno zdálo;
na tom diele
i přietelé
druh druhu záwidie.
Zbožie twé přátely swadí,
a tělo črwy nawnadí,
a twé duši hřiech uwadí;
neb twé činy,
wšecky winy
na dužici powědie.
Zbožnéhoť ta hróza děsí,
neb jsú přišli bludní časi,
žeť sě křiwda w prawdu miesí
wšemi činy;
jakžto jiný
swět sě již ukazuje.
Zahynula w studu bázeň,
kde jsú ctnosti a kde kázeň,
jimiž bieše swět osazen?
Kéž sě stydie,
ktož to widie,
že zlost prawdu zminuje.

Ot papeže až do krále,
niže toho, blíže, dále,
wezdeť jest prawdy na mále;
i u kněze
bez penieze
nečekaj smilowánie!
Ten sě peniez neostudil,
newěru, zlost, křiwdu wzbudil,
tělo i duši ochudil;
ktož jej ztratí,
wzdyť jej plutí;
nikdiež jemu miesta nenie.
Jedináť smrt rowně měří,
bez peněz každému wěří,
tak šarlatu, jako šeří;
cožť procení,
neproměni,
dáť na prawé leženie.
Tuť sě nehodie šantroci,
ani přátelské spomoci;
tak jsú položení roci
bohatému
i chudému
jíti na postawenie.
Auwech, že sě nelekáme,
že tu tak jistú smrt jmáme,
jenž druh ot druha widáme:
když smrt přijde,
stoněť pojde
každý s koží na hřadu.
W tyť sě časy střiebro, zlato,
ostuzuje jako bláto,
nebožátka, pomněm na to!
že umřieti,
hřiechy jmieti,
duši wěčnú záwadu.

ŘEČ JINOCHA MLADÉHO.

Z téhož rukopisu, jako předešlé číslo, tištěno we Starob. Sklád. III, 101.

Aj mladosti! w mých příhodách
snažnost wzdy ukazuji,
ač z dobroty, leč ze zlosti
života nelituji;
mám k radosti
kwietie ctnosti,
letnie časy miluje:
piesně zpiewám,
smutku netbám,
w srdci sě nestaraje.
Pěkné smienie
i wzezřenie
sličnost mú ukazuje,
w obličeji jakož w roli,
když mne jedno nic nebolí,
srdce sě wzdy raduje.
Rúcha, střiebra i wšie ctnosti
snažně sobě dobudu,
wšak z tesknosti
mých wšech ctností
smrti zbawen nebudu.
Mój wěk newie,
ktož mi powie,
kdy mé bude skonánie?
Dajž mi bože stwořiteli,
bych měl k tomu úmysl celý,
chwále tě do skončenie. Amen.

ŘEČ KMETĚ STARÉHO.

Z téhož rukopisu w Starob. Sklád. III. 103.

Aj starosti! w mé tesknosti
již w sobě krwe nečiji,
dáwné smienie
a jher děnie
i radost opúštěji;
ale nynie kóže stará
u mne smáhy w sobě nemá,
skloniw sě ledwa sedím;
zpomínaje na swé děnie
a na mnohé prowinènie,
shrbiw sě, w zemi hledím.
Život zhřiewám,

kuaštów netbám,
sličnost wši potupuji;
den mi newděk,
pokoj mi wděk,
w stieniech wzdy sě rád kryji.
Wrask přibývá, žily lkají,
skoków se lži požiwají,
wšeckno sě opětuje.
Pro má snažnost a mé zbytie
již mám welmi těžké jitie,
kolena sě sklesují;
prsy tluka a wzdy pláče
smutku zbýti nemohu:
srdcem lkaje,
sobě laje,
že jsem hřešil proti bohu.
Protoť pane milostivý,
bohu otce synu živý,
ne pro mé prowinénie,
na skončení daj skrušenie,
ať má wina při mně nenie,
moci twého smilowánie. Amen.

JEŽÍŠOWO MLÁDÍ.

Mezi mnohými spisy o rodině a skutcích Kristowých, kteréž církew svatá dáwno za podwržené uznala i odsaudila, nachází se také dwoje tak řečené Evangelium infantiae, jeho, jakž se dí, jedno z řečtiny, druhé z arabštiny do latiny přeložené, wěřícím ne tak ku poučení, jako raději ke wzdělawatelné zábawě čítati powoleno bylo. Takowéto skládaní také i Čechům nejmenowaný spisowatel XIV století zhotowil, kteréž z rukopisu weř. bibl. Pražské (XVII. E. 8) zde ponejprw do tisku se podáwá. Jednáť pak nejprw o narození a wychowání panny Marie, potom o narození a mladosti Krista pána.

Byl žid, jemuž jmě Joachim bieše,
ten w manželstwí ženu Annu jmějieše.
Ten žid mnoho owec jmějieše,
a jiného těženie nejmějieše.
Wes užitek z swých owec děliešе:
jednu čest božiemu (chrámu) a jeho slúhám nosieše;
druhú čest púťníkóm a sirotkóm chudým dělieše;
třetí čest sám s swú čeledí žiw bieše.
A to činil jest za let dwadceti,
s swú paní nemaje dětí.
Sta sě na jedny hody božie,
nese čest do Jerusaléma z swého zbožie.
Ihned je sě na oltář oběrowati,
ale wyšší biskup poče jemu porokowati:
A ty před námi mnohými lety
s ženú jste samým bohem kleti,
že w židowstwě nejmáte plodu,
a proto zhynúti twému rodu;
proč ty smieš mezi jinými státi?
Podlé té řeči nemúdrý biskup poče jemu lati;
i neda jemu bohu oběry dáti,

ż z kostela hnáti.
inhed je sě kwieliti,
domów jíti;
swých súsědów, již tu běchu,
stydieše,
tímž neuhaněli, toho sě bojieše.
ným owčaróm w swéj žalosti
› smutka žaluje božiej milosti.
již tu dáwno bieše, zjewiw sě
jemu anděl boží,
jemu wóli wyloži,
iděl jest buoh twé zapýřenie,
›rawé uhaněnie;
ijednoho (hřiechu) nenie,
činí samo přirozenie;
lá, ta hřiech činí;
e nenie, toho buoh newiní.
ú bohu almužny twé,
pro ně zjewiti milosti swé:
biskup nemúdrý winie,
žena jest bezdětkyně,
uoh odjieti ten přírok;
deš jmieti dceru w týž rok.
e beze wšie záwěty,
de plna nebeské oswěty;
de slúti božie matka,
syn wykúpí od ďábla hřiešná nebo-
žátka.
měj za znamenie,
nej řeči nenie oblúzenie:
ě tě potká twá žena,
tě, bude utěšena.
když uzře s púti jiné ludi,
umřel jejie muž, to súdi;
něm nic neslyšieše,
› sě mútieše;
w swój sad, i je sě plakati,
a na swój hřiech welmi žalowati.
Tak plačíc, udá sě jiej na dřewo wezřieti,
a mladé wrabce w hniezdě widěti,
I poče kwieliti
welmi, a tuto řeč mluwiti:
Wšeliké božie stwořenie
jmá w swých dietkách utěšenie,
mně hřiešnej toho nenie:
a to činí proti bohu mé prohřešenie,
a to práwě jest bohem nade mnú súzeno;
buď we wšem božie jméno pochwáleno.
A když tak plakáše,
a na swój hřiech žalowáše,
anděl sě jiej pokáza,
pročby tak byla smutna? otáza.
Strachy neumě mluwiti.
Anděl je sě jie těšiti,
řka: Nežásaj sě, Anna!
milost jest po mně seslána:
počneš dcerú, a tu powiješ,
a w rok to zwieš.
Maria jiej jméno bude,
ta milosti hřiešným dobude,
bude celé swatosti,
neb bude w klášteře rósti.
Že u mej řeči křiwdy nenie,
toť chci dáti za znamenie:
w zlatej bráně muže swého
potkáš, jdiž brzo, přijmiž jeho.
S uočí jí anděl snide,
Anna proti muži jide;
a když zlaté brány dojide,
muž jejie w bránu wjide.
Widénie swé sobě wyprawista,
a slibem andělským jista bysta.
K roku powí dceru Anna,
ježto byla andělem zwěstowána

Maria jí jmě dachu,
tociž pani, jakž židé wykládachu.
Když to žádné dietě chodieše,
až již staro tři léta bieše,
do kláštera ji mezi panny dachu,
a tu jie do dwanácti let nechachu.
I bieše tielce tak lepého,
že mezi lidmi netřeba kraššieho;
obyčeje bieše tichého,
a srdce owšem milostiwého.
Kdyžto kam jdieše,
rúšicí a pláščem obličej zakryjieše.
A když panny dělati chtěchu,
kterej co ten den činiti daděchu:
pawlaka sě dostanieše,
a tu pawlaku za obyčej činieše.
Když židowšťí mistři wzwěděchu,
takto powěděchu:
Pawlaka jest knieżecie oděnie,
a jinému jie lzě nenie;
neboť bude jie král snúbiti,
neboť sama bude krále nositi.
A panny, když to znamenachu,
wšecky jiej králowá řiekachu.
Pak biskup káza wše panny z kláštera wybrati,
a wšecky za muž dáti,
kreréžby na dwunádct let byly.
Když to běchu wšecky učinily,
Maria nerodi z kláštera wyníti,
a řkúc: Jáz toho nemohu učiniti;
neb jsem bohu na slib oddána,
a čistota má milému bohu oběcána.
Biskup když tu řeč wzwědě,
takto jiej powědě:
Již jest od počátka swěta
pět tisíc a dwě stě let (a)
dwú minulo roków,
w nichž bylo mnoho proroków,
bylo i jiných swatých mnoho;
wšak nejměl ijeden stawu toho.
Chowaj i nedopúščej sebe i nás winy,
zamýšlejíc také nowiny.
Maria jako holubička pokorně powědě,
řkúc: S odpuščením twej swatosti odpowědě:
Adam, donidž w ráji bieše,
čistotu držieše:
ale kdyžto božie kázanie přestúpi,
tehdy před rájem w manželstwo wstúpi.
Abel jinoší bieše,
když jeho bratr zabijieše;
Heliáš wšak jinoši bieše,
když žiw w plameni sedieše.
Wšak sě já jím newrownám,
ale twej swatosti wěděti dám,
žeť jsem swé děwojstwo mému tworci slíbila,
jedno ačby božie wóle jinak byla.
Biskup newěda, co tomu učiniti,
káza sě wšemu židowstwu sníti;
póst wšem zapowědě,
a takto jim powědě,
řka: Maria slib učinila,
o němž mne kniha nenaučila;
chtělbych zkaziti ten slib,
neb mi owšem nenie lib:
ale že buoh welí slib držeti,
druhé písmo jest, že bóh welí život plodíti.
Proto z toho newědě co učiniti,
jedno bohu poručiti:
pomoztež mi boha prositi,
zda nem ráčí zjewiti,

nem welí z toho učiniti.
roto sě i káza všemu lidu truditi.
ž biskup k oltáři přistúpi,
las swaté děwky wystúpi,
Chci obnowiti starého diwa obnowenie:
ož na oltář metly wšech jejie pokolenie,
eráž metla wypustí plod z sebe,
i niej sěde holúbek s nebe,
i jest tu pannu jmieti.
šaw to biskup, (káza) jejie rodu před sě jíti,
ému káza metlici na oltář položiti.
zajitřie diwu i jednoho neuzřechu;
božím naučením wzwěděchu,
en swé metly položiti nechtěl,
ji pojieti jměl.
z Josefa biskup, je sě jemu porokowati,
by swé metly nepoložil na oltáři?
f odpowědě:
sem takej panně nerowen, to wědě;
laby wnučka býti,
oto sem i nechtěl přijíti.
ip wece, by chcel proti božiej wóli býti?
za jemu bezděky metlu k jiným přiložiti.
i mandlowá bieše,
á, i kóry na sobě nejmieše;
i té noci wzkwetla bieše,
indly na sobě jmějieše;
ek to mienieše,
osefowi ji pojieti bieše.
to lidé uzřechu,
sě chwáliti jechu.

Když tworci chwálu wzdachu,
pannu Josefowi dachu.
Josef w swój duom s swatú pannú do Nazareta jide,
a s ní pět panen z kláštera přiwede,
jenž biskup uprawil bieše,
a ten úmysl jmějieše,
aby jiej slúžily,
a jejie čistoty swědci byly.
Tyto panny s ní běchu:
Rybka, Žofka, Zuzana, Abigail, Racel sobě jména jmějiechu.
Když Maria w Nazaretě bieše,
sta sě, že jednú proroka Isaiáše čtieše:
když dojide toho slowa,
kdež Isaiáš prorokowa:
že přijde ta hodina,
že děwka počnúc powije syna,
to dietě bude slúti: Buoh s námi;
inhed wrže pryč knihami,
i je sě s pláčem mysliti,
by to za jejie časa mohlo býti,
a mohla toho miesta dojíti,
že bych chtěla ráda té panny slúha býti,
i to milé dietě pěstowati,
abych mohla swého tworce poznati.
A když to podobně dlúho na mysli jmějieše,
neb tehdy ji wiece k swej milosti buoh rozžehl bieše,
w jinošiej tváři anděl boží w komnatu wstúpi,
a před ni wesele předstúpi,
řka: Zdráwa Maria, milosti plná,
mezi wšemi blahoslawena!
Uslyšewši to, jmě weliké smucenie,
pro také andělské widěnie i mluwenie;
i je sě na to slowo mysliti,

kam sě chtělo to slowo obrátiti.
Tehdy anděl poče mluwiti,
řka: Neroď sě můžiti!
Utěši ji, jakž moha,
řka: Nalezlas milost ot boha:
nénie počneš syna i powiješ,
a jemu jmě Jesus powieš;
před bohem weliký bude,
a boha wysokého synem jeho nazýwati budú ludé;
nad stolicí Dawidowú jemu kralowati,
a jeho sě královstwí nikdy neskonati.
Maria wece: Kako sě je tomu státi?
a jáz muže neznám, ni jeho chci znáti!
Anděl wece: Duch swatý w tě wstúpí,
a moc božie tě obklíčí i w tobě sě sstúpí;
a protož, což sě z tebe narodí swatého,
bude slúti syn boha wysokého.
Jakož Alžběta, twá rodička, ježto slowe bezdětkyně,
jakž s synem chodí, jest tomu šestý měsiec nynie.
Wece: Já jsem roba tworce mého,
staň mi sě, anděle, podlé slowa twého!
A jakž to brzo slowo powědě,
inhed sě mateří wzwědě;
neb cělé w sobě dietě jmějieše,
a proto jejie swatý žiwot wěčí bieše;
neb cěle s nebe stúpí,
a w jejie žiwot cěle wstúpí,
a tak diwně w ni wstúpí,
že nebes neodstúpí;
ale cěle syn boží w niej bieše,
a cěle w jednosti s otcem sedieše.
(Amen tak bóh daj.)

Když tato řeč sě ději eše,
a Josefa doma nebieše;
neb tak brzo, jakž s swú pannú w dóm wstúpí,
tak brzo potřeba jej ta nadstúpí,
pro niž musí wen z domu wyníti,
a do Kafarnaum musí jíti:
ale když sě domów wrátí,
poče ot jiných proslýchati,
by Maria těžka byla;
i by jemu ta řeč nemila.
Rozložiw ji na swej mysli wše božie činy,
i nenaleze do nie jedné winy;
spieš by mohla děwka poroditi,
nežby Maria mohla zhřešiti.
Wšak nechtě boží kmetík, jsa jinoši, sě s ní snieti,
ale chtieše ku přátelóm ji pustiti.
A když to umienil bieše,
a ji ku přátelóm pustiti chtieše;
anděl sě jemu pokáza,
a toho myšlenie přestatí káza,
řka: neboj sě swé panny pojieti,
neb tobě ji zajisto mieti;
neb což sě je w tej narodilo,
to powolením jest swatého ducha bylo.
Tehdy Joseť, już wěda, že jest jiej duchem swatým poroditi,
poče ji welmi ctíti.
Když biskup tuto řeč o swatej diewce wzwědě,
takto kněžím powědě:
Jak dřéwe nám buoh byl o tej diewce ráčil swú wóli pokázati,
snad nynie ráčí nám též zjewiti;
že zlým buoh toliko diwów nečinil,
nemúdr jest byl, kdož ji hřiechem winíl.

Wšak káza Josefowi, jejiemu muži, před sebú býti,
i káza kletú wodu učiniti;
ta woda na to byla ustawena
bohem, že když která manželka newěrú mieněna,
dána jiej ta woda píti;
bylali jest winna, inhed musila sníti.
Týmž činem Josefa pozwachu,
a tu jemu winu počechu dáwati,
že swatby nechtěl čakati.
Ale odpowědě,
že o tej řeči nic newědě,
jedno žeť diewka jest w swatosti swrchowana,
a mně jest zwěstowati bohem dána;
a to, bože, nynie rač ukázati.
Bez strachu káza sobě kletú wodu dáti.
Dachu jemu kletú wodu píti,
sedmkrát okolo oltáře jíti,
swatú diewku pozwachu,
a kým by počala, otázachu.
Swatá diewka otpowědě,
řkúc: Jáz jiného nic newědě,
jedno žeť anděl mi to zwěstował,
což Isaiáš prorokował:
že diewka počnúc syna powije;
o tom wám lépe powie.
I kázachu jiej tu wodu píti,
a oltář sedmkrát objíti.
A když to wše učinista,
welikú krasú sě proměnista.
Pro ten diw kněžie boha wzchwálichu,
a w swaté trúby wztrúbichu.
To sě sta při židowském swátku:
a tak očistichu boží matku.

Tehdy ciesař Tiberius chtieše wzwěděti, mnoholiby lidí mohl swět jmieti;
káza wše města, wše lidi popsati
po wšem swětu, a každému člowěku peniez s hlawy dáti.
Prwé písat do Betléma přijide,
a tu sě ten kraj weškeu snide,
chtě sě psáti,
ciesařowi daň dáti.
Josef tamež a pro též jíti chtieše,
ale že již ten čas přišel bieše,
w němž jeho milé pani syna powiti bieše:
nechtě takého klejnota po sobě ostawiti,
tu milú pani poje s sebú pro tu dobu;
a také oslík a wolek poje s sobú,
ačby sě jemu událo pomeškati,
chtělby je na ztrawu prodati.
A když noc ještě bieše,
wes swět Maria na dwé rozdělen widieše;
puol swěta žalostiwě kwieléše,
a puol sě welmi weseléše.
Anděl jí tak powědě:
To sě děje pro twé dietě;
židé pláčí swého zatracenie,
pohani sě těšie swého spasenie.
A když Josef do Betléma přijide,
nikděž hospody nenajide;
neb plno město lidí bieše,
a proto chud muž hospody nejmějieše.
Mezi dwěma domama přístřešie stojieše,
a to přístřešie jesly jmějieše;
neb když lidé na trh přijediechu,
w tom domě swé brawy stawiechu.
W tom chléwě Josef swú pani s oslíka ssadi,
a w skále ji posadi;
neb tu inhed sklep z skály wysečen bieše,
a w tom sama králowna súkromě sedieše

Té prwé noci,
na neděli w puol noci,
Maria powi syna, diewka jsúci:
a ten syn byl buoh wšemohúcí!
I mewši jej, poče sě jemu modliti;
nejmajíc jeho lépe kde položiti,
owinuwši jej w chudé rúšce,
i položi jej w sieňce;
ni wuolek, ni oslik jiesti chtiešta,
jedno před dětátkem klečiešta.
Té noci pastýři bdiechu,
a swého stáda střiežiechu;
anděla uzřechu,
a tuto řeč od něho uslyšiechu:
Zjewuj wám weliké utěšenie,
že sě stalo w Betlémě synie noci božie narozenie;
abyste přijěli wěřenie,
dáwají wám to na znamenie:
uzříte w plénkách, w neckách dietě.
Řek to, i wznide wzhóru, swú krású swietě.
Inhed sě anděli pokázachu,
a bohu chwálu wzdáchu
z té weliké milosti,
řkúc: Chwála buď bohu u wýsosti,
a na zemi mír buď!
Když anděli swé chwály přestachu,
pastýři sě do Betléma brachu,
to dietě žádné shledachu.
Třetinádst den tři králi do Jerusaléma přijidú,
a před krále Heroda jidú,
tiežíc: Kde sě jest král židowský narodil,
jenž je nás swú hwězdú po cestě wodil?
Wzwěděw to král Herod, poče sě mútiti,
boje sě proto swé králowstwie ztratiti.
Káže wše mistry sezwati,
i je sě na nich tázati:
kdeby sě bylo Kristowi naroditi?
Mistři sě jechu mluwiti,
že w Betlémě sě jemu naroditi.
Wzwěděw, káza králóm do Betléma jíti,
řka: Tiežte snažně o dietěti,
abyste mi uměli powědieti;
abych sě mu mohl také pomodliti.
To diese, a mysle dietě zahubiti.
Wynidú králi, krále slyšewše,
utěšichu sě, hwězdu widěwše;
po hwězdě do Betléma přijidú,
a po niej až w dóm wnidú,
w němžto žádné dietě w jeslích ležiese,
a matka jeho s Josefem sediese.
Šedše, dětátku sě jako bohu wzmodlichu,
a zlatem, kadidlem z myrrú jeho poctichu.
A když sě jemu modlichu,
uzřew Herod, že jsú sě králowé k němu newrátili,
mniese, by sě o hwězdu mýlili,
wece: Nne jsú sě ustydili,
a proto jsú sě ke mně i newrátili.
A když tak umysli,
weliku strach wypusti z mysli.
Teprw po roce wzwědě,
co Simeon o dietěti powědě,
že král jest a dietě byl,
a jemu sě modlil.
Inhed chtiese w Betlémě w tom miestě dětí zbiti,
ale inhed musí k ciesařowi jíti;
neb syny jeho běsta naň žalowala,
a ta běsta jej do Říma pohnala.
A to nám písmo prawí,
že na tej cestě leho ztráwí.

y anděl Josefowi powědě,
jma swatú diewku i jejie dietě,
pta brzo běž;
y to dobře wieš,
tomu w skoře státi,
d chce dietě zahubiti, a bude jeho hledati.
oje matku s děťátkem
i wším statkem,
židowské země wynide,
Egypta pojide.
i sebú tři panoše jmějieše,
atú matkú jedna diewka bieše:
a oslíku sedieše,
dietě na lóně držieše.
i již na púšči Egyptské běchu,
jednú skalú seděchu,
na ně mnoho ještěrów wynide;
Ježíš proti nim pojide,
ještěróm ruky podáwati,
rowé počechu s ním hráti.
i sě najhra s nimi to milé dietě,
m takto powědě:
é skály opět jděte,
nikomému neškoděte.
den u war weliký do Betléma jidú,
ásnej palmě přijidú.
ia s uoslíka sseděe,
palmu ustawši sěde,
prositi,
chtěl jí s palmy owoce dobyti,
By sě mohlo státi,
ii mohl toho owoce dáti.
odpowědě:
io čina newědě,
ch mohl na horu wzníti
toho owoce dobyti;
ale toť jest mé wětšie myšlenie,
že tuto wody nikdež nenie;
nemoci budem dále jíti,
když nebudem mieti co píti.
Když sě Josef tak mútieše,
Jesus na palmu hledieše,
i wece: Palmo, kazujiť sě nakloniti!
Matka, to uzřewši, slez unoři; i jechu sě owoce česati.
Nahryzše sě, káza Josef jiné schowati.
Pak Jesus káza sě palmě wzchýliti,
řka: Weliť rajskému dřewu rowno býti,
ačby niče do súdna dne neškodilo,
aby zimě i létě owoce na tobě bylo.
Josef pro wodu poče sě mútiti,
a Jesus pod palmú káza sě studnici otwořiti.
Počechu tu wodu s weselím píti;
Josef káza wše láhwice jiné naplniti.
Uzřew ten diw Josef, poče boha chwáliti,
a wiec bez Ježíšowy rady nechtě nic činiti.
Druhý den poče Josef k dietěti mluwiti,
řka: Co kážeš z toho učiniti?
W war weliký nem jest po púšči jíti:
kážešli sě podlé mořských měst obrátiti?
Jesus wece: Netřebať o tom nic mysliti;
chci nám cesty ukrátiti.
Dnes wám Kamnys dám widěti,
do něhož nám bylo za třidceti dní jíti.
A když tam jdúce mluwiechu,
před Kamnys městem sě uzřiechu:
ale že pozdě do města přijidú,
nikdež hospody nenajidú.
Newědúc kam jíti,
do božnice musichu jíti.
A jakž brzo syn boží do božnice wnide,

tak inhed wše modly padnú;
ježto před mnohými letmi Jeremiášowi bohem bylo powěděno,
a jim w Egyptě bylo prorokowáno:
když diewka u waše modly swého syna položí,
tehdy waše božnice na zemi sě složí.
Pro kněžie utajek mějiechu,
a toho obraza welmi ctichu,
a před nim sě klániechu:
ale skoro diwa toho zapomenuchu,
a proto ho mezi sebú i nectichu.
Josef pak z božnice wynide,
a do města w hospodu wnide.
Sta sě, že Josef kúpi ryb, i je sě jich wařiti,
a druhé pobiw, je sě jich soliti.
Jesus wzem jednu rybu solenú, i poče jí bráti,
a najjhraw sě káza jí plawati:
inhed oči ta ryba solená.
Uzřewši jich ta hospodářowá,
poče sě dietěte báti,
i nerodi jich déle w hospodě chowati.
A když w jinej hospodě běchu,
ti lidé nemocné děti jmějiechu;
poče božie matka hospodářowej raditi,
aby swé dietě w Ježíšowě kúpěli zmyla.
A jakž brzo to dietě w Ježíšowě kúpěli zmychu,
tak inhed zby swého wšeho neduhu;
neb tedy dnú zlámáno bylo,
a tehdy inhed dny zbylo.
Jakž to jiné panie w městě wzwěděchu,
a které nemocné dietě jmějiechu,
jakž je po Ježíšowi w jeho kúpěli zmyjiechu,

tak wšie nemoci zbudiechu.
Toho léta hlad w Egyptě weliký bieše,
a Josef chleba nejmějieše.
Ježíš wzem hrst pražmy, mlátiti,
a Josefowi káza nositi:
i umláti korcuow pšenice třidceti.
Když uzřechu to jiné děti,
každý poče swú kytku pražmy mlátiti,
celý den mlátiwše, nejmějechu co wzpěty nositi;
proto sě naň počechu hněwati,
a k swým starostám jechu sě žalowati.
Tehdy starosty jechu sě pražmy prositi,
an je poče po kytce dařiti;
a komuž kytku dadieše
ten pražmy do roka jmějieše.
Když Ježíš w Egyptě bieše,
a již na páté léto jdieše,
Josefowi sě anděl ze sna pokáza,
a do židowstwie jemu jíti káza.
A když Josef po púšči jdieše,
na tej púšči zběh Jezmas žid bieše.
Ten lidí, jenž tudy chodiechu, lúpieše,
a zlúpě wšecky ztepieše.
Když Jezmas uzře po cestě ludi jdúce, swé towaryše ubudi,
i chtieše je zlúpiti
a potom je wšecky zbiti;
ale jakž té swaté čeledi dojide,
Jezmu i jeho towaryše welikú hróza objide,
že sě jemu to dietě prawý buoh zdieše,
jakož obak prawda bieše.
Wzem dietě, je sě s ním jhráti,
i poče na nich toho tázati,
by ráčili na jeho twrz jíti,
řka: Ctně wy chci skrz púšči prowoditi.
Káza jim w swú twrz jíti,

)če je welmi cíti:
ě wezdy pěstováše,
)ho wezdy ždáše,
By mi to dětátko jmieti
), nechtěl bych za to wšeho swěta wzieti;
vét jest andělské dietě,
et takéhož na wšem swětě.
is jemu odpowědě:
tobě jistě powědě,
) ty mě welmě mučíš,
, že sě ode mne nikdy neodlúčíš:
když w najwětšiej potřebě budeš,
y skrze mě núze zbudeš;
ıdto ještě tobě dáwaji,
kteřiž lidé tebe w swých núziech wzpomanú,
ıji je utěšiti
l sebe nikdy neodlúčiti.
ıas tehdy dietěti klekna poděkowa,
m dietě, je sě jeho znowa pěstowati,
je za tři dni w swej twrzi,
rowodi je, až kdež běchu bezpečni jíti.
dworný host dwornému hospodářowi dworně zaplati,
na jeho skončenie,
jemu swé poznánie,
prawi: to ten zloděj bieše,
s Ježíšem na kříži pnieše.
děw Josef, že Herodes umřel,
n' jeho Arcislaw na jeho stolici seděl,
ıě w jeho królowstwie wníti;
by šel, poče mysliti.
ly anděl káza jemu do Galilee jíti.
věděw to, poče w Nazaretě bydliti.
dyž Jesus w Nazaretě bieše,
: jsa w šestém létě, sta sě, že dešť spadl bieše;
Jesus s dětmi po dšti w lúži jhrajieše,
i je sě studniček činiti;
ale jedno dietě najwětšie z města poče jemu kaziti.
Tehdy Jesus jemu powědě:
Jáz to dobře wědě,
by tobě bylo déle žiwu býti,
nemohloby nikake útona ujíti:
chci s tebú milostiwě učiniti,
kazujiť z swěta jíti.
A jakž brzo naň Jesus dše,
tak brzo to dietě zdeše.
Proto z města jej chtěchu wypuditi,
ale Maria poče swému synu mluwiti,
řkúc: Mé milé dietě, pro to dietě chtieny wypuditi.
Jesus matce odpowědě:
Matko, jáz to dobře wědě,
žeť jest jemu lépe w ráji býti,
a mukať jemu bude sěm sě wrátiti;
zasě ale, žeť sě tobě nemohu otmluwiti,
račiž se mnú k němu jíti.
Udeřiw weň nohú, poče k němu mluwiti,
řka: Neduostojens w ráji býti;
wratiž sě k otci swému,
a věz, že sě wiec nedostaneš otci mému.
A jakž brzo to powědě,
tak brzo z mrtwých wsta to dietě;
i je sě zkřiešenie žalowati,
a z toho otci i mateři porokowati,
řka: Zle jste mi učinili,
a bydlo jste mi rájské ztratili!
jakž člowěčí jazyk nemóž wyprawiti,
ni smysl který dowěřiti,
kaké jsem já w ráji jměl kochánie;
a tu mé bydlo bylo do Ježíšowa umučenie.
Na nebi stane, a to wem jistě slušie wěřiti.

že božstwie schowáno jest w tom dietěti.

Sta sě, když Jesus s židowčaty sedieše,
a hlínu mětieše,
a z té hlíny ptáčky činieše,
a toho dne sobota bieše:
židé mu počechu porokowati,
řkúc, pročby směl w sobotu dělati?
Jesus odpowědě,
řka: Jáz dobře wědě,
že kdež je chwíle krácenie,
w tom úsilé ani diela nenie.
Wšak mistři za to jmají,
žeby byla wždy sobota w ráji,
žeby bylo nikdy nedělati,
wšak by bylo jeho chowati,
a to pro chwíle krácenie,
neb w ráji ijednoho úsilé nenie.
Z té řeči jechu sě hněwati,
i kázachu Josefa pozwati,
počechu jemu porokowati,
pročby nechtěl dní swatých chowati?
Uslyšaw to Jesus, rukama mecě,
hlinným ptáčkóm hes hes wecě;
inhed hlínění ptáci jechu sě létati,
a welmi krásně zpiewati.
Židowčata to widěchu,
a tomu sě welmi diwěchu.
Opět Jesus s židowčaty na zemi bieše,
a hrnek z hlíny činieše.
Slepě hrnek, w poprslek powěsieše,
a poprslek jej jako hřebík přijmějieše.
Židowčata takéž lepiechu
hrnky, a u poprslku powěsiti chtěchu;
ale inhed letěchu,
a hrnkowé sě zbijechu.
A jedno židowče, když to uznamena,
zhněwa sě, řka: Toť Jesus neprawú wieru k nám jmiewí.
Roztek sě, chtieše Ježíše s sieni dolów strčiti;
ale chybiw sě jeho, nemóže sě stawiti,
s sieni dolów spade,
a žiw do země nedopade.
Děti pryč poběžechu,
by Jesus jeho strčil, děchu.
Přítelé toho dietěte Ježíše před súd pozwachu,
a na Ježíše z hlawy wšalowachu.
Jesus wece: Chceteli umrlci wěřiti,
ač wem co o tom mluwiti?
Konšelé, když tu řeč uslyšechu,
takto powěděchu:
Dietě lehce sě móž omluwiti,
a proto w tej řeči neslušie jemu wěřiti,
umrlčiej řeči chcem wěřiti;
tačtež jeho otázati.
Jesus káza umrlci wstáti,
a když wsta, poče jeho Jesus tázati:
Powěz mi, kto tě strčil s sieně?
neboť mě w tobě winie.
Dietě odpowědě,
řka: Hospodine, rád tobě powědě:
křiwě tě jest tiem mój otec winil;
nebo jsi toho neučinil.
S práwem jsem byl žiwot prowinil,
neb jsem sě swým nesmyslem sám toho dowinil;
u mém nemúdrém dětinstwí
sám jsem letěl s sieni.
I by opět žiw na swětě.
Pro to jisté dietě
nedachu Ježíšowi s sebú býti,
i kázachu jemu z Nazareta pryč jíti.

laria a Josef z Nazareta wynidesta,
richo jidesta.
Jesus w Jericho bieše,
již sedm let jmějieše,
nu matka s bání po wodu jíti.
ıtieše milej matce poslúžiti;
již wodu nesieše,
jedno protiw němu jdieše;
swým čbánem na ni,
Ježíšowi báni.
'liw w plášč wodu, domów přijide,
skrzě plášč i krópě neprojide.
esus: Přinesl jsem bez báně wodu,
ıám to robě tu škodu.
ště o tom w domě mluwiechu,
to židowče umřelo, powěděchu.
)oče) za to dietě prositi;
ece: Matko, tebeť mu jest učiti.
ě na swět wráti,
rozprawowati,
st u welikých mukách byl,
ežíše jest wšeho zbyl.
ruhé léto hlad w Egyptě bieše,
pšenice málo jmějieše,
wsieti chtieše.
i na pole, toto mysléše:
wsěji tuto pšenici,
urazi tiem swú duši;
ıdým nebudu jmieti co dáti,
i u mých dřwí wolati;
jest chudým dáti,
to boží milosti žádati.
jemu druhá mysl powědě:
i to dobře wědě,
ili ji nynie, móž mi buoh naspořiti,
ıo budu chudé krmiti.
tak myslí wrtieše,
Jesus podlé woza stojiečе:
Jesus táza, směllibу hrst pšenice wzieti?
Jesus wzem hrst pšenice, poče po wšem poli sieti.
W tom miestě pšenice wznide,
a téhož dne plného zrna dojide.
Josef káza ji s weliky noci žieti,
a wšicknu chudým wyžieti;
a kdož jie snopek užnieše,
ten do roka jiesti jmějieše.
Blíž Jordana Josefowo pole bieše,
a inhed s oné strany lwice děti jmějieše;
a pro ni cěstú lidé choditi nesmějiechu,
ale až sě jich mnoho sešlo, tož jdiechu.
Jednú mnoho lidí u Jordana sedieše,
a Jesus s Josefem na poli bieše;
Jesus jich otáza: pročby seděli?
rcěchu, by pro lwici jíti nesměli.
Tehdy Jesus k Jordanu přistúpi,
a Jordan sě inhed rozstúpi;
na 'nu stranu tam jide,
a ke lwóm w skálu wnide.
Widúc to lidé, počechu sě zaň báti;
ale Josef poče o tom nic netbati.
Když Jesus dlúho w skále bieše,
wzřechu, že se lwy z skály jdieše;
staří lwowé okolo jeho chodiechu,
a mladí s ním jhrajiechu.
Když sě s nimi najhra dosti,
káza lwóm přestati swé litosti,
a řka: W tej skále bydlte,
a nikomému neškoďte!
inhed ti lwowé jako owcě ciši běchu,
a wiec nikomému neškodiechu.
Opět sě Jordan rozstúpi,
jakž brzo Jesus k němu přistúpi.
Lidé, ježto to widěchu,

tej sě moci welmě diwiechu.
Tehdy jim Jesus powědě, že zwieřata
hlúpá swého tworce znají,
a lidé, smysl jmajíce, nic o něm netbají.
Hoře wám, že netbáte boha swého,
a jsúc obraz jeho,
diw mój widúce,
a wšickni mne znajúce,
že mne nechcete ctíti!
tato zwieřata budú na wy swědčiti.
Josef tesař bieše,
pluhy, koléska, lože z dřewa činieše.
Pán jeden da jemu oliwowé
i jiné drahé dřiewie,
wele sobě lože učiniti,
řka: Chci tobě twój trud dobře zaplatiti.
Josef, zle změřiw, je sě dřiewie rúbati,
a pohřiechu puol lesa i ukráti;
i nemě zač jiného lesu kúpiti,
poče sě welmi mútiti.
Jesus poče i Josefa těšiti,
řka: Neroď sě proto mútiti.
I wece: Bač krátké dřewo držeti,
a podlé jeho hodně dřewo položiti.
A když Josef krátké dřewo s dlúhým držieše,
tehdy Jesus krátké dřewo s dlúhým tiehnieše,
až přitěže krátké k dlúhému.
Maria, jako holubička, to wše znamenáše,
a wšecky jeho činy na mysl bráše.
Když Jesus dewět let sobě jmějieše,
a tehdy w Kafarnau s matkú bieše,
židie počechu Josefowi porokowati,
pročby nechtěl Ježíše do školy dáti.
Josef wecě, že bych to rád widěl,
ačby kto jeho učiti chtěl.
Jeden mistr w Ježíše sě uwáza,
a po sobě *alef* jemu řéci káza.
Jesus mistru powědě:
Jáz dřéwe tebe *alef* wědě.
Ty jako zrno u měchýři hlúdíš,
a mě tomu, jehož sám neumíš, učíš;
wšak druhému slowu židowsky ději *beta*,
a tys prawá nemudrá cketa,
že toho chceš učiti,
jenž němý jazyk móž učiniti.
Powěz mi, mistře, co jest bylo před počátkem
powěz mi, co jest bylo před andělským sňatkem?
powěz mi, kehdy buoh sedieše,
když nebe ni zemi nebieše?
Uslyšaw to mistr, poče sě báti,
i je sě toho káti,
že je směl také dietě učiti;
i káza jemu domów jíti.
Druhý mistr, když to wzwědě,
w škole takto powědě:
On jest jeho neuměl učiti,
kažte jemu před mě jíti.
Matka jemu káza předeň jíti;
mistr jej chtieše učiti.
Wece mistr Ježíšowi znamenati *alef* prwé slowo.
Jesus wecě: We, kak mi jest to welmi nowo!
Powěz ty mi, mistře, proč to slowo jmá troje řčenie,
a jest jedno řečenie?
powěz mi, proč jest to slowo wdole otwořeno,
a proč jest swrchu zatwořeno?
Mistr mu nic neodpowědě,
ani malú částku toho wědě.

wa jedno řečenie,
: trojice w jednosti znamenie,
jednomu, kromě jeho osobě,
nenie, w osobách smiešenie.
tře, proč slowo jest
)? to jest,
vie nemóž uzřieti,
w tělo, dá sě widěti:
idé nebudete tomu wěřiti,
w swém blúdíte.
lyž tu řeč uslyše,
sěde i wzdyše,
éwe mé mistrowstwo slowutné
bylo;
mně jest také dietě uhanělo,
waryši neuměti budu úst ote-
wřieti,
budu wiec učiti děti.
mistr když tu řeč uslyše,
emi žáky powědě nehluše,
měli jsú oni jeho učiti;
nu sěm před mne jíti.
ıu po sobě abecedu řékati.
:ce: Powěz, mistře, proč A jest
najprw položeno?
:st E w pátém miestě postaweno?
uslyšaw, hanbú hlawu spusti,
, metlu z ruky upusti.
:mu Jesus wece:
pacholík urodí, pláče: *A!* řka:
Adame!
ıa sě urodieci *E* kowěká, tociž
Ewa.
ni, mistře, proč ך w dewátém
miestě stojí?
ni, proč ך najmenšie jsa, wšak
sě w smysle trojí?
powěz, proč jest ך tak krásného pro-
mluwenie,
a tak sprostného napísánie?
Powěz, proč tŕie ך božie jmě znamená-
wají,
a proč témuž u počtě třidceti řiekají?
Mistr wece: Ják toho newědě,
ale od tebe rád wzwědě.
ך řečenie krásného a písánie sprostného
znamenie,
jest božstwa swatého w člowěčstwie po-
tupenie.
To slowo w dewátém miestě stojí,
neb ten buoh i člowěk kórów andělských
dewět kojí;
a pro jich naplnění
a pro hřiešných wykúpenie
buoh w člowěčstwí na swět přišel,
tak jakož s nebe již newyšel.
Wy židé třikrát *jod* u písmě stawíte,
a tomu třidcat diete,
nebo wy to budete wěděti,
že boha kúpíte za peněz třidcieti.
Když tu řeč židé uslyšechu,
proti Ježíšowi sě wsmiechu,
řkúc: Neslušieť déle žiwu býti,
že smieš proti zákonu našemu mluwiti.
Jesus wece: Také wy učenie mózete jmieti,
když abecedě nechcete rozuměti?
Mistři nemohúc Ježíšowi učením ostati,
kázachu Josefa pozwati.
Když přijide Josef, jechu sě jemu mluwiti,
aby swého syna lépe chtěl učiti.
Josef pojem Ježíše, je sě jeho učiti,
řka: Kdež jsú staří, neroď mnoho mluwiti.
Jesus wece: Nenie cti dóstojen, kdož cti
nerozumie,

ni slušie w prawdě jemu mlčeti, kdo jie neumie;
nebo jelikož jsú winni, již křiwdu mluwie;
tolikéž jest ten winen, kto mlčí a prawdu wie. Amen.

Když bieše w druhémnádst létě,
a tehdy bieše s milú matkú w Nazaretě,
Jesus w jednu hodinu,
do Jerusaléma s swú rodinú.
Když tu swaté dni wybychu,
a domów sě wrátichu;
ale když na noclezě běchu,
tu Ježíše neuzřechu.
Nebo židé ten obyčej jmějiechu,
že mužie obláště a ženy obláště k swatým chodiechu;
a protož, by Ježíš s matkú šel, Josef mnieše,
a by Jesus s Josefem šel, mateři sě zdieše;
a tak jsú byli Ježíše ztratili,
a u welikém jsú smutce byli.
Mezi známými a mezi rodinú počechu jeho hladati,
ale jeho nikde nemohú nalezti.
Opět do Jerusaléma jidú
a wše sieni znidú;
a wšak o něm nic nezwěděchu,
proto smutek weliký jmějiechu.
Třetí den do božieho chráma jidú,
a tu jej mezi židowskými mistry nadjidú,
an mezi nimi sedieše, jich tieže,
a tázaním múdrým je wieže.
Prawie, ež tehdy jich jest tázal:
Wy mistři prawite, že je buoh kázal,
řka, pošli wám proroka z rodu wašeho,
toho poslúchajte jako mne samého.
Tieži wás, mienilli jest buoh proroka každého,
čili mieni o sobě, a zwláště kterého?
Tedy mistři powěděchu,
že to w písmě jmějiechu,
že jim buoh chce zwláště jednoho proroka poslati,
jehož jim jest jako boha poslúchati.
Jesus otáza jich, kdy jemu jest přijíti,
a z kterého jemu jest kraje wyníti?
Řechu: Od Daniela po sedmi let inhed mu býti,
a z Betléma jest jemu wyníti.
Tehdy Jesus wece: Rád bych to od wás slyšal i wěděl,
jižli jest ten čas wyšel, w němž jest tomu osobnému proroku přijíti?
Řechu: Již jest ten čas přišel, a ten bude nás prawej cestě k bohu učiti.
Jesus wecě: A toť nynie s tiem prorokem mluwíte,
a swýma očima jej widíte!
Tehdy matka wyzwawši Ježíše k sobě, je sě jemu mluwiti,
řkúc: Synku, pročs nám chtěl tak učiniti,
že jsi nás chtěl židóm ostawiti,
i dal jsi sebe nám s bolestí tak dlúho hledati?
Jesus wece: Čemu jste mne hledali?
zda jste toho newěděli,
že otci mému přísluši?
I wráti sě do Nazareta s nima,
i by u poslušenstwí jima. Amen.

W súsědiech jeden jinošice bieše,
ten Ježíše welmi ctieše.
Ten přiwez drwa z háje,
sekerú je sěkaje,
přesěče sobě nohu,
křiče: Wiec na ni newzmohu!

; wzwědě,
u powědě:
swú nohu,
lu wrchniemu bohu!
na nohu, i by zdráw,
'ech nohách braw.
owu synowci na hrabanici jíti káza,
liby s nimi jíti? matky otáza.
ıbasta hrabanici,
na ruce túžíci,
u bieše žížala k ruce připiala,
w ruku wpustila.
ł zdech, sě zpruči,
ho ještěrku odlúči;
u brzo wstáti,
s sebú hrabati.
městě wzwědčchu,
arodějník byl, mluwiechu.
tu řeč wzwědě,
ce takto powědě:
o weliké widie,
mu welmi záwidie;
/ jemu neuškodili,
ıezahubili.
ıwědě:
ıře wědě,
ného boha snět,
/ně jej poslal na swět.
jemu niče nemóž zlého státi;
: swého časa ždáti,
yn za wes swět swój žiwot dáti,
ıoží muži, na dietě neroď tbáti.
:f zajem wína,
ıfarnauma.
běchu,
pláč u židów uslyšechu.
Matka káza, coby to bylo, wěděti,
i powědčchu jiej děti:
že jedna žena jediného syna jmějieše,
a ten jiej umřel bieše.
Matka Ježíše poče prositi,
aby s ní ráčil tam dojíti.
Jesus, kdež plakachu, jide,
a jakž brzo umrlče dojide,
káza jemu wstáti,
řka mateři jeho schowati.
Jinoch sě je mluwiti:
Ach kak jest w ráji dobro býti!
Rozkoš weliká w ráji;
neb ptáci krásně zpiewají;
a když kterého pozoweš k sobě,
inhed přiletí k tobě.
Ijednoho tam nedostatka nenie,
jedno wšecko chwíle krácenie.
Wěděno jest, že mi sě bylo k wám wrátiti,
a proto mi dáno w ráji pobyti.
Tehda najwětší z města snide,
tehdy jeden k Josefowi přijide,
řka: Proč swého měcka neutěšíš?
jeho newzkřiesíš?
Josef mu odpowědě,
řka: Jáz té moci do sebe newědě,
jíž bych mohl umrlému spomoci:
ale ty, děwčí synu, jsi té moci;
ráčišli ty mu spomoci?
neb ty to dobře możeš učiniti.
Jesus Josefowi swój ubrusec na umrlce káza wložiti,
Jesus w tělo duši opět kázal dáti,
a jižť kázal inhed wstáti.
A jakž tu řeč Josef řekl bieše,
umrlec sě wzchopi spieše;

Šed před Ježíše jemu sě je děkowati,
a také jest měl muky je sě jemu žalowati.
Lidé jeho počechu tázati,
an jim poče wyprawowati,
řka: Podlé každého hřešenie
jest tam rozličné mučenie;
a hřešišli očima neb ušima,
musíš muky trpěti jima;
neb kterým údem lidé boha hněwaji,
w tom údu také muky maji.
Měščenie, když ten diw uslyšechu,
takto powěděchu:
Nenieť taká wěc slyšna na wšem swětě,
buoh nám je nahodil to swaté dietě;
neboť jest buoh, nebo anděl,
mnohoť jest dobrého nemocným zděl.
A proto Ježíše za proroka jmějiechu,
a proň Josefa a jeho matku ctiechu.
Jesus poče před bohem i před lidmi rósti
w těle swatém i w múdrosti.
Maria jeho skutky wše znamenáše,
a na swej mysli wše rozkládáše. Amen.

HROB BOŽÍ.

Hra to dramatická, jakowéž za starodáwna w kostelích prowozowali. Složena jest podlé latinské: Omnipotens pater altissime, ad monumentum venimus. Nachází se s jinau, kdež radost o wánocích dramaticky se představuje, w rkp. weř. bibl. z XV století s notami hudebními. Dle jazyku náleží do XIV století, a ušlechtilejší částce Mastičkáře nahoře podaného příbuzna se býti widí, ačkoli ji Dobrowský (Gesch. der böhm. Spr. u. Liter. str. 299) do pozdější doby kladl. Tištěna we Star. sklád. III, 82 — 92.

Ježíš.
Maria Mandalena.
Petr a Jan, učedníci Páně.
Tři andělé.
Tři osoby.
Apoštolé.

Hospodine wšemohúcí!
andělský králi žádúcí!
co nám nebohúm zdieti,
když tebe nemózem jmieti?
ach, kaká jest naše núze,
nebudeli tebe na dlúze!

Prwá osoba.

Ach naše weliká žalosti,
že tak žádúcieho hosti,
spasitele, sme ztratili,
jehož židé umučili!
Ztratili sme spasitele,
wšech hřiešných wykupitele,
jenž je pro ny s nebe stúpil,
a ny swú swatú krwí wykúpil.

Druhá osoba.

Apoštoli mistra svého
a my spasitele ctného
ztratili sme po svém hřiechu,
proněž nám nenie do smiechu.

Třetie osoba.

Pojdem tamo kúpiti drahé masti,
jenž budemy k jeho ranám klásti,
hoře toho naše veliká!
Pójdem skoro k jeho hrobu,
jakž smy žiwa milowali,
abychom jej umazali:
milujmy jej mrtwa jsúce,
swé masti tam přinesúce.
pospěšmy masti kúpiti,
jížto mózem zaléčiti
rány našeho tworce milého,
od židów umučeného.

Ach, kakú my žalost jmámy,
doniž tworce neoptámy;
pospěšme k hrobu jeho,
tworce našcho laskawého;
milowali sme živého,
milujmež jej i mrtwého.

Chorus.

Kto nám ten kámen otloží,
jímž jest přikryt hrob boží?

Andělé.

Milé panie! co wy zde hledáte?
a proč sě tak truchle jmáte?

Wšecky osoby zpiewají.

My hledámy mistra swého,
Jesu Krista nebeského,
jenž jest w nowě trpěl za ny
na swém těle hrozné rány.

Prwý anděl.

Jehož wy zde hledáte,
zawěrné ho zde nejmáte;
ale jmějte to za celo,
že to božie swaté tělo
opět jest swú duši wzalo
a wěrně jest z mrtwých wstalo.
Jděte skoro a powězte
jeho mlazším, ježto wězte,
že bóh naplnil swá slowa,
jižť jest wstal z mrtwých znowa.

Druhý anděl.

Pođte, miesto ohlédajte,
kdežto božie tělo swaté,
žeť jest již z mrtwých wstalo,
položené ježto ležalo.

Třetie osoba.

Milé sestřici! pryč jděta,
jáť ho budu hledati až do světa.

Antifona.

Když běch přišla léčiti mrtwého,
nadjidech hrob, a w něm nikohého.
Auwech! nemohu právě znamenati,
kdebych mohla swého mistra hledati;
bolest roste srdci mému w útrobě,
já hřiešnice, bywši u božiem hrobě,
tu mu chtěla drahé masti přinesti,
jeho těla nemohla sem nalezti.

Třetie osoba.

Owa! kámen ten jest preč odložen,
jímžto jest byl hrob boží přiložen;
i rytieři kam sú sě poděchu,
jenž střehúce okolo hrobu bděchu?
A nastojte, hoře mého,
welikého, nemalého!
že newizi tworce swého,
utěšenie srdce mého.
A zdali wy jeho wiete,

proč mi jeho nepowiete?
Chtělabych sě tamo bráti,
bych ho wěděla kde optati;
chtělabych den i noc jíti,
bych mohla jeho dojíti.
Ach, nelehká moje núze!
toť tak hubenice w táze
budu den i noc plakati,
až sě mój život ukráti.

Jesus.

Powěz, cná ženo, co hledáš?
a proč sě tak truchle jmáš?

Třetie osoba.

Cný muži! rač mi powědieti,
ač mózeš právě wěděti,
tváli cnost jeho schowala,
powěz, abych jeho optala.

Jesus zpiewá.

Nerodiž wiece plakati,
již sě twój smutek ukráti;
odlehči již swej útrobě:
ját jsem, jenž howoří k tobě,
Jesus Kristus křižowaný,
jenž sem měl weliké rány
i mój také bok proklaný
za wšecky wěrné křesťany.
Kdyžs mne tak mnoho plakala
i milostiwě na mě ptala,
hledajíc mne tak mnoho,
nebudeť žel tobě toho!
Když sem sě tobě pokázal,
již sem tě z smutku rozwázal;
přišlo twé wše utěšenie,
když mé widíš z mrtwých wstánie.
Moji mlazší sobě stýští,
chodiec po mně truchle w núzi:
kážiť, by jim powěděla,
že si mě živa widěla;
a ktož mě chtie živa widěti,
kaž jim do Galilé jieti;
tu sě jim chci ukázati
a je smutné utěšiti.

Maria klekнúc.

A mój milý hospodine!
utěšenie mé jediné!
děkuji twej milosti,
žes mě utěšil w truchlivosti.
A já sem byla smutná žena
těžkým smutkem obtiežena;
a již sem welmi utěšena,
když's mi dal widěti sebe
wšech jiných lidí najdřiewe;
a blaze mně dočekawše,
že mi tě widěti z mrtwých wstawše,
utěšenie srdce mého,
Jesu Krista laskawého,
jehož tělo krwí oplakáno,
jakž jest to wšem lidem známo.

Maria.

Zawěrněť sem boha živa widěla,
a wšak dotknúti sem sě nesměla:
apostolé musie wěřiti,
že chce k otci na nebe wstúpiti.
Zwěděla sem tworce swého
od Židów umučeného;
ten jest z mrtwých wstal,
a to swým mlazším powědieti kázal,
že chce do Galilé jieti;
ktož jej živa chtie widěti,
kázal jim po sobě přijieti,
že chce potom wznieti na nebesa,
tělesenstwie na božstwie nesa,
by otci pokázal rány,
že jest trpěl za wše křesťany.

te tam apoštoli!
po něm srdce bolí,
stra widěli žiwa,
e jej dřiew widali zdráwa.
Apostoli.
tá Mařie Mandeleno!
ží smrt smutná ženo,
tej cestě widěla,
by nám powěděla.
el ny smutné lidi,
sě nám sprostně klidí,
wieme swé naděje,
sě nám sprostně děje.
Maria.
i sem widět tworce mého
prostěradla jeho
ě ležiec sem widěla;
o nenie těla.
oba sedě anděl,
i wěrně jest powěděl,
tak řka: Mějte to za celo,
wěrně žiwo božie tělo,
ježto jest tuto ležalo,
již jest wěrně z mrtwých wstalo.
A já wem to dám wěděti:
tako wěrně i tak cele,
jakožto dřiewe w swém těle;
a kázal wem powědieti,
ktož chtie jej žiwa widěti,
spieše do Galilé jíti,
wědúc, že tu chce wem přijíti.
Petr a Jan.
Owa! w hrobě nic jiného,
jedno to rúcho jeho
wám smy na znamenie wzěli,
aby wšickni to widěli;
jakž Maria powěděla:
nenie w hrobě jeho těla;
protož mějte to za celo,
wěrně žiwo božie tělo!

PULKAWOWA KRONIKA ČESKÁ.

Přibík čili Přibislaw ze Hradenína, příjmím Pulkawa, byl nejprw písařem arcibiskupa Pražského, potom rektorem školy kollegiatní u S. Jiljí w Praze, posléze pak, od r. 1378, farářem w Chudenicích, kdežto r. 1380 i umřel. Sepsaw kroniku Českau nejprwé latinským jazykem, potom r. 1374, k žádosti a dle náwodu císaře Karla IV, oprawil ji a rozmnožil wetkáním do ní několika důležitých listin i staré kroniky země Brandenburské, tehdáž práwě k Čechám připojené; později pak, zdá se, že i sám ji do češtiny přeložil; o čemž srw. spis Palackého Würdigung der alten böhm. Geschichtschreiber str. 174 sl. Překladu tohoto rukopis nejstarší, o kterém se wí, od r. 1407, nachází se w Brně u p. prelátu Cyrilla Nappa. Zde podáwají se jen poslední kapitoly, nejwíce dle rkp. knihowny Pražské kníže z Lobkowic, dopsaného dne 5 prosince 1426 na zámku Hasišteině. Celé dílo wydal, jazykem wšak obnoweným, F. F. Procházka w Praze 1786, str. 478 w 8.

Kap. 73.

Kterak boží milostí a swatého Wáclawa Otakar král Český weliký boj proti Uhróm i jiným obdržal jest.

Léto božie 1260, toho měsiece Črwna, knieže Přemysl České, markrabě Morawský, Rakúský a Štyrský wéwoda, s wojskem welikým wšech swých zemí a wlastí i krajin, s pomocí přátel swých, Belowi králi Uherskému jel wstřieci, jenž diel Štyrské země sobě již byl osobil, i wšecku osobiti chtieše. Neb ten jistý král s synem swým Stefanem a s rozličnými lidmi z rozličných wlastí, s násilníky křesťanstwa táhl, jenžto Čechy, Morawu, Rakúsy i Štyrsko nepřátelsky kaziti chtěchu. A takž pak bez strachu podlé té wody, jiež Morawa řiekají, na krásných polích a rowinách, toho měsiece Črwna potkal je, a tu podlé té wody s swými sě zřiedil, a Uheršči králi s druhé strany. A když již tak wojska s obú stranú stachu, přimiřie by do S. Jana uloženo. To když tak bylo w tom přímiří, Přemysl po zástupiech swé wojsko rozdělil biaše; ale wšak potom u toho města Lawa sebralo sě bylo wojsko jeho přikázaním. Štefan, mlazší král Uherský, s swými lepšími Uhřaty a s Turky, skrze špehéře wládil sě některak w ty krajiny; i hledal té chwíle, kterakby wojsko Přemyslowo, jenž leželo na rózno, rozplašiti mohl a zamítiti. Takž pak poslal s tiem špehéře, i zwěděl, že Jindřich wéwoda Slezský s Wladislawem Opolským a s biskupem Olomúckým na jedněch lukách podlé Pohořelce stany swé byli rozbili, již s tiem tak zjednáním, že kdyžby sě ubezpečili, najlép udeřiti na ně myslili, a k tomu sě již wším činem zpósobili. Pak sě jest takto přihodilo, že wódce jich zablúdil; nebo ne k Pohořelci, ale k Lawě sú při-

jeli, tu kdež markrabě Brambursky, Sasicowé a hrabě z Hardeka i mnozí jiní také Čechowé již přijeli běchu; a již také knieže České s nimi bylo tu blízko, hotow jsa. A w ty časy taký powyk wzchodieše, že Uhrowé a Turkowé blízko jsú, a již některému wojsku překážejí a pohrom mezi nimi činie; pro něžto wojsko proti nepřátelóm by hotowo s druhé strany inhed rychle. I by také powědieno to, že nepřátel nenie mnoho, a že již jednak owšem utiekachu preč. To uslyšewše, každý do swých stanów sě wrátil. Zatiem pak hrabě z Hardeka a z Plajwejna, a pan Kadolt řečený Sirotek, stráž sú drželi; a když w té stráži běchu, mnohé jsú špehéře widěli, i honili je, ani preč utekli. Potom pak widěli, ano weliké množstwie nepřátel wysunu sě, i obklíči tyto jisté; a s tiem sě boj mezi nimi počne. Ale že nerowný boj jest málu proti mnohu, protož málo jich přemoženo by od mnoha. A s tiem tento jistý powyk dojde stanów, pro něžto jiní zbúřichu sě k bojowání; nebo inhed bychu wšickni hotowi, nepřátely chtiec odtisknúti. A tak s tiem proti nepřátelóm hrdinsky obořichu sě, a jich wítězsky popudichu, tak že w tom jistém běžení w té wodě Morawě strachem a úžasem jako bez smysla jsúce, wiece sě jich ztopilo, nežli mečem zbito. Přemysl když tento tak weliký boj obdržel, mezi swé kořist na zlatě a na střiebře i na jiných mnohých wěcech rozděliw, wozy Uherské pojem, ty poklady drahé a weliké wkladł jest na ně. Zatiem pak prosbú krále Uherského i wšech pánów Uherských knieže České daw sebú hnúti, přimiřie jemu do roka dal, a přísahami s obú stranú to jest zatwrdil; a tak rukojmě za to kázal sobě dáti, a w Čechách je chtěl držeti až do hodného mezi tiem dosti učiněnie. To tak zjednaw, slowútné knieže toto zdráw a wesel domów sě zasě wrátil. Tatoť jsú knieżata w tom boji s králem Přemyslem byla: najprwé Filip Salcburský arcibiskup, Jan Pražský a Brúm Olomúcký biskupowé, Oldřich wéwoda Korutanský a Otta markrabě Brambursky, Sasiców mnoho, Jindřich Slezský a Wladislaw Opolský wéwody, i mnoho jiných knieżat, hrabí i pánów. A tento boj Přemysl Adrianowi papeži rozlíčil jest w tato slowa tiemto řádem:

Otci swatému w hospodinu, z božie milosti papeži wšie cierkwe swaté: Otakarus král Český. Zawěrné, když owce od chwátawých wlków zprostěny bywají, pastýř milostiwý toho utěšenie má, tiem jsa wesel takéż, jako dobrotiwý otec, když synowé we zdrawí jsú. Těžký boj jsme měli s Belú Uherským králem a s synem jeho, a s Danielem králem Ruským a s syny jeho, a s jinými Rusy a s Tatary těmi pohany, ježto na pomoc byli přijeli jemu, a s Boleslawem Krakowským a s Lackem mladým Lúčickým *) wéwodami, a s jiným bezčíslným množstwím newěrných a nekřesťanských lidí, Turków, Uhrów, Sikulów, Walachów, Besermínów **) a Ismahelitów, jenžto pohanowé

*) Rkp. Lučatenským. **) Beryminów.

sjú swými jmény, těchto také rozdwojenców, totiž Řeków, Bulgarów, Rasiców a Bosnenských kacieřów. A také s pomocí boží nad těmi nade wšemi wítězstwie s nebes nám dáno jest; a tak potom mezi námi s obú stranú pokojným přímiřiem zjednáno; proněžto Waší Swatosti podlé prawdy tiemto listem umyslil jsem rozličiti. Když k Morawě té wodě na jednom miestě od Heimburka od toho města za dwě míli wzdálí přijeli sme, jenž Uherské a Rakúské meze dělí, s druhé strany nepřietelé proti nám přijewše, na březe stáchu, a tak blízko od sebe běchom, že jedinké woda nás dělčše. To když tak bylo, o pokoji mnohokrát hledáno jest mezi námi sic i onak; ale oni den ote dne úmysly swé wždycky měniechu, a tak sě zatwrdili běchu, jako srdce někdy onoho Faraona, pro něžto iżádné miesto kn pokoji nebieše. Potom pak dali jsme jim na wóli, aby nebo oni nám postúpili, abychom sě s nimi mohli sníti, neb my jim. Ale wšak oni wzwolili to, abychom my jim postúpili a miesto k jiezdě dali. A aby to bez přiekazy mohlo býti, přímiřie jsú učinili, a přísahami zatwrdili. S tiem ten celý den na swatú Margaretu posly swé o to posielali k zatwrzení. Ale že sú oni sliby a přísahy swé obykli rušiti, nalezše brody sobě přihodné, tajně w noci na naši stranu přijeli sú. A když my prawěchom, žeby pokoj a bezpečnost byla, aj toť w tom domnění s přewelmi welikým množstwím, a my sě ubezpečili, proti nám na poli hotowi běchu. A když ledwa desátá čest, ufajíc w to přímiřie, při nás bieše ostala, našeho żiwota střehúce, (nebo jedni běchu w Heimburku, a druzí s wozy w stanech), pak tak ti jistí naši nepřietelé, plni jsúce lsti, wókol nás obklíčichu tak, że kdyżby bożie milosti s námi nebylo, byliby nás snad za żiwa pohltili. Proněžto w takém nebezpečenstwí jsúce, wěřiece tomu, że s nebes dáno bývá wítězstwie, ale ne w množstwí lidu, w pomoci najwyššieho pána boha wšicku naději naši jsme położili; s tiem tak swé smy napomanuli, aby sobě mužně činili, a tak smy sě inhed na nepřátely obořili. Jenž hospodin s nebes daw nám wítězstwie, naše nepřátely w naší rukú zaklopil jest swým nebeským rytieřstwem, a tak je zděsil a porazil, że jsú sě inhed na běh oddali; a tak s takú rychlostí a takým walem běżiece, dáwiece sě přielišně w hromadu, mnoho sě jich welmi ztopilo, tak że ta woda Morawa správně od swého přísłowie, jakożto někdy moře čerwené Egyptskými, wšecka krwí zbitých a zdáwených i ztopených zkrwawena bieše. A tak jest weliké množstwie těch utiekajících hřiešníków před božím obličejem zhynulo, że přes lidskú a konskú mrchu mnozí z našich jako přes mosty udělané na té wodě chodiechu do stanów nepřátelských, w nichžto wozy a ztrawu i jiné wšeliké kořisti drahé pobrali sú. Proněžto po tom boji nám bohem daném, kakżkoliwěk państwí našemu u wěčné naše poddánie królowstwie Uherské mohli smy podobiti, wšak smy nechtěli, onoho słowa poslúchajíc,

iekají: Lépe jest mieti súseda po-
› w swornosti, nežli zkaziti pře-
nesworného a protiwného; jakož
esař Konstantin prawí, že často-
pšie a ochotnějšie přietelstwí po
ni bývá, kdyžto nesworność w sjed-
wedena bude. Protož radějše smy
w sjednánie a w mír přišli, nežli-
tak slowútné królowstwie umdlili
li, a přístup snad tady Tatarom
do křesťanských zemí dali. Pro-
o jisté sjednánie mezi námi a mezi
s našimi i s jich pečetmi zatwr-
posielámy Wašie Swatosti, prosiece
, abyšte toho potwrditi ráčili tak,
to wěčně mohlo pewno býti.
om jistém boji widiena jest orlice
mající hlawu zlatú a hrdlo, za
í swatého Wáclawa, jižto jest
ie Pražský w boji držal, lécíce;
jako chwílí a znenáhla rostúci,
jest tak dlúho, až jest wšecko
České swýma křídloma zakryla.
urkrabie Pražský Jaroš ten jistý
jest to, že najmenšie poskwrny
boji ta koruhew neměla jest.
také jiných diwów skrze swatého
va i jiné swaté dědice České w tom
idieno jest.

božie 1261, toho měsiece dubna,
emysl s Uherským sjednal sě jest pod
ezcietma tisíc hřiwen střiebra pokuty.
ž léta, toho měsiece Listopada,
emysl pojal Kunhuntu, dceru Rosti-
u *) wéwody Bulgarského, wnu-

kyni Uherského krále Bely, a na tom hradě, jenž Pošeň slowe, s ní jest swatbu měl; a také s tú jistú Bélí měl jest dwě dcery a tři syny, z nichž jsta dwa z mládi umřela, a třetí Wáclaw na jeho miesto jest wstúpil na królowstwie.

Potom pak kněz Wernieř arcibiskup Mohucký, toho měsiece Ledna, den božieho narozenie na úswitě, zawřew knieżata i pány Německá, Polská, Rakúská i jiná k tomu w kostele Pražském pro tieskeň lidskú, Přemysla i jeho ženu na królowstwie jest korunowal a jich pomazal; a tu obojím jménem nazwán jest, jakož i dřiewe, jenž tú obú jmenú požíwal, Otakar i Přemysl. A byli jsú na tom korunowaní Pražský, Olomúcký, Pasowský a dwa z Prus biskupowé, markrabě Brambursky, wéwoda Polský, mnozí hrabě, páni i šlechtici; jimžto na tom poli, jež Letní slowe, obé dwa dni weliké hody učinil. Třetie den arcibiskup Mohučský s jinými, rozličnými dary jsúc darowáni, wrátili sě domów.

Toho léta kacís mrskáčowé běchu wznikli, ježto zakrýwachu hlawu, jako zákonníci od pása sě obnažiec, biči s uzlíky welmi sě mrskachu; někteří chodiechu w procesiech po dwú řadem, a kázanie i klekánie a pokoru welikú welmi ukazowachu, podlé žáków swých zpiewajíce. Ti jistí také zamyslili běchu bludy, že sami mezi sebú zpowiedachu sě jeden druhému, i rozhřěšowachu wraždy i jiných hřiechów, kajícím úwod dáwachu, pokánie zjewné i tajné lidem skazowachu. A by ten blud byl potrál, ale žákowstwo byloby za-

*) p. Hostislawowu.

hynulo a za nic nestálo, nebby zahlazeno bylo. Mnozí prawiechu, že ten jistý staw jich welmi by dušem byl platen, a prospěšni ti jich skutkowé, i w pekle, i na nebi, i také jim po smrti. Ten blud najprwé biskup Numburský *) pochytil jest a jeho dobrý diel zkazil; nebo mnozí páni i jiní slowútní lidé nadržechu sě wedle nich toho bludu, mnějíce skrze to hřiechów odpuštěnie mieti; a tak jsú pak pro ty bludy ohněm spáleni a mečem zbiti.

Léto božie 1262 osenie od krup, od suchoty a od wojanów w zemi bylo jest zkaženo welmi.

Léto božie 1263 pro ty jisté wěci welmi weliký hlad w Čechách byl, že jest mnoho lidí hladem zemřelo; a toť jsú byla drahá léta.

Léto božie 1264 král Přemysl dceru sestry swé Bramburské markrabině pro wěčšího pokoje zatwrzenie za syna krále Uherského dal jest.

Toho léta, jakž kronika Bramburská líčí, Otta třetí, brgtr Janów, markrabě Bramburský, dceru swú Kunhuntu, jižto s Boženú Českého krále dcerú měl, Belowi synu krále Uherského, bratru swaté Elžběty, dal jest; a tu jistú swatbu král Přemysl s weselím okwasil jest. Potom pak když Bela umřel, ta jistá Kunhunta dána jest za wéwodu Lunenburského.

Léto božie 1265 král Přemysl měl jest dceru, jenž na Hromnice s welikým weselím pokrstěna jest.

Toho léta mezi Bawory a mezi Čechy weliký swár stal sě jest; proněžto Čechowé a Morawěné přikázanim královým wtrhše tam, zemi tu jistú Baworskú poplenili jsú, Cheb se wším, což k němu slušie, wéwodě Baworskému, a sestřenci jeho synu Kunratowu, syna Fridrikowa někdajšieho ciesaře, nepřietelsky odjeli sú. A takž w králowo zprawowánie s jeho lidmi přišlo jest.

Léto božie 1266 král Přemysl skrze swé rytieře Rakušany, i sám sebú, s oné strany Dunaje ažaž do Řezna, wšecky Bawory nepřátelsky poplenil a spálil jest, a na některých hradech i na městech zběhy a lidi newolné spálili; takž s obú stranú Dunaje Bawory zhubiw, do Čech sě jest wrátil.

Toho léta markrabě Bramburský umřel jest, a w Kornienském klášteře u šerých mnichów, jejž on založil, tu jest poctiwě pochowán.

Léto božie 1267 Oldřich wéwoda Korutanský, nemaje dětí, Otakara učinil jest dědicem Korutanským za swého zdrawie.

Téhož léta Otta Bramburský markrabě, slyšaw mši swatú o swaté trojici s welikým náboženstwím, před mnohými lidmi duchownimi, na sw. Dionysie umřel jest; jehožto Blažena manželka jeho w Strusperku w kóře u predikatorów w kláštěře, jejž on byl založil, poctiwě welmi před mnohými biskupy i arcibiskupy pochowala jest. Onen Jan, řečený z Prahy, třetí rozenec její, toho léta, když otec jeho umřel, do Řezna po welice noci na turnej wzdwihl sě; i umřel jest tu od úraza

*) Rkp. Normberský, Norwejský.

ho, a také w Léninském kláštěře
rán jest.

božie 1268 král Otakar kázal
wáhy i miery obnowiti, aby sě
u prawda dála, a swým je zna-
znamenati kázal.

božie 1269, toho měsíce Září je,
sě urodila králi Otakarowi; na léto
rozličných městech, wsi, twrze i
znowa wšudy dělati kázal.

božie 1271 králowá Kunhunta toho
Října urodila jest syna, i wzdieno
ně Wáclaw.

ž léta král Otakar, slawný král
wéwoda Rakúský, Štyrský a Koru-
, Karniolský, markrabě Morawský,
iebský a břehu Naonského, toho
Dubna wtrhl jest do Uher s swým
m beze wšie zpory, a ten hrad
twrdý Prešpurk neb Pošeň oblehl,
m swú mocí jeho dobyl; i oblúpil
komoru královou, jenž plno dra-
okladów na zlatě, na střiebře, na
welmi drahých i na jiných wěcech
A také na woziech do Prahy při-
st to, a hrad z kořen zkaziti jest
rytieřstwo zjímati kázal i dowezti
úś a do Morawy na twrdé hrady.
jest pak jel dále, i dobyl jiných
hradów, a pobral w nich kořisti
, a také některá města a hrady
jest kázal wšecko z kořen, i také
zkazil. Potom přijel k weliké řece,
méno jest Ráb, na nież Stefan král
ý most dřewěný byl jest učinil.
ž mnoho Uhřat bojowati chtiec,
u sě w hromadu s Čechy, Čechowé
inhed mnoho jich smrtedlně ranichu, a druzí utiekajíc w řece sě ztopichu. To když jest král Stefan uzřel, inhed ten most zkaziti kázal, a sám sě jest na běh oddal; jenž druzí s oné strany jsúc, čekachu, coby sě mělo státi. Tehda pak Otakar wzem radu s swými, newěda coby měl učiniti, do swého sě jest města do Wiedně wrátil, wítězstwie obdržaw.

Téhož léta, toho měsiece Srpna, poslán jest Kolinský arcibiskup s některými knieżaty s wolenci ciesařskými a s mnohými pány z Německých zemí do Čech k králi Otakarowi, a prosili jeho, aby ciesařstwie přijal, protože jest jednostajným a sjednaným wolením králem Říšským wolen ode wšech jednostajně. Ježto král mile přijem a ctně uctiw, radil sě jest o to s jedniem pánem jménem Ondřejem z Říčan, kterýžto bieše komorník královstwie Českého, i s jinými mnohými pány; kteřížto lstiwý sobě úmysl umysliwše, točižto, aby on jim mocen nebyl, rozradili jsú jeho, jako lestně jemu radiece. Jehožto jest král zasě pustil, nechtě toho učiniti; kteřížto odpuštěnie wzemše, rozličnými dary uctěni jsúce od něho, k jiným druhým wolencóm jsú sě zase wrátili, prawiec to tak. I jest tomu wěřiti, že té nešlechetné rady swých pánów požiw, želeje toho potom srdečně, swých dnów s tohoto swěta ukrátil jest.

Téhož léta Otakar weliké wojsko shromáždiw, wtrhl jest do Bawor, a spálil i poplenil jich weliký diel, tak že jest na jednom hradě mnoho lidí uhořalo.

L. b. 1272 swatá Hedwika, wéwodina

[illegible]

[illegible]

[illegible]

pokory, naděje sě toho, žeby on
asě wrátil; to on jedno jako pro
/l učinil. Zatiem pak Rudolfus s
poradiw sě, Otakarowi jedno dwě
/i wrátil, Českú a Morawskú, a
)bě ostawil, řka tak, žeby jemu
emí potřeba bylo, ale potom, když-
w zboží rozmohl a u panowání,
emu je zasě wrátiti chtěl. S tiem
ednáním domów sě wrátila oba.
ož léta Witkowici s welikým množ-
lidí od krále odstúpiwše preč, w
České chudým lidem i klášteróm
zlého učinili jsú; jenž král to tak
minul, neb jemu jich ku pomoci
asu welmi weliká potřeba bieše.
). 1277, toho měsiece Září, král
chtě swú dceru raději bohu nežli
u dáti, tu, ježto syna Rudolfowa
pojieti, w klášter swatého Fran-
s desieti jinými pannami dal jest.
yž sě jest tak stalo, náwodem swých
ých rádcí, Otakar swými listy i
proti Rudolfowi nepřiezeň jest po-

Kap. 75.

král Přemysl skrze newěru swých w Rakúsiech jest zabit, a o jiných wěcech.

b. 1278 král Otakar želeje, že ty
byl wzdal, posilněn a naweden jsa
ých některých rádcí nešlechetných
, zasě je umyslil mieti, anebo swój
za to dáti. Proněžto wojsko shro-
w, wtrhl jest do Rakús, a tak ohněm
a plenem zahubil je. S tiem tak z kra-
jiny Lawenské hnuw sě, několiko dnów
stál na poli, a potom do Drosendorfa na
to miesto přijew, tu jest stany swé rozbil.
Zwěděw to Rudolf, s swým wojskem
přes Dunaj přijew, na Morawských me-
zech sě položil; jenž Otakar také již při-
jel bieše na jednu horu w lese, blízko
od té wody od Morawy, o Říšském králi
newěda nic jistého. Proněžto náwodem
toho nectného a newěrného zlosyna Mi-
loty poslal špehéře, shleduje to, kterak
jest tam; neb ten jistý Milota, ohawník
nešlechetný, proti królowi kterakýs starý
hněw w swém srdci jmějieše, ano jeho
wšak král po wši Morawě pánem a zpráw-
cí učinil bieše. Takž pak když Říšský
den ode dne skrze ty špehéře příprawú
toho Miloty proradného uzřel, že král
Otakar s swými ubezpečil sě, a sám sě
swými pojistil, přiblížiw sě inhed, w ry-
chlosti wojsko obklíčil. Král Otakar wida
wojsko welké Říšského, a uznamenaw,
že mnohé zrady nešlechetné w tom staly
sě, z nichžto před tiem wystřiehal jeho
Říšský král, protože na jeho dwoře wzcho-
wal sě byl, na to nic nepodbaw, wojsko
swé zjednal; a tak nesčakaw welké síly
lidí swých, ani také do Miloty kterého
wtipu zlého maje, na bojowé příhody sě
uložiw, doufánie maje obdrženie wítězstwie,
bojowati jest směle umyslil. Takž pak když
sě wojska sejdú s obú stranú, jechu sě
bojowati chutně; a zatiem inhed tento ne-
šlechetný zrádce Milota, zapomněw mnoho
dobrého děnie królowa, s swými jest preč
odstúpil od swého krále a pána; w také

[illegible] ono [illegible] [illegible] [illegible]

a druhú wéwodě z Lawemburka. Ten Albrecht po smrti bratra swého mnoho ho jest učinil; neb ten klášter, ježto orta slowe, založil a nadal jest; učinil aké panenský klášter u Wanseku a hatě nadal; w Soldíně kanownictwo a učinil. A takž po smrti ženy své žiw, jako mnich sčastně jest umřel, a ninském klášteře pochowán, a potom li Porta přenesen; jehož wšecko jmě- a Heřmana syna Otty Dlúhého spadlo

to božie 1279 Jindřich wéwoda Slez- po smrti Otakarowě Kladsko až do měl jest a držal. Neb jsta sobě byla la, umřelliby byl bez synów Jindřich, ko jého wéwodstwie wěčně k zemi é mělo sě dostati; pakli král, ale Klad- lo žiwota on měl mieti. Zatiem mar- ě Brambursky, zpráwce země České i wice mladého, královú Kunhutu s je- synem Wáclawem s hradu Pražského oci wzem, na Bezděze kázal wézti, y wšecky od nich odlúčiw; i dal jim e za čeledíny, a kázal jich snažně ci, aby nikam bez odpuščenie purkra- nechodili, a ztrawu malú měli. Zemené napomínali i prosili markrabě, aby královú s synem wrátil, aby jich po- ějie chowali; on slíbě jim, nikdy toho ti nechtěl. Zatiem pak králowá, uhlé- ši swój čas, s odpuštěním purkrabiným, awši syna na hradě, do Prahy sě brala nešce, ke dceři králowě někdajšieho, u swatého Franciška w klášteře bieše; wad pak řekši sě do Morawy, pro naw- venie hrobu Otakarowa, ku Mikulášowi wéw dě Opawskému synu královu jiná cestú wzdwihla sě jest.

Kap. 76.

Kterak bez krále země Česká mnoho trpěla jest od rozličných cizozemców.

L. b. 1281 Otta markrabě Brambursky, poručník královice mladého, poslaw swé slúhy do Prahy, Pražský kostel, do něhož páni i jiní lidé swé zbožie a klejnoty snosili běchu u války, w zákřiště dwéře wybíti kázal, a to zbožie ze skříní wybrati a preč odtawad nésti. To když sě tak stalo, potom ten jistý markrabě widěl jest, že země skrze cizozemce den ode dne kazí sě; swolaw zemany, pod šíjí učinił toto ustawenie obecné, aby ižádný Němec w zemi neostáwal, ale wen wšickni wybrali sě. A když sě to stalo, přestal lúpež. W tom jistém sněmu, s powolením wšech zemanów, Tobiášowi biskupu Pražskému a Teobaldowi sudiemu zemskému zprawowánie země poručili; jenžto jako mužowé múdří wšecky jsú zlosyny z země wypleli a pokoj učinili. Takž pak lidé počechu tepruw orati, a swých potřeb po cestách hledati a činiti jeli sú sě. A jeda wen z země ten jistý markrabě, slíbil jest Tobiášowi i jiným zemanóm na určený čas wrátiti jim královice; jehož když ten čas přišel, nic jest neučinil, ale dlúhý čas potom ještě jeho w swé moci měl a držal jest.

L. b. 1282 pro ty války a pro to ukrutenstwie, ježto Němci činili w zemi, dědina mnohé časy nebyla orána; pro ty rozličné nehody, jenž sě dějiechu, hlad a drahota

welmi weliká byla, tak že mnohé mateře, milosti té mateřské zapomněwše nad swými dětmi, syny zbily a je jedly. A takž pak potom wznikl jest byl mor weliký welmi po wšie zemi České.

L. b. 1283. toho měsiece Ledna, duha welmi krásná wšecko město Pražské obklíčiwši, zjewila sě jest. Proněžto řekli někteří, že to sčastné znamenie jest; neb jakožto duha buři stawuje, takéž bóh wšemohúcí, jenž jest obránce České země, swú milostí tyto nehody stawiti ráčí. Opět jiné znamenie toho měsiece Dubna zjewilo sě jest: hwězda welmi swětlá, na jednom rohu měsiece jako stojieci, swietieše welmi. A skrze to múdří rozuměli jsú příštie kniežete swého Wáclawa, jehož držéše Otta Bramburský markrabě: jenž sě jest to i naplnilo. Nebo inhed toho měsiece Črwna knieže přijelo: jehož páni, rytieřstwo, žákowstwo i lid obecný wšeho města Pražského mile jsú přijeli, wyšedše s biskupem proti němu. To jisté knieže Wáclaw, kakžkoli mladých let bieše, wšak mysli byl welmi mužné, boha sě bál a kněží w čest měl. Ale tento Otta, co jest učinil, nemá zamlčeno býti; nebo co jsú jeho páni prosili a biskup welmi snažně, an wždy slibowal a nikdy učiniti nechtěl, až práwě dotawad, jeliž jemu pět a třidceti tisíców hřiwen střiebra dali jsú a markrabstwí Budišinské s některými hrady a městy wěčně. Tak pak, když toto knieže do země sě wrátilo, z takého smutka a z také zádawy wšickni lidé jako oddechli, radostně sě radujíc pánu a králi swému.

W tom času bez kniežete, pán jeden z pokolenie Witkowského neb z Witkowic, tociž z Rosemberka, jménem Záwiše, králowú, mateř tohoto mládence, Kunhuta, milowal jest: jenž také i pojal ji byl, i měl s ní syna jménem Záwiši; jenž křižowníkem swatomařským jsa, mistrem byl potom toho zákona. A tak welmi a tak múdře ta králowá byla jest syna swého obešla, že toho pána nad jiné pány zpráwcí a kapitanem wšie České země učinil jest byl, a tak jeho nade wšecky jiné zemany powýšil. Proněžto takú pýchú a takú zpárú bieše sě rozdal, že jinými wzhrzieše, a ižádnému prawdy nechtě učiniti, ani pokoje zjednati: jehož ta králowá potom umřela jest a u swatého Franciška pochowána. Tehdy pak ten jistý pán, nechtě jako w poníženějšiem stawu býti, nežli jest dřiewe byl, lákal jest opět s králowým rodem smieniti sě; jakož sě jest i stalo. Nebo sestru Uherského krále, jeptišku stwrzenú z zákona pojal, s nížto jest syna měl; kteréhožto když chtěl krstiti, pozwal na ty hody kniežete Českého pána swého, i krále Uherského. Zatiem pak porozuměli jest tomu toto knieže, že ten pán na ty hody lestně a neprawě jeho pozwal, aby tociž král Uherský u wéwoda Wratislawský o jeho smrt ta sě schukli a jej zamordowali. Proněžto powolaw jeho k sobě, i jal jest jeho, a jednak za dwě létě na hradě Pražském držal. A když ižádného znamenie na něm pokorného neznamenal, kázal jeho wézti na Hlubokú, aby sě jemu stalo to, jehož swým nerodstwím a swými skutky zaslúžil bieše; proněžto tu před hradem

jemu hlawa dolów prknem stržena
odtud do Wišňowého Brodu byl we-
a w tom klášteře, jenž jej založil byl,
owán. To když uslyšeli přietelé jeho,
sě inhed odewšeho rozprchli; a když
li ti jistí Witkowci rozběhli, byl jest
j w Čechách i w Morawě, a prawda
idem dála; král pak Uherský božím
obením skoro potom zabit jest, a wé-
a Wratislawský byl jest otráwen.

b. 1285 mnišie Swatotomští s odpu-
m Tobiášowým biskupa Pražského do
ieho města Pražského jsú přijati.

b. 1286 Jitka dcera Rudolfowa krále
ého, ježto Wáclawowi knieżeti byla
na, s mnoho lidmi do Prahy jest při-
na, a poctiwě od žákowstwa i od
o lidu obecného jest přijata.

b. 1287 kněz Wáclaw weliké woj-
idí shromáždiw, wtrhl jest do Mora-
a porušil i zkazil twrze zběhowé, a
j dobrý w zemi zjednal.

b. 1288 Wáclaw knieże měl byl s
ženú syna, i wzděl jemu Otakar; ale
l w tom létě umřel jest.

oho léta dobyl jest hradu Holsteina, na
l zběhowé běchu; a toho léta onen
iše (Witkowic) jednu stwrzenú jeptišku
l jest.

Kap. 77.

ulších příběziech krále Wáclawowých, i o manstwí Kazimírowě, wéwody Polského.

. b. 1289 Kazimir wéwoda Polský knie-
Wáclawowi i jeho náměstkóm a ko-
runě České swé země poddal jest a wzdal,
jakož listowé na to daní swědčie túto řečí:

Welikému a slowútnému knieżeti, pánu swému wýbornému, králi Wáclawowi, služba má wěrná! Zajisté nynějšie i potomnie wěci znamenaw, jimižto král Otakar dobré paměti i předkowé jeho otci mému nákladni byli, jenž jim slúžil, šlepějí otce swého chtě následowati, a pokoj sobě i swým poddaným chtě zjednati, i synóm mým budúcím, wéwodstwí mému i lidem mým, a chtě také od násilníków obranu mieti sobě i mým náměstkóm, jimižto častokrát súženi sme byli a násilé trpěli, s rozmyslem, i s radú a s powolením mých synów Boleslawa a Wladislawa, i také s powolením wšech mých přátel, i wšech mých šlechticów a pánów, i wšeho wéwodstwie poddaných, ani připuzen, ani pro moc, ani také pro strach, ale dobrowolně, mé lepšie i mých budúcích chtě rád widěti, jakž bych najlép mohl: Twé, králi Wáclawe, i Twých wšech budúcích králów Českých moci a panstwí sě poddáwaji, i mé syny i náměstky mé wšecky, s mým wéwodstwím, s hrady i s městy ohrazenými i neohrazenými, i se wším jměním mým, i mých pánów, i mých wšech lidí, s jednostajným jich podwolením, z nichžto někteří tuto nynie jsú; pány mé wšecky, šlechtice, wládyky, měšťany i jiné lidi obecné wšecky mého wéwodstwie od manstwie neb od jiného zawázánie, jimžto jsú mně i mým budúcím byli zawázáni, swobodny a prázdny je činím, a je nynie obecně wzdáwaji skrze korúhew mú, se wšemi pány i se wším panstwím, ježto ke mně

a k mým synóm příslušeti jest neb příslušeti mohli. mým jménem i wšech mých budúcích. k Twé ruce, w Twú moc a w Twé panstwie. jenž přijímáš ode mne i od swých wšech náměstków na wěky. Wzdáwaji také mým jménem i wšech mých budúcích obecně wšecky swobody, pomoci i listy ty. ježto předci moji měli, já měl, nebo synowé moji mieti mohli až do tohoto času. takže ižádnému nebyli poddáni ani měli poddáni býti. kromě Tebe, pane mój. jemužto w manstwie a w práwo manowé wéwodstwie mé se wší ctí i se wším dóstojenstwím. se wšemi šlechtici i pány i se wsemi jinými lidmi i se wším jiným práwem beru a manstwie činím, jakožto pánu mému; pokoru také. poslušenstwie, službu i wěrnost nynější přísahú činím před těmito swědky. i tak to zjednáwaji, aby synowé a náměstkowé moji, ježto po mně budú. wiec potom z rukú Twú neb Twých budúcích to wéwodstwie u manstwie přijímali. a poslušenstwie. wieru, službu i přísahu swú slíbili. Nad to slibuji, i mé budúcie w to zawazuji. Tobě i Twým náměstkóm. Českým kralóm, wěrně pomáhati wší mocí i silú. kdyžkoli kážeš neb káží twoji budúci. který čas neb kolikrátkoli, jako wěrný twój man nebo pán který Twé země: zwláště také (odřiekám sě) wšech práw zemských i duchownich, i listów neb milostí papežowych. neb Římských ciesařów. neb jiných kniežat Polských, neb kterýchžkoli, aby ižádnému jinému manstwie nečinil ani činili. Tomu wšemu na swědectwie a na wěčné potwrzenie tento jistý list swobodně a dobrowolně Tobě krali, i Twým náměstkóm, pod mú wlastní pečetí dáwám, i pod pečetmi dóstojných mužów Pražského a Olomuckého biskupów, a cizých kniežat Bolka wéwody Slezského a kněze Mikuláše Opawského, i jiných mnoho opatów, Břewnowského, Strahowského, Kladrubského, Oseckého, i jiných mnohých probošťów také i děkanów k mé prosbě jsú přiloženy. Dálo sě jest toto w Praze, w králově síni, přede wšemi pány a úředníky té země, i zákonníky i měšťany, i mnohými jinými lidmi, jenž jsú k tomu byli přiwoláni, toho měsíce Ledna.

L. b. 1290, když král Wáclaw Jitku dceru Rudolfowu pojal, sestru swú za jeho syna dal jest také, a tak ty smlúwy mezi otcem jeho a mezi Rudolfem Římským skrze přietelstwie jsú obnoweny; Rudolf pak w dánie tisícich hřiwen střiebra u wěně králi Wáclawowi Cheb město se wší krajinú zastawil jest. Toho léta inhed ten Rudolfus poslal posly k němu, chtě to zase mieti; a král Wáclaw pak s swú ženú Jitkú wzdwihl sě sám k němu, i přijal je u manstwie od něho. Znamenaw také Rudolfus smlúwy podobné u sprawedliwé jsúce, ježto mezi Otakarem a mezi wéwodú Slezským stale sě, jakž powědieno již napřed, že to jisté wéwodstwie od starodáwna skrze České krále téměř jako pozdwiženo bylo, a daní nebo platem Českým kniežatóm platiti bylo wysazeno, swými listy těch smlúw potwrdil jest úplně w tato slowa:

Rudolfus, z božie milosti Římský král, wždycky přispořitel. známo činíme tiemto listem wšem. že mezi Jindřichem wéwodú Wratislawským a Slezským, a mezi kra-

arem a králem Wáclawem synem
lúwa a zalíbenie takowéto stalo
umřelliby Jindřich dřieweřečený
prwé nežli král Wáclaw, aby
ě jeho spadla. Kterúžto smlúwu
sprawedliwú a za sličnú majíce,
)sti našie moci potwrzujem, tento
na swědomie dawše. Dán a psán
) w Erfordě, toho měsiece Října.
álowé Čeští od starodáwna také
í Římského krále woliti, a že to
k nim z práwa přislušie, tento
ně ukazuje w tato slowa:
fus z božie milosti král Říšský,
)zmnožitel, wšem Římského ciesař-
ířným, ktož list tento opatřie, mi-
í a wšecko dobré dáwá. Podlé
išeho správně máme sě wzeptati,
áwo u wolení Římského krále na
řislušaloby. Pronežto wzeptali sme
lechticów, od pánów i od knie-
na wýborného krále Českého wo-
islušie; a také z starého i z no-
wědectwie došli jsme toho, že
ítwie na ně dědicky přislušie a na
) jiného. Ten jistý hlas wolenie a
o šenkowské zwěděli jsmy, že jim
přislušie, i jich předkóm, dědóm
lóm přislušalo. A také toho wšeho
jemy, a potwrzeno tiemto listem
tiece tak, aby w to práwo ižádný
om sě newpletl. A zdaby co marné,
é, neb skřekliwé umienění které
mu wzpáčeno bylo, jenž sě nám
to z plnosti našie králowé moci
:m. Též dánie, jako na onom listě
wadesátého léta.

Skoro potom Jindřich wéwoda Slezský bez plodu pacholíkowého umřel jest. I byla ta smlúwa skrze Říšského krále opět obnowena tiemto listem:

Rudolf z božie milosti, jako prwé. Znamenawše wěrné zaslúženie krále Wáclawa Českého i jeho předków, dóstojným také darowáním jeho darowati jsme umyslili. Pronežto knieżectwie Wratislawské a Slezské, ježto Jindřich někdajší wéwoda od nás od ciesařstwie měl u manstwie, ta jistá wšecka manstwie, ježto jsú po jeho smrti ostala, kterážto k nám a k ciesařstwie přislušejie sě wšiem přislušenstwím i s jedniem i s druhým práwem, kterýmižkoli jmény jmenowati sě mohú, králi Českému dřéwořečenému i jeho budúcím od nás a od ciesařstwie majíce drženo býti, jménem a obyčejem manowým dáwámy k držení a k jmění tiemto listem. Dánie jako na dřewniem, i konec, totiž: tomu wšemu na swědectwie list tento etc. Ale kterakkoliwěk listowé tito byli wyšli, wšak jest tehdy král Wáclaw nebyl toho wéwodstwie u prawém držení.

Téhož léta král Wáclaw Opawské wéwodstwie, ježto otec jeho Otakar učinil bieše i dal Mikulášowi synu swému rodilému w manstwie, jemu odjal, a wyhnal jeho wen, i měl sobě.

Toho času Kriſina, Krakowská a Sendomiřská wéwodina, dcera Bulgarského ciesaře, sestra Kunhuntina mateře krále Wáclawowy, jenžto muž její Lešek wéwoda ještě za živa, protože jest plodu neměl, s powolením swých pánów tě obě zemi po své smrti oddal jí a ji mocnu učinil: ona pak králi Wáclawowi tě obě

zemi dala jest. a poslala k němu swé posly. aby sě w ně uwazal. Jenž pro jiné wěci pro pané sam nemoha jíti. Tobiáše biskupa Pražského poslal. že sě jest jménem králowým w ně uwázal. To když sě tak stalo. přijela sě ona do Prahy. a tak mnohé časy s králem bydliwši. umřela jest a u swatého Františka pohrabena podlé sestry swé. králewy mateře. králowé Kunhuty.

L. b. 1291 Rudolf král Římský starostí i nemocí byl nadtrápen: jehožto král Wáclaw s swú ženú a jeho dcerú nawštiewil w Erfordě. We Spíru umřel jest a tu mezi kniežaty Římskými pohrabán. Tobiáš biskup Pražský od krále do Polsky byl poslán. aby zjednal pokoj.

L. b. 1292. poslowé z Polsky k králi Wáclawowi byli posláni. prawiece. že nepřietelé zemi hubie: pročežto s mnohem lidí wtrhl jest tam. i také s pomocí Ottowú markrabě Bramburského. jenž byl jemu na pomoc přijel: jehož inhed tu jistá Polská kniežata potkala sú krále Wáclawa. míru a pokoje žádajíce i sjednánie. Tu pak w Polště král Wáclaw od Bramburského markrabě rytieřem učiněn. a odtawad wzdwihl sě do Krakowa. i byl jest dobrotiwě odewšech přijat. A tak pokoj zjednaw. trhl před Siraz. ježto sě Loket tu zawřel bieše: i rozbil tu stany. A tak pak den S. Wáclawa město obdržaw. jal Lokétka s některými kniežaty. S tiem tak zemských wěcí dobře a slíčně popósobiw. s witězstwím sě domów wrátil sšastně.

Téhož léta Adolf hrabě z Nasowa Říšským králem byl wolen, a to způsobením Wáclawowým krále Českého. Toho času kakžkolwěk sestru Albrechtowu wéwody Rakúského Wáclaw mějieše: proto wšak. že jemu w wšanských zemiech překážieše, swár weliký mezi nimi byl.

L. b. 1293 Adolf Římský král wtrhl do Míšně mocně: jenž když byl powolán král Wáclaw od něho, w Krynheimu potkal jest jeho. A tu jsú pak smluwili swatbu mezi synem krále Římského Rupertem, a mezi Jitkú dcerú krále Wáclawowú.

L. b. 1294 Jitka žena Wáclawowa mezi Rakúským a mezi mužem swým pokoj zjednala.

Téhož léta Přemysl wéwoda Kališký proti kniežeti Wáclawowi s powolením papežowým k Polské zemi na králowstwie korunowán, ale u malém času byl zabit.

Těch časów knieže toto jisté práwo w zemi psané chtěl řád zachowati: ale páni bránili proto, aby sě práwo nerozmohlo, a tak jich užitci zhynuliby. Chtěl jest také tento král Wáclaw Pařížské školy w Praze mieti: ale někteří nešlechetníci rozradili jsú jeho.

L. b. 1295 papež Celestinus papežstwie pro pokoru wzdal jest; na jehož miesto osmý Bonifacius wstúpil jest, ježto jedny knihy učinil w práwiech, jimžto Sext řiekají. Tohoto papeže Celestina wzdwihl jest Kliment papež pátý, léto božie 1313; ale Bonifacius od Římanow jest zabit.

Toho také léta. toho měsiece Březena, Dobeš biskup Pražský umřel. a pochowán jest w kostele Pražském před oltářem swa-

tého Prokopa; na jehožto miesto wstúpil jest Řehoř, děkan kostela Pražského.

L. b. 1296 Albrecht wéwoda Rakúský s nákladem některých wolenców proti Adolfowi Římskému králi powstal, a takž pak u boji zabil jeho. Potom sám mnohé boje strojiw, od swého strýčence Jana ukrutně jest zabit. Zatiem pak ona Agnéška, dcera Otakarowa, sestra krále Wáclawowa, žena Rudolfowa, jenž byl syn Rudolfów krále Říšského, s nížto ten jistý Jan jmien jest, do Čech sě wrátila, a tu žiwot swój skonala, a u swatého Franciska pochowána.

L. b. 1297 král Wáclaw šestmezcietma let w stáří byl, když toho měsiece Črwna s swú ženú Jitkú skrze Majtburského a Mohučského biskupy w Pražském kostele korunowán jest slawně. Na tom korunowání přemnoho jest kniežat bylo, i z rozličných wlastí lidí. Po třetiem pak dni toho weselé, roznemohla sě králowá těžkú nemocí; a takž pak toho měsiece Črwence umřela jest, a w Pražském kostele pohrabána před kaplú swatého Martina; ale potom do kaply swatého Šimona a swatého Judy do nowého kóru přenesena jest. S tú jistú Jitkú měl jest syna jménem Wáclawa, jenžto byl potom na Uherské králowstwie korunowán; měl jest s ní také tři dcery, jednu Annu, ježto Jindřichowi, wéwodě Korutanskému a Tyrolskému hrabi oddána byla, druhú Elžbětu neb Elšku, ježto Janowi z Licemburka králi Českému dána byla u manželstwie; třetí Markétu, ježto wéwodě Wratislawskému Boleslawowi oddána byla.

L. b. 1298 Albrecht král Říšský dwór jest měl w Normberce, tu kdež nade wšecky wolence u toho dwora krále Wáclawa welmi přietelsky jest ctil, že ta čest nad jiné wynikáše. Nebo on swým úřadem šenkowým Římskému králi w swé koruně králowé slúžil jest, kakžkoliwěk toho z práwa neměl učiniti; neb jedno jakožto jiný wolenec, ne w králowém okrášlení, měl jest slúžiti w swém úřadě; a aby ten jistý skutek nebyl na pohoršenie Českým králóm, neb jest toho byl z práwa neučinil, ale pro milost swého sestřence, list inhed dal Říšský král, aby skrze to on, ani náměstkowé jeho, Čeští králi, pohoršenie neměli swému práwu. Jehožto listu tuto jsem psáti opustil pro dlúhost, neb mi sě nezdál potřeben.

U toho také dwora Římský král kúpenie a prodánie toho města, ježto Perno slowe, swým listem potwrdil jest, a České zemi to jisté město přiosobil, jakž slowo od slowa tuto ukazuje:

My Albrecht z božie milosti král Římský, wždycky přispořitel, tiemto listem wšem ohlašujem, že my k tomu trhu, ježto sě mezi biskupem Mišenským stal a kapitolú jeho, a mezi Wáclawem Českým králem, o to město, jemuž dějí Perno, s hradem i se wším což k němu přislušie, swé dobrotiwé powolenie dáwáme, tak jakž na jiných listech jich plnějie psáno jest. Zjednáwámy a ustawujem také to tak, aby to město k České zemi wěčným práwem přileżalo a přijednáno bylo. Na nežto tento list náš psáti a učiniti kázali sme.

L. b. 1300 Wáclaw král Český, markrabě Morawský, Polský a Sandomirský

wéwoda, toho měsiece Črwence, powolal šesti člowěkóv w tom dospělých z Florencie, i kázal jim nowý groš zaraziti a haléř, jichžto dwanácte za groš platiloby. Neb dřiewných těch časów častá měna byla jest lidem welmi škodliwa; proněžto tento král milostný znamenaw to, že jest škodliwa, kázal čistý peniez střiebrný beze wšie příměšky kowati.

Téhož léta z Polsky přijeli poslowé, dáwajíc wěděti, že jest král umřel a jedinú dceru po sobě ostawil. I prosili jeho snažně, aby tu jistú diewku, jménem Alžbětu, pojieti ráčil a w zemi sě uwázati, a jie od nepřátel brániti. Král poradiw sě s swými wěrnými, sebraw wojsko welikė, wtrhl do Polsky, a tak jest wšecky nepřátely udatně ukrotil, a królowstwie swému panstwí osobil. S tiem wzdwihl sě jest do Hnězda, a tak ku prosbě panské těch zemí arcibiskup Hnězdský na królostwie jeho korunowal. A tak zpráwci neb kapitána pana Hynka z Dubé Berku tu ostawiw, do země České sčastně sě jest wrátil.

Toho léta bylo jest milostiwé léto, proněžto mnoho lidí wzdwihlo sě jest na pút do Říma.

Téhož léta Albrecht, bratr Ottów Dlúhého, markrabě Brambursky, umřel jest i pochowán w Lenině, a potom jest do Celi porty přinesen. Také Jan bratr Ottów umřel jest, jenž kakžkoli malý byl, ale udatný. Ten Jan ostawil po sobě syna žáka Kunekina kanownika, jemuž Rýnowská země dána byla do žiwota, a po jeho smrti Woltmarowi sě dostala. Onen Otta Šíp a Kunrat, když jsta z wězenie puščena byla, spolu jsta sě do swé smrti držala; ale Otta múdře a udatně wšecku zemi zprawowal, mnoho zemí, měst i hradów swým snaženstwím dobyl, a také mnoho bojów měw, jednak s strýcem swým Dlúhým Ottú když žiw byl, jednak s Majtburčany, jednak s Slowany, jednak s Polany, i s mnohými jinými. Tento Otta po smrti Dlúhého Otty, když jako k starosti přišel byl, wždycky s Heřmanem markrabí dobrotiwě jest přebýwal. Ona oba spolu s welikým wojskem králi Wáclawowi na pomoc proti Římskému králi trhla jsta byla, zaněžto zemi Mišenskú od něho wzala, a potom o Pomeranskú sě směnila. Ta jistá bratry s Majtburským arcibiskupem wálky jměla, a toho hradu Polte dobyla. Potom s welikým wojskem do Slowan wtrhla, a jednak wšicku zemi zkazila, i hrad přetwrdý Eldemburg řečený tu udělala. Potom pak tento Otta když s Wolmarem wšecko již markrabstwie zprawowala, stár jsa welmi umřel jest, a w Kornienském kláštěře pochowán. Bratr jeho Konrat člowěk byl sprostný a pokojný, po lowiech a po pokoji stoje. Když ta bratry oba žiwa byla, tento Otta s kostelního zbožie Brambursképo i s biskupa Woltrada dani chtieše brátí; a biskup wzdwihl sě k dworu, i obdržal na oba klatbu, kteržto klatba až do smrti Konratowy trála jest. Zatiem pak dani ty byly sňaty a klatba také přestala; a Konrat umřel, a w Chornienském kláštěře pochowán. A tak Woltmar dědicem ostal, na něhož sě wšecko dostalo.

L. b. 1301, toho měsiece Září, Řehoř biskup Pražský umřel jest, na jehožto mic-

kanownik Pražský, syn Řehořów
c, wstúpil jest.
ž léta Ondřej král Uherský bez dětí
est. I byli jsú poslowé znamenití
k králi Wáclawowi posláni, prosiec
by syna swého Wáclawa mladého
krále dal; nebo král Wáclaw byl
etel krále Uherského Ondřeje, neb
jeho sestra byla krále Ondřejowa.
radiw sě se pány swými, dal jim
ého; a oni přijemše jeho s welikú
na králowstwie jeho korunowali

léta, když Bonifacius osmý papež
nów zabit, arcibiskup Burdegalen-
pežem wolen jest, jenž tehdy w
zemi jsa, wolení swému powoliw,
rdinálóm, aby k němu do Lugduna
a tuž pak odtawad dwór pape-
Aviniona jest přeweden. Ten jistý
limentem byl jest nazwán.
1302, toho měsiece Srpna, Kun-
estra krále Wáclawowa, druhého
em jménem, w klášter jeptiščie u
Jiřie oblekla sě; a když pak po-
atyší byla, mnoho jest swobody
učinila.
1303, král Wáclaw druhý tiem
šestý král Český, Elšku dceru
awowu krále Polského, jižto pojal
dpuštěním Mohuckého a Hnězdské-
iskupów, skrze Jindřicha biskupa
wského zjednal a zpósobil byl, že
kém kostele slawně jest koruno-
o tom korunowaní měl jest s ní
gnešku, ježto potom Jindřichowi
kému wéwodě byla oddána.

Kap. 78.

O dalších příbězích krále Wáclawowých, což sě jest jemu těch časów přihodilo, tomu dobrému králi.

L. b. 1303 Uhrowé nešlechetní, nejsúce pamětliwi swé wiery i swých přísah, krále Wáclawa mladého nechtěli mieti, ani jemu pomoci dáti, a jiného jménem Karla, syna Karlowa krále Sicilského, zwolili, jehož jim byl dal Bonifacius papež. To král Wáclaw uslyšaw, otec jeho, s welikým wojskem zdwihl sě do Uher, i poplenil zemi; Ostřihom město zkaziw, trhl až do Budína; a tu wzem syna swého, domów sě jest s ním sčastně wrátil.

Téhož léta Albrecht král Římský po smrti Jitčině králowé poslal posly k králi Wáclawowi, chtě od něho Cheb, Míšeň, Uhry a Polsko mieti; a chtěl, aby jemu Hory za šest let postúpil, neb osmdesát tisícow hřiwen dal, a to jako z práwa desátków, aby dal za dřiewnie za swé předky i také budúcie, že ta jistá daň tociž k ciesařstwie zpráwně přislušalaby. Kterýmžto poslóm král odpowěděl, že toho učiniti nechce. Protož ten jistý Albrecht wtrhl jest do země České, a syn jeho Rudolfus wéwoda Rakúský do země Morawské, i poplenili je nepřátelsky. Potom oboje wojsko sešlo sě w hromadu, i přitrhli jsú k Hoře, a tu stany rozbili. Tehdy měštěné ti jistí wzemše radu, i swařili z sazí a z hnisu zemského i z kakýchs pěnek střiebrných jedno swařenie zelené welmi diwné, jakž sú oni uměli, i pustili to po potoku dolów, jako k wojsku blízko. Proněžto kto sě jest té wody na-

pil, kóňli, člowěkli, každý rychle potom umřel. To když sě tak stalo, zatiem král sebral lidí mnoho, kudíž mohl, a s tiem tak Bramburského a Mišenského markrabě s pěti tisíci postawil w Hradišči, a tu w krajinách těch okolo, a jiné wšecko wojsko okolo Hory zastawil, na zajtřie s nimi chtě boj mieti. Tehdy Říšský král to uslyšaw, utekl jest preč i s synem; proněžto král i ti, ježto na pomoc přijeli běchu, domów jsú sě wrátili.

L. b. 1305, když král Wáclaw Zbraslaw klášter založil byl před tiem, a mnoho jiného dobrého učinil, starostí jsa nadtrápen, sčestně jest umřel. Na jehož miesto syn jeho Wáclaw, jenž jedinký dědic byl ostal, wstúpil jest; a to byl král sedmý. Ten Wáclaw pojal jest Fiolu, dceru wéwody Těšinského.

Těch časów, jakž kronika Bramburská swědčí, Heřman syn Otty Dlúhého pojal dceru Albrechtowu Říšského krále, i měl s ní syna jednoho Jana, a tři dcery; jednu dal za Woltmara, druhú za wéwodu Glogowského a třetí za Bertolda hrabi z Hennenberka. Ten jistý Heřman byl jest welmi múdrý a welmi udatný a w bojích rozumný. Tak sě jeho slowútnost wšudy byla roznesla. Tento Heřman zdwihl sě proti zeti swému, králi Římskému, a s Rudolfem wéwodú Saským (wálku wedl); a takž pak jest ten jistý hrad Rabstein oblehl, i zkazil jeho panstwie; jemužto wšak potom sestru swú Jitu dal i s tiem hradem Bělčic, a což k němu příslušie. Potom wzdwihl sě do Polsky, a weliký jie diel sobě osobil jest, byl poručníkem synów Bolkowých, Frankonie a Pomeranie dobyl jest; štědrú ztrawu měl, dwory činil, i pány i měšťany ochotně mnohé přijímal; těch wěcí, což k dobrodružstwí přislušéše, přidržal sě, silný žiwotem i myslí byl. Ten Heřman když jest hrad Eldemburg dělal, roznemohl sě jest, a tak i umřel, a w Leninském klášteře pochowán; jehožto jest wšecka země želela welmi. Ten po sobě jediného syna ostawil Jana, jehožto ne Woldmarowi, ale čtyrem swým rádciem poručil byl. Potom pak tyto poručníky Woldmar odjednaw některak, přichýlil dietě k sobě. Zatiem pak tito jistí poručníci, podlé rady mateřiny, tajně dietě od Woldmara wzeli, i nesli na Spandow hrad, i hlédali jeho snažně. Když pak o to rok měli po některém času, mátě řekla Janowa, že o tom unešení nic newie. Proněž Woldmar rozhněwaw sě, i ukradl jest dietě z hradu. Ten Woldmar měl jest Heřmanowu dceru markrabinu, ale proto že bezdětkyně byla, ižádného dietěte po sobě neostawil. Ten Woldmar byl jest malý, ale statečný, a rozličné šlechtice a pány z mnoho zemí u swého dworu měl jest; chlúbce byl weliký a pyšník. Když od krále Dackého byl pasowán před Roztokem městem, taký byl náklad učinil a hercóm dary dal, že skrzě to welmi sě byl wzdlužil. S Magnopolenským Jindřichem a s Rudolfem Saským wéwodú, jehož sestru měl ten Jindřich, mnoho jest bojów strojil. Woldmar také sebraw wojsko weliké, wtrhl jest do Stargardské země, i poplenil ji; jedno městečko malé, řečené Woldek, když byl oblehl, dlúho u něho ležaw, mnoho škody na koních i na jiných wěcech měl, a nic jest

l. Ten Woldmar markrabi Míšenského , jenžto jest zemi Míšenskú za wy- ie jemu wzdal. Ten Woldmar blízko wú smrtí již, sněm sě w hromadu urským arcibiskupem Purkartem, pro- y swé i jeho wšecky ukrotil; a tak é ony Dealwenské ku pokoji připu- rad jich Arkillewen oblehše. Zatiem n markrabě, syn Heřmanów, pojal u dceru wévody Glogowského; kakž liwěk mlad byl, wšak jest mysl měl , čtrnácte let jsa w stáří. Byl múdrých skutkóv, přátelóm milostný, nepřá- ukrutný; ctných a šlechetných či- yl jest mládenec; jehožto jest pán s tohoto nebylého světa k sobě vzal.

Kap. 79.

ježto král Wáclaw w Olomúci zabit o jiných mnohých přieběziech, enž jsú sě tehdy w zemi dáli.

) božie 1306, toho měsiece Února, áclaw sestru swú Annu Jindřichowi nskému a Tyrolskému wévodě od- a tiem pak Loktek se pány a s měš- swými uradiw sě, Krakowskú a nerskú země lstiwě od krále Českého Pro něžto jeho smělost král chtě i, shromáždiw wojsko, wzdwihl sě towu. A když na té cestě přijel múcě, w děkanowu sě domu roz- A když tak letnieho času w je- čechle a w plášči po sieni cho- jeden newěrný a nešlechetný zlo- istúpiw k králi, an sě nic na něho nedomní, uhlédaw ten čas, w němž s niem ižádný nebyl, tři rány králowi nožem smrtedlné učinil, a s tiem jest inhed utekl. A kakž koli toho času ne- byl jest widien, ktoby ten skutek byl spáchal: a wšak té chwile inhed skoro jeden rytieř, jménem Kunrat z Potsteina, urozením Durink, wysunul sě z sieni, krwawý nóž w ruce nesa; jenž když bě- žieše, ti, ježto před siení běchu, jeli jeho a inhed jsú jeho zabili. Tento jistý král toho měsiece srpna osmnádcte let w stáří jsa, ižádného dědice neostawil jest po sobě, zabit jest a w Olomúci pochowán, a potom do Zbraslawě při- nesen. Po jeho smrti, jako najbližší, Loktek, dědic krále Polského Přemyslawa, Polsko obdržel, a Otta, wévoda Bawor- ský, Uherským králem byl jest wolen, s nímžto Karel onen, syn krále Sicil- ského Karla, válku pozdwihl; a tak pak po mnohých válkách Karel wzdy obdržal králowstwie.

Téhož léta k ochtabu swaté Mařie wšic- kni páni i měštěné k wolení nowého krále obecně jsú byli swoláni. Tu na tom rocě mezi wolením byla jest róznice: jedni Rudolfa wévodu Rakúského, syna krále Říšského Albrechtowa wolili, a druzí Jindřicha, wévodu Korutanského, jenž tu také bieše. Wěčšie strana, kakžkoli nepewnějšie, Rakúského wolila bieše; ano wšak Korutanský dceru krále Wáclawowu Annu mějieše za sebú, sestře této dwě, 3 Elška a Margareta, přede wšemi pány obecně prosily jsú, aby swého dědictwie, králewstwie tociž Českého, zbaweny ne-

byly, tak aby Rudolf nebyl wolen, ale Jindřich, wéwoda Korutanský, aby králem byl. A tak s tú řečí ustawenie a práwa ciesařská na swú stranu přiwozowachu. Ale nic to platno nebylo; obec wždy woláše, aby Rudolf králem byl. Uslyšaw zatiem král Říšský smrt krále Wáclawowu, s wojskem welikým přitáhl k Čechám, chtě tomu, aby syn jeho králem byl; nebo jest byl král Wáclaw syn sestry Albrechtowy Říšského; proněžto ten Albrecht s jedné strany, a syn jeho s druhé wtrhli jsú do Čech a rozbili stany swé. Proněžto někteří páni a měštěné, uznamenawše sílu a moc otcowu i synowu, s welikú múdrostí wolili jej králem. To wzwěděw Korutanský, s ženú swú tajně sě z Prahy preč wzdwihl. Ten Rudolf králowú Elšku, ženu krále Wáclawowu druhého, pojal jest, jenž byla dcera Přemyslawowa, krále Polskéko.

Kap. 80.

O tom kterak někteří páni a zemené proti Rudolfowi sě byli zdwihli, jenž jest w zemi nechtěl býti.

Léto božie 1307 pan Bawor ze Strakonic, jenž Zwiekow držieše, a pan Wilém z Hazemburka nebo z Waldeka, jenž Křiwoklat držieše, s swými, kohož mohli mieti, tomu wolení Rudolfowu wzprotiwili sě. Proněžto s welikým wojskem Horaždějowice oblehl byl; jenž tu leže, nadtrápen byl tú nemocí dysenteria, jenž česky slowe úplawice. A tak toho měsiece Črwence umřel jest. Za jehožto duši králowá Elška we jmě swatého Šimona a Judy oltář jest založila w kostele Pražském, a on také jest w kostele Pražském pochowán. Potom zemené sjeli sě do Prahy, a tak w dwoře biskupowě o to mluwili, ktoby měl králem wolen býti. Mezi nimižto jeden pán, Dobeš z Bechyně, přede wšemi táhl, a na to i jiné nawodil, aby Fridrik, bratr Rudolfów, králem byl. A když o to rozličné řeči i sic i onak byly, zatiem pak Oldřich z Lichtenburka toho rodu Ronowského, proto že ten Dobeš jinozemce winieše do země, těmito slowy jal sě jest mluwiti, a řka: O Dobeši, Dobeši! i kterak dlúho ty, ježto nepřietelé králów našich Českých jsú, w králowstwie chceš woliti? Zatiem inhed s tiem, dřiewe nežli řeč dokona, wysapiw meč swój, Dobeše prodruží přede wšemi pány. Zatiem také inhed wnuk Oldřichów, Hejman z Krušiny, wnuka Dobešowa zabil jest; proněžto byl weliký powyk a křik mezi pány, ano wolají se wšech stran, a řkúce: Ba nechcemy, nechcemy Rakušanóm! ale radějše k králowému pokolení našemu chceme sě nawrátiti. A tak inhed Jindřicha Korutanského na králowstwie wolichu a po něho poslachu. Wzwěděw Albrecht král Římský smrt syna swého, chtěl druhého syna králem učiniti. Takž pak s tiem úmyslem plawě sě z Habspurka do Šwáb, jenž toho času tu bieše, od Jana, syna Rudolfowa, někdajšieho wéwody Rakúského, jenž byl starší bratr toho Albrechta, jest zabit, proto že jemu otcowa dielu ne-

dáti, ježto naň slušal. Proněžto
o sě proroctwie, ježto onen prwý
l, wéwoda Český, powěděl bieše
Když mužský mój plod pohyne,
mstíti bude děda. Nebo tento Jan,
oho Albrechta zabil, jenž jest byl
ıdolfów, kterýžto Rudolf w boji
Otakara zabil byl, byl jest syn
Otakarowy, proněžto děda swého
il jest. Ale jest znamenati, že dřiewe,
n Albrecht zhynul byl, toho léta
měsiece srpna, ten Jindřich Ko-
ý králem byl zwolen. I wládl po-
mí tři léta; ale zle jest zemi zpra-
, neb nic dobrého w zemi neučinil.
:oli těch časów Hora najwěčšieho
bieše, že jest weliké bohatstwie
wšak nic sličného w zemi neučinil,
:oje lidem zjednal. Takž pak zatiem
brecht Říšský, když živ byl, ještě
jest welmi, že mu sě jest králow-
nedostalo; proněžto sebraw weliké
, wtrhl jest do Čech, i oblehl Kolín
; jemužto pan Jindřich z Lipého a
ı z Wartemberka udatně jsú sě opřeli
bránili. Zatiem pak Elška králowá
vowa, jenž ji měl Rudolf, wéwoda
ý, také nakládajíc Albrechtowi tomu
, w sprostném rúše s jedinú diewkú
:st z Prahy utekla, jižto Fridrik wé-
ıodlé Zderaze utkaw, na jejie hrady
ji jest. Jenž inhed tomu Římskému
radec, Mýto a Chrudím odewřela,
ýchžto měst, že na zimu král chtieše
Švábów a jiných nemilostiwých
ıustil, jenž lúpeží a jinými rozlič-
ádawami zemi poplenili, a chudým
lidem weliké škody učinili. Ten jistý Albrecht na léto umyslil jest byl do země wtrhnúti, a ještě wěčší škodu Čechóm učiniti; ale zatiem pak hubeně byl jest zabit. A tak jeho lidé, jež w zemi byl ostawil, ke wšem jsú črtóm wen z země utekli.

Toho léta, u vigilii swaté Mařie zwěstowánie, jakž kronika Brambursk á líčí, Jan markrabě Brambursk ý umřel jest, a w Leninském kláštěře jest pochowán, jehož jest wšecka země želela. Neb již jediný Woldmar ostal bieše, a widěl, že již zhynuli ti, k nimž markrabstwie přislušie. I powolal k sobě Jindřicha, syna markrabina, ježto Anelant příjmie měl, nad tú zemí řečenú Belic, jenž sě jemu na rozdiele dostala byla, i učinil jej dědicem, nebo k tomu wšech markrabí panstwie dostalo sě bylo. Ten Woldmar wtrhl do Míšně, a mnohé hrady i twrze zkazil. Wtrhl jest také podlé té wody proti Polanóm, a ukrotil je. S Magnopolenským Jindřichem boj také měl jest, neb zemi jeho byl před tiem zahubil; proněžto když s obú stranú boj měli weliký, kakž koli s oné strany wiece jich bylo, wšak Woldmar s swými udatnějie činil, a také rány trpěl, že jeho tu za mrtwa odešli; nebo sedláci běchu jeho obklíčili, chtiec jej dobiti. Ale jeden rytieř přihodiw sě k tomu, i odjal jim jeho. Ten Woldmar umřel jest léto božie tisíc tři sta dewátého, a w Kornienském kláštěře jest pochowán.

Kap. 81.

O sprawowání Jindřichowě Korutanského w zemi České.

Tento jistý Jindřich, když králem byl wolen Českým, pět let swého zprawowánie zemí Českú wládl. Ale za swého wládanie málo neb nic dobrého učinil. Ano wšak Hora ani dřiew před tiem, ani budúcích časów nikdy lepších užitków nedáwala na střiebře; proněžto kakž koliwěk bežčislné zbožie odtawad měl, ani sobě, ani zemi nic dobrého neučinil, ani pokoje zjednal lidu swému. Toho času králowá Elžběta Rakušanóm města swá wěnná wzdala: Hradec, Mýto, Chrudím, Poličku a Jaromiř, jenž jsú swé wladaře, kakés Šwáby, w nich zjednali, jenžto jsú zemi welmi zhubili, rozličnými nehodami ji pleniece. Ten jistý Jindřich náwodem některých měšťan Pražských i Horských u Praze weliký dwór wolal; k němužto když sě páni sjeli, ten Jindřich přenešlechetný radú a náwodem naweden jsa těch měšťan, pány jest zjímal, mezi nimižto někteří byli jsú zbiti. A takž sě jest dwór jeho hanebně dokonal. A když ti páni u wězení byli, po některém času bez wěděnie swého kniežete s měšťany jsú sě smluwili, a některú přiezní swatebnú sě zawázali. Nebo ten jistý pan z Lichtenburka dceru Jakubowu od wěže pojal jest byl, a dcera Jindřichowa staršieho z Lipého synu Ruthartowu oddána měla býti; a tak těmi wěcemi i jinými zawázawše sě w přiezeň ti měštěné, jakž před tiem k wězení jim dopomohli, takéž k zproštění jich snažni byli. Proněžto stalo sě jest tak, že páni potom tomu jistému Jindřichowi nikakž nechtěli dwořiti a dowěřiti, ani k jeho dworóm jezditi wiece; né ani za krále chtěli mieti jeho, a s tiem tak srdečně mysliec jeho wen wypuditi, proti němu těžké wálky bůřiechu. A když sě to tak po tři léta dálo w zemi, tento jistý Jindřich markrabie Míšeňského prosil jest, aby jemu na pomoc přijel, slibuje jemu dobrý žold dáti. Jenž jest s pěti sty helmów přijel do Prahy, a tak mezi tiem Jindřichem a mezi pány byly weliké wálky. Mezi těmi příběhy hál sě jest ten jistý Korutanský, aby sě jemu skrze Elšku, krále Wáclawowu dceru, něco nepřihodilo nechutného, chtěl předjíti; a tak i zjednal to, chtě tu diewku za jednoho pána jménem Bergow dáti, jenž tehdy s jeho strany bieše a jemu slúžieše, slibuje jemu dobré wěno dáti. A když to ta diewka zwěděla, smutna jsúci násilně welmi před tiem Jindřichem, jenž zemí wládnieše, tehdy mluwila a řkúci takto: Chcešli mě sprawedliwě wdáti podlé práwa, nečiň mne pohoršenějšie w mém pokolení, a neponižuj mého rodu; ale tak se mnú učiň, jakož na mój rod slušie. A nebo nechajť w zákon wejdu a bohu mému slúžím, jenž to ráda chci učiniti. Nadto pak učinišli co jiného na potupenie mému rodu, wěz to jistě, žeť twój nepřietel zjewný jsem. On ta slowa od nie uslyšaw, nastojieše o to silně, aby ona jeho chtění powolila. Tehdy diewka to uslyšewši, a na něm tomu porozuměwši, že on na to tiskne, takto mu jest odpowěděla: Poněwadž tak špatnú mě chceš učiniti, a mé pokolenie wždy

myslíš: wěz to také zajisté, žeť
hci na to mysliti welmi snažně,
ť wen z země wyklidila, a preč
ť. A když ona tu řeč wymluwi,
jieti a w Praze poctiwě držeti.
té té diewky jetie bez rozmysla,
ť jistá příčina jeho wen z země
e.

Kap. 82.

owání Jindřichowě, a o utečení králowé Elšky z wězenie.

žto léto božie 1308, tato diewka,
st za chwíli w tom wězení byla
a wšak ač byla léty mlada, wšak
ídře myslila a snažně, kterakby
oho wězenie prázdna a swobodna
akž pak zatiem čas i miesto uhlé-
obě, s jedniem kněžem starým,
ı otce swého, Berengariem po-
sě, tento čin wymyslila a nalezla
í swému: aby w noci k jedné
jenžto, jakž ona byla způsobila,
wřiena býti, přišla, tu kdež pro-
yšehradský, bratr jejie rodilý, ale
z téhož lože, jie samé druhé
welmi pilně čekal. A tak s tiem
rčený čas tato panna Elška s jednú
a s tiemto starým kně ɔm šlechet-
trážĺ swým, w noci z wězenie
sě k bráně; a přišedši, nalezla ji
u, a koně skrze probošta při-
. Proněžto inhed wsedši na ty
prkem sě wzdwihla do Nimburka.
u městě byla, swolala k sobě wše-
šťany, i mluwila s nimi těmíto
slowy múdře welmi, a řkúc: Wieteli wy to, že otec mój, když ještě žiw byl, z tohoto městečka město jest hrazené učinil, a tak jeho i wás powýšil? Aj, toť sestře mé poctiwě a dóstojně jsta wdaně, a ještě já jediná sirotek ostawši, nechtěla sem Jindřichowi tomuto wéwodě powoliti, jenž jako chtě pohyzditi rodu mého, wdáti mě jest chtěl za pána jednoho; a já sem nechtěla k tomu swoliti, a potom sem až do tohoto času proto u wězení nemilostiwě držána. A tak sem z toho wězenie k wám utekla, wašie wieře a wašie pomoci doufajíc. A tak jim wšecku přihodu swú rozprawila. To když jsú měštěné uslyšeli, kakž koli lekli sě a smutni byli pro ten jich swár: wšak i pro sirobu této diewky, i pro jejieho otce, mnoho dobrého jenž jim učinil bieše, w swú obranu mile ji přijeli, a slíbili jie odewšie núze brániti, a wší silú pro ni státi. To když diewka uslyšala, z toho jim snažně poděkowala. A když páni zeměští zwěděli, že jest diewka z wězenie utekla, k nie jsú sě sjeli, a o tom, kterakby toho Jindřicha wyhnali, radu o to wzeli. S tiem tak proti němu wěčšie války nežli dřiewe pozdwihli, a tak se wšech stran wší mocí překážeti sě jemu jeli. A w tom weliké wojsko lidu shromážděwše ku Praze přitrhli, a na toho Jindřicha, jenž u Praze bieše, tehdy mocně trhli. Proněžto stalo sě jest takto, že na Hradčanech tu před hradem, jenž ještě ani zdí ani přiekopy obehnáno bieše, mezi pány a mezi lidmi toho Jindřicha boj byl weliký; néž taká tieskeň bieše mezi wojskem, že mnozí i s koňmi i s oděním do přiekopów

padachu u předměstie. Najposledy jsú pak páni boj obdrželi, a těchto mnoho zbili, a druhé zjímali, a třetí na hrad utekli k swému pánu, jenž na wěži sedieše, a na tuto na zlú příhodu hlédáše. Proněžto tato jistá diewka s pomocí panskú těžkú války proti tomuto Jindřichowi pozdwihla jest, a o jeho wypuzenie z země mnoho nocí a mnohým myšlením myslila jest na každý den.

Kap. 83.

Kterak král Jan s královú oddán byl, a o jiných rozličných příbězsiech mezi tiem.

Proněžto toho léta páni s túto diewkú Elžbětú snažili sě welmi snažně, aby toho Jindřicha wen wypudili. A s tiem tak jednostajně uradiwše sě, syna Jindřichowa ciesařowa Říšského, sedmého tiem jménem, jmenowaného z Licmburka, Jana, jenž jediný syn jemu bieše, této diewce umyslili za muže wzieti, a za něho ji wdáti. Po té jisté radě a po tom wýmyslu, znamenití páni Čeští s túto diewkú Elšků byli do Říše posláni k ciesaři, královstwie České jemu wzdáwajíce a synu jeho Janowi s túto jistú diewkú Elšků. Jichžto prosbám i jich wzdaní Jindřich, slawný Říšský král, powolil jim té smlúwy, aby sě tak stalo, daw jim syna swého, jakož jsú žádali. Proněžto páni poslali k Alžbětě, tyto jí nowiny wěděti dáwajíce; jenžto pojeměi s sebú pány wěčšie, do Spýry města, w němžto tehdy král bieše, wesele jest přijela. Jížto král Jindřich Říšský welmi poctiwě jest přijal, a tak syna swého jediného Jana, jenž we čtrnádsti létech w stáří bieše, za ni jest oddal, a Eliška w šestinádsti létech jest byla. Tu pak po tom oddání swatbu welmi welikú a bohatú jměli. To když sě tak stalo, král Říšský syna swého Jana nad swú slawně w zemi Českú uwedl jest; a tak oba, i syna swého, i Elišku, se pány Českými, a s Petrem arcibiskupem Mohučským, s Bertoldem hrabí z Hennenberka, s purkrabí Norimberským, i s mnohými jinými pány Německými poslal, aby toho Jindřicha Korutanského z země wen wypudili. A s tiem když wtrhli do Čech, inhed udatně Prahu obklíčili; a když několiko dnów leželi, Eliška pro swú welikú mádrost mnohé měšťany jmějieše u městě, jenž jí welmi přejiechu, a tento Jindřich pro swé bláznowstwie a ukrutnost mnohé nepřátely; také jest ona i hledala o tom tajně, aby brány jie mohly odewřiny býti. Také pak zatiem i zjednala to, že jednoho dne na úswitě brána jim byla odewřiena, tak že jsú wšickni do města wjeli beze wšie překazy.

Proněžto léto božie 1310 lidé Jindřichowi i měšťané, jenž jsú sě jeho nadrželi, osadiwše špitál na malé stromě u swaté Mařie, tam byli utekli; ale inhed toho dne krále Janowi lidé jeho dobyli. Také pak toho měsiece prosince poradiw sě tento Jindřich, o pól noci wzdwihl sě jest do Korutan s swú ženú, tociž jako bezpečenstwie maje od krále i od králowé. To když sě stalo, že Prahu, ježto hlawa jest, měli, wšecka jiná města i hradowé jim jsú sě poddali beze wšie odpory. Po-

1311, toho měsiece února, Petr
ap Mohucký ku panské prosbě krále
vú´ korunował jest slawně, jakž
yčej jest. Toho také času po smrti
towě Říšského krále, Wiedeň a
ta Rakúská swým wéwodám jeli sě
i; a když uslyšeli, že Jindřich
burka Říšským wolen, a syn jeho
em Českým učiněn, Fridrika, Li-
Jindřicha, Albrechta a Otta, syny
Albrechta Říšského, z Rakús wen
tak že tu nic neměli, jedinké Me-
Sternberg ta hrady, a Město Nowé,
od nich ti z Walsee páni vlád-
A takž s tiem i učinili sobě jednoho
ıo wladaře neb vikáře po všech
ch, až do příštie a do přikázanie
a Říšského krále, chtiec toho mieti,
ɔy jim on dal za wéwodu. A takž
posly slawné k němu poslali. Tehdy
té wéwody, to jest tři starší bra-
ɔmuto pilně srozuměwše, a múdrú
ɾzemše, k Jindřichowi králi Řím-
spěšně jsú sě wyprawili, i před-
ú tyto jisté posly. Takž pak s krá-
ɔmluwiwše, slíbili synu jeho Janowi
ta, ježto od swé newěsty měli,
i hrady, Hradec, Mýto, Chrudím,
a Jaromiř wrátiti, a čtyřidceti ti-
ářiwen stříebra dáti, a jeden z nich
ɔma sty helmów, donižby u Wla-
yl, na jeho službě býti. Ty wěci
ılúwy, newěda o jich swáru, při-
král, naweden jsa rádcemi swými,
miem jich nawrátil je. Potom pak
ɯzí poslowé k králi přijeli, ale nic
i. S tiem tak přikázaním páni a
měštěné kniežatóm swým poddawše sě, domów jsú sě wšickni wrátili. A wéwody slib swój králowi i synu jeho Janowi wěrně jsú splnili. Dálo sě jest toto léto božie tisíc tři sta jedenáctého.

Tuto jest umiešeno o Jindřichowi ciesařowi něco nemnoho, tak jakoštoby mělo státi úplně.

To když sě tak stalo, skoro inhed Říšský král wzdwihl sě jest do Wlach, jenž w Německých zemiech tři léta kralował, a u Wlaských dwě. S nímžto Lipolt, Rakúský wéwoda, se dwěma sty helmów wzdwihl sě jest, a s ním tam až do jeho smrti byl. Tento jistý Jindřich, sedmý tiem jménem, najprwé beze wšeho protiwenstwie i beze wšie wzpory město Mediolanské měl jest s jinými městy Lombardskými. Potom pak když již u Mediolaně bydlil, powyk nebo rumor Mediolanští wzbudili u městě; ale wšak lidé krále Římského je přemohli. Tak pak inhed odtawad Mafeowi, měštěnínu Mediolanskému, poručil město zprawowati. Toho času Kremonští a Brixienští jemu sě byli wzprotiwili, k nimžto on s wojskem přitrhl, ani sě jemu na milost dali. Potom on jest w těch městech brány a zeď zbořiw, příkopów powěčšil. Potom přitrh k Brixii, a sedm měsieców tu ležal. Tu pak w tom ležení Getharda z Brofaga, najmocnějšieho měštěnína, jehožto náwodem wzprotiwenie sě stalo, w tom městě w jednom pobití jal jest, a jeho jako newěrného zrádci na kolo wzbíti kázal, a tak jest také město obdržal. Potom pak odtawad wzdwihl sě jest do Janowa, a tu jest umřela Markleta

žena jeho, Brawantského wéwody dcera, a u Bosáków tu w Janowě, jakž služalo, jest pochowána. Odtawud jest po moři připlúl k Pisi, a z Pise až do Říma, tu kdež Ropert, Apulský král, proto že sě Římskému králi protiwieše, Římec, tociž menšie město Římské, welikým množstwím oděných lidí osadil bieše. Proněžto w kostele swatého Jana w Latráni Ostienský kardinal s jinýma dwěma od Klimenta papeže posláni jsúc do Říma, Jindřicha krále léto božie tisíc tři sta a třinádctého na ciesařstwie korunowali a pomazali jsú, den swatého Petra a swatého Pawla. Potom pak když byl již korunowán, s welikým wojskem k Florenci přitrhl a město to oblehl. S tiem pak poslal do Německých zemí, aby i král Jan i jiná knieżata wšecka s swými lidmi i s náklady swými k němu přijeli na pomoc. Za tiem pak Jindřich ciesař w tom času hnul sě jest od Florencie s swým wojskem, chtě sě wzdwihnúti do Napule: a takž s tiem úmyslem při jedné straně Senesie, když s swým wojskem w jednom městě bieše, řečeném Ron, nemocí jest byl nadtrápen, a tak jest w hospodinu umřel. A když ty žalostné nowiny král Jan a jiná knieżata uslyšali jsú, již daleko jsúc na cestě, každý sě domów wrátil. O skutciech toho Jindřicha ciesaře ktož žádá wiece wěděti, ten čti kroniku Římskú. Ale nynie buď dosti.

Kap. 84.

O přieběziech krále Janowých, a o porodu jeho dětí, a o jiných mnohých wěciech, kteréž jsú sě mezi tiem dály.

Zatiem pak král Jan po smrti otce swého we sedmnácti létech w stáří jsa, měl s swú ženú Eliškú najprwé Margretu dceru swú prwú, léto božie 1313, jenžto jest potom za Jindřicha za wéwodu Baworského byl oddal; s nížto ten wéwoda měl byl syna, ale skoro jest umřel, a ona potom wiece dětí nemiewala, takž bez plodu umřela jest. Potom pak léto božie 1315 král Jan s Eliškú swú ženú měl jest opět druhú dceru Jitku, jenžto Janowi synu Filippowu krále Francského oddána jest byla; s nížto ten jistý Jan měl syna Karla krále Francského, a bratry jeho, to jest Ludwíka Andegawenského, Jana Biturienského a Filippa Burgundského wéwody.

Téhož léta, když ten jistý král Jan królowstwie České sčestně zprawowáše, po smrti Jindřichowě ciesařowě mezi wolenci ciesařskými pro wolenie krále Římského welký sě jest swár stal. Proněžto Trirský arcibiskup, bratr Jindřichów ciesařów, a Jan král Český syn jeho, a Petr arcibiskup Mohucký, Woldmara markrabi Brandburského k swé straně jako připudiwše powoliti, na poli blízko od Frankenfurta podlé tě wody Mohan, Ludowíka Baworského wéwodu Římským králem wolili jsú. A takž pak když toho wolenie potwrdili, s welikým množstwím lidí do Frankfurta jeli, a jeho w králowé příprawě do města s sebú uwedli, a tu w kostele swatého Bartolo-

jakož obyčej jest, Říšským králem
ř jeho wsadili. Odtawad pak wedli
Cach, a tu Mohucký arcibiskup jeho
ıa královstwie, a na králowé sto-
ıstřed města posadil. S druhé strany
ý arcibiskup zpósobil a připrawil, a
ug, a Rudolf Saské knieže, že je-
z wéwod Rakúských wolili, jménem
ı, Římským králem, jehož Kolínský
ıup zjednal, aby tajně do městce
řečeného přijel, a tu w kláštěře
ıków jeho korunowal, a na krá-
ie pomazal. Proněžto oba krále
ým wojskem na Rýn wytrhla; ale
sě nesešla, ale každý z nich domów
wrátil.

m pak léta božieho 1316 opět woj-
eliké každý z nich shromáždil, a
toho města Esselingen, obě straně
eky řečené Nekar, Ludwík s krá-
nem i s jinými swými, a Fridrik
swými, sešli jsú sě každý z nich
ı wojskem. A když stáchu jedno
ızděleni jsúce, tehdy inhed zatiem
ıom brodu té wody cektowánie nebo
je sě býti, tak že každý k swému
ě razi, a druh na druha jechu sě
A když na té jisté wodě to pobitie
u toho brodu pól druhého tisíce
s obú stranú jest pobito, tak že
šken brod koňmi zbitými byl sě za-
e jsú k sobě nikakž nemohli do-
ıle s tiem tak rozlúčiwše sě, oba
ıów wrátila.

ıž léta král Jan s swú ženú Elšků
e měl syna swého prworozeného
ı Wáclawa, kteréžto Wáclaw skrze
Karla krále Franského na biřmowání w ko-
stele swatého Dionysia blízko od Paříže
Karlem jest nazwán. Urodil sě jest tento
jistý Wáclaw toho měsiece črwence, den
swatého Bonifacie. Tento jistý Karel byl
jest ciesařem, a tak jest čtwrtým Karlem
ciesařem nazwán, a králem Českým jme-
nowán.

Potom pak léto božie 1317 král Jan
zemi Českú a wéwodstwie Lucemburské
zpósobiw, tak jest bydlil, jakž ten čas
záležal. Potom opět král Jan léto božie
1318 měl s swú ženú Elšků syna jménem
Přemyslawa, jenž jest we dwú letú swé
starosti umřel a na Zbraslawi pohrabán.

Kap. 85.

O tom, kterak Mikuláš, wéwoda Opawský,
swé zbožie podmanil jest.

Léto božie 1318 král Jan Mikšowi,
synu Mikšowu, wéwody Opawského, jenž
jest byl syn krále Přemyslów *) někdajšieho
rodilý, ale nedědický, jenž wyhnán byl
z swého wéwodstwie skrze Wáclawa krále
Českého, syna jeho prawého, to jisté wé-
wodstwie jemu jest zasě nawrátil, jakž
list tento swědčí, jenž on od něho při-
jal u manstwie:

Já Mikeš, z božie milosti wéwoda Opaw-
ský, známo činím tiemto listem wšem, že
welebný král Český Jan, znamenaw službu
mú nynější a budúcí i potomnější, jenžto
smy učinili a učinímy, dáli bóh, jeho šle-
chetnosti, nám a budúcím našim dal jest
wěčně wéwodstwie a zemi Opawskú s dó-
stojenstwím se wším, a se wšemi hrady,

*) Rkp. Wáclawów.

městy. twrzemi. wesnicemi. a se wším jmenim a přislušenstwím. i se wšemi práwy a užitky. u prawé manstwie. jakož na jeho hamfestě. jenž nám na to dal. plnějie to wšecko jest popsáno. My pak za nás i za naše budúcie přijímajíc od našeho krále a pána toto wéwodstwie u manstwie s jedniem i s druhým. slibujemy jemu i jeho budúcím. králóm Českým. že máme býti jakožto prawí manowé pánu swému wěrni. služebni a poslušni. a jeho čti hleděti. tiemto listem a tuto naší přísahú k tomu sě zawazujíc. Tak také to zjednáwámy a tak to chcemy mieti. aby synowé a budúcí naši od krále Českého, pána našeho. i jeho také budúcích náměstków. králów Českých. to manstwie a to wéwodstwie přijímali a přijímati měli práwem manowým. a jim přísahali wěrni býti a poslušni wěčných časów. Zawazujemy také sami sě i budúcie naše přísahami našimi i sliby. aby. kdyžkoliwěk král Český káže. nebo náměstkowé jeho. kteréhož koli času. proti kterémuž koliwěk člowěku pomoci a pomoc dáti, když on koliwěk káže. nebo jeho budúcí káži, wší naší moci i silú. jakožto wěrný man a poddaný učiniti má. i k tomu ke wšemu k jednomu i k druhému wěčně s těmi se wšemi wěcmi. což práwo jest manského. tak jako prawý man pánu swému učiniti má. sě zawazujem i naše budúcie. To také zwláště wymienujem, zemřemeli my nebo naši náměstkowé bez dědicow sprawedliwých. točiž bez synów. inhed to wéwodstwie se wšemi práwy i se wším panstwím na krále Českého neb na budúcie jeho wrátiti sě má swobodně. Slíbili sme také. i slibujem nynie tohoto času, naším i budúcích našich jménem, toto wšecko wěrně a prawě wěčně splniti a zachowati wšemi činy. Tito swědkowé přitom jsú byli: Boleslaw a Hynek wéwody Slezští, Oldřich hrabě z Hanowa, Otto z Bergowa, Petr z Rosenberka, najwyšší komorník králów, Jindřich podkomoří Lipský, Oldřich z Žebnice purkrabie Pražský, Beneš z Wartenberka šenk, Heřman z Miličína podstolí, Oldřich z Lečan, sudí zemský, Tiema z Koldic, Jindřich z Lichtenburka, Heřman a bratr jeho Hynek, synowé Pótowi z Frídlantu, a jiných pánów mnoho rozličných Českých. Dán a psán jest tento list w Praze, toho měsiece čerwna, léta božieho tisíc tři sta osmnádctého.

Kap. 86.

Kterak jest Ludwík s pomocí krále Janowú boj zjiskal a obdržal.

Léto božie 1319 král Jan město Gorlické s tú podkrajiní jeho, ješto odlúčeno bylo od Budišínského markrabstwie, k němuž jest dáwno příslušalo, od Jindřicha wéwody Slezského zase zemi České swobodně jest nawrátil k wěčnosti, jakož o tom w tajnicích králowých listowé zachowaní plnějie swědčie.

Toho léta Ludwík Baworský a Fridrik Rakúský wšicku swú moc a sílu shromáždili, každý chtě rád ciesařstwie dosieci. S Ludwíkem jest byl král Jan s welmi welikým množstwím lidí swých jemu na pomoc.

ık blízko od Milndorfa sešli jsú sě
adu, a špice zjednawše, i učinichu
ɔú boj veliký, a každý z nich wí-
ádaje býti, druh na druha sě obo-
'roněžto boj by welmi veliký, tak
ú stranú mnoho jich by zbito; ale
jedné strany jich wiece padáše
r zbitých, tociž s Fridrikowy stra-
ž pak ten jistý Fridrik byl jest pře-
s swými lidmi, a najposledy i jat.
a w tom boji rytieřem byw, mnoho
ıtków wítězských učinil, swé síly
a swú moc a sílu jako rytieř sta-
ıkazuje. Byl jest také jal w tom
ál Jan jednoho Rakusice, jménem
a, bratra Fridrikowa, wéwodu Ra-
›; a tak Ludwík s pomocí krále
boj jest obdržal. Slíbil jest tento
ıdwík byl králi Janowi pro takú
ježto jest jemu učinil, Bramburské
ıstwie dáti u manstwie, jenžto po
Voldmarowě, jenž bez dětí umřel,
bieše a naň spadlo; a slíbil je-
také dáti a prodati města tato za
: Aldemburk, Cwikawu a Kamenici,
› w zástawě to mieti, a ten jistý
ými listy stwrdil a na to swé listy
ıl dal: těch wšech slibów jemu ten
dwík nesplnil jest, jakož byl slíbil.
› jisté markrabstwie byl jest dal
wému Ludwíkowi, a ta jistá města
ému, jemuž byl swú dceru dal, u
ıst zastawil. Proněžto král Jan s
dwíkem pro tu jistú wěc s welikú
í rozjel sě jest a domów sě wrátil,
ıdřicha wéwodu Rakúského s sebú
omów, jehož jest byl jal u boji;
jehož jest na Křiwoklátě poctiwě držal a chowal, tu kdež syn jeho Král přebýwáše.

Kap. 87.

Kterak mezi králem Janem a Ludwíkem wálka sě jest pozdwihla, proto že jemu Ludwík nesplnil slibu.

Když pak toho léta král Jan domów sě jest wrátil, tiem welmi nechuten jsa, že jemu toho Ludwík nesplnil, což jest byl slíbil; želel jest toho také, že Budišinské markrabstwie, města i hrady, i to což k němu přislušie s tú krajinú, od Čech odlúčeny byly skrze Ottu markrabí Bramburského, jenž byl poručník krále Wáclawów: s tiem pak s welikým množstwím lidí s swými wtrhl jest do toho markrabstwie; a tak České zemi, jenž k němu přislušalo dědicky právě a sprawedliwě, wšeho toho zase dobyl swým wítězstwím a swú mocí. A tak byl wtrhl až do Kubína, lákaje Lužnické země také dobyti k králowstwí Českému. Odtawad po tom po wšem domów sě jest wrátil. Za tiem pak s welikým wojskem wtrhl do Rakús, i poplenil a zkazil ty krajiny wšecky tu w Rakúsiech až právě do Dunaje. Tento jistý král Jan měl jest dwě sestře, z nichžto jedna měla jest krále Uherského Karla, jenžto po dietěti i s dietětem umřela w těch omladciech. Po jejie pak smrti Wladislawowu dceru pojal, Krakowského, Sandomiřského a Siradského wéwody. Ten jistý Wladislaw potom léto božie 1320 od Jana jedenádctého papeže s pomocí krále Uherského, Roprechta krále Sicilského, toho papeže přikázaním tociž,

korunowán jest a na králewstwie pomazán wšech zemí u Polště nebo w swých zemiech Polských. Tento jistý král Uherský Karel s králem Janem Českým jal sě jest o tom jednati, kterakby wéwoda Rakúský Jindřich z wězenie wyproštěn mohl býti. Takž pak jednaw, i zjednal to tiemto činem: aby králi Janowi čtrnádste tisícow hřiwen stříebra dal, a aby Znojmo a jiná města w Morawě, jenž některak odlúčena běchu od země Morawské, prosta učinil, a aby také wšecky hamfesty, kterakž koli jich dobyl, jenž jsú sě země České dotýkaly, a on je w swé moci měl, aby nawráceny byly. Nadto wiece, aby we dwadceti tisícow hřiwen tato města, Lawu a Witoraz *), s jich krajinami w zástawě zastawil. Jenžto když tak bylo zjednáno a zatwrzeno, wéwoda byl propuščen, jenž tři léta w králowě wězení byl držán, a tak s králem dobrotiwě o wšecko byl zjednán. Druhá sestra krále Janowa, jménem Maria, králi Karlowi Franskému byla oddána, jenž jest také po dietěti umřela.

O wěcšich přiehěziech králowých Janowých, a o poslání do Francie syna jeho prworozeného, jakož uslyšíš.

Léto božie 1321, w ochtab swaté Mařie hromnic, král Jan wrátiw sě z Licmburka, i učinil turnej w Praze, a w tom jistém turneji pro množstwie kniežat a pánów některak přihodú swého oře uražen byl král. Potom pak přes zimu a přes léto, až práwě do swatého Jana Krstitele, zjednaw swé králowstwie, wzdwihl sě jest opět do Licemburka; nebo tam mnoho raději bydléše, nežli w Čechách. Toho také léta Kunhuta abbatyše Swatojirská, dcera krále Otakarowa, umřela jest, a tu jest pohrabána.

Potom léto božie 1322 měl jest král Jan s swú ženú Eliškú druhého syna, jménem Jana, jenž potom byl markrabí Morawským. Toho léta sestra králowé Elišky, Margareta, žena Boleslawowa, wéwody Slezského, umřela jest, a na Zbraslawi pochowána. Toho také léta král Jan wrátil sě z Licmburka, a dceru swú starší Markretu za Jindřicha wéwodu Bawerského wdal jest, s nížto králowá w Bawořiech dlúhý čas byla, mátě jejie.

Léto božie 1323 na welikú noc králowá Eliška dwě dcery spolu urodila w tom městě Kúbě *), Annu a Elišku, z nichžto jedna, jménem Anna, Rakúskému wéwodě oddána byla, a druhá inhed s mládi umřela jest.

Téhož léta král Jan wrátiw sě z Licmburka do Čech, syna swého Wáclawa, když w sedmi létech byl, dal jeho králi Franskému Karlowi, swakowi **) swému, do Franské země, jenž jemu to jméno dal Karel, jakož již jest powědieno. Ten jistý Karel Franský měckowi swému Karlowi stýrce swého Karla Walaského hrabě dceru usnúbil jest, jménem Blanci, jenž jest w sedmi létech byla w stáří. Potom pak inhed po čtyřech létech ten jistý Karel hrabě Walaský, ostawiw po sobě Filippa syna swého, umřel jest. Po němžto skoro

*) Rkp. Loch a Wietrach.

*) Rkp. Chamb. **) Rkp. sestřenci (sororino.)

nský, synowec*) jeho, bez plodu
ıt, tociž mužského; protož pak krá-
Franské k tomu jistému Filippowi,
lančinu, prawým dědictwím při-
ıt. Tento jistý Karel, syn krále
ı králem Franským pět let bydlel
Filippem dwě létě tam u Fran-
tu sě jest latinskému a franské-
ıu dobře naučil, i také psáti a
tomu wšemu dobře obykl jest.
božie 1324 Jan papež XXII, tiem
énem, Ludwíka Baworského, jenž
ım činieše, jako jiného nectného
pro rozličné ohawné a nešleche-
ıy, po wšem křesťanství klel jest
a jeho odwrženého učinil ode
obrého. Toho času král Jan okolo
ka wšudy mnoho válek wítězných
ıt. Potom inhed na druhé léto
z Bawor wrátila sě jest do země,
ın také, a tak pobyw za chwíli
a mnoho peněz shromáždiw, opět
ıreč wzdwihl.
božie 1326 Loktek, král Kra-
Litwanów, Rusów a pohanów
l mnoho do Bramburk, jenž jsú
mnoho škody učinili. Téhož také
krále Wáclawowo, jenž u Mo-
zabit, královná Elška, jakožto
ého, kázala z Morawy do Čech
a na Zbraslawi pochowati. Král
trn z koruny božie poslal jest
ilowé po opatowi z Walisach,
jest příprawú a zpósobením krále
stalo. Potom opět král Jan wrá-
ızdwihl sě jest do Licmburka; a
tak pak po mnohých válkách obdržaných,
s Barenským wéwodú po swé jest wóli
zjednal, připudiw jeho k tomu. Mejenské
také město i tu wšicku wlast mnohými
válkami hubil jest, tak že po jeho wóli,
jakž jemu bylo libo, stalo sě jest. Takéž
i Leodienskému učinil byl. To wšecko zpó-
sobiw k swé wóli, a wéwodstwie Licmbur-
ské zjednaw, do Čech sě jest wrátil.

Kap. 88.

O tom, kterak mezi králem Janem a wéwodami Slezskými mnohé jest bylo hádanie wzdwihlo sě.

Potom pak léto božie 1327 w ochtáb
swatého Jana Krstitele, když sě jest byl
do Čech wrátil, mezi ním a mezi Boleslawem, Jindřichem a Wladislawem, Slezskými wéwodami, weliká sě jest válka stala, tak že jeden druhému, jakž najwiec možieše, bieše na škodu. A takže takýto rozdiel mezi těmi bratřenci stal sě jest byl: Boleslaw, jenž měl šestru královú Elšky, jmenem Marketu, ten jest měl Břeh město, a jiná města k tomu a hrady té krajiny, což k tomu přislušie. Ten jistý Boleslaw měl jest s swú ženú, dcerú krále Wáclawowú, dwa syny, Wáclawa a Ludwíka. Druhý bratr Jindřich měl jest město Wratislaw a Novum Forum s těmi se wšemi krajinami. Třetí bratr Wladislaw měl jest město Lehnici s tiem se wším podkrajím. Tento Boleslaw bratr starší, Wladislawa bratra swého mlazšieho, chtě jeho diel rád mieti, dal jest jeho k učení, chtě aby kněžem byl, jakož jest byl do třetieho swěcenie swěcen. Druhému pak Jin-

*) wnuk (nepos.)

dřichowi bratru swému, jenž sestra wéwod Rakúských měl, plodu s ní nemaje mužského, weliké jest nátisky činil; kteréžto Jindřich, že bratru swému nemohl odolati, ani sě jemu obrániti, wzdwihl sě jest k králi Janowi, i smluwil sě s ním, aby jemu dal Kladsko do žiwota, jako někdy Jindřichowi wéwodě Wratislawskému, jenž jest byl strýc jeho otce, a po jeho smrti aby wéwodstwie Wratislawské se wším na krále Českého a na korunu Českú inhed wěčně spadlo. Tu jest smluwu král Jan welmi rád přijal, a tak jemu Kladska do žiwota postúpil. A tento Jindřich manstwie učinil sám sebú i s swými pány i s swými měšťany wšech swých měst králi Českému, a tak jeho s tiem učinil jista a bezpečna w tej smlúwě. A takž král Jan té smlúwy, ježto někdy za ciesaře Rudolfa o tom smluwena byla, toho času jest dokonal. Neb po onoho Jindřicha smrti, někdajšieho otce těchto bratrów, Jindřich řečený Břichatý w to wéwodstwie byl sě jest uwázal, a tak swým dědicóm byl to přijednal, kakžkoliwěk proti práwu; neb Rudolf Říšský král byl té smlúwy králi Wáclawowi potwrdil. Toho také léta Březský a Legnický knieżata manstwie učinili králi českému.

Kterak král Jan okolnie země znowa k České zemi podmanil jest.

Toho léta král Jan mnohá jiná knieżata, tepruw jako znowa wěčnými many jmajíce býti, královstwí Českému přijednal jest, jakož tito líčie hamfeštowé:

Já Bolek z božie milosti wéwoda Opolský wyznáwám tiemto listem, že jsem prawý man welebného krále Jana, Českého a Polského krále, hrabi Lucemburského, a zemi od něho Opolská s městany Opolskými i s hradem Krakow, i se wšemi městy jinými a s lidmi, i se wším manstwím, i s tiem se wším, což k tomu přisluśie, přijmaji, což nynie mám i potom moci budu mieti, mým jmenem i budúcích mých, u prawé manstwie, a tak to zjednáwám i chci tomu, aby budúcí i nástupkowé moji to wéwodstwie od krále Jana, pána mého, i jeho nástupków, s jedním i s druhým, což k tomu přisluśie, přijmali u prawé manstwie po smrti wéwody toho, kterýž umře, w té naše zemi tiem wšiem obyčejem, jakož manowé práwo jest, jakož jsem já nynie tohoto času učinil, takéž budúcí moji učiniti mají wérně a prawě, to jisté manstwie přijmajíc. Tomu na swědomie tento list dal sem na sě. Dán a psán jest tento list u Wratislawi na kwětná neděli.

Týmž wším obyčejem i týmž činem i řádem od Kozlanského wéwody Wladislawa dán a psán jest w Opawě list na takéž manstwie.

Týž také list od Kazimíra, Těšínského wéwody, psán jest na jeho města i hrady.

Týž také list od Bolka, wéwody Opolského a pána z Falkemberka, na jich města a na jich hrady i na jich země pána. Psán jest a dán w Opawě.

O wěčích přiebězsiech krále Janowých.

To wše když sě jest tak stalo, král Jan den swatého Barnabáše, zpósobiw swú zemi Českú, wzdwihl sě jest na Rýn. Po-

ık léto božie 1328 tento jistý Ludmský král, jenž od swaté cierkwi :n byl, w Římě s powolením Římakrse biskupa Benátského, jenž sě lastní smělostí Ostienským kardinaıieše, na neprawé a na křiwé císařoswěcen jest. Ten jistý Ludwík s , ježto sě jeho nadržiechu, připrat byl, že mnoho neprawých karr woleno jest, jenžto potom jednoho , jménem Petra z Korbaria, wolili a papeže. A skrze toho jistého neıo papeže a jeho kardinály falešné, ım toho Ludwíka, mnoho sě jest stalo w swaté cierkwi, a zwláště šiech weliké pohoršenie na lidech raté wieře stalo sě jest jeho nešlesmělostí, již proti swaté cierkwi e, nectně a neprawě.

› léta dcera krále Janowa Marketa vor wzata od swého muže. Toho ěta Karel král Franský umřel jest, odu mužského, na jehožto miesto vstúpil jest, jakž již jest powědieno, sestru Blanci Karel, syn krále Janěl. Těch také časów Filipp král ý, s pomocí krále Janowú, Flanjest pobil. Toho také času král Jan nburka wrátiw sě do Čech toho měsrpna, proti Fridrikowi a bratróm ıéwodám Rakúským, pozdwihl válku, s welikým množstwím lidí do Ratak všecko, až prawě do Dunaje, wókol poplenil a zkazil. A tak pooro mnoho hradów, twrzí i měst jest udatně; potom pak když jsú i jeho moci odolati, an jim již přemnoho škody učinil, s welikú prací po mnoho řečiech jemu jsú sě pokořili, a s ním w sjednánie wešli. Tak pak král Jan wítězstwie obdržaw, wesele sě jest do Prahy wrátil. Potom s welikým množstwím toho měsiece listopada král Jan wtrhl jest do Prus, a dále do dolejších Litwanów, i zbil jich welmi mnoho, a mnohých hradów jich dobyl, a zbořil je na překot swú mocí, a jednak tři tisiece jich zjímaw wedl s sebú do Prus i kázal je krstíti. Tak pak po mnohých wítězných skutciech, jimižto jeho hospodin nad jiné darowati ráčil, domów sě jest wrátil. Potom když jest u Wratislawi w swém městě byl král Jan, tyto wéwody wespod psané, jakož hamfeštowé jich swědčie, manstwie jsú jemu a koruně České učinili:

Já Jan wéwoda Slezský, z božie milosti pán Stinawský *), tiemto listem znám sě přede wšemi, proto že pánu a králi nému welebnému, králi Janowi Českému a Polskému, potom když byl přijal wéwodstwie a zemi Wratislawskú, jeho jsme rozhněwali, škodu jemu w té zemi učiniwše, tak že pak s powolením našich přátel i našich zemanów a měšťan, znamenawše užitek nynější i budúcí, zemi naši a města i hrady, toziž Stinawu *), Lobín a Korýn, se wšemi hrady, i se wším, což k tomu přislušie, což nynie mámy i potom budem mieti, w ruce krále a pána našcho, krále Janowy, i náměstków jeho, jménem naším i našich budúcích, wzdáwámy, aby proti nám pro ta dáwná zawazenie a zawině-

*) Rkp. Štětinský. **) rkp. Stětín.

nie, skrze krále ani skrze koho jiného, iżádná příčina hněwu opowržena nebyla, ani které nehody k našemu pohoršení byly wzpiečeny. A to jisté wšecko zbožie naše i země s jedniem i s druhým od krále Jana, pána našeho, u manstwie přijímámy, i slibujemy našim jménem i budúcích našich, králi Janowi i náměstkóm jeho budúcím królóm Českým, jako našim sprawedliwým pánóm, poslušni a wěrni býti, a jim wieru naši wěrně zachowati. Tomu na swědomie tento list dali jsme na sě. Jenž dán jest u Wratislawi, léta božieho tisíc tři sta dwúdcátého dewátého.

Jiný list. Známò buď wšem nynějším i budúcím, że my Konrad z božie milosti wéwoda Slezský a Hlohowský a pán Oleśnický, pro zwláštní milost, jeżto k welebnému králi a pánu našemu, králi Janowi Českému a Polskému a hrabi Licmburskému mámy, s dobrým rozmyslem našim, i přátel našich powolením, swé dobré i našich wšech poddaných znamenawše, nynie i potom, naším jménem i našich wšech potomných i budúcích, man jeho i náměstków królów Českých jsmy a chcemy býti wěčně, a tak wšecko zbožie naše se wšemi prúwy a swobodami, kteréż od našich předków mámy i potom budem mieti, podlé Odry i okolo Odry, s těmito městy: s Wartemberkem, s Olešnú, s Třebenicemi, s Trachemburkem, i s jinými mnohými, jenż slowú Winck, Herrenstat, Milišť, Lubešť, Wolawa, i s hrady, jenżto k nim přileżie, i s jinými také hrady Plock, Prusnic, i se wším jiným panstwím a se wšemi wesnicemi i poplużimi, se wšemi many i manstwími, pány i panoščemi i jinými lidmi, se wšemi práwy i s dědinami, kterakż koli jmenuji sě, dobrowolně widíwámy, i přijímámy je u wěčné manstwie od něho, přísahu učiniwše, jemu wěrni býti slibujíce prawým manstwím, jako pánu našemu prawému, i jeho budúcím, królóm Českým, slíbili jsmy i slibujem wěrni a poslušni býti, a proti každému člowěku jemu pomoci wěrně podlé našeho możenie a síly, s táto wýmluwú, jenżto sobě zachowáwámy, abychom staré twrze bořili mohli, a nowé dělati w našich zemiech, k našemu polepšení i našich lidí; i sejdemeli s tohoto swěta, neb budúcí naši bez plodu mužského, tehdy inhed zbožie naše, země, města i hrady, k bratróm našim, k Jindřichowi wéwodě Slezskému, Hlohowskému a Zaganskému pánu, a k Janowi wéwodě Slezskému, Hlohowskému a pánu Stinawskému *) a k jich dědicóm má sě nawrátiti. Pakli oni zemrú, po sobě plodu mužského neostawiec, ale inhed králi Českému dědicky má přijíti. Toto wymluwujemy, że budemeli který súd s žákowstwem, s měštany, s židy neb s jinými lidmi mieti, aby sě w to král, ani budúcí jeho nikakż newázali; pakliby páni nebo zemané naši podlé listów królowých nám na to daných, před námi na tom súdu dosti mieti nechtěli, jenžby od nás wydán byl, tehdy swobodně přeď królem nebo budúcím jeho swé nehody żalowati moci budú. Pakli my nebo budúcí naši pohnáni budem před krále neb před

*) Rkp. Štetinskému.

níka jeho w Čechách neb w Polště,
odpowiedati u Wratislawské zemi,
na ny žalowati bude. Toto také wy-
ímy zwláště, že bylilibychom my
budúcí naši nedostatky kterými kdy
eni, tak žebychom prodati neb za-
i chtěli kterú krajinu nebo panstwie
nu kniežeti nám rownému nebo jiné-
omu: mimo jiné krále Českého, pána
o, nebo budúcích jeho najprw k tomu
liti mámy, jenž nechtělliby kúpiti,
zástawě jmieti on, ale to knieže,
by u nás kúpilo nebo w zástawě
u manstwie má je od nás přijieti, a
eru a poslušenstwie jako prawým pá-
wým zachowati. Pakliby nebyl knie-
nžby země swé neměl neb krajiny,
d nás neb budúcích našich u man-
má to přijieti; kterúžto zástawu neb
nie král Český neb budúcí jeho w
penězích wyplatiti moci bude i budú
Také to wymluwujem, powoláli nás
rál Český neb náměstkowé jeho sobě
noc wen z Čech nebo z Polsky, tak
om přielišnú službú obtieženi nebyli,
: některakú má nám dáti. Tomu wše-
mu na swědomie list tento na sě jsmy dali.
Též danie, jako na onom.

Opět jiný list. Známo buď wšem nynějším i budúcím, že my Jindřich z božie milosti wéwoda Slezský a Hlohowský a pán Zaganský a t. d. Týž weśken obyčej na tomto listě, jako na Konradowě, jediné že města a hradowé proměnu mají, tak jakož jeho zbožie záleží.

O odwolání ciesařowu.

Léto božie 1330 Wáclaw, jinak Karel, syn kráľe Janów, s Blancí jeho ženú odwolán jest zasě domów z oněch zemí do Licemburka, tu kdež jest král Jan jeho otec příštie jeho čekal, a jeho welmi poctiwě přijal. A tu pak jednak jest do roka přebyl.

O smrti králowé Elšky.

Téhož léta umřela jest králowá Elška, žena krále Janowa, mátě Karlowa, toho dobré paměti ciesaře welebného, a tak na Zbraslawi podlé otce swého, krále Wálawa, pochowána jest. Jimžto pane božo rač dáti u wěčné radosti swój přiebytek swatý. Amen.

ŽIWOT CÍSAŘE KARLA IV.

Mezi dílami, kterými otec wlasti Karel, král Český, památku swau zwěčnil, žiwotopis jeho wlastní zaujímá jistě místo neposlední. Sepsalť jej, jak se zdá, r. 1363, jazykem latinským, ku poučení a k wýstraze potomkůw swých na obau trůnech, totiž i Římském císařském, i Českém králowském, počaw od narození swého r. 1316, až do r. 1346, kdežto na císařstwí wolen byl. Pohříchu wšak spis jeho nezachowal se celý, ano wyprawowání jeho wlastní jen až do r. 1341 sahá, totiž do konce kapit. 14, po čemž někdo jiný kapitoly 15—20 na léta 1342—1346 pérem mnohem méně šťastným a wěrným připsal, ztrátu částky originálu, (kterýž kronikář náš Beneš z Weitmile ještě celý byl znal, zkrátil a do swé kroniky wložil,) poněkud nahraditi se snažiw. W latinském jazyku žiwotopis ten třikrát, a to pokaždé we sbírkách wětších tištěn: 1585 od Reinera Reineccia, 1602 od Marq. Frehera, pak nejnowěji a nejzpráwněji r. 1843 od J. F. Böhmera, jenž o wysoké ceně spisu toho welmi chwalně saudí (Fontes rerum Germanic. I, 228 — 270.) Do češtiny dílo to jistě ještě we XIV století, a snad nedlauho po wydání jeho latinském, přeloženo jest, jakož sám jazyk překladu tohoto dokazuje. Wydal je tiskem česky nejprw r. 1555 Ambrož z Ottersdorfu, potom 1791 F. J. Tomsa s wýklady F. F. Procházky, oba jazykem poněkud již obnoweným; zde pak podáwá se ponejprw we půwodní swé jazykowé formě, a zpráwněji, dle wýborného rukopisu c. k. dworské bibliotéky we Wídni, čísl. 581, z XV století, na pergam. we 4, mnohými malbami okrášleného. Jen počátek díla, kterémuž starý překladatel neporozuměl, zde poopraviti za potřebné uznáno. Wýklad na čtení S. Matauše, jenž kap. 11 — 13 zaujímá, nachází se také w jiném překladu a wšak méně šťastném, w rkp. perg. weř. bibl. (XVII, A, 4) ze XIV století. Toho zde jen k doplnění nedostatku ku konci kap. 13 se wyskytujícího užito.

Kap. 1.

Tuto sě počíná přemluwa o žiwotě přešlechetného Karla ciesaře Římského čtwrtého a krále Českého prwého předóstojného.

Nástupcóm sediecím na mú dwú králowú stolicí: dwój tohoto swěta žiwot poznati, a lepší sobě zwoliti.*) Když dwój obličej w podobenstwí widíme, pamět o obú žiwotú máme. Nebo jakžto obličej, jenž widíme w zrcadle, prázdný (jest) a nic nenie, takéž hřiešných žiwot nic nenie. Proto Orličník we čtení prawí: Bez něho učiněno jest nic. Než kterak učiněno nic dielo hřiešného, když on je učinil? Hřiech učinil, ale ne skutek. Dielo jmenují od dělníka, a hřiešný wšudy rozkoší rozličných žádá, a przní sě jimi, a obelstěn bude w žádosti swé, nebo útlých wěcí žádá, ježto sě w nic nawracují. A tak pochowají žiwot jeho s nim; neb když tělesné wěci zetlejí,

*) Rkp. Sediece na sčastnú naší dwú králowú stolicí, dwój těchto swěta žiwot máme poznati a lepší sobě zwoliti. (Lat. Secundis sedentibus in thronis meis binis: binas mundi vitas agnoscere et meliorem eligere)

ádosti jeho sě skonají. O druhém
rotě die Orličník: Co učiněno jest
, žiwot bieše, a žiwot bieše swět-
ská. Kterak pak učiníme žiwot w
by žiwot byl swětlost naše? Učí
sitel a řka: Kdo jie tělo mé a pije
ú, we mně přebýwá a já w něm.
jsú žiwi od také krmě duchowé,
ají na wěky. Kterak pak jsú jí žiwi,
ajme. Zda nenie, když tělesně roz-
rmě a útlé jieme, žádost k nim
mieti, a wnitř je přijieti žádostně
ti je po údech těla našeho aby sě
w krew, a duch, jenž we krwi
á, s žiwotem naším také tu mohl
Ale protože tělesné krmě útlé jsú,
člowěk umierá. Než kdož jie onu
ichownú, od nížto jest duše žiwa:
nusí w duši swé ji žádati a žádostiwě
i, a snažně w milosti chowati, aby
horkostí, jiskry sladkosti a milosti
sě zarodily, w nichžto duše pokrm
á žiwý, a w něm přebýwá? A jakož
pokrmu nic útlého nenie, takéž ti,
něm přebýwají, strádají wšie útlo-
udú žiwi na wěky. To spasitel po-
we čtení swatého Jana w šesté
a řka: Toť jest chléb žiwý, jenž
stupuje, a kdož jej bude jiesti, neu-
wěky. Žiwot wěčný jest swětlost
ie, ježto bez boha státi sě nemuož. A
prawí týž Orličník: A žiwot bieše
t lidská, nebo jiný žiwot má za
zajisté jest smrt, nebť jest přehořký.
pak hořčejšieho muož býti, než
íkem býti rozkoší, a tyto muky
Neb nejsú mrtwi tolik, ale we
wšelikú hodinu mrú. Než ti, ježto jsú
žiwi u wěčném žiwotě, dobře jsú řečeni
žiwi; neb silú smrti sě protiwili, rozkoše
tělesné zapuzujíce, i wzali jsú za odplatu
rozkoše wěčné. Ale mnozí jedie duchowní
krmi bez chuti i žádosti, a wywracují ji
z srdcí swých. Běda jim! nebo jich hřiech
s Jidášem popisuje sě, a diel jich s Data-
nem a s Abironem, ani prospěšno bude
dušem jich ku pokrmu. Zda neznamenáte,
jestliže zwieře jest bez chuti, neprospěje
jemu ku pokrmu, ale bolestí sě mučí?
Mnohem wiece wy mučeni budete; nebo
muka waše bude wěčna, jakož i krmě jest
wěčna. Jichžto šlepějí, prosím wás, cho-
wajte sě; než na pokrm dušem wašim krmě
té žádajte přijieti, a bez nie neroďte žiwi
býti, aby wěčně žiwi byli; neb netoliko
samým chlebem žiw jest člowěk, ale kaž-
dým slowem, kteréž pocházie z úst božích.
Neb chléb nebeský netolik jest chléb, ale
také tělo a slowo. Nebo by bylo samo
tělo, nemělo by pokrmu žiwóta wěčného.
Kterak pak ten chléb jest tělo? Prawí
spasitel: Chléb tento, kterýž já dám, tělo
mé jest; a to tělo slowo jest, jakžto
swatý Jan we čtení prawí: A slowo tělo
učiněno jest; kteréžto slowo buoh byl,
o němžto též prawí: A buoh byl slowo.
A tak ten chléb, tělo, slowo a buoh jest;
a ten chléb, kdož přijímati chce, musí
přijieti tělo, slowo a boha w tom chlebě
nebeském. Ten jistý chléb andělský chléb
jest nazwán. W přijímání chleba toho musí
také přijieti slowo sprawedlnosti, o kte-
rémžto slowě Kristus prawí: Já jsem
prawda a žiwot. Kdož slowa sprawedlnosti

nepřijímá, ten nepřijímá toho chleba; i musí ten, jenž chléb přijímá, tělo přijíti. Neb když jej hospodin swým mlazším dáwal, řekl: Toť jest tělo mé, ježto za wás dáno bude; a krew téhož těla dal jim a řka: Toť jest kalich krwe mé nowého a wěčného swědectwie, jenž pro mnohé prolita bude. A když člowěk přijme to tělo, ztrať tělo swé, a daj je za Krista, a wezma kříž swuoj, jdi po něm, aby účasten byl smrti a utrpenie jeho, požíwaje w budúcím času chwály jména jeho. A když tělo přijímá, musí také i chléb ten prawý přijieti, jakožto on sám die: jáť jsem chléb prawý, jenž jsem s nebe stúpil. Potwrdil nám sám Kristus nowé a wěčné swědectwie skrze chléb ten. O kterémžto potwrzení Dawid prawí w žalmě: A chléb srdce člowěčieho potwrdi. Dawid pak nadarmo w podobenstwí o wěčném chlebu mluwí. Nebo duom jeho Bethlehem slowe, ježto sě wykládá duom chleba. Z toho domu chtěl buoh, aby sě Kristus narodil, jenž jest prawý chléb. A proto jmenuje jeho písmo z domu Dawidowa, to wěz, z domu chleba. I potwrdi ten chléb srdcí i duší wašich w swatém milowání a milosti swé, aby tak mohli jíti skrze králowstwie časná, aby neztratili králowstwí wěčných.

Kap. 2.

Tuto učí budúcie své ten předuostojný ciesař Karel, kterak mají milowati hospodina i swého bližnieho, a hřiechów sě wystřéhati.

Když pak kralowati budete po mně, okrášleni králowú korunú, pamatujte, že jsem kralował před wámi a w prach nawrácen jsem, a w hlínu črwów; takéž wy padnete, jdúce jakžto stien a jakžto kwět polský. Zač stojí urozenie, aneb wšech wěcí stok, jedno ač bude čisté swědomie s wierú prawú a s nadějí swatého zkřiešenie? Nemněte žiwota wašeho, jakžto nemilostiwí, neprawě myšlece, dějí: krátký a teskliwý jest čas žiwota našeho, a z ničehož jsme sě narodili, a potom w nic nawrátíme sě, jakžto bychme nebyli. Wězte wy, že máte otce wěčného a syna jeho pána našeho Jesu Krista, jenž prworozený jest w mnohé bratři, jenž wy chce účastny býti králowstwie swého; ač zákon jeho zachowáte a nepoškwrníte myslí swědomie, a wuoli krwe a těla wašeho nespíníte, budete synowé boží. Jakžto swatý Jan we čtení die: Dal jim moc syny božími býti. Protož chceteli synowé boží býti, zákon wašeho otce zachowajte, jenž zwěstował wám skrze syna swého pána našeho Jesu Krista krále nebeského, jehožto podobenstwie a náměstwie držíte na zemi. Přikázanie najwěčie jest, milowati pána boha ze wšeho srdce a ze wšie duše, a bližnieho swého jako sám sě. Budeteli tiem milowáním boha milowati, duší wašich proň položiti nebudete sě strachowati, a nebudete sě báti těch, ježto tělo mohú zahubiti, ale duše zatratiti nemohú. Než budete sě báti Otce wašeho, jenž mocen jest spasiti a také poslati w ohneň wěčný. A budeteli w strachu božiem choditi, múdrost wáš bude počátek, i budete súditi bratři waši w sprawedlnosti a w prawdě, jakžto sami súzeni býti nadějete sě od ho-

a, a tak newstúpíte w bludné cesty,
esta božie upřiemá jest. A bude milo-
wie waše nad bohatými a nad chu-
jakžto sami žádáte milosrdenstwie
z ubožstwie a z křehkosti waší od
lina, a múdrost waše posilena bude
i božie, a položí jakžto lučiště mo-
amena waše, a zetřete boje silné,
ú nemilostiwí před wámi. Ale spra-
í budú sě radowati, a myšlenie ne-
wašich buoh zruší, a naučí wás
rawdu a súd; a zjewí wám tajem-
zpytanie sprawedliwé ukáže wám,
kryje muž chytrý zlosti swé před
cm waším; neb duch múdrosti a
boží bude w wás. A zaslončně budú
prawých před wámi; i wyňme buoh
jich slowo, a bez paměti budú
wenie jich. Sprawedliwý pak spasí
swuoj, a tak bude králowa čest;
sáno jest w žaltáři: Čest králowa
uje; a žezla waše kwiesti budú před
linem; nebo podali jste jich poklú-
, a ubohého wytáhli jste z uosidla
ho. A koruny waše budú sě skwieti,
i waši oswieceni budú, nebo oči
ch w ně budú hleděti, a budú chwá-
podina řkúce: Přidaj hospodin dnuow
ých na dni jeho. W pokolení spra-
ých požehnáno buď plémě waše.
stwie budeteli nenáwiděti, připlowú
ohatstwie; jimžto neroďte srdce
ti, ale hromažďte sobě múdrost, nebo
údrost jest mnohé panowánie. Ale
nepanuje, neb poddán jest peněž-
panství. Přewráceného towařistwie
warujte, neb jest psáno w žaltáři,
že s swatými swětí budete, a přewrácený-
mi přewráceni budete; nebo hřiech jest
neduh příchopný. Přijímajte naučenie božie,
ať sě někdy nerozhněwá, a zhynete s cesty
sprawedliwé, když w krátce wzplane hněw
jeho. Událi sě wám zhřešiti, teskli duše
waše wašeho žiwota, dokawadž neutečete
sě k studnici dobroty a milosrdenstwie.
Nebo kterakžkoliwěk člowěčie wěc jest
hřešiti, ale ďábelská wěc jest w hřieše
trwati. Neroďte hřešiti proti duchu swa-
tému, hřešiece w úfanie božie; nebo duch
boží swatý wzdálí sě od wás, a máte wě-
děti, že duch swatý hřiecha nenáwiditel
jest. Nedajte w sobě miesta hněwu, ale
tichosti; neb tichost přemáhá zlost. Neroďte
záwiděti jeden druhému, ale lásku raděj-
še mějte mezi sebú; nebo záwist rodí ne-
návist, a kdož nenáwidí, nenie milován,
a tak w rozlícení swém zahyne. Než kdož
lásku má, ten miluje, a jest mil bohu i
lidem. A budeli powýšenie žádati srdce
waše, pokořte sě; ani přichoď wám noha
pýchy. Pýcha newděčná jest stwořiteli i
i dobrodějcem, a protož nemá pyšný mi-
losti ani před bohem ani před lidmi. A
zetře je hospodin na konci, ssazuje mocné
s stolice a powyšuje z prachu pokorných,
aby seděli s knieżaty a stolici chwály drželi.
Neroďte lakotiti w jedení a w pití, jakžto
činie ti, jichžto břich buoh jest, jichžto
chwála a dokonánie jest hnisuow shro-
máždění. Neroďte ledwinek wašich prznití,
ale ledwie waše opašte silnú pamětí, man-
želstwo držiece. Neb duch swatý bude sě
warowati těch, ježto sě smilstwí dáwají,
aniž přebýwati bude w tělech, ježto jsú

poddána hřiechu. Wzdřte sě wy od lenosti, aby wás netáhla těžkosti swú do hlubokosti pekelné. Protož wystřiehajte sě wšelikého hřiechu w mladých létech, nebo malý blud na počátce weliký bude na skonání; ale choďte w ustawení božiem, aby požehnánie přijali od něho, ježto die: Blahoslawení nepoškwrnění na cestě, ježto chodie w přikázaní božiem, aby byli jakožto dřewo, ježto wsazeno jest podlé stoku wody, ježto owoce swé dá w čas swuoj, a list jeho neopadne, ale bude připsáno w knihy žiwota, tu kdež popsána jsú jména sprawedliwých. To nám rač dáti ten, ježto duostojen byl otewřieti knihy i znamenie jich.

Kap. 3.

Tuto wyprawuje Karel ciesař přemúdrý a přeurozený swój žiwot a své pokolenie, a kterak jest jeho poslal otec w sedmém létě do Francie, a tu počal w svém dětinstwí řiekati hodiny Matky Božie.

Budúcím našim snažně popsal jsem slowa dřéwe řečená múdrosti a strachu božieho, tak jakžto má malost božie pomoci účastna byla. Již o prázdném a nemúdrém žiwotu mém wám psáti žádám, a také o počátku běhu mého swětského, aby to mohlo wám přijíti na příklad. Milosti pak mně od boha wlité, a milowánie učenie, to což mých prsí měla snažnost, nezamlčím; aby tím wíce ufali w boží pomoc, že w úsilí wašem wám spomóže, jímžto wiece otcowé a předci waši wám zwěstují. Nebo psáno jest: Otcowé naši zwěstowali sú nám. Žádám proto, aby to wás nebylo tajno, že Jindřich sedmý Římský ciesař urodil otec mého, jménem Jana, z Margarety knieżete Brabanského dcery; jenž pojal žen jménem Elišku, dceru Wáclawa druhého Českého krále, a obdržel králowstwie České s ní, nebo mužský plod z pokolenie králuow Českých bieše sšel. I wyhna Korutanské knieże z Čech, ježto měješe ženu starší sestru ženy jeho dřéwe řečené, (ta potom umřela jest bez plodu,) jenž králowstwie České pro tu jistú sestru před ním držieše, jakžto swětlejie w kronikách Českých zřeti. Urodi pak ten jistý Jan král Český a Eliška králowá mě prworozeného syna swého jménem Wáclawa, léta božieho narozenie tisícieho třistého čtrnáctého, čtrnáctý den Máje, prwní hodinu w Praze. Potom jiného syna měl, jménem Přemysla, jenž w dětinných létech sšel. Potom opět porodil třetieho syna, jménem Jana. I měl jest dřéwe řečený král dwě sestře wdané: jednu byl dal Uherskému králi Karlowi prwnieme, a ta jest umřela bez dětí; druhú byl dal Karlowi Francúzskému králi, jenž tehdy kralowáše we Francii, léta božieho narozenie tisícieho třistého třimezcietmého. I posla mě mój otec dřéwečečený k tomu jistému králi Francúzskému, když běch w sedmém letě mého dětinstwie; i káza mě dřéwečečený král Francúzský biskupu biřmowati, i přewzděl mi jméno swému jménu podobné, to wěz Karel; a dal mi za ženu dceru Karlowu, stryce swého, jménem Margetu řečenú Blanku; i umřela jest žena jeho, sestra otce mého, bez plodu. Potom ten jistý král jinú sobě ženu w manželstwo pojal. I milowáše mě ten jistý král welmi

tal kaplanowi mému, aby mě něco
ě učil, kterakžkoliwěk ten jistý král
sma neumějieše. A od toho času
sě čísti hodinám swaté Mařie panny
a jim něco rozuměje, na každý
u mého dětinstwie rád jsem je četl;
ikázáno bieše strážným mým, aby
)mu snažně nutili. Nebo král dřé-
ný nebieše lakom na penieze, a po-
dobré rady, a dwuor jeho stkwie-
starými kniežaty swětskými i du-
mi.

ıě pak toho času weliká swáda mezi
Englickým, ježto bieše w ty časy, a
álem Franským. Nebo král Englický
za ženu sestru dřéwečečeného krále,
:n král wyhnal z Anglie i s synem
)rworozeným jménem Edwardem;
šedši k bratru swému, osta w Francii
bě i s swým synem prworozeným.
král Franský rozhněwaw sě pro
ıie sestry swé a sestřence, prosil
ého Karla, stryce swého, aby té
hanby, ježto sě jich pokolení stala,
l. Jenž pojaw weliké wojsko, i taže
uitanie, a tu zemi jakožto wšecku
ıl, kromě Burdekalis toho města s ně-
i twrzemi nebo hrady. Wrátiw sě
ı jistý Karel do Francie, wítězstwie
w, dal dceru dcery swé, hrabině
ıké, sestry ženy mé, synu dřéwe ře-
krále Anglického Edwardowi za
oho času, ježto bieše u wýpowědi;
jemu lid, poslal jeho do Anglie.
rozmoh sě proti otci, jal jeho, i
jeho králowstwie, i wstawil na sě
ı. Téhož léta zahuben jest byl (w
žaláři) otec syna dřéwečečeného Ed-
warda.

Toho také léta umřel jest Karel test mój, a ostawil syna prworozeného jménem Filipa. Téhož také léta, na Hromnice, sšel Karel Franský král, ostawiw po sobě ženu těžkú, ježto potom porodila dceru. A když podlé obyčeje králowstwie dcery nedědie, učiněn jest Filip syn tstě mého králem Franským, nebo najbližší bieše dědic w pokolení mužském; i přije pak sobě dřéwečečený Filip rádče náměstka *) swého, ale jich rady neposlúchaje, dal sě na lakomstwie.

I bieše mezi rádcemi jeho jeden muž múdrý, Petr opat Fiskanenský, Lemowického pokolenie, člowěk úmluwný, řečný a učený, a wšemi šlechetnými obyčeji okrášlený. Ten w středu w popelečnú prwnieho léta krále Filipowa tak rozumně káza, že ode wšech bieše chwálen. A já běch u dwora toho jistého krále Filipa, jehožto sestru jmějich po smrti dřéwečečeného Karla krále, s nímžto jsem byl pět let. I líbieše sě mi dřéwečečeného opata řeč nebo mluwenie na tom kázaní, že tak weliké oswiecenie jměl jsem w náboženstwie, slyše jeho a hledě naň, že sám w sobě jech sě mysliti, řka: Co jest to, že mi sě tak weliká milost wlévá od toho člowěka? I wzach potom jeho známost; jenž mě welmi milostiwě a jakžto otec kocháše, z swatého písma často mě uče.

I byl jsem dwě létě po smrti Karlowě u dwora krále Filipowa. Po tú dwú letú

*) Lat. praedecessoris sui, t. předchůdce swého.

nawrátil mě týž král s mú ženú, sestrú swú, jménem Blanku, k uotci mému Janowi, králi Českému, do města Licemburka, ježto hrabstwie biese otce mého po otci jeho, božie paměti Jindřichu ciesaři: jenž když biese hrabě Licemburský, wolen byl králem Římským, jakžto w kronikách Římských, kterak jest aneb kterak dlúho kralowal, plněji záleží.

Kap. 4.

Tuto wyprawuje, kterak poslal otec jeho do Licemburka po neho, když sě byl wrátil z Francie, aby k nemu přijel do Italie, a kterak potom, kdy přijel do Papie, byla otráwena na welikú noc jeho čeled.

Tak wrátiw sě z Francie, nadjidech otce mého w hrabstwi Licemburském: a zaměstknáwáse w ty časy ciesařstwie Ludwík z Bawor, jenž psáse sě Ludwík čtwrtý; kterýžto po smrti Jindřicha sedmého děda mého Římským králem w rozdělení byl zwolen proti Bedřichowi wéwodě Rakúskému. Jehožto Ludwíka zwolili a s ním i stáli až do jeho switězenie, až byl i jal toho Bedřicha wéwodu Rakúského, swého protiwníka: Jan král Český, otec mój, Mohucký biskup a Trýrský, a Woldmar poslední Bramburský markrabě. A s Bedřichem byli jsú Kolinský biskup, knieže Saské a hrabě sieni ciesařowy. Ten Ludwík do Říma potom taže, a korunu ciesařskú proti wuoli papežowě Jana dwamecietmého od biskupa Benatského a dar swěcenie přijal; a potom učinil křiwého papeže, jménem Mikuláše, z zákonu menšieho, jenž potom dán byl w ruce papežowě, a tak w swatém pokání umřel jest. Ale již Ludwík biese sě wrátil do Germanie, jakžto w kronikách Římských plněji sě zjewuje.

Toho takéž času, když biech sě wrátil z Francie do hrabstwie Licemburského, a tu také nadjiedech otce swého, obláhl biese wéwoda Rakúský město Kolmburk w Alsacii, a Ludwík jeho wywrhoditi nemožieše: přistúpi otec moj k nimu a smíři toho wéwodu s Ludwíkem. Potom otec mój jede do hrabstwie Tyrolského k kniežeti Korutanskému, jehožto wyhnal byl z králowstwie Českého. Toho času prwá biese umřela, sestra matky mé; potom pak pojal biese jinú ženu, sestru kniežete Brunswického, s niežto měl jednu dceru, jiežto oddal bratru mému Janowi za ženu, a po smrti swé ostawil jemu wšecko swé kniežetstwie. Potom přijede otec mój do města Tridentského, a toho času umřela jest mátě má, den swatého Wácława mučedlníka božieho w Praze. A když tu bydlíše w Tridentě otec mój, dána byla jemu města w Lombardii, město Brixské, město Pergam, Parma, Kremona, Papia, Regium, Mutina, a w Tuskánech město Luka, se wšemi krajinami a s hrabstwími, ježto k nie přislušejí. Do nichžto otec mój jede, i je sě přebýwati w Parmě. Potom Aco, náměstek hrabě z Mediolána, přije w opprawu tu města, jenž wládnieše w ty časy městy Mediolánem a Nowarú, jichžto také poručenstwie toho času od našeho otce přijal.

Toho času posla otec mój do hrabstwie Licemburského po mě. Já pak zdwižech sě na cestu skrze město Mec, skrze kniežetstwie Lotarinské, skrze Burgundy, a

ly až do města Lozanského, ježto
ıd jezerem. Potom tažech přes hory
é, i přijedech do země Novarské, a
ıd přijedech u weliký pátek do mě-
ie, ježto držieše otec mój. Tehdy
elikonoční, to wěz třetí den potom,
sem byl přijel, otráwena byla má
než já skrze obráněnie milosti božie
em tráwenie, nebo mši welikú dlúho
a na té mši jsem byl boha přijímal,
ěl jsem jiesti před obědem. Kdy pak
k uobědu, powěděchu mi, že má čeleď
e padla w nemoc, a zwláště ti, ježto
bědem jedli. Já pak sedě za stolem,
eroděch; a běchme sě wšickni zżasli.
hledě, uzřech člowěka krásného a
ho, jehož neznajech, jenž chodieše
tolem, a čině sě něm: na něhožto
domněnie, kázachme jeho jieti, jenž
ohém mučenie, třetí den jal sě mlu-
wyznal sě, že on w kuchyni w krmě
ıustil, skrze přikázanie a ujednanie
ı, náměstka hrabi Mediolanského. Od
ak jedu umřeli jsú pan Jan z Bergo,
tr dworu našeho, Jan z Wysokého
ı, Šimon z Keyla, ježtó slúžiechu
mu stolu, a jiní mnozí. A já pak
časy bydlech w kláštěře swatého
tina, tu kdež tělo jeho swaté odpo-
v Papii; z kteréhožto kláštera wyhnal
dwík z Bawor opata a kanowníky
vní toho kláštera; kterýchžto já
ıw, w ten jistý klášter sem uwedl.
to klášter po smrti té bratři papež
ugustinským, jichžto zákon dnešní
·ží, dal za panstwie otce mého, jimž-
c mój jměnie wzdal. Potom jedech
k uotci mému do města Parmenského, a w
tu dobu wstupowach w šestnádsté léto.
Otec pak mój poručil zprawowánie toho
wšeho, což jest držal, a obranu moji, panu
Ludwíkowi hrabi z Sabaudie, jenž bieše
test Aców wládaře a náměstka hrabě z Me-
diolana. A tak z té wlasti jede do Francie,
i wda dceru swú, druhorozenú sestru mú,
jménem Jutu nebo Dobrotiwú, Janowi synu
prworozenému Filipowu krále Franského.
Ale prworozenú sestru mú Margretu jmě-
jieše Jindřich knieže Baworské.

Času toho, jehožto běch ostal s tiem
jistým pánem Ludwíkem z Sabaudie w Ita-
lii, učinichu swázanie a smlúwu tajemně
proti mně a proti otci mému Robert král
Apulský, Florenští, náměstek hrabě Ac wlá-
dař Mediolanský, a wládař Berúnský, jenž
w ty časy držieše Padew, Tervis, Vin-
cencii, Feltrenské a Belunské města; wlá-
dař Mantuanský, jenž dřiewe bieše nám
slíbil wěren býti, a wládař Ferarský. I roz-
dělichu mezi sebú tajemně města ta, ježto
já je držech. Berúnský měl mieti Brixen-
ské a Parmenské města, Mantuanští měli
mieti Regium, Ferarský Mutinu, Mediolan-
ský Papii, Pergam a Kremonu, Florenští
měli mieti Luku. A tak wšickni wnáhle,
majíce zrady tajemně w městech, dřiewe
než nám odpowěděchu, řítěchu sě na nás,
a my na ně w ty časy žádného strachu
nejmějiechom, neb sú nám byli slíbili a
přisáhli nám i listy swými potwrdili, že
chtie wěrně mně a otci mému pomáhati.
A tak wjede Berúnský do Brixie, Mediolanský obleže Pergam, a doby jeho welmi brzo; Papienští zpiečili sě proti nám, a

přijechu panstwie sobě, to wěz ti z Bobkarie, jenžto jsme wiece sfali, nežli žádným jiným w tom městě. A wšickni ti swázawše sě aneb smluwiwše sě, učinichu silnú wálku se wšech stran proti nám. Než pan Ludwík z Sabaudie, dřéwečeřený porúčník náš a obránce, dobře mohl přewěděti některá nebezpečenstwie: ale nepřičinil swého snaženstwie, a newědě kterým úmyslem, jedno snad k libosti tátě swého Aeuwě, náměstka hrabě z Mediolana dřéwečeřeného. I wyjede z wlasti, nás ostawiw w teskností. Než pak tu měšťěné z Parmy, řečení z Črwených, a ti z Fuliana, a ti Manfredišti, a ti z Regie, a ti z Dobrotiwých, z Mutiny, a měšťané z Kremony řečeni z Punconów starých, a páni Šimon a Filip z Pistoře, a ten ježto bieše wládař w Luce, přijechu při mé wěrně, a přičinichu wšecku swú radu a pomoc, jakž mohli, jakžto také dále swětleje wyprawuje sě.

Kap. 5.

Kterak boží diwná mocí den swaté Kateřiny boj obdržel, a tu pasowán byl, a kterak páni a města Lombardská proti němu přisáhla sě byla, aby jej zradili, a sami w jednotu wstúpili.

Tehdy dřéwečečení přisežníci učinichu silné wojsko před městem našim Mutinú, i ležechu tu šest neděl: to wěz Mediolanský, Beránský, Ferarský a Mantuanský; a po šesti nedělech, když poplenichu biskupstwie a hrabstwie Mutinského a Regii měst, tažechu odtawad a položichu moc swú a wojsko před hradem swatého Sčastného, Mutinského biskupstwie. A když tu wojsko dlúho leže, umluwili ti s hradu s nimi, kdyžby w měsieci, to wěz až do dne swaté Kateřiny, neb měsiec měl toho dne minúti, nebyloliby jim pomoženo skrze nás, že by jim hrad chtěli wdáti. Tehdy Parmenšti, Kremonšti, Mutinšti a z Regie to uslyšewše, sebrali moc swú, i přituéechu k nám, řkúce: Pane! bojíme sě zkažení našemu, dříewe než nás owšem zahladie. Tehdy wzemše radu, wyjidechom na pole, a stany rozbichom, a z města Parmenského den swaté Kateřiny přijidechme tam, jehožto dne hrad měli wdáti w ruce nepřátelště; a tak u poledni s tisíce a dwěma stoma helmy a šesti tisíci pěšich proti našim nepřátelóm, jichžto dobře tak mnoho nebo wiece bieše, boj zdwižechme. A trwal ten boj od poledne až do západu slunce; a s obú stranú běchu zbiti jakžto wšickni oři a někteří koni, a běchme již téměř přemoženi, a oř, na němžto seděchme, také byl pod námi zabit. A zdwiženi našimi, tak stojiece a hlediece, že jsme již byli téměř sě rozpačili, wzezřechme, a tuž hodinu nepřietelé naši jechu sě utiekati s swými korúhwemi, a najprwé Mantuanšti, potom mnozi po nich sú také. A tak skrze milost boží witězstwie jsme obdrželi nad našimi nepřátely; osm set helmów na běhu zjimachme, a pět tisícow pěšich zahubichme; a tak skrze to witězstwie wyswobozen byl hrad swatého Sčastného. W tom boji přijeli jsme se dwěma stoma mužów hrdinných rytieřské duostojenstwie. Druhého dne wrátichme sě s welikým weselím do Mutiny s kořistí a s wězni, a rozpustiwše lid náš, wrátich-

me sě do Parmy, neb tu náš dwuor tehdy držechom. Potom tažechme do Luky, ježto jest w Tuškaněch, a zjednachme válku proti Florenským, i wzdělachme hrad krásný s městem, zdmi ohraženými na wrchu hory, jenž jest wzdálí deset mil od Luky, proti údolí Mhla tak řečenému, a přewzděchme jemu jméno Hora Karlowa. A potom wrátichme sě do Parmy, poručiwše wládařstwie panu Šimonowi z Pistoře, jenž dřiewe od nás tu dobře wládl, a městce Barče na našich nepřátelích byl dobyl, a mnoho jiného dobrého w swém wládařstwí byl učinil. Když pak do Parmy přijedechme, běchme obtieženi od našich nepřátel se wšech stran přesilně: ale zimy ukrutnost nám byla prospěšna, neb tak sě byla welmi rozmohla, že žádný na poli ostáti nemohl.

Toho času běchu počaty smlúwy mezi Berúnskými a mezi jinými nepřátely našimi sstrany jedné, a mezi Marsiliem řečeným z Črwených, a Gibertem z Fuliana, a Manfredem z Dobrotiwých a mezi najslowútnějšími z Parmy, z Regie a z Mutiny, jenžto běchu jakžto wládaři těch měst. Potom také ti jistí sešli sě s najpilnější radú Berúnského w jednom kostele malém biskupstwie Regie, a proti mně smlúwali sě, aby mě zradili, a sami w jednotu wstúpili; i kázachu sobě mši čísti, chtiece přisahati na božiem těle, že chtie ty smlúwy twrdě držeti. Tehdy sta sě, když kněz božie tělo poswěti a wzdwiže, po pozdwižení božieho těla na té mši učini sě temnost s welikým wichrem a wětrem w tom kostele přewelikú, tak že wšickni lečechu sě. A potom když sě swětlost nawráti, kněz před sebú na oltáři těla Jesukristowa nenajide. Tehdy žalostiwě stáchu wšichni, zžásawše sě; a tak jeden na druhého hledě, najidechu tělo božie před nohami Marsiliowými, řečeného z Črwených, jenž bieše hlawa a wuodce těch mluw. Tehdy wšickni jedniem hlasem wecechu: To, což činiti jsme umyslili, bohu nelíbí sě. A tak jeho nechawše, každý sě k swému wlastnímu nawrátil. Tehdy ten kněz, ježto mši slúžil, šel do města Regii, i powědě biskupowi to, což sě jest dálo; a biskup posla jeho k Uostienskému kardinálu, jenž tehdy bieše legatem w Lombardii a bydléše w Bononii; legat pak sbiskupem wzkázachu poručníku mému, Jilješowi z Berlaře Francúsowi, do města Regii, aby mě wystřiehl, abych sě warowal těch smluwcí dřéweřečených. Než ti, ježto chtěchu proti mně smlúwy činiti, želejíce toho, potom wiec wěrně mi přikládali, a silně se mnú jakžto bratřie ostali, nic w swých srdciech netajiece. Jednoho dne Gibert z Fuliana sedmý z nich wece: Nikdybych nemohl wesel býti, by tělo božie před nohami mými bylo nalezeno, jakžto před nohami Marsiliowými z Črwených; a buoh dobře wystřiehl nás, že jsme neučinili toho; ale již, nežbychom toho učinili, chtělibychom radějše umříeti. Já pak to wšecko smlčech, jakobych o tom nic newěděl.

W ty časy uslyšew otec muoj obtieženie, ježto trpěch od nepřátel, učini sněm s mnohými we Francii, mezi nimižto běchu za hlawu biskup Belwacký, hrabě z Eu, hrabě swatého Cesarie a mnozí jiní hrabě

a šlechtici. I jedechu z Francie do Sabaudie, potom přes hory až do markrabstwie Montferarského, a z markrabstwie tažechu přes Lombardii až do Kremony, a z Kremony až do Parmy; a bieše číslo helmownikuow blíž tisíci a šest set, ježto nám běchu přijeli na pomoc. Potom otec náš shromáždiw wojsko, taže na pomoc hradu Papienskému, jenž sě ještě držieše proti městu jménem naším. I rozbichme stany a obležechme město Papii; a bieše nás dobře tři tisíce helmowníkuow; i zkazichme wšechna předměstie, i také kláštery w předměstí, i naplnichme hrad, jemužto na pomoc běchom přijeli, wšie potřeby, a lidmi jej obnowichme. Než města skrze hrad nemožechme obdrżeti, nebo přiekopy a wěže mezi městem a hradem měštěné běchu zdělali, tak že přistúpenie k nim nemožechme mieti; a oni také mějiechu tisíce helmownikuow z Mediolána na swú pomoc. A když tu stachme deset dní, odtawad tažechom, a rozbichom stany blíž Mediolána, a zkazichme welmi hrabstwie a krajinu Mediolanskú; a odtawad tažechom proti Pergamu, a tu jmějichme skrze naše nękteré přátely smlúwu, że měli nám otewřieti jednu bránu městskú. A tak zjednáno bylo, że na úswitě měl wjeti nękterý diel lidu našeho, a potom měl po nich táhnúti jeden zástup weliký, a wjeti po nich, a wzdrżeti město, ażby otec náš s námi se wšiem wojskem toho dne přijel. A tak sě i stalo, że přietelé naši w městě Pergamě, to wèz ti z Kollisiów, otewřechu bránu, a prwí naši wjidechu; ale druhý zástup nechtěl po nich táhnúti, newiem nękterým úmyslem; a tak prwní, ježto w čas stáli w městě, wyjidechu z města, nebo nemožechu sě sami obrániti nepřátelóm; a mnozí přietelé naši s těmi jistými ušli sú. Ale jiní, kteří zuostachu, zjmáni sú byli a zwěšeni přes zeď, jichžto číslo bylo mimo padesát. Když pak otec náš a my přijidechme, uzřewše to, co sě stalo a co obmeškáno, smútichme sě welmi se wším wojskem naším. Potom po nękolice dnech přejewše řeku, jménem Ade, wrátichme sě skrze zemici Kremonskú do města Parmy.

Kap. 6.

Tuto ukazuje, kterak jest byl obleten w Kremoně, a kterak nepřietelé lodě a mlýny před městem w Pádu potopili, aby jemu otec nemohl pomoci, ani on otci; a když byl u welikém smutku, buoh milý diwně jeho wyswobodil.

Potom otec náš jede do Bononie k Uostienskému kardinálowi, jménem Beltrandowi, jenž w ty časy bieše legatem od otce swatého w Lombardii, a wládnieše tehdy městem Bononským a jinými mnohými městy, to wèz Placencií, Ravennú a wší Romandiolú a marchií Ankonitanskú; i zjednal s ním, że on slíbi wieru nám, a učini sě nepřietel našich nepřáteluow. Než před tiem bieše nepřietel wládaře Ferarského, pro při cierkwe swaté a swú, jenž dřiewe s těmi nepřátely bieše slíbil hotow jim býti na pomoc a oni jemu. I da nám ten kardinal na pomoc lid a penieze, i położi ten jistý legat wojsko a stany proti nepřátelóm toho času w předměstí města

Ferarského, jichžto hlawa bieše hrabě z Armoniaka.

Opět téhož léta, w letniciech, sebra otec náš weliké wojsko, i posla nás napřed do města Kremonského z Parmy přes Pád s pěti sty helmy, kterézto já poslach před hrad Picignitów, jenž bieše sě zdwihl proti nám a proti městu swého biskupstwie Kremonskému, a přikládáše přisluhuje Papienským a Mediolanským; a my zuostachme w Kremoně jedwa se dwadcieti helmy. Tehdy w náhle rozsilichu sě nepřietelé, a přibýwáše jich čísla na každý den, tak že ti, ježto běchu před hradem, ohradichu sě přiekopy, pomoci naší čekajíce. Toho času w náhle Mantuanští a Ferarští pustili lodě swé po Pádu před Kremonu, a potopichu wšecky lodě w Pádu krajiny Kremonské, tak že otec náš se wším swým lidem nemože nám přijeti na pomoc, ani poslati kterého posla, nebo wšeckny lodě a mlýny běchu potopili. A my sami w Kremonském městě jsúce tak s malým lidem, běchme w strachu ztracenie města a lidu na každý den pro širokost města, nebo těch časuow město pro wálky bieše jakžto pusto. A když běchme u welikém smutku, nebo ani otec nám, ani my otci, ani který z nás těm, ježto leżiechu před hradem, możechme pomoci: sta sě pak swáda mezi nepřátely našimi, ježto město dřéwereèené běchu oblehli na té řece Pádu, tak že biwše sě mezi sebú, wrátil sě každý z nich k swému wlastniemu. To zwěděw otec náš, přitaže z Parmy s swým wojskem po té řece Pádu, i přikúza wytáhnúti lodě ze dna řeky, a tak přeplawil sě w mále do města Kremonského. A druhý den shromáždiwše wojsko, tažechme na pomoc těm, ježto běchu před hradem Picignitowým. A tak jsme byli skrze milost boží rozsíleni, že jsme silnější byli wšech našich nepřátel; nebo nás bylo w čísle tří tisíce helmowníkuow. A když potom urozuměchme, że před tiem hradem nic neprospiewachme, chtèchme táhnúti na pomoc hradu Papienskému, o němžto dřiewe pamět byla. To přewěděwše nepřietelé naši, poslachu rádce swé a lstiwě s uotcem naším jednali, a s ním přiměřé uložili tiem činem, aby s pole táhl, a hrad Papienský za tiem příměřím spižowal, ubezpečujíce, że jim skrze nepřátely nebude překáżeno, lstiwě krásnými slowy a pochlebnými mnoho jemu slibujíce. A tak tažechme s pole, lid náš po městech a po přiebytciech jich rozdělichom. Potom nepřietelé příměřé nebo slibuow nezdržechu, a tak ztracen by hrad Papienský; neb sú nedopustili nepřietelé jeho spižowati, jakž jsú byli slíbili. A tak otec náš s swým lidem pro jich pochlebná slowa a lstiwé sliby w penězích a w ztrawě hynuli; a když zima přijide, nemożechu leżeti na poli. A tak zračí ono přísłowie: I škodilo jest prodlenie hotowým.

Toho pak času Ferarští, Berúnští, Mantuanští a Mediolanští, rozsíliwše sě, jeli hrabi z Armoniaka, jenž bieše hlawa u wojště legatowě, ježto leżieše w předměstí Ferarském, a mnoho jich z wojsky zahubili, a jiné w Padu ztopichu, a wojsko tak welmi snuzili, że legat wiec nemohl toho nabyti, ani pole proti nepřátelóm wiec mohl držeti až do jeho wyhnánie z wlasti.

Potom uzřew otec náš, ano jemu sě nákladuow nedostáwá, a že také wálek nemuož snésti, umysli táhnúti z té wlasti, a poručiti ji zemanóm a wětčím těch měst, to wěz Parmu těm z Črwených, Regium těm z Fuliana, Mutinu těm z Dobrotiwých, Kremonu těm z Punconów starých, neb ti wšickni ta města našemu otci w moc byli dali, a proto chtěl jim je zase wrátiti. Než Luku chtieše prodati Florenským; ale uposlúchaw našie rady a swých rádcí, poručil ji těm z Črwených, jimžto také byl Parmu poručil.

Kap. 7.

Tuto ukazuje, kterak anděl boží wznesl jeho w powětřie den Matky Božie do nebes wzetie, ukázal jemu hrozné a diwné widénie, a napomínal jeho, aby sě hřiechów chowal a také otce wystřiehal.

Toho času když běchme w Luce, ďábel, jenž wždy hledá, kohoby požřel, a oběruje lid(u) sladkosti, w nichžto sě žluč tají, když před tiem dáwno běchme pokúšeni skrze něho, ani wšak přemoženi, skrze pomoc božie milosti: zbudil lidi křiwé a přewrácené, když skrze sě nemohl, ti ježto otce našeho na každý den sě přidržiewachu, aby nás s stezky prawé w uosidlo hubenstwie a smilstwie swedli; a tak swedeni od přewrácených, běchme přewráceni s přewrácenými. Potom otec náš newelmi po dlúhém času zdwiže sě na cestu ku Parmě s námi, i přijidechme do jedné wsi, jménem Tarenec, biskupstwie Parmenského, w neděli w nižto bieše den do nebes wzetie swaté Mařie čisté děwice.

Té pak noci, když nás sen trápieše, zjewi sě nám jedno widěnie takto: že anděl boží stáše podlé nás na lewé straně, tu kde leżechme, i udeři nás po boku řka: Wstań a poď s námi! My odpowěděchme w duchu: Pane! ani wiem, ani umiem, kterak bych s wámi šel. An wzaw nás za wlasy s přednie strany hlawy, wynese nás s sebú u powětřie, i nese nás až nad weliký zástup oděncuow jiezdných, ježto stáchu před jedniem hradem hotowi k boji; držieše nás u powětří nad zástupem, i wece nám: Wzezři a hleď! I wzezřech, anoť anděl jiný sstupuje s nebe, maje ohniwý meč w ruce, i udeři jednoho prostřed zástupu, a utě jemu úd plodni tiem jistým mečem, a on jakžto smrtedlně raněný zbieráše duši, sedě na koni. Tehdy drže nás za wlasy anděl, i wece: Znáteli toho, ježto jest udeřen od anděla a raněn až do smrti? Jemužto wecech: Ne pane, neznám, ani miesta wiem. Wece anděl: Wěděti máš, žeť jest to Delfin Wiedeňský, jenž pro swój hřiech smilstwie tak od boha jest raněn; a protož warujte sě, a otci wašemu móžete powědieti, aby sě wystřiehal z podobných hřiechuow, nebo sě horšie wám přihodie. Ale my litujíce toho Delfina Wiedenského jménem Gigona, jehožto babka bieše sestra babky našie, a on bieše syn sestry krále Uherského Karla prwého: otázachme anděla, budeli sě moci zpowiedati před smrti? a smuten běch welmi. Odpowědě pak anděl, řka: Bude zpowiedati, a bude žiw několiko dní. Tehdy uzřechme na lewé straně zástupa mnoho mužuow stojiece, oděných plášti bielými,

jakžtoby byli mužie welikého duostojenswie a swatosti; i mluwiechu mezi sebú, hlediece na zástup a na to ježto sě dálo, a dobře jsme je znamenali. Ale wšak milosti tazánie jsme neměli, ani anděl sám od sebe nám powěděl, kteří aneb kterací byli ti mužie tak welikého duostojenstwie. A brzo potom nawráceni běchme na miesto naše, ano již zoře wzchodieše. Přišed pak Thomáš z Nowé wsi rytieř, Leodienského biskupstwie, komorník otce našeho, i ubudi nás řka: Pane, proč newstáwáte? již otec wáš hotow wsedá na koně. Tehdy wstachme, a bychme zlámani, jakžto bychme byli ustali po welikém úsilí cesty. I wecechme jemu: Kam abychme jeli? neb této noci trpěli sme tolik, že newieme, co činiti máme. Tehdy wece nám: Pane, cos trpěl? I wecechme jemu: Delfin jest umřel, a otec náš chce sebrati wojsko a táhnúti na pomoc Delfinowi, jenž wálé s hrabí z Sabaudie; naše pomoc neprospěje jemu, nebo umřel jest. A on posmiewaje sě nám, toho dne, když přijidechme do Parmy, powědě našemu otci wšecko to, což jsme jemu byli prawili. Tehdy otec náš pozwaw nás otáza: bylaliby to prawda, a takli jsme widěli? Jemužto odpowěděchme, řkúce: Jistě pane; a také za jisté wězte, že Delfin umřel jest. Než otec náš káraw nás, wece: Neroď wěřiti snuom. Ale otci našemu a Thomášowi dřéwečečenému nepowěděli jsme wšeho, jakž jsme widěli, než jediné, že Delfin umřel jest. Tehdy po několiko dnech přijide posel, nesa listy, že Delfin sebraw wojsko swé, táhl před jeden hrad hrabě z Sabaudie, a že z jednoho samostřiela welikú střelú prostřed wšech swých rytieřuow jest zastřelen, a po několiko dnech zpowiedaw sě umřel. Tehdy otec náš, slyšaw listy, wece: Diwíme sě welmi tomu, neb syn náš smrt jeho nám dřiewe zwěstowal. I diwiechu sě welmi otec a Thomáš; než pak žádný potom o té wěci s námi nemluwil jest.

Kap. 8.

Tuto ukazuje, kterak sě do Čech wrátil po jedenácti létech, a kterak owšem české řeči zapomenul, a królowstwie nalezl roztrháno, hrady a zbožie zastaweno a kterak toho on wšeho nabyl, kterak také diwné widěnie widěl w Praze na hradě.

Potom wida otec náš, že ztrawy sě jemu nedostáwá, a wálky déle nésti proti dřéweřečeným panuom Lombardským nemóže: pomysli o swém wyjetí, i chtieše nám poručiti táž města a wálku; ale my nerodichme, neb se ctí těch měst nemožechme zachowati. Tehdy daw nám odpuštěnie, posla nás napřed do Čech. A wzawše příměřie s našimi nepřátely, jidechme skrze zemici Mantuanskú do Berúna, a odtawad do hrabstwie Tyrolského. A tu najidechme bratra našeho jménem Jana, jehožto otec náš bieše sdal se dcerú knieżete Korutanského a hrabi Tyrolského; kteréžto knieże, test bratra našeho, mělo dřiewe sestru matky našie jménem Annu, jakžto dřiewe psáno jest. A po jejie smrti pojal sobě byl za ženu sestru knieżete z Brunswika, s nížto jmiejieše dceru jménem Margretu, a tu jistú dal bratru našemu, a po swé smrti odkáza jemu knieżetstwie

Korutanské a hrabstwie Tyrolské, neb plodu mužského nejmějiese. A tak sě sta mír mezi nim a otcem našim; neb sú dřiewe nepřietelé byli pro wyhnánie toho jistého knieżete; neb to knieże otec náš hieże wyhnal z Čech, jakžto dřiewe psáno jest. Potom tažechme skrze Bawory, a tu najdechme sestru naši starší, jménem Margretu, ježto jediného syna mějieše s Jindřichem knieżetem Baworským, jménem Jana.

Potom přijidechme do Čech, w nichžto jsme nebyli jedenácte let. A již několik let před námi matka naše, řečená Eliška, byla umřela. A za jejieho žiwota sestra naše druhorozená, dcera jejie, jménem Dobrotiwá, poslána byla do Francie, a wdána za Jana, syna prworozeného Filipowa krále Franského, jehožto sestru, jménem Blanku, jměiechme za ženu. Ale třetie sestra naše a posledne, jménem Anna, bieše u té dřewnie sestry w Francii w ty časy. A tak když přijidechme do Čech, nenajidechme ani otce, ani mateře, ani bratra, ani sestry, ani žádného známého. Řeči také české owšem jsme byli zapomenuli, jížto potom zasě jsme sě naučili, tak že jsme mluwili a rozuměli, jakžto jiný Čech. Z božie pak milosti netoliko česky, ale wlasky *), lombardsky, německy a latině tak mluwiti, psáti a čísti jsme uměli, že jeden jazyk z těch jakžto druhý ku psaní, mluwení, ke čtení a k rozumění nám byl hotow. Toho času otec náš tažе do hrabstwie Lucemburského pro jednu wálku, jížto dřieše s knieżetem Brabanským, on a jeho towařistwo, tu wě Leodienský biskup, Juliscenský markrabě a hrabě Gerlenský, a mnozi jiní. I poruči nim moc swú bez sebe w Čechách.

Kteréžto králowstwie byli jsme nalezli tak opuštěno, že ani jednoho hradu nenalezli jsme swobodného, ježtoby nebyl zastawen se wším zbožím královským; tak že jsme neměli kde bydliti, jedno w domiech městských, jakžto jiný měštěnín. A hrad Pražský tak byl opuštěn a zkažen i zrušen; neb od času krále Přemysla wšechen položen byl až na zemi. Na kterémžto miestě sieň welikú a krásnú s welikými náklady wudělati jsme kázali, jakžto dnešní den zjeweno jest ohledujicím. Toho času poslachme po naši ženu, neb ještě bieše w Lucemburce. Tu když přijede, po jednom roce porodi dceru prworozenú, jménem Margretu. Těch pak také časuow dal nám byl otec náš markrabstwie Morawské, a toho hesla požiwachme. Uzřewši pak obec Česká šlechetných mužów, že jsme byli z starého pokolenie králów Českých, milujic nás, dachu nám pomoc, abychme nabyli hraduow a zbožie králowstwie. Tehdy s welikými náklady a s úsilimi nabychme najprwé Hrádku, Týřowa, Lichtemburka, Lutic, Hradce, Pieska, Nečtin, Zbiroha, Tachowa, a Trutnowa w Čechách; w Morawě pak Lukowa, Telče, Weweřie, Olomúckého, Brněnského, a Znojemského hraduow, a mnohá jiná zbožie, ježto byla zastawena a odlúčena od králowstwie. A mějiechme mnoho sluh hotowých urozených, a prospiewáše králow-

*) Wlasky (gallicum) znamená zde jazyk francauský.

stwie den ode dne; i milowáše nás obec dobrých, a zlí bojiece sě, warowachu sě zlého, a sprawedlnosti dosti bieše w králowstwí. Nebo šlechtici téměř wšichni běchu sě zčinili násilníci, ani sú sě báli krále, jakžto slušalo, nebo králowstwie byli mezi sebú rozdělili. A tak jsme drželi wládařstwie, králowstwie polepšujíce den ode dne za dwě létě. Toho času dachme mlazší sestru naši, jménem Annu, Ottowi wéwodě Rakúskému za ženu.

A w ty časy umřelo jest knieže Korutanské, test bratra našeho. A když bratr náš jmějieše sě w drženie uwázati knieżetstwie Korutanského a hrabstwie Tyrolského po smrti jeho: tehda byl učinil tajemně swázanie Ludwík, jenž sě nazýwáše ciesařem, s wéwodami Rakúskými, to wěz s Albrechtem a s Ottú, aby rozdělili panstwie bratra našeho, tajemně a lstiwě chtě ten Ludwík mieti hrabstwie Tyrolské, a knieżata Rakúská knieżetstwie Korutanské. A tak zapomenuw Ludwík, jakžto newděčný, služby otce našeho, ježto jemu jest byl ukázal, když stáše po ciesařstwie, jakžto prwé psáno jest; wéwoda pak Rakúský, kterakžkoliwěk sestru naši jmiejieše, ihned po smrti knieżete Korutanského ti jistí skrze smlúwu, jižto sú měli tajemně se panem z Aufšteina, jenž bieše wládařem od knieżete wšech Korutan, ihned měli sú Korutany, jichžto ten jistý z Aufšteina s bratrem swým jim swobodně dal, a drženie těm jistým wzdal; a tak bratr náš ztrati Korutanské knieżetstwie. Ale ti z hrabstwie Tyrolského nechtěchu sě poddati Ludwíkowi, než ostachu w poslušenstwie bratra našeho.

Když sě to sta, přijede otec náš do Čech, a přiwede s sebú ženu swú, jižto byl wzal sobě za králowú, jménem Swatochnu (Beatrix), dceru knieżete z Borbona, z pokolenie králuow Franských; s nížto potom měl jediného syna, jménem Wáclawa. Tehdy zlí a lstiwí rádce rozsílili sě proti nám, u otce našeho zisku wlastního hledajíce, tak Čechowé, jakžto ti z hrabstwie Licemburského. Přistúpiwše k uotci našemu, radili jemu řkúce: Pane! přizřete o sobě, neb syn wáš má w králowstwie mnoho hraduow a weliký lid; protož budeli to na dlúze, tak sě rozmóže, že wyžene wás, kdy bude chtieti; neb on jest dědic králowstwie, a jest z pokolenie králów Českých, a welmi jeho milují Čechowé, a wy jste král přišlý. A to proto prawiechu, hledajíce zisku swého, aby jim poručil hrady a zbožie dřéweřečená. A otec pak náš tak welmi jich uposlúcha, že nám neufáše; a proto odje nám wšecky hrady, a wládařstwie w Čechách i w markrabstwie Morawském; a tak nám osta samo jedině heslo markrabstwie Morawského bez úžitka.

Toho času jedechme jednoho dne s Hrádku do Prahy, chtěwše jeti k otci našemu *), jenž bieše w Morawě; a tak pozdě přijedechme na hrad Pražský. I tažechme w starý duom purkrabin, tu ježto jsme přebýwali několik let dřiewe, než sieň weliká byla udělána. A w noci położichme sě na lože, a Bušek z Wilhartic starší před námi na druhém. A bieše weliký oheň

*) Rkp. chtěwše slyšeti otce (audire, lépe adire patrem.)

w komoře, neb w zimě bieše, a také mnoho swiec hořieše w komoře, tak že světla bieše dosti, a dwéře i okénce wšecka běchu zawřena. A když počechme spáti, tehdy je sě choditi, newědě co, po komoře, tak že oba procitichwa; i kázachme tomu jistému Buškowi wstáti, ahy ohlédal, coby bylo. On pak wstaw, chodi po komoře, a nic neuzře, ani co muože najíti. Tehdy učini větší oheň, a wiece swiec zaswíti, i jide k číšem, ježto stáchu plny wína na lawicích, i napi sě a postawi jednu čieši blíž jedné weliké swiece hořície; a napiw sě, opět sě položi na lože. A my oděwše sě w plášť náš, seděchme na loži, i slyšechme jednoho chodiec, ale widěti žádného nemožechme; a tak patřiece s dřéwořečeným Buškem na čieše a na swiece, uzřechme čieši wrženu; a ta jistá čieše wržena byla, newieme od koho, přes lože Buškowo, z jednoho kúta komory až do druhého na stěnu; ta čieše obraziwši sě o stěnu, pade prostřed komory. Uzřewše to, užasli jsme sě welmi, a wždy chodiecího w komoře slyšechme, ale žádného newiděchme. A potom znamenawše sě swatým křížem we jméno Jesu Kristowo, spachme až do jitra; a ráno wstawše, čieše, jakžto byla wržena, prostřed komory najidechme; a to našim zwláštním, když k nám ráno přijidechu, ukázachme.

Toho času posla nás otec náš s krásným wojskem na knieže Slezské, jménem Bolka, pána Minstermberského. Nebo to knieže nebieše man, ani knieže otce našeho a králowstwie Českého; ale wšak již otec náš dobyl bieše města Wratislawského, skrze pana Jindřicha sedmého kniete Wratislawského, jenž dědiców nejmějieše, a to jisté knieže bieše wzalo w dar Kladskú zemici do swého žiwota. I chtěl radějie dřéwořečené město a knieżetstwie otci našemu a koruně králowstwie Českého wěčně přičiniti, nežli bratru swému Boleslawowi ostawiti, neb on a bratr jeho mezi sebú nepřietelé běsta. Potom pak když otec náš uwázal sě w držení města Wratislawského, tehdy wšecka knieżata Slezská a Opolská poddachu sě panstwí jeho wěčně a koruně králowstwie Českého, aby byli zprawowáni a obraňowáni od králów Českých, kromě knieżete Slezského pána Swídnického a Bolka Minstermberského; jehožto zemici byli jsme poplenili, jakžto w kronice psáno jest; a tak welmi byla jest popleněna, že musil skrze smlúwy býti man našeho otce a koruny králowstwie Českého, jakžto i jiná knieżata.

To učiniwše, wzdwižechme sě na cestu do Uher k uotci našemu, jehožto najidechme u Wyšehradě na Dunaji u krále Karla prwého, jenž před tiem bieše jměl sestru otce našeho, a když ona umře, po jejie smrti poje sestru krále Krakowského Kazimíra, s nížto jest měl tři syny, Ladwíka prworozeného, druhého Ondřeje a třetieho Štěpana. A tu tehdy učini tea jistý král Karel mír a pokoj mezi otcem našim a králem Krakowským, tak, aby odpowěděl sě otec náš práwa, ježto k němu slušalo w nižší Polště, to wěz Gněznenské a Kališské a jiných wlastí nižšie Polsky; a král pak Krakowský postúpil

ašemu a králowstwí Českému za sě
wé budúcie krále nižšie Polsky wěčně
ře, ježto jest měl knieżetstwí wšech
ych a Opolských a města Wrati-
ého. Neb před tiem bieše mieška
a mezi nimi; nebo děd náš Wác-
uhý, král Český, držal nižší Pol-
éwerečenú s knieżetstwími Krakow-
Sudomirským pro jednu dceru Pře-
u, krále nižšie Polsky a knieżete
rského a Sudomirského, jižto byl
sobě za ženu; jenž Přemysl po
wé dal byl dědu našemu a koruně
stwie Českého wěčné jměnie krá-
ie nižší Polsky i knieżetstwie Kra-
ho a Sudomirského. Ale Kazimír
ečený bieše strýc té panně, i pra-
že má právo králowstwie nižšie
potwrzuje toho, že žena nemuož
w králowstwí. A tak válka od
i časuow trwala mezi králi Český-
Kazimírem a otcem jeho někdajším,
Wladislawem, králem nižšie Pol-
tak ta válka sjednána byla skrze
ečeného krále Uherského, jenž proto
sě s otcem naším, a slíbil býti
a pomoc proti wéwodě Rakúské-
to byl odjal bratru našemu knie-
e Korutanské, a proti Ludwíkowi
ečenému. Ti pak jsú byli w tom
i a w smlúwě: to wěz, otec náš,
herský, knieże Baworské Jindřich,
stru naši mějieše za ženu.
ž času posla nás otec náš do hrab-
yrolského, abychme je zprawowali,
i našeho a jeho ženu; neb oni je-
iu w létech dětinských; tak že jedše,
uwázachme sě w to, kterakž nám byl otec
náš poručil. I běchme dopuštěni k wlá-
dařstwí té wlasti skrze zemany hrabstwie
dřéweřečeného.

Kap. 9.

Kterak když chtěl do Lombart jeti skrze Rakúsy, wéwoda nechtěl jemu dáti prówodu, i musil jeti do Uher; a tu král Uherský dal jemu prówod až do moře, a kterak pak Benátčené chtěli jeho jieti, a on jim diwně ušel.

Po tom času, po welice noci druhý den, sebrachme wojsko z hrabstwie Tyrolského, i wjedechme w údol Pustarie, Brixienského biskupstwie, na hrabi Gorického, i dobychme hradu jménem hory swatého Lamberta. I tažechme dále na dřéwe řečeného hrabi, i poplenichme jeho země až do klauzy, ježto slowe Linc; a byli jsme na poli s dřéwe-i řečeným wojskem tři neděle pleniec, neb bieše pomocník knieżat Rakúských našich nepřátel. Prwý den po swatém Jiří mučedlníku božiem zapudi otec náš Ottu wéwodu Rakúského přes Dunaj, a doby mnoho hraduow w Rakúsech. Ale Ludwík, jenž sě načítáše ciesařem, pomáháše knieżatóm Rakúským, a tak wšecka Almania i wládaři měst Lombardských, a zwláště Mastin z Řebříka, wládař Berúnského města, Vincencie, Paduy, Tervísie, Brixie, Parmy a Luky. Ti wšickni nás a hrabstwie Tyrolské podstupowachu wší swú mocí, tak že město Tridenské a wšechen údol Ataský bieše u welikém nebezpečenstwí; údolu pak (Jinskému) tak od Šwábów, jakžto od Bawořiców, weliká nebezpečenstwie

[illegible] tak [illegible] wšecko hrabstwie Ty-[illegible] wełikém nebezpečenstwie [illegible] stran. Toho času učinich-[illegible] [illegible] biskupem [illegible] z Brna, s Brixenského [illegible] Boleje učiničme kaplanu [illegible] Toh [illegible] biskupstwie [illegible] toho času.

A [illegible] léto Ludwik, jenž sě nazýwáše [illegible] wojsko se wšemi knie-[illegible] [illegible] proti Jindřichowi [illegible] swému mlšenu, jenž [illegible]; wéwoda pak Bakúský [illegible] tomu Ludwíkowi skrze [illegible] tak tomu Jindřichowi [illegible] podlé jedné řeky [illegible]. Tehdy přijede ten jistý Ludwík s wéwodú Bakúským a s jinými [illegible] s wojskem welikým. Wšak že pro řeku [illegible] nemohli, pleníwše w Bawo-[illegible] měsiec, kterakžkoliwěk [illegible] kniežete menšie bylo, wšak [illegible] Ludwík a wéwoda Ba-kúský bez [illegible] jich wsede k swé-[illegible] sě wrátili. Toho také času, [illegible] chtiece přijeti [illegible] otci našemu a [illegible] pomoc z hrabstwie Ty-rolského, s welikým lidem tak pěším jakžto i jezdným [illegible] tajmiší přes Kaf-[illegible] syn Ludwíkow; jehožto [illegible] s lidem jistým lidem tudiež obdrželichme tak dlúhý čas, jakžto [illegible] kniežata proti sobě ležiechu na polích. Když sě pak rozjidechu, tehdy do Tyrola wrátichme sě. Potom na swatého Michala jednino [illegible] bychme smířeni [illegible] otcem našim a wéwo-dú Bakúským, tak že wéwoda Bakúský

navrátil město [illegible], jehožto otec náš [illegible] dal byl jemu [illegible] a [illegible] mnoho peněz do otci našemu, a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Tyrolskému bratru mému; ale kniež-stwie Korutanské sobě naň obdržiechu.

Potom [illegible] jelechme [illegible] do Prus proti Litwanóm. I [illegible] s námi králé Wilém z Holandie, [illegible] [illegible], a králé [illegible] z [illegible], a také [illegible] jiných [illegible] [illegible], ale [illegible] měšla [illegible], že [illegible] nebylo, a proto proti Litwanóm [illegible] nemohlechme, i [illegible] sě každý do swé wlasti.

Když pak poče sě mezi Lombardy we-liká walka, jižto jsme jedinúž dříewe nežli jsme wyjeli z Tyrola, totiž pro [illegible], ješto jsú byli učinili Benátčané, Florenští, [illegible], Ferarští, [illegible], [illegible] a mnozí jiní proti [illegible] wládaři [illegible] a Paduwskému, nebo nepří-tel náš biešě, jakžto jest dříewe [illegible]: téhož času měsiece [illegible] jidechme skrze [illegible] do [illegible], chtiece w Lombardii wjeti; tehdy wéwoda Bakúský nerodi nám dáti průwodu. Tehdy wsedše na lodí, taščechme k králi Uherskému, jenž s Bo-dinu da nám průwod skrze Uhry, Char-waty, Dalmacii až do města Senii, ješ-to jest na břehu morském; tu wse-dechme na moře. To zwěděwše wládaři Benátští, kterakžkoliwěk běchme jich přie-telé, chtěchu nás jieti; protož galji naši obklíčichu galiemi swými, tak že galie naše nikterak nemožieše jich zbýti. A když dewátý den přitažechme před město Gradenské, uposlúchawše rady Barthelo-

· hrabě Vegli a Senii, jenž s námi
r galii, přikázachme, aby jim skrze
ečeno bylo: Ai páni, wieme že
ašich nikterakž nemuožem zbýti;
ry napřed poslati do města, a roz-
, kterak chcete nás přijieti do mě-
, když s nimi naši tak krásnými
mluwili, skrze dwéřce galie naší
me sě do malé bárky rybařowy
jistým Bartholomějem a s Janem
n. A tak přikryti měchy a sietmi,
ie skrze jich koráby, i připluchme
mezi trstie; a tak rukú jich zbyw-
lechme pěš až do Aquilegie. Ani
:hu naši galii s naší wší čeledí,
o několik dní držewše u wězení,
lichu. A když běchme w Aquilegii,
ichme sě hospodářowi našemu; a
ied radě městské nás oznámil, a
é pak známost naši patriarchowi
echu. Patriarcha ihned do města
s welikú ctí žákowstwa a lidu, a
wým zwoněním nás přijew, do swé
vede; a tak s welikú ctí naše čeleď
nawráti sě z wězenie. A on se
ledí w swé zemi čtyři neděle nás
slíbi nám wieru, i wede nás skrze
ménem Gad až do hrabstwie Ty-
ıo.

Kap. 10.

· *jest nesnadně dojel města Belun-*
a kterak jeho Benátčené do Benát-
elikú ctí přijeli, a kterak také toho
léta byly přiletěly kobylky.

iece čerwence, když obležechu Be-
é, Florenští, Mediolanští, Mantuanští, Ferarští a jiné jich towařistwo město Padewské s přewelikým lidem, jakžto s deset tisíc jezdných oděnców, a pěších jakžto bez čísla; a některý diel lidu jich oblehli běchu město Feltrenské s biskupem Feltrenským jménem Sicconem z Kaldinače, s hrabiemi Senenskými, se pány z Kamina; a když dlúho stáchu w obležení s pěti set helmy a s mnohými pěšími, neb město Padewské s Feltrenským bieše pod panstwím Mastinowým z Řebříka, pána Berúnského a jiných měst, ježto jsú dřiewe jmenowána, a již dřéwerečení Benátčené byli dobyli Tungli, Saraballi, a Bassana, ježto dřiewe byla pod panstwím Mastinowým; také hrabě z Kolalta, súdce Terviský, a mnoho jiných zdwižechu sě proti dřéwerečenému Mastinowi, a stáchu s Benátčeny: tehda jeden měštěnín města Belunského, jménem Sudracius z Bongogie, bojieše sě, by nebylo tak ztraceno město Feltrenské a potom Belunské, a tak došlo w ruce Benátčanóm, jichžto zwláštie zlostí nenáwidieše; a wida že jest obležen ze wšech stran, pomysli o Jakubowi Anoschanowi, jenž s hrady a s některými horami, ježto slušaly ku panstwí Belunskému, naší oprawě byl sě poručil: (jehožto) uposlúchaw rady, když bychme w Parmě, bez wědění obú stranú, tak Belunského jako Benátčan, přišel k nám tajemně, aby nezwěděli Benátčané ani Belunský, neb proti němu činieše, řka: Byšte mohli přemoci a zapuditi nepřátely od města Feltrenského, jednu bránu města chtěl bych wám otewřieti; nebo radějie bych wám přál město, než jinému komuž koliwěk. A já uposlúchaw

řeči jeho. položiech jemu jistý den, w kterýžtobych tajemně přijel.

A proto jsem musil mnoho sedieti lid k jednomu sedání dwa šlechtici w biskupstwí Nowotřiském nad Atasem. Scrwach mnoho pánów tú ondrwá, aby přietelé jich učinili která miesta, abych mohl obrániti těch, ježto božii sedali: ale úmysl byl, aby nebylo zwědieno, proč jsem sněm učinil; abych tak mohl města Feltrenského tajně dojíti. Než witěze a záhubci drahého, jenž w tom sedání bieše swiětil, opásechme jej mečem rytieřským. A když sě to sta, prosichme rytieřstwa, ježto tu bieše, aby s námi jeli, žádnému wěděti nedadúc, kam chceme. A oni hotowi jsúc, ihned sě zdwižechu na cestu s námi. I jedechme celú noc skrze jeden údol, jménem Flemerský: a zajtřejšieho dne jedechme po pustých horách, ježto jdú skrze Kastrimigiaium, tady ježto lidé neobykli jezditi. A když přijedechme k jednomu lesu, ježto jest mezi Kastrimigianem a mezi Primegiem, cesty jsme nemohli míeti pro wywracowané dřiewie; a tak zůšťwšie wojsko naše. Tehdy my pěší s někteřými pěšími po lomiech a po wýmolech horských a po cestách dáwno zkažených hledachme cesty, a tak že přejidechme přes les. A strážní lesu dáwno byli odešli, pro západ slunce, ani sú sě wtipowali w který strach, ani w nebezpečenstwie, by sě jim mělo od koho přihoditi. A tak učinichme sobě cestu na horách. A když po nás tažechu, přijechme k hradu Primegiskému, ježto také bieše obležen skrze Benátčany: a zapudiwše nepřátely, dobychme jeho.

Ti pak přijedše k towařistwu swému, ježto ležiechu před Feltrenským městem, powiedechu, že weliký lid, jehož newědie, či by byl, hřne na ně; a oni uslyšewše, od města w noci pryč jedechu. A zajtřejšieho dne jedúce z Primegia do Agorda, a z Agorda pospiechajíce jedechme k městu Belunskému; i poslechme napřed k Andrychowi, s nímžto jsme měli smlúwu, diwajíce jemu na wědomie, že jsme blíž města s lidem. Jenž ihned přistúpiw k lidem a wládařóm toho města, i wece jim, že poslowé přišli řkúce: že hrabě Klarmontský Rastinów z Berúna, pán jich, přijel s welikým wojskem, zapuzuje nepřátely, jim na pomoc. Ani wesele otewřechu brány, mniece, by byli přietelé; a my wjedechme w brány den swatého Prokopa, čtwrtý den miesiece Črwence. A když wšickni wjidechu, rozwinuchme korúhwe Českého králowstwie a hrabstwie Tyrolského; a oni uzřewše nepřátely, užasše sě, newědiechu coby měli učiniti, a nemožechu sě protiwiti moci naší. A tak skrze milost boží obdržechme město. Ale hrad několik dní držiechu proti nám; než hrozu uslyšawše ti, ježto na hradě běchu, hrad w naše ruce wzdachu. Potom položichme wojsko před městem Feltrenským; a protože Berúnský tak mnoho miejieše činiti s Benátčany a oni s ním, že škoditi nám a wojsku našemu nic nemožieše, ale oboji s námi jednachu, žádajíce nás sobě na pomoc přitáhnúti. A když běchme šest neděl w obležení města Feltrenského, smířichme sě s Benátčany; a swázachu sě s námi tak, aby s námi stáli se wší swú mocí w té wálce

proti Mastinowi z Berúna. I poslachu nám na swé ztrawě sedm set helmów a mnoho pěších. My pak ostawiwše bratra našeho s wojskem, jedechme do Benátek, a tu jsme s welikú ctí přijati, a welikú nám počestnost ukázali; a swázanie, ježto bylo mezi námi, toho jsme potwrdili. A odtud wrátiwše sě, Feltrenského města hladem dobychme. Oni pak z Karrarie Padwené smluwiwše s námi, uwázachu sě w město Padewské, a jechu Albrechta staršieho bratra Mastinowa z Berúna, jehožto Benátčanóm u wězenie dachu; a zóstawše slúhy naše, obdržechu Padew w swé moci. My pak ostawiwše w městech Feltrenském a Belunském a na hradiech wládaře Wolmara z Purkštalu šlechtice z hrabstwie Tyrolského, w městě Feltrenském a w Belunii učinichme wládařem Andigeta z Bongogie; za hlawu pak wálky proti Berúnskému Jana Lipského, jenž sedmý den swého wládařsiwie umřel jest, (na) jehožto miesto Zajiece jsme ustawili.

Tak wrátiwše sě do hrabstwie Tyrolského, jedechme do údole jménem Eny, a odtawad do královstwie Českého; a smířichme sě s wéwodami Rakúskými, neb před tiem neběchme sobě přietelé. Té zimy na masopust dachme dceru naši prworozenú, Margaretu, Ludwíkowi prworozenému synu Karlowu krále Uherského, a swázachme sě s ním proti každému člowěku. Potom swak náš na zajtřie k uobědu nás pozwa. Toho dne, když slunce wzchodieše, jeden náš rytieř wzbudi nás ze spanie a řka: Pane! wstaňte, súdný den nastáwá! neb wšechen swět pln jest kobylek. Tehdy wstawše, sedechme na koně, a welmi ruče jedechme až do Pulkawy, chtiece jim konec uzřieti; a tu jim konec bieše. I byly sú sedm mil na dél; než širokosti jich nikterak jsme nemohli znamenati. Jichžto zwuk bieše podoben zwuku hlučíciemu, a křídla jich běchu zpisána jakžto črnými slowy, a na wýsost běchu husty jakžto snieh, tak že slunce pro ně widěno býti nemohlo. Také smrad weliký pochodieše od nich. A rozdělichu sě: některé letěchu do Bawor, některé do Frankonie, a jiné do Lombart, a jiné sem i tam po wší zemi. A běchu welmi plodné; neb dwě přes noc porozowachu dwadceti jiných, a ještě wiece. Ale běchu malé, než brzo rostiechu; a nalezachu je do třetieho léta. Téhož času we dwú měsiecí umřeli sú sestra naše, a swak, wéwoda Rakúský, jichžto od toho času nikdy jsme nebyli widali.

Kap. 11.

Kterak skrze naučenie ducha swatého we sně jal sě wykládati čtenie swatého Matúše, a procitiw, welmi umětedlně a mistersky to, což we snách počal, na jewě dokonal.

Když pak přijedechme do Čech, uda sě nám přijeti z Boleslawě do Túšeně. A když sen nás je sě trápiti, přijide nám silné myšlenie o onom čtení, ježto čtú den swaté Ludmily:

Podobno jest nebeské královstwie pokladu skrytému na poli, jenž který člowěk nalezne, skryje; a raduje sě jemu, prodá wšecko což má, a kúpí to pole.

Opět podobno jest králowstwie nebeské **člowěku kupci**, hledajicimu druhého kamenie; **a když** nalezne jeden druhý kámen, **jde a prodá** wšecko což má, a kúpí jej. **Opět podobno** jest králowstwie nebeské **sieti puštěné w** moře, w niž sě wšeliký **národ rybí sebral**; a když by naplněna, **wytáhše ji**, a na břehu sediece, wyhie**rachu dobré w** své nádoby, ale zlé wen **wypustichu. Takéž** bude na skončení světa: **wyndú anděle**, i rozdělé zlé z prostředka **dobrých, i pustie** w komín ohniwý. To **bude pláč a skřipenie** zubuow. Rozumělili **jste tomu wšemu**? Wecechu jemu: i owšem. **Weze jim: Protož** každý mistr učený w **nebeském králowstwí** podoben jest **člowěku hospodáři**, jenž wynosí z své po**kladnice nowé** i staré wěci.

A tak o tom čtení svatého Matúše jew **sě myśliti, i nemuch**, a we sně počech wykládati; procítiw pak, obdržech rozum prwé strany čtenie; a tak s božie milosti pomoci wšecko čtenie skonach. Ježto sě takto počíná: **Podobno jest** nebeské králowstwie etc.

Bratří! řeči svatého čtenie nižádný **nemuož swrchowaně** wyložiti; neb rozum **jeho také jest** hlubokosti, že nižádný **nemuož jich hlubokosti** dosieci, ani jich smysla **dokonsle** wyprawiti. A to swatý Pawel **swědčí w** své epištole a řka: Ó wysokosti bohatstwie, múdrosti a umčnie božieho! **kterak** neobsáhli jsú súdowé jeho a nestihlé cesty jeho! A opět týž: Kdo **jest poznal** smysl páně, neb kdo rádce **jeho byl jest**? Wšak jelikož mně jest **dáno swrchu** od božie milosti, od nieżto **wšecko dánie** najlepšie a wšeliký dar dokonalý s hory sstupuje; jakžto píše swatý Jakub we své kanonice: k rozumění tohoto svatého čtenie svatého Matúše wám něco wyprawiti žádám; a prosí wás, mili abyste to bratrsky přijeli, a čistým srdcem wěrně znamenali.

Slyšala jest waše milost, že swatý Matúš w této powěsti králowstwie nebeské ku pokladu skrytému na poli přirownáwá: skrze kterýžto poklad zwláště duch sě swatý znamenáwá, jejž člowěk nalezne skrze lásku a milost Jesu Kristowu, jenž jest slíbil swým wěrným we čtení svatého Jana a řka: Budu prositi otce svého, a jiného utěšitele dá wám, aby znostal s wámi na wěky, ducha prawdy. Ale skrze pole neho zemi, w nížto poklad onen byl nalezen, znamená sě srdce člowěčie, kdežto seje člowěk dobré i zlé své skutky, ježto nesú owoce duši jeho naposledy, tak jakžto jest siel; jakžto zjewně ukazuje swatý Lukáš w swém čtení, a řka: Ale to, ježto jest padlo w zemi dobrú, to jsú tí, ježto srdcem dobrým a najlepšiem slyšiece slowo božie, a obdržie je, a owoce přinášeji w trpělíwosti. Poklad pak ten jistě skryt jest před hříšnými a nedóstojnými, ježto nechtie poznánie mieti, ani pokánie činiti, a tak ztracuji oči milosti božie, že pokladu toho nalezti nemohú, jsúce oslepeni; o nichžto prawi prurok: Oči maji a nemohú wídéti. Než člowěk, jenž má skrúšenie, nalezne ten poklad skrze milost Jesukristowu, jakož dřéwe řečeno jest. Neho podlé slowa žaltářowa: Srdcem skrúšeným a pokorným buoh nezhrdá; ale swým přewelikým mi-

losrdenstwím těší je wždy a pomáhá jemu, jakožto sě čte w žalmu: Kochaj sě w hospodinu, a on tobě dá prosbu twého srdce. Ale poklad ten když člowěk skrúšený nalezne, skryje jej w swém srdci, boje sě a strachuje sě střeže jeho, aby ďábel protiwník náš, kterýžto jak prawí swatý Petr w swé kanonice, obcházie jakžto lew řewa, hledaje koho by sežral, aby jeho newyňal z jeho srdce. Jakž muož rozumieno býti to, ježto sě čte we čtení swatého Matúše: Newěz lewice twá, co činí twá prawice. Ale máme znamenati to, ježto die, že pro weliků radost toho pokladu jde, to znamenáwá chwátanie: neb k dobrým skutkóm máme chwátati. Neb čte sě we čtení swatého Lukáše: Wejdi ruče do města a do ulic městských, a chudé, mdlé, slepé a chromé uweď sem.

Potom pak prawí w též powěsti, že člowěk nalez poklad, šel a prodal wšecko což měl, to wěz swé hřiechy, odpowiedaje sě zlých skutków. Na swědectwie tomu čte sě we čtení swatého Lukáše o Matúšewi, jenž wšecko opustil a šel po něm. A to bez diwu; neb jest řekl spasitel: Dokawadž sě kdo neodpowie toho wšeho což má, nemóž býti mým učedlníkem. A to jisté prodánie a odpowědénie má býti na trhu, ne na každém trhu, ale na trhu swědomie; to wěz, skrze prawú zpowěd a wnitřnie skrúšenie, a před kněžem na to bohem zwoleným, podlé naučenie Jesukristowa, jakož jest psáno we čtení: Jděte a ukažte sě kněžím. K témuž také swatý Jakub w swé epištole napomíná nás, řka: Zpowiedaj sě jeden druhému swých hřiechuow. A za ty zlé skutky, ježto jsú tak prodáni, a tak sě jich odpowěděl, má wzieti dobré skutky a dědinu toho pole, to wěz srdce; kteréž srdce má býti chowáno w milosti božie a w trpěliwosti, aby w něm poklad dřéwěřečený zachowal. Kterýžto poklad w nebeském králowstwí, budeli ustawičen, bude wěčně mieti, jakož sě čte we čtení swatého Matúše: Čiňte sobě poklady w nebesiech, kterézto ani rez ani molowé pokazie.

Kap. 12.

Potom čte sě w tom čtení: Podobno jest nebeské králowstwie člowěku kupci, hledajíciemu drahého kamenie. W kterézto powěsti najprwé znamenati jest, že jest jeden drahý kámen, jemužto jmě jest margarita, a ten jest kámen přečistý a světlé barwy, a bez wšie poskwrny. A protož w této powěsti, duchownim smyslem, zákonu božiemu, w němžto mnoho dobrého, čistého, světlého a neposkwrněného jest zawřeno, dobře muož přirownáno býti. Ale tento člowěk kupec, o němžto prawí čtenie, wlastním znamenáním člowěka znamenáwá, jenž na tomto světě jest jako na weliké wodě, sem i tam sě točí, jenž rozličným úsilím a mnohými hubenstwími a rozličnými wěcmi jest obwázán, a jakož prawí Job, nikdy w jednotě nestojí. A protož wlastně kupec slowe, a člowěku kupci sě přirownáwá, jenž wždy hledaje chodí, aby mohl nalezti ten drahý kámen, to wěz zákon boží; jehožto tak hledaje a chodě, nalezne jistě.

Jakož prawí swatý Lukáš we čtení swém: Hledajte a naleznete. A když pak člowěk na tomto swětě tak hledaje nalezne zákon boží, w němžto, jakož dřiewe řečeno, jest mnoho dobrého, čistého, swětlého a neposkwrněného, protož dóstojně móž přirownán býti k uonomu drahému kameni, jenž člowěk onen nalezl, i šel a prodal wšecko což měl, a kúpil jej. Jenž sprawedliwě drahý jest řečen; neb nic dražšieho ani wětčieho jest na tomto swětě, než podlé ustawenie božieho, přikázanie jeho, ježto jest psáno w tom zákoně, snažně plniti. A to podlé wuole božie nám přikázáno we čtení swatého Jana, kdež jest řečeno: Milujeteli mě, přikázanie má zachowajte; neb skrze zachowánie božieho přikázanie bude bohu slúžiti, a s ním potom kralowati. A tak muož rozumieno býti to, ježto prawí swatý Augustin: Bohu slúžiti jest kralowati. A opět prawí: Kdož chowá zákona a přikázanie božieho, ježto jest w zákoně božím psáno, ten bohu slúží a s ním bude kralowati. Ale to ježto prawil dřiewe w powěsti, že člowěk onen šel a prodal wšecko, což jest měl, a kúpil ten kámen: znamenáwá sě tento swět neustawičný, w němžto nynie, jsme a kupčíme, w němžto člowěk den ode dne jde, a wiecež k swé smrti na každý den sě přibližuje. A protož w tomto žiwotě má wšecko prodati, cožkoliwěk má; to wěz hřiechy i wšecky zemské žádosti a tělesné, skrze swaté utrpenie; a skrze jiné dobré skutky kúpiti má zákon boží, ježto jest onen drahý kámen; jehož budeli dobře ostřiehati, tak jda w tomto žiwotě, bude blahoslawen. Jakož sě čte w žaltáři: Blahoslaweni neposkwrnění na cestě, ježto chodie w zákoně božiem; a tak blahoslawený neposkwrněný čistý wejde u wrata nebeského králowstwie; w ta zajisté wrata, ježto jsú z drahého kamenie, ježto skrze moc toho drahého kamenie, to wěz z zákona božieho, i hned jsau budú otewřena. A tehdy uzří moc toho kamene drahého, jenž jest z wrat swatého města Jerusalema, když skrze ten kámen wejde do toho swatého města. O němžto a o jeho branách swatý Jan w tajemstwi božím prawí a řka: Dwanácte bran města, dwanácte drahých kamenuow jest, a každá brána z drahého kamenie jest.

Kap. 13.

Prawí potom čtenie: Podobno jest králowstwie nebeské sieti puštěné w moře. Skrze sieť tuto móżeme rozuměti slowo božie, ježto jest bylo puštěno skrze apoštoly, kdyžto jim bylo přikázáno we čtení swatého Marka: Jděte po wšem swětě, a kažte čtenie wšemu stwořenie. A byla jest od nich puštěna w moře, to wěz w tento swět. Protož znamenitě bylo jim řečeno: Jděte po wšem swětě; jenž swět zajisté skrze moře duchownie a dosti wlastně znamenáwá sě. Neb jakžto moře nikdy neodpočine, ale wždy sě tepe, sem i tam sě toče, a ty, ježto na něm plawají, swými wlnami mútí: takéž tento swět rozličným točením wždy sě točí, a ty, ježto jsú na něm, swú lstí a swým nebezpečenstwím wždy mútí. Kterýmžto nebezpečenstwím na tomto nebezpečném moři

sobě prorok, wzwolal k hospodinu Spas mě hospodine! nebo jsú wešly až do mé duše. A opět týž: Aby potopila búře mořská; to wěz, neenstwie tohoto swěta. Neb zajisté búři nebezpečenstwie, a skrze moře swět prorok tuto chce znamenati; rze ryby, lidé na tomto miestě sě náwají. Protož prawí we čtení swaMatúše: Poďte po mně, učiním wás lidské. A jinde, we čtení swatého , řekl hospodin Petrowi: Neroď sě iebo s tohoto budeš lidi lowiti. Prohoře řečeno: ze wšeho národu ryto wěz člowěčieho, w ni sě sebralo. wšickni lidé, kteréhožkoliwěk národu, neb wýsosti, neb kteréhožkoli oblízlé i dobré, tato sieť, to wěz božie zbierá a ulowuje. Nebo netoliko k žiIe ku pohanóm a obecně ke wšem ína jest; jakož sě čte w skutciech lských: A jest posláno skrze apoo nichžto prawí w žaltáři: W každú wyšel jest zwuk jich, a na kraj swěta jich; skrze ducha swatého, jenž akož prawí múdrý Šalomún, naplnil swět; a také skrze našeho spasienžto zajisté sám slowo spasenie na swětě siel a rozmetal. A protož ení swatého Jana prawí: Bych byl nepřišel a jim nepowěděl, hřiechu měli; ale již nemají omluwy o swém . To pak slowo musí sě naplniti. toż prawí nahoře: Když již byla na. Naplněna pak bude ta jistá sieť slowo, když to wšecko, ježto jest tiem m skrze ústa božie a swatých jeho powědieno, owšem skutkem naplněno bude. Neb čte sě we čtení swatého Matúše: Najmenšie slowce aneb diel slowce nezhyne, ani zmine národ tento, až sě to wšecko stane; nebe a země minú, ale slowa má neminú. Jako sě čte we čtení swatého Lukáše. A když pak ta sieť, to wěz slowo božie, bude naplněno, tehdy i hned naplněno bude číslo swatých lidí a zabitých pro slowo božie; jakož w tajemstwí božiem widěl swatý Jan a řekl: Widěl jsem pod oltářem božím duše zabitých pro slowo božie, ježto jmiechu a wolachu hlasem welikým a řkúce: Dokawad, hospodine swatý a sprawedliwý, nepomstíš našie krwe nad těmi, ježto přebýwají na zemi? I by jim dáno každému dwoje rúcho bielé, a řečeno jim, aby odpočinuli čas ještě malý, až by sě naplnilo číslo bratří jich, ježto mají zbiti býti jako oni.

Po naplněnie sieti, neb božieho slowa, a čísla dřéwořečených, přiblíží sě den súdný a poslední, jakož dáwá znamenati evangelista w slowiech dřéwořečených, když die: tak bude na skonání swěta. Tehdy na tom súdě bude wytažena ta sieť naplněná; protož prawí: wytáhnúce. A tiž wytáhnú, ježto sú ji wpustili, to wěz swětí apoštolé; neb oni wytáhnú sieť, to wěz slowo, ježto jsú w nás sieli, s polem, i s semenem, i s semenowým owocem; a plnú wytáhnú zajisté, zlých i dobrých, to wěz těch, w nichžto slowo božie dobrý plod učinilo, a těch, w nichžto zlý plod učinilo. Jakož sě čte we čtení swatého Lukáše: To což seje člowěk, to

žieti bude; a takéž prawí w žaltáři: Kdož seje we slzách, w radosti bude žieti. A protož že sú oni wsieli w nás, takéž z nás budú žieti a wytáhnú nás. Wytáhnú pak nás čtyrmi prowazy, ježto jsú w té sieti podobné sieti tělesné, již také čtyřmi prowazy táhnú. Neb w každé sieti jsú čtyřie prowazowé, dwa nad wodú roztažená, a dwa w dole pod wodú plawáta, a ta dwa dolejšie odpowiedáta těma dwěma swrchníma, tak že ten, jenž jest na prawici dolejší, odpowiedá tomu, jenž jest na prawici swrchnější. Takéž jest w té sieti duchownie, w nížto jsú také čtyřie prowazy, jimižto wšickni taženi jsú: dwěma, ježto swrchu plawáta, a ta sta s strany božie, to wěz milost a síla; a dwěma, ježto w dole plawáta, ježto jsú s strany našie, to wěz přiezeň a nenáwist. Prwému prowazu swrchniemu, to wěz milosti božie, odpowiedá prwý dolejší, to wěz přiezeň, a těma dwěma táhne dobré. O prwním prawí hospodin we čtení swatého Jana: Žádný nemóž přijíti ke mně, jedno až by otec muoj přitáhl jej, to wěz skrze milost. O druhém takéž prawí we čtení swatého Jana: Kdož mě miluje, otec mój bude jej milowati, a k němu přijdeme, to wěz přitažením milosti a milowánie, a přiebytek u něho učiníme. A o tú dwú prowazú muožem rozuměti to, ježto die Dawid w žaltáři: Prowazowé padli sú mi u přeswětlých.

Opět druhému prowazu swrchniemu, to wěz síle, odpowiedá druhý dolejší, to wěz nenáwist. A těma táhnú wšecky zlé; neb každý, kdo zle činí, nenáwidí swětlosti, jakž sě čte we čtení swatého Jana. A jelikožto k těm wěcem wiece jest potřebna síla než ku prwním: nebo prwní swobodně pójdú na súd, nadějíce sě odplatě; ale tito poběhnú súdu, bojiece sě wěčné muky, a skryjí sě w jeskyniech a w skalách, a dějí horám a skalám: padněte na nás a skrýte nás před obličejem toho, jenž sedí na stolici, a od hněwu beránkowa; nebť jest přišel den weliký hněwu jich, a kdo bude moci státi? jakožto sě čte we tajemstwí božiem: a protož jelikož k těm potřebna jest síla, aby tu taženi byli nerádi. O prwním, to jest o síle, muož rozumieno býti to, ježto prawí apoštol: Wšickni budeme wtrženi, to wěz silú boží, wstřiec Jesukristowi w powětřie. Prawí také spasitel we čtení swatého Jana: když budu powýšen od země, wšecko přitáhnu k sobě, to wěz swú silú. O druhém pak čte sě w králowých knihách: Wztáhli sú nad Jerusalemem prowázek Samarie a břiemě domu Achabowa. A o obú prawí žaltářník w podobenstwí těch hřiešných: Prowazy hřiechuow jsú mě obtočili. A tak wšickni budú wytaženi w té sieti skrze swaté apoštoly, když bude naplněna, jakož jest powědieno; dobří to wěz, i zlí. Neb jakož prawí apoštol: Wšickni stanem před stolicí boží, abychom wzeli, to wěz odplatu za to, což jsme w těle činili.

Wytáhnú pak nás na břeh, to wěz před stolici wšemohúcieho boha, ježto wlastně jest k břehu přirownána; nebo jakož břeh jest konec plawajících, takéž ta stolice

konec těch všech, ježto na tomto
ě jako plowú. A když nás wytáhnú,
sedú světí apoštolé podlé břehu,
ěz podlé stolice, jakož dřiewe řeče-
ist. I také prawí náš spasitel we
: Když sede syn člowěka na stolici
welebnosti, sedete i wy na dwanácti
iech, súdiece dwanácte národów Isra-
ých. I wyberú súdem božím dobré
é sudy, to wěz připíší je k nebe-
a královstwí, tu kdež jest mír a
t, podlé jeho prawého súdu. Ale
ven wypustie, to wěz do wěčného
odsúdie; tu kdež bude pláč a skři-
zubów. A to sě stane slowem
a, když die ke wšem dobrým: Poď-
ožehnaní otce mého, přijměte krá-
wie wám připrawené od počátku
a. Ale ke zlým die: Jděte proklatí u
ý oheň; jakož sě čte we čtení swa-
Matúše.

jakž sě ten súd dokoná, ihned an-
jakožto slúhy, ježto mají wšecku
wu učiniti, tak jakž jest odsúzeno,
lé zlé z prostředka dobrých; i pu-
je w komín ohniwý, kterakž sě
we čtení. Neb oni jsú slúhy božieho
anie, jakožto o nich prawí žaltářník;
lte, prawí, hospodina, wšickni an-
jeho, ježto máte welikú moc, činie-
ho přikázanie, aby slyšán byl hlas
promluwenie: Chwalte boha wšecky
jeho slúhy, ježto činíte wuoli jeho.
awí po tom we čtení: Rozumělili
omu wšemu? Wecechu jemu: Také.
liwá jsú tato slowa. A když syn
bieše powěděl swým učedlníkuom tři
powěsti dřéwořečené, tázáše jich týmiž
slowy, a řka: Rozumělili jste tomu wše-
mu? Ale ne proto jich tázáše, aby sě
mýlil, rozumějíli; nebo on wšecko wie
dřiewe než sě stane; ale aby tieže, jich
mysl k swému poznání wýše pozdwihl.
A o tom máme příklad zjewný o swatém
Petru, jakož sě píše we čtení swatého
Matúše, jenžto když byl otázán: kým by
řekli lidé syna člowěčieho? a on odpo-
wěděl: Tys Kristus, syn boha živého; i
hned od boha bylo jemu řečeno: Tělo a
krew nezjewilo tobě, ale otec muoj, jenž
jest w nebesiech. Hledajž, kterakť k uotá-
zání synowu, otec s nebes rozum Petrów
ku poznání téhož syna skrze zjewenie
ducha swatého ruče pozdwihl. Takéž za-
jisté k tomuto otázaní Jesukristowu swa-
tých apoštolów rozum ihned byl pozdwi-
žen, takže ihned odpowěděli, a řkúce:
Také pane, to wěz, tomu rozumieme.
Protož hospodin wida jich smysla po-
zdwiženie, a znamenaje jich radost k na-
plnění jeho swatého naučenie, chtě je
ještě wiece k té žádosti přitáhnúti, radost
nebeskú jim slibuje za odplatu a řka:
Protož každý mistr učený w nebeském
královstwí podoben jest k člowěku ho-
spodářowi, jenž wynosí z swého pokladu
nowé i wetché wěci. A dobře prawí: Mistr
učený, jenž to wěz slowem swého uče-
nie a příkladem dobrého života jiné učí;
neb kteříž jiné učie, a sami nečinie, slo-
wú dobře mistři, ale neučení; jakož pra-
wí we čtení swatého Matúše: Na stolici
Mojžíšowě sedú mistři a duchowníci; po-
dlé jich naučenie čiňte, ale podlé jich

skutków neroďte činiti. Hledajž, že slowú mistři, ale ne učení. A protož nekaždý mistr, ale mistr učený, podoben jest k člowěku hospodářowi, jenž z swého pokladu wynosí nowé i wetché wěci. Poklad zajisté jest zbožie, ježto sě jedno po druhém přikládá. A jakožto prawý hospodář w potřebu pro swú čest wynese nowé, ježto w nowě položil, a také wetché, ježto dáwno zachowal: takéž mistr učený z swého pokladu, jenž skrze nadšenie ducha swatého w swém srdci položil, a pro čest, ježto má mieti w nebeském králowství, k naučení a ku polepšení jiných swým swatým kázaním a naučením nowého i starého zákona znamenie spasitedlné wynosí a wykládá. A právě tacíž jsú mistři učení, o nichžto prawí Daniel prorok: Ti ježto budú učení, budú sě skwieti jako swětlost nebeská; a ti, ježto prawdě učie mnohé, jakžto hwězdy wěky wěkoma. Amen.

Kap. 14.

Kterak jeho Ludwík Bawořic, jenž sě ciesařem činil a nazýwal sě jím, křiwé osočil k otci; a kterak když byl přijel do Aviniona s otcem ku papeži Janowi, kardinál Petr prorokowal jemu a řka: ty budeš ještě ciesařem; a on jemu odpowěděl: ty budeš prwé papežem. A to sě obé naplnilo.

Téhož léta (1338) přijew blíž Mýta, zrušichme hrad Choceň, a jiné mnohé hrady páně Mikšowy z Potenšteina; neb jsem měl toho času wálku s tiem jistým pánem; než potom byli jsme smířeni. Téhož času nalezena byla stříebrná hora u Wřesníka. Téhož léta zdwižech sě na cestu s mnohými šlechtici českými, chtě jeti do hrabstwie Lucemburského k uotci našemu, jenž bieše po nás poslal; a z Frankfurta wrátichme sě zase. W tom wrácení učinichme zbor kanowničí u Wšech swatých w kaple králowě na hradě Pražském. Potom (1339) jedechme k králi Uherskému, jenž těžce nemocen bieše; a dřiewe než sě do Čech wrátichme, přijede otec náš k Ludwíkowi, jenž sě ciesařem nazýwáše, na smluwení smířenie. A ten Ludwík slíbil nám byl, žeby nechtěl žádných smluw s naším otcem, ani žádného smířenie bez nás mieti, ale podlé našie rady chtělby sě dobrotiwě s naším otcem sjednati. Ale ten Ludwík, zapomenuw wiery a slibuow swých, lstiwě oklamal otce našeho, a připrawi jeho k slibu, jistě to jemu, že sě dáwno se mnú smířil. A tak učinil welikě nedoufanie mezi mnú a otcem mým; a učinil také pro to smířenie, ježto byl wymyslil sobě ten Ludwík, by bylo mezi mnú a mezi ním sě stalo, že otec náš přije od ného manstwie, jakožto od ciesaře prawého; a smíři sě s ním, a w mnohých wěcech po jeho wuoli postúpi, ježtoby byl nikakež neučinil, by to byl wěděl, že my ještě nejsme s ním mírni. Tehdy já zwěděw, jedech k uotci našemu do Miltenberka Mohuckého biskupstwie, dáwajíce jemu na wědomie, že to wšecko jest křiwda a lest, ježto ten Ludwík Bawořic s ním mluwil. A tak wšecko to, což mezi nimi bylo sě stalo, s Českými šlechtici ani zapečetiti, ani té smlúwy chtěli jsme dr-

žeti, a toho wšeho, co sě tu stalo, za nic jsme neměli.

Odtawad jedechme do Prešpurka, ježto jest na mezi Uherské a Rakúské, i smířich krále Uherského s knieżetem Rakúským. Potom otec náš jede do Morawy, chtě zkaziti Mikuláše knieże Opawské a Ratiborské; jemužto u otce našeho jedwa jsme milost nalezli; ale wšak to jisté knieże da otci našemu hrady, a mnoho peněz. Odtawad tažechme na obleženie hradu Potenšteina; neb ten pán proti nám a proti králi Českému bieše sě zpáčil, a lúpeži mnozí dějiechu sě s tohoto hradu. A kterakžkoliwěk bieše jakžto nedobytý hrad, wšak w dewieti nedělích jeho dobychme, a wěži s šlechticem, jehožto hrad bieše, na zemi přewrátichme, a zdi se wším hradem na zemi položichme. Potom jedechme s uotcem naším do Wratislawě. Ale biskup toho města bieše otci našemu neposlušen; a proto otec náš rozhněwaw sě, odjal tomu jistému biskupu hrad jménem Mileč. A on pro tu wěc klel otce našeho; otec pak náš wyhna jeho i s elewy z města. Ta mieška trwala dobře přese dwě létě mezi otcem naším a žákowstwem tiem.

Odtawad otec náš taže do Budišína, a odtawad do Francie, na pomoc králi Franskému; neb tehdy počínáše sě wálka mezi králi Franským a Englickým. A ostawi nás miesto sebe w králowstwí Českém. My pak miesto sebe ostawiwše pana Petra z Rosemberka, i tažechme po otci našem skrze Bawory. A když tu běchme, najidechme swaka našeho Jindřicha knieże Baworského, an již umřel. Jenž jednoho syna s sestrú naší Margretú bieše ostawil za dědice, dietě w desieti létech; jehožto oprawu i země jeho obsáhl bieše Ludwík, jenž sě nazýwáše ciesařem, pro manželstwo a smlúwu, ježto ten Ludwík byl učinil s uotcem dřéwe řečeného dietěte. I zahnal byl dceru Rudolfowu, knieżete Baworského, syna bratra swého, ježto dřéwe řečenému dietěti byla slíbena a oddána; i dal tomu jistému dietěti dceru swú, ježto ještě nemožéše mluwiti, řka: že chce za ni slíbiti, dokawadž by sama za sě nemohla mluwiti. A tak pak božím přepuštěním něma ostala. A odtawad přejewše Bawory, přijedechme k otci našemu do hrabstwie Licemburského. A odtawad s welikú žádostí jedechme na pomoc králi Franskému, jemužto tehdy oblehl bieše král Anglický město Rotomagenské, dřiewe než on lid swój sebral; a odtawad taže před městečko swatého Kwintina; potom taže před městce Červené hory, a odtawad taže až blíž města Laudinského. Potom nawrátiw sě, táhl proti hrabstwí Hannonskému; a tu král Franský taže po něm až do hranic Hannonských. Tu pak oba stany rozbista na meziech Hannonských. Ale král Anglický postúpi i taže pryč, ostawiw králi Franskému pole, čekaw jeho den celý s zjednanými zástupy, kteražkoliwěk w swé wojště mnoho knieżat s sebú měl z Almanie, to wěz knieże Brabanské, markrabi Juliackého a hrabi ot Hor, a hrabi Flandrenského; z wyššie pak Almanie měl s sebú markrabi Mišenského markrabi Bramburského syna Baworowa a mnoho jiných, s mocí Ludwíkowú; jenžto

Ludwík toho krále Anglického po wši Germanii poručníkem ciesařstwie miesto sebe byl postawil.

W ty časy, když otec náš jedno oko bieše ztratil, na druhém počaw nemáhati, tuže do hory Pesolanské tajemně k lekařóm, zdaliby mohl uzdrawen býti; jenž wšak toho času oslepen byl (1340). A my w ty časy jedechme králi Hispanskému na pomoc proti králi Granadskému; a skrze Agac lid a příprawu naši již bychme na před poslali do hory Albanské; než otec náš wzdrže nás w hoře Pesolanské, tajemně nedada nám dále jeti.

A když nemohl uzdrawen býti otec náš, tehdy tažechme s ním do Aviniona, ku papežowi Benediktowi dwanáctému, na sjednání s ním o peniezi swatého Petra, jenž dáwají w biskupstwí Wratislawském. Ani tehdy bylo to zjednáno, a by tak ostalo na mieśce. Wšak potom byla zjednána ta mieška, ježto bieše mezi kostelem Římským a mezi dřéwořečeným biskupstwím, pro peniez dřéwořečený. Ale když tu běchme, zpowiedachme sě tomu jistému papeži o widění, ježto sě bylo stalo o Delfinowi Wiedenském, když jsme byli w Italii, jakž jest dřéwořečeno. Wšak toho času zdálo nám sě, že lépe jest mlčeti, pro některé wěci, nežli otci našemu zjewiti neb rozpráwěti. A když tu běchme u papeže, Petr, někdajší opat kláštera Fiskanského, z Lemowického biskupstwie rodem, učiněn bieše biskupem Altisiodorenským, potom arcibiskupem Senonenským; opět potom učiněn arcibiskupem Rotomagenským. Než toho času bieše kardinálem, jménem swatých mučedlníkuow Nerei a Achillei, o němžto dřéwe paměť byla, jenž bieše slúžil mši w popelečnú středu, jakožto prwé praweno jest. Ten přijal nás bieše w swuoj duom, nás markrabi Morawského, toho času, když přebýwachme u papeže Benedikta. I wece nám w jednu hodinu, jsa s námi w swém domu: Ty ještě budeš králem Římským. Jemužto odpowěděchme: Ty budeš dřiewe papežem. A to obé sě stalo, jakožto niže bude wypraweno.

Potom s otcem naším wrátichme sě zasě do Francie; a odtawad posla nás otec náš k sestře naší, ježto bieše ostala wdowú po Jindřichowi knieżeti Baworském, jížto násilé činieše Ludwík Bawořic, jenž sě ciesařem načítáše, abych jí radil a pomocen byl. A když přijedechme k ni, najidechme, ano sě s ním byla již smířila. A odtawad jedechme skrze arcibiskupstwí Salcburské, přes hory, jimžto ději Aurentur. A když celý den jedechme po údoli, jemuž ději Gerlos, rozpomenuchme sě o tom diwu nebo widění, ježto den swaté Mařie do nebes wzetie w Tarenci Parmenského biskupstwie bylo nám sě přihodilo. A od toho času na čest welebné panny Marie počech hodiny jednati, aby na každý den zpiewány byly w Pražském kostele, tak aby o jejiem swatém žiwotě, skutciech a diwiech, na každý den nowé lekcie byly čteny; a to sě potom stalo, jakožto potom bude wypraweno. Tu také přijedechme k bratru našemu do údole, jemuž jmě Insuburcha; jenž ostawiw biskupa Tridenského za hlawu w hrabstwí Tyrol-

ském, i jede s námi do Čech; odtawad ku králi Krakowskému; potom ku Karlowi králi Uherskému, s nímžto a s jeho synem Ludwíkem, zetěm mým, swáza sě sliby silnými.

A když tu ještě bieše, přijedechu poslowé, řkúce: že žena jeho s šlechtici hrabstwie jeho proti němu spřisáhla sě; protož on skrze Bawory a skrze Čechy musil w náhle wrátiti sě do hrabstwie Tyrolského. A my po malém času tažechme po něm do téhož hrabstwie, do údolu jménem Ěni, a tu tajemně zwěděchme, že jeden, jménem Albrecht, syn rozený ženy bratra našeho, a jeden šlechtic, hofmistr dřéwořečené ženy bratra našeho, jednali s jejím powolením a jiných šlechticów té wlasti, aby sě rozlúčila s bratrem naším, a pojala Ludwíkowa syna Bawořicowa, jenž sě činieše ciesařem; a že wšichni šlechtici chtěliby jeho poslušni býti, jakžto swého pána, a ona byla by jemu za ženu. To my chtiec zwěděti jistě, položichme tajemně stráži tomu jistému Albrechtowi s Buškem menším. A jawše jeho, wedechme po lesu až na hrad, jemuž dějí Sonburg blíž Inšpurgi. Tu když byl dán na mučenie, wyznal, že to wšecko tak jest, jakž mi bylo rozprawowáno. Tehdy chtěchme jieti hofmistra ženy bratra našeho, jenž wšak toho času rukú našich ujede; ale hrad jeho zbořichme až do země; a on také potom skrze přátely swé w ruce naše byl dán, tak abych jeho při žiwotu ostawě, w jiných wěcech podlé našie wuole w mú rukú držal. To wšecko našemu bratru na wědomie dali jsme, jenž nám děkuje upeslúcha našie rady; i položichme stráži hradu Tyrolskému a zemi.

Potom tažechme k sestře swé do Bawor, neb nás potřebowáše. A odtawad wrátichme sě skrze Salcburské arcibiskupstwie, i přijedechme do biskupstwie Brixenského, k hradu, jemuž jmě Tanbus (Taubers); a potom tažechme skrze údol, jménem Kadubrii, do města Belunského; a w noci wjedechme u předhradie hradu přetwrdého, jménem Jumellarum, u vigilii swatého Wáclawa božieho mučedlníka. A tak oblehše jej, obdržechme ten jistý hrad, jenž bieše hrabie Cenského, pána z Kamina, a tak měšťan Benátských; a ti wšickni tehdy běchu moji nepřietelé. Než wšak ten hrad po smířenie w naší moci osta. Odtawad tažechme do města Tridenského; a přijewše, tažechme do hrabstwie Tyrolského, i byli jsme až do vigilie swaté Kateřiny; a ten den obležechme hrad, jménem Penode nad Gardií, jenžto hrad bieše oblehl lid Lucemów, wládaře Medulanského, a pán z Arta; jichž my, sebrawše lid tajemně, s biskupem Tridenským odtawad zapudichme, a den swaté Kateřiny hrad w naše ruce byl wzdán, kterýžto my hrad dachme kostelu Tridenskému. Potom dán nám byl hrad jménem Belesini, biskupstwie Vincentinenského, kterýžto hrad se wším hrabstwím držieše Mastin z Berúna; k němužto musili jsme tajemně přijeti w noci s welikým lidem, a jej obsaditi lidmi. A odtawad wrátichme sě do Tridenta, a z Tridenta jedechme do města Belunského.

A když tu běchme, tehdy patriarcha Aquilenský obležen byl od kniežete Rakúského a od hrabě Venončanského, ježto polem ležechu blíž Venoňana u Forlivii; jimžto patriarcha s swým lidem obrániti sě nemožéše. I posla nám list těmito slowy:

Wám přeswětlému kniežeti Karlowi, z pokolenie krále Českého, markrabi Morawskému, i wašemu rytieřstwu, dáwáme na wědomie, že duom panie wšech paní, a panny wšech panen, duom Aquilenský, skrze nepřátely těžce obležen; jemužto wšak slúhy paní nebo panen radějše mají pomoci. A protož prosíme wás a wašich wšech kniežat obecně, aby, pro milost panie wšech paní, nepřepúštěli tak jejicho domu a zbožie kaziti.

To uslyšewše s naším rytieřstwem, dobře se dwěma sty helmownÿky a s tisíci pěšími, tažechme přes hory přewysoké, tudy ježto nebieše cesta obecná, ale cestu hospodin nám zpósobil, skrze Senevallein; i přijedechme s welikým nesnadenstwím do biskupstwie Aquilenského. A druhý den přijedechme ku patriarše, jenž bieše sebral lid swuoj, a stany rozbil s našie strany blíž jedné řeky proti našim nepřátelóm, ježto ležechu s druhé strany řeky té, ježto bieše mezi námi a mezi nimi. Ani pak té noci zwěděwše přijetie naše, utečechu, a rozpršechu sě jich wojsko. Tehda stíhachme je, a obležechme diel jich na jednom hradě. A tu ležechme dlúhý čas, a bojowachme často proti tomu hradu; a tu také z našich mnozí byli raněni.

Kap. 15.

Kterak král Jan, učiniw poručníkem Karla markrabi Morawského wšeho království Českého, sám jel do Francie.

Po malém času král Jan, a markrabě Morawské *) do Čech běchu sě wrátili (1341.) A král Jan wšeho králowstwie Českého wládařstwie dal w ruce Karlowě, ale tiemto činem, aby Karel dal králi Janowi pět tisíc hřiwen hotowých peněz; a tak aby také král Jan neměl we dwú letú na bydlo do Čech přijeti, ani w těch létech kterýchž koliwěk peněz od králowstwie potřebowati. Ty jisté penieze, welmi brzo skrze Karla dobyté, král Jan wzaw, taže do Francie (1342.) Po jehožto wyjetí Karel markrabě Morawský sčastně, opatrně a múdře zprawowal králowstwie. A cožkoliwěk bylo zkaženo nebo zrušeno, toho wšeho polepšil a ku prawému stawu zpósobil a nawrátil.

Kap. 16.

Kterak král Jan po dwú létech wrátiw sě do Čech, s welikými a urozenými muži, i jel do Prus proti Litwenóm bojowati.

Když pak tě dwě létě minusta, jakž to dřéwe powědieno jest, král Jan wráliw sě do Čech (1344,) zpósobi, aby s Karlem markrabí spolu do Prus táhli, proti Litwanóm

*) Co následuje, není již wíce dílo Karlowo, ale spisowatele jiného, nám neznámého. Děli pak se od wyprawowání Karlowa nejen mluwením o něm co třetí osobě, ale také menší i hojností i zprawností w udáwaní příběhůw, jenž tu někdy pořádkem zmateným se kladau. Lepší, co do wěci, jest další wýtah z originálu, jejž nám podal Beneš z Weitmile we swé kronice (Scriptores rer. Bohem. II, 331 — 37).

bojowati. Protož brzo připrawiwše sě n cestu, i potřeby, do Wratislawě tažechu; kamžto také král Uherský, hrabě Holanský a mnohá jiná knieżata, markrabie, wéwody a rozličnì jiní lidé urození tiem úmyslem z rozličných krajin swěta sjeli sě (1345.) A když tu u Wratislawi běchu, mezi jinými utěšeními, po nichžto knieżata obecně stojie, ta nenáwistiwá a wzteklá hra kostek wzdwiže sě mezi nimi. Na příklad welikého diwu král Uherský a hrabě Holanský tak wrúce hrali mezi sebú, že ten hrabě Holanský na králi Uherském šešt set zlatých welmi brzo získa. Pro něžto když dřéwe řečeného krále hněwiwa a nechutnú mysl majíce uzře, tehdy z náhlosti a hrdú myslí wece tato slowa: O pane králi! diwno jest, že když jste knieże tak welebné, jehožto země zlata dosti má, pro tak malý počet peněz tak máte nechutnú mysl ukázati, a w nepokoji położiti úmysl wáš! Aj aby wy a wšickni jiní widěli zřejmě, že peněž tak dobytých nemiluji, ani w užitek mój jíti mají, ale swobodně odjíti ode mě. A to propowěděw, wšecky penieze we jhře získané prostřed lidu okolo stojícieho wrže. Proněžto ten král wěčší poče hněw proti němu, kterýžto hněw proti němu, jakžto múdrý čině sě nedbaje, mlčením zataji. Ne po mnohých pak dnech wšecka ta knieżata a slowútni lidé z Wratislawě do Prus tažechu. A tu když dlúhý čas ledu čekajíce leżechu, ale zima tak bieše tepla, že přes led jiezdy, jakožto jiná léta, nemohli mieti. A tak mnozí urození lidé, swých slibów nenaplniwše, ztratichu úsilé a náklady.

Kap. 17.

Kterak Kazimír král Krakowský a Bolek knieże Swídnické byli pósobili stráži, aby krále Jana a Karla markrabi Morawského, kdyžby se wracowali z Prus, mohli jieti.

Pak wrátiwše sě páni jmenowaní, każdý z nich do swé země jede. Pak král Krakowský, a Bolek knieże Swídnické, złostiwú a lstiwú uložili radu, kterakby krále Jana, a Karla markrabi Morawského, když by sě wracowali z Prus, mohli jieti, a po mnohém pohanění až do posledniecho penieze obšacowati. Než oni té lsti newědúce, král Jan s swými skrze marchii Brambursků a Lužnickú zemi jeda, do hrabstwie Lucemburského sě zdwiže. Ale Karel minúti nemohl, by nemusil skrze zemi krále Krakowského do Wratislawě sě zasě wrátiti. A tak jeda, přitaže do města Kališe. A tu podlé zpósobenie krále Krakowského a knieżete Swídnického byla jemu stráže tajemně położena, ne tak aby byl jakžto zjewný nepřietel jat, ale aby z města neušel, tajemně měli střieci. Tomu i hned když Karel markrabie urozumě, učini sě jakoby toho střeżenie neznamenal, i wece, że by tu chtěl pro odpočíwánie několik dní ostati. Za tiem posla k wládaři Wratislawskému posla pěšieho, dáwaje jemu na wědomie wšech wěcí zjednánie pořádně. Jenž ihned se třmi sty oděnci blíž k městu Kališi jedwa za jednu míli přijew, a wýborný hynšt Karlowi markrabi před bránu městskú posla. Jehožto Karel opatrně čekáše, jakžto od posla, jehožto byl do Wratislawě poslal, byl naučen. A tak na ten

poslaný kuoň wsed, ručím během k swým, ježto z Wratislawě na wyswobozenie jeho byli přitáhli, brzo přijede. A když král Krakowský urozumě, že Karel markrabie tak jeho ušel osidl, wšecku čeleď jeho, ježto po něm w Kališi bieše ostala, zjímati káza; jižto potom, kdy Karla markrabi, jakžto byl umyslil, wzdržeti nemohl, swobodnu propustil. Potom pak Kazimír město Stínawu, ježto k Wratislawské zemi příslušie, oblehl a dobyl jeho, a tu mnoho ohydných wěcí učinil, panen cti zbawuje a městské ženy pohaněje. To když králi Janowi, jenž tehdy na Rýně přebýwáše, wzkázáno bieše, ihned sě do Čech wráti; a sebraw wojsko, město Swidnické obleže, a předměstie zrušiw, země jeho weliký diel zkazil, města Landeshuti dobyl a přemohl. A proto že knieže Swidnické ty lsti a úklady neprawé, jimižto Karel w Kališi, jakžto dřéweřečeno jest, měl stawen býti lstiwě a neprawě, byl zjednal: král Jan a Karel markrabie Morawský deset neděl w zemi dřéweřečeného kniežete leżewše, zemi nepřietelsky popleniwše na pomstu dřéweřečené zlosti, do Čech sě wrátichu.

Kap. 18.

Kterak mnohá kniežata odpowěděla králi Janowi a Karlowi Morawskému, a kterak král Jan oblehl Krakow.

Když sě ty wěci stachu, potom po malém času Ludwík Bawořic, jenž sě ciesařem nazýwáše, s králem Uherským, s králem Krakowským, s wéwodú Rakúským a s kniežetem Swídnickým silné swázanie na krále Jana krále Českého a na Karla markrabi Morawského učinichu; a ti wšickni dřéweřečenému králi Janowi a Karlowi markrabi Morawskému w jednom témdni swými listy odpowěděchu, chtiece je podstúpiti a jakžto nad swými úhlawními nepřátely sě mstíti. Jichžto nowin král Jan užasl sě, slowútné své posly, totiž pana Mikuláše z Licemburka, swého zwláštnicho rádci a pana Jindřicha z Nyemburka, swého najwyššieho písaře, posla k Ludwíkowi, aby s ním sě sjel k některému roku na smířenie, aneb na uloženie přiměřie mezi nimi. Jenž sprostně odpowědě, že nechce s ním žádného mieti přiměřie, ani kterého míru s ním jednati. A král Jan, to uslyšaw, wece: We jmě božje! čímž wiece budem nepřátel mieti, tiem wěčší plen a wiece kořisti budem mieti; a my přisahame skrze pána Jesu Krista, že kterýž koliwěk nás z nich prwý podstúpí, na toho tak sě obořím, že sě wšickni jiní leknú.

Potom po malém času Kazimír král Krakowský město Mikulášowo kniežete Opawského, jménem Žďár, podstúpi a nepřátelsky obleže. Jenž ihned k králi Janowi posla, a přesnažně prose, aby něco lidí oděných jemu poslal, jichž pomocí město swé skrze krále Kazimíra obležené mohlby zachowati a wyswoboditi. Král pak Jan to uslyšaw, weselú myslí odpowědě, že jemu nechce žádného lidu poslati, než we čtyřech dnech chce na pomoc jemu přijeti sám swým žiwotem a s množstwim přewelikým lidu oděného. I hned král Jan wšecky šlechtice králowstwie Českého sezwaw w hromadu, wece přede wšemi:

ení, hrdinní, wěrní a milí naši!
královstwie našeho a wlasti našie
a oděním brániti proti těm, ježto
wám bezprávně škodie. A proto
Kazimír král Krakowský podstúpil
potupu královstwie našeho a ko-
šie mana, kněze Mikuláše kněze
ého nepřietelsky, jímžto welebnost
mi těžce rozhněwal, ani lehce máme
e ti těžký úraz trpie, ježto sě pro
okoj našemu panstwí poddali: pro-
nám lenost nebyla připsána, ani
dbánie a prázdného odpočíwánie
ost byla nám přidána: chcem a
n z wás wšem a každému zwlá-
ihned oděnie waše wezmúce, k
prawně bez meškánie po nás táhli,
zapudili onoho nemúdrú ošemet-
enž knieže a mana našeho směl
lstúpiti, kterýžto našie obrany po-
mělby s právem pokoji sě ra-
Tehdy šlechtici k královým slo-
lpověděchu: Pane králi! z práwa
jest, a od starých časuow bez po-
držáno, že z královstwie nemáme
ím jeti, než w meziech králow-
roti těm, ježto královstwie pod-
nepřietelsky, wší silú máme brá-
prawowati. Jimžto král odpowědě:
rie Opawské, jakžto jiná knězstwie
k králi Českému a k koruně České
mají; protož my již jedem w uoděaweni na cestu, a uzříme, kdo z wás
wázán plachým udatenstwím a smě-
núdrú, aby po nás ostati směl.
král Jan té noci s pěti set helmy
Kutny taže, tu kdež ta slowa s
šlechtici a se pány královstwie Českého
bieše mluwil, a ku knieženi Mikulášowi
Opawskému dnem i nocí chwátaje jedieše;
a ihned tažechu po něm šlechtici králowstwie Českého a wládyky wšickni. A prwé
než k dřéwečečenému knieženi přijede, měl
dwa tisíce helmuow, kromě střelcuow a
jiných dobře oděných; jichžto pan Čeněk
Lipský se třmi sty oděnci spieše chwátaje
předjel, a s Uhry a s jinými, ježto králowým přikázaním kněze Mikulášowo město
běchu oblehli, boj litý naprawi. Kteréžto,
když sě běženi jechu, až do města Krakowského stíhal jest, a na tom běhu tři
sta Uhrów bylo zahubeno a šedesát mužów
urozených jato. A jiné tak stíhal litě, že
on a weliký diel lidu jeho, rozlítiwše sě,
do města po nich wjeli: a oni mřieži s
brány spustiwše, w městě je wzdržechu.
Ale král Jan to přehořce nosieše na mysli, že on w takém pobití nebyl; nebo
města bezewšie obrany byłby dobył. Wšak
ihned toho dne Krakow s welikým wojskem obleže; a tu leže, weliký diel země
popleni a předměstie zkazi. Tehdy Kazimír
král Krakowský wzkáza králi Janowi, aby
množstwie lidu nebezpečenstwie ušlo, by
s ním sě sám a sám w jizbě zawřel; a
kdoby tu druhého přemohl, aby nad ním
swój úmysl měl. Ale proto že král Jan
tehdy owšem bieše oslnul, wzkázal jemu,
aby sě oslepiti kázal, tehdy w rowném
odění welmi rád chtěl by s ním sedati.
Potom ihned ku prosbě Kazimírowě krále
Krakowského mezi nimi bylo příměřie uloženo za tři neděle; za kterýmžto příměřím wšecky nepřiezně byly zjednány, a

tak aby Karel markrabie Morawský desieti tisícuow hřiwen střiebra čistého, ježto jemu kdys král Kazimír byl puojčil, prázden propuštěn byl a owšem swoboden těch peněz. A tak zhašena byla mezi nimi příčina té wši wálky, a mír a pokoj uložen a potwrzen. W kterémžto míru potwrzenie wšecka ta kniežata, ježto dřiewe králi Janowi a Karlowi markrabi Morawskému byli odpowěděli, w tom smířeni byli jsú jednostajně přimieněni.

Kap. 19.

Kterak Ludwík poslal posly k králi Janowi a k Karlowi k markrabi Morawskému, chtě jim to wše odložiti, co proti nim učinil, a s nimi se sjednati.

Potom*) Ludwík Bawořic slowútné swé posly k králi Janowi a Karlowi markrabi Morawskému posla, snažně prose, aby s ním na rok smluwenie sjeli sě: neb chtělby jim ze wšeho bezprawie a z násilé, ježto Jan syn jeho skrze Ludwíka syna jeho pro odjetie ženy a hrabstwie Tyrolského škody přijal, owšem cele dosti učiniti, a podobnú nawrátiti odplatu. Kterýchžto smluw rok byl na jistý den uložen w Trýře, před Tyrským biskupem, jenž strýc bieše krále Janów. K kterémužto roku mnozí páni a lidé welební s krále Janowy strany sjeli sě, a ti o weliké wěci měli sú weliké pomluwy; neb tak toho skutku nepodobnost a učiněného hřiechu ohyzda nelidská potřebowáše. Neb od počátku swěta neslýcháno jest, aby tak weliké a urozené knieže a pán, tak šlechetné země a ženy swé wlastnie úklady neprawými a radú zrádnú tak nešlechetně byl zbawen. A tak mnohých rad pokusiwše, wynešeno bylo z té rady mezi ně, že knieženi Janowi, kterýžto z hrabstwie Tyrolského a z jiných panstwí zlostiwú a lstiwú radú skrze swé wypuzen byl, nikterake neslušie ani poctiwo jest, by sě do hrabstwie a jiných panstwí opět zasě nawrátil, ani také ženy zasě přijímal. Neb tak cizoložnú mrzkostí poskwrněnú nikdyby wiec nemohl milým těšiti přijetim, ani žádostí manželskú bez zakrúcenie ohyzdného milowati, jakžto ustawenie manželské potřebuje. Potom pak k tomu přišlo, že Ludwík z Bawor, jenž sě ciesařem nazýwáše, k tomu sě wydal, že králi Janowi a synu jeho, kterýžto z panstwie, jakžto dřiewe jest bylo řečeno, byl wypuzen, chtělby dáti zemi Lužnickú, to wěz města Zhořelec a Budišin, aby ta města se wším panstwím a se wšiem tiem, což k nim slušie, ku králowstwí Českému byla přilúčena a po wše časy budúcie ostala, a nadto dwaceti tisícuow hřiwen čistého střiebra, w kterychžto penězích Berlín, Bramburk a Stendl ta města markrabie chtěl je zastawiti se wšemi užitky a úroky, což k těm městóm slušie, aby tak dlúho králem Janem aneb synem jeho Janem držána byla a požíwána, až by těch dwaceti tisíc hřiwen spolkem hotowými penězi w městě Pražském owšem bylo zaplaceno. To jisté smluwenie král

*) Co w kap. 19 wyprawuje se, náleží nepochybně k r. 1341—43, a tak podlé chronologického pořádku měloby státi mezi kap. 15 a 16, owšem pak před wálkau Polskau. (Srwn. kroniku Benešowu z Weitmile.)

ijal jest; ale kdyžto Karla markrabi
ského a Jana synuow jeho donese
smluwenie, nechtěli k němu po-
řkúce: Budeli to, že otec wezme
ieze, rozdá je mezi Rýnskými Henni-
tak ostanem oklamáni. Když tomu
urozumě, že krále Janowi synowé
jednánie nechtěli sú přijieti, ani swý-
y potwrditi, a tak to wše, což
mluweno a zjednáno, bylo zrušeno:
yšew Ludwík Bawořic, welmi sě
násilně sě welmi užase, a je sě
, že to jest zlé příhody zázrak, že
é krále Janowi smluwenie, ježto
weliká knieżata múdrú a opatrnú
pósobeno a zjednáno a jich otcem
, přijieti nechtěli, a tak smělú a hrdú
odpowěděli.

Kap. 20. (poslednie).

Kterak král Jan jel do Aviniona ku papežowi Benediktowi, a jednal s ním o Karlowi, aby byl wolen králem Římským.

Potom (1346) král Jan jede do Aviniona ku papežowi Benediktowi, a s ním tak mnoho mluwi, že on jemu poruči, aby szuowě wolenníky, přede wšemi zwěstowal, kterak Ludwík z Bawor nenie prawý ciesař, neb stojí proti přeswatému Římskému kostelu, wšeho křesťanstwie hlawě, a kterak jest jednoho bratra z zákona menšieho, aby jeho korunowal, papežem učinil. A tak i hned wolencí na wolenie sedše, Karla markrabi Morawského králem Římským sčastným osudem zwolichu.

Tuto sě dokonáwá žiwot toho šlechetného ciesaře, až do jeho korunowanie na Římské królowstwie.

ŘÁD KORUNOWÁNÍ KRÁLE ČESKÉHO.

Řád tento císařem Karlem IV půwodně w latinském jazyku předepsán, a již za jeho žiwota do češtiny, ač ne wšudy zdařile, přeložen byl. Nachází se nejen w témž rukopisu c. k. dworské bibliotéky we Widni, ze kterého i žiwot Karlůw we předešlém čísle wzat jest, ale i w jiném opisu starším, od r. 1396, w téže bibliotéce rk. perg. N. 619. Tištěn byl již dwakráte, pokaždé s žiwotopisem Karlowým, r. 1555 a 1791. Zde pak ponejprw we staré a půwodní swé formě jazykowé se wydáwá.

Najprwé arcibiskup Pražský s preláty, s kniežaty a šlechtici, prowodie knieže, ježto chtie králem korunowati, na Wyšehrad. A tu pomodléce sě, wrátie sě s ním do kostela Pražského, hlawy wšeho arcibiskupstwie, aby tu nešpor slyšeli. Potom dokonajíce nešpor, dowedeno bude knieže dřéweřečenými w to miesto, kdež jest komnata jemu slowútně připrawena. Opět ráno, w zwonění primě, arcibiskup a jeho podbiskupie a jiní biskupowé a preláti, sberú sě w kostele Pražském, aby sě oblekli biskupowé w swá biskupská rúcha a jiní w swého duostojenstwie znamenie; a tu zjednajíce procesí, plénař, meč swatého Wáclawa, kříže, kadidlnici a wodu swacenú nesúce, pojdú, aby dowedli knieže z dřéweřečené komnaty do kostela. Kteřížto přijdúce na miesto, tu kdež knieže leží w komnatě, oblečen bude skrze najswrchnějšího králewstwie Českého komorníka w třewíce králowé, w sukni a plášť otewřené; a tu s ním budú kniežata a šlechtici. Pak pokadiece jeho kadiením, a pokropiece swacenú wodú, wzdwihne jej arcibiskup za ruku k wstaní. Tehda jeden z biskupów die tudiež tuto modlitbu:

Wšemohúcí wěčný bože, jenž sluhu twého N. králewstwie wýsostí ráčil powýšiti, dej prosímy, aby on tak tohoto swěta běhu wšech wuobec spasenie zjednal, aby od cesty twé sprawedlnosti nikdy neodstúpil, skrze Krista hospodina našeho. Amen.

Tehdy wezmú jej dwa biskupi za prawú a lewú stranu, poctiwě připraweni, majíce swátost s šíje wisící, od jehožto boku neodstúpie až do skonánie; i powedú jej prostřed kostela před oltář swatého Kříže, a arcibiskup a procesí napřed pojdú; a mezi arcibiskupem a kniežetem z komnaty wychodiece pořádně, pojdú kniežata a šlechtici, znamenie králowá, to wěz korunu, žezlo, jablko, meč nesúce; kteréžto komorník králewstwie Českého, kterýž cestu jim čině, předejde. Kteréžto znamenie wšeckna na oltáři swatého Wíta, když tam přijdú, poctiwě položie. Procesie pak bude od komnaty dřéweřečené skrze sieň králewú, a wynde skrze wrata, ježto hledie proti

ému Jiří; a když pojdú, tehda u we-
zwon wzwonie. Když pak wyjdú z kom-
, jeden z biskupów počne antifonu
: Aj teď posielám anděla mého, jenž
ejde tě, aby střiehl tebe; wezdy za-
raj a poslúchaj hlasu mého, a nepřie-
udu nepřátelóm twým, a smucujíce tě
ím, a předejde tě anděl mój.
:. Israheli, budešli mne poslúchati, ne-
w tobě buoh črstwý, ani klaněti sě
š bohu jinému, neb já jsem hospodin.
. A předejde tě anděl mój.
› skonajíce, a knieže prostřed koste-
řed oltářem swatého kříže poctivě
wiece, dějí žáci tuto antifonu:
wrď sě ruka twá, a powýšena buď
ice twá, sprawedlnost a súd při ho-
nie stolice twé, milosrdenstwie a
da předejdú oblíčej twój. Alleluja!
ům. Milosrdenstwie hospodina na wěky
zpiewati. Chwála otci i synu i swatému
1. Opačujíce wždy po každém wersi:
ď sě ruka twá oc.
› dokonajíce, jeden z biskupów die
modlitbu: Bože, jenž wíš, že národ
ěčí žádnú mocí nemóž státi, pójč mi-
vě, aby slúha twój, jehožtos nad twój
htěl zwésti, tak twú byl posilen po-
, aby jimi mohl wlásti, i takéž mohl
ěšen býti, skrze Krista hospodina na-
Amen.
hdy knieže, pomodle sě swátosti na
i swatého Kříže položené, wrátie sě
cessí před oltář swatého Wíta, a tu
olici králewsky připrawenú klekne, a
knieżata, biskupi a preláti w swých
iech také podobně připrawených usta-
wiece sě, jeden z biskupów počne tento
žalm: Uslyš tě hospodin den smucenie
twého; *kterýžto dokonajíc, die tento wers:*
Hospodine, spasena učiň krále. R. A
uslyš ny w den, kteréhož wzowemy tě.

Potom jeden die tuto kollektu: Hospo-
dine, pokorných ustanowiteli, jenž nás
swatého ducha oswiecením těšíš, rozšiř
nad tiemto sluhú twým N. milost swú,
abychom skrze něho twého w nás bytie
přieštie počili, skrze téhož hospodina na-
šeho Jesu Krista. Amen.

Jiný biskup die tuto kollektu: Wšemo-
húcí wěčný bože, nebeských i zemských
wěcí uskrowniteli, jenž slúhu twého N. na
králewstwie wýsost a dóstojenstwie ráčils
wzwésti, pójč prosímy, aby wšecho proti-
wenstwie jsa zbawen, cierkweného pokoje
darem ohražen byl, a k wěčného pokoje
radosti skrze tě dařícieho dojíti zaslúžil,
skrze Krista hospodina Amen.

To učiniece, bude jedno kázanie k žá-
kowstwu, a druhé k uobecnému lidu, wše
jednoho času, krátce.

Potom arcibiskup prostředním a pro-
stranným hlasem knieżete otieże: Chcešli
swatú wieru od křesťanských mužów danú
držeti a skutky sprawedliwými chowati?

Odpowie: Chci.

Opět tieże jeho: Chcešli od boha tobě
králewstwie pójčeného podlé sprawedlnosti
otców twých zprawowati a brániti?

Odpowie: Tak jakž božskú posílen po-
mocí a utěšením wšech wěrných jeho moci
budu, tak wěrně wše činiti slibuji.

Tehda arcibiskup wzmluwí k lidu těmito
slowy řka: Chceteli také wy N. knieżeti a

zpráwci sě poddati. a jeho králewstwie twrdú wěrú ustanowiti. a ku přikázaní jeho poslušni býti. podlé slowa swatého apoštola, jenž die: Wšeliká duše mocem wyšším poddána buď, leč králewi, jakžto powýšenějšiemu?

Tehdy od okolo stojícieho žákowstwa a lidu jednostajně bude řečeno: Rádi, Rádi, Rádi!

Tehdy arcibiskup se wšemi biskupy die tuto modlitbu: Tebe nazýwáme hospodine, swatý otče, wšemohúcí wěčný bože, aby tohoto slúhu twého N., jehožtos twého božského zpósobenie rozšafností, s počátku stwořenie jeho až do tohoto nynějšieho dne, w kwětu mladosti radujíce sě rósti pójčil, aby jej twé milosti darem zbohatě, a plna milosti a prawdy, ze dne w den před bohem i lidem k lepšiemu prospiewati wezdy kázal *), aby swrchnieho wládařstwie stolici, milosti nebeské štědroty raduje sě, přijal, a milosrdenstwie twého zdí od nepřátelského protiwenstwie odewšad jsa ohražen, osadu jemu poručenú s pokojem milostiwým a mocí wítězstwie sčastně wlásti zaslúžil, skrze Krista hospodina. Amen.

Tuto modlitbu dokonajíce, knieže arcibiskup se wšemi biskupy položie sě před oltářem: a jmá býti čtena letanie, jižto arcibiskup počne, a kantorowé budú konati, až do onoho werše: Aby tohoto slúhu twého; *a od modlitby až do oné modlitby:* Bože newyprawený, *kterúžto někteří z biskupów die.*

Potom arcibiskup počne: Kyrie eleison. Christe eleison. Christe uslyš ny. Spasiteli swěta pomoz nám. Swatá Máří pros za ny. Swatý Michale pros za ny. Sw. Gabrieli pros za ny. Sw. Rafaeli pros za ny. Swětí kórowé andělští proste za ny. Swatý Jane krstiteli pros za ny. Swatý Petře pros za ny. Sw. Pawle pros za ny. Sw. Ondřeji pros za ny. Swatý Jakube pros za ny. Swatý Jene pros za ny. Sw. Thomo pros za ny. Sw. Filipe pros za ny. Sw. Jakube pros za ny. Sw. Bartoloměji pros za ny. Sw. Matěji pros za ny. Sw. Šimone pros za ny. Sw. Tadee pros za ny. Swatý Matáši pros za ny. Sw. Lukáši pros za ny. Sw. Marku pros za ny. Swatý kóře apoštolský a evangelistský, pros za ny. Swatý Sčepane pros za ny. Sw. Wíte pros za ny. Swatý Wáclawe pros za ny. Sw. Wojtěše pros za ny. Sw. Sigmunde pros za ny. Sw. Jiří pros za ny. Swatý Benedikte s swú bratří pros za ny. Swatý kóře mučedlníków pros za ny. Sw. Silvestře pros za ny. Sw. Řehoři pros za ny. Sw. Martine pros za ny. Sw. Mikuláši pros za ny. Sw. Francišku pros za ny. Sw. Prokope pros za ny. Sw. kóře zpowědlníków pros za ny. Sw. Máří Mandaleno pros za ny. Sw. Margreto pros za ny. Sw. Kateřino pros za ny. Sw. Kláro pros za ny. Sw. Lidmilo pros za ny. Sw. kóře panenský pros za ny. Wšickni boží swětí proste za ny. Milostiw buď, odpusť jemu hospodine. Milostiw buď, uslyš jeho hospodine. Od osidl ďábelských zprosť jeho. Od náhlé a nepřewědné smrti zprosť jeho hospodine. Skrze swaté swé narozenie zprosť jeho hospodine. Den súdný zprosť jeho hosp. Hřiešníci tebe prosíme, uslyš nás. Aby pokoj a smieřenie nám dal, tě prosíme, uslyš nás.

*) Rkp. kaž.

dpuštěnie wšech hřiechów jemu dal, sime uslyš nás. *Arcibiskup die to-* by tohoto slúhu twého w twé spra- osti, milosti a swatosti zachowati tě prosíme, uslyš nás. Aby tohoto twého N. králem wzwoliti ráčil, slyš nás. Aby jeho požehnati a po- ráčil, tě prosíme, uslyš nás. Aby jeho arstwie powýšenie dowesti ráčil, tě ie, uslyš nás. Synu boží, tebe pro- uslyš nás. Beránku boží, ježto zbie- iechy světa, odpusť jemu hospodine. u boží, uslyš jeho hospodine. Be- boží, smiluj sě nad námi. Kriste, ny. Kyrie eleison. Kriste eleison. eleison. Otče náš oc. ℟. A neuwoď ℣. Ukaž nám hospodine milosr- rie twé. ℟. A spasenie twé daj nám. spodine uslyš modlitbu mú. ℟. A wo- mé k tobě přijď. ℣. Hospodin s wá- ℟. I s duchem twým. Modlmy sě.

ínají sě modlitby.

e, jenž lidu twému swú mocí radíš stí panuješ, daj tomuto slúze twému núdrosti s oprawowáním kázni, aby ie wším srdcem nábožen w králew- zprawowánie ostal wždycky state- twým darem za jeho časów bezpe- ie cierkwe zpraweno bylo, a w ti- náboženstwie křesťanské ostalo, aby rých skutciech trwaje, do věčného stwie tebú wuodcí mohl přijíti, skrze hospodina. Amen.

llitba: Požehnaj hospodine tohoto našeho N., jenž wšechna králewstwie vuješ od věku; a takým jeho poža- i oslaw, aby Dawidowa požehnánie a powýšenie držal žezlo, a oslawen jsa, w jeho inhed byl nalezen zaslúžení. Daj jemu twým nadšením s krotkostí tak zprawowati lid, jakožtos Šalomúnowi dal twé obdr- žeti králewstwie pokojně, aby tobě wždy- chny s strachem byl poddán, a tobě ry- tieřowal spokojem. Buď twým štítem za- sloněn s swými pány, a wezde twú milostí wítězem buď. Ucti jeho mimo wšecky krále národów, sčasten jsa nad lidem panuj, a sčastně jemu národowé sě klanějte. Buď žiw mezi lidskými pluky, weleben buď w súdech sprawedlnosti, zwláště wzbohať jeho twá přebohatá prawice, bujnú obdrž mu wlast a jeho dětem daj prospěšné věci na budúcie časy, daj jemu dlúhost žiwota na světě, a w jeho dnech aby wzešla sprawedlnost od tebe, mocnú drž zprá- wowánie stolici, aby s weselím a spra- wedlností u věčném radowal sě králew- stwí skrze Krista hospodina. Amen.

Modlitba: Wšemohúcí věčný bože, wlá- daři wšeho, nebe i země stwořiteli i zpó- sobce, ciesaři andělský a wšech králi krá lów a pane panujících, jenž jsi Abraha- mowi slúze wěrnému twému nad nepřá- tely swítěziti dal, Mojžiešowi a Josue lid- ským prelátóm mnohé wítězstwie pójčil, a pokorného Dawida, dietě twé, krá- lewstwie dóstojenstwím powýšil, Šalo- múna múdrostí a pokoje newyprawenym darem wzbohatil: wzezři prosímy k mo- dlitbám pokory našie, a na tohoto slúhu twého N., jehožto smy pokorným nábo- ženstwím za krále zwolili, požehnání twých dary rozmnož, a jeho prawicí twé moci wždycky a wezde obklič; aby Abrahama

dřéwe řečeného jsa wěrú utwrzeň, Mojžiešowú krotkosti ohrazen, Josue silú posilen, Dawidowú pokorú powýšen, Šalomúnowú múdrostí jsa okrášlen, tobě sě we wšem slíbil, a po cestě sprawedlnosti neuraženým chodem wždycky chodil, a cierkew twú potom wiec s osadami jí přilúčenými tak odchowal a učil, wedl a ohradil, a proti wšem widomým i newidomým nepřátelóm jiej mocně a králewsky twé moci oprawením přisluhowal, a ku prawé wieře a pokoje smíření jich umy pomocí twú oprawil, aby toho lidu sprawedliwým poddáním posilen, dóstojnú milostí oslawen, na otcowu stolici slušně twým smilowáním wstúpiti zaslúžil, a twého zasloněnie helmem ohrazen, puklířem nepřemoženým jsa zasloněn, a oděním nebeským jsa obklíčen, žádúcieho wítězstwie triumf *) sčastně přijal, a hrózu swé moci newěřiciem ukázal, pokoj tobě rytěřujícím wesele přinesl, skrze pána našeho Jesu Krista, jenž mocí swatého kříže peklo zbořil a králewstwie dáblowo přemohl, do nebes wítěz wstúpil, w němžto wšecka moc a králów záleží wítězstwie, jenž jest chwála pokorných, žiwot a spasenie lidské, jenž s tebú žiw jest a kraluje na wěky. Amen.

Jiný biskup die tuto modlitbu: Bože newyprawený, přispořiteli swěta a stwořiteli národa lidského, oprawce ciesařstwie a potwrditeli králów, jenž z žiwota wěrného přietele twého, patriarchy našeho Abrahomowa, přezwolils krále wěkóm budúcím, ty jsúcieho krále tohoto s jeho wojskú, skrze prosbu wšech swatých, wším požehnáním zbohaf, a na stolici králowé twrdým ustawičenstwím stwrď; nawštěw jeho, jakžto Mojžieše we kři, Josue w boji, Gedeona na poli, a Samuele w chrámě, a jeho tiem požehnáním hwězdským a rosú twé múdrosti obli, jižto swatý Dawid, a slawněji *) Šalomún syn jeho, tě zjewujícím, přijal s nebes. Buď jemu proti zástupóm nepřátelským meč, pancieř w protiwenstwí, helm w prospěšenstwí, proti wybojowání štít wěčný; a daj, aby národowé jemu drželi wieru, šlechtici jeho a bohatci měli pokoj, milowali lásku a wzdržowali sě od skuposti, aby mluwili sprawedlnost, ostřiehali prawdy a tak ten lid pod jeho přikázaním rostl, posilen požehnáním wěčnosti, aby wždycky ostali, weseléce sě w pokoji wítězowé. To on dáti rač, jenž žiw jest a kraluje na wěky. Amen.

Tehdy arcibiskup die tuto modlitbu: Bože, jenž lidu twému moci radíš oc. *jakožto dřiewe.*

Potom počnú mši: Introit: Obraniteli náš, obezři bože a wzezři w oblíčej mazaného twého, nebo lepší jest den jeden w sieněch twých nad tisíc. *Žalm.* Kak jsú milé schrány twé hospodine moci, žádá a wadne duše má w siniech božích. Chwála otci oc. *potom* Kyrie eleison. *Potom kollekta:* Chwála na wýsosti bohu oc. *Modlitba.* Prosímy wšemohúcí boże, aby slúha twój N. král náš, jenž twým

*) Rkp. twój zwuk.

*) Rkp. w slawnice.

ním přijal králewstwie wladařstwie,
i šlechetnosti wšech přijal wzplody,
jsa podobně okrášlen, i hřiechów
sě warowati, a nepřátely pře-
k tobě, jenž jsi cesta, prawda
, slawnějie mohl dojíti, skrze Kri-
podina našeho. Amen.

ola swatého Petra apoštola: Naj-
poddáni buďte wšemu člowěčie-
oření pro buoh, leč králowi, jakžto
ému, leč kniežatóm, jakžto od
oslaným na pomstu zločincuow a
dobrých; nebo tak jest wóle boží,
ře činiece, oněměti kázali newěhlas-
lí neumělých; jakžto swobodní, a
ito majiece zastřenie zlosti swobo-
, ale jakožto slúhy božie. Wšechny
ratrstwie milujte, boha sě bojte,
čest mějte; slúhy poddáni buďte
m strachu pánóm, netolik dobrým
ným, ale také i rozpuštěným, neb
milost w Kristowi Ježíšowi ho-
našem.

úl: Zpraw sě modlitba má; jakžto
, w obezřenie twém, hospodine!
zdwiženie rukú mú obět wečerní,
! *Ỹ.* Hospodine w moci twé wzra-
král, a na spasiteli twém wzweselí
nně.

vištole, když kuor bude zpiewati dwa opaty infulowaná w kaple Wáclawa wezmú olej swatý, jenž kalichu u welikém postawen; kteréžlich wšechen bude přikryt rúchú ú, i ponesú jej poctiwé před ol- ého Wita, a stánek nad ním roz- ude. Kalich pak z jich rukú po- ctiwě s celowáním přijma arcibiskup, postawí na oltáři. Potom skonajíce Alleluja a sequencii, arcibiskup pojde ku mazání hlawy, prsí, plecí, ramen; kterážto mazánie mají býti spolu. A prwé leje olej na hlawu na kříž, die: Maži tě za krále olejem swaceným we jmě otce i syna i swatého ducha Amen. Pokoj s tebú! *Odpowie:* I s twým duchem.

Zatiem pak kuor bude zpiewati tuto antifonu: I mazali sú Šalomúna Sádoch kněz a Nathan prorok za krále w Sioně, a chodiece weselí řekli sú: Buď žiw král na wěky, Alleluja!

A tak dlúze budú opačujíce zpiewati, doněwadž sě mazánie neskoná. Ježto dokonawše, a mlčenie učiniece, arcibiskup prostranně die tyto modlitby: Maži tě za krále olejem swaceným. Swatého ducha milost, pokory našie řádem, w tě stup obižná, aby jakožto našima nedóstojnýma rukama olejem přirozeným ztučněl jsi, zewnitř jsa oblit, takéž jeho newidomým mazáním umazán, utučněn býti zaslúžil wnitř; a jeho také najswrchowanějie duchownim umazáním wždycky omyt, neslušné wěci warowati sě wší myslí naučil nebo mohl, a užitečné duše twé ustawičně mysliti, žádati a činiti mohl, s pomocí pána našeho Jesu Krista, jenž s uotcem kraluje na wěky wěkoma. Amen.

Jiná modlitba: Kriste, umaž tohoto krále na oprawowánie, jakožtos mazal kněží a proroky, krále a mučedlníky, kteřížto skrze wieru přemohli sú králewstwa, činili jsú sprawedlnost, i došli sú slíbenie. Twé přeswaté mazánie na hlawu jeho stec, a wnitř

sstup, a srdce jeho wnitřnost prostup, aby slibów, kterýchžto sú došli přewítězní králowé, milosti twú dóstojen byl učiněn, aby na tomto swětě sčastně kralowal, a k jich towařistwí w nebeském králewstwí došel, skrze hospodina našeho Jesu Krista, syna twého, jenž umazán jest olejem weselé nad dědice swé, a mocí swatého kříže moci powětrné pobojowal, peklo zrušil, a wládařstwie ďábelské přemohl, a do nebes wítěz jsa wstúpil; w jehožto ruce wšeliké wítězstwie, chwála a moc záleží; jenž s tebú žiw jest a kraluje w jednotě ducha swatého. Amen.

Opět jiná modlitba: Bóh, boží syn Jesus Kristus, hospodin náš, jenž od otce olejem weselé umazán jest, nad účastníky swé, skrze nynějšího swatého mazánie wlitie milost ducha swatého utěšitele na twú hlawu wzlij požehnaně, jižto až do wnitřnosti srdce twého projiti kaž, aby tiemto widomým a dotýkawým darem newidomý mohl přijieti, a časné králowstwie sprawedliwú skrowností dokonaje, wěčně s ním kralowati zaslúžil, jenž sám bez hřiechu král králów žiw jest, a slawí sě s bohem otcem w jednotě ducha swatého. Amen.

Opět počíná sě jiná modlitba: Bože, jenž jsi sprawedliwých chwála, a milosrdenstwie hřiešných, jenž jsi poslal syna twého předrahú krwí swú národ člowěčí wykupowati, jenž třeš boje, a a obránce jsi w tě ufajících, a pod jehožto dobrowolenstwím wšech králewstwí záleží moc, tebe pokorně prosímy, aby tohoto krále, slúhu tweho N., w twé milosrdenstwie ufajícieho, na nynější stolici požehnal inhed, a tu býti ráčil, aby on, jenž twým žádá zasloněním obráněn býti, wšech byl nepřátel mocnější. Učiň jeho hospodine blahoslawena, a wítězem nepřátel wšech swých; korunuj jeho sprawedlností korunú a milostí, aby ze wšeho srdce a wší myslí, w tě wěře, tobě slúžil, twú swatú cierkew obraňowal a powyšowal, a lid od tebe jemu poručený sprawedliwě obraňowal, žádného práwa, úkladem zlých, w nesprawedlnost neobracowal. Zapal hospodine srdce jeho k milowání milosti twé skrze mazánie tohoto oleje, jímžtos mazal krále a proroky, aby sprawedlnost miluje, po cestě sprawednosti ochotně lid weda, potom po skonání od tebe zpósobených w králowé výsosti let wěku jeho, k tobě přijiti zaslúžil, skrze Krista hospodina našeho. Amen.

Počíná sě opět jiná modlitba od krále našeho múdrého: Wšemohúcí wěčný bože, jenžs Azaele na Syrii a Jehu na Israhel skrze Heliáše, Dawida a také Saula skrze Samuele proroka, za krále umazati kázal: daj, prosímy, rukama našima pomoc twého požehnánie, a tomuto slúze twému N., jehožto dnes, ač nedóstojní, za krále swatým mazánim jsme umazali, dóstojný mazánie toho užitek daj a moc. Ustanow hospodine kněžstwo na ramenú jeho, aby byl silen, sprawedliw, wěrný, rozšafný, neustáwaliwý, nerozpačliwý, králewstwie jeho a lidu twého zpráwce, newěrných wýbojce, sprawedlnosti následowník, a zaslúžení a prowiněnie odplatce, a cierkwe twé swaté a wiery křesťanské obránce, k uozdobě a

le jména twého slawného, skrze Kri-
spodina našeho. Amen.
konajíce modlitby, držením před ním
a dalmatiky, arcibiskup požehná,
tuto modlitbu: Bože, králi krá-
a pane panujících, skrze něhožto
ralují, a zákonów ustawiteli práwa
, rač milostiwě požehnati to krá-
úcho, a daj, aby sluha twój, král
, jenž je má nositi, okrášlením do-
mrawów a swatých činów před obe-
twým skwěl sě, a po časném žiwotě
chwálu, ježto času nemá, bez konce
skrze Krista hospodina našeho. Amen.
ě požehnánje rúcha, obleče jej
a inhed jemu bude mazati ruce,
tuto modlitbu: Mazané buďte ruce
lejem swaceným, jímžto byli ma-
rálowé a proroci, a jakžto mazal
Dawida za krále, aby byl požeh-
a ustawený král w králewstwí w
nad lidem tiemto, kteréžto hospodin
wój dal tobě k uoprawowání a k
i. To on rač dáti, jenž s uotcem a
a duchem žiw jest a kraluje na
wěkoma. Amen.
m die: Hospodin s wámi. ℟. I
a duchem.
t modlitba.: Obezři wšemohúcí ho-
jasným zrakem tohoto slawného
N. a jakžs požehnal Abrahama,
Jakoba, takéž jeho štědrými po-
mi duchowné milosti se wší plností
oci obwlažiti a obliti rač. Daj je-
sy nebeské a z tučnosti země obíž-
bilé, wína a oleje, a wšeho owoce
, a štědrostí božského daru dlúhé
časy, aby za jeho kralowánie bylo zdrawie
těl u wlasti, a pokoj neporušený w krá-
lewstwí, a dóstojnost slawná králowé
sieni najwěcším bleskem králowé moci w
uočí wšech sě stkwěla světlosti najswě-
tlejší, aby sě lsknula stkwěním přestkwú-
cím, jakžto blsktem najwětšie světlosti
oblita widiena byla. Daj jemu wšemohúcí
bože, aby byl přesilným obrancem wlasti,
utěšitel kostelów a klášterów swatých, s
přewelikú milostí králowého darowánie,
aby byl silnější wšech králów, přemožitel
wrahów, na súženie odbojujících a pohan-
ských národów; a buď swým nepřátelóm
dosti hrozen přenajwětší silú králowé moci,
kniežatóm a přewysokým pánóm a wěrným
swého králowstwie tak byl weleben, mil
a litostiw, aby sě jeho wšickni báli a
jej milowali, a králowé z ledwí jeho skrze
jeho budúcie časów budúcích aby wyšli, a
tak králewstwie zde mohl zprawowati wše-
cko, aby po slawných a sčastných tohoto
wěku činech radosti wěčné u wěčném bla-
hoslawenstwí jmieti zaslúžil. A to on rač
dáti, jenž kraluje na wěky wěkoma Amen.

Jiná modlitba: Ducha swatého milost
pokory našie řádem w tě obižná wstup,
aby jakžto rukama našima nedóstojnýma
umazán olejem přirozeným tučníš zewnitř,
takéž jeho newidomým mazáním umazán
jsa, utučněn býti zaslúžil wnitř, a jeho
duchownim mazáním swrchowaně wezdy
umazán jsa, neslušností sě warowal wší
myslí a jimi hrdati sě naučil anebo mohl,
a užitečné wěci duše twé ustawičně my-
sliti, činiti i žádati mohl, s pomocí ho-
spodina našeho Jesu Krista, jenž s bohem

otcem a s tým swatým duchem kraluje na wěky wěkoma. Amen.

Modlitba jakžto dřieve: Bože, jenž lidu mocí radiš ꝛc. *a tu modlitbu dokonaje, proměnj hlas, a die wýše, podlé obyčeje prefacie, kteráž sě takto počíná:*

Na wše wěky wěkoma Amen. Hospodin s wámi. I s twým duchem. Wzhóru srdce máme k hospodinu. Dieky čiňme hospodinu bohu našemu. Dóstojno a sprawedliwo jest. Wěru dóstojno a sprawedliwo jest, prawé a spasiwé, a my tobě wždychny a wšady dieky wzdáwáme. Hospodine, swatý otče, wšemohúcí wěčný bože, zwolených sílo, pokorných wýsosti, jenžs na počátce skrze prolitie potopy hřiechy swěta tresktal, a skrze holubici, wětew oliwowú nesúci, pokoj zemiem nawrácený ukázals, a opět Arona, slúhu twého, skrze mazánie oleje kněžems ustanowil; a potom skrze též masti wlitie na oprawowánie lidu Israhelskému kněží a krále i proroky zčinil a obličej cierkwe w uoleji obweselowati prorockým hlasem slúhy twého Dawida zwěstował: prosímy wšemohúcí otče, aby skrze tohoto stwořenie tučnost, tohoto slúhu twého N., po†swětiti twým pože†hnáním ráčil a skrze jej w podobenstwie holubice pokoj správnosti lidu jemu poddanému dáti, a příklady Aronowy w boží službě snažně následowati, a králewstwie wýsosti w raddách w umění a sprawedlnosti súdu weždy dojíti a obličej weselosti skrze tohoto oleje mazánie a twé pože†hnanie s twú pomocí wšej osadě hotow jmieti kaž, a jenž jsi studnice nepotuchlé swětlosti, a počátek wěčné dobroty, králów utěšitel, dobrého wšeho přidawatel a dóstojenswí dařitel, twé newyprawené milosti sliby wšemi prosímy, aby slúhu twého N., jehožs králowého dóstojenstwie wýsosti chtěl powýšiti, múdrosti a wšech jiných ctnosti okrasú učiň okrášlena, a proto žeť jest twój dar, ie kraluje, buď twé milosti, aby to sčastně činil, aby w základu wiery, naděje a milosti ustawen jsa, hřiechów plzkosti ottržen, nad widomými i newidomými wrahy wítěz učíněn, poddaného lidu přispořením, prospěšenstwím a bezpečenstwím obweselen, s nim pochotným milowánim sjednán, pominutého králowstwie wladařstwie bez winy držel, odwěčného neskonaných radosti twú milosti došel, skrze Krista hospodina našeho, skrze něhožto welebnost twú chwálé andělé, modlé sě panstwie, třesú sě mocnosti, nebesa i nebeské ctnosti, i blahoslawená serafim s towařišným weselím swětie, s nimižto i naše hlasy aby dopustiti kázal, prosímy, pokorným wyznáwáním řkúce: *Potom kuor die:* Swatý, swatý, swatý!

To dokonaje arcibiskup, wloží na kněze králowý plášť, řka: Wezmi plášť na čtyři hrana udělaný, skrze jenžto urozuměj, ie čtyry cesty swěta božské moci jsú poddány, a nižádný nemóž sčastně kralowati na zemi, lečby jemu moc kralowánie byla dána s nebes.

Pošehnánie meče králowého: Uslyš prosímy, hospodine, prosby naše, aby ten meč, jimžto tento slúha twój N. žádá sě opásati, welebnosti twé prawice požeh†nati a pos†wětiti ráčil, aby obrana a zaslonenie mohl býti kostelów, wdow, sirotków i wšech bohu slúžících, proti ukrut-

pohanské strach a síla, skrze Krista našeho Amen.

m od biskupów wezme meč knieže, ečem stojí, aby věděl, že jemu jest) království poručeno, když die kup tuto modlitbu:

mi meč skrze ruce biskupowé, kteliwěk neduostojné, wšak náměstmocí swatých apoštolów poswětobě královsky daný našeho požehúřadem, na obráněnie swaté božie e božsky ujednaný. A buď pamětliw o němžto žaltářník prorokoval, řka: ě mečem twým na ledwie twé přeaby jím a skrze něj moc sprawečinil, těžkost zlosti mocně zkazil rušil, a swatú boží cierkew i její zasloňoval a obraňoval, aby méně ěrú křiwé křesťany, nežli křesťanjména wrahy tupil a rušil. Wdoa sirotkóm milostiwě pomáhaj a jich opuštěné opraw, oprawené zachonsti nesprawedlnosti, potwrď dobře bené: aby to čině, moci witězstwím n a sprawedlnosti následownik wýs tohoto swěta spasitelem, jehožto nstwie we jméno držíte, bez skoaslúžil kralowati, jenž s uotcem w jelucha swatého kraluje na wěky. Amen.

sán pak mečem, takéž od nich náramky, kdyžto die arcibiskup:

i náramky přiesnosti a múdrosti, a ho oklíčenie znamenie, skrze něžto ozuměl, že wšecka učiněnie twá nepřátelóm widomým nebo newidonohú býti ohrazena skrze Krista hoa našeho.

Požehnánie prstene královéko: Požehnaj hospodine a pos † wěť prsten tento, a pošli nadeň sedmer duch twój, jehožto slúha twój požíwaje, prstenem wiery darowán, aby mocí najwyššieho bez hřiechu ostřiehán byl, a wšecka požehnánie, ježto w písmě božském nalezena jsú, nadeň štědře stúpila, aby cožkoliwěk poswětí, poswěceno ostalo, a cožkoliwěk požehná, duchownim požehnáním požehnáno bylo, skrze Krista hospodina našeho. Amen.

Když arcibiskup bude jemu wkládati prsten na ruku, die tuto modlitbu:

Wezmi králového dóstojenstwie prsten, a skrze něj w tobě křesťanské wiery poznaj znamenie. Neb jakžto dnes posazuji tě za hlawu a knieže královstwie a lidu, takéž aby byl trwající přispořitel a ustanowitel křesťanstwie a křesťanské wiery, aby sčasten w diele, bohat u wieře, s králem králów radowal sě skrze něho, jehožto jest čest i chwála na wěky wěkoma. Amen.

Potom wezme meč, jímžto byl opásán, a jej bohu na oltáři oběruje; jenž hrabě jiných wyšší nebo větší, kterýž tu bude, wyplatí, a wyplatě před ním ponese. Když pak arcibiskup dá jemu žezlo a jablko, die takto: Wezmi žezlo, králové moci slowútný prut, to wěz přijmi prut moci, jímžto aby sám sě dobře zprawowal, swatú cierkew a lid křesťanský tobě od boha poručený králewú mocí od zlých obraň, křiwé treskci, prawé upokoj, aby prawú cestu držeti mohli, twú pomocí opraw; aby ze sčastného králewstwie do wěčného wládařstwie s jeho pomocí došel, jehožto králewstwie trwá na wěky wěkoma. Amen.

Opět die takto: Přijmi proto prut moci a prawdy, skrze něj urozuměj, aby krásil o dobrotiwých a zžasil zlé, bludné nauč cestě, pokluzlým ruky podaj, rozpraš pyšné a zdwihni pokorné; aby otewřel dřwí Jesus Kristus hospodin náš, jenž sám o sobě die: Jáť jsem dřwí, skrze ně kdož wende, spasen bude. A on, jenž jest klíč Dawidów a žezlo domu Israhelowa, jež otewře a žádný nezawře, zawře a žádný neotewře, buď tobě pomocník, jenž wywodí swázaného z domu žaláře, sedícieho w temnosti a stienu smrti, aby we wšem následowati jeho zaslúžil, o němžto prorok Dawid prorokowal řka: Stolice twá, bože, na wěky wěkoma; prut zprawenie prut králewstwie twého. A nasleduj onoho, jenž die: Miluj sprawedlnost a nenáwiď zlosti. Neb proto mazal tě buoh twój olejem weselé na přiklad onoho, jehožto před wěkem mazal byl nad účastníky jeho Jesu Krista hospodina našeho, jenž s uotcem a s swatým duchem žiw jest a kraluje na wěky wěkoma. Amen.

Po žezlu die arcibiskup tuto modlitbu: Wšeho hospodine studnice dobrého, a wšech bože ustawiteli prospěchuow, daj prosímy slúze twému N. přijaté dobře zprawowati dóstojenstwie, a od tebe jemu danú čest rač posíliti, ucti jeho mimo wšecky krále, twým jeho požeh ✝ náním wzbohať, a na stolici králewstwie ustawičenstwím stwrď, nawštěw jeho w plodu, daj jemu dlúhost žiwota, za dnów jeho aby wzdy wzchodila sprawedlnost, aby s radostí a s weselím u wěčném radowal sě králewstwí, skrze Krista hospodina našeho. Amen.

Požehnánie koruny králowy neb králowé. Modlitba tato: Bože twých wěrných koruno, jenž na hlawách jich postawuješ korunu drahého kamenie, požeh ✝ naj a po ✝ swěť korunu tuto, aby jakžto ona rozličným kamením jest okrášlena, takéž slúha twój, nositel jejie, mnohých předrahých ctností darem twú darující milostí byl naplněn, skrze Krista hospodina našeho. Amen.

Potom pokropí swacenú wodú na korunu, a pokadí ji biskup aneb arcibiskup, i wstawí ji arcibiskup na hlawu přede wšemi biskupy, a die tuto modlitbu: Wezmi korunu králewstwie, kterážto ač nedóstojnýma, wšak kiskupowýma rukama na twú hlawu jest wstawena, skrze nižto swatosti chwálu, a cest a skutków moci zjewně znamenati rozuměj, a skrze ni tě účastníkem býti tajemstwí našeho nebuď newědom. A tak jakžto my wnitřní pastýři a zpráwce duši jsme rozumieni, takéž ty zewnitřně prawý boží následowník a hrdinný proti wšem protiwníkóm cierkwe Kristowy obránce, a králewstwie tobě od boha daného a skrze úřad našeho požehnánie miesto apoštolów i wšech swatých poručeného statečný zpráwce a kralowatel prospěšný wždy aby byl, a mezi slawnými witězi šlechetnostmi drahého kamenie okrášlen a odplatú wěčného ščestie korunowán jsa, s wykupitelem a spasitelem Jesu Kristem, jehožto jméno a náměstwie nositi tě wěřie, bez konce sě radowal, jenž žiw jest a kraluje buoh s bohem otcem na wěky wěkoma. Amen.

Jiná modlitba tato: Bože wěčnosti,

knieže mocí, všech wrahów přemahateli, požeh† naj tohoto slúhu twého N., tobě swú hlawu nakloňujícieho, a w dlúhém zdrawí a w prospěšném sčestie jej zachowaj, a kdež koliwěk pomoci twé bude nazýwati, brzo přispěj a zasloň a obraň. Daj jemu prosímy hospodine bohatstwie milosti twé, naplň w dobrých žádost jeho, korunuj jeho milosrdenstwím twým, aby tobě hospodinu dobrotiwým náboženstwím ustawičně slúžil, skrze Krista hospodina našeho. Amen.

Potom kuor počne tuto antifonu: Zachowaj a buď muž, a drž přikázanie hospodina boha twého, aby chodil w cestách jeho a střehl ustawenie jeho a přikázanie jeho a swědecstwie i súdy jeho, a kam sě koliwěk obrátíš, potwrď tebe buoh.

Potom inhed ději požehnánie naň; to jest na synodě řékati, a počíná sě takto: Požehnaj tebe hospodin, a ostřiehaj tě, a jakžto chtěl tě nad swým lidem býti králem aneb králewú, takéž na tomto swětě sčastným a wěčného sčestie dajť účastnost. Amen.

Počíná sě jiná modlitba: Žákowstwo a lid, jehožto chtěl (bóh) swú pomocí k twému potwrzení sebrati, swým způsobením a twým poručenstwím, předlúhé časy daj sčastně oprawiti Amen. Aby božieho napomínánie poslúchajíce, protiwenstwie strádajíce, wšeho dobrého plnost majíce, twého přikázanie wěrnú milostí poslúchajíce, na tomto swětě tichosti požíwajíce, wěčné chwály nikdy nebyli odlúčeni. To on dáti rač, jenž kraluje na wěky wěkoma. Amen.

Potom korunowán poctiwě od biskupów bude weden přes kuor od oltáře až do stolice, a kuor bude zpiewati tuto responsoř: Žádánie duše jeho dals jemu.

Po responsoři die jemu arcibiskup takto: Stój a drž wiec miesto, kteréžtos až dotawadto otcowým nadstúpením držal, dědickým práwem tobě oddané, skrze moc boha wšemohúcieho a nynějšie poručenie naše, to wěz wšech apoštolów i jiných sluh božích; a jímžto žákowstwo swatých oltářów blíže uzříš, tiem jemu wěčší w miestech podobných čest ukázati pomni, aby prostředník boží a lidský tě prostředníkem aneb prostřednicí žákowstwa a osad učinil.

Na tomto miestě káže jemu siesti na stolici arcibiskup, řka: A na té králewstwie stolici potwrď tebe buoh, a w králewstwí wěčném s sebú kralowati kaž Jesus Kristus, hospodin náš, král králów a pán panujících, jenž s tebú žiw jest w jednotě ducha swatého na wěky wěkoma. Amen.

Tehdy dá jim mír s celowáním; wšechen pak žákowský sbor, takému zprávci raduje sě, zwučiti chwálu a wysokým hlasem mužským zpiewati budú: Tebe Boha chwálímy. *A obec pak:* Hospodin pomiluj ny.

Slib a wyznáwanie králewo před stolicí, před bohem a před lidem i žákowstwem, tento jest:

Wyznáwám a slibuji, před bohem i anděly jeho nynie a potom wiec, zákon a sprawedlnost i pokoj swaté božie cierkwi a lidu mně poddanému podlé moci a wě-

domie zachowati a činiti, s zachováním milosrdného wzezřenie, jakožto s radú wěrných našich najlépe nalezti moci budu, a biskupóm kostelów božich dóstojni a řádnú čest ukazowati, a to což od cieſařów a králów kostelóm jim poručeným dáno neb nawráceno jest, bez porušenie zachowati, opatóm a hrabiem i nádobám kostelním podobnú čest podlé rady wěrných našich činiti. Amen.

ŘÁD NA POŽEHNÁNÍ KRÁLOWÉ.

Jižto mají světiti inhed, když sě skoná swěcenie královo, tiemto činem. Inhed korunowawsie jeho, a ji když pošehnati a korunowati káže: tehdy prostowlasa a s odkrytú hlawú dwěma biskupoma bude dowedena před oltář, a tu položéci sě před oltářem, má sě modliti; kterážto od biskupów zdwižena s modlitby, má opět hlawy pokloniti; to učiniece, arcibiskup die tuto modlitbu.

Wšemohúcí a wěčný bože, studnice a počátku wšie dobroty, jenž ženského národu křehkosti nikakéž nezamítaje protiwíš sě, ale milostiwě přijímaje raději zwoluješ, a jenž mdlé swěta zwoluje, silné wšeliké pohanětis umyslil, jenž také k wěčné chwále swé moci twého wítězstwie, w ruce Judit ženy, ukrutného nepřietele lidu židowského, když nad ním kralowati chtěl, wydati sí ráčil: wzezři prosímy hospodine na modlitbu pokory našie, na tuto službu twú N., jižto pokorným náboženstwím za královú jsme zwolili, požehnání twých dary rozmnož, i ji prawici twé moci wždycky a wezde obklič; huď stienem twého daru odewšad mocně zasloněna, aby widomého i newidomého wraha zlosti witězsky wyhowati mohla, a s Sarú a Rebekkú a s Liú a s Rachel poctiwými a blahoslawenými ženami plodem žiwota swého obtiežena nebo wzplozena býti zaslúžila, na okrášlenie wšeho králowstwie, a stawu swaté božie cierkwe oprawowánie a také zasloněnie, skrze Krista hospodina našeho, jenž z neporušeného blahoslawené panny Marie břicha narodiw sě, nawštiwiti a obnowiti tento swět ráčil jest, jenž s tebú žiw jest w jednotě ducha swatého a kraluje na wěky wěkoma. Amen.

Opět jiné žehnánie před oltářem tě královny, před knížaty a pány, skrze arcibiskupa řiekajícieho:

Bože, jenž sám máš nesmrtelnost, a w swětlosti přebýwáš nepřistupné, jehožto rozsafnost w swém zpósobení nemýlí sě, jenžs učinil, ježto budúcie jsú, a zowsěta, ježto jsú, jakžto ta ježto nejsú, jenž pyšné prawým skrowenstwím s kněžstwie smietáš, a pokorné milostiwě na wýsost wzwodiš: newypraweného milosrdenstwí twého pokorně prosímy, aby, jakžto Hester královnu dle židowského zdrawie z wězenie nebo z uokow zproštěnú do krále Aswerowy komnaty a královstwie jeho účastnosti jítis kázal, takéž tuto službu twú pokory našie požehnáním a křesťanské osady spasenie-dle k dóstojnému a wysokému krále našeho zdáwání milosrdně jíti pojč, aby w králového manželstwí slibu wezdy přebýwajíci styd-

blízkú panenstwie palmu zdrženie
obdrżeti, a hospodinu bohu żiwému
vému we wšem a nade wšecko
sě ustawičně żádala, a tebú na-
n, což tobě libo jest, wším srdcem
ı. Amen.

menati jest, że sukně králowé i ko-
ají býti otewřené napřed i na zad
ásu; a kněz arciƀiskup má ji ma-
ı kříž swatým olejem na hlawě, na
i na plecí, a řieci, když ji maže,

We jmě otce i syna i swatého
prospěj tobě toto mazánie swatého
ıe cti a k wěčnému potwrzení na
wěkoma. Amen.

ım modlitba po mazání tato: Swa-
ucha milost, pokory našie úřadem,
lna sstup, a jakožto rukama našima
ɔjnýma olejem přirozeným omyta
zewnitř, takéż jeho newidomým
m umazaná utučněna býti zasluż
a jeho duchownym mazánim swr-
ně wżdycky omyta neslušnosti waro-
ě a hrdati nauč sě wší myslí, aby
é duše twé wżdycky mysliti, żádati
mohla, s pomocí hospodina našeho
rista, jenż s bohem otcem a swa-
ıchem kraluje na wěky wěkoma Amen.

llitba: Wšemohúcí wěčný bože, při-
ːí duch twého požeh†nánie na slúhu
. pro nás modlície milostiwě wzlij,
áż skrze ruce našeho wzloženie
den králowá ustawena jest, swě-
wého dóstojna a zwolena aby ostala,
y potom od twé milosti odlúčena
jakżto nedóstojná, skrze Krista
ina našeho. Amen.

Po této modlitbě dá králowě żezlo arcibiskup, jiného zpósobenie než králowo żezlo, ale prut podobný prutu králewu, bez modlitby. Pak wloží prsten na prst její, řka takto modlitbu:

Wezmi prsten wiery, znamenie přísnosti, jimżto aby mohla wšech kacieřských zlostí warowati sě, a pohanské národy mocí boží tisknúti a ku poznání prawdy přijíti, skrze Krista hospodina našeho. Amen.

Jiná modlitba: Bože, jehożto jest wšecka moc a dóstojenstwie, daj slúze swé N., znamením twé wiery, prospěšné její dóstojenstwí skonánie, w němżto aby tobě wżdycky ustawična ostala, a tobě ustawičně slíbiti sě żádala, skrze Krista hospodina našeho. Amen.

Požehnánie koruny králowé počíná sě takto: Bože, twých wěrných koruno, jenż na hlawě jich pokládáš korunu z kamenie drahého, požeh†naj a pos†wěť korunu tuto, aby jakożto ona rozličným drahým kamením jest okrášlena, takéż slúha twá, nosce jejie, mnohým drahého kamenie ctností darem, twú štědrú milostí naplněna byla, skrze Krista hospodina našeho. Amen.

Tehdy má jí wstawena býti koruna na hlawu od arcibiskupa, kterúżto wstawenú mají wzdrżowati se wšech stran šlechtici Čeští. Arcibiskup pak má řieci, wstawuje korunu, tuto modlitbu:

Wezmi korunu chwály a čest weselé, aby stkwúci stkwěla sě, a wěčným radowáním korunowána byla. Amen.

Modlitba opět: Úřadem našeho dóstojenstwie za králewú slowútně požehnaná, wezmi korunu králowého zwýšenie, kte-

rážto [illegible]č nedóstojnýma, wšak biskupíma rukama na twú hlawu wstawena jest; a proto jakto zewnitř zlatem a drahým kamením okrášlena stkwie sě, takéž wnitř zlatem múdrosti a ctnostmi drahého kamenie okrášlena býti snaž sě, aby po záští tohoto swěta, s múdrými děwicemi, choti věčnému hospodinu našemu Jesu Kristowi dóstojně a slawně wstřieci wyndúci, nebeského králewstwie sieni we dwéři zaslúžila wjíti, s pomocí hospodina našeho Jesu Krista, jenž s bohem otcem a swatým duchem žiw jest a kraluje na wěky wěkoma. Amen.

Počíná sě jiná modlitba: Wšeho hospodine studnice dobrého, a wšeho prospěšenstwie dárce, daj slúze twé N. došlé dobře zprawowati dóstojenstwie, aby od tebe jí danú chwálu dobrými skutky mohla utwrditi, skrze Krista hospodina našeho. Amen.

Po té modlitbě šlechtici, ježto korunu wzdržují, dowedú ji k stolici poctivě připrawenú, a tu ji posadie; a s ní bude šlechetná abbatyše swatého Jiřie na Praze zákona swatého Benedikta, kterážto pro své dóstojenstwie pozwána a prošena při korunowání králowé wždy má býti; a okolo ní stanú šlechtici a panie urozené králowstwie Českého. Pak w uobětowánie a míru nošenie a božieho těla přijímánie owšem řád králowý dřiewe znamenaný zachowán má býti.

Žehnánie koráhwe: Nakloň hospodine ucho twé k modlitbě naší pokory, a skrze orodowánie swatého Michala archanděla twého a pána nebeských ctností, daj nám pomoc prawice twé, aby jakožtos požehnal Abrahama nad pěti králi swítězníciecho, a Dawida krále, w chwále twého jména witězské boje činícieho, tak požeh†nati a oswie†titi ráčil tuto korúhew, kterúžto na obranu swaté cierkwe proti nepřátelské ukrutnosti nosie, aby we jmě twé wěrní a obraňující lidu twého po nie jdúce, skrze moc swatého kříže witězstwie nad nepřátely dobywše, radowali sě, jenž s uotcem a swatým duchem žiw jsi a kraluješ na wěky wěkoma. Amen.

Tu sě dokonáwá korunowánie. A potom budú čísti čtenie swatého Matěje:

W onom času odšedše licoměrníci, učinili radu, aby Ježíše popadli w řeči. I poslachu mlazší swé s Herodiány, řkúce: Mistře, wiemy, že jsi sprawedliwý a cestu boží wprawdě učiš, a nenie tobě péče o žádném, ani hledíš na osobu lidskú: slušíli dáti daň ciesařowi, čili nie? Poznaw pak zlost jich Ježíš, wece: Co mne pokušíte, pokrytci? ukažte mi peniez platný. A oni obětowachu jemu peniez. I wece jim Ježíš: Či je to obraz a nápis? Wecechu jemu: Ciesařów. Tehdy wece jim: Proto wraťte, což jest ciesařowo, ciesařowi, a což jest božie, bohu.

Znamenati jest, když budú čísti čtenie, král a králowá mají složiti koruny své. A když odečtú čtenie, wětší mezi arcibiskupy nebo biskupy wezme knihy čtenie, i donese králowi, aby celowal, a potom králowé, potom arcibiskupowi, ježto mši slúží.

Credu ději a offertoř: Slyš hlas mo-

dlitby mé, králi mój a bože mój! nebo k tobě modliti sě budu, hospodine!

Po offertoři šlechtici a páni powedú krále k oltáři, korunu jeho před ním nesúc; král pak má offěrowati jeden chléb bielý, střiebrnici plnú wína, a zlato, jakžto královému dóstojenstwi zdáti sě bude podobno. A králowá takéž bude offěrowati. A jdúce k oltáři, i zasě sě wracujíce, meč wytržený ponesú před králem i sceptrum.

My prosímy hospodine, obětowánie posvět, aby i nám jednorozeného twého tělo a krew bylo, i slúze twému králi našemu N., na obdrženie dušc i těla zdrawie, a na konánie poručeného úřadu, tebú darujícím, wždycky prospiewati, skrze téhož Krista hospodina našeho. Amen.

Slowútné pošehnánie na krále a na lid, před Agnus dei: Wšemohúcí bože, ducha twého nás zbohať weselím; a králi našemu cierkewného pokoje požíwati daj w tichosti. Amen. Anděla twého swatého wezdy jemu stráži daj a obránci, a tak jemu jako nám ctností swatých daj posilenie. Amen. Okolek králowstwie jeho za dnów jeho pokoj obklič poctiwý, a kamkoliwěk sě obrátí, jeho protiwníków mysl umdlena buď smucujície, a wšeho w nás duchowenstwie hojnost buď skrowna. Amen. To on dáti rač, jenž s uotcem a s duchem swatým žiw jest a kraluje na wěky wěkoma. Amen.

Jiné šehnánie na krále takto jest: Wšemohúcí buoh, jenž tě lidu swého chtěl býti zpráwcí, on tě nebeským požehnáním swětě, wěčného králewstwie daj býti účastníkem. Amen. A pojč tobě proti wšem wiery křesťanské nepřátelóm widomým a také newidomým wítězstwie slawné, a pokoje i odpočiwanie cierkweného sčastného tě učiň dalece i široce základcí. Amen. Aby tě wladařstwie králowské držiece, lid tobě poddaný křesťanského zákona práwa ostřiehaje, odewšad bezpečen, pokoje tichého požíwal, a tě w sboru swatých ustawiti ráčil, a wěčným sčestím tudież za jedno s tebú radowati sě zaslúžil. To on dáti rač, jehožto králewstwie a ciesařstwie bez konce trwá na wěky wěkoma. Amen.

Opět znamenati jest, že ten, jenž jest dal králi čtenie celowati, má po Pax domini wzieti mír od arcibiskupa mši slúžícieho, a nésti králewi i králowé s kniehami: a po něm wšickni arcibiskupowé i biskupowé dadie celowánie míru jeden po druhém králewi na swé stolici sedíciemu.

Opět znamenaj, že po umytí anebo w umýwanie arcibiskupowo, neb po mši, zdáli sě podobno, opět kniežata nebo šlechtici přiwedú krále před oltář, a tu přijme tělo a krew boží z ruky arcibiskupowy mši slúžícieho.

Communio: Urozuměj wolánie mé, přichyl sě k hlasu modlitby mé, králi mój a bože mój! nebo k tobě wzmodlím sě, hospodine!

I hned die Complendu: Toto nás obcowánie hospodine učisť od hřiechu, a slúhu twého N. krále našeho ode wšeho obraň protiwenstwie, aby cierkweného pokoje obdržal tichost, a po tohoto swěta pomi-

nutí k wěčnému došel dědictwí, skrze pána našeho Jesu Krista, jenž s tebú žiw jest a kraluje w jednotě ducha swatého na wše wěków wěky. Amen.

Tuto sě dokonáwá řád korunowánie králowa i králowé Českého králewstwie.

Tuto pak počíná sě řád obláčenie králowého, k jeho welebnosti ukázanie neb k súdu; ale dřéwe než sě obleče, před rúchem die tento žalm: Proč sú sě rydali národowé; *a onoho žalmu tyto werše:* Strach boží swatý bydlí na wěky wěkoma; práwa hospodinowa wěrna sama w sobě. *Až dokončie toho žalmu, a potom inhed obleká jej. A najprwé obleče sě w sukni, die:* Abych milowal prawdu a nenáwiděl zlosti, protož umazal mě buoh, bóh mój olejem weselé nad dědice mé. *Potom obuje sě w střewice králowé, řiekaje tento žalm:* Swiecenie nohám mým slowo twé, a swětlo stezkám mým; přisáhl jsem a ustawil jsem ostřiehati súdów sprawedlnosti twé; ponížen jsem až owšem hospodine, obžiw mě podlé slowa twého; wolnosti ust mých dobře libé učiň, hospodine, a súdów twých nauč mě; duše má w rukú mú wždy, a zákona twého nezapoměl jsem; položili jsú hřiešníci osidlo mně, a od přikázaní nezblúdil jsem; dědinú získal jsem swědectwie twá na wěky, nebo weselé srdce mého jsú; přichýlil jsem srdce mé k činění sprawedlnosti twých u wěk pro odplatu. *Potom wezme náramky, řka:* Jenž učí k šermowání ruce mé a prsty mé k bojowání; a položil jest jakožto lučiště mosazné ramena má. *Potom wezme dalmatiku, řiekaje:* Obleč mě hospodine u pancieř sprawedlnosti, a dielem síly obklič mě. *Potom wezme rukawice, řiekaje:* Nakazl mě hospodin, sklín swého; olejem swatým swým umazal ruce mé, ruka pak jeho pomáhati bude mně. *Potom wezme prsten, řiekaje:* Wezmu králowského dóstojenstwie prsten a křesťanské wiery znamenie. *Potom plášč s zápony wezme, řiekaje:* Oblekl mě hospodin w rúcho zlatem tkané, a nemiernými záponami okrášlil mě. *Wstawí potom korunu na hlawu, řiekaje toto:* Ponenžil jsi mě málem méně od andělów, chwálú a ctí korunowal jsi mě, a ustawil jsi mě nad diela rukú twú; ztučnil jsi w oleji hlawu mú, a čiešě má zapojujúcie kak přeswětlá jest, a milosrdenstwie twé následuje mě po wše dny žiwota mého. *Potom žezlo wezme, řiekaje:* Metla twá a kyj twój, ta mě utěšila jsú, metla sprawenie, metla králowstwie twého. *Potom jablko wezme, řiekaje:* Lid, jenžtos posadil w rukú mú, zdráw učiň hospodine, a požehnaj dědictwie twému, a wládni jimi, a pozdwihni je až u wěky. *Potom k stolici jda, die:* Hospodin chuda činí a wzbohacuje, ponižuje a powyšuje; wzkřiešuje od země pracného a z bláta wywodí chudého; aby jej usadil s knieżaty a stolici chwály držal; a chwály božie drżely jsú stěžeje země, a uložil na nich swět; nohy swatých swých zachowá a nemilostiwí we tmách skrčie sě, neb w síle swé mocen bude muž; hospodina budú sě báti protiwníci jeho, a nad nimi bude zwučeti w nebesiech; hospodin

ɔ súditi krále země a dá wládenie krá- siteli twém weselí sě náramně. *Než máji*
i swému a powýší rohu mazaného swé- *býti súd před žalmem:* Proč jsú sě wzry-
Po oblečenie die žalm: Hospodine, dali národowé, *má řéci:* Blažený muž,
noci twé uzdrawuje sě král, a w spa- jenž nepostúpil po radě nemilostiwých.

ŘÁD PRÁWA ZEMSKÉHO.

Psán jest mezi r. 1348 a 1355, nejprw latině (Ordo judicii terrae) we dwojí recensí, potom i česky, překladem wšak swobodným, jenž originál swůj tu zkracuje, tu rozšiřuje, tu i do-ɔe na opak mění, jakož očitě widěti jest we wydání obau textůw pospolu r. 1842 w Archivu ɛém, dílu II. str. 76 — 135, kdežto i wšecky rukopisné prameny jeho wytčeny jsau. Jest nto spis, jako kniha starého pána z Rosenberka, dílo spisowatele saukromého, nikoli pak ɔnodárce kterého; pročež také nikdy zákonné platnosti do sebe neměl: a wšak, líčíc nám n obyčeje saudní, alebrž i mnohé zásady prawní, kterých někdy u saudu zemského w Čechách ɛwáno, náleží jistě k nejdůležitějším památkám prawnictwí středowěkého, jak we Slowanstwu, i w Europě wůbec. Celý spis počítá článkůw 100, z nichžto zde kladau se jen čl. 1 — 42.

1.

ɔdyžby kto chtěl z hlawy bratra swého jiného přietele koho pohnati k zem-ɔu súdu, tento řád jmá zachowati: rwé, když jest ten jeho přietel zabit, ten den pomnieti, a přijda před lníky Pražské, tocižto před najwyš-o komorníka a před jiné úředníky, ýchž móž dojíti, we dwú nedělí ot tie toho přietele, i jmá jim opowě- a purkrabi Pražskému, a řka takto: , račte slyšeti, opowiedám Waší sti, že tento přietel můj (pojmenuje a otkud jest byl) jest zabit na po- é cestě od toho (pojmenuje toho, kte- jej zabil a otkudž jest); opowiedám ı hlawu jeho, a proši, dajte mi ko- níka, ať by tu hlawu opatřil. Tu po- jma komorníka, jmá jemu ukázati toho zabitého, a rány jeho a rúcho zekrwa-wené jeho, w kterémž jest zabit; a to wšechno rúcho jmá sobě ten komorník wzieti i zachowati, aby je mohl w súdě ukázati. Ale chceli ten, jenžto pohoní, bezpečen býti: přiweď toho komorníka před úředníky, ať wyzná před nimi, což ohledal jest, a rúcho krwawé ať pokáže. A to we dsky zemské kaž popsati, den a léto, kdy sě to stalo, a jméno toho komorníka, kterýž jest wyznal, znamenati kaž. Neb kdyžby ten komorník sšel dřie-we súdu, aneb žeby jeho jmieti nemohl, neb žeby to rúcho krwawé utraceno bylo, aby před súdem ty dsky ukázal a čísti kázal; to bude mocno, jakoby ten komorník wyznal před súdem.

2.

Potom, kdyžby chtěl pohnati, jmá prositi, aby jemu dán byl komorník, jenžtoby pohnal wraha jeho. Kterýžto když požene, jmá wyswědčiti, když ten den přijde, k kterémuž jest pohnal; a to jmá we dsky napsáno býti. Tu pak ten den w hodinu dewátú, tociž o poledni, ten jenžto pohoní, jmá opowědieti úředníkóm a purkrabi Pražskému, že stojí k prwniemu póhonu, a řka: Opowiedám sě Waší Milosti, že sem pohnal wraha swého, jenž jest zabil mého bratra, (pojmenuje jménem oba), a to chci wésti přede pány s plným právem, i z hlawy, i z peněz, w čemž tu hlawu pokládám. A ihned dobuda řečníka, i jmá we dsky kázati wložiti obě žalobě. Tu znamenaj, že w zemském súdě jeden na jednoho nikdy nemóže dwú žalobú wésti, jediné o hlawu, jakož jest již znamenáno.

3.

Tu pak w hodinu nešporní opět sě jmá opowědieti úředníkóm a purkrabi Pražskému, týmiž slowy, jako dřiewe; potom druhý a třetí den po tom roku takéž sě jmá opowědieti w též hodiny, jakož sě prwý den opowiedal. Po těch třech dnech wezme jiného komorníka, aby jej pohnal k druhému roku; a to we dsky káže napsati. A když ten rok druhý přijde, wšecky ty opowědi jmá učinitř, jako na prwniem roce učinil. A ihned k třetiemu a posledniemu roku wezme téhož komorníka, jakkoli byl na prwniem roku, nebo jiného. A když ten třetí rok přijde, opět sě jmá opowiedati w též hodiny, jako na prwniem a na druhém roce.

4.

Tu ten pohnaný na třetiem roce jmá státi; a kdyžby najwyšší komorník a súdí a písař najwyšší s jinými pány šlechtici již seděli na súdě: tehdy ten, jenžto pohoní, stoje před šranky, jmá sobě prositi řečníka, a ten jemu jmá dán býti. Tu pak ten řečník, utieže sě s ním, i bude žalowati a řka: Pane sudí, tento mne prosí (pojmenuje jej), abych jeho slowo wedl: přeješli jemu toho i mně? A když sudí dí: „Přeji“, tehdy ten řečník jmá jemu právo ohraditi, jakž umie najlépe, a jmá prositi, aby jemu pán byl wydán z panów, jižto sedie na súdě, a ten jej jmá naučiti, na které straně jmá státi přede pány, tociž na prawej. Potom jmá prositi, aby jim byla dána dwa pány, kterážbyšta jměla jim raditi a w ucho šeptati, což k jich právu sluší, učiece je; neb ten pówod, jenžto pohoní, pro weliká žalost, že jemu přietel zabit, nemóž dobré paměti jmieti. Potom jmá řieci: Prosí ten pówod, a já jeho jménem prosím, abychom jměli polowici panów k swej radě a ku potazu, aby s námi mohli otstúpiti, kdyžby nám jich třeba bylo, kterébychom wywolili; wiece mienim jemu i sobě, abych mohl jeho žalobu podlé naučenie panského prožalowati, a jej do šranków wésti, a wšecka práwa konati, což k tomu súdu přisluší; a kdyžbych jej w čem zameškal, neb na kterém slowě pochybil, aby mohl řieci: „nenie to mé slowo“, a mnú nebo jiným řečníkem mohl sě oprawiti; a obecně wšecko jiné právo jeho i mé jemu mienim i sobě, což k tejto při

n přisluší; a prosím pane sudí, aby odal na pány, jestli práwa dosti nie, jako sem ohradil jemu i sobě, ráčí wynesti. A když sudí die a lezná, což si wymienil jemu i sobě em, toho jmáte požiti: a ihned jmá án wydán býti, aby jej naučil, utieže ými pány, kde jmá státi w šran- tociž na prawé straně, a jestliżeby ě newymienil nebo neohradil, může ohraditi, potieže sě s tím pánem.

5.

pak pohnaný, staneli k súdu, jmá aké řečníka prositi, a ten jemu jmá ýti. Tehdy ten řečník jmá řieci, uje jej jménem: Tento ottudto, udí, mne prosí, abych jeho slowo přeješli jemu toho i mně? A když ie „Přeji", tehdy řečník jmá jemu ohraditi, i pána prositi, aby jej , na které straně jmá státi, a wšeho ohrazenie jmá učiniti, jako jest druhé řečník učinil, wšecko zwláště wy- ž. Tu jemu jmá pán také dán býti, ej naučil, na které straně jmá státi, na lewej. A když jemu wšecko prá- radí, a sudí jemu die: Což si s m wymienil, toho jmáš požíwati.

6.

dyž obě straně proti sobě staneta: řečník pówodów jmá řieci: Pane ižli mohu žalobu wésti?" pojmenuje pówoda. A když sudí die „Již": ten řečník jmá řieci: Páni! račtež na též práwo ohrazenie: tento ot- žaluje na tohoto ottudto (pojmenuje że jest zabil bratra jeho, (pojme- nuje jeho, otkud jest byl) na pokojné cestě bezprawně; pakliby toho přel, chce naň ukázati swým żiwotem na jeho żiwot, jakż jemu páni za práwo wynesú.

7.

Tehda řečník pohnaného jmá řieci: Pane sudí, přeješli otpowěď učiniti na též práwo ohrazenie? A když sudí die „Přeji": tehda řečník pohnaného jmá otázati: Kdy sě to zabitie stalo?

8.

Tehda řečník pówodów jmá řieci: tohoto léta, tento den, pojmenuje kdy sě je to stalo, po kterém neb před kterým swátkem.

9.

Potom řečník pohnaného jmá otázati: jestli to úředníkóm opowiedáno? A když úředníci wyznají, że jest: tehda řečník pohnaného jmá otázati pówoda: jmáli komorníka, jenżto tu hlawu opatrował? Tu komorník jmá wyznati, co jest widěl, a rúcho krwawé pokázati. Pakliby toho komorníka nebylo, ani toho rúcha: tehda pówod jmá dsky pokázati; a když pokáže, tehda na tom jmá dosti býti, jakoby komorníka i rúcho pokázal.

10.

Tu pak řečník pohnaného jmá požádati, aby żalobu slyšal z desk. A budúli sě dsky s żalobú řečníkowú děliti, że to úředníci shledají: tehdy pohnaný prázden jmá býti póhonu i té winy. Pakliby sě dsky se żalobú nedělily, a to úředníci shledali: tehdy jmá otpowědieti, anebo newinen sě k správě a k newině zdwihaje, anebo sě poznaje, że jest to musil učiniti, bráně sě jeho násilí, a bráně ži-

wota swého, a to chce pokázati, jaká jemu práwo a páni naleznú.

11.

A když páni potaz naleznú a wynesú, že by jměli o to sědati a žiwotem pokázati: tehdy obě straně již nejmáta nikam w radu otstúpati. Tehdy řečník pówodów jmá řieci: Pane sudí! tento ottudto prosí, aby jemu dán byl pán, jenžby jej naučil, kterak jmá k swému wrahu přistúpiti, a kterak jmá w šranky wjíti, kterú nohú napřed, a kterú potom, a na kterém jmá koleně pokleknúti před wámi, a w kterém miestě, a kterú rukú jmá klín swé sukně držeti, a kterak jmá řieci dřiewe nežby tím klínem swého wraha udeřil, a kolikrát jmá udeřiti, a dokuď jmá klečeti, a kdy jmá powstati, a kdyby jměl z šranków wystúpiti.

12.

Potom řečník pohnaného má řieci: Tento pohnaný, (pojmenuje jej), chce swú newinu pokázati, i prosí, pane sudí, aby jemu byl dán pán, jenžtoby jej naučil, kterakby jměl wstúpiti w šranky, i též učiniti, jako jest prwní řečník prosil.

13.

Tehdy ten pán, jenžto jest wydán pówodu, jmá nad hlas řieci: Slyšiž! kdyžť káži do šranków wstúpiti, jmáš prawú nohú napřed kročiti a lewú potom; a když před pány přijdeš, jmáš na prawém koleně pokleknúti, i máš prawú rukú s prawé strany za klín sukni wzieti, i jmáš držeti, dokudž nekáží páni tím klínem swého wraha udeřiti.

14.

Potom pán, kterýž bude wydán pohnanému, jmá nad hlas řieci: Slyš! když káži w šranky wstúpiti, jmáš lewú nohú napřed wkročiti a prawú potom; a když přijdeš přede pány, jmáš na lewé koleno pokleknúti i jmáš sě ujieti lewú rukú za klín s lewé strany; držiž a nebij, ani wstáwaj, dokudž nebude kázáno.

15.

Tehdy řečník pówodów otieče, a řka: Pane sudí! jižli móže pówod wstúpiti w šranky? Tehdy sudí dié: „Wstup!“ A když přijde přede pány, a klekne, i klín sukně s prawé strany w prawú ruku wezme: tehdy řečník pohnaného také otieče, a řka: Pane sudí! ponéwadž pówod již jest w šranciech, jižli móže pohnaný také w šranky wstúpiti? A když sudí die: „Již;“ a když již na swé miesto s lewé strany přijde, a na lewé koleno poklekne, a s lewé strany klín sukně w lewú ruku wezme, že již oba hotowi budeta:

16.

Tehdy řečník pówodów žádati bude pána, aby jej naučil, kterak jmá řieci, dřiewe nežby klínem udeřil swého wraha. A řečník také pohnaného bude prositi pána, aby jej naučil, kterak má řieci, dřiewe než swým klínem proti pówodowi udeří.

17.

Tu pán daný pówodowi nad hlas dié: Takto jmáš řieci: ty Petře (nebo kterak jemu jméno ději) slyš! prawímť, žes mój wrah, neb si zabil Jana (neb kterak jemu

ější) bratra mého wlastnieho od-
ojmenuje), na pokojné cestě bez-
a to chci pokázati mým živo-
wój život, jakž mě právo zem-
ini naučie.

18.

' pán wydaný pohnanému nad hlas
jmáš řieci k pówodowi: slyš
) Jakube! jakož mi winu dáváš,
zabil bratra twého Petra nebo
i někdy řečeného ottud, na po-
estě bezprawně: tiem jsem tobě
, a to chci pokázati mým živo-
twój život, jakž mi právo zem-
ini naleznú.

19.

náta zaručiti, aby sě bila o ži-
jmá jima deň a miesto ukázáno
kož jest obyčej a právo, kdež
eznú. Pakli jest proti žalobě po-
a řka: „To sem musil učiniti pro
átek, bráně svého života:“ tehdy
líny w hromadu třikrát udeřiti
i oba buďta pilna, abyšta upřiemo
proti sobě, by sě žádný nechybil.
y páni shledli, na kterémžby sešlo
wě neudeřil: tenby swú při ztra-
kdyžby oba práwě udeřila, žeby
chválili: tehdy řečník pówodów
lieho otázati: Jižli pówod móž
z šranków wyjíti?

20.

' ten pán, jenžto mu wydán k na-
ná jemu řieci: Wyjdi, již je čas.
řečník pohnaného jmá otázati,
wstáti a z šranków wyjíti? Tu
a wydaný jmá řieci: Wyjdi.

21.

Tu sudí jmá jim rok položiti, a mie-
sto ukázati, kde jmáta proti sobě přisa-
hati a potom sě bíti.

22.

A když ten rok přijde, tehda pówod,
hotow jsa k bitwě, jmá napřed přisieci,
jakž jemu páni rotu wydadie. A kdyžby
tu přísahu zmátl, tehdyby swú při ztratil.
Pakliby přisahaje prošel: tehdy pohnaný,
hotow jsa také k bitwě, jmá přisahati za
swú newinu. Pakliby přísahu zmátl, teh-
dyby tu při i život ztratil. A pakliby
prošel: tehdy sě inhed jmáta bíti bez
oděnie, jedno w sukniech a w nohawi-
ciech, s mečmi a za štíty, w šranciech
jim připrawených, jako jest obyčej.

23.

Tuto znamenaj, že za staradáwna tento
řád byl jest, kdyžby pohnaný přísahu
zmátl, a po třetí sě neoprawil, žeby ztra-
til i při i hlawu. Proti tomu z přiezni
páni sú byli nalezli jednomu za nebožce
Ciesaře, že pro tu přísahu nejmá ihned
sťat býti, ale že jest swú při ztratil, a
ten pówod jmá získanú jmieti. Ale mie-
sto stětie tento pohnaný jmá dán býti
do wěčného žaláře, aby jeho purkrabie
Pražský chowal až do smrti, jakož na
wězně slušie; a pakliby purkrabie Pra-
ský byl jeho přietel přirozený, tehdá jmá
dán býti do jiné wazby, kdežby sě krá-
lowi a pánóm zemským zdálo, a tu jmá
chowán býti, jakož na wězně slušie, do-
kudžby král a páni zemští jeho newiny
neoptali úplně, aneb dokudžťby ten pó-
wod a jeho přietelé jemu té winy neot-

pohnaný swú newinu má pohánětí přísahú na kříži sám sedm se zmatkem; a kdyžby wšickni prošli, má prázden býti, a pakliby jediný zmátl, tehda tu při ztratí. Ale kdyžby sobě toho práwa newymienil před žalobú, má sě s ním bíti, ač i jest pówod menšieho urozenie; a ta bitwa má jíti týmž řádem, jako swrchu psáno stojí.

35.

A pakliby wýše urozený menšieho sebe pohnal z hlawy, a kdyžby nechtěl bíti sě s swým wrahem: tehdy má jemu řečník wymieniti před žalobú jeho urozenie; tehda má sám sedm přisahati na kříži, jako swrchu psáno jest. A pakliby pohnaný nechtěl přisahati, boje sě, by nezmátl přísahy: má žádati bitwy s pówodem, a pówod sě s ním musí bíti, anebo jej propustiti: nebo nesmíli sě bíti s niže urozeným, také jeho nemá pohoniti.

36.

Kdyžby měštěnín nebo sedlák kterého šlechtice nebo wládyku pohnal z hlawy, a kdyžby pohnaný swé práwo ohradil a wymienil před žalobú, že sě s ním bíti nechce: sám sedm má přisahati na kříži, jako swrchu psáno jest.

37.

A pakliby měštěnín sedláka pohnal: máta sě bíti kyji a s štíty welikými, neb jsta oba jednoho řádu chlapského; a to jest ot staradáwna ustaweno, že k tej bitwě nemáta mečów užíwati.

38.

Kdyžby žena, majíc swého muže, koho z hlawy pohonila: tehda pohnaný má swú newinu pohánětí na kříži přísahú sám sedmý, jako swrchu psáno jest.

39.

Pakliby panna, ježto sě muže odpowěděla, koho z hlawy pohonila: ta má užiwati práwa sirotčieho, aby jejie přietel kterýžkolwěk mohl sě wzieti sě do bitwy s jejím wrahem, týmž řádem jako swrchu psáno stojí.

40.

A pakliby wdowa koho sobě rowného w urozenie pohonila z hlawy mužowy neb kterého swého přietele: má tiem řádem proti pohnanému jíti, jakžto muž. Pak když sě s ním bude mieti bíti, tehdy ten pohnaný má w dole wykopaném státi až po pás s mečem a se štítem welikým, a w tom dole obracěti sě, jakž může, a braniti sě jie. A ona má také býti s mečem a se štítem w šrancích w okrúhlých k tomu připrawených. A on z dola, ani ona ze šranków nemá wyjíti, dokudžby jeden druhého nepřemohl. Pakliby z nich který wyšel, tudy swé práwo ztratil. A panna w osmnádsti létech, nebo starší, kdyžby chtěla tak s swým wrahem bíti sě, tehdy má práwa požíwati.

41.

Kdyžby kto před králem nebo před súdem plným swým počátkem koho zabil, byliby to popaden, má ihned stat býti, ale dědiny a zbožie jeho nemá zjímáno býti. A pakliby ten wrah to neby popaden, a ottud utekl: kdyžby král Český nebo úředníci Pražští na swú přísahu wzali, že sú to widěli, ježto jej zabil: o tu hlawu nema žádný póhon býti, ale

enžto má o tu hlawu práwo státi, wyznánie we dsky wložiti, a na lědiny i naň má práwo wésti plným , jako swrchu psáno jest, jakoby lným súdem dowedl. A o tu hlawu iimi nemóž smlúwa býti, bez krá-wóle anebo jeho hofmistra.

42.

'žby kto wyššieho řádu neb rodu šieho byl pohnán z hlawy, a na pří-ám nebo který pomocník zmátl: ten nemá stat býti, ale má tu hlawu složiti podlé šacowánie a nálezu úředníkow Pražských, tociž najwyššieho komorníka, sudieho, písaře a purkrabie Pražského: kteřížto wšickni s panskú radú mají hlawu tu šacowati podlé swých přísah. A pakliby sě o to smluwiti nemohli: tehdy pan král nebo jeho hofmistr má je přeslyšeti; a kterejž straně přiwolí, toho má poslušna býti druhá strana, a na tom má ostati a t. d.

TKADLEČEK.

ndwík Tkadleček a milenka jeho Adlička žiwi byli w druhé polowici XIV wěku u owdowělé císařowé Alžběty we Hradci Králowé. Byla Adlička krása wěku swého, raužto, když se za jiného prowdala, Tkadleček hořekowání své neukojitedlné počal, ku swau, krásu i ctnosti její pérem swým, jejž od jména swého člunkem tkadlcow-azýwá, zwěčnil w rozmlauwání mezi Žalobníkem a Neštěstím. Znamenita jest pro t a obratnost jazyka. Jest do něm. přeložena (w Dob. Lit. II Aufl. S. 158). Rkp. na vě při kronice Trojanské, Tristramu a Dalemilowi, kdež chybí napřed list a zadu ně-Jiný nowý w Museum. Tištěn pod jménem Starobylá Skládanie, památka XIV wěku Hanky w Praze 1824. 8. dwa dílce.

' *neštěstie odpowídá žalobníku, a še to, což jest koli učinilo, že jest a právě učinilo s swého řádu; a liko, ale co sě koli narodí na swět,* ry *člowěk neb mladý, urozený neb ený, učený neb sprostný, světský chowní, že neščestie zbýti nemóž,* o *ujíti, bydli jakť bydli.*

e wšetečná přišedši ke lwu, an spí čiwá w pokoji, dawši jemu políček, e uteci; lew procitliw, ujem opici, i utrh jie ocas; i podnes jest opice kusa a bez ocasa. Zajiec rychlý přišed ke lwu, ušknuw jej, chtieše uteci; a lew ho chtě uhoniti a postihnúti, za hlawu ho lapi, a uši mu přitiehne; i podnes jest zajiec s dlúhýma ušima. Kočka hrajíc se psem, i udrasla ho; i podnes pes nenáwidí kočky. Též ty také činíš, Tkadlče, chceš sě o nás otřieti, a nás jako swú řečí powaliti, jakoby nás mocí poraziti chtěl, a jakoby nás mocen byl. Chowaj sě nás, ať kóže ze-

drána nebude. Chowaj sě ocasu nezbuda. Chowaj sě psieho hněwu, a wiece nežli psieho. A zdali toho newieš, že Šalomún prawí, že pacholek neb služebník poddaný swému wyššiemu nemá býti nade pána? Zdalis neslýchal a nečítal w epistole nějakého mistra Bernarta mnicha, jenžtoť píše o řádu hospodářském, a řka: Sluha, jenž sě pánu protiwí w jeho skutciech a w jeho obyčejiech, a w jeho moci, nemáť býti chowán, než jako příštie a budúcie zlé hanebné a zle býti zahnán. A zda ty mníš, bychom tobě w tom chtěli seděti, aby ty, jsa pod námi a w našie moci, a již w našie poruce, i chtěl sě nám tak šeredně protiwiti? Chowaj kóže, chowaj ocasu, chowaj sě psa. Wěz to tedy, žeť toho ukrátiti chcem, a tobě to již nad hlas powědieti, že to, co sme nad tebú a proti tobě učinili, neb nad kým to činieme, žeť sme práwě učinili a dobře. A netolik tobě nad tebú, ale kady sě obrátímy na swětě, swú moc na wše strany ukazujem, památku po sobě ustawujem. Čti mudrcowa onoho skládanie, jemuž jmě Faliscenes, tenť prawí: Nicť nenie tak mocného na swětě, tak podlé zbožie jako podlé síly, byť někdy pótky anebo někdy škody nějaké nemělo od protiwnosti swěta. A co jsú protiwnosti swěta, jedno my nešťestie, jenž jsme bohem samým wydáni, rozličné lidi rozličnými protiwnostmi je potkati, onoho dnes, onoho zajtra; onoho jmem w swú moc, onoho za chwíli popúščiemy. Na to jsme my wydáni, abychom ani člowéka řádu wysokého: ciesaře, krále, knieżata, markrabě, hrabě; aniž to řádu nižšieho: šlechtilé šlechtice, rytieře, panoše, wládyky; aniž to řádu nejnižšieho: měšťany, sedláky; takéž w duchownám stawu jako w světském; ani řádu pohlawie ženského, neostawili bez našie památky; a netoliko na lidech moc swú ukázali, ale druhdy i na němém howadu a nad němými zwieřaty moc swú ukazujem. Aniž my koho ctiemy pro wysoký urozený rod. Aniž my mínem koho, pro jeho hlubokých smyslów umění. Aniž my sě lekámy kterého reka, aniž my sě stydíemy kterého mudrce; aniž my které krásy šetřiemy; ani milost, ani nemilost, ani žalost, ani mladost, ani starost, nic bez našie pótky nenie, ni dětinstwie, ni mládě, ni jinošstwie! A zdali míníš, žes w jinošském kraji a stawu, by wše přemohl, by wše býti mohlo po twé wóli? Powěz nám Tkadlečku, když s námi tak chceš zajíti řečí protiwnú, a prawíš, žeť jest tobě mnoho dobrého sešlo námi od twé utěšené. Ba Tkadlečku, čítallis kdy w knihách kterých, by kdy člowěk který na swětě, jenžto podlé obyčeje obecného přirozenie živ byl, by kdy byl bez našich pótek, kromě tolikžto oslawných lidí a swatých, jižto byli nad obyčej obecni a nad přirozenie živi podlé milosti božie. Musíš říci, žes ani slýchal, ani kde čítal; sám jsi pak i nad to žádného newídal. Čím ty pak chceš šťastnějšie býti, abychom tě wíce ctili, nežli ciesaře Julia neb krále Alexandra, aneb dobrého, wěru dobrého Karla ciesaře, w ty časy krále Českého? Jižto jsúce mocni, wšak našeho osídla a našeho protiwenstwie druhdy ujíti nemohli. Medle

ě, koliko sě jest našich příhod při-
› jedno těm, jenžto je znáš a jenžtos
:h za twých časów slýchal, buďto
kého, nebli nízkého řádu; a kolikrát
ı to přihodilo, wypsati ty ani wymlu-
ıni kto nebude moci. A mina wšecky
›říhody, popiš jedno příhody ty, ježto
:li ot nás ti králi, jižto jsú byli w
ké zemi, jakož jsú Uhři wysazeni;
› jim nebude. Ach, chcešli, jakož i
š, swé protiwnosti na swé mysli sobě
připomenúti, cos jich také od nás
' ježto dobře bylo podobnějie o ty na
olati, aneb s námi o to zajíti, ježtoť
ıajednú hrdlo, zbožie, čest a twé wše
: platilo, a podobné jest bylo o to
iti, nežli o tu twú jistú. Protož mlč
lečku, nemluw s námi wiec o swú
u. Neměj nás tak za lehké moci,
i bychom twój towařiš byli, nemni
›ylo jako mníš. Wěz žeť tebú i kaž-
mocí naší mocně wládnem. To sám
, žeť nic neminem, nic mimo sě bez
odpowědi nepúštieme. Činieme jako
e, to wšemu swětu swietí, a samo w
jest swětlo; též mladému jakožto sta-
, též pohanu jakožto židu, též kře-
jako Hřeku, též dobrému jako zlé-
též chudému jako bohatému. Též také
ý z těch nenie, by někdy našich pó-
eokusil. Trp ty také, Tkadlečku, podlé
Směllis na swé mysli nad jiné sě
ti a wyskakowati, směj sě za to ne-
ti, ani sě nás proto pokrýwati, by
ı to chtěl styděti, žeť jsme tě twej
milé zbawili. Námť jest tak to po-
ıo, že člowěka každého, jakos ty, neb
řádu wyššieho z nižšieho, tak máme po-
nížiti, jakož sě jest sám chtěl powýšiti.
A jakož mienil nad jinými býti, aby také
tak a takým činem pod jinými byl a pře-
býwal. Zdali sě to neukázalo námi na oné
krásné ženě Judit, dobré židowce, ježto
jie Olofernes král s jinými dobrými že-
nami nečest ukázati chtěl, aniž jinak to
opustiti mienil? Jemužto hlawu sama sře-
zala; a jakož pychem tisknúti chtěl, tak
pychem zahynul, wóle jeho minula. Ne-
wieš toho ještě Tkadlečku, žeť prawie to
lidé múdří, že často člowěk úmyslí sobě,
by to již tak bylo, a prwé než toho do-
wede tak, jakž sobě umyslil, často jemu
to zrušeno bude, ač ne jiným ale námi. A
co jsme my těch dwornych myšlení dwor-
ně rozličným lidem zrušili! Již ne jednú,
ale častokrát již mněli, by to jinak býti
nemohlo, co sobě umysliti. Ale nechtie
tomu druzie porozuměti, že wšechny wěci
na swětě mají swého zpráwci. Nad to pak
ty slyš, prawíš, že té swé milé pro ny jsi
zbawen. A že proto máš mnoho protiw-
ných příhod a posmiewánie, postrkánie,
zhrzenie, utrhánie a rozličné zámutky. Ne-
diw sě tomu, že máš posmiewánie; jestli-
žeť sě posmiewá menšieho řádu nežli sám,
přehowěj to; pakliť sě kto řádu posmiewá
wěčšieho nežli sám, raduj sě tomu; a
sám seznati móžeš a řieci, žes zle učinil
a hlúpě, žes sě toho byl chopil, coť
ostáti nemohlo. Jich posmiewánie tobě
již buď nawrácení swého blúzenie. Pra-
wíš, že sě posmiewají: a kolikrát jsi ty
sě jiným posmiewal? a již přijda k sobě
sám, i ty sě sobě potom posmiewati bu-

deš. Prawíš, žeť tebú již hrdajie twoji známie a twoji wlastnie: i co toho pyčeš, jenžto stawiti nemóžeš? Posmiewati a zhrzeti jeden druhým jest již obecno, tak swój swému jako cizí ciziemu; zda newieš, kto u koho co zajímá, že am winen jest oplatiti? Posmiewal jsi sě jiným, zhrzels jinými, oplatu přijmi za swój dluh. Zdalis nečítal, jenž Hester prorokyně píše w třetiem rozdielu swé řeči, řkúc: Oběšen jest Naaman na té poprawě, ježto ji byl učinil Mardocheowi. Čti k tomu řeč prwniech knih Judicum, jakož prawie: Jakož jsem činil, tak mi sě stalo, anebo tak mi pán oplatil. Přečti řeč onu třetiech knih králowých w jedenmezdsietmém rozdiele, jenž prawie: W kterém městě lzali psi krew Naboth, i twú lzáti budú. W týchžto knihách we dwanáctém rozdielu slyš řeč: Proto žes spal s ženú bližnieho twého, bližní twój tak spáti bude s ženú twú. Slyš Ježíše w jeho řeči: Měrú, kterú měříte, ta wám zase otměřena bude. Slyš Joba, coť prawí: Skutkowé jich je následují. Hleď a slyš proti sobě to wše podobenstwie. Očež proti nám napínáš, že tak, jakožs proti jiným byl před časy, žeť jsú jiní tiem během proti tobě, aneb budú býwati. I takli ty chceš, aťby sě wše stalo k twej wóli, k twéj libosti, k twej žádosti aneb k twému pomyšlení? dalekoť jest ot toho. Slyš příklad proti swej wóli: Židé před lety majíce wes swět jako (w) swú rukú, k swé wóli žiwi byli, ot boha sě často otwracowali pro tělesnú libost, dworné protiwnosti proto a pótky nelibé miewali, často zamucenie, wšak k sobě samým přicházeti nechtěli, poddáni robotám, nemilostem, newolnostem. A dobře bylo hodné, jenž jsúce w swobodě, boha zachowati nechtěli, jsúce potom rozptýleni, lidem jiným k newolnosti byli poddáni, a jich wóle zpět šla, a jich wóle zahynula! Ztěž sě mistrów učeného smysla, jenž někdy s nimi býwáš, přiházejíliť sě jim kdy naše pótky? Ztěž sě mistrów těch, jižto črty umějie wyháněti, wždyli sě jim trefilo po jich wóli a po jich úmyslech; často jim slowa mocná a silná nespomohla. Ztěž sě na babách čarodějných, ježtoť sě s kúzly obierají, wždyli jsú jim jich čáry spomohly neb prospěly? často jim hřeblo, ani pometlo, ani trlice nespomohla, ani kozel bradatý, na němž je okročmo nahá baba jezdila. Ztěž sě lékařów wnitřniech i zewnitřných, wždyli sě jim jich lékařstwie trefilo? Ztěž sě wšech apatekářów, wždyliť sě jim trefují jich kořenie, prachowé, jich konfekty, jich žžené a pálené wody? Zwěda to, mějž to při sobě. A Tkadlečku, bychom někdy měli minúti swú mocí druhé lidi některého stawu, a jim jich wždy wóli dopustili, oniťby mněli, by bohowé byli. Byť to, což sobě umyslé, a toho wždy došli, sami od sebe to měli, bychom toho nerušili: z druhých chudých lidí nebýwaliby kniežata a mocní lidé a z mocných lidí druhdy i z kniežat nebýwaliby chudí lidé a zawržení. Protož což jednomu odejmem a wezmem, druhý toho dojde. A bychom také druhými z jich panstwie nehnuli, dokud jsú žiwi, wždy by oni páni byli i jimi ostali. Protož ty sě sám toho nedomyslíš, bychom my druhým mladým

n jinošským, knieżatóm mocným, pa-
ı w jich dóstojenstwí dali jich wóli,
nitby nám swého zbożie rádi polowici
dali; a bychom byli chtěli bráti ala-
od počátku swěta ty jisté polowice
áždiec w jednu summu, a neb w jedno
, jižby weśken swět dáwno náš byl;
› jest, měj to také při sobě. Toběť
twej jistej, jakož prawíš, tobě utě-
počtu žádného učiniti nemame; mu-
ychom dlúhý čas k tomu mieti, by-
wšem motýlóm, wšem muškám, wšem
m a jiným zwieřatóm, jenž w zemi
zemí jsú, počet wydali z těch pótek,
ıě jim a jich předkóm od nás při-
, co kdy a kde, ot koho, proč a
kterak. Neufaj w swú mladost, w swú bujnost, w swé jinošstwie; mnozie, w to ufajíce, jsú oplynuli, tak za twých časów jakožto před twými časy. Mlč, radať jest to naše, a nech swé klatby; nestój, aby se lwem hrál, kdyžť spí; procítímeli, nepożiweš toho dobrým; neštip lwa, ať tobě ocasa neutrhnem; nestój o Samsonowu sílu, ježtoť jest již zahynula, i tať neprospěje! nestój o to, byť sě wčerajšie den zasě wrátil; buď u pokoji a nerúbaj nad sě, ať třiesky w oči nepadají; nedráždi bolesti drbáním, ať sě neobjetříe; nehoň ptáka zdrawého pěš, a proň w rokli neupadneš. oc.

TÓMA ZE ŠTÍTNÉHO.

Pocházel ze staročeského rodu rytířův Štítných ze Štítného, byw dědicem statkův nehojných we Štítném, w Zásmucích a Chotěmicích. O žiwotu jeho newí se wíce, než co ze spisův jeho a ze předmluw k nim později psaných wybrati lze. Takto prawí se w rukopisu Budišinském: „Byl za času krále Wáclawa Českého panoše jeden slowútný, Tóma ze Štítného, literat dobrý, w swých létech poctiwě a w šlechetném žiwotu do starosti zachowalý; a weda žiwot bohomyslný a pokojný na své twrzi, složil a wyložil tyto kniehy českým jazykem &c." W rukopisu weř. bibl. Pražské psal o něm r. 1454 písař Hradecký Matěj Čapka w tato slowa: Tyto kniehy — „složil jest slowútný panoše, bohumilý Tuoma z Zásmuk a z Chotěmic dětem swým wlastním nynie čtúc před osmdesáti lety (t. j. r. 1374) o rozličném křesťanských wěcí naučení" &c. Dle zprávy podané w Archivu Českém (III, 466) r. 1381 w nájem daw dědiny své we Štítném, r. 1394 opět je k sobě potáhl. Co stařec sedmdesátiletý dočkal se i počátku hádek na universitě Pražské o nauce Wiklefowě; a také sám zmínku činí o nepokojích w zemi České za krále Wáclawa skrze wládu markrabě Prokopa r. 1397—99 powstalých. Není tedy pochyby, že narodiw se okolo r. 1330, a jakž sám o sobě prawí, „w učení ztráwiw prwá léta své mladosti", žiw byl až do konce XIV století. Ač we spisech swých mírně o sobě mluwí, byl wždy na swúj swěk muž oswícený a učený, umějíc latinský jazyk, z něhož rozumně překládal a wybíral, i německému rozuměje, jakž to wyswítá z toho, že odwoláwá se na německau píseň slyšenau (w rkp. Opatow. str. 419). Psal knihy své předně pro naučení dítek wlastních, „aby mohly krátiti chwíli, čtúc w nich, a zwláště we swátky doma we wsi, kdež ani kázanie bývá ani nešpora"; potom ale i pro každého, kdoby čísti chtěl spisy jeho: kteréž on, jak se zdá, po celý žiwot spisowal, opisowal a předělával, tak že wíce rozdílův neboli recensí jich powstalo. Tak na příklad w rkp. Rozmluw prawí, že po smrti tří dětí swých ten spis obnowil; a z knih Učení křesťanského, jež byl r. 1374 dokonewil, opět po roce 1394 pro dceru, bezpochyby jedinau mu zbylau, coby jí se hodilo, wytahowal, krátil, šířil a nowými částkami množil. A tak, co známo, prwního spisu dwě, druhého tři recensí powstaly, od něho samého pocházející, a, že z jeho péra wyšly, po slohu snadno poznalé. Jsauť pak spisy jeho, pokud je známe, následující:

1) Rozmluwy nábožné. Záležejí ze dwau dílův: rozmlauwání otce s dětmi a duše se swědomím: prwní jedná o poznání boha i o wěcech nebeských, druhá o člowěku a o náboženstwí. Rukopis Gersdorfské bibliotheky w Budišíně nesuplný jest, ačkoli ze dwau částech rozdílných, prwní pergamenowé z prwní recensí, druhé papírowé z druhé recensí, obojí wšak ze XV století, záleží. České Museum chowá nowý jeho přepis. Z díla tohoto nic posawad tiskem na světlo newyšlo.

2) Kniehy učení křesťanského. Psal je r. 1374, jakož mimo uwedenau nahoře zprávu také zmínka o berni pro zemi Bramburskau onoho léta w Čechách rozepsané to doswědčuje. Prawí pak o nich, že je spisowal „sám klada ze své hlawy, jakž mi sej zdálo podobné, což sem kde četl neb slýchal na kázaní aneb od učených, aneb se mohl sám domysliti." Rkp. sauwěký (od r. 1376) we weřejné bibl. Pražské (XVII. A. 6) na pergam. fol. listuw 157, krásně

psaný i několika obrázky ozdobený, obsahuje tyto knihy: 1) o víře, naději a milosti, s výkladem páteře; 2) o stawu panenském, wdowském a manželském; 3) o hospodářstwí, hospodyni a čeledi; 4) kak sě zdejší stawowé lidští připodobnáwají k angelským kóróm, (kdežto se naučení klade duchownímu, zákonníkóm, učeným, saudcím, pánóm, wládykám, těhařóm, kupcóm, kramářóm;) 5) ostnec, o pokušení, a 6) o swátostech. Jiný rkp. w Českém Museum od r. 1465 srownáwá se s předešlým, toliko slowce jednotná často měníwá. Třetí rkp. weř. bibl. od r. 1492, s prwním co do wěcí a pořádku srownalý jest, ale co do slohu rozdílný, brzo kratší, brzo delší, brzo předěláwaný. Poslední rkp. Opatowický, nyní w Českém Museum, jak widno od Štítného již starce pro dceru předělaný, dílem zkrácený, dílem zmnožený ze spisu Richarda a S. Victore o stawu wnitřním člowěka, a z Roberta Holkota o maudrosti. Tiskem posud wyšly jen částky některé w Tomsowě knize Über die Veränder. der böhm. Spr. 1805 a w Časopisu česk. Museum 1838 str. 3, 1841 str. 317, 332. Zpráwa širší o těchto knihách učení křesťanského čte se w Rozboru liter. české 1842 str. 195.

3) Řeči swáteční. Jsau čtení a wýklady na neděle a swátky celého roku. Jediný známý rukopis, na pap. we fol. listů 253 ze XIV století, nacházející se we weř. bibl. Pražské (XVII. C. 15) neauplný jest, i s počátku i u prostřed i na konci. Sloh sám dosti patrně dokazuje, že to jest dílo Štítného, ačkoli řeči ke dni a swátku sw. Wawřince, na kterauž se Štítný jinde odwoláwá, w rukopisu tomto se nedostáwá. Tištěno z řečí těchto posawad ještě nic nebylo.

4) Knihy o sedmi wstupních. Prawí o nich Štítný: „Tyto kniehy wám sem zpořiedil, mé dietky, ne sám jich skládaw; a jsúť prwé sw. Augustina o bojowání hřiechów se šlechetnostmi.“ Jsau pak stupňowé ti, jinde od téhož spisowatele „chodby“, „cesty“ nazwaní: náboženswí, úsilé a trápení, duchowní utěšení, pokušení, proti pokušení lékařstwí, skutky šlechetnosti a múdrosti prawé. Rkp. znám jest jen jeden, we weř. bibl. Pražské (XVII, F. 9) na pap. we fol. listůw 116, psán r. 1396 rukau Wáclawa z Pořičí, tehdáž komorníka u probošta Wyšehradského. Nejsau tištěny, ale širší zpráwa o nich nachází se w Rozboru liter. české 1842, str. 143.

5) Překlad sw. Augustina, Soliloquia animae ad deum. Rkp. weř. bibl. Pražské (XVII, F. 21) papírowý we 4, listůw 103, psán r. 1398. Po slohu a jazyku widí se býti práce Štítného, rowně jako i *Zrcadlo sw. Augustina* w témž rukopisu. Tiskem wyšel ten spis již sedmkráte, naposledy w Praze r. 1828 w 8, wždy s proměnau starého jazyka.

6) Překlad Hugowa spisu o připrawení srdce; rkp. téměř sauwěký u p. Čelakowského, newydaný posawad.

Kromě těchto, připomíná w rkp. Opatowském sám ještě swé spisy: o almužně; o sedmeru blahoslawenstwí; o sedmi dařích ducha swatého; o některých stawích; o sedmi swátostech; o manželstwí, — o nichž některých owšem i w předešlých již také jednáno bylo; pročež možná jest, že někteří z nich na částky knih učení křesťanského rozuměti se mají.

Netoliko neobyčejná plodnost spisowatele tohoto, ale i ušlechtilý wlastenecký smysl, duch nábožný, jasný rozum, hojné známosti, a jadrný, hebký i jemný jazyk, stawí ho w čelo wšech spisowatelůw národních onoho wěku. Protož také zde příkladůw slohu jeho we štědřejší míře podati za dobré uznáno. Diwiti pak se jest, že i on příčinu měl naříkati sobě tak často na newlídný saud učených krajanůw swých, „ježto (prý) hyzdie knihy české, ač i dobré, snad chtiec aby jen sami byli múdří widieni.“ A jinde prawí: „Pročež pak rechnie a wrčí pyšní na mě, anebo hlúpí, ježto wše hyzdie, jemuž nemohú sami rozoměti, eż píši česky?“ Stáwalo se to snad jen z péče o zachowání monopolium latinské učenosti školské.

I. ROZMLUWY NÁBOŽNÉ.

Kap. 1.

O tom, co jest buoh, a skrze co má poznán býti.

Děti. Milý tatíku! Kdyžť nám tázati tebe, rádibychom, coj' buoh, srozoměli.

Otec. O dietky! Krátké, ale daleké a přewysoké učinili ste otázanie. Nedáť sě mýliti rozum, ež buoh jest; wšeť stwořenie wolá, ež buoh stwořitel jest, neb nic sě jest samo neučinilo. Protož wšeliký lid pohanský, židowský, křesťanský, kacieři i filosofi mají něco za buoh; ale coj' buoh, toho smysl člowěčí neobsiehne. Protož řkuť, ež buoh jest newyprawná wěc swrchowaná, jehož nic lepšieho, nic blaženějšieho, nic welebnějšieho nemóž býti pomyšleno, ani tak dobré, tak blažené, tak welebné; neb w tom wycházie nad každú mysl, nad každý smysl angelský i člowěčí, wždy jest nad to wýbornějie, nežli móž kto powědieti neb pomysliti. A tak, co buoh nenie, naleznete; ale co jest, toho nemóžeme dosáhnúti. Neb kakž kto móž najwěčší welebnost pomysliti, wždyť jest nad to; wejdi člowěk jakž móž k srdci wysokému: nad toť buoh powýšen bude. Protoť sú mnozí bludowé pohanští wyšli i kacieřští, ež w swých úmyslech wymysléc sobě boha takto neb takto, řekli, by to buoh byl. Anoj' to smysl, swój nesmysl znáti a nerozum, ež nám jest nelze zřieti w jasnost slawného božstwie, a w ten kakýs blesk duchownie toho kakéhos wnitřnieho swětla, w němžto jest buoh, k němuž nelze přistúpiti. Ale w pokoře zaslúžíme, silnú držiec a prawú křestanskú wieru, ež opatříme boha swého skrze Krista pána našeho, když budeta nám až do čista srdečnie oči učištěné w onom u wěčném králowstwu jeho; ač wšak hřiech nás do konce neoslepí, ež bychom, čehož buoh nedaj! proč koli boha zapomněli, nade wše jeho u wieře prawé nemilujíc. A tak die písmo: Neuwěříteli, nesrozumiete. Protož, dietky, o té tak wysoké wěci s bázní a s strachem a s skrowností slušie mysliti i mluwiti, a welmi snažným uchem w nábožném srdci a s milostí, ne z wšetečstwa, poslúchati; neb nenie bludu nebezpečnějšieho, nežli w tom, coj' buoh, zablúditi, to za buoh wzieti, ježto nenie; nic těžšieho, než té tak swrchowané wěci rozumem dosieci: nic také užitečnějie nemóž býti nalezeno, než co kto wěrně, prawě, bez bludu móž poznati o slawném bohu. A protož ktož má s kým bezpečně o takých wěcech rozmlúwati w boží milosti neb čísti, učiň; jakoť i S. Augustin die o sobě w kniehách o swaté trojici, řka: Neoblenímť sě, kdež chybám, tázati, anižť sě stáděti budu, kdežbych poblúdil, dáti sě prawdě naučiti. A takéž, ktož mě slyší, neb čte mé kniehy, kdež jest jist se mnú, tu drž se mnú;

ıyba, totiž kdež pozná, žej blúdil
, jinak mněw než jest, wrať sě ke
kdež mój blud pozná, naweď mě.
jděm spolu cestú milosti, k tomu
láhnúc, o němž písmo die: Hle-
ždy tváři jeho oc.

Kap. 2.

skrze boha wšeliká wěc, a bez
ic jest učiněno, a což jest buoh,
y najbliž k jeho poznání přijíti.

. A tak jest buoh obecen w řeči, a
dalek, aby, co jest, poznán mohl

. Toť tak owšem. O němž mluwíme,
wieme, eż jest, ani sě dá mýliti
by nebylo boha: w swé jsa
welebnosti, wyběhl jest wšie
ıd náš rozum, eż coby buoh byl,
hnem. A tak řekl jest buoh skrze
ı: Jakož zwýšena jsú nebesa od
takéž jsú wzwýšeny mé cesty od
ıšich, a myšlenie má od myšlení

A wšak milostrdný pán hospodin,
jest rozkoš býti s syny lidskými,
i w něm rozkoš měli a kochánie
lná, prawil a ukazowal lidem, co
ı by w plně lidé, co jest, stihnúti
ale, jakož sem řekl, kratochwíl
útěchu, kochajíc sě w myšlení o
ledajíc dojíti jeho, a marná myšle-
ıoniece, mysliec o bohu sie, toto
ı w jeho sě milosti rozchutnáwajíc.
w té kratochwíli hledajíce spolu,
ıoh byl, znamenajme ono slowo,
kl buoh Mojžiešowi, když jej po-
du židowskému. A on otázal, řka:

A ktos ty, pane? kak lidu odpowědě,
otieżeli: kto jest ten, ježtoj' tě k nám
poslal? „Já jsem, ježto jsem — tak dieš
lidu — ten, jenž jest poslal mne k wám.“
Die k tomu sw. Bernhart: Aniž jest které
slowo, by mohlo lépe býti přichýleno k té
wěčnosti, ježto buoh jest, než *jest*;
neb diešli boha welikým, dobrým, blaže-
ným, múdrým, neb což koli dieš do něho
takowého, wše móž w tom býti rozu-
mieno, když dieš, ježto *jest*, neb toj'
jemu býti, to wše *býti;* a kdyby i sto
přidal takých wěcí, nechybilby sě s tiem,
když dieš, ježto *jest*. Diešli co k tomu,
nicš nepřičinil; a pakli nedieš, nics neujal.
Neb jediný sám buoh jest právě bez pro-
měny kteréž koli: wzdy týž, wzdy též,
wzdy tudież a wzdy takéž sám w sobě; a
jiné ijedné wěci, ježto on nenie, nemóž
býti řečeno w plné prawdě: *jest;* neb
kromě něho nenie ižádná wěc bez pohnutie
a bez proměny sama w sobě. A tak buoh
jest, a bez boha nic; neb jakož on sám
nenie bez sebe, takéž bez něho nic býti
nemóž. On sobě jest: on wšemu jest. A
tak kaks jediný on jest, jenž swé *býti* sám,
i to, eż jsú skrzeň jiné wšecky wěci, jest.
Buoh také jest počátek wšeho. Mnohé wěci
slowú a jsú jiných wěcí počátkowé; ale
i ty swé počátky od prwních mají, až tak
wzdy dojde, eż każdý počátek jiné wěci,
ježto buoh, nenie; aneb, ať řku: wšichni
ti počátkowé počátek swój mají od tohoto
počátku prwnieho, ježtoj' bez počátku,
wzdy sám w sobě, bez proměny i bez po-
hnutie, wzdy *jsa*. Neb kdyby někdy
nebyl, kakby to dal sobě, aby byl a býti

počal? A tak buoh jest prawý počátek wšecho, ježtoj' sě nepočal, a od něho wše má swé počátky, a s nímž nic nenie od wěčnosti, ani co jemu mine, a co z nowa má přijíti jemu, z něhož wše, skrzeňž wše, w němž wše; z něhož wše, ne jako ze semene, ale jako ze stwořitele; skrzeňž wše, takéž nikte jiný nenie, ježto by kromě něho co učinil kakž koli. Buoh činí, skrze kohož co kdy ráčí; ale ten účinek wiece jest skrze buoh, než skrze toho, ježto činí. W němž jest wše, ne tak jako něco bude w miestě; ale w moci jest jeho to wše, což jest. Darmo hledají filosofi, z čeho jest počátek swěta; nebyloj' bohu potřebie toho, z něhož by swět učinil, když chtě, bez něhož by nemohl sám swú mocí počieti swěta, anebo toho sobě nestwořiti z ničehož, z něhož by pak swět způsobil. Ale sám swú mocí, aneb z swé moci, skrze swú múdrost, rownú sobě w swé dobrotě, aby dal účastnost sebe i stwořenie, učinil jest wše a zpořiedil a drží, z ničehož stwořiw. Odstup to od nás, bychom to směli pomysliti, jakož sú w tom byli kacieři jedni oklamáni, by z sebe, t. ze swé neporušené a neproměnné podstaty učinil buoh které wěci; ježto, ač by i dobré byly, a wšak porušné a proměnné.

Kap. 3.

Kterak buoh nenie tolik na jednom miestě, ale wšudy; a že lidé wiece milují tmu, než swětlo.

Děti. Chcemť o bohu tázati lecos, abychom řeči dobývali; neb čím o něm wiece slyšíme, tiem sě nám rozum lépe jasní, a diwanie tak diwné wěčší milost wzbúzie; zda kdy bylo to poznati a w tom sě pak kochati wěčně, ježtoj' tak swú welebnostť wše přewýšilo. Protož pověz nám, když wše jest w bohu, kde pak buoh jest? kdelij' byl, donidž jest nestwořil swěta?

Otec. Řeklť sem byl, ač chcete pomnieti: ne tak jest w bohu wše, jako w miestě, neb jako w pytli, neb jako w domu; ale ež jest wše w moci jeho, a w múdrosti a w milosti. Ale když diete: kde on jest? Wšak řiekáte: Jenž jsi w nebesiech! A die prorok: Wzejduli w nebe, ty jsi tam; sejduli do pekla, a tu jsi také! Ať řku krátce: wšudyť jest buoh, ale onde jinak a onde jinak. Jako wšudy jest duše w člowěčiem těle, ale welim činem w hlawě wýbornějším: takéž w nebesiech jest kterým činem wýbornějším, nežli jinde. Ale ne tak jest w nebi, neb kdežkoli na kterém miestě, aby jej tak držalo miesto, aby jím bylo zaměstnáno. Nenieť miesta ijednoho, byť tu nebyl w swém bytstwie, jemuž latinníci řiekají essentia; a takéť nenie miesta ijednoho, byť jej držalo. A tak buoh jest a bydlí w swětle, k němuž nelze přistúpiti; neřkuť o blisku očima swětla tělesného, ale mluwímť wnitřní oči. A tak wždyť řku: Nestihnutýť jest buoh w sobě. Ale již ste nemálo slyšeli o něm, když wiete, ež nenie na miestě na ijednom, by jej držalo, ani jest miesta, kdeby on nebyl. A kakýms swým wýborným činem, jakož jest wše w něm, tak on we wšem; a jakož jest byl dřiewe, než swět stwořil, sám w swé welebnosti, tu jest i

b ne protoj' stwořil světa, aby
ýti; ani tak jest w světu, ežby
)y svět zhynul. A protož toť
jehož nic wěčšieho nemóž býti
W kterézkoli welebnosti, mózli
o srdce pomysliti, neřiekaj, byť
(byl). Protož ktož co móž
ajwěčšieho, ještě neřéci, by to
aneb by tak byl; ale rozoměj,
ad to; neb toby wěčší bylo,
hlo býti, by tak bylo weliké,
A tak, dietky! w počest mějte
)oha, rozumějíc, ež to, co buoh
ak jest, nelzej nám toho pomy-
y jest nad to. A tak dieteli:
buoh, aneb mocný, neb múdrý:
t, žej' tak, podlé obyčeje našie
nenie tak w sobě w své plné
Neb když řku: Dobrý jest, neb
b múdrý, slowo wznie: někto
, neb mocný, neb múdrý, ně-
)tú, neb mocí, neb múdrostí; a
eměl dobroty, neb moci, neb
iebylby dobrý, neb mocný, neb
tak, řka: Dobrý jest, dwé ně-
e: jedno toho, ježto má dobro-
tu dobrotu, jież jest ten dobrý.
st buoh dobrý, byť jiné byla
né on, ale w něm jest to jedno,
st. Jeho dobrota, on jest; a
ém o wšem. W něm nenie spo-
, ježto slowe materia a forma,
ať, z nież jest, a postawa nebo
jież jest zšlechcena a sličnost
podstať, ježto táž jsúc, by
wu měla, jinéby byla. A tak
a wždy týž, zdá sě, by jiné
byl jedněm, jiné druhým. Die žaltář: O kak jest dobrý buoh Israelský těm, ježto jsú upřiemého srdce! oc.

Kap. 6.

Kterakli sú i mnozí mudrci byli poznali boha, ale w swém rozumu doufajíc, nezstáli w tom.

Děti. O tatíku! kdyby kto neslýchal o bohu, mohliby rozumem swým poznati boha?

Otec. Die swatý Augustin, ež wšecko stwořenie wolá, ež buoh jest, ale mnozí ohlechli hlukem světské marnosti; a ježtoby mohli i nad to také, kak jest stwořenie widúc, porozuměti, to netbají. — Když padl w hřiech člowěk, oslepen w rozumu obwelikú stranú, žádost trží k nestatečnému, a w paměti jiného rozbroje plno, tak ež neprojde ižádný rozbroje tohoto světa, by milostí newelnul k něčemu, pro něž boha hledati, po něm sě ptáti, tbaw nebude; a tak hlas wšeho stwořenie, ježto boha ukazuje, něm bude. Neb jen tomu wolá, ktož umie je rozsúditi; a ktož sej' milosti stwoření poddal, ten nemóž jeho rozsúditi, ani sě ptá po bohu dále, k stwoření milostí ulnuw. Takť sú zplaněli pohané najprw; tak zplaniewají i křesťané, ež ač slyšie, aneb jako ze sna ač rozomějí, ež buoh jest, ale dále o něm nechtie wěděti, a netbají, ježtoby o něm wzwěděti mohli. I budú někteří řéci, hledajíc omluw, aby sě prawy ukázali, prawdy o bohu nechtiec wzwěděti: Netřebaj' wiece, dosti jest wěřiti sprostně. Neodmlúwám, by sprostnému

a nerozumnému k spasení nebylo dosti sprostně wěřiti, jakož wěří cierkew swatá: ale ktož co milují, a najwiece ješli rozomí, myslé i mluwié sie i onak rádi o tom. A najwiece, což přislušie k tej wěci chwále, miloj' jim o tom wzdy slyšeti i ptáti sě, kak jest mocný, múdrý, dobrý. A také dotud slyšie někto chwálu něčí, dotud o něm přemlúwá s jinými, dotud w mysli přemietá o něm, až jej i oblíbí, zamiluje, a utwrdí sě w milosti jeho. A coj' o bohu mluweno od swatých učedlníków, ježtoby nebyla chwála jeho? A jáť mám za to, což mluwím neb píši o milém bohu, nedělímť sě od úmysla swatých a křesťanských mistrów. Nebť sem pilně z swé mladosti rád četl o tom, rád mistry slyšal. Aj, ještě milo mi jest mysliti o tom, a i jiným po sobě k tomu, ježtoj' mně milo, ačby nebyli i latinníci, příčinu dáti. A komuž sě nelíbí to, ježto píši, křiwdú mě newiň, křiwdy na mě nezamýšlej, bych to řekl, jehožť sem neřekl; a buď mých kněh prázden, a nezáwiď, ač kto čemu prawému z nich porozomie, jemuž jest dříewe nerozuměl. Kams zajidech? Toho potud.

I nawráci sě k dřewní řeči: ež mohlby rozomem člowěk poznati, ež buoh jest, a ež jest wýbornějším činem, než co jiného: ale proto nepřijde o bohu k poznání tomu, jakož nám jej zjewením milosti jeho zwláště ukazuje křesťanská wiera. /Neb u přirození našem již porušeném tak zemdlel jest našeho rozumu zrak, ež snáze by sowa swým mdlým okem spatřila a sezřela kruh slunečný we blsku jeho, než my rozumem swým blesk božské jasnosti. A wšak pohanští mudrci na to sú dowšli, aby poznali skryté a wysoké wěci, (jimž jest w tom byla práce dána, ale nám jest to wše milost schowána,) počali poznáwati, ežj' něco, od něhož jest wše, a to, od něhožto wše jest, jest nade wše. Pak jakož S. Augustinus pokládá, najwětší filosofi srozuměli, ež buoh nenie tělo; protož minuli wšecka těla hrubá, i ona swětlá, jakož jest slunce a hwězdy, a hledali nad to wýše, coby buoh byl. I poznali také, ež to, což pod proměnú, ež nenie wzdy jednostajné, nemóž býti počátek wšeho; ale jest od toho, ježto jest w sobě beze wšie proměny, tak jakž jest najlép býti. A tak přešedši wýše i angelské duchy, srozuměli sú w andělech té proměně, ež jim zle neb dobře móž býti, a ne samiem jimž jest jich dobré, ale jich dobré jest w té najwyšší prawdě státi, od niež wše jest, a níž wše dobré jest; a zlé jest těch duchów, ježto sú nestáli w té wšie prawdě. Srozuměli také, ež duchownie přirozenie dostojnějše jest, nežli tělesné; a co pak přirozenie, žej' owšem nad tě, ježtoj' wšé to od něho učiněno. A také tomu srozuměli, ež jiná jest ozdoba těl, a jiná duchów, a ež jedna těla wiece mají krásy swé a ozdoby, a druhá méně; a takéž i duchowé andělští neb lidské duše, jedni mají swú duchowní ozdobu a krásu mimo druhé. A tak sú srozuměli, ež to buoh jest, od něhož a skrzěž wše to jest, w němž jest prwnie a neproměnná krása. Toť jsú poznali filosofi ꝛc. —

Kap. 8.

i kterak buoh skrze swú moc činí.

s. Ó tatíku! powěz nám o každém
, a najprwé, w čem sě diwati bo-
oci?

c. Chceteli w pamět wšemohúcí boží
přiwesti sobě, znamenajte, kak jest
eliká wěc: wše z ničehož učiniti!
to móž smysl osieci? Malálij' moc,
ienší wěc z ničehož učiniti? Zdálit
neweliké moci, pomysl, coj nic,
est něco: kakť jest to od sebe pře-
)! A kdyžby to byla weliká moc,
y i jedinú wěc a najmenší mohla
hož učiniti: kak jest welice tu moc
, ježtoj tak welikú wěc, a tak mnoho
a z ničehož, učinila! Pomysl, maláli
bora swěta wšeho i s nebesy wi-
ni, ježto je widí tělesné oko, ježto
tělo: co pak jest nad to ono ne-
ištalowé! aneb ono, ježto slowe
hnutie prwnieho! nemluwímť ještě o
laženém nebi angelských kórów, ale
ích, o tělesných. Pakli chce kto
liti o počtu, coj' stwořeného: ze-
wězdy, zečti rozličná zwieřat poko-
, ježto mají duši živú, každé podlé
swého: ono lidé, ono lwowé, ono
ono skot, ono zwěř polská, ono
ono ptáci, ono ryby, ono chrústi,
núchy, ono žížely. A coj' těch roz-
h proměn, a co hlaw každého po-
ie! Ktož zná wšecko neb slýchal,
no jiného, a ono jiného pokolenie?
wšech lidí počet a jich wlasów?
ieska? a tak o wšem jiném bezčísl-
ných wěcí, ježtoj w nich bezčíslný po-
čet: w počtu, w mieře i u wáze, w šíři
i u wýši, w dlúhosti i w hlubokosti. Di-
wiš sě, ež nemóžeš těch wěcí stwoře-
ných stihnúti? diw sě wiece té welebné
moci, ježtoj mohla to wše, a z ničehož,
učiniti! Tak s rozumem mysliti o stwo-
ření, pochop jest a přístupek, boží we-
lebnost poznáwati, a diwiec sě jie, chwálu
jie wzdáti, a w pokoře a w bázni býti
pod mocí tak wšemohúcí.

Kap. 9.

Tuto, kterak jeho múdrost máme znamenati w stwoření božiem.

Děti. Kakž pak máme w stwoření znamenati múdrost boží?

Otec. Múdrost božie jest nám w kráse a w ozdobě stwořenie ukázána, tu ji mó-žem spatřiti. A jakož koli mnohými a rozličnými činy jest krása a sličnost w stwoření dokonána: wšak zwláště záležie we čtwerě wěci: jedno jest, když slušně bude na swém miestě; druhé, když slušné má swé pohnutie; třetie, když má sobě slušnú formu neb twárnost; čtwrté, když má slušnú barwu, aneb což buď takowého, ježto w tom bývá libost čichóm, neb ježto bude tiem dobré něco; toť mie-ním, ješto latině qualitas slowe, i neumiemť česky wyřieci toho. Toť když jest slušné w čem, také činí krásu; a když dobře, učiní dobrú wěc, w niež jest. Ktož koli chtělby sě s rozumem dí-wati stwoření obory swěta wšeho, toby čtwero w něm upatřil; a potom chtělliby obrátiti sě a hnúti myslí k stwořiteli, ne-

welna milostí neřádně k stwoření, poznalby velikú múdrost boží; nebby sezřel, žej nad smysl jeho, by to wše mohl obmysliti; poznalby, eż nenie konce mádrosti božie, jenž jest ten pořád zpořiedil w swém stwoření a tu slušnost. Chutnost jest o tom přemietati a kratochwílno. Protož prawieše w žaltáři Dawid: Libost sem měl tebe hospodine w tom, cos učinil, a w skutciech ruká twá rozžehám sě. Člowěk nemúdrý nepozná toho, a bláznowý nesrozumie. Swět tento jest jako obecné wšem kniehy kakés, ježto jsú psány boží rukú, t. mocí boží a múdrostí; a každé stwořenie obláštˇ jest jako slowce těch kněh, ježto jsú k ukázaní moci jeho a múdrosti. A jakož bývá, eż neučený, uzře knihy, widí slowce psaná, ale nerozumie, co které miení: takož člowěk nemúdrý, ježto jen jde podlé obyčeje hlúpé zwěři, a mysli k bohu nepřiloží, widí w nynější postawu w zřejmém stwoření, ale coj proč, tomu nerozumie; ale duchowní člowěk, ježto wše móž rozsúditi, w té sličnosti, ježtoj w stwoření zřejma, wnitř sezří, kak jest diwná a weliká múdrost božie, ježtoj wše to tak ozdobně zpořiedila. Protož wšemť jsú diwni skutci boží: nemúdří diwie sě jen wnější krásе a sličnosti stwořenie krásného, a tu k tomu milostí welnú; a ktoj' múdrý, skrze to, ježto wně widí, hluboce obmyslí božskú múdrost; jakož w jedněch týchž kniehách jeden chwálí, že jsú pěkné, dobře připrawené; druhý, eż jest w nich dobré písmo; třetí chwálí wnitřný rozum, ježtoj w tom písmu. Protož dobré jest, diwsti sě tomu, eż jest buoh tak mnohé wěci zpořiedil krásně a tak slušně; ale tomu i dobré jest, ježto umie wnější krásu božskú obrátiti k užitku duchownímu, eż newelmi milostí k stwoření krásně a slušně zpořiezaném, ale od stwořenie k stwořiteli, ježtoj to tak řádně wywedl, obrátí milosti. Na toť wzbázie písmo mysli naše: abychom diwné skutky božie znamenali; abychom diwiec sě we wšem múdrosti boží, chwálili boha w činech jeho. Tak die žaltářník: Mysl sem přemietal we wšech twých skutciech, a w tom, ježto sta twoji ruce učinile, beru rozumem; a welí rozličnému stwoření, i nerozumnému, chwáliti boha, ježto nemóž znáti boha; ale to miení, eż člowěk, widа a opatře a pilně znamenaje wšeliké stwořenie, a wšeliký pořád w něm, má mysl obrátiti k božie chwále, ježtoj wšeho krásného najkrasšieho krásu, a tak diwná, eż k nie přirownáwajíc wieliký krásu, i krása by sě nezdála; neb nade wšej' krásy múdrost jeho.

Kap. 10.

Co jest kde a kterak múdrost božie swět, a což w něm jest, zpořiedila, ustanila, a zwláště o planetách nebeských a o dwieti kruziech.

Děti. Wieme také, eż jest nelze chwály božie wyprawiti; což koli móže kto řieci o bohu, wždy nedorčeno. A wšak neslušie mlčeti asa toho, ježto móž o něm býti powědieno; neb die S. Augustin: Běda těm, ježto mlčie o tobě! Kaki koli také to prawí: eż mluwní sú onċ-

nie snad, eš nemohú i mluwní
wšeho, ježtoj w tom chwála
idrosti i dobroty božie; anebo
buoh tak weliká welebnost, eš
uwný proto slowe, eš wždy jest
eš móž kterým slowem powě-
Proněš dí S. Augustin: Nena-
o jména w řeči, ježto by mi
lik w srdce wložiti, co mé srdce
io drží o něm.
O dietky! k wysokým řečem
mě. Milost mě nutí: ten zná,
žtoj dal ji; mlčetiť nechci. Ale
snáze k rozumu přišli, o němž
mluwu mieti ku posledku: kak
jeden, kak jest w trojici, kak
stwie jeho w něm, wiece nepři-
usiť řeči podržeti, ježtoť jí učí
ch mudrców filosofia, kakžkoli
ť sě tomu budú smieti posmie-
druzí budú na mě snad skřipěti
tiec sami jen widieni býti, by
Běch řekl tam napřed, eš we
wěcech bude krása a sličnost
věci dokonána. Najprw, aby slu-
dně byla na swém miestě. Toj,
ěj kto nos welmi sličný, nebu-
swém miestě, nebudeť slušeti. A
co mohlo býti slušně a hodně
miestě, musí wšech swých stran
hodné jmieti a pewné, a aby
ty strany složeny byly. Zna-
wšickú pokorú swěta wšeho,
hodně uložen weškeu stwor na
estě, kak pewně, kak slušně při-
y k stranám; a čím to lépe móž-
tipněje znamenati, kak jest u
weliké múdrosti swět zpořiezen, tiem
wěčší příčinu budete jmieti, newymluwné
božie múdrosti diwiti sě. Wizteš, kak da-
lekým úmyslem, kak diwnú múdrostí weš-
ken kruh wšeho stworu spojen spolu, a
tak slušně, tak přístupně a tak trpně, eš
i welmě nepodobné strany k sobě jsú w
jedné oboře stworu wšeho; a netolik ne-
podobné k sobě, ale také i protiwné.
Podobnali wěc k sobě tělesné přirozenie
a duchowné? těla nebeská, jakož slunce,
měsiec, hwězdy, a ta nebesa, w nichž
jsú hwězdy, podobnali jsú k tělóm zdej-
šieho přirozenie, jakož jest země, woda,
powětřie, oheň, ježto čtyři slowú ele-
menti? Onať jsú těla owšem jiného, než
tato těla, přirozenie; a wšak jsú těla,
nejsú duchowé, a mezi filosofy slowú
pátý byt. Tomu, ježto sem řekl byt, oni
řiekají essentia. A zdali také oheň nenie
protiwen wodě? a woda ohni? A wšak
múdrost božie wšecko to spojila w swět
jeden, a do wuole jeho nezboří jedno
druhého; a wše jsa tak w tom pořadu,
jakož wše uložil ten řemeslník múdrý,
potřebu činí wšemu, což sě urodí na
tomto swětě, a dáwá žiwot. Ktoby sě
nediwil božie múdrosti tak weliké w ulo-
žení wšech stran swěta wšeho? Aj kakť
jsú trpna nebesa najwyššie, ona, ježto
stojí, nehnú sě, neběží, a wše tělesné
jsú obklíčila, jako wajce skořipina, wšudy
wuokol, swrchu i wezpod. Ale nad tiemť
jest ono duchowné, slawné nebe, ježto
plamenné slowe a po řecku empyreum.
Nemluwímť o tom. A pak, kdež jest naj-
dál odewšech stran toho nebe, o němž

sem řeč počal, w prawém prostředku: tu jest hrubá země, na niežto my jsme; a taj také múdrostí boží tak utwrzena, eż sě nehne, wždy stojí, twrdí, netočí sě. A okolo země wody běžie, jakož widíte; powětřie nad tím také běžie, we čas dma odtadto, jakož jest to nedarmo zjednala božská múdrost; ohniwý kruh jest nad powětřiem wšudy wuokol, a ten také běžie a točie sě; pak nad tiem nebe jedno, w němž měsiec jest; pak druhé nad tiem, w němž jest Merkurius; třetie opět nad tiem, w tom jest Venus, ten planeta, ježto má moc wzbúzeti smilné milosti, jakž hwězdáři pokládají; w čtwrtém nahoru nebi, tu jest Slunce wzloženo; w pátém Mars, ten swáry wzbúzie, wálky a boje; w šestém jest ten planeta, ježto dobrotu wlévá w srdce, a k smluwám a ku přiezniwé milosti táhne, a dobrá činí léta, obměkčije twrdost Saturnowu a studenost, a Marsowo horké a suché zapálenie obwlažuje; a tak jest mezi dwěma krutýma těma planetoma. W sedmém nebi jest pak ten Saturnus, a w osmém nebi jsú obecně wšecky jiné hwězdy, ježto s nimi wuokol wzdy běží. Mněl sem dřiewe, by to osmé nebe těch hwězd mnoha, ježto lpí w něm, bylo prwnieho běhu kruh, ježto jiné kruhy nižšie s sebú trpočí wuokol protiw jich běhu, tak, eż prúze je swým během trpočie, nežli jdú oni swým; ale naučen jsem potom, eż jest nad tiem osmým hwězdowým nebem deváté, ježto tak běžie najprúze; a nad tiem tepruw to nebe křištalowé, ježto stojie bez pohnutie, mezi nímž a mezi zemí swój běh majie jiné wěci. A o tom nebi křištalowém wzmiečňuje sě písmo swaté; ale hwězdáři nic neříkú o něm. Aj té múdrosti! kakť jie jest wše k swému miestu přiwedeno! A kto stačí, by wše wyprawil a wše obmyslil? Protož jen žaltářník zle na moře pokřikl, řka: Diwné uloženie moře! diwný u wýsosti hospodin! A die opět: Wšeckos uložil u múdrosti! A zdali i to neukazuje božie múdrosti w tom uložení a w jeden swět tento zřejmý sjednání tak protiwných wěcí spolu, w elementiech i we hwězdách nebo w planetách, ježto jsú to wše strany tohoto zřejmého swěta, žej tak wše dobře obmyšleno a tak slušně? Aby strana jedna druhé nebořila, mají ty protiwné wěci sobě opět mezi sebú wěc některú w prostřed, ježtoby s oniem i s oniem w něčem podobnost jměly a přiezň, aby to protiwné k sobě skrze toto bylo připojeno, a w přiezni bylo, tiem jsa smířeno, ježto k onomu tiemto, a tiemto k onomu má podobnost. Takéž netolik trpno, ale i krásno bude to spojené w tak mnohých proměnách a w tak slušně zpořiezených. Aj, kakáj těžkost a hrubost země a nešwárnost protiw jiným stranám swěta! a jest najníž, a nad ní ušlechtilejšie elementy, až nebes kruhowé: oni jako ponebie wýšeť, wýšeť! A což w tom, ježto nenie známo lidem! Až pak ono wrúcie milostí, ježto slowe plamenné nebe, ne pro žhawost horka ohniwého, ale eż plí wrúcí milostí, w němž jsú pořady andělských duchów, w němž jest bydlo swatých, a to plné králowstwo nebeské w

i a u widění boha. A nad to nade
eřku miestem, neb i we wšem wšudy
nade wším i pode wším, jest buoh
zpósobce i stwořitel toho wšeho.
jest slušno znamenati, w kaké mú-
zpořiedil buoh časy: ne wzdy den,
dy noc; po noci den, ježto k dielu
í a swietí, po dni noc, aby ustalí
:i odpočinuli. Delší den, když jest
potřeba toho, a noc delší, když
éně dělati třeba. A také i w tom
buoh proměny, aby někdy byl dělí
ci, někdy kratčí; a někdy aby obé
owno bylo, aby, byloliby wzdy je-
iné, tesknosti lidem neučinilo; neb
io činí libost. A tak opět jeř, léto,
, zima; ti zwláští časowé čtyři měnie
u tohoto swěta. Teplem jerným po-
swět obnowowati, létem bude jako
síle, a na podzim bude jako uzráw
sě, až zima jako zahubí a pře-
wět; ale opět znowa božím zpó-
bude wše opět obnoweno. Pakli
leké to, ježtoj' tak božie milost zpo-
aneb jeho múdrost, a nemóž kto
ho nebe obmysliti uloženie: ale zna-
údy těla swého, neb nazwánť jest
w písmě swět menší; protož w
člowěčiem takéť jest znáti boží mú-
Aj, když jiné twáři nerozumné po-
jsú k zemi obličeji, člowěk má pro-
ist a twář swú wzhuoru, aby bylo
ié tiem ukázáno člowěčie duosto-
), a ež má swú mysl wzhuoru tá-
: nebeským wěcem, nejen k zemi,
věř hlúpá, ježtoj tělem i obličejem
pochýlena. Aj, kakáj proměna w
tom, což záleží w hlawě, a w tom, což
w nohách, a kakť jest každé hodně w swém
miestě ustaweno! Nohy drží najnižšie mie-
sto, aby nesly a držely tělo wšecko; hla-
wa najwyššie, aby wše tělo wedla, z daleka očima upatřéc, ušima uslyšéc hodné neb nehodné, aby to pak rozum potkal hodně; ruce w prostřed masa, ježtoby sě držalo silú kostí. Kak skrze některé kosti má mozk swé skryté próchody, aneb žíly některé skrze kost některú, kakť mají dierky sobě připrawené božím zpósobem; kakť tu kosti wyrostly z masa a wymkly, kdej třeba toho, jakož do zubów widíme, a jinde jsú skryté; kakť jest wše maso koží obklíčeno, aby mělo wnitř swój pokoj před úrazem protiwných wěcí swé ušlechtilosti, ježtoby hrubosti nestrpěla; až i nehty dal, jako helmy, buoh každému prstu. A ktoť by wše mohl počísti strany i wnitřnie těla člowěčieho, neb i jiného, kak jest wše opatrnú boží múdrostí zpořiezeno, a každá má sobě hodné miesto!

Kap. 11.

O čtweru hnutí, kterak božská múdrost u wěcech stwořených jest zpořiedila.

Děti. Jistě, tatíku! diwným a welikým zpósobem božie múdrosti jest to, ež tak wěc každá jest na swém miestě; ale také wzbuď ny, abychom hnutie rozličná srozumějíc, i w tom díwali sě božie múdrosti w zpósobu jeho.

Otec. Čtwero hnutí jest, o němž mluwie jakož zwláště filosofi: jedno jest s miesta na miesto; druhé, ježto přibýwá něčeho, když roste, neb ubýwá, když

hyne; třetie, když s radostí zwieře táhne sě k onomu neb k onomu; čtwrté, ježto w rozumu činí proměnu. Dlúhé řeči o těch hnutiech mají filosofi; ale já nebudu tak dlúze mluwiti o tom, jen dotknu zřejmého, aby i w tom příčinu měli, božské sě múdrosti podiwati, a pak jeho welebnosti, žej nad ta hnutie. Pomyslte najprw o tom hnutí, ježto jest s miesta na miesto. Ktoj tak múdře to přistrojil, eť sě wzdy tak točie prudce nebe, ač nejde s swého miesta, ale w swém miestě jde wókol wzdy každý kruh oněch nebí dewieti swým wlastním během? najwyšší prwnieho běhu nebe najwěčší běží prudkostí a rychlostí, tak, eť we čtyrmezcietma hodinách obběhne swój okrslek, ježtoj najširší, a trpočí s sebú ode wzchoda slunce k západu dolejší kruhy. Ale proto oni také jdú swým během protiw onomu kruhu najwyššiemu; neb každý planeta má i swój běh jiný w tom okrslku, ježto zodiak slowe, w němž dwanácte jest znamení. A kteréhož planety kruh wyšší jest, a bližší onoho kruhu prwého nebe, ježto běží, tiem rychleji běží potkyseními toho nebe, ale lenějie swým během w onom okrslku, ježto zodiak slowe; ale najnižší planeta, měsiec, we čtyrech nedělech dokoná swój běh w zodiaku; ale slunce a najwyšší planeta we třidcat létech; a pak ono hwězdowé nebe, to welmi malitký drobet pohne sě u mnoho létech protiw běhu toho prwého kruhu nebe najwyššieho, ježto běží: tiemť buoh činí léto a zimu, dlúhé i krátké dni neb noci, a někdy rownć. Tiemť během rozličným těch planetów s nebí ony mnohé jsú rozličnosti pořadem božie múdrosti. Neb w jednom miestě slunce neb měsiec neb jiný planeta wywedú wěc jednu, a w jiné jiná; též wšecky hwězdy, tato s táto učiní to, a když sě s jiná sběře, učiní jiné: toť činí proměny w swětských wěcech. Oheň také w swém kruhu běží; powětří w swém, ale to nejednostajně, jakož do wětrów widíme; woda také jde w oblaciech, we mhle, neb w zemi, párí kakús, diwnými kakými próchody táhnúc sě z moře i od zemi, až učiní studnici, pramen, eť potóček poteče, neb dešť bude z oblaków, a (w) potociech běží okolo země swrchu, a z potóčków řeka sě sběře, a swým během opět w moře wběhne. A tak wzdy tekúce řeky, wzdy mají, odkudby tekly, a moře tiem nepřeplyne, eť w ně wzdy wody teků. I to widúc, a w úklidné mysli díwajíc sě tomu, můžem poznati múdrost boží. Jestiť i w člowěku hnutie to dwoje: jedno wnější s miesta na miesto, ježto swú wolí jde, kamž chce člowěk, aneb hne, aneb nehne kterými chtě údem; i toť jest pořadem božie múdrosti, eť jsú tak klúbowé a přichby a žíly k tomu zpósobeny tělesné zřejmé, a pak wóle, ježtoj nezřejmá, netělesná, ale jest duch, kterýmž chtiec údem k tomu hnutí zpósobeným. Druhé hnutie wnitř má wzdy ustawná w sobě člowěk, a ta nejsú poddána wuoli: jakoť srdce má wzdy swój běh bez přestánie, w němž záležie žiwot, donidž ráčí ten prwní, ježto wším hýbe, což sě hýbe, a sám w sobě nemá hnutie jednoho,

oměny, pán hospodin. Od srdce pak
béře swé hnutie a swój běh krew
ch po wšem tělu, u wěčších i w
h, w plícech, ježto powětřím srdce
lují dyšíc, také jest běh ustawný.
dí, leč spí člowěk, ti běhowé w
epřestanú, a neustane tiem během
ani žíly, ani plíce; tak jest diwně
múdrost zpořiedila a nastrojila!
hnutie běch řekl to: když roste
a jde u welikost z malosti, aneb
ayne něco, ež ubýwá jeho. Ktož
ež buoh zpósobil to hnutie w při-
? Jakož sě nic samo, což jest ne-
nemohlo učiniti: takéž nemóž samo
řiwěčšiti. A tak i w tom jest diwná
st zpósobu božieho ukázána. Třetie
jest, toho nemá jiné stwořenie,
vieře některé, ježto má duši, a móž
žádati, ač i bez rozumu. To hnutie
v té duši žádost, ježto táhne mysl,
sl má slúti zwieřete i nerozumného,
mu, ježto widí, slyší, woní, chutná.
bost dotčenie toho aneb toho drží
ěti někaký jako obraz, i potáhne
ostí kakús, hledaje libého a chtě
elibého; aneb když tiem swým zwie-
přirozením mnie něco sobě libého,
hne sě k tomu, aneb něco pro-
o, i kryje sě toho. Diwné zpóso-
božie múdrosti, ež zwieře bez roz-
newěda, by toto z tohoto, a toto
to wyníti mohlo neb jmělo, a wšak
dost kakús přirozenú, ježto táhne
u, w němž záleží žiwot jeho aneb
eho! Diwná múdrost, ježtoj' zwie-
ala oko, a tu moc, aby widělo!
Též o uchu, též o chuti w ústech, neb
o wóni w nose, neb čití rozličnú wěc
dotčením těla, ježto pak žádostí hýbá.
Čtwrté hnutie přislušie jen k člověku neb
k andělu, ježto w rozumu činí proměnu
to hnutie; a což nemá rozumu, k tomu
to hnutie nepřislušie. Neb to hnutie jest,
když rozum k onomu neb k onomu obrátíme; a we čas jej jasněji má, we čas
potuchleji. Dosti diwiti sě w tom hnutí
nalezne člowěk, když znamená, coj onen
rozum nestwořený nad tento stwořený
rozum, ježtoj' uměl swým rozumem tento
rozum tak diwně a wzdy sprawedliwě
učiniti i pořiediti; ježto wšech lidí činy,
wuole, myšlenie w prawdě pořiedí a rozumně. Kak móž i ze zlého zlých wybrati dobré, zlým dobrého ze zlého jich
nepřiwede, ale těm dobrým, ježto milují
jej, jimž diwným spósobem boží múdrosti
wšecko jest pomocno k dobrému.

Kap. 12.

Co každá wěc stwořená jest sama w sobě, a co jiná wěcí? Jako, co jest forma latině, a coj qualitas?

Děti. Tehdy také i krása?

Otec. Owšem dietky! těm, ktož z milosti bojie sě boha, jsúli krásni, pomoc mají k dobrému tomu, aby sě wiece líbili bohu. Ne tiem, ež jsú krásni, budú wiece líbiti sě bohu; ale i tiem, ež i krásu majíc, mohúc sě jie líbiti swětu, wšak netbají na to, ale bohu swú krasú, ježtoj jim dal ji, obětují wzácnú obět. A tak líbějšie budú bohu i lidem, jimž milá je šlechetnost; neb zwláštie jest šlechetnost

ukázanie, mohúc sě líbiti světu, i netbají na to pro boží milost. A ktož moha žádati krásy, i nežádá jie, netbá na ni pro milost boží, také ten nenie nelib bohu, ačť i nemá veliké krásy, a takéj' tiem bezpečnějie od světských pótek. Ale snad by tuto bylo o té třetí věci pomluwiti, ježto také přislušie, aby krása byla dokonána, neb sem již o dwú pomluwil; abych wás ponukl, kak by i w této poznali múdrost boží. Ta věc třetie jest forma slušná; a ta bude tiem slušnějšie, čím bude ta čtwrtá věc, ježto krásu dokonáwá, s oněmi slušnějšie dána formě. Ta věc slowe qualitas latině. A to jest každému čichu ono jiná, a ono jiná, to jest, ež bude oku líbú harwu forma t. postawa jmieti, uchu hlas pochotný, nosu wóni, ústóm také libé neb nelibé dal buoh ty pochotnosti, ježto jsú také qualitates; ale ne po těch slowe krásné něco, ale chutné. Nos má také swé, a tomu také řiekáme, ež krásně neb škaredě wonie. Dotknutie také má swé qualitates; těmi také neslowe něco krásné, ale bude libé neb nelibé dotčenie toho. A tak forma jest postawa takáto neb takáto; ale qualitas jest cos, ježto když čemu přijde, učiní to, ež takowéto bude neb takowéto. Jako když bělost bude dána čemu, to bude bielé; pakli črwenost, tehdy črwené, a tak o jiných barwách, ježto oko súdí mezi nimi; a budeli čemu dána pochotnost která, pochotné bude: leč k ústóm, leč k uchu, leč k nosu, leč k dotčení to přislušie; a pakli nepochotnost, tehdy nepochotné. Duchowné přirozenie takéť má swé qualitates; a tak duše, nebo člowěk skrze duši, máli dobrotu, dobrý bude, jmáli šlechetnost, šlechetný, a tak i o jiném, ježto když má to duše, takowá bude: jako když tato postawa okrúhlá neb obdlúžná, tlustá neb rowná, bude biela od bělosti, črwena od črwenosti. Na to sem sě o tom wzmienil, wěda, ež hrubí w rozumu newědie, coj to; aby, ktož má hbitější rozum a čte w mých kniehách, rozuměl, coj to, ježto forma slowe, a coj qualitas. Jednoť jest postawa a jako obraz; a druhé, ježto učiní takowý ten obraz neb tu postawu, ež bude bielý neb črný, krásný neb škaredý, líbú věcí neb nelibú; neb to dwé také krásu uwodí: postawa, a ta věc, ež takowú učiní postawu. A tak mnoho je díwánie w tom božie múdrosti, kak jest rozličné věci zpořiedila, ež jsú pro rozličné věci diwné (formy): někdy ež jsú weliké, někdy ež malé, někdy ež neznámé, někdy ež krásné, někdy ež pěkné, někdy ež mrzuté, a tak i o mnoho jiném. Díwáme sě welikosti, když co nad obyčejné nám věčšie bude; a malá postawa takýmž činem diwna bývá. Wizteż, co sě zdá diwnějšie: welicíli zubowé u slona, čili malí oni, ježto mol jimi rúcho střiže? jehož wšeho pro malost jeho nemóž oko snadně upatřiti. Weliká múdrost božie! welikému tělu i malému dal hodné údy k létání, neb k chodu, ku plawáuí, neb k běhu, neb k skokóm, neb k obchodu jeho, jakž co chtěl mieti; dal oči blše, a tak i o jiných zwieřatech a o jich hodných údech, w nichž jest malých i welikých stwořitel

neobmeškal. Díwáme sě jako něwiece, ež jsú nám neznámé, ež ko od nás jinde, aneb ež málo lu toho; některé pak wěci diwny swú krásu, pro slušnost údów a stranám tak pořiedně připrawesjednaných, ež jakoby zwláští pilwořitel přiložil k těm wěcem; a zpořiedil slušně, ež i črní chlupi ma na hladké a bielé tváři budú a kdyby jich nebylo, nebylaby twář na. A pak také jest diwno, když utého a jako potwořeného uzříme. ze wšeho díwánie takým wěcem powstati k díwání božské múdrowný pořad w taciem peří w pá-, ano to, což k oku zřiedlno, má líce, a to, coj zakryto, nenie tak aneb coj wezpod jako na ruby; ež z tak mnoho peřie bude jako ho postawce zšité rúcho, ež jedno wyroste dále, než slušie, ale každé swého miesta, a tak bude w tom barwu zředlnú mieti, jakž sě wzdy á k jinému. A pakli má pták býti každého pérka pruzi sjednají sě druhým. A to wše božím zpópocházie, w němž widíme múho.

Kap. 14.

ž o jednotě božské, a coli nám ji ukazuje.

W těchto řečech, ježtos k nám ukazuješ troji najwyšší wěc w noc, múdrost, dobrotu; již widíme toho sled w stwoření zřejmém. Ale rádibychom slyšeli ještě, co boží jednotu ukazuje, w čem jest sled toho, žej' buoh jeden?

Otec. Hrubýť chci najprw příklad dáti, ež we wšem zřejmém jest sled někaký trojice w bohu i jednoty; ale sled uzříc, ještěj' daleko od poznánie toho, čí jest sled. Uzříš sled, ež jest tu zajiec, ale neznalliby zajiece dřiewe, po sledu by nepoznal. Aj uzříš kteréžkoli tělo, kámen, dřewo, slunce, měsiec i cožkoli, toť bude jedno w sobě; a w té jednotě jest trojice, tlustost té wěci, dlúhost a širokost. Ale podobnějiť sem ukázal trojice swaté sled, jakož sem mluwil o tom do té doby. I tiežete již o jednotě božie, ež wěříte, ež buoh jest jeden. Rozum, hna sě wtipně k tomu, uzří to, ež buoh jest jeden stwořitel wšeho i pósobce, ježto nemá počátku ani skonánie. Anoj' řekl filosof: Nenie dobré mnoho kniežat, t. w jednom pořiezení. Protož w pořiezení wšeho světa jediné jest knieže, a to buoh jest. Neb widíme diwný běh nebes, jakož sem dřiewe mluwil o tom, ano sě točie sic i onak. Jakož na hwězdách, na slunci, na měsieci jest to zřejmo: ano hwězdy některé wzejdú, a jsú některé, ježto nám nezajdú za huoru nikdy; a některé zajdúc skuoro, wzejdú po malé chwíli, a druhé dlúho newzejdú zajdúc; a jsú některé tam pod námi, ježto sě nikdy neukáží, nikdy newzejdú. Měsiec nám někdy s wečera wzejde, někdy z jitra, ale wždy tak, ež celú noc swietí, když jest w plně, leč jest noc krátka, leč dlúha, nechybí

toho. Diwný běh wětrów, dštów, potoków, řek, i mnohoj w swětě rozličných těch běhów: a wšak nenie zmiešenie w přístroji swěta wšeho. Zjewné jest, žej' we wšem zpósob toho jednoho, ježto wše řiedí. A kdyby od jednoho nešel ten zpósob, onenby k jinému táhl, a onen k jinému, ež by ten běh byl zmiešán a rozdělen. A to wzdy widíme, ež jest wzdy jednostajně rozličen běh nebeský. Protož jedeň jest počátek wšeho a pósobce.

Ale ež rozličně móž něco slúti jedno, znamenajte, kakť jeden stwořitel buoh jeden slowe. Někdyť něco slowe jedno pro shromážděnie; a tak dieme stádo jedno, ano bude dobytka mnoho. Někdy spojením něco slowe jedno, jako tělo jest spojené ze mnoho údów. Někdy dieme něčemu jedno, by bylo pro swornost a pro sjednánie neb pro podobnost; jakož dieme, wšechť jest hlas jeden, ano i on, i on, i on hlas swój wypustil. Ale to wše nic prawě nenie jedno. Ne takť jest jeden stwořitel wšeho: i w té jednotě wyběhl jest nad to nade wše, což jest jedno. Ano duch andělský kterýžkoli, neb kterážkoli člověčie duše prawějie jest jedno, než shromážděním neb spojením, neb sworností neb podobností: ale jedno jest w bytstwí swého jednostajného přirozenie, ež nemóž to jedno w strany býti rozděleno, neb stran nenie w hromadu spojenie. A wšak nad andělský duch jeden, nad tu jednotu, ježto duše jest jedna, wiece buoh a prawějie jeden; neb wzdy týž, též a takéž jest bez proměny, ani jest té posošnosti, by mohla která jemu proměna přijíti a jinak jej učiniti. Protož buoh jest wzdy to jedno, jakž jest a což jest, a najwýš jedno w swém božstwí. Takéž, by bylo to slowo w obyčeji, nadjednější jest nad to nade wše, co kdež jest jedno. A ta jednota, ježto jí buoh jeden jest w swém božstwí, jest nade wše jednoty; neb ona buoh jest. A nenie w božstwí jiné buoh, jiné jednota jeho; jakož nenie jiné múdrost jeho, nebo moc, neb dobrota, a jiné on, neb jiné, ež jest, a jiné, ež buoh jest. A tak i o jiném o wšem, což móž w prawdě býti o bohu řečeno, kakžkoli to wzdy znám, nemohu tak, jakž jest, o bohu řéci, neb newymluwný jest. Wšakť mluwím jakž moha, za to maje, ež sě nedělím úmyslem od cierkwe swaté; jakož křesťanští mistři mluwie o bohu, od nichž sem slýchal to což píši. oc. —

Kap. 16.

Nenie w bohu proměny, jakož w našich postawách bývá.

Děti. Powěz nám také něco o tom, kudy to jde, ež w bohu nenie druhé proměny, oné, ježto w postawě bývá?

Otec. To, ježto w postawě proměnu béře, aneb sě mění přibytkem, aneb ubytkem, aneb ež jinak ona bude wěc, než byla dřiewe, aneb jiné. Nic toho boha nedotýče w božském jeho přirození. Ež nemá přibytkem proměny, tak móž býti ukázáno, ež to, ježto roste a přibývá jeho, béře wše odjinud odněkud něco, jehož jest nemělo; neb ižádná wěc nemóž toho z sebe

, jehož nemá. Odkudžby pak wzal
vořitel všeho? Protož neroste, ne-
w sě nic odjinud, aby tiem byl
, takť jest wzdy w swém božstwí,
ajlép jest býti. Ubytiť jeho také ne-
byť mění byl; neb tak jest jeden,
an nemá, by mohla která býti od
odlúčena; a cožby w ubytí mohlo
ho býti odděleno, toby byla strana
když byla w spolku s ním dřiewe.
tož buoh nemóž sebe mění býti,
swém božstwí; neb najwýš dobře
lépe jest tak býti bohu welikému,
ni mohl mění býti, nežli by mohlo
jeho. Ež sě také w jiné buoh ne-
, ani jinak bude, neb jinakowé byt-
jeho nebo božstwie: rozomějte, ež
est tělesné wěci wzieti na sě neb
tu proměnu, a jiné duchu; a buohť
uch, ale ne tělo. Protož nenie třeba
mluwiti o tom, kak tělesné wěci
tu proměnu, abych ukázal, ež té
ny nenie w bohu: ale ukážiť, ežť
roměny nebývá w bohu, ježto bý-
duši člowěčí, neb w andělském
. A wšakť musi krátce dotknúti o
ých wěcech proměnách, aby tiem
yly duchów proměny od tělesných
ány. Těl proměna w tom záleží,
jich strany budú jinak složeny, než
aneb když w těch kakowýchs wě-
neb w některé z nich wěc tělesná
nu wezme, ježto móž to oko nebo
nos neb usta aneb dotčení zwíře-
řirozením býti rozeznáno; aneb w
é swé tajné moci neb síle neb trp-
A duchu proměna záleží we dwém:
w znání nebo u widění, (toť za jedno beru),
a w tom, ježto mysl trží některá žádost,
ježto latině slowe affectus. A tak když
mysl bude we čas wesela, we čas smutna,
weselejší neb smutnější; a tak i w studu,
i w milosti, i w čemžkoli takowém pro-
měnu béře aneb móž wzieti, mózli býti
weselejší, milownější někdy než někdy; a
tak řku i w jiném, cožby méně neb wiece
mysl tržalo. A druhá proměna w duchu
w tom záleží, když bude múdřejší, wzwie
něco, ježtoj dřiewe newěděla, aneb jasněji
bude rozuměti. Tak jsme poddáni těm pro-
měnám, to widíme. A andělé, ač nejsú w
hubenstwu takých proměn, ale mohliby
býti, kdyby blažnosti nejměli ustawné z
toho, ež sě přidržie té wrchnie prawdy.
Ale kdyby sě s prawdú chybili, we zlúby
proměnu upadli, jakož sú w ni upadli an-
dělé od prawdy božie odwrácení. A mysl
naše také proměnu béře, když učiní člo-
wěk něco, jehož pak želeti bude, aneb
když chce něčemu, jemužto jest dřiewe
nechtěl. Nic těch proměn nenie w bohu;
ani jest buoh posošen k tomu, by sě mohl
od blažnosti w hubenstwo hnúti, jakož sě
andělóm stalo, ježto swój úmysl od něho
hnuli, jenž jest wšech blažnost; ktož stojí
w něm, držieť sě jeho. Neb buoh ne odjinud
má swé blažnosti, ale sám z sebe. A ež
ta proměna nespadá na buoh, jako ji jmie-
wá mysl člowěčí, to jde tudy, ež buoh jest
ta najwyššie múdrost, ež nikdy nic neu-
činí neřádně, by potom žel bylo jemu,
anižť kdy chce co jiného, jen to, což wždy
chtěl od wěčnosti. Protož wždyť jest ne-
proměnna wuole jeho a libost jeho: ne-

šelí minulého, ani úmysla svého w jiné mění, než jakž jest umyslil od věčnosti.

Kap. 26.

Dietky. Swatý Augustin die w pátých kniehách o sw. trojici na počátku, že nenie to zlé, když šlechetná mysl k božským wěcem z wiery sě u milosti roznĕcuje, chtiec tomu, což wěří, porozuměti, ač jsú to wěci i newýmluwné; protož za zlé nemieti, tatíku! žeť o tak wysokých wěcech wzbúzieme tě, aby nám prawil.

Otec. Toť jest tak, jakž diete; ale i to jest dořekl ten swatý muž: že to zlé nenie tomu, jehož newzbúzie hrdost a doufánie své síly a své moci; ale kohož milost roznietí božie. Neb naše milost welmiť jest malá k tomu, byť mohla co duostojně o bohu a o jeho swaté trojici pochopiti; a pak owšem nemóž jazyk i toho, což pochytí mysl, wyprawiti. Ano i sw. Pawel, donidž byl zde, ježto o těch wysokých i hlubokých wěciech mluwiti téměř najwěčší dal příčinu, prawí, že zde ty wěci božské widíme jediné w zrcadle a w podobenstwí. A tak, dietky! ufaje, že z milosti, ne w hrdosti, ne ze wšetečstwa, budete čísti w těchto kniehách, — wšeckyť miením, komužť kdy k rukama přijdú, — k tomuť wás najprw napomínám, aby od pána boha, (o němž wzdy mysliti máme, a o němž mysliti duostojně nemóžem, a jemuž na wšaký čas chwálu dlužnú wzdáwati máme, a jehož wyřieci nemóžem ijedním slowem,) žádali pomoci, aby tomu bez bludu mohli rozoměti, co o jeho slyšíte wýsosti, aneb co sě dále z toho, co slyšíte, domyslíte. A žeť znám netolik wóli swú, již bych rád myslil, mluwil i psal jiným k témuž, jakož já mám w tom, utěšení, a k oddechnutí od rozbroje, hluku, běhudlné mysli: ale znám také k tomu i swú nesílu. Ač bych rád tak wyřekl, ažby každému rozomieno bylo; newzdy mohu, newzdy umiem. Odpusť mi rozomnější, ježtoby to mohl a uměl, což já miením, wyřieci lépe; a já také hrubějším za zlé nebudu mieti, ač mi nemohú, co já miením, moci srozoměti pro hrubost mé řeči, aneb pro swój w tom neobyčej. A tiem snáze s obú stranú mózem sobě odpustiti, když chcem tomu srozoměti, že we wšem wyšel jest stwořitel nad stwořenie; a když stwořenie poznati úplně nemózem a úplně o něm řeči wynésti: co pak móž kto o stwořiteli? A wšak, jakož sem řekl, ktož wěřie prawě, a twrdo to držie, co jest ukázáno wěřiti křesťanu z milosti, táhne sě k tomu, aby mohl tomu, ježto wěří, porozoměti, jelikož móž býti rozomieno; řkuť swobodně: ne zle činí! A tak swatý Pawel, swatý Augustin i jiní psali o bohu wysoké a hluboké wěci, a najprwé Řečští mistři po swatém Pawlu, potom sw. Augustin s jinými, ježto bylo latinskému jazyku neobyčejno; wšak oni tu prostřeli cestu, mnohokrát latinský jazyk řeckými slowy naplacujíc, až již obyčej mají toho latinští mistři. A my těšme sě w těch kropějkách a w těch drobtiech, ježtoť od nich jako s stolu bohatého k nám pochodie. I prosieť wšech nelatinníków: čtěte

ně w mých kniehách. Donidž čemu
łete rozoměti, nepřete sě o mé řeči
nníky a s hrdými najwiec; anižť wet
, kdožť latině umie, má rozum hlu-
w takých wěcech. Ale dojdeteli
ítného učeného, jemužby mila byla
la slyšeti i od oslice, a jenž nemá
lci té záwisti, by jen sám chtěl
ıen widien býti: rád to wizi, by
ým o takých wěcech, w nichžby
nemohli dobře, čtúc, sami rozoměti,
úwali, aneb aby sě w tom ujistili,
em sě píše držal kněh a úmysla
ınských mistrów. A za tiem, ktož
rád mysliti, což buď, o bohu, ježto
ohl mysliti prawě: zři, jakožť sem
na stwor wšeho swěta, na některé
řenie), w němž sled jest boží a
e swaté, a na obraz swaté trojice,
ıt, na swú duši; sezři jejie přiro-
, jelikož móžeš, a budeť k onomu
cno; ale, jakožť wždy prawím, anoť
ıad to. A když již w naší rozumné
mózem netělesně widěti boha: nenie
spojenie, nenie blesku tělesného nebo
ſ někaké, neb tělesné welikosti a
sti, nenie, by miestem šla s miesta
iesto, ale rychle bude zde neb onde,
ejdúc nikdież na tu cestu, ježto tam
, wše přeskočiec; ale toto boha hnu-
ıdotýče s miesta na miesto, neb bóh
'šudy; ale také mi to přiběže k mysli.
ž kto chce pomysliti, coby bóh byl,
ıakýby byl, toho hrubého nemysl
hu, jehožť nemá i twá duše: nenieť
nenieť miesty roztažen, nenieť blesk
ý tělesný, nenieť někaká welikost
tělesná, ani jest někaké miesto, ježtoby
jeho weliké slonowé tělo wiece zaměst-
nalo a obchopilo, nežli malé mušky tělo
neb mrawencowo; ale rozoměj boha, ač
móž rozoměti, že jest dobrý bóh. Ale
kakowý nenie; to, ježto *kakost* slowe w
tělesné wěci neb w duchownie, nenie w
bohu: nenie bielý, neb črný, neb bar-
wený, neb lesknutý; nenie zlý, nenie
dobrý, by jiné byla dobrota jeho nežli
on; a tak i o jiných wěcech, ježto jimi
móž slúti něco takowé neb takowé. A
wšak řku: dobrýť jest, mocnýť jest, silný
jest; neb když což buď řku o bohu tako-
wého: onžť to jest; ale takowý nenie.
Weliký jest bóh; ale toho, ježto quanti-
tas řiekají tomu latinníci, nenie w bohu.
Neb neslušie pod mieru, ijedné w něm
nenie miery: ani jest w něm tří loket,
ani tisíc. Nemohu řieci: tolikýto jest podlé
tělesné welikosti, ježto móž miesto za-
městnati, a tú welikostí nenie welik; ani
angel, ani mysl, rozumná duše: ale jest
welikost duchowná moci, múdrosti, do-
broty. Těmi jsú andělé welicí, neb duše
naše weliké: ale buoh jest welik w tom
bez konce, neb bez kraje. Tak cíle nenie
té welikosti! Jest také buoh stwořitel
wšeho; ale ne pro swú potřebu stwořil
jest to, co jest stwořil. Jest teď před
námi, nestoje, nesedě, neleže, nelpě ni-
kakž, nebo wise, nebo plawaje, nebo léce;
owšem kaks jinak, nežli móž býti powě-
dieno naší hrubostí. Wšecko drží na sobě:
ne jako když my oděw kterú, neb rúcho,
neb břiemě máme na sobě. Jest weškeu
wšudy: ale ne jako na miestě, by je za-

městnal. Jest věčný: ale bez času, ne jako to, ježto jest bylo, jest, neb bude, jemuž jdú ti časowé; bohuť tak nejdú; nicť jest jemu neminulo, nicť jemu nepřijde; wšeť jest jemu. Činíť bóh proměnné wěci, beze wšie swé proměny, anit co trpí. Ktožť boha tak myslí, ačť nemóž úplně pomysliti, co jest, aneb nalezti; a wšak jelikož móž, toho sě střeže, by to řekl do boha, ježto bóh nenie: a roznietí sě w žádosti, aby asa nčkdy došel u milosti jeho, kdež by jej widěl, zřel naň jasně, wida, kak jest welebně w swé trojici swaté, we třech osobách a w jednom božstwí, ježto jest plné w každé z těch osob, a neméně bóh prawý a plný we dwú osobú nebo w jedné, než we wšech třech, ani wiece we dwú neb we třech, nežli w jedné; kdež by poznal, kak jest diwně milosrdně syn boží věčný jednú swú božskú osobú jednú člowěčenstwie našeho plného a prawého přirozenie přijal, aby nás účastny učinil božstwie swého, jemuž s otcem i s duchem swatým čest a chwála wěky wěkóm. Amen.

II. KNIHY UČENÍ KŘESŤANSKÉHO.

KNIHA TŘETÍ.

Tyto knižky třetie jsú o hospodářowi a o hospodyni a o čeledi.

Hospodář w swé čeledi, leč jest chudý, leč bohatý, každý podlé swého běhu má sě slunci přirownati, podlé onoho wýkladu, ježtoj' Jakub wyložil sen swého syna; ježtoj' slunce a měsiec a jedennádset hwězd byl widěl, any sě modlé jemu, řka: Zdali já a máti jeho a jeho bratřie budem sě modliti jemu? I řku, že jakož slunce swětlo jest, a od něho měsiec i jiné hwězdy berú swětlost, a wše shřiewá, a nečistotu bláta wysušije: takéž hospodář sám najprw má swětel býti dobrými skutky, a dobrým příkladem má swú čeled oswěcowati, i dobrú radú a napomínním; aby najprw boha milowali, a chodili ke mši a na kázanie, a střiehli sě hřiechu, a poslušni byli kněží, tak jakož buoh kázal. A budeli sám hospodář horek w božiem milowání, tehdy ruče zahřeje sě od něho čeled, že bude boha milowati. A tak widúc od hospodáře, an poslušen, což kněz přikáže, když swětiti, tehdy swětí, když sě postiti, tehdy sě postí: také bude poslúchati, a též činiti, jakož widí; a toho, což brânie kněží na kázaní neb na zpowědi, bude sě střieci, když uzří, ano sě hospodář toho střeže. A tak, jakož sem řekl, budeli hospodář horek w božiem milowání, tehdy, jakož slunce wysušuje blatnú nečistotu, takéž

kostí wysuší wšicku smilnú nečistotu
ém domu. Neb když čeled widúc,
ospodář miluje snažně boha, roz-
sě w té žádosti, i bude také snažně
milowati; lépeť sě wystřeže zlého,
y kto mohl jie wystřieci. Má sě
hospodář na to rozmysliti zwláště,
ráč, chtě swá semena w zemi uwrci,
ně ji pósobí, kakby ji plodnú uči-
kakby býlé a jiné škodné kořenie
zahynulo, aby to siemě jeho buj-
rostlo; pakli bude twrdé hrúdie, ale
je. A když to oráč činí pro swé
, čím pilnějie hospodář má snažen
kakby zwedl swú čeled, a najwiec
dyni; neb z nie čaká swého ple-
, toziž dětí: aby tak dietky wše
widúc a wši šlechetnost od čeledi,
wiece od swé matky, též w úmysl
, majíc dobrý příklad a naučenie,
kly kázni i také wš šlechetnosti.
ž každý hospodář, kakžkoliwěk pro
úřad, aby w něm boha nerozhně-
má brániti wšie necti wšeho zlého
enie i jiné čeledi, a sám pak owšem
i sě toho: wšak zwláště to má či-
ro swé dietky, aby těmi winen ne-
a těžce před bohem z nich neod-
edal i z jich také praprádětí. Neb
lietky widie od swých starost, leč
leč dobré, přiwyknúc tomu, i své
potom wedú k témuž. Protož hospo-
úc zlého nepřepúštěj w swé čeledi,
ži, ani řeči nekážané, aneb nemú-
protiw bohu porúhanie, ani kostek,
wárów, ani také pokútnieho milo-
, ani zlodějstwa, ani sprawowánie.

Neb kterážkoliwěk zlost a nelepota jest w které čeledi hospodářowým obmeškáním, za wšecky těžce bude odpowiedati: čím pak tieže, budeli jeho naučením a příkladem! Protoť jest každý hospodář pán w swé čeledi, aby ji bránil nesličného. A wšak má sě o to pokusíti najprw dobrotú; nemóžli pojednú stawiti wšeho zlého obyčeje dřewnieho, ale ujímaj pomalu; ale nowému zlému obyčeji nikakéž wzniknúti nedaj; nemóžliť dobrota prospěti na nich, ale ukaž práwo swého panowánie. Wzdy na to pomni, že onen knéz Eli w starém zákoně dobrý byl sám, ale synowé jeho zle činili, a on řiekal jim, zle činíte; ale wšak netresktal jich mužsky ze zlého: zaslúžil tiem božieho hněwu, a dán na příklad wšem takowým otcóm a hospodářóm, kteříž toho nejsú tbawi, což jich čeled činí zlého protiw bohu. Ale wšak má sě střieci hospodář hněwu prchlawého bez užitku; nemóžli zbýti wšie wěcí hněwu, ale obměkči jej, a swým slúhám ukruten nebuď i své ženě, pomně na to, že bóh jest jediný pán i twój i jich. A na to sě každý také rozmysl, že nesnad, by každý někaké wášně nemosil mieti; a častoť bývá, že jedné wášně, a snad ne owšem zlé, přezřieti nechtě, wiece jej zkazíš, aneb jinému mosíš wiece přehlédati. Ano kolec často mosí přezřieti oři některé jeho wášně, aby jemu w jiném pohodlen byl. A wšak nemienim, by bylo přehlédati zřejmě protiw bohu, ale s rozumem má člowěk hoditi času. Swatý Jan Zlatoustý pokládá jeden příklad, že kdyby kto měl helmbrechtnú ženu, nemóž jí

wšeho pojednú zapowědieti, aby sě jí nezpříkřilo: ale najprw těch wěcí, ježtoť jsú jako najhrubějšie, odmlúwaj jí. Líčiliť sě, mluw před ní o tom, kak jest to stydká wěc, tak šeredně mazati sě, aneb cizie wlasy na sě cpáti; a kak také často w hanbě bude proto, chtiec čest mieti: když to do nie uzřie múdří, za bláznici budú ji mieti, a jiné panie, ježto snad záwidie, by ji chwálily, pronesú na ni, a budú ji smiech wáleti; a často swé wlastnie čeledi mosí sě krýti, stydiec sě jie w tom; chtiec také mlada sě zdáti, skoro sě sstará těmi ličidly. Když již toho odwedeš, ač dobrotú nemóžeš, ale nikakež zlého, wěda, nepřehlédaj. Opět po chwíli dobrotiwě praw jí, kakť jí dobře slušie počestné rúcho a pokorné; kakť jest milejší, než když sě jako bohyně přistrojí; kak sě wšem múdrým a počestným lidem do žen dobře to líbí, když swým rúchem neukazují lehké mysle a nečisté, aneb hrdé; kakby jí to buoh za dobré jměl, žeby dobrý příklad dala swým súsedám, počestně chodiec, a proto w dobrém rúše, ale počestným krojem. A tak we wšech jiných wěcech lépe často způsobí hospodář ponenáhlu a dobrotiwě, nežli kwapně a ukrutně. Neb tak jest soběwolně hrda člowěčie mysl, že snáze dá sě naraditi, než bezděky přinutkati. Protož kdežkoliwěk móž hospodář, tu buď dobrotiw k swé čeledi, a zwláště k swé ženě. K tomu tě ponúká mnohé písmo. Swatý Petr, poboze prwní pastýř, i swatý Pawel, těžměř we wšech swých epistolách welé mužóm, aby swé ženy milowali a nebyli jim ukrutni. Welí pak zwláště otcóm swatý Pawel poně we dwú epistolú, aby swých synów nedráždili k hněwu, aby někak nebyli protiw nim lehké mysle, a tak boha rozhněwali, jenž jest kázal otce ctíti: ale welí, aby je wedli w kázni k dobrým obyčejóm. Pilně také každý hospodář má sě střieci, by zle zbožie nedobýwal; neb toho hřiechu najnesnáze sě lidé kají. Tak jest tu welikě črtowo oslepenie, žeby radějše almužny dáwali na kláštery, nebo kostely stawěli, nežby zle dobyté nawrátili. A obak, ktož zadře cizieho, wieli komu, najprw nawrať; pakli newie, soběť nemá zachowati, ani tam, kamž sě jemu chce, bez rady biskupa swého, neb komuž jest poručil on, má obrátiti. Ale žej nechutno wracowati, pilně sě jest toho střieci, by cizieho nezatrhal, a zwláště mzdy; ktožť co podělá, inhed mu zaplať, neprodléwaj tiem do jitra, nebť snad wečer nemá co jesti, ani jest prázden choditi po tom. Tomuť jest učil starý Dobeš swého syna.

Hospodyniem múdrým.

Hospodyni pak múdrá a šlechetná k měsieci jest přirownána. Neb jakož měsiec wšecku swú krásu od slunce béře: takéť ona čest má od swého muže, když wěrně a práwě prawú milostí na sě zřěta, že mezi nima ijedné přiekazy nenie, jížby potuchla prawá milost. Jakož widáme, když mezi sluncem a měsiecem bude země, že slunce upřiemo nemóž na měsiec zřieti pro ni: inhed potuchne měsiec. Kdyby také slunce ztratilo krásu, owšemby mě-

krásen nebyl. Protož mýlé sě ty dyně, ježto swé muže lacino wá- ieb jimi smiech pobíjejí; aneb ježto mužkoliwěk rozpráwějí bez welmě potřeby, ježtoby k hanbě jich mu- bylo. Často to bývá, že mnohá mní, by její muž jen jí ctěn byl, by jí k ničemuž nebyl užitečen; a asto, by jím přiekazu měla, že sě , by ho neměla, žeby welim lépe 1 swú wěc zpósobila. Pak bývá e ostanúc sama, teprw uzří, coj' a welim hóře bude zpósobeno, nežli ; a bude jí s wětší hanbú, než by a swého muže nerechnila před ji- Protož každá múdrá žena má swého milowati, a swým urozením nadeň ieti neb swým smyslem; neb wiece nužem čest má, než muž ženú. Ale malé jest světlo to, ježto od slunce má, kakžkoliwěk i toho od sebe takéž malá jest čest tohoto světa. ikož ono we dne neswietí, jen což i, a wšak noc činí weselejší: takéž est nic nebude w onom wěčném dni. což činíme, nejen čiňme pro tuto dejšie chwály, ale této chwály ne- y swým bližním pro dobrý příklad; zdejší chwále a cti chtiece dosti ale zakusiec, žej' chutna tato, a lepší, tiem snažnějie po oné stojme. tož dobrá hospodyni má sě střieci bohem i před lidmi wšech neslič- což mohúc dobrého činiec: a naj- aby w sobě wiery křesťanské ne- la ijednaiem kúzlem; ne tak jako é ženy na swých mužích hledají milosti ďábelskú mocí, ježto řiekají: nekúzlený muž jako nesolený hrách; ale hospodyni šlechetná přitáhne k sobě swého muže wášněmi dobrými a darem božím.

O pateře věci, jíž má hospodyně mieti do sebe.

Zwláště patera wěc jest, jíž bez hřiecha móž žena swého muže přitáhnúti, že ji bude milowati. Pakliby ta nepomohla, tehdyť owšem nepomohú ijedni čáři; pakliby již pomohli čáři, wšakby protiw bohu ot ďáblów nebylo hledati pomoci. Neb wšecka kúzla i wšichni čáři jsú s ďáblem lidské smlúwy znamenie zewná a někdy tajná protiw bohu. Neb ač sě zdá někdy něco, by zlé nebylo, wšak wzdy někaká lež jest při tom, a někací bobonci nepotřební. Protož každá hospodyni s pomocí boží nechaj kúzel; neb dojdeli této patery wěci, nesnad by jie muž její nemilował. Té pateře wěci učili jsú Sáru, mladého Dobeše ženu, přietelé jejie, jakož sě čte: že když již chtieše s mužem od nich, pochopiwše ji, z prawé milosti počechu ji celowati, a napomínajíc, aby tu pateru wěc měla na paměti. Prwá jest, aby ctila swekra a swekru; přirozená wěc jest, že každý rád widí čest swého otce a swé mateře, a také bóh jest to kázal, a hanba otcowa jest synóm hanba. Protož žena cti přátely mužowy, ač chceš čest od muže mieti. Druhá wěc jest, aby muže swého milowala; a když jest to, tehdy jest wše; milostí, řku, netolik jen samá duchowní, ale také i tělesnú. Přezřienať

jest w manželstwie tělesná milost, donidžť boha jmá za buoh, a jest lidsky; manželóm sě jie neslušie střieci, lečby oba welmě múdra a stála byla. Byť také muž nemilowal tebe, wšak ty jej miluj, a skutky jemu ukazuj milost; neb ukážešli nemilost k nemilosti, tiem většie nemilost bude: pakli ustawně milost jemu ukazujíc, dobře jemu činiti budeš, diwnýť bude, neoplatiliť sě milostí. Pakliť sě on neoplatí, ale od boha dwoji odplatu budeš mieti: jednu, že jemu činíš wieru, a milost k němu jmajic, jako bóh kázal; druhú, když pokorně strpíš protiwenstwie. Třetie jest, aby snažna byla při čeledi, pósobiec ji, aby nebyla před hospodářem nepořádna, a aby potřebu jměla, a také, aby sě spolu neswařila, ani sě také kaké necti dopustila, neb to jest zwláště hanba hospodyni. Čtwrté jest, aby také snažnost o domu jměla, aby duom šereden nebyl, neumeten jako swinec, i jiná domowá potřeba aby nebyla šeredna. A také aby uměla schowáwati a wydáwati pořiedně, jakž čas záleží. Páté jest, aby sě we wšem střiehla zlého slowa, mezi jiným střez sě opitie. Neb kakžkoli opitie jiným jest škodno; wšak zwláště opilá žena jest ohawná věc. Též řeč šeředná a nestydatá wšem neslušie, a nadto od ženy slyšeti ji ohyzdno jest a přieliš břidko. Také swáru sě střez w čeledi a s mužem owšem; nedaj sě přemoci hněwu, též s dobrú myslí způsobíš často lépe, nežli se swárem; neb swárem každého spieše zkazíš než polepšíš. Zlé slowo, jehož sě slušie střieci, jest wše, což člowěk často má w obyčeji, ježto neslušie, aneb když nepodobná věc, ač i jednú, ukáže do sebe.

O kelmbrechtných hospodyniech.

Pakli dieš, kto móž ústa každému zawřieti? To jest prawda w některých wěcech; a wšak má sě člowěk střieci, aby sě ijeden nepotekl na jeho skutky nepodobné, jakž najlépe móže. Darmoliť swatý Pawel učí nás řka: abychom tak živi byli, bychom ijednomu nedali zlé příčiny k pohoršení. Protož kteráž chce sě mnoho chechtati, mnoho šeptati s jinými a klamati, po oku na ně wzhlédajíc, a wždy chce seděti na okenci, jako cílem sě učiniec, aby na ni každý hlédal; kteráž wším snaženstwím strojí sě k skokóm, k tancóm swým rúchem, i wší postawú, ježto jen smilstwo a frej ukazuje, neb přielišná hrdost; kteráž před swým mužem kryjíc, hromáždí sobě; kteráž před swým mužem wždy jen smutna a kromě něho jako pléše: ktož móž takowú jinak súditi, než ji widí? Pakli ji kto někdy křiwě súdí, kakžkoliwěk bez hřiecha nenie, wšak takowá tiem wším jest winna. Protož jejie jest wina, i také dwój hřiech: jeden ze zlých a neslíčných činów; druhý z těch, ktož ji k horšiemu súdi, než jest winna, žej jim dala příčinu k tomu. Protož hospodyni šlechetna měj počestnú pokoru, a tú zatkáš wšem zlým ústa; neb pokora jest prawý pěstún a zachowánie wšech šlechetností. Pokorná žena snadně přetrpí protiwenstwie a poslušna jest swého muže; protož pokoj bez swáru w swém domu jmiewá. Pokorná prawě zlého slowa nebrzo dojde;

ı jest wláštie ozdoba dobrých ho-
ı a šlechetných, a rozeznánie od ji-
en, ježto jsú lehké myslce a nesta-
neb ty nemohú pokory mieti, donidž
estateči neostanú; neb jsú wše ku
)brátily swé snaženstwie, i s tiem,
jí s swými mužmi, a často přes moc;
ŀce zastkmiec, i almužny zapomenúc,
ıdy cizieho zadrúc, wše na rúcha
ají. Pakli takowé omluwu sobě we-
řkúc: swým mužóm mosíme sě tak
viti, abychom sě jim slíbily. Newždyj'
wda; neb často sě o to některa s
swadí, chtiec ráda jmieti mnoho

Protož ne pro muže to činí, ale
:sele mohla skákati na masopust neb
wiecenie, aby sě slíbila mladým bláz-
takýmž potworám, jakož jest sama,
, by to za najlepšie bylo, že jie tu
v oči pochwáli někto, a potom o ní
obrého nepowědje, ale něčímť ji ì
řie, aneb dějí: dlúhý má nos, aneb
, neb zelená jest, aneb zlé jest črwe-
neb s očima zapuchlýma, aneb hrdá;
ějí, prawý jest bič, budeli ochotna
:m; a pakli k jednomu ochotna bude,
to bylo? každýť sě na to ptáti
I kak sě móž ta slíbiti swému muži,
rúž mosí to wše naložiti, což kde
:, a často wiece, nežli s prawdú
obyti. I mosí lichwiti, krásti, při-
chudinu dráti, leckaks wylstiti;
rt oběma to osladí spolu, ale najpo-
wše sě jim to ohořčí. Protož každá
hospodyni těchto wěcí střez sě pil-
braň jich jiným, kterýmiž wládne, i
l nich súsedám swým, i jiných po-
dobných k těm, jichž wšech nesnadno jest wymluwiti, neb wždy jest we wšem dwoje nesličnost protiw jedné šlechetnosti: jakož přieliš mnoho, takéž přieliš málo w každé wěci jest nesličnost, a jen w hoduji wěci šlechetnost záleží. Protožť staří řiekají: Lišice nenie dobra; a opěte: Wše whod dobro. Mohlyby zwláště panie potom znamenati, že bóh pilně od wás chce pokoře. Neb wšechť wás jest mienil, když jest řekl k Ewě: Rozmnožím twú práci, těžce porodíš plod swój, a muž nad tebú bude panowati. Zdali jie jest nerozmnožil? obmyslte to samy, čím móžete w prawdě pyšny býti, než že sě wšie wěcí stawiete jinak než jste. Maláli jest práce, tak ustawnú némoc mieti, tak šeredně s hřiechem počieti plod, těžce nositi, se strastí porodití a s welikú prací a péčí odchowati; a odchowajíc, kto je wie, kak sě polúčí? a muž múdrý neb nedošlý wšak má nad wámi panowati. Hledajte panie, kaké wám pokánie dáno pro pýchu a neposlušenstwie mateře prwnie. Co pak každé zwláště pro jejie ději, ač ne zde, ale den súdný, aneb w čistci, kteráž sě zde nepokaje? A jakož buoh owšem pýchy nemiluje, takéž pokora jest jemu wzácna. Neb cožkóli práce a lopoty přišloj' na swět Ewinú pýchú, toj' wše pokorú a poslušenstwím matky božie nahrazeno; a netolik to jest nahrazeno, ale nepodobnie pokorú jejie wzácnějie jest člověčie chwála powýšena. Protož každá paní rozmysliž sě dobře, které sě jí zdá hodnějie následowati: aneb Ewy w jejie pýše, a uzříš když tehdyž co tě potká, a wšak hledaj, aby pozdě neuzřela;

aneb matky božie w jejie pokoře, a měj dobrú naději, že když jejie pokory účastna budeš, budeš účastna i odplaty. A wieteli to, že těžměř weškeu swět po wás tiehne. Jsteli wy pyšny, a jakž wy sě hrdě stawiete, tak wšichni pyšni a wšichni sě stawějí hrdě. Jsteli wy smilny, wšichni smilní, ktož sě jen s wámi obierají. Protož kdyby wy pokorny byly a čisty myslí a postawú, i kto by byl hrd aneb smilen, wida, ano to jest wám protiwno? A tak dáwajíc wšem dobrý příklad, welmě by sě líbily bohu; a kakby pak sě nelíbiti mohly swým mužóm?

O pokorné kospodyni.

Jistě každému muži, lečby prawá potwora byl, líbilaby sě žena sličně pokorná, ne šeredně. Kdyby sě jí w kwasu kterém událo býti, mohlaby dobře mila býti swému muži w počestném rúše, ne w rúhaném a podobném ku prázdným ženám, ježto wšemi wěcmi ukazujie smilstwo a frej; neb by uzřel, že jiného nemienie, jen jej. A také by neměl péče za swé dietky pro jejie zlé slowo, aneb, by o nich pro swú lehkú mysIci neměla snažné péče. Neb jakož pyšná a hrdá žena nebrzo oněch pět wěcí má do sebe; takéž pokorná a múdrá hospodyni má tu pateru wěc do sebe: že má w počest přátely swého muže, a z prawé milosti poslušna bude muže swého, poslúchajíc swatého Pawla, jenž prawí: Ženy poddány buďte swým mužóm. A jenž opět die: Nechci, by žena panowala nad swým mužem. A tak wšecka čeleď od nie dobrý příklad wezme, widúc, ana má w počest swého hospodáře, i bude také jej tiem pilnějie mieti w počest; a tiem stawí w čeledi mnoho swáru i jiné wěci nepořádné, když čeled naučí swým příkladem, a k tomu také múdrým a dobrotiwým napomínáním. Neb má a dlužna jest dobrá hospodyni učiti swú čeled ctnosti, kázni a dobrotě, a zwláště swé dietky. Ne tak jako hrdé matery, ježto jen po swětu stojie, ježto jen tělo swých dětí milují, ale na duše jich netbají. Žádají, aby jen zde dobře jim bylo, a netbají, co potom na onom swětě trpěti budú. Jedny synóm rytieřstwie žádajíc, druhé cti, a žádná z takowých nedobývá dětem boha. Zatracenie jich welikým nákladem dobývají a spasenie od boha darmo wzieti nechtie. Uzřieli děti w chudobě, smútie sě, wzdyží: ale když uzřie, ano hřešie, tiem sě pak niče nemútie. A tak ukazují, že jen těl jich jsú matery, ale ne duš. Ale dobrá, pokorná hospodyni to, což k tělesné potřebě podlé boha slušie, w zboží, we cti, w umění jich neobmeškajíc, učí je také, aby wzdy boha jměly na paměti, jemu sě modléc, jeho žádajíc, a k němu we dne i w noci, w prázdni i w neprázdni často wzdyšíc. Neb materám zwláště to přislušie, aby swé dietky k dobrému wedly, dobrotú kdež mohúc wiece než ukrutností, lečby dobrota nepomohla; neb mateřino naučenie často děti držie twrdo, a druhdy twrze než otcowo. Dobrá hospodyni, když nenie hrda, swój dóm, točiž hospodářstwie, pósobí snažně; hrdé ženy často též činie, ale welim úmyslem jinačejším; neb což nachowá, to jen sobě: ale dobrá a pokorná,

s mužem, s dietkami a s čeledí, swé potřeby ještě spieše zapožli oněch. A také nikdy dobrá ıi nemá prázdna chleba jiesti; neb t mnoho zlého činí. Protož dal ım nahotu, i také aby syrowého jiesti, i jiných mnoho neprázdní, y nemohl člowěk prázden býti. jest to nemúdrá wěc, nechtiec býti, i činiti wěc nepotřebnú: ızdy pósob něco užitečného muži, čeledi swé, obmýšlejíc, aby lačny ıni také zimú mřely. Ano prawí ˈeled dobré hospodyně nebojí sě něžné. Také prawi, že znamená ›brá hospodyni swého domu; to-na jest wšelijak, když sě co zlého ıby to stawila dřéwe, nežli sě Také prawi, že dělá rukama swýtoho, jakož umie, a dáwá almužm. Protož zwláště každé paní ıšie rukama swýma, aby jie nikdy ezl prázdny; a také, aby z toho dala, aneb aby swým dielem .bu ozdobila; neb weliké almužny ˈěděnie swého muže dáwati nes tolik, což rozumie, že jí muž ježto jsem řekl dřéwe, že nemá býti hospodyni, nemienímť toho, › dělala we swátky; ale dobré dobré mluwiec, dobrému učéc d, swé súsedy, tiemť má w swáú neprázdň. A tiem stawí mnoho čeledi, neb mezi súsedami, každá spodyni, když krotí je, a treskcíc ıláště z nesličnosti, oblepšijíc jich řeči; ježto snad zlí něco od jedné uslyšiec, ještě k tomu přičiniwše, přinesli k druhé. A kterážby hospodyni w pokoře tak swú wěc pósobila, tak by sě wystřiehla zlého slowa, a správně slíbilaby sě muži swému, i bylaby dobrý příklad dětem swým i wšem súsedám. Pakliby byl muž tak nemúdrý, nenechalť by jie nikakž buoh bez odplaty. Protož šlechetná a múdrá hospodyni, ač ji co potká nesnadného od muže neb od kohož koliwěk, (neb řiedko tak jest, jakž má býti) wzdy sě proto utěší w boze, w něm položéc naději wšichnu; neb on sám wie, proč co činí, aneb proč na koho co přepúštie.

Kterak má čeled swój staw wésti.

Napomenuw hospodáře i hospodyni, kakž jest mlčeti, bych také čeledi nenapomenul, kak sě má w swém stawu líbiti bohu? I řku najprw, že křesťanská čeled má sě stkwieti rozličnými šlechetnostmi, jako hwězdy, aby wěčně k blažené čeledi boží w nebesiech byla w towařistwie přiwedena. I bývá w domu rozličná čeled: neb jedni jsú děti, druzí ježto z darów aneb ze mzdy slúžie. Děti donidž jsú maly, nic róznice nenie mezi nimi, a s slúhami wšichny spolu a za jedno mají poslušny býti hospodáře. A čím wiece z prawé milosti pójde poslušenstwie, tiem jest méně porobené a jest chutné. Protož wší čeledi řku, že najprw má z wiery prawé křesťanské, w dobré naději, upřiemá dwojitú milost mieti, tociž k bohu, a k bližniemu pro buoh. A když tu milost jmieti bude, inhed každý brzo srozumie, coj' dlužen bohu, co hospodě,

a co jiným s sebú towařišóm, a sám sě bude poznáwati; i bude, poznaje sě, pokoren protiw bohu, i také protiw hospodě, i protiw swým towařišóm. A tak z pokory a pro tu milost neważiti sobě bude protiwenstwie, a z toho hospodáře poslušen bude. Neb poslušenstwie pocházie z milosti a z pokory. A protož ti, ježto sobě nic nedadie rozkázati swé hospodě, málo k němu milosti mají, a nejsú pokorni ale hrdi, a welmě hřešie protiw bohu tú hrdostí. Mnohý otec neb hospodář wida swé děti neposlušné, aneb čeled, nesmie jim druhdy rozkázati, aby skrz to nebyli horše. A tak wiece otec dětí neb hospodář čeledi báti sě bude, než oni jeho. Nenieť to božie způsobenie; božieť způsobenie jest mlazším starších poslúchati, a čeled aby poslúchala hospodáře we wšem, cožby zewně nebylo protiw bohu a kostelniemu ustawení. Prawíť swatý Pawel, jenž jest byl wztržen až do nebes, aby sě naučil, coj' zde lidi měl učiti, řka: Každá duše wyšší moci buď poddána; nenieť moc, jen od boha; a ktož sě moci protiwí, ten sě božiemu způsobení protiwí; a kto sě božiemu způsobení protiwí, tenť odsúzenie nalezne. Protož slúhy a lidé čelední, a zwláště děti a synowé, mějte prawé poslušenstwie a milost k otci; nebť wám zwláště buoh přikázal, aby otce a máteř ctili. Neb wámť jest otec i hospoda, ale jiné čeledi jen jest hospoda: a když wšecka čeled má hospody poslušna býti, čím wy wiece? Welmě wzácná obět bohu poslušenstwie, a to jest boží spósob, pro našeho otce prwnie neposlušenstwie, aby jeden druhému wzdy poddán byl poslušenstwím, a to jest obecné wšech pokánie. Ale nenie tolik pokánie: také přidal jest bóh moc poslušenstwí, že mózem jím odplaty sobě zaslúžiti. A najprw boha slušie poslúchati, a potom hospody nebo otce; kdyžby točiž jiné weleli, než buoh kázal, a protiw bohu, nikakž toho pro poslušenstwie neslušie učiniti, ježto jest zewné zlé, ale někdy dobrého má člowěk přenechati pro poslušenstwie. Pakli kto die: já newědě coj' buoh kázal, w čem jeho mám poslúchati wiece než hospodáře, nebo než otce? Bywaj rád na kázaní, a slyš, coť kněz weli. Kněžeť jest miesto sebe zde buoh ustawil: jestliť mudrý, toho poslúchaj; a paklit sě nezdá w čem múdrý, ale dojdi múdřejšieho, ježtoť nad tebú i také nad nim jest ustawen, a potěž sě.

O desateru božiem přikázaní.

Aby pak také wěděli, co jest buoh kázal: (neb znamenie jest, že ten miluje boha, ktož plní jeho přikázanie, jakož sám Kristus prawí: Milujeteli mě, přikázanie má plúte): chci wám o jeho desateře přikázaní powědieti. I slušie wěděti najprw, že wšecko božie přikázanie i wšecko pismo nenie k jinému, než abychom najprw boha, a potom bližnieho milowali. A tak najprw buoh přikázal, abychom jedinčho jej za buoh jměli, a jemu sě modlili, wšeho swého plného dobrého w něm čáku jmajíc, netbajíc čárów, ani wěštby, ani léków. Druhé přikázal, abychom jmene jeho k křiwdě na potwrzenie nepřiwzeli; jakož řiekají lidé:

ť jest před bohem, aneb: bóhť to
ej to tak. Nenielíť tak, k křiwdě
boha swědkem protiw jeho přiká-
Pakli jménem jeho, kříw jsa, kto
aneb poklíná sebe, řka: tak mi
máhaj, aneb: swěž mě buoh, ač
enie: budelíť křiwda, tiem větší
a tiem většieho pokánie třeba, a
z přísahy w súdu, když s rozmy-
řiseže křiwě. Třetie přikázal swaté
li, abychom přenechajíc tělesné práce,
duši pomyslili, ke mši šli a na
, neb k nešporu, a modlili sě bohu
sě, čím sě máme líbiti jemu. Ale
mť jsú swátci, jakož je zlí lidé
í, aby smilnili swými tanci, aneb
is zamyslec nekázň, neb túlánie
bné, aneb klewety pósobiec na
, aneb obžerstwie plodiec w krčmě,
ostky a sváry a leckakús hrdost,
o utracijíc, což jsú wšedny wy-
Ne takť jest buoh neděli ctíti
ale proto, aby, jakož jsem řekl,
niec sě, jeho hledali, jemu sě po-
o něm myslili a mluwili, a wždy
li potom na swém diele na paměti.
pak swaté ctíme, a swětíme jich
dny, to jest proto, abychom mi-
, že jsú oni swietězili a jměli od-
a to, a také abychom jich příkladem
ěco trpěli pro bóh, abychom s nimi
wzeli. Ale mnozí ctie swaté jen
jší odplatu, práwě pohanským oby-
jako swatého Štěpana, aby w koně
stni; swatého Šťastného a jeho towa-
y jim zbožie přibýwalo; swatého Jana
ho, jemuž jsú Burian wzděli, aby
krúpy nebily; a tak i o jiném. Ba bratřice, již nejsme hosté u wieře; předešli jsú nás apostolé i proroci, i mnoho swatých učenníkow; jižbychom měli múdřejše býti a swaté ctíti proto, že jsú duostojní cti, přemohše swět, a žádati wěčné pomoci od nich. Lepšíť má úřad swatý Štěpan, nežť by koňmi wládl, ano koni byli i dřéwe, než byl swatý Štěpan; ktoj' jimi wládl, čilij' sě ten bohu pronewěřil, ježtoj' wládl jimi dřéwe, žej' odjat jemu jeho úřad i dán swatému Štěpanu? a takéž i o jiných wěcech. Hledajž, žeť jsú to pohanští obyčeji, a brzoťby z nich mohl blud býti. Weď buohť wládne wším; netbaj, čímť wládne který swatý. Komužť buoh čeho přeje, tomu i wšichni swětí. To také wěděti slušie, žej' nepřikázáno nám tak twrdě swětiti, jako Židóm. Protož ktožby z milosrdenstwie někomu přiwezl něco, neb plot swój wzdwihl, aneb kopy skladl neb rozkladl, ježtoby sě zkaziti jměly, neb cožkoliwěk takowého pilného, nehřešilby smrtedlně, kdyžby proto služby božie nezameškal. A tak ta tři božie přikázanie wedú nás k tomu, abychom ctili boha a milowali. Druhých pak sedm jest, ježto učie, kak máme k bližniemu jmieti milost; neb wšech spolu jest deset. I jest čtwrté přikázanie a z těch druhých prwnie: Cti otce a mateř, a budeš dlúhowěčen na zemi. Ze wšech přikázaní desieti jediné tomu powěděl jest bóh odplatu, ktož otce a mateř ctíti bude. Páté jest: Nezabíjej; ktožť nenáwidí a rádby zabil, by mohl aneb směl pro lidi, přestúpilť jest kázanie, a wšak welim lehčejie nežli

skutkem. Šesté přikázanie prawí: Nekraď. Kdožť krásti brání, tehdyť brání owšem wýboje aneb lúpiti zewně, neb w tom i wražda spieše býwá; a wylstiti též jest, jako i ukrásti. Sedmé přikázanie brání, abychom s žádnú ženú, kromě manželstwa swého, leč w jinostwí, leč we wdowstwí nehřešili. Neb wždy jest to hřiech smrtedlný; tu nenię omluwy žádné, když sě jest kto skutkem dopustil, potupil jest, chtě a moha nechati, kázanie božie. Zdaliby nenechal, kdyby někto hlédal na to? snadby nechal, by leč robě přitom bylo: a pak ano bóh přihlédá, jenž jest to zapowěděl, nechati nechce. I chce sě pak omluwiti, by bez toho nemohl býti; křiwdať jest to, mohlťby, byť chtěl tu žádost přetrpěti, ježť ho trží; ale nemóžeť bez práce. Protož za práci odplata bude, ktož přetrpí; a kdož práce nechtě jmieti, odstúpí boha, netbaje jeho zápowědi, lečť sě k němu pokáním wrátí, wěčněť boha odlúčen bude. Osmé přikázanie zapowiedá swědčiti křiwě. A též jest, i samému mluwiti křiwdu, jakoby jinému swědčil. Dewáté přikázanie, nežádati cizie ženy. Tiem ukazuje, že netolik skutkem w smilstwie, ale také i žádostí smilnú móž býti smrtedlný hřiech; a najwiec, kdyžby kto žádal ženy, ježto má muže, ačby jie žádal i k manželstwu, a nechtěl jí bez manželstwa, wšakby protiw božiemu bylo přikázaní, kdyžby plná žádost byla; a kdyby tak k manželstwu panny aneb jiné swobodné žádal, mohloby to bez hřiecha býti smrtedlného. Desáté kázanie božie jest, kteréžkoliwěk cizie wěci nežádati. A to také ukazuje, že jest smrtedlný hřiech, chtieti to jmieti, ježto jest jinému dáno, a státi po tom bezprawně protiw wóli bližnieho swého, ač i dosieci toho nebude moci. A tiem činem hráti w kostky, chtiec wyhrati zbožie cizie, jest hřiech; neb chcemli, aby cizie bylo naše bez hřiecha, máme kúpiti u něho, neb zasluźiti někak, aby on s chutí postúpil rád nám swého, a wzal za to od nás něco libého sobě, dieku neb přiezeň neb cožkoli.

Protož razi křesťanské čeledi, aby najprw sprostně a twrdě drželi křesťanskú wieru, a jměli w boze swú naději, a wěděli božie kázanie desatero, a plnili je z prawé milosti, srdcem, ústy i také skutkem, majíc sě k bohu tak, jakož slušie sě k bohu jmieti, k hospodě také, jakož slušie, i k swému bližniemu také, jakožť radí swatý Pawel, řka: Žádnému nic dlužni nezóstáwajte, jediné to, aby sě spolu milowali. Ale komuž jste dlužni ctí, tomu čest dajte; kohož jste sě dlužni báti, toho sě bojte; komuž co platiti máte, tomu plaťte.

Kak mají sě mieti k bohu srdcem, ústy a skutkem.

I řku najprw, aby k bohu jměli swé srdce, často naň pomniec, často wzdychajíc k němu, žádajíc, aby wám dal to činiti, coj' jemu libo, a odpustil wám waše hřiechy, i rozličná obmeškánie, a chwálili jej w swém srdci, widúc, kak jest diwně a mocně a užitečně učinil to wše, což jest. A také ze wšeho srdce každý má wděčen býti toho, což má dobrého; neb to wšecko má od boha: onen zdrawie, onen sílu, onen múdrost a uměnie, jimž

ví, a umie uhověti své hospodě neb
istwu, i jiné mnohé takowéž dary,
hž některé móž w sobě znáti; a
ty jsú mnozí i jiní, jichž neumieme
nati, a wšak máme wšeho býti
ni. Neb ač i trpíme protiwenstwie,
eli sami wšecko, i nám to užitečno,
l to mnohoj' jiných u weliké núzi.
pracných nemocných, a mnozí z nich
na ně málo tbají, ještoby rádi témuž
my jmáme. Toť jest welmě užitečné
ebné křesťanské čeledi jmieti w srdci.
dyž nemóžte almužnú kúpiti králow-
nebeského, jako bohatí, ani mno-
posty a modlitwami aneb pútmi, jako
ní: mějte dobrú žádost a dobré my-
u wašich srdcích, toť jest bohu do
welmě wzácno. Prawí Dawid: Žá-
chudých bóh uslyší. Ale aby dobrá
nie mohli jmieti, mosíte brániti sě
ní zlému a nepotřebnému; a jakož
k bohu máte jmieti, takéž i ústy
wyznáwati w swój čas boha swého;
netolik srdcem, ale i ústy máme
ni boží býti. A protož řeči šeředné
ázané máte sě střieci; jakož hořké,
ré krmě střehú sě lidé, takéž wy
a peské řeči, leč w klamu bláznо-
leč w hněwu, a ještě wiece měliby
ráwně střieci. A diwné jest, že beze
užitka tak šeředně mluwie někto,
i tiem tratie. Ale jakož poznají po
idé, z kteréhož jest kto králowstwie
země, tociž mluwíli rakúsky, jest
úś; pakli česky, tehdy z Čech: ta-
o zlé řeči a nekázané aneb peské
jest, že z ďáblowa králowstwie jest,
a po dobré, žej' z božieho. Protož čeled
dobrá, ježto miení k bohu, braň sě i
odwykaj šeředné řeči. A také nemúdrých
klamów protiw wieře neb protiw dobrým
obyčejóm, jakož mnozí řiekají: kakbychom
mohli wstáti z mrtwých, počlibychom
wstali? Nemúdří lidé! čili newiete, že
wiece buoh umie učiniti, nežli člowěk
wymysliti? Zwláště z takých řečí poro-
kuje swatý Pawel, neb prawí: Ty zlé
pomluwy zkazijí w lidech wieru, i jiné
dobré obyčeje. Lži také pilně sě střezte;
neb ústa, kteráž ráda lží, zabíjejí duši, a
lež činí, že často lidé newěřie prawdě;
protož lež nikdy nemóž dobra býti sama
w sobě. Pomluw a rozpráwení i piesní
střezte sě těch, ježto wzbuzijí smilstwo,
neb jiné hřiechy. Pakli diete: mosíme sě
také někdy utěšiti, zpiewajíc neb něco
sobě rozpráwějíc. Toj' owšem prawda;
ale hledajte, by w protiwné wěci bohu
nejměli swého utěšenie. Smilstwoť jest
protiwná wěc bohu, též obžerstwie, neb
lakota, hrdost, lakomstwo, hněw, zá-
wist, lenost. O kteréžkoli z těch wěcí
mluwiec neb zpiewajíc, aneb ježto wás
k tomu wede libost a utěšenie, wždyť ta
libost a útěcha w takém zpiewání neb po-
mluwě jest protiw bohu, a tratí u wás
boží milost. Protož o bohu měliby sobě
rozpráwěti a zpiewati, a o swatých. Ano
to welí swatý Pawel, řka: Nebýwajte ne-
múdři, ale rozumějte, co jest wóle božie,
a wezměte naplněnie duchem swatým, mlu-
wiec spolu z žalmów a z chwály božie,
a z duchownich piesní zpiewajíc, a we-
seléc sě hospodinu. Ale ne o tom zpie-

wajte. jimžby sě, neb jiné, wzbudili k smilstwu, jakož bláznowé panny a pánie wzbuzijí sě, ježto mnie, by tak wzácny byly, jakož slyšie, ježto zpiewají o nich mladí blázni, a sami newědúc druhdy co činie, neda nemlčeli. Protož řku: dobrú kratochwíl a wzácnú bohu móžte jmieti, o bohu zpiewajíc, jakož jsem řekl, a o swatých, aneb sobě rozpráwějíc; ano Dawid prawí: W hrdle jich weselenie božie; jakoby řekl: Čeled boží poznáš po tom, že w swém weselí boha má wždy w swých ústech. Neb jisté jest to, což člowěk rád přemietá w srdci, o tom rád mluwí. Protož wždy slušie srdcem boha milowati, i ústy chwáliti jej, a dieku wzdáwati jemu, a modléc sě prositi jeho za swá rozličná obmeškánie, i za rozličné swé potřeby. Ač tak dlúho, jako prázdní, nemóžete sě modliti: ale modlte sě často, a wždy móžete sě jemu pomodliti, kterýžkoli činíte posel. Skutkem také, kterýmž wy móžte, chwalte boha, chodiec ke mši w swój čas na kázanie, klekajíc před bohem na swú kolenú, zpowiedajíc sě swých hřiechów, dáwajíc podlé statka také almužnu a oběru, z mála málo, jakož koho bóh daruje. Neb kteříž lidé čelední, ježto jiným lidem slúžie, netbají na bóh, práwě jsú jako howada, jimiž dělawše, potom je zabí. Takéž ti zde robotují, potom pojdú na zatracenie. Protož bóh napomíná wás skrze žaltář řka: Neroďte býti jako kóň a mezek, w nichžť nenie rozumu. Ale tociž wy, rozumějíc že máte nad sebú boha, žádajte ho srdcem i ústy, i také skutkem činiec, coj' on přikázal, a nechajíc, coj' on zapowěděl, jakož jest popsáno w jeho přikázaní desatere. A zwláště chcel od wás buoh čistotu těla jmieti; aneb panenskú, aneb jako wdowskú, sě kto protratil jest panenskú, aneb manželskú, oběť sobě, kteráž kto chce; we smilstwie nelze jest přijíti k bohu. Prawí swatý Pawel: To wězte, že ani smilní královstwo božie budú jmieti. Protož mladí, střezte sě pilně, jakož starý Dobeš učieše swého syna, řka: Chowaj sě od wšelikého smilstwa, tociž ani pro chudobu, by chtěl za to dary bráti, ani pro mladost swú, ani pro bázň, nemáť ijeden omluwy jmieti; ale ktožkoli smilní kromě manželstwa swého, smrtedlně hřeší; neb činí protiw boží zápowědi. Žádného hřiechu bóh tak obecně nemstil na světě, jako smilstwa; neb wes swět pro ně byl potopil, když synowé boží tociž z plemene Setowa, ježto měli boží býti, pojímachu dcery z plemene Kainowa, widúc, že jsú byly krásné, tociž pro smilstwo. Protož buoh wes swět potopil, kromě osmero lidí. Mstil také ukrutně smilstwa, jako oněm pěti městóm dal sě propasti, a za živa spálil je pekelným plamenem, pro jich zewné a šeredné smilstwo. Ruben také, prworozený syn Jakubów, smilstwem protratil od swého otce požehnánie, ježto jest měl mieti z práwa, to jest pak dáno mlažšiemu. Že pak buoh miluje čistotu, to jest dobře tiem ukázal, žej' sám chtěl sě z čisté panny narodíti. Protož když jiných dobrých skutków jako bohatí nemóžte jmieti, ale to wám skutek buď, aby sě pilně hřiechu střiehli. Neb

y wšecky skutky dobré měl do sebe,
)mu byl w jediném smrtedlném hřiešе
řel w něm, nemohlby věčně spasen
Protož dobrý skutek a libý bohu,
sě pilně střeže hřiechu. A k tomu
ké wšecko budú dobří skutci, což-
ěk činíte věrně podlé božieho zpó-
ie. Leč pánóm služíte w prawdě,
iete neb jiete w swój čas ku potřebě,
bo spíte pro posilenie; neb prawí
áš věrný učenník swatý Pawel: aby-
to wše, cožkoliwěk činíme, we jmě
činili a k jeho chwále. A tenťby
il, ktožby jen proto jedl a pil w
čas, proněžto jest buoh píti usta-
jiesti, a takéž o jiných o wšech
iech. Ale jakž brzo kto proto žiw
býti, aby jedl neb pil, neb sě ože-
neb cožkoliwěk takého činil, ježto
, inhed jeho skutci od boha táhnú,
wadž nejsú we jmě božie; neb buoh
k váží, který jest skutek kto učí-
ale znamená, proč kto činí.

sě má čeled mieti k hospodě srdcem, ústy i skutkem.

hospodě pak čeled křesťanská má sě
mieti, aby srdcem i ústy, i také
em věrna jí byla. Najprw srdcem,
wšicku záwist z něho wylili, a žádný
l w záwisti na swém srdci: proč
:st pán mój? neť jest to tajenstwie
. Alebrž to věz, že welim kratší
mají do nebes poddaní jiným we
božie, nežli ti, jimž jsú poddáni, i
ečnější. Protož kudyžť wás buoh do-
k sobě, tudyť jest dobře. A do-
nidž jste u hospodářów, mějte je w čest,
jakožť jest řekl swatý Pawel: Slúhy mějte
za to, že wší cti hodni jsú od wás páni
waši; a těm jest to psal, ježto jich páni
pohané byli. Těm jest pak také řekl, ježto
jsú měli pány křesťany: Ačť jsú wám bra-
třie u boze páni waši, ež jsú křestěné,
tiem je wiece milujte, nehrdajte jimi;
tociž ačť jsú pokorni, jakož slušie býti
křesťanóm pokornu. Protož milujte swé
hospodáře, a wděčni buďte, že sě wámi
starají, a cožkoli wám činie dobrého, to
mějte na srdci. Pakliť zdá sě komu, žej'
unáhlil sě protiw němu hospodář jeho, to
brzo spusť s srdce we jmě božie; nebť
tak mají často rozličnú věc pósobiti, žeť
newždy jsú sami s sebú. Ústy pak také
tak sě k nim mějte, aby purně a protiw-
ně swé hospodě neodmlúwali, ani jich
po kútech zprawujte, škodně jim mluwiec
kteréž koli řeči. A jistě welměj' to zlé,
zle mluwiti o hospodě, neb jest hřiech i
hanba. Welim lépe býti prázdnu té ho-
spody, nežli o ní zle mluwiti; ano i
odejdúc swú hanbu mluwí, ktož co k toho
hanbě mluwí, u kohoj' byl. Protož jakož
srdcem máte hospodě dobrého přieti, ta-
kéž i mluwiti jich dobré máte. A wšak
protiw prawdě newelím wám jich chwá-
liti, ale ačby i prawdú hyzditi je mohli,
nehyzďte jich, mlčeti móžte; lečťby taká
věc byla, ježtoby škodno bylo mlčeti toho
wšemu křesťanstwu. Prawí Seneka: Skúpě
chwal, ale skúpěji hyzď. Takť jest ne-
slušna přielišná chwála, jako přielišné hyz-
dění. Chwála přielišná tak sě zdá, by
pochlebowánie bylo, a hyzdění z nená-

wisti pochbzie rado. Swatý Augustin také učí, aby nikoty, ktož chce hyzditi, tak nehyzdil wšeho spolu, by newymienil toho, jestli co dobre: a opět nedá chwáliti tak wšeho spolu, by toho newymienil, jestli co zlé. Neb hyzdili kto dobré pro zlé, toj protiw bohu, jenž umie ze zlého wybrati dobré. Pakli kto chwáli zlé s dobrým za jedno spolu, ten ktož chwálu slyše, uzří někdy zlé tu, ježto jest wšecko chwáleno, pohorší sě řka: Když jest toto zlé chwáleno, na čem tu wiece zlého nenie? Protož jakož i Seneka die: Dobrú wěc, chwáliti málo, a hyzditi welmi méně. Neb jen to chwáliti slušie, čehož jest kto dobrée swědom: ale hyzditi žádný nemá, ač by čeho i swědom byl, ležby toho potřeba byla. Skutkem pak také máte wěrni hospodě býti, což wám poručie, aby toho pilni byli, netolik pro tu odplatu, ježto wám oni odplacijí, ale pro wěčnú odplatu: neb toho w nebeském králowstwí wezmete plnú odplatu. Prawí swatý Pawel: Cožkoliwěk činite slažby, čiňte z úmysla, jakoby slúžili bohu a netolik lidem, wědúc, že od boha wezmete wěčnú odplatu. A opět jinde die: Slúhy poslušni buďte pánów s bázní, w sprostnosti wašeho srdce, jako Krista, netolik k oku jim slúžiec, jakoby sě tiem slíbiti chtěli jen pánóm, ale jako slúhy Jesukristowy: činiec wóli boží z úmysla, z dobré wóle, slúžiec tiem bohu, a netolik lidem, wědúc to, že každý, cožkoliwěk učiní dobrého, za to odplatu od boha wezme. Swatý Petr také prawí: Slúhy poddáni buďte pánóm swým, netolik dobrým, ale také i [illegible]. Opět swatý Pawel die k swým [illegible]: Napomínaj slúhy, ať jsú poddáni swým pánóm, libiec sě jim we wšem, neodpowiedajíc jim, nečiniec lsti, ale we wšem dobrú wieru ukazujíc, aby we wšem ozdobili křesťanskú wieru; [illegible]. Ať jsú jim wěrni, nečiniec jim [illegible] lstí a jich škodí, ani sobě berúc lstí té [illegible], ježto [illegible] mají, [illegible]. Též proto wám [illegible] wás, neb we wšech swých činech w menší i u wětší wěci máte jim sprostně wěrni býti, i w tom, když co wiete jim škodného w čeledi neb kdekoliwěk, aby je wystřiehli toho, [illegible] stawiti jinak; a owšem cti w jich ženách, dětech, w diewkách máte ostříhati, pomniec na onoho Jozefa syna Jakobowa, jehož jest byla namlúwala jeho pána žena. Jednoli jest jemu slibowala, o jednoli sě jest pokusila: ta ochotenstwím, ta čáry, ta [illegible] chtiec ho k smilstwu rozdrážditi, jakž prawie jedny knižky, ježto jsú o wšech synech Jakobowých; až sě jemu hroziti jala, až jeho připrawila i u wězenie: wšak jeho bóh ze wšeho toho wyswobodil, i nadto pánem nade wším králowstwem jej ustawil pro jeho wieru. Neb jest k ní řiekal: Mój pán we wšem mi wěří a wše mi poddal, kromě tebe; lépé jsem za to žiwot dada, nežbych sě w tom [illegible]. Protož raziť křesťanské čeledi, tak pacholkóm, jako diewkám, aby swým pánóm a swým paniem byli wěrni, jich čti hledajíc i jich domów, prawú čistú milostí srdcem milujíc je, ne protiw bohu, a tu milost ústy i skutky ukazujíc, jakož

kázal skrze svého apostola, aby
:n pořád byl dokonán, jímž každý
u wezme.

nají spolu býti srdcem, ústy a skutkem čelední lidé.

)lu pak čeled najprw srdcem čistú
: sobě milost mieti, w niwčemž ne-
k sobě závisti, a nehrdajíc jeden
m, a tu milost sobě rozličnými do-
skutky ukazujíc. Neb když jeden
ho miluje právě, brzoť sě domyslí,
emu třeba, a tak skutkem ukáže mi-
wému družci, nauče jej, napomena,
)oha jemu jeho dobrého. A wšak ne
r bohu, ani protiw hospodě mají sě
w čeledi milowati, ale najprw boha,
i hospodu pro buoh, a pak sě spolu
uoh a pro hospodu. Neb kdež čeled
ryje, často z toho i hospodě bývá
, když jeden chtě druhého od ho-
hněwu doprawiti, hospody dopustí
. Pakliby sě přieliš milowali a ne-
, s hospodní škodú, také byloby pro-
ohu. Ústy pak také sebe nehněwajte,
ť nemúdrá wěc jest větrem tratiti
ů mezi sebú, tociž daremní řečí. Ani
obré, by jeden druhým mnoho kla-
a mnoho sě posmiewal jemu; neb
z takých posmiewání wycházie hněw,
něwu wražda i jiného mnoho zlého.
ť dobré jest jiskru potlačiti dřéwe,
sě z nie rozmóž oheň, jemuž nesnáze
odolati, tociž zlú řeč, z niežby mohl
ěw rozmoci. Netolik sami sebú, ale
mi křesťanská čeled nemá sě bláz-
posmiewati. Čte sě o proroku Eli-
seowi, že šel jednú k jednomu městu, a robata jeli sě jemu posmiewati, wolajíc naň a řkúc: Wzejdi sem lysče, wzejdi sem lysče! A buoh proto posmiewánie přepustil na ně, že wyběhše dwa lwy z paseky mladé, zdáwila je. A netolik w písmě, ale sami jsme slýchali, a druhdy widali, co sě zlého stáwalo za nás pro ta hykánie, když jedni druhými smiech wálejí. Protož dobrá wěc kázň a tichost w čeledi s bázní boží, a čistá milost u wieře a w prawdě. Neb ktož najprw miluje boha, a pro bóh wěren jest swé hospodě, i s swými towařiši právě bydlí, střeha sě hřiecha a hledaje wóle božie, uslyší po smrti weselé slowo, ano jemu buoh die milostiwě: Měj diek, wěrný slúho! w malé wěci byl jsi wěren, chci tebe nad weliké powýšiti. Protož buďte wěrni srdcem, ústy i skutkem, a bohobojni, nemluwiec nectně a šeredně, ani kým smiech pobíjejíc, a čisti ode wšeho smilstwa a od newěry každé. Pakli jest kto w čem pohýřil, ale nawrať sě želením prawým a spowědí a dosti za to učiněním, a tak přijdete do králowstwie nebeského. Amen.

WÝPISKY ZE KNIHY ČTWRTÉ.

1. Z naučení súdciem.

Třetí kuor w té prwní jerarchii jest těch swatých andělów, ježto tróny slowú, jakoby česky řekl stolice, na níž sám král sedá, když súdí. Skrze ty anděly buoh jako súdy swé wydáwá, co proč má býti a kdy. A jsú tak úklidné mysli, eť sě nepohnú jinam, než upřímo to drží twrdo,

což jim jest od wyšších andělów přišlo. Z toho kuoru také jsú wypadli ďábli, mohše swatými anděly býti, mohše blaženě úklidné mysli býti, powoléc prawdě; to jsú přieliš roztrhaní sami w sobě, bořiec a rušiec kudyž mohúc prawé súdy, wždy chtiec jinak nežli slušie. K tomu andělskému třetiemu kuoru zwláště duchownie súdce, ježto podlé knih duchowních práw súdie, mohú býti připodobnáni. Neb to práwo předobře jest zpořiezeno, a pocházie z swatého písma, práwě jako swaté písmo od boha; ale skrze ty lidi, ježto jsú boha wrúcí milostí milowali. Protož jakož jiných šest andělských kórów we dwú nižší jerarchií jsú pod tiemto kuorem třetím z prwnie jerarchie: takéž jiných šest pořadów lidských, o nichž potom chci mluwiti, má býti pod tiemto, jich poslúchajíc a od nich berúc naučenie, upřiemých a dobrých učených w duchowniem práwě, a jsúc jim poslušni. Neb cožkoliwěk súdów pocházie z toho práwa duchownieho, jakož jest ono ujednáno, dobré jest welmi, ač jsú dobré súdce a řečníci bohobojni, tak že i práwa ciesařowa nestydie sě po duchowních práwiech jíti. A wšak jsú některé wěci w ciesařowých práwiech, ježto duchownĕ newelé; ale jako nebrániec, ponúkají k tomu, jako zloděje wěsiti a takowéž mnohé wěci. Ale což bránie duchownie práwa, ačby to welela i ciesařowa, nikakež to nenie dobré. Toto také slušie wěděti, že často sě zdá některé duchownieho práwa ustanowenie tomu, ktož sě na rozličný běh lidský nerozmyslí, by zlé bylo. Ale nelze jest w zdejších súdiech pro zlost a chytrost lidskú wšie wěcí prawdy sě držeti, nebby súdce často zablúdil dále, mně by prawda byla, ježto nenie prawda. Protož ustanoweno jest dobrým rozmyslem, aby súdce držal sě práwa swým súdem, ne po swém úmyslu jda, ale po ustanowení práw. Protož prawí swatý Thomáš z Aquině a též dwa jiná učenníky weliká w práwiech držíta: že súdce, ač wie ne súdem, ale jinú stranú, že jest jinak, než jsú před ním dowedli swědky neb listy neb čímžkoli, (jako dskami zde w zemi), wšak ne podlé toho, jakož on wie, ale jakož jest dowedeno podlé práwa, ač i ne podlé prawdy, má súd wydati. Než má tiem súdce pilněji býti, otazuje swědków, zdaby swědci poklesli sě a wyznali prawdu i nechtiec, pro nějžby práwem pomohl prawdě; pakli práwem nemóž pomoci prawdě, nikakež súdu protiw práwu newydáwaj. Prawí týž swatý Thomáš: Kdyby někto, jehož súdce wie prawa, byl přemožen swědky křiwými k bezživotí, nemóžli súdce nalezti příčiny podlé práwa, jížby ho smrti zbawil, má jej poslati k wyššiemu sebe. Pakli i toho nemóž, nehřeší, wydada súd tak jakž jest doweden, neb ne on jej zabie, ale ti, ježto jsú naň dowedli, by on zlý byl. Hledajteż súdce, kak máte snažni býti, aby wydáwali prawé súdy, ne podlé přiezni neb nenáwisti, ne podlé bázni neb naděje zisku; neb prawí písmo: Rownĕ budeš súditi welikého i malého. Swatý Augustin, mluwě na ono čtenie, ježtoj syn boží řekl: Buďte milosrdni, jakož wáš otec

ırden; die: Aby bohatým súdili
enie toho třeba welmi pilně roz-
ıeb často hýbají súdem protiw
ı škodu chudým pro bohaté. Ale
ı také napomínati lid, aby w súdu
i milosrdenstwie k chudému, jakž-
ı neminuli. Protož chceli kto mi-
wie chudému ukázati, ukaž, mózli
bawiti jej súdu, jestliť súd pro-
: pakli nemóže, ačť jest i pro-
ému, však proto prawý súd wy-
wydada, pomoz jemu zaplatiti,
olu milosrdenstwie a prawdu za-
jakož činí nebeský otec. To slowo
ły w swém srdci každému súdci
ieti, ježtoj řečeno: Synowé lid-
ı prawě; neb jakž rozumný w
prawie: Když súdce wěda zle
liw právu, pro bázň neb pro
o, žádaje cti a chwály neb zbo-
pro přiezeň neb pro nepřiezeň,
koliwěk takowého, dlužen jest
awrátiti, jemuž jest učinil swým
iwdu, lečby onoho nawedl, je-
ıaložil křiwým súdem, aby onomu
:átil. Pakli newěda a neuměje roz-
ydá súd křiwý podlé swědomie,
st nawrátiti, a najwiec, žej směl
uměje, a neb žej netbal sě o to
múdrými a rozumnými. W prá-
st psáno: že súdce súdu ducho-
ıčiníli komu k obtiežení cožko-
súdu protiw právu, maje wláští
jedné straně, aneb koláčem jsa
má do roka nejmieti úřadu swého,
ımu dosti učiniti podlé toho, jakž
áleží. Protož weliká pomsta od
boha nad křiwým súdcí; neb jest řekl:
Prawě suďte synowé lidští! Weliké duo-
stojenstwie budú jmieti w nebesiech prawé
súdce, když sě ukáže jích odplata s těmi
anděly, w nichž jest buoh jako swú sto-
lici ustawil, s nież súdí wšecky wěci.
Jistě prawí prawda: Blaženi jsú, ježto
lačni jsú a žiežiwi prawdy; tociž, ježto
žádají prawdy, jako lačni jiesti, a ten
komuž sě chce píti, pitie; neb prawí,
budú nasyceni. Ale jakož z toho kóru
duostojného andělé jsú také wypadli, a
jsú již črtie: takéž i súdce zlé newzejdú
wzhóru k těm swatým andělóm w towa-
řistwie, ale spadnú w den božieho pra-
wého súdu a posledniebo u wěčné muky
s těmi ďábly, ježto jsú jim křiwých sú-
dów pomáhali, wypadše swú zlostí z toho
kuoru duostojného, jenž jest nazwán sto-
lice božie. O súdciech duchownich ne-
třeba mně mluwiti wiece: oni wědie z
swého písma, kak jsú dlužni činiti právě,
kakžkoli ne wždy mohú učiniti prawdy.
Neb jim jest poručen súd podlé toho usta-
wenie, jakož jsú práwa ustawena. Ale
wšak hoře těm, ježto práwa hledají swú
chytrostí a nebo lstí protiw prawdě. i
tohoť mienim, jenž sě súdí křiw jsa, lečť
sě brání, lečť dobývá súdem, i řečníka
jeho, stojílit wěda protiw prawdě. Pakli
kto práw jest, a když přičiní křiwdy ku
prawdě, jakoby nemněl, by buoh prawdú
prawdě mohl pomoci: jakby to mohlo
prawé býti, by toho božie prawda ne-
pomstila a křiwdy od sebe neodlúčila, leč
zde pokáním, leč w čistci těžkými mu-
kami, leč wěčně w pekle; jehož buoh

nedaj, kdyby křiwda milejší byla než prawda, žej zde pomohla, ježtoby prawda nepomohla. Protož každému razi, ktož sě súdí, raději s prawdú trp odsúzenie, nežby co přimiesil křiwdy. Pomni, kak jest syn boží, jenž jest sám prawda, byw odsúzen tak potupně, až i smrt přijal: wšak leč libo, leč nelibo nepřátelóm jeho, on kraluje, a nepřietelé jeho jsú w potupě. Protož budemli s prawdú odsúzeni, jistú naději mózem jmieti, že také wznikneme s prawdú, když bude prawdě wzniknúti hodno, ač sě od nie nerozpáčíme. Weď rozličné wěci trpiec mosíme jíti do králowstwie nebeského; pakli nebudem zde trpěti s prawdú, nebudem s ní kralowati w žiwotě wěčném. A když i w duchownich súdiech ne proto, by zlá práwa duchownie byla, mnoho sě děje protiw prawdě, pro zlost a chytrost lidskú, tak od súdec, jako od řečníków, i také od těch, ježto sě súdie, (neb jakož jsem řekl, duchownie práwa welmě jsú práwě wymyšlena): coj' pak zlého w našich hřiešných zemských práwiech, ježtoj' ještě w nich mnoho pohanského obyčeje; a kakžkoli některého jest polepšeno za ctného arcibiskupa Arnušta, jako onoho, ježto jsú boha pokúšeli, po některých žalobách na wodu mecíc, aby woda ukázala, jestli winen nebo nenie; po některých pak horúcie železo z ohně wyňmúc, dáwali w holé ruce, a druhdy i newinnému, aby tak ukázal swú newinu. Potom opět ciesař Karel ustawil to, že kratšími slowy již přisahají, nežli dřéwe. Neb dřéwe ten, ktož pohonil, učinil žalobu welmě dlúhú a nesnadnú, a sám sě jí učil několik neděl, neb jeho řečník, aby ji uměl prožalowati: a druhý pak, jen třikrát ji uslyše, měl přisieci týmiž slowy a jaki chybil na jediném slowu, tak wše ztratil. Toj' již minulo, ač jsú sě mnozí chytrci i hněwali proto, že chudým wdowám i jiným sprostným nemohú škoditi tolik, jelikžby rádi. A wšak ještě jest to protiw božiemu přikázaní, že přísahú hledají zmatków, boha pokúšejíc a řkúc: „budeliť praw, bóhť jemu pomóž.“ W tom jsú prawějšie duchownie práwa. A kakli to móž dobré býti, když swědky wedú, stúpíli lewú nohú prwé, aby tiem ztratil; aneb, když zarukují, wezma klín sukně neb pláště, hneli jím zasě, chtě snad rozwesti, aby udeřil k onoho klínu, tehdy jest ztratil. A na krátce, i sedánie, i jiné takowé wěci, ktož súdem wydáwá, jimiž boha pokúšijí, aneb přijme: wěz to dobře, žeť ty súdy jsú protiw bohu, těch ďáblów nástrojem, ježto jsú wypadli z toho třetieho kóru, skrze něž prawé súdy buoh wydáwá. A také zlý jest to súd, ježto súdce, uslyšiec žalobu, i nechtie slyšeti odpowědi jinak, než řkú: „rci, winen neb newinen?“ wše na pospěch chtiec odbyti. Welimby to upřiemnějšie bylo, aby tento odpowěděl onoho řeči, a súdce přeslyšiec oboje, i nalezli mezi nima. Neb často w některémby sě jeden poznal, a druhého by zapřel, jímž nenie winen. A to oba budeta před bóhem křiwa, i onen žaluje křiwě, přimiesiw snad ku prawdě křiwdy; i tento, řka, newinen jsem wším, a jsa snad něwčem winen; a tak spolu

ickni křiwi. Kak opět chwáliti swě-
, ježto swědčie na penězích, a ne-
co swědčie. Welim lépe jest to w
rniem práwě, ježto každého swěd-
iutie, aby swědčil, což wie o té
pod přísahú powěděl prawdu, což
t známo a kak to wie, jakož jeho
n tieží; a pak súdce podlé toho
twie súdí. Ale snadnoliby tu práci
úředníci? ani řiekají jako z klamu,
i na prawdu chýlé, řkúc: pro bóh
esedíme, sedímeť pro penieze. I kam
vój smysl děli, nebožátka? kak boží
přewráciete! Bóh ustawil, aby súdce
lid, aby pokoj měli lidé mezi sebú:
pak proto súdíte, aby penieze jměli
a proto úřady zakupujete den ode
drážež drážež. Téť kúpě nikakéž
n nechwálím, když proto chcete sú-
by brali penieze lidské, a neskrow-
jimi sě wzmohli. Jinéby bylo, kdy-
liec pro bóh a pro obecné dobré,
pujíc, ale aby mohli nésti práci a
úřadu swého, od úřadu pomoc skrow-
úc a s milosrdenstwím, a najwiec
ostných. Ale kupčiti w súdiech, a
hledati w nich, nikakž to dobré ne-
Veď lakomstwoť i múdré lidi osle-
Aniť chwálím těm prodawačóm, ježto
súdowé prodáwají; neb nečinie snad,
ada byla dána Mojžíšowi, aby o-
e wšeho lidu múdré muže, ježtoby
ě báli a lakomstwa nenáwiděli, ať by
li lid. Prawí swatý Thomáš z Aquině
é hrabině: Nepodobné jest takowé
aprodáwati; neb často, ježtoby sě
k těm úřadóm tobě i twé chudině,
ti aneb jsú chudí, že nemohú jich za-
kúpiti, aneb nechtie, že jsú dobří a ne-
stojí po takých zištiech. Protož radějši
přinutkaj je i pod bezděčí, kdež wzwieš
takowé lidi, ježtoby sě hodili k tomu, ať
pósobie ty úřady; neb jich pósobením i
tobě i twé chudině budeť lépe. A býwáť
to, že kéžť jsú najhorší, ježto by twé
chudině činili zádaw, tiť je najspieš za-
kupují. Což wiece mluwiti o tom? I toť
jest zlé w súdiech zemských, že pro je-
dinú opověd má kto ztratiti wšichnu swú
při, ač jest i praw. Podobné by bylo,
aby méně něco ztratil pro takú wěc, ja-
kož jest w duchowniem práwu. I jednoliť
jest nepořádné, jehož já newědě wšeho a
nepomním, když súdce wiece stojie po
swých užitciech, než po obecném dobrém.
Protož kdež sě prawdě protiwie pro swé
užitky, a nebo pro přiezeň neb pročkoli-
wěk, tu pokuty neutekú podlé swé winy
s těmi ďábly, ježto jsú z toho třetieho
kuoru strčeni s nebe, i ti také, jakož jsem
řekl, ježto protiw prawdě hledají práwa
i s řečníky swými, když wědúc, w čemž
koli prawého utiskají, leč skřekem, leč
dlením pře, leč křiwdu powědúc. A wšak
některú wěc móž dobře mlčeti řečník, ale
křiwdy nemá powědieti za prawdu. A také
když mně prawú při, počne ji wésti, a
potom pozná, žej křiwa, jakož prawí swatý
Thomáš, nemá pronositi tajenstwie té pře
druhé straně, ani také má, wěda křiwú při,
držeti ji, ale má sě zbýti múdře, aneb na-
westi toho, jehož při nese, aby sě smlu-
wil a dosti učinil swému protiwníku za
jeho škodu. Téžť řku domácím chytrým ro-

kowníkóm, kteříž utiskají prawdy sprostnějšieho swú chytrostí aneb mocí, žeť dojdú hoře s týmiž ďábly, a najwiec, když wědúc stojie po křiwdě; neb na domácích rociech wiece po prawdě než po práwu súditi slušie a smlúwati lidi. Slýchal jsem také, ano mezi sobú přemlúwají někteří, proč jest z jurist málo swatých? I domýšlewám sě, že mnozí jen pro čest světskú, a žej' peněžito býti rozumnu u prá- wiech, učie sě jim, a jsúc neprázdni s rozličnými súdy, často swé mysli k bohu nepozdwihnú. A také snad proto, že mnoho práw jest pro lidskú křehkost ustaweno, ježto před bohem nenie práwo. Jako takowá práwa, jakož jsú mnohá mezi kupci, jichž súd práw lidských pro towařištwie lidské nemóž mstíti: ale práwo božie najmenšie takowé wěci nenechá bez pomsty. Protož ktož práwa čtú ustawně, z kakéhos netbawého nerozmyšlenie zdá sě jim, když nejsú protiw práwóm psaným, žej na tom dosti. Ale ktož čtú písmo swaté, ti mohú wždy sě pomnieti z něho, kde jsú a w kakémli jsú nebezpečenstwí, a k kakému duostojenstwí mají přijíti: protož jsú wždy w žádosti dobré a pilni sebe, widúc swé mnohé nedostatky. Ale toj' jisté, kdež leč súdce, leč řečníci, leč písaři pilni jsú prawdy, a jmají ustanowile uklidnú mysl, že ji ani lakomstwo hýbe od prawdy, ani bázň, ani přiezeň, ani nepřiezeň, lečby kdy práwo mosilo hnúti prawdú, jako jsem dřéwe řekl, tuby oni nebyli winní, ale ti, ktož práwo wedú protiw prawdě. Tuť sám buoh přebýwá w nich a z nich swé súdy wydáwá, a potom, ač i s zdejší jich prací, jakž jest obykl, dowede je do králowstwa nebeského k těm andělóm w towařistwo z třetieho kuoru, jehož nám dopřej hospodine. Amen.

2. *Naučení pánóm.*

Skonaw řeč o jerarchii prwé, již o druhé mluwiti budu. Neb jakož prwá powzdwihá nás k bohu a drží při něm, když jako súd wydáme, co kdy máme činiti, a wieme mnoho těch wěcí, pro něž sě zapálíme u milowání boha, takéž druhá wede dolejší, a táhne k té prwní. I jsú prwní andělé w té druhé jerarchii, ježto latině slowú dominationes, jakoby řekl panující; neb způsobem božím někak jako panstwo mají nad nižšími. K tomu kuoru staw světského panstwa móž býti připodobnán; neb má býti wzpanilé mysli, laciného neváže, draho a wiece dobré wáže dráže, a nelituje wiece dobrého pro méně dobré, a má mocně panowati, ijedné sě nepodada nesličnosti. A tak z toho pořadu najprw a zwláště jsú ciesaři, jelikož ke wšemu světu, králi k swým zemiem, páni menší nebo větší w swých panstwích; protož což jedniem řku tuto, to neb podobné k tomu každý rozuměj jakoby jemu řečeno bylo, ktož kaké má panowánie nad kým, ač i malé. I řku najprw, že každý pán má pilně to znamenati a jmieti za to, že chceli k bohu, má jíti zřiezením božím. I jest to božie zřiezenie, že jakož ti andělé, ježto tróny slowú, jsú pod oněmi, k nimž jsme učené w swatém písmě přirownali, takéž tito we čtwrtém kóru, jichž podobenstwie nese panstwo

světě, jsú pod tróny. Protož páni
jí panowati, jakož je práwa wedú,
jakž chtiec; neb ne oni jsú nad
i ustaweni, ale nad nimij' práwo.
ž mohú podlé práwa některá práwa
í proměňowati a dobrá ustawowati
olením swé obce, aneb starších
úřadu swého práwem; a protož
ké i slowú páni, neb jim toho
ráwo; ale slušie jim to činiti s
tí pro obecné dobré a s dobrú radú.
ž slušněj pánóm písma poslúchati a
ów sprawedliwých, a býti rozumnu,
im i Šalomún radí, řka: Poslú-
tráli a rozumějte, naučte sě súdce,
údíte kraje zemské, přichylte swojí
žto máte pod sebú lid mnohý, a
wám, že sě okolo wás trú zástu-
lidští; neb dánaj' wám od boha
jwyššieho, jenž otieže wašich skut-
projde myšlenie waše, že jsúce
ící jeho, prawě jste nesúdili. Hrozně
ť sě ukáže wám, neb súd naj-
w těch, ježto jinými wládnú, bude;
bude milosrdenstwie pojičeno, ale
mocné muky trpěti budú; neb ne-
sě ijeden před bohem, ani sě čie
ti bóh báti bude; neb on jest učí-
lého i welikého, a za jedno má
ém při, ale silným silnějšie budú
K wámť, ó králi, chýlé sě tyto
by sě ode mne, jenž jsem dřéwe
l, učili múdrosti a nepohýřili; neb
ě naučie sprawedlnosti, nalezná,
dpowěděli; a protož žádajte řečí
a milujte. Toj' řeč Šalomúnowa,
ná správně býti w srdci každému
pánu. A také ijeden ciesař, ijeden král
ijeden pán neb nejmenší pánek, chceli
podlé toho, jakož jest bóh zpósobil, rozu-
měti, nemá jmieti za to, by proň byla
obec, ježto jest poddána jemu: ale za to
jměj a toť jest jistá prawda, že pán pro
obecný lid jest ustawen. Weď žádnéhoť
jest jeho máti pánem aneb ciesařem aneb
králem neurodila inhed, anit jest od prwa-
počátka bylo pánów, ale rowni sobě lidé
byli; ale zlost jest lidská zawinila, ež
mosí nad sebú pány jmieti. Pakli kto
swým panowáním upadne od prawdy bo-
žieho zřiezenie, a poštiwáním těch padlých
andělów, ježto jsú sě swú zlú žádostí
od prawdy hnuli, že sám pro swú hrdú
žádost, ale ne pro obecné dobré panuje:
wšak proto bez swé wóle jest služebník
boží, jakož jsú i črtie boží služebníci,
ač i nechtiec, když jedny nuzie pro jich
hřiechy, a druhým odplaty w nebesiech
přičinějí; neb i ze zlého umie buoh wy-
brati dobré. Takť jest práwě o těch pá-
niech, ježto ne pro boží zpósob, ale pro
swú mysl hrdú, jakož jsem řekl, hledají,
aby panowali, kakžkoliwěk někdy prawdu
učinie, wšak to ne pro bóh, ale pro sě
činie. A kakžkoli swé chudiny bránie,
wšak ne jako slepička swých kuřátek před
lunákem, ale jako pes brání mrchy, aby
jie nejedli jiní psi, ale aby ji on sám
ohlodal wšicku. Protož ne podlé toho
účinka, že bránie chudiny, budú jmieti
odplatu, ač sě i hodí k něčemu to, že
panují: ale podlé jich úmysla zlého budú
jmieti pomstu s těmi ďábly, ježto jsú ne-
stáli s swatými anděly w tomto čtwrtém

kuoru u wóli boží. A jakož prawí swatý Pawel: Kdož chtie bohati býti, upadnú w rozličná lákánie a w osidla, ježto topie lidi do zatracenie. Slušie sě na to rozmýšleti každému, ktož žádá panstwa, a uskrowniti tak swú žádost, jakžby nebyla protiw bohu. Ale ktož panují sami pro sě, že jim wiece chutno zdejší čest jmieti, rozkoš aneb zbožie, jež brzce wše mine, než od boha u wěčném bydle čest wěčnú, rozkoš prawú i zboží hojné, ti sě nerozmýšlejí na to slowo swatého Pawla, i wáznú jako ptáci na otržni w osidla, ježto je topie do zatracenie, majíc swobodstwo panowánie k zásloně prawdy, ne panowánie winú, ale swého lakomstwa, že snad mnie, by což mohú wše slušalo. O tom pak o wšem i mluwiti nenie třeba před múdrými, ježto řiekají bláznowí páni: Chlapť jest jako wrba; čím čestějie ji obrúbaš, tiemť sě húště obalí. A ktoť toho newie, chceli jen wěděti, že jakož ižádnému ciziemu, takéž owšem ani sobě poddanému, ijeden pán nemá křiwdy učiniti. Neb ač jest z každého hřiech, wšak z poddaného sobě jest welim wěčší. Ohyzdnáj' wěc i před bohem i před lidmi, by kto sám tomu učinil křiwdu, jehož má brániti křiwdě. Protož slušie pánóm, kdež mohú, aby swým poddaným byli dobrotiwi, ale ne protiw bohu. Pakli dobrota nemóž prospěti, má pán moc swého práwa proti nebojatým ukázati, a wiece pro obecné dobré, než sám pro swé; neb ktož zlým odpúštie, ten dobrým škodí. A tak každý pán má sě pilně hněwu střieci, aby z hněwu ižádnému nebyl těžek proti prawdě; a také lakomstwa, aby swých nedřel protiw prawdě, chtě bohat býti; a lenosti owšem, aby sě zlému swým netbáním rozmoci nedal. Neb i sám sebe, i toho což má, pro obecné dobré s múdrosti má nasaditi; neb má býti štít dobrým, a zlým kladiwo.

A protož zjednána wěc jest božím způsobem, aby páni od swých poddaných měli určené dani, aby mohli tiem swój pořád wésti, jich dobré obmýšlejíc: ale jakž wyjdú z miery dáwného ustawenie, nuziec lid, neposlúchajíc swatého Jana Krstitele, ježto učieše rytieře, když ho tázachu, kakby měli živi býti řka: Nečiňte žádnému násilé, ani koho obwiňte křiwdú, a mějte dosti na swé dani určené; tak nejsú páni, ale násilníci. Neb ten jest pán prawý, ktož sě nestrachuje ani bojí jiného, jen šeředně učiniti: ale ktož sě chudoby bojí, brzoť pro ni učiní křiwdu, a tak nenie pán prawý. Neb Seneka die: Ktož sě bojí chudoby, toho sě jest třeba báti. A páni nejsú proto, jakož prawí swatý Pawel, aby sě jich dobří a sprawedliwí báti jměli; ale dobří páni tak mají s swými poddanými, jsúli dobří, živi býti, aby je mohli milowati a z milosti w počest je jmieti. Pakli jest lakomec pán, kakž sě jest netbáti jebo i dobrému, když protiw božiemu způsobu který zbožie dobývá. Očité znamenie w jedné wěci činí i w druhé zlé domněnie. A protož ot dáwna ktož slúti chtie páni menší neb wěčší, stydie sě kupčením, aby lakomstwa neukázali; neb jistě jim neslušie, poněwadž úroky mají a jiné dani swé spra-

po takowých zištiech státi; neb
slušie k tomu stawu, ježto má
sl ode wšeho, jehož sě které zlé
e blíž přídrží, odtáhnúti. Protož
lépe uměli wystřéhati zlého zbožie,
ie býti dobří páni, o úrociech i
i jich daniech chci swój úmysl
ti; a najprwé o úrociech.
vně ižádný nemá bráti *úroka*, než
ly a proč aneb s čeho. Neb ktožby
u swú roli, aby jí těžal, aneb
aby na něm sobě duom ustawil,
om, aby w něm činil swú po-
dáwal z toho určený plat: ten
obodně móž každý pán jmieti, tak
t smluwil; lečby onoho přieliš pře-
by nemohl stačiti, tehdy má své
ieti, wzdáli jemu, nechtě úroka
atiti déle. A z toho mi sě zdá,
dobrý plat úročný nebyl, ktožby
i tak holý plat, a nekúpil něčeho,
s čeho by jemu měl ten plat jíti.
ktož od koho úrok béře, powi-
jemu to swobodno učiniti, s če-
u platí úrok, práwa jemu pomá-
před násilím, jelikož móž, brániti
em činem ktožby čí oprawce byl,
od něho také za to něco jmieti,
eho role neb domu neb jiné wěci
nejměl. Nenít z světských; nebť
řád pod ižádnú daň neslušie pá-
ráwa. Dostit mají, modléc sě za
lid, a jich nedostatky duchownie
c; neb tak jest buoh weśken běh
tohoto světa, že ijeden nemá
jiesti swého chleba; protož w pá-
izal nám prositi ne cizieho chleba,
ale swého. Náš chléb jest, když jeho
některú stranú zaslúžíme, pracijíc o něm;
a wšak tak jest náš, ač nám jej buoh
dá; neb nedáli nám buoh, ani náš bude,
ani nám k užitku přijde, ačby již i náš
byl. Protož dí žaltář: Úsilé swú rukú
ktož budeš jiesti, blažený jsi. A pak jinde
nechwálí těch, ježto nemají lidské práce,
a ježto netrpie s sprawedlnými, že tociž
wěčně trpěti budú. Ale já toho nehyzdím
také, ač kto úroky béře, a sám o lidech
nemá práce pro někakú podobnú wěc, když
miesto sebe má jiného, jenž móž nésti
jeho práci. *Mýta* také berú páni někdy
zprávně, a druhdy zle. Zprávné mýto
jest, když jest knieżetem té země usta-
weno pro některú potřebu pilnú, jako aby
cest střiehli, kupcóm činiec pokoj, aneb
mosty dělali, cesty oprawowali: ale jakžby
ta potřeba minula, takby i mýto minúti
jmělo. A wšak ktož chowá na to lidi,
kdyby byla potřeba aby střiehl cest, ten
i w pokoj móž bráti mýto od kupców;
neb móž sě to nahoditi, že to coj' dáwno
bráno mýto w pokoji, bude w nepokoj
w jednu chwíli naloženo. Ale ktož od
kněží a od swobodných panoší a wládyk
berú mýto, křiwět je berú podlé práwa
duchownieho; zlý obyčej nemát omluwy,
anit má obyčej slúti, ale má slúti zrušenie
prawdy. A wězte to, páni, ježto swobodné
wládyctwo robiti přezříte aneb kněží: bu-
deteli kdy porobeni, tot bude pomsta toho
hřiechu; neb jen ti, ktož kupecky těžie
peněz, powinni jsú platiti mýto. O *tržném*
též; když musí pán neb jeho richtář na-
kládati, chowaje lidi, aby mohl w trhu

činiti pokoj a prawdu, móž bráti tržné jako i mýto. Též *engelty* pán w swém městě pro obecné dobré, s powolením obce aneb starších a múdřejších, móž uložiti bez hřiecha: ale jakž w tom učiní jim křiwdu, dlužen jim jest nawrátiti. Když pak swého zisku hledá pán wiece než obce své, a obtieží ji kterým zámyslem, jako někteří stawějí panwi své, a bránie lidem, aby w jiném newařili, aby jim z toho plat šel: jestli plat skrowný, že sě to hodí lidem, nehyzdím toho, když jest obec k tomu powolila bez přinuzenie dobrowolně; ale jestli zádaw obci, nechwálím toho. *Winy* také berú páni někdy s hřiechem, a někdy s hřiechem odpúštějí. S hřiechem berú, když proto wezmú, že ke wzetí lakomstwo nutí, aneb zwláští hněw někaký bezprawný; a s hřiechem některdy odpúštějí winu, když netbají lidí swých pokojiti, aneb chtiec slúti dobří, i odpustie zlému, a ten potom wiece bude škoditi dobrým. Zlé jest, bez pomsty nechati zlého, a také zlé, lakomě wzieti. Protož každý pán w tom buď sám při sobě, a hledaj snažně polepšenie zlých, anebo jich zlosti ukrácenie pro pokoj dobrých. *Pomoci* skrowné pán móž od swých poddaných potřebowati w některé potřeby mimo určené své platy; ale ne tak nemúdře, by jemu pomoc byla, a jiným záhuba. Jako když by pro obecné dobré měl kterú práci s nakladem nésti, jieżby bez své záhuby snésti nemohl; aneb kdyżby zahynul prawú válku nesa; aneb kdyby dobýwaje přiezni, jeżtoby sě i jeho poddaným hoditi mohla, učinil který náklad. Ale kdyby projhral, aneb jinak nemúdře pro swú hrdóst propýchal, a ztratil aneb zašel w dluhy, wiece než jest podobno dobýwaje: zláby byla omluwa, pomoci bráti na swé chudině; nemáť ijeden táhnúti přes moc. *Berně* pak slowe zde w Čechách obecná pomoc królowi. Té jsu byli najprw páni dobrým úmyslem pro obecné dobré powolili, a w prawdě w tak pilnú potřebu królowu k zemskému dobrému zprawně jie mají powoliti. Ale jakýž já wizi nepořád w ní, nemohu řéci, by bez hřiechu byla welikého, tak królowi jako i pánóm, i také bercím i wládykám. Strach mě za krále, że přieliš často ji béře, a snad wiece chtě skúpiti země okolnie swým dětem, než pro obecné dobré; a snadnoli jest jedné zemi skúpiti tolik jiných zemí? Páni pak hřešie w berni, pochlebujíc a nechtiec rozhněwati krále prawdú; ale jakož jsem řekl, pochlebujíc králi, nestojie protiw zlému obecnému. A často rádi jsú jí, aby swých lidí užili pod omluwú, jakoby nemohli wzieti pomoci na swých lidech w potřebu pilná, kdyżby přišla; ale což neslušie, po tom sě zlá člowěčie mysl wiece zředí. A w tom nejsú bez winy i wládyky, když málem odbudúc berně, mnoho wezmú na swých lidech królowým jménem. Mohliby za ztrawu a za práci, jezdiec o tom, užiti něco, ale ne přieliš; a bylaliby potřeba taká, i newylihuje królem, mohlby pomoc wzieti na swých lidech. Bych pak řekl, mají hřiech z krále, prawdy jemu na berni nepowěduc: zdá mi sě, żeby wěčší hřiech byl z lidí, neb beze wšie milosti ji berú,

ve zlých dědinách jako w dobrých.
mi sě, že to jest omluwa zwláštie
vá wládykám, že podlé úkolów dřew-
powolijí páni berně. Berci také w
třešie, že ač úkoly berú rowně, ale
né berú těžce. Jako této berně pro
urskú zemi pátý a druhdy čtwrtý
brali zámaznému jako úkola, a pí-
zwláště. To jsem psal o bercích,
ž jsem newěděl tak welikého jich
stwa; ale této berně to jsem wzwě-
eštoj' mne nikdy nepotýkalo jindy:
rú berci po jedněch knihách, sami
učiniwše, na sprostných wyhrozijíc
, nežli jich jest úkol prawý; a ukáží
ihy řkúc: Hledaj, čti sám, žeť jest
úkola twého; co mluwíš protiw kni-
A sami sobě napsawše knihy ty, aby
sti mohli sobě přidřieti; a z jiných
králowi wydadie počet, ještoj' na
úkol prawý. I wzeklnú sprostní lidé
žej' těžší berni než jindy kázal
a král o tom niče newie. Tolij'
la a wiera bercích, tak králowi jako
anóm chudým a sprostným, že na
vydrú wiece, než jim kázáno, a toho
vi nedadie? Protoť ciesaře nemenuji,
ciesařowým ale královým jménem
berni. Tak mi sě zle berně líbí, že
m co o ní řka; neb čím kde další
la, tím dáleji buoh. *Pokrčemné*
jest zlé, když kto chtě užitek toho
, rád widí, aby lidé leželi w krčmě
jhrali, neb jměli leckakýs ryk, ne-
na buoh. Ale že pro krčmy bý-
swády, móž pán s nich bráti plat,
ro pokoj mohl na to chowati lidi.

Ktož pak *židy* jmají, chtieli je křesťansky jmieti a křesťansky jich užíwati, ti wězte, že jsú židé wězni Římského ciesaře křesťanského; a w prawdě ijeden jich nemóž jmieti, jen s jeho wolí. A tak mají je jmieti, aby s nimi nehodowali, nezwali jich k sobě, ani sě myli s nimi, ani w nemoci lékařstwie od nich brali; a také nemají jim úřadu mezi křesťany poručiti, aby newládli nikdy křesťany. Ano diewek, dojek i jiné čeledi w domu swém židé nemají křesťanské jmieti: neb ktož jsú w jich čeledi kterézkoliwěk slúhy, jmají na ně kněžie dáti kletwu; pakli nechtie jich židé od sebe pustiti, ale wšem křesťanóm má zapowědiena býti s nimi obec, i w trhu, i we wšech wěcech. Ale kromě jich domów, neb w domu náhodú, ne jako by jeho čeledín byl, móž křesťan židów rataj byti, aneb jinú potřebu jeho učiniti. Také práwa welé, aby nedali židóm nowých škol dělati; ale wetché mohú oprawiti tak, aby wěčších ani dražších nedělali, než dřéwe byly. Hodów a jiného způsobu podlé jich ustawenie nemají jim křesťané brániti, ani w sobotu mají táhnúti je w súdy, aneb jim dáwati roky na křesťany neb w jiné jich swátky. A také nemají zewně choditi mezi lidmi ty dni, když křesťané božie pamatují umučenie k welicenoci. A ten den u welikýpátek nemají jmieti swých dweří ani oken otewřených. A žid nemú práwa jmieti, aby swědčil protiw křesťanu; ale křesťan móž swědčiti protiw židu. Pakliby sě i žid i křesťan táhli na žida; tehdy súdce křesťan to, což uslyší od žida toho, naň

jsú sě táhli, má wynesti súd. Nemají také židóm přezřieti páni, aby chodili jako křesťané, ale připuditi je jmají, aby chodili tak, jakžby znáti bylo, že jsú židé. Kdežkoliwěk kteří páni protiw tomuto w čem židóm pomáhají, welměť hřešie; jakož sě často nacházie pohřiechu, že leč práw, leč křiw chudý křesťan, wždyť žida bohatého učinie prawa. Kak pak mají páni na židech bráti, o tom píše swatý Thomáš z Aquině k jedné hrabině, řka: Kakžkoliwěk židé swým prowiněním, jakož swědčie práwa, jsú w té porobě, že mohú páni jich statek wzieti, jako swój, a wšak tak, aby potřeba jich žiwotóm nebyla odjata; neb máme sě we cti a w sličnosti obierati netoliko k křesťanóm, ale také i k nekřesťanóm, aby jmě boží nebylo pohaněno. Protož podobné jest, aby šosy neb berněmi, jichž jsú neobykli, nebyli obtieženi: ale k obyčejným daniem mohú býti přitištěni. Ale toť miení swatý Thomáš o těch židech, ježto sě obierají řemeslem, neb dielem, neb těhařstwím kterýmžkoli, ale ne lichwú; neb w témž listu prawí: Poněwadž toho, což židé lichwú dobudú, nemohú s práwem sobě zachowati; wezmešli ty od nich to, ani ty móžeš toho sobě zachowati, lečby to bylo, ježtoby na tobě neb na twých předciech bylo wylichweno. Ale majili to, ježto jsú na jiných wylichwili, a tys to wzala, máš wrátíti těm, jimž jsú židé wrátiti jměli, ač je móžeš nalezti; pakli nemóžeš, ale podlé twého biskupa rady a jiných dobrých w milosrdné skutky obrať, aneb k obecnému užitku zemskému. A tak i winu móž s žida lichewného snieti peněži, ale neschowati jich sobě, než wrátiti, wieli pán, na kom jest žid wylichwil; aneb, jakož jest řečeno, chudým, neb k obecnému dobrému obrátiti. A protož wzdy slušie, aby pro winu netolik penieze wylichwené žid ztratil, neb w prawdě jeho nejsú, ale aby také trpěl něco jiného k tomu. Hledajteť páni, takli židy jmáte, čili jinak; rádibyste, když waši židé wylichwie mnoho, zdaliby wy mohli na nich mnoho wzieti. Stydíte sě lichewníci slúti, ale lichwu béřete rádi, ne proto, by wrátili ji, ale aby schowali sobě. A biešeť to někdy, že když zjiemali židy, a listy neb základy pobrali jim, že jsú asa jistinu jen brali od jich dlužníków. Ale již od swých rádcí a náhončích té lsti jsú sě naučili, že pod lestnú omluwú i lichwu wydrú. A protož widíme to, že den ode dne hóřeť hóřež, neb každý chce dobrým slúti, a řiedko kto, by chutně chtěl býti dobrým. Lotři, zloději i lichewníci nechtie zlí slúti; a páni radše chtie slúti dobrými nežli býti: a tak že sej' tak rozmohla lestná neprawost, mezi mnohými lidmi potuchla milost. O *odúmrtech* máme psáno w knihách Mojžiešowých, že řekl bóh Mojžiešowi: Mluw toto k lidu Israelskému: Když umře člowěk, nejmaje syna, jeho dědina na dceru spadne; nemáli dcery, tehdy jeho bratřie budú po něm ji jmieti; pakliby i bratří nejměl, dáte bratróm otce jeho; a pakliby i strýców nejměl, tehdy ktož jsú najbližší jemu, těm jmá dáno býti to, což jest on jměl; a to wiec synowé Israelští mají jmieti u wěčném práwě.

. to omluwa, že obyčej jiný: wšakby
s právem to pomně, ktož béře od-
i, za ty duše dáwati almužnu. *Od-*
é správné jest, aby ztratil, ktož před
em běží ot swé hospody, aneb chtě
ıden hospodě býti. *Schodné* neroz-
i by kudy bylo bráti správno: ale
jné často móž wzieti pán, i k tomu
e, na polepšenie sědliště; neb často,
ıměř wždy, tu lhotú, tu lesem, po-
pán člowěku, aby ustawil a oprawěl
ště, an pak zkaze, zapsuje, i chce
titi sedliště; w prawdě má nawrátiti
, neb což jest k sedlišti přidáno bylo.
wšak kdyby pán widěl, žej' zahynul
ěk bez swé winy, toby měl w prawdě
rsliti. Ježto pak nechtie od sebe pú-
lidí, a nemajíc k nim ijedné winy,
žej' bohat aneb bezdětek, aneb chtie
ich za tím koláči, owšemť jsú před
m křiwi. Weď swobodnit jsú lidé;
t páně dědina, člowěkť jest boží;
by swého dobrého a swých dietek
owině chudý člowěk nehledal, kdež
ı? Wšakby pán nechtěl, by jeho chu-
nedala jemu, kdyžby on chtěl, pro-
dědinu, i jíti od nich; pročež pak
eje téhož swé chudině? Mohliby sě
e na to páni rozmysliti, coj' buoh
l Faraonowi, ještoj' nechtěl lidu ži-
ského, když jim Mojžieš bral wýhost,
ustiti, kak jej je těžce ranil na zboží
lidech i na synu, ač sě potom i nad
m pomstil, utopiw jej. Weď týžť
buoh, jako i dřéwe, ačť sě zde ne
mstí nad zlým, wšak proto nenechá
pomsty najmenšieho zlého. Častoť
čaká, aby sám nad sebú pomstil člowěk
pokáním, želeje a milosti prose. Pakli
nebude tak plné zželenie zlého, ale w
čistciť tieže pomštěno bude: pakli dokoná
člowěk, nehledaje od boha ijednoho smi-
lowánie, tehdy w pekle wěčně bude zlému
pomsta. Protož neřiekajte, již sě buoh
nemstí jako dřéwe, činme což chtiec.
Počestné slowe to, ježto lidé z milosti,
ctiec swú hospodu když přijede, neb na
hody některé, přinosie dary. Těch darów
nenie hřiech bráti pánóm, a jmají toho
wděčni býti swým lidem, a pomnieti jim
to wším dobrým: ale jakžby ten dobrý
obyčej chtěli lakomstwem z práwa jmieti,
takby hřiech jměli. A ktožkoliwěk nuzie
lidi k takým daróm, aneb prodáwají w
tom právě swé dědiny, aby dráže jim
byly zaplaceny, cizieť berú, prodáwajíc
to, ježto jich nenie; lečby byli, osazíjíc
swú dědinu, w tom prúwě ji dali a wy-
mluwili. Neb ktož dědinu dává na plat,
což wymluwí a weč o nem wstúpí, to
móž na něm bez hřiecha wzieti. Ktož
pak dary berú, aby křiwdě napomáhali
protiw prawému, aneb ježto wší obci k
škodě w miestech bratrstwa přehlédají na
koláči: nikakéžť to dobré nenie. Neb pra-
wí Dawid: Hospodine, i kto wzejde na
twú swatú horu, a w twém stanu odpo-
čine? I odpowiedá skrze ducha swatého
mezi jiným řka: A ktož darów protiw
sprawedliwým nebeře? Protož berúc dani,
třeba opatrnu býti každému pánu, aby jej
lakomstwo nepodtrhlo; neb darowé i mú-
dré lidi oslepují. O *peněžném obrazu* to
najwiec dotýče kniežat. Tak mi sě zdá,

že když najprw které knieže zarazí dobrý peniez, že bez hřiechu móž toho užitek skrowný jmieti, neb mosí k tomu lidi jmieti, aby to pósobili. Ale jakž pod tímž obrazem učiní horší peniez, chtě toho užiti wiece, tak jest to inhede lest. Neb prawý peniez má býti též wáhy a z takéhož střiebra nebo zlata, jako dřéwný, když jest též postawy. Ještěby menšie zlé bylo, když horší činie peniez na wáze, aneb wiece mědi přičinějíc, by proměnili i postawu; neb mnoho lidí tiem oklamají o jich jmění z kupców i rozličných řemeslníków. Coj zlúpeno pánów a wládyk od toho času w jich úrociech, jakž jest dobrý groš český za krále Wáclawa druhého byl zaražen! Neb w ta doba čtyřie a šestdesát stáli za hřiwnu střiebra, jakž slyši. Potom w týž obraz wiece mědi za našich otców přičinili, že dwa a sedmdesát bylo jich za hřiwnu střiebra. Pak teď newelmi dáwno za nás opět w týž obraz i w túž wáhu přičinili ještě wiece, že osmdesát jich bylo za hřiwnu. Pak již za mincmaistrstwie Rotlebowa tolik jsú mědi přimiesili, že za puoldruhé kopy jedwa dadie hřiwnu střiebra. Hledajž, nejsúlit páni w swých úrociech škodni i wládyky po wší zemi, ktož dřiewe jměl čtyři a kopu (64) plata, ten jedwa nynie, jmaje puol druhé kopy (90,) jmá tolik střiebra. Protož cožkoliwěk jest nám třeba, to jest dráže; neb již znají kupci, že w českém groši wiece mědi, nežli dřéwe. A coj' pak zamatku o haléři, to ti wědie, ktož w Praze bývají často. Protož ciesaři, nebo ty králi, událit sě kdy slyšeti toto, nepřipúštěj hněwu k srdci: ale pomysl pro buoh, aby tak zde panował, jakžby nebylo škodno, ale zištno zemanóm twým. I wšichni páni pomněte, že lest a křiwdu máte i w jiných tupiti, čím pilnějie w sobě, ač chcete šťastně panowati. Neb prawé štěstie každému pánu jest bohobojně panowati, jakož pokládá swatý Augustin o městu božiem, řka podobně k tomu: My nechcemy, by naši ciesaři proto byli šťastni, ež jsú dlúho a mocně panowali, a své nepřátely pod sě porobili, města wzdělali, a žej' jim wše pod ruku šlo, a še jsú wycházeli ze lstí, ježto jsú jim jejich nepřietelé zewní neb tajní léceli: ale chcemy je šťastny, budúli bohobojně kralowati, budúli wieru ploditi, boha ctíti, jemu sě klanějíc, jej chwáléc, čest a chwálu boží plodiec, za swé hřiechy i wšeliká swá obmeškánie na wšaký den obět jemu wzdáwajíc swých modlitew. Budúli při sobě, když jim jich poddaní pro pokoru čest a chwálu wzdáwají, aneb druzí přieliš wzpochlebují, nehnúli sě tiem w hrdost; ale pomnieli, ež jsú lidé, a hledajíli snažně obecného dobrého wší swú mocí; a jestli w nich smilstwo tiem skrocenějšie, čímby mohlo býti swobodnějše, proto eť sě nebojie lidí; a majíli žádost větší, býti w nebeském králowstwí, kdež budú mieti rowně sobě ty některé, ježto jsú zde pod nimi, nežli kralowánie zdejšieho. Jsúli litostiwi a sprawedlni, štědři a milostiwi; ač komu učinie protiwenstwie, unáhléc sě, ale nahradieli to ochotenstwím, štědrostí, i jiné šlechetnosti majíli do sebe. A to wše činíli úmyslem upřiemým pro wěčnú od-

Takowé krále diemy, ež jsú šťastni
nadějí, a potom když stojie w tom,
i budú teprw šťastni, dojdúc krá-
vie nebeského. Jehož nám wšem
náhaj hospodine.

3. Naučení vládykám.

ý kuor andělský, a druhý z pořadu
ıo, slowú latině principatus, jakoby
měli jmě, ježto prwnie miesto pod
cími w duostojenstwí držie. K těm
připodobnati obecné rytieřstwo a
:stwo bohobojné, (neb netolik pa-
i rytieři, ale i wše panoštwo slu-
tawu rytieřskému;) a takéž wládyc-
rytieřstwo zlé hrdé, a ježto stojie
prawdě, jen sě sami milujíce, k těm
n, ježto jsú wypadli z toho kóru. Neb
dobré rytieřstwo budú a wládyctwo
ech s těmi anděly odplatu jmieti: takéž
ěmi ďábly čtici wěčnú. I jest wla-
ıd rytieřského stawu, zwláště před
ı brániti kněží, wdow, sirotków,
ıu křesťanskú ploditi kudyž mohúc
m wládaní, a tupiti křiwdu, a sdružně
swým towařišstwem, majíc milost
u najprw, a pro buoh ke wšem
a tu milost ukazowati, s kýmž sě
bierá, každému, jelikž umie anebo
ale wždy tak, aby w něm zlosti
›wal. A ktož jest taký rytieř boži,
nenie těžko trpěti s sebú swých
, aneb wyšších sebe; neb jakž kto
najduostojnějším slúti, tak hotowa
, anoť jí črt wrtá w srdce: uzříli
chudšieho, a snad podlé swěta uro-
ieho, ano pro jeho starších zaslú-
ženie ctie jej nadeň, počneť jím smiech
pobíjeti, a paklič bude moci kde jemu
nechut ukázati, w swém kwasu obláště,
zprawuje jej, welmě jej lacino wáže, toť
rád učiní. A takéž chudý urozený, když
boha nemá na paměti, a dme jej pýcha,
žeby sám rád slul najduostojnějším, uzře
že bohaté ctie lépe než jej, ježto snad
nejsú tak jako on urozeni, wswědí sě zá-
wistí, nechtě sě na to rozmysliti, žej' bóh
onomu toho popřál nynie, ježtoť jemu neb
předkóm jeho toho přál dřéwe; i wtiskne
sě protiw wóli boží, práwě jako proti
ostnu. A takéž kteřížkoli lidé služební,
ježto wždy chtie nepořádně býti we cti
mimo jiné, nechtěliby, by to kto jměl, je-
hož oni nejmají. A tak i hospodě newěrni
budú, ač ne jiným ale tiem, žeby nechtěli,
by jiný tiem sě hodil swé hospodě, jímž
sě on hoditi nemóž. A jestliť to wiera,
ktož radše hospodě škody přejí, nežby
jemu widěli sebe hodnějšieho? Kdyby kto,
jakžby najsnažnějie mohl a najlép uměl
býti hoden w swém stawu, tak sě snažil,
a cožby mohl jiný lépe nadeň aneb uměl,
by to rád widěl, toby wiera byla. Jakoj'
w těle našem, že lewá ruka nic nezáwidí,
žej' prawá hbitější; a staw rytieřský má
w obci swatého křesťanstwie týž úřad, jako
w těle našem ruce jmáta. Z té pýchy to
také jest mezi wládyctwem a rytieř-
stwem, že druh druha chce přetráwiti aneb
rúchem přepychati. Dostiby ku pocti na
tom bylo, žeby špatně žiw nejsa, húžew-
nosti do sebe neukázal, tak w rúše jako w
ztrawě, podlé duostojenstwie swého stawu,
nad niššie sebe a podlé rowných. Ale když

ta žádost jest w srdci, že nad swé rowně wždy tiehne, tu krojem nowým, nechtě býti rowně s lidmi pořád, coj' to než pych a záwist, a w nynějšiem pak kroji snad smilstwo přielišné; aby jakož panie neb panny swé prsy strojie okazujíc, takéž rytieřstwo swój zadek, aby byli pówab k smilstwu jedni druhým. Toli také k rytieřstwí slušie, dlúhé nositi čepky, tak sě rozličnými řemeny uwázati, ež pro ně nemóž rytieř býti hotow postihnúti neb uteci, aneb letilý wstáti spěšně. Pakli kto drahostí rúcha swého, neb ztrawú, neb čeledí welikú chce bohatějšie přepýchati aneb rowné, nenie to řád zpósobem božím. Jakož sedláci a sedlky nemají sě wrownati rúchem, ztrawú neb čeledí neb kterúžkoliwěk takowú wěci wládykám: tak wládyky, i s ženami swými, nemají sě pánóm wrownati chtieti, ani kniežatóm páni. Ale widáme často pány, ani pokornějšie postawy, než wládyky, a každého pak wie bóh srdce. Bych pak mnoho o rúšiech mluwil, na krátce, toť jest moj úmysl: že rúcha jsú často znamenie člowěčie mysli; protož písmo hyzdí rúcha hrdá, žej' znamenie a podnět hrdosti a smilstwa; a wšak jich nebrání kostel pod kletwú, neb newždy jest hřiech smrtedlný rúcho drahé, a kostel nesúdí tajných wěcí, ale sám sě suď každý, chceli býti prázden božieho súdu. Neb w takých wěcech, jimiž lidé zdejšie cti a chwály dobýwají, tak móžem hřiech rozuměti, jakož zdejšie čest a chwála jest hřiech menší neb wěčší, aneb nenie. I prawí swatý Tomáš z Aquině: Žádosť chwály zdejší móž býti trojím činem hřiech smrtedlný: jedniem, když sě kto sweličie křiwdú, tiem sě čině, jímž nenie; druhým, když to, z něhož má čest a chwálu zdejšie, tak miluje, žeby raději přestúpil božie přikázanie, než toho zbyl, z něhož má tu čest a chwálu. A to často bywá, že nejeden jsa křiw a wěda to dobře, wšak nežby sě ukázal křiw, přiseže křiwě, i bude křiw před bohem dwakrát; a též když dopustí přísahy, wzmluwě křiwdu na druhého. Třetím, když kto wše swé snaženstwie konečně obrátí k tomu, aby zdejší měl chwálu a čest, což dobrého činí, to jen pro zdejší chwálu. A tak těmi činy móž býti hřiech smrtedlný žádost chwály zdejšie; ale jinak žádost chwály móž wšední hřiech býti. Pakliby kto nic sám pro sě nežádal chwály, jen pro užitek jiných, (ale toj' řiedko, by k tomu swá libost wlaštie netržala,) takby ižádného nebylo hřiecha. Také prawí swatý Tomáš, že w rúše a w takowých wěcech móž býti hřiech z přielišnosti, a to dwojím činem: jedniem, když kto upřelíší, jelikožby sě měl přirownati k těm lidem, s kterýmiž jest podlé swého řádu. K tomuť prawí swatý Augustin: Kteréž jsú protiw obyčeji takowé rozkoši chlubné, jakož jest daleká róznice, tak sě jich slušie dalece střieci, jako smlúwy města aneb kraje některého, potwrzené přikázaním aneb dáwným obyčejem, pro ižádnú swú žádost, ani domácí člowěk, ani host nemá zbořiti. Neb šeřednáj' to částka, kteráž sě swé wěčší straně nepřirowná. Druhým činem móž býti to upřelišenie z nepořádné žádosti mysli, když člowěk má libost přielišnú w rúše krásném, neb

ıkoli takowém, a to leč podlé oby-
eč protiw jich obyčeji, s nimiž
ı ta mysli nepořádnost bývá tro-
ıem: jedniem, když hledá člo-
wály lidské w těch wěcech, jimiž
okrašlíje. A prawí swatý Řehoř:
teří, že nemnie, by byl hřiech pří-
drahého rúcha; a kdyby nebyl
rúcho drahé, nikakéžby Kristus tak
itě newypověděl, že onen bohatec,
st u pekle pohřeben, zde u purpuře
su, tociž, w drahém rúše chodil;
dný drahého rúcha, jež nad jeho
ycházie, nedobývá k jinému, jen
e světské. Druhým činem bývá ta
ıost mysli, když člowěk w drahém
edá přelišné rozkoši tělu swému,
ěkkosti, ježtoj' lahodna k dotčení.
že přelišnú snažnost obrátí na to,
byl rúcha drahého; a toby samo
, by w tom nic jiného nebylo zlého,
áci na nepotřebnú wěc naložiti,
bnější wěc zameškati. I kak jest
aby sě nikdež rúcho nemraštilo,
swázati, ežby sebú nemohl wlásti?
to prawé, po hrdém rúchu stojiec,
zajíti w dluhy, pro něž dlúho bude
zaplatě, jakoj' slíbil? Protož dobrá
miery newycházeti, a čímž kto jest,
tieti slúti; nebť najdél trá rowné.
w nedostatečném rúchu móž býti
dwojím činem: jedniem, když kto
neb húžewností netbá, aby sě těm
ıal, s nimiž jest jednoho řádu, a
bydlí. Druhým, když kto pro
hwálu nechodí w drahém rúše podlé
rowní, aby jej chwálili lidé, žej'
dobrý, bohobojný člowěk. Ale kdyby kto
proto chodil w sprostném rúchu, aby w
sobě krotil smilstwo a hrdost, aneb aby
daremně mnoho na sě nenakládal pro boží
bázň, tenby dobře činil, kdyžby jen
podlé toho, jakož jest s jinými lidmi,
obyčejem swým dalece z miery newycházel.
A tak jakož we wšem, takéž i w rúše,
wše whod dobro. Nad jiné, aneb s naj-
belmbrechtnějšími chtieti rúcha drahá aneb
kroj mieti, jistě nemóž bez hřiecha býti;
a také přeliš sě sprostně mieti, ežby snad
skrz to poddaní jeho netbali naň, nenie
dobré; neb lidé podlé obecného nedo-
statku, jakž koho widie, tak jej mají. A
téžť jest o wšech těch wěcech, z nichž
lidé miewají čest světskú. Neb po zdejší
cti má státi člowěk podlé swého stawu
skrowně, ne protiw prawdě; jako i po
zboží, ne proto, by w tom sě chtěl ko-
chati, ale aby tiem byl užitek jiný. A
wšak welmě opatren má býti, aby chtě
sě slíbiti lidem, nebyl pohaněn bohem;
nebť to bývá, ktož chce býti přietel to-
hoto světa, ežť bude nepřietel boží. O
kratochwíli pak rytieřské rád bych psal
něco; ale tak sej' rozmohla zlost lidská
a potuchla mezi nimi milost, ež wěru ne-
umiem k tomu niče řéci; neb počnúc kra-
tochwíl úmyslem dobrým, lidé spieše pro-
měnie we zlé úmysl, nežli w dobré: a
nefku namiesie hrdosti, ale způsobie tak,
ež wše bude hrdost prawá aneb smilstwo,
jakožto widáme w tanciech aneb w kolbě.
Protož sám sě suď každý; neumějiť dobře
mluwiti o těch kratochwílech světských.
O turnejích wědě že práwa prawie, ež

ta škodná kratochwíl nemá slúti i kratochwíl. Protož kostel jest turneje zapowěděl, a sejdeli kto w turneji aneb potom, tu úraz wezma, ač zpowěd a tělo božie bude dáno jemu ku pokání, wšak pohřebu u swatých nemá jmieti, ež jest nedržal kostelnieho ustawenie. Pakliť kteří kněžie aneb mnišie dáwají pohřeb takým, toť činie aneb lakomstwem, aneb pro bázň, pochlebujíc. A toj' proto kostel zapowěděl, neb tu lidé takú hrdost ukazují, a s takým nákladem, pro něž mnohý ztratí to wše, což má, a nejeden tu smrt wezme. A žeť jest pak kolba tak zlá wěc, aneb horšie, jako turnej, ktož chce znamenati, móž uzřieti; neb wětšiej' tu hrdost, anij' tak potřebna, jakoby byl turnej, by zapowědien nebyl: neb w turneji srozumie člowěk, kakby sě u boji správném swého miesta držal; ale w koli jednoho kruha oděnie nenie, by byl k boji užitečen. Protož dobré by bylo rytieřstwu křesťanskému, držeti kostelnie poslušenstwie, a tak kratochwíliti, ježtoby nebyla kratochwíl škodna, a také mysli k ní owšem nepřikládajíc, jako ku přielišné w lowiech mysliwosti mnozí přikládají. A na krátce, w swých kratochwílech máte wždy někakého užitka hledati, bez tak přielišné hrdosti, přiwykajíc jiezdě, hebkosti, křepkosti, ne pro panie a panny, ale proto, aby hotowi byli u potřebu a uměli; neb na wy slušie bojowati podlé boha boj sprawedlný. A boj sprawedlný jest s swú hospodú, když prawú nese hospoda wálku. A pakli by byl hospoda křiw, když zewně nenie protiw kostelu, tak žej' jeho kostel neodsúdil, a jeho slúhy neb ryti newědieli jej křiwa, pomáhajíc jem budú křiwi, nébrž křiwi by byli máhajíc jemu. A byť sě zdál h křiw, lečby owšem jistě wěděl, že w té při, ještě máš to obmysliti spieše praw; neb snad jest tu něc ného w tom, jehož tobě hospoda dlužen powědieti. A protož ktožby nesli wálek křiwých, slušie jim sprawedlných hospod a bohobojných we než je zajde wálka, a střieci s jimž nemóž doufati, by rádi po stáli. O těch pak wálkách, ježto sebú zde w zemi wládyctwo miew rozumiem, že náhlú wěc móž ka náhle odehnati sobě škodnú, a brá násilí i swých lidí; ale jakž móž rozmysl, tak má swé prawdy dowes prw práwem, a doweda práwem teprw má, móžli, mocí dotisknúti. má swé nehody túžiti zde w Čechác lowi, a odpustiliť král, wáleti; i p nedoweda, jsili praw, wáleti móže s tiem, ježto w témž práwě sedí, i ty, sám swú mocí s úkladem nemáš; čemužby tehdy bylo práwo král? A takéť to wěděti slušie, že jsa křiw, nese wálku s druhým, d jest onomu nawrátiti wšecky škody jich jest wzal i s swými lidmi, a swým lidem, cožby skrze to ztratil ten; ktož nese wálku, jsa praw, c onom dobude podlé práwa, wše jest a pakli s ním ztratie jeho lidé, ne dlužen nawrátiti; neb zbožie i ži swým pánem pro jeho prawdu wážiti

však, cožby mohl, toby jim lepšiti
slušné. A tak wládycto i rytieřstwo
opatrni, aby došli k tomu pátému
andělskému, ježto jsú stáli u prawdě
a těch padlých andělów nenásledujte,
owolijte jich lestným radám, jimižť
táhnú, aby pychem padli a hrdostí
rawé prawdy, jen sami swú čest
milujíce. A že wiece s světem
wuokol, než jiní lidé, a jakož ne-
o, ktož sě obierá smolú, by sě jí
pil; tak nesnadnoj' světem sě obie-
a od něho sě nezšeřediti: protož
rádi slowo božie, a jakož jste
k světským wěcem, tak buďte
i, kudyby došli té pořádné milosti
hu i k jiným lidem. Neb dojdeteli
ať wám ukáže, kudy máte do nebes
, a kak máte swój úřad wésti k užitku
, aby s těmi ďábly netrpěli, ježto
rwnie wládce w zlém duostojenstwí
enie wšeho; ale došli k těm andělóm,
jsú stáli podlé wóle božie w swém
ojenstwí u wěčné chwále. Amen.
stý kuor andělský slowú latině po-
es, tociž moci, a mají tu moc od boha,
zbranijí zlosti ďábelské, aby nemohli
zlého lidem učiniti, jakožby chtěli.
au kóru mohu poprawce připodobnati,
od kniežat poprawu mají, aneb od
w. A ten úřad jest welmi dobrý a
ý; ktož jest pilen jeho podlé boha,
sobě jím dobyti wěčné chwály w
iech. Neb jest řekl hospodin, aby
oží mstil křiwdy božie, a zlé mezi
sami stawowali: jakož jest to roz-
ukázal w starém zákoně, moha sám
zahubiti, kohož chce, wšak jest lidem kázal
poprawowati. Aj Mojžíš, jsa přesklidný
muž, wšak jich množstwie kázal zbíti, i
sám bil, mstě prawdy nad křiwdú, a tiem
stawil hněw boží. Aj Finés prodružil dwa
mečem, ježto činili protiw boží zápowědi;
pochwálil jeho buoh, a dal jemu i jeho
plemeni čest kněžskú. A pak král Saul
nezabil onoho krále, ale jal: a buoh jej
kázal zabiti, rozhněwal tiem boha, i od-
jal královstwo plemeni jeho. Mnohoť jest
toho dolíčenie w swatém písmě, ežť jest
poprawa úřad dobrý: ale má sě zwláště
každý poprawce střieci lakomstwa, aby
pro zbožíčko, pro plen, pro kořist ne-
radowal sě cizie smrti. A kaklij' to po-
prawce dobrý, kterýžby, moha jieti zlého,
aby wiece neškodil, i nechce tu, kdežby
s ním nemohl zajieti plenu welikého, i
čaká, zdaliby někde wšel, ježto mnoho
kraw; a za tiem snad zlý ujde, neb učiní
wiece zlého? A takéž má býti neleniwý
poprawce; budeli leniwý, mnohé zlé bude
bez pomsty a rozmóž sě. Hněwu owšem
služie sě poprawci střieci, aby sě nemstil
úřadem swým. A také hlédaj, by nepře-
hlédal zlého pro přiezeň. Pakli kto pro
chlúbu, chtě slowúten býti, učiní co swú
poprawú, aby řekli: takéť jsem já poprawce!
hlédaj, kak spadne w těžké zatracenie brzo
pro to w ucho podutie kakés chwály ne-
múdrých lidí. Protož ať krátce řku: kterýž
dá ujíti winnému, hřeší; a ktož newinnému
co učiní, hřeší. Wiece prawi, nečiníli úmy-
slem dobrým pro čest boží, pro pokoj
swým bližním, aby tú prací měl odplatu od
boha a tú snažností, ač prawě učiní, oběse

někoho, aneb pustě, wšak hřeší; nebť buoh hlédá, proč kto co činí. A wěru! smrt komu učiniti, nechžť jest i winen, ne pro práwo úmyslem, ale pro něco jiného, ohyzdnaj' wěc; ano i kat ohyzden, že wěsí pro penieze, ač i winného oběsí. A když kto chce státi po práwu, má na to pomnieti, jakož Hugo prawí: ež práwo ztratí prawě, ež nebude práwo, paterú wěcí: Najprwé, když kto chce súditi tu wěc, ježto nesluší k jeho súdu; jako ež kto jsa poprawce, chtělby súditi manželstwo. Druhé, kdyby chtěl toho súditi, ježto nenie z jeho súdu; jako světský žáka swěceného. Třetie, kdy čeho tiežc mstí, než má z práwa, aneb lehčejie; jako kdyby koho pro sprostný krádež poprawce wzbil na kolo, aneb žháče neb mordéře jen oběsil. Čtwrté, kdyby času některého neuctil; jako kdyby kázal poprawiti na některý hod nad kým. Páté, kdyby miesta neuctil poswátného. A wšak jsú některé wěci, pro něž kostel z práwa nepomáhá; ty wědie juristi lépe než já, na ty sě slušie wzeptati poprawciem také, a býti snažna úřada swého u prawdě, aby přišli k tomu kuoru šestému do králowstwie nebeského, jehož mni.

III. ŘEČI SWÁTEČNÍ.

Na božie obřezánie řeč dobrá krdým paniem.

Dwé jest znamenité w tom krátkém čtení, ježtoj' dnes w kostele čteno; a druhé dwé, toj' pro ono dwé powědieno. Jedno jest, ež prawí čtenie, ež to milé dietě Kristus jest obřezáno; a pro ten obřez prawí, ež sej' to w osmý den stalo. Druhé prawí jméno dietěte; a proto prawí, ež jest prwé tak jmenowán, nežli sě jest počal w swé matky břiše. I chtělbych w krátochwíli dne tohoto o tom čtweru pomluwiti. Ale abych neudlil w jedné řeči, tuto řku něco o obřezu, a o dni osmém. A o druhém bude řeč druhá.

Byl jest w starém zákoně tělesnie přikázán obřez, a jménem den osmý. A toj' wše těmi wěcmi tělesnými w zásloně bóh ukazowal duchownie wěci. A tak osmý den obřez znamenáwal, ež w osmém věku, toj' když z mrtwých wstanem, plné a prawé obřezánie wšeho nepotřebného budem jmieti, a budem lid boží w swatém nebeském Jerusalémi, doňhož newejde ijeden nečistý a neobřezaný; jakož jest ta proročie řeč hlasně wolána w hody tyto. A tak Kristus přišed na swět, přijal ten tělesný obřez; a to jméno, ež tu nazwán spasitelem, chtěl do času, i pod tiem ustawením zákonným býti pro ny, a připodobnán k starým otcóm zákona toho. Dáwá pak nám naučenie tiem ze-

tělesným obřezem: ež chcemlí jméno
po Kristu, abychom u prawdě kře-
slili. Máme býti také obřezáni od
nosti swětských wěcí, ježto jsú w
li těla, w žádosti očí, a w hrdo-
lce; abychom obřezali tu swětskú
i w libostech tělu bezpotřebných,
omstwu a w hrdosti, a najprwé hle-
rálowstwa nebeského, a jeho spra-
osti. Neb když sej' prawda swětu
a, již jest odkryto, co jsú ona zna-
zákona starého znamenáwala swým
enstwím. Již jsú minula ta znamenie;
, co jsú ta znamenie znamenáwala.
e jich w nowém zákoně držeti má-
v němž jsú nám dány jiné swáto-
iéně jich w počtu, ale welim plnějí-
)ci. Protož o tom obřezu ducho-
ozumějíc, tělesně sě již neobřezu-
ile máme zde najprw jmieti ducho-
břez. A pak den osmý, tociž když
vých wstanem, budem kamenem, to-
istem, obřezáni ode wšie nepotřeby,
všie hrubosti i od žalosti; a budem
šení zemené králowstwa nebeského
ného, měštěné Jerusaléma nebeského,
rném pokoji a utěšeném, doňhož ne-
nečistý a neobřezaný od takých wěcí,
sě w nás nelíbie bohu. Tenť již
na ny slušie; a toj' skrze proroka
hospodin, řka: Ku posledním ča-
břežeť hospodin srdce twé a duši
\ die opět prorok: Srdce swá ob-
ale ne těla. Jsú také proročie řeči,
kárají lid, ež nenie úst obřezaných,
iší, a kto ústa neb uši neb srdce
obřezuje. Protož tiem máme du-
chownĕ swá srdce ode wšie neupřiemosti,
hrdosti, tělesné nepotřebné žádosti, od
myšlení nečistých obřezati; ústa ode zlých
řečí marných, nepotřebných; uši, aby to-
ho, což neslušie mluwiti, neposlúchale.
Tělo swé také máme obřezati týmž činem
od nečistých činów, ač kto je w man-
želstwie; wšak aby nad sebú bázň boží
jměl. A pakli kto w boží milosti sdrží
sě stále wdowsky neb panensky, a swě-
tější w tom obřez jeho. Toť nám Lew
papež ukazuje, řka: Coj' Kristowo obře-
zánie? jen k čistotě nám ponuknutie, w
níž w těchto již posledních časiech má
bóh libost. W prwém wěku byloj' řečeno:
Rostte a ploďte sě; a již, když jest ze-
mě naplněna, řečenoj': Ktož mají ženy,
buďte, jakoby jich nejměli. A sám řekl Kri-
stus: Jsú, ježto sě sdržie pro králow-
stwo nebeské; ktož móž to pochytiti,
pochyť. A také mnohoj' w zřejmých skut-
ciech lidských, ježtoby slušalo obřezati.
To sám wiz každý na sobě, co koho tá-
hne w hrdost, w záwist, we hněw, w
tužebnú a smutnú lenost, w lakomstwo,
w obžerstwo, we smilstwo, a neb w tom
drží: toť jest potřebné obřezati. Ale we-
liká hrdost i weliké smilstwo rozmáhá sě:
o kak pilné příčiny k tomu, obřezowati!
Ty příčiny jsú řeči hrdé a smilné, neb
postawa, příprawa rúch takowých, pil-
nost krásy, lepoty, bujnost; a tak i we
mnoho jiném. Ale tak jest mnoho hru-
bých lidí, ež nemnie, by bez tělesného
skutku bylo smilstwo; ano, ač mysl i
nepowolí k skutku tomu, a powolí ko-
chati sě dlúze w krásе takowé neb w

lepotě, to oblibowánie jest již smilstwo, již sě mysl s tiem jako objímá: a však dwě jest většie, nežli jedno. Smilstwoť jest, smíliti sobě něčie tělo pro krásu jeho, neb lepotu, neb příprawu, a w tom dlúhú libost jmieti; smilstwoť jest, připrawowati sě na to, aby sě w tom slíbil jiných očima; smilstwoť jest, i samému w takowých příprawách kochati sě; pakli co wiece bude k tomu, a tiem hóře. A protož we wšech takowých wěcech slnšie každému podlé stawu jeho skrownu býti, a strach boží nad sebú jmieti, a coj' přieliš, obřezati. Neb čím jest kto pilnější těch znamení hrdého srdce neb smilného, tiem sě w srdci jeho ten zlý kořen rozmáhá wiece; a opět čím silnější kořen smilstwa neb pýchy, wiece bude pilen té příprawy. A tak bude wši snažností marnú wěc pracowati, hledaje lidské pochwaly, netbaje, co potom bude; a kohož lidé pochwálé, a bóh jej hyzdí, neobránie lidé jeho, když jej bóh súditi bude. Jistě nenechát súd boží té neprawosti bez pokuty, ktož bude nakládal na takú marnost, welikú snažnost obrátiw na to, a wši myslí ulnuw k tomu. Nalezneť takú přielišnost hodná pokuta. Nechciť mlčeti, coť mluwí prorok Isaiáš o takowých přielišnostech hrdých myslí nebo smilných. Dieť w třetí swých knih kapitole: Přídeť k súdu hospodin s staršími lidu swého, a bude kárati muže, ež jsú nad sebú ženským myslem panowati a dětinným (dali), pro něž mlazší wzrechnie proti starším, a neurozený proti urozenému. To owšem tak wyjde súdem božím w mukách, eš budú jedni rechniti protiw druhým, eš jsú byli sobě příčina na swětě takých přielišných přípraw w hrdosti. Neb když mužie stanú po takowých přielišných příprawách, nad swú moc na ty marnosti nakládajíc, zdali nad nimi ženské mysli a dětinné nepanují? Neb toj' zwláště ženský obyčej, podlé přirozenie již porušeného, eš w takých marnostech žádají chwály, jako liška lsti, a lew wítězstwa neb oblowenie. Ale před bohem proto nebude omluwy, té sě mysli marné přemoci dáti; neb na toj' bóh dal člowěku rozum, aby sě protiwil marným wěcem, a wěčné a statečné cti hledal, wida rozumem, ež čest swětské pochwaly jest podobna k onomu shnilému dřewu, ježto w noci sě jen leskne, a den ukáže, eš jest wěc shnilá. Takéžť noc jest swět tento proti onomu dni wěčnému: zdeť sě zdá světlo swětská pochwala; ale když k jasnosti onoho wěčného dne přijde, budeť zřejmo, žej' zetlelá wěc wšecka chwála tohoto swěta; a hrdý člowěk nebo smilný w těch příprawách prawá jest shnilost. I tuť ženské a dětinné mysli panují nad muži, když mužie powolé swým ženám a dětem těch přielišných příprawa, a nad swú moc, nechtiec od nich zde rechněnie slyšeti proti sobě. Ale hoře jich dušiem, prawí hospodin, jichž jazykowé a jichž wýmysly hrdosti jsú proti bohu, aby k hněwu wzbudili oči jeho welebnosti. Ale rcete sprawedlnému, prawí hospodin; nebť jemu bude dobře, když strpí ta rechněnie a ty úkory proti sobě, a sdrží sě w bázni boží, nedada nad sebú ženské a dětinné

panowati. Mluwíť i wiece ten pro-
tak hrdých a smilných příprawách
ých, a die žalostě toho nehodného:
ıój ústawní upomínači oblúpili, a
ıad ním panowaly. O mój lidé! ježto
ženým prawichu, tiť jsú tě swedli,
ježto chwálé ty marnosti. A tak
! hospodin k súdu, wydatij' každé-
očet z darów těch, jimiž jest daro-
oho: swéli cti marné od lidí hledal
toho, čili božie, nač jest nakládal,
m jest stál. E střezte sě, by wám
eřekl, káraje wás: Připásli jste má
:i, lúpež mé chudiny jest w domiech
ı: proč mój lid pohubujete, a bořite
ost mé chudiny? Coj' twárnost božie
ıy? jen čistota mysli mladców neb
ı sprostných nenádherných. Ti pak
tu jich twárnost, ježto swým při-
ı a swými hrdými a smilnými pří-
mi táhnú je k smilstwu neb k hr-
Pro tyť jest řekl Kristus: Ktož
pótku jednomu z mých malých, hod-
by bylo jemu, by žrnow byl při-
ı k hrdlu jeho, a w moře byl upu-
Pak mi sě chce nynie tomu rozu-
ež když jest takowá hrdá, byloby
lnějie, by jměla těžkého muže na
hrdle, a byla doma w práci ho-
řské utonúc jako w moři, nežby to-
ıě bujně, mladých myslí poskwrnila
oplzstwem a swú příprawú. A též
ıbrechti rozumějte. Neřekl jsem ne-
ıně, ež také helmbrechtice a helm-
ti boží lid pohubují, ježtoby měl
boží býti, a rozličně zapalijí: jed-
hrdosti, druhé k závisti, třetie k
hněwu, čtwrté k smilstwu. Neb někteří jich
příkladem podnesú sě také w hrdost; druzí
wzáwidie, nemohúc dostati téhož; třetí,
toj' jich chudina, wzhněwají sě, ež jich
tak těžké nadělánie berú jim, aby mohli
tu hrdost wésti, jakož die žaltář: když
zlý pýchá, roznieti sě chudý; a čtwrtý
oblíbiec ty příprawy, roznietie sě w smilné
mysli. A tak takowí se wšech stran zapa-
lijí chrám boží. I toť nenie daremnie slowo,
ježtoj' řekl ten prorok: Spásli jste boží
winnici. Jest wíno, ježto rodí panny,
jakžto také swědčí písmo. I mózem win-
nicí tú radu, ježtoj' ku pannenské čistotě,
rozuměti. A tu winnici ten spase, ktož
skutkem neb radú, neb příkladem odwede
koho od čistoty? A tak nejeden skrze ty
hrdé a smilné příprawy ztratí čistotu. Neb
jakož die písmo: Žádost okrasy zbawilaj'
mladici děwojstwa jejie. A zdali nejedna
diewka, oblíbiec tu pochwalu w hrdých
příprawách, ježtoby snad zachowala sě
w čistotě, to nechtiec pustiti od těch okras,
ztratí čistotu? A tak die prorok takowým
helmbrechtóm a helmbrechticiem: Spásli
jste boží winnici. Ale die někdo: Proč
bóh přepúští lidem takú hrdost? proč jest
stwořil střiebro a zlato, když jsú ty hrdo-
sti tak welmě škodny? Toj' wždy obyčej
srdec hrdých, aby sě w swé wině nese-
znaly, ale jinému daly winu. Takéž i tuto
bóh stwořil zlato a střiebro ku potřebě,
aby řádně lidé toho podlé swých stawów,
dóstojnosti a smiernč užíwali chwáléc boha;
ani pak na bóh winu ukládají, bezpřémně
sě w tom kochajíc, zapomínajíc za stwo-
řením stwořitele, a nechtie tomu rozuměti,

ež bóh i z těch zlého, ježto nebudú naň tbáti, k stwoření obrátiec milost, umie swým dobré wybrati; neb čím zlých wiece a hrdých, tiem pokorným a dobrým wětšie čest a chwála, když stojie, a nezajdú po jich hrdosti. Protoť die Kristus: Potřebie jest, aby takowé byly pótky, ježtoby mohlo z nich wyjíti pohoršenie. Ale inhed jest k tomu přičinil řka: A wšak hoře tomu, ktož bude jiným ku pohoršení! Protož neroďte sě připodobnáwati k tomuto swětu; ač widí kto zlých a hrdých množstwie, stój w swém řádu w pokoře a w čisté mysli. Wieceli kto přemóž, a wětší čest a chwálu wěčně bude jmieti. Wizte by winnice božie nespásli, by lúpež chudiny božie nebyla w domiech wašich; pro waši hrdost by chudina nebyla lúpena. Nepohubujte také a nezbořijte swými smilnými příprawami a hrdými twárnosti božích chudých, tociž pokorných, ježto jsú chudi duchem, jichž zwláštie jest twárnost pokora a čisté srdce; neb hrozíť bóh skrze proroka Isaiáše ženám z tak hrdých a smilných přípraw řka: Proto, ež jsú sě powzdwihly dcery Syonské, a chodily wzdwihše hrdla, potruskujíc očima, a kráčely jako pléšíc, nohami jako wyrčenú mierú ukráčijíc, oskube hospodin hlawy dcer Sionských, a oholi je z jich krásných wlasów. W ten den odejme hospodin okrasu jich obuwi, jich zápon, jich prstenów, jich wacunów, jich wěnców, jich pentlíky i jehly, jich připinače, jich zrcadla i jich loktušky. A tak ten prorok i wiece tu jmenuje těch wěcí, ježto sě ženy jimi okrašlijí, a die potom: A budú jmieti smrad miesto swých mastí pochótné wóně, a miesto swých rozkošných pasców ukrutné úwazky, jimiž budú uwázány, a miesto zkrútilých wlasów holice, a miesto rozkošných loktušek žíněné pytle, a zahynú jich krásní mužie, a pláč s žalostí jim ostane. Protož zbožná ostane těch swětských bujností, rozmysléc sě, ež wše mine; a ktož z swé wóle neobřeže od sebe těch přielišností, ež to bezděky najposlé ztratí. A pakliby která musila sě někdy podlé swého stawu w příprawě swého dóstojenstwie okázati, jmělaby od toho mysl táhnúti, aby ji hrdost nepodnesla, a jakož králowá Hester die o sobě, takéž to w swém srdci řéci; neb tak jest řekla ta králowá: Ty wieš hospodine, ežť mi jest mrzko na mé hlawě znamenie hrdosti, když sě muši podlé řádu králowého okázati. Aj, takémuťby srdci newadilo w swój čas příprawu jmieti a okrasu stawu swého. Ale ktožby byl srdce toho, jakžby mohl kdy těch hrdých okras prázden býti, ostalby jich. Jakož sě čte i o swaté Elžbětě: dotud sě za muže w tom skrownila, až pak po muži ostala wšeho. Obřezujmež sě ode wšech takowých přielišností, abychom nejsúc nečisti, nejsúc neobřezáni, jmene od Krista křesťanského dóstojni byli, a hodni, abychom byli měštěné Jerusaléma nebeského i wěčné radosti. Amen.

Řeč o kwětnej neděli.

Jakož jest dáwno wyřekl to prorok, zře na to w duchu, coj' sě stalo jako den tento, řka: Powězte dceři Sionské: Aj, král twój přišel tobě krotce, sedě na oslu.

'dechnutím božím byli jsú w srdcích
i zástupi lidu obecného, aby s chwalú
ıostí přijeli pána wšeho swěta. A wšak
ětskú milostí oslepený, lid učený, lid,
nechtěl jako w náboženstwí mimo
'edlen býti, jimž milejie bylo býti
ıým, než prawda božie, čtúc pro-
e, nechtěli proroctwí rozuměti, a
sě, by lidu neztratili, by jim jich
nesešli, po nichž je táhlo jich lakom-
hledali toho, kakby prawdu zatratili
hladili. Ale zhynuli w swej radě, a
chwálu swú, ježto ji chtěl na swětě
dokonal z úst malých, aby ty zkazil,
jsú sě za weliké w swú očí jměli.
tož zbožný, kohož hrdost nepod-
táwist a hněw, neb nesprávná milost
swěta neoslepí, a lakomstwo neza-
, aby mohl poznati prawdu a při-
, boha chwále; jakoj' dnes toho
kak jsú pokorní obecně, poznawše
, ježtoj' zrodu Dawidowa w proroctwí
, radostně jej přiwítali. Neb jistě
ým pokorným swým slúhám i dnes
poznáwati mnohé své dary, a chuti
h utěšenie duchownieho pochutnati
lém srdečném, jako pokřiknutí chwály
o němž newědie swěta tohoto mi-
i. — Dnes zwláště dwoji wěc jako
nú sobě ukazuje nám kostel swatý,
pamatuje, kak jest Kristus se cti
a wděčně od obecného lidu, ježto
še o něm tolik diwów, coj'. jich
i widěwše, jakož jest tu i Lazař
byl, jehož byl těch dní z mrtwých
sil, an čtwrtý den již ležal byl w
poznali a seznali zjewným hlasem,

žej' on Kristus, jenž přišel we jménu bo-
žiem, jakoj' byl slíben; a druhé, ež pak
pašiji čte kostel, čtenie o jeho umučení,
pamatuje jeho potupnú smrt. A pak i swatý
Pawel mluwí o welikej pokoře jeho, od
nież jest wýsostí swé cti neodtažen, ani
ukrutností a potupú ohawné smrti; w swej
cti a w swej chwále byl pokoren, když zá-
stupowé čest a chwálu činili jemu, nepo-
dneslaj' ho tachwála w hrdost, ani sě k
tomu swému okázaní připrawil hrdě, jakoj'
obyčej maruosti lidské. I muši w kratochwíli
dne tohoto jednoho starého skladače rýmem
knih českých řeč o dni tomto powědieti.
Ten takto die:

Wiz člowěče bohobojný,
božie milosti dóstojný,
welikého milosrdie,
kakť jest syn boží nehrdě
bral sě dnes k Jerusalémi,
wládna nebem, mořem, zemí;
kakť sě jest welmi pokořil,
jenž, co kde jest, wšecko stwořil;
jmaje we wšem wši moc stálú,
nic netbal na světskú chwálu;
jsa král nade wšemi králi,
jehož wše stwořenie chwálí,
jehož sě wše moc neskryla,
by w čem jemu potřebna byla:
lidmi, koňmi, drahým rúchem,
cožby jedno chtěl, posluchem
wšeby bylo jemu hotowo,
kdyby řekl jediné slowo!
Čili jest nemohl jmieti koně,
jenžby pošel, uzdú zwoně,
ana zlatými cetkami
zproložena i gemmami?

Čilij' nemohl jmieti sedla,
na němžby sě ta drahost swedla,
z niež bývá lidem znamenie,
zbožie z drahého kamenie,
kdež s pochwami prsosyny,
podlé swé drahé příčiny
dáwají jako posoku
libosti lidskému oku?
Čili nemohl té moci jmieti,
by byl chtěl zástupně jeti,
maje mnoho lida s sebú,
se wší královskú ozdobú:
pod nachem, w zlatej koroně,
drže sceptrum, sedě na tróně,
podlé mocných králów nrawa,
jakž sě pro swětskú čest stáwá?
ež ni střiebro, ani zlato
bývá draho wložiti na to.
Ale ty náš tworče milý,
maje wšemohúcie síly,
netbals na drahé ostrohy,
na twé bože swaté nohy,
jimižby koně pobádal!
Sbožný, kto sěj' tomu nadál,
žes wše moha, nechtěl moci;
chtě nám sprostenstwím pomoci,
jezdils na osleti lichém
w obyčeji prostě tichém.
O božie milosti twrdná,
a twrdností milosrdná!
rozprostřelas swú moc diwně;
i musím to řéci pilně:
sámlis milost, čis milostiw,
ežs sě milosti nezhostiw?
I řku brž, ežs milost sama,
pošlá z najwyššieho chráma
k nám, z sieni swaté trojice,
porodem čisté děwice;
a jsa tak ctný, tak weliký,
chtěl jsi mal býti wšeliký,
přijal jsi twář twého stwora.
Kakáj' bože twá pokora!
kterýli tobě s námi zwyčej,
ežs wzal sluhy swého oblíčej,
hledaje swých owec zbylých,
z dáwných časów zabludilých!
O umučení jeho dnes nic řéci nechci; jediné w tom znamenajte obyčej tohoto swěta, kakť jest krátké jeho pochlebenstwie. Aj jako dnes Kristus jměl čest a chwálu od swěta, kakť brzo swět hanbu a potupu učinil jemu! A tak widúc, žej' netrpná čest a chwála tohoto swěta, nestojme po ní, wěčné žádajme. A sbožný, ktož co pokojně a pokorně přetrpí zde pro wěčnú čest!
I musím sě nawrátiti, abych řekl něco o pokoře, abychom nadarmo Kristowy pokory nepamatowali, ježtoj ji jměl i w tej chwále, w tej cti, ježtoj' jemu jako dnes dála sě, jakž jste slyšeli; i w tej potupě, když jest trpěl pro ny, jakož jest o tom w pašiji čteno. Protož swatý Pawel dnes w epistole wolá a řka: Bratřice! wizte, aby též do sebe jměli, ježto widíte w Jesukristu, jenž jsa w twárnosti boží, newstúpil w hrdost, jakoby to sám sebú jměl, žej' rowen bohu otci: alebrž sám sě pokořil, wzem swého sluhy oblíčej, a poslušen sě učinil až do smrti, a do ohawné smrti na kříži. I powýšil jeho bóh, a dal mu jméno nade wše jména, ež we jménu Ježíšowu pokleklo jest každé koleno nebeských wěcí, zemských i pe-

ch; a swědčí to wšeliký jazyk, eš Jesus Kristus jest w chwále boha A protož chcemeli s ním kralowati, i máme něco trpěti, a chcemeli u ej chwále cti dojíti, zde máme po- býti; neb tej nás řečí i příkladem ristus; neb pokora owšem nás drží rawdě, wylúčiec hrdost. Jakož mi- drží nás při dobrém, takéž pokora rawdě, wylúčiec hrdost a pýchu, ' neprawé wznešenie púrného srdce drého. Pokora jest zachowánie ji- šlechetností; neb ačby kto jiné shro- al šlechetnosti, bez pokory ztratilby ty. Práwě jakoby nasul hromadu u, a kdyžby wietr přišel, wšeckoby l: takéž přijdúc w srdce pyšná hr- zatratilaby wšecko dobré. Měj kto ie, měj múdrost, měj krásu, wšeť tazí, když s tiem bude pýcha. A pro- otřebná šlechetnost pokora, ježto má i wypuditi, jiné šlechetnosti zacho- a držeti nás při prawdě. Ale coj' a, znamenajme: Pokora jest dobro- mysli poníženie, z opatřenie swé osti a jiných swých nedostatków. atý Bernart die: Pokora jest šle- ost, ježto jí člowěk, práwě sě po- , oblacinie sám sobě. Dwoje sebe nie máme jmieti, a to obé napo- nás ku pokoře: když práwě pozná- co jsme, a co nejsme. Obým tiem příčinu ku pokoře, znamenajíc, eš nestateč sebú sami; ale ač co jsme, ne wzeli božím darem z milosti jeho. ł mózem čím hrdi býti? Die swatý l: Co máš, jehožby newzal? tociž darem od boha; a paklis wzal, co sě chlubíš, jakoby nezwal, ale tociž sám to jměl sebú? Aj z toho poznánie mózł naj- wětší člowěk, w kterýchž koli božích da- řiech swětských, tělesných neb duchow- ních pokoren býti, ale ne hrd; neb sám sebú ničehož nejmá, ani déle móž čeho jmieti, jen donidž bóh přeje. Ta pokora jest dobrých a múdrých lidí, ježto ne w púru, ne w hrdost wstúpie z toho, coj' jim bóh dal i mimo jiné, ne swé tiem hledajíc chwály w chlubnej mysli; ale wie- celi mají božích darów, a tiem budú po- kornějšie, chwálu bohu wzdáwajíce. Neb zlodějstwem jest winen, ktož co cizieho wezme sobě bez onoho wóle. A prawí hospodin skrze proroka: Chwály swé jiné- mu nedám. Rád nám dáwá hospodin swé dary, ale chwálu z toho ostawil jest so- bě; ktožby pak swé chwály hledal da- ry jeho, a hrd byl jimi, křiw by byl bo- hu. A protož swatá pokora, odženúc hrdost, drží nás w prawdě, ač sě jie držeti budem, znamenajíc, eš ač co máme, ne sebú toho sami máme, ale z daru božie milosti, jímž nám jest nebyl dlužen, ale ráčil milost okázati swé ščedrosti. To, co nejsme, také nás zowe ku pokoře; neb nemúdrá jest chlúba, tiem sě hono- siti, jehož nemá, a tiem sě činití, jímžto nenie. Chceli sě chudý bohatým ukázati, u wětší chudobu wpadne, a k tomu w han- bu. A protož blažení chudí duchem, tociž pokorní, ježto nejsú hrdostí naduté mysli, nečinie sě tiem, jímž nejsú; ale znají swú chudobu a swé nedostatky, a súdem prawdy sami sobě oblacinějí na swej mysli. A tak

z toho dwého poznánie máme troji pokoru jmieti w swej mysli: w sobě máme najprw pokorni býti, a protiw družci, i protiw bohu. W sobě máme w swej mysli pokorni býti, jakož jsem řekl, swé znamenajíc nedostatky přirozené, tělesné i duchowné, a eż sě wždy žádost naše táhne k hřiechu. A kdyžby w srdci byla ta pokora, tuby sě w swém kwěta netajila w pokornej řeči, ne w hrdej postawě, w chodu, w rúše, i w jiných takowých obyčejích. A takéby takowý člowěk pokoren byl i protiw družci, kdyžby sebe newážil draho; učinilby i w sprostnej wěci pohodu družci, nesúdilby a nezprawowal w drzosti swej jiných, chtě jim cti jich utrhnúti, ale wážilby jiné nad sě; neb swé by znaje nedostatky, soběby byl lacin, a w jiných něco wida dobrého, wážilby je nad sě, jakož welí swatý Pawel řka: W pokoře majíc wýše jeden druhého mezi sebú, počest činíc jeden druhému, a w pokoře, ač co potká protiwného od někoho, přetrpujíc sobě. Máme také owšem pokorni býti protiw bohu, pomniec, žej' on bóh náš, ježto ny stwořil; on náš pán, ježto ny wykúpil z zatracenie swú drahú krwí, aby hřiech již nekralowal w našem smrtedlném těle; on náš súdce, ježto má súditi činy naše. Protož pokorně máme býti poddáni bohu, a pakli kde pohýříme, abychom to bez pomeškánie oprawili. A také w tom máme protiw bohu pokorni býti, abychom pokorně trpěli, což přepustí na ny, newrtříc, ale za to majíc, eż jsme hodni trpěti. A kakžkoli z tohoto mohlby dómyslný znamenati wstupně pokory: wšak zředlnějie chci tři jejie wyřéci wstupně. Prwý jest, aby rozuměl člowěk swej křehkosti a jiným swým nedostatkóm, a neklamal sám sebé, hledaje daremnje chwály, pomně, eż duch swatý kárá z toho w žaltáři, řka: Synowé lidští! i proč milujete ješitnost, a hledáte lži? Druhý wstupeň pokory, když netolik sám sobě člowěk oblacinie w swej mysli pro swé nedostatky, ale i od jiných pokorně přijme, když jej lacino wážie; a pakliby jej wiece ctili, než jest hoden, a za lepšieho jej jměli, než jest, stydí sě w swém srdci za to. Ale máloj' pohřiechu jich na tom wstupni; snadno die člowěk sám sobě: zlý jsem a nestatečný; ale nesnadno strpí to pokorná mysli od jiného. A protož nenie to diw, eż málo jiných mózem jmieti šlechetností, když té, ježto jest máti a stráže jiných, nemáme; tak jakož jest u prawdě. Pročliby to bylo, by hospodin milostiwý ostawil nás tak chudy w šlechetnostech, kdybychom jich snažni byli a u pokoře ostřiehali? Jistě z božie milosti byli bychom w nie bohatějšie; ale widí hospodin, eż nemáme plné pokory, i nedá nám jiných welikých šlechetností, abychom tieže nepadli. Neb wyššiemu stawení hlubšieho jest základu třeba, a dřewo wysoké nebudeli hlubokého kořene jmieti, wietr brzo wywrátí. A protož ktožby rád prospěl we šlechetnostech, najprw sě hluboce u pokoře polož; psánoť jest: Bóh sě protiwí pyšným, a pokorným dáwá swé dary. Třetí wstupeň pokory jest, i u welikých božích dařiech, u welikej swatosti, u welikej

)jnosti sdrżeti sě w pokoře, to cožměli, ne k swej obracijíc chwále, ale ží, od něhož pocházie wšecko dobré. est pokoru jměla matka božie, wy- jsúc ze wšeho swěta k najwyššiemu)jenstwí; wšak pokorně sě boží jmeslužebnicí, jenž ráčil na jejie we- poníženie. Tu pokoru jměl jest i us, maje za to, ež ne od sebe sám toho, żej' rowen bohu otci. A tej ře učil jest swé apoštoly, řka: Učte de mne, neb' jsem tichý a pokorný m. Tu pokoru w nebesiech andělé i wšichni swatí, že jsúc plni wšeho ho, wšie cti a chwály, wšak ijednonutie pýchy chlubné nemají z toho; ím wyšší jsú w boze, tiem jsú w sobě rnějšie. Tať pokora jest i zde na swětě welikých u božích dařiech, a jest ná šlechetnost; neb ač sě ten po-, ježto nemá čím hrd býti, a snad začby sě styděl, kakżkoli dobrá jest ra jeho, wšak nenie podobna k diwu: dyż ten sdrží sě u pokoře, ježto ných má chwálu, jemuž welicí čest , toj' zde na swětě diwná a řiedko ná pokora. Neb nic nesnadnějšieho, w pochlebenstwí býti při sobě. Prowatý Augustin ty ciesaře prawí ščastmezi jiným, ježto pomniec, ež jsú nepodnesú sě w chlúbu, kdyż přieochlebně čest jim činie. Neb ktož w)ba sdrží pokoru, ukáže do sebe tu etnost, żej' mila jemu prawda.

Řeč w květnú neděli.

Aj král twój přišel tobě krotce, sedě na oslíku. Král latině slowe rex, a to slowo netolik jde w latinském rozumu od kralowánie, ale také i odtud móż slúti rex, ež pořiedí. Neb nemóż lid státi dobře, jakż nenie krále, ježtoby lid pořiedil w swém królowstwu. I nalezáme królowstwie troje, a tak budú i tři králi. Wizmeż, kterého królowstwa jest ten král, o němż die prorok: Aj král twój. Jest král świetský, ježto pořiedí, a má pořieditи świetské królowstwo. Jest král nebeský, ježto i królowstwo świetské pořiedí k swému królowstwu nebeskému, ježtoj' królowstwo plné prawdy a útěchy. A jest král nade wšemi syny pýchy, toj' zlý král ďábel, král zlého królowstwa pekelného. K tomu królowstwu a pod toho krále slużejí wšichni ti, ježto jsú neřádně żiwi w swých činech, w řečech, neb w myšlení. Neb to pekelné królowstwo jest we wšem neřádu; a král toho królowstwa, kohoż swú lstí w neřád wtrhne, już jest jej přitáhl w swé królowstwo. Świetské pak królowstwo, to má také swé świetské krále; neb, jakoż jsem řekl, donidż trá swět tento, potřebie jest, aby i w świetských wěcech byl pořád; a jakżby nebylo krále, lid nemaje, ktoby jej wedl a pořiedil, zašelby. A s tolik dobře stojie świetští králi, jelikoż táhnú sě sprawedlností, milostí k bohu, k onomu królowstwu nebeskému, znajíc sě, ež jsú jen boží úředníci, a boha nad sebú mají krále. Ale budeli král nesprawedlný, slyš, eżť

die písmo: Pro nesprawedlnost bývá králowstwo z jednoho lidu do druhého přenešeno. Což řku králóm, páni to též znamenajte, i každý, ktož má jiné pořiediti. Každýť má najprwé swé srdce, aby sprawedliwě jiné pořiedil, w sprawedlnosti ustanowiti.

Králowá stolice má býti wzwýšena sprawedlností. I nemá král býti nesprawedlný; neb jiné nesprawedlné má hubiti. Sprawedlnost králowa jest: ijednoho mocí bezprawně netisknúti; mezi lidmi nedržiec strany, súditi rowně, pře sjednáwati, nedostatečných brániti proti křiwdě; zlé trápiti, dobré cíti, newýšiti marných šalownych neznabohów; kostela brániti, chudým almužnú pomáhati, úřady zemské sprawedliwým porúčeti, staré, múdré, střiezwé, bywalé a wěrné rádce jmieti; s takými sě wěcmi neobierati, ježto k cáróm a k kúzlóm přislušejí; w bóh ufati, silný býti u wieře křesťanské; hněw w sobě krotiti, bohu poklonu činiti w určené časy. Tyť wěci a takowéž i zde činie krále šťastna, a po tomto žiwotu wěčného králowstwa dowedú jej. A když který nedrží té sprawedlnosti, často i zde přepúštie bóh na jeho králowstwu rozličné rány, a někdy nedá po něm dětem jeho neb wnúčatóm kralowati. Ano písmo swědčí, ež pro hřiech Šalomunów odtrhl bóh stranu králowstwa od syna jeho; ale pro šlechetnost Dawidowu ještě, žej' wnuk byl jeho, ostawil při něm jednu stranu. A pak nade wše po žiwotu tomto, zlým mocným, silné a weliké muky. Ež pak tento král Kristus nenie král swětský, toj' i sám řekl: Králowstwo mé nenie z tohoto swěta. Ale jest král wěčného pořádu plného a utěšenie onoho králowstwa nebeského, plná moc maje w swětském králowstwu, i w pekelném, což chce wzbrániti, což chce přepustiti, zlé w řád pokuty hodné přiwesti, a dobré wiec držeti w pořadu wěčného utěšenie, w radosti králowstwie swého nebeského. A tak král nebeský přišel, aby po sobě obrátil swětské wšelikě králowstwo: ne bezděčně, ale wolně, aby pak z dobrowolného obrácenie sprawedliwá odplata byla; a ktož nechtie sě po něm obrátiti, aby správně trpěli muku neřádu wěčného. Neb tak boží moc a sprawedlnost ozdobuje zlých pokuta, jako moc a dobrotu jeho, když dobrým dá utěšenie. A tak umie bóh i ze zlého swým k utěšení wybrati dobré. Přišel w člowěčenstwí, aby učil lidi práwóm králowstwa nebeského, aby zbawil je, ktož chtie býti jeho, neřádu králowstwa pekelného, ježto bude na wěky wším hubenstwem poraženo, a dowedl je wěčné radosti w swém blaženě králowstwu powýšením, jehož nám žádati ustawil, a wzdy prositi, abychom řekli modléce sě: Přiď twé králowstwo. O králowstwo wěčné blažnosti w utěšení a w pokoji! O kdy přijdem, a ukážem sě w tom králowstwí před twú twáří, hospodine! O slawné králowstwie, w němž hospodine kralují s tebú wšichni swětí, a jmajíc tě oblíčejem k oblíčeji. A tak za tiem, donidž zde jsme, w čest jmějme swětského krále; nenieť moc jeho než od boha, slúhať jest boží ku pomstě zlým, k chwále

ým. A krále pekelného chutně zawrz-
neb i na krstu jsme sě odřekli jeho,
děčně přijměm wěčného krále nebe-
o, když die prorok: Aj král twój
l tobě. Diwnéť jest a diwné, eż král
chwály, jmaje plnost wšie blaže-
sám w sobě, tak eż nic námi, ani
m stwořením, ani anděly swatými
ıyj' jemu nepřibylo: a wšak ráčil
naším králem, aby ny wywedl z moci
) krále pekelného, aby to jen nám,
ıe jemu k užitku přišlo. A tož a my
ej prohřešením potratili a rozhněwali,
é žej' chtěl býti králem naším, stwo-
ny bez swé potřeby; diwnějšie, když
é wóle člowěk nesdržal jeho přiká-
, wrobil sě zlému králi ukrutnému i
swé plémě, ještě přišel člowěku ku
)ci. I co jest člowěk, eż naň pomníš,
odine! i proč swé srdce přikládáš
mu? Král člowěk, welikého lidu jsa
, pohrdalby býti nad myšmi králem.
m menšie wěc člowěk protiw bohu,
myš protiw najwětšiemu člowěku
! A wšak ta odiwná božská weleb-
stwořila člowěka, aby byl králem
pokolení. A když člowěk odstúpil od
, ještě přišel tiše, sklidně, krotce čło-
ı ku pomoci; a tak daleko šel za čło-
:m, jakož daleko člowěk zašel od
, až sstúpil do pekelných krajin po
ěku. Protož dobře die, a jako diwnú
ukazuje prorok: Aj král twój přišel to
wój král práwem, jímžs pohrdaw, sobě
e jemu zle učinil; potupiw jeho přiká-
, wpadls w moc krále pekelného,
bce temnosti a neřádu. Tenť jest při-
šel, ne sobě ale tobě ku pomoci, k twé
potřebě ale ne k swé, a tiše přišel, wzem
člowěčie přirozenie, člowěkem jsa přišel,
božstwie nezbyw, aby nás účastny učinil
božstwie swého. E potkajme pokorú krále,
krotkostí, tichostí. Dieť swatý Pawel: To
jmějte w sobě, ježto widíte w Jesukristu.
Wiz z nás każdý, když ráčí on náš král
býti, aby také mohl nejen ústy, ale u
prawdě řéci jemu: Twójť jsem já, spas
mě. Ktožť die to w prawdě, spasenť bude;
nebť on swój lid spasí až jich hřiechów
wyhojí a uzdrawí. Ale die swatý Ambrož:
Snadnějˇ řéci: twójť jsem já bože; ale
nenie těch mnoho, ježtoby w plnej prawdě
mohli to řéci. Tenť die toto w prawdě,
ktož sě wšie wěcí a wším srdcem přidrží
boha, a dal sě jest wešken bohu. Neb mi-
lownik tohoto swěta welmi ulnuw srdcem
k světu, nemóž toho řéci w prawdě; die
swět jemu: Mój jsi, mne hledáš, mně
slúžíš, hrdost mú jmáš w swém srdci, pý-
chu plodíš, lakomě stojíš po tom, což já
mám, po zboží, po cti, po marné lidské
pochwale, po žádosti těla, po obžerstwu,
po smilstwu. A tak i zlý král ďábel mohlby
řéci: Mój jsi ty, jáť jsem král nade wšemi
syny pýchy, jáť jsem knieže a pósobce
temností těchto. A zdali mnich neb jeptiš-
ka mohú řéci: Twójť jsem já bože? Jestli
eż držie swé zákony, jistě mohú; ale bo-
řieli je křiwými omluwami, hřiech omlú-
wajíc, by hřiech nebyl, swět z klášterów
učiniwše, w žádosti cti sahajíc úřadów,
w lakomé žádosti stojiec, by jměli, w mi-
lostech tělesných strojiec šepty neduchow-
nie, w rotách sě držiec, leč křiw, leč

praw swój swému pomáhajíc zlého, a tupiece druhé roty: nemohúť tací řéci, byť boží byli. Odpowieť bóh: Ne každý, ktož die mi: Pane, pane! wejde do králowstwa nebeského; nechci slúze, ježto má pány mně protiwné.

Nediwte sě, ežt jsem z té weliké křiwdy někak w horlenie zašel, ež jsú svět z klášterów mnohých učinili. Neb kláštěři jsúť miesto najwýbornějšie k boží službě podlé swého ustawenie: I jest žel wiece jich zkaženie. Ano Kristus jako dnes tiše, krotce na oslíku přijew do Jerusaléma, když wšel do chrámu, a kupectwie uzřel w chrámu, rozhorlil sě; jehožby nebyl w jiných uliciech tak bránil, to tuto wyhnal z chrámu ty, ježto kupčili, a přewracal jich stoly, řka: Dóm otce mého učinili jste jeskyní lotrowú.

Ale dosti o tom, nawráci sě, abych řeč skonal o tom, žej Kristus přijel do Jerusaléma na oslíku. Znamenajte, kakť toho podobnost bývá duchownie, ježtoj sě jako dnes stalo. Kristus s hory oliwetské poslal swé mlazšie, aby odwiežíc oslíka přiwedli jemu; a oni swým rúchem přikryli oslíka, a wsedl naň Kristus, a jel do Jerusaléma. Tu lid to wida, bohu u wýsosti wzdáwal chwálu. Kristus s hory oliwetskó swé mlazšie pošle, když z wysokého swého milosrdie pošle swé kazatele, swé posly, aby sprostné lidi hlúpé, ježto pro svět pracijí, odwázali od světa a přiwedli k němu, aby již proň, jemu slúžíc, pracowali. A tu šlechetní boží posli swým rúchem ostrú osidla, když dadie lidu hlúpému swým kázaním, swým příkladem naučení, a obyčej swých některých šlechetností. Pak jakoby Kristus wsedl na ně, a jel do Jerusaléma, když w nich bude swú milostí, pořiedě je k spasení w cestě a zprawuje. A to lid uzře Jerusalémský, tociž ježto dřéwe znali boha, ež i tyto, ježto byli milostí k světu přiwázáni, má bóh již w swej službě, budú chwálu u wýsosti wzdáwati bohu.

Mózem také, podlé úmysla swatého Augustina, člowěka wšelikého wólí swobodnú ku oslíku připodobnati, a k Kristu ten dar milosti božie, ježto gratia latině slowe, kakžkoli tu swatý Augustin ne o tomto oslíku a o Kristu mluwí, ale o kterémžkoli dobytčeti, a ježto jede na něm někto, ježto najprw je okrotí, ze stáda wyňma a pak wsěda na ně, bude je w cestě zprawowati tak, ež to dobytče dále pod ním ujde, nežliby samo ušlo. Aniby ten, ježto jede na dobytčeti, tak daleko ušel bez dobytčete. A tak řku, bóh wšemohúcí spasitel lidský, wěda žej dal člowěku swobodnost wóle, a ta jako osel bez rozumu dala sě milostí světu uwázati a držeti, a těžce pracije: s wýsosti swého milosrdie jako s hory oliwetské pošle, aby dadúc člowěku spasitedlné naučenie, odwázali od světa wóli jeho, jako osla, ež nic člowěka nedržala, ano člowěk nechtěl sdržeti jeho přikázanie; a z swé wóle učinil protiw bohu, chtě k tomu přistúpiw, k němužto jej táhl jen swú radú chytrý ďábel, záwist jmaje k dobrému člowěčiemu.

Čtwrtý skutek boží, ež z nespraweďlných spraweďlné činí, a čaká, ne inhed zatratě zlého, odlewěje pomstú pro po-

kánie, aby živ byl hřiešný obrátě sě. Jistě chváliti máme tu nenáhlost jeho, neb mnohokrát bylby hoden člowěk wěčného zatracenie; ale on odléjie pokutú, až sě člowěk darem milosti jeho nawrátí.

Pátý skutek boží jest pokuta za zlé činy; a w tom má chwálu sprawedlnost súdu jeho, ež dá w mukách zlému toho zisku okusiti, po němž jest stál; a ež zde nechtěl živ býti sprawedliwě, tam sprawedliwé bude trpěti muky. To wše, jímžby kto mohl, zde jsa, odplaty nebeské zaslúžiti, a on to obrátil k hřiechu, bude jemu sprawedliwě w rozličné muky obráceno. Neb tak ozdobuje sprawedlnost boží zatracenie zlých, jako jeho dobrotu spasenie dobrých.

Šestý skutek boží jest štědré obdarowánie dobrých u wěčné radosti. W tomť má chwálu jeho štědrost, ež za malé zaslúženie wěčnú a welikú odplatu dáwá a beze wšech nedostatków we wší plnosti; a wšecky jich wěci, jiných také zlé i dobré, každému přiwede k utěšení. Neb každý w swém dobrém čest a chwálu bude jmieti, a w jiných dobrém útěchu. W tom také, což jsú zle činili, budú weseli, žej' je božie milost wywedla z toho, ež jsú toho ostawše, pokáním to oprawili. Což jsú kdy na swětě kterého trpěli protiwenstwie, k welike jim útěše bude, zbywše již toho. Widúce zlých odsúzenie, radostni budú, ež téhož jsú ušli, a ež moc božie tak sě sprawedliwě nad swými pomstila nepřátely. Radostni swým dobrým budú, žej' tak mnohé, tak weliké; radostni budú wšech wzwolených utěšením. A ta radost bude tak weliká, tak mnohá, jakž wšech mnohá a weliká čest a chwála wšech blažených bude. Neb jako swým, tak každého dobrým budú radostni; neb jako sě, tak bude každý každého milowati. A pak nad to w chwále boží tak sě každý bude wiece radowati, než w chwále wšech jiných swatých, a než sám w swej; jakož každý bude wiece boha milowati, než wšecky swaté, a než sám sě; a jakož jest wětšie chwála božie než wšech swatých. Protož tak jest štědré božie obdarowánie, jímž dobrým dá odplatu, ež každý pln radosti bude; ale newejde i w jednoho radost wšecka, než podlé pochopu každého, jakž sě bude božím darem připrawil k tomu. I z toho každému bude radost, ež to uzří bez omylu, ež jej každý tak miluje, jako on sám sě, a on také bude každého tak milowati. Uzří, žej' každému mil a wzácen; a jemu takéž mil a wzácen bude. Ó když jest zde tak pochotno dobrého přietele poznajíc milowati, a milu jemu býti, kaká tam pochotnost w té swaté milosti bude a bezpečné před proměnú! když jest zde libo, dobrým statečným wzácnu býti a milu, což tam nebude w tom swaté libosti a pořádné! a nad to poznati od boha k sobě wětší milost, nežli kdy móž sě sám člowěk milowati aneb koho, a poznati, ež ten wšemohúcí má jej u wzácnost! A wším srdcem, wší duší, wší myslí boha milowati, plnosť jest dobrého, ježtoť oplývá. A pak k tomu, když duše bude, w té jsúc radosti, swé tělo nehrubé již ne s nedostatky, ale ušlechtilé, oprawené w podob-

nost jasnosti syna božieho, jmieti s sebú, s jehož hlawy i wlásek nezahynul, jakž sám řekl Kristus; kdež i duše jasně bude zřieti na duchowné wěci, i oko tělesné již ušlechtilé netělesné tak, eż uzříme boha tváří k tváři, a w něm poznáme wšech wěcí způsob; uzříme slawné člowěčenstwie pána našeho Jesukrista, w něž i andělé zřieti žádost mají a útěchu; uzříme matku čistú pannu, a ne lecičís matku, ale matku boží, ježtoj' nám boha bratrem urodila, ježtoj' knieżeti pekelnému hlawu střezala, ana u weliké pocti w tom nebeském městě; uzříme, w kaké žádosti swatí andělé nás na tomto swětě ostřiehali i rozličně nám pomáhali; uzříme, ktoj' kdy komu byl pomocen kterým činem k tomu, aby došel té radosti; uzříme, eż wiec nepotratíme té radosti, nikdy nepomdlé, nikdy neobwetšie. A pro to tak štědré obdarowánie dobrých wzní we wšech swatých chwála božie w nebeské sieni wěky wěkóm, żej' je stwořil, żej' je wykúpil swú drahú krwí, a učistil a ráčil účastny jmieti té radosti.

Těch šest skutków božích znamenánoj' w šesti dnech prwého stworu, jakož jest dnes čteno o tom. Neb skutek jeho chwalné moci ukázán jest prwého dne, w němž bóh najprw učinil swětlo, aby chwála moci jeho zřejma byla w stworu jeho, żej' w počátku stwořil nebe i zemi. Ale země bylaj' taks kaks nezpósobna, netwárna; jejie způsob byl ještě jen w úmysle duchu božieho. Protož i die písmo: Duch boží wznášal sě na wodách. Wodami mienie též jako i onu zemi netwárnú ještě a nezpósobenú, tociž weškeu ten stwor prwní, z něhož pak čtyřie zpořiezeni elementi, a snad i to, ježto pátá byt slowe. Neb ono teprw prawé jest nebe, w němž andělé jsú, ježto plamenné slowe: ne by plamen byl tohoto ohně tělesného; ale eż plá diwně milostí boží nad tento weškeu tělesný běh, protiw němuž i toho nebe s hwězdami swatý Augustin nazýwá zemi. A donidž ta wšechna hromada tak nezpósobně w spolce byla, dotud to wše zemí jmenuje písmo, a někdy wodú; a tak die: Duch boží wznášal sě nad wodami, tociž: Bóh to jměl w swém úmysle, co chce z toho stworu, té jedné hromady wywesti a učiniti; ať řku w někakém podobenstwí, jako přijda tesař k hromadě lesu, bude w úmysle jmieti, kaký dóm učiní z toho, z čeho toto nebo toto.

Druhým dnem, o němž die písmo, eż ten den rozdělil bóh wody, ty ježto jsú nad oblohú firmamentem, tociž nad těmi nebesy, ježto jsú w něm hwězdy, a jichž během wše jest utwrzeno; od těchto wod, ježto jsú pod firmamentem, znamenán jest druhý skutek boží, ježto chwálu jeho opatrné múdrosti ukazuje, żej' wše zpořiedil podobně, wěda, co k čemu slušie, co proč, co má držeti které miesto.

Třetím dnem znamenán jest skutek milosrdné dobroty jeho; neb ten den, když wšudy byly wody zemi pokrýlily, bóh odhrnul wody s strany země, aby sě země suchá ukázala, a swój plod nesla k užitku lidem. Ale i zwláští dobrotu boží ten den třetí znamenáwá, w níž našeho hle-

daje užitku, wykúpil nás z hřiechu, a pro hřiech obecný z obecné smrti. Neb jakož wšecka země wody byla oplýwala, tak wešken národ lidský byl w hřieše a w smrti; jeliž hospodin w swej dobrotě odlúčil smrt od lidu swého a hřiech obecného přirozenie porušeného, a tak wynikl kostel lid boží z smrti, a jest ploden darem božie milosti w šlechetnostech; a lid jiný, kromě kostela, wešken jest w hřieše, wešken w smrti, jako ta země, ježtoj' ještě hořkými wodami mořskými oplýwala.

Čtwrtý den učinil bóh slunce a měsíc i jiné hwězdy, ježtoby zemi oswěcowaly. W tom jest znamenán ten boží skutek, ež čaká dobrotiwě, ne inhed zawrže, ač kto nenie inhed oswiecen múdrostí prawú, jako swět sluncem; múdrostí opatrné rozšafnosti, jako swět měsiecem; i jinými šlechetnostmi, jako swět hwězdami rozličnými: ale čaká, až i přijme sbožný dar milosti jeho, jímž bude oswiecen; kakžkoli toho ne wšem činí, by dlúho jich čakal, abychom my neodléwějíc k němu přistúpili, a od něho byli oswieceni, aby nebyly twáři naše pohaněny.

Pátý den učinil bóh z jedné wody ryby i ptáky. Ryb nechal u wodě, z nież je stwořil; ale ptáci wzdwihli sě u powětřie nad wodu. W tom jest znamenán skutek božie sprawedlnosti, ež když zlí i dobří mají početie swé jednostajné, w libosti tělesné žádosti: jedni wzdwihnú sě a wzdálé od tělesné žádosti rozkoší k nebeským a k duchownim wyššim wěcem; a druzí zóstanú w žádostech tělesných, oblíbiec to, w němž jsú sě počeli, wzhóru sě k duchownim wěcem nepotáhnú, až je i shltí propastný welryb, a učijí w mukách sprawedlnost boží; ale proto jie nepoznají, ani oblíbie, a nemohúc jie nikudíž zbýti, wzdy musejí trpěti od nie. A toť bude ta smrt wěčná, o níž die swatý Pawel: Budeteli žiwi podlé těla, zemřete; pakli duchem tělesné činy umrtwíte, žiwi budete.

Šestý den člowěk stwořen k obrazu a ku podobenstwí božiemu, a štědře obdarován, do ráje rozkoší uweden, wšecka zwieřata předeň přiwedena, aby uzřel, žej' nade wším. A když nikteréž zwieře nebylo podobno jemu, k jeho wlastniemu utěšení a ku pomoci učinil bóh z jeho těla kosti ženu jemu. Ne on pro ni, ale ona proň učiněna. W tom jest ukázána chwála štědrosti jeho w obdarování sprawedlných. Neb poňawadž jest tak štědře byl swój obraz obdarowal zde na swětě: coť tam w nebi neučiní, když člowěk, nalezw milost skrze pána Jesukrista, dopracije sě spomocí daru jeho toho bydla nebeského, ostáwaje proň libostí tělesných a swětského utěšenie, ježto to před sebú widí; wěře božím řečem, ež skrze to dojde wětšie libosti a útěchy nebeské, ač jie i newidí.

Sedmého dne nečte sě, by co takowého bóh učinil; ale die písmo: Sedmého dne doplnil dielo swé, a odpočinul od toho, coj' byl učinil. A požehnal dni sedmému. Diwnaj' hlubokost písma! protoť něco, ač i málo, dotýkám jeho, aby w té diwnosti šířila sě chwála božie w srdcích

našich. I chci otázku w té kratochwíli učiniti: kak jest bóh den sedmý doplnil swé dielo, ježtoj' učinil w oněch dnech šesti? wšak jest den sedmý nic nepřičinil? A tiemby mohl řéci, žej' dielo doplněno, což jest k jinému najposledy přičiněno. Druhé die písmo: Odpočinul, tociž přestal činiti; neb ne takť jest odpočinul, jakoby ustal. Ale kak jest přestal? zdali již nic nečiní? zdali neučiní nowého ještě něco? K tomuť řku: Wšecka jsú již pokolenie učiněna w oněch dnech šesti; již jest buoh přestal, by co učinil nowého: takáž těla, takéž duše lidem i zwieřatóm činí. A tak o wšem jiném. Nic nenie z těch wěcí jinakého přirozenie. Ale ež wšak mienil bóh ještě nowého něco učiniti, nedie písmo: Odpočinul ode wšeho činu; ale die: od toho, coj' byl dospěl, odpočinul. Neb byloj' dospělo a doplněno dielo jeho, kdyby člowěk nebyl toho w sobě zbořil hřiechem. Ale pro to zbořenie die prorok: Nowú wěc bóh učiní na zemi. A opět die w apokalypsi: Aj wšeť činím nowé. Nowýť jest čin, ze smrti zawinilé národa lidského wykúpenie; nowéť bude, když těla naše obnowí w nesmrtedlnost, a z mrtwých wzkřiesí. A tohoby nebylo, by člowěk nebyl porušen hřiechem. Neřku, by sě syn boží byl w člowěčstwí nenarodil; neb snadťby sě byl narodil, ne aby trpěl, ne aby wykúpil: ale aby člowěk wěčnú z toho jměl útěchu, wida okem wnitřním duchownim boha, ježto duch jest, a okem tělesným w člowěčstwí boha; aby tak i wnitř, i wně tu utěšenú člowěk nalezl pastwu. Aniť wšak bezpřémně držím toho; ale mním to, ežby sě byl syn boží narodil, ačby byl člowěk i nepadl hřiechem. Než toj' nowé bóh učinil, žej' bóh trpěl, bóh umřel, aby člowěčie oprawil porušenie. A i toj' nowé, ze smrti býti wzkřiešenému člowěku, a wstáti w těle ušlechtilém; neb i smrti by nebylo, kdyby nebylo hřiechem člowěčieho porušenie. K onomu pak, ježto jsem řekl, kak jest sedmého dne bóh doplnil wše, když jest nic toho dne nepřičinil, řku: ež jest ten sedmý den, den odpočinutie, přičinil k oněm dnóm anebo skutkóm šesti. A tiem jsú doplněny wšecky wěci. K tomu cíli wše táhne, aby ku božiemu odpočinutí, w boze w upokojenie přišlo; neb toj' doplnění stwořenie wšeho, tociž člowěčie. Neb člowěk nazwán jest wšestwořenie, ež má w sobě podobnost stwořenie wšeho: má zemi, wodu, powětřie, oheň; má žiwost, ježto roste, žiwost, ježto čije, má žiwost rozumnosti, jako andělské podobnosti. A tak když w upokojenie člowěk přijde k bohu, w něm jako wše přijde k doplnění swému, a k tomu cíli, od něhož jest počátkem pošlo. A tak die swatý Augustin: Nepokojno jest srdce naše, donidž w tobě boże neodpočine. Pomysl, pomysl rozumný člowěče, kakť sej' to doplnění výborně stalo w té hlawě, w pánu Jesukristu, a přidrž sě jeho, aby i ty byl tu, kdež on jest; neb w němť jest člowěčstwie k tomu přišlo doplnění, k tomu odpočinutí, k tomu dokonání najwyššiemu, ež jest až jedna osoba bóh, syn boží Kristus člowěk, člowěk

óh, bóh i člowěk, nerozdielně. Ó wý-
bohatstwie múdrosti a uměnie bo-
W pánu Kristu wše stwořenie při-
k bohu, jakož skrzeň wše stwoře-
ož nemá samo, to má skrzeň; skrzeň
o oslaweno, a wše přijde k tomu
l něhož wyšlo. A wšak jen rozumná
účastna bude té útěchy, když swú
a swú snažnost obrátí k tomu. É
rozumu odwrácenému od té prawdy!
netbawému také útěchy! Welnúti
ilostí k bohu, w pokoji jeho jedno
býti: diw že mysl newzplane, jenž
o tom! A kak jest dobro, a kak
hwilno, bydliti bratři w jednotě: ó
iece dobro, wiece rozkošně krato-
o, když bude s bohem býti w té
ě; když bóh stwořitel wšeho, swé
nie w jednotu přijme, a dá pocho-
pokoje swého požíwati! Toť jest to
odpočinutie dne sedmého, jemuž
ožehnánie dal hospodin, jehož jest
til. A w den osmý promění jej naj-
y, w obecném wšech z mrtwých
šení, když bude obecno wšech z
ch wzkřiešení; když bude obecno
den obřezu, ktož budú z lidu bo-
když budem tiem kamenem, ježto
ristus, teprw právě obřezáni ode
, ježtoj' marné, nepotřebné, přielišné.
den slawný bez wečera wěky wě-
kóm bude tráti! Ktožť té soboty, toho
dne sedmého, jemuž požehnal hospodin,
neostřiehá, ež sě nikdy w upokojené my-
sli k bohu newzpodwihne, neobmyslí, co
potom bude, k čemu táhne, přestúpáť tu
smlúwu, ježtoj' bóh učinil s člowěkem, aby
pomněl den odpočinutie swat učiniti. Máme,
máme w upokojené mysli na diwnost bo-
žích skutków sě rozmýšleti, kak přediw-
ným zpósobem jeho wše stwořenie k tomu
tiehne, aby poznal člowěk boha swého,
kak slúží člowěku stwořenie wšecko, aby
tiem jsa člowěk napomenut, také wešken
slúžil bohu, wší milostí ulna k němu,
wzdáwal jemu dlužnú chwálu. A kakžkoli
wšecko stwořenie, wešken pořád a zpó-
sob stwoření, we wšem i krása a slu-
nost kterážkoli ukazuje chwálu boží: wšak
kak jest nad to sám w sobě chwalný, nel-
zej' w plně toho stwoření wylíčiti, by i
tisíckrát wiece swětów bylo. A wšak ne-
besa wyprawují chwálu boží, a firmament
zwěstuje skutky rukú jeho: ale w něm
samom teprw jest plnost chwály jeho.
Jako uzře někto dielo mistrné některého
řemeslníka, wzchwálí w tom uměnie jeho.
a bude jej rozuměti, žej' nad to; a to
dielo, nemoha chwály řečí toho, ježtoj'
je učinil, wyprawiti, wšak tiem, žej' tak
pořádně wywedeno, chwálí jej': takť wše
stwoření chwálí boha.

IV. O SEDMI STUPNÍCH.

O pátém wstupni.

Zdrawie duše záleží na prawém a opatrném činění skutków dobrých, a na opatrnosti w řeči, a na okrasě zwláštích obyčejów, a na upřiemé a dobré wuoli a spósobné žádosti, a na myšlení užitečném. We wšem, což člowěk činí, má sě opatřiti: najprw, smieli; druhé, slušieli; třetie, jestli hodné. Toho wšeho nesmiemy, což jest proti božiemu přikázaní a ustawení kostelniemu, aneb proti wlastieho sliba rozumnému a smyslnému zalíbení, jako čistoty, poslušenstwie, a odpowěd zbožie wlastieho, toť jest slib prawé chudoby, i jiných wěcí s rozumem zalíbených. Toho pak neslušie činiti wšeho, což nejmá dobré postawy, a má ke zlému podobenstwie, ač i nenie owšem zlé w sobě: ale že sě tiem jiní mohú pohoršiti; a najwiec, že některému stawu jedna některá wěc neslušie, ježto newadí druhému. Tiem činem prawí swatý Pawel: Wšecko smiem, ale ne wše mi slušie; toťiž: Kakžkoli některé wěci nejsú owšem zlé, a wšak když jiných pohoršiewají, jmá jich nechati slúha boží, aby neurazil swědomie mdlejších. Toj' pak nehodné wše, což nenie užitečno aneb potřebno činiti. Neb s prázdnýma rukama před oblíčejem božím ten sě ukáže, čiž skutci k ničemuž nebudú užitečni, práwě jako suchá wětew w štěpu, aneb w štěpnici dřewo neužitečné. Nebo buoh, jenž wšem odplatiti žádá sčedře, tolik jest člowěku činów k zaslúžení připósobil, že správně ten w pokutě bude, ktož užitečné zameškaje, w skutciech neužitečných pracije daremně; práwě jakoby někto do sadu wejda rozkošného, nechaje dobrého owoce, i sbieral plésky nepotřebné. W mlčení také tří wěcí držeti sě mámy: najprw, abychom kwapni w řeči nebyli; druhé, opatrnu býti w řeči; třetí, mluwiti krátcě. Najprw řku w řeči býti nekwapnu; neb jest psáno: Mládenče mluw jedwa w swej potřebě, čím pak méně ne w swé, anebo ne u potřebě. Každé orudie, ježto nejmá přikrywadla, nebude čisto, neb naprší prachu a jiné rozličné nečistoty; pakli w nie naliji pitie dobrého, spieše sě zkazí, a wyjde wen wóně jeho: takéž ktož stráže swým ústóm nepostawí ústawně, mrzkostí zlých slow sě naprznije, aneb lží, neb pokliním, nebo zprawowáním, anebo chlúbú, a jinými takýmiž řečmi; pakli má co wnitř náboženstwie, neb tajné šlechetnosti, spieše jako parú wyjde, až sstydne w milosti božie. Jakož sobě mózem často znamenati, když po náboženstwí kterém obrátíme sě ku prázdné řeči: inhed i chut náboženstwie pomise, i žádost potuchne, a wšecka mysl od boha sě odwrátí, a srdce toho dobrého, coj' dřéwe mělo, bude prázdno. Druhé, máme w řeči opatrni býti, abychom wěděli, co mluwiec, a k komu, a před kým;

aby ižádnému naše mluwenie ku pohoršení nebylo, a ižádnému newinnému neškodilo naše mluwenie, ani co křiwdy přimiesilo; aby swědomie nehryzlo potom, a nebylo žel promluwiwše. Ktož ostřiehá úst swých, ostřiehá od nebezpečenstwie swé duše; a ktoj' w řeči neopatren, učije zlé. Srdce nemúdrých jest w jich ústech, a protož jakž otewrú ústa, wše wen wyliji, což w srdci jmají: ale ústa múdrých jsú w jich srdcích; neb ústa jich nepromluwie, by sě o to srdce nerozmyslilo. Prawí sám Kristus: že z každého prázdného slowa dáme počet. Prázdné slowo jest, ježto k ničemuž patřebno nenie: a když prázdné slowo nenie bez hřiecha, což pak škodné a šeředně nekázané? Třetie, máme mluwiti krátcě, a bez potřeby slow neploštiti. Také jest psáno: Kto mnoho užíwá řečí, urazí swú duši, neb we mnohomluwení nebude bez hřiecha. Jen dwé řieci nám jest přezřieno, a to skuoro diemy: to jest pilnost swú, aneb swého družce; anebo to, coj' sobě užitečno, neb druhému. A budeli i w pilné řeči mnoho slow, aneb w užitečné, bývá teskna slyšeti. Neb múdrý malým slowóm srozumie, a nemúdrému nikdy slow dosti nenie. Prawí Seneka: Ne mnoho, ale hodných slow jest třeba. Čtwero dobré přichází tomu, ktož ne mnoho mluwí. Najprw, že sě uchowá hřiechu ze mnohomluwenie. Druhé, že hlubšieho rozumu bude; jako praw woda stawená: když nejmá kudy pryč téci, bude z nie jezero; takéž mlče člowěk, o hlubších wěcech móž mysliti. Třetie, což mluwí, jemu spieše uwěřie múdří. Čtwrté, zwláští odplatu w nebesiech za to wezme.

Postawa lidí duchownich má trojí wěcí býti okrášlena: jednú, aby byli počestné zralosti, a té někteří řiekají přísnost; druhú, aby pokorni byli; třetí, aby byli dobrotiwi. Tak řku, aby byli zralosti aneb přísnosti počestné: aby w túlání nebyli lehci, ani w smiešiech chechtawých, ani w dwornostech a w řečech klamownych rozpuščeni. A ta počestná zralost při kom jest, i wnitř jemu mysl zpósobí, i wšecky údy od nešlechetností wně wystřeže: hlawu, aby jí i sem i tam netočil; oči, aby nebyle běhudlně; uši, aby nenaslýchale wšetečně, což k němu nepřileží; jazyk, aby neplošcil daremně řečí; ruce, aby w mluwení nepachtile; nožě, aby od túlánie daremného přestale: a tak wšecko tělo zpósobí w slíčnosti, ež nebrzo učiní co lehkého, než což rozumie, ež jest potřebné. Pokora ta pak dworstwa nežádá, postawú ukrotí, pokorú činí odpověd, rúcho prosté miluje, wzdy sobě mezi najmenšími hledá miesta, znamenitého okázanie sě střeže, obláštieho sě bydla střeže a kryje k pohoršení; ku pohodlí jiným snažna, w protiwenstwí trpěliwa, stydliwa, když jiej čest činie, a hotowa poslúchati, neb čemužkoli dobrému ot jiného sě naučiti. A ta šlechetnost, jíž člowěk slowe dobrotiwý, učiní člowěka přímluwna, a k uslyšení snadna a měkka, když ho zač prosie, a snadně k radě přístupna, sdielna wšeho, což má, wesela a skrownè kratochwilna, wěrna a towařišna; ižádného nesúdí zle w lehkosti, ani kým rozhrzie, a wdččna

jest wšcho dobrodienie. Pokora oblepšiewá tu jistú přísnost, aby sě nezdála hrda, a dobrotiwost činí ji, aby nebyla ukrutna; a opět zasě: přísnost oblepšiewá dobrotiwost, aby lehka, tělesně lahodiec, sě nezdála, a pokoru, aby přieliš nebyla zawržena. A tak pokora činí člowěka přiezliwa, dobrotiwa, mila; a přísnost počestna, upřiema. Dobrá wuole jest, ježto jedné dobrému chce a pro dobré; neb kdyby chtěla čemu, ježto jest zlé, nebylaby wuole dobrá, neb dřewo dobré nemóž zlého owoce dáti; pakliby dobrému chtěla a ne pro dobré, jako skutky dobré činiti pro swěta tohoto chwálu, aneb jiným úmyslem neupřiemým, nebylaby dobrá wuole. Neb tomu wiece člowěk chce, pro něžto jiného žádá, než tomu, skrze něž chce jiné jmieti. Jako praw, ktož činí dobré skutky pro chwálu swětskú, ten welim wiece wolí tu swětskú chwálu mieti, nežli ty dobré skutky, ježto činí pro ni; neb budeli moci chwálu a čest jmieti i bez těch skutków dobrých, brzo jich ostane. Pakli chce dobrému a pro dobré; ale ne tak dokonanně a úplně, jakž má býti, kakžkoliwěk jest dobrá wuole, a wšak neplna; jako když kto chce býti žiw bohabojně, tehdy donidž jemu nenie nesnadno, dotud mile trpí, a jakž jemu nesnadno bude, tak sě rozpáčí. Ale také jest to wěděti, že dwoje jest plnost: jedna, již každý, kto chce spasen býti, má jmieti, jako plniti božie přikázanie; druhá plnost jest dobré wuole w naplnění rady božie. Jakž jest také řekl Kristus: Chcešli swrchowán býti, jdi a prodaj wše, což jmáš, a daj chudým, a nasleduj mne. I také w jiných rad božích naplnění ta plnost záleží, ježto jsú we čtení; ale těch nejst powinni z přikázanie držeti jen ti, ktož jsú je z dobré wuole zalíbili, jakož zwláště zákonníci. A po slibu již jest potřebie každému k spasení držeti to zalíbenie. Jakož jest psáno: Když slib zalíbíš bohu, nemeškaj naplniti, neboť ho potřebowati bude pán buoh twój; a pomeškáśli pak, počtenoť bude w hřiech. To což před slibem dobrowolno bylo slíbiti neb nesłibiti, učiniti neb nechati, to po slibu jest již potřebné k spasení splniti, tak dobře radu jeho, jako jeho přikázanie. A jakoż pro přikázanie, když je přestúpí, bude zatracen, takéž i z nesplněnie slibu. Jakoż světský bude ztracen pro smilstwo, neb pro wraždu, takéž stwrzený w zákoně bude zatracen, jestli neposlušen starostě swému, aneb máli obláštnie swé zbožie, aneb když co činí, ježtoj' w zákoně zapowědieno. A wšak sprawedliwá potřeba aneb zjewný užitek přepustí to, aby ten, ktož w takowých wěcech móž odpustiti, odpustil něco takowého. Omylně také rozumějíc přikázaní zákonniemu, anebo starosty swého, welmi nebezpečné jest rozumu, lehčejšieho k tělu sě přijieti, a protiwnějšieho nechtieti rozuměti; prawě jakoby po shnilém mostu chtěl kto jíti, a newěda. sdržíli jej, čili sě oboří s ním. Pročby pak člowěk menšieho nestrpěl, když wěčí we jmě boha chce trpěti? A když wšeho swěta umyslil kto nechati, i chtělby pak pro malú swú libost w nebezpečenstwí sě dáti swým omylným rozumem, neb wýkladem někoho rozumného, nebohobojného, že budeli tak

záno, lehčejie wyjde, ale bez té od-
jeżby měla za to býti: pakli jinak,
bude winen; a najwiec že tací omyli
pečnější jsú, než zjewná přestúpenie.
ıdyž člowěk wie, že jest shýřil, snáze
wrátí; ale ktož nemní, by zle činil,
na smrti neumie toho želeti, a mně,
aw byl, jako zlomenú trstí podepře
lějí křiwú. Má člowěk jíti bezpečnú
a nehledati okolków pro rozličná
pečenstwie, jakoby žel bylo, počenše
swrchowanú. I coj' jiného než to o-
a křiwé wykládánie přikázanie bo-
učinilo, že jsme upadli byli w zatra-
? když jest ďábel Ewě řekl, aby ne
vrdě rozuměla slowóm božím, kdyžby
:c zápowědného dřewa, inhed umřela;
: Okusítali i s mužem, budeta jako
vé. A ona nemúdrá nebožka uwěřiwši
mu wýkladu, upadla w hřiech, powo-
A bylaby nikakež nepowolila, kdyžby
a, žej' jie to neprawě prawil. Wšak
eti jest, by tiem zalíbením dobro-
m slibu wyššieho zákonníci horší
jměli, že s úzkého mostu než s širokého:
nebo čím nesnažšie cesta, tiem většie
chwála; a čím těžšie, tiem swítěziec wět-
šie radost. Ta pak rozpač u wyššiem za-
líbení zákonníkóm i jiným duchownim při-
chúzie anebo z neustawičné a z lehké my-
sli, aneb z toho pokušenie, ježto dobré
zdá sě zlým, aneb z zastaralého rozma-
řenie, jímž člowěk prwnieho plápolánie
w milosti božie zapoměne a ostane. I
wzhrozí sě tak wysoké cesty, již jest
počal, boje sě úpadu s wysoka, a práci
bojewánie maje w tesknost, neznamenaje
ani žádaje odplaty, tak jakž slušie. I bylby
lépí, by sě dřéwe byl rozmyslil, mělli
jest dosti nákladu, tociž ustawičnosti, aby
počna stawěti wěci křesťanského swrcho-
wánie, tak dokonal, jakoj' počal, aby
wyžena krunfest wysokého zalíbenie, k sko-
nánie sě nerozpačil, aby sě jemu nepo-
smiewali tak lidé jako i čŕtie, řkúc:
Tento člowěk počal dělati, ale nemohl
dokonati.

V. SOLILOQUIA SW. AUGUSTINA.

o i jiná mnohá dobrodienie učinil
hospodine, o nichž wždy mi sladko
mluwiti, wždy mysliti, a wždy tobě
wzdáwati; abych mohl ze wšech
chwáliti a milowati tě wším swým
m a wší swú duší, a wší swú mysli,
a wší swú silú, a také ze wšeho mozku
mého, wnitřka srdce, i wšeho spojenie
mého. Dobře řku s sladkostí o tobě, bože
mój, i wšech, ktož w tobě maji rozkoš.
Ale mé nedokonánie widělesta oči twoji,
oči ty, jež sta welim swětlejšie, než slunce,

jež spatříta wšecky cesty lidské, i hlubokost propastí, jež na každém miestě patříta na dobré i na zlé. Nebo když jsi nade wším, wšecko naplniješ, wšecken wždy wšudy jsi, o každé duši péči jmaje, tociž každú po třiedě, ježtos stwořil, jež ničímž nehrzieš, co jsi učinil: tak mój chod i mé stezky znamenáš, i we dne i w noci nad mú stráží bdíš, wšecky mé wěci znamenáwaje, wěčný jsi špehéř, práwě jakoby wšeho swého stwořenie, nebe i země zapomenul, jen mě samého znamenáwal, a jakoby o jiných netbal. Aniž roste swětlo neproměnijície widěnie twého, tociž silnějšie nenie, když tolik na jednoho patří, ani 'est mdlejšie, když patří na wše a na rozličné wěci. Nebo jakož jedno a wše spolu w plně znamenáš: takéž každé, kakžkoli rozličné wěci, obezří twé widěnie. Ale tak wše jako jedno, tak jedno jako wšeliké wěci, weškeu spolu pojednú bez rozdělenie, neb proměněnie, neb uméněnie tak znamenáwáš. A tak weškeu ty, weškeu čas bez času wšeho, mě spolu wždy znamenáwáš, jakoby nic jiného nejměl znamenáwati. Protož já tak stanu pod twú stráží, práwě jakoby ty wšeho jiného zapomenuw, mně samému chtěl sě díwati. A wždy mi sě skyteš, wždy sě hotowa ukazuješ, ač mě hotowa nalezneš. Kamžkoli pójdu, ty mne hospodine neostáwáš, jen abych já tebe ostal. Kdežkoli budu, neodejdeš, neb wšudy jsi, abych wšudy, kamž sě obráci, nalezl tě, skrze nějž býti mohu, abych nezhynul bez tebe, když bez tebe býti nemohu. Jistě to znám, že cožkoli učiním, neb kteréžkoli wěci, to před tebú učiním; a to což činím, ty lépe widíš, co jest to, než já, jenž činím. Nebo což kdy činím, ty také wždy jsi při tom, jakžto wěčný přehledač wšech myšlení i rozličných mysli rozkládání, a rozpomínání a kochání účinków mých. Před tobú hospodine jest wždy wšecka má žádost, a před tobú wšecko mé myšlenie. Ty widíš, odkud duch přijde, kdeli jest, a nebo kam jde; nebo jsi ty wšech duchów važič; a jestli kořen sladký, nebo hořký, z něhož krásné listie wycházie, ty widiš wnitř najlép, a lépe ty mě znáš, a střeň kořene najprojatějie zjaduješ, a netolik úmysl, ale kořene jeho wnitřní střeň rozeznale w twého swětla sprawedlnosti sbieráš i opatříš a znamenáš: aby odplatil každému, netolik podlé účinków aneb úmysla, ale také podlé toho neproměněnie skrytého we střeni kořene, z něhož pocházie úmysl toho, jenž skutek činí. Když co činím, kam sě mój úmysl tiehne, a cožkoliwěk myslím, a w čem sě koliwěk kochám, ty widíš, twoji uši uslyšíta, twoji oči znamenáta, znamenáwáš, pozorueš a znamenitě píšeš w twých knihách, lečli zlé, leč dobré jest; aby za dobré dal odplatu, a pomstu za zlé, když budú knihy otewřeny, a budú súzeni ty wěci podlé toho, jakž sě nynie w knihách píše. To snad jest, ježtos nám již řekl hospodine: Budu znamenati i poslednie jich činy; a opět, ježtoj' řečeno o tobě: Neb on wšech wěcí znamená skonánie. Neb ty we wšech wěcech, jež činíme, wiece skonánie úmysla hledáš, než toho skutku, kterýž činímy. A když to pilně znamenám hospodine,

boże mój hrozný a sprawedlný! bázní a hrozným sě zapálaním zahanbuji. Neb welikú pilností přikázáno nám prawě žiwu býti; neb wše, což činímy, před očima toho súdce, jenž wše widí, činímy.

O MRAWNÉM OBNOWENÍ PRWOTNÉ DOKONALOSTI ČLOWĚKA.

BÁSEŇ ALLEGORICKÁ, NAUČNÁ.

Alanus z Ryssela (nar. 1114 † 1203) kněz z řádu Cistercienského w Clairvaux, učeností a mrawností wýtečný, sepsal báseň allegorickau pod jménem Anticlaudianus, w 9 knihách, latinským hexametrem. Neznámý český básník podlé ní báseň kratší (as 1527 weršů) wyhotowil, nemůžeme říci přeložil, ano sám prawí: „Z jeho smysla já sem složil, o přirození wyložil.“ Jest to prawdiwý obraz filosofie tehdáž i dlauho později panující. Rkp. nalezá se w knihowně kostela sw. Wíta, odkudž wydána báseň w Star. sklád. dílu I. str. 140. Pro snazší porozumění uwedeného zde wýpisku předešleme krátký přehled celku.

Swětloploze (natura creans) litujíc porušení mrawného swěta, žádala, aby člowěk dokonalý stwořen neb zplozen byl. Obeslawši wšeckny Ctnosti na radu, předložila jim žádost swau, ano jich se týkalo, že místo jich opanowali hříchowé. Schwálily Ctnosti úmysl její. Maudrost, jinak Wěhlasnost zwaná, nawrhla, že poněwadž Swětoploze jen co tělesného jest, twořiti může, duši pak od Boha samého lze pojíti, potřebí bude k Bohu se obrátiti s prosbau, by on takowého člowěka učinil. Přijata rada Maudrosti, a ona wyslána o to k Bohu. Maudrost dala sobě wůz sestawiti od sedmera umění, wozatajem učiněn Rozum, spřež bylo pět ručích koní, pět smyslůw. Pustila se Maudrost do dewatera nebí, jakowéž sobě tehdáž představowali dle učení Ptoleméowa. W prwním nebi widěla úkazy powětrné, wětry, wody nebeské, déšť, sníh, kraupy, hrom a blesk, zimu a léto atd. Což wše obšírně dle tehdejšího přírody znání wyswětluje. Dále uzřela sedm nebí s sedmi planetami. W osmém nebi hwězdy spatřila, dwanáctero znamení oc. Odtud Milosrdenstwím wedena do dewátého nebe. Shledši kde Adam stwořen, kde Lucifer sídlil dříwe pádu, pak 9 kůrůw angelských, postawena před Bohem zdíla své poselstwí. Bůh potázaw se s 4 dcerami swými: Milosrdenstwím, Prawdau, Mírem a Wěrau, naklonil se k radě Milosrdenstwí, a slíbil spásu člowěka skrze syna swého wtělení. To poselstwí přinesla radostným sestrám Ctnostem i Swětoplozi. Bůh pak slib swůj napotom wyplnil.

OBSAH SKLÁDÁNÍ.

Swětoplozě třěi rady se Čistotou o stwoření dokonalého člowěka. Wěhlasnost namluwí poselství k Bohu na žádost trojejch. Samo je zastawení na owse od zdemerní zmínění mrmmenem. Vers 15 — 457.

Swětoplozě ta čtná žena.
Bohem z počatka stworena.
znamenawši swoj stwor jistě.
jak ot Boha posla čistě.
že nic swrchowaného
stworeno nenie slawného:
jedno se hřiechom poddáno
a jim jako w službu dáno.
poče sama se treskstati.
myslen poče zadati.
by se člowěk byl jediný
stworen. jenžby byl bez winy.
a bez hřiechu swrchowaný.
Umyslíwši toto wskore.
posla sem tam iz do moře.
posla, (?) w nebeské wýsosti
po wše panny. po wše ctnosti.
by je k tomu radu daly.
jejie žádost swrchowaly.
Swětoplozě. ta čtná panie.
jež se wšeho swěta (?ento) klanie.
w rajském bydle aj sedieše.
w téj zahradě rozkošnejšie:
k nie přijidú ty wše ctnosti.
panny z nebeské wýsosti.
po něž bylo jest posláno
Nalit prědrěze (?) ustano
mieť radost na wše strany
po wšem swětu. ty ctné panny
jsú přědraha swietiechu.
swrchowanu ctnost jmějechu.
Prwej panne Milost sějechu.
té wše jiné radost jmějechu:
neb o nie jest takto psano
a na pismě wykládáno:
Byeh jazyky člowěčími
mluwil. nebo andělskými.
nemieti Milosti k tomu.
jakož zwonowinu w domu
budu. ježto welmi hlučí.
neb truba. ježto hučí.
Pak druhé panny pojidú:
Wiera. Naděje přijidú.
Šćedrost. Mudrost i Tichota.
Libost. Skrownost. ta wše rota:
I jiných panen (přě)mnoho.
kraijie wšeho swěta toho.
Uzřewši to Swětoplozě
bohem stwořena w sobě (?)
by jie k tomu welmi pile.
wede je w swoj dom mile.
w tu zahradu připrawenu.
kwietím. rozi oslawenu.
w niež pokoji slowowi
běchu. ke wšie ctí hotowi.
Když již sědú w tej zahradě.
Swětoplozě w swéj obradě
chtiec swoj rozum powědieti
i káza jim wšěm mlčeti.
I wece jim: Slyšte owa.
která chci mluwiti. slowa!
wizte panny wywolené.
samym bohem tak stwořené.
že jste mne na pomoc dány.

— —

(?) Rkp. ... nebeské ...

počátka přichystány;
mám s waší pomocí
swět wzploditi swú mocí;
wšecko mám otchowati,
wšeho swěta máti.
k wám hřiecha mého,
t stwora swěta wšeho,
li (jsem) sě stawila,
m w hřieše wzdy bydlela,
cti, w rozličné mrzkosti,
) swěta we wsie zlosti.
žť hřiecha nelze zbýti;
em chtěla k wám túžiti,
mi k hanbě to přichodí:
vámiť wiece wejwodí;
ste se mnú zawrženy,
welmi potupeny,
ás nikděž neslýchati,
is chtie již jmenowati.
jest Milost dřiewe byla,
milost jest wstúpila;
Wieře bylo býti,
wěra chce bydliti.
ost také zawržena,
a wšem oblíbena,
komstwo tak jest wstalo,
sěm swětě swú moc dalo,
: wiece nekraluje,
akomstwo, ni panuje;
jeden řád druhému
la (wydřel), bratru swému.
Smilstwo wzhóru wzchodí,
ť po světu wejwodí;
sě také wzkupila,
rameny rozplodila;
chosti neslýchati,
ima jie wídati;
Hněw, Nenáwist, (zlá) *) Nesměra,
Nečistota i Newěra,
ty jsú sě již rozplodily
a tak welmi utwrdily.
Nic dobrého neslyšeti,
ach, kam mi sě jest podieti,
bych člowěka as jednoho
mohla stwořiti slawného,
w němžbych waši ctnost složila
a wsě hřiechy potupila!
Protož jsem po wy poslala,
zdabych ot wás radu wzala,
kak mi jest k tomu přijíti,
bych stwor mohla jáz stwořiti,
by wsě nebylo ztraceno,
ot počátka, což stwořeno;
bych w tom stworu swé poklady
skládala i wsě ohrady;
byšte swú ctnost tu chowaly
a wes swět obradowaly.
Ty wsě panny, jenž tu běchu
a w swej okrasě seděchu,
jejie řeči pochwálichu,
a tej wšickny potwrdichu,
řkúc: Ty owsěm přeblažená,
nad wšechen stwor oslawená,
blahoslaweněs mluwila,
ba kde sěs tomu naučila?
Blahoslawený twój smysl
i ten předrahý wýmysl!
twé wsie řeči potwrzujem,
neb těžko tobě my žalujem.
Pak Wěhlasnost, panna krásná,
nad jinými jsúc wěhlasna,
nad sluncem krású swietieci

*) Rkp. swá.

a nad hwězdami stkwětieci, *)
ot hedwábie rúcho majíc,
nade wsě panny smyslem trajíc
andělów. a silú Gedeonowú:
to na róše bieše psáno,
wsě pořádně wykládáno;
múdrost Šalomúna krále
na tom róše bieše w tále;
wstawši swú řeč (chce) zjewiti.
Dřiewe než poče mluwiti,
Milost w ústech sě jie rozsu,
ke wsěm ctnostem tak sě prosu,
že jim bóh da swé žehnánie,
nad jinými panowánie,
řka: Wěhlasnost přietelnice,
a Múdrost jest má sestřice;
ktož má Múdrost, wsěcko zděje,
w ščestí i w sboží prospěje.
Tak ta panna stojiec tiše
wstúpi nade wše panny wýše,
poče Swětoplozi chwáliti,
jejie smysl přezlatiti.
Kázawši wsěm poslúchati,
i poče jim wyprawowati
a říkúc: že jest dwój byt wsaké:
tělesný, duchowní také.
Tělesný byt jest (ze země),
z niež jest člowěk stwořen wejmě:
ta země má w zemi jíti,
a tam wěky wěkóm býti.
Duchowní byt duše slowe,
nesmrtedlně tam plowe:
ta nemá nikdy umřieti,
máť sě dobře neb zle mieti.
K tomu člowěk má wolenie
podlé swého zaslúženie.
Swětoplozě má moc takú,
z země stwořiti i twář wsakú
wsaki duše nemóž stwořiti,
máť u božské moci býti.
Protož to chci powědieti,
jimž sě nebudu styděti:
nesnadno nám wymysliti,
neráčili bóh stwrditi.
Milá má sestro Rozume!
učiň pro ni. také pro mě,
zjew nám k tomuto swé hlasy,
a wylič nám swé wěhlasy:
co nem tomu jest zdieti?
ot koho nám pomoc mieti?
Wsta Rozum ta panna krásná,
nad jiné panny wěhlasná,
takúž krásu jenž jměješe,
jakož Wěhlasnost swietieše;
tři zrcadla w ruká majíc,
w nich wsi múdrost poznáwajíc:
prwé zrcadlo jest sklenné,
druhé bylo jest střiebrné,
třetie zlaté to znamenie;
prwého zrcadla jmenie
skryta byla z pósobnosti
tělesenstwie w osobnosti,
w druhém skutkowé bez pósobnosti,
w třetiem wsěcky božské cnosti;
prwé slušie k přirození,
druhé k prawdě rozumění,
třetie k nebeskému stworu.
Tři zrcadla diete k dworu:
w prwém jesti prostý smysl,
w druhém pamět a rozmysl,
w třetím rozum swrchowaný,
jenž jest samým bohem daný.

*) Snad mylně místo stkwějieci.

; ta zrcadla pokáza.
ı jiným ústa zaváza.
mu snažně učinila,
oplozě což myslila,
welmi to chwáliti,
ıohl nowý člowěk býti,
ıy súdce, zpráwce také
před hřiechy (swěta wsaké).
če wyprawowati,
zrcadle wykládati,
: W těch jest také znamenie:
ko tělesné stwořenie;
etiem boha znamenati,
móž duši w tělo dáti
, jakž on z swé wýsosti
podlé swé milosti.
mu mámy sě uteci,
áz mohu dobře řieci,
yl stwořen člowěk taký,
nenie pod oblaky,
ěmžbychom sě wsě rozkladly,
m (i wsě) swé bytie skladly.
cky toho pochwálichu,
ěhlasnost i wolichu
: Umieš čiesti wsaké,
ské, i wsělikaké
wětu jeť tobě známo
nebesiech že i tamo;
o zdieti tě prosímy,
m tobě najwiec wěřímy.
lasnost sě wzdalowati
(inhed) otmlúwati.
ota to uslyšewši,
rásnice to wzwěděwši,
kú krásu w sobě majíc,
poškwrny neznajíc,
rahém rúše welmi stáše,
w jednosti sě znamenáše;
Jonatas tu by znamenán,
podlé něho Dawid napsán,
an swé rúcho (s sebe) swlekl,
a Dawida byl oblekl:
wsě Jednoty na znamenie
bylo na rúše napsánie;
počeť Wěhlasnost tresktati,
a jie wyprawowati
řkúc: Řeč tato sě nehodí,
nerodstwo nám najwiec škodí;
nebudemeli w jednotě,
mnoho potratímy pro tě.
Proč jest Kain bratra swého
Abele zahubil cného?
neb Jednota jest nebyla,
jenžby to wsě wyklidila.
A proč Lucifer i swými
sstrčen s towařiši zlými?
neb Jednoty jsú neměli
a k tomu pýchati chtěli.
Proč nemoc člověku škodí?
neb (róznice) w něm wejwodí.
By ty elementy čtyřie
byli (wezdy) w jedné mieře,
z niechž jest každý člowěk stwořen,
nikdy by nebyl potwořen,
by mu róznice wadila,
aneb nemoc uškodila.
To wsě nejednota činí,
každéhoť swým práwem winí.
Protož neroď sě brániti,
tobě poslem wzdy jest býti.
Wěhlasnost to znamenawši
a swú wóli k tomu dawši,
poče k tomu tak mysliti,
kakby mohla tam přijíti

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] v [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] v [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] jim [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
w [illegible] [illegible] w [illegible] [illegible]
[illegible] j [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] jeje [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] o [illegible]
počet [illegible] [illegible] [illegible]
a [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sě [illegible]
[illegible] swé jme wykládati:
prwé [illegible] Grammatika,
a druhé Dialektika,
třetie slowe Retorika
a čtwrtá Arytmetika,
Geometria jest pátá,
Muzika se šestá zowátá,
sedmá jest Astronomia,
jenž jest wšech mězd prawá [illegible].
Na těch panen [illegible] krásné
z [illegible] [illegible] [illegible]
na [illegible] [illegible] jest psaná.

wšě [illegible] [illegible]
Grammatika [illegible] [illegible]
w [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] w [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] w lewej [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Jež sě [illegible] [illegible]
a [illegible] [illegible] [illegible]
Dialektika [illegible] [illegible]
jenž jest [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] a k [illegible] [illegible]
a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] swoje [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
tak [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] swá řeč [illegible]
W prawej ruce [illegible] [illegible]
w lewej ruce [illegible] [illegible]
To jest [illegible] na [illegible]
prawdy s [illegible] [illegible]
Počeř sě k [illegible] [illegible]
chtiec [illegible] [illegible]
Retorika třetie wstawši,
a sě prawě [illegible]
počeř krasně [illegible]
chtiec wšě řeči [illegible]
Jaž swym rozumem [illegible]
okrásni také [illegible]
že byšta tak krasně w sobě
[illegible] Retorika tobě.
Čtwrtá pak Aritmetika,
jakož u wodě je řěčka,
že wšě břehy ruče zběhá;
takéž ona z swého běha

ězdy i piesek mořský,
dálnost wes list horský
ěte, bez meškánie,
jejie ukázánie:
olo připrawila,
ra je učinila.
tria jest pátá,
ecka miera chwátá;
nebesa wsaké,
dalekost také
e přeměřiti,
mieře co má býti.
é kolo stwořila,
je uprawila.
Musika pojide,
myslí tam přijide,
ej ruce struny majíc,
ruce křídlem hrajíc;
ěch hlasów proměny,
owné, wyššie měny;
h hlasiech umie jíti,
piesně utwořiti:
třetie kolo slila,
je ustawila.
nomia pak bieše
anna ta slowieše,
lo w rukú majíc
n wšecky hwězdy znajíc;
slunce i planety,
m čase neb podletí
h mají skonáwati,
umie ukázati:
kolo osnowala,
eho zlata skowala.
již wše hotowo bieše,
tomu wozu slušieše,
přijide časně,
i spojí ten wóz wěhlasně,
jakž mu býti jej učiní;
Rozum sě k tomu přičiní,
přiwede pět ručiech koní,
jenž ni wrani, ani broni
běchu, w swém stworu nenowi,
k tomu wozu přihotowi.
Prwý kóň Widěnie slowe,
ten prudkostí jako plowe,
přes moře i také skalé,
třebali tisíc mil wzdálé;
nikdież nohy neomočí,
anit tráwy kde potlačí;
běžít jako pták létaje,
neustanet cestú hraje.
K tomu sě ten wóz uhodí,
pracewánieť mu neškodí.
Druhý kóň to jest Slyšenie,
toho woza oslawenie,
tenť má také ručest mnohú,
neomočít nikdież nohu,
leč přes moře, leč přes wody;
k tomuť wozu sě přihodí.
Třetí kóň toť jest Wonènie.
Čtwrtý slowe Pokušenie.
Pátý kóň toť jest Dotčenie,
toho woza oblíbenie.
Toť wše ručí koni běchu,
k tomu wozu sě hoděchu.
Když tu wše hotowo bieše,
Rozum jsa podkonie, chtieše
koně u wóz zapřáhati;
počechuť je aj žehnati
wšecky ctnosti, jenž tu běchu,
Wěhlasnosti powěděchu
a řkúc: Hospodin tě žehnaj!
twú cestu siem tam požehnaj,

před stwořitele mocného,
krále nad králi swatého.
Kehdyž w tom myšlení bieše,
sedm diewek panen jmějieše;
těm wzkáza swé milowánie,
po ně posla bez meškánie.
Jakž diewky brzo přijidú,
wšěcky w hromadu sě snidú.
káza jim wóz udělati,
s Múdrostí připamatowati,
na něm by sě mohla wezti,
a k tomu a takú cestu snésti,
jenžby přes skalé i wody,
i přes moře bez wsie škody,
přes oheň, oblaky také,
i přes nebe wšelikaké
we mžení oka hotowě,
w swej okrasě, w swej obnowě,
wezl ji bez pomeškánie;
to by jejie přikázánie.
Uslyšewše panny toto,
smluwiwše sě rowně o to,
pořád (spolu) sě zjednachu
a ten wóz připrawowachu.
Počechuť sě jmenowati,
každá swé jmě wykládati:
prwé děchu Grammatika,
a druhé Dialektika,
třetie slowe Retorika
a čtwrtá Aritmetika,
Geometria jest pátá,
Muzika sě šesté chwátá,
sedmá jest Astronomia,
jenž jest wšech hwězd prawá via.
Na těch panen rúcho krásné,
z teleciech kožek wělhlasné,
na němž čistota jest psána,
wsě pořádně wykládána.
Grammatika aj pojide
w krásném ríše, (i) wynide
majíc prut w prawej ruce,
donat držiec w lewej ruce.
Učiť latině mluwiti,
wšeckoť písmo wyložiti.
Toť jest také wyličenie,
wšěch dietek prwé učenie.
Jeť sě prwé mistrowati
a o wěčie dospiewati.
Dialektika pak druhá,
jenž jest jiných panen sluha,
churawá a k tomu bledá,
a wšak welmi ostře hlédá.
Roztratiwši swoje wlasy,
majíc nad jinými wěhlasy,
tak pojide welmi hrdě,
postawujíc swú řeč twrdě.
W prawej ruce holub jmějieše,
w lewej ruce had držieše.
To jest bylo na znamenie
prawdy s křiwdú uličenie.
Počeť sě k tomu ostřiti,
chtiec klanici učiniti.
Retorika třetie wstawši,
a sě práwě ohledawši,
počeť krásně mluwiti,
chtiec wsě řečí oslawiti.
Tať swým rozumem onici,
okrásni také klanici,
že byšta tak krásně w sobě,
měhoděk Retorika tobě.
Čtwrtá pak Aritmetika,
jakož u wodě je ščika,
že wsě břehy ruče zběhá;
takéž ona z swého běha

ězdy i piesek mořský,
' dálnost wes list horský
ečte, bez meškánie,
jejie ukázánie:
olo připrawila,
ora je učinila.
etria jest pátá,
šecka miera chwátá;
nebesa wsaké,
, dalekost také
če přeměřiti,
mieře co má býti.
ié kolo stwořila,
je uprawila.
Musika pojide,
myslí tam přijide,
ej ruce struny majíc,
ruce křídlem hrajíc;
sěch hlasów proměny,
owné, wyššie měny;
ch hlasiech umie jíti,
piesně utwořiti:
třetie kolo slila,
a je ustawila.
nomia pak bieše
panna ta slowieše,
lo w rukú majíc
m wsěcky hwězdy znajíc;
slunce i planety,
ém čase neb podletí
ěh mají skonáwati,
umie ukázati:
kolo osnowala,
ieho zlata skowala.
již wsě hotowo bieše,
tomu wozu slušieše,
přijide časně,
i spojí ten wóz wěhlasně,
jakž mu býti jej učiní;
Rozum sě k tomu přičiní,
přiwede pět ručiech koní,
jenž ni wrani, ani broni
běchu, w swém stworu nenowi,
k tomu wozu přihotowí.
Prwý kóň Widěnie slowe,
ten prudkostí jako plowe,
přes moře i také skalé,
třebali tisíc mil wzdálé;
nikdież nohy neomočí,
anit trávy kde potlačí;
běžít jako pták létaje,
neustanet cestú hraje.
K tomu sě ten wóz uhodí,
pracewániet mu neškodí.
Druhý kóň to jest Slyšenie,
toho woza oslawenie,
tenť má také ručest mnohú,
neomočít nikdież nohu,
leč přes moře, leč přes wody;
k tomuť wozu sě přihodí.
Třetí kóň toť jest Wonénie.
Čtwrtý slowe Pokušenie.
Pátý kóň toť jest Dotčenie,
toho woza oblíbenie.
Toť wsě ručí koni běchu,
k tomu wozu sě hoděchu.
Když tu wsě hotowo bieše,
Rozum jsa podkonie, chtieše
koně u wóz zapřáhati;
počechuť je aj žehnati
wsěcky ctnosti, jenž tu běchu,
Wěhlasnosti powěděchu
a řkúc: Hospodin tě žehnaj!
twú cestu siem tam požehnaj,

by sě po twej wóli zdálo,
což žádámy, byť sě stalo.
Druha druhu sě wzlíbachu,
a wsěcky ji požehnachu.
Wěhlasnost sě na wóz mrščí,
Rozum pak koní pomrščí:
ručeť ot jich očí zplanú,
majíc cestu aj prostrannú.
W tej ručesti když pojide
Wěhlasnost pak odtud jide,
prwého nebe dojide,
jenž powětřné slowe nebe,
s ohniwým nebem blíž sebe.

TRISTRAM.

We dwanáctém a třináctém věku wynikalo rytířstwo, blyštíc se braní we službách wojenských a hledajíci dobrodružstwí i nebezpečenstwí. Neopominulo skutkův jeho opěwati básnictwí, majíc swé jisté oblíbené okresy a látky, ku kterýmž tehdáž náležely powěsti o Artusowi králi Britském, udatném proti Anglosasům swých zemí hajiteli, jehož otec Uter ustanowil spolek rytířský pod jménem *Stolowého kola* (Tafelrunde), kamž urozenost, udatnost, wěrnost, wěhlasnost přístup zjednáwaly. Ku powěstem oněm náleží zkazka o Tandariášii, ano i powěst o Tristramu s nimi spojena.

Báseň o Tristramu složena byla od Tomáše z Erceldounu, přijmím rýmaře, w 13 století, původně anglickým jazykem. Jiná we Francauzích sepsána, podlé kteréž Eilhart z Oberge okolo r. 1275 německau wyhotowil. Kratší ale německé skládání té powěsti jest od Gottfrieda ze Strassburgu okolo r. 1232, nedokončené, w kterémž Oldřich z Türlina (okolo r. 1250) a Hynek z Freiberga (ok. r. 1300) pokračowali.

Obsahuje mnoho zpíwanau tehdáž látku o milosti Tristrama k Isaldě. Skladatel mistrně a živým, obratným slohem líčí bodrý, spletený život milostný světa rytířského, owšem tuto jen žádost a požíwání rozkoše s pomíjením hlubšího života.

Český text zdá se, složen dle tohoto německého, ač opisowately tak změněn, ba porušen, že nikde, jako hned w počátce werše jeho čtyrnohého poznati nelze. Máme dwa rkp., na Strahowě od r. 1449, a w Stokholmě, psaný rukau Jana Gebsy r. 1483. Tiskem wydán od p. Hanky w Star. sklád. dílu IV.

Boj s Moroltem. (VI—XIII.)

W těch časech bieše jeden pán
w Irlantě, ten bieše Morolt jmenowán.
Ten jest toho sám nemněl,
by kto jako on tak weliké síly měl;
to móžte wšichni znamenati,
žežť jest byl ukrutný dosti;
mnohéhoť jest do smrti zabil z swých nepřátel:
král z Irlanta za ženu jeho sestru měl;
i bydlil jest beze wšie žalosti,
dobýwaje sobě wšie ctnosti,

: strany okolo sebe
země králi swému k službě;
něho nemohla nižádná země ležeti,
nusila jemu platu dáti,
Korwnalis, země jediné,
wšecky obecně;
arka krále ještě pod sě podtiskl nebyl,
na něho nic neobrátil.
roltowi nelibé sě zdálo,
sli o tom nemálo
lusilbych wiec hanbu mieti,
' král Mark nechtěl weň služeti!
dy sě poradi o to welmi spěšně,
' k tomu přišel čestně,
', kterakby ho mohl přelstiti,
k tomu přinutiti,
ho králi dal plat a daně,
jemu dáwachu země jiné.
wzdwiže sě s ním na wojnu mládenec mnohý;
ł wšickni běchu hotowi,
Morolt královi wece:
z toho mútím welice,
l Mark zadržel nám w swej zemi plat;
ś bych ztratil žiwot, neb byl jat:
ły nadělám tužebných wdow
o královstwí i sirotków,
k musí jej s hanbú poslati
im úročníkem býti;
mu učiním takú núzi,
uť nebudú roci dlúzí,
ěji tomu mohl býti,
ím úročníkem po wše časy slúti!
zajisto prawi wám,
naň welice hněwám;

Zapáliw sě w tom hněwu, přes moře jede,
tu kdež mienil, bez škody přijede.
Přejew přes moře wzkáza králi takto,
aby dal plat a úrok z země, jakžto
hrdostí zadržal wiec než patnácte let,
ať to učiní, w tomť nenie změt.
Ty posle powěz jemu, možliť mieti
muže jednoho, ježto by mě směl podstúpiti,
dobře urozeného a od swobodnosti přišlého,
mému urození rowného;
s tiem já chci sedati,
a práwem to ukázati,
že on mému pánu má plat dáti,
a to naň chci dokázati.
Pakli on chce co jiného w tom učiniti,
tehdy já jemu dám to woliti,
dřiewe nežliby swú zemi ztratil,
aby sě prwé se mnú ctně pobil:
móželi sě pak mně obrániti,
tehdy jemu chci swobodu propustiti,
a chci swú cestú pryč jeti,
a potom jemu raději přieti.
Také powěz jemu ještě wiece,
co já chci za úrok wzieti:
já chci wzieti každé dietě,
které sě narodílo, w patnáctem létě;
ale nechceli dobrotiwě dáti,
to mu powěz, musím já sám bráti
panny, panoše i wše sedláky,
biskupy, kněží, chúdé, bohaté i žáky:
páni, panoše budú moji posli,
panny a panie do slaměných klášterów pošli,
aby mu zjitra i wečer platowé šli.
Kdy wyprawi králi poselstwie ten posel,

by sě po twej wóli zdálo,
což žádámy, byť sě stalo.
Druha druhu sě wzlíbachu,
a wsěcky ji požehnachu.
Wěhlasnost sě na wóz mrščí,
Rozum pak koní pomrščí:
ručeť ot jich očí zplanú,
majíc cestu aj prostrannú.
W tej ručesti když pojide
Wěhlasnost pak odtud jide,
prwého nebe dojide,
jenž powětřné slowe nebe,
s ohniwým nebem bliž sebe.

TRISTRAM.

We dwanáctém a třináctém věku wynikalo rytířstwo, blyštíc se brani we službách wojenských a hledajíci dobrodružstwí i nebezpečenstwí. Neopominulo skutkův jeho epičtí básnictwí, majíc swé jisté oblíbené okresy a látky, ku kterýmž tehdáž náležely powěsti o Artusowi králi Britském, udatném proti Anglosasům swých zemí hajiteli, jehož otec Uter ustanowil spolek rytířský pod jménem *Stolowého kola* (Tafelrunde), kamž urozenost, udatnost, wěrnost, wěhlasnost přístup zjednáwaly. Ku powěstem oněm náleží zkazka o Tandariášu, ano i powěst o Tristramu s nimi spojena.

Báseň o Tristramu složena byla od Tomáše z Erceldounu, přijmím rýmaře, w 13 století, původně anglickým jazykem. Jiná we Francauzích sepsána, podlé kteréž Eilhart z Oberge okolo r. 1275 německau wyhotowil. Kratší ale německé skládání té powěsti jest od Gottfrieda ze Strassburgu okolo r. 1232, nedokončené, w kterémž Oldřich z Türlina (okolo r. 1250) a Hynek z Freiberga (ok. r. 1300) pokračowali.

Obsahuje mnoho zpíwanau tehdáž látku o milosti Tristrama k Isaldě. Skladatel mistrně a živým, obratným slohem líčí bodrý, spletený život milostný světa rytířského, owšem tuto jen žádost a požíwání rozkoše s pomíjením hlubšího života.

Český text zdá se, složen dle tohoto německého, ač opisowately tak zmršen, ba porušen, že nikde, jako hned w počátce werše jeho čtyrnohého poznati nelze. Máme dwa rkp., na Strahowě od r. 1449, a w Stokholmě, psaný rukau Jana Gebsy r. 1483. Tiskem wydán od p. Hanky w Star. sklád. dílu IV.

Boj s Moroltem. (VI—XIII.)

W těch časech bieše jeden pán
w Irlantě, ten bieše Morolt jmenowán.
Ten jest toho sám nemněl,
by kto jako on tak weliké síly měl;
to móžte wšichni znamenati,
žeť jest byl ukrutný dosti;
mnohéhoť jest do smrti zabil z swých nepřátel:
král z Irlanta za ženu jeho sestru měl;
i bydlil jest beze wšie žalosti,
dobýwaje sobě wšie ctnosti,

na wše strany okolo sebe
přitiště země králi swému k službě;
podlé něho nemohla nižádná země leżeti,
by nemusila jemu platu dáti,
kromě Korwnalis, země jediné,
a jiné wšecky obecně;
neb Marka krále ještě pod sě podtiskl nebyl,
ten sě na něho nic neobrátil.
To Moroltowi nelibé sě zdálo,
i pomysli o tom nemálo
řka: Musilbych wiec hanbu mieti,
kdyżby král Mark nechtěl weň slušeti!
Tehdy sě poradi o to welmi spěšně,
zdaliby k tomu přišel čestně,
hledaje, kterakby ho mohl přelstiti,
a jeho k tomu přinutiti,
aby jeho králi dal plat a daně,
jakżto jemu dáwachu země jiné.
Tehdy wzdwiże sě s ním na wojnu mládenec mnohý;
a kdyż wšickni běchu hotowi,
tehda Morolt królowi wece:
Já sě z toho mútím welice,
że král Mark zadržel nám w swej zemi plat;
než ač bych ztratil żiwot, neb byl jat:
já wżdy nadělám tużebných wdow
w jeho królowstwí i sirotków,
on pak musí jej s hanbú poslati
a naším úročníkem býti;
aneb mu učiním takú núzi,
a tomuť nebudú roci dlúzí,
że raději tomu mohl býti,
a naším úročníkem po wše časy slúti!
Já o zajisto prawi wám,
że sě naň welice huěwám;

Zapáliw sě w tom hněwu, přes moře jede,
tu kdež mienil, bez škody přijede.
Přejew přes moře wzkáza králi takto,
aby dal plat a úrok z země, jakżto
hrdostí zadržal wiec než patnácte let,
ať to učiní, w tomť nenie změť.
Ty posle powěz jemu, mózliť mieti
muże jednoho, ježto by mě směl podstúpiti,
dobře urozeného a od swobodnosti přišlého,
mému urození rowného;
s tiem já chci sedati,
a práwem to ukázati,
że on mému pánu má plat dáti,
a to naň chci dokázati.
Pakli on chce co jiného w tom učiniti,
tehdy já jemu dám to woliti,
dřiewe nežliby swú zemi ztratil,
aby sě prwé se mnú ctně pobil:
móżeli sě pak mně obrániti,
tehdy jemu chci swobodu propustiti,
a chci swú cestú pryč jeti,
a potom jemu raději přieti.
Také powěz jemu ještě wiece,
co já chci za úrok wzieti:
já chci wzieti każdé dietě,
které sě narodílo, w patnáctem létě;
ale nechceli dobrotiwě dáti,
to mu powěz, musím já sám bráti
panny, panoże i wše sedláky,
biskupy, kněží, chúdé, bohaté i żáky:
páni, panoże budú moji posli,
panny a panie do slaměných klášterów pošli,
aby mu zjitra i wečer platowé šli.
Kdy wyprawi králi poselstwie ten posel,

A když před králem tu stojechu,
k nimžto král i promluwi
řka: Já wám těžké poselstwie prawi,
kterézto mu bylo od Morolta wzkázáno,
řka: buď wás w obec otázáno,
neb jste wy sem proto přijeli,
abyste mi k tomu poradili;
co chcete najradějšie w té wěci učiniti,
na to wy račte poraditi,
a toho já wám pomohu,
jakž najwiece mohu:
neb jsem já toho nikdy newídal,
ani kdy takowé wěci slýchal,
jichžto byloby mně wiece žel;
a tuto nenie ižádného ježtoby směl
jeho bojem podstúpiti
a s ním se u poli bíti;
nebo zíštěli on to wítězstwie,
musím s ním rozděliti zemi i. sbožie.
Tehdy w radu wšichni jidechu,
i hned o to potaz jměchu:
tu neby nižádného mezi nimi,
ježtoby ho směl podstúpiti sedáním.
Tehdy přijede pan Tristram i poče jich tázati,
nač jsú chtěli celý den zwážiti?
Jedno knieže wece k němu,
že mezi sebú nemají rownĕ jemu,
ježtoby směl s Moroltem sedati,
a tiem sedáním země úroka zprostiti.
A tak tu mnoho panoší stáše,
i také cizích rytieřów bieše,
wšak tu ižadný nalezen nebyl,
ježtoby s ním w kryzu jíti směl;
Ten umie hbitě welmi hráti,
kto jej podstúpí, musí žiwot dáti.
Tehdy wece Tristram: Já musím na ščestie
wzpustiti,
kromě ačbych umřel, wždy chci trpěti
tu núzi, a chci waším sedlákem býti,
a s Moroltem chci sě na poli bíti,
aby mi tiem lépe má milá přála,
ačliby mně sě kdy dostala.
Podstúpíli on mě prwé, nežli mi
žiwot odejme, wzdyť ho sedánie zmrzí,
a bitiemť ho wzdy nasytím,
jehožť jest nemiewal nikdy téhož sjiným!
On toho wšeho sboru prosil,
aby krále prosili, aby sě s ním bil,
by mu popřál toho sedánie
s Moroltem pro ně i pro wše panie.
Tej řeči běchu wšichni weseli,
a wšak jim z toho bieše teskno welmi,
že tak weliké wěci mělyby sě na dietě
wzpustiti;
poradiwše sě, radějšé chtěchu učiniti,
aby ho dopustili s Moroltem k sedání,
by neřekl: Nesměl mě podstúpiti ižádný!
řkúce: To sedánie a to wítězstwie
wzpustme my na božie ščestie.
Wece ten pan Tristram hrdinný:
Ufajíce u bóh dobře budu panoš jediný,
že mám mysli k tomu dosti,
nemám nedostatka, ani které strasti;
wšak jděte ku pánu nému, a o mně nic,
dokudž wám neslíbí, dotud mu neprawiec,
aby tomu, ktožby s ním chtěl sedati,
jemu toho neráčil brániti.
Kdyžto znachu páni jeho žádánie,
jidechu před krále i wecechu bez kla-
mánie:
Králi, jest zde jeden muž, ten chce Morolta
podstúpiti,
toho ty móžeš jemu dobře přieti;
a také kaž jemu dobyti

té potřeby, což k tomu bieše.
Tiem byl král welmi obweselen,
wztáza, ktoby byl jistý ten?
Páni wecechu: Kdy nám to slíbil,
aby to šlo, ktoj' ten byl, tiem jist byl:
lež bud wlastní, lež swobodný,
ať to koná, nebť jest hodný;
ani kterakž na tom překážeti
to móžeš s práwem učiniti,
i také swú pomoc dáti,
a budemť jeho jmenowati.
Wece král: Byllby s prawú wěrú mil,
kdožby to pro mě učinil.
Tehdy páni powěděchu, žeby byl Tristram ten,
ježtoby tu wěc konati chtěl.
Moroltowi posli wecechu k tomu:
Chcemť zwěděti, kterého jest rodu;
neb náš pán nechce s nižádným sedati,
než s tiem, ktožby mu urozením mohl rowen býti.
Tehdy wece Tristram poslóm těm wšem:
Juž znamenajte wšichni, ktoť já jsem:
jáť jsem ot staradáwna swobodný,
Blankfor má mátie slowieše,
a otec Rywalin (jméno jmieše;)
z Pohnois byl přijel sem,
a já jsem krále Markowy sestry syn.
By tu králowi též žalost jakžto radost,
když zwěděl, že jeho sestry syn on jest;
také mu toho srdečně žel bieše,
že on w tu práci sě uwázati chtieše.
Tuž wece král k sestřenku swému:
Nech toho sedánie, a poruč jinému.
On wece: Tohos mohl dobře zamlčeti,
protož chci tobě powědieti:
onby chtěl wšechny w zemi zahubiti,

kdyžby ho žádný nesměl podstúpiti;
protož nižádnej mého s ním sedánie,
bych s ním nesedal, bylaby mi žel wždy i nynie.
Wšak mi jest toho sedánie žel,
sejdeš tu, ježť jsem powolil smiel;
ach auwech, žeť jsem kdy tak dal!
cožť jsem kdy dříewe wzkázal,
tos ty wždy bez odpory učinil,
z nižádnéhož jsem tebe nikdy newinil.
Takéž ještě i nynie činím:
tehdy nechaj, již sedánie nemluwím.
Ještě učiň tu, jakž jsem tobě mil,
neb jsi mlad ještě, až dojdeš sil.
Tu s hněwy Tristram wece, že nechce ostati
toho, ale což počal, chce konati.
To znamenaw král, že mu twrdě odpowiedieše,
a proto sě naň hněwiwě ohlédáše,
a tak jemu zjewně mluwieše,
že mu sě s ním biti bránieše.
Tristram tehdy krále wzpomíná:
Wšaks mi to slíbil, neniež mu wina.
I jide s tiem kniežatóm proto jedno slowo,
i sta mu sě tu po wóli jeho,
že k sedání král sě nerad jemu powoli.
I wece král k swému winníkowi:
wěru to jest diwná wěc,
že ty swój žiwot chceš ztratiti preč,
wěda že po mej smrti králem máš býti,
a wšak pro nic chceš umřieti.
Bych to jistě mohl wěděti,
žebych ot něho smrt měl wzieti,
i chci rád tu núzi trpěti:
neb ho žádný nesmie podstúpiti.
Tak wece ten bohatý král!

ıu dojíti jistě nedám.
powědě ten pan Tristram:
o sedánie wzdy konám.
ristram tak wzkáza panu Moroltowi,
y měl wyjeti na jednu horu proti
němu,
sedánie chce s ním učiniti,
den ráno žej' tomu býti;
on tu proti němu wyjel,
na tej hoře ráno sě s ním sjel,
chce ten plat sebú přiwezti:
li on moci na mně jeho dobyti,
jej do Irlantu s sebú wzal,
mě přemóž, já bych mu jej rád dal.
oslowé otawad sě pryč obratichu,
oroltowi chwátajíc, tuž ho odjidechu
n čas, když jdúce spatři je;
k nim on wesele wece
Co mi wzkazuje ten král bohatý?
jiného, než že máš sedati.
i to prawda? Zajisto tako
wěrně; má to býti tuto nedaleko
ednej hoře ležením blízko;
ta hora nám známa, wěz to.
powězte mi, wece, kdy to má býti?
ře ráno. Kdož pak mě má podstúpiti?
to chce učiniti, ježto w mečów braň
owě sě uwázal, a jest Marków se-
střenec nazwán.
rál Tristrama milostiwě zobjíma,
k jej k prsóm swým, zupomína
z nebeského královstwie,
mu ho wrátil zasě s wítězstwím s se-
dánie;
hni také prosichu boha za něho,
ıu byl pomocen a zdráwa wrátil jeho.
m ten rek jide k swému kopí,
wzem oř za uzdu, bez střemenów naň
skoči,
přijem k sobě swój štít a meč ostrý,
takž sám jediný jede do té hory.
Morolt přijew wece: Powěz mi mládenče
milý,
proč sem přijel hrdě sám jediný?
Tristram hrdina jemu odpowěd učini:
Pro nic pro jiné, než proč jsme sezwáni,
aby nají některý zisk neb škodu wzel,
komužby bóh zwítěziti přieti chtěl.
Ej kterak ten odsawad dobře pojede,
toť prawi zajisté, kterýž wítězstwí do-
sáhne!
Ta řeč zdáše sě chwále jemu;
i wece ten silný muž k Tristramowi pánu:
Milý towařiši! pojď se mnú zasě donie,
já jsem sám jediný: čest i jmanstwie, pod-
dánie,
zbožie chci s tebú rozdčliti,
a chci tebe-dle tělo i sbožie wážiti,
proto aby ty měl té núze rozmyšlenie,
a nechal mého s sebú sedánie.
Také máš sě na swój mladý žiwot roz-
pomenúti,
budeš mieti tuto se mnú zlý kwas;
já tobě slibuji zawěrné:
učiním z tebe hrabí bohaté,
jáť to zjednám, ať by tě každý ctil,
tohoť jsem nikdy ižádnému nečinil!
Tehdy Tristram wece: Chtělliby krále u-
činiti.
prosta ot platu, mohloby sě to státi.
Morolt wece: Nikakéž sě to nemóž státi!
já králi Markowi úroka ukráci,
neb bylaby hanba, a mohliby želeti
wšichni, ktož o tom mohli slyšeti,

žebych já to pro kterú [illegible] [illegible].
A k tej řeči Tristram ihned promluwil
řka: Tehdať já tobě otpowiedám,
nechciť wiec mluwiti dřiewe, než ten plat dám:
můžeť sě toho dobře zděleti,
žes kdy na to směl myšliti!
Hněwiwě na sě kopím hnasta,
až obě w kusy zdřieskásta,
jakž každý probode druhého na štít,
by tu Tristram ten rek mladý skrze štít
poboden welmi welikú ránú,
dlúho jemu neuzdrawenú.
Tuj' bylo přihlédánie milé,
když ta dwa udatna muže dobrá spile
spolu sě biesta porazila
a w hromadu spolu strčila.
Tristram kopím nálepowým mnóho bieše.
wšak proti sobě sě wzdwižésta, toho neostawiec;
tu hromú sečbu Tristram až učini,
až Morolta k zemi poraži:
i zaplatiť mu dřiewnie zraněnie,
o němž nechajme nynie prawenie.
W spěch nahoru wskoči ten rek udatný,
a také Tristram muž nemutný,
tuž w hromadu i tečésta
a tu sě ukrutně biesta
s hněwem i se wší nenáwisti
a welmi s welikú truchlostí.
Nebylo jest wídáno sečénie
twrzšieho dáwno ani nynie,
jakžto sě dálo od těto dwú rekú,
ani na sě tak hněwiwě tekú.
To je bylo šturmowánie twrdé,
až bylo slyšeno zde i onde,
widali jsú také často,

[illegible] [illegible] [illegible] jako [illegible] [illegible]
ot [illegible] z wýšnie: to sě tu sta,
pro [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
Tu zaplatí Tristram, ten rek mladý,
[illegible] [illegible], [illegible] mu [illegible] [illegible]:
tu ten rek welmi [illegible]
[illegible]. (k)[illegible] [illegible] [illegible],
jakžto [illegible] wepř w [illegible],
kdyžto [illegible] sě [illegible] [illegible]:
takéž to bylo ot Tristramowi [illegible],
že jej [illegible] tak [illegible] [illegible] [illegible]!
[illegible] [illegible] [illegible] welmi [illegible],
jenž mu štít [illegible] bez [illegible];
tu [illegible] [illegible] mu [illegible] [illegible],
w [illegible] mu [illegible] [illegible],
[illegible] sě [illegible] tak [illegible],
že jednak [illegible] [illegible].
Tu [illegible] Tristram [illegible] [illegible],
neb mu byl [illegible] jeho [illegible],
že [illegible] [illegible] [illegible] na [illegible],
to [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:
wšak [illegible] ten rek [illegible]
swéma [illegible] na [illegible],
i hodi sě [illegible] [illegible] w [illegible],
a [illegible] mu weliké [illegible],
i [illegible] jemu jě ihned [illegible],
nebude jě jesti [illegible] wiece.
Toby [illegible] byl dalše [illegible],
neb swój [illegible] toho času [illegible].
I sta mu sě žalost, že [illegible] [illegible],
neb [illegible] wiec [illegible];
již [illegible] [illegible] dále,
jeho síly by to na [illegible].
Tristram [illegible] jeho wskoře,
jen síla, [illegible] mu to hoře,
dá mu ránu skrze helm weliký,
že on pade před jeho nohy na koleni,

ıu tu osta w hlawě částka mečowa,
sě bieše Tristramowi z meče wylo-
mila.
ım kázaně wece k tomu hosti:
máš platu od nás dosti?
ectná hrdost tě zklamala,
zlost nesmierná tě zmýlila!
: zawěrné, že mi musíš slíbiti,
)dna pána mého úroka učiniti;
i tobě libo to nemóž býti,
na tobě to chci mieti.

wlčí kose. (LXXXVII — XC.)

wám zajisté prawi,
ewnieho času králi
u sobě domy wysoké,
věchu paláce široké;
ıt jako już netbachu,
ı paláci časem wšichni lehachu.
ózem potom znamenati,
il Mark neměl kde léhati,
a paláci prostřed sieni,
ıé běchu hosté položeni;
a paláci neby pokojowa schrána,
jim wšem by postel ustlána.
ál na jednej straně
s královú w tej schráně;
pak hosté jeho
u s kraje druhého,
ot sebe dost.
istram, ten milý host,
ni, kdyžby sě jim událo usnúti,
sebú chtěl k královej hnúti.
)odlé swé chytrosti,
sě Tristrama, toho hosti;
a komorníkóm swým,
řinesli pod tajemstwím
kládu s kosú wlkowú.
Oni powoliwše jeho slowu,
tu kládu před lože přitieštichu,
a před ložem ji tu položichu.
A jakž ji ležiec před sebú spatřil,
tak ihned světla zhasil,
řka: Urozumieme tomu časně,
že Tristram neostane swé wášně;
ale když sě upokojí,
on sě k ní ihned postojí;
leč buď toho ztráta, leč buď zisk,
netbaje na ižádný pokřik,
tu bude s ní mluwiti:
já jemu chci ji ostuditi,
že wzdy zwieme nowiny w jitře!
To připrawi král tak chytře,
že co jich tu ležéše,
o tom ižádný newědieše.
Král sobě pomysli takto:
Nepomóž mu střiebro, ani zlato;
popadnuli jeho s jistinú,
to přisáhám božiemu synu,
že jeho hanebně oběsím
a tudy nad ním sě pomstím!
Tristram hrdina dobře urozený,
newěděl nic o tomto uložení.
Když wšechna čeleď usnu,
Tristram nepoddada sě snu,
nenecha toho nikaké,
wáže sě škody wšelikaké,
k královej jíti pomieni,
tu sě w jiné rúcho proměni
proto, aby ho ižádný nepoznal,
zdaliby sě s ním kto potkal.
Newěda nic o dřiewním úkladu,
běže tam pade přes tu jistú kládu,
obřeza sě na obě noze,

na tej jistej wlkowej kosě.
On sě na to nic neobráti,
poče sě wzdy k králowej bráti;
krew z něho jako z brawu teče,
tiem sobě Tristram welmi stěště.
Jakžto Tristram ten pán uzře,
tu swé košilky ihned utrže,
i zawáza swé rány
tú ruchú na wše strany;
i jide tam k králowně,
i rozmluwi s ní swú wěc milowně.
Zle sě mu sta tu pohřiechu:
rány mu sě otewřechu,
pustichu tu z sebe krew
wiece nežli kdy dřiew.
Tristram jí také wyprawi,
že wzel porušenie w swém zdrawí,
a tu škodu na kosě wzel;
toho by králowej srdečně žel.
Tu s mnohú tesknosti
rozlúčichu sě i s žalostí.
Přišed Tristram k swému loži,
s pečí sě na něm položi;
poče tak welmi krwawěti,
mně, by ho ižádný nemohl uzdrawiti.
Tu leže w swej mdlobě,
takto mluwieše sám k sobě:
Juž král tuto swého hoře
pomstí nade mnú dobře;
neb jsem tuto w jeho moci,
nebudeli bože twé pomoci!
Woliwan té řeči zaslyše,
když stonáše Tristram welmi zdyše,
otáza Tristrama, toho nebožátka;
tu jemu powědě ot konce do počátka.
Tiem by Woliwan welmi smuten
a na swém srdci nechuten;
učini tu také lkánie,
až sě probudichu druzí z spánie,
ježto jsú tu na sieni leželi.
Také jsú to powěděli
králi Artušowi: Stalo sě obřezánie
podlé krále Markowa rozkázanie!
Uslyšew král Artuš ta slowa,
srdečně toho bohu požalowa;
též malý, jako weliký,
chudý, bohatý i wšeliký,
ježto tu w sieni ležéše,
toho zámutek weliký mějieše.
Počechu mezi sebú prawiti
řkúc: Neméž jeho ižádný uzdrawiti,
neb jest smrtedlně raněn,
jedno ačby ot boha byl uzdrawen.
Kdy jeho bolest ukrutná uzřechu,
wšickni k tomu takto wecechu:
Nebo jsem z toho pomozme,
nebo s ním wšickni umřeme.
W tom sě nerozpačichu,
a nížádného za škodu neubezpečichu.
Kergin wece: Ach kak jste lid neswornÿ,
každý z wás chce býti dworný!
mně sě zdá, že ten nemá múdrosti,
ktož neumie wymysliti chytrosti;
protož wzhóru wšichni wstaňte,
Tristramowi čest obraňte,
něco diwného sobě wymysléc,
nechodiec wiece na posteli léc,
jížto Tristrama, toho pána,
čest a žiwot byla zachowána.
Tu stoje na králowu hradu,
wyda jim chytře takú radu
řka: Učiňme mezi sebú taký rumor,
ať křiku bude pln weškeren dwór:
přes tu wlkowu kládu skačme,

wšichni obřezme,
by každý toho měl znamenie;
e Mark mnieti, by ot zabýwánie
sě stalo také zbitie,
mózem Tristramowi skrytě;
že skrze naši lest
wá žiwot a králowé čest.
rady jemu Woliwan poděkowa
ſiem budeš mieti lépe wěky wčkoma,
ám poradil k tej chytrosti.
nóže, skoči z swé bystrosti,
vé na kosu skoči;
sě také za ním potoči,
echu tu na kosu skákati
en druhým na ni strkati,
e tu neby mezi nimi ižádného
sy hrubě raněného:
ergín neby obřezán jediný,
ádný neby jiný;
dyž přes ni skočiti mějieše,
anu wzdy uskočieše.
oliwan popade sě s ním w natby,
je byl welmi nesnadný;
jím wrže tam na kosu,
obřeza také w nohu bosú,
nežli který jiný.
toje prostřed sieni,
ým hlasem zaúpie
Zda na tomto hradu lúpie?
zda jsú nám proto kosu polekli,
me my sě na ni zsekli?
krytí nic nesmlče
wšakť nejsme wlčie,
iedle zda tudyto wlci chodie?
zdali zde lidem co škodie,
jim kosy polekli,
ás na nich do smrti zsekli?

Toběť toho žaluji bože,
že jsem zsečen na swej noze!
bude mi z toho žel wezde.
Ba milí! kého črta činíme my zde?
bože milý nás požehnaj,
a s žiwotem otsud ujíti daj!
Toho je nižádný neslýchal,
by kto kdy nad námi tak pýchal,
a činil nám takowú nuzi,
jako král Mark toho, bohu túži.
To jsú wěru dworní diwowé!
my jsme wšichni zlí synowé,
žež jemu to přezříme
a na něho ukrutně neudeříme.
Kergín w tom jistém času,
ot swého welikého hlasu
krále tu ze sna probudi;
a to jeho k hněwu popudi,
žež wece: Co činíte wy páni?
já jsem mněl, byšte byli kázáni,
a se mnú chtěli hody mieti,
chtěl jsem wám toho rád přieti:
a wy jako pominulí psi těkáte,
mně spáti pokojně nedáte;
byť mi nebylo pro Artuše wašeho krále,
wás wšech byloby na mále!
A když to powědě Markus,
k tomu otpowědě král Artuš:
Totoť králi jest wěc wědoma,
taktoť sě wzdy zabýwají doma,
mneť w tom nic nešanují;
a wšak já jim často přikazuji,
aby té nekázni ostali,
nám s pokojem spáti dali.
Král ten hněw mimo sě pusti,
lidu tomuto Artušowu to odpusti,
i položi sě spat jako dřiewe,

zawřewšie okolo sebe dwéře.
Tristram netbaje na králowu lest,
ačkoli na swém žiwotě měl bolest,
wšak jide k loži králowně,
ta jeho přiwíta milowně;
rozmlúwa tu s ní dlúhý čas,
zapomenuw dřiewnie nehody, až
práwě již poče swítati,
tuž musi Tristram od nie wstáti.
Když rytieři wzhóru wstachu,
tu swé rány sobě pokazowachu;
toho by králowi Markowi žel,
když na nich takú škodu wzel.
Welice jsú sě ti panici styděli,
když jsú takú škodu wzeli;
druzí jsú musili mezi nimi klečeti:
zdá mi sě, nebude jim Mark wiec léčeti!
Wšak toj' w tom bylo najlepšie,
že Kergín měl rány najwětšie;
kterýž chytře toho zbýti chtieše,
ten najwiec obřezan bieše.
Tu Woliwan slibowánie dřiewnie
naplni Tristramowi zjewně.
Tuž sě rozlúčichu ti králowé,
Artuš jede do Britanie, jenž tak slowe,
tak jakž jsem četl o tom;
tu neosta Tristram dlúho potom.
Toho by žel tomu králi ctnému,
i nejednomu rytieři udatnému;
wšak jeho tu nižádný neobdrže,
než sebú odtawad pryč wrže.
A když tu nechtě ostati,
poče toho král srdečně pykati,
slibuje mu dáti bohatstwie:
střiebro, zlato, i weliké panstwie,
a newědě, co jemu sě sta,
že tu nikakéž neosta.
Muže, panny i panie
mějechu toho weliké lkánie.
Tristram tu požehnaw krále,
jede odtud dosti u mále;
tu jeho pan Woliwan zlíba,
napomínaje jeho z dřiewnieho sliba;
poče toho takú žalost mieti,
až mu pláčem počechu oči zacházeti.
řka: By mi kto dal wšichnu říši,
nemohlby mi tak učiniti,
jako ktož by ho mohl zde ostawiti!

TANDARIÁŠ A FLORIBELLA.

Rytířská historie z času krále Artuše, původu Anglického. Kým a odkud do češtiny přeložena, není powědomo. Nelezá se w rukp. Stokholmském od r. 1483 tauž rukau co Tristram, t. od mistra Jana Gebsy psaná, weršem čtwernohým od opisowačůw pokaženým. Dokonalejší text nalezti w rkp. Zebererowě. Tiskem wydána od p. Hanky w Star. skl. dílu V. Obsah jest tento: Ke dworu Artuše, kamž knížata, páni, panny a paní o letnicích se scházíwali, přijela krásná Floribella s takauto prosbau: Králi, wece, rač mi swój slib naplniti, chtěla bych zde ráda býti na twém dwoře, jsúc w twé kázni; pakli kto byl bez bázni, jenžby se k mé necti co tázal, aby mu stieti hlawu kázal; paklibych já též učinila, bych túž winu na sobě jměla. Král to slíbiw dal jí na službu Tandariáše, králewice sausedního. Zamilowali se ale do sebe ti mladí lidé, a opustiwše tajně dwůr Artušůw umínili u otce Tandariášowa přebýwati tak dlauho, ažby mohli milost míti od krále Artuše, a wstaupiti w manželstwí. Král Artuš, mstě nad tím přečíněním, přitáhl s wojskem na otce Tandariášowa. Darmo Tandariáš w bitwách konal diwy statečnosti, chtěje hrdinstwím oblomiti Artuše, kterýž posléze ten saud wynesl: Pánno chcif tomu, aby byla wždycky ú mne, doněwadž neuslyšíš ode mne, bych dal milostné odpuštěnie; a ty paniče do mé země aby wíce se nepustil, jelížbych winu otpustil. Na to Tandariáš do swěta odjel po dobrodružstwí, a přemožence své ku Floribelle dle rytířského zwyku posílal k libowolnému jimi nakládání, jež ona na swobodu pauštěla a krále udatenstwim swého milence pokojiti hleděla, až se to konečně zdařilo, a král milost učiniw s Floribellau hrdinu zasnaubil.

(Ze Star. Sklád. V. str. 19—30.)

Tandariáš přebyw málo u otce swého
i wece: Co mám činiti smutný zde?
A tu, což se mu zdálo,
rytieřstwo i lidi přebraw,
s sebú stříebra zlata nabraw,
i jede s nimi dlúhú chwíli, sám
newěda smutný kam.
Jakž wšeliký smutný wítěz,
tak jezdieše dlúhý čas s swými,
až se jemu přihodi jednu chwíli.
že jedú skrze weliký les,
Tuž se panic roztúžil bieše,
i poče swých prositi welmi,
aby napřed sami jeli,
řka: Jáť po wás poostanu,
a na swú milú zpomenu,
ať mi tiem bude čas kratší,
pro níž jsem u weliké práci.
Tuž jede z nenáhla po nich,
až by w pól míle od nich,
zpomínaje dřiewní chwíle,
bo přebywal s milú mile;
až i napřed na lid jeho
udeří zbčhów muoho;
a on dřiewe než jim přispěl na pomoc,
už nad nimi jměli swú moc,
i počeli je jímati.
Panic poče naslýchati,

nalit křičí jeho wšichni;
i učini k nim běh weliký,
chtě je retowati w spěchu.
Jakž přihna k nim pohřiechu,
tuž oř pod nim, hned zabichu,
a jej wšichni oskočichu,
až jej k skále přitištichu.
A on se poče rytieřsky brániti,
že jich mnoho zsekl i také zbil,
a sám také posečen byl.
A nemohúc mu nic zdieti,
tuž jeho musili odjieti;
pojemše wšechny lidi s sebú jeho,
i jeli wšickni od něho.
Panic když sám ostal bieše,
sám coby učinil newědieše;
zatiem w tuhách z lesu jide,
neb již oř nejmějieše.
Tu jedno město najide,
šed do něho, i poče žádati,
zda by jej chtěl kto přechowati.
A když rány opatřichu,
přechowati jeho nerodichu;
až se jednomu měšťěnínu uda přijíti,
poče na něm wztazowati,
kohoby tu chtěl dočekati?
Panic je se k němu túžiti,
že nemóž nikdež hospody jmieti.
Wece jemu ten měšťěnín:
Welmi-liby wděk učinil
ten, kdožby tě pojal do domu?
Panic odpowědě k tomu:
Bych zde mohl takowého jmieti,
chtělbych na to rád pomnieti;
zdabych kdy lépe mohl ještě,
chtělbych mu zaplatiti jistě.
Když jej spatři měšťěnín koliwěk,
žeť to nenie matný člowěk,
poje jej do domu swého,
i doby jemu lékaře dobrého.
Tu počechu jeho léčiti,
a dobré bydlo jemu činiti.
Hospodář kázaše své paní i dcerám,
aby wzdy s kázní kratochwíl mu činily;
i jemu wěrně slúžily.
A kdyžto jej zléči lékař,
wece jemu ten hospodář:
Cožkoli na mně požádáš,
to wše na mně hotowo máš.
Panic jemu poče děkowati,
a na něm ještě žádati,
zdaby jej učinil jiezdna.
Hospodář jemu oř přijedna,
i da jej jemu nelstiwě.
Panic z toho poděkowa mu mile,
i jede preč zase túž cestú,
kdežby opět přijel k tomu miestu,
tu kdežto zbyl lidu swého;
poče welmi žádati toho,
s kýmby počal swádu znowu,
až křik uslyše před sebú.
Panic pospieši tam w tu dobu,
přihnaw, poznа ty zlé zběhy,
ježto na mnoho zjímali jeho čeledi.
I učini po nich běhy,
kopím dáwaje jim weliké rány,
tepa, tlače na wše strany.
Netaže wětších zjímati,
menší musichu mu se poddati.
A tu retowa od nich rytieře
jednoho, an se s panie, s dětmi béře,
chtě přes les s lidmi přejeti.
Panic poče tomu chtieti,
aby mu ti zbězi zjewili,

koli lidí kde bylo
šších těchto.
i počechu prawiti
Jest jeden pohan litý,
mnoho knieżat slúží
nských, i také jiných;
ch každý w rok musí
i mezi křesťany,
imali panie i panny,
li je k jeho dworu;
li jest toho sboru,
dy tam musejí dělati.
poče jich tázati:
ite mi cestu k němu.
ak wecechu jemu:
jeho tobě dojeti.
ece: Chci to zwěděti.
počechu prawiti:
laleko tam dojeti
meze, jeho země;
est jedna úzká násep
zemi jeho,
ž jest hald mnoho:
nu ktožby chtěl dojeti,
by tu násep wěděti.
t tak úzka, že sotně
kola se minú wolně;
ež stojí tři hradowé,
chžto jsú tři obrowé;
jest na swém purkrabí,
za druhým we dwú milí;
rtý podal od nich,
mžto ten jest,
ižto nenie jiných cest,
krze ty hrady jeti:
by pak musil jmieti
čtwrtého hradu
pro toho pohana wadu,
u něhož twoji lidé dělají
w noci i we dne také.
A když jemu to zjewichu,
tehdy mu wšichni slíbichu,
ti zběži i rytieř s nimi,
s lidmi, s dětmi i se panímí,
aby se zase wrátili,
a k králi Artušowi jeli;
a kdyžby se tam doptali,
aby se u wezenie dali
panně Floribelle krásné,
a tak řkúce,
od něho to poselstwie powědúce:
Milosti twé poslal nás jest panic k tobě,
jenž nosí na helmě sobě
w zeleném poli červenú
pannu, zlatem obloženú;
aby z nás to wše zděla,
to wše, coby koli chtěla;
wzdy u wězenie nás jměla,
neb když ráčila, pustila.
To wše jemu slíbichu.
Tu se ihned rozlúčichu,
jeda každý k králi Artušowi.
Tu běchu wšickni hotowi
jíti ku panně u wězenie,
a prawíce to poslánie
řkúc: poslal ny jest panic k tobě,
jenž nosí na helmě sobě
w zeleném poli červenú
pannu, zlatem obloženú;
bychme byli u wězení
tobě, i wšemu twému chtění.
Milá: ach! wece, milého
nelze mi widěti jeho!
žalostiwě wzdy lkajíc,

i truchle se po něm mnije,
jsúci wždy bez wesdie
i wšelikaké kratochwile:
a wždy wiec čím dále
žalost jmějieše weliků.
Jide s nimi před králowú,
i poče ji prositi prosbú,
aby s nimi před krále chodila
s těmi wězni. Králowá to ráda zdiela.
šla s nimi před krále, ale
klekúc prosily jeho w sile,
aby je ráčil usłyšeti.
Tandariášowi milosti přieti.
Král by welmi hněwiw z toho
řka: I pro jednoho žiwého
nechci mu milosti dáti!
Králowá se zase se pannú obrátí,
i jidechu na swé pokoje.
Panna sezwa wšechny swoje,
učini těm bydlo wězňóm.
Po třech dnech kázá jim wšem,
aby každý domów jel.
Tam pak panic dobře se měl.
Když přijel po nápi k hradu,
učinil s tiem obrem wádu;
tbikl jemu u wrata před mostem,
obr wyšel s welikým s železným sochorem,
počal naň swáda,
tu wze na swém oři wadu;
obr jej sochorem porazi,
a on jej swým kopím prorazi.
Na hrad běžew. zabiw jeho,
boje se wiec jiného,
aby někdo nemstil jeho.
I nebylo to zlé pohanstwo.
nalit w něm wiec křesťanstwo.

[illegible]
[illegible], jenž tu [illegible],
že tu [illegible] byl,
jenž to tu jest [illegible].
Jest [illegible] do [illegible],
[illegible] po tom hradě,
[illegible] i [illegible],
[illegible] i [illegible], to [illegible]
[illegible] i [illegible],
i [illegible] domów [illegible].
[illegible]
[illegible] od nich [illegible],
a je [illegible],
aby [illegible]
[illegible]
powědiec to [illegible]:
Ten, jenž [illegible] panny [illegible]
w [illegible] červené,
[illegible],
panic [illegible] k tobě.
A když se to sta, w té době,
že to wšechno učinichu,
panně žalost obnowichu.
A ona opět s nimi šedši,
s králowú před králem poklekši,
prosi za panice swého,
by mu odpustil winu jeho.
By král welmi hněwiw z toho,
tak že jide mlče od toho,
nerodě k nim slowce řieci.
Panna jide preč úpiéci,
i učini bydlo těm wězňóm dobré,
káza jim třetí den jeti domów, [illegible] byl
a ona doma w žalosti osta.
A tam již Tandariáš
zabil druhého obra.
I šel w hrad druhý, tu jej křesťan widěl

a on zbawiw jej toho úsilé,
opět wšechny milé,
l je w slibu k swé panně,
ıe dali u wězenie jie,
v jim též znamenie
i prwniem.
ıž se najspieš tam přibrali,
e jí u wězenie dali;
ení jí zwěstowali:
nosí w zeleném poli
ıú pannu,
n obloženú na sobě,
ıy panic poslal k tobě.
ı s královú i s wězni jide
áli Artušowi,
ıe zaň usilowati.
jemu nerodí milosti dáti;
ı se zase wráti
i s wězni s welikú žalostí.
A Tandariáš tam zabil
obra třetieho,
jenž byl najlepší w té zemi,
u posádce najtwrdší.
Křesťané jej ctně přijali,
a tu radost welikú jměli.
Potom jim wšem bráti káza,
a slibem je wšechny zaváza.
I jidechu wšichni u wězenie
k Floribelle, krásné panně,
zwěstowachu jí znamenie;
a ona beze wšeho meškánie
jide prosit krále s nimi,
zdaby již byl milostiwý.
Král ještě milosti dáti nechtě
řka: Chci málo počekati ještě.

O SEDMMEZCIETMA BLÁZNIECH.

Tak w nadpise; ale w textu toliko jich šestmecitma wyčteno. Báseň tato mrawokárná á se w Rkp. biblioteky u sw. Wíta w Praze, kdež Alan zachován. Tištěna w Star. l. III. 105.

ıal jsem o pěti blázniech mluwiece,
jich jest po hřiechu wiece;
jich jest pět poweděl,
jest písma neprawě wěděl:
hci o tom mluwiti,
písmem doličiti.
mún jest poweděl,
ten jest to dobře wěděl,
jemuž na světě rowně nenie:
Wiece bláznów poznáwámy,
nežli múdrých nalézámy.
Již po tom múdré znají,
jenž sbožie wiece mají:
a ktož již jest bohatější,

ten jest člowěk najmúdřejší.
Wšak, ach, wes swět blázní,
jenž bohaté za múdré mají lidi,
ano ti je najmúdřejší,
ktož má péči o swé duši.
Prwý blázen jest bohatý:
ten chodí wezdy jako pyšný,
až kaky na swých nohách chodí,
srdce jako w stoudi brodí.
Že dieš: kaké to nám chodí,
jakž nám swědčí swatý Lukáš,
jenž jeden bohatec bieše,
ten weliké zbožie jmějieše;
ten sám k sobě powědě:
jez a pij a kochaj sě s pokojem sedě;
nerod sě již truditi,
máš dosti až do swé smrti.
Tělo, zbožie milowáše
a na duši nic nedbáše.
Prwé noci když ležieše,
s nebe hlas k němu mluwieše:
Blázne, swú duši noci wzdáš!
to, cos nachowal, komu to dáš?
Inhed črtie přispěchu,
duši s tělem rozlúčichu
a do pekla ji stěžichu.
Zbožie duši newadí,
až je máš, jako swatý Dawid radí:
cizieho nic nepožiwati,
k zboží srdce nepřikládati,
zákon boží ostřiehati,
swým (wšem?) sirotkóm pomáhati,
desátky čest Bohu dáti
a chudé milowati.
Každý pyšný druhý blázen,
bóh tomu nikdy nenie wzácen:
nade wšěmi ten chce býti,
w [illegible] sě nechce [illegible].
Pýcha s ním jest [illegible].
a [illegible] jest [illegible]:
pyšní budú [illegible].
[illegible] tomu [illegible].
[illegible] tako z [illegible],
ale z Dawidowa písma.
Třetí blázen Boha winí
a čím sě winne newiní. *)
Čtwrtý na [illegible] [illegible].
o tom nám Biblicí píše.
Pátý, jenž sě duchem [illegible].
a w tom swého boha [illegible].
Což sě mezi lidmi děje,
šestý wždy sě tomu smieje.
Sedmý wždy chce wesel býti,
opije sě i chce wše zbiti.
Osmý ten rád mnoho mluwí,
co kto počne, to on prwý. **)
Dewátý jest welmi diwný,
ten jest jako hrnec piwný;
omžeti nic nestrpí,
jeho hrnec, jenž rád kypí.
Desátý to wěrně wěz,
nestawičný jeho peniez:
ten jest mnoho myslí dobyl,
we wšech krajiech rádby pobyl.
Jedenáctý, jenž řeč ruší.
Druhýnáctý jest najhorší,
jenž božiech slow nerad slyší;
nebo by jich rád poslúchal,
mnohoby dobrého slyšal,
skrzež by múdrost prošel,
a tady by k bohu došel.

---

*) snad: nečini nebo nemini?
**) powí?

Třetínástý přieliš dworný,
směšný a nepokorný;
ten sě sám tiem skutkem winí,
kterýž sě sám bláznem činí;
wzdy nemúdrost každý wila
mní, aby to múdrost byla.
Wsickni časi swój čas mají,
toho blázni nic netbají;
nejsú časi wsickni w jedno,
protoť jest w čas wsě dobro.
Chcešli nebýwati wázán,
bývaj někdy bláznе kázán.

Kterýž wede swú wěc plaše,
ten mi čtwrtýnástý zdá sě;
múdrý nelap koho slowem winí,
wsěcky skutky z ticha činí.

Pátýnástý sám sebe nekáže,
jeliž jej někto dubcem ukáže.

Šestýnástý sě raduje,
když jej kto slibem daruje;
protož múdří jsú powěděli:
slibem jsú blázni weseli.

Sedmýnástý též ten sě rád hněwá,
swého hněwa rád pomstiewá;
múdrý swój hněw otloží,
až jej z swého srdce složí.
Často člowěk z swé náhlosti,
dochodí weliké necnosti.

Osmýnástý miluje prázdnost,
k tomu jej přiwodí (lenost);
ni w drahém rúše otchodí:
lenost k šibenici přiwodí,
s mošnú podlé dworów chodí;
jak nám Šalomún zprawuje:
Blázen jest, ktož lenost miluje.

Dewatýnástý poběhne bydla dobrého,
často nenalézá takého:
kámen sě mchem neobalí,
jenž sě často s miesta walí.

Desátýnástý sě boha nebojí,
ten na shnilém mostě stojí;
jakž most shnilý nebezpečný,
tak ten člowěk nenie wěčný.
Wsie múdrosti jest počátek,
boha sě báti, jest statek.

Prwýmezcietmý, kohož bóh powyší,
an sám sebe neznaje,
jenž sě wýše wýší:
ktož wysoko lazí,
ten sě často urazí;
jakož prawí swatý Pawel:
Když mníš, by twrdě stál,
waruj sě, aby neupadl,
ježtoby wiec newstal.
Swatý Dawid prawí:
Člowěk, když we cti byl, nerozuměl;
a jakž k skotu přirownán byl, tak uro-
zuměl.

Druhýmezcietmý nerad slyšie lánie,
ani tresktánie;
ten nrawu jest wlášče pýchy pramen,
každému pyšnému ostawen;
lépe by zděl, by nrawem tiem nepýchal,
a knih o múdrosti poslúchal,
w nichžto mámy psáno
i každému na útěchu dáno:
jenž lepšie jsú ot přietele rány,
než lstiwé políbenie, a slyšeti pány.

Třetímezcietmý jakž nem písmo prawí,
člowěk starý, ježto dětínné má nrawy:
zlořečený starý, ježto má dětinné nrawy.

Čtwrtýmezcietmý newede sě k dobrému,
ani sě wine k towařiši cnému.

Pátýmezcietmý nemúdrý trawce,

ten i potom bývá sám swój hánce;
doniž má co tráwiti, jeho čest daleko plowe,
jakž nic nebude mieti, tak inhed bláznem slowe;
chodí jako ubože,
ztratiw nemúdře swé sbožie:
trawiž proto rozhlédaje,
ua chudobu wzpomínaje,
ač nechceš zahynúti,
ani bláznem slúti.
Šestýmezcietmý, jenž nemúdře miluje,
a tajnú milost pronošuje:
ktož rád milost pronosí,
ten sám na sě swój meč nosí.
Tuto sě skonáwá o sedmmezcietma blázniech.

SMIL FLAŠKA Z PARDUBIC.

Pan *Smil* z *Pardubic*, přijmím Flaška, jeden z předních pánůw Českých věku svého, (syn pana Wiléma, přijmím též Flašky, z Pardubic a na Staré, synowec slawně známého arcibiskupa Arnošta, i wnuk též Arnošta z Pardubic a ze Staré,) we starých listinách již r. 1384 [illegible]muž se připomíná, i umřel r. 1403. Byl pánem hradůw Staré w Bydžowsku a Richenburka we Chrudimsku, i panstwí k nim náležejících. Wstaupiltě 10 ledna 1395 do jednoty panské, která naproti králi Wáclawowi práw stawu swého hájiti se jala; i wýrokem, od krále Sigmunda mezi bratrem jeho a pány Českými dne 2 dubna 1396 wynešeným, jmenowán byl k auřadu nejwyššího písařstwí w králowstwí Českém, kterýžto potom, ač ne bez přetržení, až do smrti swé zastáwal. W hojných rozepřech i baurech toho věku stáwal po straně krále Sigmundowě s jinými pány, tudíž i w časté půtky s městy Českými upadal; w takowéto půtce jedné s měšťany Kutnohorskými, králi Wáclawowi i w zajetí jeho Wídeňském oddanými, dne 13 srpna 1403 zahynul mezi Horau a Čáslawí. Že wzdělanosti ducha wynikal, swědčí, mimo úřad jeho, titul bakalářstwí, kteréhož na wysokých školách Pražských byl dosáhl. Od něho pochází:

SBÍRKA NEJSTARŠÍCH PŘÍSLOWÍ CESKÝCH.

Z rkp. z druhé polowice XV století w archivu Třeboňském, odkudž tištěna w Čas. Mus. 1827 str. II 63.

iunt proverbia Flasskonis, generosi domini et baccalarii Pragensis.

peniez wsady jest, to počátek jest.
· hřiech činí nowú hanbu.
'etra pro Pawla.
a ze kře, a dwě w keř.
ému i mútew lízati.
mie hrušky klátiti: a wšak jich nepřewaří!
ıď se plotem, ale hraď se přátely.
se chřestu, nochoď w les.
wátaj masa, až želie zjieš.
iš, anoť řeč peřie.
tráwu, ano zelie.
nestřílej stúpú w nebe.
enému se nerúhaj a červen nebudeš.
iš jako w kapustu.
š jako w moře.
i jako rohoži.
š jako wřes.
jako smolú se zžeh.
i jako húby zjed.
rý chodí jako nekropený, druhý chodí jako nespět.
:š soli na jazyku.
mu chwoje šimá!
jako kuróm prosypaw.
eho widie, tak jeho za to mají.
e rak, ježto wody nenie?
třeba uhlie, hledaj u popele.
ıen se na jednom miestě neobalí.
za se, před sebú uzříš.
ti, ano nepřewezú; tlúci, ano neotewrú.
w paprslky, a wěžníci chrámy obrážejí; trúbiti, a ohaři řijí.
Syt chleba neothoď, a tepl jsa rúcha.
Ač žebrák syt, ale mošna nesyta.
K sobě ruce skloně, sobě ruce krče.
Sobě žába rusa, sobě srna lysa.
Sobě wlk ostronos, sobě ježek kadeřaw.
Nebýti o středě doma.
Okolo dále, upřímo blíže.
Živá hlawa klobúka dobude.
Ukazuješ mi okno, a já dwéře widím.
Neumieš rukawicí zatkati, ale budeš tkáti pláštěm.
Pozdě s čbánkem po wodu, ano se hřiedlo utrhlo.
Ne témuž kusé, jako s ocasem.
Kup se, a břehu se drže.
Den za dnem, a léto za létem.
Jak kdo léce, tak wybierá.
Tlačiti powětřie nohami.
Rósti kwietie pod nohami.
Česati, ano neswrbí, stonati ano nebolí.
Budeš w lyčeném brodu utopen.
Cizie hoře lidem smiech.
Bláznivá řeč nemá múdré odpowědi.
Dotud wlk nosí, až samého ponesú.
Býti psu, který wlku w ucho podme.
Snadno w pustém lese hwízdati.
Bitému psu jedno hól ukaž.
Kam wrána letí, tam jie kwákati.
Zlý pes ani sám snie, ani druhému dá.
(Zlý pes) sám na swój ocas štěká.
Cizie rúchu jako plst dráti.
Wie liška, komu řemen ohryzla.
Čije kosa kámen.
Okolo močidla chodě neujdeš nádchy.
Kdežby měl skot řwáti, to kola řewú.
Co kde widíš, ne wšemu chtěj.

Ktož [illegible] umřeti, [illegible] [illegible].
Ženě [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], wždy [illegible].
Nejeden w [illegible] [illegible].
[illegible], až po bráně [illegible].
[illegible] se lidmi, [illegible] se nebude [illegible] [illegible].
[illegible] komus cizí kraj, a sám se weň nikdy [illegible].
[illegible] činí nemilost.
Kdy jeden na wóz nakládá a dwa swozu, nebrzo ho [illegible].
[illegible] na holá miesta.
Proto má kowář kleště, aby se [illegible].
Ráno třepe chrápáš: [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] swé děti ahlie hrýzti, a mé [illegible] jesti.
Ktož [illegible], tomu otewrú.
Witězi k [illegible] neměřiti.
Ještěs se nepřewezl, až se přewezeš.
Nes česwek kam chceš, česwek i bude.
By wedl osla do Paříže, konoš z něho nebude.
Swoji se psi hryzte, cizí nepřistupujte!
By swoji i liekami wládli.
Kolik hlaw, tolik i smyslów.
Kolik chytrców, tolik mudrców.
Již wajce múdřejšie než kuře.
Zdá se mu do dna w mléce tápati.
Zdá se mu moře do kolenú.
Žádaje medu, rozléš piwo.
Komu cizie žádno, toho swé mrzí.
Zhoťaný se lidmi káže, a hubený sám sebú.
Kto chce brzo pánem býti, bude dlúho panoší.
Přelud z dobré wóle w hoři za mládi,
a nebudeš na starost bezděky we psí.
Bylohy ranie tele lepší, nežli raný pán.
Nejednomu mysl na koně a paty u popele.
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] k [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] se [illegible], wždy [illegible] [illegible] [illegible].
Ni s [illegible], ni s [illegible]:
ktož [illegible], [illegible] [illegible].
Ktož [illegible] [illegible], [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] ani [illegible].
[illegible] i [illegible] [illegible] [illegible].
W [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] k [illegible] [illegible].
S [illegible] jest [illegible] [illegible] [illegible].
Se [illegible] jest [illegible] [illegible] [illegible].
K [illegible] i [illegible] [illegible].
Starým [illegible] [illegible], že [illegible]; i [illegible], jakoby se [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible], a [illegible] [illegible].
I [illegible] [illegible] pije, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]?
neb [illegible] wíno pije, [illegible] je lepší?
Nepleť se [illegible] s [illegible] [illegible].
Když se [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] s [illegible].
W [illegible] i [illegible] [illegible].
Newyláďíš u wlka [illegible].
[illegible] wlkem [illegible] nebudeš, [illegible] [illegible] [illegible].
Co wlk [illegible], nebrzo [illegible].
I liška swój ocas chwálí.
I kokot na swém smetišti udaten.
Stála hra, buben se otrhl.
Kopáš druhci hrob, sám se weň wlažíš.
Každému swoje Poděbrady.
Ne jeden den Praha ustawena.
Lepší pták w ruce, než dwa letiece.
Owci střihá, koze řiť lupá.
Dáš se za hrst ujieti, ujme za celú ruku.
Dadie kuřeti sedadlo, ano se samo domyslí.

etele i ckety zbíti.
nechce práce zbýti, uruč se za druhého.
na z cizie ruky trn, wsadiž w swú.
a neurážej; klamaj a nehaněje.
10 psa newoď u powod.
daj we štáwě loje.
oby bylo plátna jmieti, by chtěl každému ústa zastřieti.
jsta jednomu pán, a tři celé wojsko.
i těsto snie; núze ke wšemu připudí.
wolowi teletem.
kráwa nenie, by telátkem nebyla.
e nocí nekladeš, budeš dwěma.
ej blázna nad herinky.
lo koně, rek do reka, muž do muže.
k skotu nechodie.
ho dluhu dobrá i sláma wzieti.
zbožie činí nowú šlechtu.
kováno, brzo zbrúšeno.
jsú ptačenci, ktož je prwé wybeře.
ewie, čím se dobrý obchodi.
ám rád w pec lazí, ten do druhého to také mní.
močidla nezuostane, ani žába.
nilost, tu oči; kde bolest, tu ruka; kde poklad, tu srdce.
lahody.
ješ mi ryby u wodě.
než tráwa zroste, až kóň umře.
w ciziem oce drástu, a w swém břewna newidíš.
kocúr šwihaný.
mi rty medem, a kydáš mi dehet w ústa.
no naň z konopí.

Ktož má koláče, ten družbu nalezne.
Sytý wody doteče.
Dobrého druha podkoniem poznati.
Doha doby hledá.
Swój swému, a psu kost.
Newždy rak na mlýně, někdy račice.
S kýms nerostl, s tiem neklamaj.
Jeden newie, co druhého w škorni hněte.
Oheň bez podněta nehoří.
Neboď koně z krčmy, ale do krčmy.
Otec jablka hryze, a synu laskominy.
Lepší mlčenec, než wolanec.
Jazyk hlawě nepřeje.
Newždy se prawda hodí.
Poznáš Siracha w básniech.
Zwieš, kam pěnice nosem sedá.
Poznáš pehmiše w slaměném klobúce.
Pí a smiechu nepropíjej.
Wše whod dobro.
Wšie múdrosti počátek.
Na wšech miestech buď ostražit.
Nespiewaj, až z krčmy pójdeš.
Wšech her nebuď pastýřem.
Zbožný se ctí mladosti zbude.
K starosti jest bezpeč weliké?
W kostele se modliti a w lázni zdráwo jest se mýti.
Na trhu potřebie kupowati a tobolky chowati.
Kdež se mniš w čisté tráwě seda, waruj se lítého hada.
Kdež mníš wšieku swú péči slože, chowaj se tu wlka z owčí kože.
Mášli přietele milého, treskci ho wzdy; pakli nechce slyšeti twého tresktánie, wždy treskci bez přestánie.
Netřesku bradu holé.

Kde škop, tu piwo; kde zwonie, tu kostel;
kde oběd, tu milá; kde wečeře, tu jiná.
Ač co s bláznem ulowíš,
ale nepráwě rozdělíš.
Woláš jako nesemlew.
Střielieš jako po holubu.
Nežeň se očima, ale ušima.
Nekupuj koně ušima, ale očima.
Na krásném pazdeří rádi psi léhají.
Bez peněz na trh, bez soli domów.
Zpraw se, jako řemen w uhlí.
Práws jako srp; až zprawíš, budeš jako podkowa.
Chud newěren; chudoba wieru lámá.
Blázni brodu pokúšejí.
Jidech w les, chtě nabrati hub:
mně húby, i nabrach třiesk;
mně perník, podšew sněch.
Staři nebudem, až we psí pobudem.
Štědrý, jako swatý Mařata.
Dobrá řeč dobré miesto nalezne.
Dobrá řeč zjiedá jáhly w mléce.
Komuž odpuštěnie od dwora dadie,
na toho wrány kwáčí.
Raději bych chtěl sto mil jeti,
než bezděky u dwora býti.
Nenie co šiti, ano wše děrawo.
Buď kárán w krčmě, nepleť se mezi opilce.
W stoh masa nedějí.
We mlýně hudba neplatí.
Swá mysl peklo i ráj:
a potom jej w patu uklinc.
Když slíbie prase, wezmi hned pytel na se.
Čie piwo piješ, toho pieseň spiewaj.
Syté prase wěchtem hrá.
Sytí lačnému newěří.
Peniez pán, chmel hrdina, owes komoň.
Poprawil se jako pes w chrústech.
Prázdný i wodu měří.
Těžce wránu wěchtem zabiješ.
Sám sobě hude, sám sobě wesel bude.
Z drobných ptáčków najlepší hus.
Kdy naši zajiec, jedno wždy lišku.
W ničem nic, a kukla w šesti.
Ktož málo má, ten wiece hledá.
Která kráwa mnoho řwe, ta málo mléka dáwá.
Která myš do mých pasti přijde, ižádná neuteče.
Která do školy chodí, ižádná bez svátosti neumře; wždy jie hromnici w ruku dadie.
Tak suď každého, ať jest wlk syt, a koza cela.
Ze zlé kože nemóž býti dobrý kožich.
Laciné maso rádi psi jedie.
Lepší klín lípowý a hospodář, nežli šafář oceliwý.
Krmie se liškú, zasekáwajíc wlkem.
Na zajieci sedí, ktož se zadkem wrtí.
Nebo-tě kwésti, nebo z zahrady jíti na nowiny.
Rád lísty nese w ústech.
Byl sem, kde dobrý žáden,
kde se dobří nestarají.
Chud w brašnu neb w měšec.

NOWÁ RADA.

Báseň tato mrawoučná náleží w okres powěstí o zwířatech, kterýž w 13 století w Francích, Flandrii, a w sewerozápadních Němcích, a brzo také w Čechách oblíben a wzdělábyl, jakož doswědčuje netoliko staré přeložení bajek Ésopowých, ale i jiný našemu bný ač nás we formě poněkud změněné došlý spis *Rada wšelikých zwířat*, a ještě jiný Všehrda w předmluwě ku kníže o Naprawení padlého, jmenowaný *Ptačí rada*. Týž hrd také o Nowé radě chwalně zmiňuje, když uwodiw některé z ní werše prawí: „To ı z prwních někdy w zemi České předních pánów w swých knihách *Nowé rady* o zmat- ı — k wěčné paměti napomenutí budúcích lidí a obywatelów země České napsal jest. ází se Rkp. w Museum z prwní polowice XV wěku, dohotowen ale dle udání na konci 95, kdež i jiné spisy nalezti, jako: 17 žiwotů sw. z Passionálu. Řeč o prawém pokání. ožím těle. Užitkowé o přijímání. Swaté prosby. Užitkowé postu. Modlitba má čista před m býti. Milosrdenstwie k swému bližniemu. Dewět miest našich bližních. O zpowědi. ı smrtedlných hřiechow. O dwú bratrú, ježto spolu wálku měli. O skonání královny ské (Star. sklad. II. str. 91.) ‚Otec múdrý swému synu radí, a Swár wody s wínem. ıdní dwě we wersích, předešlé w prose. Wiz Mus. Čas. 1832. str. 148. — Nyní zde po prwé ıkem wydáwá.

á rada, ježto pan Smil Flaška ji sklá-
Mnoho w nie rozumného uslyšíte;
toto čísti budú, toť zwie co radí.

Král Lew.

Král Lew ten času jednoho
rozeslal poslów mnoho
wá knieżata; také pány,
všech krajích, na wše strany:
zwěři weliké, i také maly,
před ním wšichni stáli.
se byl tomu swými utázal,
aké orlowi před se jíti kázal,
pojma s sebú ptactwo wšaké,
k jeho dworu s nimi také;
jeho wšechno bieše poslušno,
to bieše dobře slušno,
byť slyšeli jeho slowo;
nebo tehdáž panstwie orlowo
bieše těch časów, když se toto dálo,
nebo toto krále lwa rozkázánie dalo.
Tehda knieže orel bez meškánie,
slyšew swého krále kázanie,
sta před králem s swými ptáky,
ano zwieřat bieše hluk taký;
a před králem se wšickni brojí,
k jeho poslušenstwí a k rozkázání se strojí,
čekajíc wšichni jeho rozkázánie.
Tehdy král lew bez meškánie
poctiwě, k tomu welmi mile,
orla přiwíta tejto chwíle,
se ctí jej k sobě přiwinu;
pohleděw na tu wšichnu družinu,
děkowa z toho mile orlowi,

žeť jest k jeho službě tak hotowý.
Když se již sebrali běchu,
coby král kázal, toho newěděchu.
Tehdy král lew rukú kynu,
chtě jim zjewiti swú příčinu,
proč se jim kázal sebrati,
a k tomu wšem wókol sebe státi.
Weceť jim: Slyštež, moji milí!
neboť wiem, že ste mi wěrni byli,
i otci mému do skončenie:
we wšech zemiech toho tajno nenie,
žeť s waší radú i pomocí
wšechen swět byl pod jeho mocí.
Téhožť wám, páni, ufaji,
jakož wás w tejto mieře znaji:
knieżata, páni, také rytieři,
wám wší obci, jakož dobře wěři;
nebo widíte, že jsem král mladý,
protož prosím wašie rady.
Radiž každý, jakž kto stojí,
k řádu zemskému a k pokoji,
cožť jest na mé ctné, také waše.
Orel podlé krále tudież stáše,
což král prosi, by newáhal,
a jemu raditi neottáhal;
neboť proto wšem býti kázal.
Snadby někto rád otázal,
řka: Kteraké jest toto prawenie?
jáť mním, žeť toto prawda nenie;
ani kto múdrý tomu uwěří,
by mezi ptáky, nebo zwěří,
jakž swět swětem, byl sněm taký;
leč buď tomu úmysl nějaký:
chceť nás w omyl uwesti krásně,
za prawdu nám prawě básně;
wiemeť, žeť zwěř nerozumie,
aniž co mluwiti umie.
Ktoż jest skládal toto prawenie,
wždyť při dobrém smyslu nenie;
snad mnie, bychom byli děti? —
Protož dáwámť tobě wěděti,
ktoż koli má toto myšlenie,
wěz, žeť toto mádrá wěc nenie,
ktoż prawí: toho se ptáti?
ale což prawí, toho tbáti;
jestliž dobré, aby tomu srozuměl;
zlého se wzdy wystříhati uměl.
Buď ktoż koli, netbaj na to,
jestliť prawda, přijmi za to,
nepleta se w další práci.
Pro(to)ť swé řeči ukráci.
Kdežto lew orlowi welí,
řka: Radiž mi, mój milý příteli!
nebo toto nic nepodobné nenie;
ty počni řeči, nečiň dlenie.
Orel se od toho wzdáli
s kázáním, a řka: Milý králi!
račiž mě zbawiti toho,
nebo zde máš dobré družiny mnoho,
ježtoť mají smysla wiece.
Zdali proti slunci swiece
jasně kdy móže swietiti?
takéž já málo tobě raditi;
tuť já také, ač neumiem,
wšak rád powiem, což umiem
najlepšieho twého ctného.
Král lew odpowědě jemu z toho
řka: Rač se toho nezdáliti,
ctný orle! a rač raditi,
což wieš, ježtoť mi jest hodné.
Také zdáše wšem zapodobné;
což koli jich bieše w hluku,
wšichni k tomu na orla ponuká;
aby se orel nezdálil nikoli,

u každý rád byl swú wolí.
oho již nemoha zbýti,
e směle mluwiti.

Orel.

li! a takto řka jemu,
n, ješto běchu při sněmu:
m na to wyjel z domu,
é wšechny pojal k tomu,
učinil twú wóli,
dno rozkážeš koli.
ı pak byl z toho hotow k swádě,
nne již potřebuješ k radě,
tom nechci odmlúwati.
milý králi! poslúchati,
a to mysliti pilně,
twém srdci neomylně
zdy na swé paměti boha,
be jest zwolil z lidu mnoha,
mu tobě dal sbožie a čest;
o wšechno w jeho moci jest:
i koho, nebo wzieti;
iwiti, také umořiti;
ráčí, můože spomoci,
nž jest u weliké moci:
může věčný žiwot dáti,
o pekla poslati.
šeredně prowiní,
wuole nikda nečiní,
ıo swatého daru newděčni:
sielá w oheň věčný,
ıdpočinutie nenie.
chwálí wšechno stwořenie,
ıěj wzdy na srdci wážně,
ı přemietaje snažně
drahé swaté welebnosti:
plniš swé srdce ctnosti,
a budeš ctně hned kralowati.
Budešli se pána boha báti,
budeť sbožie trwati, k tomu čest;
počátek toto maudrosti jest,
báti se pána Boha najwiece,
na jeho welebnost zřiece.
Věz to, že člowěk wšeliký,
buď malý nebo koli weliký,
ktož w boží bázni stojí,
wšechnoť se jeho stwoření bojí,
a on sám pak nikohého;
jedno najwiece otce swého,
bydle wzdy w jeho bázni.
Ale ne tak, jakož činie blázni,
jenž se bojie světa wíce,
jemu se slíbiti chtiece,
jenžto nemuože dlúho trwati;
musí se zlých lidí báti,
smrti, pekla, črta také,
k tomu příhody nejednaké,
a jsúce w některaké starosti,
bojíce se věčné propasti,
ano je jich swědomie winie.
Tak mnozí nemúdří činie:
boží bázeň w sobě rušie,
pak se wšeho báti mušie:
což koli w světě kořenie,
nikdy bezpečen smrti nenie.
Protož, králi, razi tobě,
měj boží bázeň wzdy při sobě;
nade wše toť tobě jest hodno,
budeť twé srdce swobodno.
jehož wšechno poslušno,
toť jest tobě, králi, slušno.
Tak [illegible]deš mile rajského sboží,
[illegible]wzdy w bázni boží.
[illegible]est slušno báti,

k tomu jeho nade wše milowati:
neboť by darmo ten usilowal,
ktožby pána boha nemilowal:
byť na oheň ten dal swé tělo,
nebo dělal welmi těžké dielo,
což pod nebem býti móž,
wšak jemu to wše nic nespomóž.
Náhle měj milost k tomu,
ač ráčíš rozuměti tomu,
k tomu swú mysl na to dáti;
jestiť jej proč milowati.
A jakož swědčí písmo wšaké,
k tomu rozum člowěčí také
swědčí, žeť toto jinak nenie;
k tomu wede twé přirozenie:
buď starý, neb buď malé robě,
ktož pozná přietele sobě,
an jej beze lsti wzdy miluje,
na to snažně ten usiluje,
aby mu se týmž odplatil,
k tomu té milosti neztratil,
wzdy hledaje jeho libosti;
jestli žeťě pak kto zprostí
koho, an přewelmi nuzen,
k tomu nebo na smrt odsúzen:
nad toť jej má milowati
a toho jemu zasluhowati.
Poněwadž se w swětě takto děje,
že druh družci takto přeje,
když se nadějí od koho přiezni,
welmi milují toho w boží bázni:
čiem pak wiece milowati
boha slušie wzdy znamenati?
toho pána mile laskawého,
jenžto (podlé) slowa otce swého
k nám na tento swět jest stúpil,
proto aby nás z pekla wykúpil;
laskawě se k nám přibratřil,
ktožby prawě srdcem spatřil,
že jest ráčil člowěkem býti,
k tomu (z) diewky se naroditi.
Tak se k nám w těle přiblížil,
a w tom se welmi ponížil;
swú dobrotu dal k tomu znáti,
s hřiešnými ráčil obcowati,
aťby je od hřiechów odwrátil,
k tomu k milosti zase wrátil;
jich temná srdce rozswietil,
a k swej milosti wzdy roznietil.
Ten předobrý sám jest jediný
dobrowolně bez swé winy
trpěl muky nejednaké a weliké
pro naše spasenie, také wšeliké,
aťby nás k těm bydlóm nawrátil,
ježto Adam byl s Ewú potratil;
trpěl jest pro tu příčinu,
aby dosti za naši winu
bohu otci swému učinil,
jenžto on byl sám neprowinil;
nebo jest tento byl nade wše čist,
náš milý pán Jezukrist.
Tak se jest obětowal za ny,
k tomu bolestné trpěl rány
krwawé, od wrchu až do pat,
tudiež trudně na kříži rozpat:
ten, ježto wšechen swět stwořil,
ten umieraje naši smrt umořil;
ihned swú smrtedlnú hořkosti
dobyl nám wěčné radosti.
Jenž tak pro ny usilowal,
ktož by jeho pak nemilowal?
Protož nám s sebú kralowánie
chceť dáti pro to milowánie;
protož nic tak pilně nenie

nežli jeho umučenie
·dci wzdy přemietati,
nu w milosti se kochati.
jest mi toto welmi diwno,
st mnohým tak protiwno
ti, w němžto jest spasenie,
e milého umučenie,
) welmi zbuzuje k milosti,
ú wede k věčné radosti,
echny nám hřiechy shladi,
vné věci nám osladi.
t Wawřinci swatému
ladila rošt jemu.
s, ktož jest w tej milosti,
kny přemóže protiwnosti;
yl w kterakéž koli núzi,
jie slúží, po nie túží,
roste milosti spoře,
pozbude wšeho hoře,
e tento kdy zamútí.
rdce pán Ježíš zatrudí?
tento newymluwnú sladkostí!
tak přebývá w milosti,
ı přebývá w jednom těle
Kristus, věz to cele!
bych já se swú mysli stawil,
ež žádný toho newyprawil!
o tej milosti bez cíle zpomane,
jeho u milosti zplane,
o drahém jeho umučení;
toto upřiemo wede k spasení,
ám sniemá wšechny hřiechy;
lojdem věčné útěchy
išem, kdež jest žiwot věčný,
nli toho wzdycky wděčni
jimžto jest nás obdařil.
ıstný, ktož by toho zmařil,
aby nebyl jemu wděčen z toho,
když jest wzal od něho tak mnoho!
Buď ktož koli we wšem světě:
chudý, starý, nebo mladé dietě,
ktož chce znamenati toho,
každý wzal darów přieliš mnoho,
wšeckny pak lidi zřédiece.
Tehdy ty, králi milý! najwiece
darowáns od boha swého
ctí, k tomu sbožím z milosti jeho,
dary mnohými ihned bez čísla.
Žádný toho nemá smysla,
byť wyprawil jeho chwálu,
k tomu štědrost jeho nemalú.
Nadto, králi, já prawím tobě;
měj na srdci wážně sobě,
že Ježíš swé swaté tělo,
jenž pro ny těžce trpělo,
i swú krew jest nám oslawil,
když ji w swaté cierkwi ostawil
na pamět swého umučenie twrdého,
tiem posilněním zbawil nás zlého,
wšem duším tiemto pokrmem,
ktož přijímají s prawým rozumem;
ktož jsú tejto milosti wděčni,
tiť jsú wzdy toho bezpečni,
žeť jim toho milý hospodin přál,
k tomu jim swú milost rozdal,
studnici z jeho milosti beze lsti,
jenž jde z jeho šlechetnosti.
Wiz proto, byť ten wietr nezsušil
a w tobě milosti nikda nezrušil.
Bydliž takto, boha chwále,
toho přemocného krále:
Najprwé hledaj boha swého,
a wšechno čiň we jméno jeho;
nebudeš nikdy owšem omylen,

budešli tak pána boha pilen
we wšem se jeho dohlídati,
tak budeš ctně kralowati
nad lidem wzdy poddaným tobě;
sám k tomu také dobuď sobě
nebeského kralowánie ctného,
w němžto nenie nikdyž nic zlého.
Nebuď také welmi skup na sbožie,
ač chceš jmieti milost boží;
což jest buoh dal sbožie tobě,
nechowaj ho skúpě sobě,
podáwaj ho wzdy štědře dále:
nebo přileží ohyzda na toho krále,
kterýž skúpý jest a nedaří,
tenť chowáním sbožie zmaří
slowo dobré, chwálu k tomu čest,
dobřeť tobě toto slušno jest;
když připadne sbožie tobě,
uděluj ho štědře, nechowaj sobě,
tehdy ctí sbožie hned nabudeš,
stokrát wzdy bohatějí budeš.
Jižť sem, králi, prawil mnoho,
wystřéhaj se také z toho;
což jsem tuto z swé hlúposti
prawil, králi, twé milosti,
by ráčil mile přijieti,
a mně, sluze, w tom za zlé nejmieti.
Král lew jemu hned odpowědě
tak, na orla mile pohledě:
Netřebať se omlúwati, příteli mój!
chciť děkowati; podlé mne stój,
ctný orle! chciť děkowati wěčně,
wěz to na mě wzdy bezpečně;
w ničemž si mne neomýlil.
Bóhdajž by mne w tom buoh posilil,
cožs mi radil, ať bych požil,
služebníky swé rozmnožil,
pamatuje wzdy twá slowa.
Tak král lew orlowi ten den děkowa.

Lewhart.

Potom wece sluze lewhartowi:
Hój wěrný a wzdy hotowý!
nebos ty prwní dobrý z mé rady,
tebúť jsem bezpečen wšudy;
nad jinéť tobě ufím, to wěz,
protož což umieš, hned mi powěz.
Lewhart wece: Žádný mój králi!
orlowuť já radu chwáli,
k tomu se radím jie wzdy držeti,
chcešli swé prospěšenstwie mieti,
jehož mé srdce wzdy žádá;
protož máť jest sprostná rada,
wšak w tom nezdějí meškánie,
máť se státi twé, králi, kázánie,
cožs rozkázal z twé milosti:
Buoh wěčný z swé welebnosti,
tenť jest tobě pójčil některú chwíli
swého lidu mieti píli,
jenžť jest jeho wykúpil krwí draze;
puojdešli s ním k němu, tobě blaze,
tam do nebeské té radosti.
Prawímť, králi, twej milosti:
čehož ty se koli přichwátíš,
tam mnoho lidu po sobě obrátíš;
kterúž koli pójdeš cestú,
k črtu nebo k rajskému městu,
tam jich s tebú pójde mnoho.
Protož radím, drž se toho,
což k wěčné radosti tebe wede;
budeš mieti radost sebe,
žes přišel w nebeskú jistú chwálu,
maje tu radost nad se nemalú
těch, jenž twým příkladem zbudú

, wzdyť s milým bohem budú.
pak, pójdešli na zatracenie,
nikdy bez hluku nenie,
ch! což jich tudíž zatratiš!
nu sám s nimi to hoře zaplatíš
ich zatracenie a swú příčinu,
nu sám také pro swú winu.
ž, mój pane i králi!
dobrý příklad brali
woji, na twé skutky zřiece,
ěj na paměti najwiece:
najprwé pána boha swého
l, nežli čeho koli jiného;
se dlúhého spanie;
pak již wstaneš za ranie,
toho najwíce pile,
náboženě a k tomu mile
watú slyšal a boha chválil,
zlého wšeho se zdálil
nížení srdce swého skrúšeného;
již tehdaž myšlenie jiného,
z nad swým hřiešným tělem,
nu nad zlým ďáblem nepřítelem,
na pána swého Ježíše,
wšechna nebeská říše
lí, a wšechno stwořenie,
něhož nic dobrého nenie;
na pamět jeho umučenie
jest nám k utěšenie,
nu se swú myslí blíže,
i muky jeho ukrutného kříže:
udeš wzdy bezpečen,
všech přihodách utěšen,
watú najprwé přeslyše.
tom, ktož w twú radu slušie,
jim všem u sebe býti;
se jest často raditi
pro příhody tobě nejednaké.
Toť slušie hned wěděti také,
aby wzdy wěrné měl w radě;
pakliby kto tobě radil mladě,
nikdy ho nepřijímaj na dlúze,
chcešli zbýti mnoho núze;
pakli koho poznáš w cnosti,
žeť wěrně radí twej milosti,
což ústy mluwí, toť srdcem míní,
toho pro nic nepromění,
pro dary, pro přízeň žádnú,
ježtoť wěrú močně wládnú:
tobě dobře dóstojno jest,
rač jim činiti nad jiné čest.
Co zlého činí lakomi,
zlato, střiebro wieru lomí,
ježto dary w radu wzdy berú?
toto: swú nesklidnú newěrú
obci wšeckno zlé přiwodie,
tobě, králi, najprwé k škodě,
nebs ty hlawa lidu swého chudého;
požíwaj w tom smysla twého,
aby toto prawě rozsúdil,
newěrného z rady pudil,
jenž takto pokútně zlost plodí,
k tomu wšichnu zemi k zlému přiwodí,
ačby naplnil swú skříni.
Obec jich w ničemž newiní,
neboť oni toho newědie:
jedno, králi, na tě toho hledie;
protož spatřiž welmi pilně radu,
ať na tě chudina winy nekladú.
Múdrý král mát múdré jmieti
w swé radě, ač chce prospěti;
po radě pána poznati jest,
kterakú jemu chwálu dáti i čest.
Wystřiehaj se také toho,

ať jich nebude příliš mnoho;
w množstwí jest rozbrojenie.
w úmyslech swornosti nenie.
Král múdrý ten má mier wšady:
široký kraj a úzké k tomu rady.
Cizozemców w radu newnaď,
a w chlapiech naděje neklaď,
aby je winul w plnú swú radu,
neslušieť toho twému řádu:
ale swé urozené dobré pány,
ještoť jsú we cti poznáni,
a dobře zachowalí w twé zemi,
razit se raditi s lidmi těmi:
prawímť z prawé wiery tobě,
hodíť se obci i také sobě.
Budiž tejto rady wzdy pilen,
nepřátelóm swým budeš silen,
tiem odoláš mnohé wojně,
budeš kralowati wzdy pokojně.
A když pak bude po twé radě,
tehdáž po swé welebné wnadě
máš we cnosti za stuol sésti,
jakož na krále slušie, jiesti,
kdež se množstwie dobrých brojí:
ne u malém nebo w úzkém pokoji,
tu také ať jiní sedú,
každý podlé swého řádu,
jakož čest na kom přileží.
Biskupy, preláty nebo kněží,
tyť wzwláště slušie w čest mieti,
wzdy duchowním stuol poctiti,
na jich duostojenstwie hledě.
A potom když pak bude po obědě,
bydl ochotně s swú družinú,
ať se k tobě wzdy mile winú.
Třebali jest s tebú komu
mluwiti, nebuď leň k tomu,
řeči ochotně jich přeslyše.
nehněwiwě. ale wzdy tiše.
Duj každému ctnému odpowěd celú,
ať každý od tebe pójde s twaří wesel
aťby každý z nich mile děkowal.
Což slíbiš komu, aby to zachowal,
aťby ti lidé potom neláli,
ještoť jsú dříwe děkowali.
Twé slowo ať jest čisté,
což dieš, ať wše bude jisté;
neboť wšeliká sprostná slowa
tať mají býti králowa
wzdy jistější, nežli kdy přísahá
kupec, a swú ruku wlastní ztahá.
Jižť jsem králi, mluwil dosti:
máš múdré a statečné jiné hosti,
ještoť jsú na to přijeli,
k tomu twú wóli oni zděli;
aťby každý z nich powěděl,
cožby najlepšieho wěděl.

Sokol.

Sokol tento najblíže stáše;
králi se podobno zdáše,
aťby se toho neodwláčil,
k tomu jemu raditi ráčil,
o tom nic nečině meškánie.
Sokol učinil hned kázánie,
i je se mluwiti tudiež směle,
řka: Králi! wěz to ote mne cele,
wešken swět mušie na tě zřieti,
budešli jedno tomu sám chtieti
požíwati dobré z mládi rady,
zwelebíš swé jméno wšady:
Ti, ktož jsú poddáni tobě,
měj to naučení sobě,
by na ně ruky newztáhal

a nikdy násilím na ně sáhal;
ale wždycky dobrotiwě
bránil jich i milostiwě,
ať tě milují, také chwálé.
Sáhaj tam přes mezi dále,
ktož twým násilé činie,
nebo toto jinak prowinie
zpurnú mysli nebo hrdostí,
k tomu nechtiece twé milosti
swú službú poddáni býti,
těm se slušie protiwiti.
Když se pak poddadie tobě,
přijmi jinú mysl k sobě,
wypustě z swého srdce zlosti,
přijmi je mile k milosti,
pak siehni opět dále;
neboť toto slušie na krále.
Tiem rozmnožíš swú móc spoře
na wše strany až do moře.

Nedwěd.

Když sokol toto dopowědě,
král wece: Nuže, ty nedwědě!
praw také, což jest na twé mysli;
nebo na to jsme w hromadu přišli,
aby každý podlé swého řádu
mně powěděl swú radu.
Nedwěd wece: Toť se stane,
poslúchajž mne, mój milý pane!
každýť radi, což kto činí,
(w tomť já jich nic newini)
mluwě podlé swého přirozenie:
měť tudiež rady jiné nenie.
Měj we wšem jedno swú woli,
cožť se jedno líbí koli:
sladké pitie, nebo jedenie,
i w spání buď twé chtěnie.
Pakliť kto na tom překáží,
toť já tobě směle razi:
daj mu bez meškánie ránu,
dokudž neodstúpí na stranu,
ačby se tebe twoji báli,
třesúce se před tebú stáli.
Což činíš, ať každý chwálí,
řka: toť dobře, milý králi!

Řeřáb.

Tehda ihned po nedwědowi
wece takto k řeřábowi
král řka: Ty milý, šlechetný hosti,
prosím, radiž mi k mé ctnosti;
nebo umieš raditi, toť wědě.
Pomlčaw řeřáb i powědě:
Poněwadž mě neráčíš zbawiti,
a mně wzdy welíš raditi:
protož, králi, buď hotow k slyšení,
ale nekwap hned k mluwení.
Mluwenieť častokrát škodí;
welmi řiedko se přihodí,
by kto kdy pykal mlčenie,
nikdy to slýcháno nenie.
Ktož chce mluwiti uměti,
nauč se prwé mlčeti.
Každý podlé přirozenie
dwě uši má pro slyšenie,
protož jedna ústa k tomu,
aby práwě rozuměl tomu,
žeť jest toto na to znalé znamenie;
nebo jest užitečno mlčenie.
Nechajť kto chce jiný břečí,
protož ty mlč, znamenaj řeči;
nebuď slowy welmi kwapen,
aby nebyl w řeči polapen:
nebo mnohé králowo slowo

býwá po sto letech nowo:
w desátejť se zemi stawí,
mnohýť ho w Římě poprawí.
Málo mluw, ale čiň mnoho,
protož tě wystřiehám z toho.
Buď w tom poslušen mé rady:
pilně sezři swé úřady,
jenžto wládnú na twém dwoře,
ať se množí twá čest spoře;
nebudeš nikdy omýlen:
widúce, a ty sám tak jsi pilen,
budeť každý hotowějí
k twému ctnému, i snadnějí
než to o zemském úřadě.
Neměj se w tom také mladě,
obezři, kterak kto twú obec súdí,
ať wdowy, sirotci, chudí
po zlej odsúzené ztrátě
plačíce netúžie na tě:
wšeckna wina na tě spadne,
nebo twá milost najwiece wládne
práwem, k tomu wšelikými súdy.
Mnohým srdce těžce bludí,
jenž od tebe jest usazen,
wěře jemu, aby byl snažen
prawdy pomoci každému,
bohatému i také chudému
by zároweň prawdu činil;
ačť bych já jich nerad winil:
jižť jest zjewno w každém kraji,
žeť tuto prawdu najímají;
nejeden se w úřad wkúpil
proto, aby chudinku lúpil;
což najwiece muože wydřieti,
přes nájem chceť sobě mieti,
a nájem pánu zaplatil,
a k tomu jeho tobolku zbohatil!

Což se křiwdy pro to stane!
Ach, zlý a k tomu newěrný pane!
i nic jest čert tobě na to radil,
aby miesto sebe jiného usadil
z peněz w úřad, tako lakomého?
Prawím podlé rozumu swého:
když se sudce tomu daru kojí,
mnoho křiwdy jiným ostojí!
Swé již wede podlé swého chtěnie;
nikdy se také diky nemění
jedné straně ku pomoci.
Lakomstwí jest w takéj moci,
žeť prawdu ke wšemu zmátí,
a práwo w křiwdu promění;
toť lakomstwo cnostem mnúží.
Protož, ač twá milost rúží,
muože toto dobře znamenati,
k tomu se na to lépe přieti,
nebo jest toto, králi, twá pánie;
tobě to radím na krátce,
o tom již nemluwě mnoho,
ač jest co w úřadě zlého
nebo w zemském súdě neřádu:
jsúliť takowí w tom úřadu,
neroď se k tomu již leniti;
ale rač je wypleniti,
ať se jiní jimi takowí (ne)kazí,
a w tej zlosti ať se nezmazí;
také tiem, králi, neroď diti,
nedaj jim w tom déle býti,
ač chceš k bohu býti sčasten,
jejich zlosti neúčasten.
Tak řeřáb skona swé slowa.
Král lew jemu poděkowa,
jeho welmi dobrú radu chwále,
pak wezřew na jiné král dále.

Wlk.

)oseděw, k tomu mlče,
ak wece: Nuž ty, wlče!
mi a neroď meškati.
! toť se má hned státi,
wěrně swoji radu:
ěš, netrp hladu,
e jednati rynské skoky;
zdy naklaď swé oba boky —
welmi snadno tobě!
hádám wzdy po sobě:
buojnost pochodí.
ě, králi, škodí?
se moc rozpomana,
) tě nenie pána,
k tomu, co chceš, wzieti.
e toho ráčíš přieti:
: tomu owce na dwoře
i což jest w komoře.
já cestu k tomu:
ají potřebu w domu,
ch zmatené příčiny:
já se jim i w dědiny;
h před se pustiti,
alowati chtieti.
lépe, swému hrdině:
vzato, tenť jest u wině;
se jest hněwati,
toho žalowati.
winy, leč buď s winú,
m wzdy uwieži w dědinu,
vókol bera wzdy mocí,
pe moci spomoci;
wzieti, tu se ptaje,
wzdy upomínaje,
wzdyť hotow budu s swú zběří.
A což jest nás, wše jsme šeři,
diwoceť hledíme z kukly,
na kohožbychom se schukli:
toho wiec buoh zapomane,
ač se nám w ruce dostane!
Miluj tyto proto, ježto tak berú,
kozy, owce, swině z chalup derú;
také je miewaj rád w swé radě,
neboť se dobře hodí k swádě.
Tudy twá milost dolíčí:
když wezmeš, nechajť každý křičí!

Sup.

Potom sup se w řeč uwázal,
jakož mu Král raditi kázal,
řka: Králi milý! nenie škodné,
což wlk radí, jestiť podobné;
tiem proto rač nemeškati,
k tomu se na odumrlé ptáti,
kdež kto umřel w kterém domu;
dobřeť se já hodím k tomu:
na třetí zemi tudiež učiji,
kdež kto umřel, ihned zwyji;
protož powiemť tyto nowiny,
zdaliť by mi se dostaly ty dědiny.
Pakliť budú malí sirotci
a od čehoť jsú we dskách zmatci?
netbaje nic panského súdu,
do jich let wzdy držeti budu;
nebo snad ještě dále,
maje pomoc swého krále,
hospodářstwie budu wésti;
weškeren kraj móže se tiem přenésti:
a já pořád z domu klidím,
což jedno tu prodajného widím,

nechtě tomu shníti dáti,
káži wše pořád prodati.
Což tu koli, to wše zchytím,
k tomu wšechny lesy zmýtím,
aťby mne potom pomněli
sirotci, kdyžby již dospěli.
Pakli se jim udá zemřieti,
teprw kwas a hody budu jmieti:
wěčněť já jich zapomanu,
a mněť jich dědiny ostanú.
Ještěť by byl wiece bublal;
tehda král naň kynu, aby mlčal.

Jelen.

Ihned jelen podje řeči
řka: Milý králi! nestroj seči;
kdež móžeš, jednaj pokoje,
toť tobě předobře stojie.
Také rač zlých nikda nemilowati,
nad nimi wzdy poprawowati,
nad newěrnými zlými zloději;
za prawdu tobě řieci směji,
nedaj činiti jim násilé,
ale s dobrými ochotně a mile
přebýwaj s nimi, wina je k sobě.
Toť já wěrně prawím tobě:
wešken swět ten o to stojí,
chtě rád bydliti w pokoji;
nebo zloději i násilníci
k tomu budú i wálečníci,
wálkami chtiece dobyti,
aby mohli u pokoji přebyti;
k tomu to wedú neřádně,
protož nedobudú snadně
násilím pokoje nikdy sobě.
Protož, králi, prawím tobě:
ktož dobýwá sobě swú pýchú
pokoje, mysli netichú,
nebude ten w pokoji trwati,
nebezpečno jest s ním spáti.
Nebo zle dobytého ktož požíwá,
řiedko tento sebú bezpečen býwá:
když se nenaděje, bude ubičen,
ktož tak zlý sbožím jest obličen.
Každý rád o pokoj stój,
toť jest wzdy byl úmysl mój.
Mnohý bydleti neumie,
o pokoji také nerozumie;
nebo tak drahý jest, nemá ceny,
swój pokojný staw promění,
i bude potom toho pykati,
a wiec se zase k témuž nenawrátí.
Ktož ctného stawu dobude,
blázen jest, ač jeho zbude
dobrowolně bez překazy.
Králi, twé milosti toho razí:
pamatuj rád swé předchozie,
kterak jsú oni panowali uboze,
bohu k tomu lidem jsúce mili,
dobrú pamět po sobě ostawili;
jich kroniky přemietaje,
na dobré se skutky ptaje,
túž šlepějí aby rád chodil,
k tomu dobrým nikdy neškodil,
nad zlými poprawuje krutě,
ať twých dobrých lidí nemútie.
Tady dojdeš cti i sbožie
a potom milosti božie,
jiežto každý wěrný žádá.
Toť tobě, králi, má rada.

Páw.

Rytieř páw tudiež stáše,
na krále swého mile hlédáše.

ı pak podlé téhož práwa
: třieda na páwa.
radí z smysla ctného,
Jáť newědě nic jiného
ti twej milosti,
podlé swé welebnosti,
choď wzdy w krásném růše;
bě, králi, dobře slušie,
rzdy rozeznaný mohl býti,
ty a twoji poddaní mohl jíti,
ısném růše se kochaje,
toho w srdci maje,
k powýšený nad lidi;
ť se tebe ustydí,
tě w čest wiece mieti,
a na tě má hleděti,
e tě w mysli wáže,
twé duostojenstwie káže.
:tajž u mysli wážně,
) to stój srdcem snažně,
e wnitř swietil ctností,
podlé twé šlechetnosti;
jsi krásným rúchem ozdoben,
budeš hned tomu podoben
bu, jenžto zbielen po wrchu,
r sobě má smrdutú mrchu.

Kuoň.

om kuoň ten mluwil swobodně,
Mluwil jest páw podobně;
aj se wzdy bohatě,
to, králi, slušie na tě.
tobě prawím cele,
ıu se měj wzdy wesele:
, turnej časté klánie,
ı krásné panny i panie,
tiem twé srdce kojí;
když se sjedú páni twoji,
připrawíce se bohatě,
mnohý chtě zhořeti w zlatě,
táhnúc pod swými klénoty,
tak ať se silně sběhnú roty.
Tu mnohý na tom potkání
letěnie se dolów neobrání,
a tak těžce bude ztlačeň;
protož, králi, nebuď rozpačen,
kdež tak se rytiersky sberú,
tepúc se, i w twář se zderú,
křičiec: reta! reta! w hluku;
nejednohoť dobře ztlukú,
opáčiwše se na ruby,
k tomu jemu wytepú zuby:
tuť mnozí swú wóli zdějí
w takém rytiersém turneji,
swých srdcí wóli napasú,
ktož jsú koli při tom kwasu.
Po tom ať twé srdce stojí,
rytiersťwieť nechce pokoji;
ihned potom bez meškánie,
kdežto stojie panny, panie,
buď hotow býti na tom poli,
kdežto twé rytiersťwo kolí;
wšady slyšeti trubače,
mnohý křičí na wazače,
aby jemu dal dřewo w ruce,
sáha kopie bez toho kotúče,
ažť se strach diwati tomu,
nebo třeská jakožto z hromu,
aby se ty tiem ukojil
a wzdy rád weselé strojil.

Kohút.

Ihned tudiež podlé koně
kokot stáše, se kaboně,

k tomu minwi se múdře dosti.
Liška: Králu! juž prawím twej milosti,
buď dobrotiwý swému lidu.
Pakli kto z nich nechce klidu,
smiž daj pokoje sobě,
siž se jelíž poddá tobě,
obléšiš tak swú moc wšady;
protiwná města i hrady
pod swú moc aby přijímal,
toho pro nic nepominowal
těch, ježto jsú wzdy w twej porobě.
Nad to, králi, prawím tobě,
aby nespal nikdy mnoho;
wěrně tě wystřiehám z toho:
neroď bydliti leniwě s sebú,
ať zlý duch newládne tebú;
nebo ktož jest takto ďáblem lapen
a tiem hřiešným snem otrápen,
z hřiechu w hřiech jej ďábel wodí;
až neřije, coť jemu škodí,
w duši, w těle hřiechem hyne,
zatiem ten drahý čas mine,
ach žel jej tak marně ztrati!
wšak ho wiece zase nenawrátí.
Swé hrozné škody newidí,
ani se za swú hanbu stydí.
Když pak také bude probuzen,
teprw zwie, žeť jest byl obluzen;
pozná se, swá wóle wzteklá
přiemo jej wede do pekla.
Tiem snem neroď nikdy spáti,
a rač na to pilně tbáti,
by se w dobrých skutciech trudil,
ty, ježto spie, k tomu je zbudil
ctnými slowy i příklady,
ježto nemají dobré rady;
ktož jest tak těžce zablúdil,
radím, aby jej zbudil,
k tomu trestal jej z toho
kázní, jakož slušie na boha.

Wolek.

Wolek ten z wěrné sprostnosti
wece: Prawím, králi, twé milosti:
čehož si se dobře uradil,
nebo na to swú mysl umdlil,
nechtěj toho proměniti
a nedaj sebú nikomu hnúti;
weď to wzdy u wěrné přímnosti.
Ale netruď se we zlosti,
by wedl k tomu zlé zamyšlenie;
tuť mé rady pro nic nenie:
ale w dobrém skutku smělně,
pracně wzdy i přewážně,
nenechávaj pro zlé tomu lidi,
neboť buoh twé myšlenie widí.
Najprwé zachowaj sobě
boha, toť já radím, králi, tobě,
jenž prostú prawdu miluje.
Nadarmo tento usiluje,
ktož se wšem chce zachowati,
toť se pro nic nemóže státi;
neboť se zlým prawda nehodí,
dobrý wzdy rád prawdu widí.
Nemiluj nikdy zlých lidí;
a ktož prawdy nerad widí,
skutky zlými jest obtiežen.
Nebo zlých lidí, jich nepřiezeň
lépí jest, nežli láska k sobě,
za prawdu toto prawím tobě.

Hus.

i jest pitomá známá naše,
podlé wola stáše,
ec, jakož na ni slušalo,
:: Slyš mne také málo,
ıráli! ač jest toho píle,
diti se z kratochwíle,
ij, králi, luky, sady;
n se drž wzdy mé rady:
dále nežli míle,
se zase k humnóm chýle
říhody wšelikteraké;
j na paměti také,
ıe někto newzchytí.
když se zechce napiti,
žiezni pro srdečnú mdlobu:
flašku měj wzdy s sobú,
se udá tak odjeti,
měl z čeho napiti.

Osel.

el se z práwa bráníše,
raditi wzdy nechtieše,
Wieť každý, ktož zde stojí,
, ani tudiež strýci moji,
jsme k tomu nezwáni,
se pilně radí páni;
nás poznati po uší,
luť powědieti muši,
o blázna po řeči
jíc w takowé wěci,
newolají rádi.
ž což jest do mé rady?
já ponesu, což na mě zwalé,
ě weliké i malé,
to nestýšti já sobě.
ž, krali milý! prawím tobě,
tys wzal na se břiemě wážné:
třebať jest w tom paměti snažné,
nehowěje přieliš swému tělu,
nesti je s myslí weselú.
Král, knieže, i pán weliký,
biskup nebo prelat wšeliký,
čím w swětě má wětší čest,
tiem wždy u wětčí práci jest.
Každému prawím na krátce:
sbožie i čest nenie bez práce;
ale mnohý o to stojí,
w sboží, we cti chce pokoji,
ježtoť nemóže se to státi.
Protož neroď o to pilně tbáti,
by chtěl kdy swému žiwotu
we cti jsa i dáti lhotu;
neboť jest toto nepodobné.
Nad to, což jest tobě škodné,
coby tě mělo kdy potkati,
když by se uměl wystřiehati
po těch, jenžť napřed klesli,
kterak jsú mnozí w zlosti sešli;
dotud jsú zlost nad zlost kladli,
potom tak jsú těžce upadli,
we cti, w žiwotě zhynuli,
potom jsú pekla neminuli.
I dnes ktož túž cestú chodí,
též jemu se takéž přihodí.
Tu cestu sluší minúti,
na jinú dobrú se hnúti,
kdežto lidi nikda nepadají;
tak upřiemo jda přijdeš k ráji,
kdežť jest bydlo bez překazy,
toť já tobě, milý králi! razi.
Na oslať toto wědie wšady,
žeť nikdaž nejde tady,
kdež widí, ano klesají jiné,

ihned se s tej cesty wywine.
Mnohý člowěk těchto nečiní:
wida, kterak podli jiní,
ani wšak sewěží, k tomu spasenie,
po nich pójde na zatracenie.

Tuto holúbek radí králi.

Králi! já toto radím tobě:
měj wzdy paměť při sobě,
aby nikdy w swé náhlosti
newstal, radím twé milosti;
ač jest pak kto i prowinil,
nebo kto co nemúdře učinil,
žeť se zdá jeho weliká wina,
k náhlé pomstě wzdy příčina,
nad to měj wždy rozmyšlenie.
Nebo tu sprawedlnosti nenie,
když súdce k swému hněwu súdí;
tady mnohé k sobě črt přeládí,
žeť oni také od sprawedlnosti blúdie,
w hněwích křiwě, zle odsúdie.
Kdežto súdce jest hněwiwý,
ten často wydá súd křiwý;
hněw má w sobě tyto moci,
ktož se jemu dá přemoci,
žeť z múdrého bude blázen,
čině neetnost i nekázeň.
Hněwem w swém rozumu lapen
náhle ke wší zlosti kwapen.
Kohož nárumný hněw pálí,
rač toto znamenati, mój králi!
jakož dříewím oheň swietí,
tak se řeč hněwem roznietí;
mnohý pro přieliśné řeči
z hněwu přijde k marné seči.
Protož nic lepšieho nenie
proti hněwu, nežli mlčenie.
O holubi se hněw pohnúti,
mlčením jej najprwé učini.
Tiem činem s boží pomocí
hněwu utrpíš wšecky moci;
pak příjde ku paměti zdrawé,
křiwé rozeznáš i prawé.
byloli se jest proč hněwati.
Toho slušie pamatowati,
žeť twój hněw těžce uškodí,
a k tomu mnoho zlého přiwodí,
i wšelikterakého jiného pána,
kterémuž jest moc nad lidmi dána.
Protož odolej wzdy zlobě,
maje tuto paměť při sobě,
žeť buoh milostiwě činí,
ne ihned msti každé winy;
howí, trpí naše zlosti,
chtě nás nawrátiti k milosti:
takéž od nás bude chtieti mieti
milosrdné wzdy oběti.
Ještěť, králi, prawím tobě:
ač chceš milostiwa k sobě
boha mieti každé wině,
tak buď milostiw chudině.
Radím tobě milosrdně sieti,
nebo takéž zase budeš žieti,
Prawím, králi, při mé wieře:
w kteréž koli měříš mieře,
w tuž, wěz, mieru bude oddáno,
jakož jest we čtení psáno.
Tak holub konec řeči učini.

Swině ohyzdná.

Potom se dosta na swini,
pakli wepře, jenž tuto bieše.
Slyš, kterak jemu tento mluwieše,

Toť jest, králi, má rada:
což twé tělo koli požádá,
e wšem wóli swému žiwotu,
nic na swú čistotu:
lstwí, w skutky šeredné,
je w noci také we dne,
šli jmieti toho zámutku,
owém nečistém skutku;
kto widěti jej chtieti,
se toho neroď styděti;
ech ani hanbu tbaje,
w manželský nic nedaje,
) podlé zlé swé žádosti,
se, wzkálej (se w) swé zlosti.
luwila swině prokletá
tato slowa nestydatá;
y každému dobrému mrzko slyšeti,
o ní nechci wiece mluwiti.

Hrdlička.

li milý! pomni na to,
)e buoh powýšil proto
id lidmi miesto sebe,
ieť on tomu chce od tebe,
odil kázeň, k tomu čest,
rše, což wóle jeho jest,
vní w tom radu maje,
íí se wóli ptaje.
tom příklad swatých lidí,
každého srdce buoh widí,
tito jsúc w tomto žiwotě,
a bydléc také w čistotě,
iem se líbili bohu;
tobě řieci mohu
aw, ježto nám zde ukázán;
ěch jedním nenie swázán:
stwím, wdowstwím, čistotú,
nikakéž k wěčnému žiwotu
ani k spasení má čáky.
Ktož jest koliwěk člowěk taký,
že tak bydlí bez zákona,
a w tom swój žiwot dokoná:
ten bez zákona zahyne,
wěčného pekla nemine.
Toť chci naučenie, králi, dáti,
rač w tom powolání státi.
Jsili k manželskému řádu
powolán, měj w tom mú radu:
bydliž, jakož tento zákon káže,
boží wóli nad swú wáže;
budeliť w tom božie chtěnie,
žeť twój staw jinak proměnie
budiž do smrti w čistotě,
wiece neptaje jiné chotě,
wšeho se weselé wždy wzdále,
w čistém wdowstwí boha chwále

Zajiec.

Zajiec po swé wáze plaše
také při tom zboru stáše,
řka: Králi, měj se na péči,
nestroj se k nižádné seči;
ale w každé swé puotce
měj se jakožto na poskoce.
Netbaj na oděnie také na meče,
nebo každý snažněji uteče;
ktož se brání, nezwítězí,
nerowněť rychleji běží.

Wrána.

Chcešli se budúcie wiece škody
wystřéhati, k tomu přihody,
napřed rád přemietaj o tom,
což tě koli má potkati potom.

Ta řeč mluwieše wrána,
a řkúc: že každá rána,
kteráž předwědiena bude,
wždyť jie člowěk spieše zbude;
takéť ji snažně wymije,
k tomu se se zlú puotkú mine,
napřed zwěda, ne w ty doby.
Chcešli zbýti již chudoby,
takéť já radu dám k tomu:
najprwé buď opatren w domu,
w hospodářstwí, nebo na poli,
často sám přihlédaj k roli,
kdež twoji rataji oři;
kterak se twé sbožie spoří,
wše opustě těš se tomu.
Také nejezď daleko z domu,
wšak nad to do země jiné,
ať twé hospodářstwie nezhyne;
aniž se kam ptaj za moře,
čekaj nowin w swé komoře,
toť já, králi, radím tobě.
Ta se rada slíbi tobě i kobě,
strace, wrabci, k tomu strnadu,
wšickni chwáléchu tuto radu.

Beránek.

Beránek pokorně, k tomu tiše
králi radi proti jeho pýše,
řka: Měj srdce wzdy pokorné,
k tomu wšechny úmysly dworné,
aby z sebe pustil (pýchu) z kořen;
nebo buoh, pro něhožs ty stwořen,
kterémuž jest od počátku byla nemilá
pýcha, wždy jest ohyzdná byla.
Ďábel do tej wěčné propasti
pro pýchu musil do nie upasti.
I dnes, ktož se pýchú nadme,
tudiež do pekla upadne;
kdež jest pláč a bydlo strastné,
tať jest pyšných bydlo wlastné,
kdežto Lucifer jest jatý,
pro pýchu wěčně prokletý.
Ktož tak črtu w pýše sklíží,
tenť k němu muší w tuž míni,
w biedu, w smutek, wěčné hoře.
Protož každý daj srdce pokoře,
níže se w sobě, také nehrdě,
pamatuje welmi twrdě
w srdci pokorně, k tomu tiše
řeč swého pána Ježíše:
Ktož se níží, bude powýšen,
a powýšený bude ponížen.
Ta předrahá jeho slowa
ať wzdy jsú w twém srdci nowa.
Buoh jest milowal pokory,
také na to zstúpil swé hory;
mocný buoh, ježto wše stwořil,
znamenaj, kterakť se jest pokořil!
učinil nás, a sám se níže,
jsa powýšen na smrt kříže;
slowy učil, k tomu příklady.
Držme se jeho w tom rady
k tomu, myslí pokornú a čistú,
tak pójdeme spolu k Jezukristu.

Čáp.

Čáp wece: Králi! měj za to,
žeť jest wěrná rada tato,
beránek jest radil práwě.
Jáť pak radím o poprawě:
nebo tito, ježto slowú poprawce,
pak skutkem slowú bezprawce.
Buď tobě toho najwiec píle,
ať se neděje lidem násilé

ch, ježto poprawu mají.
ıe na to pilně ptají,
ohli omluwu mieti,
ležby co bylo, u lidí wzieti;
e k tomu neoblenie,
est w domu, wše wyplenie.
pustíť nikdy jeho zprávy,
lž stáwá které jeho krávy;
ice naň winu křiwú,
nu obilé wšechno wyžiwú.
to wšicko již utratie,
mu dědinu nawrátie.
wěrný bude oblúpen,
, tenť bude wykúpen;
hawné smrti hoden,
r w lidech jest swoboden.
zlý poprawce, nehodný,
lidem i obci škodný!
ı wydán, aby zlé tupil,
ím aby žádného nelúpil;
tomu opak nynie rozumieš?
pro malú wěc umieš:
ıus, kozu nebo kráwu
:ka wydáš na poprawu!
ıe sám dáš w ruce katu,
ınad jiným dře sto kop platu
beze wšeho práwa!
! se pohřiechu to stáwá,
nohý jiného dědiny
ı drží a bez jeho winy;
tento chce poprawiti?
awdu chciť toto powědieti:
:enž měl najprwé správně
še wiseti ohawně,
tento prawý súd učiní,
má na sobě takowé winy?
milý! drž se mé rady:
dáwaj takowé úřady,
ktož wěrně umějí wlásti;
nedaj wlkóm owce pásti,
nebo toto úřad není malý!
kdož jest pak w dobrém poznalý,
tomu rač poprawy přieti,
ktož má boha na paměti;
ať hubie žháře, také mordéře,
také ktož na cestách z nich béře,
jenž jsú w zlosti jedowatí,
ať pořád wšecky utratí,
klije, jakžto w hlawu hada.
Tak bieše čápowa rada.

Kočka.

Kočka ihned mluwi potom,
řkúc: Králi! přizři již o tom,
jakožť jest čáp bratr wěrně radil
k tomu, aby dobré poprawce usadil
na zloděje, k tomu mordéře.
Takéť jest třeba k tomu špehéře,
ježtoť ostře w noci widí;
nebť jest obyčej zlých lidí,
žeť swú zlost nezjewně wedú,
w noci wiece, nežli we dne jedú;
neradiť zjewí komu swé moci,
když jedno koho mohú přemoci.
Protož ktož se na to snaží,
musíť mieti tajnú stráži,
zwěda, kdež mají swé stawy,
tak ihned nad ním poprawí.

Tetřew.

Tetřew podlé swého řádu
také wyda králi swú radu,
a řka: Králi milý! toběť razi,
chcešli býti bez překazy,

[illegible] tu, atež jest lidna:
ale w [illegible], atež jest [illegible]:
w [illegible], w [illegible] — se sa poli.
tudiež [illegible] žiw po swé wóli:
[illegible] — se [illegible] na kraj,
ať se tebe [illegible] topuj.

Pes.

Jeden pes tu také bieše,
ten wšech psów slowo mluwieše,
a řka: Králi! radím tobě bez meškánie,
měj swé wěrné při sobě ústawně:
najwiece, ateż jsú po hostinu,
ať se [illegible] a [illegible] winí,
ještto [illegible] radi pečnijí.
Pakli to aby [illegible] nčiji,
[illegible] nebo který škůdek,
pro nejžiwý tobě přišel smutek,
swú té [illegible] skradie,
tomu zlému dojiti sadadie.
Když pak spieš w swém pokoji,
ať jsú wěrní strážai twoji
wżdy tudiez podlé tebe,
tak k libosti budeš bezpečen sebe.
Také (k) každému twému lowu
měj swú mysl wżdy hotowu;
honiž wieliktaraká zwieřata,
na shon nebo na tenata;
tak činé dle kratochwile
zbudeš nejedné zlé chwíle.
Tak pes dokona swá slowa.

Sowa.

I hned po něm mluwi sowa,
řkúc: Chcesli rád pokoj mieti,
kaž wżdy dóm dobře zawřieti,
zamysle počet nebo radu,
od toho máš sjezdy s hradu,
aby [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] se jim wšem s [illegible].
[illegible] se [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] swym [illegible] a [illegible]
při [illegible] [illegible] času,
tak [illegible] [illegible] [illegible]:
když se [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] bez wšech jiných [illegible]
a [illegible] [illegible] swú wóli:
potom [illegible] se [illegible] [illegible] [illegible].
to wše [illegible] bez [illegible],
když [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] k tomu [illegible].
tiech wšech [illegible] tato slowa.

Liška.

Potom liška podlé swého obyčeje
jakžto se pochlebník směje,
kteří se zhledajú mnoze,
wece: Žádný můj králewice!
wždať ty nám najwyšší hospodin,
nebos pošel již z králowého rodu,
welmi krásný, k tomu máš dosti,
mad jinés poznán w múdrosti,
k tomu nemáš žádné wady;
protož cožť jest tobě třeba rady,
by se jim chtěl tak poddati,
nebo na jich radu co tbáti?
nebo kniežata a twoji páni,
ježtoť jsú k radě wydáni,
cožť nepodobného koli zwědí,
toběť prawdy pro nic nepowědí;
uchopí tě wżdy po wóli,
čehož se uradí koli,
chtiec, aby jich poslúchal rady,
nebs ty člowěk welmi mladý.
Neroď se tak zawazowati,

daj se jim mnoho tázati,
a ty sám buď k swé libosti;
k tomu máš nás menších dosti,
ježto ač co na tě zwíme,
nižádnému toho nepowíme;
protož což koli zwíme na jiné,
toť, králi, twej milosti nemine:
kteréž koli budú wěci
stalé w skutku nebo w řeči,
což my zwieme na twém dwoře,
tajněť powíme w twé komoře.
Kuna, wydra, k tomu ryška
též mluwěchu jako liška.

Luňák.

Luňák, k tomu káně myšie,
ty král na krátce přeslyše;
těch běchu takováto slowa,
řkúc: Buď twá milost wzdy hotowa
k rytieřstwí, také k šlechetnosti;
tehda počni to z swé mladosti
wysokú myslí, k tomu hrdú,
maje w tom mysl twrdú:
jeliž wstúpíš w mužská léta,
tož se zpětíš jako sčeta,
přijma sobě obyčeje jiné,
nechajť sbožie i čest zahyne.
Když ostaneš při tom žiwotě,
naposledy skonáš w tej psotě.

Ježek.

Ježek i toto zwieře syšel
také bieše k tomu přišel,
řka: Což máš swých twrzí wšady,
twrdá města, k tomu swé hrady,
dobudiž na ně za času,
aby měl dosti soli k masu,
wína, k tomu také chleba,
tohoť jest každému třeba,
i rozličnú k tomu jinú spíži;
nebo když se již zima přiblíží,
jenž o tom musíš žiw býti,
nebudeť snad potom lze dobyti.

Wewerek.

Múdrý wewerek, ač jest malý,
královi těchto slow pochwáli,
řka: Múdráť jest tato řeč jistě,
ktožť chce rozuměti čistě;
králi! poslúchajž mé nynie rady,
a k tomu hromazď sobě poklady:
mrawence měj ku příkladu,
kterak se on bojí hladu,
jsa přemaličkého těla,
těžké dielo snažně dělá.
Protož, králi, tobě prawi,
dokudž jsi w síle a w zdrawí
k tomu, dobuď pokladu sobě,
(nebť já wěrně radím tobě)
jímžto twá duše omladne:
těch jistých zloděj neukradne;
před rezí a moly jest bezpečný
tento nebeský poklad wěčný.

Spaček.

Spaček rozumnými swými slowy
takto řka mluwí královi:
Pomni wysokost swého stawu,
žes swým lidem wydán za hlawu,
nad lidmi tobě moc dána,
aby tě měli za pána
nad jiné w tomto žiwotě;
protož nebuď rád w samotě,
kdežť se udá býti koli,
w domu, w městě, nebo na poli,

aby wzdy wzdil swú mocnú ruká;
nikdy nebývaj bez hluku,
ať se tiem twé srdce kojí,
kdežto se twá družina brojí,
kniežata, rytieři, páni
wókol tebe na wše strany.
W nichžto měj své poklady,
jimižto města, twrdé hrady
přemóžeš, kadyž potiehneš,
tak cti, zbožie dosiehneš.
Totoť, králi, prawím také:
slyš rád řeči wšelikteraké
w piesních i w každém prawení,
nač se které slowo miení;
uč se tak, aby rozuměl,
potom též prawiti uměl.

Rys.

Rysowéť tento obyčej mají,
wše w jednu šlapěji stúpají,
welmi jsú powolni wšickni sobě:
také já, králi, prawím tobě,
aby napřed nešel nikoli,
buďto k šturmu nebo na poli;
tak jednaj, ať lidé twoji,
každý na swém miestě stojí,
jakž kto šikowán w své rotě.
Když tak lid máš w té jednotě,
s rowným lidem jsa tak pilen,
nepřátelóm wždy budeš silen.
Pakliť běží nepřitelé,
ty ihned nemeškaj déle,
rychle se po nich zdwihni,
k tomu je bez meškánie postihni,
a to, kdežť jest w širém poli:
do lesa nehoň nikoli,
stihaj jedno na tři skoky,
nebo wieš, žeť jest les široký;
w lese nebo w hustém chwoji
newieš, kdeť twój nepřítel stojí,
aby se náhle newytrhl,
k tomu twého šiku nezrušil;
protoť drž se w tom mé rady,
aby škody newzal také tady.
Nějž také toto na konci paměti,
nebo slušie tomu rozuměti,
aby z swého wšeho chtěnie
pilně dělal své spasenie,
pustě marná wšickna poctu,
chwátal k wěčnému žiwotu,
kdežto wšichni wěrní spějí
milostí, wěrú, k tomu naději.
Těmi třmi skoky bez zlosti
dosiehneš hned božie milosti.
Dotad rys swých slow ukráti.

Papúšek.

Tehda papúšek řeč uchwáti,
řka: Králi! toť jsú přewěrná slowa,
sčastný jest ten, ktož je zachowá
w skutku, w úmysli nebo w paměti.
Račiž, králi, rozuměti,
žeť k bohu nelze žádnému nikoli,
ktož zde chce jmieti swú wóli.
Prawím toto každému cele:
ktož zde má swú wóli w těle,
dokudž žiw jest w tomto zdrawí,
tenť své časy marně ztrawí,
a zde k tomu swú wóli utratí;
pak když žiwot skoná smrtí,
bude poddán mezi zlé črty,
jich wóli pluiti muší,
jsa jim poddán s tělem, s duší.
Protož wzdaj bohu své chtěnie,

tak nalezneš swé spasenie,
když wzdáš bohu wóli směle.
Každému to prawím cele,
ktožby s bohem býti tak žádal,
k tomu aby swé wóle ostrádal,
také dal wšecku wóli k bohu;
zajisté toť já řieci mohu,
aby měl naději jistú,
že twú swatú wóli čistú
buoh ji schowá a neutratí,
a k twé ji potřebě wrátí,
aby ji poznal wěčně,
u boha kraluje wzdy bezpečně.

Opice wšetečná.

Potom wšetečná opice
wece: Mój žádný kralowice!
oddaj swú wóli, k tomu chtění
na wšelikteraké dobré umění,
čáry, k tomu zlato wzdy dělati.
O toť welmi pilně slušie státi,
aby zwěděl chytré wěci,
k tomu neznámé řeči,
i wšech jiných zemí hesla.
Pokus se o wšechna řemesla,
netbaj na to, ačť se zkazí;
toť já tobě, králi, razi,
neroď nic tbáti na to:
ač i wšichni mají za to,
že ty tomu nerozumieš,
protož měj ty za to, že wše umieš.
Nad to, což kto kdy učiní,
nebo jakžto chodie jiní,
spatře střihy i wše kroje,
nemějž nikterakž pokoje,
jeliž též dobudeš sobě.
Toť já, králi, radím tobě.

Skřiwánec.

Skřiwánec jasně a wesele
wece: Králi, prawímť cele,
buď wzdy mysli dobré a ustawičné;
nebo žádnému mladému nenie sličné,
ktož tak swú myslí nic newládne,
pro malú wěc w žalost upadne,
pro ztrátu, nebo rownú škodu,
nebo pro protiwnú příhodu,
když mu nenie wše po wóli;
protož ty toho nečiň nikoli.
Pakli ráčíš málo přehowěti,
chciť o tom wiece powědieti;
nebo peklo, jakožto slýchámy,
toť jest upřiemo pod námi:
tam wzdy bez odpočinutie
hřiešní trpie, a wzdy se mútie;
tuť žádné naděje nenie,
než pláč a zubów škřípenie,
tma ústawná, wěčné hoře;
protož pak w nebi nahoře
tamť jest swětlost bez přestánie,
w božstwí prediwné kochánie,
wzdy jest tam den, nikdy nenie noci,
žalost tam nemá žádné moci,
ani který nedostatek. O tom
chciť tobě prawiti potom.
Protož mluwení chci ukrátiti,
k swětu se zase nawrátiti,
jenžť jest na prostředku obú,
k tomu má peklo pod sobú;
a pod nebem, jakž to wědě,
o tom tobě, králi, něco powědě,
swět jest, toho založenie;
w němžto nic ustawičného nenie,
časowéť se wzdy w něm měnie.

Tiť wědie, kterakowéť jest ceně,
w tomto ktož bydlí žiwotě,
kterak jest poddán mnohé psotě;
ač kdy kto sčestie nabude,
blažen jest; ač jeho zbude,
ač se mu kamos ukradne,
k tomu nezčestie zase připadne.
Swět w sobě jest prawá wojna,
řiedko w něm chwíle pokojná,
jasný čas, a potom mračný;
protož já nechci býti rozpačný,
by pro déšť, bláto, nebo mrazy,
nebo které jiné překazy
chtěl smuten a truchel býti;
nelze jest toho nikda zbýti
žádnému zde w tomto těle.
Protož měj se wždy wesele
takéž w noci nebo we dne;
buď ústawné mysli jedné,
nechajžť se swět jakž chce mění;
protož ty měj wždy ustawičení,
aby s welikú žádostí také
zpomínal na nebeskú radost, wšaké
w swětě naděje nic neklada.
Toť jest, králi, tobě má rada.

Bobr.

Bobr zwieře něco hlúpé
wzdyť se rád u wodě kúpe,
tenť jest promluwil k králi snažně,
řka: Wzdy se rád myj wlažně,
w teplé wodě u waně se kochaje,
wšeho jiného wzdy nechaje;
také měj swój žiwótek biele.
Nadto čistotu w swém těle
zachowaj, ať se nezčrní,
od smilstwie nectného nepoškwrní.
Poslúchajž, králi, mé rady:
stawěj sobě twrdé hrady,
wše dřiewiem, k tomu bez kamenie,
netbaj na to nic, ačť pewno nenie
také w tom dole blíže od wody,
neważ sobě nic tejto škody:
ačť se zruší a rozplyne,
uděláš pak opět jiné.

Wlaštowice.

Wlaštowice wece k tomu:
Chcešli rád pewnému domu,
chciť swú radu k tomu dáti:
raziť od dřiewí nedělati,
také na bahně, nebo u wodě,
ač se chceš ustřieci škodě;
protož na dobrém základu,
maje w tom múdrých lidí radu,
ježtoť raditi umějí,
nebo k wěčnosti rozumějí.

Kolčawa nebo lasice.

Potom se dosta kolčawě,
nebo tato dosti múdře rozpráwie,
řkúc: Prawím tobě jistě, králi!
že častokrát lidé welmi malí
we mnohých příhodách jsú platni,
úkladni jsú, k tomu udatni;
čehož nepřemohú swú mocí,
mnyslyť mají ku pomoci,
žeť tomu wzdy odolají,
častoť silné přemáhají.
Mnohý poznán jest w chytrosti,
ač se jest opozdil zruosti;
protož máť toto od přirozenie:
múdrost, chytrost i uměnie.
Protož slušie rozuměti,

; kterého máš w čest jmieti:
kož widíš, na jeho postawě;
)taje se k tomu prawě,
ctnost nebo moc zwieš do koho,
j měj w čest podlé toho.

Slawík.

wíček ochotně, k tomu mile
Králi! buď twá wzdy píle,
iěl zpěwawé ptáky,
u přemistrné zpěwáky,
w tom swé utěšenie
ých hlasów proměněnie,
každý wzwláště swú notú
áwá se s druhým w jednotu.
·ád slyš hlasy lahodné,
twé srdce omladne,
u twé wšechno přirozenie;
jest toto zdrawé prodlenie:
, hudce, k tomu maje
un wšelikteraké stroje;
e twá hlawa posilí,
akowú kratochwíli
'borných hudeb hlasu,
c podletnieho času,
obžiewá wše kořenie,
se wše stwořenie,
již máj w rozličném kwietí
weškeren swět oswietí;
wětřie wšady hladké,
ı slyšeti hlasy sladké
ie, w noci a w swítánie,
ičków milé zpiewánie
, w háji, nebo na poli:
ı měj útěchu k swej wóli.
toto čiň takú mierú,
ohu s prawú wierú
chwálu dal, jeho stwořenie
také w tom měl swé utěšenie.
Měj tak kwasy kratochwilné,
a wzwláště, což věčného pilné,
toho nezmeškáwaj tady.
Stehlík, čížek pochwálili této rady,
i rozličtí jiní ptáci malí,
každý z nich tejto řeči pochwali.

Welblúd.

Welblúd nejsa tej postawy,
wšak welmi múdrú řeč prawi,
řka: Přistaw swé srdce k tomu,
kdež se žalost stala twému komu:
chudej wdowě nebo sirotku,
majíli protiwnú puotku,
že kto křiwě sahá na ně,
měj nad nimi slitowánie;
nemóžešli hned pomstiti,
ale slušieť s nimi žalostiti,
těše je ochotně a mile.
Ktož koli trpie násilé,
neliknuj se, jdi rád k tomu;
nebo lépe jest jíti k tomu domu,
kdež pláčí, lkají, k tomu kwielé,
než kdež jest kwas nebo weselé.
Múdrá slowa jsú tak diwna,
bláznóm slyšeti welmi protiwna,
jakožto slunce sowiemu zraku
ty králi nebýwaj myslí takú,
protož slyš rád múdrá slowa,
přemietaje je w srdci znowa,
wzdy přemietaj w swé paměti,
k tomu aby mohl rozuměti,
tak přijde k užitku tobě.
Také wzdy stud miewaj při sobě,
ať se w tobě srdce wzdy leká

v [illegible] každého člověka;
protož [illegible] nevsí [illegible]
[illegible] [illegible] jezukristu:
aké [illegible] [illegible] více [illegible] idi.
jehoť [illegible] [illegible] srdce [illegible].
také [illegible] [illegible] nevsleme
[illegible] jed [illegible] [illegible] [illegible].
protož [illegible] králi, [illegible].
něj [illegible] ve [illegible] [illegible] istě
v [illegible] miestě:
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] v [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] nozes [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:
vše [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
V [illegible] [illegible] [illegible] také v [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:
vše v [illegible] [illegible] [illegible] mnoho.
[illegible] [illegible] [illegible] znamenaj [illegible].

Sýkora.

[illegible] [illegible] [illegible] na sýkoru.
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] v [illegible] [illegible] mnoho:
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] v [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:
takež [illegible] v [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible]:
[illegible] [illegible] [illegible] v [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] odpočine.
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
Ktož plně po [illegible] [illegible],

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:
[illegible] v [illegible] [illegible] [illegible]:
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
Protož [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] v [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] v [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
Protož [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:
[illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] za [illegible] [illegible] [illegible]:
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
Ktož [illegible] [illegible] [illegible] w [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] v [illegible] [illegible].
Přibývali [illegible] [illegible].
nepřikládaj srdce [illegible] [illegible].
Tak sýkora swú řeč [illegible]:
potom se dosta [illegible] [illegible] [illegible].

Slon.

Slon také stase w tom [illegible].
ten králi dawal [illegible] radu.
řka: Ostřiehaj [illegible] sebe.
neboť jsú wsady wokol tebe
črtie [illegible], k tomu silni,
tweho jsúc zatracenie pilni
bez přestanie, we dne, w noci:
hledaj by je mohl přemoci
zpowedí, maje skrušenie.

ejich wšechno utěšenie
i wšichnu útěchu,
e nenawrátíš k hřiechu.
ť tobě wěděti cele:
c smútíš nepřítele,
ustawičně w cnosti,
prawím twé milosti;
w tom které překazy,
u tobě také razi:
sobě toho posilněnie
istowa umučenie.
na jeho krew drahú,
tejmeš swému wrahu,
m nabudeš wšie síly;
na to, králi milý!
rtu, swětu, tělu
bohu naději celú;
m od sebe nemóžeš,
kristem wše přemóžeš.
ké slušie wěděti,
len byl swých dětí,
ú we cti a w kázni.
im bydliti bez bázni.
a buoh a na čest tbají,
tě wěrně wystřehají:
ož obwyknú za mládi,
starost činie rádi.
s swatým, budeš swatý;
s prokletým, budeš prokletý.

Noh.

ten tejto řeči pochwáli
Kdyžť jsú děti twoji malí,
h owšem býti pilen.
ožs mocen, k tomu silen,
řemóžeš nepřítele,
tobě radím cele:
nesmlúwaj se s ním na poli,
což prawí, neměř mu nikoli,
wzdy jej nes do swého domu;
také nauč swé děti tomu,
dáwaje jim z toho wnadu,
ať též umějí za mladu.
Také prawím, králi, tobě:
zlato miewaj wzdy při sobě,
kdež bydlíš w swém pokoji,
ať se twé srdce tiem kojí,
hledě na mnohé poklady.
Toť konec nohowy rady.

Jednorožec.

Když král slyšal řeči mnohé,
tehdy zwieře jednorohé
také mluwi swému králi jasně,
řka: Měj se wzdy čistě a krásně
w skutku, w úmysli, nebo na diele;
wzwláště čistotu na swém těle,
toho drahého poklada, pilně
chowaj, tot má rada neomylně:
ktož panenstwie jednú zbude,
wěčněť jeho zase nenabude.
Protož měj se u mysli wážně;
k tomu měj se w čistotě snažně,
nebo ktož zde drží swú čistotu,
ten angelskému wzdy žiwotu
rowná se, ač má úsilé:
Ježíšowi jest jim píle,
jenž swých neostáwá w núzi,
ktož jemu tak w čistotě slúží.
Toť také prawím za celo:
když zachowáš swé čisté tělo,
mějž i mysl k tomu čistú,
tak se zlíbíš Jezukristu:
čistota w ráj nedowodí,

kteraž z wnice nepochodí.
Protož, králi, mej čisté myšlenie,
k tomu wez to bez pochybenie,
že máš Ježíše při sobě:
protož, králi, prawím tobě:
howějž pilně hosti tomu,
ať newynde z twého domu
pro hřiech nebo zlé žádosti,
tak máš ihned ďábla hosti.
Tiť mocně w twé srdce wsedú
a z hřiechu w hřiech tě powedú,
nemajíc prawa k tobě.
Protož rychle přijď sám k sobě,
aby tomu prawému dědici,
Jezukristu kralowici,
dal přibytek swého domu:
nebo on sám má prawo k tomu:
on tě stwořil, pro tě sstúpil,
k tomu drahú swú krwí wykúpil:
ne střiebrem, ani kterým zlatem,
ale hořce na kříži swým žiwotem.
Což se tehdy křiwdy stane
bohu, ktož jeho zapomene
po tak drahém wykúpení,
dá swú dušu k zatracení
swéwolné, mysli prokleté,
w ruce tomu pekelnému katu.
Pomniž na to, králi, pilně,
aby we ctnostech stál silně,
nedada nad sebú mieti moci
ďáblu: neboť nemóž přemoci,
ani w hřiech přiwesti nikoli,
jedno kto mu sám powolí:
tohoť on mocně osiehne,
za sebú do pekla bezděky wtiehne.
Jehožto pekelné moci
střez se každý we dne w noci.

Labuť.

Labuť wece: Budiž tobě,
dokudž máš čas daný sobě,
plač, k tomu kwiel na swé hřiechy,
pustě wšechny swětské utěchy.
Blažení jsú, ktož zle lkají,
neboť tito utěchy čakají:
smuten buď, dokudž jsi w těle,
aby pak umřel wesele:
nebo ktož zde rád w swětě kwasí,
ten mu bude míti horšie časy.
Hleď swým rozumem, ktož račí,
wšak nás pomenuje ku pláči:
pohleď před se, kam se stěžíš,
že k přebystrej smrti běžíš:
zajtra, dnes, w kterú hodinu
skoroli twoji roci minú:
w žádný čas nejsi jist sebe,
hotowliś pak? otieži sebe.
Ohlédaj se také z zadu,
kteraks ztráwil swá léta z mladu,
mnohým přešeredným dielem,
kochaje se w hřieších s tělem,
chwíli ztráwil w marném kwasu
awech! co jsi ztráwil času,
ježtoť se wiec nenawrátí!
protož máš čeho plakati.
Zwedíž pak swój rozum wzhóru
k tomu nebeskému dworu:
tam uzříš Ježíše krále,
s milostí jeho i w chwále,
ktož jsú jemu žiwi byli,
k tomu tento swět potupili:
toť jsú swětí mučedlníci,
k tomu apoštolé, zpowědlníci,
panny, také swaté wdowy,

wyprawiti žádnými slowy
osti, kteréž mají dosti,
Jezukristu k libosti!
rchowaného toho města
i jest úzká cesta:
ířiž wezma s wierú čistú
ej hned po Jezukristu,
swé wóle, k tomu sebe;
úto cestú puojdeš do nebe.
adž den ote dne odkládáš,
ak tam k němu jíti žádáš?
plač zde na swé hřiechy,
jdeš wěčné útěchy.
amto před se do pekla,
am jsú zwieřata wzteklá,
zné potworné črty,
řiešní žádaji smrti;
slituje se smrt wzdálí,
oheň wěčný pálí;
ič jest a hoře wěčné,
h, bydlo nebezpečné!
tiemto nejsme jisti,
ostili čili w nenáwisti
nižádný newie do sebe,
hoden, čili nebe?
máme se lekati,
u smilowánie čekati,
om zbyli plamene;
o má srdce kamenné,
e k pláči nezbudil,
y toto práwě rozsúdil?
králi, prawím tobě:
swé swědomí w sobě
pilně, toť já razi;
tuto najdeš mnohé překazy
ědomí zpletené diwné,
u spasení protiwné.

Uzře se sám takto winného,
zdali kdy posúdíš jiného,
wida do sebe tyto winy?
Šťastný, ktož toto záhe činí,
poznaje, což má wnitř, wady,
neboť swé hřiechy pláčem shladí!
Když spatříš srdečnú schránu,
wezřiž pak na prawú stranu,
jenž se mění štěstie tohoto světa,
kteraks bydlil swá wšechna léta:
w chwále, w štěstí, maje sbožie,
obdařen jsa milostí božie
láskú, ctí w světě nemalú,
k tomu wše pro boží chwálu
což jsi w světě měl prospěchu:
tohos pak požíwal k hřiechu,
plně w hřiechu swé žádosti;
protož máš těch příčin dosti,
pro nežto wzdy slušie plakati,
k tomu snažně se hřiechów káti.
Kdyžs již hleděl na prawici,
hledíž také na lewici,
totiž na neštěstie tohoto světa,
ježtoť lidí mnoho střetá:
křiwú řečí, zlé příhody,
od zlých lidí mnohé škody
nemoc w těle, ztráta w sboží:
toť jsú wše poslowé boží.
Tak se nám buoh zde protiwí,
abychom jemu byli žiwi,
pustiec wšechny zemské žádosti,
pak táhli k nebeské radosti;
protož přepúštieť tyto puotky.
A tys snad w tom nebyl krotký?
nepřijímáš toho již mile?
swú se wolí jinam chýle
libost jsi měl w světské psotě?

Lkaj se w nem swé slepoté,
žes neznal božie milosti,
a mnoho znal činé jiné zlosti:
kaj se, nebo plač bez meškánie,
ať čas nemine twému pokánie.
Ktož w slzách bude sieti,
tenť bude w radosti žieti.
Jižs slyšal dosti znamenie,
žeť zde nenie žádného utěšenie.
Ještěť wiece prawiti budu
o hrozném božiem súdu,
když sám Ježíš, král wšech ctností,
přijde súdit s welikú welebností:
wókol jeho oheň zplane,
tuť dobrý i hriešný stane.
potom jej uzří oko wšaké,
kteříž jsú jeho nenáwiděli, také;
ktož se Ježíšem styděli
a pokorné jeho nepřijeli.
w hněwu božiu jeho milost widěti,
budeť se jim wždy styděti
Ježíš, prawé wždy činy twrdé,
setře jich úmysly wšechny hrdé.
W ten den hněwu, k tomu smračenie,
ten den tesknosti i búřenie,
hubenstwie, hoře, k tomu tesknosti,
den rychlý hněwu i žalosti,
den hrozné trúby nebo jeku
hoře bude tomu hřiešnému člowěku,
kdež nemá žádné spomoci,
nelze jemu zbýti božie moci.
Běda, hřiešníci nezčastní!
když již twoji hřieši wlastní
doličie toho, žes prowinil,
řkúc: Teď jsme, ježtos nás činil!
ze wšech skutków, z každé řeči
wydáš počet, k tomu z každé wěci.

Tehda w tom hrozném súdu
sotně swú duši zbudú,
od zlých pak řeči nenie.
Auwech! hrozné rozlúčenie.
Slyš to, kto hřešíš bez studu,
kterak dočekáš toho hrozného súdu?
když w tom posledniem ortěli
buoh zlé od dobrých rozdělí,
řka: Pojďte, moji zwolení!
a zlým: Jděte, zlořečení!
ať wás oheň wěčný pálí:
nebo jste mne w swětě nechwáli.
Tuť pláč a zubóm skřípenie
w pekle wěčné, bez skonečenie:
nebť jest pomysliti hrozno
hřiešných rozdělenie rózno!
Jděte! pojďte! dwě slowě,
ktož je má w paměti hotowě,
ten nechá mnohého bludu,
boje se tohoto hrozného súdu,
kdež sotně probude swatý.
Slyš, křesťane hřiechem jatý!
ježto strojíš marné kwasy,
a řka: Na tak dlúhé časy,
až do posledniho súdu
na dluh já hřešiti budu!
Protož tak tiem ukrutným smiechem
krmí ďábla w sobě hřiechem,
tak w tej naději oblúdně
zapomene swé smrti ukrutné,
jenžť jest hořká a tak strastná,
zlému křesťanu wždy nezčastná,
neboť jej wydá k jeho zatracení:
slyš, kto má uši k slyšení!
Protož dělajž každý swé spasenie,
nebo zde naše bydlo nenie;
chwátajmež tam wši žádostí

k naší budúcí radosti, i milosti
skutky činiec, stuojme u wieře čisté.
Pomoz nám k tomu, milý Jezukriste!
bychom také věčné núze zbyli,
ale s tebú w radosti na věky bydlili.
Ktož komu přeje a beze lsti,
pomoz jemu, pane bože! k swé milosti,
k tomu daj jemu žiwot věčný,
jenž jest w tobě wzdy bezpečný. Amen.

Skládánoť jest toto prawenie
tisíc let od božieho narozenie
pána milého Jezukrista,
w tom počtu, když se psachu: tři sta
dewadesáté páté léto,
stalť se jest konec řeči této.
Ktož těmto knieżkám jména žádá,
protož wěz, žeť slowú: Nowá rada.

RADA OTCE SYNOWI.

Mrawoučná báseň; zdá se též co Nowá rada pocházeti z péra znamenitého pána Smila Flašky z Pardubic. Zachowala se w rkp. knihowny Raudnické, weřejné Pražské, a Musejní a sice poslední z prwní půle XV století celejší. Tištěna w Star. Sklád. V. 153.

Múdrý, ctný otec, pořádný
swému synu byl jest radný,
jakž ho w radě neomýlil,
ačť by se sám syn pochýlil,
se cti, ku poslušnej wieře;
žostiť rady w také mieře
bylo od wěrného otce,
k jeho ke wšelikaké puotce
swój ctný úmysl mu powěděl,
a řka: Synu mój! by ty wěděl,
kterak s tiemto swětem buda,
ač se mě přebyti udá,
k němužto máš čáky wiece,
na mé i na twé léta zřiece.
Já jsem skrze božie dary
člowěk již tak welmi starý,
žeť práce již nésti nemohu;
protož z toho mocnému bohu
děkujiť dlúze na krátce,
k tomu jeho dobré matce,
žeť jsem se tak krásně zstaral,
jakž mě nikte neukáral,
ke cti za najmenší wlas.
Synu dajž buoh dobrý čas
wésti žiwot na tej stopě!
Jáť tobě dnes meč, i kopie
wzdáwajiť u wěrné wieře,
zdabych na tobě rytieře
dochowal z swého plemene,
od tak dobrý matky jmene,
již jsi měl we cti bohatě;
protož i jeden přírok na tě
nesahá w twých mladých létech:
jedno sám cti nebuď wetech!
Měť jest wše plné žádánie,
by to wěrné požehnánie

[illegible]
[illegible]
[illegible]

a bojuje mši slúží;
srdce po tom túží,
na každý den chtělo
waté boží tělo.
lrže, všeho dobudeš:
estí jmieti budeš,
všem nepřátelóm silen,
toho s wierú pilen.
iece razi k tomu:
luwíš, slíbíš komu
wierú, bez omyla,
t twých wzdy prawda byla.
bmyšlenie tebe
išně těžce sebe
uj w lidské dluhy,
ój slib nebyl tuhý.
všady plnú wierú
by wládna swú mierú
božie tak slibowal,
vždy swú wieru schowal
i na jiném wážně.
vých wěcí kterých snažně
z úmysla ctného,
neoklamáwal nižádného,
ohlasně wšady,
č, o sbožie, o hrady.
wetných řečí nemiluj,
klamiech neusiluj,
tomu dielu nutil,
y dobré lidi mútil,
byl wesel proto;
estój srdcem o to.
odná spíle při smiechu
brým ctným útěchu
jich srdce mladí,
lnému nic newadí:
lnú, lstiwú, zlú řečí
mnohým přijde k marné seči,
i také k šerednému účinku
pro nezčastnú, zlú nowinku,
jížť swého prostranstwie přizdí,
k tomu jiných čest s sebú ohyzdí
bez winy; pak jiní lidé budú
o tom prawiti bez jich studu.
Protož, synu milý! neroď nésti
těch řečí, jichžby dowesti
nemohl podlé cti pořádné;
přiházíť se muži nesnadné.
Jedinké zlé slowce proplaše,
tisíci jeho nenawrátíš zase;
aniž jeho swú silú natíhne,
ktož darmo na čí čest siehne.
Synu milý! čest jest tak swobodna,
žeť jie i jedna řeč škodna
nenie k jejie potupení:
než po takém dowedení,
jakož rytierský zákon káže;
protož nad čest nic nenie dráže.
Meč, ruka, hřiech cti poškwrní,
řečí ji žádný nezčrní,
kromě ohlášenie swěta,
súd, jenž lidi těžce střetá;
zaňž by mohl každý umřieti,
by mohl dřiewe smrt wzieti.
Rozumějž prawě mé radě.
Zdaliby pak swú mysli mladě
sáhna, nechtě tváti na to,
twrdil sobě tuto řeč za to,
a řka: žeť mně také spomóže,
když řečí nižádný cti nemóže
odjieti druhému cele:
protož já chci tehda směle
státi po swé wóli wšady
buď cti s wadú leč bez wady.

Nechajž náhle toho svého smysla,
toť já tobě z věrného umysla
i toť tobě z plné rady powědě:
toť pak mnozí lidé dobře wědie,
kterak sobě kto swú čest wážie:
tak se jedni druhými kážie,
ač nehlasně, tajná řeči.
Protož, synu, drž se mé wždy řeči,
projdú twoji činowé wšady,
budeš-li poslúchati mé rady:
jakť koho lidé poznají,
tak jej za to podnes mají.
Protož, synu, z mého zwěstie,
pros boha za dobré sčestie,
by tě buoh wšie zlosti zbawil,
také tě na cti uzdrawil,
jakť by neměl urážénie
wěčné do svého skončenie.
Neb, synu, nic nenie tieže
než kohož to břiemě wieže,
žeť má kterú wadu na se;
nemóže toho ničím zase
nawrátiti, málo, nebo mnoho,
byť se nebylo stalo toho:
byť wšickni mistři o to stáli
w světě, nebo najwětší králi,
chtiec toho úplně nawrátiti,
nemohúť toho zaplatiti
sbožím, nežku mistři jiní,
ktož proti své cti co učiní.
Takť chci řéci weliké slowo,
aťby bylo w srdci nowo,
tobě na wšeliké činy:
Buoh mocný, jenžť jest jediný,
ustawil zemi i nebe,
poněwadž ponížil sebe
z wysokého božstwie swého za ny,
jsa buoh milý, wšudy prostranný,
jenžť jest sám také w těle byl,
řekl: Tak jsem toho mocen nebyl,
by toto, což se jest kdy stalo,
by se to mnou odestalo:
než se jest wždy stalo již.
Protož, milý synu! když
buoh, jsa mocen wšech wěcí,
nemohl jinak stálé tej wěcí
obrátiti, nežli za stálú,
protož nějž na to peči nemalú
we wšechny dni nebo hodiny;
pomni na to, mój synu jediný!
také w srdci daj je pomnieti,
což budeš činiti chtieti.
byť se toto nestalo na tobě,
jehožby nenabyl nikda sobě.
Buď sprawedliw ke wšem lidem,
s dobrými súsedy buď úkliden;
buď nežádaje jich sbožie
bez práwa a bez dieky božie.
Wyššieho nad se cti z práwa
pro toho, jenžto čest rozdáwá
w světlých i w širokých zářiech
na světě w bohatých dařiech.
Protož já to často widám, také jiní,
žeť pán buoh z chudých knieżata činí.
Rownému buď na wše rowen;
chudšiemu na mysli skrowen
řečí, skutkem, přiezní k tomu.
Nebuď skúpý nikda w swém domu,
nebudeš na sobě toho jmieti.
Událiť se tobě přižřieti
rownych častých škodek mnoho,
newaž sobě těžce toho;
takéž, jakož by se tobě málo
od koho rowného tobě dálo,

| naň myslí tak tuhé:
jemu prwé, druhé,
átkrát z swé dobroty.
:elit pak twej ochoty
m schowati pro swé zlosti:
lě swé šlechetnosti,
o přátelóm toho píle,
swého mocně, k žiwotu chýle,
ktož buď koliwěk taký,
) cizím těší swé zraky,
r té zlosti jsa omrčen;
ľábel proto strčen
)es, móže každý wěděti,
tomu, jenž nemohl jmieti,
proto w pekle wěčně.
elit kto na tě přiečně,
swého, w srdci čest maje,
o křiwě nežádaje.
kdy mysl na to, synu, sobě,
lé sbožie bylo mílo tobě
čest twú i také duši,
túto radú ihned zruši.
ném sboží stój, chtě dobyti:
it jest sbožiem cti nabyti
větě, dobrého slowa;
i jest sbožiem chwála nowa.
itědrý, jakž na tě slušie,
kúpost nezmařuj dušie;
tědrost nezahyň také,
a dóstojna cti wšaké.
ým chudým přátelóm mile
| štědr, z obláščie píle,
nawisti jich núzi;
ú ctní a šlechetní dluzi.
it těm, ktož wěrně slúžie,
é cti srdečně túžie,
tě rádi wýše wznésti,
než twá moc móž tě dowesti:
k těm nebuď swé ruky twrdý,
synu, by přielišně hrdý
chtěl býti k lidem swú wolí,
tohoť nerazi nikoli.
Nebo ktož jest přieliš pyšný,
wysoké mysli přielišný,
tent lidem nemóže mil býti,
byť udatstwím mohl projíti
wšecky walné seči skrze;
wšak swú hrdostí omrzie,
každému na každú stranu.
Takměř na welikém pánu
přielišná hrdost zle stojí,
nebť se ho čest sama bojí,
mniec byť jie chtěl w líce dáti,
té ty w tom neroď hněwati;
buď pokoren k lidem wšady,
ačby měl města i hrady,
protož tej cti nebuď lišší,
čím tebe buoh wiec powyší,
tiem buď pokornější wiece,
ačby jiní na tě zřiece
winuli se k tobě spoře,
widúc tě w také pokoře;
wniej tě buoh ke cti zwelebí.
Milostiwě s swú čeledí
přebýwaj, což jie máš s wierú,
netrať jich jistě nesměrú.
Buď rád wesel mezi nimi,
oni s tebú, a ty s nimi.
Buď podlé jasného jewu,
jakž bez daremného hněwu
bez daremného waru,
odoláš mnohému swaru
čistú, šlechetnú dobrotú:
ne tak lstiwú twú ochotú

by stál milú řečí po nich.
k tomu jinak myslil o nich;
takměř by je sám zahubil,
těžce by se tiem pochlubil;
ale beze lsti buď k svému
ochoten jaký i k každému,
s kýmž máš co činiti na světě
w které dobrotě nebo přetě.
Drž se wzdy obyčejów ctných
přirozených přátel swých,
chowaj, netrať jich swú winí:
tiť lidé najwíce kynú
na cti, na zboží, na slowě.
Ktož sobě pak přiezni nowě
zří, ztratie své ctné přátely;
protož bude přiezni celý
hledati w chatrnej měně:
tiť jsú lidé w lehkej ceně,
ke cti jsú lehčejší těch plew,
dobřeť přisáhnú na lidskú krew.
Protož buď s přátely mile,
chudé rád wzdy k sobě chýle,
a bohaté wýše maje,
dojdeš zde cti i tam ráje.
Budešli dwořenin dáwný
u kterého dworu wždy ústawný,
tehdy toť chci řieci tobě:
neznámé, ctné hosti k sobě
wiň rád milostiwě z ticha.
Nechajť jiný jimi pýchá:
ty wzdy neměj této hrdosti,
by jim w jich neznámosti
dopustil zlého činiti;
muožeš cti jich rád sluužiti.
Pakli již co umysliš sobě,
žeť toto mílo bude tobě
k světu po rytieřstwu jeti,
nepůstějž toho z paměti.
kdyžby se ctně zase wrátil,
by se hrdosti otwrátil
od swých chudých přátel proto;
neboť k onomu slušie toto,
byť k sobě je mile winul,
s nimi z práce odpočinul
podlé ctné kratochwile.
Pakli by se z nich nemilé
dílo koma z wyšiše moci,
ty, moha jemu pomoci,
jeho prawdy i nepomohl,
jakžby to přiwesti mohl
jemu řečí nebo činy,
jměl by na se těžké winy,
ke cti tobě uráženie za to.
Budeliť nésti mile zlato,
by ho takto dóstojně dobuda,
prwé panoši dobře pobuda,
potom přijal rytieřstwie na se;
tak jakž tajně neb wýhlasně
řekli, že jsi rytieř nematný,
dóstojen, ke wši cti platný.
Neweď mysli přieliš k tomu,
by se tak již obložil w domu,
nebo které šeradné swé wěci
jako saň z sluby chtělby uteci,
byl pro swú lenost obláščen,
nebylby široce sčasten
w takém marném obložení.
Stój mysli po ctném oděni,
by s tiem w swých jiezdách projel,
jakožby pak w něm wšie cti dojel,
protož byl sám toho druhu radě.
Nebuď nikda nesčastně w swádě
w obci, ani kdy w towařistwi,
budešli tak u plném množstwi,

ebú ctné družiny
'il pro swé marné činy
ı nebo swádnú řečí.
se státi po ctné sečí,
může probyti snažně
i múdře, také wážně,
twémn milému dietěti
:č k wěčné paměti,
rytieřskú chwálu plodě,
to budeš w tej příhodě,
niežata, mocní páni
k sobě čirú plání,
swú wóli srdcem snieti,
ch již nic nerozjeti
od té mieře již:
'ádě, synu, swé srdce bliž,
o čisté oděnie lskne se
n poli jako w lese
rúhwemi již bohatě,
ida chce ctné odplatě;
uzří již oko twé,
u podlé hospody swé
:jto swády nemylně,
owal swé miesto pilně
řečí, mysle mnoho,
se dokládajíc toho,
trachem i udatenstwím wládne,
hož tobě neuie snadné
latnému mocnému nikoli,
jeho dobrú wolí.
ospodě wěren buď,
ho čest tak se truď,
' také swé cti chráně
proň i w jedné ráně
, také k lidem na swětě,
y ty sám, také twé dietě
é smrti by škodu mělo,
jenžby neprostranější zřelo.
Budešli který úřad již mieti,
toť třeba na to dobře pomnieti,
bys chowal pána i lidi.
Ktož tě rád we zdrawí widí,
protož, synu, u přiezni také
měj na to rozum múdrý wšaké,
ktož tobě ke cti co ukáže,
ty toho sobě draze wáže.
Raziť sobě wšie obce chowati:
mohloťby se někdy státi,
žeť by na jeden den oni byli
wšichni za jednoho člowěka mili;
protož ktož také obec ztratí
jeden den toť wše zaplatí,
že se jmu proto zle stane,
žádný jeho dobrým nezpomane.
Buď swé chudině milostiw,
w jejich winách nebuď zlostiw,
by je sám tak těžce súdil,
od statków hnal, tak ochudil,
od jich těžkého stradánie;
nad práwo měj smilowánie.
Neroď duše w tom tupiti,
swójť jest snaden odsúditi
k twej wóli samému tobě;
neboť nemóže pomoci sobě,
ačby se welmi práw činil.
Král jest Šalomún múdrý byl
prawdy práwa nalezánie:
wšak súdíl podlé tázánie,
maje smysla nad to wiece,
ačby jiní na to zřiece
netratili ctného práwa.
Což nám stará múdrost dáwá,
wiz se na to wzdy pomnieti:
budešli zbožie, nebo lidi jmieti,

nesuď jich sám z swého smysla:
čin podlé starého čísla
s potazem ctných wěrných, synu,
buď to o kteruž koli winu,
wyšších, také lehčejších lidí.
Jakož twé srdce winu widí,
wydajž na to sudce swé
potom, ať newynde z wóle twé
srdce twého umyšlenie.
Cožť přinese jich súzenie,
budiž milostiw nad práwo;
budeť to twé duši zdráwo,
i twej cti také ku pomoci.
Přijdešli kdy k takowé moci,
tuto radu na tě již zachowám:
aby sirotkóm, chudým wdowám
jich prawdy sprawedliwé a mile
pomáhal i byl toho píle,
i wšem chudým s práwem téže,
ač toto když na tobě ležie.
Synu milý! již jsem wše powěděl,
což sem najlepšieho wěděl,
ježtoť ke cti jistě nenie mylné;
jedinéť chci ještě tobě pilné
k rytieřstwí dáti toto znamenie:
aby ctil wšechny dobré panie,
s prawú wierú jich cti bráně,
ačby kto zlú řečí na ně
chtěl se přimíliti komu,
by se tak přimluwil k tomu,
jakžby zlá řeč wzdy zlú byla,
a dobrá to odmluwila;
podlé cti, dóstojné rady
aby jich čest šířil wšady;
k jich libostem jim tak slúžil,
aby toho dobrým užil;
k tomu w jejie službě ustawičen,
protož jejie přiezni buď wděčen.
Wěz to, synu! ze sta jeden
muož sám od sebe býti přiweden,
jenžto by byl ke cti čilý,
komuž dobré panny milý
u wěrné milosti nejsú jistě.
Ty nebuď tak, toť prawím zajisté,
buď blízko již k rytířské chwále,
nebuď ustawičen nikda na mále:
ktož u wieře ustawičné ceny
wěrnú ženu bez proměny
poznaje ji w dobré postawě,
ihned dá swému srdci prawě
po její kráse túžiti,
chtě se pro ni doslúžiti
cti, k tomu rytieřské chwály,
wěz, žeť toto člowěk nenie malý.
Ktož tak ctnú milú sobě oblíbie,
swú jie wěrnú službu slíbie,
i chce jie státi wzdy w té wieře,
z tohoť jest dobrá čáka rytieře
w skutku, k tomu w šlechetnosti.
Jsa s ní u wěrné milosti,
wšie ctné dobroty pln pro ni
wšelikak, pěš i na koni,
k bohu, k lidem jestiť čilý,
i ke wší dobrotě smělý;
ke wší pak zlosti strašen,
jako pták, jenž často plašen;
protož se zlosti pro ní žásá,
nebť mu mila, jejie krása;
pro níž sobě w lepšiej wóli,
cožť na swětě činí koli,
we cti jejie milost bohatě mieně,
nechwátíť se jeho stieně
ijeden šeredný skutek,
aniž ho muož který smutek

i w dobrém weselí;
milost ta, wiera welí.
synu, wezři na to:
bě od panny přiezeň za zlato
nad drahé kamenie:
ti tej dražšie nenie,
wěc na wšem swětě.
to u wěrnej přetě,
swé wše známosti,
w srdci jich tajnosti;
owědie u wěrné wieře,
ohoť znaje w té mieře,
y jich radu pronesl,
ten dále neotnesl;
to klewetně prošlo,
m jich zase došlo,
y měl hoře proto.
wěrně, a pomni toto,
wal twé dobré ženy,
na cti powýšeny,
h paní cti hledaje,
swém srdci jedinkú maje,
rti jie a s wierú slúžil,
by toho dobrým užil.
pomni na to, synu, prawě:
ť buoh twého zdrawie,
wět poznáš, tak přebýwaj,
pokoře obýwaj.
m milostiw srdečně;
tebú bydlé bezpečně,
i bydli mile také;
u nepřátely wšaké
mysli těžce sobě.
já wěrně radím tobě,
a tě to přijde wšelik:
i potom málo welik
, chwále wšelikaké,
tohoť jest nelze nikaké,
by nemusil nepřátel jmieti,
ježtoť tobě budú záwiděti.
Tenť se neurodil nikdy
od počátku swěta, byť kdy
byl zachowán ode wšech lidí,
toť mi se již nikoli newidí;
buoh jsa u plné dobrotě
zde na swětě w swém žiwotě
nemohl se schowati wsem,
jedni (ať to) lépe powiem
jeho jsú w nenáwist wzali,
druzi jeho milowali,
také jemu láli druzí;
protož jest buoh nebyl chuzí,
byť byl co moci odlúčen;
ač jest od nepřátel mučen,
wždyť jest pán nebe, i ráje:
pak jsi ty tiem jist, hřiech maje,
aby trpěl nepřiezeň na se.
Protož, synu, toť mi zdá se,
by tak s nepřátely bydlil,
jakžby je wázal i osidlil;
snažně ostřiehaje sebe,
což nepřízní dotkne tebe.
Wážíšli jeho k sobě lehké řeči,
mysl jej k sobě těžce k seči;
i ke wší tajné přihodě,
jezdě, sedě, spě i chodě,
buď ostražen s nepřátely
toť má plná rada welí.
Sezře lidské obyčeje,
swětská obýwánie tak uměje,
jakžby swé cti neporuše,
pomněl na swé předšie duše,
nabuď toho daru, synu, lichý,
by wšechny hrdosti nebo pychy

dal své duši zlým požiti.
Raziť swým přiežším slúžiti,
doniž jsi we zdrawí s světem,
ačby milý buoh dal twým dětem
také to na jich srdci mieti,
twú duši milú wzdy pomnieti
u wěrného otce wieře;
protož jich duše wymieře
pomni u wěrném skrúšení,
jakžby to na swém skončení
widěl, w plné žádosti w ráji,
žeť máš radosti pro mě w tom kraji.
Protož budeš jmieti mnoho moci,
muožeš mně i sobě spomoci
k žiwotu, také k duši zdrawě,
a potom w božím králowstwí prawě
twoji dědowé před bohem se mnú
budú w twój poslední den přede mnú.
Synu milý! tento ty poklad zachowaj
a mne poctiwě již smrti dochowaj.
A když to otec wšechno dokona,
syn jemu welmi z toho děkowa;
k tomu poslušen byl jeho rady mile
proto, nebo jeho učenie bylo píle,
řka: Otče milý! jenžs mi co radil koli,
w tom we wšem já tobě powoli.
Chciť bohu milému najprwé slúžiti,
a po dobrých skutcích wzdy túžiti;
potom také paniem, pannám wóbec
wšem budu slúžiti, nebo mi kázal otec.
Jedinká panna, jenž mnú mocně wládne,
po niež mé srdce w túhách schne i wadne,
chciť její milosti rád do smrti slúžiti,
ufám její milosti, že mi toho dá užiti.
Tuto múdrý otec swú řeč skonal,
k tomu jeho syn slib swój dokonal.

SWÁR WODY S WÍNEM.

Tato k mrawokárným náležející báseň zdá se býti také dílem p. Smila Flašky. Rkp. w Museum z prwní polowice XV wěku, odkudž tištěna w Čas. Mus. 1832. 148. Kdež i širší o ní zpráwa.

Počíná se řeč dobrá,
ježto se s wínem swáříše woda;
protož ktož chce ten swár swědĕti,
musieť tyto knieżky dokonce přečísti.
We jméno boží chciť počieti,
protož chciť o tom práci jmieti;
dalť mi jest kněz tuto radu,
žeť chci wyložiti tuto swádu,
ježtoť se wadí s wínem woda;
toť jest opilcóm hrozná škoda:
muožli toto woda obdrżeti,
musie jistě oni wodu píti;
paklit jim wíno obdrží,
tehdyť opilcóm woda zmrzí.
Přimlúwajž se ktož chce kterému,
pomoziž pak druhu swému;

)ž lépe přeje komu,
hned přitáhne k tomu.
wú wěc chválí hrdě,
ie wíno brání twrdě;
átať sobě hrubě,
e před druhým chlubě;
lé ten obyčej mají,
wadie, rádiť sobě lají.
ætku, s kým ty pak držíš?
komuž lépe přihowíš?
prawím, kněže Letku:
obě na pomoc babu Tetku,
lépe wodě pomoci,
u k jeho moci;
ešli pak našemu wínu,
nieti na se winu
ch kniežat i pánów,
ohých jiných měšťanów,
áwidíš jich skutków,
nešanuješ jich trunków,
ino pijíc činie.
ě oni sami zóstawí w příčině,
)to proti nim činíš,
s jich nepřátely držíš;
ni wíno wzdy milují,
je welmi rádi pijí,
enieť wzácna u nich,
u wíněť jest kratochwíle jich.
ıceš wodě rád pomoci,
ebudeš mieti proti také moci;
ocnější s wínem držie,
twéť řeči je zmrzie.
ť potupíš wodu,
ıieti druhú škodu
o od obecnieho lida,
est chudým woda liba;
wíno nic netbají,
když zwláště studenú wodu mají.
Pak wy, opilci! s kým držíte?
wy wzdy wínu naložíte;
nebo neradi wody pijete,
protož wodě wy uškodíte.
Wy pak tento obyčej máte:
sedláčkóm wodu oddáte.
Sedláci mnozí pijí mnoho wody,
w wšední dni, w swátky nebo w hody;
za wínoť jest jim mnoho dáti,
musieť se wodě neliknowati,
chtějíc swé dietky živiti,
musieť oni mnoho wody píti.
Pakli kto pocti wínem kterého sedláka,
dáť jeho žena jemu za to hrnek mléka;
neboť má z toho chválu i weselé,
žeť její muž jedl jalowé zelé,
že nemohl jeho tehdáž požiti,
musil je wínem smočiti;
potom jemu děkowati bude,
že on prwé toho zelé zbude.
Držiž ktož chce s kterým koli,
jiťť chceta mieti swú wóli;
protož chceta se o ni slowy séci,
dobře lépe, nežli kteří meči.
Nelzeť jich jest rozwaditi,
musieť se dosti nawaditi:
kdyžť sobě řečí dosti dáta,
potom se o wše srownáta.

Tuto woda bude haněna od wína.

Mistr swatého písma jeden
swé wóle byl jest nezbeden;
powoli sobě jednú w tej lakotě,
ežť se umdli na swém životě:
jedl krmí lahodných mnoho,
k tomu se opi wínem z toho,

. wšak ne již newšdnese.
…tna newstal, ont sám bieše:
…tnú sú otwařie jeho
…pti jakžto umrlého.
… tej strane jemu se zdasie,
…z jej angel péstowáše,
. nesieše jej w třetie nebe,
…ť bieše prawé jakžto bez sebe,
…ť jest tajné wěci widěl.
…otom swým bratřím powěděl,
…a: Widěch jednu na wýsosti
…wěcného w swé welebnosti:
…hoť wetmi plné potřěch,
…á se strachy weskeu třasiech.
…o to bude, nebo má býti,
…zdaliť chtieše súd tu býti.
Woda s winem se swadili,
proti sobě se zasedili,
protož woda wetmi wíno haniese,
lobře hrze nežli wíno býti chtieše.
A tak se wetmi spolu haniechu,
…á bieše podobno k smiechu.
Wodať se chwáli již počátkem:
Protož tiem welebným ostatkem,
…kúc, nenie oheň, země, wietr a woda?
…ebo to čtwero jest swětu zploda,
…jmžto weskeren swět žíw jest;
protož toho woda jmé čest.
Chwáléci se násilné tiem,
žeť jest stwořena bohem samým,
duchem swatým počisténa bieše,
nebo se nad ní před wěkem wznášieše;
a že jest stwořena na počátce
wšeho swěta, řkúc na krátce,
z tohoť jest chtěla mieti chwálu
dobře nad wíno nemalú.

Wíno wodě odpowiedá,
a proti sobě mnoho wedá.

Wíno k tomu odpowědě
potom wodě, tak powědě:
Okušej tohoto, lidé mají,
žeť mne mnozí radí požíwají:
kdyžkoli chce z nich hody činiti,
žeť mnohý k tomu wšem mnú dobyti:
a žeť napřed dadie pitie sprawedlnějšie,
a potom pak po něm lahodnějšie:
též buoh milý chtěl tě napřed dáti
tomuto swětu sebe požíwati:
protož mne potom lahodnějšie,
k tomu pitie ušlechtilejšie,
byť wšichni hriešníci pili,
potom tiem chutnějši byli.

Kez studu tu woda odpowědě.

Woda k tomu odpowědě
řkúc: Jáť to do sebe wědě,
mněť kořen buoh dal sladkosti
wšie chuti i welebnosti:
protož sám mne buoh chtěl požiti,
když sobě byl kázal wody dáti,
tehdáž kdyžto nad studnici seděl,
a oné pohance tak powěděl:
Ženo, daj mi také wody piti!
tuť žádal mne Kristus požiti,
čisté wodičky nápoje:
zdali toto nenie chwála moje,
že já woda, toto stwořenie,
teku již z rajského kořenie?

Wíno wodě odpowiedá.

Wíno odpowědě tomu tak
řka: Jáť pak lepšie wědě wšak!

winné mé jahodě
:st tuto přijíti wodě;
buoh tomu kořeni moc dal,
to jest pitie zachował:
, wíno mieše s wodú,
víno, učiní škodu.
ná z toho hubený hřiech,
ičiní lidem smiech;
ro mdlú činí hlawu?
spatř swú postawu.

Woda wínu odpowiedá.

i odpowědě tomu také
t to wědě wšaké.
ozí na světě lidé,
: za to oni nic nestydie,
rádi wzdy požiwají,
toho lékařstwie mají:
kdyžto welmi horko bývá,
je, tento twář umývá.
ií jest o tom psáno,
wodě lékařstwie dáno:
ce, w kterýž angel stupował,
jest nemocné uzdrawował.
:ož jich jest zdráwo na duši
est, toť každý řieci muší.

Wíno odpowiedá wodě.

wece: toť jest tak,
ké wědě wšak,
:y tak sprostná ta woděna,
hlúpá jsi chudina;
si prawá chudomačka,
e s tebe strhá sr....
si ty hrubé stwořenie:
jest hrdé kořenie;
se wzdy válejí swině:
ale toť jim jest draho u wíně,
Poněwadž apoštol, také buoh čelé (?)
že Tymotheus na swém těle
uzdrawen byl w swém žiwotě
wínem skrze jeho skrowné napitie.
Ktož mě kdy skrowně požíwají,
mnohých neduhów zbýwají.

Woda odpowiedá.

Woda wece proti wínu
a dá jemu takowú winu
řkúc: Kéž Náman byl zdráw wínem!
protož ho měl dosti plným činem;
kéžť jest byl zbawen málomoci!
nemohlo jemu toto spomoci:
jeliž se kúpal u wodě
sedmkrát swému zdrawí hodě,
w Jordaně, w tom přerozkošném,
teprw jest byl zdráw w žiwotě swém:
od wodyť jest on lékařstwie wzal,
protož když jest proroka poslúchal.
Kéž jeho jest wíno uzdrawilo,
málomocenstwie jeho zbawilo!

Wíno proti wodě odpowiedá.

Wíno wece: Nemluw toho;
ktož se tebe napie mnoho,
nadmeť se pak jakožto buben,
budeť na žiwotě jistě huben:
we mněť jest jistě lékařstwie prawé,
jáť jsem raněným lidem k zdrawie.
Znamenajž, kterak jest onen zléčen,
ježto bieše na púšti zsečen.
Samaritán byl jest raněn,
potom swého neduhu jest zbawen;
nebo jsú neměli čáky k němu,
by co již mohlo spomoci jemu:

i byli jeho rány zmyty winem.
ihned byl potom uzdrawen tiem činem.

Woda wínu odpowiedá.

Woda wece: Toť mi jest diwno,
k tomu tak welmi protiwno,
že ty již žádáš chlúby mnoho,
nemoha nikda dostati toho:
wšaka ty již nesmiery počátek,
nebť jest w tobě hrozný zmatek:
ktož se smie winem opiti,
měltby se wodú schladiti.
W písměť toto psáno stojí:
We mněť se wšechno stwoření kojí;
řeky, wody nejednaké
obweselé města, hrady také.

Wíno odpowiedá.

Wíno wece wodě takto:
Ó že smieš mluwiti pak to!
jáť jsem tebe dražší po wše časy,
žeť mne nenie žádná woda dražší;
nebť wodu lejí pryč pod lawíci,
pak mě potom w čistú sklenici;
wíno lejí w láhwice nebo w zlatnice,
ale wodu w střepy a w hrnce.
Woda jest nápoj wšech hlúpostí:
kraw, koní, koz, husí dosti;
wšeckoť se w tobě toto wálé,
protož mnohokrát ústa zkálé:
wínoť pak smutku pryč welí,
mnoháť smutná srdce obweselí.

Woda odpowiedá.

Woda wece: Což dieš k tomu?
nebo jsem já potřeba w domu.
Čímť jest lidem žiwu býti?
protož beze mno žádný nemóž býti:
mnú swařeno, také učiněno,
a k mnohému jich užitku přiwedeno.
W lesiech, w sadech, kdež dřewo jest,
wšechno beze mne obmeškáno jest;
toť woda pěkně uchladí,
protož wíno toť jie shladí.

Wíno odpowiedá.

Wíno takto jie powědě:
zajisté toť já dobře wědě,
žeť toto hlupé hody budú,
když k tomu wína nedobudú;
jestliť pak on k tomu bohatý,
welmiť jest skutek mrzutý,
když wíno nemají dáti,
na wodu pro nic nemají zwáti.
A k tomu řka: chciť šenkowati
pintu, nebo což jest libo tobě,
teprw ochotně pójde k tobě;
tuž teprw weseli budú,
ježtoť wínem smutka pozbudú.

Woda odpowiedá.

Woda wece wínu tak:
Ty toto dobře wieš wšak,
protož jsem já toto sama učinila,
nebo jsem wieře wrata otewřela,
kdyžto jsem syna božieho, Jezu Krista,
w Jordanu křtila od Jana Baptista,
podobenstwie starého zákona skonala;
toť jsem wšechno dokonala,
kdyžť sem tekla z jeho boka
wše pro hříšného člowěka.
Protož užitečnáť jsem tu byla,
hřiechy lidské jsem omyla:

mně pak toto chwála?
wínu tato čest stala?

Wíno odpowiedá.

) wece: Znám to také,
pomohuť toho také:
; a twé poškwrnění
uše swé utěšenie;
nť jest smyta jich wina
Jezu Krista, božieho syna,
ıě wše sprawedliwějšie
přijímá i zwolenějšie.
že jest toto wíno bylo,
jest tak psáno bylo:
w má! a z boka jest mého
)ro člowěka hřiešného.

Woda odpowiedá.

a wece wínu také:
ıejsi potřeby weliké,
idí oklamáwáš,
n užitka dáwáš.
no! toli jest twá moc,
ınohý pije přes moc?
ıítra bláznem bude,
tři dni toho nenabude
n žiwotě tejto škody,
tyto hřiešné hody.
jest mátie wšie země,
wšeho stwořenie;
jsem matka wšie skrownosti,
ı dám darmo dosti:
lukám odwlaženie,
dědinám rozpařenie.
tebe málo uléwají,
tebú pochlebají.

Wíno odpowiedá.

Wíno odpowědě tomu:
Protož což dieš wodo k tomu?
mezi tiem na ni welmi křiče:
mila stul kabelku, a mlč wiece,
nemluw tak hrdě o tom!
wšak máš chwály málo potom.
Protoli, že swěcena w kostele?
wšak tě pie kráwa takéž tele,
k tomu zwieřata tě lokají,
nebo tě sobě lacino mají:
čím na swětě wiece čeho jest,
tiem ta wěc lacinějí jest.
Protož já z swého kořene
jdu do čistého stwořenie;
w čistém orudí já přebýwám,
w žiwotě swój přiebytek mám.

Woda odpowiedá.

Woda wece: Toť jest prawda,
žeť mnohý tebe již požádá,
mnieť, byť co byl tiem lepý:
potom jeho tak oslepí,
že očima wše bude widěti,
ale smyslem bude blúditi;
nebotť lahodně přijdeš k němu,
a chce se zlíbiti jemu.
Protož když se již nalé tebe,
tuť nezná lidí ani sám sebe;
byltť by déle žiw na tom swětě,
musie spieše umřieti pro tě,
opiw se, mluwiti nic nemoha,
a wšak nectí lidí ani k tomu boha.

Wino odpowiedá.

Wíno wece takto k wodě,
haněje ji k jejie škodě:
Protož ty pitie jsi welmi marné,
k tomu tak welmi obawné;
nebo zlé wěci w sobě miewáš:
žáby, hady, štiery k tomu máš;
přetrhneš se běžéc z skály,
jestiť w tobě již užitek malý.
Neboť jest tě Kristus proměnil u mě,
protož z toho chwála jest mně;
Kristus toť jest sám proměnil,
žeť jest z wody wíno učinil;
protož z wina wody nenie,
tehdyť jest mé powýšenie.
Ktož se wínem podpil směle,
mniet byť měl často hřiwen cele,
mniet sám, byť byl prawý wítěz,
protož sám snad nestojí za peniez.

Woda odpowiedá a konec s wínem činí.

Wodať wece: Nemluw toho,
styď se, wíno, skutku zlého;
nebo se otec Noe opil tebe,
až práwě sám již nečil sebe;
protož ležal tak rozmetaw se,
neřádně welmi odkryw se.
Tehda jeho syn smál se tomu,
přiwedl jiné bratřie k tomu,
maje za zlé otci toho swému;
pak jiný bratr přikryl hanbu jemu.
Pro tě na swět přišel zlý rod,
když Lot opil se tebú i wydal plod;
opiw se Lot, wlastnie dcery
(že) swé učinil matery:
protož zlý skutek z tebe pocházie,
na jich zbytku lidem scházie.

Tuto mistr přišel sám k sobě,
se sna se probudiw jako robě.

K tomu mistr tento, jenž se opil,
bez meškánie se wzhuoru zchopil.
Protož jeho oba spolu počesta prositi,
zdaliby je mohl smieřiti;
nebo se woda trháše,
a mistr toho se již báše,
proto aby se nestala škoda,
ažby nezabila wína woda:
potom by snad neměl co mistr píti,
tehda chtieše toto rád stawiti;
nebť jest wody wiece na tom swětě
nežli wína, toť wie malé dietě.
Protož se woda na to trháše,
nebo sobě dobře uháše;
wíno pak zrnaté bieše,
jednoť se tomu smějíše.

Tuto mistr měl myšlenie k tomu,
aby nepochlebowal nikomu.

Weceť mistr tento tak stoje:
Bylaťby toto hanba moje,
byť se co mezi wámi zlého stalo;
přeslyšta mě welmi málo,
choiť se k tomu přimluwiti,
toť wám nebude nic škoditi,
proto abyste se wiece newadili,
k tomu sobě rádi slúžili,
potom swoji přátelé byli
takéž jakož kdy dřiewe milí.
Chciť toto wzieti w ruce sám,
mluwiti wám již o tom nedám.
Oba swé řeči přestásta,
k tomu jemu wše w ruce poručista.

takto mezi nimi stoje
: Slyšta, paní moje;
také powědě wám
ł najlepšieho wiem k wám:
uoh, ježto wšechno stwořil,
wíno k tomu jest zpósobil,
st wodu bydlu swětskému,
oť jest dal duchowniemu.
obé jest božie wzplozenie,
knieżecieho urozenie;
luchowní staw bez swětského,
u swětský bez duchownieho
:den staw nemóže státi,
ánu bohu chwálu wzdáti.
bez druhého státi nemuož,
ždý wěděti muož:
ez wína nemóže býti,
jest také k wínu wzdy přiliti;
jest toto sám buoh ustawil,
est pak ten, ježto by to stawil?
zbořil takú wieru naši?
ť podoben k Jidáši!

Tuto mistr chce prawdu powědieti,
protož račteł poslúchati chtieti.

Wodyť jest swětu potřeba,
potom wína také třeba;
protož oba jsta již dobrého rodu,
nebuďtaž sobě na tu škodu.
Pomahajž pak jeden druhému,
zlíbíta se oba pánu swému,
jenž wás sem mezi ny poslal,
tomuto swětu k pożitku dal.
Nehněwajteż wiece sebe:
dokudž jest země i nebe,
dotud mezi wámi přiměří ukládám
túto mocí, ježtoť od wás mám.
Mluwteż dobré wzdy o sobě,
nemajíce záwisti wiece k sobě;
nečiňte sobě w tom škody,
ktož pije wiece wína nežli wody:
nebo ktož chce wiece wody píti,
snad nemá wína čím platiti;
protož poručtaž toto spolu bohu,
ať lidé pijí, cožť koli mohú.

PODKONÍ A ŽAK.

Satyra tato podkonie a žák (satrapa et scholaris) nalezla se w rkp. weř. bib., w němž i rada otce se nachází; podlé slohu a wtipu sauditi lze, že obě tyto básně pocházejí od téhož skladatele a sice od Smila Flašky z Pardubic. Jest to wtipná hádka mezi podkoniem neb nečesky štalmistrem a studentem čili žákem. Tištěna w Plzni 1498, pak zpráwněji w Sm. Sklád. V. 178.

Přihodich se jednú k tomu,
kdež nalezech w jednom domu,
práwě také w túž hodinu
dwa, jenž přišla pohostinu.
Oba práwě bez meškánie
dásta mi milé wítánie;
a já přiblížiw se k nima,
posadich se mezi nima,
jakož často w krčmě bývá,
křičiec: paní nali piwa!
jechomť se w odplatu cíti,
podáwajíc sobě píti.
Poslúchajteż tuto práwě,
powiemť wám o jich postawě.
Z těch jeden člowěk bieše mladý,
nejmieše známku brady;
na němž sukně šerá, umlená,
a k tomu kukla zelená,
ta také zedrána bieše;
mošnu na hrdle jmějieše,
w nižby wložil, což mu třeba,
mním že knihy, také chleba;
a deštky jmieše u pasa,
jakž je widiech toho časa,
i jinú k tomu připrawu:
wšeť bieše školskú postawú.

Druhý ten se starší zdáše,
wzdy sedě, brádku sukáše;
na němž kabátec úzký, krátký,
a dosti zedrané šátky;
okasalý tak dworně,
k tomuť bieše obut w škorně;
tyť biechu drahně powetšely,
a wšak okolo děr cely,
skrze něž widěti nohy,
a také bieše wpal ostroky;
točenku jmieše na hlawě,
tak jakž jej sezřech práwě:
jistěť mi se dwořák zdieše,
hřbelce za pasem jmějieše.
Ten miluwieše hrdě sedě,
na swé špice pyšně hledě,
řka: Nenie w světě toho,
ani kto má zbožie tak mnoho,
bych chtěl jeho zbožie wzieti
a dwora se odpowědieti;
neb jest tu tolik utěšenie,
w světě ten jeden nenie,
ktožby dwořenie okusil,
věčněčby dwořiti musil.
Ktož mi o lepšiem bydlu prawí,
každý se we lži ostawí.

mluwě ústa trudi,
ka na se wzbudi.
mu k tomu odpowědě
Já to dobře wědě,
já také wěři,
i také rytieři
wora dobrú mají,
í, to já znaji: ·
žátka chudí
se jim neostudí
bydlo jich dwořenie,
větší psoty nenie;
hodiec psotú klonie.
› pak wy podkonie,
všech najhorší máte,
že se w tom neznáte;
e chtěli poznati,
otu popsati dáti,
jie máte, podkonie:
ě většie psoty nenie,
ji trpíte dobrowolně.
e bydlo školnie,
obě prawi hole:
we všem prawá zwóle,
tie i od jedenie;
nž nedostatka nenie,
rpímy nikdy hladu.
ž towařiše sadú,
losáhna úkrucha;
artéka tak sucha,
nerozmočil jichú,
uje swému břichu.
ıy dobře syti,
máme dosti píti,
ıého do nerody;
ite také wody
y se pro zdrawie,
neb jest welmi dobrá hlawě.
Ba od ztrawyť se mámy pyšně:
masa, kur dosti přielišně,
toť jest, na každé poswiecenie
w ničemž nedostatka nenie;
když to koli u nás bývá,
mámy přieliš dosti piwa.
Ale wám miesto sniedaně
dadie políček záranně;
wšak jste jedno záranně syti,
bývajíce wzdycky biti;
miesto jeděnie oběda
třepačkám kyjewá rána přisědá.
A když žák přesta mluwenie,
dwořák wece: Toho nenie!
okřiče se naň hněwiwě,
a řka: Žáku mluwíš křiwě,
bychom byli hladowiti
u dwora, a kyjem biti.
Ach přehubená partéko!
i co jest w tobě řeči této
o nás (paniciech) mluwiti třeba,
sám nejsa nikdy syt chleba?
Co dobrého do wás žáci?
wšak jste hubení žebráci,
jenž tečete dóm od domu,
hekajiece a chtiece tomu,
by wám dali jichy mastné.
Auwech, waše bydlo strastné!
tuť wám dadie partéku rženú
a s tiem wás pesky wyženú;
pakli již na waše šťestie
wám dadie w některém miestě
jichy nemastné a málo,
wey, kak se wám dobře stalo!
již se wše zdálo po wóli,
s tiem pak běžíte do školy,

a to s velmi dobrú myslí,
maiec. byšte na hody přišli.
Tuť vás pak starší omýtie,
i chléb i jicha vám wzchytie,
budúť se nad vámi mstíti
hněwy, nejsúc dobře syti.
Ach, toť vám psota nehowie!
Slýchalť jsem dáwné přísłowie,
žeť žákóm draho waření;
protož ty nechaj swařenie
se mnú, neb já také wědě
prawiti o wašej biedě,
což wy jie máte žáci.
Ale my panici dwořáci,
když my již za stolem sědem,
inhed na se lučemy chlebem;
myť nic nešetříme toho,
neb ho mámy přieliš mnoho.
Tuť nám dadie jísti dosti;
pakli že pro jiné hosti
nás kuchaři zapomanú,
inhed já od stola wstanu
i běžím tam sám k kuchyni,
dadieť mi dosti zwěřiny;
pakli nenie, ale kaše,
toť jest wše útěcha naše,
žeť jie ukydá druh druha,
a tudy nás mine túha.
Někdy se wladař w mě wpeří,
a mě swú holí udeří
w pleci nebo w hlawu ranú:
inhed já odběhnu w stranu,
tohoť nikakž nenechaji,
od mateřeť mu nalaji;
kromě leč (by) byla hlucha,
tožť jej nepowzní u ucha.
Když pak bude po wečeři,
co nás koli dworské zběří,
běřemy se dolów s hradu,
a netrpiece w ničemi hladu.
Ale wy žáci nebožátka,
ach! že wás jest waše matka
těžce nosiwši w životě
přirodila k takej psotě!
já se tomu welmi diwi,
že jste jedno bitím živi;
wšak wás za obyčej tepú,
jednak burcují, jednak swiecú,
wymýšlujíc muky nowé,
a wykaziec metly březowé.
Netaže toho dořieci,
žák se chtieše hněwy stéci,
a řka: Wy podkonie hubení!
wšak jste wy tak zahubení,
u wás jsú zakrsały kosti,
pro psotu nemohúc rósti.
Kdyžs mne se nechtě zbawiti,
již chci z knih o tom prawiti,
což já o wás psáno nám:
Když jeden jel cestú sám,
hodného pacholka ptaje,
podkonie sobě nemaje;
tuť se jemu črt pokázal
a inhed mu se přikázal.
I slúžil mu k jeho wóli;
což jedno rozkázal koli,
w tom nikdy nebyl rozpáčen,
a wšak často za wrch wláčen.
To on wšecko trpěl mile,
až právě do jedné chwíle,
když se tak powětřie zrudi,
hroznú slotu s deščem zbudi,
o němž jest strach powědieti:
šťastný, ktož mohl useděti

ısu pod střechú!
eše do smiechu,
ho šaty berú
ılášč s hrdla derú
ječje i práwa,
dnes třepačkám stáwá.
wše téhož času
ıkáza swú krásu,
ij paprslek jasný;
orký, welmi krásný.
še každý zwlášče
podáwá plášče,
ıokr a pln dešče:
rw čertu stešče.
e pánu swému
ıowědě jemu:
ıo bydla nenie,
e odpuščenie;
(dobře) zkusil toho,
o bydla mnoho
kudyž se obrátie,
w psotě chwíli krátie.
uwiti nerodě,
kamosi podě;
e jim wšem s očí,
se wicher zatoči.
se pak chceš chlubiti?
črt nechtěl třepačkú býti;
zdy dosti znamenie,
ho bydla nenie,
: máte třepačky.
yž sedím s žáčky,
yť chci powědieti:
ıohé městské děti,
aké pod mú stráží,
ecky metlú káži,
pak bitie zhojím;
w swátek se ho nic nebojím.
A když (pak) přijde čas postný,
mně wděčný a welmi radostný,
o němž jest dlúhé prawenie,
co mám tehdy utěšenie!
když já již budu na poli,
ano wšecko po mej wóli;
newiem niče o chudobě,
jsa sám dobrowolen sobě;
jakžkoli přijidu ke wsi,
až inhed bojuji se psy,
an každý preč běže skolí,
a já jej ranil swú holí.
Jakž mě náhle sedlky zočie,
milostiwěť ke mně skočie,
neučinieť k tomu leně:
padnú na swojí koleně,
tuť mé obrázky celují
a mě dařiti slibují,
tepúce se w prsy náramně,
tiežiec, cobych ráčil? na mně.
Jáť je za wajce poproši;
anať inhed běží k koši,
i po wšech se hřadách zplazí,
a kde které hniezdo, zlazí,
we wšech kútiech pilně hledá,
mnět wzdy práznu jíti nedá.
Pak odtad pójdu s radostí,
a nabraw již wajec dosti;
a kdež se naměte slepice.
hus, nebo která kačice,
když já ji popadnu koli,
tej jest wzdy jíti do školy;
a sedlák se chce hořem wztéci,
wšak mi nesmie niče řieci,
ani protiwného slowa,
boje se póhonu do Pasowa.

My žáci i také kněžie,
kamž koli po swětě běžie.
toť weď malá wěc nenie,
nebojíme se oběšenie:
ale wy, hubené panošky!
wy nejste bezpečni trošky,
wy strachy zdrastíte kšici
jedúc mimo šibenici;
wám se třeba ohlédati
a před sebú se žehnati.
neb jest pilně třeba toho.
Dwořák se rozhněwa z toho,
a řka: Misero newlídná;
k čemu tobě ta wěc nesklidná?
Wšak ty za plešku nestojíš,
nebs huben: metly se bojíš,
a jsi žiw na swětě sotně,
obcházeje se robotně.
Ty se robotně obchodíš,
k tomu we zlých šatech chodíš;
toť hanba nenie w školském běhu.
Kterak pak o twém noclehu?
ty ležieš na kamnách nynie;
ale až bude ondy zimě,
inhed se o to s tebú swadie
a na kamnať wiec nedadie.
Ještě bude tobě blaze,
dadieliť léci na podlaze;
tu ležíš zle a dosti neměkce,
zimú se třesa a zuby ščekce,
a k tomu wstáwánie ranné.
Když se pak na tě dostane
wšecka školská pracná třieda,
teprw tobě bude bieda!
když již dieš, že zbudeš toho,
nikoli ty nezniknеš toho;
tu tobě wše zpósobiti:
školu mésti i ztopiti,
ničehož nic neminúti;
a kde pak odpočinúti
a léhaje welmi twrdě?
Ale jáť se mám od toho hrdě.
By ty widěl mú posteli,
když já sobě slámy nasteli!
tuť já ležím u pokoji.
Někdy také pospím w hnoji:
toho já nečiním pro jiné,
kromě když dščem zmoknu jediné,
by mé rúcho zsechlo k jitru;
toť já wstana pěkně wytru,
chtě by na mně stálo čistě.
Toť já prawi k tobě jistě,
žeť se mne chlapi bojie;
kadyž chodě, nebo stoje,
pokorněť se mi klaněji,
wezde: Witaj paniče! ději.
Sedláci přede mnau sršie,
i také slepice pršie,
s nimiž já mám hroznú útěchu:
kteréž dosáhnu do měchu,
tať se wiec nepozná zase,
sniemť ji s towařiši w kwase.
Toť také prawi neskrytě,
žeť nemám péče na bitie;
na tomťbych já mohl přisieci,
že w tomto celém měsieci
nejsem já bit pro mú winu,
kromě wyjmúce jedinú;
leč kdy z klamu po hlawici,
neb za wrch, nebo po líci.
W tom já niče pána newini,
neb on to wše z klamu činí.
Mám pána po wšej swej wóli:
dáť mi, což poprosím koli;

i nowý kabát dáti,
eť jeho jedné zedrati.
i se pak nedostáwá?
ni jedno hlawa zdráwa,
netrpím psoty wiece.
zdy prawdu prawiece:
ıladu na swej hlawici
sem těžkú přielbici,
jsem rynéřem byl;
sem já té psoty zbyl.
nť se pochlubiti mohu,
ho děkuji bohu,
m tak welmi powýšen;
žákóm mohu býti pyšen!
vžak znamenaj cti této:
odkoním sedmé léto,
mu mám dobrú naději;
istě řieci směji:
eť pán dluhów zbýti,
hce střelcem učiniti!
ieponesu tlumoka,
mostřiel u boka,
mu pak škorně čistá,
ž haklíków na tři sta.
budu w neznámém kraji,
ezdě za pána mají.
, hubený sagitáři!
t jsú twoji swáři?
mně wiec neroď mluwiti,
est wěčně we psí býti;
jest přisúzena psota,
ji měli do žiwota.
u to bieše protiwno,
Jest mi welmi diwno,
řeč slyše od tebe;
sám již neznáš sebe?
epačky ubožátka,
toť wám nikdy nenie swátka.
Wšaks ty hubená satrapa,
čím chceš lepší býti chlapa?
na každý den hnój kydaje
a k lepšiemu čáky nemaje.
Wšak ty se newrownáš žáku,
neb my mámy lepší čáku,
ne jako wy chlapi hlúpi:
z žákówť bývají biskupi,
komuž toho bóh popřeje,
w nějž jest má dobrá naděje.
Prodlíť mi bóh mého zdrawie:
až bude o swětém Wáclawě,
ježtoť již daleko nenie,
přijmuť já prwé swěcenie;
inhed sobě pleš proholi,
a kto mi překazí koli,
tomu bude nelze zbýti,
wzdyť mu jest pohnánu býti;
zaplatíť mi to dosti draze,
pojieť semnú calet w Praze.
Což mi pak bude škoditi,
když já již budu choditi
hrdě w mešném rúše zlatém,
jsa knězem nebo prelátem?
když já budu w kostele,
a ty stojíš jako tele
w swém zedraném rúše letně,
na mne smieš hleděti setně.
Protož nebožtíku lichý,
raziť to, ostawni se pýchy
a se mnú nechaj swařenie;
wšak widíš, že statka nenie.
Ještěť nad to wěrně prawi:
chcešli prodlenie swému zdrawí,
nebudiž wiec dworskú chasú,
tak snad prodlíš swého času;

jinak zhyneš na žiwotě.
nebť nenie konce wašej psotě,
anižť jesti lepsie čáka.
Protož razi u sedláka
přistati w dobrej dědině,
zda té tady psota mine;
tu tepa w hlawu pšenici,
obráníš se šibenici.
A když žák swú řeč wyliči,
tu se dwořák inhed wztyči,
hněwiwě naň třasa hlawú,
hroze jemu rukú prawú,
řka: Jižť nepřezřím toho déle,
byť pak bylo i w kostele!
mluwíš na mne, ježtoť nenie.
I zda již ufáš w swé swěcenie?
Dřiewe než dočekáš pleše,
budeš ty utopen w měše,
jakož se i jiným děje;
i w tomli jest twá naděje?
Dřiew než ty budeš prelátem,
spieše ještě budeš katem:
neb najwiec birici, kati
wše býwají literáti;
téhož ty také nezbudeš,
po malej chwíli katem budeš.
Ještěť wěrně razi tobě:
přizří, již jest čas, o sobě,
a já, s dobrých lidí pomocí,
řemeslať chci dopomoci;
tudy něco psoty pozbudeš,
a potom oběšen budeš.

To řek, ruku naň opřeže.
a žák ho k sobě za wrch dosieže.
k tomu jej w hlawu udeři:
tako se druh w druha wpeři
za wrch tak nelítostiwě,
druh druha hlawu křiwě,
a k tomu pohlawci suši
pleskají okolo uši.
Tak zároweň bez rozpače
druh druha pod se tlače,
hrozný hřmot jde o podlahu,
i sien i on búchá hlawu.
Nepodada se druh druhu
rwásta se chwíli tak dlúhú,
drúce sobě ústa rózno,
až mně by hleděti hrozno.
Nechtě se diwati tomu,
i brach se preč z toho domu,
ana se za wrch wláčíta:
rujtaž se, dokud ráčíta!
Tať jest krčemná příhoda,
neb se piwo pie, a ne woda.
Dnes ktož rád do krčmy chodí,
častokrát se jemu přihodí,
že zwie příhody někaké
a k tomu nowiny také;
mnohémuť se tako zračí,
najwiec ktož se tam omračí,
žeť má doma co prawiti.
A wšak se jie lépe zbawiti,
a w noci, jakž čas jest, spáti,
a doma nowin dočakati.

POSTAWY A MRAWY LIDSKÉ.

ité domnění, že pro úzké spojení těla s duší powahaduše z těla uhodnauti se může, na ení fysiognomické založeno, dalo počátek této básni, nalezající se w rkp. latinském řeboňského z XV stol., kdež i cwičení rhetorická, formuláře a jiné kusy najíti. Čas. Mus. 1827. III. str. 9.

chajte wšickni toho,
á múdrosti mnoho,
ěto rady wěděti,
vem chci powědieti:
ot lidské postawy
ré mají nrawy,
mohli znáti,
ic se jich chowati.
tý wrch jest na kom,
odlé smysla mého,
smysla ten wrtkého.
á bez wrask široké čelo,
udu, wěz za celo.
é obočie jest u koho,
y myslí přieliš mnoho,
m myslí usiluje,
é nrawy miluje.
á welicě oči s wyşokým čelem,
prawi beze spíle,
ěm nenie lenosti,
tiem wiece zlosti.
á oči wzdy krwawě
enie, a wšak zdrawě,
amenáwá wražda,
býti dobře prawda;
znamenie wzdy při něm,
a wám wiece o něm.

Ktož s končitým nosem chodí,
blekot jest a swáry plodí.
Kto má chřiepě rozedřeně,
toť jiného niče nenie,
toť se znamenánie dáwá,
hněw s smilstwem se znamenáwá.
Twář weliká u koho jest,
ten wzdy prázdnost miluje.
A kto má weliká ústa,
a rty s obú stranú tlustá,
náhlýť jest a hrdina,
při něm nenie jiná wina.
Kdo tlustým hlasem obdařen,
k lakomstwíť jest welmi snažen.
Dlúhé šíje, weliké uši,
toť wám powědieti muši,
že při něm múdrosti nenie,
bláznowéhoť jest rozenie.
A kto má krátkú stopěji,
toť já powědieti směji,
žeť jest rychel na wšem diele,
čině před se wše směle.
Dlúhé prsty, tlusté dosti,
pln jest prawé nemilosti.
Jsúli tenké, to se tak dáwá,
že se chlapstwo znamenáwá.
Do krátkých je to znamenie,

pakli jsú tenci k tomu:
ti jsú dobrého rozomu.
  Kto mluwí s člowěkem bebce,
pospiechaje welmi drebce:
toť se znamenáwá náhlost
a neweliká múdrost.
  Tencé nozě, dlúzě obě,
rúč jest, to já prawi tobě.
  Weliký břich jest u koho,
ten wzdy žeře přieliš mnoho.
  Ktož rád často mnoho mluwí,
neustawičný jest a lžiwý.
  Kto skúpě mluwí znenáhla,
k tomu se jest múdrost stáhla;
a kto blece, sám se chwále,
ot toho jest múdrost dále.
  Ktoli mluwí s člowěkem
sem i tam wrtě okem,
hleď mu w oči: ztratiliť mieru,
newěř jemu, na mú wieru;
ot přirozenie to mu dáno,
což mluwí, to wše selháno.
  Kto mluwí oči semřiže
a twář dolów swú poníže,
pyšnýť jest a lidmi hrze,
každéť jeho nrawy mrzie;
nezdáť mi se, byť byl dárce,
ale jest každého hánce.
  Kto mluwí drže twář ladně,
anebo slow poslúchá snažně,
což ti prawí, toť prawda jest;
jest při něm celost a nelest.
  Ktož řeči nechce slyšeti,
o tom chci wám powědieti,
to se nám znamenati dáwá,
trojie wěc se znamenáwá:
neboť jest prawý blázen,
aneboť jest w pýše zízen,
anebo hněwiw s náhlosti
a neustawičnost s hrdosti.
  Kto rád hryze hubě sobě,
zlýť jest, to já prawi tobě:
jmáť wzdy w srdci zlé myšlenie,
při něm nic dobrého nenie.
Jmáliť žena to znamenie,
hanboť mně mluwiti o nie.
  O welicie hlawě prawi,
tak jakž na mej mysli znají,
prawi podlé smysla mého,
žeť jest rozumu dobrého.
  S malú hlawú jest zlobiwý,
a také jest záwistiwý.
  S okrúhlú twaří kto chodí,
ta čtwerá wěc w něm wéwodí:
nenieť múdrý, a strašiwý,
neustawičný, a wřeskawý.
  Kto má twář dlúhú dosti,
mužských jest činów s múdrosti.
  Kto má krátký nos, wztrčený,
leč u muže, leč u ženy,
opilec jest a také blekot,
to wám prawi cele na h[illegible]
  Ale kteráž koliwěk žena
ostrým nosem obdařena,
chowaj se jie, raziť tobě,
aby přál wiery sobě.
  A jestli w líci čerwena,
chowaj se jie, zláť jest žena;
powědě wám jejie biedu,
žeť jest práwě plna jedu.
  Komu tčie wzhóru ramena,
strašiwýť jest, jako žena:
ale kto spustil dolów ramena,
toť se znamenáwá hrdina.

pé nosy jmají,
i hněwají.
koli twář lesknatú,
to má za otplatu.
každý prskonosý
rost w sobě nosí.
jest twář čerwena,
ž, leč žena,
podlé ctnosti,
z swé šlechetnosti.

Kto-tě bled, k tomu liběwý,
ten bywá často hněwiwý.
Smědý člowěk kudy chodí,
ten w swém srdci milost plodí.
Znajte twář welikú po tom,
žeť jest ten wz - - lakom.
Chci té reči býti směren:
každý rzawý jest newěren.

TAJNÁ LÁSKA.

nilostná píseň ze XIV století nachází se wc. k. dworské bibliot. we Wídni, Cod.

se listem odiewá,
keřku spiewá:
tobě,
dce we mdlobě.

em sobě milú,
srdce pilú;
ch, bolí!
lu, kdeť jsem koli.

diwím se tobě,
dbáci o sobě;
weselie hyne
e imene.

já ji jmenowal,
mě strafowal,

a řka: proč ty tak slúžíš?
čemu se milostí chlubíš?

Neustawicí milownik
jako u cesty řepík:
k čemu se koli přičiní,
a tomu wšemu uškodí.

Ktoť jsem, tenž nosímť pílu;
jáť mám najkrašší milú:
téť nikoliw nepowiem,
sámť ji s mým srdéčcem wiem.

Wiera wieře pomáhá;
kdeť jsú dwa sobě wěrná,
on jí a ona jemu,
nepowiedaj třeciemu.

Mnohýť se rád honosí,
ten tajemstwí pronosí;
ach naň! zlýť obyčej jmá;
nepřejteż mu, ktoť ho zná!

Poniż on wás tak hanie,
prosímť wás, panny i panie,
přezdiec jemu: rušíš nás!
wyscierčmeż jeho pryč od nás!

ONDŘEJE Z DUBÉ

WÝKLAD NA PRÁWO ZEMĚ ČESKÉ.

Nalézáme, že úřad nejwyššího sudího w králowstwí Českém zastáwal od r. 1343 až do r. 1394. p. Ondřej z Dubé, kterýž jej w tom posledním roce složiw ještě 18 let žiw byl a wždy ještě saudůw zemských účastna sebe činil. Poněwadž to wšak příliš dlauhý čas na jednu a tauž osobu býti se zdá, domníwá se p. Palacký, že dwě osoby, otec a syn téhož jména, onen až do r. 1361, tento dále až do r. 1394 úřad ten konaly, což jestli tomu tak, důkazem jest nemalým důwěry u cís. Karla IV neobyčejné, že w tak důležitý zemský úřad syna po otci postawil, a swědčí wysoce jak o welikých darech ducha, tak i bezúhonnosti charakteru páně Ondřejowa. Byl pak týž Ondřej pánem na Zlenicích, ku kterémuž hradu desatero wesnic, mimo částky jiných wesnic a městeček Lšteně a Ondřejowa, náleželo. Důležité dílo swé sepsal teprw okolo r. 1400 a podal je králi Wáclawowi s přípisem neméně zanímawým nežli spis sám. Z čísel 123 w Arch. Č. wytištěných toliko 82 od samého Ondřeje pocházejí, ostatní od kohos pozdějšího přidělána. Nachází se we wíce rukopisech, o kterých w Rozboru staročeské literatury od král. české společnosti nauk r. 1842 wydaném podrobná zpráwa podána.

a) Přípis králi Wáclawowi IV.

Najoswiecenějšiemu knieżeti a pánu, panu Wáclawowi, Římskému wždy rozmnožiteli a Českému králi, pánu mému milostiwému i koruny České dědici přirozenému: já Ondřej starší z Dubé službu swú poníženú a hotowú ku poslušenstwí Twé Welebnosti wzkazuji. W tom, jakožto Twój wěrný a Twé koruny České přirozenú wěrú poddaný, k Twé cti, a k Twému i wšie země České počestnému, i k obecnému dobrému, psal sem paměť swú, již sem ot swých předków i ot mnohých starých pánów, ježto sú země České práwa milowali, slýchal, a sám, jsa mnoho let w úřadě sudieho najwyššieho, za otce Twého i za Tebe, sě naučil, wedl a držal wěrně, i s swými towařiši wěrnými, i s jinými toho času úředníky; najwiece

ta ctná pamět a zemský řád
ým člowěkem neminula. Nebo
est málo pánów Českých, by
sú jich otcowé měli za prá-
mniece ani wědúce, i wedú
ś wóli swé mysli i zámysly
iech, nemilostiwě groše dobý-
o staré ustawenie. A skrze
Česká na službě rytieřów a
iece, Ty na swém panstwí,
vních i swětských na cti i na
i sirotci na swém dědictwí
práwo České na swém řádu
A na koho křik obecný, než
koho k bohu žaloba, než na
zlá pamět, než o Tobě? Ty
lehce otbyti a winen tiem
› přijma naučenie, učiniž swú
›muž úřady dáš aneb dals, a
iich přijímáš, přikaž, ať praw-
vedú, a w té prawdě i k té
wo staré obyčejné wedúce,
ı nowých práw, ať w tom
lají mimo staré ustawenie, a
ı ustawení ať milost činie, a
lržie, hotowi jsúce každému
ebě wždycky, neb za to berú
ké kaž, ať o swú wěc sami
ohonie lidí: také jich mlazší,
lských poručníków nechowají,
edú a tajně s nimi rady maji.
wých nápadów sprawedliwých
podlé práwa: kdež jsi aneb
›ě práw, ať sě jemu nedlí;
nejsi, ale pro Twój pokřik ať
› bude powědien Twému, aby
losti jmiel. Taký okřik w zem-
ském súdě owšem stawuj skrze swé úředníky. Neb kdež úředník swého pána wymlúwá, a pánem swým sebe newymlúwá, dobřeť jest; než kdež die úředník: „mnú to nenie“ a pán mlčí, — zlé znamenie! Protož žes Ty slúp a swětlost wšie sprawedlnosti a pomsta wšech zlých, wystřiehaj sě toho milý! skrze swé úřady. Wšem jsi pánóm pán, wšems chytrcóm mudr, wšems bezprawciem osidlo, wšems dobrym mil, a prawý boží dar. Prawím také, ačby Twoji úředníci přísežní ot Tebe přikázanie měli, a wezmúce, i snad toho tak newedli, jakožs Ty rozkázal, okřik jmáš, (jakož i dnes jde, o který neřád) rozkažiž swé wěrné radě, ať to ohledají a uwedú z horšieho w lepšie. Pane milý! cožť píši anebo psáti budu, tohoť sě nelekám mluwiti a hlásiti před každým člowěkem; nebť pro jiné toho nečiním, než pro Twú čest, a pro obecné České země dobré.

Čtyřiet jsú úředníci ot Tebe w zemském řádu ustawení, ježto slowú najwyšší; neb jsú ot Tebe najwyššieho pána ustaweni, k Twému a k Twé koruně a wšie obce země České ku pokoji a ku počestnému zwoleni a jich úřadowé nadáni, aby w tom, což jim jest poručeno, Tobě napřed a potom chudému i bohatému prawdu činili, a což páni otsúdie, aneb což sě lidé swolé dobrowolně, toho jim pamět poručena. To píší w knihy, ježto slowú dsky, skrze swé písaře. Ti páni ot Tebe úřady mají aneb přijímají, a Tobě přisahají wěrni býti i wšie České zemi; ot Tebe čest mají a zbožie, ot Tebe a ot obce groš určený

berú za swú práci. Tři z nich mají býti páni urození: purkrabie Pražský, komorník najwyšší, sudí najwyšší, ale čtwrtý, písař najwyšší, nemá býti pán urozený, ale člowěk obecný dobře zachowalý a k tomu w tom dobře umělý. A což z těch který má brátí, a diel jich moci, dole chci psáti.

Najwyšší purkrabie Pražský, neb jeho mlazší, má moc k zlým we wšie poprawě zemské země České sáhnúti, a zemany wšecky, kteříž sě předeň přiwolají aneb otwolají, a naň sě swolé, súditi i jednati, a pokoj zaručiti, a dále, ač bude třeba, na pány oteslati. Má také, když úřad káže a komorníka wydá, úřadu poslem swým dáti pomoc, a wěrdunk wzieti; a má jemu od pówoda ztrawa dána býti. A kdež jest ot úřada komorník, tu nemá listu ot úřada mieti: ale kdež komorníka nenie, nechtieli, wěřiti úřadu, ale wezmi list a wěrdunk jeho posel, a sám kopu. Má také purkrabie, když súd zemský bude, stolice pánóm a seděnie zjednati, šraňky osaditi, aby tam nešel, ktož pán nenie, pánóm pokoj učiniti k slyšení prawdy, řečníky miesty zděliti. Má miesto podlé komorníka najwyššieho na lewé straně, hól drže w ruce; panské kázanie, což z súdu wynešeno bude, činiti, a když král sede na súdě, má státi s holí, a král má na jeho miestě seděti. Má také, když a dokudž úřad wešken nebo jich mlazší sedie, býti při úřadu pro pokoj, a za to jej úřad má w podobných prosbách uslyšeti. A mají jemu na každé suché dni na propití jedno panowánie dáti, mimo jeho diel w panowáních. Má také mieti, kdež zbožie postupují neb z wěže wypustie, kopu grošuow swého práwa, opowědí, ran, swád nebo morduow i jiných nápaduow, a pocty na purkrabstwie, i zbožie jest swědomie. W panský potaz na súdě nemá jíti, ani žádný úředník bez přiwolánie.

Najwyšší komorník má miesto swé najwýš mezi pány na súdě. Ten má králowa práwa s práwem brániti, komorníky mlazšie má w swé moci; na toho slušejí, neb na jeho mlazšieho, podlé sudieho, opowědi brátí a památné, do kaply swědky přijímati a přísahy poslúchati, zwody na dědiny a othádánie dědin wšecko. Ot jeho starosty komorníci mají prošeni býti na póhony i na wšecky wěci, a nemá jemu wiece dáno býti ot každého, než jediný groš, buďto nač buď. Toho úřadu pán ten nemá najímati; neb jsú komorníci králem nadáni z králowstwie, a neplatie ani úroków ani berně zemské; než má jim starosta kázati na každé roky wořeji ot wořeje při úřadu býti, aby je lidé sobě zjednali k swé wóli, jakž kto móž koho. A komorník nižádný nemá ot póhonu wiece, než w jednom kraji pět grošów, w druhém deset wzieti a toho kraje komorník pět grošów; w třetiem patnácte, a w čtwrtém dwaceti, a těch krajów komorníci každý pět grošów; a každý, když swědčí póhon neb co ke dskám wyznáwá, tehdy jeden groš, jenž slowe nákrm neb nápoj. Na wšecky úmluwy, zwody, panowánie, othádánie, nemá mieti wiece komorník, než wěrdunk od jistce, a za ztrawu groš na wyznánie, a starosta

nie groš. Komorníč druh nemá mieti
: ot zwoda dědinného, nebo othádánie,
nálo nebo mnoho, než w jednom kraji
wěrdunk, a w druhém dwakrát wiec,
awu podobnú, a w třetiem třikrát
; a wezmeli co wiece, to mimo práwo.
kteréžby koliwěk roky starosta wšech
rníków nepostawil beze lsti, jest
wa wina. We dsky kladenie dole
em.

jwyšší sudí má miesto podlé komor-
a na pány pře podáwá; a kterémuž
káže wstáti a se pány sě oč tázati,
ná poslušenstwie učiniti. Jeho mlazší
něho, towařiše, opowědné, památné,
ky do kaply přijímá, řečníky wládne;
ot těch wěcí mají bráti, dole powiem.
pán w potazu súdném nebývá, jako
úředníci; sám s menším úřadem a
rníkem i s pisařem do sta kop žaloby
i móž; zwody, panowánie a wklady
sky podlé jiných dwú má, a bez
wóle, jako bez komorníka, žádný
l desk nemóž dojiti.

jwyšší písař zemský dwa jmá pod
písaře k wětším i k menším dskám;
mi nemá miesta pánów na súdě, než
h noh má dsky čísti, když práwo
e; před pány sám čti dsky, když
písaři wěřiti nechtie. A proto má
ičený, a má od desk ohledánie neb wy-
e kopu bráti, a jeho písař čtyři groše;
tarým práwem ot nižádné přihnané
před pány nemá nic bráti, a čísti má,
potřebie jest. Ot registr ohledánie
vymazánie nemá nic dáno býti, neb
st písařowa práce, ježto béře čtyři
groše. O brání ot desk powiem dole.
Tento úředník nemá býti w náleznych súdiech, jako i jiní jeho mlazší, a nemají býti w potazu úředničiem, než dsky přečtúce otsiesti, lečby byli přiwoláni, a strana kdyžby toho nebránila. Nemá také písař žádných kwaternów wkladných w swé moci mieti, aby je ohledowal bez úředníków; nebo mají pod zámky býti. Dlužen jest také písař každý stran nedržeti, súdných wěcí, ježto w súdě wězie, sobě we dsky nepřijímati, neb jest to zwláštně wina králowa, a w žádné sě při nepřimlúwati, než seděti do otázanie jako němý; také žádného w ničemž kromě desk oswědčiti nemóž.

Tito čtyřie úředníci: purkrabie, komorník, sudí, písař, nemají žádného, doněwadž jsú úředníci, w swój úřad pohoniti před sě; nebo jinak úřadu nebudú hodni, jako strany ty; ale mají před pány po plném súdě winníky swé obžalowati, a obžalujíce prositi, aby ote pánów byli obesláni, aby každý stál a otpowiedal úředníku z čeho jemu winu dá. A když je páni jednú i druhé i třetie obešlí, a strana nestane, tehda úředníku má práwo pomoženo býti podlé panského nálezu.

Prawilť sem krátce, co má bráno býti komorníkóm ot póhonuow, ot swědčenie, co ot úmluwy, co ot zwodu, co ot othádánie. W tom sem, to bóh wie, powěděl prawdu. A již prawi, že komorníč druh a podsudek opowědného nemají wiece bráti, než ot malých wěcí groš; a což wiece berú, toť berú proti práwu. Památného nemá wiece bráno býti z malé wěci,

než čtyři groše, a ot weliké wěci, buď co buď, nic wiece přes wěrdunk; ot zwodu, buď mnoho neb málo, nemá wiec mieti po krajích mimo ztrawu, než ot prwnieho pět wěrdunk, ot druhého dwakrát tolikéž, ot třetieho třikrát, a ot čtwrtého čtyřikrát tolikéž, a nic wiece. Pakli co wiece wezme, to učiní proti práwu. Též práwě ot othádánie, má býti držáno po krajích, kromě byloliby třeba měřiče, tomu pówod má zaplatiti beze škody úřada, a nic wiece; ot panowánie nemá wiece wzato býti ot úřada, jedno pět wěrdunk, kdež w dluhu nebo w zápisiech nebo w úrociech nebo w nezprá-wách panují; a kdež je ze škod, tu nemá nic úřadu dáno býti, neb úřad polowici má. Ot wkladów we dsky úřad má brátí rozličně, podlé wěcí rozličných nebo wkladów: najprwé ot trhu, buď mnoho neb málo, ot kopy groš s milostí; ot dánie, ot spolka, ot směny, buď mnoho neb málo, ot každého člowěka kopu grošów s milostí; ot každého statku ot persony písařowi čtyři groše; ot ohledánie desk, buď mnoho neb málo, lečby byla přihnaná wěc přede pány, wždy kopu grošuow a písaři čtyři groše; ot toho, ktož diel dáwá nebo béře, kopu a čtyři groše; ote wšech zápisów, ježto jdú kromě desk dědinných, ode sta kop grošów písařowi wždy čtyři groše a nic wiece, a přese sto kop, buď což buď, mimo pól kopy nic nebrati než peniez; neb ten peniez nejde jiným úředníkóm k zisku, než samému písaři. Jest peniez nedáwno nalezený králowu práwu škodný, ale obci dobrý, pročež mnoho zemským dskám škodí. Malý písař nemá wiece brátí w swém we wšem úřadě, než w každém statku ot persony groš. Dsky zemské nemají nikdy býti otewřieny, než když páni sedie w plném súdě; spolkowé, dánie neb stapkowé nemají wloženi býti, než w plném súdě.

Chcešli křiku obecného prázden býti a ote wšie obce užitečný diek mieti, swolaje pány, kažiž jim to čisti a tak činiti, a ustanow, swé úředníky wystrče z raddy, a wynes to obci za swého zdrawie, a budeš šťasten na těle i na duši. A chcešli slyšeti, aneb swé raddě kaž slyšeti, ukážiť mnoho w úřadě, ježtoť jest bráno za jednu kopu deset, a za deset kop sto kop, ježto sě pomstiž nad těmi, pro kohož okřik máš. A ráčíšli mě slyšeti samého, ještěť chci wiece Twého užitečného a počestného prawiti.

Wýklad na právo zemské České.

1.

Právo zemské České jest dáwno nalezeno, ještě ot pohanstwie, a najwiece ot Přemysla oráče, a ot těch pánów, kteříž sú té chwíle byli. A toho jest jistý dówod: neb mnoho obyčejów pohanských w něm jest držáno, jako očista železem horúcím, aneb uwrženie na wodu. A ten obyčej stál bez přietrži až do ciesaře Karla, a do kněze arcibiskupa Arnošta prwého Pražského; ten jest ciesař, s plnú radú arcibiskupa i wšech pánów a zeman, ten obyčej zrušil, že jedno žaloby mají w sobě tři škody mieti, a nic wiece, a

ný jmá samú přísahú otbyti pówo-
ale ještě to drží úřad se zmatkem.
saha má býti podlé řádu a zpósoby
jakž se dole píše.

2.

zemské práwo, tak jakž jest pod
korunú, na tré se dělí: jedno jest,
upřiemo na královu stolici hledí,
jest král ot pánów zdáwna nadán,
lepšení jeho dóstojenstwie; to jest
worský, ježto také swé úředníky a
má; o němžto tuto psáti nechci,
to nejsem tázán; a ten úřad se
t zemského swobodného súdu, neb
k tomu lidi pohonie, a jinak k swo-
mu, i jiní jsú obyčeji. Panským také
lením města, klášteři i rozličtí slu-
i jsú rozličně ot súdu zemského
i, o němž o wšem tuto mlčím. Druhé
jest *duchownie*, w němž způsob
duchownými pod mocí arcibisku-
jde; o němž tuto také mlčeti chci.

3. O zemském práwu.

o třetiem, tociž o *zemském práwu*
dném, tuto chci psáti, že jest to
w swém ustawení tak bylo i býti
wobodné, že ižádný člowěk, počnúc
ile až do tkáčete, kromě napřed psa-
nemohl se toho práwa wydřieti neb
íti pro ižádnú wěc, a najwiece o dě-
swobodnú každý mohl připrawen býti
m před pány, a na jich súdu a ná-
dosti jmieti, tolik jedno wyjmúce
odstwie královo; a to swobodstwie
Pražský úplně wie, w čem a kterak
má práwo weda, králi o kom uwěřiti. A
proto slowe práwo swobodné, neb ty
časy dřewnie nález panský moc měl proti
člowěku každému, a byl držán; a ktož
proti práwa obyčeji otbíjejí neb othánie
práwo, kdokoli to učinil, toho sú páni
mstili welmi skutečně: ale tyto časy mstie
jedno řečí, a skutci jsú mrtwi. Dřewnie
časy, ktož před úřadem slowem neb řečí
zawinil, ihned u wěži sazen byl: a ktož
swú braň obnažil, ruka jemu byla učata;
ktož ranil neb skutkem udeřil, hlawa jemu
na prahu, kdež práwo bylo, ihned stata.
A to ten dobrý ciesař Karel swé časy
wěrně do smrti wedl. Proto bylo práwo
swobodné, nebo jeho ruka swobodná brá-
nila; ale již jest robotné, neb práwo we-
dúc, náklady činiec, pomoci a obrany ot
práwa nemají; buď toho bohu žel a do-
brým lidem!

4. O wedení práwa.

Na práwu swobodném o každú wěc,
buď o dědinu, o dluh, o škodu, nepřiezeň,
mord, násilé, podáwenie, únos neb očkoli,
každý člowěk jmá dosti jmieti, jiných wšech
wěcí neb pomst nechaje, pod pokutú cti,
wiery a wyhnánie z země, za zhúbci a za
zloděje zemského, a pod ztracením swého
statku wšeho i nápadu, jakožto panský
obecný nález swědčí a we dskách zemských
popsán jest. Ale po hřiechu již mnozí
práwa nechawše, jinak swú wóli wedú.
Proč to? jedno, že wina pomsty nejmá;
a kdež wina lehce sejde, tuť ráda wóle
zlá panuje, nad nížby wždy pomsta měla
býti.

5. *Kde práwa hledati?*

Ktož pak chce swého dobyti práwem tím swobodným zemským, a z panského počestného řádu newyjíti, ten má takto učiniti: o každú wěc neb nehodu, což se jemu ot jeho děje protiwníka, jdi w Praze w ten dwór, kdež dsky zemské a stolice úředníków Pražských jsú, a tu písaře nalezne, jenž ty wěci potřebné jedná, a také starostu komorničieho, jenžto je jakožto posly wšie země wydáwá. A tu podlé jich rady k swé potřebě, jakž twá prawda záleží, žádaj komorníka na póhon. Ten hned bude dán; a ty póhon wlož we dsky k roku, kterýž tobě písař powie, a pak na ten rok stój a učiň tak, jakž budeš naučen, řečníka sobě dobuda. A budelič rok twého swědčenie jalowý, to jest kromě roków, na nichž žaloby prochodie: ale podlé naučenie rok sobě oprawíš k těm rokóm, w nichž žaloby jdú. A tu pak na ty roky kaž ot sebe žalowati, jakž twá pře záleží. Ale podlé příčiny mnohých win, mnoho jest žalob jiných a jiných, a také póhonowé rozličnί. To chci ihned, počna ot póhonu do swědčenie, a ot swědčenie do žaloby, a ot žaloby do pře ztracenie aneb do přísahy, pořád psáti, podlé mého malého smysla, což sem o tom slyšal, wídal a swú rukú psal; a prosím, by mi bylo tolik wěřeno, dokudž naučenie lepšieho nebude.

6. *O póhoniech.*

Jsú rozličnί póhonowé: někteří z dědických, druzí z zástawných, nebo z wěn, jiní z rozličných násili: jakožto z mordu, z wýboje, z podáwenie panenského neb wdowieho, z únosu, ze zlata ukradenie, z kobylého pole, z welikého dluhu neb základu, i z jiných wěcí, ježto jdú k dědictwí neb ku poslúpenstwí. A ti wšickni póhoni jdú trojím póhonem, ale jinak a jinak, jakož dole psáno bude; kromě žen wdow, jimžto práwo z milosti panské jest dáno, aby jedniem póhonem z swé zástawy wěnné mohly pohoniti k swým dskám, ač we dskách mají; pakliby měly sstúpením před lidmi swatebními, tehda také musie trojím póhonem pohoniti; neb opět, ačby staw swój proměnila wdowa která, a muži wložila we dsky, tehda musí muž pohoniti póhonem trojím. A ten každý trojí póhon nemá potřeby, by byl oswědčowán podsudiemu anebo komorníč drubu, neb jiného swědectwie potřebuje. A kterak se ti tříe póhonowé konati mají, to starosta komorničí má wěděti, w kterých neděléch, aneb ku kterým rokóm. Toho se jedno wystřieci, aby ižádný z těch tří póhonów póhon neměl méně k swědčení dwú nedělí a wýše šesti. A tak ot suchých dní do suchých dní úplně jmají tříe zběhnúti póhonowé; a pak, kterak který jde, neb jíti má póhon, slyš dole.

7. *Póhon o dědictwie.*

Najprwé o dědictwie ot předków přišlé buďto poslúpenstwím neb kúpením, aneb jinak kterakkoli přišlým, póhon má trój jíti, ktožby toho byl zbawen bezprawně. Prwý rok položiti na dwě nedělí k swědčení; a když ten rok mine a bude dokonán, jakž práwo, pak druhý wloží, a též

, a třetí wždy na suché dni potom
A tu pak, ač páni súd osadie, má
jíti. Ale pohnaný w těch třech pó-
nenie dlužen státi, než na posle-
tu kdež má dáti otpowěd žalobě;
naje co činiti, poručniky swé sobě
a zdělal na prwý neb na druhý rok
ií, tiť mohú miesto pohnaného ot-
dáti na zisk i na ztrátu.

8. Póhon o zástawy.

› zástawách též trojí póhon, týmž
kromě wěn ženských, o něž jest,
em napřed psal.

9. Žaloby k póhonóm.

ým póhonóm jsú právem žaloby
/ tak, jakž každého prawda záleží:
)o otci nedielném, onoho po bra-
ho po dědu, onoho po společníku,
)o dání, onoho po kúpení, onoho
, že jemu ty dědiny dal i dáti mohl,
/ plným právem po smrti takého a
a tak o wše sprawedlnosti, jakož kto
eb kterým dědinám právo jmá. A
alobách u právě běží panský nález,
á konečně bez dalšieho otwolánie
ýti a úřadem po jich právu dání
ı konečně. To jest o dědictwie;
ipené dědiny pohnaný jmá po ža-
d zástupce neb zprávce své ač
ıá, jmenowati, a k těm má rok
a těch jmá požiti podlé swých

0. Póhon o hlawu a únos.

‹ těmto póhonóm také trojím, o
ínos, o podáwenie panen neb wdow,

jdú při póhoniech jiná ohrazenie neb od-
powědi. Najprwé o hlawu nebo o mordu,
když se ot koho stane čiemu otci, bratru,
neb strýci, neb stryjčenci, neb jinému po
meči přieteli, když se mord stane, jest
potřeba, aby ihned utekl se k úřadu a ku
purkrabí Pražskému, obžalowati toho skut-
ku, a ot úřada komorníka prositi na ohle-
dánie toho mordu, kdy se stal, a kterými
ranami, a móželi rúcho krwawé jmieti, to
okázati. A též o únos komorník má slyšeti
súsedy, kde panna neb wdowa byly, bylli
úp, křik nebo které dobýwánie z twrze,
neb z chalupy, neb na cestě swobodné; a
to když komorník obé sezná, tehda teprw
potom póhon jmá jíti trojí, jakož právo. A
když přijde swědčenie, tehda rúcho krwa-
wé okázati před úřadem, a s ním se třikrát
opowědieti, ráno, w poledne a k wečeru; a
ta opowěd má býti i před úředem, i před
Pražským purkrabí; a to pówod činiti má
tři dni pořád, a wždy tak. Ale o únos má ta
paní unesená postawena býti před úřadem,
a jejie wyznánie znamenáno ot písaře, a má
hned od súdu panského dána býti k swa-
tému Jiří abbatyši, a tu má chowána býti
do panského súdu; a má ji abbatyše tak
chowati, aby s ní žádný mluwiti nemohl
s žádné strany. A když súd přijde, a páni
sedú na súdě: tu má ta paní státi a z swého
násilé žalowati po řečníku, a řieci, že jest
jejie slowo, nález pak na panské milosti.
O hlawu a o mord, též jedno krwawé
rúcho ukázati přede pány, aneb swědec-
twie komorničie.

11. O sirotku řád.

Pak jestli sirotek, let nemaje: tehda přietel po meči má ot sirotka před pány štít wzieti, a též wésti, jestli třeba, pána w potaz wezma, klínem před se w klín udeře, jakož ten pán naučí. Pak nález, pomsta i dówod má státi na panské wóli. A tu se bojím psáti přes jich wóli. O podáwenie týž běh: jedno powyk dowesti; a žalujeli ona na swého násilníka, má jemu hlawu stieti. Pakli otec žaluje pro dceru, tehda oběma hlawu setni, když ona se sezná, že jest to učinil s jejie wolí. Ale to jest staré práwo, mohú páni ze spolka jinak nalezti.

12. O ssutí dědictwie.

Pak o ssutie jest čas, rok a den zemský dán každému, ktož swé dědictwie ssúti má. A jiný nemóž ssúti, jedno strýc, bratr, stryjčenec, aneb syn dielný, aneb otec dielný, ale jiný nic. Pakliby otec prodal dědictwie poslúpné, a do roka umřel, a panna dědička ostala, a žádala swé dědictwie wyplatiti. tak s ssutiem móže jíti. I jest práwo o ssutie trojí póhon; a když prwé bude swědčenie, tehda má dówod penieze čisté mieti hotowé, a ty před úřadem okázati; a žádáli pohnaný ohledánie a čtenie jich, má se státi. Budeli w nich co zlého nalezeno, a summy podlé desk nedá: tehda dówod ztratí penieze i dědinu; penieze k úřadu a dědinu ku pohnanému. Pakli žádati bude dówod, mají penieze u desk položeni býti; a také žádáli úřad po wyswědčení prwém položenie peněz pro swój zisk, mají položeni býti do próščie žaloby přede pány. A nebudeli pohnaný přede pány chtieti swých peněz wzieti, a dědin dówodowi sstúpiti: tehda úřad má penieze mieti a dědiny dówod. Ztratí také dówod penieze na ohrazenie práwa, na opowědi, na počtu. W tom se wystřieci má, aby i peněz i dědin neztratil. Ale pohnaný také ztratiti dědiny móž bez peněz, nechtěniem wzieti peněz, opowědí, ohrazeniem práwa a nestániem; ale wždy peniezi mají při úřadu ostati.

13. Póhon o zlato a kobylé pole.

O zlato, o kobylé pole, wše póhon trojí, jako o dědiny; a swědomie wésti, jakžto o dědinu s očistú.

14. Póhon o dluh a základ.

Pak o dluh a základ jsú jiní póhonowé. Nebo jestli dluh nebo základ nad deset kop, buď wěnný, buď pojičený, wždy trojí póhon, a swědków třeba sedmi zachowalých lidí, a wětšie má jich strana býti z toho kraje, na kterúž dědinu dówod zří s očistú, a má weden býti w takých nedělích jako o dědiny. Pakli o deset hřiwen bez lota, tehda jeden póhon a tři swědci s očistú; kromě ačby dówod byl měštěnín králów, a žalował ze strawy, neb krámné wěci co dotekl, tu jest swědków netřeba, než samé ot pohnaného přisahy.

15. Póhon o dluhu s listem.

Opět, bylliby list na dluh: tehda obeslati ku Pražskému purkrabí, at práwo jde

pečet. Neb se přizná, a plň; neb
·oti pečeti mluwiti, a weď swědky
lidi zachowalé před kříž, a tu při-
ie z nich k němu, dwa wolená na
dwa očista. A nemajíť wše wládyky
ıle lidé usedlí a dobře zachowalí,
měli na dědinách swobodných. Ale
ıu mají býti swědci wládyky use-
ı příroka zlých wěcí, a nenájemní.

16. Póhon o škody.

o škody, jež jsú rozličné, a buďto
kž, jest jeden póhon ke čtyřem
ı najméně a k šesti najwiece. A móž
on jíti i k rokóm malým neb we-
mezi roky; a o škody, o sto
nebo wýše, sami páni súdie. A ty
když o ně póhon jde, mají býti
ɔwány, tociž opowěděny komorníč
ı podsudku prwé žalob. Ale že o
jsú žaloby rozličné, jakož dole
ıáno, proto že jsú škody rozličné,
ı účinka, druhé z přijmu, třetie z
, a čtwrté o požár nebo o pařez,
e ku Pražskému purkrabí a o ohřeb;
póhonowé poslední již tyto časy

17. Žaloba o hlawu.

awu takto jest žaloba: „Petr z
ı žaluje na Jana z Trnowé, že
ıbil otce jeho Petra z Kleni na
cestě bezprawně, a prosí práwa.“
říhlawniem dluhu, jenž jest také
ihon, tak jest žaloba: že „Petr
aluje na Jana z Lan, že když zabil
ɔ Jana z Luk, při hlawě jeho wzal
jemu pět set hřiwen střiebra; přilit prosí práwa.“

18. Žaloba z podáwenie.

„Machna z Tuřieho žaluje na Hawla z Tyter, že potkaw ji na mierné cestě, poranil ji swým pyjem w jejie kep bezpráwně, a toho má dobré swědomie; neb jest přiwolala lidi tu, kdež se jí hanba stala. Swědčí A. B. C. oc.“ A pohnaný o swú wěc také swědky wede.

19. Žaloba o dědiny bez desk.

Jsúli dědiny dědické, a desk k nim nemá, tehda takto: „Jan z Luk žaluje na Petra z Brus, že se uwázal bezpráwně, i drží dědinu jeho poslúpnú w Tuřiem, dwór poplužní s twrzí, dědinú, lukami, lesy, potoky, rybníky, štěpnicemi, s tú se wší zwolí, což k tomu přislušie; k niežto dědině má lepšie práwo, nežli on, po Paškowi otci swém z Trnowé někdy řečeném po nedielném, a má na to swědky podobné, a prosí práwa.“

20. Žaloby o dědiny dskami.

Pakli jsú dsky, že děd neb otec kúpil, a ti byli nedielni, tehda má řieci: „Petr z Bluk žaluje na Jana z Konic, že sě uwázal bezpráwně, a drži jeho dědinu w Bluku, twrz, dwór poplužní oc. (tu jmenuj, jako dřiewe), k niežto dědině má lepšie práwo, nežli on, po swém otci po nedielném, a toho sě táhne na dsky zemské, a prosí práwa.“ Též po dědu, strýci, bratru, společníku každém, kteříž jsú dskami we spolek zapsáni. Též o wšecky dědiny, buďto

o kobylé pole, buďto jiná kteráž koliwěk dědina otjata bez práwa.

21. Žaloba o zástawu wěnnú.

„Kateřina ze Mžan žaluje na Jiru z Roztok, že sě uwázal bezprávně a drží dědinu jejie wěnnú zástawnú w Roztokách, dwór poplužní s twrzí, oc. (tu opět jmenuj to, což jest), na němžto má sto hřiwen střiebra wěna swého, jež jí to střiebro wěnowal muž její Jan z Roztok někdy řečený, když zaň wdáwána a on ji sobě ženu pojímal. Dokládá se desk zemských, anebo ač desk nemá, ale má na to dobré lidi.“

22. Žaloba o zástawu wěnnú bez desk.

Pak po tejto nebo po prwé žalobě, kdež desk nenie a swědci jdú, má jich sedm býti wládyk nenájemných, čistých ot nároków a usedlých ot dědin, wětšie strana z toho kraje, kdež ty dědiny ležie, a otjinud menšie. A ti mají ot pówoda po suchých dnech we dwú nedělí we dsky wloženi býti, a na prwé roky w primě w kaple opowědieni a postaweni, i w kaplu s ohrazeniem práwa uwedeni býti. A tři z nich wolení ot pohnaného ku přísaze, podlé wdowy, a ona napřed, a oni po nie wždy se zmatkem přisahati budú na kříži. Ale o poslúpenstwie jdú swědci proti swědkóm wše se zmatkem; a ktož změte, ten ztratí, a druhý zíště. Pakli oboji projdú, tehda niktež w ničemž; póhon mine, a wiec o tu wěc pohoniti nemóže. Pakli bude žaloba ke dskám, tehda na pániech leží podlé žaloby a desk, že páni naleznú, co se jim zdá podlé práwa zemského.

23. Žaloby ze škod, z účinka a z kázanie.

Pak po těch žalobách jiné jdú žaloby ze škod, a ty jsú pro rozličné příčiny také rozličny: jedny jsú z účinka, druhé z přijma, a třetie z kázanie; a ty wšecky s jich příčinami dole stojí.

24. Žaloba z účinka.

Takto jest žaloba z účinka: „Radún z Týnce žaluje na Petra z Brusów, že jemu učinil škodu swú mocí bezprávně na jeho dědině w Brusiech, když se tu přihodil, měl jemu dáti penieze jmenowité podlé úmluwy přátelské, i nedal, a proto jest škodu wzal na rozličných základiech, na hotowých penězích, na rozličných střiebrných klenotiech, za sto hřiwen střiebra. Po tej škodě pówod, Jan ze Ptice, Petr ze Smrdowa, aneb sám, mluwili co proti tomu, prosí práwa.“

25. Žaloba z účinka s listem.

Bývá také w té žalobě pówodem list s wisutými pečetmi, jakož prawda záleží. A když to bude w žalobě, tehda úřad otsielá strany s listem ku purkrabí Pražskému, a tu pak poználi se pohnaný ku pečeti a k slibu, tehda plniti musí, jakž purkrabie umluwí; a toho jest práwo we dwú nedělí. Pakli se nezná, tehdy jděte swědci, jakož jest napřed psáno. Ale to wždy má jíti, ač se pohnaný na žalobě tak brániti bude, a práwo sobě rozumně ohradí: ale jinak, jakž na žalobě bude

ědieno a k newině položeno, tak se na přísahách a jinak nic; neb by raně křiwda stala. Také w té samé ě z účinka mohú ty příčiny býti, jako d stojí: „měl mi to učiniti, neb to- oc. ale w jiných žalobách to nemóže jako o příjem, nebo o kázanie. Móže w té žalobě z účinka mnoho jiných ěn býti, na něžto, když řečník chce, zmatek strany, móže mnoho mysliti, m práwa nepohoršuje. Móže také ta a z účinka býti bez přísahy strany ané: a ta bývá, když kto na ty škosky má, jako kdyžby kto úroky měl ruhém we dskách, a dsky jemu neličily, jedno na swatý Hawel neb na ý Jiří, a kdyžby podlé starého práwa swatojiřský přeběhl, úrok swatého a, a w tom práwem nebylo saženo, podlé starého práwa komorník jemu hl dán býti, a on pak přižena z úrožalował a desk se doložil, a ty neličily, ani registra dánie uroka; tuby přísaha minúti, a dsky ostati. Také ch žalobách z účinka móže potom slo- „bezprávně“ příčina přičiněna býti, w jiných nic. Jako řka: „učinil jemu u swú mocí bezprávně, měl jemu penieze dáti chwíli jmenowitú, i l, a proto škodu wzal“ oc. aneb jinak, komu škodí. Ale w jiných to žalobýti nemóže, neb w nich očista neí, ale w tej žalobě pohnaný přisahá, sebú dwa očístniky má mieti pod eniem pře.

26. Žaloba z příjma.

Druhá žaloba bývá z příjma. Z té žaloby i přísahy na kříži jsú wyňati wšickni poprawce, konšelé zemští, i ti páni, jižto poprawu mají a jsú kmetowé; tak že po tej žalobě na kříži přisahati nemají, než jedno na swé kmetstwie, konšelstwie swá neb na swú poprawu, dwa háky, jinak prsty, na prsy wložiec, wzieti bez zmatku; a toho jim má wěřeno býti. Ale jiní wšickni musie na kříži přísahati se zmatkem, tak jakož žaloba záleží. Tak žaloba má býti: „Ondřej z Sak žaluje na Kříže z Rudy, že když Jan z Suché učinil jemu škodu swú mocí bezprávně na jeho dědině w Sakách, a ta škoda na koniech, na rozličných střiebrných klenotiech a na rozličném domowitém nábytce za sto hřiwen střiebra; a on tu škodu ot něho přijem i živě: mluwíliť co proti tomu, prosíť práwa.“ A tak jinak měniec, jakž se komu zdá podlé jeho práwa.

27. Žaloba ze škody na dědině.

„Jan z Prahy žaluje na Petra z Týnce, že kázal mocí swú Janowi otnikudž učiniti jemu škodu bezprávně na jeho dědíně w Záhoří, nebo na králowě Wáclawowě Českého dědině w Praze, když se tu byl přihodil.“ A tu škodu polož, na čemž chceš, jakžť jest třeba, neb jakž twá prawda záleží. A w tej žalobě nic nemóž zmatečného býti, lečby řečník žaluje se dskami se dělil, a strana, nebo řečník strany, žádal desk čtenie, aneb žeby škody nebyly opowědieny.

28. *Uměnie w žalobách.*

W těch we wšech žalobách nenie jiného umění, než kdež jest třeba k řečníku se uteci, tenť swú mzdu wezma, žalobu stwoří, wždy wiece lži než prawdy; a to jest jistě z obyčeje pohanského, kdež jsú práwa nalezena k libosti, ale ne ku prawdě, a tak i dnes trají do proměny panské.

29. *O položení roku k newině.*

Po těch po wšech žalobách, když již projdú na súdě, a k newině se položí pohnaný proti pówodowi, rok bude dán ku přísaze, na prwé malé neb weliké roky, jakž se přihodí. A na tom roce straně obě, tak dobře pohnaný, jako pówod, mají se swú opowědí postawití u primy, ač bude, u wratech králowých na hradě, kdež úředníci menší budú; a tu se i jménem swým, i otkuď, i proti komu jménem a odkuď, opowědieti; pakli primy nebude, ale do kaple jíti na sień králowu, a tu státi před úředníky a před oltářem, a z práwa napomínati. A jakž tu úředníci po písaři rotu podlé žaloby wydadie, tak učiniti w každém běhu. A ten běh wiz dole podlé položenie žalob swrchupsaných.

30. *O swědciech ku přísaze o dědinu.*

Když se kto pohoní o swé dědiny neb dědictwie, a na to jemu přijde, že má swědky wésti, jakož sem napřed psal: má jich mieti sedm wládyk usedlých a zachowalých, a ty na primě má opowědieti, každého jménem křestným a otkud; a pak po primě má s nimi jíti na králowu sień před kaplu, a tu čakati času, když úředníci wolati káží, aby swědci byli wedeni. Tehda wezma řečníka, přistúpí před kaplu, a tu na prawé straně stane pówod a pohnaný na lewé; a řečník, když jemu písař swědky po dskách jmenowati bude, má je wésti, a ohradě práwo před wstúpeniem swědku každému, a po jednom až do wšech, a potom pówoda s ohradú uweď, a řečník s nimi. A mají swědci wstúpiti prawú nohú napřed. A když w kaple stanú, tehda strana druhá má sobě woliti tři, a ty písař hned znamenaj; a potom třie ti mají přisahati, a dwa jich přísahu očistiti, jako dole stojí psáno.

31. *Když obú stranú swědci projdú.*

Takéž se má státi, když obě straně swědky wedeta, a jestliže oboji swědci projdú, tehda niktož z nich w ničemž. Pakli jedni swědci jdú, a ti s očistú projdú, tehda získána pře; pakli neprojdú, tehda ztracena. Neb ty přísahy mají býti se zmatkem, kromě očista má býti bez zmatku.

32. *Přísaha swědków o dědiny.*

Pak přísaha, kterúž mají činiti swědci, má wydána býti ot úředníków menších podlé žaloby; a ta má takáž býti, jakož žaloba stojí, tak řkúc o dědiny: „Na tom přisahám, že se jest Petr z Rudy uwázal swú mocí i drží bezprávně dědiny Janowy z Blata w Blatě, dwór poplužní s twrzí oc. s tú se wši zwolí, což k tomu přislušie; k nimž dědinám má Jan práwo lepšie nežli on, po swém otci po Petro-

ta někdy řečeném nedielném; tak
omáhaj a wšichni swětí!“ A též
u, též po mateři, s kterú on chle-
o jejie smrti.

dwú očistníkú po přísahách.

l po těch swědków přísahách mají
i dwa očistníky, a tak mají při-
zmatku řkúc: „Ta přísaha, jižto
Sak přisahal, jest prawa a čista,
ih pomáhaj i wšickni swětí!“ Z té
řed psané každý móže ke wšem
lědickým, kdež naň nápad přijíti
o swej mateři, s kterúž chlebil,
co a kterak činiti má. A řečník,
u wěc wede, má i dlužen jest,
to béře, stranu we wšem wěrně
i i naučiti welmi plně a snažně.

34. O jiných přísahách.

né jsú přísahy w těch póhoniech,
škod jdú, a ty jsú rozličné, protože
žalobách jdú, ježto jsú rozličné,
m napřed psal. Tak jestli žaloba
, tehda má pówod sám, nebo jeho
napřed se zmatkem přisieci, a
ohnaný takéž se zmatkem. Ale
má za sebú dwa očistniky mieti,
dyž jemu bóh pomóže projíti, aby
vy okázal a postawil bez napo-
; i má takto přisieci sám pówod,
io poručník, kohož w konci ža-
enuje: „Na tom přisahám, že mi
z Krp učinil škodu swú mocí
ně na mej dědině w Luži, tu kdež
dáti hotowé penieze, tak jakož
, i nedal; a proto sem škodu
hotowých peněziech, na stříe-
berných klenotiech a na koniech za sto hřiwen střiebra, tiem mi jest wšim winen; tak mi bóh pomáhaj i wšickni swětí!“

Přísaha swědków pówodowých: „Na tom přísahám, že Jan z Krp učinil škodu swú mocí bezpráwně Alšowi z Luže na jeho dědině w Luži, tu kdež jemu měl dáti (oc. jako swrchu), tiem jest jemu wšiem winen; tak mi bóh pomáhaj oc.

35. Přísaha pohnaného.

Pak pohnaný, proti komuž ta přísaha stala se, ten se má otpřisieci takto řka: „Na tom přisahám, jímž mě Pawel z Luže winí, bych jemu škodu učinil swú mocí bezpráwně na jeho dědině w Luži, tu kdež sem jemu měl dáti penieze jmenowité i nedal, by on škodu wzal na hotowých peněziech (oc. jako napřed), tiem sem jemu wšim newinen, tak mi bóh pomáhaj oc.“ A tu hned za sebú měj dwa očistníky. a sám ot kříže wstana, je bez napomenutie okaž, řka: „Teď swé očisty mám, hotow jsem prawu dosti učiniti.“

36. Přísaha očisty bez zmatku.

„Na tom přisahám, že ta přísaha, jižto Jan z Krp přisahal proti Pawlowi z Luže, jest prawa a čista; tak mi bóh pomáhaj i wšichni swětí!“

37. Přísaha se zmatkem.

Pak jest třeba každému, ktož přisahá, neb také přísahu přijímá, těch řečí, kteréž písař rotu wydáwaje mluwí, pamětliwu býti. Neb ten, ktož přísahu přijímá, dopustíli se, že w čem řečí, cknutiem,

neb jinú kterúžkoli příčinú překazí, práwo swé ztratí, a práwem starým z téhož wěčné jeho pohoniti nemóž. A o škody, budeli práwem ot něho nařčen, strach mně, když úřad k swědomí má, by póhonu neztratil a přísahy požiti nemohl.

38. *O práwiech staných.*

Práwa staná rozličně se stáwají: někdy proto, že u primy nestane, ani se nemocen položí, ani jinak ohradí, jakož jest práwo. Proto strana druhá památné dá, a on hned zratí swú při, ktož se toho dopustil: a menší úředníci mohú za práwo dáti, buď oč koli, málo nebo mnoho. A též kdy přísahá na kříži w kaple, a neprojde, túž úředníci moc mají. A ta moc jest jim dáwno ot pánów dána: neb přísaha sama zprostí, neb ztratiti dá. A také, ač kto stoje u primy, i se zle opowie, ztratí swú při, a o to jesti dosti panských nálezów. A též, ač swědky wede, a jich neopowie jménem otkud a proti komu. Tak u primy býwá práwo stané.

39. *Zmatkowé w práwě.*

Pak také w kaple, kdež přísaha býwá, opět nestániem, zmatkem přísahy, w úwodu swědków do kaply, jakž sem napřed psal o swědciech, mlčeniem a neřiekániem přísahy, u kříže přes páteř nepoloženiem prstów, jakž písař ukáže, a zdwiženiem prwé než úředníci káží.

40. *Práwo stané rozličným během.*

Také práwo stané býwá na súdě, b weliký neb malý súd, rozličným běh nestániem bez ohrady nemoci, neb z mě, neb králowú službú: také býwá p ským otsúzeniem o weliků wěc, o me úředničím.

41. *O zmatciech w žalobách.*

Také býwá zmatek w žalobě, když řečník dělí, žaluje, s žalobú we dskách psaní, a řečník s druhé strany, otsú se, jestli pówodowo slowo, a on die, že jest prosí desk té žaloby čtenie, a když shledá, že se žaloba jeho se dskami dělí, tehdy ztratí pówod při swú, a pohnaný bude tuto prázden. Než ježto řku, jinak pówod ztratí a jinak pohnaný, tak rozuměj, že pówod neztratí jiného takým zmatkem, jedno swój póhon ten a náklad, ale má se oprawiti, znowa požena do třetice: ale pohnaný, když na žalobě kterýmkoli během ztratí, buďto neohrazeniem práwa, neb otpowědi bez řádu, neb jiným kterýmžkoli během, wždy při, z niež jest pohnán, ztratí, a naň bube památné dáno. A také my úředníci to držíme, když který pówod anebo pohnaný, ot něhož žaloba jde nebo otpowěď, bez úředničieho otpuštěnie stojí w lawiciech súdných, a řečník strany honí před úřadem: tehdy práwo ztratí. A to držie úředníci z panského náleza.

42. *Práwo stané pro nezpráwu.*

Také býwá práwo stané z podwolenie w zápisu neb trhu pro nezpráwu, kdyžby

podwolená nestala, aby práwo
w staném práwě. Tak ta práwa
i, a po nich úmluwa, ježto jest
ı.

O úmluwě po staném práwu.

úmluwa po staném práwu jest ot
napomanutie pohnaného, jenžto
til, neb řádem súdným aneb pod-
ı; a ta úmluwa prwé jíti nemá,
dwú nedělí po staném práwě naj-
'akli dále pówod nechá, to jest
jeho práwu neškodí do tří let a
: neděl, lečby smrt pohnaného
'oda zašla. Pakli má býti úmlu-
podwolení neb po trhu, nejmá
vé, než když ta příčina přijde,
o wésti musí a swým dskám do-
i. A w té nesnadně člowěk zmate,
wé dá, nežli má býti, jakož dole
o těch wšech zmatciech.

44. O Zwodu.

vú nedělí po té úmluwě pak móže
práwa býti, to jest *zwód*. A ten
st rozličný, podlé rozličných pó-
ı práw staných. Také jsú zwodo-
i, ježto upřímo jdú na komorníka,
jsú, ježto jdú na sudieho a na
a třetí jsú, ježto jdú na ně na
tři. A o to chci ihned psáti, jakž
učen.

5. Zwodowé na komorníka.

owé, ježto na komorníka jdú, jsú
ıč, ježto k dědictwí jdú, a w nich
ıthádánie třeba nenie, neb komor-
ník jest pán dědický, ot něhož práwem dobuda, každý dědictwie má mieti. A jsú ty wěci tyto: póhon o dědiny každý naň slušie, zwod o při hlawní naň slušie, neb hned po zwodu ten dlužník a mordéř má z swého dědictwie wyweden býti a pówod uweden, z kobylého pole jeho zwod: a tak o jiných wšech wěcech, kteréž jdú k dědictwí. A to lépe powiem dole, kdež o othádání psáti budu.

46. Zwodowé na sudieho a písaře.

Pak zwodowé, ježto slušejí na sudieho a na písaře, jsú wšickni jiní, o škody, o dluhy, o zástawy, buďte wěnné neb jiné kteréžkoli, o základy.

47. Zwodowé na wšecky.

Pak zwodowé, ježto na wšecky slušejí, jsú jedno o nezprávu. Ty zwody wšickni třie dělé mezi se; ale to jest tepruw přišlo za Kapléře písaře zemského, jakož we dskách stojí. Ale dřiew jest bylo, jakož dsky swědčí, že má wedeno býti pro nezprávu, jako w starém práwě, třetiní wýš peněz trhowých, a potom othádánie slušie. Takžby toho zwodu neměl komorník, než druhá dwa, sudí a písař; neb skutci úřednicí mezi nimi mají se wždy měniti, pro úklady zlých, aby k jednoho ztrátě wiec swědków bylo, a prawda aby světle šla k obecenstwí wšech.

48. O panowání neb brání sjedniem komorníkem.

Potom pak jest jiný úd neb článek práwa, ježto slowe *panowánie* neb brá-

nie. A to slowe jedniem kusem panowánie po staných práwiech, a druhým kusem bránie po zápisném práwě, neb se prawí w zápisiech takto: aby mohl bráti s jedniem komorníkem, neb se uwázati w dědiny ꝛc. jakž který zápis swědčí. A to panowánie někdy býwá bez škody, a někdy se škodú.

49. *Práwo stané bez škody.*

Bez škody býwá, když kto má práwo stané a wzwedené ze škod neb z jiné zástawy, po němž zwodu bráti by neměl, než jedno w úrociech, ač zwod bude po swatém Hawle, neb po swatém Jiří, jižby tehdy bráti nemohl, lečby úrok přišel, a takby toho čekati musil. Ale chceli sobě swé práwo dowesti pro smrt, tehda musí na swój náklad a na swú škodu, bez škody strany, komornika wezma, opanowati, aby swé práwo dokonal; neb již potom dědí, a móž swé zapsati komuž chce.

A protož wěz, kdyžkoli kto práwo ustoje na kom, bude na jeho dědiny zweden ze škod, z wěnné zástawy, z dluhu, z základu, a neopanuje i umřel: tehdy wěz, žeť s ním to práwo umře, ačby při práwu i poručníky měl. Pakli opanuje jedno jednú, tak to práwo již dědí, jakožto úplně dowedené, a buď to očkoli, kromě dědin, na něž když se zwod stane komornikem, již dále třeba nenie, ač druzí berú opanowánie, ale to se děje pro odstrk odporníków.

50. *Wýstruha w panowán*

Také w tom panowání, ktož má se pilně chowati, aby jinde ani panowal, jedno tudiež, na a zwod stal. A to z práwa přim nedáwno wždy pówod má s sel komorníka a posla purkrabina Pr tak že w každém zájmu mají t najméně, pówod, komorník a pos krabin. A přewýšišli wiece, twá ale ne pohnaného, lečby byl otboj buď snuzen mimo práwo, neb j přietel práwa.

51. *Panowánie se škodú.*

Pakli bude panowánie se škod podlé zápisu: pówod s komorník purkrabiným poslem má toliko jakžby úrok na práwo stané stačil: tinu wýš pro náklad; a jestli z ale k úřadu tolikéž. A to má učiniti, kolikrát toho třeba bude, ta žeby každý ten, kto chce panowa práwo oprawiti, dotaz úřadný měl, radú učinil, a nezawede se snadn nepodobné.

52. *Tránie panowání.*

Ta panowánie z práwa mají léta póldruhého, aby třikrát brán a potom má pak *othádánie* přijíti starým práwem slowe *wděděnie*. panowáno třikrát, neb nebuď, kdy jednú jest panowáno, a léta pól s prwniem panowániem mine, mó dáno býti ku prawému dědictwí, a

obdržal a zástawu má, již dědi-
. Ale k tomu jeho práwo nepudí,
chati othádánie, dokud chce, je-
; let zemských nepropustí. A proto
ıthádání, když jest úd a článek
práwa, chci tuto psáti.

53. *Nález o othádání.*

hádánie z práwa neslušie na žá-
ſednika, což úřadu dotýče, jedno
ɔrníka; jenž jest zámek wšeho
ıeb othádánie wšecka práwa za-
A protož jest rozličné, pro roz-
íčiny; neb to z předních wěcí
st známo, když wšeho práwa jest
a praw jest mnoho a rozličných,
práwa w řádu jich rozličně ten
awierá: jinak o dědiny, jinak o
jinak o dluh, jinak o zástawu
; wěnnú, neb ta w swém běze
jinak o základ, a jinak pro opu-
roków; k nimž ke wšem wěcem
sáti chci. Tehda wždy pro roz-
ɔráw rozlično jest othádánie.

. *Kterak má othádánie býti.*

ıž ke wšem wěcem takto pra-
; ten komorník s swým mlazším
dada rok stranám na dědinu naj-
vě neděli napřed před tiem othá-
wezma z desk výpis, wjeda na
a jestli třeba, káže měřiče dobyti,
ſ swolaje, o každú wěc tu roz-
lehce rozdělé podlé výpisu z desk,
ıdý we wšech krajích kopu platu
ti kopách polože, stawenie, twrze,
ıdy súsedské a swého towařiše i
podlé swého swědomie, a lán dědiny také, sady, chmelnice, winice, řeky, potoky, mlýny i jinú rozličnú wóli a panstwie. A tak s tiem jíti, aby obmeškánie nebo netbánie žádného w tom nebylo. A w té každé rozdwoji wýpis z desk tě zprawí; neb tiem jsa zprawen, ani nač zwod, ani w čem zwod, ani co ku púwodu, ani co k úřadu, úplně zwěda, obmeškán nebudeš.

55. *O panowání druhém.*

Potom pak po othádání, jenž zámek jest práwa, ještě bývá opanowánie we dwú nedělí, pro otporníky, byllíby kto, ježtoby snad práwo k dědinám maje, o póhonu, o staném práwu, o zwodu, o panowániech newěděl, a již widí skutek netajný, othádánie zjewné: ještě dwě neděli měj k otpoře, a té požiti má, ač ukáže. Pakliby již zameškal, nemá wiec k otpoře dopuštěn býti; než póhon znowa jemu nemá bráněn býti.

Takť práwa póhonná jdú diel tiem řádem, jakož sem napřed psal. Ale že jest přenesnadné wšem hlawám jediné hlawě dosti učiniti, ostawuje pilnějšie wěci múdrosti múdřejších, a wšak ještě o náleziech panských chci něco psáti, co mě pán bóh naučí.

56. *O panských náleziech.*

Panský nález za starých pánów welmi držán byl: a prwéby se musilo mnoho zlého státi, než to, což páni jsú nalezli, by předse nešlo. A také panský nález tak mocný byl, že ot něho žádný se otwolati nemohl, ani kdy komu dopuštěno.

Kromě slýchal sem, že o čest sú se někteří, jako pan Mikeš z Potenštajna za ciesaře Karla, na Říské wolence se otwolal; ale snad jest bylo proto, že jest jemu ciesař a páni přáli. Ale to právo této země nikdy nebylo, by o kterú wěc který zeměnín mohl panského nálezu zniknúti. Protož i dnes mělby jich nález pewně držán býti, a úředníci větší i menší mají, což pány bude otsúzeno, swými úřady pomocni býti; a najwiec purkrabie Pražský, jenž hól mocí královú nade wší zemí drží. A bych řekl *prawý* nález: toho wždy swědkem býti nesměji; neb mnoho jest rot přirozených, ježto jsú na se laskawi, a jeden druhému prawdy umieněné pomáhá snažně. Protož nenie snadno o tak welikú ustanowenú, obyčenú a přirozenú prawdu co jistého a konečného psáti, a zdá mi se lépe o to přemlčeti.

57. *Nálezowé w rowných přech.*

Často také w rowných přech páni jiné a jiné nalézají; a to bývá bez jich winy, ale winú stran. Neb častokrát swú prawdu jedna strana řečí podobnú a wýmluwnú přede pány wywede, tak že jiej to k zisku panským nálezem pójde; a častokrát také druhá strana, túž aneb podobnú k tej prawdu majíc, w swej řeči a w swém líčení newýmluwně přede pány powede, sama se meškajíc, že páni o túž při jej ke ztrátě naleznú; tak že z toho wychodí, že často prawý ztratí a křiwý zíště. Neb w každém právě tomu, ktož své wěci jest opatren a bdí, právo jest pomocno, a ktož swé prawdy netbá, právo jemu také nerádo spomáhá. Onen smyslem a snažností zíště, a druhý nedomyslem a leností ztratí. A protož sám sobě laj ztratiw, a onen sám sobě děkuj získaw. W tom kusu páni swými nálezy ničímž nejsú winni.

58. *Nepřipúštěnie nálezów we dsky psáti.*

Protož také páni dřiewe swých nálezów nikdy nepřepustili we dsky zemské klásti, nechtiec tiem haněni býti, že o jednu i túž wěc, neb welmi podobnú, jiné a jiné nálezy činili. Než když sú co nalezli, kázali zwod úřadu učiniti, neb w druhých wěcech purkrabi Pražskému.

59. *O moci nálezów panských.*

Kde panský nález moc má? Prawím, že když páni súd osadie a popsáni budú we čtyřech lawiciech, a žalováno bude řečníkem na stupky, na spolky a na dánie, w tom miestě za starých pánów nálezi panští šli, ale ne jinde. Pakliby se strany swolily kdežkoli, a úřad to slyšal: tehda podwolenie práwa ruší, a moci panské potwrzuje, buď jich málo neb mnoho.

60. *O potaze panském.*

Panského potazu nemóž žádný pán wynesti, než na kohož sudí podá; a ten má býti kmet ot swých předków. A co jest kmet, to páni wědie.

61. *O nálezu w jiném miestě.*

Budeli pak kdy, pro potřebu a proto, že tomu páni chtieti budú, w jiném miestě nález panský, aby se stal buď w klá-

) w jiném domu, a starší úřed-
tom budú, a straně obě swolé:
dsky wloženo býti, ale s dobrú
terak a kde se stalo, kteří páni
byli, a kto potaz panský wynesl,
tran také psáti. Neb jinak proti
bývá: pokútně jsme otsúzeni,
tom niestě, kde práwo, a ne-
mu připraweni práwem zemským,
mnoho omluw. A také páni po
ojie.

noholi třeba pánów k nálezu.

nów jest třeba k nálezu? Čím
em lépe; ale podlé starého prá-
ácť, mimo úřad, aneb najméně
ětšie polowice; ale to jest o wě-
né. Ale o ty wěci, kteréž jdú o
lobré, měliby wšichni rodowé
é starého práwa, lečby kto swú
htěl, neb pro nemoc, neb pro
, neb pro službu nemohl. A toby
žádý měl ohraditi přede pány, po-
ho práwa; pakliby neohradil, než
ırdostí wedl častokrát, a najwiec
zemská, tehdaby nebyl hoden
iesta, ani potom potazu panského
Ale to ostawuji u panské wóli;
di páni přietel přietele pro po-
ı zbawí; protož o to dále ml-

63. O pánu s potazem.

pán s potazem, přijma rozkáza-
ho, po pániech jde, a páni jej
ú: w tom, ač se rozdělé, po
raně má jíti. Pakli se rowně po-
čtem rozdělé: tehda k kteréž straně přistúpí úřad wětší, to má před se jíti, a písař má opatren býti w tej róznici, wěda koho psáti a koho nechati. Také nemá žádný pán na súdě w potaz wstáti, leč jemu sudí káže aneb otpustí.

64. Po nálezu žádné otpory.

Móželi po panském nálezu strana připuštěna býti k otpoře? Prawím, že nemá připuštěna býti, když se otsúzenie dopustí; neboby konce nikdy nebylo, a panský nález držán má býti bez otpory. Protož písař buď w tom opatren.

65. O wstání pánów w potaz.

Majíli páni z práwa wstáti z súdu w potaz strany, když jich práwem prosí? Prawi, w druhých wěcech pilných že mají; ale druhé straně polowice pánów má ostati. A tak na přeskáčku řečníci stran obú sobě wolé, počna pówod, a pohnaný druhého, a tak až do poslednieho. A to má strana, kteráž toho potřebuje, před opowědí učiniti, práwo sobě ohradiec, a potom nic.

66. Mózli otec synóm diel dáti když chce?

Móže otec synóm dáti diel, když chce, než přátely po meči k tomu přijma. A dlužen jest jim dáti wšeho statku, buď poslúpný, neb přidobytý, prawý diel, buď na čemž buď, kromě seděnie má napřed do žiwota, wěno ženy swé, rúcho ložnie a klénoty, což po ženě wzal; a to wše

chzaowalé, což po jeho smrti ostane, má w rozdiel jíti.

67. Syn na otci móže dielu dobyti.

Syn také na otci móže dielu dobyti těch wěcí, jakž napřed píši o wšecky wěci, otce při tom ostawě, jakž se napřed prawí.

68. Syn swój diel ztratí.

Když syn otce, neb bratr bratra zabije, neb hanebně ochromí, podlé starého práwa, mimo jiné winy swój diel k jiným bratří neb sestrám ztratí; a nebudeli žádného, ale na krále spadne, a přes to na panském nálezu ostane.

69. Dci wěno ztratí.

Kdež panna se wdá bez otcowy wóle, neb po otci bez bratrowy wóle, neb poručníków, má swé wěno ztratiti práwem starým.

70. Wdowa wěno požíwá.

Když která žena owdowie a chce na swém stolci wdowiem seděti buď s dětmi, neb bez dětí, má swého wěna požíwati podlé swých desk, kromě berně obecné zemské, jež na dědice slušie; a to tak mluwím, nenieli žádných wýmluw we dskách w tom wěně. Pakli jest co wymluweno, a we dskách wýmluwa stojí, to má tak držáno býti, jako dsky swědčie.

71. Wdowa wěno ztratí.

Čím wdowa swój staw wdowí promění? Najprwé, když se za jiného wdá muže; druhé, když swé wěno w jinú ruku trhem zapíše dskami, neb jinak kterakkoli zawadí, již swój staw proměnila. A dlužna jest swé penieze wěnné ot dědice wzieti, ktož práwo k dědinám má, a jemu jeho dědin sstúpiti.

72. Co má wdowa wzieti po sstúpení.

W tom sstúpení, mimo penieze, co má wzieti? Když jiej dsky jiného neswědčie, než jedno penieze, má wzieti penieze, swé rúcho chodicie i ložnie, na kterémž s swým mužem léhala a sedala, a klénoty swé, kteréž přinesla aneb muž jiej dal, obilé, kteréž ssuté k swému pokrmu chowala; ale což w zemi, nebo jiného nábytka, co jiej dsky neswědčie, toho má otjíti. Dluhów mužowých platiti nemá, než kteréž se zdlužila w swém wdowstwie, ty plať. Pakli jie co nábytku neb jiných wěcí dsky swědčie, to má zdwihnúti podlé desk položenie; w těch wěcech má se zprawiti dskami swými.

73. Starým práwem též wdowa wěno ztratí.

Také podlé starého práwa wdowa swój staw promění, když po smrti muže swého po roce dietě má; zjewné jest, že swého stawu počestného nezachowala a dále také nenie hodna toho swobodstwie. To jest práwo staré, a páni dobře k jejie polepšení ustanowili.

74. Na koho po smrti wdowy wěno spadne.

Po smrti wdowy každé, kteráž swého práwa wěnného jinému dskami nezawadi

kterakžkoli, právo jejie na krále spadá. Ale chlebíli s dětmi, zlé i dobré s nimi pieci, jejie wčno na děti spadá. A buli třeba o jejie bydlo s dětmi, má k kázání dosti býti na pánu poprawci najtiššiem, w jehož je kraji, jemuž w tom má wěřeno býti na jeho přísahu, bez jieho ukázánie.

75. *O poručníku sirotčiem dskami.*

Poručník každý dskami jest sirotków i jich zbožie do jich let tak mocen, jako im otec, prodati, zapsati, obrátiti k swé óli; kromě wěnowati nemóže, dáti ot rotków nemóže, ani jim kterým póhoem do jich let co ztratiti. A dále jeho oc netrá, než jedno do let sirotka prwnieo; neb ten léta maje, i hned jest bliži ručenstwie, nežli onen dskami.

76. *O společníku ot krále wydaném.*

Co společník ot krále wydaný sirotkóm, eb poručník, moci má? Nic jiného, než ruče dobře před úřadem, aby sirotkóm utratil, ani jim zbožie do jich let umenšil, rżeti sirotky bude; a jestliżeby božiem epuštěniem do let sprawedliwých bóh rotka neb sirotków neuchowal, a jich božie nápad měl jíti na krále: tehda ten rotčí poručník neb společník nápad krái wezme, a jiného nic, Neb král nemohl íti jiného, než swé práwo; a jeho práwo né nenie, než jeho nápad sprawedliwý: ědiny, a nic jiného.

77. *Král sirotkóm let dáti nemóże k jich škodě.*

Móżeli král léta dáti sirotku, aby swé prodati, dáti aneb zapsati měl neb mohl? Prawím, że toho ke škodě sirotčie učiniti nemóż: a jestliżeby jeho kázániem úřad co zapsal ot takého sirotka, an let nemá, když k letóm přijde, nemá jeho nic wázati, než při swém ostati, a léta od krále daná nemají jemu ke škodě býti. Nebo to prawím: kterakżkoli král právem starým jest najwyšší poručník sirotków, wšak předčí přirození po meči a dskami zapsání, ale aby dobře sirotkóm činili. Také k jich škodě a k jich zlému jim král z práwa starého nic dáti nemóże, než toliko swój nápad. O tom wiece mluwiti nechci.

78. *Někací zmatci.*

Ještě jsú někací zmatcí, jeżto bywají u wedení práwa swrchupsaného, počnúc ot póhonów aż do othádánie. A o těch chci něco málo psáti, prwé proti komorniku, jenżto pohoní a póhon swědčí.

79. *O řádu komorničiem.*

Każdý komorník Pražský má mieti tento řád: když pohoní, má k dworu, k hradu neb k seděnì přijeda, ssésti s koně a braň otložiti wětší, a s hólkú do dwora, na twrz, neb do seděnie jíti, a tak sám, nebo s towařišem w dalšiech krajech, pohnati a ohledati, ač otpora jest, jestli tu żena, jehož pohoní, a pečeť úřední mieti, ač ji chtieti bude pohnaný widěti neb jeho posel. A pak do prwnieho města królowa jeti, a konšelóm oswědčiti, koho, ot koho a který

den pohnal. A budeli na swědčení kterú wěcí z dřewniech se kto brániti, a on z toho newynde: wie úřad pomstu starú, která se má státi. Také kdežby pohonil, a pečeti neměl, mohlby swázán býti bez prodaje, nebby ukázati nemohl, by byl komorník.

80. O zmatciech na žalobách.

Pak na žalobách jsú zmatci obecní, ktož opowědného nedá, práwa neohradí, se dskami se rozdělí, a jiní jsú zmatci obecní.

81. Wýstraha na swodu.

Na zwodu chowaj se, by jinde newzwodil, jedno tu kdež póhon swědčí.

82. Wýstraha na panowání a othádání.

Na panowání jinde také práwa nowod, než kdež jest zwod. Pak othádánie jinde nečiň, než tu, kdež jest zwod a panowánie, aby práwo ku práwu sjednal.

NEJSTARŠÍ LISTINY ČESKÉ.

Pojednáwací jazyk u desk zemských a dworských až do druhé polowice XV století byl wůbec latinský, ačkoli mnohem dříwe i českým jazykem zapisowati počato. P. Palacký snažně prohledáwaje archivy nalezl nejedny listiny z konce XIV stol., kteréžto z částky již tiskem w známost uwedl, z částky posud k tisku připrawené chowá. Zde následující z nich klademe.

1.

1380, 8 Dec. Jan z Wartenberka služebníku swému Heřmanowi z Ralska wes Medny do žiwota k náprawě dáwá.

My Jan z Wartenberka, swrchní podčiešie králewstwie Českého, wyznáwámy wšem, ktož tento list čísti budú nebo uslyšie, že uznamenawše snažnú službu našeho wěrného služebníka Heřmana z Ralska, ježto jeho předci našim předkóm zaslúžili, a on nám zaslúžil a ješče zaslúžiti móž: protož my s dobrým rozmyslem, z dobré wóle a s dobrú radú dáwámy jemu dřieweřečenému Heřmanowi wes tak řečenú Medny až do jeho žiwota anebo do jeho smrti se wšemi pożitky, se wšemi práwy, se wší wolí, jakož pan Fridman někdy řečený ot nás držal, w manstwí, ježto jest k nám spadlo sprawedliwá otúmrtí; ale toto wynímajíc: lesy, ježto tu jsú, aby s nimi nic nejměl činiti: a také kdyžby byla berně králewa, aby ji dal

íkolu nebo do našie komory. A
dáwámy dřiewerečenému Heřma-
ičie milosti: ačby nás bóh neu-
:hož bože nedaj, dřiewe nežli
vsie služby prázden byl s tohoto
ježto w Ralsčě drží k náprа-
. Kterémuž swědectwí a k wět-
čení naši pečet smy přiwěsili.
ot narození syna božieho po
řech stech osmdesátého, ten
otu na početie swaté králewny
e.

2.

Apr. Fridrich z Erwěnic odpor k dworských proti právu králowalowařích.

z Erwěnic otpierá zbožie w
, že je kúpil sobě a swému
toho trhu je mně powolil král
u prawému manstwí. Ale ač
ój strýc nebyl, wšak mně je
nu strýci společně ráčil přieti;
chci dobře ukázati, jako toho
. A měl sem to jisté zbožie w
rření a obramú (sic), doňowad
žiw byl, a po jeho smrti wiece
den, beze wšie překazy a beze
čenie i ot krále i také ot kaž-
ěka. A s tiem sě chci práwa
ali já toho zbožie bližší jsem
anebo což prawého jest.
s docendi sabbato quatuor tem-
tecostes, Terminus ad idem in
:dicationis Pragensis. Terminus
abbato quatuor temporum ad-

In eodem termino domini barones et feodales regni Boemiae, audita defensione Fridrichonis praedicti, cum qua ipse jus suum defendebat, dicens, quod sibi D. Rex unanimiter cum Hincone patruo suo omagium concessisset, invenerunt pro jure: si D. Rex recognoscet, quod praedictis Hinconi et Fridriconi unanimiter omagium concessit, tunc antedictus Fridrich debet conservari circa jus suum; si vero D. Rex non recognoscet, nec fatebitur, quod saepe dictis Fridrichoni et Hinconi omagium concessisset, tunc praenominatus Fridrich debet adducere duos feodales regios juratos, cum quibus ipse jurамentum debebit in cruce praestare, et ipsi duo feodales etiam debent jurare, se vidisse et audivisse, quod D. Rex saepefatus Hinconi et Fridrichoni omagium unanimiter concessit et indivise. Domini barones et feodales: Benessius de Duba dictus Škopek, judex curiae, Henricus de Duba dictus Škopek, camerarius regni Boemiae, Andreas de Duba, zudarius supremus, Johannes de Dražic, protonotarius terrae, Petrus de Kosti, Zdenko de Konopišt dictus de Sternberg, Ratmir de Krasikowa, Hinco dictus Berka de Duba, Benessius de Duba, Albertus, Zdeslaus et Jaroslaus fratres de Sternberg et alli quamplures fide digni.

Terminus sabbato quatuor temporum quadragesimae Fridrichoni supradicto ad adducendum duos feodales et ad docendum jus suum. In eodem termino Fridrich praelibatus nil docuit de jure suo, et ob hoc datum est actoribus pro jure obtento. Dederunt memoriale.

It. anno domini MCCCLXXXV, fer. V ante dominicam Judica, Wenceslaus et Nicolaus vicenotarii tabularum terrae super mediam curiam araturae in Malowar cum hereditate, pratis et suis pertinentiis, inducti sunt per Wenceslaum notarium curiae.

It. anno domini MCCCLXXXX nono, feria secunda ante translationem S. Wenceslai, Wenceslaus de Dolanek, olim vicenotarius tabularum et . . . (druhé jméno chybí) . . protestati sunt coram D. Henzlone de Duba, vicejudice curiae regalis, et coram beneficiariis curiae, quod omne jus suum, quod habent a D. Rege in hereditatibus Malowar, prout ante plenius continetur, et sicut ipsis D. Rex donavit, vendiderunt D. Fridrico de Erwenic et suis heredibus pro XXXV sexagenis grossorum Prag. plene persolutorum; et D. Rex ad hoc forum suam dedit voluntatem et tale jus devolutionis salvo jure omagiali eidem dimisit. Nuntius ad tabulas fuit Bohuslaus de Swanberg, supremus judex regni Boemiae. Et ibidem Wenceslaus praedictus literam majestatis, quam a D. Rege habuit, eidem Fridrico et suis heredibus libere assignavit.

3.

1384, 13 Sept. Jan ze Hradce připowídá se k dílu tomu, který se jemu při dělení s bratrem Oldřichem dostal.

Já Jan páně Oldřichów syn ze Hradce wyznáwám wšem, že sem sě rozdělil s swým bratrem wlastním Oldřichem také ze Hradce, skrze naše milé pány a přátely naše, pana Petra a pana Jana z Rozmberka, tak že mně sě dostalo woliti s powolením bratra mého. I wolil sem dwór poplužní w Ratiboři se wšiem, což k tomu slušie, totiž sedm kop plata a patnádste grošów a tři penieze tudież w Ratiboři; opět w Plesi pět kop a dwanádste grošów plata, jeden lán lesu, a lúku tudież w Plesiech; w Plasnej puol kopy a dwa groše platu; we Mnichu kopa platu; w Čemiři šest kop platu s kostelním podáním a se dwěma rybníkoma i se wším což k tomu slušie, s hájným Skrýchowským, ježto puol kopy platí, a s březinami Skrýchowskými, těch jest deset lánów, i s Peklem luku; rybník w Hatině i s haltéřem; w Řečici w městci puol desáty kopy bez dwú grošů platu, s dworem Ratibořským a s lukami i se wším, což k tomu slušie dworu, a s polowici lúky u hamru Strážského na dolejší straně. Meze jsú, jdúce na cestu, ježto slowe Stájická, až do Bechowy klády skrze Črnce, přes Dědíkowo bláto až do řeky Wčelnice, řekú dolów až do potoka, ježto slowe Holná; a ten potok jest na mezi mezi lesy Rečickými a mezi Ratibořskými; tiem potokem nahoru, až do meze, ježto slušie k rybníku Holenskému; a toho lesu jest, i s lesem, ježto slowe Kornice, pět a šedesát lánów, se dwěma zahradama wčelnýma, jedna u Hostíka, a druhá pustá, a s třetí zahradú, ježto slowe u Jana. O rybníce na Holnej já dřéwečečený Jan wyznáwaji wšem, že sem toho rybníka jměl polowici a mój bratr Oldřich druhú polowici, a že sem po rozdiele swú polowici rybníka prodal bratru swému Oldřichowi za tři sta kop grošów Pražských střiebrných; a ty penieze má dáti za mé

lech i w křesťanech, ježto jsem
ice i sám za sě dlužen, a kte-
ži a znáti budu, ty on má pla-
a což bude wiece peněz než
mi má dáti polowici na swa-
a a polowici na středopostie;
aručiti a listy dobrými utwr-
páni Petr a Jan z Rozmberka
ie mámy ten rybník do swa-
a spustiti, a ryby i penieze
. A také bratr mój Oldřich
ten rybník dále topiti na swé
na mé druhá dwa lány, a ješče
čtwrta lána lesu podlé toho
to mámy rozděliti, jakž páni
i káži; byloliby, žeby ten ryb-
íle topiti na mé lesy neb na mú
dy mój bratr Oldřich má mi
i, jako páni z Rozmberka káží.
také otci našemu co dlužen,
spolu dobývati, a spolu dě-
iom dobyli: pakliby kto co
yl otcowých dluhów právem,
nu nemohli obrániti, toho má-
uplacowati i zaplatiti. A což
e nedielno mezi námi, to mámy
dyž páni z Rozmberka káží a
oni káží. A to smy sobě
třmi sty kopami a pod wěrú
poslušni býti o wšeckny wěci,
š neostawujíc, kteréž jsú mezi
ješče býti mají, o ten diel,
jich poslušnu býti. Kdežbych
il, a oni na mě wyznali nepo-
tehdy mám inhed tři sta kop
pasti, a ty inhed hotowými
titi, od toho dne, jakžby na
mě wyznáno bylo, we dwú neděli. Paklibych toho neučinil, tehdy páni dřéwe řečení z Rozmberka mají plnú moc w mé zbožie sě uwázati a prodati a zastawiti w jistině i w škodách, podlé swé wóle; a proti tomu abych nemohl jmieti ižádné pře ani žádného práwa. A na lepšie potwrzenie těch wěcí swú pečet sem přiwěsil k tomuto listu, s pečetmi k mej prosbě jedné na swědectwie toho wšeho urozených pánów, páně Jindřichowú z Rozmberka, páně Heřmanowú ze Hradce a páně Jindřichowú také ze Hradce. Dán list od božieho narozenie léta po tisíc tří set osmdesátého čtwrtého, w úterý před powýšením swatého Kříže. (Wisí 4 pečeti neporušené.)

4.

1386, 18 Aug. w Brně. Zdeněk ze Šternberka a Lukowa swědčí o nálezu, kterýž se stal na saudu panském w Morawě mezi p. Sezimau z Austí a bratřími z Radhostowic.

Já Zdeněk z Šternberka řečený z Lukowa, wyznáwám tiemto listem wšem, ktož jej uzřie nebo slyšeti budú: že urozený Sezema z Ústie z jedné strany, a Jindřich a Wáclaw bratřie z Radhostowic s druhé strany, měli sú při mezi suobú o to zbožie Hobzie, a o ten list, ježto jej ti bratřie jmají ot Sazemy dřiewe řečeného; a s tú jistú pří byli sú mocně přišli před wysokorozené knieže pana Jošta markrabi Morawského, i podwolili sú sie mocně suobú stranú. Tu pak dále markrabě Jošt podal toho na panský nález pánów Morawských. A ti jistí páni, slyšewše

při nu. to jest list těch bratří. i odpowěd proti tomu Sezemowi z Ústie. jenž sie léty orudil. ale ti jisti bratřie ukazali přede pany. že su zpomenuli, nepropustiwše let. Tu sú páni nalezli. aby Sezema z Ústie to zbožie Hobzie. i to což k tomu přísluše. otwadil ubezt od židów: a k tomu sú pristupili swobu stranu před markrabí i před pany. Ale po tom nalezu Sezema z Ústie byl prosil markrabie. aby židy nedal zwésti na to zbožie až do swatého Hawla. a chté w tom času otwaditi. A toho sě já pamatuji. a tento list dáwám na swědomie toho prawého nálezu. jakož sě jest dalo před markrabí i před pany. jež sú těm bratří podlé jich prawdy tu při přisúdili. a Sezemě otsúdili. Dán jest list tento w Brně. tu sobotu mezi ochtaby swaté Králowny weliké. Anno domini ᴍᴄᴄᴄ. Lxxx° sexto. (Pečet přitištěna).

(Týž den a w tatáž slowa swědčil také pan Wilém ze Šternberka a ze Swětlowa).

5.

1388. 6 Nov. w Budějowicich. Oldřich ze Hradce a Přibík ze Stráže slibuji zdržeti a splniti wýpowěd, kteraož Jan z Rosenberka, Jindřich ze Stráže a Sezema z Austí, co mocní rozdílce mezi nimi a mezi Petrem a Janem ze Stráže, o statek a hrad Strážský začinili.

My Oldřich ze Hradce a Přibík ze Stráže wšem nynějším i budúcim wyznáwáme tiemto listem, ktož jej slyšeti nebo čísti budú, že sme prosili urozených pánow, pana Jana z Rozenberka, pana Jindřicha ze Hradce a pana Sezemy z Ústie, aby sě we wšecky žaloby, nechuti i pře mezi námi

s jedné strany a mezi pany Petrem
bratří ze Stráže s druhé strany d
šeho času jmene mocně uwazali.
páni škrze zmiěch obojiech prosba
chy žaloby, pře i nechuti, kteréžto
nějakého času mezi nimi samými s
byly, mocně mocným ohromanstw
uwázali. a my sme ně také mocně
šli. Protož swrchupsaných ohrom
manské wypowědienie těmito s
píše:

My Jan, Jindřich a Sezema, sw
ohromanowé, najprwé wypowiedám
w Stráži, i o tom, což jest m
Petrem a Janem bratří ze Stráž
Oldřichowi ze Hradce a Přibíkowi
že, aby Petr a Jan bratry ze Str
pustil hradu w Stráži, jakož j
Petrowým a Janowým uwazaní Přib
w Přibíkowu moc takéž postúpil
s tiem, což jest Petr a Jan tu
zastúpil. ježto jest Přibíkowo by
wšecko zbožie Přibíkowo, w kt
jest ten čas Petr uwázal Přibíkow
má nawráceno býti. Také což
chowa ze Hradce tu na hradě
swrchupsaní Petr a Jan wzali.
mají wšecko nawrátiti úplně. A
oč pře, ažby Přibík i Oldřich
Janowi z wěčšie dáwali wina.
oni znali, to jim mají Petr i Jan
na kříži bez zmatku, až jest wie
moc newešlo. ani toho co mají,
by to jich čeleď nebo jich moc m
wrátiec což mají, a ukážíc čeho
wzali ani mají, od Přibíka i od
i odewšech, ktožby je o tu wě

wiec mají prosti býti, anebo pro
mie zpraweni býti tým zpráwe-
kož jest swrchu psáno.

wypowiedáme, což jest pod zá-
mezi swrchu psanými Oldřichem a
n s jedné strany, Petrem a Janem
strany wypowědieno, a listy nebo
ez listów twrzeno, ti listowé i po-
slibowé wšickni mají minúti, a
terému člowěku co wzato, a jmé-
mu richtářowi, jemužto jest Přibík
eb měl wzieti: wzalli je Přibík,
Přibík nahraď; pakli je newzaw má
ale propusť což jest měl wzieti.
m wšem swrchupsaným ubrmanóm,
urozeným pánóm, rytieřóm i pa-
kteřížto sú při nás byli, sě zdálo,
ebylo podobné mezi tak blízkými
, když každý swé zase tiem swr-
ným během jmieti bude, by který
měl brán býti.

wypowiedáme, jakož jest panem
iem z Rozenberka wypowědieno me-
chupsanými Petrem a Janem, a mezi
m a Janem bratrem jeho ze Stráže
ichem ze Hradce, jelikož sě jeho
dotýče některým listem ježtoj jest
, aby Petr a Jan bratřie swrchu-
owaná puol wsi řečené Kletce a
e kostelnieho w Stráži s tiem se
což farář tudiež jsúcí drží, nebo
podací slušie, Přibíkowi postúpila.
řeku to sobě zachowáwáme, ježto
upsaní Oldřich a Přibík wedú, by
ldřich z Rozenberka byl kázal při-
iti té řeky se wsí řečenú Kletce a
acím kostelním, na tom chceme sě
wzeptati, a nebudeli moci pan Oldřich z Rozenberka pamatowati, nebo ežby pro božie přepuštěnie nemohl toho do hromnic nynie příštích wynesti, tehdy chceme sami o to wyřieci túž mocí, jakož jiné swrchupsané wěci wyřiekáme. Také s druhé strany, cožby bylo Petrowi a Janowi i jich čeledi nebo jich lidem, Přibíkem ze Stráže i Oldřichem ze Hradce nebo jich mocí wzato, to Přibík a Oldřich jim mají nawrátiti. Neb jest to námi swrchupsanými ubrmany wyneseno a wypowědieno, aby w též mieře na ten rok, kterýž my Jindřich a Sazema swrchupsaná ubrmany położiwa nebo dawa, jakož jest swrchu wypowědieno, cožby Přibík a Oldřich přeli, ež sú newzali w tu dobu, ježto sú twrze na Petrowi a na Janowi bratru jeho dobyli, to mají ukázati swrchupsaným zprawením; a cožby znali, ež sú wzali, to mají wrátiti.

Také wypowiedáme i nalézáme, ež Oldřich a Přibík Petrowi i Janowi ze Stráže nejmáta odpowiedati o to právo neb o ten trh, ježto jest Petr kúpil od panie Elsterberské: než chceli Petr, napomomínaj tu paní neb toho, od kohož je kúpil, aby jemu ty závady wywedli.

Také wypowiedáme, ež ty wšecky wěci, kusowé, wypověděnie i wšecky závady až do dnešnieho dne mezi nimi s obú stranú jsúcie mají minúti, a we dsky mají wložiti, ež nemají těch wěcí, ani těch závad i nechutí dřiewe wypověděných ižádným právem ani ižádnú řečí, ani w které nechuti obnowowati. A to we dsky kladenie mají učiniti na suché dni před

w mnoziemu zyme přišlie: pakliby beze lsti nemohu obojí neno která strana, ale na druhe snažne dni ihned přišlie konečně k wiezieni we doky zemské sucho, strana mají sě wždy uprázdnuta, a od desk obojí spolu zaplatiti jménem pod tiemzem kop grošiew Pražských střiebrných penéz zakladu.

Také wypowiedieme o ty dluhy, ježto Petr Strážský počíto, by za Přibikowa otce a zaň za samého Přibika byl wydal, eż to zbożie, což jest Petrowi na těch dluziech bylo dano od Přibika, i jiné rukojmé, ježto stali za Přibikowa otce w rukojemstwí, priwedli sě toho, aby Petr tiem Přibikowým zbożim najprwé sě odwadil, a cożby ostalo nad to, to mělo mezi wšecky rukojmé rozděleno býti. A Petr prawí, eż je to zpeněžil i prodal, a o to počet učinil, eż jemu nestačilo to zbożie, eż musil swého přikladiti a za ně swých dwé stě kop wlastních grošiew dáti. A druhá strana proti tomu mlúwí a prawiece, że jest panem Oldřichem z Rozemberka wyneseno i dokonáno, eż wšecko to mělo minuti, i ten list také k tomu, ježto sú měli od Přibika i od jeho otce, a ten sú wrátili jemu, a pan Oldřich Rozemberský i za list i za ty za wšecky wěci mezi nimi jsúcie Petrowi přikázal, aby počl wsi jménem w Kletci, a což k tej pojiawsi zprawně příslušie, a celého podacie w Straži s tiem se wšim, což k tomu podaci slušie, Přibikowi postúpil. To my dřéwe řečení jich ubrmanowé zachowáwáme w swej moci, neb sme toho nemohli tak brzo dojíti, kteráby strana prawějši při držala; a když dojdem toho, ježtoširěchom mohli slušně a sp wyznati a wypowěděti, též m jiné wěci jiż sme wypowěděli, j chupsaným zakladem wypowiem

Také wypowiedieme, że Oldřid Petr a Jan z swrchupsaného zak jmají sebe upomenuti, jestliżeby ja panny Jan wyznal, eż je ten zl padeń. A to wyznanie mám t paně Jindřichowi a Sezemim panom ubrmanom radú. Pakliby n řečeného Jana z Rozemberka bu chowal: tehdy swrchupsaný pa se paně Sezemowi radu o p swrchupsaného zakladu na wyzn kliby ciewa obe ja Jan a Jindřich panom ubrmany sešlo: tehdy pa sam propadenie swrchupsaného mé wyznati na nepodniení str nenechowalliby bueh kterého, pa ćím nebo pana Sezemu (sic) p nne swrchupsaného Jana z Ro tehdy ja Jan s tiem, kterýž zůst mám sě tázati. A nebo božím p nim, ciby obe Jindřich a Sezem tehdy ja Jan s Rozemberka mam zaklad, eż jest propaden, na neposl ne wyznati. Také nenechowalliby z Rozemberka bueh prwé nežliby swrchupsanými Oldřichem, Přibi trem a Janem, cożby mělo býti w dieno, wypowědieno nebylo: teh chupsaný pan Jindřich se paně S radú mezi nimi, a božím přiq sšelliby pan Jindřich po mně Janov zemberka, tehdy pan Sezema sám čaśe wěci, kteréżto mezi nimi ne

y, jakož tento list swědčí, má
. Také cožby bylo bez pří-
nebo uškozeno swobú stranú,
:o minúti, i jiné wšecky škody
kromě toho, jakož jest swrchu
o i napsáno, ježto mají wraco-
:st pánĕOldřichowým z Rozem-
'ěděním i našim wyneseno a wy-
'aké byloliby bezelsti, ežby která
ním suchým dnuom nemohla we
těchto swrchupsaných wšech
y má druze straně týmdnem
wěděti. A když wende we
šecka swrchupsaná smlúwa,
tyto listy minúti a wráceni
spisy těch listów pro pamět
a má chowati.
owiedáme pod swrchupsaným
y swoji dobří přietelé byli a
r wstúpili, a wiec sobě dře-
we zlosti nezdwihali.
owiedáme, bylaliby která róz-
rchupsanými Oldřichem, Přibí-
a Janem, žeby s sebú prie-
ěli býti, a druh druhu chtěl
uškoditi : tehdy jménem ten,
il druhu uškoditi, týmdnem
n otwořitým listem po uro-
:dlém poslu, druhému, komuž
iti, má odpowědieti.
wypowiedáme pod swrchu-
adem, aby swrchupsaní Old-
dce, Přibík, Petr a Jan ze
ú stranú našeho nynějšího a
ho wypowědění nám ničímž
nínali ani zdwihali.
wšecky swrchu pojmenowané
a psané wěci swrchupsanými ubrmany mezi Petrem a Janem ze Stráže, a mezi námi mocným ubrmanstwím wypowěděné my swrchu pojmenowaní Oldřich a Přibík naší dobrú wěrú beze wšie zlé lsti a pod základem tisíc kop grošiew střiebrných Pražského rázu na páně Janowo z Rozmberka, a neuchowalliby buoh pana Jana, ale na swrchupsanú ubrmanú wyznánie, jakož jest swrchupsáno, zdrżeti a plniti slibujem. Paklibychom, jehožto boże nedaj, těch swrchupsaných wěcí nebo kterého kusu z nich nedrżeli, a swrchupsaný pan Jan z Rozenberka, a sšelliby pan Jan, a swrchupsaný pan Jindřich, a sšelliby pan Jindřich, a swrchupsaný pan Sazema pro nezdrżenie wěcí swrchupsaných dřiewe řečený základ na nás wyznal: tehdy po jeho wyznání my swrchupsaní Oldřich a Přibík, a my Ondřej řečený Zásmuk z Wlčetína, Oldřich řečený Noha z Krchleb, Herman Domaslawów bratr z Studené a Jan řečený Lutina z Wlkšic, rukojmě jich, we čtyřiech neděléch od páně Janowa z Rozenberka, a neuchowalliby buoh pana Jana, ale páně Jindřichowa ze Hradce, a sšelliby pan Jindřich, ale páně Sazemina z Ústie wyznánie počítajících, wšickni společně naší dobrú a křesťanskú wěrú, beze wšie zlé lsti a nerozdielnú rukú, swrchupsaným Petrowi a Janowi ze Stráže, straně poslušnie, swrchupsaných tisíc kop základu hotowými penězi dáti a zaplatiti slibujem a máme. Paklibychom toho neučinili, tehdy kteřížtokoliwěk tři z nás swrchupsanými Petrem nebo Janem nebo jich jistým poslem budem napomenuti, ti

každý z nás se dwěma koňoma a s jedniem pacholkem ihned nazajtřie, jeden na druha neukazuje ani sě druh druhem omlúwaje. beze wšeho prodlenie do města do Budějewic k ctnému hospodářowi od dřiewe řečených Petra a Jana nám ukázanému w prawé a wuobyklé w České zemi leženie máme wjeti, odtud nikam newyjieždějíc na ižádné práwo, jeliž tisíce kop swrchupsaného základu hotowými penězi Petrowi a Janowi ze Stráže úplně zaplatíme. A po dwú neděli, ležme nebo neležme, swrchupsaný Petr i Jan wedle toho listu moc mají plnú těch tisíc kop grošiew Pražských w židech nebo w křesťanech na nás na wšech škodu wzieti; a my, kteříž w to leženie wjedem, to před sě máme konati tak dlúho, jeliž těch tisíce kop swrchupsaného základu se wšemi škodami, kteréžto škody pro nezaplacenie těch tisíc kop swrchupsaní Petr a Jan kterakžtokoliwěk wezmú, a kteréžto škody, ež sú je wzeli, na kříži práwem bez zmatku ukáží, jim Petrowi a Janowi úplně zaplatíme.

Na kteréžto zředlné swědectwie a potwrzenie wšech swrchupsaných wěcí, pečeti naše s našim jistým wěděním a s dobrým powolením k tomuto listu sme přiwěsili. Tyto swrchupsané smlúwy a tento list dán jest léta od božieho narozenie tisíc tři sta osmdesát osmého léta; dály sú sě a wypowiedány w Budějewicích, den swatého Linharta. (Pečetí přiwěšeno šest, z nichž čtwrtá i pátá již trochu porušeny jsau.)

6.

1389, 10 Nov. Epík z Boharyn swůj wládyčí dwůr w Boharyni p kupním.

Já Epík z Boharyně wyzn tiemto listem wšem, ktožby jej čtený slyšeli, že s dobrým ro s přátelskú radú prodal sem ctn Otmarowi swój wládyčí dwór Boharyni tudież, se wším staw jest tu we čtyřiech koléch w z zemí, s sady, dědinú s ornú, s toho má býti otměřeného pět čt lewy miery; to sem prodal je dětem i jeho budúcím ku prawém rechtu, to mi jest úplně zaplac aby oa Otmar, děti jeho i bu wšie mé i mých budúcích přieka zápači držal, wolně wládl a uží dlé swé libosti. Již na tom já budúcí jemu ani budúcím nemám žeti, to slibuji swú dobrú wěrú skú, kromě že s toho dwora prodané dědiny mně a po mně n dúcím na každé léto w rok pl prawého úroka puoltřetie kopy dobrých střiebrných Pražského ty rozdielně, wždy na s. Jiřie pět desát grošów téhož rázu a na s dáwajíce; a kdyžby obecnie ber lowa w zemi byla brána, té m toho jedno mně čtyři groše téhož A jiných wšech podacích, po robot, pocty, zápačí i obtieženi wšech, ode mne i od budúcích n dno býti zhola; jedno knězi

loharyni desátek skopný dá-
iky, jakož jiní súsedé té wsi
vají; nebo sem desátek prawý
tad swedl, na jiné na swé dě-
idné přewedl, a těmi sem témuž
ldal za to, a on dobrowolně
:) to propustil. A dále týž
io budúcí téhož wšeho práwa
obyčejów má požíwati, jakož
též wsi Boharyně. Wiece,
se kdy událo prodati, tehdy
lati toho jinák než k témuž
ž také mám toho splácíewati:
swé móž dáti, zastawiti, smě-
i, podlé swé wóle, na zisk i
A na potwrzenie této řeči,
aké trhu i tohoto listu, a což
napsáno, pečet swú wlastní
sem k tomuto listu přiwěsil;
i pro další pamět i pro swě-
rosil swých dobrých přátel,
z Robús a Mikuláše Húsete z
by také swé pečeti k témuž
dlé mé pečeti. A wě také již
hněw a Mikuláš, ku prosbě
témužto listu podlé jeho pe-
wrzenie a na swědomie k jeho
oje pečeti dobrowolně také
la. Stalo se jest, a toto stwr-
psané slowo od slowa léta
ie syna božieho po tisíc *(sic)*
řech stech léta po osmidcát
w středu před s. Martinem.

7.

1391, 1 Mart. Pan Jindřich starý Berka z Dubé wšecky syny swé dědicky poděluje.

Já Jindřich Berka, řečený z Dubé, odděluji swé syny, Hynka najstaršieho řečeného Dubský, a Jindřicha po něm najstaršieho, a Jindřicha řečeného Berka, ty tři bratry dřéweřečené, prwé je oddělúji Jablonským sbožiem, najprwé město Jablonné, a k tomu Česká wes a Markwartice wes, což tu mají, a Suchá wes, což tu mají, Postřelna wes, což tu mají, i s poplužiem, s dworem, i s tiem, což k tomu přislušie, nic nepoostawujíc, a Kněžice wes což tu mají, Petrowice wes, což tu mají, Hermanice wes, což tu mají, s mlýny se wšemi, což k tomu slušejí, s řekami, s potoky, s rybníky, s lukami, i se clem, s lesy, s horami, s pastwami i se wší wolí i s plným panstwiem, i se wšemi užitky, ižádných po sobě neostawujíc; a k tomu hrad řečený Milštein, a městečko Cwikow a wes Cwikow, a Kunratice wes i s twrzí a s poplužiem, a k tomu Lindawy swrchnie i dolejnie, a Grina wes, Krazhart wes, Margental wes, a k tomu pustý Margental, Lichtemwaldy oba swrchní i dolejní, wes Krumpach s mlýny se wšemi což k tomu přislušie, se wšemi rybníky, s řekami, s potoky, s lukami, s lesy i s horami, s pastwami i se wší zwolí, což k tomu slušie, i s plným panstwím, se wšemi užitky, ižádných nepoostawujíc, než to sbožie Jablonské i Milšteinské se wším prawým i plným panstwím, nic nepoostawujíc, i s kostelním podáním, kteráž jsú w tom panstwie we wšem. A to my tři bratřie dřéweřečení, Hynek řečený

Dubský. Jindřich. a Jindřich řečený Berka mlazší. přijímámy jisté zbožie od svého otce i od swých bratří jiných za prawý rozdiel. O wěno panie. že to má pán starý řečený z Dubé držeti do svého života beze wšie překážky. Pakliby buoh pána i panie neuchoval. tehdy tito tři bratřie. Hynek řečený Dubský. Jindřich, a Jindřich řečený Berka mlazší. mají se w Kurowodské zbožie uwázati k swému rozdielu: a oni jiná bratřie, Wáclaw. Janek, Jindřich Hlaváč a Jindřich najmlazší, mají se uwázati w to zbožie, což k Dubskému zbožĺ slušie, to což panie wěno obsáhlo. Pakliby bylo to zbožie, což k Dubskému zbožĺ přislušie, lepšie než Kurowodské zbožie, tehdy Wáclaw, Janek, Hlaváč, Jindřich mlazší. těmto třem bratřím, Hynkowi řečenému Dubský, Jindřichowi, a Jindřichowi řečenému Berka, mají přidati po tom rozdielu penězmi. nebo zbožím. po přátelské radě. Pakliby bylo Kurowodské zbožie lepšie než to zbožie, což k tomu zbožie přislušie, to což panie wěno obsáhlo: tehdy tito tři bratřie, Hynek Dubský. Jindřich a Jindřich Berka mlazší, mají těmto bratróm swým, Wáclawowi, Janowi, Jindřichowi Hlaváčowi a Jindřichowi mlazšiemu. přidati potom rozdielu penězmi nebo po zbožím. po přátelské radě, k tomu zbožie, jakož k Dubskému zbožie slušie. A jiné zbožie wšecko, ižádného nepoostawujíc, což k Húsce přislušie, i hrad řečený Húska, i Dubské zbožie wšecko, i Hrádecké zbožie wšecko, i s Hrádkem, i Milčanské zbožie, Fridlanské, i město Dubá, a k tomu wšecko zbožie, ižádného nepoostawujíc, to dostalo se za prawý rozdiel Jindřichowi z Dubé řečen starý. Wáclawowi a Janowi a J řečenému Hlaváč a Jindřichow šiemu. synóm jeho z Dubé řečený se wšemi což k tomu slušejí, i s se wšemi. což k tomu slušejí. i s wšemi. s rybníky. s řekami. s po kami. s lesy. s horami i s past wší woli. s plným panstwím i užitky. ižádných nepoostawujíc wším plným panstwím i se wš nimi kostelními, které jsú w tom we wšem. A přiznali se. že t snobú stranú dobrowolně přijí tom mají wěčně dosti mieti. a j hého z rozdielu nenapominati. an ani skutkem; neb jsú sebe již t kem úplně dielni. Actum ann MCCCLXXXXI. feria IV post d Oculi.

8.

1394. 5 Máje w Praze. Jošt markr Morawský. Jindřich z Rosenberka a p wstupují spolu w jednotu, slibujíce máhati a jednati, aby zemi ku pr prawdě zase přiwedli, jakož jest za j kúw we prawdě stála.

My Jošt markrabě a pán Mo Jindřich z Rosenberka, Jindřich ce, Břeněk z Skály, Bergow z Berka z Holnstaina, Wilém z La Jan Michalec z Michalowic, Bore z Bečowa, Boček z Kunstata jina z Poděbrad, páni češčí, wšickni jed a zjewně listem tiemto wyznáw sme takú mezi sebú úmluwu a w

:kni swrchu psaní wstúpili a wstu-
a to sobě wěrně beze lsti pod wěrú
brú a pode ctí držeti slibujem:
iem, eż chcme a jmáme wšickni
ednotu býti, a zemského dobrého
a prawdu w zemi ploditi a činiti
rzdy po tej spolu státi, abychom
wšecko zemské dobré snažně we-
ně beze lsti sobě pomáhajíc, podlé
ré wiery a podlé swé cti, každý
wšickni spolu, swú wší mocí be-
co jie každý jmieti mózem. A ko-
oliwěk z nás nebo koho z našich,
koliwěk činem kto kdy kterak ti-
htěl, mimo zemský běh nebo mimo
anský, toho tomu mámy a slibu-
rně pomáhati a po něm silně státi,
wzdy jemu toho nedálo, než aby sě
i prawé stalo. A to tak dluho máme
a w tom pewni státi, ażbychom
i práwu a prawdě postawili i při-
tak jakož jest dřéwe za našich
r w prawdě stála. A tento náš
rchupsaný weśken, weńž sme my
napřed řečení dobrowolně s pra-
ú wstúpili, slibujem sobě sdrżeti
ítú a plnú naší wěrú a pod naší
přísahú wěrnú. A tohoto wšeho na
na pewnost i na potwrzenie, my
napřed jmenowaní swé pečeti s na-
ým wěděním a s naší dobrú wolí
to listu přiwěsili sme; a dán a psán
tento w Praze, léta božieho tisí-
třetieho (třístého) dewadesátého
o, w úterý den swatého Floriana
onoci.

9.

1394, 25. Aug. w Písku. Král Wáclaw, we při o řád zemský s pány českými wzešlé, podáwá se na rozsudek čtyr neb šesti pánůw, jenż společně na to mají wydáni býti, a slibuje nespomínati nikomu dosawadního o tu wěc záští.

My Wáclaw z božie milosti král Římský a Český král, tiemto listem zjewně wšem wyznáwáme, eż sme dobrowolně slibili urozeným a našim wěrným a milým, Jindřichowi z Rosenberka, Jindřichowi z Hradce a Břeňkowi z Skály, i jiným podlé jich Českým pánóm, naší plnú dobrú a čistú wěrú, i slibujem, cożkoliwěk ti páni, kteréż my čtyři nebo šest s panskú radú i wěděním společně wydáme, což ti o náš řád počestného, užitečného a dobrého, i o naše duostojenstwie i wšech jiných řádów České koruny, i panských i rytieřských i panošských, swětských i duchowních, i wšie země i wšie obce, počestné, užitečné a dobré i sprawedliwé zemské, s našich obojich radú a wěděním wyřknú, wypowědie a obstanowie, a kterak koliwěk o wši zemskú prawdu učiniti káží, ti páni k tomu zwolení, to wšeckno tú napřed řečenú naší wěrú sdrżeti slibujem, i toho, což oni obstanowie a zpósobie o wšech řádiech, i o wše zemské dobré, užitečné i pokojné i o wšicknu prawdu, túż wěrú slibujem těm pánóm i wšem jiným pánóm pomáhati i k tomu raditi i před sě tomu dáti jíti, tak aby ty wšickny řády při swém práwu, i my při swém i páni při swém řádu, práwu a panstwí, jakož od staradáwna bylo, i

wšecka země i obec při swých práwiech ostaly.

Wiece také, což sě jest koliwěk mezi námi a mezi markrabí Joštem Morawským a mezi pány dřéweřečenými i wšemi jinými pány, neb také i jinými, ktož jsú koliwěk skrze to zašli w těch běziech, jakož jsme s nimi byli, o tu wěc stalo, toho wšeho jim wšem pánóm i jich budúcím, i wšem ktož jsú proto zašli, nižádnými řečmi ni skutky ni čím zlým, ani skrze sě ani skrze koho jiného, pod túž naší dobrú wěrú slibujem wěčně we zlém nezdwihati, ani kterými nechutmi jim toho wzpomínati; neb co jsú koliwěk páni k nám byli učinili, to jsú, jakož jsú nám prawili, pro obecné dobré učinili, a toho jim dowěříme w plně.

Dále slibujem, kteřížkoliwěk hradowé neb města neb twrze w tom času jim pánóm nebo jich od kohokoliwěk dobyta jsú, a že je kto jiný držie, ta wšecka aby inhede, neb posledně od této neděle ježto najblíž přijde w témdni, nawrácena byla a zasě wšem w jich moc mocně stúpena, i wšickni wězni, kteřížkoliwěk w tej chwili zjémáni jsú a slibowali, ti wšickni s obú stranú aby prosti byli. A o škodách, kteréž jsú sě w tej mieře staly, což ti wolení páni podlé našie rady a milosti učinie a zpósobie, aby na tom ostalo.

A to wšeckno, což jest swrchu psáno, slibujem sdržeti, splniti a učiniti, pod naší dobrú wěrú; a podlé nás bratr náš Jan, Bramburský a Lužnicský markhrabě a wéwoda Gòrlicský za též slibuje. A my Jan nynie jmenowaný to wše, což jest swrchu psáno, podlé bratra našeho milého slibujem wěrně sdržeti, učiniti, i s ním to w[illegible] nati. A toho wšeho na jistost, sw[illegible] s naším wěděniem k tomuto listu [illegible] sili jsme: a podlé nás za swědom[illegible] lebný Ruprecht mlazší wéwoda B[illegible] Klem řečený, a Přemyslaw wéwod[illegible] ský, také pečeti swé přiwěsili j[illegible] jest tento list a psán w Pieskn[illegible] narozenie Synu božieho tisíc tř[illegible] dewadesátého čtwrtého, ten úterý třie po swatém Bartoloměji apoštolském, léta našeho králewstwie třidcátého druhého a Římského dr[illegible] náctého.

Ad mandatum dni Beg[illegible]
Joh. Caminen. Electus C[illegible]

10.

1395, 30. Máje, na Žebráce. Král přijímá i potwrzuje mnohé články řá[illegible] ského se týkající, od pánůw Česky[illegible] podané.

My Wáclaw z božie milosti Ř[illegible] Český král, množitel říše, wyzná[illegible] tomto listu wšem, ktož tento list neb čísti bude: že nám páni Če[illegible] kusy a artikuly wydali sú, jako t[illegible] w tomto listu psáni stojie:

Najprwé, o našem počestném a [illegible] řádu i o wšem našem dobrém, aby [illegible] bylo, i o wšeckno zemské dobré.

Také aby pánóm i zemenóm, [illegible] koliwěk nynie w tejto wálce k[illegible] weč uwázáno, swětským nebo duc[illegible] aby to nawráceno bylo inhed wš[illegible] mocně a sstúpeno.

Wiece aby to kmetowstwo, jak[illegible]

bylo najprwé s Králowú Milostí a se pány i s zemany obstanoweno a přiseženo, aby to bylo před sě konáno a před sě šlo; a ti kmetowé aby přijmúc jiné pány, kteříž by k tomu hodni byli a přirozeni od staradáwna, aby mohli súditi mocně bez přiekaz, komužby co odsúdili neb přisúdili, aby to mocno bylo a toho jim pomáháno, tak aby to wždy bylo dokonáno, což naleznú. A kteříž sú kmetowé sešli, aby jiní s panskú radú byli wydáwáni.

Wiece také což jest koliwěk wdowám nebo sirotkóm nebo komukoliwěk zemenínu wzato neb kterakkoli bez práwa uwázáno, aby to bylo wráceno a sstúpeno zasě, buď duchownim nebo swětským nebo kteréhokoliwěk stawu, a toť podlé těch kmetów odsúzenie neb přisúzenie, neb bez súdu wráceno, jakož na kom widieno bude; a to aby bylo prowoláno mezi obcí.

Také aby u dworských desk řád šel dřewnieho obyčeje, i prowolánie i uwazowánie, jakož jest bylo od staradáwna, aby u těch desk úředník byl pán urozený, zachowalý a k zemi usedlý, s panskú radú usazen, a ten aby přisáhl i KMti i obci prawdu plnú wésti.

Wiece také o dskách zemských, aby ty byly chowány podlé obstanowenie starého, a nebyly otwierány bez panského wědčnie. A w ta registra aby nebylo kladeno než při pániech při kmetech, a zwláště při třech najméně; a úředníci aby takéž byli usazeni s panskú také radú, ježtoby hodni byli, a ti aby přiséhli jako u dworských desk, aby prawdu wedli.

Také aby písař zemský podlé obyčeje zemského a podlé wědčnie panského k tomu hodný byl obstanowen, a ten přisáhl takéž jakož dřéwe psáno jest, aby prawdu plnú wedl. Wiece aby od desk bránie řečníkóm i komorníkóm i wšech jiných úředníków *(sic)*, kteří k súdu neb ke dskám přislušejí, aby wiece netázáno bylo, než jakož od staradáwna bylo. Také aby póhonowé řádem starým šli, aby každý pohončn byl obyčejem starým, duchowní i swětský, aby při starém obyčeji wšichni byli zachowáni.

Wiece, aby groš dobrý byl obstanowen a učinčn, jakož jest byl obstanowil ciesař, a na to list nám dal pod swú pečetí pod majestátem, i při tom listu KMti pečet, a nám jest KMt přisáhla.

Také o berni, aby ta brána nebyla než podlé běhu starého obyčeje, na ty časy jakož má brána býti, a těmi zwláště, kterýmiž dřéwe byl jest obyčej a byla brána.

Wiece také, aby žádný druhému bez práwa neuwazowal sě w jeho; pakli by kto proti tomu učinil bez práwa, odpověda neb neodpověda, aby jemu za to bezprawie položeno bylo, a tak nad nim poprawено, jakož na takowého slušie.

Také aby w poprawy ti nesahali, ježto s práwem sáhnúti nemají, než poprawce k tomu zjednaní, podlé starého ustawenie.

Wiece aby konšelstwa we wšech krajích před sě šla a byla učiněna, a ta mocně skonána a obstanowena, a poprawce aby mohli poprawowati beze wšech přiekaz podlé starého obyčeje.

Také násilé wšecka ženská, wdowská, panenská, aby také podlé starého obyčeje

mstěna byla. tak aby ty wěci umdleny byly. aby sě w zemi nedaly.

Wiece aby mordowé, wraždy, lúpeži, na silniciech bránie, neb kterékoliwěk zlosti jiné, ježtoby sě w zemi dály, aby ty byly súzeny podlé starého práwa a obyčeje.

Také aby purkrabstwie Pražské pán urozený zemský, jako od staradáwna bylo, aby držal, a na ten úřad sazen byl s panskú radú, jenžby i KMti i zemanóm i obci hodný byl: i na jiné úřady také, jenž jsú je páni od staradáwna drželi, kteříž jsú ti koliwěk úřadowé, aby wždy urozený pán wydán byl.

Wiece jakož jest již z nowa wzniklo, ež ungelt po králowých městech na zemanech berú, to aby sešlo a toho nebylo, jakož dřéwe nebylo.

Také o cestách a o silniciech, jakož je proti starému obyčeji obracuji jinudy, ty cesty a ty silnice aby tudiž šly, jakož dřéwe, a jinam obracowány nebyly. A nowá mýta z nowa nalezená aby sesla také.

Také aby w súdy duchowních swětská ruka se nemiesila a newpadala moci, ani násilna byla duchownim w jich súdech a práwiech, lečby ruka swětská k obraně a ku pomoci duchownimi byla přizwána a potřebna. A též zase súdów swětských duchownie ruka buď prázdna, tak aby duchowní i swětský zachowán byl při swých práwiech a nebyl nikterak utištěn.

Wiece, jakožto sirotci, pacholikowé neb děwečky, po swých starostách zmrlých nástupují, kteréhožkoliwěk řádu by byl, městského neb jiného. aby w ty statky žádný moci sie neuwazowal, ani jich wěwal do jich let. než ti aby je držali i wdáwali, kteříž k nim prawo mají i najbližší jsú k nim.

Také o židech. bylolibby sě kde pro ně komu swázáno, a byla která pře o ně, aby to bylo pány ohledáno, a wýše aby nebylo súzeno, než jakby listy swědčily.

Wiece, ktoby s kým oč práwem měl činiti zemským, a on sě proti práwu mu chtěl brániti, aby to nad ním bylo popraweno, aby sě to nedálo.

A tyto wšecky wěci zemi potřebné i užitečné, i ta bezpečenstwie, mají utwrzena býti knieżaty, i městy i zemany, tak aby ty wšeckny wěci držány byly a při sě šly. A to takto mají utwrzeny býti, abychme my s bratrem swým s kniežem Janem listy swými utwrdili, tak jakž to ti čtyřie páni wypowědie: a páni aby sobě wěrně slíbili i pomáhali o těch o wšech wěcech, což ti čtyřie páni wolení obstanowie, i na to sobě přisahali, aby prawdu wedli. a té nám pomohli i sami sobě proti tomu každému, ačby kto ten byl, jenžby tu prawdu a to panské wypowědénie i obstanowenie chtěl rušiti a proti tomu býti. A též mají sami sobě slíbiti rytieři, panoše i města i obec, i přisieci sobě mají i pánóm také slíbiti i přisieci, že toho panského wypowědénie mají pomáhati wěrně jako swrchupsáno. A my máme list na to dáti pánóm, rytieřóm a panošiem i městóm, cožby pro tu wěc zašli, prawdy pomáhajíc, jakž jsme jim kázali, ež nic[illegible]

tèm wšem stawóm spomínati ne-
ı, a nemáme.
›ro lepší jistost a wyznánie, jak smy
ny ostali, přiwěsili sme náš majestát
ıuto listu, a podlé nás náš bratr,
Jan dřéweřečený.
my Jan z božie milosti markrabě
ıurský, wéwoda Zhořelecký a Luž-
wyznáwáme, že my kázáním pána
ra našeho, krále Wáclawa Římského
kého, také naši pečet přiwěsili sme
uto listu ku přiznáuí; a slibujem také
našeho pána a bratra wšecky wěci
upsané úplně držeti a učiniti beze lsti.
ı na Žebráce, léta po božiem naro-
síc tři sta dewadesátého pátého léta,
tnice, králowstwí našich Českého
I a Římského XIX.

Ad relationem D. Ducis Johannis:
Franciscus praepositus Northus.

11.

6, 2 Juni. Pan Půta starší z Častolowic
snachy swé, kněžny Anny z Oswětína,
›dí na hrady swé Skuhrow i Richenberk
příslušenstwím.

›ta z Častolowic starší přiznal se
úředníky Pražskými, že paní Annu,
Puoty mladšieho syna swého, s jejím
ším wěnem, totižto se dwěma tisí-
a s puol osmem stem kop gr. praž-
, ježto měla na dědinách we Skuhro-
ık jakožto we dskách zemských plně-
ileží, na jiné na swé dědiny, na ten
Skuhrow hrad a na město před hra-
na ta na wšecka sbožie, což k tomu
i k městu wsí neb užitków při-
slušie, kterýmž sě koli jménem jmenují,
na Richmberk hrad i na to na wše, což
k tomu hradu sbožie neb wesnic a užitków
přislušie, kterýmžto sě koli jménem jmenují,
na město Solnici s tú se wší zwolí i se
sbožím, což k tomu městu přislušie, s dě-
dinú, lukami, s dwory poplužními i s kmet-
cími, i se wšemi wesnicemi, kteréžkoli mají
jméno, s rybníky, s mlýny, s potoky, s lesy,
s řekami i s tú se wší zwolí i s panstwím
celým, což k dřéweřečeným sbožím pří-
slušie, i se wšemi puožitky, buďte zjewni
nebo tajni, kterýmižkoli jmény mohú jme-
nowáni býti, nic na tom sobě newymieňu-
jíc ani sobě co poostawujíc, než úplně,
jakož on jest se panem Bočkem ode pana
Jana z Meziřiečie kúpili, a potom naň na
samého spadlo, jakož jest pan Wznata ze
Skuhrowa držel; pakliby co odešlo, aby
jie paní Anně nawráceno bylo, kromě té
wésky i platu, což jest na té wésce, ježto
pan Jan z Meziřiečie za Wznatinu duši dal,
přewedl jest i přewodí, a jie těch dědin,
těch hraduow, měst i wšeho sbožie dřé-
weřečeného ku prawé wěnné zástawě po-
stúpil w těch penězích, totižto we dwú
tisíc a puol osmé stě kop; pod takú
wýmluwú, ačby syna jeho Puoty dřéwe-
řečeného buoh neuchowal, prwé nežli
panie Anny ženy jeho dřéweřečené, tehda
kdyžbykoliwěk on Puota nebo jeho budúcí
nebo poručník dřéweřečené panie dřewe-
jmenowané penieze, dwa tisíce a puol
osma sta kop, dali a položili w Kladště, a
jie prowodili beze lsti do Nisy: tehda beze
wšie překazy i beze wšie pře paní Anna
dřéweřečená má swé penieze wzieti dřé-

veřeřene, a [illegible]. [illegible] i [illegible] [illegible]žie [illegible] jenem Pantě i jeho [illegible] [illegible] moc[illegible] stanuti [illegible] přiečiny. a [illegible] [illegible] se panem Hynečkem z Wi[illegible] a se panem [illegible]ichem z [illegible] i z [illegible]de a se panem Hynkem řečenym [illegible] z [illegible] i se panem [illegible] z Opawie dobrowolne přijala a [illegible] wegnv propustila dobrowolne. Actum feria VI post festum corporis Christi A. D. MCCCLXXXXVI.

12.

1398. 7. Aug. na Šternberce. Paní Anny ze Šternberka, mateře kněžny Opawské i Ratiborske, posledni vůle.

Já Anna, nebožčiey paní urozeného pana Petra ze Šternberka, wyznáwam tiemto listem wšem, ktož jej uzřie, nslyšie neb čísti budu: tak jakož mi oswiecení knieżata, bratry i pany mé milostiwí, markrabě Jost, markrabě a pán Morawy, a markrabě Prokop, jeho bratr, swé powolenie a listy s swými wisutými pečetmi na swédomie dali, že mohu swé wěno jakož jmám na Šternberském sbnoži we dsky zemské wloženo, komuž chci poručiti, odkázati i dáti: protož já Anna dřéweřečená, uznamenawši a shledawši wieru a bratrskú přiezeń urozeného pana Lacka z Krawař, jinde z Helfenštaina, to jisté wěno mé, jakoz jmám na tom sbożi Šternberském we dsky zemské wloženo, dřéweřečenému paan Lackowi toho wěna mého dřéweřečeného swěřuji, poručeji, dáwám i dala jsem moci tohoto listu po mej smrti, se wsem panstwiem, prawem i příslušen[illegible]stwiem, jakož to wěno dřéweřečene w [illegible] jmam. [illegible] dále dřéweřečený pan [illegible] [illegible] wuoli, podlé [illegible] [illegible]. A [illegible] [illegible] pečeť s [illegible] [illegible] [illegible] jsem přiwěsiti k tomuto listu: a [illegible] [illegible] připrosila jsem [illegible] knieżat [illegible] Prokopa dřéweřečeného, a [illegible] Přemka, knieze Opawského, bratra [illegible] [illegible], a urozených pánow, pana Petra z Krawař, jinde z Plumlowa, a pana [illegible] z [illegible], aby swé pečeti podlé mne na swědomie přiwěsili k tomuto listu. A my knieżata již [illegible] a pán dřéweřečení, připrošeni i [illegible] k té wěci [illegible] na swědomie, [illegible] pečeti [illegible] [illegible] přiwěsili jsmy k tomuto listu. Jenž jest psán a dán na Šternberce, ten středu před [illegible] Wawřincem, léta od narozenie syna božieho tisíc tři sta dewadcátého [illegible].

(Pět wisutých pečetí neporušených.)

13.

1399. 15. Juni. w Praze. Pražané s [illegible] [illegible] wstupují w přímieří [illegible] [illegible].

My burgmistrowé, konšelé i přísiežní i wšecka obec wšech tří měst Pražských, nyněJší i budúcí, pan Ondřej z Dubé, pan Beneš Sěkyř z Dubé, pan Oldřich řečený Zajíec z Hazmburka, pan Waněk z Dubé, Ježek řečený Čéch maršalek z Zásady, Jíra z Roztok i z Krakowce, Sigmund z Orlíka podkomořie Českého królowstwie, Jan řečený Diwóček z Jemniště, Mikeš řečený Rót z Wlásenice, Petr z Lomnice

ien, Bušek řečený Calta z Ka-
Bušek z Milheima, Smil z Su-
tr řečený Koněpas z Konipasa,
hwost, Jan z Wlašímě, Bohu-
z Drahobudic, Jindřich řečený
z Sčepanowic a Humprecht
: wyznáváme tiemto listem
ně, ktož jej čísti nebo slyšeti
líbili smy i slibujem wšickni
a nerozdielnú rukú, jakožto
té wěci, dobrú a čistú naší
ý sě od druhých neděle ani
ha, jednostajně za najoswie-
že a pána, pana Wáclawa
rále a Českého krále, pána na-
tiwého, za Jeho Milost i za
cky, i za wšecky jeho i za
ty, ktožby pro Jeho Milost i
ěli učiniti i nechati, bezewšie
prawé i za křesťanské přímiřie,
k urozeným pánóm, Bočkowi z
anowi z Michalowic, Smilowi z
, Bergowowi mladému z Trosk,
nowic, Benešowi z Liběšic i z
cowi z Wedlice, Odolenowi z Py-
z Běškowic, Janowi Kabát *(sic)*,
ence, Epikowi z Krucemburka,
Železnice, Zdislawowi z Záho-
owi z Sliwna, Wáclawowi Wun-
adimě, Albertowi z Těchobuze,
Wyšehněwic, Janowi z We-
owi z Jieřic, Janowi z Wodě-
wi z Sulejewic, i k těm ke wšem,
imi zašli kterakkoliwěk, nebo
stojie nebo pro ně činie nebo
sdržeti čistě, wěrně a kře-
nynějšieho času až do Swie-
ček, ježto nynie přijdú, ten den celý, pod
základem patnást tisíc kop grošów Pražských střiebrných, kdyžby na nás nebo na naši stranu bylo dobrým swědomím dowedeno a ukázáno. W kterémžto přímiří sú mocní ubrmani dóstojní a urození knieżata a páni: kněz Wáclaw patriarcha Antiochenský, kněz Wolbram arcibiskup Pražský, kněz Jan biskup Lutomyšlský, Jindřich z Rozemberka, Otta starší z Bergowa, Heřman a Beneš z Chusníka, a Hynek Berka z Hoensteina, wšickni za jeden člowěk a nedielně, mezi dřiewepsaným pánem naším králem s jedné strany, a mezi swrchupsanými i jinými, ktož jsú s jich strany, s druhé strany: takú měrú, že ti swrchupsaní ubrmani mají den swaté Margarety, ježto nynie přijde, spolu býti, a mají plnú moc jednati to wšecko podlé listów a přísah dřiewestalých, i jiné wšecky wěci, kterýchž jest potřebie k zemi i Králowě Milosti, nic po sobě nepoostawujíc; a k tomu roku mají sě sjeti do Benešowa posléze ten den, a tu konečně dokonati; a byloliby jim třeba, tehda mají moc plnú dewátého nad sě woliti. A také w tom přímiří mají býti wšichni s obú stranú, ktož jest pro koho zašel a ktož pro koho činí nebo nechá beze lsti, tak že země Česká o ty žádné strany nemá hubena býti, a ani w zemi ani do země škozeno; pakliby odkudkoli škozeno bylo, tehda Králowa Milost má toho brániti, a to beze lsti stawiti pod základem toho přímiří. A také, ačby kterú potřebnú příčinú w tej chwíli to konáno nebylo, tehdy těch osm mají moc plnú, dalšie přímiřie wložiti pod týmž zá-

kladem. A my za ty wšecky wěci slibujem i slibuli smy swrchupsaným jednostajným slibem. k dřewepsaným pánóm a mužóm a k jich straně. tak že to má pewně. twrdo. jisto zdržáno býti bez přerušenie pod zakladem swrchupsaným. Pakliby to kterakkoliwek Králowú Milostí. nebo jeho stranú. nebo námi sešlo. a to sě nestalo. a ne JMt. nebo na my. nebo na jeho i na naši stranu tiem dobrým swědomím i dowedením to naše přerušenie a toho nezdrženie bylo dowedeno: tehdy smy ztratili zaklad swrchupsaný. kterýžto mámy i slibujem jim inhed po ohlášení a dowedení hotowými penězi platiti. od toho ohlášenie a dowedenie we dwu neděli pořád zběhlú. Paklibychom toho neučinili: ale my wšichni. napomanutí nebo nenapomanutí (mámy) inhed. jeden druhého nečekaje. ani sě druh druhem omlúwaje. ani na druhého ukazuje. točižto my z Starého města 6 nás konšel přísežných. z Nowého města 4 konšele přísežní. z Malého Pražského 2 konšely přísežná. kteříž w ta doba budú. wšichni swými wlastnimi žiwoty. každý s jedniem pacholkem a se dwěma koněma. ale my jiní rukojmě ostali každý sám swým žiwotem wjeti. nebo miesto sebe rytieřského panoši posláti. každý s jedním pacholkem a se dwěma koněma. do města do panského we ctné hospody. kdež nám ukáží w Českej zemi. na prawé a na obecné leženie. A k tomu mají nám dosti bezpečenstwie učiniti. abychom mohli bezpečně přijeti. ležeti i otjeti. kdyžbychom sě wywadili. A kdyžby bylo od nás nebo za nás ležano dwě neděli. a

my těch peněz polúsmata tisícow
šów jim pana Bočkowi i jiným.
podlé nich. nesplnili: tehdy buď
za nás ležano neb neležáno, dáwám
swrchupsaným pánóm a mužóm pl
i prawo. ty jisté peniezе wzieti a
nebo křesťany na naši na wšech
a my nebo za nás wšdy máme to
platiti a z něho mámy a na židech
newyjeti. dalšelibychom swoj
pánom a mužóm těch peněz. jist
wšemi škodami. kterežby proto
koli wzali. ježtoby dobrým sw
ukazati mohli. bezewšeho otwol
proti tomu ctmilewánie úplně a
nesplnili. A kterýžkoli z nich bu
listem upomínati. tak ani mocne
koby wšichni spolu upomínali. A
na wšeho jistost a na potwrzeni
šeho prawého wědomie. swé s
k tomuto listu přiwěsili. Jenž
w Praze. léta ot božieho naroze
tři sta dewatdesátého dewatého.
den swatého Wita.

14.

1400. 18. Januar. w Jihlawě. Sig
Uhersky. Jošt markrabě Morawský. J
Litomyšlský a páni Čeští zapisuj
w jednotu pro řád zemský a prot
Prokopowi Morawskému.

My Sigmund z božie milosti k
ský. Dalmacký. Charwacký ꝛc.
rabě Bramburský. a my Jošt z
sti markrabě Bramburský. mark
Morawský ꝛc. wyznáwámy wše
listem. ktož jej uzřie neboli čtúc

i sě páni koruny České i obec byli sebrali, najoswiecenějšieho pána Wáclawa, Římského a Čeile, našeho bratra kázáním, tuť léweřečeného našeho bratra krále oc. a zemské a obecné dobré a jeho kázáním a wýpowědí naší, a ty listy, jakož je král Český a zemský řád wydal, a na též i naši wýpowěd sám král Český řisáhl, i kázal nám i pánuom i wši obci, duchownim i swětieci na toho na každého, ktožby přísahy rušil, abychom sobě na lého pomáhali, a zemi k řádu jakož na to ti jistí listowé lépe ukazují, aby ti jistí zápisowé e wšech kusiech pewně wedeni byli. A již pohřiechu jsme tomu , a widíme to znamenitě, že ty vrchupsané w mnohých kusech i zrušeny a nedržány od rozlič- a zwlášče markrabí Prokopem, ebníky i jeho pomocníky, tak Česká, páni a obec, weliký ná- silé trpie proti těm zápisuom a 'rotož my swrchupsaní Sigmund ilosti král Uherský, Dalmacký, ý oc. a markrabě Bramburský, t z též milosti markrabě Bram- arkrabě a pán Morawský, a my milosti biskup Lutomyský, Jin- semberka, Boček z Kunina mě- z Poděbrad, Hynek Berka z a, Otta Bergow z Biliny, Jan z c, Jan z Wartemberka řečený Jan a Jan strýci z Ústie, Beneš z Dubé, Póta starší z Skály, Smil řečený Flaška z Reichenburka, a Heřman z Lopaty oc. widúc ty zmatky České země, jakož swrchu psáno stojí, a nechtiec jich déle trpětí, i slíbili sme, a mocí tohoto listu wšichni slibujem, každý z nás pod wěrú a podecti, aby jeden druhému pomocen byl a radil i žiwotem i sbožím i wší mocí až do těch hrdel, proti markrabi Prokopowi, jímž najwětší zmatek w zemi jest, i proti tomu každému, ktožby byl ty listy nebo přísahy zrušil, a nebo kdyžby ktožkoliwěk nám w ty listy a zápisy sáhl, a nám jich nedržal, a nebo zrušiti chtěl, tak aby ti swrchupsani zápisy a listy wěčně při swé moci ostali, podlé toho chceme státi wšickni wší mocí až do našeho skončenie. Pakliby kto mezi námi jeden druhého kdy w těchto běziech odstúpil, a jemu nepomohl a s námi toho newedl, aby ty zápisy i listy držány byly, a země při swém práwě ostala, jehož bóh nedaj: ten jmá cti i wiery i sbožie odsúzen býti, a nejmá nikdy mezi zemany ani mezi dobré přijíti, než jmá mezi námi a mezi wšemi zemany zawržen býti, jako ten, ježto se sám cti i wiery odsúdil. A pro potwrzenie těch wšech swrchupsaných wěcí a na wětšie swědomie, swé sme pečeti, naší dobrú wolí a s dobrým rozmyslem, k tomuto listu přiwěsili. Jenž dán jest w Jihlawě (léta) po božiem narozenie tisíc čtyři sta, tu prwní neděli před swatými Fabianem a Šebestianem.

15.

1397. 22 Mart. Purkmistr a radda starého města Pražského potwrzují nálezu Nowoměstskému, we při o ten dům s opuštění jeho.

Bohowé ostawte nám napřed, přietele milí! Jakoż jste nám psali, że ówě straně před wami a před wašimi písaři stáli, při a súdili sě sowbě stranú, żádajíc na wás a od wás prawdy a prawa, z nich jedna strana druhé napomínala, aby jej ten trh a tu umluwu o dóm s měštěnicem druhá strana držala a konala, jakoż jsú sě sjednali před litkupníkami lidmi, když peniez dali, a potom też w plné raddě před wámi seznali a oswědčili. Z té úmluwy strana napomínala a řkúc, że je hotowa to wše konati, odewzdati w knihy městské wložiti, jedno aby peniez platil a zaručil podlé umluwy. K tomu ke wšemu druhá strana se přiznala a toho neodpierala. Tehdy wy konečně těm stranám dali jste přátelský rok k smluwě a konání té wěci podlé jich seznánie a podwolenie swobú stranú. Potom když jsú sě nesmluwili na tom roce, tu opět prwnie strana před wámi k druhej straně prawdy a práwa żádala. Tehdy ta druhá strana před wámi řekla, abyste ji ostawili podlé prwních úmluw a jeho dobrého swědomie. Tu jste otázali: které je to swědomie? Odpowěděl, że má list dobrý, celý, s wašimi pečetmi. To uslyšewše dali jste rok těma stranama, aby každá swé swědomie pokázala a práwo. A když ten den přišel, tehdy prwnie strana řekla: Páni milí! mnět jiného swědomie mimo WIt potřeba nenie: neb je wám w plně swědomo o

tom trhu a o umluwě swatém straně. Tudiež druhá strana pokázala práwo na prwnú umluwu tak a nájem jeho i jeného sbožie, ponie jej podlé toho listu ostawili. Tehdy strana prwá k tomu odpowěděla, że jest mrtew, a że nenie żádný na tuž prawím, aby na práwo ta stawen: neb sě jest nowá na mój stala, kterú umluwu prwú jsme zbořili. Tu opět wy ten list zapowěděný stawowše na prw jste dali rok k přátelské smluw sě nesmluwie, aby stali konec den. A když sě nesmluwili a přišel a obě straně před wami jste jim chtěli a hotowi byli ten list a na ty pře řeči: ale dru nechtěla přijeti, żádajíc, abyste napřed jie wrátili: a prwnie stra toho odpierala, prosiec prawdy. Tehdy potom, když ta druhá s pryč, nechtiec od wás prawdy přijeti, tu druhá strana často w minula, abyste jeho dědictwa a prodalého zasě mocne učinili p nénie těch peněz. Tu wy koneč że druhá strana tu při dlí, a m chem a hrdosti drží, potázawše starší obci, prwní stranu uwed ten dóm jeho na jeho práwo. druhá strana teprw sě na wá a na waše práwo, tehož od wá jako i prwnie, prawdy a práwa jim dali konečný rok k wašemu řkúc, komuby se waše nalezenie ten swobodně muož sě wrci

když ten den konečný přišel,
straně před wámi stále w plné
lajíc na wás ortele, a prosiec
práwa; tu jste hned, poradi-
obrým rozmyslem a s dobrú pa-
jste jim ortel, a za práwo jste
my s wámi tudiež: aby ten
poslednie úmluwy a seznánie w
těch stran měl muoc, a že
nluwa a ten list jsú zbořeny
ami a od těch stran, jenž jsú
woliti k jednomu, a to zbořiec
k druhému. A s tiem wáš dobře
ález a ortel potwrzujem tiemto
um Pragae anno domini MCCCCI,
proximo ante dominicam Pal-

temburka, mohli řád spósobiti, podlé listów
a wyrčenie najoswiecenějšieho knieżete a
pána p. Sigmunda krále Uherského, Kro-
atského a Dalmackého oc. našeho milého
bratra, jakož na to jesti přiseženo (o)
ty wěci, kteréž jsú w těch listech zrušeny,
i také o to, ježtoby ještě učiněno mělo
býti, a prawdu a pokoj w králewstwie
ustanowiti; a mělilibychom my co komu
sprawedliwě učiniti buď w zemi nebo z
země, aby swrchu jmenowaní páni, kněz
arcibiskup, pan Jindřich, pan Bergow a
pan Krušina, plnú moc toho jměli, a cožby
o ty wěci rozkázali, aby se to stalo také
podlé jiných pánuow rady, ježto w listě
stojie a kteříž k nim od nás wydáni budú.
Pakliby se ti dwojili o které wěci, aby
wšak wzdy ti plnú moc činiti jměli, tociž
swrchu psaný kněz arcibiskup a tie jistí
tři páni swrchupsaní; najprwé aby slíbili
města wšecka i listy na se dali swrchu-
psaným knězi arcibiskupowi, panu Jin-
dřichowi, panu Bergowowi a panu Kru-
šinowi; a což by ti jistí páni o ty swr-
chupsané wěci rozkázali neboli spósobili,
podlé krále Uherského listu wyrčenie, aby
jich wšecka města w tom poslušna byla i
pomocna, aby se to jisté jich rozkázánie
i spósobenie wzdy tak stalo. Také aby
se wšemi úřady, hrady i s twrzemi krá-
lewstwie Českého dřéwerečeným pánuom,
knězi arcibiskupowi Pražskému, panu Jin-
dřichowi, panu Bergowowi a panu Krušino-
wi ti úřednici slíbili a listy dali, jich po-
slušni býti i pomáhati úplně, cožby roz-
kázali o swrchupsané wěci podlé krále
Uherského listów wyrčenie, aby každý po-

16.

?. Aug. w Praze. Král Wáclaw
mír s jednotau panskau, a podáwá
u zemského na Wolbrama arci-
ndřicha z Rosenberka, Ottu Ber-
ny a Jana Krušinu z Lichtenburka.

law z božie milosti Římský král
asy rozmnožitel říše, a Český
áwáme tiemto listem, přede wše-
ítož jej čísti anebo čtúc slyšeti
ěwadž jsme s urozenými našimi
ány, našimi wěrnými milými, i
naší zemí českú dobrotiwě sje-
nluweni na ty kusy, jakož w
i slowo od slowa wdole psáno
ito swědčí; na to chceme, aby
kněz Wolbram, z božie milosti
Pražský, a urození páni Češčí,
ch z Rosenberka, pan Bergow z
pan Jan řečený Krušina z Lich-

dle swých řádów a prawiech (sic) učiní a dobrých obyčejów jakož od starodáwna. Na ty wšecky úřady jmáme my sáditi dobré zachowalé zemany: a pakliby který umřel nebo od nás snesen byl. tehdy máme jiného dobře zachowalého zemenína. ježtoby se nám i zemi hodil. usáditi. a ten aby slibem slíbil i listy jako se dál. jakožto ten ježto umřel. A bylliby který. ježtoby kněz arcibiskup. pan Jindřich. pan Bergow a pan Krušina řekli. žeby byl nehodný, tehdy my jmáme jiného usáditi dobrého i zachowalého. a ten aby slíbil jakož swrchu psáno stojí. Pakliby který úředník na kterém koliwek úřadě byl. ježtoby hodný nebyl nám i zemi. a těm kněži arcibiskupowi. panu Jindřichowi. panu Bergowowi a panu Janowi Krušinowi se hodný nezdál. aby nám byl jiný usazen. ježtoby se nám i zemi hodil a zemi zachowal. Také o ty užitky. ježto s králewstwie spadají. jmáme s tiem penězem učiniti podle swrchupsaných kněze arcibiskupa. pana Jindřicha. pana Bergowa a pana Jana Krušiny rady. Také wšichni úředníci ze wšeho kralewstwie mají počty učiniti nám a jiným pánom před knězem arcibiskupem. panem Jindřichem. panem Bergowem a panem Janem Krušinú. Také ačby těchto swrchupsaných wěcí a toho. cožby ta rada těch pánow. kněze arcibiskupa. pana Jindřicha. pana Bergowa a pana Jana Krušiny spósobila. jakož swrchu psáno stojí. co námi sešlo nebo kterým jiným člowěkem. ježtoby se nás dotýkalo nebo našie moci. žebychom toho neučinili anebo to zrušili: tehdy aby wšechna města i úředníci s twrzemi i [illegible] čtyři pány. totiž s knězem a pana Jindřicha. pana Bergowa Jana Krušinu [illegible] pomáhali. aby se [illegible] dotknutiby se swrchupsané [illegible] neskonaly. Také ačby z těch čty totiž kněze arcibiskupa. pana pana Bergowa a pana Jana Kru umřeli: tehdy my s těmi je máme jiné k sobě wolim [illegible] města. ježtoby kralewstwí hod tiem také miesta i úředníci sl swrchu psáno stojí: a to se st kraťt toho potřeba bude. Pakliby ti čtyřie páni. kněz arcib Jindřich. pan Bergow a pan Jan sešli: tehdy my jmáme jiné wyo těch zemských pánow [illegible]. jež listy mají. Také tyto wšecky slibowe swrchupsaní nemají král Českému škodni býti. ani jemu prawiech. kterežby s Českem kra jměl. co škodno býti. než jemu ku pomoci býti. A proto my kral swrchupsaný slibujem naši twr wěrú. sprawedliwým kralewským že chceme i máme ty wšecky psané artikuly i kusy úplně držeti. tomu neučiniti ani slowem ani beze lsti. než k tomu pomocni b konáni býti. (A protož také s dob wolí a s dobrým rozmyslem swé s našich pánow plnú radú při burgmistrom. konšelom přísežným wsie obci našich tří Pražských wětšieho. menšieho a nowého, neš

m, aby tyto artikuly swrchupsané
ěm swrchupsaným pánuom knězi
)owi, panu Jindřichowi, panu Ber-
ı panu Krušinowi přisáhli a slíbili,
to swój list dali, aby jim toho,
hupsáno jest, úplně dokonati po-
žby naše počestné, užitečné, i
ı země bylo, podlé listu a wy-
ále Uherského. A poněwadž tu
ten slib těm swrchupsaným pá-
í z našeho přikázanie a s naší
)lí učinili, tehdy jim toho ničímž
:ně nechcem zpomínati, ani také
wzdwihati w žádné mieře.*) A
ho swrchupsaného k lepšie jistotě
ení tohoto listu, kázali sme náš
majestát přiwěsiti k tomuto listu.
n jest w Praze léta od narozenie
:ho tisícieho čtwrtéhostého a po-
ieho léta, ten pátek před matkú boží
zetie, kralowání našich Českého
) dewátého a Římského dwad-
:stého léta.

Ad mandatum Dni Regis:
W. Patriarcha Anth. Cancell.
R. Jacobus de Praga.

17.

1. Mart. Obec nowého města Praž-
é raddě swé poděkowání činí.

)žieho tisíc ctyři sta druhého den
kta, wystúpiwši stará radda, Jan
:u, Wawřinec súkenník, Bedřich
Václaw od Pieska, Mírek Hražák
šelé té chwíle, před pány kon-

u w záwarce stojí, čte se jen w ex-
stiny této městům Pražským daném;
h chybí.

šely nowé i před obec welikú města nowého, podali jsú na Jich Mt, že té chwíle i těch let, w něž jsú na práwě seděli, jsú wšecky wěci i wšecky súdy, buď o sbožie, buď o hlawy a žiwoty, buď o kterézkoli wěci, s naučením, s radú i s pomocí stařiech *(sic)* i wšie obce welike, a bez jich naučenie a rady nic jsú neučinili. Tehdy nowá radda s welikú obci města nowého seznali jsú staré raddě již jmenowané a řkúc, že wšecky wěci i wšecky súdy, buď o kterézkoliwěk pře, s našiem naučením i s wědomím jsú jednali jako cní a šlechetní, děkujíce jim za jich práci, a řkúce: Nařeklliby wás kto, buď duchowní neb swětský, w kterézkoliwěk při, buď w duchownem *(sic)* súdě neb swětském, buď zde w městě neb jinde, že podlé nich chtie státi a jim pomocni býti i náklady i žiwoty we wšech wěcech, nic po sobě neostawujíc.

18.

1402, 1. Apr. Purkmistr, konšelé i obec nowého města Pražského odpauštějí Kosmanowi spoluměštěnínu swému winy jeho.

My Jan od Mostku ty časy purgmistr, Marše od Jámy, Mixo Decanowic, Václaw od Piesku. Jan Matras, Jiřík Lojewník, Petr Kolowrat i jiní konšelé nowého města Pražského wyznáwámyť wšem, že obeslawše obec welikú nowého města Pražskéo podali jsmy na ně o ty nehody, kterýchž sě jest byl dopustil Kosman náš měščenín, a zwláště že jest sě kupowal na konšelstwo a dáwal dwě tůně oleje, aby konšelem učiněn byl, a také že jest hanil konšely, kteříž při té chwíli na raddě

[illegible] z [illegible] Jana [illegible] Kostka, z [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] se [illegible] [illegible]. Je [illegible] weliká, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] jsme [illegible] [illegible] jest [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] Jan [illegible] Kostka [illegible] se [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] w [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] z [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] mimo [illegible] [illegible] při [illegible] při [illegible] [illegible] ale aby [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] byl, [illegible]. Actum [illegible] [illegible] die [illegible] ante [illegible] Pascha anno Domini millesimo quadringentesimo secundo.

19.

1396. Jindřich z Rosenberka, nejvyšší purkrabí Pražský, králi Wáclawowi k wěrné poddanosti se [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] jména.

Serenissimo principi ac domino, D. Wenceslao Romanorum regi semper Augusto et Boemiae regi, suo domino metuendissimo et gratioso.

Twej Milosti služba má wždy napřed, wěrná, ustawičná! Králi milý, hospodo milý! jakož jsem nyne wasowě Milosti Twej psal mým listem, téhož listu přěpis kázal jsem přečísti kněži biskupowi Lubuskému; a což jsem Twé Milosti psal na tom listu, téžť jsem i kněži patriarchowi psal, i před ním jsem to prawil, i kněži [illegible] Lubuskému [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Twé Milosti [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] Twej Milosti [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Twé Milosti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] se Twej Milosti. [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] Twé Milosti a [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] Pragensis [illegible]

20.

1400. [illegible] Nov. na [illegible]. Pan [illegible] [illegible] králi Wáclawowi, [illegible] [illegible] [illegible].

Najjasnějšímu [illegible], [illegible] [illegible] Římskému a Českému [illegible] [illegible] milému.

Služba má wěrná napřed, mi[illegible] [illegible] wěděti Twá Milost, že sem [illegible] sem se některých wěcí [illegible] škodné jsú, a ježto by Twá M[illegible] [illegible], kdyby TMt na [illegible] wyjeti těch wěcí Twé Mti po listu an [illegible] wzkazati nesmiem, jedno [illegible] TMti sám mluwil. Protož rač [illegible] proto wždy hotow býti; a kdy[illegible] k TMti přijedu, tehdyť TMti kdožť mi jest prawil a od kohoť [illegible] Prosím TMti, milý králi! to při sobě jmieti a žiádnému [illegible]

lti w tom co wzkazowal, neb
poslal. A rač TMt wzkázati, kte-
bydliti, neb co mám činiti? a
'Mt wzkáže, toť činiti budu. Dán
)ru, tu středu po S. Martinu.
Bohuslaw ze Šwamberka.

21.

). Erhart z Kunstatu markrabi Jo-
íwu dává o swém jednání s bratrem
rabí Prokopem.

ssimo principi ac domino Jodoco,
·chioni et domino Moraviae, do-
o suo gratioso.
cené knieže, pane mój milostiwý! i
i TMt wzkázala, abych za přímě-
za čtyry neděle, a jiné pány obe-
také slíbili: toť jsem inhed učinil,
ěl jsem jemu a panu Hanušowi, že
ko, cos Ty mi rozkázal, že chci
že Tebú ani mnú nic nescházie. A
vój sě rozhněwal a lál welmi a
lěst z swé moci nechci žádnému
ati, a zádušie wšecko chci držeti,
jakož jsem sě w ně uwázal, a na
i moci chci swým liduom dáwati
a těch požiwati a žiwiti se z nich."
em tak řekl, žes Ty mně wzkázal,
ı smluweno, žeby wšecka zádušie
)okoji státi, a Ty pane Hanuši mělby
ati s markrabí Prokopem; an mi
lěl a řka: „Já k tomu nemohu nic
když markrabie Prokop nechce."
m Bohunka přijal k sobě, a mluwil
panem Hanušem a řka: Pane Hanuši!
wzkázáno, žeby Ty měl zjednati,
ž mi Bohuněk od markrabí prawí;
a také to pomni, že to markrabí ani námi
nescházie než wámi, a to chci markrabi
wzkázati. A on mi řekl, že také chce králi
prawiti, žeby markrabie Prokop chtěl wše-
cko učiniti, co mu král po mně wzkázal,
žeby chtěl zaručiti příměřie za čtyry neděle,
a žeby chtěl ku králi jieti, a král je mně
kázal, abych příměřie učinil, jako dřéwe
bywalo, za čtyři neděle, ale nekázal je mně
to král, abych to wymlúwal, aby markra-
bie Prokop záduśie postúpil, než Bawor-
ský mně to řekl, abych to zjednal mohuli,
a markrabie byl také řekl, žeby nemienil,
lečby záduší w pokoji bylo; a jábych to
rád byl zjednal k markrabině libosti, bych
byl mohl, a když jsem nemohl, tehdy jsem
učinil, co mi král kázal, a to jemu powiem. Takéť jsem bratra Twého tázal a
řka: „Chcešli k králi jieti, já chci s
Tebú jieti; a pane Hanuši slyš to,
že to učiniti chci" — a jáť jsem otá-
zal: „chcešli jieti?" — on řekl: „Pane
Hanuši, jáť dobře swój čas wědě[illegible]
jieti mám", — než mně je řekl s[illegible]ému
tajně: „jáť nechci jieti, lečbych welmi do-
brý kleit měl od krále, a také newiem,
pročbych k němu jel, — nebť newědě nic
dobrého na tej jiezdě, a toho sě doprawiti
nechci, by mě hrdlował; také tomu rozu-
miem, žeby mi král raději wzal než dal, a
také slyšíme, že mě chce zbawiti mého dě-
dictwie, Morawské zemi, proto sě nic do-
brého od něho nenaději"; — tak žeť já
nerozumiem, jako já od něho slyším, by
jej kdo mohl naprawiti, by do Čech jel
ku králi. A wěz, žeť je pan Hanuš nic
nezjednal, a jáť jsem jiného příměřie učiniti

nesměl, ani zaručiti, než jaks mi wzkázal, a bratr Twój ten mi prawil, žes Ty mluwil s Witkem z Turowic, žeby sě Ty najraději sám s swým bratrem smluwil, a on mi řekl: „když on sě chce se mnú sám smluwiti, jať také chci rád sě s ním sám smluwiti, a takbych sě s ním chtěl smluwiti, jako jste wy w Krumlowě smluwili, neb jako Puška w Brně smluwil: pakli chce nowú smluwu učiniti, teď jsem také rád: a to wše což smluwím, to chci držeti“ — než zaručiti nechce, ani pod kterým základem slibiti — a „chceli bratr mój, najradějiť jsem tomu, aby nás naši páni smluwili.“ Datum Medric, in die Ascensionis Domini.

Erhart z Kunina města.

22.

1402. 25. Jun. Bohuněk z Hořowic a Petr z Trkowa odpowidají Nowému městu Pražskému.

Ode mne Bohuňka z Hořowic a ote mne Petra z Trkowa wám páni Pražči nowého města. Wědětiť wám dáwáme, i také sě proti wám wystřieháme, žeť chceme waši nepřietelé býti i wašich wšech pomocníków, my s swými se wšemi, ktož pro nás chtie učiniti anebo nechati, dokudž tato walka mezi námi a wámi t[illegible] a na to swe pečeti přiluwujem listu. Dán na Rabstýně tu neděli anno domini MCCCCII.

23.

1402. 20. Jul. Jan Sokol z Lam[illegible] powida týmž.

Ode mne Jana Sokola z Lambe[illegible] páni konšelé, rychtáři, i wše ob[illegible] města Pražského dáwám wěděti, listem sě wystřiehám proti wám wašim služebníkóm i pomocníkóm mými služebníky, pomocníky i t[illegible] řiž pro mě chtie učiniti nebo n[illegible] s těmi wšemi, ježto nynie jsi službě nebo ještě budú, proto: [illegible] wše pána milostiwého krále Če[illegible] Římského, an proti wám nic neu[illegible] počestného, widúce ano jej pěstu[illegible] wězení w wašem městě a w jeh[illegible] zeném mají, pěstují, wodie, kam[illegible] mohúc JMt dobře se wši cti toh[illegible] stiti, i nechtěli jste, zapomenuwši JMti za jeho mnohé dobré děnie, j[illegible] sirotkem: a také proto, že jste mě [illegible] nemajíc ke mně žádné winy, a j[illegible] wám rád slúžil. Psán we čtwrtek [illegible] Maři Magdalenú anno domini MCCCC[illegible]

PŘÍDAWKY.

ČTENÍ S. EWANGELIUM.

(Přídawek ke str. 12.)

›pis, z něhož následující čtení wzata jsau, p. rytíři J. z Neuberka náležející, jest toletí, psán na pergameně we folium, we dwau slaupcích, welmi pilně Wšecho 27 listůw; před posledním listem, na němž dwě krátké homilie, něko- schází. Ačkoli přepisowáním w rukopisu tomto, jakž patrno, mnohé wlastnosti o jazyka již docela setřeny, wšak nicméně z pozůstalých w něm archaismůw s ji- domýšleti lze, že to přepis jest nejstaršího překladu čtení sw. Ewangelium, z něhož usejní zlomek Ewangelium sw. Jana zachoval: pročež i tuto některé malé wýjimky pokládají. Pozoru hodno, že omyl prwotního překladatele w musejním zlomku: *'tno padše w zemju umrelo bude* (místo: *nebude*, w lat. *nisi granum frumenti cadens mortuum fuerit*, Jo. 12, 24), i w tomto rukopisu se opětuje: *ač zrno žitné padna ırlo bude.*

---

neděli dewietník. L. 6.

(Mat. 20, 1—16.)

›no jest králewstwie nebeské čło- spodáři, jenž jest wyšel prwé htě najieti dělníky do swé win- ›dnaw dělníky z penieze dennieho, o swé winnice. A wyšed w třetí uzřew jiné stojiece prázdny na ece jim: Jděte i wy do mé win- což bude prawé, to wám dám. ı o ıi jidú. Pak opět wyšed w šestú ú hodinu, učini takéž; pak w jede- ›dinu wyjide, i naleze jiné sto- ece jim: Co tu stojíte celý den Wecechu jemu: Nebo nás ižádný ı 5 Wece jim: Jděte i wy do mé A když by wečer, wece pán té winnice swému starostě: Swolaj dělníky a zaplať jim mzdu, počna od posledních až do prwních. A přišedše ti, ježto w jede- nadctú hodinu přišli běchu, wzěchu wšickni jednostajné penieze; pak přišedše prwní, hádachu sě, že jmají wzieti wiece, a wšak wzachu i oni jednostajné penieze. Ale be- rúce wrtrachu hospodáři, řkúc: Tito po- slední jedinú jsú hodinu dělali, a tys je nám přirownal, ježto jsmy nesli břiemě celý den i wedra. Tehdy on odpowěděw jedno- mu z nich wece: Přieteli, nečiním tobě bezprawie, wšak jsem tě najal sobě na den z peněz. Wezma, což jest twé, jdiž pryč. A já chci dáti tomuto poslednímu, jako tobě. Zdali mi jest nelzě toho učiniti? Zdali jest twé oko zlé, že já jsem dobrý?

Tak budú poslední prwní, a prwní poslední: nebo jsú mnozí pozwáni, ale řiedcí wybráni.

W sobotu třetí u pósté. L. 12.
(Luk. 15, 11—32.)

W onom času powěděl Ježíš učedlníkóm swým: Člowěk jeden jměl dwa syny, i wece mladší z onú otci: Otče, daj mi čest nábytka, jenž mě dotýká. I rozdělil jim nábytek. A ne po mnohých dnech shromáždiw wšeckno mlazší syn, na pút sě bral u wlast daleků, a tu ztráwil nábytek swój, žiw jsa smilně. A když bieše wšecko ztráwil, stal sě jest hlad weliký w tej wlasti, a on počě chudnúti, i otjide i přiwinu sě k jednomu z městnan *(sic)* z wlasti oné, i poslal jej w swú wes, aby pásl wepře, i žádáše naplniti břicho swé z mláta, ježto wepřowé jeděchu, a ijeden jemu nedadieše. A nawrátiw sě k sobě wece: Kak mnozí otroci w domu otce mého hojněji chlebí, a jáz tuto hladem hynu; wstanu i puojdu k uotci mému a řku jemu: Otče, hřešil jsem w nebe i před tebú, a již nejsem duostojen, nazwán býti syn twój, ale učiň mě jako jednoho z uotrokuow. A wstaw i přijide k uotci swému, a když ješče daleko bieše, uzřie jej otec jeho, a milosrdenstwím hnut jest, a běžaw padna na jeho šiji, i cělowal jest jej. I wece jemu: Otče, zhřešil sem w nebe i před tebú, již nejsem duostojen, nazwán býti syn twój. I wece otec k sluhám swým: Brzo přineste rúcho prwé a oblecte jej, a dajte prsten na jeho ruku a obuw na jeho nohy, a přiwedte telee tučny a zabijte, a jezme a hoduj tento syn mój, jenžto umřel byl zahynul byl, i nalezen jest. I hodowati, a bieše syn jeho st poli. A když přijide a přiblíží mowi, uslyše zwuk a tanec, i jednoho z sluh, i otázá: Coby A ten wece jemu: Bratr twój přiše otec twój telec tučný, že jej jest přijal. I zamútil sě jest a nerodie Tehdy otec jeho wyšed počě ho on odpowěděw wece otci swému: tolik let slúžil jsem tobě a nikdy zánie twého nepřestúpil, a nikdýi nedal kozelce, abych hodował s mj přátely; ale jakž syn twój tent sežral nábytek swój s kurwami, přis jsi jemu telec tučný. A on wec Synu, ty wezdy se mnú jsi a wše twá jsú; ale hodowati a weseliti sílo, nebo bratr twój tento umřel ožil jest, zahynul byl, i nalezen j

We čtwrtek třetí u pósté. L.
(Luk. 16, 1—18.)

I mluwieše k swým učedl Jeden člowěk bieše bohatý, jen wládaře, a ten bieše omluwen p jakoby byl rozplutwal jeho zbo powolaw jeho wece jemu: Co t o tobě? náwrať počet twého w nebo již wiece nebudeš wlásti. wládař sám w sobě: Co učiním, pán odjímá ote mne wládánie? nemohu, žebrati sě styzi. Wiem c když budu odsazen od wládařstw jmú mne do swých domuow. A

:ky dlužníky swého pána powědě
ı: Cos ty dlužen mému pánu ?
wědě: Sto lahwic oleje. I wece
Vezmi swuoj list, a sada napiš
Potom jinému wece: A ty co jsi
jenž odpowědě: Sto mtuow pše-
'ece jemu: Wezmi swuoj list, a
ndesát. I pochwáli pán wládaře
, že jest múdře učinil; nebo sy-
ıo světa múdřejší jsú, nežli sy-
ětlosti w swém porození. A já wám
Čiňte sobě přátely (z) zlostného
když pohynete, přijmú wás u
počíwadla. Kto jest wěren u mále,
›ze wěren jest, a kto jest u mále
i u wěčši nepraw jest. A protož
: we zlém zboží nebyli wěrni, ja-
rda jest, kto wám uwěří? a když
ziem nebyli wěrni, ježto waše,
dá? Ižádný nemuože dwěma pá-
žiti, že nebo jednoho bude nená-
druhého milowati, nebo jednoho
eti, a druhým hrdati. Nemóžete
hu i zboží. I slyšechu to wšecko
ci, ježto běchu skúpi, i posmie-
jemu. I wece jim: Wy jste,
zprawujete před lidmi, ale buoh
: srdce; nebo co jest mezi lidmi
›, ohyzdno jest před bohem. Zá-
›roci až do Jana, odtud sě krá-
wěstuje, a každý jemu násilé činí;
:e jest nebi i zemi přeminúti, nežli
ı jeden list odpadne. Každý, ktož
sebe swú ženu a jinú puojme,
a kto puščenú ot muže pojme,

W pátek čtwrtý u póstě. L. 14.

(Jan 4, 5—42.)

Přijide Ježíš w město Samaryje, jenž slowe Sichem podlé ostrowa, jenžto dal Jakub Josefowi synowi swému, a bieše tu studnice Jakubowa; tehdy Ježíš ustaw cěstú sedieše tak nad studnicí, a hodina bieše jakžto šestá. Přijide žena z Samarie načierat wody. Wece jej Ježíš: Daj mně píti. Učedlníci jeho otešli běchu do města, aby krmě kúpili. Tehdy wece jemu žena ona pohanka: Kak ty, když jsi Žid, píti ote mne potřebuješ, jenž jsem já žena pohanka? Nebo neobcují Židowé s pohany. Odpowědě Ježíš i wece jí: By widěla dar boží, a kto jest, jenžto die tobě: daj mně píti? ty snad prosila by ot něho, a dal by tobě wodu živú. Wece jemu žena: Hospodine, ani jest, weč by načřel, a studnice wysoká jest, odkudž tehdy jmáš wodu živú? Zdali ty wěčší jsi otce našeho Jakuba, jenžto dal nám studnici, a on z nie pil i synowé jeho i dobytek? Otpowědě Ježíš i wece jí: Wšeliký, jenžto pije z této wody, wžieznie opět; ale ktož píti bude z wody, jižto já dám jemu, newžieznie na wěky, ale woda, kterúžto dám jemu, bude w něm studnicie wody skačijície *(sic)* u wěčný život. Wece k němu žena: Hospodine, daj mně tu wodu, abych nežieznila, ani přišla siem načierat. Wece jej Ježíš: I jdi, zawolaj muže twého a přijdi siem. Otpowědě jemu žena i wece: Nejmám muže. Wece jej Ježíš: Dobřes řekla, že nejmám muže; nebo pět mužów si měla, ale nynie, jehož jmáš, nenie twój muž, cos práwě powě-

děla. Wece jemu žena: Hospodine wizi, že prorok si ty. Otci naši na tejto hoře modlili jsú sě, a wy diete, že w Jeruzalémi jest miesto, kdežto sě modliti musí. Wece jí Ježíš: Ženo wěř mně, že přijde hodina, kdyžto ani na tejto hoře, ani w Jeruzalemě modliti sě budete otci; wy sě modlíte, jehož newiestě, my sě modlíme, komuž wiemy, nebo spasenie Židów jest. Ale přišla hodina a nynie jest, kdyžto prawí modlitebníci modliti sě budú otci w duchu a w prawdě; nebo i otec takých hledá, jižto by sě modlili jemu. Duch jest buoh, a ti, ježto sě modlé jemu, w duchu a w prawdě musie sě modliti. Wece jemu žena: Wědě, že jest Mesiáš přišel, jenž sě die Kristus, a když přijde, on nám zwěstuje wšeckno. Wece jí Ježíš: Já jsem, jenž i mluwím s tebú. A inhed přijidechu učedlníci jeho, a diwěchu sě, že s ženú mluwieše; wšak nižádný newece, co hledáš, nebo co mluwíš s ní? Tehdy ostawí tu žena kbelík swój, i odjide do města i wece oněm lidem: Pójděte a wizte člowěka, jenž powěděl mně wšeckno, cožkoli sem učinila; zdali jest to Kristus? Wynidú z města a jděchu k němu; mezi tiem proseechu jeho učenníci a řkúce: Mistře, jez. A on wece jim: Já krmi mám jiesti, jiežto wy newiete. Tehdy wecechu učedlníci k sobě: A zdali někto přinesl jemu jiesti? Wece jim Ježíš: Má krmě jest, abych učinil wóli toho, jenž poslal jest mě, abych swrchowal dielo jeho. A wšak wy diete, že ještě čtyřie měsieci jsú, až žeň přijde; aj zři, prawi wám, zdwihněte oči waše a wizte wlasti, žeť bělejí již ke žni; a ktož žne, mzdu přijímá a zbierá plod w žiwot wěčný, aby i jenžto rozsiewal, pojedna weselil sě, i jenžto žne. Nebo w tom jest slowo prawé, že jiný jest, jenžto rozsiewá, (a jiný, jenžto žne). Já poslal jsem wy žat, jehož ste wy nesusilowali *(sic)*; jiní jsú usilowali, a wy jste w úsilé jich weszli. A z města toho mnozí uwěřichu weň z pohanuow pro slowo ženy, swědectwie dáwajície, že powěděl nynie wšeckno, cožkoli jsem učinila. A když přijidechu pohanowé k němu, prosili jsú jeho, aby tu ostal, i ostal jest tu dwa dni. A mnohem wiece uwěřichu pro jeho řeč, a ženě prawěchu, že již ne pro twú řeč wěříme, nebo sami jsme slyšeli, i wieme, že jest tento prawý spasitel swěta.

W sobotu před Květná neděli. (Druhé čtení.) L. 20.

(Jan 12, 1—36.)

Před šesti dnów weliké noci přijide Ježíš u Bethany, tu kdež byl Lazař umřel, jehožto wzkřiesil Ježíš. I učinichu jemu wečeři tu, a Martha slúžieše, a Lazař jeden bieše z jedúcích s ním. A Maria wzě libru masti drahého dřewa i umaza nohy Ježíšowy a utře nohy jeho wlasy swými, a duom naplněn jest z wuoně masti. Tehdy wece jeden z učedlníków jeho Judáš Škariostký, jenžto bieše jeho prorádce: Proč tato mast neprodána jest za tři sta penèz, a nedáno jest chudým? Ale to jest powěděl ne proto, by o chudých přislušalo k němu, ale že zloděj bieše a měšce jmaje ta, jež sě dáwachu, nosieše. Tehdy wece Ježíš: Nechaj jie, ať w den pohřebu mého schowá ji; nebo chudé wezdy máte s wá-

ale mne newezdy budete jmieti. A
a zástup mnohý z Židowstwa, že tam
i přijidú ne toliko pro Ježíše, ale
Lazaře widěli, jehožto wzkřiesil z
ých. I myslila jsú knieżata popowá,
i Lazaře zahubili; nebo mnozí proň
děchu z Židowstwa, i wěřechu w Je-
A nazajtřie zástup mnohý, jenžto
přišel k hodowému dni, kdy slyše-
že přišel Ježíš w Jeruzalem, wzěchu
esti jehnědowé, i wynidú proti němu
lachu: Chwála spásy *) ! požehna-
jenž jest přišel we jménu hospo-
vě král Izrahelský. I naleze Ježíš
i i wsěde naň, jakož písáno *(sic)*
Toho nepoznachu učedlníci jeho naj-
, ale kdyžto oslawen jest Ježíš, tehdy
poznali učedlníci jeho, že ta psána
i o něm, a ta sú učinili jemu. Protož
ectwie dáwáše jemu zástup, jenžto
s ním, když Lazaře zawolal z hrobu
křiesil jej z mrtwých, a proto u
nie přišel jemu zástup, neb slyšeli
ej učiniwše to znamenie. A licoměr-
řechu k sobě samým: Widíteli, že
neprospiewáme; aj zři, swět weškeu
ěm otšel! A běchu pohanowé jedni,
běchu wzešli, aby sě modlili w den
wý, a ti přistúpichu k Filipowi,
) bieše ot Bethsajda města Galilej-
, i proseˇchu jeho a řkúce: Pane,
ie Ježíše widěti. Jide Filip i po-
Ondřejowi, Ondřej opět a Filip
děsta Ježíšowi. A Ježíš otpowědě
jim a řka: Přišla hodina, aby oslawen
byl syn člowěčí; wèrně jistě prawi wám,
jedno ač zrno žitné padna w zemi umrlo
(ne)bude, to samo ostane; pakli umrlo bude,
mnohý plod přinese. Kto miluje duši swú,
ztratí ji, a kto nenáwidí duše swé w
tomto swětě, w žiwot wěčný ostřiehá
jie. Slúžíli kto mně, po mně jdi, a kdež
jsem já, tudiež i služebník mój bude;
budeli kto mně slúžiti, uctí jej otec mój.
Nynie duše má smutna jest, a co řku:
Otče, uzdraw mě z této hodiny, nebo
proto jsem přišel w tu hodinu. Otče,
oslaw jmě twé. Tehdy přijide hlas z nebe
a řka: I oslawi sem, i opět oslawi. A zá-
stup, jenžto stáše a slyšal bieše, prawieše:
Hřímánie stalo sě; jiní prawěchu: Anděl
jest jemu mluwil. Otpowědě Ježíš i wece
jim: Ne pro mě jest hlas tento přišel, ale
prawi, nynie súd jest swěta, nynie knieže
tohoto swěta bude wywrženo wen, a já
buduli powýšen ot země, wšeckno po-
táhnu ke mně samému. Ale to prawieše
znamenáwaje, kterú by byl smrtí umřel,
Otpowědě jemu zástup: My sme slyšeli z
zákona, že Kristus bydlí na wěky, a
kako ty dieš: musí powýšen býti syn
člowěčí. Který jest ten syn člowěčí? Tehdy
wece jim Ježíš: Ještě maličké swětlo u
wás jest; choďte, když swětlo jmáte, aby
tmy wás neobklíčily; když swětlost jmáte,
wěřte w swětlost, abyšte synowé swět-
losti byli. To mluwil jest Ježíš, i otšel,
i skryl sě ot nich.

*) Rp. spassy.

ZLOMKY Z ALEXANDREIDY.

(Přídawek ke str. 170.)

Ačkoli z této básně již některé wýjimky we sbírce naší nahoře na swém místě (str. 135—170) podány jsau; wšak nicméně widělo se z některých příčin zaslušno umístiti zde i ostatní časůw našich došlé zbytky téhož wýtečného plodu staročeského básnictwí, w čemž wydawatelům nemálo whod přišlo poskytnutí zlomku, šťastnau náhodau a jakoby mani od zdejšího knihaře před několika lety při přewazowání staré knihy zachowaného. Zlomek tento, dle někdejšího majitele knihy, w níž praužečky při rozebrání staré wazby nalezeny, od nás Jindřicho-Hradecký nazwaný, pocházející z pergamenowého rukopisu z XIV. století, we kwartu dwěma slaupcema psaného a od rukopisůw, z nichž zlomky Budějowský a Musejní se zachowaly, weskrz rozdílného, dohromady 487 weršůw čili 3 neauplné lístky, podáwá se tu na prwním místě (A) s doplňky mezer třetího lístku od p. Šafaříka, kteréžto doplňky dílem na sauhlasná místa rkp. swatého Wíta se opírají, dílem z domyslu čerpány jsau (tyto poslední w tisku záworkami se wyznačují) a podlé toho sauzeny býti mají. Druhý zlomek (B) jest onen Musejní, 160 weršůw obsahující, w Čas. česk. Mus. 1828, IV, 110 tištěný, o němž nahoře w úwodu jakožto o „třetím zlomku" zmínka. W něm na dwojím místě mezera několiko weršůw nenahraditelná. Třetí zlomek (C) jest ostatek rkp. swatého Wíta, totiž s wypuštěním toho, což z téhož rukopisu již nahoře str. 137—140 tištěno jest. Z porownání těchto zlomkůw patrno, že na začátku XIV století již rozličné, od sebe rozdílné přetwary téže wýtečné básně w Čechách w oběhu byly.

A. ZLOMEK JINDŘICHOHRADECKÝ.

1. Wýprawa Daria proti Alexandrowi.

Aby w tu wsiu wlasť wehnali,
měst i hradów dobýwali.
Sta sě to po krátké roky,
podbychu wsie Kapadoky
a jednu zemicu Lydu,
odňadž jedyžto přijidú
do Thyrie, kdež král bieše,
kdež jich čakaje ležieše,
přečakaw tu noc jedinu,
a jakž brzo ta noc minu,
a den sě na swět pokáza,
wojscě odtad wstáti káza.
Diwno dosti, ž' to mohl sdieti,
hna toho dne mil třiedcieti,
k nepřátelóm pospiechaje,
toho sě wsdy domňáwaje,
zda by to Darius wzwěda
potkal j'ho w horách přijeda.
Jesť tu blíz Ewfrates řeka,
jež, slyši, z ráje wytieká,
u niež Babylonský woje
sebra na swé bezpokojie.

že ten blíž přitahá,
jeho čest sahá,
ed z toho miesta,
upřiemá césta
ítelóm jíti.
u 'dalo býti,
uslyšal hrózy,
hnuchu wozi,
také uslyšal
z bubnów zwučný šal.
komoň hýřal,
wú čest potwrzal,
znímal, lomě zuby,
hlasné trúby
swé sprostřely hlasy.
iše, by w ty časy
skály zbořily,
křik stwořili;
zwuk pod zořie,
ě třásl svět i moře:
wyprawil hrdě,
silně i twrdě.
oem w samém čele,
ohanská wiera wele,
vóz osm koní,
vsici broní.
ozě zlatá skříně,
la jich swatyně,
ž, podlé jich wiery,
l časté oběry.
nú toho woza,
iera i jich hróza,
anácte muží,
tej skříni slúží,
naje řeč jinú,
ičného činu.
tak za to jmajú,
že ti ludie n'umierajú,
řkúce: ž' jsú na wěky živi.
A wšakž sú w té řeči křiwi;
neb řeky i moře splyne,
což na světě, wsiecko mine,
kromě slow božích jediné.
Po těch inhed málem dále,
patrujúce svého krále,
hlučnými zástupy jděchu,
již jeho rodina běchu,
dwacieci cisúców plně,
již wsici w hedbábnej wlně
běchu u předrahém rúše,
jakž takým kniežatóm slušie.
Ti wsickni běchu na předku:
sám král jdieše na prostředku,
jenž pro weliké ozračstwo,
pro rozkoš i pro bohactwo
jedieše na wozě wisatém,
a ten wes hořieše zlatem.
A wsiak netolik po zlatě,
jímž bě wóz sdělán bohatě
po wsiech stranách oba poly,
jakž ojemi, tako koly,
ale po drahém kamení,
dal sě bě w takém znamení,
jakož w té úprawě bylo,
že j'ho moci nic nezbylo.
Nad wozem pak wzletnú sparu
proti slunečnému waru
orlice bě pověšena,
jenž bě chytře wymyšlena,
aby pod niú horkosť stydla,
a ta jmieše zlatá křídla.
O wozě pak bez oděnie
jeho bližnie přirozenie,
dwě stě junoš výbornějších,

[illegible]
[illegible]
[illegible]

›řidati moha:
tak strastné hodiny,
ti i swé rodiny,
o neby muže,
zmilelé druže,
srdcem wiec stonala,
i pokonala.
wsiecko już sě to sta,
tem král tu posta,
lú Dariowu
stru i královú,
ıi lět dietě malé,
ınského krále,
ı bratra wlastnieho,
ı kniežat rodu jeho,
ıu tudież jeti,
kú sbrojú dětí,
ıniežat i markrabí,
ch pánów i hrabí.
je před král přiwedú,
im jakžto w ledu
óze i w úžesti,
ıždý musil třiesti,
e šlo strachy rózno,
bylo býti hrozno,
stojéce ohromě,
wsie strany lomie
ı česť ztratiwše,
odiny zbywše.
wsdy slechta káže!
ilosrdie dráže,
odtuší smutnému,
› neznámému!
ál hřecký učini,
é činie jiní,
: přede dnem ráno
irozeniu dáno,
jakž nemohú býti twrdi,
počenše sě u milosrdí,
w němž sě i jemu tu sželi,
wida, že onen bor kwielí,
jemuž sě wsie žalosť skladla,
a jich čti korona spadla.
Takž inhed k nim sě přichýle
spřije k sobě wsiecky mile;
matku sobě wzě za matku;
syn buď mi! wece k děťátku;
a k tomu pak oně obě
w sestrú miesto přije sobě.
Tak bě milostiw za mladu,
doňadž newzě horšú wnadu.
Nad wsie krále sieho swěta
byl by wiec jako oswěta
čti, kázni i milosrdie:
ale když pak sbožím wzhrde,
poče býti ludský dawce,
byw dřiewe jich čti oprawce,
i změni wsie prwnie slowa,
zamysliw jim práwa nowá,
wzblúdi sě myslú we mnohem,
a chtě sě wezwati bohem,
strpěti co moha wěkem,
by sě już wzýwal člowěkem,
zamysliw wsie horšie práwa:
neb tak sě i ješče stáwá,
že česť nrawy proměňáwá.
Po jednom dnu toho boje
potoči král posly swoje
do Damaska, k tomu městu,
wskazuje jim tu řeč zwěstu,
že beze wšeho úsilé,
ač j'ho králem přijmú mile,
i chtie sě jemu poddati,
ž' dá jim při wsie čti ostati,

i při wsiem jich dřiewniem práwě
je i jich děti ostawě.
a tak, ač jemu wydadie,
což tu jich král jměl w pokladě.
Nali již purkrabie z města,
jemužto po službě sě sta,
uzřie, že sě čas proměnil,
a 'n také na zlé pomienil:
wsie městké wěže osadiw,
a sě sám na smrť proradiw,
pod umluwením lestiwým,
swé mysli potazem křiwým,
chtě sě sklnditi s sím králem;
j pomluwením dosti málem
s sobú lud z města wyludi:
zle sě tak obaě pokludi!
Chtě čuš s honci sie pobiti:
a když již by tomu býti,
přiwede lud až w zástawu,
swé záhuby ne na zbawu,
že si zhynuchu boj wzemše.
jemu hlawu stěchu jemše:
tak, jakž oněm wzkopal jámu,
tak tudiež upadl w ňu samu;
ustlaw jiným w náwi bydlo,
i upadl sám w též osidlo:
neb kto sě zle druhem peče,
a osidlo jiným léče,
řiedko sám jeho uteče.
Král Darius, když to wzwědě
od posla, jenž (mu) powědě,
ž' sě tak tomu zrádci stalo,
kak bě již ztratil nejmálo,
wšakž odtuši srdcu swému,
ž' sie tak bylo stalo zlému.
Nebo nenie nic tak zlého,
by w tom nebyl zisk jiného:
protož i při každém skutcě
zisk we ztrátě, radosť w smutcě
sú spřieženy w jednu pútce.
W tejž řeči král daby mista,
tuž w něm několik dní přesta:
jak již šest dní bě minulo,
a na sedmý den sě hnulo,
ťdy podlé swých obyčeje,
jak sě i dnes w Litwě děje,
ti, již běchu zbiti Hřeci,
snesše král rozkáza sžéci.
A když ty wěci pokona,
obráti sě do Sidona,
k městu, jemuž Tyrus děchu.
Ti j'ho protiwně uzřechu,
poddati sě j'mu nechtiece,
a obrániti sě mniece.
A již na zdi luda tolik,
jakž newědě řéci kolik,
jímž sě by w srdcu radoje,
uzřew, ž' tolik luda tu je.
Wšakž což jinému úsilno,
to j'mu sie zda wsie pochylno:
nebž kak mnoho wěž bě we zdi,
wšak sě jemu nic to nezdi.
Nejedna smrtelná střela
přeti se zdi samostřela:
wšady hustě stála kopie,
jakžto tresť neb sláma w snopě:
jímž nic mysli nezatoče,
ze wšiech najprwé šturm poče,
kdež nawiece kamen wálé,
a kdež čestě skytú hrále;
sto s ním pod jednú odtepú
a cisúc wňuž ptáci k lepu;
sto jich pobitých odwlekú,
a cisúc jich pod zeď tekú.

k ten šturm sta ještče wiece,
ili plna dwa měsiece;
em i nocú bez přestanie
odpočinu šturmowánie,
ž obrtli tako praky
odpočinúce čas wsiaký,
ito kluky, tak blidami,
i twrdými kočkami
ni noci přestanúce,
branám sě za wsie berúce,
koje sobě nedachu:
wsiak w město sě webrachu,
dyž město zažhú wsiady...

Reptání wojska proti Alexandrowi.

yž w zem(i byla) cěsta,
dy wzežh(ú wsi) i města,
tatečně (wzemše) radu,
by čuž, (boje) sě hladu,
áhl za ni(em w ze)miu hlúbe;
zamyšle(nie hr)ubé.
něž bě s(rdce o)brátil,
měž by (sě žiw)ot krátil,
by snad (musil pře)stati.
ž na to (poče) netbáti,
s' wsie (ohniem zem)ě poli,
městech, w(e wsi)ech i na poli,
ž nedal b(ráti po t)ráwě
ské pic(e ku pot)rawě:
n pak ws(iecky oh)ni mina,
ch koruh(wí n)ezawina,
to ten, je(nž wsie) již znáše,
zisk, na ztr(átu z)řieváše,
ci toh(o dle) nemnoho,
cieci m(il dn)e jednoho.
wážiw(še w)sie swé věci,
ě wsdy (nepřie)tel dosieci,
bera sě jaky (po s)lědu,
jadyžto ho w(ódce) wedú:
wňužto wn(adný s)lědník koli,
někde w les(ě nebo w p)oli,
chwátiw sě (stopy) jelenie,
tiehne sě p(o nie) neleně,
netbaje wsie(ho ob)luda;
neb ač sě j(emu kdy) udá,
ž' sě schýlí z(wěř, weň)ž naměři,
wsak sě je(šč)e neuwèří,
drže sě ws(dy tr)uda swého,
až wšak i d(osież)e jeho:
takéž koli w (tu ho)dinu
wsie hrady i (pol)a minu,
i střelnice (hors)kých twrzí,
pokazuje sě (wsd)y hrzí;
že netbal úsi(lna) diela,
až i přihna (do Ar)biela,
w ňužto doþu (sě sú)mrači.
Tu sě jich dosti rozpači,
jimžto koní snide mnoho,
zle pomlúwajúc naň z toho,
s' řkúc: Co sobě pomóžem(y),
ač sě w žiwotech zmóže(my)?
wsiecko jednomu na chwál(u),
jenže to čta wěc za mal(ú),
sobě ni nám odpočine,
ani lakomstwem co mine.
Jakž i mluwie jiní mno(zí),
ž' sě již hněwajú i boz(i):
jakož i po česiech znám(y),
w nichžto zázraky wídámy,
již sú wsie ztráty zname(nie),
ač bohów milosti nen(ie).
Té řeči mnoho přej(ide),
za tiem inhed měslec (wznide);
pokázaw sě welmě jasn(ý),

nikec [illegible] postaw kraſny,
by [illegible] swětlost welmé ſtředěi:
[illegible] [illegible] [illegible] i pobledě.
[illegible] by krwú sě oblit w[illegible].
Řkou: řečeno: Jest nikdy
ztráty nám jest [illegible]?
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tam ([illegible]
Neb to, jež widím, znamenáwá,
w tom již [illegible] [illegible] [illegible],
že [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
Proč [illegible] swój žiwot [illegible]?
(Lepí nám jest umřé za wy,
(wšak ta ztráta jedine za wy.
(Kniežě [illegible] swé [illegible] wida,
(proč [illegible] žiwu býti kdy (ſú)?
(proč i již [illegible] wie(ſ)ce)?
(Neb což widim od měsiece,
(že již nám neprěje ſwětlo,
(to) jest, ž[illegible] by bude smrt ſſ(retla),
(Nepodajmež nu žiwu býti,
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] zhy(ti)!
Král [illegible] řeč swých (ludi),
wida, (ž) sě o něm zle (kludi),
(wšak sě tiem [illegible] [illegible]:
(Co [illegible], wece, řeči) wšie?
(Pro [illegible] [illegible] diwite wšie,
(wěc ta [illegible] swú) čtmú příčinu.
(Že sě) o tomto hněwáte,
(málo řeči) múdrých znáte:
(mistři t(ak) wám powědie,
(jižto [illegible] [illegible] [illegible] wědie,
(že jak sě kte(rý) čas měni,
(měsiec jest w) jiném widění.
(Tak promluwiw Alexander,
(tehdy přijide Aristander,
(mistr w chytrosti weliký:
(Slyšte, wece, wás weliký!)

(slunce [illegible] w [illegible] [illegible] [illegible],
(jak wám [illegible] [illegible] [illegible]:
[illegible] wy [illegible] [illegible] [illegible].
(jakož [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:
(Slunce [illegible] [illegible] [illegible]
(od [illegible] [illegible].
(jakž [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
(w tom [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
(Tak [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
(jakž we [illegible], tak i [illegible]:
(tak jest [illegible] [illegible] w [illegible] [illegible].
(že sě již [illegible] [illegible].
(Až kdy [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
(neb kde [illegible] sě [illegible].
(nebo sě kde [illegible] [illegible].
(nebo [illegible] [illegible] w [illegible]:
(jakož [illegible] [illegible] [illegible].
(tak [illegible] [illegible].
(Ustawi[illegible] [illegible] [illegible].
(jenž Wědy w [illegible] [illegible].
(W[illegible] [illegible] sě to [illegible].
(že sě [illegible] [illegible]?
(O němž [illegible] [illegible] [illegible].
(by jej tehdy múdry Wědy.
(nechopiy) po tmě [illegible].
(Toma [illegible] [illegible].
(wězte, že) to wše z oblaka.
(Nebo někdy sě) [illegible] [illegible]
(k horám w západ přě(běha)ti:
(chytě jich proluky (mine)ti
(k) západu dolów p(omiesa)i;
(tu) sě mnohokrát p(romě)ni,
(m)ěnuje proluky h(orské),
(tie)hna sě pod mezě (mořs)ké.
(N)ěkdy sě pak stá(wá tak)é,
(n)e wšak chwile (wšelik)aké,
(j)akož mluwie m(istři) tiže,

i přide k sl(unci) bliže,
ě j'mu swě(tlosť) umní.
ie tak mist(ři um)ní:
slunce př(i měsi)eci,
chodnie p(roti sw)ieci
ětlosť wie(ce wyd)áwá,
odlé swého (nraw)a,
chodně p(odlé s)wiece,
ice podlé (měsi)ece
elím wie(ce sw)ietí.
vám to za to (jmiet)i,
stwo k wa(šej) moci
iuž ku poch(odni) w noci
a wňuž(to w p)olodne
ywá k s(lunc)i we dne.
stě mě(jte z)a to,
že měsiec poble(dě n)a to:
jakož to jistě w(idíte),
tak tento boj obdr(žíte).
I řku ješče na(d to wý)še,
že pohanská wsie (moc) zmiše,
zbledie, rozběhši sě (pla)še,
silnú hrózú moci (na)šie.
Pakli kda slunce (poble)die,
tehdy Hřeci swú (strasť?) wzwědie.
I byla to wsie ře(č pr)osta,
což jie mluwil te(n staro)sta;
neb to slyšechu i (sami)
dáwních Hřeków př(iho)dami.
I minu zlé zamyš(leni)e
z tak múdrého roz(mluwe)nie:
tak zřiece wsici (swých) pánów ...

B. ZLOMEK MUSEJNÍ.

ch wám přerád pomohl.
sě wás w tom sželi,
swój rod dnes widěli,
žiwot nežáden;
hrad tak nesnaden,
jest dobyti,
vám žel toho býti,
wé widěli škody;
ani wody,
, ani hory
ebude nic přiepory:
wšecko wám bude po rownu,
jakož má wýsost neskrownu
toto město i přiekopy,
což sě wás každý přichopí,
waše moc wšemu odolá.
jakž k útoku wše zawolá.
i sta pod zdiú wšech najdřiewe,
ande s prwé strany, s lewé
tekú s řebřími s motyky. . .

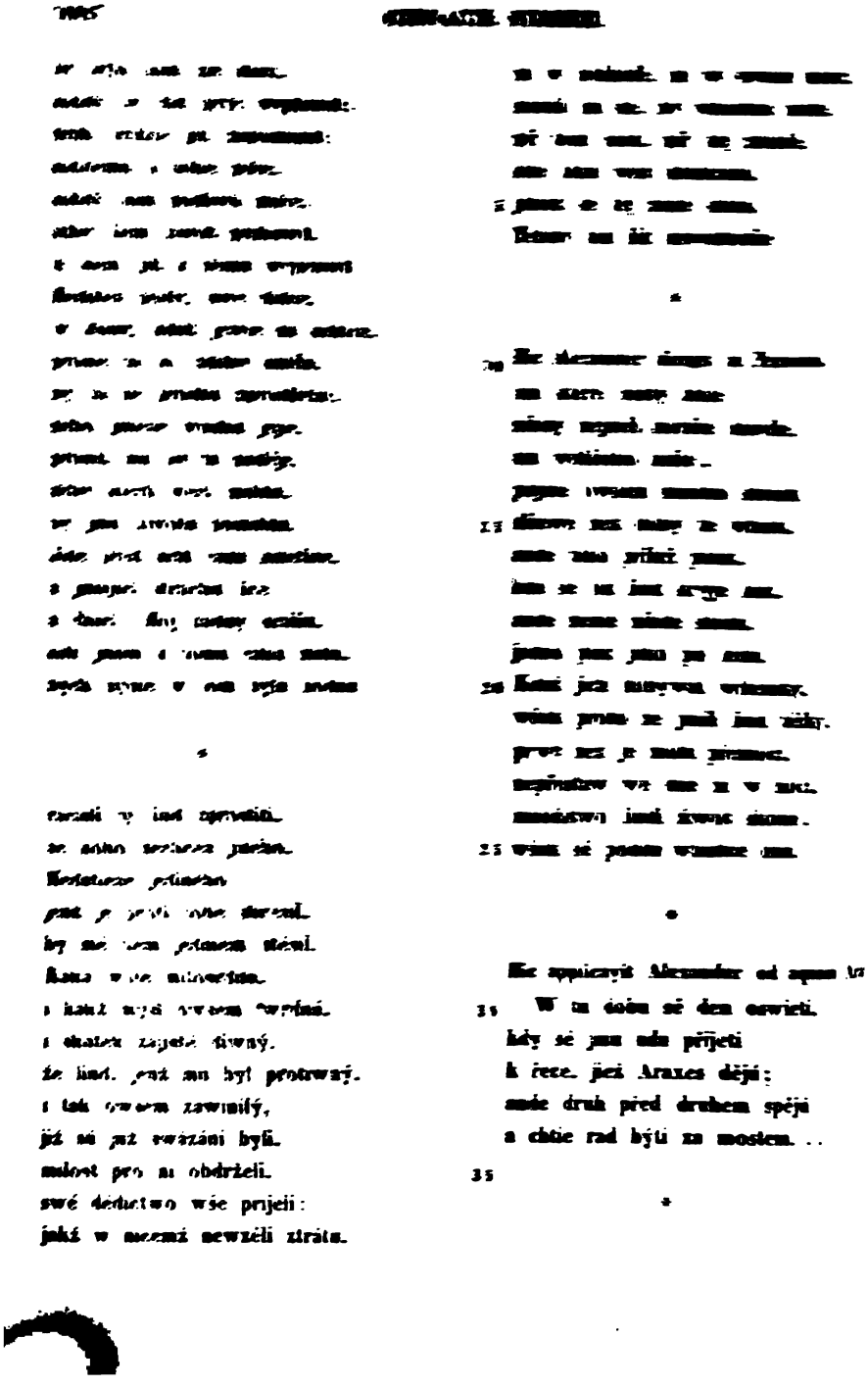

iec nemohli dále
pro weliké rány,
, prsy proklány;
ir stojie wzdyšúce,
ále wnuž pyčiúce . . .

*

mu zřením znylo.
kokem na kóň wsede,
ěš wšak tam pojede;
/ u woza blíže,
král hlawu wzdwíže . . .

*

kto slowce přidada,
čas po wšem boji
vzpále, w onom znoji,
ek sě pitie sžádaw,
ı, w dolech wody hledaw,
› stran siem tam honiw . . .

*

omluwim s tobú;
tiem mej bolesti,
poselstwo znesti
rálowi hřeckému,
přieteliu mému,
› bych tak byl složen . . .

*

nežlibych jie co přál tobě.
Proto cožs mi čsti pokázal,
jakž sě u mú čest (u)wázal,
že jsí wšu hrdost ukrotiw,
i byl k swým wěrným dobrotiw . . .

*

pakli mne w tom nepoprawi,
sobě též po mně ostawí,
že pomdlí té wšie swé chwály;
ače té pomsty oddalí,
čakajž téhož wezdy na sě . . .

*

ten pobrúsiw na mě meče,
mého žiwota ukrátil;
zle mi mé čsti tak poplatil.
Což mých zemí bylo wšady,
wlasti, města, twrze, hrady,
tiem wšiem miesto mne obwládal,
poslednie mi čsti dohodil,
jímžby swé jmě wýše wzplodil.
Pomluwiw tak řeč potrati,
sotně móž prawé podati
ruky, přiezni na twrzenie,
i wšie řeči na znamenie . . .

*

C. ZLOMEK Z RUKOPISU KNIHOWNY SW. WÍTA.

1. Jenž ze jmene byl wěhlasný,
jehož rozum byl tak jasný,
že jmu bylo wšecko známo
w zemi, w moři, w hwězdách tamo;
ten pak čtweru wěc wyčíta,
jež před jeho smyslem skryta:
Kak mám, prawě, srdce radné,
wšak mám tři wěci nesnadné,
a pak owšem čtwrté wěci
smyslem nemohu dosieci:
kdež sě člun u wodách plazí
a kdež had po skalách lazí,
kdež orel wstúpí w oblaky;
kto má tako swětlá zraky,
by mohl ty cesty poznati,
onde si(e) każdá potrati?
Jakž ta troji wěc pomine,
tako jejich sled pohyne;
ty tři cesty znáti pilno.
Ale że owšem úsilno,
cestu člowěka mladého
znáti w rozkoši chowalého,
z toho myslí wezdy blúzi,
ni je kdy cele posúzi.
A kehdyż ten w něčem blúdi,
jenž smyslem wšel na wše liudi,
ač sě kde w mých slowiech potknu,
snad mne proň w tom nic nedotknú;
neb sem před ním tako malý,
jakž přede lwem zwěř ustalý,
a před sluncem woštěná swiečka,
neb před mořem mělká řiečka.
Wšak sem to z mladosti slýchal,
jehož sem sě wzdy ustýchal:
tu mysl maji mnozí liudie,
że tak brzo zle posúdie;
w tom řiedko wynde z přieslowie:
Jední proto nepochwálé,
że majúc smysla u mále,
nerozumějíc skládánie,
cuzie slowa brzo wzhanie.
Druzí také jež nepřejí,
ti sě snad swětle newsmějí,
wóbec mých slow snad pochwálé;
a jakž otstúpie dále,
což najhoršieho wědie,
o mých slowiech propowědie;
ti přiezeň mají na wezření
a srdce wzdy zloby miení;
oblíčej mají pokojný
a myslce wzdy żádá wojny.
To sě wše bez diwa děje:
ktož kak umie, ten tak pěje;
krt w dobrých lukách rád ryje,
wlk na owce rád wzdy wyje:
též záwistiwý (z) zloby tyje.
A wšak ač w čem moje slowa,
zblúdie, přízň jest wzdy hotowa,
cožby sprostného widěla,
by to swým pláštěm zastřela.
Proto ktož chce, ten pochwáli,
nepřietel ten sě otdáli.
Jáz na ty jistě nechci tbáti,
chci zjewně wědčti dáti

ɛm, kteříž po čsti stojie,
ch sě nic neboje,
, čsti sieho swěta,
ty časy oswěta.
rál Filip byl w zemi Hřecký
wútný we čsti swětský;
n práwu mieše ženu,
we čsti porozenu.
s tak slowieše,
diwné krásy bieše.
á ot Boha mnoho,
tnú ženú daří koho,
:aloženie kázni,
eba časté lázni.
·ád pitie sahá,
n lukám časná wláha:
:na muži předraha.
časy toho krále,
ojní lidé chwálé,
:emě w míře stáše,
sě nic nebáše.
přide čstná hodina,
porodi syna,
der wzděchu jemu.
rob králewi čstnému;
/ již na tej době,
ıu třeba po sobě
stawiti hlawu,
:dině na oprawu.
ɜě po malém časě,
á přihoda stáše,
upade w osidlo:
enu w jiné bydlo,
jenž ji prowodieše,
as tak slowieše,
ıobě protiwnú radu,
sě s ní na swém hradu.

Kto sě móže toho střieci,
komuž poruče swé wěci?
Nenieť nic tak protiwného,
jakž nepřiezň člowěka swého,
neb má o to potaz snadný;
ktož jest w kterém domu wnadný,
ten móž, když chce, býti zradný.
By král w smutce i w žalosti
sice porušené čstnosti.
Ač sě swé rady doloži,
před tiem se hradem položi;
krátký čas toho wynide,
až král Filip swěta snide:
zradú to nepřietel doby,
s málem lidí krále pobi.
Ach člowěče kak jsi křiwý,
kak jsi swej hospodě lstiwý!
jehož ti čest wzdána wšaká,
jenž ot tebe wieru čaká,
toho hlawy twój meč láká!
Kněz Aleksander w tu dobu,
zpade u welikú sirobu;
otčíka již nejmieješe,
matky také newidieše:
jedno mieše mistra swého
najwěčšieho swěta sieho,
jemuž jej byl král poručil,
by jej čsti, múdrosti učil.
Mějéše w sobě smysl mladý,
neumě sobě dáti rady;
nepřietelé wsídy wstachu,
swoji o něm nepotbachu:
tak sě země zhubi wšecka,
jež prwé bieše plnečka.
Neby dosti ot bližniech hoře,
až i s oné strany moře
král Darius lidi wysla,

že tuto zemi bez čísla
zbawichu každého dobra;
ktož co může, ten to pobra:
koňmi, skotem, sbožím, ruchem,
jehož kto neslýchal sluchem;
jakž což cizí nepojechu,
to wše po nich swoji wzechu.
Ktožto bude w zlém poběda?
nenie (już) kto co powieda,
jedno każdý: hoře, běda!

3. Již země w porobě stáše
a za moře daň dáwáše;
neb ten bieše ještě dietě,
w jehož je státi oswětě,
newěda co zdieti sobě
w tej strasti (a) w tej porobě.
Tak wzdy bývá w takú dobu:
když hlawa wstóně mdlobú,
údi sotně wládnú sobú.
Těch let země welmi zhynu,
až kněžice mladost minu,
až smysla wiece přistúpi;
kdež z dětinných let wystúpi,
urozumě dobře tomu,
zlo w porobě býti komu.
Snad možéše tak již jmieti
druhé léto po deseti;
uzře, že země porobena,
wšeho dobrého zbawena,
poče k sobě sám mluwiti,
řka: Ach kda jest tomu býti,
jakžbych já swój kóň okročil,
swého wraha krwi utočil
silnú ranú mého meče:
tepruw bylbych tu bez péče!
toho jenž mi otce pobil
i jenž mú zemi porobil!
Sineptalamowo plémě,
mniece wiec tak nezwolé mě
králem pro takú nezrodu:
bóh mi nedaj tu nehodu
déle o sobě slyšeti!
radějie bych chtěl umřieti.
To mluwieše hrozně lkaje,
na swú žalost spomínaje:
jakžto lwowý štěnec práwě,
jenž ještě nenie na stawě,
a jenž ještě netwrd w nohy,
ni mu došel zúbek mnohý,
uzře někde stádo wolów,
wšak pochce k nim s hory dolów:
nemoha té moci jmieti,
stana i počne tam chtieti;
což neskona, na něž mieni,
wšak to pokáže w swém chtěni:
Tehdy mistr slyšaw řeč takú,
wida w něm moc nejednakú:
Wizi, wece, mój kněžiče,
že již dosti znáš čsti lice;
dobrého jsi založenie:
nic ti tak silného nenie,
by toho nemohl dosieci,
ač budeš mé rady střieci.

4. Poslúchaj mne tuto sada,
toť jest moje prwnie rada:
Jměj dwór swój po kněžskej wnadě.
swé šlechtice jměj w swej radě,
chowaj sě obojetníków,
hospodně čsti proradníków;
ti toho jsú obyčeje:
oko sě jich wezdy směje,
jazyk jmají wniž meč w sobě,
jenž seče straně na obě.
Z chlapského řáda nikoli

ho w čest newoli ;
hlap když jest powýšen,
ně bude utišen ;
) najwiece skřipá,
ad najwiece sipá,
)ě najwiece chlipá.
slowe hádek jeden,
t tak welmi nezbeden,
tbá ijedněch kúzel,
stáhne jako uzel ;
o kúzly chtě jej jieti,
niče prospěti ;
icho k zemi stulí
chwostem zatulí :
chlap když bude wyšší,
lyše, wšak neslyší.
potok woden bude,
wzdy wiece zabude,
rá hluboká řeka,
iroce wytéká :
hlap když obohatie,
di, daní neplatě,
naw wšak nepozná tě.
ktož jmá dobré nrawy,
st twé wiery prawý :
č je pokolenie
zbožného nenie :
ú dóstojni čestnosti,
) tbajú o múdrosti ;
wěčšie šlechta tu je,
ysl nrawy okrašluje.
ý ščep bývá z plani,
starý peň oplaní :
uzšiech bývají páni.
)ožie neb smysla nenie,
tě bude porušenie.
sě kdy to udá
osazowati tobě súda :
pro dar nepřewracuj práwa,
jakž już pohřiechu sě stáwá ;
kterúž stranu peniez súdí,
druhá sě na prázdno trudí,
nejeden sě tiem obludí.
Buď lehek proti chudému,
protiwen buď protiwnému :
nenieť nikde tako tuhý,
chcešli, budeš jemu druhý.
Před zástupem prwní bývaj,
swých sě lidí nepokrývaj ;
a když toto uzřie twoji,
tu rád každý tobě stojí.
Když pastýř před wlkem srší,
toho sě stádo rozprší,
ten jest nehodný swé wrši.
Potom, mój knieżiče! wěz to :
ač kde dobudeš (kdy) město,
dobytek, poklad wybera,
wšecky swoje lidi sbera,
otplaciž každému mile
podlé skutków (a) úsilé.
Już w službě nenie otplátka,
že hospodnie milost wrátka,
zle sě brž než dobře zračí ;
jak sě zmračna nebe zmračí ;
tak sě hospoda rozpačí.
Snad jsi chud, že nejmáš dáti?
uč sě w tom rady chowati :
když dobudeš, tehdy dáwaj,
a když nejmáš, oběcáwaj.
Lekář wzdy jmá čáku k sěči,
pták rád slyší, kdežto skřečí,
sluha wěři slibnej řeči.
To ti naposled powědě,
jenž k twej česti najlepšie wědě :

rozkoší sě neobložiž
u panosti neumnožiž;
ač sě w tom dwém neostřežeš,
sám sě tiem najwiece swiežeš.
Plodu nedá moklé pole,
a čest s rozkoší (a) wóle
nesedí na jednom stole.
Juž ti wšicku radu kráci,
w jedno slowo sě nawráci:
milosrden buď k newinnému,
najwiece k člowěku swému.
Chowaj twrdě moje slowa,
budeť služba wzdy hotowa,
a we cti wezdy obnowa.
5. On tu radu přije mile,
wstúpi srdce ke wši síle;
neb jakožto s mistrem stáše,
tako sě mu jistě zdáše,
že nenie w swětě jedna strana,
by mu nebyla poddána;
neb obrowé srdce jmějéše,
kakžkoli děťátko bieše.
Trn sě z mladu ostře puči,
sám sě wnadí štěnec ruči:
šlechta sě wzdy ke cti luči.
6. Jest Korintus město dáwné,
wší we čsti welmi úprawné,
k řeckej zemi jako hlawa,
že sě w něm děje poprawa.
Jakož swědčí písmo swaté,
bylo to město proklaté;
ale swatý Pawel potom
pojměl mnoho truda o tom,
jakž tu kacéřstwo zatratil,
po boze lidi obrátil.
Tehdy Aleksander knieže,
(s)swým sě rytieřstwem potieže,
osypati sě tu káza,
we wše králewstwo sě uwáza.
A když jeho osypachu,
wšickni okolo něho stachu:
ale wšako ti najblíže
požité rytieřstwo, jiže
wši zemskú wěc oprawěchu,
a již jeho radú běchu;
ti bydlechu u pokoji,
ž' sě juž nehoděchu k boji.
Bě obyčej časa toho,
jakože uzřechu koho,
jenž byl dobrý w swej mladosti,
a jakož došel starosti,
dáno mu zbožie toliko,
do smrti třeba koliko;
juž málo za peniez zlata,
neb na kohož spadne ztráta:
Zawři před ním, dějí, wrata.
Po těch stachu málem dále,
w stranu podlé swého krále,
jinoše, rytieřstwo mladé,
jimiž ještě mladost wlade,
ti což neučinie múdrosti,
to oblepšie swú rychlosti.
A wšak před starými těmi
i také mladšími wšemi
Aristoteles sedieše,
jenž tehdy králew mistr bieše,
swého mistrowstwa užiwaje,
břečtanowý wěnec maje:
ten jmějéše na znamenie,
že po něm wěčšieho nenie;
jakž sě břečtan wzdy zelená,
tak j'ho múdrost powýšena,
nebude wiec polepšena.
Tehdy král mezi nimi stoje,

w (na) rytierstwo swoje,
bych mohl wyličiti,
ım poče wesel býti,
chetné lidi jmaje.
všech péče nejmaje;
y byl tak pokojen,
al ijedněch wojen:
také lidi jmieše,
drz býti musieše.
čas taci dni běchu,
wše osenie ktwěchu:
ino, dřewo, tráwa,
odlé swého práwa.
der časa toho
dí owšem mnoho,
sě na wojnu wybra,
lidi pět tisíc sebra:
ěchu wši té wóle,
y wynidú na pole;
y za to přisáhl,
ów zástup wytáhl.
jej rada nauči,
lepším poruči;
zástup oprawieše,
e wšech jeden nebieše,
l star let pětidcát,
ajwiece šestidcát,
ch starosty běchu,
k boji pojeděchu;
tehdy patřil na ně,
přisáhlby za ně:
řskú jsú postawú,
kněžskú úprawú.
chci (to) powědieti:
tisícow třidceti,
se pěšieho lida,
hledachu klida;
každý těch oružie jměchu,
hrály, meč, pukléř nesechu,
a železný klobúk k tomu,
hlawy střeha jako w domu;
kabát twrdý nebo pláty,
mnohý proto došel ztráty!

7. W ten den Aleksander kdyže
na wojnu sě s mocí zdwiže,
wše sě řecká země wzhrozi.
A wšak jedno sě chorozi
město, chtě sě mu přiečiti,
swú hrdostí wz něho býti:
Aténe sě to wzýwáše,
u welikej sě moci znáše,
w lidech, w pokladiech, w twrdosti
a we wšej welikej čstnosti.
Aleksander když ty řeči
wzwědě, ž' mu sě město přiečí,
ni sě s kým o to potáza:
inhed w tom miestě rozkáza,
aby sě hotowi jměli,
jakžby náhle k městu jeli.
Ne tak brzo král rozkáza,
až je woj před městem skáza;
snadno k tomu ponúceti,
ktož co sám bude chtěti,
ač i škodu, wšak tam jeti.
Woj sě poče hotowati
a chtě města dobýwati,
tu spade strach lidi na wše;
stařejšie sě potázawše
řechu: Dostúpím wšie škody,
nepřijmemli swé hospody;
úsilno se wz wodu bráti
a sě ostnowi spierati:
nejwiece wz hospodu státi.
Protož tuto radu wzemše,

krále s milostí přijemše;
dobychu wěčné twrdosti,
by neopáčil jich hrdosti.
8. Když sě s tiem městem umíři,
posla ottud posly čtyři
k městu, jemuž Téba děchu,
jež také u něho běchu,
aby jej mile přijeli,
nebo mu otpowěděli.
Wiz kak byl to lid nesmierný
a swej hospodě newěrný,
jež(to) posly swého krále,
nepomeškawše na mále,
kázachu žiwy zahřiesti,
nedawše poselstwa snesti.
Krále řeč dojide taká,
těch poslów rodina wzplaka;
wece král: Bóh sešli ránu
na mne, ač toho zapomanu!
W tej řeči nic neumnoži,
před tiem městem sě položi;
káza sě wšem hotowati
a chtě města dobýwati.
To město by w takej mysli,
brániti sě jmu pomysli;
a když k sturmu potekú,
w městě sě wšickni lekú,
a najwiece pro ten skutek,
z něhož král jmějéše smutek;
bychu wšichni bez naděje,
že sě jim wšecko hóře děje.
Tu sě w tu dobu sturm poče;
již ze wšech stran twáři točé,
pod nimiž (tu) pěšcem státi,
jimž zeď bylo podebrati;
nepřietele wšudy ostúpi,
ktož sě kde na zdi wykupi,
ot toho pak střelci běchu,
jakž wyzřeti nedaděchu.
By křik u městě weliký,
poddal by sě rád wšeliký:
ale toho časa nenie,
by o to měli pomluwenie;
neb když w čem bude powada,
ani potaz, ani rada,
nenie kto čáky přidada.
Za maléčko pomeškachu,
až zeď wšidy podebrachu;
tak běchu strachu poddáni,
přemohú je bez wšie brani.
By prostrana wšudy cesta,
ktož kady chtě jde do města:
a kdež kto koho potká,
tu nejmá před ním žiwótka.
Wšem bě strachy srdce zhnilo,
rádoby sě dietě skrylo:
a když kto kam(o) přiběhne,
tu nepřítele dostiehne.
Tehdy město zažhú wšudy,
nepřietel sta zde, onudy:
a ktož kde z ohně uteče,
ten obak upadne w meče;
a ktož sě mečów ukradne,
ten wšelik w oheň upadne.
Powědieti wšecko z prosta:
jeden člowěk žiw neosta;
nebo jakož zděli běchu,
takúž otplatu wziechu.
Zloba zlým sě wzdy obráti,
dobré sě dobrým wzdy otplatí,
ktož zle mieni, ten wzdy ztratí.
36. Po zrušenie toho města,
když wše bezpokojie přesta,
jakož již nikte nebieše,

ti jmu smieti bieše,
w rok welmi malý,
sě hotowali;
ě za moře bráti,
tiem bojewatí,
o zemi ochudil:
ěě bieše wzbudil,
álem wzdáwaje přetu,
ieżat na wšem swětu.
ebra wše swé woje
ě lidi swoje;
kak nedospěli,
wojně neuměli,
ici města, hrady
zemi zde i onady.
obu bě już dospělo
ech wšecko dielo;
že třeba strawy
aké úprawy,
při mořském by březe,
iech na kotwách wěze.
a kotwy wynieti
iky wše rozpieti;
ě wietr owšem časný
1 den welmi jasný.
pojidú korábi,
swú mysl oslabi,
kořist rád jel z domu;
lze opět tomu
ti u swých dietek,
to za sien swětek.
jim bieše toho,
jich bě welmi mnoho:
jeden sě newrátil
ždý żiwot ztratil.
sté když ot břehu
coráby potěhú,
zprostřechu hlas až pod zoře,
snad na swé budúce hoře.
Člowěk wezdy na wše siehne,
dobrého spieše poběhne,
we zlém jsa pak sě nehne.
Każdý, jakož ti sem prawil,
rádby sě té cesty zbawil
pro swé dietky i rodinu:
jediný král w tu hodinu
tam sě přieč obrátil bieše,
jakž o tom všem netbajéše,
kromě jedna żádost jeho:
poznati nepřietele swého.
9. Już běchu pominuli
ottad, jakož na moře wzplynuli,
časy jednoho měsiece,
nebo k tomu málem wiece;
až ten, jenž koráb oprawie,
zběže tu řeč králi prawie,
że již Achské země znáti,
tu kdež bylo jim přistati.
By królowa radost wele,
spade u woj tu weselé,
až wyprawiti nemohu,
kakú wzdachu chwálu Bohu.
Tehdyż král w koráby wesla,
káza wšem přijieti wesla;
což hnáti wietr nemożéše,
wesly dopomoci chtéše.
Ne tak brzo wesl dosiehú,
až běchu bliże při břehu;
by ot břeha planě taká,
jakżby mohl dowrci z praka.
Král sě w swej radosti wzchopě
wzchyti podlé sebe kopie,
mocí takého wítěze
wrże, až ustrnu w březe.

[illegible]

14. [illegible]

[illegible]

Tu [illegible]
[illegible]
že [illegible] w [illegible]
w [illegible] jest [illegible] w[illegible]:
dwa[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
jebož w [illegible] zemiech [illegible]:
(a) [illegible] sě w [illegible] [illegible]
jimi [illegible] [illegible]:

[illegible]

a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Těch [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:
a [illegible] sě [illegible] [illegible]:
[illegible] sě jim [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] hlahol [illegible]:
to sě [illegible] w [illegible] [illegible] [illegible] hodnyi
jež [illegible] [illegible] jedna [illegible]
druh [illegible] [illegible]
Dwa a [illegible] jich bylo.
toliko[illegible] [illegible] přibylo:

oż Babilon slowe
řeči obrowé.
ıé w tej straně
wěta wniž rozhranie,
m, město dáwné,
í smrt owšem slawné;
ny náš twořec milý,
swé swaté síly,
ny smrt podjieti,
ľáblu moci přieti.
ch to wše (zde) klásti,
j straně měst i wlastí,
bych řeč rozwláčil;
ě snad i rozpáčil.
u řeči ukráci,
ɔrawenie sě nawráci.
est tu blíž Eufrates řeka,
i, z ráje wytieká,
ırál Darius woje
ı swé bezpokojie.
ew, že ten blíž přitahá,
jeho wši čest sahá,
s wojnú s toho miesta,
u upřiemá cesta
eksandru jíti.
ıdálo tu bíti,
uslyšal hrózy,
hnuchu ottud wozi!
také uslyšal
) z bubnów hrozný šal!
tu komoň hržal,
kowú cest potwrzal,
wznímal, lomě zuby;
zubrowé trúby
:h swé prostřely hlasy:
zdáše, by w ty časy
sě skály bořily,
taký běchu křik stwořily;
taký (j)dieše zwuk pod zoře,
wnižby sě třásl swět i moře:
tak sě bě wyprawil hrdě
wší wěcí silně i twrdě.
Před zástupem práwě w čele,
w němž pohanská wiera wele,
táhnúce wóz osmi koní,
a ti běchu wšickni broni;
na tom woze zlatá skříně,
w níž ležéše jich swatyně;
s obú stranú toho woza,
kdež jich wiera i wše hróza,
jedieše dwanadcet muží,
jich každý tej skříni slúží,
a každý umie řeč jinú,
rúcho rozličného činu.
Pohanstwo tak za to jmají,
že ti lidé neumierají,
řkúc, (že) jsú na wěky živi:
a wšak jsú w tej wieře křiwi;
neb řeky, moře wsie splyne,
což na swětě, wšecko mine,
kromě slow božiech jediné.
Za tiem wozem blíž jeděchu,
jež rodina králi běchu,
dwadceti tisíców plně
a wši (w) tej hedwábnej wlně
běchu i předrahém rúše,
jakž hrabiem, kniežatóm slušie.
Ti wšickni běchu na předku:
sám král jedieše w prostředku,
jenž pro weliké bohatstwo,
pro rozkoš i pro ozračstwo,
na zlatém woze sedieše,
ten pro blesk wesken hořéše.
Nad wozem pro letní zparu,

proti slunečnému waru
orlice bě powěšena,
jež bieše chytře wymyšlena,
aby pod ni horkost stydla;
ta jmějéše zlatá křídla.
Podlé woza jenž běchu,
jenž sě wzdy krále držechu,
jeho bližšie přirozenie
královského pokolenie,
dwě stě jinoch výbornějšiech,
swú šlechtú přirozenějšiech.
Málo dále pak před těmi
královskými jinošemi,
deset tisicew w zástupě
jezděchu, wši w jednom slúpě:
to wše výborní rytieři,
těch komonstwo pod kropieři,
ratiště jich postřiebřena
a kopie wše pozlacena.
Ješče kromě toho wšecho,
jmějéše lida pěšieho
dwakrát tisicew třidceti;
ti běchu na to pojeti,
aby pro těch lidí hrózu,
neprotřel sě nikte k wozu.
Bě obyčej časa toho,
jakože doma nikoho
swé čeledi neostawěli,
ženy, děti, wše pojeli;
a bieše král wzal w tu dobu
matku, ženu, děti s sobú;
a což mzhów patset možechu,
to s nim poklada nesechu.
Za tiem lehčejší lid přide,
jenž množstwiem z čísla wynide.

23. Už bliž sebe stachu dwoje,
řecké i pohanské, woje,
čekajíce s obú stranú
druhého dne swětlost ranú;
neb jim bě wě(dě)ti dáno,
že jakž jistě bude ráno,
kda sě slunce proswieti,
ta sě spolu wojem smieti
i dojíti bylo boje.
Tehdy král Darius stoje
k swým wojem při jednej hoře
mluwi u weli pokoře,
jakož ktož ta bieše taký,
leč bohat i chud i wšaký,
jeho řeč pokorná slyše,
an k ním mluwi welmi tiše,
neby tak srdce twrdého,
by nepolitował jeho.
Slyšte, wece, čstni otčíci,
wšie šlechty předci, dědicí!
každý wás swú šlechtu wzwěda,
wzpomeň si na swého děda,
z kakéhos pošel poroda;
nenie tak twrda přihoda,
by té nemohl podržeti,
chcešli swú šlechtu pomnieti.
kak jest spačiti dóstojna,
jież sě nynie děje wojna,
kdežto jest sluha wz hospodu,
wniž mladý zwěř, plowe wz wodu,
neb i posléz wezme škodu.
Takéž to blázniwé robě,
jež mě wzbuzuje proti sobě:
na něhož nalehu tako,
jakž mne nezbude nikako.
Co je wzpáchal, sami wizte,
jež protiwno jest zajisté;
i wás každý diw sě tomu,
kehdyž sě kto přieči komu.

ú sě mocní králi
kniežata báli.
ěhteż, že jste swobodni,
ıostě nehodní,
porobeni wámi;
: na to sami
ı čest i také pro mě:
ıwú mocí potomě
božie potratíme,
wiec neoprawíme.
sobě wši tej stójte
sě snu okojte,
ten, ač bóh ráčí,
čsti na jewě zračí:
we sně řecské stany,
nám bohdá poddáni,
nich oheň taký,
až pod oblaky;
rál stáše přede mnú,
ıi mluwiti se mnú,
m zlaté okowy
(z)aksamita nowý,
přede mnú málo;
ıě jest we sně zdálo.
iec lepšieho wědě,
im potom powědě.
ještě mluwí stojě,
:e z řeckých wojí
e ty nowiny:
ecké hrdiny
králem i swú wši mocí
:ie dnem i nocí
esty w hory, skály.
u wojiech nemalý,
wšickni weselé
přidati welé.
jim konie přidachu
a přes řeku sě přebrachu
kromě rozmyšlenie wšeho,
netbajíc na krále swého,
což mohú wybosti s koni,
to bez cesty každý honi,
chtie po nich prwé uteci,
mniece by běželi Řeci.
Kam twá, králi, moc pospiechá,
kdež ti nebude do smiecha?
kam tak newěhlasně běžíš?
kamo takú zbrojí stěžíš?
zda mníš, by tamo utěžal?
zda mníš, žeby před tobú běžal,
jehož jest jediná péče,
by ty nezbyl jeho meče?
24. Již blíž Saraceni běchu
k městu, jemuž Iskon děchu,
w němž král řecský tehdy bieše,
kdež (s) swými wojny ležéše.
Tehdy řecká stráže pozna,
že pohanstwa zbroje hrozna:
a snadno bieše poznati,
komuž bylo na to dbáti;
neb jich bě mnoho bez čísla,
každý žena bez rozmysla;
a kadyž koli hmachu,
jakžto mhla bieše ot prachu.
Sehna jezdec stráže náhly
prawě, že pohaní přitáhli.
Tu křik sprostřechu weliký,
oděnie chce rád wšeliký,
a jakž který panoše slowe,
tako ho pán jeho zowe:
on Radwana, sěn Mladotu,
a sěn Jana, on Radotu;
on spalnieř již na sě wleče,
a sěn potřebuje meče.

na nem již železa brnie,
a sěn tepruw usypa brnie;
některý již wzpíná pláty,
a sěn již drží štít zlatý;
onen již sedí na koni,
a sěn dospěw oř již prohoni.
Druh druhu koně přidáwá
podlé wojenského práwa.
Za malý čas pohowěchu,
až wšichni zajedno dospěchu;
wšak najprwé král byl dospěl,
a ktož mohl, ten po něm pospěl.
W tu dobu spolu sě potkachu,
spořiediwše wšechnu swú drahu:
král řecský najprwé wzwaza
a wšem swým téže rozkáza;
rytieřstwo sě o něm shrnu,
tu k nepřátelóm poprnu.
Jakžto koli wlk zamrlý,
jenž pro hlad otwěsi krli,
za nímž lační štěnci tekú,
hladem sotně nohy wlekú,
potekú za nim mlaštiece,
přejiesti sě rádi chtiece,
a kdež uzřie stádo u poli,
wysunúce sě na ně z doli;
kakž wlku přibude síly
a štěnci mu budú čili,
a jakž sě k stádu připrne,
každé skotě strachy strne;
nesmieti sě bude hnúti,
ani kamo poběhnúti:
jakož wlcie činie stádu,
tak Řeci u pohany spadú.
Král pohanský by tiem wzruzen,
uzřew to, že jest obluzen,
otstúpi ho wše naděje,
newědieše, co živ zděje.
Tak sě bieše hrozně ustrašil
a k tomu wešken lid splašil;
poče sě stawěti ochotně,
5 že strachy mluwiese sotně.
Náhlost sě ničemu nehodí;
ktož sě s krotkostí obchodí,
nad nepřátely wéwodí.
A wšak sě domysli toho,
10 maje wiece lidi mnoho,
a jakož nastúpi na ně,
osadi je s každie straně.
Polomiw je bez pakosti,
— — — —
15 Dobře bě umyslil tako,
ale wšak sě sta jinako;
nebo ktož sám sobě hřímá,
tomu búře nic neotjímá,
leč buď léto, leč buď zima.
20 25. Již na špici právě stáše
král řecský, kdež boje čekáše,
zpořediw každého k tomu,
w kterém křídle býti komu,
a sám před zástupem w čele,
25 k bojowi hotow dospěle.
Podlé něho s prawé strany
běchu wítězi stawani:
syn Permeniów Nykanor
a jeho bratr Polykanor,
30 za tiem Senos, Ptolomeus,
Perdikas, Klytus, Tydeus,
to wšeckno jinoše mladé,
a každý zástupem wlade.
Po těch pak na lewej straně,
35 kdež počátek každej ráně,
Permenio bieše postawen;
požity muž wšak nezbawen:

tiem jeho syn Pylota,
pak bieše lepšie rota:
bieše Antygon, Kraterus
po těch wítěz Sewerus,
což ti prawi, to ti běchu,
(to) zástupy wládněchu.
kdy král kopie dosáhna,
aléčko oře powstáhna
é štechtice upomanu,
na onu i si stranu,
poznati jich útrobu,
s ním mieni (kak) w tu dobu:
co které srdce mieni,
kterej wóli, neb we chtění,
wše znáti na wezření.
y prosbú ochotije
huzším dary slibuje.
tiem maléčko postoje,
vé než dojedú boje:
ž ste, wece, sěm pozwáni,
zšie panostwo i páni!
ši dědowé i předci
liční jsú na to swědci,
nepokoj wezdy střeli,
něžto sú i čest wzeli:
kž jsú byli dědowé,
éž buďte i wnukowé,
dý na swój rod spomana.
s wám jest čest w ruce dána,
jedno budete chtieti
šlechtu i rod pomnieti.
s jest již čas přišel toho,
ž sem žádal přemnoho;
s nepokoj bude krácen
vás každý pobohacen:
dobrého slowa přejte
obě wše zbožie mějte!

Patři každý na ny woje,
kakť sě uzlatiwše stojie!
snad jsú sě na jhru wybrali,
a ne proto by boj brali?
Wizte, kak na nich zlato hoří,
pro něžto dnes budú w hoři;
když to pro kořist je wzwlačie
a koňmi je nahy wstlačie!
Kakť stojie sebe široce!
wizi, že jsú na poskoce,
což mluwí, dobře poznáte;
až skřičie jich štíty zlaté,
železná kopie proskočie,
a jich srdce krwe utočie.
Ještě bych k wám mluwil wiece,
ale strach, že potiehnú k řece;
pospěšmyž již ti sršie,
dřiewe než sě pryč rozpršie.
Řka tak, kopie nawrže,
spade w nepřátely brže,
než kdy kámen wrhú z praka.
Taký křik i hróza taká
by u wojiech stranú obú,
jakož sě zdáše w tu dobu,
by sě již wes swět obořil.
taký sě tu křik bě stwořil:
ande koni w těskně řechcí
a meči od odění skřechcí;
ande z lučišť nejedna střela
wynide i samostřela;
nikdy z přiewala jednoho
nespadne kropí tak mnoho!
26. Již bě trub nic neslyšeti,
pro prach nebe newiděti.
Tehdy na prwniem pohnání,
kdež lepší stachu pohani,
kdežto sě koruchwy stkwěchu,

kdež sě štíty zlatem lskněchu,
tam sě král řecký oboři,
wznímaje sě na swém oři,
patře by sě čestný nahodil,
jehož by sě kopiem hodil.
Sta sě mu čestná příhoda:
potka jej syrský wéwoda,
Aretas bě jmenowaný,
najlepšie mezi pohany;
ten jmieše na helmě kámen
pyrop, jenž swietí wniž plamen.
Ten potka krále řeckého,
prwú ranú kopie swého
prosřed štíta sieho hodi,
zetře kopie, wšak neuškodi.
Král sě mu brzo oplati
a rychle mu žiwótka ukráti;
neb jakož jej rychle potka,
neimě před ním žiwótka:
štít, pláty, brnie jmu protče,
on spade, kóň sě mu potče,
w samém srdci kopie překla;
ten prwý jide do pekla.
Tehdy sě zástup zaměši.
Běchu u wojště lití češi,
ande Ptolomeus s Klitem
i sěn i on (s) zlatým štítem,
jakžto dwa lwy hladowitá,
nebo dwa wlky nesytá
prosřed stáda owce swiezé:
takéž ona dwa witěze
na koho sě obrátita,
tomu žiwótka ukrátita.
Neb když Klitus s Artostilem,
sěn i onen na oři čilém
bodeta na sě kopíma,
wznidú dřizhy mezi nima:
zatiem sě potkasta sama
koňmi, prsmi i hlawama.
a jakž sě druh s drubem srazi,
spadesta koňma přes wazy.
Tak sě twrdě sešla běsta,
jakž za umrlá ležesta,
nemohúce wlásti sobú
z otrapa welikú mdlobú.
Inhed Klitus w tu hodinu,
jakž málo ho mdloba minu,
dřiewe sě než on oprawě,
přistúpie mu blíže k hlawě:
prwé nežli sě nadwiže,
hlawu jemu mečem střiže.
By boj twrdý s každé strany
mezi Řeky i pohany,
až Mazeus pohan wytče
proti nepřátelóm křiče.
Ten na prwniem swém potkání
pět Řeków do smrti rani:
o jednoho kopie překla,
w druhého nóž do pěsti wekla,
třetieho mečem uhlawi,
čtwrtého mlatem unawi,
na pátého sě nawráti,
toho i s koněm přewráti.
Tu sěč když uzře Filota,
by jmu líto swých žiwota;
na Mazea tam pomieni,
an sě stkwie w zlatém oděni;
prwé nežli u něho by,
deset pohan mlatem zbi.
Ot těch sě tam přič obrátě,
witězsky swój meč wychwátě,
tu sě mu (jich) šest naměři,
ti wšickni běchu rytieři;
ti jej we zlý čas potkachu,

r meč poznachu.
o nich ostúpa,
ec meč w nich skúpa
ném meče otehna,
hanstwo obehna.
oli wepř diwoký,
á široké skoky,
i wywrú (rychlú) laji
luze, nebo w háji;
učena laje,
př niče netbaje;
pes k němu wnoči,
ánu i otskoči;
i wywrú psy wnadné,
j jako ukradne:
ítěze onoho
racenstwa mnoho;
as budieše bez něho,
lo otce jeho.
raterem a s Wolkonem,
em, s Antigonem
u brzo k Filotě;
ich slýchal w tej rotě,
pobití i w tom hluku,
lý sám na swú ruku
w blíž do sta zabi,
é síly neposlabi;
tóň posta na dlúze:
proto došal núze!
strany tu blíž stáše
lotów, jenž kóň bráše,
i zde onady;
wytieže jinoch mladý,
ndinius děchu,
čas přijde pohřiechu!
potka Nikanora,
e sobú obora,
kopím jemu štít obrazi,
wšak ho niče nepokazi;
tak sě mdle otruti kopie,
jakžto když zbořie (?) kropie
někde na twrdý dóm spadne:
tak ono dietě neradné
Nikanoru sě otruti,
hněwy sě Nikanor smuti.
Zlé sě stáwá proti zlému,
brzo sě oplatí jemu:
beze wšeho pomeškánie
pusti meč po lewej straně,
počen ot oka lewého
připusti až do druhého.
Stáše také blíž ot toho
zástup wéwody jednoho,
jenž Neguzalos slowieše;
ten Řeky swětu diwieše:
k wojně násilně rozumný,
každej sěči welmi umný;
jakž což každého oružie,
což k wojně i k boji slúžie;
k tomu wšemu byl dospělý;
i na diw owšem umělý,
kopím boda na prostranie,
w tiestkni mlatem, nožem ranie;
kam sě ten obráti sěka,
tu krew teče jako řeka.
A když to uzře Filota,
že proti jmu mdlé ta rota,
ande krwawí jdú potoci,
hna tam a chtie swým pomoci.
K Neguzaru sě přiboda,
stať sě mu dobra přihoda;
udeři jej w helm po wrchu,
až jiskry wysoko zprchú.
Neudeřil bieše lehce,

pojide meč z helma skřehce;
ještě bieš ruky neotrhl,
kterúžto sě bieše zawrhl,
tak ho bieše dosáhl krutě,
ruku mu po loket utě.
Neguzar sě welmi smuti,
jakž možéše to wšak skuti:
zdwihna sě z přednieho luku,
ještě s tú s poslední rukú,
oboři sě po Filotě,
jež již bě u welikém potě,
hna nań s ostrú bradatici,
chtě jej zatieti po líci:
a snad by ho tu byl zabil,
by jmu rány neoslabil
Amyntas, jež ščít nawrže,
wtě jmu w ščít, až newytrže.
On tu wztrha bradatici,
an mu stě druhú ručici:
by Neguzar jakžto kláda,
pojide, sobú newláda.
Často sě to welmi stáwá,
že bolest moci přidáwá:
tak sě Neguzaru dosta,
když již sám bezruký osta.
Wzdechna w swej žalosti k bohu:
Zději, wece, ježto mohu!
W nepřátely kóň oboři,
w swém neštěstí i w swém hoři
hnaw i polomi čtyry s sobú
a sám tu spade pro mdlobu:
tiem polepší swého smutka
z tako přeważnieho skutka.
Když již nelze zbýti z toho,
ni sě móž státi jiného,
nelitujž žiwota swého.
Již bieše neznati twáři
z lidi tu pro potok krwawý,
již každý dól krwí natekl
a druhé sě prach krwí spekl:
a wšak wiece s oné strany,
otňadžto sěkli pohany.
By zástup pohanský řiedek,
obráti sě tylem u předek.
Za malý čas přič pobčhá
tam k Eufrateskému břehu;
kakž jich koli mnoho bylo,
wšak k sěči jich málo zbylo.
Macedonský král to wida,
tako sě jmu hoře přida.
Uzřewše to také Řeci,
wšěkú je i zbodú u pleci,
kdež meč i nejedna střela,
kdež ležie ubita těla,
tudy hnachu bez rozpači.
Ach, co sě tu ctných těl stlači!
kam sě kdo obrátí koli,
byli zbitców hory doly:
nejeden umřel bez časa,
on již leží nohú třasa,
druhý již leže umierá,
a sien ještě duši zbierá;
některého koňmi tlačí,
a po siem sě drobi wláčí;
onen leží zbitú hlawú,
a sien mra wťal zuby w tráwu:
on leží zabit ot mlata,
a siemu pak hlawa sťata;
on sě ještě žiw obracie,
a sien již mra krwí wracie;
onomu krew z srdce teče,
sieho kóň po sobě wleče;
onomu uťata ruka,
sien sě sotně drží luka;

hu wisí mnohý,
ému staty nohy;
ještě čtwerho lazí,
již leżie nazi:
le dne prwého,
i do dne súdného,
, ni jest byla,
by zbitých síla.
achu boj berúce,
ě newědúce,
m křídle pohan málo,
še ještě ostalo;
est (swých) žen i dětí
u rádi běžeti.
rotiwný wše rozwěje,
terý skutek děje,
šie nenie naděje:
sta tomu ostatku,
ě sě ku přewratku;
s koně král jich zboden,
o bieše nehoden,
yl kda u pěšiej zbroji;
i již tbají swoji,
n rytieř jeho
mu s koně swého;
řes řeku přenese,
ona ponese;
sě w strach proměni,
n wie, ten tam pomieni.
sě nemoc wzbudi,
ě hlawa ztrudi,
ejí wšickni údi:
h části by na mále,
omdle moc jich krále;
již přiběhú k řece,
nalehú najwiece,
tu wzechu škodu:
jakž je u pleci wsěkú, wzbodú,
tako, ač kto zbude meče,
ten wšak w řeku na smrt teče;
některýby rád zbyl řeky,
a wšak tam jieti bezděky:
nebo ač sě lekne wody,
wšak wezdy nezbyti škody.
Ach nelze wěděti brodu,
nebo kde mělčejší wodu:
mnoho tisíc by přepláli,
jež hanebně tu stonuli!
druh druha sě tona lapa,
na tisíc stran každý tápa
a nejeden sobě stýštie,
pod nímžto kóň tona pryštie;
ande druh druha doběhá,
chtě sě rád dobrati břeha.
Kaká škoda, sami wizte!
i zdá mi sě to zajisté:
co těch lidí nepoběže,
tu stonú w hlubokém březě,
tak že (jich) nemálem méně,
jelikož jich z boje nenie.
A wšak sě jich dosti obra,
w nichž čstné srdce i mysl dobra,
na dobrodružstwo pomniece,
hanebně sníti nechtiece,
boj na samém březe wzěchu:
ti čstnějie obak umřechu;
nebo snad neby bez toho,
by Řeków nezbili mnoho.
27. Již bě lud i koni stali,
ježto běchu bojewali;
úsilím wešken lid wznojen
i každý meč krwí napojen,
jenž jest krwí poplul tako,
že nemóž w nožnice nikako:

tehdy wše meče powrhu.
tam sě mezi kořist wrhú.
Ktoby mohl tolik počísti,
jelikož wzěchu kořisti!
Když juž kořist (tako) skladú
wšecknu na jednu hromadu.
tu král (sám) daří každého.
podlé dóstojenstwie jeho.
Tu kořist wzkladú na koně,
každý kóň pojide stóně;
wztřeštěchu osi i kola,
nebo jim kořist odola;
každý měch, tlumok natlačen:
a wšak clowěk wezdy lačen;
wše tělo bera ustalo:
a wšak sě zda ještě málo!
Bráním ruka jakžto zbita,
wšak berúcie wzdy nesyta;
a když neměchu weč bráti,
počechu za ňádra klásti.
Diw člowěče, kak sě trudíš
i kak sobú sám w tom slúdíš:
pro zbožie swój žiwot wážie,
i to. což jest welím dražie,
swú duši den za dnem topíš!
pro zbožie sě na smrt wzchopíš,
běžíš w oheň i u wody,
nestřeha sě ijedné škody,
a wždy zbožie chtě nabyti,
jehož musíš obak zbýti,
neb jest twój žiwótek krátek.
Wiz kak jest tento swět wrátek:
dnes snad chodíš zdráw i jasen,
a w jutře budeš snad uhasen!
wiz, že což na lidech dobudeš,
jakž umřeš, (že) wšeho zbudeš,
s horami sě nepřebudeš.

28. Potom jidú mezi panie.
jich nebieše kto juž bránie:
a nejedna hořem nyje.
ande s jejie bielé šije
krzno. nebo komži drahu.
ponoše i ponošky tahú:
nejedna slowútná žena
nedóstojně obnažena:
a zajisté diw od diwa.
že je mohla kdy býti žiwa:
ande wedú na wsie strany
děwky. ženy mezi stany:
nejedna swé čstnosti želé.
ande ji pojíti welé.
kdežto jiej widěti wraha.
auwech! přepusto neblahá!
nejedna swých slez unoři
w swej žalosti i w swém hoři
a lomieci bielé ruce.
ande ju neznámo zsmuce.
A když sě juž wšecko to sta,
za málečko král tu posta,
až powedu Dariewú
matku. sestru i králewu
a w sedmi let dietě malé
spolu před řeckého krále.
Stachu před ním w smutném lici
a srdce jde rózno tščicí,
ande nenie kto ottušie,
diw že newyskoči duše.
W také stojiece ohromě,
kdežto na wše strany lomie:
muže. čest, zbožie ztratiwše
i wšeho dobrého zbywše.
Sama sě wzdy šlechta káže;
co je milosrdie dráže,
kdež kto ottuší smutnému

'iece neznámému,
komu i zawini?
král řecký učini:
tak šlechetné liudi,
lie sě w něm wzbudi;
š sě k nim přichýle,
přijma je mile:
sobě wzě za matku,
buď! wece děťátku;
mu) pak oně obě
miesto přije sobě.
'l milostiwý z mladu,
newze horší wnadu:
še krále sieho swěta,
jakožto oswěta,
)ě w něm milosrdie!
łyž już zbožím wzhrdě,
t w zlobu sě obrazi,
wášně sě pokazi.
swých býti dawce,
rwé bieše obrance;
v wše prwnie slowa
sli práwa nowá,
ıi wše lepšie práwa;
i ještě to stáwá,
t nrawy proměňáwá.
wěte, kak jsi obludný!
st twój přiebytek trudný!
že wzdy péče nabývá;
a tobě česti dobývá,
)osedí na tom stole,
sti žádá na twém kole.
n jsi na počátce,
ak welmi (na) krátce:
počátek osladíš,
skončenie obnadíš;
sebe zprwa lacně,
čest datú otplatíš pracně.
Dobře sloweš swět, že jsi swětel,
že jsi náš zjewný nepřietel;
protiwně sě wsak swět wzýwáš,
nebo ne wzdy světel býwáš:
ač sě komu w čem proswietíš,
tiem jedno lid k sobě dřetíš;
jakž brzo člowěka wzplodíš,
zlého jmu opět dohodíš.
W tom sě dobře dáwáš znáti,
že nemóžeš na dlúze tráti;
co na tobě kde přebývá
i w jednej česti (to) nebývá.
Zle sě námi, swěte, pečeš,
jakžto ptáčkóm pruhla léčeš,
a jakžto róže brzo stečeš.
29. Po jednom dni toho boje
potoči král posly swoje,
rozkazuje jim tu řeč wěstu
do Domaska k tomu městu,
aby jej mile přijeli,
nebo jemu otpowěděli:
'le tak, jakž by sě poddali
i tako plat wydáwali,
jenž jest král Darius iměl,
nali już sám tomu chtěl.
Zlý opráwce toho miesta,
jemuž posly besě(dě)sta (?),
wida že sě čas proměnil,
an inhed na zlé pomienil:
wšecky, což tu bieše liudí,
před město s sobú wylúdi;
pod umluwením přelstiwým
zradú mysli, srdcem křiwým
pośda na smrt ty wše liudi;
zle sě to obak pokludi:
neb jakž ty liudi pobichu,

[illegible]
[illegible] wzwědě
[illegible] powědě
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Zda [illegible] wždy na wrazě
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
A [illegible] toho pokona.
obrati sě do Syriona:
[illegible] wšeli [illegible] ľudi.
wšecky [illegible] swú moc připudi.
Ottad [illegible] obrati woje.
[illegible] pokoje.
k [illegible] jenž Tyrus děcim:
tu jej protiwně přijechu.
Ktož móže z toho bráti.
komuž Bóh (nejchce co dáti.
tomu nemóž nic ostati.
Aleksander když to wzwědě.
že ti ľudé k brani řiedie.
by tiem radosten toliko,
newědi(e) řieci koliko.
Wiz srdce witěze toho:
uzře na zdi lidi mnoho.
jež sě jiným zda pakostno.
tiem mu by welmi radostno.
Wida časté wěže we zdi,
wšak sě mu to niče nezdi:

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
A [illegible]
a městě sě [illegible].
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Kral sě [illegible]
[illegible]
[illegible]
owšem z [illegible]
Ze wšech stran sě ke zdi [illegible].
jakžto [illegible] z mrawiště:
tiemž sě jich [illegible].
chtiece sě na zeď wzedrati:
oboji sě o smrt děiě
a nejeden šíp ustřiele.
Tako na smrt tekú slepě.
wnižú ptáci wiznú na lepě:
sto jich jednú se zdi zabi.
a wšak sě wždy ke zdi hrabi:
pobitých dwě stě powlekú,
wšak zasě pod zeď potekú.
Tu bez čísla ľudi zbiechu.
dřiewe než města dobychu.
Ten sturm sta za dwa měsiece,
nebo ještě k tomu wiece;
na každý den sturmowachu,
až wšakú zeď podebrachu:
na sto stran sě zeď oboři
a nejeden by tu w hoři.
Sta nepřietel s každé strany,

juž potřeba brány;
hořie, wšudy tščice,
běžie jak myšice
děti a křičiece,
š dieti newědúce.
zažhú na sto čésti,
bylo lze zahřésti;
by nalezl takých
en (i) muží wšakých.
m bě přišal čas trudný,
mní, by byl den súdný;
eč dietě, muž, žena,
za jedno smrt složena.
haný diw od diwa:
hlawa neby žiwa!
; winy sě jim to sta,
iw ni jęden osta;
ž král chtěl k městu jeti;
dáwaje wědětí,
přijeli milostně:
emše radu sprostně,
oslóm oči zbodú,
wzechu wšecku škodu;
echachu sedmému,
je wedl k králi swému.
swědčí písmo o tom,
oto město potom
jest oprawilo,
ž tu pohanstwa bylo,
přišlo k swatej wieře,
ž dobře u bóh wěřie.
tu bě pomsta stala
m pakost nemalá,
každý mohl wstrašiti,
nesměl wz něho býti
protiwnú příhodu
oho města škodu:
a wšakž město (také) Chaza,
tu hrdost na sě pokáza,
k swému králi wieru maje
i w swej twrdosti sě znaje,
Aleksandru otpowědě.
A jakž on to brzo zwědě,
před to město sě položi.
Kak mu jdieše wše po zboží,
a wšak sě w tom neostřeže;
jeden měštěnin přiběže,
jakžto člowěk wýpowědný,
mezi swými stoje jedný
da králewi mečem ránu,
stoje prosřed jeho stanu.
To jest prawda we wšej wěci,
že kohož bóh chce ostřieci,
nemóž ho kto lap dosieci.
Tak sě sta tomu člowěku,
jehož(to) potom rozseků:
an udeři krále po hlawě,
chtě jemu otjieti zdrawie,
sta jemu ne po božiu,
sotně králewi protě kožiu,
pro nčž jej rozsieci káza.
Tehdyž liudem i rozkáza
a chtě s nimi k sturmu teci,
(a) inhed potekú Řeci
wšickni zajedno s swým králem.
Tu sturmowawše za málem,
krále w ruku zastřelichu,
proněž sě wšickni smutichu
i sám král sě wiece smuti:
wšem sě jedno káza hnúti,
nic netbaje na swé rány.
Tehdyž inhed na wše strany
potekú, jakžto ptáci k lepu:
ač jich kde sto potepú,

wšak w to miesto tiesie jdieše.
W ten čas bez města budieše,
by sě lépe nestoměli
a s králem přiměřie wzěli:
za tiem sě pak potiešiece,
dachu sě králowi w ruce.
On jich mysl pokornú wida,
s swými liudmi w město wnide,
wojem dobřě otpočinu,
až poně šest neděl minu.
30. Tehdyž sě dotáza rady,
obsedi města i hrady:
poklidiw wše zemské wěci,
poče na wěčší čest sieci
do Egypta před sě dále.
Pomeškaw tu dosti w málé,
tu wšu zemi pod sě pobi.
Za tiem dále před sě wkrobi
do Lybie, w zemi taků.
kdež wzě škodu nejednakú.
Jest ta zemé wše bez wody,
pusta ote wše úrody:
ani kde w ní ptáček zpiewá,
ani kde widěti dřewa;
nikde sledu člowěčieho,
ani také zwieřecieho;
ot horkosti wše w niej polí,
nikde cesty znáti w poli:
jedno piesek znáti wšady
w tej zemi zde i onady.
Král Macedo když to pozna,
že w tej zemi wěc tak hrozna,
nechtě sě wšak rozpačiti,
káza sě wšem hotowiti,
jež chtieše sobú pojeti;
až kdy tamo chce dojeti,
kdež pohanská modla bieše,
ta w jednom dubě sedieše
w tej zemi wełmi daleko.
Tak tam dojeti nelehko,
nejednoho zby člowěka.
By sie byla mořská řeka,
ani by byla bez diwa:
ande jedno piesek zplýwá,
a to ot slunečné spaly
tak sě onen piesek kalí,
mutě sě wniž moře samo.
A když již pojidu tamo,
koni jdúc cestú obyčnú:
wětrowé sě obořichu,
mnoho sto koní uwázi,
s nimiž i liudé zahrazú
w onom piesce, na sě mutí,
jakž sě lepké moře krútí.
Dřiewe než šest dní pominu,
až ztrati lida třetinu,
jid(e) w tom piesce stonachu.
a když šest dní pominuchu
i sedmý slunce oswieti,
uda sě mu tu přijieti,
kdežto ta modla přebýwá,
u niež liudí síla býwá,
u lesě, jenž Hamon slowe.
Tu kraššie studnice plowe,
než ju widal člowěk který:
tu podlé pohanské wiery,
ktož chce u té modly býti,
musí z té studnice píti.
Jest ta toho obyčeje,
že když slunce wz hory spěje,
tak sě jejie woda wzwaří,
jakž horký úkrop, tak paří;
jakž slunce w poledne wzměnî,
tak sě ta woda proměnî:

tak liuto bude studena,
jakžto (w) ledu nakladena;
a když slunce k hoře spěší,
opět sě woda rozřeší:
tu jiej horkosti přibude,
pakli prwé nezbude;
jeliž ku pólnoci bude,
opět jiej moci přibude:
studenosti jiej přibývá,
wniužto když poledne bývá.
Tehdyž král daw běsu obět,
musi sě wrátiti opět;
kak bě přič před sě pomienil,
by byl toho neproměnil
posel, jenž sě za ním přibral,
prawě, že sě Darius sebral,
chtě ho podstúpiti bojem:
káza sě wrátiti wojem,
s nimiž chtieše na Muřiny,
by nezwěděl té nowiny.
Toho sě najwiece uba,
že sě po něm wojna hrubá
bieše wzbudila w tej chwíli,
doňadžto w Lybii byli,
jež jdieše lidu u boju
k strasti, k smutku, k nepokoju,
k času owšem ukrutnému,
zajisté přieliš k smutnému.

31. Mezi tiem, jakžto już ožiw
Darius, swú moc přemnožiw,
bieše wše země opustil,
že nikomu neotpustil,
by nešal na wojnu strastnú,
wšem swým chwíli na nešťastnú:
kmet jenž oral po wše léta,
i jenž robil ploty pleta
w ony u pokojné časy,
nemohl užiti nekrasy,
musil jíti nesa kopie,
jenž lépe wěděl o snopě,
i ten, jenž wěděl o cepu,
nebo když čas wzieti řepu:
prázden cep každý ležéše,
ktoby mlátil, nikte nebieše;
ležechu prázdny motyky
a wzdycháše wól wšeliký,
ande nenie kto jím oře,
nebieše, kto hromad boře,
ani křowie kto kopaje:
opadly běchu wše stáje,
nebieše žiw, kto jich pleta,
přišla běchu smutná léta!
lidí mieše owšem mnoho,
ale co bylo do toho?
Ztratí člowěk w každém miestě,
když k tomu nenie štěstie,
wěz to každý, wěz to wěstě.
Mnoho bě liuda sprostného
a tako dosti twrdého,
jimižby mohl boj zdieti,
by mu bóh chtěl toho přieti:
ale co do které moci?
wynidú mdle wši tej roci,
když božie nenie pomoci.
Jdieše sobú slony stěžie,
na nich běchu dobré wěže;
bliž jmieše tisíc buwolów,
jež w horu i (také) dolów
na wozech wěže táhněchu,
na nichžto střelci seděchu:
a nejedna ottud střela
šlechetný kóň proletěla.
Dosti sě wyprawi silně
i (s) wšelikú wěcí pilně,

[illegible]
[illegible]
W[illegible]
[illegible]
[illegible]
32. W[illegible]
[illegible]
[illegible] řeky
[illegible]
tu jesto Eufrates slove,
jež skrze ty země plove.
Tehdyž [illegible] dále
na [illegible] krále.
[illegible]
když [illegible] Řeci:
i když jeh bylo [illegible]
tudy [illegible] wsi i města:
wše ty země [illegible]
w městech, we wsiech i u poli.
[illegible] byla sprostná rada:
žeby již sě boje [illegible]
přest sě [illegible] netáhl blíže:
ale [illegible] hrubě.
na něž [illegible] srdce obrátil:
kromě by sě život tratil.
takby sami musil přestati
inhed [illegible] chwátati.
Káza brzo wstáti wojem.
kna s welikým nepokojem.
přewáživše wše swé wěci,
chtě nepřietele dosieci:
kna za ním wezdy po sledu,
kadyžto jej wódce wedú.
Jakžto wnadný slednik koli
někde w lese nebo (w)poli
stopy sě jelenie chopě,
wzdy sě ho drží po stopě;
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
o něm [illegible]
[illegible]
kniežy řka: Co to pomóže,
[illegible] každý život [illegible]
pro člowěka jedného,
juž tak srdce lakomého?
jemuž sě [illegible] wšecko [illegible]
což w swětě by mu sě dalo?
Tak pykachu swého truda.
Za tiem sě pak inhed uda.
33. pokáza sě zwieřenice,
jakžto z jutra domownice,
potom pak i měsiec wznide:
inhed mu w swětlosti snide,
tako sě proměni owšem,
že by tma po swětě po wšem.
To sě ještě často stáwá,
že ho swětlost proměňáwá:
i mluwie to sprostny děti,
by jej tehdy jedli Wědi.
Tehdy sě wes lid zamúti,

ě nad námi skuti?
est příklad toho,
ře zajtra mnoho;
král náš doprawí,
ch žiwotów zbawí;
škodu nemalú
lnomu na chwálu:
n jest to poručil,
každý proň mučil?
ám umra za ny,
e spadne na ny!
l uslyšaw řeč swých liudí,
sě zle o něm kliudí,
em neustrašie:
ce, řeči waše?
tete moju winu,
jmá swú hodinu,
twořitel ustawil.
ám takú wěc prawil,
zlé znamenie
proměnění?
om dobře wědie,
ickni časi řiedie;
bóh ostawil tako,
roměnie jinako.
powědě Aleksander.
túpie Aristander,
mistr weliký:
ce, wás wšeliký!
w tom obluda,
itel wšeho liuda,
i světa sieho,
stawenie jeho;
ieho počátka,
nie niče přewrátka:
siec i planety
wšemi lety
wzdy sě držie swého běha,
moře, řeky swého břeha;
až kdy zlý déšť (na zem) spadne,
neb sě kde město propadne,
nebo mor wstúpi na liudi,
nebo sě kde válka wzbudi:
jakž prwní den ustaweno,
tak nebude proměněno.
Wiztez, proč ti sě to stáwá,
jež sě měsiec proměňáwá:
některdy když tak přiběhne,
že když rohem hor dosiehne
a pod zemi již pomiení:
w tu dobu sě wzdy promění.
Swědčie také mistři umní,
že sě jmu swětlost(i) umní,
když přistúpí k slunci blíže;
i mluwie tak mistři tiže:
jakž pochodně swietí wiece,
nežli při něj malá swiece:
takéž jak sě sluncem sejme,
slunce jmu swětlost otejme.
Nic ti w tom jiného nenie:
jedno imějte znamenie,
že když sě měsiec omračí,
tehdy sě pohan čest potlači;
a když sě slunce pobledie,
tehdy Řeci swú škodu wzwědie.
Jmějtež, wece, wšickni za to,
že jest pobleděl měsiec na to:
jakož jistě to widíte,
tak tento boj obdržíte.
To powědě ten starosta;
i bieše to wše řeč prosta,
neb to dolíčichu sami
starých králów příhodami.
Tiemž přesta zle umyšlenie

z tak radného promluwenie,
tiemž zawrhú wše (ty) strachy;
ktož byl počal býti plachý,
ten přesta wše swé dřiewnie řeči,
jsa již hotow ke wšej sěči.
On uzřew mysl swého liuda,
že již nežádá (wiec) kluda,
káza by sě liud oblačil,
by sě opět nerozpačil.
Prosřed noci náhle wstachu,
jakž trubačí hlas poznachu,
a sám král hna před zástupy.
Nejeden panoše hlúpý
ještě ležéše a chrápie,
ande jeho snowé trápie,
některého swój pán wolá,
an dřiemě leze pod kola
a chtě ještě rád pospati:
a wšak by co bylo bráti,
nebyloby jmu do spánie;
ale tu neby čas bránie.
Nebo (j)dieše k času tomu,
kdež bě peče ne o domu:
jedno životě jediném
a to ni o čemže jiném.
36. W tu dobu král Macedonie,
jeho woj, jeho podkonie
w také sě hory táhnieše,
jichžto wýsost taká bieše,
jakž jich sotně móž dozřéti,
tehdy jemu bieše jeti;
tehdy jemuž bě newykla -- —

ZLOMEK LEGENDY SW. APOŠTOLŮ.

Z polowice XIII wěku, list na pergam. w cís. dworské knihownĕ we Wídni. w Dobrowského Geschichte der Liter. 1818. str. 103—107, pak w Star. Sklád. III. 25

neniž wěrných srdec žizni:
proněž mi (ne)lzě utéci,
i musiu ač nerad řieci
o toho císaře zlobě,
jemuž ne steklo po kobě;
neb což w swětě liuté zwěři,
tej se ta zlob nepřimieři,
již jest on jměl, ž' neliutowal,
chtě wzwěděti, kak sě wzchowal,
když leżal mateři w břiuše;
až jako řéci neslušie,
že ju kázal rozřezati,
a chtě na to sám hlédati
. . . . . zapowědné lože,
o nemž až řéci nemóže,
když kto wezme nesmysl taký,
jenžto ani mezi ptáky,
ani je při hlúpém zwěřiu
bývá, ač sám sobě wěřiu . . .

:e: Ale tdy chciu tomu,
neprawiece nikomu,
ač chc'te by živi byli,
mi lékařstwa dobyli,
bych mohl dietě jmieti;
chciu wzdy tu strast wzwěděti,
ɔ má jest máti jměla,
porodě, gdyž mě jměla
.ciu projíti tu cestu.
to, což jezdě po městu,
al sěm ženu plačúce,
etem usilujúce;
ž sě nikakž nezbawiu,
h nezwěděl, co wem prawiu:
é žena jmá úsilé
nepokoju té chwile.
ař dosti mluwiwše
ti tomu, wšakž nezbywše
chu j'mu nápoj dáti. . .

*

tom miestě oni lékaři,
žábu jakž w sě byl wchwátil,
hu j'mu, by ju wywrátil.
dž onu žábu wzdulú,
zlo řéci, zle oplulú,
a, welmi sě užiese,
: Mój tak mi zlý nečese!
k sem byl liudem hrozen
, gdyžto jsem byl porozen!
dy mistři sě sezřewše,
dachu j'mu řeč, jakž uměwše,
řkúc: Rušils tiem jeho krásu,
ž' si nedoždal svého času.
W tomž i w jiném blúdiw slepě
zlý král, káza dietě w sklepě
lékařom tajně zazdiece
čstně chowati a krmiece.
Co řku pak o jinej zlobě:
muže za ženu wzem sobě. . .

*

nedawše jí jinak steci
kázachu i s ním užeci;
proněž to miesto z Latrana
slowe i dnes: Latens rana,
i slowe túže příčinú
„Tajná žába,“ po latinu.
Také že i mistr Seneka
wykládá sě, „sám sě sěka“. . .

*

věčší swatý Jakub slowe
činem trojie cti hotowé,
již jemu písmo wydáwá;
podlé těchto tří ctí práwa,
jimž jiných jest věčí mnohem:
prwé, ž' dřiewe pozwán bohem
mezi wšemi učenníky,
pronežto slowe Weliký;
druhé, ž' mu bóh byl domowit,
i byl tiem wsdy wiece mowit,
ž' ti j'ho wsdy s sobú pozýwal. . .

UMUČENÍ PÁNÉ.

Zlomek na pergam. nalezený na desce od p. Dominika Kinského. Pravopis z XIV. W Dob. Gesch. d. Lit. 1818. str. 113—116.

mnie s tebu, otče, zjednane,
i byli wiec tako s sebu,
jako sem jáz, otče, s tebú;
jehožto newěrm nemnie,
bych w nich jsa a ty we mně,
byli spolu w jednom snětí;
i mohl swět to tak zwěděti. . .

•

třeba jiho mistru našemu,
Sta sě tak, jakžto rozkázal.
Jehož hrebie, ten otázal:
proč by mu bylo pojato?
powěděchu, řkuce na to . . .
— — — —

•

Budu-li om mlčeti,
kamenie bude křičeti;
Wiz člowěče bohobojny,
božie milosti dostojny,
welikeho milosrdie
kako syn . . . .

•

jimiž by koně pobadal;
zbožne kdož sě tomu nadal,
žes wše moha, nechtěls moci,
chtě nám sprostenstwím pomoci,
jezdiw na oslátku lichém
w obyčeju sprostně tichém;
i jels na smrt dobrowolně,
moha wše moci odolně.
I řekl swatý Pawel na to,
mluwie: Bratřie . . .

•

a snad chtě jim tiem spomoci,
seč juž byl, z Krodské moci,
jenž tehdy bieš' přišel na hody,
střeha sě budacie škody.
I posla ho Pilat jemu,
obač nepřieteli swému,
chtě tudy Jezusě zbyti,
a jeho priezni dobyti.
Nali Herodes ho žádal,
a tomu sě welmi nadal. . .

•

když Židowstwo znowa křiče,
a řka: Co nam otwlačuješ?
proč ho juž neukřižuješ?
ktere ještě hledaš zbawy,
ž' tak lituješ jeho hlawy?
Nechaj ať sě prawo skona,

ſ zákona!
. .
—

*

vsi w lest onu,
wú koronu
kopím dawie,
nětla jeho hlawě.
ece biti neda,
ho wen wyweda

w sukni purpurného rúcha
— — — —

*

Nejsem winen w tom člowěce,
a toho sě dnes zmýwaji,
že což mu sě stane, nedbaji.
Inhed opět jich wšeliký
křičie, jakž mal tak weliký,
řka: Ty w tom nečti swé winy:
na ny i na naše syny
— — — —

ŽIWOT SWATÉ HEDWIKY.

(Přídawek ke str. 322.)

tento, kterýž pro některé historické zwláštnosti zde mezi přídawky se podáwá, z téhož rukopisu českého Museum č. 553, o němž na str. 263 zmínka. Stojí str. 22 — 31.

Hedwika byla dci slowútného ertoldowa, jenž byl markrabie a knieže Meranské. Matku měla, ›ylo Agnes; ta jest byla dci Orientálského, jenž byl hrabie ch, a byl syn knežete Konráta › a Landsberského markrabie. písmu w swej mladosti čísti ankonskej wlasti, w tom klá- › Kyctyngin slowe. Potom ducha swatého pósobením oddána jest za Jindřicha Slezské knieže, s nímžto jest měla tři syny a tři dcery. Mezi nimižto syny byl jest jeden jménem Jindřich, slowútné knieže. Ten jedněch časuow pro křesťanskú wieru připrawiw sě proti Tateróm pohanóm jel, a tu w jednom welikém buoji sšel. To sě dálo po buožiem narození tisíc dwě stě čtyřidceti páté léto. Po jehožto smrti knieže Jindřich, otec jeho, s swú kněžnú, swatú

UMUČENÍ PÁNĚ.

Zlomek na pergam. nalezený na desce od p. Dominika Kinského. Prawopis z XIV věku. W Dob. Gesch. d. Lit. 1818. str. 113—116.

mnie s tebú, otče, zjednané,
i byli wiec tako s sebú,
jako sem jáz, otče, s tebú;
jehožto newěrní nemnie,
bych w nich jsa a ty we mně,
byli spolu w jednom snětí;
i mohl svět to tak zwěděti. . .

*

třeba j'ho mistru našemu.
Sta sě tak, jakžto rozkázal.
Jehož hřébie, ten otázal:
proč by mu bylo pojato?
powěděchu, řkúce na to . . .
— — — —

*

Budú-li oni mlčeti,
kamenie bude křičeti;
Wiz člowěče bohobojný,
božie milosti dóstojný,
welikého milosrdie
kako syn . . . .

*

jimiž by koně pobádal;
zbožně kdož sě tomu nadál,
žes wše moha, nechtěls moci,
chtě nám sprostenstwím pomoci,
jezdiw na oslátku lichém
w obyčeju sprostně tichém;
i jels na smrt dobrowolně,
moha wše moci odolně.
I řekl swatý Pawel na to,
mluwie: Bratřie . . .

*

a snad chtě jim tiem spomoci,
seč již byl, z Erodské moci,
jenž tehdy bieš' přišel na hody,
střeha sě budúcie škody.
I posla ho Pilat jemu,
obač nepřieteli swému,
chtě tudy Jezusě zbyti,
a jeho přiezni dobyti.
Nali Herodes ho žádal,
a tomu sě welmi nadál. . .

*

když Židowstwo znowa křiče,
a řka: Co nám otwlačuješ?
proč ho již neukřižuješ?
které ještě hledáš zbawy,
ž' tak lituješ jeho hlawy?
Nechaj ať sě práwo skoná,

) člowěka, až do krwe bíti,
o kuože a kosti jsú! O jiných
astných utrpeních dlúho byloby
toho, jakž jejie wlastnieho
)dyni, paní Anna, často jest
ıem kdy o rozličných swatých
chala, málo je, tohobych na
| ženě tolikéž, anebo wiece
widala nebo neslýchala. Na
we dne i w noci snažně stá-
kumpletněj hodině až hluboko
hu sě modléše; a často jejie
ie čakati nemohúc, dobře sě
taněchu, a ji ještě na modlit-
: nalezněchu. To také w uo-
Hedwika jměla, ež když pokrm
zdy jej také swaté písmo před
), jehožto radější poslúcháše,
ni jedla. A jednú sě to při-
swatá Hedwika w uoblástiem
stojiec buohu sě modléše, jeden
strójce, jménem Bo(hu)slaw,
, uzřel ji w slawnej světlosti
) uzřew, s welikú úžestí pryč
také často přiházalo, ež když
|, paní Anna, podlé swatého
mši ot swaté Hedwiky mír
'iec jie w uoči, widáše, ano
'awě, a wšecka twář slzami
a někdy ji také widáše krásnu
ělskej tváři proměnu rdějíc sě
'člosti jako róže, pro wysoké
k buohu zwedenie, pro jejie
u buožě kochánie; neb sě tak
ě ot swého tělesenstwie wnitř-
ı k buohu wznesieše, ež sebe
)dinu nečijieše, ani před sobú
lidí stojiec neznajieše, dotad až sě opět k
sobě nawrátila. A často ot mnohých widána, ana u welikej světlosti u powětří nad
zemí na modlitwá(ch) stojí. We mši také
a na buožej službě nikda s ižádným nemluwieše, než když pro welikú potřebu
promluwiti musila. Mše a buožie služby
ne w domu, jako jiní urození lidé, ale
w kostele najradieší poslúcháše, a na každú
mši a nebo sama k uoltěře šla, neb oběru
poslala. Kněží a duchowné lidi u welikej
cti měla. Swatých kuostí a swatých obrazuow s welikú ctí ráda chowala, a wlášče
jeden obrázek swaté královny (s)miloščemi
slonowý při sobě nosiec přitúléše, jímžto
obrázkem mnohé nemocné žehnajíc ot
welikých nemocí uzdrawowáše. Muky buožie, a wlášče buoží kříž u welikej cti
jmejieše, pro něžto kdež které stéble neb
co jiného na kříž přeloženo na zemi uzřela,
inhed kleknúc, nábožně wzdwihnúc i počělowala, a by někto nešlapal, na čisté
jiné miesto položila. Na swých modlitwách
nikda neseděla, ale stawši, dokad mohla,
na nahú kolenú padnúc klekala; pro něžto
jejie koleně jako kost byle ztwrdělé, opuchlé i oteklé. A to wše dobré, což kdy
činieše, toho tajila, tak ež nikte newěděl
kromě jejie wlastie sluhy. Hospodáře také
swého mnohým modlitwám naučila; nebo
jehožto u buožě milováše, toho buohu
slúžiti učieše. Byla je také swatá Hedwika
plna milosrdie, tak ež pro milého Jezukrista, i jeho swatým na čest, mnoho milostiwých skutkuow činieše. Ona jest na to
swého hospodáře nawedla, aby w Třebnici
klášter učinil i nadal, a sama své wěno

také kláštera rozdala. Rozličným klášterom veliké almužny slala. O malomocných zvláštčí péči jměla. Nemocné, jaté, i rozličné nawščewowala, w dluziech zašlé wyplacowala, wšech wdowic i wšech sirých zwlášče matka byla, chudé siré diewky otchowáwajíc k bezpečnému stawu připrawila, a řiedko ktož almužny u nie poprosil, by ot nie otšel neuslyšán. A wlášče na swej práci třinádcte chudých jmějieše buohu na čest, a dwanácte chudých na čest swatým apostolóm, jimžto na každý den, před nimi nábožně klekajíc, pokrm před ně nosiec slúžieše, a což najlepšieho na swém stole měla, to jim slala. Swej také chudině welmi milostiwa bieše, proněžto často anebo sama je přisłýchala, anebo některému kaplanu jich súd poručila, bojieci sě, by jiní súdce chudiny neobtěžowali. Protož jakéž s buoží pomocí swatý žiwot jest wedla, takéž s buoží pomocí weliké diwy jest činila. Najprwé když jednej duchownej sestře, jménem Radslawě, rybie kost w hrdle byla uwázla, požehnáním swatého kříže od toho jiej inhed pomohla. Sestře také jednej, jiežto řekli Gaudencia, w uobú oči ot bělma pomohla, požehnawši a řekši: Sestra má milá, buoh tě požehnaj! A když to wece, tak Gaudencia prozře. Jednej také chudej slepej ženě, na modlitwách postáwši, zrak nawrátila, jakžto je potom jejie sluha Kateřina rozprawowala. To sě také w jeden čas přihodilo, ež když jejie knieže kázal dwa zlá člowěky oběsiti, a když sta dlúhú chwíli wisala, tak jakto každý mněl, bysta byla umřela, tehda swatá Hedwika knieżete poprosila, aby je otpustil dolów snieti. A jakž sňata, tak inhed zdráwa wstaw swatú Hedwiku šedše, jejie swat sta poděkowala. Když také je dlúho bděwši na modlitwách, k wřewši usnula, w tu dobu swiec na knihy upadla, a swiečka shoř hám nic neuškodila. Měla je ta Hedwika duch swatý, jenž jej s wal prorocky, co sě mělo státi cích časiech. Tak sě piše o jej milosti, ež když ješče za mlad na buožie narozenie za stolem powědieno jej, jež jedno dřewo w sadu wzkwetlo. To ona a otázala: u wrchuli ktwe, či w tolestech? A když jej řekli, ež u k tomu ona inhed řekla: To j znamenie, ež tohoto léta na chud liký mor bude. A tak sě jest s swému zpowědníku také předpov řkúc: Nescházej s tohoto hradu ského; neb jakž brzo sendeš, ta umřeš. Jejžto on uwěřiw, tři léta nescházal. Potom po třech letech sšel, a ottud až do Krozny na l šed i lehl, a w uosmi dnech u sě dálo po božiem narození t stě třidcieti osmé léto, a pocho w Třebnickém klášteře. Před t létem předpověděla smrt svého dřicha knieżete, ež měl ot pohan A tak sě je i stalo; kdy tři lét Tateři s welikú moci do Slez přijewše, tak welikú škodu u swatá Hedwika se dceři a s swi se pani Annú na hrad, ježto sl

dnoho člowěka, až do krwe bíti, jedno kuože a kosti jsú! O jiných ie strastných utrpeních dlúho byloby odlé toho, jakž jejie wlastnieho hospodyni, paní Anna, často jest Co jsem kdy o rozličných swatých i slýchala, málo je, tohobych na watej ženě tolikéž, anebo wiece i newídala nebo neslýchala. Na ách we dne i w noci snažně stá- i po kumpletněj hodině až hluboko buohu sě modléše; a často jejie ice jie čakati nemohúc, dobře sě c wstaněchu, a ji ještě na modlit- lečiec nalezněchu. To také w uo- watá Hedwika jměla, ež když pokrm a, wzdy jej také swaté písmo před čteno, jehožto radější poslúcháše, ila ani jedla. A jednú sě to při- když swatá Hedwika w uoblástiem sama stojiec buohu sě modléše, jeden ha i strójce, jménem Bo(hu)slaw, k něj, uzřel ji w slawnej swětlosti , a to uzřew, s welikú úzestí pryč sě také často přiházalo, ež když wěsta, paní Anna, podlé swatého we mši ot swaté Hedwiky mír wezřiec jie w uoči, wídáše, ano krwawě, a wšecka twář slzami na; a někdy ji také wídáše krásnu andělskej tváři proměnu rdějíc sě nej bělosti jako róže, pro wysoké jejie k buohu zwedenie, pro jejie ladké u buožě kochánie; neb sě tak ysocě ot swého tělesenstwie wnitř- ichem k buohu wznesieše, ež sebe tu hodinu nečijieše, ani před sobú lidí stojiec neznajieše, dotad až sě opět k sobě nawrátila. A často ot mnohých wídána, ana u welikej swětlosti u powětří nad zemí na modlitwá(ch) stojí. We mši také a na buožej službě nikda s ižádným nemluwieše, než když pro welikú potřebu promluwiti musila. Mše a buožie služby ne w domu, jako jiní urození lidé, ale w kostele najradieší poslúcháše, a na každú mši a nebo sama k uoltěře šla, neb oltáru poslala. Kněží a duchowné lidi u welikej cti měla. Swatých kuostí a swatých obrazuow s welikú ctí ráda chowala, a wlášče jeden obrázek swaté královny (s)miloščemi slonowý při sobě nosiec přitúléše, jímžto obrázkem mnohé nemocné žehnajíc ot welikých nemocí uzdrawowáše. Muky buožie, a wlášče buoží kříž u welikej cti jmejieše, pro nežto kdež které stéble neb co jiného na kříž přeloženo na zemi uzřela, inhed kleknúc, nábožně wzdwihnúc i počělowala, a by někto nešlapal, na čisté jiné miesto položila. Na swých modlitwách nikda neseděla, ale stawši, dokad mohla, na nahú kolenú padnúc klekala; pro nežto jejie koleně jako kost byle ztwrdělé, opuchlé i oteklé. A to wše dobré, což kdy činieše, toho tajila, tak ež nikte newěděl kromě jejie wlastie sluhy. Hospodáře také swého mnohým modlitwám naučila; nebo jehožto u buožě milowáše, toho buohu slúžiti učieše. Byla je také swatá Hedwika plna milosrdie, tak ež pro milého Jezukrista, i jeho swatým na čest, mnoho milostiwých skutkuow činieše. Ona jest na to swého hospodáře nawedla, aby w Třebnici klášter učinil i nadal, a sama své wěno

také klášteru rozdala. Rozličným klášteróm veliké almužny slala. O malomocných zvláščí péči jměla. Nemocné, jaté, i rozličné nawščewowala, w dluziech zašlé wyplacowala, wšech wduowic i wšech sirých zwlášče matka byla, chudé siré diewky otchowáwajíc k bezpečnému stawu připrawila, a řiedko ktož almužny u nie poprosil, by ot nie otšel neuslyšán. A wlášče na swej práci třinádcte chudých jmějieše buohu na čest, a dwanácte chudých na čest swatým apostolóm, jimžto na každý den, před nimi nábožně klekajíc, pokrm před ně nosiec slúžieše, a což najlepšieho na swém stole měla, to jim slala. Swej také chudině welmi milostiwa bieše, proněžto často anebo sama je přislýchala, anebo některému kaplanu jich súd poručila, bojieci sě, by jiní súdce chudiny neobtěžowali. Protož jakéž s buožím pomocí swatý žiwot jest wedla, takéž s buožím pomocí weliké diwy jest činila. Najprwé když jednej duchownej sestře, jménem Radslawě, rybie kost w hrdle byla uwázla, požehnáním swatého kříže od toho jiej inhed pomohla. Sestře také jednej, jiežto řekli Gaudencia, w uobú očí ot bělma pomohla, požehnawši a řekši: Sestra má milá, buoh tě požehnaj! A když to wece, tak Gaudencia prozře. Jednej také chudej slepej ženě, na modlitwách postáwši, zrak nawrátila, jakžto je potom jejie sluha Kateřina rozprawowala. To sě také w jeden čas přihodilo, ež když jejie knieže kázal dwa zlá člowěky oběsiti, a když sta dlúhú chwíli wisala, tak jakto každý mněl, bysta byla umřela, tehda swatá Hedwika knieżete poprosila, aby je otpustil dolów snieti. A jakž sta brzo sňata, tak inhed zdráwa wstawše, před swatú Hedwiku šedše, jejie swatej milosti sta poděkowala. Když také jedné noci dlúho bděwši na modlitwách, knihy otewřewši usnula, w tu dobu swiece hořieci na knihy upadla, a swiečka shořewši knihám nic neuškodila. Měla je také swatá Hedwika duch swatý, jenž jej sě zjewowal prorocky, co sě mělo státi u budúcích časiech. Tak sě píše o jejie swatej milosti, ež když ješče za mladu ten den na buožie narozenie za stolem sedieše, powědieno jej, jež jedno dřewo třešnowé w sadu wzkwetlo. To ona uslyšewši, otázala: u wrchuli ktwe, či w nižších ratolestech? A když jej řekli, ež u wyšších, k tomu ona inhed řekla: To jest jisté znamenie, ež tohoto léta na chudý lid weliký mor bude. A tak sě jest stalo. To swému zpowědníku také předpowěděla, a řkúc: Nescházej s tohoto hradu Lehnického; neb jakž brzo sendeš, tak skuoro umřeš. Jejžto on uwěřiw, tři léta duolów nescházal. Potom po třech letech s hradu šel, a ottud až do Krozny na hrad přišed i lehl, a w uosmi dnech umřel. To sě dálo po božiem narození tisíc dwě stě třidcieti osmé léto, a pochowán jest w Třebnickém klášteře. Před tímž také létem předpowěděla smrt swého syna Jindřicha knieżete, ež měl ot pohanów sníti. A tak sě je i stalo; kdy tři léta minula, Tateři s welikú mocí do Slezské země přijewše, tak welikú škodu učinili, ež swatá Hedwika se dceří a s swú newěstú se paní Annú na hrad, ježto slowe Kro-

musila uteci. A když tu přebýwáše, wšech, jich newidúc, ze jmene poznajieše.
té noci pozwawši k sobě swej slu- A když jeden čas duchowné panny před
e, ježto zwláště jejie wěci widieše, ní posluhujíc jie střežechu, bojiece sě, by
iwi k něj a řkúc: Diemuto! wěz to, neskonala bez swé newěsty panie Anny,
m swého Jindřicha ztratila, a již ho jež tehdy u swého bratra krále Českého
w tělesenstwí na tom swětě neuzři. bieše, jej po posle, aby přijela, wzká(za)ti
sě bylo stalo, (ež) knieže Jindřich chtěwše; to swatá Hedwika uznamenawši
Taterom bojije, toho dne s mnostwím jim zapowěděla a řkúci: Nebojte sě, ani
lidu sšel. To také znamenité, ež posla posielajte; neumruť, dokadž ona ne-
Hedwika w jednom kostele swatého přijede. A tak sě jest i stalo. Potom když
oměje ukázawši jedno miesto, kázala sě jejie skončenie přiblížilo, chtěl ji ho-
cti jmieti. Potom po jejie skončení spodin nawščewením swých swatých utě-
nadcté léto we jmie swatého Stani- šiti. Když toho dne na swaté královny
oltář učiněn. A když těch časów narozenie wšecky panny i jejie sluhy na
Hedwika mnoho dobrých skutkuow nespoře běchu, jediná její přietelnice Ka-
swé dny konáše, zjewil jej hospo- teřina při niej ostawši, widěla, ano k niej
s jejie skončenie; proněžto swým lidé u welikej swětlosti jdú, ana jim mile
ým, jimžto dobře wěřieše, pronesla wítánie dáwá a řkúc: Wítaj má přešlechetná
řkúc: Skuoro sě blíží mé duše paní Maria Magdaleno! swatá Kateřino!
tělem rozlúčenie. Těch dní, když wítajte swaté Tekla i swatá Ursula! A ji-
álo jej do jedné komory wníti, je- ným mnohým swěticiem wítánie dala, jichžto
jie služebnice a přietelnice, jmenem je Kateřina spamatowati nemohla. A potom
na, uzřela tři črty w člowěčej tváři, po malej hodině počechu ti swětí, což je
ě sě proti swatej Hedwice pošiwajíc, Kateřina mohla rozoměti, o jejie skončení
krutně bičijíc a řkúc: Proč(s) sě mluwiti. A jakž sě nespor dokona, tak to
ila? pročs tolik dobrých skutkuow widénie s welikú swětlostí zmisalo jest.
? To wše swatá Hedwika strpěwši, Též widénie měla jest swatá Hedwika den
m křížem sě požehnawši, kakž koli swatého Matěje ewangelisty, a přitom byle
kým strachem třasúci sě ot nich bez dwě duchowně pannie, jednej řekli Pinoza
wyšla jest. Potom prwé než jest w a druhej Benedikta. Potom pak když ho-
upadla, w niežto jest swuoj žiwot spodin s ní swú milost ráčil učiniti a jejie
la, swátost swatého oleje jest přijala, tělestné trudné práce dokonati, nábožnú
om w nemoc upadla, w niejžto jest modlitwu učiniwši, snažně sě buohu poru-
duši wrátila. Diwně také hospodin čiwši, skončala jest. To sěj' dálo po bo-
cským duchem jejie předwěděnie o- žiem narození tisíc dwě stě čtyřidceti let
dwáše, ež ktož před ni přišel, ana třetieho. A když podlé obyčeje duchowného
ajíc leží, pryč sě obrátiwši, a wšak nábuožné panie jejie mrtwé tělo omyti

chtěchu, nalezú na jejie (nahém) životě ukrutnú žíni, uzlowatý motowúz, jakž to napřed psáno jest. A to jejie swaté tělo, ježto dřiewe pro weliké utrpenie bylo bledo a črno, poče na sě nebeského oslawenie znamenie bráti, ano na to wšickni hlédají, ana sě oswětlije w sněžnej bělosti, na líci i na rtech sě červená, jako najkrašší obraz, znamenie mrtwého člowěka nic (na sobě) nemajíc. W tu hodinu to swaté tělo umywše, a jakž slušie krásně na nosidla wložiwše, do kostela wnesli, a tu do třetieho dne nepochowajíc okolo nie bděli, chwáléc a děkujíc hospodinu, ež ráčil swú swatú služebnici tak mnohými a welikými diwy oslawiti. Těch dní jedna duchownie panna, jmenem Marta, ta byla krew puščala, pronežto jejie ruka zčrnawši otekla; a jakž sě brzo těla swaté Hedwiky dotkla, inhed zdráwa byla. Druhá také duchowná panna, jmenem Marta, suchotiny w ústech, w jazyce i u prsech strastně trpieše; a jakž sě nábožně pomodliwši, w *(sic)* tú wuodú, ježto swaté Hedwiky tělo bylo omyto, pomazala, tak na tom miestě zdráwa byla. A když třetí den jejie swaté tělo chtěchu pochowati, tehda abbatyše, dci jejie, káza rúchu, w niejžto leželo, s jejie swaté hlawy snieti, a jinú ruchú ji zawiti. Neb ta rúcha byla jest dřiewe swaté Alžběty, jejžto swatá Hedwika teta jest byla; a protož swatá Hedwika tu rušici s welikým nábožensťwím až do smrti chowala jest, a potom jejie dci abbatyše tu rúchu wzeměši, mezi jinými swatyněmi položila. Ot jejie také swatého těla krásná wuoně pocházieše. A po jejiem swatého těla pochowání buoh skrze swú swatú weliké milosti s rozličnými nemocnými učinil jest, a zwlášče jednoho a paddesát člowěkow ot hroznych nemocí a welikých neduhów uzdrawila jest; šest mrtwých jejie swatostí wzkřiešeno. Při jejie také hrobu často weliká swětlost wídána jest. Wídáni jsú také u jejie hrobu čtyřie počestní starci w řízách oblečeni, s welikú swětlostí stojiec. Mnoho jiných swatých diwów buoh skrze swatú Hedwiku učinil jest, jakož to plnějie w knihách o jejie swatém životě psáno; pro nežto wšeliký národ wzdáwá ji chwálu na wěky wěkoma. Amen.

ŽIWOT SW. JANA EGYPTSKÉHO.

(Přídawek ke str. 322.)

ukopis, z něhož následující výtah tu se umĕšťuje, zdejší kr. weřejné bibliotéce náleamenaný XVII. C. 28, jest z XV století na papíru we folium 494 listůw. Obsahuje Životy a řeči otcůw Egyptských, obyčejně sw. Jeronymowi, Rufinowi a j. připisoa na konci (l. 449—494) život sw. Alžběty. Ačkoli přepisowatel jazyk a prawopis originálu, dle způsobu XV století, na mnoze měnil, však nicméně nejedny důkazy hlurewnosti jazyka zůstaly neporušeny, z nichž jasně wyswítá, že překládání větší částky životůw do welmi staré doby padá, pročež zde něco z nich na okus se podáwá. Tyto ny w ostatních čtyřech též rpp. bibliotéky z XV století (XVII. C. 16. 17. D. 36, E. 2.) již řídku se wyskýtají, jakož i w pozdějším překladu téhož spisu od Hrubého z Jelení we pp. též bibliotéky l. 1516 (XVII. A. 2. C. 19.). Latinské originály těchto životůw jsau we znamenité sbírce: *Rosweydi* Vitae Patrum. Antwerp. 1628. Fol. Život sw. ' němž mnoho zkažených rýmůw, stojí w rp. našem na l. 83—99.

prwé jako základ našeho prawého ' dobrý příklad uwedemy swatého istenníka (s) jeho skutky nábožnými o řádě. Neb toho swatého Jana wimy u wlastech Thebaidis tak řečeia púšti, ježto přileží městu Cicho enému, w jedné jeskyni pod skalú ajíce a welmi skrowný život we- Příštie k jeho přiebytku bieše welmi ně; neb to bieše hložím a trním ot zarostlo a dwéře u jeho modly wzdy zawřené. Ale wšem příchoychýle sě z okence, božie slowo še k jich polepšení a k utěšení, jlépe umějieše. Ženy ižádné před istieše, než muže swým časem, když hodno zdáše. Oblášť jmějíše domek ý, w němž odpočiwáše z dalekých wlastí každý pocestný; ale sám wnitř samého boha wždy následowáše, we dne i w noci od modlenie řiedko odpočiwáše, než sě w swém bozě wší swú myslí ústawně kocháše. Neb čímž wiece bieše sě od swětských wěcí i pečí otdálil, tiem boha wiece k sobě přiblížil. Tak přejasnú myslí přebýwáše, že wše najtwrdšie wěci, jsúcé i budúcie, plně znáše. Ozračenú milost proroctwie jemu hospodin ráčil dáti, netoliko bližním súseduom prorokowati, ale samému ciesařowi Theodosio tak řečenu w jeho bojích s nepřátely prospěšné wítězstwie nebo pobitie, dřiewe než sě jest stalo, napřed znáti.

Jednoho času sběř Murská rytieře Římského i poprawci w těch wlastech s jeho towařistwem od Římaň ustanoweného bieše

walně podstúpila, a mnoho krwe lidské w jeho poprawě prolila, a wšecky krajiny lítě poplenila. Tehdy ten jistý rytieř, uzřew nepřátely neskrowné i přieliš sobě i swým nerowné, k swatému Janu pospieši, a chtě rád od něho zwěděti, coby z toho bylo učiniti, by mu ráčil poraditi. Swatý Jan jemu powědě: Kterýž den já ukáži, to jistě wědě nepřátely potupíš, zájem otejmeš a plen nawrátíš; a když sě to wšecko stane, twá služba před ciesařem wzácna bude. A když sě to naplni wšecko, swatý Jan obecně mluwieše: Ne pro mě to ráčil jest Buoh zjewiti, ale pro ty, ktož weň budú wěřiti.

Jiné diwné wěci skrzě swatého Jana ukazowáše, když manželka silného jednoho wéwody nemáháše, a ta wždy swatého Jana widěti žádáše, a za to jest wěrně měla, kdyžby koli jej widěla, žeby inhed zdráwa byla. Proto ten wéwoda silně žádáše, by sě dal jeho ženě widěti, a tudy w její zdrawie prospěch jmieti. Uslyšew to ten jistý stařec, poče sě welmi mútiti, mysle, coby tomu bylo učiniti? řka w sobě: Jestli mi na ženskú twář hleděti, čili jie tak dáti proto zahynúti? Přemysliw to wšecko sám w sobě, wece wéwodě: Prawiť tobě, nemáť proč twá žena ke mně přijíti, neb noc si w twém domu na její pokoji dám sě jie widěti. Uslyšaw to ten wéwoda, wráti sě do swého domu; tu řeč za nejistú jmějiše, i poče swé ženě to wše prawiti, řka: Zdá mi sě, že toho starce ty nebudeš widěti. A když w noci senná chwíle již bieše, tehdy swatý Jan zawřenými dwěřmi u lože te panie stáše, u wieře i w dobrých skutcích ji potwrzuje; i wece jí: Nebuď pilno s pústenníky často mluwiti, ani na jich tělesnú twář hlédati, ale uč sě jich duchownich skutkuow následowati; neb jest w swatém čtení psáno: Duchowní skutci ožiwují; tělesní neprospiewají. A toho nemni, by skrzě mú sprawedlnost nebo které duostojenstwie nebo kterú prorokowú moc, jakož ty domnění jmáš, než skrze mú modlitwu sprostnú a pokornú neduhuow wšech w swém žiwotě jsi zbawena. Proto muž twuoj i ty budeš zdráwa a twuoj duom i twá čeleď požehnána. A proto z té milosti boha wzpomínajte, a jeho sě wždycky bojte, a nic wiece než potřebice rowné tělesné žádajte. Dostiž jměj, že-tě buohem we sně dáno mě widěti, a wiec nepotřebuj, doniž jsi žiwa, se mnú mluwiti. Probudiwši sě ta paní z toho sna, wše, což biše widěla i slyšela, swému wýwodě poče prawiti, řkúc: Toho swatého Jana w jeho tváři i w uoděwě dáno mi jest widěti. Tomu sě ten wéwoda poče násilně diwiti, a běžaw na tu púšť, kdež swatý Jan přebýwáše, poče jemu snažně děkowati, a z těch daruow bohu chwálu wzdáwati; a přijem požehnání, w dobrých skutciech s swú manželkú je sě do končenie přebýwati.

Jiného časa starosta, jenž bieše nad rytieři ustawený, přijide na tu púšči, kde swatý Jan přebýwáše. Ten jistý doma hospodyni těžkú k dětinému porodění jměšeše, a toho dne, kteréhož k swatému Janu přijide, jeho žena času pracného dojide, nemohúc dietete zbýti, proněž bieše blizka k smrti. Poče jemu swatý Jan prawiti, řka,

ś správně buoh chwáliti, že tě ráčil
obdařiti: ale věz, že-tě twá žena
smrti byla, již jest božie milost u-
a jejie zdrawie prodlila. Pospěš,
ě do swého domu, nalezneš syna
dnuow, i wděješ Jan jmě jemu. Budeš
eset let chowati', a ode wšie po-
r tělestnie ostříhati, a potom jej k
i dáš, aby sě učil stawu duchow-
Také mnohým súseduom i podál-
když k němu přichodiechu, zjewo-
ich tajnú mysl, ježto w srdci měji-
najwiece, ktož běchu z nich tajně
i, treskce žehráše, aby swaté pokánie
Nila, rajského potoka tak řečeného,
lnění napřed prawieše nebo přesu-
Takéž napřed lidem prawieše pro
iechy božie rozhněwánie, proněžto
áwně měli trpěti boží kázeň neb
nie. Také zdrawie mnohým nemocným
áše, a za to swětské chwály nežá-
i kterých daruow bral. Nedadieše
ch před sě nositi, ale dřewěný olej
aje, kázal sě jím mazati; a ktož
ś wěrú jím pomazali, zdrawie i wšé
i nabyli.
ě jeden Římský, jenž obecnú řečí
: slowieše, ten slepú ženu jměl, a
ji dowedl k swatému Janu, pilně
e. Tehda ji ten hrabě, jejie muž,
ěde: Nemáť obyčeje na ženy hlédati
imi mluwiti, toť dobře wědě. I poče
wého ta paní snažně prositi, aby sě
púšť sám pro ni ráčil truditi a swa-
ma prositi, aby swú swatú modlitwú
uzdrawiti. A kdy ten hrabě swatého
a púšti naleze, a potřebu i prosbu
swé ženy předeň přinese; dá jemu swatý
Jan oleje požehnaného: Wrátě sě do domu
twého, mažiž jim twé hospodyni oči, třetí
den bude moci widěti. Když to wšecko
paní činíše, jejie bolest z uočí pryč wy-
stúpi, a ona jsúci zrakem odařena, pochwáli
boha otce i syna. Mnoho jiných diwuow
o něm slyšíme, jichžto pro tesknost pořád
wyprawiti opustímy; ale to, což jsmy
očitě widěli, zjewíme, a w našem prawení
pořád položíme. Sedm nás towařiškuow
pocestných k němu děchom, a bylliby který
žák swacený mezi námi, newěděchom. A
když sě k němu přiblížichuom, prosiec ot
něho swatého požehnání i jeho modlitwy
za ny wzdánie k bohu, otáza nás: jestli
který swacený žák mezi námi? Wecechuom,
že takého ižádného mezi námi nejmáme.
A když na nás na každého pilně wzhledě,
jednoho tajného jahna mezi námi wzwědě,
jenž troje swěcení jmějíše a najmladší mezi
námi bieše, a pro pokoru swého swěcení
tajieše. I poče jej prstem ukazowati, an
je sě toho pilně popierati. Ujem jej za
prawici, i poče jej líbati, aby daru božieho
netajil, řka: Neobracej dobrého w zlé,
neb bez hřiecha není každé slowo křiwé;
wši silú máme sě křiwdy chowati; leč
pro dobré, leč pro zlé křiwé řeči nechaj;
neb křiwda z boha newychodí, ale z ďábla,
jenž ji plodí. Ten jahen přije to milostiwě
tresktánie, prosě za křiwú řeč sprawedl-
ného pokánie. Tudiež, když jedné noci
ráno wstachuom, a modlitwu obecnú bohu
wzdáwachuom, zimnice, ježto třetí den
bývá, popade bratra našeho tak těžce,
až w loži položi jeho. A když sě tak

pracně mieše, za zdrawie swatého Jana proséše. Poče jemu swatý Jan raditi, řka: Neroď synáčku swého dobrého zbýti; nebo jakožkoli čistá woda tělo oplakuje, takéž nemoci bolest smutek duši očištije. A když tu dobrú radu sprawedlně dokona, požehnaného oleje naň poda, jím nemocnému bratru káza sě umazati. Mnoho nečistoty wywráti, a k zdrawie swému nawráti; poděkowaw swatému Janu, k swým towaříškóm do hostinice sě wráti. Potom nám káza pokojík w hostinici učiniti, a káza nám sebe obyčejnú krmicí posíliti, a sám swého pokrma nic netbáše, než námi welikú péči mě. Neb z welikého utrpení ten obyčej jmějíše, že jednú za den chleba pojiedáše, a toho tak skrownĕ, že řiedko syt byl. Pro to přílišné utrpenie živótek churawý i uschlý mieše, w lásky na hlawě i na bradě swětlé, nikdy zmyté ani česané; neb bieše přes dewadesát let wěku swého. Nepožíwáše nic pečeného ani wařeného, než chleba s wodú. Když od stola wstachuom, jíti nám před sě káza; odkud bychuom byli, a proč bychom přišli, pilně wztáza. Odpowědĕchmy jemu, že jsmy z Jeruzalemských wlastí. Slýchali jsmy mnoho o twej pokoře i swatosti; proto jsmy k tobě putowali, bychuom mnohý užitek našim dušiem wzali. Neb pewnějí jest dobře činiti, okem widĕti, než u powĕstech po lidech slyšeti. Wzdy twrzě w paměti leží, což oko widí, nežli to, což slyší ucho. Tehdy swatý Jan ochotným oblíčejem uliz sě, nám powědě: Těch dobrých činuow, najmilejší dietky! jichž sě při mně domníte, jáz do sebe newědě. Člowieček jsem w těle chworý, takých daruow neduostojný. Pakliby tobo co při mně bylo, jakž wy mníte, zdali toho wéce w skutciech prorokowých i apoštolských newidíte? Protoť sě apoštolská jmena w kostelech zwěstují, jichžto příklady sě wšickni wěrní polepšují. Neslušieť sě již po pútech túlati mnoho, ale doma jsúc skutky apoštolské znamenati a wší silú následowati. Proto mi jest diwné waše domníwánie, wašeho truda těžkých cest wzpodjetí, že hledajice swé duše spasení nenechaliste dalekých wlastí nawštěwowánie. Ale má lenost i nekyprost nuzí mě k tomu; řiedko sě wywalím z swého domu: wšak že něco dobrého při mně mníte, jenž swědomí učiníte a oblepšíte, to wám z božie milosti přijde, ne proto, že mě widíte. Dobrými činy neslušie sě chlubiti; ktož je do sebe jmá, z toho boha má chwáliti. Chlúba jest wěc welmi škodná, a také duši zátopná. Jmá w sobě dwoje rozdělenie: Prwé, kto almužnu zjewně dáwají, chwály od lidí žádají; wšak že dobrých skutkuow tu neslušie tajiti, jim sě muož bližní polepšiti; pře(d) zúfalými slušie jich kryti. Druhému jest tak rozuměti: kterýž člowěk wšecky dobré činy muož uměti, a mní sě mu, by sám ot sebe anebo ot buoha mohl s nimi státi, a z nich nechce buohu chwály wzdáti, ten swých činuow odplatu ztracuje; tudy jeho úsilé wšecko znyje Proto, milí synáčkowé; warujmy sě chlúby swětské, bychuom newběhli w spadení ďábelské. Komuž sě mní, by tento swět opustil, i wšecky činy ďábelské wuole, i tohoto swěta za sobú ostawil, ještě k spasení není to dosti; než

zapomena, hledaj božie milost
najmilejší synáčkowé! když chce-
nili býti, milosrdné skutky učte
i, a ot swětské chlúby i wšé
ělestné dalejší býti. Neb netoliko
bohatě i rozkošně přebýwají,
toši hřiech při sobě mají: ale
obecně, ktož sprostní, pokorní
wím přijímají, jakožby rozkošně
při tej wině ostáwají. Neb ktož
hlebem lakomě požíwá, chtě swé
sti učiniti, jako by byl rozkošně
žiw, bude jeho buoh súditi. Proto
řiecha slušie sě chowati, ktož
obem přebýwati, jakož nás slowa
oha učie, ježto w swatém čtení
tú branú wníti sě tiesknete, ale
prostranná jest, ježto do pekla
roká jest cesta duši wšelikaké,
swé žádosti tělestné přebýwá;
t těsná i úzká, kdež duše žádost
emáhá. K tomu jest welmi uži-
žděmu služe božiemu samému
a od hluku lidského někde po-
než s příchozími hostmi častými
ti, a swé páteře i modlitwy o-
kž slowa Dawidowa w žaltáři
swětské chuti sě oddaliji a na
ýwaji; tu swého boha ožidaji,
spasenie swého čakaji. Když
o chlúbě swětské mluwi mnoho,
wědě wam diwné, abyste wždy
í byli od hřiechu toho.
pústenník blíž ode mne přebý-
swaté čistotě i w dobrých skut-
ně stoje; pokrma sobě po swú
ýwáše, w swej modlitwě i w
swých mrawiech jako kwět wzkwietaje,
a těmi dobrými činy welmi bujen bieše.
To wše sám od sebe jmieti mněl, a z toho
bohu chwálu wzdáti nechtíše. Pro to pří-
lišné do sebe ufánie, spade naň těžké po-
kušení i ďábelské osidlenie. Ďábel wzem
na sě ženskú twář, wečera jednoho w
prwý súmrak přijide před jeskyni jeho,
wece: Já jsem ženka welmi ustalá, na této
neznámé púšči omrklá; rač mě pro bu(oh)
schowati a k sobě wpustiti; nedaj mne
zwěři noč(n)ej w žiwótku zahubiti. Tehdy
pro milosrdie její swé dwéře otewře, a
pročby na tej púšči blúdila, kterak by sě
to jie přihodilo, pilně wztáza. Ten ďábel
w ženské tváři poče chytře mluwiti, chtě
w srdci toho pústenníka tělesné žádosti
oheň roznietiti; mluwieše s ním, mile
pomlaskaje, a jed silný w swé řeči maje,
řka: Já jsem wysokého urozenie, jakž
widieš mého žiwótka i lepoty spósobenie.
I poče na mnicha znice wzhlédati, i také
sě mile usmiewati. Ach tuť krew sě w
mnichowi zamúti; wešken sě smysl jeho
ruče wzbudi i zblúdi; poče ji rukú po
líčku hladiti, a na šijku bielú snažně pa-
třiti. Tu jemu sě da ďábel w hroznej tváři
znáti, w chochtání nesmierném a welmě
hrozném we wšech skutcích. Jeho by do-
mek smraden; potom jiní zlí duchowé
nad jeho peleší neslíčně huhlachu, a mni-
chowi sě welmi posmiewachu, řkúc: Mniše,
přieliš ufáš swému zaslúžení; smějem sě
twému až do pekla zatopení! Biešeť sě
dřiewe w swatém písmě učiti, že každý
sě zde má ponížiti, ktož chce po skon-
čení powýšen býti. Tehdy ten pústenník

w swém welikém omámení i přelstění pro stud i hanbu přijide k škodnému zúfání; dokona sě na něm wšeho neštěstí sklad, wiec nerodi býti na té púšti rád. Ale by sě byl swých hřiechuow snadnějie kál, a u pokání s duchowní radú stál, bylby jemu buoh swú milost dal. Powrh zákon swój, k swětu sě nawráti, a wiec ižádné dobré rady nerodi tbáti; poče činiti, co mu črt kázal, wšemi zlými skutky obwázal. To sě sta pro jeho chlubení, do swých dobrých činuow weliké ufánie. Když swatý Jan tu řeč wšecku dokona: Slyšte, wece, ještě má slowa. Jinéť jsem widěl ďábelské pokušenie, ale ne také dokonánie.

Jeden muž w tom městě blízkém přebýwáše; swój žiwot rozkoši i hřiechóm smrtedlným poddáwáše. Po mnohých časiech da mu buoh dobré skrúšenie. Sám od sebe poče činiti těžké pokánie. Káza sobě tajně row wykopati, a wstúpiw weň, poče sě w něm swých hřiechuow káti, ze wšeho srdce k bohu kwiele we dne i w noci; nic leže; nesmějieše nebes widěti, ani chtieše sě tu ohlásiti, ani buožieho jmene w swá ústa wzieti. W smutce, we slzách tu wždy lkáše, pro mdlu jedwa sypáše. Po osmi dnech pokánie jeho twrdého přijide k němu sbor krále pekelného. Ti wšickni duchowé zlí běchu, a tak jemu powěděchu: Co tu činiš, hubenče ukrutný? wšaks wšech hřiechuow naplněný! Již jsa smilstwie nasycený, chceš býti čistý i zákonný? Poněž jsi sě swětu hodil, wezde jsi swú žádost plodil; a již sě swětu nehodíš: mnit sě, že dobře w čistotě stojíš? Neostals hřiechu, ale hřiech tebe; proto nehub darmo sebe: našinec jsi, prawit směle; kdež my jsme, tu budeš cele. Wyjdi již k nám z toho rowu, požíwajž wšie swé wóle (znowu): wšecka rozkoš jest hotowá, k twému smilstwí mladce nowá mnohá; tak sě muožeš odmladiti, než tu darmo we psí býti. Proč sě tak darmo trudíš? krutným pokáním přieliš hubíš? Zda mníš, by měl w pekle wiec trpěti, než to, což nynie muožem na tobě widěti? Žádášli muk, počekaj maličko: w pekleť bude hotowo wšecko. Nynie požíwaj, co tělo žádá; jiného potom buď dobrá rada. Když ďáblowé tu řeč dokonachu, ubohému tomu mnoho sě rúhachu, an ležieše slzami twář obmýwaje, na jich řeč chytrú nic netbaje. Když w swé radě črtie neprospěchu, rozhněwawše sě, mezi sě rozpěchu; počechu mu tak weliké rány dáwati, až ten nebožtík jedwa muože dýchati. Otrnuw z těch ran, je sě boha chwáliti, a na dřewním utrpení na ničemž poče proměny nemieti. Potom někteří z jeho čeledi počechu jeho pilně hledati. Nalezše jej w rowě řečeném zbitého a zekrwaweného, a pročby sě to jemu stalo, počechu sě tomu diwiti, i jechu sě jeho prositi, by chtěl z rowu wystúpiti a domuow sě nawrátiti. Ten zbitý nerodi toho učiniti, ale tu w rowě ostaw jako dřiewe, je sě na swé hřiechy kwieleti. Druhé noci opět sě k němu črtie nawrátichu, a wětčími ranami než dřiewe bolesti i muky jemu přičinichu. Ten ubohý tu leže sám k sobě powědě: Lépe jest tuto umřieti, než wěčně ďábluom slúžiti. Třetí noc ďáblowé k němu sě opět na-

ranami najwětšími tak jej přená-
ıu, tak jakž sě již ničemuž ne-
však sě ďáblóm wší myslí i wší
wieše. Kdyžto ti zlí duchowé
ičenstwie opatřichu, hlasem úřit-
ızným wšickni zawolachu: Swie-
to již sami známe, a naše žalo-
osti bezděky tobě dámy. Tak
naleze w dobrých skutciech i
prospěšenie i w milosti krále
hojně naplnění. Tak jakž sě jeho
lská říše pekelná báše, jako před
nebes opět welikým hlasem za-
kúce: To jest wysoké prawice

naw tu řeč swatý Jan, k těm
ıíkóm poče prawiti, že mnoho
ılých tiem příkladem jeli jsú sě
i, ježto jsú již wěčnému zatra-
ni byli, znowu jechu sě dobrých
ıloditi; neb jeho zúfalého weliké
ı uzřewše, wecechu: Ničehéhož
nenie, že ten dřiewe zufalý w
ıutciech zlepšen bieše, že w do-
wiech i milosti božie diwně
diwy i zázraky boží mocí již
ieše, příklad wšem zablúdilým,
dili, sebú ukázal. Proto po-
bývánie wšeho dobrého jest
, ale chlúba i zúfánie wěčné
nánie. Proto ktož chce od zlých
lého spadenie bezpečně státi a
ıskú i známost ozračně znáti,
by sám o sobě na púšti přebýwal,
okoji beze wší přiekazy, swého
wal. To dobře z příkladuow
děti, lépe než slowy sě učíte.

Na tejto púšti jeden mnišek bieše, jenž najdál ot lidí w púhém hwozdě peleš swú jmějíše. Ten w swatém utrpení po wše swé časy tu hy, a wěk weškeu swých let w swaté čistotě sbyl. Wšemi dobrými skutky okrášlen bieše, w modlitwách i w chwále swého boha nelenuje sě jmieše. Proto buoh jako dobrá hospoda swému rytieři otplatiti dlužen jest, když jemu pokrm ne tělesný, ale angelský strojieše správně. Má obilí(m) nebeským žiw býti, ktoť chce w chwále nebeského krále ústawně bdieti. Proto buoh chtě jeho wěrného úmysla otplatiti, i od té wšie tby i péče tělesné jeho mysl otwrátiti, když jeho přirozenie pokrma tělesného žádáše, wejda w swú jeskyni, chleb chutně diwný i bielý na swém stolci nalézal, jímž sě pokrmě i posilně, chwálu bohu wzdáwáše, a opět sě na swé modlitwy nawracowáše. Buoh jemu mnoho swatých tajností zjewowal, ot zlých příhod wždychny jeho wystřieháše. A když tak přielišně w dobrých skutciech prospěl bieše, to wše sám od swého zaslúženie wiec než od boha mieti chtěl. Inhed sě obleni u božie službě: to by prwá wada hubenej chlúbě. Ta se jemu tak neškodna zdáše, ni jie práwě do sebe znáše. Potom poče na swé jitřnie pozdějie wstáwati, a swé modlitwy a chwálu podřiemuje bohu wzdáwati. A když podlé dřewnieho obyčeje chwálu boží plniti chtieše, jako ustalý člowěk omdleje sedieše; neb sě běše na swém rozumu škodně změnil, od wýsosti žádosti nebeské upad, myšlenie nečisté i sie i ono jmějíše. Přebýwáše w jeho srdci wrtká žádost, mrzká i nelepá;

a pakli kdy sě swú myslí k dobrým skutkóm nawrátil, wždy jeho nečisté myšlenie táhnieše k zlosti. Jakožto lodí, když sě na wodě welmi rozběhne, ač již plawec weslem neusiluje, kamž plawec mieni, sama běží o sobě, takéž staří zlí obyčeji člowěka wždy táhnú po sobě. Zdáše sě jemu tomu jistému pústenníku, by ještě w swém stawě prawě stál. Přihodi sě jemu, že po swých hodinách z swého obyčeje chtieše swého těla wečer pokrmiti. Wšed na to miesto, w němžto přebýwáše, naleze obyčejný chleb na stolici položený. Pojed toho chleba, což w srdci mieše nehody i púry polepšiti netbajieše, ani swého padenie, ježto jej ruče potka, chtieše opatřiti. W tu dobu horké smilstwie jeho srdce zajže, že mysléše, chtě sě k swětu nawrátiti; wšak toho dne na tej púšti ostaw, chwály i modlitwy naplniw buohu obyčejné, k swému stolci přisede, chtě sebe pokrmiti. Naleze bochník na swém stolci ležéce, ale dobře črnější, než jmiewáše dřiewe. Uzřew to, poče sě sám k sobě diwiti, kde sě jest taká proměna wzala; wšakže poje toho chleba. A třetí den pokušenie naň spade třikrát wiece než dřiewe; neb ač jedieše chlieb swój neb sedieše, wždy předluda w ženské tváři (widieše). Potom jiný den na swých obyčejných modlitwách stáše, swýma očima i siem i tam hlédaje, swú myslci jsa jatý, z těch modlitew jide k swému stolci, ehtě pojiesti, naleze bochník welmi smrdutý a welmi zsechlý, jako ot myší a ode psów ohlodaný. Tehdy uzřew, je sě w sobě mútiti a swé slzy proléwati, wšak ne toliko ani tak, by jimi mohl byl plamen smilstwie uhasiti. Pojie toho chleba ne s túž chutí ani sytostí jako dřiewe; opět jeho tělesné žádosti jako walní nepřietelé ostúpichu, a wše škodné pokušenie jako šípy w jeho srdce pustichu, jako jatého, w uokowách suženého z té púště k swětu jej táhněchu. Ostaw swé púště i swého stawu zapomenuw, w noci pojide k jednomu městu; a když oswete, uzřew, že to město bieše ještě daleko, do něhož jíti chtieše, jsa w tom welikém i lítém zažžení, poče i sem i tam snažně patřiti, chtě rád widěti domek některý, w němž by božie sluhy přebýwaly. Uzřew z daleka domek jedněch pústenníków, poče se k němu chýliti, a tu chtě odpočinúti. A když ti pústenníkowé jeho uzřechu, proti němu w cestu wyběhše, jako božieho angela pokorně sě jemu poklonichu; umywše jemu nohy podlé božieho přikázánie, stolec postawichu, a s sebú jej nakrmichu. Po jedení dawše mu málo odpočinúti, jako učeného člowěka i otce duchownieho, w dobrých příkladech swrchowaného, počechu snažně prositi i tázati, kudy by mohli osidla ďábelského prázdni býti, ačby kdy mrzké pomyšlenie wzbudil, kterak bychmy mohli zbýti a zapuditi od sebe. Tu ten ubuohý zablúdilý pústenník, jich prosbú jsa připuzen, je sě jim cesty k spasení ukazowati; chytrosti i lsti ďábelské, jimažto sluhám božím překážejí, učini krásné dolíčenie. Dosti užitečně jich tomu naučiw, žádost smilstwie wždy w sobě trpieše. Zachutiw swatého skrúšenie sám sě k sobě nawrátiw, powědě: Kterak já nebožtík, sám jsa přelštěn, jiné učím, a neslíčně jiné treskci, když

:polepším! I poče sám k swému
:i: Hubené srdce mysli! čiň
o dobrá diela, a potom jiné
A když tak swé swědomie láním
)rozuměw, že jest tak chytře
mán, odpuštěnie od těch pústen-
:m, ručím během, jakž moha
ı swú sě púšč nawráti; wšed
í, z niež bieše wyběhl, nízce sě
ě modliti buohu, řka: By buoh
(neráčil), bezmál by má duše
ekle přebýwánie. I opět wece:
ı ušel wšeho zlého. I dořeče:
: mého přiebytka w zemi tociž
lokonachu. Tu jsú sě slowa
ježto jsú dřiewe popsána w
ně: Bratr bratru spomáhaje
ladem i slowem jako město
ilné powýšen bude. Potom
i swého žiwota ten řečený
: sě w pláči a we slzách
něw, že pokrm nebeský sobě
:ný ztratil jest pro swú púru
poče znowu sobě chleba po-
ím dobýwati, a toho skrowně
wé sě peleši zawra, popela
aw, w žíni sě oblek, ležieše
e na swé modlitwě, silně lkaje
, až božÍ anděl k němu přijide,
)wědě, a řka: Přijal jest ho-
pokánie; již sě jest nad tebú
: chowaj sě, by kdy (by) do
ých skutków přieliš ufal, tebe
neoklamal. Neboť přijdú pústen-
:ie twá ktobě, jichžto si dřiewe
, tobě bláhajíce, a ty ot nich
a s nimi obecně pokrm přijma,
dajž chwálu Bohu twému. Tu wši řeč
dokonal swatý Jan, i počaw těch pústen-
níkuow sedm těšiti, a řka: Kak jest bez-
pečno státi w pokoře! Neb bujné mysli i
chlúbné hotowo jest spadenie. A proto
náš spasitel najprwní bláhu nás uči, řka:
Blaženi jsú chudí duchem; nebo jich jest
králowstwí nebeské. Těch wšech přikla-
duow pamatujte, abyste bezpečnější od
chytré rady ďábelské u wašem myšlení
mohli nepřelšťěni býti. Proto mniškowé
ten obyčej mezi sebú mají, ktožkoli po
hostinu k nim přijde, leč muž leč žena,
dřiewe s ním neobcijí, až wždy dřiewe božie
jmeno přiwolají, zdali by byl který přelud
neb která ďábelská obluda; před swatú
modlitwú ruče zhyne. Pakli kdy duchowé
zlí ješitnú chwálú nebo chlúbú waše mysli
wzbudili, neroďte jich poslúchati; ale w tu
dobu wiec sě swému Bohu pokořijte, a
na jich pokúšenie, jímžto wám i škodí, nic
netbajte. Mně samému často ti zlí ducho-
wé překážechu; w noci mi sě nedaděchu
mému bohu modliti pokojně, ani mi odpo-
činúti daděchu, přeludné tváři k mysli i ku
paměti mně wždycky strojíce, wšicku noc
k nečistému myšlení mě nutkachu, a zjitra
w člowěčí tváři přede mnú padachu, mně
tak řkúce: Odpusť nám, tatiku! neb jsmy
wšicku noc pokoje nedali. A já jim tak
odpowiedach: Wzdalte sě ode mne wy
wšickni, ježto neprawdu plodíte, a mne
sluhy božieho wiec nepokúšejte. I powědě
swatý Jan, a řka: Milí synáčkowé! Pokoj
a mlčení wždy milujte. Učením swatého
písma nikdá nehrdajte, a tak sě sami zpó-
sobujte, jakž byste swú jasnú mysl bohu

wždy dáwali, a w modlitwách nepřekáželi sobě. A mnozí dobrá diela činie čistým swědomím, jsúce světskými činy obwázáni, skutky swatými i duchownímі, tociž pocestného přijímajíce, pokrm i nápoj w milosrdí jemu dadúce, nebo nemocného i smutného nawštěwujíce, nebo kterékoli jiné dobré činy při sobě jmajíc, čistý žiwot wedúce, tociž jsú sprawedlně před bohem wzácni, a buohu mili, na tom jeho plniec swaté přikázánie, wšak že ti jistí činy tělestnými jsú obwázáni, a s newěčnú wěcí sě obierají. Ale ti, ktož jsú od žádosti světa otdáleni a swój rozum i smysl i samy sě k wýsosti nebeské zprostřeli, daleko jsú nežli dřiew řečení w wšem dobrém prospěli, tociž duchu swatému přiebytek w swém srdci činie a světa s jeho žádostí zapomenuwše, nic jiného než bydla wěčného žieti w nebesích trpie, jako by již bytedlně před božím wěděním stojíce, slowo swatého Eliáše powěděli, tak řečené: Žiw jest hospodin, před nímžto stojím. Tak wšickni ti swrchowaní péči toho světa po sobě pustiwše jedinú žádostí božskú sě zapáliwše w chwále i službě božie nikdy stojiec nebychu syti. Těmi i jinými radami dobrými swatý Jan za tři dni k nám mluwieše, jimžto naše duše posíli i obnowi. A když wzemše odpuštění i jeho požehnánie, přič sě brachuom, wece nám: Synáčkowé! s pokojem přebýwajte, a také to za nowiny wězte, že dnešní den Theodosius ciesař nábožný i tak řečený z Alexandrie z také wlasti swietězil jest nad jedním protiwníkem swým. Také po malém časě Theodosius ten jistý ciesař obecnú smrtí na swej posteli leže žiwot dokona. A když sě do swých bydl nawrátichuom, wšecko, což nám bieše powěděl, wěrně i jistě nalezechuom. Po malých časiech jiní pústenníci po nás přijidú, nám zwěstujíce, že swatý Jan již bieše wzal pokojné skončenie, a před swým skončením tři dni do swé peleše k sobě ižádného nepusti, než sám jediný na swú kolencí kleče, swému bohu duši nawráti; jemužto jest sláwa na wěky wěkuom. Amen.

SMRT KRÁLE JANA.

Z Lupáčowa Karla IV. w Praze 1384.

Klimberče mladý! prawit krátce:
pomni, žes měl dobrého otce,
jehož nikdo zlým newinil
a mnoho dobrého činil;
a sáms také rytieř smělý,
mladý, dobrý druh dospělý;
wědě, že mne neodwedeš,
než ufamť, že mne dowedeš,

ıši swého meče.
ece. Nemějž péče!
), jaks řekl, zóstane
libost twá stane;
ha za swú duši,
v ten čas sobě tuši
sě již jako známí
dný den shledámy!
rece, tak sě zdrzieže,
ch sě po něm zdwiže,
na harc podlé toho
é družiny mnoho,
ı wolajíce
uto mysl majíce,
podlé swého hospody
telné škody.
sobě steskú,
owě křídle bleskú,
ı ten rytieř drahý,
vé heslo: „z Prahy“!
ıepřátelský hluk
či, jako kluk
rozmáchaw ony
ı zlatozwony,
upomináše,
) sě wzpodjímáše,
ieřské skutky
přátelóm pro smutky,
n brozné rány
dé husté brány,
i sám sobú,
ıkú obú,
yle kwapieše:
ma polapieše,
) bylo skaženo,
rozraženo.
rodružstwa zřiece

snažichu sě tu wzdy wiece
ti wšickni, ktož podlé něho
byli, hledajíce jeho,
srazichu sě s nepřátely
swými rytieřskými děly,
obcházejíc sě uctiwě,
noži, meči, pamětliwě,
sekúc, bodúc ze wší síly,
z ořów ostrohami žíly
derúce, bodúce na ně,
chtíce sobě dobyti planě
a k lepší sě bráti spieše.
Tu čerwená Róže ktwieše,
majíc rubinowo stkwěnie,
jádro jejie podlé chtěnie
z arabského zlata stkwieše,
pod níž rytieř sě držieše,
husté cesty w nepřátelech čině:
toť náležie ctné hrdině;
i newyhybujíc sě nikomu
wzdy sě bera k miestu tomu,
kdežby ten skutek ukázal,
ačby o něm kto otázal,
by to bylo u paměti
i to mohli powědieti
dobří lidé bez příroka,
na každý čas, rok od roka,
až ta Róže tak oswětla,
jakž při Lwu wzdy wěrně kwětla.
Tu swietieše zlaté Kolo,
pod nímž nebieše u polo
mladému dobrému druhu
zpodjieti tak práci tuhú:
Klimberkowi šlechetnému,
w swém žiwotě udatnému,
jenž netbaje nic o škodě
wěrně slaužil swé hospodě,

pomně na otce, na děda:
nepřátelóm biese beda:
každého, kam se obrátil,
bil, sekl, podl, w hlawy mlátil.
A pan Walkún z Bořesina
wěda, že boj ctná nowina,
da nejednu prudkú ranu,
wzdy se boda po swém panu.
Z Rožďalowic Jesek mladý
podlé swé rytieřské wnady
w dobrých činech nemeškáše,
wzdy sě po swém pánu bráše.
Dwoje křídle, podlé wóle:
pól zlatém a pól sokole,
pod téma dwa wlastná bratry
tu we Fleminkowé chatry
porazista welmi mnoho.
Také nezameška toho
w také bitwě že pan Wilém
na swém oři prudkém, čilém,
řka: Neželém smutku wina!
Tu též pan Záwiš z Jimlína,
a z Kozojed pan Dalibor,
ti hnasta w nepřátelský zbor
mužně beze wšeho strachu;
s nimaž dobří mnozí hnachu:
Fríček, Týč, Benešek, Lyšek,
sahajíce chwalných wýšek,
z Pawlowic pan Kunart mužný,
Jan, syn jeho sestry družný:
ijedne chwíle nezdáše,
každý tam pospěšně hnáše.
Arberkeř se ctně wzpomanu,
po swém panu jako wzplanu,
pan Tegl z Bieda, jako Turka,
syn Hertwikow z Tegenburka,
pan z Malwelzada, dobré plemě
Fricendorf z Rakuské země,
jeden z plodu mužné wnady,
z Bawor Tusiek, rytieř mladý:
wšichni hnachu w hauf protiwný,
druh nad druha wiece silný,
nelitujíc smrtedlné škody,
stojíc podlé swé hospody,
děláše rytieřské činy:
křičie Miličin na ně hrdiny,
z Wlašimě Člun polowičný,
ctný pan Bolek, rytieř sličný,
nesmuti Róže ani Člunu
nemeškaje po nich lunu
swým nepřátelóm na škodu,
pomně swú dobrú úrodu,
že měl otce šlechetného,
jenž podlé rytieřstwie swého
činil dobrodružsky wšady
w silných bojiech i jinady,
jakž mu byla ctná mysl dána,
až pod korúhwí swého pána
zabit u boji před Lawú,
pod túž rytieřskú postawú. . .

WYSWĚTLENÍ WĚCÍ A SLOW.

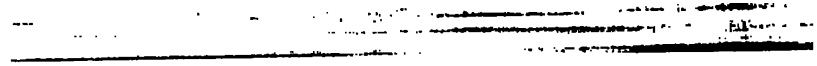

WYSWĚTLENÍ WĚCÍ.

LIBUŠIN SAUD.

řád. 1. *wsiak ot swej čelědi wo-čeleď* tolik co rodina (familia,

ř. 7. *s kmetmi, s lěchy. vládyetowé* tolik co nejwyšší úředníci wé zemští; *lěchowé*, páni čili chta; *vládykowé*, hlawy rodin.

ř. 10. *Aj Wltawo;* Wltawa, ejwětší řeka w Čechách.

ř. 3. *na Otawě*, řece w jižních padající u Zwíkowa do Wltawy.

ř. 5. *na Radbuzě*, říčce padaně do Mže.

ř. 6. *Klenowica*, synowé Klena.

ř. 13. *w Libušíně otně zlatě* ibuše kněžna Česká, dcera Kro-

ř. 14. *světě Wyšegradě*, slawdávním sídle knížat Českých u

ř. 5. *ot Liubice bielé;* Libice Poděbrad, pozdější sídlo Slawnice sw. Wojtěcha.

ř. 7. *s Dobroslawska chlmca;* Hradec-Králowé.

ř. 8. *Orlicu*, říčku padající u Labe.

ř. 9. *ot gor Krkonoší* (Riesen-

ř. 10. *Trut;* od něho má jmeno utnow, kteréž také po tu dobu draka we znaku swém nese.

Str. 3, ř. 11. *ot Kamena Mosta;* nyní wes blíže Slaného.

Str. 3, ř. 12. *ot brd*, rozumějí se hory Brdy w Beraunském kraji.

Str. 3, ř. 13. *ot Sázawy*, řeky padající do Wltawy blíž Jílowého.

Str. 3, ř. 14. *se Mže;* řeka též nazwaná Beraunka (Mies).

RUKOPIS KRALODWORSKÝ.

Str. 11, ř. 15. *Pokloni sě bohóm, otsud k druhu spěcha.* Čechowé pohanští, jako jiní pohané, wíce bohům ctili, nad nimižto ale jednoho za nejwyššího wšemohaucího nebe i země stwořitele uznáwali. Na tomto wšak místě, jak se zdá, mluwí se jen o bozích domowních, ježto *Skrety* čili *Skřítky* (dii penates, intimi et secretales, Mat. verb. 79, 170, 246) aneb i *Šetky* nazýwali. Podoby jich byly w obydlí na nejpřednějším místě, jako nyní u lidu wesského obrazy swatých na stěně za stolem wisí, postaweny. Wěřilo se o nich, žeby dům i obywatele jeho od zlého chránili a štěstí do domu přiwáděli; a protož každý hospodář takowé strážné bůžky ku poctě w swém domě chowal, jimžto sebe i jmění swé poraučel, a kteréž i cizí hospodář při náwštěwě poklonau poctiti neopomenul. (Krok 1831. str. 345, 379.)

Str. 12, ř. 5. *Warito zwučno*, nástroj hudební, strunami opatřený, příbuzný řec-

kému *βαρβιτον*. Není pochybnosti, že Slowané, národ od jakžiwa zpěwumilowný, i swé zwláštní hudební nástroje měli. Spisowatelé Byzantští wyprawují na rok 590, že před císaře Mauricia tři zajatí Slowané, pocházejíce od západního wzdáleného oceanu, přiwedeni byli, kteřížto místo zbroje *citery* sebau měli. Spisowatelé pak germanští z dewátého století, překládajíce bibli na jazyk swůj, a nemajíce pro slowo psalterium swého wlastního jmena, nazwali je „nomine barbarico“ *rotta* aneb *rottun;* Ermenericus pak Angiensis w polowici téhož století dewátého, na wšední užíwání hudebního toho nástroje narážeje, prawí tato slowa: Tu *psalterium* arripe, puto non alicujus mimi ante januàm stantis, sed neque *Sclavi saltantis.* Z toho patrno, že *rotun* byl nástroj, jehož zwláště Slowané užíwali, a snad barbarské to slowo zkaženo z českého *warito.* Podlé zprávy týchže spisowatelů německých podobal se hudební tento nástroj poněkud malé harfě, jsa tříhranný a maje sedmero strun, jichžto zwuky po sedmeru stupních k osmě (octava) wystupowaly. (Pertz Mon. Germ. hist. II, 101.)

Str. 12, ř. 11. *Otčík zajde k otcem* a t. d. Tato píseň, jižto Záboj na znamení swého hlubokého hoře z nejhlubšího dolu lesního úwalu zpíwá, a kteraužto Slawojowy zraky k pomstě nad nepřátely wzplanau, wyprawuje krátkými, ale důraznými slowy to, co se nedáwno před tím we wlasti bylo přihodilo. Smysl celé té písně i její účinek patrně ukazují, že slowo *otčík* za hlawu čeledí, jako na str. 1, řád. 1. zde se wykládati nemůže, nýbrž že tuto w širším smyslu, podlé půwodního patriarchalního zřízení slowanských národů, hlawu neb wojwodu celé wětwe slowanské w zemi České obywající wyznamenáwá, tak jako podnes Rusowé cára swého *batjuškau* t. j. otčíkem nazýwají. Prostý smysl písně te jest tento: Wojwoda umřel, a nikoho z těch, kteříby hodni byli po smrti jeho národ sprawowati, za nástupce swého neustanowil. Tu wtrhne nepřítel do země, podmaní ji sobě, a nutí národ k cizímu jazyku, k cizím obyčejům i k cizímu náboženstwí. Kterýby to wšak panownik otčíkem zde se mínil, s jistotau určiti nelze; a wšak ta okolnost, že nepřátelé teprw jeho smrti ku zmocnění se země použili, dáwá o muži zwláště udatném a prozřetedlném se domýšleti.

Str. 12, ř. 21. *jedinú družu nám imieti.* Slowanům, jakož i jiným národům pohanským, bylo wíce žen míti dowoleno. Zwyk ten se w Čechách, podlé swědectwí Kosmasowa (I, 72), až i do časů křesťanských táhl, kdež prý ještě za knížete Břetislawa († 1055) lidé wznešení podlé obyčeje pohanského po dwau i po třech ženách najednau míwali.

Str. 12, ř. 22. *Z Wesny po Morawu.* Wesna byla u starých Slowanů bohyně jarního podletí, jakož podnes jaro u Polanů *wiosna*, u Rusů *wesna*, a j. p. slowe. Na tomto wšak místě Wesna obrazně wyznamenáwá *mladost.*

Morana, jinak také *Mořena*, aneb i *Smrt*, byla půwodně bohyně zimy, jeuž

Hrodu umořuje. Zde wšak zna-
lidskau. Památka na tuto bo-
dnes ještě w Čechách zacho-
ž totiž na Smrtedlnau neděli
snicích ustrojenau smrt ze wsi
a do wody házejíce, na to
lenau ratolestí se nawracujíce

plyne po wodě,
é léto přichodie atd.
sme wám zanesli,
é léto přinesli atd.
, řád. 1. *Wyhánie z hájew*
e. Staří Slowané přinášeli oběti
poswátných hájích, ježto we
liwosti měli. Žádné dřewo háje
lo poraženo, žádné zwíře w
býti, leč za oběť, ano ani
swěcená noha nesměla do něho
V hájích těch chowali poswátné
kteréž oběti bohům přinášené
V tom smyslu mluwí též jedna
linawská píseň: W háji Glasis-
tromowé wětwi sedí pták, žádaje
o ještě po přijetí wíry křesťanské
lid sprostý swé staré poswátné
ochowáwaje w nich zemřelé a
e tryzny, t. j. pohanské oběti
na hrobích jejich, až potom
slaw II l. 1092 háje ty pose-
iti dal.

ř. 6. *Kamo otčík dáwáše krmě*
rukopisu Kralodworském, w této
porušené zpráwě z časů pohan-
e se zmínka neděje o kněžích
), kteřížby oběti bohům činili;
dy ty wždy wykonáwá vlá-
dyka neb wojwoda (srown. též str. 18, ř. 32; str. 22, ř. 37; str. 23, ř. 7, 16 a 22.), w čemž hierarchicko-patriarchalní wláda pohanských Slowanů w Čechách se zřejmě zjewuje, z kteréžto také příčiny Čechowé, přijawše wíru křesťanskau, swé duchowní pastýře, neznajíce rozdílu mezi slowy *sacerdos* a *princeps*, w obojím tom smyslu *knéze* nazýwali, až teprw čas pozdější w tom rozdíl učinil.

Str. 13, ř. 12. *Lumír.* Jméno to zdá se býti zkráceno ze slowa *Ludomír* aneb *Lubomír.* Jiného také starého zpěwce slowanského jmeno zachowala píseň o pluku Igorowě, t. *Bojana,* nazýwajíc jej wnukem boha Welesowým, slawíkem dáwných wěků, jehožto píseň podobna byla mysli blaudící po lese, šerému wlku těkajícímu po zemi, siwému orlu wznášejícímu se pod oblaky.

Str. 13, ř. 13. *Wyšehrad.* Důležité jest připomínání hradu toho w této písni, ukazujíc na přewysoké jeho stáří i tehdejší znamenitost; wyswítá ze slow Slawojowých, že již dáwno před tím, co se toto dálo, byl Wyšehrad srdcem celé wlasti. Prawdě podobno jest, že již Samo na Wyšehradě swé sídlo měl; a snad byl Lumír zpěwec na jeho dwoře, kterýžto slawné Samowy činy po Wyšehradě i wší wlasti písněmi rozhlašowal.

Str. 13, ř. 20. *Dwa syny.* Těmito slowy míní Záboj sebe a Slawoje.

Str. 13, ř. 23. *Mlatem.* Mlat byl bojowní nástroj na způsob kladiwa, w nejstarších časích kamenný, později ale železný. W českém museum nalezá se takowý ka-

menný mlat, jenž 12 liber váží. Tíži tau dá se také poněkud wyswětliti onen strašliwý účinek, jejž tato zbroj, mrštěna rukau Zábojowau, měla. Wiz. str. 15, ř. 13. a str. 16, ř. 20 a t. d.

Str. 13, ř. 34. *Wsi kladechu ruce.* Zde se zdá rukopis bez pochyby winau přepisowatele w smyslu býti porušen; a wšak dá se snadno doplniti z chodu slow, jenž předcházejí i následují, a z jiných podobných míst téhož rukopisu Královdworského, totiž:

i tiščechu jej wpřesilná paži *s prsú na prsy*,
wsi kladechu *ruce do rukau*, (t. podáwali si je,)
wěhlasno dáwachu *slowa k slowóm.*

Smysl toho jest: objímal Záboje jeden po druhém, wšickni učinili mezi sebau spolek a radili se maudře. O podání sobě rukau na znamení učiněného swazku mluwí tentýž zpěw ještě na dwau místech, totiž: na str. 14, ř. 18: tamo si podámy ruce, a na str. 14: ř. 36, podasta si přesilně ruce; a we zpěwu o knížeti Jaromirowi při podobné příležitosti stejné místo přichází:

str. 30. ř. 11: podachu si kolem prawě ruče,
tichými slowesy howořili.

Str. 14, ř. 10. *Wsiak srdce úporno králu.* Slowo *král* odwozowal Dobrowský ze jmena německého *Karl*, dokládaje, že Čechowé před Karlem welikým králůw neznali. Jestli tomu tak, tehdy by zpěw tento do časů starších, nežli do prwní čtwrti dewátého století nesahal. A wšak jiní také jinak to slowo odwozují. Wiz Jungm. Slownik.

Str. 16, ř. 18. *Běs.* Slowané pohanští wěřili w duchy dobré i zlé; dobré nazýwali *dasy* (Mat. verb. 130.) zlá pak *běsy* (tamtéž 188.) I po přijmutí wíry křesťanské dlauho ještě slowo *běs* za křesťanského *ďábla* platilo.

Str. 17, ř. 10. *Třas.* Třas nenáleží wlastně do bájeslowí pohanského, nébrž jest jen básnické zosobnění pojemu slowa toho, jenžto *třesení*, tremor, wyznamenáwá. Podobným způsobem w témže zpěwu i slowo *Strach* (str. 16, ř. 30.) zosobněno.

Str. 18, ř. 27. *Tamo i wěle duš těká siemo tamo po dřewech.* Podlé domnění pohanských Slowanů wzala na se duše, wyšedši z těla, postawu ptačí, a to rozdílně: byli člowěk dobrý, obdržela postawu ptáka dobrého, obyčejně bílé holubice; pakli ale zlý, stala se černým krkawcem, aneb jiným zlým, t. drawým ptákem. Zde se mluwí o duších zlých, totiž zabitých nepřátel, a protož bojí se jich jiné dobré ptactwo i plachá zwěř, jenom sowy nebojí se jich, poněwadž sowy samy za duchy zlé platily, jakož je potud lid powěrečný za wtělené ďábly drží. Duše takowá w postawě ptačí z těla wyšlá musela tak dlauho semo tamo po stromích okolo mrtwého těla lítati, dokud pohřbeno nebo spáleno nebylo.

Str. 19, ř. 1. *Neklan.* Neklan byl sedmý Pražský kníže po Přemyslu oráči. O skutcích jeho, a událostech za panowání jeho w zemi České zběhlých nic wíce se newí, než co zpěw tento wyprawuje. Kozmas, mluwě o témže příběhu, ač s nemalými proměnami, wydáwá Neklana za muže k boji dokonce nestatečného, kterýž

i Wlastislawu do boje jeti, muže velmi udatného, jmenem Tyra k olaw, jemu zbraň swau i koně jčil, aby jsa tak za kníže zaku- oznán, místo něho w čelo woj- stawil. W témže smyslu wzpo- ím také Dalimil:

jemu proto Neklan děchu,
nikdy s koně neklali běchu.

istojně mluví o něm zpěw tento, Neklan své knížecí hodnosti adává, nébrž knížecími slowy vstáti káže, aby pomstil poha- Wlaslawa jemu učiněné.

, ř. 2. *Wlaslaw*, čili Wlastislaw, swědectwí Kosmasowa kníže žto panstwí bez pochyby w nynějš- Žateckém, a w okolních částech něřického a Rakownického leželo. něl jmeno své hrad *Wlastislaw*, někdejší župy Bilínské a Lito-

, ř. 11. *Čtmír*, jmeno skrácené Čestmír. Tohoto Kosmas Tyrem

, ř. 4. *Krwoj*, čili Krwoj, byl Wlastislawův, a bez pochyby statný kníže, který byl již prwé m válčil, potom ale se s ním wšak slowa swého nezdržel. ř. 1.)

, ř. 22. *Wojmír*. Kdoby tento rný wojwoda byl, jehožto statky od Prahy ležely, nesnadno se Ze zpěwu tohoto jen se widí, jenec Neklanův proti Wlasla- ho přátelům.

Str. 23, ř. 6. *Skála bohóm zmilená*. Má se za to, žeby skála ta, na které Wojmír obětowal, byl wrch u Milešowa ležící, jemužto Hrmolan dějí. Půl dne cesty odtud, někde w okolí Teplickém, byloby pak hledati bojiště, kde se Pražané s wojskem Wlastislawowým srazili.

Str. 24, ř. 13. *Lánie psów přemnoha mnostwie*. Ze slow těch widěti, že onoho času w bitwách i psowé užíwáni byli, jež na nepřátely štwali. Toto místo připomíná také na slowa, jež Kosmas při též příležitosti Wlastislawowi w ústa klade: Juro, quod pro infantibus eorum (Pragensium) catulos canum ponam ad ubera matrum.

Str. 29, ř. 4. *Wýhoň dub*. Slowo dub jest jen appellativum, jak se zdá, za starodáwna welmi oblíbené k wyswětlení tělesné mohútnosti a síly, a protož pozdější šlechtickau w Čechách rodinu, jenž se z *Dubé* nazywala, s tím spojowati nelze. Tak i we zpěwu Záboj a Slawoj, tu kdež básník boj Záboje w s Ludékem popisuje, w témže zdařilém podobenstwí prawí (str. 15, ř. 27.):

Dub protiw dubu zřieti ze wsieho lesa.

Str. 29, ř. 15. *Knížu Oldře*. Boleslaw II. přijmím Nábožný, zůstawil po sobě tři syny: Boleslawa III Zrzohlawého, Jaromíra a Oldřicha. Toho času, do kterého zpěw tento připadá, nalézal se Boleslaw III, oslepený, na kterémsi hradě w Polště w zajetí; Oldřich pak, nejmladší z nich, pomáhal bratru swému Jaromírowi s pomocí německého wojska na stolec knížecí. (Palacký Gesch. v. Böhmen I, 256 sld.)

Str. 30, ř. 5. *Na wrše, kdé stachu po-*

kraj lesa. Wýhoň se swými 350 muži přitáhl přes Bilau horu, a postawil se na wrchu, jejž Kozmas *Zizi* jmenuje, kdež nyní Strahowský klášter stojí, kterážto místa tehdáž ještě lesem porostlá byla.

Str. 35. ř. 14. *Ot Zhořelských hor.* Zhořelské lesnaté hory táhnau se po hranicích na půlnoční straně země České, mající jméno swé od města Zhořelic (Görlitz) w horní Lužici, tři míle za českau hranicí ležícího. Za městem Fridlandem hory ty se znamenitě snižují, čímž nepřátelům do země přístup welmi usnadněn byl.

Str. 35, ř. 23. *k Troskám.* Trosky slowau dwě podlé sebe stojící, wysoké, spodem ale srostlé skály w kraji Boleslawském, nedaleko města Turnowa, na kterýchž se rozwaliny starých wěží a hradeb již zdaleka spatřují. Od nich k Turnowu po břehu řeky Jizery táhnau se powěstné zbytky rozmoklého wrchu, podiwu hodné, zdaleka welikému městu podobné skaliny, z jichžto wrchu zříceniny bywalého hradu *Hrubá Skála*, a něco dále zbytkowé hradu *Waldštejna* leží.

Str. 37, ř. 21. *Kněz Zálabský*, t. jehožto knížectwí za Labem leželo, což owšem jak o prawém, tak o lewém břehu Labském platiti může. Poważili se ale, že wíce písní rukopisu Kralodworského swým obsahem nynějšímu kraji Hradeckému a Bydžowskému náleží, tak že ta důmínka zhola bezdůwodna není, kde zpěwy ty nalezeny, že tamtéž, neli složeny, alespoň sebrány jsau; protož pochybeno nebude, i tuto píseň na prawau stranu Labe položiti, kdežto pak jméno Zálabského kněze nejlépe na wéwodu Wyšehradského neb Pražského se hodí, jehož sláwa a bohatstwí tehdáž po celých Čechách rozhlášeny býti musely.

Str. 73, ř. 5. *Olomúc*, tehdejší hlawní město země Morawské, na prawém břehu Morawy řeky ležící.

Str. 43, ř. 7. *Hostajnow* čili *Hostýn*, w Morawě w kraji Přerowském na panství Welkobystřickém, 6 mil od Olomauce, a půl páté hodiny cesty od Kroměříže. Na hoře té po tu dobu kostel matce boží zaswěcený stojí.

Str. 43, ř. 11. *buřa wstáše dceře dle taterska chama.* O zdwihnutí se diwého národu Tatarského a Mongolského ze sídel swých u prostřed Asie, o záhubném tahu jich skrze nynější zemi Ruskau, Polskau, Uherskau a Slezskau až k městu Lehnici, a o konečné porážce jich u Olomauce, kromě dotčeného w úwodu pojednání „Der Mongolen-Einfall“ lze se také dočísti w F. Palackého: „Geschichte von Böhmen, IIten Bandes 1te Abtheilung“ na str. 115—123, w pojednání prof. A. W. Šembery o „Wpádu Mongolů do Morawy“; w „Dějích země České W. Wl. Tomka na str. 97—99, a j.

Str. 46, ř. 6. *Kyjew i Nowýhrad.* Kyjew, město w Malé Rosii na řece Dněpru, *Nowýhrad*, (rusk. Nižnyj Nowgorod), město w nynější Welké Rosii na Wolze řece ležící. Obě tato města byla za starodáwna hlawními sídly králowstwí po nich

ných; nyní pak jsau přední místa
ečených gubernii čili krajů w říši

50, ř. 37. *Jaroslaw*, t. ze Šterna-
Tehdáž ale Jaroslaw tohoto rod-
ena ještě neměl, jenž teprw po-
wstalo, když totiž panská rodina,
íž náležel, na statcích swých w
a w Morawě dwa zámky téhož
„Šternberk“ wystawěla, a potom
ké po nich „ze Šternberka“ se
ala, jakož i po dnes ještě jmena
iwá.

52, ř. 11. *Hana* slowe jedna říčka
ka w Morawě, kteráž nad městem
ží do hlawni řeky Morawy wtéká.

51, ř. 15. *kniežeckých lesów.*
kniežeckých, ukazuje na stáří písně
iž po 12 století, t. za králů Če-
iž složena býti nemohla, poněwadž
ich žádných knížat w zemi České
lo. U lidu Ruského w Haliči zpíwá
i koleda, písni této slohem i hlaw-
ahem až ku podiwu se podobající
počátku:

Oj u sadońku
Pawońky chodać a t. d.
ni ludu Rusk. w Galicyi, zebr.
Pauli, I. str. 3.)

53, ř. 28—31. Tyto čtyry řádky,
rymowané, po tu dobu w Čechách
rawě za národní píseň se zpíwají:

ždycky mně matička říkáwala,
ych se mládencům wyhýbala,
já předci mám je w srdci,
yť jsau ti mládenci hodní chlapci!

54, ř. 13. *Ach ty róże, krásná róże* a t. d. I tato píseň swé rodné sestry mezi písněmi ruskými nalezla, načež již p. Čelakowský pozornost obrátil. Wiz jeho sbírku Slow. nár. písní I str. 122, a III str. 130 a 228.

Str. 55, ř. 10. *Lesi Miletínští. Miletín* městečko a panstwí se zámkem w kraji Bydžowském. W XII století náleželo ještě k dědinám knížecím, kdežto se zwláště kníže Wladislaw rád zdržowal, i sw. Ottu, biskupa Bamberského, na jeho pauti apoštolské do pohanských Pomořan zde w Miletíně častowal. (J. L. Jandera „Über Miletin“ str. 6 a t. d.) A protož snad také pochybeno nebude, slowa *knížecké lesy* we swrchu dotčené písni (str. 51, ř. 15) s těmito *lesy Miletinskými* za jedno spojiti, ano i wšem těmto kratším písním rukopisu Kralodworského tauž rodnau wlast, totiž Miletín a jeho blízké okolí přičísti; kdežto bez pochyby z úst lidu sebrány i sepsány, a později s jinými staršími i nowějšími zpěwy w jednu sbírku položeny jsau.

MASTIČKÁŘ.

Str. 65, ř. 1. *Ipokras*, Hipokrates ironicky.

Str. 72, ř. 22. *skřietkem*; skřítkowé, domácí bůžkowé starých českých pohanů.

Str. 78, ř. 33. *z Benátek*; zde Venedig.

Str. 81, ř. 32. *Soba*, skrácené Soběslaw; *Koba*, snad Jakob.

Str. 82, ř. 12. *Wawřena*, Laurentia.

DALEMILOWA KRONIKA ČESKÁ.

Str. 86, ř. 8. *Srbowé,* w témž smyslu jako Slowané.

Str. 86, ř. 13. *Srbském jazyku,* w Slowanském kmenu.

Str. 86, ř. 14. *Chrwaty,* rozuměj Welké Chorwatsko, Bělochorwatsko.

Str. 87, ř. 13. *Říp,* známá hora w Rakownickém kraji blíž Raudnice.

Str. 88, ř. 10. na *Kašíně.*

Str. 88, ř. 11. *na Tetíně,* blíž Berauna.

Str. 90, ř. 26. *Bieliny řeky* čili Bílé, w Litoměřickém kraji.

Str. 90, ř. 34. *Stadici,* wes w Litoměřickém kraji na panstwí Cochowském.

Str. 93, ř. 6. *pod Petřínem* (Laurenzberg) w Praze.

Str. 93, ř. 28. *diewky hradu Děwín wzděchu ;* Děwín, starodáwní hrad za Wltawau proti Wyšehradu.

Str. 97, ř. 26. *Plawecky kříků;* Plawci (Polowci) čili Kumáni, diwoký lid kmene sewerského.

Str. 101, ř. 1 z *Okořína* čili Okoře, w Rakownickém kraji na prawo od silnice z Prahy do Slaného.

Str. 101, ř. 28. *Šárka,* známé romantické údolí blíž Prahy.

Str. 102, 37. *lutice,* Eumeis, furia (Mat. verb. 96, 125, 427.).

PŘÍDAWKY K DALEMILOWĚ KRONICE.

Str. 104, ř. 35. *Rudolt z Košic;* Košice wes w Bydžowském kraji, na Chlumeckém panstwí.

Str. 104, ř. 37. *Wěněk z Třešic,* jakž se jmenuje dwůr poplužní k týmž Košicům patřící, na Chlumeckém panstwí. Sauboj tuto popsaný stal se w Hradci Králowé.

Str. 105, ř. 28. *Matěj z Trenčína;* Trenčín stoličné město w Uhřích.

Str. 105, ř. 33. *na Brod* Uherský.

Str. 105, ř. 37. *o Hradišči;* Hradiště krajské město w Morawě.

Str. 106, ř. 1. *na Banowě;* Banow, městys blíž Uherského Brodu w kraji Hradištském.

Str. 106, ř. 12. *když Holiče dojide;* Holič (Weisskirchen) nyní krajské město w Přerowsku.

Str. 106, ř. 26. *Jindřicha Lipského;* Jindřich z Lipé, nejwyšší maršálek králowství Českého, byl wůdcem českého wojska proti Matějowi z Trenčína.

Str. 106, ř. 30. *Wilémowi Zajieci,* z Waldeka, tehdáž jednomu z nejznamenitějších pánů Českých, kterýž potom na místo Jindřicha z Lipé nejwyšším maršálkem zemským a podkomořím učiněn.

Str. 106, ř. 33. *Ostrwa wsta proti králowi.* Ostrwu nazýwá kronikář weliký rod pánů Ronowských, ze kterého byl i pan Jindřich z Lipé. Znak toho rodu byla ostrew čili dwě sněté přes kříž položené.

Str. 106, ř. 36. *s Králem Střela bieše;* Střela, totiž rod pánů ze Strakonic, kterých znak byla střela.

Str. 107, ř. 11. *Kokořici,* tak nazwaní od hradu Kokořína w Boleslawském kraji, kterého se zříceniny až posud na panstwí téhož jmena spatřují.

SKY Z KNIHY STARÉHO PÁNA Z ROSENBERKA.

07, ř. 18. *komorníka*, právního tého druhu.

08, ř. 19. *W hrazské poprawě*, saudním okrsku hradu Pražského aji Pražském.

11, ř. 17. *w Pražšce*, w Pražji.

17, ř. 31. *s Rožďalowic*, w kraji ském.

32, ř. 30. *Oldřicha z Pacowa*; ěstečko w Táborském kraji.

LOMKY Z ALEXANDREIDY.

ider, příjmím Weliký, syn Filipův, edonského, jenž spolu i nad Řeky po smrti otce svého jsa stár 20 lec královský nastaupil. Dwě léta ytáhl s wojskem 35000 mužů z o Asie na krále Perského Daria, odomana, jehož we třech bitwách totiž: u Granika w Malé Asii, konečně u Gaugamely, kdež také adau satrapy svého Bessa zabit. , Syrie, Paléstiny i Egypta dobyl, , u prostřed pustin Afrických se potom opět na východě w Indii kdežto krále Pora přemohl a zajal. Babyloně w 32 roce věku svého, před narozením Kristowým.

66, ř. 13. *Besermené*, tak nazý- Turci Chowaresemští.

66, ř. 20—24. Táž slowa klade ráli Otakarowi w ústa:

l: „Až se z wojny wraci, zawaleji Čechóm welikú práci: chci Petřín pawlakú německú postřieti, a na Pražském mostě nebude Čecha widěti!“

(Dal. c. 92.)

ZLOMKY BÁSNÍ DĚJEPRAWNÝCH.

Str. 169, ř. 19. *Přemysla krále*, rozuměj Otakara II, kterýž na poli Morawském zradau Milotowau, l. 1278, 26 srpna padl. Syn jeho, král Wáclaw II zemřel l. 1305, dne 21 června w 34 roce wěku swého, zanechaw po sobě jediného syna, krále Wáclawa III, posledního to po meči potomka z rodu Přemysla oráče, jenž také dwě léta potom (1306, 4 srpna) w Olomauci rukau aukladnau, w stáří 17ti let, se swěta sešel. Wiz níže Pulkawowu kroniku Českau, na str. 441—467.

Str. 175, ř. 10. *Mohuč* (Moguntia, Mainz) někdy hlawní město w Německu, nyní we welkowéwodstwí Hesském ležící při wtoku řeky Mohanu (Mainz) do Rýna.

LEGENDY.

Str. 182, ř. 7. *Chotún* čili *Chotaun*, wes w kraji Kauřímském na panstwí Poděbradském, s filialním kostelem sw. Prokopa.

Str. 186, ř. 5. *Sázawa* řeka wychází w Morawských horách, protéká kraj Časlawský a Kauřímský, a wpadá pod Jílowým do Wltawy.

Str. 186, ř. 27. Skála swatého Prokopa nalézá se w kraji Kauřímském u Sázawy řeky na protějším břehu města Sázawy.

Str. 187, ř. 2. *Oldřich*, kníže český,

syn Boleslawa II. Nábožného. Zemřel l. 1037. Klášter Sázawský založen od něho l. 1037, od jeho pak syna, Břetislawa knížete, rozšířen a nadán.

Str. 202, ř. 30. *Zbyhněw*, t. Spitihněw II, jenž po smrti otce swého Břetislawa I (l. 1055) na stolec knížecí nastaupil.

Str. 203, ř. 27. *Wratislaw* II, starší bratr Spitihněwův, následowal jeho na knížectví České l. 1061.

Str. 286, ř. 28 — 31. Sw. Kliment utrpěl smrt mučedlnickau okolo l. 102 po narození Kristowu.

Str. 288, ř. 17. *jeden swatý kněz*, t. swatý Cyrill, kterýžto w těch místech u Černého moře, w nynějším jižním Rusku, pohanským Chazarům náboženstwí křesťanské kázal. O dalších jeho příbězích čti w legendách 6 a 7, na str. 308 a 314.

Str. 311, ř. 23. *Gradišť*, rozuměj Lewý Hradec, někdy slawný knížecí zámek na lewém břehu Wltawy w kraji Rakownickém.

Str. 314, ř. 12. *Welehrad*, někdy slawné město, na místě nynějšího krajského města Hradiště w Morawě.

Str. 319, ř. 11. *do Boleslawě*, rozuměj Staré.

PULKAWOWA KRONIKA ČESKÁ.

Str. 428, ř. 5. *Lawa*, město Laa při řece Dyji w Rakausích.

Str. 428, ř. 13. *Jindřich wéwoda Slezský*, totiž Wratislawský.

Str. 428, ř. 15. *podlé Pohořelce*, (Görlic).

Str. 429, ř. 15. *pan Kadolt řečený Sirotek*, z Dürnholcu.

Str. 430, ř. 27. *s Danielem králem Ruským*, knížetem Kyjewským.

Str. 430, ř. 31. *s Lackem mladým Léčickým* čili Lečickým.

Str. 430, ř. 34. *Sikulów*, (Sekler) w Sedmihradsku; *Beserminów* čili Bisurmanův, wiz pozn. ku str. 166 ř. 13.

Str. 431, ř. 1. *rozdwojenców*, křesťanů řecké církwe.

Str. 431, ř. 10. *Heimburk*, město w Rakausích, na hranici Uherské.

Str. 433, ř. 24. *Jaroš* z Poděhus.

„ „ ř. 34. *Kunhutu dceru Rostislawowu wéwody Bulgarského*, rozuměj Rostislawa Mstislawiče, knížete Halického.

Str. 434, ř. 2. *z Pošeň*, Prešpurk. srownej str. 437. ř. 20.

Str. 434, ř. 19. *wéwoda Polský*, totiž Slezský.

Str. 434, ř. 20. *na tom poli, jenž Letní slowe*; rozuměj rozsáhlau planinu u Prahy při řece Wltawě na sewerní straně od města, od Brusky až k Holešowicům, kdež nyní také Bubenečské sady.

Str. 435, ř. 27. *s Bożenú Českého krále dcerú*; Božena znamená zde Beatrix.

Str. 437, ř. 17. *břehu Naonského*, Portus Naonis, Portenau.

Str. 438, ř. 37. *swatá Hedwika*. Wiz níže str. 1150.

Str. 439, ř. 30. *trh Juliów*, Forum Julii, Friaul.

Str. 440, ř. 3. *k Teplé*, w Plzenském kraji.

Str. 440, ř. 13. *k Drosdorfu* nad řekau Dyjí.

Str. 440, ř. 15. *Bechynsko*, Bechynský kraj, kde nyní Táborský.

:. 441, ř. 11. *Witkowici,* slawný ;ý rod, ku kterému patřili pánowé ıberští.

:. 442, ř. 12. *Milota* z Dědic, nej- i komorník Morawský.

:. 446, ř. 23. *Teobaldowi* z Risen- ı.

:. 448, ř. 35. *Hlubokú,* hrad w Bu- vickém kraji.

:. 449, ř. 2. *do Wyšňového Brodu,* ɛnfurt) w Budějowickém kraji.

:. 449, ř. 26. *hradu Holštejna,* (Ho- eina).

r. 449, ř. 36. *Kazimír wéwoda Pol-* rozumí se Opolský wéwoda.

r. 455, ř. 8. *u swatého Františka* w klášteře Swaté Anešky na Starém š Pražském.

r. 455, ř. 30. *Siraz,* Sieradz, polské o nad Wartau.

r. 458, ř. 19. *Perno,* (Pirna) w Sa- blíž hranice České.

r. 462, ř. 20. *Hory,* rozuměj Kut- horu.

r. 467, ř. 32. *Křiwoklát,* čili Hrádek, glitz) w Rakownickém kraji.

r. 469, ř. 31. *podlé Zderazi.* Klá- tento na Nowém městě w Praze, tehdáž wenku blíž města stál.

r. 471, ř. 30. *dceru Jakubowu od e,* znamenitého měšťana Pražského.

r. 471, ř. 32. *synu Ruthartowu,* mě- a Kutnohorského.

r. 478, ř. 23. *Mateowi* de Vis- i.

r. 487, ř. 16. *Witoraz* (Weitra) w ích Rakausích při České hranici.

Str. 488, ř. 19. *w tom městě Kúbě,* (Cham) w Bawořích při české hranici.

Str. 490, ř. 3. *Metenské také město,* Meta čili Metz.

ŽIWOT CÍSAŘE KARLA IV.

Str. 500, ř. 5. *Orličník,* Tomáš Aquinský.

Str. 512, ř. 29. *Aco, náměstek hrabě,* vicecomes, de Visconti.

Str. 514, ř. 18. *vládař Berúnský,* t. j. města Verony.

Str. 534, ř. 29, *Mastin z Řebříka,* t. j. della Scala.

Str. 542, ř. 30. *do Tášeně,* w Kauřimském kraji, nyní na panstwí Brandýském.

Str. 556, ř. 2. *střiebrná hora u Wřesníka,* w Čáslawském kraji na Želiwském panstwí.

Str. 559, ř. 6. *do hory Pesolanské,* Montpellier.

ZLOMKY Z ALEXANDREIDY.

Str. 1084, ř. 20. *Wědy,* polsk. Widma, rusk. Wěďma, t. čarodějnice. Po tu dobu mluwí lid w Malorusku, když slunce neb měsíc se zatmí, že je Widmy ujídají.

Str. 1114, ř. 16. *Saraceni.* Jmeno to, jakož i mnohá jiná místa dokazují, že skládání Alexandra teprw w době tahu křížowých powstalo, a bez pochyby tyto daly prwní k tomu příčinu. Básník líče boje krále Macedonského w Asii, má před očima wojsko křesťanské při dobývání swatých míst; proto také národy Asiatské, s nimiž Alexander činiti měl, Saraceny, pohany a jinak podlé swého času nazýwá.

Tak též i překladatel český jmena slowanská místo řeckých do básně této přiwádí, jakož níže na ř. 35—35: Radwan, Mladota, Jan, Radota; mnohá opět jmena řecká tak porušena jsau, že w nedostatku originalu již ani se wyswětliti a oprawiti nedají. Mimo to český překladatel, jakož již swrchu poznamenáno, častěji na časy swé, as na konci XIII století, se powrací, a mnohé dobré zrno k poznání tehdejší doby podáwá.

ŽIWOT SW. HEDWIKY.

Str. 1149, ř. 15. *Wáden* a *Meran*, dwa staré zámky w nynějším Tyrolsku.

Str. 1150, ř. 20 a 21. Udaný zde rok nejen s historií, ale i s jinými daty téžto legendy w hrubém odporu jest. Neboť podlé udání na str. 1156, ř. 30 a d. předpowěděla sw. Hedwika smrt syna swého Jindřicha, že měl od pohanůw sjiti, před r. 1238, což se prý po třech letech na to, tehdy asi s počátku l. 1241, wyplnilo, a sama zemřela podlé zpráwy na str. 1158, ř. 35, l. 1243; bitwa pak Lehnická, w kteréž kníže Jindřich zahynul, bojowána jest podlé zpráw historických l. 1241 dne 9. dubna.

Str. 1151, ř. 3. *Třebnice*, jakož i níže *Lehnice* a *Krozna* neb *Krosno*, jsau města w nynějším Pruském Slezsku ležící.

Str. 1158, ř. 5. *u swého bratra krále Českého*, totiž Wáclawa I.

SMRT KRÁLE JANA.

Str. 1179, ř. 16. *Fleminkowé chatry*, t. j. Flanderští, kteří pomáhali králi Anglickému.

Str. 1179, ř. 28. *Klimberče mladý*, t. j. Jindřich z Klingenberka, rodu od Rýna do Čech přišlého. Otec jeho byl Jan z Klingenberka.

Str. 1181, ř. 18. *supowé křídle*; ten a podobné ostatní názwy w básni znamenají znaky českých panských rodů.

WYSWĚTLENÍ SLOW.

sed. Nalit Uhřie w setniny sě
it oružení s nimi střetnú; a w
rabrost atd. 46 a čast.
. pl. staroněm. Alfanz, složeno
fanzen, por. lat. fari, = mlu-
ě cize, lstně pokrytě mluwiti, a
jako prodati; Čechům wšak tolik
zatky. Alafance bráti, str. 633
ti, jimi se dáti porušiti.
= as, aspoň. Že jsú asa jistinu
d swých dlužníkuw; etwa, we-
. 728.
později barwa, něm. Farbe,
22.
otec, neb kdo na místě otco-
o starší bratr, strýc atd. Baſo,
nim oteckými slowy; str. 12.
řečeno na místo = bratře atd.
ju, čn. ndk. = mluwiti. Ženy
oho *bajú* str. 80, s příhanau
o žwatlají, blebtají, klewetají.
i.
eptám, blblám, stammeln, 959.
bedliwě. 911. (r. bdieti).
a. = běhaun, Laufer. Na str. 248
anský běhaun.
Pehmiš, m. 846, 7. We XIV
čeští sprostí lidé slaměné klo-
rkp. 1360: Liber viaticus Joan-
l. w Mus.
j, adj. běhawý, těkawý. Běhu-
str. 673. t. roztržitá. Běhudlné
ženy dom od domu t. běhající. Oči bě-
hudlně (dual) 782.

Bělestwúcí, adj. albecandens, weissglän-
zend n. p. říza, 3.

Berce, m. bráč. Berce berní králow-
ských, str. 724. Steuereinnehmer. Bercích,
local. sine praep. 725, 24.

Bès, m. daemon.

Bezděč, f. (r. bez-děk) přinucenost,
newole. Pod bezděčí, nucenè, str. 714.

Bezdětek, m. kdo dětí nemá, Kinder-
loser, str. 729.

Bezprawce, m. bezprawí činící, injú-
rius. 884. 966.

Bezpřímný, adj. ně adv. (wz, mutando
w in *b*, et prěm ex pru; cf. rus. uprjamyj.)
úporný, upřený, silný, náramný. Bezpré-
mně držím toho = pewně, tuze, 776. Bez-
přiemně želeti t. welmi. Štít. [Alib. Bez-
přímná práce, půst. Id.]

Blahaïti, (r. blaho) = dobrořečiti, bene-
dicere, blahaj duše má hospodinu, benedic
anima mea domino. 61.

Blanka, f., tenká blána čili kožka.
Blanka ku psání t. pergamen. 56.

Blažnost, f., str. 670. = blaženost,
Seligkeit.

Blece, 959, snad místo *blekce* t. ble-
kotá, zajiká se? Nebo snad *blbce*, bleptá?

Blekot, m. kdo blekce. Schwatzer.
960.

Blesti, praes. bledu, neutroact; = zma-

tene mluwiti, bleptati, faseln. Co bledes: str. 365.

Bliau. f. 1091. 7. Jistá bran.

Bliza. = blizin. 1005.

Blsteti se = blystěti se: schimmern. Kříž se blstieše. t. blýskal se: str. 316.

Bluza = blaudim. 1091. 23.

Bobonek. m. (r. pol. bobo: boh. bubák = strašidlo) = bobonek, powěra, Popanzerei, Alfanzerei. Jesu pri tom bobonci. str. 682. Takými bobonky chti pomoc jmieti. Štít. alib.

Bocuti se. repr. na bok čili na stranu se chyliti. S hynsta sě dolow boče t. nahýbal se. str. 199. Mox sequitur: skoři s koně. ib.

Bodrost. f. = čilost, smělost, Munterkeit. Rozstupi se bodrost w myslech t. rozweselili se, ihr Muth wuchs, der Geist ward munterer. str. 39. *Bodrý.* čilý, smělý.

Bor. m. = sbor, tlupa. Ze onen bor kwieli. 1079. 4.

Brašna. f. tobolka. Tasche. 948.

Bratrenci. str. 271 = bratři. Alias bratranci = cognati.

Bratrice. f. (item. collectivi bratr = Gebrüder) = bratři. str. 694. 756.

Brdo. n. = hora, wrch. Bred (brd) gen. pl. 3.

[Breč]. 194. 10. Nuže Prokope! wěz to, breč, pro tě musimy jiti preč. Slowce to w rkp. (breez?) tak wybledlé jest, že jeho čisti s jistotau nemožno, pročež jen z domyslu tak zde postaweno, zwlástě že rým čteni to podporuje. Posud čteno to místo: brž, což ale k prostranstwi a jinak se tam nehodi. Již co znamená breč, zdali imper. v. brecetu, čili se slowem

breča, t. nowado wr. et fig. je bor to smwtipu jinych zůstawujem.

Břeceti. = břenčeti, klirren. Por brjačati = tinnire. str. 373. fig. klirren. Nechajť jiny břeci, ty mič

Brně. 1115. 1. = sutut. Panzer: 2. transg. v. brněti.

Broj. :. f. (broj pur. roj, jako lesk: dle Hanky broj od brvji (?) i od bruji. Čas. Mus. 1844. Str. 3 sbroje) = množstwi s wedlejším mem hemžem, hybam, copme. (Schwarm). Tolikéž (t. jako mak ja broji, wšudy lid se wnik str. 146.

Brojiti se. repr. = rojiti se, ze hýbati se, nepokojiti se, schwarm se o nich lindi brojie, t. že lide se jeden druhého tažice atd. str. 7 se množstwi dobrých broji. 962.

Bron. m. bělawý kuň. Opp. 902. 1063. 26.

Brž. compar. adv. et brzo = s rychleji. 1096. 26.

Bujarost. f. rad. bu. graec βου. pr augens significationem, a jarost: čil jary, zbytna sila, bujnost, jarost. Kraft, Stärke. Bůh ti bujarost da a str. 29.

Bujenstwi. n. bujnost, chlipnos heit. str. 368.

Bydlo = byti, kwas, pohodli. 83

Bys. m. tenka tkanina, byssus.

Bystřeň. f. = bystřina, praud, s Fluss, Strom. Křemen na bystřeni s

Bytstwi. bytstwie, n. (r. byti) c Nem mista i jednoho, byť tu nebyl

(bůh) str. 644. Wesen. Jinde Duch jest nedwojit pro jednotu swého.

f. druh koláčů. Pojísti s kým , sjíti se, býti s ním, 954 (cf. nyní celetná ulice w Praze).

ání, n. (r. cek = Laut) wydáobného hlasu. Ne jeden zboden před zástupy w cekcowání, str.). czekczowany; ale u Pulkawy jednom brodu té wody cektoeb powyk je sě býti. [Proch. okřik] str. 481.

, (cíšky), str. 338. Vulgata w tom ai. III) klade: lunulas. Proch. ky. Bratří mají: paučníky (dle ho ?). Cziecha u Weleš. jest

, (al. čketa, sketa) = bestia. íti t. ničeho nešetřiti, 845.

vými, pluky 4. českými, ut wíwítězský atd.

f. krytí hlawy, Kappe, str. 735. = častě, hojně, kdež *čestě* skytú)80, 33.

Lití Češi, appellative za udatné i tehdáž slowútni byli Čechowé. 5.

m. = smysl, Sinn, 663.

ice, = střewíce, Schuhe, 206.

čstice, v. tščice.

= daný, 1130, 1.

, m. utiskatel. Ludský dawce, 9.

, praet. = dělo se, dálo se, 1125.

ice, f. dědina, statek děděný, str. 260.

Děchu, 3 pl. říkali, 1080, 14.

Dieblý = ďábelský. W dieblej zlosti, 193.

Děwojstwo, n. panenstwí, Jungfrauschaft, str. 392.

Dlí, instrum. subst. dle. Zřew wšady, dlí i na překy, t. na dél i na příč, 136.

Dli, (acc. subst. dle f. cf. na dlech instr. dlí) = na délku, der Länge nach. Na dli trest črnú položichu, str. 45. P. Boček saudí, že *dli* jest tu acc. subst. *dle* (moraw. tla, pol. tło), znamenající podlahu, dno, solum, Boden. Toliko to waditi se zdá té podpowědi, že slowce tla, tlo, tle pl. u wšech Slowanů literau *t* se píše.

Dlúhowěčen, str. 694. = dlauhowěký, langlebend.

Doče, praet. obs. dočnu, t. dočal, domluwil, str. 172.

Dojka, f. str. 726. kojná, Amme.

Domňáwati se = domníwati se. 1073, 6.

Dolíčení, n. důkaz, 742.

Doně, adv. (cf. doně-wadž ut poněwadž.) Pojď se mnú zase doně t. domů zpět.

Donidž, *doniud*, adv. = dokudž, dokud, str. 344. a j.

Draha, f. [cf. drahný]. Toho (města) bude silná draha, t. množstwí, hlučnost, celebritas, str. 93.

Dražší = dražší, 1108, 8.

Drbí, 3 sing. = musí, str. 15. Por. srbskoluž. derbi so = oportet; cf. germ. darf.

Dřetiti k sobě lid = wábiti? 1130, 7.

Dřiezky, nyní: třísky, uštípnuté neb uříznuté dřewo tenké, Span, Schiefer, str. 54.

Drlawá koruna (r. dru) = pichlawá, str. 1149.

Drúšiti, čn. ndk. wstrkowati, zapichowati, figo, stecken. Plot družiti, str. 130. Zaun stecken, cf. drauh, et dist. družiti = gesellen.

Družní, adj. (r. druž = druh) což druha jest, Gesell – ; *družný*, gesellig, socius. Družní staw; družniu woliu, t. družní wůli; družnie (hic mel. quam družně) t. družní neb družné odpuštění, geselligen, freundschaftlichen Abschied, str. 180. *Družná* wlastowice, 2.

Dřwi, pl. = dwéře, Thür, str. 595.

Dšťów, nyní: dešťůw, Regen str. 667.

Dwerná, (dweřná) f. služebnice dwéře otwírající, Thürsteherinn, str. 10.

Eš, conj. = že, dass (ex relativo ježe = qui.)

Gospodi, vocat. subst. gospoď, později: hospoda, nyní: hospodin = dominus, str. 27.

Goworiti, = howořiti, mluwiti, 4.

Griebě, nyní hříbě. Na grieběti oslini, na hříběti oslině, t. mladém oslu, str. 6.

Hádati = mluwiti, (cf. pol. gadać). Kam hádáš? t. co mluwíš, kam směřuje twá řeč, str. 80.

Haditi, čn. ndk. = haněti, tupiti, tadeln, str. 256. Cf. sla. gaždenie = vituperatio.

Hadliwě, adv. potupně, schimpflich, 19. (r. haditi).

Halda, f. hromada, die Halde, 829.

Helmbrecht, m. *helmbrechtice* f. *helmbrechtný*, adj. (z něm.) = frejowný. Helmbrechtní neb frejowné panny. Štít. Ms. opat. Helmbrechtná žena, která se líčí, přílišně strojí, str. 678; helmbrechtná hospodyně, 687. S najhelmbrechtnějšími chtieti rúcha drahá aneb kroj jmieti, 738. Též i helmbrechti rozumějte, 749. Helmbrechtice zapalují k hrdosti, k závisti, k hněwu, k smilstwu, 86.

Hlawu, jurid. = bezprávné zabití člověka na mírné cestě, Mord. Z hlawy na koho žalowati, str. 408. Aby tu hlawu opatřil, den Leichnam des Ermordeten besichtigen, 609. Komorník tu hlawu opatrował, 614. W čemž tu hlawu pokládám, wie hoch ich den Mord anschlage, 611.

Hoduj, adj. (r. hod, cf. slav. woluj bovinus a wól) = hodný, schicklich. W hodují wěci šlechetnost záleží, 686. Jinde týž Štítný takto: Dřewo opatrnosti wětwie púštie w hodují mieře okolo sebe, aby ani křowatělo, jen při zemi wětwie klada, ani jen wzhůru tepile rostlo. Ms. Opat. 224. Protož třeba opatrnosti, jížby dřewo múdrosti *hodujie* (adv.) rostlo nahoru. Ib. 227. Komuž bůh da opatrnost, tomuť *hoduje* (sic) móž rosti dřewo múdrosti. Ib. 229.

Holedbati se, rpr. = chlubiti se, prahlen, 19. (cf. rus. golydba = chudá pýcha).

Holice, f. oholení hlawy, tonsura, 752.

Holomek, m. jonák, mladík. Dworný holomek, 65. artiger Junge.

Hospoda, m. et f. (cf. gospoď) pán, dominus, str. 233.

Hospodně, adv. co hospod, herrisch, k. p. čstíti proradníkow, t. je trestati co wládce, 1096, 32.

Hospodní, adj. panský, n. p. milost, 1098, 25.

Host, m. = cizí, ein Fremder, 694.

Hosták, m. str. 199. = host, cizinec, zwláště obchodník, Fremder, Gast, fremder Handelsmann.

Hostawen, str. 140. = ostawen s přídechem h.

Hotowenstwí, n. hotowost slaužiti, služba, 1047.

Hrabiwý, adj. laupežný, rapax. Mat. Verb. Hrabiwé meče wojinów 19. Cf. slc. hrabliwý, räuberisch.

Hřada, f. = dřewo, na kterém slepice sedají, 950. v. hředa.

Hrále, f. lancea, 1080, 33. Hrály (acc. sing. scribendum hráli) 1102, 2.

Hrazský, adj. = hradský (r. hrad), hrazská soprawa, Burggericht, 108.

Hřběti, njk. pohřbenu býti. Tu tělo hřbí, str. 288, t. leží, item, 291.

Hrdiwý, adj. hrdý, stolz. Hrdiwými slowy, 42.

Hřebie, (rus. žrebij) sors, 1147, 12.

Hředa aneb ***hřada***, f. = trám, Balken, 34. (cf. pol. grzęda, croat. greda, rus. grjada, id., cf. germ. Grendel.)

Hřiedlo (hřídlo), n. = orificium §. u náboby ucho, 842.

Hrot, m. železce na střele, na kopí atd. der Gehren, die Spitze des Pfeils, der Ganze. Ostrú hrotú, dual. gen. 41.

Hrze, adv. comp. = hrději, 931.

Hrzati, = řehtati, 1109, 31.

Hubě, 960. dual. huba = pysk. (rus. guba, id.)

Hubenstwie, n. hubenstwo, 670. = bída, Jammer, Elend. 523, 907.

Hubený, adj. přepadlý, mager; ubohý, elend. Hubenče hubený! = Elender, 214. Hubenice, 362. die Arme.

Hykání, verbal. = hlaholu *hy* opakowání, chechtání, das Kichern, 706.

Hýřati, = nezbedným býti, wzpínati se, 1073, 11.

Hýřiti, njk. ndk. těkati; heysati; blauditi. Wes swět hýří, t. blaudí, irrt, 294.

Chlápě, n. mladík, Bursche, Junge, 1097, 6.

Chlebiti kde = ztrawowati se, žíti, pokrm míti. Otroci w domě mého otce hojněji chlebí, 1063, 23.

Chlípa, f. bujnost, žádost, Gier. Had se rozhněwaw w swej chlípě, t. žádosti k pomstě, 169. (cf. chlipěti, gieren.)

Chlipati, lascivire. 1097, 6.

Chlmca, gen. = chlumce, 4.

Chorowiti se, = mautiti se, bauřiti se, protiwíti se, k. p. město, 1102, 10. [cf. chorąży pol. = korauhewník u wojska.]

Chrabrý, adj. udatný, tapfer, chrabrost, udatnost, 30. chrabro adv. = udatně, ib.

Chřeněti, njk. ndk. Po křemeni woda chření, 358. t. podobný hlahol wydáwá, hrčí. [cf. křeniti se, o dětech, greinen.]

Chrust, = rození. Poprawil se jako pes w chrustech, t. zhubl, 848.

Chučeti, sausen, 845. chučeno mu z konopí, t. byl w osidlách?

Chudinice, f. chudina, chudý lid, armes Volk, 248.

Chudomáčka, f. (máčka = omáčka) jakoby řekl: chudá brynda, 933.

Chutno, jest jim čest jmieti, t. příjemno, volupe est, angenehm, 719. ***chutnost*** jest o tom přemítati, 651. t. chutno jest.

Chwátiti se koho, str. 270. t. uchytiti jej, ergreifen.

Chworý, = chorý, 1168, 1.

Chybati, njk. ndk. = pochybowati, zweifeln. Neoblenímť se, kdež chybám, tázati, 640.

Chyše, f. dům, obyt, pokoj, Haus, Wohnung; chyše pusté, 227.

Chyšice, f. t. chyše; wyžehajú wám dwory, chyžice, t. stawení, domy. 35. (cf. pol. a rus. chyża.)

Inhed, = ihned, sogleich. Inhede, 731, id.

Iskati, jinak *jiskati* = hledati, 6.

Jarobujný, adj. jarý a bujný, silný, čerstwý, frisch, muthig. Jarobujná síla; oř jarobujný; Kr. rkp.

Jarohlawý, adj. silnohlawý, mit starkem Haupte, n. p. tur, 24.

Jdeže, modo kdeže, kdež; sed differunt ut jamo et kamo.

Jehnědowé ratolesti, t. palmy, 1069, 11, [Jehnědy, vulgo kočičky.]

Jelitník, m. kdo jelita dělá nebo prodáwá, Wurstmacher, Wursthändler, 225.

Jelikž, = jelikož, quantum. Jelikž by rádi, t. jak welice by rádi, 712.

Jeliž, conj. až, bis. Jeliž mi powíš, 302.

Jemše, = jawše, 1079, 22.

Jeno, str. 175. part. pass. od jdu neb jedu, lat. itum.

Jarý, validus, 4.

Jerný, adj. = jarný, vernus, n. p. teplo, 657.

Jesně, adv. jasně, klar. 180.

Ješit, ješut, (jesiut), subst. defect. [cf. slav. ašut, adv. frustra.] W ješit, ješitně, 234, w ješut 64. ješutno, 46. = darmo, na darmo, frustra, in vanum, umsonst, eitel, fruchtlos.

Ješitenstwí, n. *ješitnost*, f. marnost, Eitelkeit. Wšecko, což jest pod sluncem, jest ješitnost a ješitenstwí, 348. Nemúdří, ježto ješitnóst tiskne. 293. Tíhnete neprawost prowazy ješitenstwí, 340. [Ješitnost = Eitelkeit; ješitenstwí = eiteles Wesen].

Ješitný, adj. marný, eitel. Jest swětský a ješitný, 343.

Jhřec, m. hráč, Spieler, 233.

Jidom, místo jidechom, 271, 26.

Jinošice, m. jinoše, jinoch, adolescens, 416.

Jiskrený, (jiskrný) adj. fig. = upřímný (ut rus.), 12.

Jistice, f. nádoba, patera, Trinkschale, 188.

Karnáč, dem. *Karnáček*, m. (z fran. cornette, lat. med. corneta = capitis tegumentum, in formam cornu desinens. Du Fresne.) šat ženský, kryjící plece a někdy až dolů k patám wisící, čechlík, rauška. Suppara (suporum) i. e. lineum brachiale puellarum. Ms. Voc. Sindon (amictorium lineum feminarum, quo humeri operiuntur, idem et anebe. Mat. Verb. Karnáče, str. 338. (Isai. 3. sindones, čechlíky, Br. raušky, Proch.). Karnáček užlutiwši, k tomu do pat zpodliniwši, 239.

Kbožný, = nábožný, (k bohu). Modlitba kbožná, 305.

Kdykati na koho hněwem, t. křičeti, str. 70. cf. kdákati?

Kehdy, = kdy.

Kéžť, (ký-ž-ť) = kteréž. Kéžť jsú nej-

lidé, ti je (úřady) zakupuji, str.
amenej ženský skloněk, an muž-
)něk musilby býti *cíš*, čehož
ž nebylo.]
:e, f. Küpf am Wagen, Runge, 800.
iti, čn. ndk. Nemúdrosti mé kláz-
366. t. tresceš, jako kládau po-
(cf. klazan = klacek, lenoch, kláz-
klackowati se, lenošiti).
, t. klowej je, 886, 12.
m. = pokoj. 1101, 37.
sě, *kludi sě*, impers. = jedná se,
:, es handelt sich. O tobě zle se
7. Nám se sprostně klidí, 425.
)ě zle kludí, 1083, 23.
f. hák. Klikami železnými dráti,

n. hříbě. Orné klíse, Ackerpferd,
.
= šíp, střela, 1081.
m. starší lidu; přiseżný saudu
), městského i sedlského; starec;
(meti, leši i wládyky, t. starší lidu,
rládcowé čelední, str. 3.
ce, f. stařice, 1087, 15.
ti půhon, t. zmatek učiniti w pů-
)y sšel, neplatným byl, 123.
)stwo, n. = kmetowé zemští, 1032.
ký, str. 36. = sedlský.
:a, f. = kmotra, str. 255. (cf.
kmotr).
m. Fürst, Prinz, kněz Alexander,
1.
corvus, augurium, 1143, 21.
: pole, = občizna k pasení kobyl a
wůbec, 994.
)ník, m. kramář w kotci, t. w
baudě prodáwající, Budenkrämer, stránka
256.

Kočka, nástroj k bořeni zdi, Sturmkatze, 1081, 7.

Kol, f. kolba. W koli, 739.

Kolba, f. = kláni, kolba wěc horší jako turnaj, 739.

Kolec, m. kdo w kolbách kůle, Turnirer, 678.

Komoň, m. kůň, 843.

Komoniti se, = wypínati se, (r. komoň) 363, 35.

Komonstwo, = koně, fig. družina, Gefolge. W 1075, 19 zdá se splývati obojí wýznam, a sice kropieře wztahowati se ke komonům, ostatek k družině, již tu popisuje.

Končitý, adj. hřebík, 297. = špičatý.

Kostečník, m. kdo kostky metá, Würfelspieler, str. 259.

Kot, = kácení. Na kot, 960. t. hned na rychlost; cf. překot.

Kozie nohy, 259, 2. Sperrhaken, Geisfuss.

Kra, f. celistwý kus, Masse, Klumpen, 186. Kra ledu, zlata atd.

Krácí, = krátím, 1099, 8.

Kradba, f. krádež, kradená wěc, das Gestohlene, 259.

Kralowatel, m. kralující, 596.

Kramol, m. *kramola* f. (cf. rus. kramola = bauře w národu) bauře, nepokoj, Zwist, Aufruhr, seditio. Nawrátíš wše bez kramola, bez zpěčowání se, bez odporu, ohne Widerstreit, 369.

Krásiti o kom, t. pěkně mluwiti, psáti. Aby krásil o dobrotiwých, 595. Na jiném

místě Štítný takto: Co bych krásil o nemúdrém šílenci hlúpém, lépe naň bukati jako na howado nerozumné. Ms. Rozm.

Krastawý, = chrastawý, nelepý, rauh, 90.

Křestěm, part. pass. = křestěn, getauft, 298.

Křiwedlný, křiwelný, adj. (r. křiw) = neprawý, křiwý, unrecht, widerrechtlich, křiwelně súditi, 216. Křiwedlný člowěk, 218.

Krle, f. ocas? 1115, 20.

Krokot, m. žlutočerwenost, (cf. lat. graec. crocotus r. crocum; = Safran). Owoce w krokot dospělo, t. uzrálo tak, že barwu žlutočerwenau má, 172. W krokot aneb prostřed žiwota sme w smrti; totiž když bujně jako krokot ktwe náš žiwot, jsme w smrti. Štít. Rozm.

Kropenina, f. tkanina kropenatá, gesprengelter Stoff, 255.

Kropíř, m. (gall. croupiére) čím se hřbet koně přikrýwá, pochwy, 1075, 19.

Krupně, adv. hrubě, grob. Mně se krupně mele t. zle se mi wede, 374. Podobně: krupně se mele wšemu světu. St. Skl. I. 203.

Krušiti, čn. ndk. (r. kruch = kus) = na kusy třískati. 15.

Krutost, f. str. 20. na dobrau stranu tolik co udatnost, chrabrost, Muth, Tapferkeit.

Krychle, f. = kostka, Würfel, 213.

Kryza, f. die Krise, crisis, 809.

K soběsim = k sobě samým, 6.

Kšice, f. dlauhé wlasy, 951.

Ktwěchu = kwětli, 1101, 11.

Kuršit, m. med. lat. cursetus et corsetus, gall. corset. = thorax, tunica, 1075, 17.

Kwap, m. (rus. též wap. cf. graec. βαφη = barwa) = rudka, rubrica fabrilis, Röthel. Dadie ji kwapa, t. červenosti, krásy, 33.

Ký = který, qui, 4.

Lacino et *lacno*. Lacino koho wážiti, gering achten, 734. To mu dáti lacno, 165. t. lehko, snadno.

Lada, f. bohyně krásy; díwka. Nejkrašší lada, das schönste Mädchen, 100.

Ladný, adj. leskný, nitens, glänzend, n. p. řeka. 3. § fig. krásný, schön, niedlich.

Laje, f. kupa psů, Hetze Hunde, 1121, 8.

Lákati, neut. žádati, chtíti, cupere, verlangen. (cf. lakota, Gierde). Lákal sě s králowým rodem smiesiti, 448. Lákaje země Lužnické dobyti, t. chtěje, žádaje, 486. Meč hlawy láká, 1094, 20.

Láni, verbl. laji = štěkání. Lánie psów, 24.

Lap, interj. náhle, leda bylo, aufs gerathewohl, stracks. Pták nesměje lap hniezda klásti, t. neopatrně, kde koli, 141. Múdrý ne lap koho slowem winí. *St. skl.* III, 109.

Laskati, čn. ndk. = objímati, hladiti, milowati, 54. (cf. láska et sansc. las = amplecti, ludere, jocari.)

Laziti, et *lazit se* = lezti, 838. Kde sě on liud kryje lazé, 1088, 17. Had po skalách, 1091.

Lazuka, f. co leze, reptile, kriechendes Ziefer. Lazuky 54.

Léc, léci = lehnauti, 820.

Léce, str. 674, part. praes. = létaje (Létám, léci, ut metám, meci.)

Lecičís, = leda čísi, čikoli. 771.

Leč, - leč, buď - neb, seu - seu. Leč libo leč nelibo. 711.

v. leda, ausser. Ledno u dwora,

owěděti komu, t. ne na hlas,

procer, optimas 3. (conf.
licha = záhon weliký.)
m. cf. Leiher, locator. Welesl.
t. lichewníci, 199.
= léčiti, fig. howěti břichu,

břewno, trám, hředa, Balken.
lemieże, 218.
ıp. nom. lepý = lepší, 786.
nenší.)
dobrota, Güte, 196. Jindy =

ný, adj. = krásně twořený, wohl-
ż.
léští) = lískowí, Haselstaude,

n. co létá, k. p. pták.
f. ratolest, 6.
místo *libo - libo*, t. buď - buď,
Lib kúp' lib nekúpí, t. nechť
ne, 224. Libo málo libo wele,
p — nekupi raději imperat.?
ibiwý, libowý = torosus, flei-

f. dem. nom. libice = milenka,
19.
lv. (r. lid.) = wlídně, 224.
le, 755. t. samotné, jedno.
lišší, 918. t. prázdnější, zba-
t. zlyzi).
přílišnost. Lišice není dobrá
vitiosum], 686. Lišici páchati,
ít. alib.

Litba, f. = zloba, zlo, (ex litiți, r. lit, ol. ljut, cf. litnost) Litbu twořiti, 361.

Litkupní lidé = kteří při litkupu jsau, 1047.

Litnost, f. = litnost, ukrutnost, Grausamkeit, cf. lutý s. ljutý. Sprawedlnost nazýwají hroznost a litnost. 344.

Ločúcie, str. 94. part. v. lokati, schlukken. Vers. Hofmann: gelafft.

Loktuška, f. (Isai. 3.) Loktušky tenké na str. 338. Vulgata = theristra, t. záwoje, raušky, jimiž hlawu a twář zastíraly, letničky. [Loktuše wlastně tkanina platěnná neb wlněná, plachetka, šat. cf. Lackentuch.]

Lopota, f. *lopot*, m. = starosl. péče, Kummer, Mühseligkeit, 686.

Lpěti, lepěti, njk. ndk. připojenu býti, kleben. Nelpě nikakž, 674.

Lubice, f. libice, milá, cf. libička.

Lučimy = lučíme, střílíme, 947.

Lučiti se ke cti = kloniti se, 1099, 25.

Luk u sedla, Bogen am Sattel, 1124, 37.

Luna, f. wlastně swětlo (cf. lu-x). Luna w noci bieše, t. měsíčná luna, Mondschein, 11.

Lutý (liutý) = lítý, saevus. *Lutost* = litost, saevitas, furor.

Lysec, m. lysý, bezwlasý, Kahlkopf, 706.

Lzati, čn. lízati, lecken. 48. 631.

Machnauti rukau = quassare. Lib. 5.

Manstýř, m. monasterium, klášter, 197.

Matera, f. matka, 688.

Matorný, adj. (cf. lat. maturus; *o* pro *u*, ut rozomný), matorný nebo zořiwý člo-

wèk, serius, ernsthaft, 348. Znamení těžkých nrawów a matorných na člowèku, 349.

Masný, adj. maso mající, fleischig. Jelen, 187.

Matný, n. p. člowěk, t. obyčejný, sprostý, nizký, 828.

Měcek, cka, m. (r. jmě) jmenowec, Namensvetter, 488. 418, 24.

Měděnec = měděný peníz, 236, 23.

Měch, m. = pytel. Utopen w měše, 955, 18.

Mění, comp. = menší, 669.

Mentiti, act. cf. mentiri = lháti. Co mluwíš, to wše mentíš, 279.

Městiště, n. místo, kde co jest. Dům s městištěm, 1047.

Mětec, tce, m. herców, mětców, 165, snad metač, hazeč čili zápasník, cf. městi k. p. hlínu, kneten.

Mětně, adv. we zmatku matně, wirrig. Ačby ho tak *mětně* jala, by sama w tom neostala. 150.

Mětu, másti = motati, wirren, n. p. obilí, 132.

Mier, wiz mír.

Miera, w. míra.

Militi se, komu = líbiti se, gefallen. Že sě jí nemilil, 174; že sě tobě nic nemiliu. ib.

Minowati, - uji = míjeti, vorbeigehen. Wždy jeden kól minowati, t. wynechávati, přeskakowati, 132.

Mír, m. swět. Wšeho míra t. wšeho swěta, 27. Mír wes po něm ide, 6.

Mír, (mier) m. = pokoj, Ruhe, Rast; bez wšeho mieru, 378. (cf. přiměří).

Míra, *(miera)*. f. Mass. Budeteli jmieti *mieru* a k bohu prawedlnú wieru, 192. Mnich, jsa w té mieře, wida jej w ústawnej wieře, poda jemu mnichowého rúcha, 185.

z *Městnan*, t. z měšťan, 1063, 17.

Měška, *miška*, (mieška) f. rûznice, bauřka, newole. Bieše mieška a válka mezi nimi, 533. Učiniti mieško, 539. Ta mieška trwala dwě letě. 557.

Met, mtu, m. Das Muth, míra 30 měřic obsahující, 1065, 6.

Mlaštiece = mlaskajíce, 1115, 23.

Mlat, m. nástroj wojenský, Streithammer, 15.

Mlčenec, nom. fictum = mlčení. Lepší mlčenec než wolanec; t. lépe mlčeti než se hlásiti, 846.

W mnozi pro *w mnozě* od adj. mnoh. W mnozi či u mále. 150.

Modlitewník, m. modlitebník, Beter, Fürbitter 216.

Morana, f. bohyně smrti. Z wesny po moranu, t. od mládi až do smrti, 17.

Motowúz = prowazec, 1152, 19.

Mraštiti se = wraštiti se, faldy dělati. Rúcho aby se nemraštilo, 737.

Mrkawý, adj. mrakawý, temný. Nad mrkawy šumy, t. nad temné lesy, 44.

Mtuow, v. met.

Mútiti, n. p. wodu. = kaliti, 1. *Muten*, mutný = smutný.

Mužebojce, m. homicida, Mörder, 237.

Mužobojstwo, n. homicidium, Menschenmord, 86.

Myslce, f. dem. nom. mysl, Sinn, Gemüth.

lce býti proti komu, leichten
n, nicht achten, 680.
'na = pro ona, 154.
se císařem, t. wydáwati se

dk. *načírati*, ndk. = nabrati,
dy atd. schöpfen.
ější, (super.) nad to nade wše,
st jedno, t. bůh, 668; nejjed-
o jeden, absolut ein.
, adj. (r. doba, forma) sličný,
wohlgestaltet; panna, 301; mlá-
; postawa, 310.
, f. 168, něco nadsazeného,
) níž prwé mluweno.
ní, n. nastaupení, Antritt. Drž
réžtos až dotawadto otcowým
i držal, 598.
ti, čn. dk. trautiti, udeřiti, za-
auti, stossen, drücken. By byl
nadtrutiw, nebo kterú wálkú
)y welim wiece mdlejí (t. Ale-
57, t. kdyby ho byl kdo pře-
Podobně: Smrtí nadtrucen,
:ssus (Proch. přechwácen ib.)
)ženstwím nadtrucen a pohnut.
ji ta řeč nadtruti, t. zarazila,
. skl. 3, 4. Srdce mé twými
truť. Ms. modl.
, m. kdo komu co nahání,
708, 18.
:m. *našec*, m. purpura. 755.
i, komu = jeho strany se držeti,
ati, 469.
jest komu, t. nakládá jemu,
u, stojí s ním, 450.

Nálezný súd t. který nálezem se děje, 270.

Nálicha, m. homo impetuosus. Rozk. Jestli nábožný — dějí neudatný jest a jako odjatý chodí, nebo *nálicha* jest, 343.

Nalit et nalet, adv. (r. let) = rychle, náhle, flugs, plötzlich, 142.

Náměstwí, n. místo, Stelle, Amt. Jehož (Krista) jméno a náměstwie nositi tě wěřie, 596.

Nápasť, f. nehoda, Unglück, Zufall, aerumna. Mat. verb. Báti se nápasti. 141.

Napíčiti, (napiečiti mel. napyčiti, pro napučiti cf. wypučiti, břicho atd.) čn. = nastrčiti. Napiečiw swým džbánem na ni, rozbi Ježíšowi báni, 409.

Naplacowati, = naplácati, nastawowati. flicken. Latinský jazyk řeckými slowy naplacujíce, 672.

Naraditi, čn. koho k čemu namluwiti radau, mit Rath wozu bewegen, 679.

Naricati, njk. = naříkati, 2. (Anal. macati, makati, tycati, tknu atd.)

Násep, f. zwýšená země, Wall, 829.

Nasúti, anschütten. Nasul hromadu prachu, 757.

Nasíwati. Dobrowolně wšickni na smrt se *nasíwají*, 286, 27. místo: nasúwají. Tištěný klade: poddáwají; cf. wsíwati se.

Natba. W natby (w nadby) = nenadále, 821.

Naw, i, f. (cf. sla. naw = umrlec; cf. nawiti = tödten, r. nyji) = hrobka. Krok jide do nawi (mel. quam nawy), 88. Tělo při pohrbu do nawi se položilo. Boček z Ms. Ustlaw jiným w nawi bydlo, 1079, 25.

Nawisti, imperat. v. nawistiti (sla. na-

wěstiti) nawštíwiti, n. p. núzi přátel, 917.

Nebojatý, adj. kdo se nebojí, unfurchtsam. Proti nebojatým moc swého práwa ukázati, 719. t. proti wzdorujícím, smělým.

Neda, adv. leda, leč, ausser, 699.

Nedakterý, adj. ledakterý, jakýkoli, n. p. zboží, 114; pře nedakterá, 124.

Nehda kdy, str. 123. = něhda kdy, t. některým časem; cf. tehda.

Neklid, neklud, m. = nepokoj, Unruhe, 166.

Nekyprost = lenost, 1168, 13.

Ne lap, v. lap.

Nelepota, f. (cf. lepota) nectnost, Untugend, Ungüte, 678.

Nemožena, part. pass. = nemohla býti setřína, 320.

Nenesti (za nic sobě čeho) = neważiti, nedbati, 319.

Nepíle (ne-píle) mi tím, t. nedbám o to, 845.

Nepodobné skutky, 684. = neslušné.

Nepotekl, v. potknu.

Neprázdň, neprázdeň,-dni f. negotium. Má dobrú neprázdň, t. má práci, co dělati, 689. Za neprázdní, t. když co dělati, 293. bei Nichtmusse.

Nepřieteliwý, adj. unfreundlich, 343.

Neradný, inconsultus, 1122, 6.

Neroda, f. nechuť, taedium. Až do nerody, 945.

Neroditi o kom, 246. nechtíti, nemilowati ho, nestáti oň. Neroďte býti, 699. t. nechtějte býti. *Neroď* sě mútiti, t. nemuť se, 395. *Nerodieše* wníti, t. nechtěl wjíti, 1064, 10.

Nerodstwí, nerodstwo, n. zpaura, wzdor, Widerwille, Widerspänstigkeit, 448. Nerodstwí bratra swého král Wratislaw skrotil jest. Pulk. alib. Nerodstwo nám nejwíc škodí, 798.

Neruzené, (ruditi, r. ruda), kopie neruzené barbau ot cinobra wzatú, ale wlastně rudú zlatú, t. nebarwené, nepotřené barwau atd. 1075, 21.

Nesličnost, f. škarednost, Hässlichkeit, §. moral. = nectnost, Untugend. Dwoje nesličnost we wšem jest protiw jedné šlechetnosti, 686. (inter duo vitia virtus in medio).

Nesmiera, (nesměra) f. nestřídmost, Unmässigkeit, 371, 918.

Nesmierný, (nesměrný) = nestřídmý, unmässig, 233.

Nesnad = nelze, nicht leicht. Dojdeli této patery wěci, nesnad by jie muž její nemilowal, 682.

Nesnadný, adj. difficilis, newrlý, schwer zu behandeln, n. p. pán, 704.

Nespět, chodí jako nespět, 841. discinctus ?

Nestanečná rada, 158. forte legendum nestatečná.

Nestateč, i, f. nestatečnost, Schwäche, infirmitas, 685. Jsme nestateč sebú sami, 757.

Nestatečiti, njk. nestatečnu býti, schwach seyn. Nenie ten, ježto nestatečí, ani ten ježto usiluje w něm, 342.

Nestatečný, adj. slabý, schwach, n. p. ženy, 685.

Netáhnauti, nedleti, nemeškati, 828. Netáhnauti - až = sotwa — již, k. p. Netaže

jmu řieci brže, až sě Judas přes
.e, 172. Podobně: *Netáhne* den
král zwie náš příjezd. Let. troj.
wý = nedbalý, 777.
rný, adj. nedající se zwařiti, un-
; fig. twrdý, syrowý, roh. Bídnice
á. 80.
hlasno, n. nemaudrost, Unklugheit,
as. Newěhlastwo lidí neumělých,
nd, 585.
sť, str. 7. w originalu *newěsti*, t.
pers. praes. v. newěděti (cf. jesti).
ste = newíte, 1067, 8.
da = nízký, nečestný rod, 1096, 3.
i, (r. nicať, ut pronicať atd.) nicí
oniti se k zemi, *nicieše*, 3. pers.
iicela, 353. Dlúho ničewši (nice-
'. 271.
adj. skloněný, cernuus, gebeugt.
wú wěrú nicí, 232.
', f. nosící, Trägerinn, n. p. ko-
02.
, m. nyní: mraw, Sitte, 86, 755.
nás.
la 'ny = na ony woje, 1118, 1.
nyju = mru, chřadnu, sterben,
ten. Hořem nyju, 56.
, njk. = mizeti, tabescere (cf. nze
, ut nraw et mraw). Na twé
y nzěch, 64. nechřadl' jsem.
b.
, obak.
, adv. *obáč*, comp. předce, doch,
380. Jakž najú obáč nezbude, t.
s dwau předce nezbude, 151. Zle
obáč pokludi, 1079, 16.
ťwati = slibowati, 1098. 32.

Obih, m. hojnost, Uiberfluss. Obih ktweše, t. hojnost kwětla, 43.

Obižný, adj. hojný, reichlich, abundans. Obižná milost, 586. überschwenglich.

Objetřiti (objitřiti) se, schwürig werden, n. p. bolest. 634.

Oblaciniti se komu, t. laciným, neváž-ným se státi, vilescere, 757, 29.

Oblačiti se, (r. ob-wlačiti) = obleci se, 1143, 8.

Obláščen = obláštěn, singularis. Pro swú lenost. 920. t. wýtečen.

Oblíčiti = ozdobiti. Zbožím obličen t. bohat, 872, 7. (r. líčiti).

Obložiti se, čeho = oddati se, sich ergeben, n. p. pokoje, 141. líbosti; Štít. žebráuí. Id. By se tak již *obložil* w domu atd. 920. W takém marném obložení, ib. t. zahálce, 1084, 27. Rozkoši se neobložíš. 1099, 1.

Oblud, m. klam. Netbaje wšeho obluda, 1082, 7. 1084, 27.

Obluditi, čn. = oklamati. Liška oblúdí tur jarohlawý, 24. Nejeden se tím oblúdí, 1098, 6.

Oblúzenie, n. klamání. W mej řeči nenie oblúzenie, 389.

Obnaditi = obwnaditi. Jedem skončenie, 1129, 36.

Obora, f. okrslek, objem, Umfang, Umkreis, n. p. obora světa, 649. Strany w jedné oboře stworu wšeho, 654.

Obora, 1121, 37 = transg. ab inusitato *oboru* pro *obořju*, inf. obořiti.

Obraci se, fut. = obrátim se, me convertam, 787.

Obrtli, v. prak.

Obstanowiti = ustanowiti, 1037.

Obsuchu, 3. pl. praet. verbi obsuti = obsypati, 97.

Oči, 3. sing. praet. očiji = ožiwěti. Ryba oči t. očila, 403, 21.

Očista, f. Reinigung, n. p. železem, 972. Přísaha očisty, Reinigungseid, 990.

Očistník, m. kdo tu přísahu skládá. ib.

Odběžné, n. trestní plat za odběhnuti od swého pána, 729.

Oděnice, f. oděw, Gewand, 252.

Odjatý, adj. Jako odjatý choditi, t. jako wytržený, 343.

Odjednati koho, t. odstraniti, wegbringen, beseitigen; poručníky, 464.

Odiwný = podiwný, n. p. Odiwná šlechetnost, 761. Odiwná božská welebnost, 765.

Odléti, on odléjie pokutú, t. showíwá, 769. 1. dlíti.

Odlewěti, n. p. pomstau, 768. Abychom my neodlewějíc k němu přistúpili bez odtahu, hned, 773.

Odoleti, modo *odolati*, = přemoci, widerstehen, abwehren, n. p. pohanům, 45.

Odolně, (r. odoleti) = wítězně? 1148, 6.

Odwláčiti se čeho = odtáhnauti se, 864.

Ohledati. Což ohledal jest, t. co nalezl, shledal, 610.

Ohlubnice, f. raubení, Brunnenschrank, 229.

Ohraditi práwo, str. 613, sein Recht verwahren.

Ohroma, f. n. p. bauře, 342. t. ohromení, předěšení.

Ochotije=ochotuje, ochotné činí, 1117, 16.

Okojte sě = ukojte se, 1113, 12.

Okwasiti swatbu, t. kwasem oslawiti, 435.

Omrčen w zlosti = omráčen, benebelt, 917.

Omýtiti = osekati, les; fig. zbíti, 947.

Omziti, (forte legendum *omžil?* r. mha? Aby omzil obličej w oleji, str. 62, ut exhilaret faciem in oleo. Vulgata Ps. 103, 15, aby obweselil (wyjasnil, stkwauci sobě učinil) twář olejem. Proch. ib.

Onice = ojnice, oj, woj, Deichsel, 800.

Onseh, onsah, m. (r. on-sí) ten jistý, der Gewisse. Od onseha Jindřicha, 116.

Opatrowati, n. p. hlawu, 614, besichtigen.

Oplákati = omyti, abluere.

Oplaniti se = zplaněti, 1097, 33.

Oplecie, (oplečí, r. plece) = ozdoba okolo plecí (porow. sla. oplečie = wrch. řízy ležící na plecech, lišící se barwau od ostatku toho oděwu, bywající portami ozdobeno, Schulterzierath), armilla. Mst. Verb. Bohem. Zdá se slowce inaures Vulg. Isai. 3. náušky Proch. omylem tu přeloženo býti.

Oplynauti, njk. utopiti se. Mnozí w to ufajíce jsú oplynuli, 634.

Opowěd, f. Anmeldung, 968. *Opowědné*, n. plat od opowědi, 969. *Opowědieti*, 978.

Oprawce, m. str. 721. správce, Anwald. Oprawec, str. 134. Gewehrleister.

Opsěti, njk. = w psa se obrátiti, ein Hund werden, 245.

Orličník, m. tak nazwán sw. Jan ewangelista, str. 500. [Aquila = lectrum s. analogium in forma aquilæ alas expansas habentis confectum, in quo libri ecclesiastici, qui in ecclesia leguntur, reponuntur;

aquilae specie s. Joannes
designatur. Du Fresne.]
. orudí, braň, Waffen, 23.
síci)= osáhnauti, umfassen, 649.
ɛ. *ostáwati*, ndk. koho = opau-
sen. Ty mne neostáwáš, 787.
il, ib. Žeby toho neostal, t.
istil, 808. [ostál errore].
se čeho, t. nechati, unterlassen,

se, repr.=zotawiti se, posiliti se,
n, 98. (slc. strábití=hojiti. Plk.)
swé wůle, t. ostati, pustiti, 893.
= meškati, dlíti, 1121, 2.
oswěta, f. oswícení, swětlo,
. Slunce w swém oswětu, 92.
é oswěty, 389.
uti, (r. skud? oskuděti = ochu-
= zhubeněti n. zaškaudnauti?
O nemž by w mlýně co húdli,
l střechú oškludli, 167. Wiz,
l té swátosti, přijímaje, jakožby
bylo. Štít. Ms. Opat.
ec, str. 1.
í slowa, str. 553. t. otazo-

otec, 13. 1094, 23.
dj. otcowský, väterlich, 12.
ef. *oten*, adj. otcowský, pa-
), 4.
. odpor, gerichtlicher Wider-
ıgnatio, 998. *Otporník*, m. kdo
Ib.
= otrapa, 1120, 8.
f. trápení. Leiden. W diwné
em padla, 269. W otrapě u-

Otrutiti sě, (trútiti = stossen, cf. pol. trącić) = odraziti se, sich abstossen. Meč jeho hlawě se otruti, 162. Kopie mdlé se otruti, 1122, 3. 7.

Otržeň, (otržň), (r. otrhnu), f. chycení (ptáků), Fang. Letí jako na *otržň*, 239. wáznú, jako ptáci na otržni, 719.

Otsiesti = odsednauti, 970.

Otspíleti komu, t. spíle, žert mu zahnati, Scherz vertreiben, 235.

Ottáhati = meškati, zögern, 851.

Ottušiti = ulehčiti, 1128, 37.

Otwořiti, čn. bránu, t. otewříti, 30.

Owčar, m. owčák, Schäfer, 389.

Ownieř, (m. cf. něm. Ofner, Hafner), hrnčíř, 256.

Ozrač, f. blesk, Glanz? W tejž rozkoši, w tejž ozrači Aleksander mysl omrači, 167.

Ozračstwo, n. = ozrač. Pro weliké *ozračstwo*, pro rozkoš i pro bohatstwo atd. 1074, 17. et 1110, 34.

Pahuba, f. záhuba, Verderben, 49.

Pachrb, m. pahrb, Hügel, 19.

Pachtiti = n. p. ruce w mluwení aby nepachtile (dual), t. neházely se, silně se nepohybowaly, 782.

Pakost = škoda, 1116, 13.

Pakostiti = škoditi, 257.

Pakostný = škodný, 1131, 34.

Paký, adj. přewrácený, zlý, 205. (cf. pak.)

Panost = panské počínání, 1099, 2.

Panowání, (jurid.) = Beherrschung, ein Executionsgrad. Jalowé, když, kdo je wede, dědin ještě neužíwá; plné, když užíwá, 994.

Papež, m. kněz wrchní, Hohepriester, 10.

Parob, m. otrok, Sklave, 15.

Partéka, f. (z lat. partita) = kus, n. p. ržená t. z režného chleba, fig. = žák chudý, že od parték žiw bywá, 946.

Páry, pl. = máry, Baare, 73.

Pášú, (arant) 1. = páchati = orati; dělati.

Pawlaka, f. paludamentum. Židek Ms. králowské odění, 391. (r. wleku).

Paže, f. brachium. Učista paži, 13.

Pehmiš, v. behmiš.

Pele? Toto místo, str. 365, jest, jako mnohá jiná w této básni, od přepisowatelů pokaženo, aniž můž napraweno býti, dokud se zprávnější přepis nenalezne. Zatím platiž toto domnění. *Pel* neb *pyl* f. jest drobný prach. Snad bywalo též *pele* f. a *pelu* časosl. Chtělbych to místo takto změniti: Zlé se mele, smrt nám stele, pojdeť z nás smrdutá pele.

Patrowati = opatrowati, hleděti, 1074, 8.

Peku se = starám se, 1130, 14.

Pěstúna, f. pěstaunka, Pflegmutter, 308.

Pěšec = pěší, Fussgänger. Pěšcem dat. pl. 1103, 34.

Pílé, na str. 358. píleti = snažiti se. *Píle*, f. = pilnost, snaha. By jí k tomu welmi píle, 792. Budiž toho najwiece *píle* (quod tamen potest esse partic. praes.) Učenie jeho bylo píle, 928. Snadby lépe bylo werš takto změniti:

Pakli črtu s člowěkem píle,
ostříhaj se smrti mile.

Plát, Brustblech. 1102, 5.

Plen, m. kořist, praeda, Beute, 742.

Plaz, m. plzké místo. Přikří plazi, 1088, 16.

Pléska, f. rostlina, roscopa. Ms. lex. taraxacum, Sauschnabel. D.

Plodistenstwí, n. plodnost, Fruchtbarkeit, 340.

Ploštiti, čn. n. p. řeči, slowa, = šířiti, mnoho mluwiti, 781, 782.

Plowu, str. 287. Moře plowe, fliessen, strömen.

Plk, m. pluk, Haufe, 4.

Plť, f. tělo, Leib, Fleisch, 9.

Plzeň, f. úžitek. Plzně dle t. pro úžitek, 1.

Plzno, neut. adj. plzen (plzný) = úžitečno, 20. (r. pl - zň, cf. pl - ný.)

Pněwie, n. pňowí, pně, Stämme, 185.

Poběda, 1095, 8. transg. ex poběditi, pobězu praes. ut wida ex wizu, widěti.

Poběha = auték. O poběze newěduce, 1125, 10.

Počech, poče atd. praet.

Počen, part. praet. v. počnu = počaw, 170. Počenše = počawše, 785. 1078.

Počest, f. počesti n. čest. W počest míti = ctíti, 645. Bez počestie t. beze cti, 288.

Počestné, n. dar w počest, Ehrengeschenk, 730.

Podkoní, (podkonie) m. satrapa, Weleš., Stallmeister. 148.

Podlinky, pl. str. 239, lemowání sukně, Saum, Rand am Kleide.

Podstúpit, hrad = wojensky se přiblížiti, 568. Ti nás podstupowachu, griffen uns an, 534.

Pohodlen, (def. pohodlný) komu w čem, t. úžitečen, str. 678.

Póhon, půhon, m. pohnání k saudu, Vor-

eschickung, str. 110. Póhon do 950, 37.
ti (k saudu), vorladen, beschi-
).
', f. záhuba, zkáza, Untergang,
ı, Unglück, 158.
i, čn. dk. pokryti. Wody zemi
172. Cf. haliti, hauliti.
ti = poblauditi, 759.
bati, 937. z domyslu čteno místo
, což smyslu i rýmu odporuje;
st jísti, živu býti; *pochlebati*
zažívati, zapíjeti (?)
, m. str. 650. pochop a přiznáwati boží welebnost, Anlass zur Kenntniss atd. Podlé podého, Fassungskraft, 770.
nost, f. líbeznost, rozkoš, Aneit.
ný, adj. libý, příjemný, angenehm. zde tak pochotno přítele milo-
á tam pochotnost w té swaté ıde, 770. Pochotnost pokoje,

iti se, zachtíti se, str. 176.
en, snaden. To j'mu zdá sě wše 1080, 23.
iti sebe = zaklínati se, betheuern, , 693.
ití se = pomiřiti se, 1079, 16.
enství, n. za swatost mají, str.
niření, id. = pokňúrnost, pošmaurteres Wesen.
ti se = zdařiti se, gelingen (cf. srb. ugurare; koba, augurium, proprie tr. 107.
m. skonání, Ende, str. 179.

Pokrčemné, n. plat z krčmy, str. 725.
Pokřestiti, *pokrstiti* = pokřtíti, taufen, 282. 284.
Políti = páliti. Země s' wse ohněm poli, 1081. 26.
Polučiti se = podařiti se, k. p. děti, str. 686.
Poluzené, (lúditi = klamati). Bez pozlaty poluzené 1075. 20. Temné místo; snad tolik co bez pozlaty klamané, falšowané: nébrž prawým zlatem se stwaucí komonstwo.
Poly, pl. (půl) m. polowice, 1074, 23.
Pomatati, potisknauti, unterdrücken, bedrücken. Od smrti pomatán, 365.
Pomětu se = pomatu se, misslingen, täuschen, fehlschlagen, 147.
Pomiluj, sla. = smiluj se, miserere, 27.
Pomisati = pomizeti, verschwinden. Chut náboženstwie pomise, 780.
Pomluwu míti o čem, t. mluwiti o čem, 653.
Poně, adv. tušim, mich deucht, etwa, 680. 1075, 12.
Ponoše, *ponoška* = druh ženského šatu, 1128, 6.
Ponožka, f. pták wábný, za nohu uwázaný, 238.
Pop, m. bono sensu, = kněz, 1073, 30; knieżata *popowá*, t. kněžská, 1069, 5.
Ponuče, t. ponukl, aby jeli, 151.
Poprawa, f. poprawení, sauzení, Schlichtung des Processes, 3. Nečiň nám křiwé poprawy, richte uns gerecht, 379. Kteří (poprawce) od knieżat poprawu mají neb od pánów, 741.
Poprawce, m. saudce, Richter, 741.

Popruuti k neprátelom = běžeti. 1115. 18.

Porekadlo. n. proverbium. 9.

Porucstwi. poručenstwi. 312.

Poruka. f. poručenstwi. moc. Macht. 145.

Posel činiti. 699. = rizeni. dilo. jednani. Geschaft. Verrichtung.

Poskysci (poskysti) = poskytnauti. Poskysci se preden w smrt. t. zastaupiti ho žiwotem. 154.

Poslé posléze. später: najposlé. zuletzt. 752.

Posobce = pusobce. činitel. Urheber. n. p. temnosti. 788.

Poslupenstwi. n. poslaupnost. 976.

Posoka. f. Oku libosti dawa posoku. 165 et 755. t. potrawu. což figurně: por. pol. posoka = cruor.

Pósobiti (pusobiti) koho = sprawiti jej. říditi. nčiniti. auf Jem. einwirken. ihn stimmen. 683.

Posošen. posošný. adj. podroben. poddán. untergeben: k zlému. 171: bah k hubenstwu. 670: tělo k hříchóm posošno. Štit. alib. [Rad. *socha*. Pflugsech. fig. rus. = část země. jejíž držitel robotil u dwora. odtud: posošný lid. Frohnleute.]

Posošnost. f. (v. posošen) = podrobenost. poddanost. 667: k hříchu. Štit. alib.

Pospéliti. na str. 359. Smrt wšeckerny prý *pospéli*. z domyslu postaweno na místě pospile (od spěliti = spěchati). t. spěšně odprawila.

Pospileti bohem. t. posměch sobě činiti. žertowati. subsannare. mit Gott scherzen. Gespött haben. 234: ani pospileje . . . aby kym bylo pospileno. 549. = žert. cf. germ. Spiel).

Postat. f. na str. 157. od pos m. . od swých lidi. poddanýc

Postaten. postatný. adj. z po mocny. helfend. wesentlich. Jes staten. t. spolecnik. pomocnik je z postatu jeho. 159. Jsa sw postaten t. silen. 170.

Postawer. m. postaw. kus. Stück. Stoff. z jednoho postawce n

Posazu = posaudim. 1091. 24.

Posmeati se. proti komu. t smpati se. (cf. osiwati se. osipat

Potaz. m. potazani. rada. Bera potaza. 213. t. bez rozmyslu. a myslí potazem křiwým. 1079. 1

Potknu se = uraziti. sich worn Aby se nepotekl jeden na jeho 684.

Pótka. f. uraz. uhozeni. Stos neštěsti. 629.

Potkysem. vrbl. hnuti. Plau potkysenim tobo nebe. t. hnutim. čenim. Bewegung. Stoss. Antri [cf. tkysati intens. ex tykati. r cf. rus. kosnuť sja = dotknauti se.

Potočiti. (factit. ex teku.) = wlastně učiniti. aby potekl t. běi den. Posla. 143. Potoči kral posl 1078. 31.

Potřebowati = žadati. verlange gebrauchen. brauchen). 1066. 13 1114. 37.

Potuchleji. str. 662. compar. p düstrer. Rozum potuchleji ma. t lejší; opp. jasněji.

towati očima, 751. (Ps. 34, 19.)
culis, Vulg. ponúkati, Bib. Prag.

m. wnada, Reiz; k smilstwu,

ı, transg. ex powěděti, 1095, 8.
, f. powídka, Begebenheit, Histo-
m, 233. Pověst weleslawnú, 43.
jim tři pověsti. 554.
, m. žalobník, actor, Kläger,
.

odě, na str. 154. pozdním časem;
ät. Localis sine praepos. pro w

i, propůjčiti. Čas se k tomu po-
Koně požičil t. půjčil, 111.
bůh úst k mluwení jediné čl-
umnému, 350.
= starý, abgelebt, 1100, 6.
, str. 192. = nemocný.
m. nástroj wojenský k házení
l. catapulta, ballista, funda. Obrtel,
se pohybuje (?) 1081, 5.
die, n. praděti, wnuci, pokolení,
str. 311. Urkinder, Geschlecht,
nen.
imp. v. prawiti = rci, dic. § adv.
v woda stawená, t. jako, řeklby
Neb tomu wiece člowěk chce,
jiného žádá, než tomu, skrze
jiné jmieti. Jako praw ktož činí
ıtky atd. 783.
ı, f. Ustawiti prawdu, ponere
Gericht halten lassen, 3. [Alias
justitia, jus, veritas].
odatný, legislatorius, 3.
ozwěstný, adj. Plamen prawdo-
zwěsten, t. právo, sprawedlnost zjewující, juris nuntius, 3.

Prawedlnost = sprawedlnost, Gerechtigkeit, 275.

Právo, o právu zemském mluwí Štítný 711, 25.

Prázdeň, prázdnost = čas, Musse, otium. K bohu w prázdni i neprázdni často wzdyšic, in otio et negotio, 688. Prázdnost mnoho zlého činí, t. zahálka, otium, 689.

Prázden, prázdný, adj. mající kdy, čas, Musse habend. Prázden jest choditi po tom, 680.

Přebíjeti, laupežiti, rauben. Přebíjal jsem, 252. Přeboj, Raub.

Přebojník, m. laupežník, Räuber, 259.

Přebywky, m. pl. nawštíwení, Besuch. Paní jest na přebywciech, 115.

Předade, 3. praet. = bieše předade, erat traditurus, 5.

Předjednánie boží, 272. praedestinatio, Vorherbestimmung.

Předlud, m. obraz, widění, 1175, 28.

Předší, w. přezší.

Přehromný, náramný, n. p. podiwení, 289.

Překot = překocení, Umsturz. Na překot = do cela, n. p. zbořiti hrad, 494.

Přek, m. příč, die Queere. Na překy, 136.

Překla = překlal, praet. 1119, 22.

Přelest, lest, klam, List. Člowěk wšie přelesti, t. welmi lstný, 171. Ta čest činí duši přelest, t. klamá ji. 184.

Přeluda, f. n. p. ďáblowa, lauzení, lákání, přelest, List, Verführung, Trug, 201.

Přeludstwie, n. přeluda, klam, šalba, Täuschung, Trug, 209.

Přeminúti = pominauti, 1065, 32.

Přepychati koho, přewýšiti pýchau, überstolzen, n. p. rúchem, 734.

Přesklidný, *překlidný*, adj. welmi klidný, pokojný, 742.

Přeta, f. hrozba, zakázání, minae. Komu u wěrnej *přetě* uwěří swé známosti, 925. W dobrotě nebo přetě, 919. Přetu wzdáwati, Trotz bieten. 1105, 8.

Přetiti = hroziti. Střela se zdi, 1080, 27.

Přetráwiti koho, n. p. jídlem, přewýšiti jedením, im Essen vorthun, 734.

Přewada, f. překážka, Hinderniss. 160.

Přewážný = odwážný, skutek, 1123, 33. — ně, 876. 900.

Přewratek, (brevi a) m. přewrácení. W tom nenie wiec nic přewratka, 1084, 8.

Přewuzen, *přiwuzen* = powinen, verbunden, 111.

Přezší, comp. ex před, ut zazší ex zad = kdo před námi jest, starší, 926, 7.

Přibezděčiti, t. přinutiti, bez děky přijměti k čemu, 295.

Přibiti komu = bíti, práti, schlagen, prügeln. 252.

Příčinný. Byl příčinnější, t. přičinnější, wíce příčiny, t. příprawy a potřeby k wojně mající, gerüsteter, mächtiger, 143.

Přidawowati pečet t. přitiskowati, 1060, 2.

Přídruha, f. (r. drauh) = u plotu kůl silnější, sustentamentum Bhmr., cedrifica Nomencl. Säule im Zaune, 132.

Přiepora, f. překaza, Hinderniss, 1085, 27.

Příjemník, m. kdo přijímá krádež, Hehler des Diebstahls, 259.

Příchopný = nakažliwý, přichytliwý, n. neduh, 506.

Příklece = přiklecá, přikulhá, 844.

Přilúčiti = připojiti, n. p. město ku králowstwí, 572.

Přimče, 3. praet. = přimkla, t. přidala kwasnic, 225.

Přimíliti se komu, t. milým se mu učiniti, přilísati se, 923.

Přinuzení, přinucení. Bez přinuzení, 723.

Připásti, k. p. winici, t. spásti, 749.

Přírok, m. co se přiřkne komu, předhodí, spílá, Vorwurf, 389.

Přípřeta, f. = hrůza, hrozba, Drohung, Schrecken (illyr. pretiti = minari). Přijíti k přípřetě t. zhroziti se, 166. Král wšech jiných králów přípřeta, ib.

Přisezu = přisedím, 112.

Přísnost, f. oprawdowost, Ernst, 782.

Přístroj, m. stroj, der Bau, Einrichtung, n. p. swěta, 667.

Prnauti = prchnauti, fliehen, 38. (cf. připrnu, poprnu.)

Probudu, probyti, prodesse, nützen, 220. 921. Twá čest probude, t. prospěje, 167.

Prodrúžiti koho mečem, t. probůsti, (r. drauh) 468. 742.

Prodalý dům = prodaný, neut. pro passivo, 1048.

Projatě, adv. pronikawě. Najprojatěji zjadowati, 788. aufs durchdringendste erforschen.

Prokný = každý, 3.

Proluka, f. (rus. luka = ohyb, Bug) prohnutost čeho, k. p. hor, 1084, 30.

Proměňáwati = proměníwati, 1078, 29.

Proplašiti jedinké zlé slowce, t. prořeknauti, wypustiti, 914.

Proradce, m. zrádce, Verräther. Proradci, str. 265. accus. ut fem.

Prosebnice, f. která prosí za koho, Fürbitterin, 290.

Prostranný, wolný. Bůh wšudy prostranný, 916.

Prskonosý, 961. kdo nosem prská, Schnaufer.

Prsosiny = prsotiny, Brustriemen, 755.

Pruhatina, f. pruhatá tkanina, gestreifter Zeug, 255.

Prwenec, m. prworozenec, 4.

Prwospie et *prwospy*, pl. prwní čas spání, der erste Schlaf. Přes prwospí na modlitby se oddal, 319. O prwospech. Palk.

Pryštie = pryská (kůň), schnauben, 1126, 15.

Psí, We psí býti, (cf. lat. pessum), darnieder seyn, 843.

Ptenec, m. ptače, junger Vogel, 4.

Psáti = malowati. Psán obrázek, 290.

Púra = zpaura, 758.

Purný = zpurný, n. p. srdce, 757.

Pútmi, instrum. pl. púť, f. = pauť, Wallfahrt, 697. Po púti wsiej, t. cestě, 12.

Púty, acc. pl. (cf. pautec) na str. 338. (Isai. III. 20). discriminalia, Vulg. kadeřawidla (jehly, jimiž kadeře krautí, Hebr. wysoké čepce, ozdoby hlawy) Proch. Birety. Br.

Pyšník, m. pyšný člowěk, 464.

Pych, = moc, násilí, Gewalt, 630.

Pýř kúdelný, 335. Flachsflocken, favilla stupae, Vulg. Isai. 1, 31. Kaudel. Br.

Rataj, m. oráč, Ackersmann, 726.

Razi = radím, 905.

Řéjech, t. praet. = řekl jsem, dixi, str. 11. Řeju cf. graec. ῥέω = dico. Řechu, dixerunt, Ps. ms.

Rechniti, (cf. řeju, řku) = mluwiti, hubowati. By na muže swého nerechnila, 681. proti druhým, 748. *Rechnénie* jich proti sobě slyšeti, 748. Trpí to rechnénie a ty úkory proti sobě, Ib. W zaufání *rechnie* proti boží sprawedlnosti, Štít. alib. Rechní a wrčí na mne, že píši česky. id. Bude jeden rechniti na druhého, že jeden druhému bude dáwati winu. id.

Řemeslo, n. = umění, Kunst. Krew ižádným řemeslem setřieti nemožena, 320.

Říza, (říza), f. dlauhý šat, 9. peplum. Mat. Verb.

Robě, robata, pl. = dítě, děti, 695. robata, 337. 706.

Rodný, germanus. Lib. S.

Rok, = čas určitý, termin, 611. Na domácích rocích, Berathschlagung, 715.

Rokownik, n. rádce, consultor, Rath, Unterhändler; domácí, 715.

Rota, f. přísežná formule, 618. (cf. rus. rota = klatba, přísaha, et rotiť sja = přisahati) 2) Rota = spolek, 999.

Row, m. hrob, Grab, 196.

Roweň, f. rowný, seines Gleichen. Rowní swých, 733.

Rozblúditi se = počíti blauditi, sich verirren. Pět smyslów . . se roztrhají a roz-

blúdí po marných wěcech, 348. Mysli rozblúzenie, Ms. Modl.

Rozbrojiti se = powstati, bauřiti se. Lud se rozbrojí, 146.

Rozdwoj, f. rozwojení, rozdělení, Trennung (der Güter), 998.

Rozhlédati, opatrně činiti, pozor míti. Snadby púščal rozhlédaje, 223.

Rozhranie, n. hranice, 1109, 4.

Rozhrušiti = roztlauci, zerschmettern. 13.

Rozchutnáwati se w čem, t. zalíbení míti, chuti dostáwati, Wohlgefallen haben, 641.

Rozkluditi, rozkliditi, rozhodnauti, n. p. swár, schlichten den Streit, 379.

Rozličiti k. p. boj, t. popsati, schildern, erzählen, 430.

Rozložito, okence=patula fenestra. Lib. S.

Rozmařenie, n. rozmařilost, luxuria, ignavia. 786.

Róznice, f. = rozdíl, 736. 690.

Rozpač, f. pochybnost, zaufání, Zweifel, Verzweiflung, 786. Bez rozpači, ohne Bedenken, 1124, 18. Rozpač . . přichází . . z zastaralého rozmařenie, jímž člowěk prwního plápolání w milosti boží zapomene a ostane, 786.

Rozpáčiti se = rozmysliti se, pochybowati, zaufati, verzweifeln, sehr zweifeln. Tak se hospoda rozpáčí, t. rozmyslí (antecessit: hospodnie milost wrátká) 1098, 28. Do dítěte se rozpáčila, t. pochybowala, žiwoli jest, 287. Již se otce i mateře rozpáčiw, 267. Tu sě jich dosti rozpáči, 1081, 20.

Rozpleniti = zkaziti, verwüsten. W domu . . wše co má, se rozplení, 145.

Rozpliskati, k. p. šípy, t. rozházeti, verschleudern, 104.

Rozplútwati zbožie = rozplýtwati, 102; mrhati, 1064, 29.

Rozprach, m. rozprášení, Zerstäubung, 155.

Rozprnauti se = rozprchnauti se, aus einander stieben, n. p. řady sěmo tamo, 25. Rozprnete se, 9. § Rozprnauti = rozehnati, zerstäuben. Že je jak zwěř plachý rozprnuchu, 45.

Rozpřieti se = rozběhnauti se, 1118, 18.

Rozraditi koho = odraditi od čeho, abrathen, durch Rath abbringen, 456.

Rozřešiti = rozhodnauti, discernere, n. p. prawdu, Recht entscheiden, 3. Woda se rozřeší, solvitur? 1137, 4.

Rozsúti = rozsypati, 757. cf. nasúti.

Rozškwařiti = rozpustiti, n. p. olowo, 384.

Rozwaděmý = rozwaděný v. rozwaditi, dissociare. Lib. Saud.

Rozwláti = učiniti aby se wlálo, t. wlnilo, pohybowalo jako woda, exasperare, in Wallung bringen, 1.

Rozwod s kým učiniti = rozwesti se s ním, rozlaučiti se, 240.

Rozwojiti se = rozšířiti wojsko, Tataré sě rozwojichu, 46.

Ruby, (rub, m.) = šaty, oděw, Kleider; cf. gall. robe. Ruby strojá. 1.

Ruče, adv. rychle, schnell, 676. Ruč jest, 959. t. rychel, čerstew.

Ručest, f. = rychlost. 802.

Rúhaný šat, t. na pýchu dělaný, nepřistojný, 687.

= rauhawý, n. p. hlas, 60.
Vulg. Ps. 45, 17.
f. rauhání, potupa, Hohn, Spott,
rium. Vulg. Ps. 45, 14.
rauti se = rwáti se, 956.
dem. raucha, 1160, 7.
c, = červenost tváři, Röthe des
38.
křičeti, řwáti, schreien, brüllen.
ie před modlami, 292.
e, = baurìti se, k. p. národowé,
re. Vulg. Ps. 1.
n. (něm. Reiner, rus. rynda) =
rojnoš, 953.
skoky jednati, 869, 10. (cf.

ryšawé zwíře, (889, 12.) zde
ek, sorex.
considens, sedna, 1065, 4.

el, m. Armbrust, Geschoss,

part. v. sboriti, congregare,
b. Saud.
n. dem. nom. sboží (zboží),
, 218.
f. (cf. broj) = hromada lidu,
s přewelikú *sbrojú* dětí, wéwod
arkrabí atd. 1077, 17. Že po-
roje hrozná, 1114, 21.
. ditě, potomstwo, Nachkommen-
ler. Sw. Kateřinu místo sebe za
i zemi ostawil, als Nachkommen-
. Pro tohoto královstwí *sčedie*
musí, 289. [cf. ščedie.]
ščeta) f. štět? štětina, 889.
ako sčeta, ib.

Sdružně, adv. n. p. býti s kým, přátelsky, gesellig, freundschaftlich, 733.

Seď! = teď, sem, hieher (r. s—ď. cf. teď, slc. keď), 65.

Sědání, n. potýkání jezdecky, der Kampf zu Pferd, 37. *Sedati* s kým, 806.

Sedka, f. odpočinutí, Rast. Sedky si nedal, 155.

Sědliště, n. sídlo, místo, Sitz, Ort, Ansiedlung, 729.

Sej = se jest, n. p. poddal, 646.

Sestřenec, ze sestry syn, 509. *sestřenek*, id. 811.

Setně = sotně, ledwa, 954.

Schodné, n. Abgangsgeld? 729.

Schuknauti se = conspirare, 870.

Sice, et *sic* (adv. inusit. siký, cf. lat. sic, r. *sij* et *k* intens.) = tak, so. Onde takto, onde sice, Ms. Modl. Točí se sic i onak, Štít.

Sieše, 3. praet. sieti, = leuchten, glänzen. Krasú sě sieše, 44.

Sima, dual. instrum. od sien, hic = těma, his, 151.

Sípáše, 3. praet. (sypáše?) = uspala, schläferte ihn ein. Sípati cf. písati, t. psáti, 26.

Sjíše, 3. praet. v. sejmu. = sňal, shromáždil, vereinigte, t. moc swú, 154.

Skačme = skákejme, cf. skači = skákám, 820.

Skluditi sě s kým = smířiti se. 1079, 13.

Skon, m. skonání, smrt, Tod, 189.

Skopný desátek, t. z kopy, Schockzehend. 1025.

Skotě, n. mladý skot, 1115, 30.

Skrawada, (skrawaď, sla. skowrada =

sartago. Mat. Verb.) = swár, swáda, Zank, Zwist, 285.

Skřečeti = křičeti pronikawě, 1098, 31.

Skřek, m. křik pronikawý, Schrei, 48.

Skřekliwě, adv. se skřekem, schreiend, kreischend? 453.

Skrowenstwí, n. skrownost, Mässigkeit, 600.

Skrowniti se w čem, sich worin mässigen, 752.

Skutečně, = skutkem. Mstili welmi skutečně, 974.

Skyta, part. v. skytu, skytnauti = dáti, postawiti, 160. Kde čestě *skytú* hrále, 1080, 33. Skyteš se, = skytáš se, 787.

Slepce, 3. sing. sleptati. Oheň slepce, t. shlodá, strawí, 208.

Slowútnost, Berühmtheit, 463.

Skúditi kým, = zawesti, verführen, 84.

Slušeti w koho, = jemu poddánu býti, 805.

Slyšen, šna, o, co slyšeti jest, zu hören, hörbar, wěc na swětě, 420.

Smáha, f. míza, Saft, 377.

Smentiti, selhati, 277. cf. mentiri.

Smiera = míra, Mass. 95. mírnost. 917.

Směřiti, modo smířiti, n. p. nepřátely.

Směrný, mírný, mässig. Řeči té býti směřen, 962.

Smích kým pobíjeti neb wáleti, t. smích sobě strhnauti z něho. 679. 681 et 706.

Smiliti se = zalíbiti sobě. Nebo jsi sě smilil w nich, 59. complacuisti in eis. Vulg. Ps. 43, 4. Wšem sě smilí, 91.

Snad. Na snad míti, t. w moci, in seiner Macht, bei der Hand haben, in promptu, 254.

Snaden (snadný) odsúditi, t. může snadno odsúzen býti, 922.

Sněchu se, = sňali se, v. sníti, sejmu; inde sněm, congregatio.

Sotně, = sotwa, kaum, 176.

Spáčiti, = zpět jíti, sich zurückziehen, 1112, 25.

Spála slunečná = horkost, 1136, 8.

Spalnieř, odění, lorecernium. Bhmar. 1114, 36.

Spara, f. parno. Wz letnú sparu, t. na letní parno, proti parnu, 1074, 29. letní zparu, 1110, 37.

Spas, m. et *spása*, m. = spasitel, Erlöser, Retter, 18, 27.

Spěliti, njk. spěti, pospíchati, eilen. Slunce na swět spělí, 135.

Spíle, f. (cf. germ. Spiel) = žert, hra, Scherz. Na spíli to obrátichu, 209. b) wlastně jako pol. *spila*, braň špičatá, spitziges Gewehr, Spiess, Waffe. Nenie čísla tej wšej spíle, 146. (mluwí o lidu zbrojném). Dwa udatna muže dobré *spíle*, t. dobré braně, 815.

Spíleti = žertowati. Jázt spíleji, 230. Bohem a swatými spílejí, treiben Scherz 259. Bez *spílení*. 808.

Spoluwěk, m. wrstewník, jednoho wěku, ein gleichzeitiger, Zeitgenoss, gleiches Alters, 182.

Spoře, adv. hojně, reichlich, 912.

Spósobiti = w spósob, pořádek uwesti, uspořádati, zprawiti, n. p. zemi, 492.

Správa = zprawení se čeho, Rechtfertigung. K správě a k newině se zdwihaje, 614.

Sprostenstwie = sprostnost, Einfalt, 83.

Sršeti = utíkati bázliwě, 1098, 15. Již ti sršie, 1118, 17.

Sstáti dědictwí, 979. t. wyplatiti a práwa k němu tak nabyti. (suji=sypám, n. p. obilí).

Stané práwo, t. pro nestání k saudu dané, erstandenes Recht, Contumazrecht, 993.

Stář, f. = stáří. W stář 18 let jsúci, 292.

Starosta, m. f. = starší, jako a) rodiči, Eltern, 677. b) představený kostelu, osadě atd. Vorstand, Vorsteher, 311.

Starostwí, n. staw, úřad starosty. Nad rytíři starostwí jměl, stand der Ritterschaft vor, 300.

Statka není, 954, 33. t. nestačuje, cf. dostatek.

Staw. Nenie na stawě, t. na té době, 1096, 10.

Stieň, ě, m. = stín, umbra. Nechwáti se jeho stieně ijeden šeredný skutek, 924. Na nežto budeš mieně, o to sě si brzo stienie, 177,20. W rkp. o to zzie zzi byrzo zzcyenye.

Stól, m. stolec, trůn. Lib. Saud.

Strádati = trpěti, n. p. protiwenstwí, 597. Těžké strádání, 922.

Strast, f. = bolest, n. p. poroditi se strastí, 686.

Strastný = bolestný, n. p. smrt, 908.

Střeň, f. medulla, prostředek kořene atd. 788.

Střepňa, m. zpráwce, Sachwalter, 171. cf. lat. satrapa, rus. strjapčij = advokat.

Střet = stříc. Wstřet jiti, 6.

Střetati = potkáwati. Mnoho lidí střetá. 906. Lidi těžce střetá, 914.

Střiže, praet. = střihl, 1120, 14.

Strýčenec, syn z otcowa bratra, Neffe.

Studeň, i, f. studenost, Kälte, 689.

Stuliti kabelku, t. hubu = mlčeti, 938. proverbialiter.

Stúpa = moždíř. Stříleti stupú w nebe, t. neplatného co činiti. 841.

Stupěje. U stupějú (dual), Staffeln, 281.

Stupek, m. Gütergemeinschaft, 972. 1000.

Stwor, m. stwoření, Geschöpf, 654. W šesti dnech prwého stworu, Schöpfung. 671. Ot stwora swěta wšeho, 793.

Styzi = stydím, 1064, 35.

Sudlice železná, Spiess, 298.

Sujný, (cf. sla. suj in *sujemudrec, sujetrudie* atd.) prázný, marný, pustý, neužitečný. W sujnú řeč se wsíwá, 156.

Swatocudná woda, sancte purgans, 3. cf. cuda = Bezirksgericht, Reinigungsgericht.

Swekr, m. mužův otec, Schwiegervater.

Swekra, f. mužowa matka, Schwiegermutter, 682.

Sweřepice, kobyla, Stutte, 131. (swerepý = diwoký).

Swět, a, m. světlo, Licht, 7. (r. sieti.)

Swěť, i, f. rada, consilium (r. wět) 99.

Swětek, dem. subst. swět, 1105, 31.

Swětoploze, f. natura creans (anal. chóze, choditi; ploze, plodití), 791.

Swěziti = lapiti, chytiti. 1119, 30. cf. wěziti.

Swíčky = hromnice, Lichtmess. Do swieček, 1041.

Sžádati se, potaužiti, žádati, 136. 1089.

Šal, cf. germ. Schall, 1073, 10.

Ščedie, n. = sčedie, děti (slaw. čaď f.) Žebych dobyl toho ščedie, 176.

Ščedo, m. (sla. čado) = dítě. Ščed zabitých, gen. pl. 164.

Ščiwalník, m. štibalník, Stiefelmacher, 256. (cf. germ. Stiefel.)

Šimati= šuměti, sausen, Chwoje mu šímá, 841.

Škop, m. škopek, Schaff, 98.

Šos, m. daň, Schoss, Abgabe, 247.

Tajnice, f. tajný archiv, 484.

Tále, f. (sla. tal') = zástawa, Pfand. Dáti žiwot w táli, t. do zástawy, 234.

Tčeti, strměti, čměti; ramena tčie wzhóru, 960. (r. tk.)

Tělesenstwí, n. tělo, n. p. posty truditi, 312.

Test, gen. testě, tstě, tchán, Schwiegervater, socer, 509.

Tětiwka, f. str. 338, zona. Vulg. Isai. III. 24; pás. Proch. ib. (Tětiwa = šnůra u lučiště, u kolowrátka atd. cf. tendo.)

Tetwa, t. Teta, nom. viri, 2.

Těžný mlat = těžký, 26.

Tiestkeň. W tiestkni, pro w tiesni, in der Enge, 1122, 26. (*tk* epenth.)

Tkáče, n. (tkám se), běhlec, Vagabund, 120.

Tkáti se = sem tam po zemi se ukrýwati, vagari, 69. (cf. tkmieti et tčeti r. tk.).

Tkmieti, v. zatkměti.

Točenka, 944, 11, vitta.

Tojí. Mezi tojí, alias et mezi tojú, t. mezi tím, inzwischen. 266, 37.

Toliž. Jeliž-toliž, t. jestli-tehdy, so, 291.

Topiti = pohřížiti, n. p. do zatracení, 719.

Tračec, m. točenice, halže, torques, 338. (Isai. III. 18). (cf. illyr. trak = Bandel.)

Trás, m. třesení, strach, die Furcht, § personific. poet. 24.

Třmidcat, instr. Se třmidcat sluhami, t. se třidceti, 311.

Tráti = trwati, dauern, 443, et saep. Najdél *trá* rowné, 737.

Trawce, m. kdo trawí, utrácí, jedlík, Zehrer, 838.

Trčeti (r. trk) = běžeti, rennen. Dawem trčiu ku bráně, 31. Zluti sě, w Tatary trčí, 51.

Třepačka, f. = hadra k wytřepáwání prachu koňům. Fig. s příhanau = podkoní, 946.

Trest, gen. trsti (třti) f. třtina, Rohr, 785.

Tretowati. Tretují na nohách, t. tancují, šlapají, 236. (trety = diwné skoky), cf. germ. treten.

Trpný, trpen, adj. trpně, adv. hodný k čemu, füglich. Takéž netolik trpno ale i krásno bude to spojenie, 657. Kak dalekým úmyslem, kak diwnú mádrostí wešken kruh wšeho stworu spojen spolu, a tak slušně, tak přístupně a tak *trpně*, eč i welmi nepodobné strany k sobě jsú w jedné oboře stworu wšeho. Štít. rozm. I to jest trpnější, což duch člowěčí žádá, nenieli podroben tělu. Ib. *Trpnost*, f. Füglichkeit. Wèc tělesná proměnu wezme . . w nějaké swé tajné moci neb síle neb trpnosti, 669.

Trpočiti, (factitivum ex trčeti, *p* pro *k*?) = pohybowati, strkati, stossen, bewegen. Kruh, jenžto jiné kruhy trpočí s sebú wůkol, . . tak eč prúze je swým během trpočí, nežli jdú oni swým, 655. Trpočiti koho do žaláře. Leg. Smrt trpočí je . . kamž oni nechtie. Štít.

f. (r. tru)= něco třeného, potření, Dawě sobě spolu trti, 377. Dojíti Skl. V. 116.

, m. weliká práce. Činiti trudy pro 35.

iti = trauditi, trápiti, quälen. Tě- rí posty atd., t. mořiti, 312.

, a, m. samec wčelní, die Drohne,

ti, tržiti (r. trhnu, cf. rus. terzati ex = reissen, nagen, Heym, tirer, enle- acher; dechirer; tourmanter Reiff.) , táhati; fig. mučiti, trápiti. Toj by k tomu swá libost wlaštie ne- t. netáhla, 736. Byť chtěl tu žá- etrpěti, ježť ho trží, t. trápí, rwe, 95. Žádost trží k nestatečnému, odobně: W jakých jest proměnách owěčí, ano ji wečas trží ta žádost, ato. Štít. Opat. Netržíli w mysli nehodné žádosti tahnúc ke zlému. ešto zasytiwši se některého již ne- to, potom opět bude ji tržiti silně. ewidí, jak člowěka bude tržiti mysl k druhému, když slowo přézní d něho. Ib. To co můž mysl tržiti. ré bude w žádosti tržiti. Ib.

, n. plat trhu, Marktgeld, 722.

i, f. trápení, mučení, Peinigung. t a tryzň od pohanůw trpěchu, 302.

f. socrus (cf. test, socer). Tstě iwá, 312; nad swú tstí, 315.

e (čtice, čstice), f. dim. nom. ura. = hoře, muka, úzkost, tesknost. čtici wěčnú jmieti, 733, 21. Wšu- wšudy čtice atd. 1133. Srdce o tščicí, 1128, 28.

Tuča (tuče), f. Wetterwolke, 1.

Túha, f. taužení, úzkost. W tuhách, 827.

Tuhau mysl na koho míti, t. přísnau, 917.

Turně, f. Turnier. Wlasta s oštěpem w turniech stojieše, 96.

Twář, f. species, Gestalt. W chlebnej twáři ty se skrýwáš, 327. Wšem mořským diwným twářem, 292.

Twrdný, pewný, hart, fest; *twrdnost*, = pewnost. Milost twrdná; twrdnost milo- srdná, 755. Mysl twrdná, 1087, 30.

Twrdý ruky swé k komu, t. neštědrý, 918.

Ubyćiti, (non ubičiti). Bude ubyčen, 782, 6 = wezme škodu, r. úbytek; wlastně ubytčiti, jako rus. cf. wzbytčeti = ditescere.

Udliti, čn. unawiti, ermüden. Abych neudlil w jedné řeči, chci atd., 743. abych nebyl dlauhým, abych wás dlauhau řečí neobtěžowal.

Ufati, doufati, hoffen. Neufaj, 634.

Uhlawiti = stíti hlawu, 1120, 23.

Ujímati = ubíhati, utíkati. Kam kto wida, ujímáše, 302.

Úkol, m. díl berně, co na každého při- jde. Podlé úkolów dřewních powoli jí páni berně, 725. Berci w tom hřešie, ač úkoly berú rowně, ale zámazné berú těžce. Ib.

Úklidný, adj. klidný, pokojný, ruhig, n. p. mysl, 715.

Ukráci, ukrátím, 807.

Úkruch, m. = úlomek; cf. krušec, kru- šiti, 945.

Ulnúti = ulipnauti, připojiti se. K stwo-ření (ne k bohu) ulnuw, 646. Milostí k němu, 778.

Umeniti = umenšiti, 203. 329.

Umniti, contr. ex umeniti. 1142, 16.

Umný k bohu, 207. t. nábožný (r. um.)

Unawiti=usmrtiti, tödten, ermüden (factit. ex nyji). Neb w tom boji řiedký zbawen, by nebyl Hřeky unawen, 163. Mlatem (ho) *unawi*, t. unawil, zabil, 1120, 24.

Uné dúbrawiny, 3. t. juné, mladé.

Úplet, m. pletení, Geflecht. Otejme . . úplety, 338. periscelidas, Vulg. Isai. III. 20. podwazečky. Proch.

Upřelišiti = příliš co činiti, k. p. se strojiti nad swůj řád, 736.

Urno, adv. ohniwě, prudce, rasch, 22. (cf. vind. uren et vuren = rasch, hurtig, cf. hebr. ur=ignis, lat. uro. sansc. uru = veliký, gnec. *εὐρυς*?)

Úročník něčí, t. úrok, činži mu platící, 805.

Ustawičenstwie, n. ustawičnost, 595.

Usípati, einschlafen. Usípá *brně*, 1115, 2.

Útajek, m. utajení, (r. tajiti). Pro kněžie útajek mějiechu, 403.

Utieše se, (utázati se), s kým, 612, t. poradi se, promluwí, potáže se.

Utěžiewáše, 3. imp. utěžíwati = wydělávati. Ztrawně sobě utěžiewáše, t. žiwil se, ztrawy dobýwal, 186.

Útok, m. Sturm, 1086, 22.

Utr, adv. [cf. lat. intra; odtud naše wnitř]. Utr Wyšehradě, 2. t. we Wyšehradě.

Utroba, f. (r. utr - oba) = wnitřek, das Innere. Wzbúřichu sě w utrobách, t. zbaurili se u wnitř, w duši, 37. Poznati jich utrobu, 1117, 11. [cf. čtitroba = tšti-utroba, nüchterner Magen.]

Utýkati, n. p. koho žalostí, 368. t. dotýkati, wyčítati.

Uwaditi, uškoditi. Nic mu to neuwadilo, 304.

Waditi, škoditi. Nic jemu newadilo t. pití jedowaté, 303.

Walpurté? (Zdá se pokaženo býti to místo, jako mnohé w té básni; snad mysli čarodějnici, cf. Walburgisnacht?) Proti smrti, zlé walpurti, dawě sobě spolu trti, 374.

War, m. horko. U war welký, t. w parnu, 401. Slunečný war, 1074, 30. Fig. Bez daremného *waru* odoláš mnohému swáru, 918, 34.

Warito, n. (cf. *βαρβιτον*) = nástroj hudební, 12.

Wášeň, f. (ol. et sl. wasn r. wa-sň cf. praep. w.) jakost, wlastnost, Eigenschaft, Sitte. Wášněmi dobrými, 682. Měsíc má tu wášeň . . že wlhkosti dáwá — — O jiných wášních té hwězdy. Ms. o hwězd.

Wazač, m. lictor, 874.

Wážiti, tělo i sbožie, t. nasaditi, wagen, 814.

Wče, 3. perf. (r. če-ti, po-čnu) = počal, 172. Wčechu, 3. pl. = počali, 179.

Wčile adv. (r. čilý) = bystře, wskúře, rasch. Owoce wčile dospělo, 171.

Wdání, *wzdání*, 129. = t. jistý způsob obapolného založení a zawázání se saupeřůw před saudem k zaplacení zeměpánu a auředníkům jeho peněžité pokuty od toho, jehož pře by na saudu nesprawedliwa shledána byla, traditio, assignatio, poena vallata, obli-

[illegible]io, vadium. W Čas. Mus. 1844. str. 84. sl. *Wdání na ohřeb* = summa, ježto wstáwá z peněz we wzdání wyčítaných (watenácte set) a z ceny dědiny čili [illegible]ku, o nějž spor wzešel, do hromady [illegible]atých. Tamž, str. 391.

Wece, 3. praet. v. wěcati, (místo: wěca; koř. wět, wětiti).

Wěčina, f. wíce hlasů, Mehrheit der [illegible]men, 4.

Weď, conj. = wdy, wdyť, profecto, ja, [illegible]iss. Weď bůh wládne wším, 694.

Wěd, ě, m. kdo wí, Wisser. (Zbuda [illegible]hu) wzpomůžeš sobě tiem, i swému [illegible]i (Ms. wedi). Snad tolik co swědo- [illegible] 912. [An *wědie*, n. ?].

Wěda, (rus. wědma) = čarodějnice, 1084.

Wedé, 59. = weď. Aniti jsú wedě u [illegible]i swém obsědli zemiu, Ps. 43, 3. Nec [illegible]a in gladio suo possederunt terram. [illegible]g. Neboť mečem swým neopanowali [illegible]a té země. Proch.

Věglas, wěhlas, m. *wěhlasa*, f. (r. wě[illegible]e wěděti, sla. wěm. cf. graec. *ημι, φημι* [illegible]— věglas = znající, zkušený) = opatr- [illegible], maudrost, prudentia. Mat. Verb. 796. [illegible]ti da wěhlasy w bujnú hlawu, 29. [illegible]m s krasú, wší wěhlasú, 360.

[illegible]lasný adj. = maudrý, sagax, prudens, [illegible]1. Dwě *věglasně* děwě, 3. *Wěhlasno* [illegible]udře, 13. Wylič nám swé wěhlasy, [illegible]. Spoji ten wůz *wěhlasně*, 802.

Wekla, praet. = weklal, 1120, 22.

Wěkožizný, adj. po wěky žijící, ewig [illegible]nd, 3.

Weleslawenstwie, n. welebnost, sláwa, [illegible]lichkeit, Majestät, 336.

Welicsky, adv. welice, wysoce, n. p. powýšenu býti, 297.

Welím, (instrum. adj. welí) = mnohem, 263, et saep.

Welmě, adv. = welmi, 681. 1082, 37.

Welnúti = wlepiti se, přichýliti se, ankleben, sich anhängen. Milostí k něčemu, 646. Srdcem k bohatstwí, Štít. alib.

Wěrdunk, z něm. Vierdung, t. čtwrt hřiwny, asi 16 grošůw pražských, 967.

Weřeji od weřeje, von Thür zu Thür, 968.

Wesla, 1106, 26 = praet. weslal; **wesla**, 27. = acc. pl. subs. weslo.

Wesna, f. jaro, ver. Z wesny po moranu, 12. fig. od mládí do smrti.

Wěst, f. náwčští, znamení. Žrď za wěst we dne měli, 168.

Wěstě. Wěz to wěstě, t. jistě, 1138, 20.

Wěštba, f. vaticinium. Wěštby wítězowé, t. umění řečnické, 3.

Wet, interj. (rus. wot, r. w-t.) = na, hle, en, ecce, da, sieh da. Wet ti zbranie. Anižť *wet* každý, kdožť latině umie, má rozum hluboký, 673.

Wet = weta. Buď s tobú wet, t. budiž tak s tebau wěc srownána, konec učiněn, 249.

Wet čas, we čas = w ten čas, nyní, hned. Wet čas budu nekázan, t. hned, w tu chwíli, 214.

Wetchý = starý, 554. Na cti nebuď wetech, 910. mdel, slab.

Wiliti = smilniti, 262.

Wina. Nemajíc ke mně žádné winy, t. čím by mne winili, winu dáwali, 1060, 27.

Winieše, 3. imperf. winul, táhl (woliw za krále) cizozemce do země, 468.

Vítězský, n. p. boj; vítězný, siegreich, 604.

Vítězowý, (r. wit, wět = sapiens, orator.) ad heroem, judicem pertinens. Vítězowé věštby, ingenuae artes, umění řečnické, 3.

Wisi, starší wizu = widím, 1067, 1.

Wklad do desk, t. wepsání, wtělení.

Wkladné kwaterny, knihy, kam se wklady píší, 970.

Wladař, villicus, 947, 29.

Wladyka, m. pater familias, vládnaucí domem, 1.

Wlaščie, *wlaštie*, adj. zvláštní, besonders, eigen. Dwa wlaščie učenníky jeho, 268. Pokora jest wlaštie ozdoba. 685. 1.

Wlasto, = wláště, insbesondere (?) Žej ho chtěl zabiti často, jakž sě tu nesta za wlasto, 155.

Wloha, f. wášeň, jakost, Eigenschaft, Anlage, indoles. Mají w sobě zlú wlohu, 259.

Wltořečný, adj. undifluus, flussreich cf. germ. Fluth, cf. Wltawa, 3.

Wnada = dráha, cesta, Bahn. Slunce pošed ne w swej zwyčnej wnadě, 157. § náwěští, poučení. Da mu wnadu, kadyby wen z lesa wyjel, 189. Dětem wnadu dáti, 902. § spůsob, obyčej. Po swé welebné wnadě za stůl sěsti, 863. Doňadž newzě horšú wnadu, 1078, 14. Dwůr po kněžskej wnadě, 1096, 29.

Wnaditi, nastrahowati, nalíčiti, nachstellen. Dci na otce wnadieše, t. wnadila, nástrahy činila, 95. *Wnaditi se* = učiti, cwičiti. Sám se wnadí štěnec ručí, 1099, 24, (sám se poštíwá?)

Wnadný, w kterém domu, t. obyčejný, známý, častý, 1094, 6. Psy *wnadné*, t. učené, 1121, 14.

Wnější, adj. co wně jest, zewnitřní, externus, Aussen = äusserlich, n. p. krása, 652. Oppos. wnitřní.

Wniž, *wňuž* = w niž, w kterauž, in quam, § wniž, wňuž, t. měru = quemadmodum, jako, wie. Wňuž wlci, t. jako wlci, 46. W niž wúl, t. jako wůl, 145. 163, 8.

Wnočiti, čn. (factitiv. ex wniku) = wraziti, n. p. na koho chrabrú rukú, 25. Wše . . w Tatary wnočí, 47. Pes k němu wnoči, 1121, 12.

Wnořiti, act. (pol. wnurzyć, factitiv. ex slav. vnrěti = subintrare, subrepere). *Wnořiti se* rcpr. = By se had k dětem newnořil, 141. Zmija k ptencem, 4.

Wod, m. wedení, Führung, Leitung. Po wodu koně, t. kam kůň powede, 96.

Woden, wodný, rozwodněný. 1097.

Woj, m. wojsko, Heer, Armee, Truppen, z králewých wojew, 15; nade wše woje, Ib. Káza wojem wstáti, 137.

Wojan, m. woják, Soldat. Od wojanów, 435.

Wojewoditi, woj woditi, dux esse, ductare, 1.

Wojiwný, adj. bojowný, kriegerisch, n. p. Wlaslaw, 24.

Woněčka, f. = nádoba wonná, Riechfläschchen. Otejme .. woněčky, 338. olfactoriola, *Vulg.* Isai. 3, 20. woňawky, Proch.

Wrastwie, *wrastwo* pro wražstwie, wražstwo n. (r. wrah) = nepřátelstwí, Feindschaft. Obnowichu wrastwie s Tatariny, 46. Poslední budi jeho wrastwo, 20. t. wrahowo jednání, laupežení, zbojnictwí.

neustawičný, 1127, 32.
adv. zpět, wracejíc se, 18.
f. wražda, Mord. 49.
čn. dk. wrobowati, ndk. =
)ddati. Wrobil se králi ukrut-
: swé plémě, 765. Tělo wro-
wětu, Štít. alib.
f. (r. wrch) = úřad, postawení
astýř nehoden swé wrši, 1098,
Wrše, gen. e = chalupa, Mat.

et *wytrati* = reptati, murren.
:trajíc, praes. part. 759. *Wrtra-*
láří (praet.), 1062, 8.
wšudy, 1094, 31; 1104, 11.
se, = wsúwati se, t. dáwati se
ti se. W sujnú řeč se wsíwá,
síwati se.
komu jeti, t. naproti, wstříc,

i = wstrčiti, stecken, einthun,
ústa w bláto, 350.
i, (pro wz - swěditi) = páliti,
g. Wswěditi se závistí, 734,
: gequält (gebrannt) werden,
vyswědil réwí. Wel.)
aet. = wtal, 1122, 17.
adj. druhý, 11.
jíti, n. p. s swětem, umgehen,

(což mohú s koni) = co mohau
114, 4.
wati, čn. (ř. daw.) wytlačowati,
, n. p. wino rukama, 314.
ě, adv. (opp. tajně), laut, 920.
ti, *wyložiti* se = wynímati se,
á se wykládaji, t. se odtahuji
od nich, nic o nich nepíše, 239. Odtud: Wyložená žena, 370. Jmaje ženu krásnú, z mnohých wyloženú, 262. t. wyňatau, nad jiné předčící, ausgezeichnet.

Wylihuji, owati, ndk. wylhu dk. lží wydobýwati. Newylihuje králem, mohlby pomoc wzíeti na swých lidech, 724, 33.

Wymluwuji = wymlauwám. To také zwláště wymluwujem, t. wymiňujeme, ausnehmen, bedingen, 483. Wymluwujemy, 496, wymlúwámy, 497, (téhož smyslu).

Wyňmeta-li = wyjmeta-li, t. jestli že wyjmau (dual), bedingen, 133.

Wyprnauti se, (r. *pru*, unde prnu) = wymknauti se, zmizeti; s očí komu, 949. (Cf. oprnúti se studu; diff. *prnúti* neut. ex prchnu.)

Wysapiti, čn. = wytrhnauti, wytasiti, n. p. meč, 468. (cf. sápám.)

Wysazený = wýsadu mající, privilegirt, Freiheiten habend, n. p. Uhří, 629.

Wyšní hrad, = wysoký, 21. (cf. Wyšnobrod, Hohenfurth).

Wytieže, praet. = wytáhl, 1121, 33.

Wywiežeš, str. 144. t. wywážeš z měšce, dobudeš.

Wyworu, -říti = wypustiti: laji, 1121, 8. psy, 14.

Wz, praep. = na, auf. Wz-wrahy, t. na wrahy, 13.

Wzbohatiti koho, bohatého učiniti, bereichern, 582.

Wzčakati, čekati. Wzčakajú losowé w žezi swej, 61. expectabunt, Ps. 103, 11.

Wzdajné, n. plat od wzdání, čili wdání, 729, w. wdání.

Wzhrzeti kým = pohrdnauti, 782, 37. (ibi error rozhrzie).

Wzchoditi. Aby wzdy wzchodila spravedlnost, t. průchod měla, šla. 595.

Wzchotěti se = zachtíti se, Lust wozu bekommen. Wzchotě se jemu owoce, 172.

Wzkolupiti se, wzkolubiti se, (r. klub) na způsob klaubka se wztočiti, zdwihnauti se, sich knaulen. Ještěr proti městu wzkolupě sě (al. Ms. wzkolubě sě) swým . . dechem powětří zamútil, 301.

Wzkrochoci et *wzkrochotám*, ati, (frequ. ex krochám, hrochám) počíti krochotati, frendere, n. p. lew, 342. (Isa. 5, 29.) škřipěti (wrčeti) bude, Proch.

Wzmodliti = klaněti se, anbeten. K tobě wzmodlím se, hospodine, 606.

Wznojiti, (r. znoj = aestus) = rozpařiti, rozhříti, erhitzen. Na wznojeném nebi, 50; úsilím weškeu lid wznojen. 1126, 34.

Wzpáčiti (r. paký) = namítnauti, einwenden. Zdaby co proti tomu wzpáčeno bylo, 453.

Wzpála, f. palčiwé horko, 1089, 18.

Wzploditi koho, zploditi, zeugen, 153.

Wzpowědíti = powěditi, wzkázati, kund geben, komu po kom, 345.

Wzprúčiti se, (v. praučiti) = wyzdwihnauti se, wyšwihnauti se, sich aufraffen, aufschwingen. Pomaže se, jako pes wskučí, a potom sě náhle wzpručí, 69.

Wzpychleti = wzpychnauti. Jáz wedě wzpychli w hospodinu, 63. Ego vero delectabor in domino. Vulg. Ps. 103, 34. Já pak kochati se budu w hospodinu. Proch.

Wzrechniti proti, komu t. počíti rechniti, 747.

Wzruditi = wztrúditi, wzm fig. powětří se zrudí, 949. wzruzen, 1115, 35.

Wzrydati = počíti rydati. wzrydali národowé, 610.

Wztřeštěchu osi i kola, knarre

Wztrnauti = wztrhnauti. Wzt 138, erhob sich.

Wzýwati = nazýwati, jmeno bohy ďábly wzýwá, 294.

Zabřeždénie, n. zábřesk, sv culum, 63.

Zabylý, adj. (zabudu) bláznivý Od sebe ji jako zabylú honiece

Zabýwati se, ndk. *zabyti* zabylým se stáwati, blauditi wahnsinnig werden, 270. Kt woden, t. rozwodněn bude, te wiece *zabude*, t. zdiwočí, w bude, 1097, 18.

Zádaw, m. *zádawa*, f. = utisk drückung. Činiti komu zádaw, peží a jinými zádawami zemi popl

Zadáwiti = uškrtiti, zadusiti,

Zadniti, (r. dno.) = zatkati. biti, vermachen, n. p. láhwici.

Zadříti, wydříti, wzíti nepráwě Zadrúc cizího, 685.

Zahřiesti, (za - hřebsti) = 1103, 14.

Zajíti s kým = držeti stranu jeh

Základce, m. zakladatel, půwo pokoje, 606.

Zámutný, adj. kalný. W zámu praše, t. w baurliwém, zmatené 155.

Zápač, f. (zapáčiti = zatwořiti)

á. Držeti statek beze wší mé i
ch přiekazy i bez *zápači*. Jiných
ících, poplatków, robot, pocty,
ieženie jiných wšech, ode mne
ich má prázdno býti, 1024.
so, consentaneum, 4.
= zapáliti, anzünden. I zapo-
a k ranám. 16. Zraky zlobú
6, 47.
', f. = rozkaz, 8. *Zapowídati*, =
efehlen, 12.
, (cf. přeta) = zabrániti, zaraziti,
lati. Noc zapřeti zraky zapo-
an i Tatar protiw sobě, 47.
ti, uji, čn. zapustiti, zkaziti,
verhunzen, zapsuje sědliště,

, f. překaza. Zástawu založiti,
n, Hinderniss legen, 99. Přiwede
ástawu, 1079, 19.
, comp. ex *tkmieti*, iter. tkýmati
howati, verstecken, verhehlen.
ıtens. cf. tkýmati se = ukrývati
ým býti, vagari.) Zatkmiec t.
. t. uschowajíc, uložíc. Cf. Ne-
stkmieti pokladůw w zemi,
saurizare vobis thesauros in
v. Neuberg. saec. XIV. Cf. tkáti

= zawinauti, 1097, 14.
ie, n. vrbl. zawaditi–ublížení,
Anstoss, Beleidigung, 494.
f. Ta (Maria) bude beze wší
39. t. bez poroka?
adj. (r. zawiji). Jesti kázaně
í, zawilý jest=potutedlný, ver-
tückisch, 343.

Zawine mi se w srdci, 139, t. srdce mi se kormautí.

Záwojík, m. rauška, Schleier, 239.

Zásen w pýše, 960; snad zažen (zažžen.)

Zázrak, k. p. zlé příhody, 573, wyjevení, úkaz, Erscheinung.

Zbawa, f. = zbawení. Swé záhuby ne na zbawu, 1079, 20.

Zběh = laupežník, Räuber, 404. 449.

Zběstwo, n. (r. zběh = Flüchtling). Pro zběstwo.. sem i tamo toče sobú, 156, t. pro tuláctwí.

Zbitec, m. zbitý, zabitý, 1124, 21.

Zboř, f. zbor, chorus. Ptačí zboř, 135.

Zbožice, v. sbožice.

Zbožný = mocný, možný, (r. bóh = moc, síla) 844.

Zbroje, v. sbroje.

Zdieti se, zději se, = zdáti se, scheinen, 138; zdějí se, 239. Však sě jemu nic to nezdi t. nezdálo, 1080, 25.

Zdrastiti, n. p. kšici = wlasy zježiti, 951.

Zemice, f. země, n. p. Kladská, 532.

Zeřiwý, adv. *wě* = později zuřiwý, zořiwý, zůřiwý [cf. θηρ] = litý, krutý. Sien zeřiwý swé wrahy mlátí, 50.

Zetče = zetká, weben. Ještěť zetče plátna w domu, 251.

Zhozi, v. zhoditi = zhodím. Já jí toho doma zhozi, 215. t. nahradím, srownám.

Zjadowati, uji, = (r. jadám) wyptáwati, ausforschen, 269. Střeň kořene najprojatěji zjadowati, 788.

Zjedowiti, čn. jedem napustiti, vergiften, n. p. děti, 169.

Zlatostwici, goldglänzend.

Zlaziti = zlésti; hnízdo, 950.

Zličiti, wyswětliti. To sě w krátce zlíči, t. zličilo, wyswětlilo, ukázalo, 142.

Zmače, 224, 1, 13, ex maku, češ atd. makati; starší: macati. Hanka.

Zmek, *zmok*, = drak, duch w spůsobě mokrého ptáka (kury), peníze přinášející, 845.

Zmatowati = w zmatek uwesti, n. p. půhon, 124. t. aby w zmatek byl, neplatil.

Změť, m. = zmatek, 806.

Zmilený = milowaný, 23.

Zminauti = pominauti, vergehen. Národ zmine, 550.

Zmiše. fut. v. zmisati = zmizeti, verschwinden, 1086, 5.

Zmrzeti = omrzeti. Woda jim zmrzí, t. je omrzí, 928.

Znice, adv. wzhůru (cf. nicí = cernuus) k. p. zhlédati, t. jako z hluboka, pokorně, 888.

Znoj = weliký žár od slunce w powětří; cf. wznojený, 1089, 18.

Znyti, neut. dk. znýnati ndk. = nýti, sterben, schmachten. Často srdcem znýnáš, 364. Srdce mu zřeniem znylo. 1089, 9.

Zoře, f. ranní záře, aurora, Morgenröthe. Zoře wycházieše, 625. Taký dieše zwuk pod zořie, 1073, 19. Zprostřechu hlas až pod zoře, sub astra, 1106, 1.

Zořiwý adj. (cf. zeřiwý) oprawdowý, přísný, ernsthaft, 348. nraw, ib.

Zpara, v. spara.

Zpary, pl. = spary, spaření, smrad. Máli w uše zpary, 68.

Zpětiti se = nazpět obrátiti se, 889.

Zplaněti, planým se státi, fig. špatněti, schlecht werden. Zplaněli pohané, 646.

Zplanauti = shořeti; z očí = zmizeti jako plamen, 803. Srdce u milosti zplane, 857.

Zplasati = ztrhati. Rúcho na něm (pes) zplasa, 279. tišt. ztrhal. (cf. rus. ispolosowat = na části zedrati, r. plasa, rus. polosa = Streif.)

Zploda, f. zplození, 931.

Zpodliniti, čn. podlinky obsaditi, Untersatz dem Rocke geben, 239.

Zpořiediti, čn. = Ten pořád zpořiedil w swém stwoření, 651. t. učinil, zpořádal.

Zpósobení boží, = zřízení, Einrichtung Gottes, 691. 701.

Zpručiti se (r. *puk*, r epentheticum; cf. rus. woda pučit led, wzpírá, zdwíhá) = dwihnúti se, zkřiwiti se, wzwíti se, sich winden, heben. Inhed zdech, sě zpruči . . Jesus káza mu wstáti, 417. (cf. zpučiti se.)

Zpučiti sě nad jiné a wyskakowati, t. pozdwihati se, 629.

Zračiti (factit. ex *zřéti*) = widitedlné učiniti, sichtbar machen. By to bůh zračil, by taký byl Českým králem, 166. Tak (otec) zračí ono přislowí atd. 522, bewähren. Zračí sě kořist oku, 26.

Zřiedlno = widno, patrno, sichtbar. K oku zřiedlno, t. k oku obráceno, 665. Zředlen býti w čem, 753. Zředlněji = patrněji, 760.

Zruditi, w. wzruditi.

Zsedalé, (zsidale ?) ruce, rozpukané, 1152, 16.

Ztkaničiti = tkanicemi obsaditi, mit Bändern zieren, 239.

ý, adj., ztrawně, adv. = hodowný, :uriosus, Aufwand im Essen ma- pig, 222, 343. Tu sobě stra- iewáše, 185.

i hlawu w oleji, t. namastiti, na- igere, salben, 608.

(pro wztulati) mluwiti zcestně. ıláš, ż' mě omlúwáš, 362.

, *wztwrný*, adj. (r. twrd.) = hrdý, wšelikého ztwrneho, 336, su- n arrogantem, Vulg. Isai. 2, 12. ıo hrdého. Proch.

ıti = zmizeti. Z očí jeho zwanul,

i, k. p. den, t. odwážiti, wy- larauf wagen, 809.

ıice, Abendstern, 1140, 27.

známý, 18. Jest zwěsto, 175. 3, 33.

', n. powědění, naučení. 915.

wzwod) = uwedení w statek, Ein- ı die Güter, 993.

Zwyćný = obyčejný, k. p. wnada (cesta), 157.

Zžasiti = ustrašiti, schrecken. Aby zžasil zlé, 595.

Zžediti se = počíti žéz míti; žediti se, žádati. Potom sě mysl wiece zžedí, 724, 27.

Žádá mi se = chce mi se, mich ver- langt, 187.

Žediti se na peníze, = žádati peněz, nach Geld gieren, dursten, 174.

Žádostné = žádostiwě, 501.

Žalobce, m. žalobník, 159.

Ždáti, čekati, nadíti se, warten, hof- fen, 41.

Žéz, i, f. žízeň, Durst, 61. Žiezí uwa- dlo, 340.

Židowče, n. Žídě, junger Jude, 407.

Žirný = tučný, fett, opimus, n. p. wlast, 4, t. úrodné, cf. žír = Mast.

UKAZATEL.

I. NÁPISOWÉ.

	Stránka
Alberta Welikeho knihy mrawni (Úwod. kap. XX a XXIV.)	341
Alexandreida:	
A. Zlomek Jindřichohradecký	1061
B. Zlomek Musejní	1065
C. Zlomek z rukopisu knihowny sw. Wita 1 — 10	1071
11 — 21	135
22 — 35	1109
D. Zlomky Budejowské: α	150
β	159
Alexander. Reptání wojska proti němu	1081
Alexander w Babyloně	164
Alexandrůw boj w Asii	159
Alexandrůw tah na Daria	135
Allana z Ryssein baseň allegorická	789
Augustina swateho Soliloquia	786
Babel wěže (Dalem. kap. 1.)	85
Bajka o lišce a čbánu	227
Básně dejeprawne (zlomky)	169
Beneš Hermanów (Rukopis Kralodw.)	35
Bessowa a Narbassowa zrada (Alex.)	150
Biblí celé nejstarší preklad. Kniehy Isaiášowy kap. I — V	331
Blázni. O sedmmezcietma jich	833
Boží hrob	419
Buoh co jest (Tomáše Štitného rozmluwy n. iii.)	639
Ctirad (Dal. kap. 13.)	100
Čech. Čechowé (Dal. kap. 2.)	86
Čestmír a Wlaslaw (Rukopis Kralodw.)	[illegible]
Čtení sw. Ewangelium:	
W neděli dewietník	[illegible]
W sobotu třetí w postě	[illegible]
W pátek čtwrtý u postě	[illegible]
W sobotu před kwětnú nedělí	[illegible]
Dalemilowa kronika Česká (kap. 1—15.)	[illegible]
Damasku wzetí (Alex.)	[illegible]
Dariowa rodina (Alex.)	[illegible]
Dariowa wyprawa proti Alexandrowi	[illegible]
Dějeprawné básně (zlomky)	[illegible]
Desatero kázaní božích	[illegible]
Díl synowský (Práwo zemské)	[illegible]
Díwčí bouřka (Dal. kap. 8.)	[illegible]
Díwčí lest (Dal. kap. 12)	[illegible]
Díwčí práwa a zřízení (Dal. kap. 14.)	[illegible]
Díwčí walka (Dal. kap. 10.)	[illegible]
Díwčí zbrojenú (Dal. kap. 9.)	[illegible]
Díwek porážka (Dal. kap. 15.)	[illegible]
Díwka a skřiwanek (Rkp. Kralodw.)	[illegible]
Dsky. Wložem poňowu we dsky. (Kn. p. z Rozm. V.)	[illegible]
Ducha sw. seslání	[illegible]
Eliška králowá česká (Pulk.)	[illegible]
Ewangelium sw. Jana (zlomek)	[illegible]
Gospodi pomiluj ny	[illegible]
Hrob boží	419
Jahody (Rukop. Kralodw.)	[illegible]
Jana krále smrt (Lupáč. kron.)	113
Jan Lucemburský, král český (Pulk.)	[illegible]

	Stránka
Ewangelium	5
Oldřich (Rukop. Královdw.) .	29
Rukop. Kralodw.)	43
kop. Kralodw.)	25
ista život	351
mládí	387
Korutanský, zpráwce země (Pulk.)	471
ladého řeč	385
legenda)	300
hniehy, kap. I — V (Nejst. bibli)	333
císaře život	499
w. (legenda)	288
žích desatero	231
a, Libuša (Dal. k. 3.) . .	88
w., papež a zpowědník (leg.)	282
rého řeč	395
ého pána z Rozmberka (wý- —112, 259—298)	107
ní křesťanského Tomy ze Štít- n. III a wýpisky z kn. IV)	675
le (kn. p. z Rozm. XVIII) .	134
na póhon (Kniha p. z Rozm. I)	107
řád (Práwo zemské) . .	1006
ewěrní (satyra)	216
ní krále Českého řád . . .	575
atyra)	219
wu	175
ský rukopis	11
eské požehnání řád . . .	599
l. k. 3.)	88
eská:	
wa (kap. 1—15.)	83
y k Dalemilowě kronice .	103
wa (od l. 1260 — 1330) .	427
(legenda)	308
kop. Kralodw.)	51
(satyra)	222
sw. apoštolích (zlomek) .	1143
sw. Hedwice	1147
sw. Janu Egyptském . .	1162
sw. Jiří	300
sw. Kateřině	288

	Stránka
Legenda o sw. Klimentu	282
„ o sw. Kyrillu a Metodiowi .	308
„ o sw. Petru	263
„ o sw. Prokopu	181
„ o sw. Wáclawu	314
„ o sw. Wítu	306
Let dání sirotkóm (Práwo zemské) .	1006
Libuše (Dal. kap. 3.)	88
Libušina smrt (Dal. kap. 8.)	93
Libušin saud	1
Libušin sňatek (Dal. kap. 7.) . . .	92
Listiny české nejstarší	1007
Liška a čbán (bájka)	227
Ludiše a Lubor (Rukop. Kralodw.) .	37
Ludmila sw. (legenda)	308
Mastičkář	65
Matěj z Trenčína (Přid. k Dal. kron. 2.)	105
Matorný člowěk (Alb. W. knihy kap. XXIV.)	348
Metud sw. (legenda)	308
Mrawní knihy Alberta Welikého . .	341
Mrawy a postawy lidské	957
Naučení hospodářům, hospodyním a čeledi (Tom. Štít.)	675
Naučení pánóm (Tom. Štít.)	716
Naučení súdciem (Tom. Štít.) . . .	706
Naučení wládykám (Tom. Štít.) . .	733
Nálezowé we přech (Práwo zemské) .	999
Nejstarší listiny české	1007
Nejstarší překlad celé biblí. (kn. Isaiáš. kap. I— V.)	331
Neklan, kníže Český (rukop. Kralodw.)	19
Nowá rada Smila Flašky	849
Oldřich, kníže český (Rukop. Kralodw.)	29
O mrawném obnowení prwotní dokonalosti člowěka. Báseň allegorická, naučná. (werš 15 — 457)	790
Ondřeje z Dubé wýklad na práwo země České, (1—82)	963
O sedmi stupních Tomy ze Štítného (O pátém stupni)	779
O sedmmezcietma bláznieh	833
Otakar II. král český. Boj proti Uhrům (Pulk.)	427

Tajná láska (píseň) .

	Stránka
Floribella (Star. Sklád. V.	
0).	825
ka jich u Holomauce (Rkp.	
ský)	43
. . . . .	625
tného:	
wy nábožné	639
učení křesťanského . .	675
wáteční	743
mi stupních	779
j s Meroltem (VI—XIII).	803
se (LXXXVII—XC) . .	817
Alex.)	1076
staném právu	993
(Dal. kap. 10) . . .	95
krále píseň milostná . .	55
rál Český (Pulk.) . .	449
(legenda)	314
král Český w Olomúci	
c.)	465
p. z Rozm. XVII) . .	129
l. k Dal. kron I) . . .	103
o (Právo zemské) . .	1003
ino (Právo zemské) . .	1003

	Stránka
Wít swatý (legenda)	306
Wlaslaw, kníže Lucký (Rp. Kralodw.)	19
Wlasta (Dal. kap. 10.)	95
Wýklad na právo země České Ondřeje	
z Dubé	963
Wyšehrad (Dal. kap. 11.)	98
Wyšehrad, píseň naň	31
Záboj a Slawoj (Rukopis Kralodw.) .	11
Založení Prahy (Dal. kap. 7.) . . .	92
Zarmaucená (Píseň rukp. Kralodw.) .	55
Zbyhoň (Rukopis Kralodw.)	33
Zemské právo	973
Zezhulice, (píseň rukp. Královdw.) . .	54
Zwířata radí králi Lwowi (Smil Flaška)	849
Zwodowé (Právo zemské)	993
Žalm 18.	57
„ 43.	59
„ 103.	61
„ 138.	63
Žaloby (Právo zemské)	981
Žaltář (žalm 18, 43, 103, 138.) . .	57
Ženská obec (Dal. kap. 9.)	94
Život císaře Karla IV.	499
Život Ježíše Krista	351

II. POČÁTKOWÉ.

	Stránka
iu wlast wehnali (Zlom.	
. . . . .	1071
šie části práwa (Zl. Alex.)	159
w mých příhodách (Řeč	
. . . . .	385
w mé tesknosti (Řeč	
. . . . .	385
n nad pány (Překl. bibl.)	337
, aj slunéčko (Rp. Krdw.)	35
če mútíši wodu? (Libušin	
. . . . .	1
krásná róže (Rkp. Krdw.)	54
tmawí lesi (Rkp. Krdw.)	55

	Stránka
A když Ježíš do Bethanie toho wečera	
přijide (Živ. J. K. l. 85.)	353
A když minu mnohý rok (Dal. k. 3.)	88
a lomieci bielé ruce (Alex.) . . .	1076
A uwieže sě sedm žen w jednoho	
muže (Překl. bibl.)	338
Běháše jelen po horách, po wlasti	
(Rukopis Kralodw.)	25
Blahaj, duše má, hospodinu (Žalt.) .	61
Bože, uši ma našima jsmy slyšeli (Žalt.)	59
Boží rytieř, swatý Jiří (Leg.) . . .	300
Buoh (náš) wšemohúcí (Pís. duch.) .	322
Byl Žid, jemuž jmě Joachim bieše (J. ml.)	387

[illegible] . . . 35
[illegible] . . . [illegible]
[illegible] . . . [illegible]
[illegible] (Nejst. list. č.) . . . 1044
[illegible] Zerka [illegible] z [illegible] (Nejst. list. č.) . . . 1026
[illegible] z [illegible]berka, [illegible] (Nejst. list. č.) . . . 1014
[illegible] (Dal. k. 7.) . . . 92
[illegible] (Rkp. Kralow.) . . . [illegible]
[illegible] (Dal. k. 13.) . . . 100
[illegible] (Alex.) . . . 1081
[illegible] prawda a werno jest (Alb. Welko. [illegible] c. XX.) . . . 345
[illegible] (Alex.) . . . 135
[illegible] dle chwály (Alex.) . . . 164
[illegible] (Řád korunow.) . . . 389
[illegible] prowerbia Flaškonis . . . 942
[illegible] (Ew. sw. Jana) . . . 10
Když diewky [illegible] (Dal. k. 9.) . . . 94
Když chtěl [illegible] hospodin (Leg. o sw. Kyr. a Met.) . . . 306
[illegible] . . . [illegible]
[illegible] (Nejst. list. č.) . . . [illegible]
Leta [illegible] sw. Benedikta (Nejst. list.) . . . [illegible]
Leta [illegible] (Přísl. z Dal.) . . . [illegible]
Lúka [illegible] . . . [illegible]
[illegible] (Ew. sw. Jana) . . . [illegible]
[illegible] (T. Štítný.) . . . [illegible]
[illegible] (Umuč. Páně.) . . . [illegible]
[illegible] powěsti [illegible] (Dal.) . . . [illegible]
[illegible] otec, poradný (Rada otce) . . . [illegible]
My burgmistrowe, konšelé i přísežní i wšecka obec wšech tří měst Pražských (Nejst. list. č.) . . . 1040
My Jan od [illegible], ty časy purgmistr (Nejst. list. č.) . . . 1054

Stránka

My Jan z Wartenberka swrchní podčiešie K. Č. (Nejst. list. č.) 1007
My Jošt markrabě a pán Morawský (Nejst. list. č.) 1027
My Oldřich ze Hradce a Přibík ze Stráže (Nejst. list. č.) 1015
My Sigmund z božie milosti král Uherský, Dalmacký, Charwacký (Nejst. list. české) 1044
My Wáclaw z božie milosti král Římský a Český král (Nejst. list. č.) . 1030
My Wáclaw z božie milosti Římský a Český král (nejst. list. č.) . . . 1032
My Wáclaw z božie milosti Římský král (Nejst. list. č.) 1049
Najoswiecenějšiemu pánu, p. Wáclawowi Římskému a Českému králi (Nejst. list. č.) 1056
Najprwé arcibiskup Pražský s preláty (Řád korunow.) 575
Najprwé jako základ našeho prawého úsilé (Leg. o sw. Janu Egypt.) . . 1161
Nebesa wyprawují sláwu boží (žaltář) 57
Neklan káže wstáti k wojně (rukopis Kralodw.) 19
nenič wěrných srdec žízni (Leg. o sw. ap.) 1143
nejslýchanú tu odiwu (Bás. dějepr.) . 178
Nástupcóm sediecím na mú dwú královú stolicí (Žiwot cís. Karla) . . 499
O Maria, róže stkwúcie (Pís. duch.) . 330
Opěty ostawuju swět i idu k otcu (Ew. sw. Jana) 9
Ote mne Bohuňka z Hořowic a ote mne Petra z Trkowa wám páni Pražčí (Nejst. list. č.) 1059
Ote mne Jana Sokola z Lambergu, wám páni konšelé (Nejst. list. č.) . . . 1060
O tom času welmi trudném (Básně dějepr.) 175
Pak sě dachu diewky na lsti (Dal. k. 12.) 99
Pak skonče žiwot Lubuše (Dal. k. 8.) 93
Páni po koni pojidú (Dal. kap. 5.) . 90

Stránka

Pekař na duši nepomní (Sat. o řem.) 225
Pleje děwa konopě (Rkp. Kralodw.) . 56
Poletowa holub se dřewa na dřewo (Rkp. Kralodw.) 33
Po pól létě mužie sě ostrabichu (Dal. k. 11.) 98
Poslúchajte wšickni toho (Postawy a mrawy lidské) 957
Pozwal k sobě buoh otec Gabriele (Žiwot J. K.) 354
Práwo země české jest dáwno nalezeno (Ondř. z Dubé) 972
Prawý matorný nebo zořiwý člowěk (Alb. Wel. kn. mraw. k. XXIV.) . 348
Přede dnem slawnem pasce (Ew. sw. Jana) 8
Přihodich sě jednú k tomu (Podkoní a žák) 943
Při tom čase w Morawě zle se dějieše (Přid. k Dal.) 105
Puota z Častolowic starší (Nejst. list. české) 1037
Řezník sě takto obchodí (Sat. o řem.) 223
S črna lesa wystupuje skála (Rukopis Kralodw.) 11
Seď! mistře, seď! jáz k tobě běžu (Mastičkář) 65
Serenissimo principi ac domino, d. Wenceslao (Nejst. list. české) 1055
Serenissimo principi ac domino Jodoco, marchioni Moraviae (Nejst. list. č.) 1057
sě w črn les tamo, kamo sě wladyky sněchu (Rkp. Kralodw.) 29
Sie mluwi Jesus, i pozdwiženýma očima w nebe reče (Ew. sw. Jana) . 9
Sladowníkóm též powědě (Sat. o řem.) 220
Slowo, ježto jest widěl Isaiáš (Překl. bibl.) 335
Slyšal jsem o pěti blázniech mluwiece (O 17 blázních) 833
Slyš, jakž bylo někdy wzácno (Spor duše s těl.) 357
Slyšte staří i wy děti (Leg. o sw. Prok.) 181

[illegible]